NOVVM TESTAMENTVM OMNE, TERTIO IAM AC DILIGENTIUS AB ERASMO ROTERODAMO RECOGNITUM,

non solum ad Græcam ueritatem, uerumetiam ad multorum utriusq; linguæ codicum, eorumq; ueterum simul & emendatorũ fidem, postremo ad probatissimorum autorum citationem, emẽdationem & interpretationem, unà cum Annotationibus recognitis, ac magna accessione locupletatis, quæ lectorem doceant, quid qua ratione mutatum sit. Quisquis igitur amas ueram Theologiam, lege, cognosce, ac deinde iudica. Neq; statim offendere, si quid mutatum offenderis, sed expende, num in melius mutatum sit. Nam morbus est, non iudicium, damnare quod non inspexeris.

SALVO VBIQVE ET ILLABEFACTO ECCLESIAE IVDICIO.

Addita sunt in singulas Apostolorum epistolas, Argumenta per eundem.

Sum Heinrychi Bullingeri, ex dono Valentij [illegible] Mecenatis [illegible]
1 5 [illegible] 6

Sum Rod. Gualtheri ex dono Heinrychi Bullingeri patris colendiss.
1 5 4 2.

DILECTO FILIO ERASMO ROTEROD. SA
CRAE THEOLOGIAE PROFESSORI.

LEO, P P X.
A S

DILECTE fili Salutem, & apoſtolicam beñ. Valde
nos delectarunt lucubrationes tuæ in teſtamentũ nouũ
iam pridem æditæ, non tam quia noſtro nomini dicatæ
fuerant, q̃ quod non uulgari, ſed noua & inſigni quadã
eruditione præſtabant, omniũꝗ doctorũ calculo pluri/
mũ laudabant. Quas nuper à te recognitas, & pluribus
additis annotationibus locupletatas, illuſtratasꝗ fuiſſe
certiores facti, nõ mediocriter gauiſi fuimus, ex prima il
la æditione, quæ abſolutiſſima uidebatur, coniecturã fa
cientes, qualis hæc futura, quãtũmuę boni, ſacræ Theolo
giæ ſtudioſis, ac orthodoxæ fidei noſtræ ſit allatura. Ma
ćte igit iſtius animi tui eſto, ac publicæ utilitati ſtudẽs,
operi tam ſancto, ut in lucẽ exeat, ſedulo inuigila, dignã
quidẽ tot laborũ mercedẽ ab ipſo deo relaturus: à nobis
uero meritã cõmendationẽ, & cũctis Chriſtifidelibus p/
petuã laudẽ cõſecuturus. Datũ Romæ apud ſanctũ Pe/
trũ, Sub annulo piſcatoris. Die X. Septẽ. M. D. XVIII.
Pontificatus noſtri Anno Sexto. Euangeliſta.

LEONI DECIMO
PONTIFICI MODIS OMNIBVS SVMMO,
Eraſmus Roterodamus Theologorum
infimus, S. D.

INTER tot egregia decora, Leo decime,
pontifex maxime, quibus undiꝗ clarus
& ſuſpiciendus, ad pontificiæ dignitatis
culmẽ adiſti, hinc infinitis Mediceæ do/
mus ornamentis, non minus eruditorũ
hominum monumentis, quàm maiorũ
tuorum imaginibus & honoribus incly
tæ, hinc innumeris corporis animiꝗ do
tibus, quas partim diuini numinis indulſit benignitas, partim ea/
dem aſpirante, tua parauit induſtria, nõ alia res te uerius, aut ma/
gnificentius illuſtrauit, q̃ quod ad iſtũ honorem, quo maior in/
ter homines, homini non poteſt contingere, parem morum attu/
leris innocentiã, neꝗ uero uitam modo ab omni dedecore longe,
lateꝗ ſemotam, uerũetiam famam, nulla unq̃ ſiniſtri rumoris la
be aſperſam. Id quod cum ubiꝗ difficillimum eſt, tum præcipue
Rhomæ, cuius urbis tanta eſt libertas, ne dicam petulãtia, ut illic
à conuicijs parum tuta ſit & integritas, ac ne ij quidem abſint à cri
mine, qui plurimum abſunt à uitijs. Quibus rebus factum eſt, ut
Leoni non paulo plus ueræ laudis pepererit, quod ſummũ ponti
ficium promeruiſſet, q̃ quod accepiſſet. Iam in ipſa pulcherrimi
ſimul & ſanctiſſimi muneris functione, cum tot præclaris factis,
tot eximijs uirtutibus ſuſceptum honorem uiciſſim cohoneſtes,
nihil tamen eſt, quod te ſuperis pariter & mortalibus commẽdet
efficacius: quã quod ſummo ſtudio, pariꝗ ſapientia, illud potiſſi/
mũ agis ac moliris, ut indies in melius prouehat Chriſtiana pie/
tas, hactenus temporum maximeꝗ bellorũ uitio, nõnihil labefa
cta collapſaꝗ, ut eſt cæterarũ item omnium rerum humanarum
natura, ni manibus pedibusꝗ obnitamur, paulatim in deterius
relabi, ueluticꝗ degenerare. At res egregias aliquoties ut difficili/
us, ita & pulchrius eſt reſtituiſſe, q̃ condidiſſe. Proinde quãdo tu
nobis uelut alterum præſtas Eſdram, & ſedatis, quod in te fuit,
bellorum procellis, ſarciendæ religionis prouinciam, ſtrenue ca/
peſſis, par eſt nimirum, ut omnes ubiꝗ gentium ac terrarũ Chri/
ſtiani, rem omnium pulcherrimam ac ſaluberrimam conantem,

A 2 pro ſua

pro ſua quiſq; facultate adiuuent. Iam uideo paſſim excellentes ingenio uiros, ceu magnos & opulẽtos reges, Solomoni noſtro in templi ſtructuram mittere marmora, ebur, aurum, gemmas. Nos tenues reguli ſeu potius homunculi, qualeſcunq; materias, aut certe caprarũ pelles, ne nihil conferremus, mittere ſtudemus, uile quidem munuſculum, quod ad noſtram attinet operam, ſed unde (niſi me fallit animus) Chriſti tẽplo, ſi nõ multum ſplendoris, certe nõ parum utilitatis ſit acceſſurum, præſertim ſi eius calculo cõprobetur, de cuius unius nutu ac renutu ſũma rerũ humanarũ pẽdet uniuerſa. Etenim cũ illud haberem perſpectiſſimũ, præcipuã ſpem, planéq; ſacram, ut aiunt, ancoram, reſtituẽdæ ſarciendæq; Chriſtianæ religionis in hoc eſſe ſitam, ſi quotquot ubiq; terrarum Chriſtianam philoſophiam profitentur, in primis autoris ſui decreta, ex Euãgelicis Apoſtolicisq; literis imbibant, in quibus ſermo ille cœleſtis, quõdam è corde patris ad nos profectus, adhuc nobis uiuit, adhuc ſpirat, adhuc agit & loquitur, ſic ut mea quidem ſententia nuſq; aliâs efficacius aut præſentius: adhæc, cum uiderem ſalutarẽ illam doctrinam longe purius ac uiuidius ex ipſis peti uenis; ex ipſis hauriri fontib9, quàm ex lacunis, aut riuulis nouũ ut uocant teſtamẽtũ, uniuerſum ad Græcæ originis fidẽ recognouimus, idq; non temere, neq; leui opera, ſed adhibitis in conſilium compluribus utriuſq; linguæ codicibus, nec iis ſanè quibuſlibet, ſed uetuſtiſſimis ſimul & emendatiſſimis. Et quoniam nouimus in rebus ſacris, religioſe quoq; uerſandum eſſe, nec hac contenti diligentia, per omnia ueterum Theologorũ ſcripta circumuolantes, ex horũ citationibus aut expoſitiõibus ſubodorati ſumus, quid quiſq; legiſſet, aut mutaſſet. Adiecimus annotationes noſtras, quæ primũ lectorem doceant, quid qua ratione fuerit immutatum, deinde ſi quid alioqui perplexum, ambiguum, aut obſcurũ, id explicent, atq; enodent. Poſtremo quæ obſiſtant, quo minus procliue ſit in poſterũ deprauare, quod nos uix credendis uigiliis reſtituiſſemus. Quãquam ut ingenue dicam, quicquid hoc eſt operis uideri poterat humilius quàm ut ei dicandum eſſet, quo nihil maius habet hic orbis, niſi conueniret, ut quicquid ad religionem inſtaurandam pertinet, haud alii conſecretur, quàm ſummo religionis principi, & eidẽ aſſertori. Neque metus eſt, ne munus hoc noſtrũ qualecunq;, ſis aſpernaturus, qui non loco tantum referas illum, qui donaria non preciis, ſed animis ſolitus ſit æſtimare, qui duo minutula pauperculæ uiduæ, ſplendidis & opimis diuitũ donariis prætulerit. Iam an non cottidie uidemus inter auro gemmisq; radiantia regum donaria pratenſibus floſculis, aut hortenſibus herbulis concinnatas corollas ſuſpendi diuis, quas, re tenuis, pietate diues offert plæbecula? Alioqui quicquid illud eſt, ſeu magnũ, ſeu puſillum, ſeu ludicrum, ſeu ſerium, quod huius ingenioli fundus produxerit, id omne, ut nullus dedicem, ſuopte iure ſibi poteſt uindicare, ſummus ille apud ſuos, uirtu-

Decreta Chriſti.

Annotationũ utilitas.

tum

tum ac literarum omnium Mecœnas, & antiſtes Gulielmus Vuaramus Archiepiſcopus Cantuarienſis, totius Angliæ, nõ tituli tãtum honore primas, ac tuæ ſanctitatis legatus, ut uocãt, natus, cui meipſum quoq; quãtus quãtus ſum debeo, nõ modo uniuerſũ ſtudii mei prouentũ. Siquidẽ is (ut ne dicã interim, cuiuſmodi tum publice, tũ priuatim in me fuerit) id præſtat ſuæ Britanniæ, quod Leo præſtat orbi terrarũ, quódq; Medicea domus iam olim eſt Italiæ, uel hoc nomine terrarum omnium feliciſſimæ, hoc is ſuis eſt Anglis, ceu ſalutare quoddam ſydus, ab ipſis fatis in hoc datus, ut eo præſide, quicquid eſt bonarũ rerum repullulet ac ſuboleſcat. Nam perinde, quaſi uno in homine plures ſint heroës, & unicum pectus, nõ ſimplex inhabitet numen: ita miris modis Archiepiſcopũ gerit eccleſiæ, legatum ſedi Rhomanæ, conſiliarium regiæ, cancellarium iuſtitiæ Mecœnatem ſtudiis, cuius opera potiſſimũ factũ eſt, ut inſula iam olim uiris, armis, opibúsq; pollens, nũc optimis item legibus, religione, moribus, ad extremum ingeniis omni litterarũ genere perpolitis, adeo floreat, ut cum quauis cæterarũ regionũ poſſit ex æquo contendere. Verũ quo latius huius laboris noſtri manaret utilitas, uiſum eſt, tui nominis apud omnes ſacroſancti, ceu lenocinio quodam ad publicam orbis abuti cõmoditatem, præſertim cum huc uocet ipſa quoq; rei ratio, quod pulchre congruebat, ut illius auſpiciis hæc Chriſtiana philoſophia diriuaretur ad omneis mortales, qui Chriſtianæ religionis teneret arcem, ac per eum proficiſceretur doctrina cœleſtis ad uniuerſos homines, per quẽ Chriſtus nos uoluit accipere, quicquid homines è terris euehit in cœlum. Quanquam adeo, quid tandem uetat, quo minus hic liber gemina commendatione fultus, hoc etiã felicius & auſpicatius exeat in manus hominũ, ſi duobus totius orbis ſummatibus uiris communiter fuerit conſecratus? Quãdoquidẽ aris templiſq; uidemus hoc plus accedere maieſtatis ac uenerationis, quod pluribus ſimul diuis ſint dedicata. Iam hoc quantũlibet nouum uideatur, modo publicæ conducat utilitati. Et ea eſt Leonis modeſtia faciliſq; áſq;, ut hac parte non minus ſit maximus, quã ea qua maximos omnes longo ſuperat interuallo. Et ea eſt Archiepiſcopi in omni decorũ genere præſtantia, ut Leonẽ omnibus numeris ſummum, nõ alius magis deceat collega. Poſtremo ſi fas eſt apud tantũ principem nonnihil Thraſonis è comœdia referre, quãtũmuis in ſpeciem humilis uideatur hic meus labor, tamen confido futurum, ut attentus lector aliquantò plus deprehendat in receſſu, quã prima ſtatim fronte præ ſe ferat opus. Sed ne celſitudinem tuam iugi ſolicitudine, terrarum orbi conſulentẽ, longiore ſermone remorans, in publica peccem commoda, quod reliquum eſt, cum plebeio lectore tranſigam, ſed prius illud apprecatus, ut cuius prouidentia Leo decimus contigit ſubleuandis rebus mortalium, idem eum nobis & quam maxime longæuum eſſe uelit, & feliciſſimum, Baſileæ

Archiepiſcopus Cantuarienſis.

Anno reſtitutæ ſalutis, M. D. XVI.

Calendis Februariis.

ERASMI ROTERO DAMI PARACLESIS AD LECTOREM PIVM.

Lactantius. LACTANTIVS ille Firmianus, optime lector, cuius
linguã unice miratur Hieronymus, Christianæ reli-
gioni patrocinaturus aduersus ethnicos, cũ primis
optat sibi dari eloquentiam, Tullianæ proximã, im-
probum ratus, opinor, optasse parem. At ego sanè,
si quid huiusmodi uotis proficit, tantisper dũ mor-
tales omneis ad sanctissimũ ac saluberrimũ Christi
anæ philosophiæ studiũ adhortor, ac ueluti classicũ
canens euoco, uehemẽter optarim eloquentiã mihi
Optat eloquẽtiã efficacẽ. dari longe aliã q̃ fuerit Ciceroni: si minus picturatã quàm fuit illius, certe mul-
to magis efficacem. Imò si cui unq̃ talis contigit dicendi uis, qualẽ non omni-
Mercurius. no sine causa, ueterum poëtarũ fabulæ subnotarũt in Mercurio, qui ceu magica
uirga, diuinaq; cithara somnũ immittit cũ libet, & idem adimit, quos uult ad in
feros impellens, ac rursus ab inferis euocans, Aut qualẽ signarũt in Amphione
Hercules Celticus. Orpheoq;, quorum alter rigidã mouisse saxa, alter quercus & ornos traxisse ci-
thara, fingitur. Aut qualẽ Ogmio suo tribuebant Galli, mortaleis omneis cate
Marsyas. nulis, à lingua in aures infixis, quò uellet circũducenti, Aut qualẽ Marsyæ fabu
Socrates. losa tribuit antiquitas, Aut certe, ne nimiũ diu fabulis immoremur, qualẽ So-
Alcibiades. crati tribuit Alcibiades, Pericli uetus comœdia, quæ nõ aures tantum mox peri
Pericles. tura uoluptate deliniat, sed quæ tenaces aculeos relinquat in animis auditorũ,
quæ rapiat, quæ transformet, quæ multo aliũ dimittat auditorem q̃ acceperit,
Timotheus. Timotheus musicus ille nobilis Dorios occinens modos, Alexandrũ Magnũ
ad belli studiũ inflammare solitus legitur. Neq; defuerunt olim, qui precamini
bus quas Græci uocant ἐπῳδὰς, nihil ducerẽt efficacius. At si quod usq; esset hu-
iusmodi genus incãtamenti, si qua uis harmoniæ quæ uerũ habeat ἐνθουσιασμόν,
si qua Pithò uere flexanima, eam mihi cupiã in præsentia suppetere, quo rem
omniũ saluberrimã omnibus psuadeã. Quanq̃ illud potius optandũ, ut Chri
stus ipse cuius negociũ agitur, ita citharæ nostræ chordas tẽperet, ut hæc cantile-
na penitus afficiat ac moueat animos omniũ. Ad quod quidẽ efficiẽdum, nihil
Veritatis oratio quo simplicior hoc efficatior. opus rhetorum epicherematis aut epiphonematis. Hoc quod optamus, nõ alia
res certius præstet quàm ipsa ueritas, cuius quo simplicior, hoc efficacior est ora
tio. Ac primũ quidẽ nõ libet in præsentia refricare querelã illã, nõ omnino nouã
Philosophia Christi neglecta sed heu nimiũ iustã, & haud scio an unq̃ iustiorẽ q̃ hisce tẽporibus, cũ tam ar-
dentibus animis in sua quisq; studia, mortales incũbãt, hãc unã Christi philoso-
phiam à nõnullis etiã Christianis rideri, à plerisq; negligi, à paucis tractari, sed

frigide: non enim dicam insyncere. At in cæteris disciplinis omnibus, quas hu-
mana prodidit industria, nihil est tam abditum ac retrusum quod non perue-
stigarit humani ingenij sagacitas: nihil tam difficile, quod non expugnarit la-
bor improbus. Qui fit autem, ut hanc unam philosophiã, non his quibus par
est, animis amplectamur, quotquot ipso etiam cognomine Christi nomen pro
fitemur? Platonici, Pythagorici, Academici, Stoici, Cynici, Peripatetici, Epicu- *Philosophorũ gentiliũ peritia.*
ræi, suæ quisq; sectæ dogmata, tum penitus habent cognita, tum memoriter te
nent, pro his digladiantur illi, uel emorituri citius, quam autoris sui patrociniũ
deserant. At cur non multo magis tales animos præstamus autori nostro prin
cipiq; Christo? Quis non uehementer fœdum censeat, Aristotelicam profiten-
ti philosophiam nescire quid uir ille senserit de causis fulminum, de prima ma-
teria, de infinito? quæ nec cognita felicẽ, nec ignorata reddunt infelicem. Et nos
tot modis initiati, tot sacramentis adacti Christo, non fœdum ac turpe puta *Christianorũ socordia.*
mus illius nescire dogmata, quæ certissimam omnibus præstent felicitatem?
Nam quorsum attinet hic contentione rem exaggerare, cum hoc ipsum impiæ
cuiusdam dementiæ sit, Christũ cum Zenone aut Aristotele, & huius doctri- *Christus.*
nam cum illorum, ut modestissime dicam, præceptiunculis conferre uelle? Af-
fingant illi suæ sectæ principibus, quantum possunt, aut quantum libet. Certe
solus hic è cœlo profectus est doctor, solus certa docere potuit, cum sit æter-
na sapientia: solus salutaria docuit unicus humanæ salutis autor, solus absolute
præstitit, quicquid unquam docuit, solus exhibere potest, quicquid promisit.
Si quid à Chaldæis aut Aegyptijs adfertur, id ob hoc ipsum acrius auemus co- *Peregrina placent.*
gnoscere, quod è peregrino sit orbe importatũ, & precij pars est è longinquo ue *In somnijs homunculorũ distorquemur*
nisse, ac sæpenumero in somnijs homunculi, ne dicam impostoris, tam anxie di-
storquemur, non solũ nullo fructu, sed magno temporis dispendio, ne quid ad-
dam grauius. tametsi iam hoc ipsum ut nihil accedat, grauissimũ est. At qui fit
ut huiusmodi cupiditas nõ item Christianos titillẽt animos, quibus persuasum
est, id quod res est, hanc doctrinã non ex Aegypto Syriaue, sed ex ipso uenisse *E cœlo uenit.*
cœlo? Cur nõ ita nobiscũ cogitamus omnes? nouũ & admirabile philosophiæ
genus sit, oportet, quod ut traderet mortalibus: is qui deus erat, factus est ho-
mo: qui immortalis, factus est mortalis: qui in corde patris erat, sese demisit in-
terras. Magnũ quiddã & haud quaquàm triuiale sit, oportet: quicquid illud est *Præstantia philosophiæ Christianæ.*
quod ille tam admirandus autor, post tot excellentium philosophorum famili
as, post tot insignes prophetas, docturus aduenerit. Cur non hic pia curiositate
singula cognoscimus, disquirimus, excutimus? Præsertim cum hoc sapientiæ ge
nus, tam eximiũ, ut semel stultã reddiderit uniuersam huius mundi sapientiam
ex paucis hisce libris, uelut è limpidissimis fontibus, haurire liceat lõge minore
negocio, quã ex tot uoluminibus spinosis, ex tam immẽsis, ijsque inter se pugnã
tibus interpretum cõmentarijs, Aristotelicã doctrinã, ut ne addã, quãto maiore
cũ fructu. Nihil enim hic necesse est, ut tot anxijs disciplinis instructus accedas.
Simplex & cuiuis paratũ est uiaticum. Tãtum fac adferas pium ac promptum

Qualẽ instrumentũ oportreat esse, qui Christianam philosophiam discere cupiat. *Facilitas.*

animũ,& in primis simplici puraq; præditum fide. Tantũ esto docilis, & multum in hac philosophia promouisti. Ipsa suppeditat doctorẽ spiritũ, qui nulli sese lubentius impartit, quàm simplicibus animis. Illorũ disciplinæ, præterq; quod falsam pmittunt felicitatẽ,multorũ ingenia submouẽt, ipsa uidelicet præceptorũ difficultate. Hæc omnibus ex æquo sese accõmodat, submittit se paruulis, ad illorũ modulũ sese attemperat, lacte illos alens, ferens, cõfouens, sustinẽs, omnia faciens, donec grãdescamus in Christo. At rursum ita non deest infimis, ut summis etiam sit admirabilis. Imò quo lõgius in huius opes progressus fueris, hoc longius illius maiestate submoueris. Paruis pusilla est, magnis plusq; maxima. Nullam hæc ætatẽ, nullũ sexum, nullam fortunã, nullã reijcit conditionẽ. Sol hic nõ perinde cõmunis, & expositus est omnibus, atque Christi doctrina. Non arcet omnino quenq;, nisi quis semet arceat, ipse sibi inuidens. Vehementer enim ab istis dissentio, qui nolint ab idiotis legi diuinas literas, in uulgi linguã transfusas, siue quasi Christus tam inuoluta docuerit, ut uix à pauculis theologis possint intelligi, siue quasi religionis Christianæ præsidium in hoc situm sit, si nesciatur. Regũ mysteria cœlare fortasse satius est; at Christus sua mysteria q; maxime cupit euulgari. Optarim ut omnes mulierculæ legant euangelium, legant Paulinas epistolas. Atq; utinã hæc in omnes omniũ linguas essent transfusa, ut nõ solũ à Scothis & Hybernis, sed à Turcis quoq; & Saracenis legi cognosciq; possint. Primus certe gradus est, utcũq; cognoscere. Esto riderẽt multi, at caperentur aliquot. Vtinã hinc ad stiuã aliquid decantet agricola, hinc nõ nihil ad radios suos moduletur textor, huiusmodi fabulis itineris tædiũ leuet uiator. Ex his sint omnia Christianorũ omniũ colloquia. Tales enim fermè sumus, quales sunt cotidianæ nostræ cõfabulationes. Assequatur quisq; quod potest, exprimat quisq; quod potest. Qui posterior est, nõ inuideat præcedenti: qui prior est, inuitet sequentẽ, nõ desperet. Cur professionẽ omniũ cõmunẽ ad paucos cõtrahimus? Neq; enim cõsentaneũ est, cũ baptismus ex æquo cõmunis sit Christianorum omniũ, in quo prima Christianæ philosophiæ professio est, cũ sacramenta cætera, denique cũ præmiũ illud immortalitatis ad omnes ex æquo pertineat, sola dogmata, in pauculos istos esse releganda, quos hodie uulgus theologos aut monachos uocat: quos ipsos tamẽ, tametsi minima quæpiam portio sunt ad populum Christiani nominis: tamẽ hos inquã ipsos optarim maiorẽ in modum esse quod audiunt. Vereor enim ne inter theologos reperire liceat, qui multũ absint à suo titulo, hoc est, qui terrena loquãtur nõ diuina, & inter monachos, qui Christi paupertatẽ, & mundi cõtemptũ profitentur, plusq; mundũ reperias. Is mihi uere Theologus est, qui nõ syllogismis, arte cõtortis, sed affectu, sed ipso uultu atq; oculis, sed ipsa uita doceat aspernandas opes, Christiano nõ esse fidendum huius mundi præsidijs, sed totum oportere pendere de cælo, non esse retaliandã iniuriã, bene precandũ male precantibus, bene merendũ de male merentibus: bonos omnes uelut eiusdem corporis membra diligendos ac fouendos ex æquo, malos tolerãdos, si corrigi nequeant: qui suis exuunt bonis,

Cognitio.

Ab idiotis etiam legi debent diuinæ literæ.

Theologi. Monachi.

Vere Theologus.

qui

qui depelluntur possessionibus, qui lugẽt hos beatos esse, nõ deplorandos, mortẽ optandam etiã pijs: ut quæ nihil sit aliud q; traiectus ad immortalitatẽ: hæc inquã & huiusmodi, siquis afflatus spiritu Christi prædicet, inculcet: ad hæc hortetur, inuitet, animet, is demũ uere Theologus est, etiamsi fossor fuerit aut textor. Hæc si quis & ipsis præstet moribus, is deniq; magnus est doctor. Qua ratione intelligant angeli, fortasse subtilius disserat alius uel nõ Christianus, at illud psuadere, ut hic puri ab omnibus inquinamẽtis uitã exigamus angelicã, id demũ Christiani Theologi munus est. Quodsi quis obstrepet, hæc esse crassula & idiotica, nihil aliud huic responderim, nisi quod hæc crassa Christus præcipue docuit, hæc inculcant apostoli, hæc quantũuis idiotica, tot germane Christianos, tot insigniũ martyrũ examina nobis prodiderunt. Hæc inquã illiterata, ut ipsis uidetur, philosophia, summos orbis principes, tot regna, tot gentes, in suas pertraxit leges, id quod nulla Tyrãnorũ uis, nulla philosophorũ poterat eruditio. Neq; uero repugno, quo minus sapientiã istam, si uidetur, loquantur inter perfectos. At hoc certe nomine consoletur sese humile Christianorũ uulgus, quod istas subtilitates, an sciuerint apostòli, uiderint alij, certe non docuerunt. Hæc inquã plebeia, si præstarent pro sua sorte principes, si in concionibus inculcarẽt sacerdotes, si pueris instillarẽt ludimagistri potius q; erudita illa ex Aristotelis & Auerrois deprompta fontibus, nõ sic perpetuis penè bellis tumultuaretur undiq; res Christiana, nõ tam in sano studio, per phas nephasq; cõgerendi diuitias feruerent omnia, nõ tòt litibus ubiq; perstreperẽt sacra pariter ac prophana. Deniq; non titulo tantũ & ceremonijs differremus ab ijs qui Christi philosophiã nõ profitentur. Siquidẽ in his tribus hominũ ordinibus præcipue situ est Christianæ religiõnis uel instaurãdæ, uel augendæ negociũ, in principibus, & qui horũ gerũt uices magistratibus: in episcopis, & horũ uicarijs, sacerdotib9: & in ijs qui primã illam ætatẽ ad omnia sequacẽ instituũt. Quod si omisso suo negocio contingat ex animo cõspirare in Christũ, nimirũ uideremus haud ita multis annis, uerum quoddã, ut & Paulus inquit γνήσιον Christianorũ genus passim emergere, quod Christi philosophiã, nõ ceremonijs tantum, & propositionibus, sed ipso pectore, totaq; uita referret: His armis longe citius pellicerentur ad Christi fidem, Christiani nominis hostes, q; minis, aut armis. Vt omnia iũgamus præsidia, nihil ipsa ueritate potentius. Platonicus non est qui Platonis libros non legerit, & Theologus est, non modo Christianus qui Christi literas non legerit? Qui diligit, inquit, me, sermones meos seruat, hanc ipse notam præscripsit. Proinde si uere ex animo sumus Christiani, si uere credimus illũ è cœlo missum, ut ea nos doceret, quæ philosophorũ sapientia nõ poterat, si uere expectamus ab eo, quod nulli principes, quantũuis opulẽti donare queunt, cur est nobis quicq; huius literis antiquius? Cur omnino quicq; uidetur eruditũ, quod ab huius decretis dissidet? Cur in his adorãdis literis, idẽ, ac penè dixerim plus, nobis permittimus quàm in Cæsareis legibus, aut medicorũ libris sibi permittũt interpretes prophani? ut perinde quasi in re ludicra uersemur, ita quicquid in buccã uenerit,

Magnus doctor.

Munus Theologi Christiani.

Christi doctrinam crassam uocant & idioticam.

Apostoli subtilitates non docuerunt.

Principes. Episcopi. Ludimagistri

Veritas.

cõmentemur

Temeritas quorūdam.

commentemur, detorqueamus, inuoluamus. Cœlestia dogmata, ceu Lydiam re/
gulam ad nostram pertrahimus uitam: & dum omnibus modis fugimus, ne pa
rum multa scisse uideamur, quicquid usquàm est prophanarum literarū huc cō
uehentes, id quod est in Christiana philosophia præcipuū, non dicam corrum/
pimus: sed quod negari non potest, ad paucos homines contrahimus, rem qua

Philosophia Christiana quibus in rebus, & quid

Christus nihil uoluit esse communius. Hoc philosophiæ genus in affectibus si/
tum uerius, quàm in syllogismis, uita magis est, ꝙ disputatio, afflatus potius ꝙ
eruditio, transformatio magis ꝙ ratio. Doctos esse, uix paucis cōtingit: at nulli
non licet esse Christianum: nulli non licet esse pium, addam audacter illud: nulli
nō licet esse Theologum. Iam facile descendit in animos omniū, quod maxime

Philosophia Christi, instauratio bene conditæ naturæ.

secundum naturam est. Quid autem aliud est Christi philosophia, quā ipse re/
nascentiam uocat, ꝙ instauratio bene conditæ naturæ? Proinde quanꝗ nemo
tradidit hæc absolutius, nemo efficacius ꝙ Christus, tamē permulta reperire li/

Ethnici.

cet in ethnicorū libris, quæ cum huius doctrina consentiāt. Nulla fuit unꝗ tam
crassa factio philosophiæ, quæ docuerit pecuniam, hominē reddere felicē, nulla
tam impudens, quæ in uulgaribus istis honoribus aut uoluptatib9, finem boni

Stoici.

constituerit. Viderūt Stoici neminē esse sapientē, nisi bonum uirū: uiderūt nihil
esse uere bonū aut honestum, præter ueram uirtutē, nihil horrendum aut malū
præter unam turpitudinem. Iniuriā non esse pensandam iniuria, multis modis

Socrates.

apud Platonem docet Socrates: item cum immortalis sit anima, non esse deplo
randos, qui cum fiducia bene actæ uitæ hinc demigrant in uitam feliciorē: præte
rea animam omnibus modis abducendā ab affectibus corporis, & ad ea tradu
cendam, quæ uere sunt, cū nō uideant. Nullam rem nobis suauē esse posse, quæ

Aristoteles.

non aliquo modo contemnatur, in politicis scripsit Aristoteles, una uirtute exce
pta. Nihil in uita homini suaue esse posse, nisi adsit animus nullius mali sibi con

Epicurus.

scius, unde ceu fonte scatet uera uoluptas, fatet & Epicurus. Quid quod magnā
huius doctrinæ partē præstitere nō pauci, præcipue Socrates, Diogenes, & Epi/

Christus.

ctetus? At eadem cum tanto plenius & docuerit & præstiterit Christus, an non
prodigij simile, hæc à Christianis uel ignorari uel negligi, uel etiā rideri? Si sunt
quæ propius pertinent ad Christianismū, his antiquatis, illa sequamur: sin hæc

Decreta Christi pro obsoletis habemus.

sola sunt, quæ uere Christianū possint efficere, cur hæc propemodū magis pro
obsoletis & abrogatis habemus, ꝙ libros Mosaicos? Primū autē est scire quid
docuerit, proximū est præstare. Neq; enim ob id opinor, quisquam sibi Christi/

Hæc argutū faciunt, at nō Christianum. Ex euāgelicis & apostolicis literis, germana Christi philosophia felicissime hauritur

anus esse uideatur, si spinosa, molestáq; uerborū perplexitate, de instantibus, de
relationibus, de quidditatibus ac formalitatibus disputet: sed si quod Christus
docuit & exhibuit, id teneat exprimátq;. Non quod horū studiū damnē, qui in
argutijs huiusmodi non sine laude, exercuerunt ingenij sui uires: nolim enim of/
fendi quenꝗ, sed quod existimē, & uere, ni fallor, existimo, purā ac germanā illā
Christi philosophiā, nō aliunde felicius hauriri, quàm ex euāgelicis libris, quàm
ex apostolicis literis, in quibus si quis pie philosophet, orans magis quàm argu/
mētans, & transformari studens potius quàm armari, is nimirū comperiet nihil
esse

esse quod ad hominis felicitatē, nihil quod ad ullam huius uitæ functionē per/
tineat, quod in his non sit traditum, discussum, & absolutū. Siue quid discere cu
pimus, cur alius autor magis placet ꝙ ipse Christus? Siue uiuendi formā requi
rimus, cur aliud nobis prius est exemplum, ꝙ Archetypus ipse Christus? Siue

Vtilitas.

pharmacū aliquod aduersus molestas animi cupiditates desideramus, cur alibi
putamus remediū esse præsentius? Siue cupimus residem ac languescentē ani/
mum expergefacere lectione, quæso ubi reperias igniculos æque uiuos & effica
ces? Siue uisum est animū ab huius uitæ molestijs àuocare, cur aliæ magis pla/
cent delitiæ? Cur statim malumus ex hominū literis, Christi sapiētiā discere ꝙ

Literæ hoīm.

ex ipso Christo? qui quod pollicitus est se semper nobiscū fore usq; ad consum
mationē seculi, in his literis præcipue præstat, in quibus nobis etiānum uiuit, spi

Christus non minus nobis præsens est in euangelicis literis, ꝙ cum uiueret.

rat, loquitur, penè dixerim efficacius, quàm cum inter homines uersaretur. Mi/
nus uidebant, minus audiebāt Iudæi, quàm tu uides & audis in euangelicis lite/
ris; tantum ut oculos & aures adferas, quibus ille cerni & audiri possit. Quid tan
dē hoc rei est? Literas ab amiculo scriptas, seruamus, exosculamur, circūferimus,
iterū atq; iterum relegimus: & tot sunt milia Christianorū, qui cū alioqui docti
sint, euangelicos & apostolicos libros, ne legerint quidē unquàm in omni uita.
Mahumetæi sua tenēt dogmata. Iudæi & hodie ab ipsis cunabulis suū ediscunt
Mosen. Cur nos non idem præstamus Christo? Qui Benedicti profitentur in/
stitutū, regulā ab homine, eóq; penè idiota, & idiotis scriptam, tenēt, ediscūt, im/
bibūt. Qui Augustiniani sunt ordinis, autoris sui regulā callent. Frāciscani Frāci

Homines ī

sci sui traditiūculas adorant, amplectūtur, & quôquo terrarū se cōtulerint, secū
circūferunt, tutos se nō credunt, nisi libellus adsit in sinu. Cur illi plus tribuūt re/
gulæ ab homine scriptæ, quàm uniuersi Christiani suæ regulæ, quā omnibus tra

Deus.

didit Christus, quā omnes ex æquo professi sunt in baptismo? Denique qua (ut
sexcētas etiā addas) nulla possit esse sanctior? Atque utinā fiat, ut quēadmodū
Paulus scripsit, Mosi legē nō fuisse gloriosam præ gloria succedentis euangelij,
ita Christianis omnibus euangelia & apostolorū literæ ita sanctæ habeant, ut
hæc præ illis nō uideantur esse sancta. Quid Alberto magno, quid Alexandro,

Pium uotum.

quid Thomæ, quid Aegidio, quid Ricardo, qd Occā alij uelint tribuere, per me
sanè cuiq; liberū erit: nolim enim cuiusquā imminuere gloriā, aut cū inueteratis
iā hominū studijs dimicare. Sint illa quātūuis erudita, quātūuis subtilia, quātū/

Theologia recens.

uis, si uelint, seraphica, hæc tamē certissima fateantur oportet. Paulus dijudicari
uult spiritus pphetarū, num ex deo sint. Augustinus omnes omniū libros cū iu
dicio legens, nihilo plus iuris postulat & suis. In his solis literis, & quod nō asse/
quor, tamē adoro. Hūc autorē nobis nō schola Theologorū, sed ipse pater cœle

Ab autore.

stis diuinæ uocis testimonio cōprobauit, idq; bis, primū ad Iordanē in baptis/
mo, deinde in mōte Tabor in trāsfiguratione: Hic (inqt) est filius meus dilectus,
in quo mihi cōplacitū est, ipsū audite. O solidā autoritatē, uereq; (ut isti uocāt)
irrefragabilē. Quid est ipsū audite? Nimirū, hic unicus est doctor, huius unius
discipuli sitis. Attollat studijs suū quisq; quantū uolet autorē, hoc de uno citra
exceptionem

exceptionē dictū est Christo. In hunc primū descendit columba, paterni testi/
monij cōprobatrix. Huius spiritū proxime refert Petrus: cui summus ille pastor
oues suas semel iterum ac tertio pascendas cōmisit, pascendas autē haud dubiū
quin Christianæ doctrinæ pabulo. Hic in Paulo ueluti renatus est, quē ipse uo/
cauit organū electū, & insignem sui nominis præconē. Ioannes quod e sacrosan
cto illo pectoris fonte hauserat, id suis expressit literis. Quid quæso, simile in
Scoto, nolim id contumeliæ causa dictū uideri, quid simile in Thoma? Quanquam
illius ingeniū admiror, huius etiā ueneror sanctimoniā. Cur non in his tātis au
toribus philosophamur omēs? Quin hos sinu circumferimus, hos semper habe
mus in manibus, quin in his uenamur, scrutamur, disquirimus assidue? Cur ma/
ior uitæ portio datur Auerroi quam Euāgelijs? Cur tota penè ætas in hominū de/
cretis, & inter se pugnātibus opinionibus cōteritur? Iam uero sint illa sanè, si libet,
sublimiū Theologorū. At in his certe sit futuri quōdā magni theologi tyrocini
um. Quotquot in baptismo iurauimus in uerba Christi, si tamē ex animo iura/
uimus, mox inter ipsos parētū cōplexus, & nutricū blandicias, Christi dogmatis
imbuamur. Nā & altissime insidet, & tenacissime hæret, quod primū rudis illa
animi testula cōbiberit, Christū prima sonet balbuties, ex huius euangelijs pri/
ma formet infantia: quē ita cū primis tradi cupiā, ut & à pueris ametur. Nam
quēadmodū præceptorū quorūdā austeritas facit, ut pueri prius oderint literas
quam nouerint, ita sunt qui Christi philosophiam tristem faciāt, ac morosam, cum
ea nihil sit suauius. In his deinde uersentur studijs, donec tacitis auctibus adole/
scant in uirum robustum in Christo. Aliorū literæ sunt eiusmodi, ut nō parum
multos pœnituerit insumptæ in illis operæ: ac sæpenumero fit ut qui per omnē
uitā pro tuēdis illarū decretis ad mortē usque depugnarunt, in ipsa morte, ab au/
toris sui factione desciscant. At felix ille quē in hisce literis meditantē mors occu
pat. Has igitur toto pectore sitiamus omnes, has amplectamur, in his iugiter uer
semur, has exosculemur, his demū immoriamur, in has transformemur, quādo
quidē abeunt studia in mores. Qui consequi nō potest (quis aūt id nō potest, si
modo uelit) is saltem adoret, hasce literas, ceu thecam illius diuini pectoris. Si/
quis ostendat Christi pedibus impressum uestigium, quam procūbimus Christia/
ni, quam adoramus? At cur non potius uiuam illius & spirantē imaginem in hisce
ueneramur libris? Si quis Christi tunicam exhibeat, quo nō terrarum prouola
turi simus, ut eam osculari liceat? Atqui ut totam illius supellectilem proferas,
nihil erit, quod Christum expressius ac uerius repræsentet, quam euangelicæ literæ.
Ligneam aut saxeam statuam, amore Christi, gēmis auróque decoramus. Quin
hæc potius auro gemmisque, & si quid his preciosius, insigniuntur, quæ tanto
præsentius Christum nobis referunt, quam ulla imaguncula? Siquidem illa, quid ali/
ud quam corporis figuram exprimit? si tamen illius quicquàm exprimit: at hæ tibi
sacrosanctæ mentis illius uiuam referunt imaginem, ipsumque Christum loquē
tem, sanantem, morientem, resurgentem, denique totum ita præsentem reddunt,
ut minus uisurus sis, si coràm oculis conspicias.

PARACLESEOS FINIS.

Petrus.
Paulus.
Ioannes.
Scotus.
Thomas.
Christi dogmatis imbuendi pueri.
Literæ humanæ.
Diuinæ.
In has transformemur.
In euangelicis & apostolicis literis spirans est & uiua Christi imago.
Euangelicæ literæ.

DES. ERASMI ROTERODAMI APOLOGIA.

IAM ut paucis occurram Apologia, reclamaturis, Pau/
lus apostolus, referente Luca, fortunatum sese prædi/
cat, quod apud Agrippam pro se causam dicturus
esset, cui propter diutinam cum Iudæis cōsuetudinem,
res omnes in quibus uertebatur quæstio, maxime co/
gnitæ compertæque essent. Atque utinam eodem nomi/
ne mihi quoque gratulari possim, cui planè diuersum
quiddam usu uenit atque Paulo. Nam ne opus qui/
dem est nobis Apologia, nisi apud istos, qui totū hoc
negocium, de quo controuersia est, nō intelligunt: nec prorsum aliam ob causam
calumniantur, nisi quod non intelligant. Siquidem apud eos qui Latinas, Græ/
cas & Hebraicas literas uel ad mediocritatem degustarunt, qui serio in uestigan/
dis diuinæ scripturæ mysterijs, qui feliciter ac diligenter in uetustis illis, ac non mi
nus ueris quam uetustis Theologis uersati sunt, nihil addubito, quin magnam
initurus sim gratiam, etiam si quod conatus sum, parum assecutus fuero. Proin/
de mire fiet, ut quibus hac opera nostra nō magnopere sit opus, quique soli dāna/
re quædam possint, quod ob bonarum peritiam literarum possint iudicare, ij nō
solū comprobent suo suffragio nostram industriam, uerumetiam gratiam haud
uulgarem habeant. Cōtra qui hisce de rebus nullo modo possunt ferre sententiā,
& hoc magis egent huius laboris subsidio, quo longius absunt à bonis literis, ij
non solum non amplectentur opus ipsorum paratum usui, uerum etiam obstre
pent, calumniabuntur, damabunt: quorum alterum extremæ cuiusdam ingratitu
dinis esse uidetur, alterum insignis impudentiæ. Quid enim fingi potest impudē
tius quam damnare librum quem ne legeris quidem: tum eiusmodi, ut si maxi/
me legas, tamen absque linguarum peritia pronunciare de eo nō possis? Quid aūt
ingratius, quam pro tam immensis sudoribus uigilijsque, quas tantū iuuandi ani
mo susceperis, & quibus nulla par gratia referri queat, rependi calumniam, idque
potissimū ab ijs, ad quos potissimū operis utilitas sit reditura? Cum ubique fœda
est ingratitudo, tum in nullos æque par est gratos esse, atque in eos qui dispendio
rei pecuniariæ, iactura uoluptatū, nonnullo etiam ualetudinis ac uitæ suæ detri/
mento, in hoc totis uiribus incumbunt, ut ingenij sui monumentis orbi consulāt.
Verum haud scio, an usquam ingratius reperias mortaliū ingeniū, nec aliâs esse
uerius arbitror, quod non minus eleganter quam grauiter dictum est à Seneca,
Tutius esse, quosdā offendisse quàm demeruisse. Nihil æque perit, atque id quod

Apud indoctos tantum Apologia est opus.
Docti, qui possent ob peritiā carpere probāt
indocti, qui iudicio carēt, dānant.
Impudentia
Ingratitudo
Quibus potissimū debeatur gratitudo.
γνώμη.

conferturin ingratos. At magis perit officiũ,mea quidẽ sententia,quod in eos col
locatur,qui non intelligunt officiũ,& minus redit ab ijs qui non cognoscũt meri-
tum,q̃ qui non agnoscunt. Nam ij tametsi dissimulant,tamen apud se sunt ob-
noxij,nonnunq̃ pudore coguntur agnoscere. Deniq; spes est fore, ut aliquando
resipiscant. Illi quod est beneficium,iniuriam interpretantur, & officio adiuti in-
ius uocant benemerentem. Theologorũ in primis est,non solũ gratitudinẽ præ-
stare,uerũ etiam candorẽ & mansuetudinẽ. Et Theologis potissimum hic meus
desudauit labor,atq; his Theologis,quibus aut non uacauit, aut non contigit,
eas discere literas,sine quibus diuina scriptura penitus intelligi nõ possit. Horum
adiuuandis studijs,nostrum impendimus studium,ut quod illis sua fortuna ne-
gauit,id nostra suppeditaret industria. Et tamẽ si qui reclamaturi sunt,ex hoc gre-
ge prodituros auguror. Amplectuntur medici,non aspernantur iureconsulti, reci-
piunt philosophi,si quid ad illorum professionem instaurandam conducit. Soli
Theologi pertinaciter reclamamus,& ipsi nostris inuidemus bonis. Sanè ꝑmo-
lestum est,pro benigne collato beneficio nullam recipere gratiam. Molestius ab
ijs de quibus benemereri studeas,calumniam præmij loco reportare,& à quibus
tuo iure poteris exigere debitam gratiam ,his actoribus iniuriæ causam dicere.
Seneca summũ liberalitatis genus esse putat,ac diuinæ beneficentiæ proximum,
si quis non tantũ gratuito prosit,uerũ etiam sciens perdet beneficiũ. At mihi ui-
deor hoc quoq; superaturus,si de his quoq; pergã benemereri,qui beneficiũ in-
iuria retaliant. Et quemadmodũ fidi medici, reclamantibus etiã & cõuiciantibus
ægrotis,tamẽ ꝑgunt subuenire,ita nos hoc quoq; uelut auctario beneficium no-
strum cumulabimus,ut beneficiũ quod accipiunt,intelligant. Primũ igitur etiam
atq; etiã adhortor omnes Theologos,ut quibus ꝑ ætatem aut occupationes ua-
cat, Græcas degustent literas,& item Hebræas,si liceat. In ipsis arcanæ scripturæ
fontibus diligenter philosophentur,ueteres Theologos,quos & eruditio cõmen-
dat & uitæ sanctimonia,iugiter euoluãt. Deinde nostra si uolent cõferant & ex-
pendant,atq; ita probent si quid recte monuimus,emẽdent amice,si quid ut ho-
mines aberrauimus à uero,& minus assecuti sumus , quod sedulo sumus secuti.
Quod si impetro causam,uici,pro accusatoribus habiturus patronos. Cæterũ à
quibus hoc nõ impetro,saltẽ illud mihi uel precario donent,ut credant,me simpli
ci pióq; iuuandi studio quicquid hoc laboris est suscepisse. Quod si parũ alicubi
successit,error est,nõ scelus:& corrigi mereor,incessi nõ mereor. Nihil enim magis
agnosco,q̃ me nihil scire. Profiteant alij quantũlibet ingentia. Ego pro mea te-
nuitate nihil profitens,præsto tamẽ quod licet,paratissimus ad palinodiã, sicubi
more hominũ lapsus sim,ipse quoq; mihi censor futurus,simul atq; deprehende-
ro. Cæterũ diuus Hieronymus nõ fert reprehensorẽ,qui damnare possit , docere
nõ possit. Quorũ illud tyrannicũ est,hoc amicũ & eruditum. Iam illud quẽadmo
dum extra controuersiam est apud eruditos,ita indoctis etiam,multorum libris
persuasum esse reor,hanc noui testamenti æditionẽ Hieronymi nõ esse. Tametsi
nos, nec hanc,qualiscũq; est,aut cuiuscũq; est,neq; conuellimus ullo modo,neq;
calumniamur

Non cognoscentes meritum, non agnoscentibus ingratiores.

Theologi quales.

Erasmi labor Theologis desudauit.

Adhortatur Theologos.

Linguæ.

Fontes arcanæ scripturæ.

Veteres theologi.

Erasmi simplex piũq; studium.

Dãnare posse, docere nõ posse.

Vulgata noui testamẽti æditio, Hierony. nõ est.

calumniamur. Tantum restituimus,quæ temporum ac librariorum uitio fuerant
deprauata,obiter indicatis & his,quæ uel ambigue,uel parum attente reddidit in-
terpres,nam non recte,mihi religio est dicere,etiamsi id non ueritus est aliquot
locis Hieronymus,idq; fecimꝰ,neq; leui quod dici solet brachio,neq; temere, sed
primũ ex canonũ consilio,ad Græcæ originis fidẽ,examinatis exemplaribus La-
tinis,neq; tamẽ fidentes paucis,aut quibuslibet. Laurentius Valla septẽ bonæ fi-
dei codices se secutũ fuisse testat. Nos in prima recognitione quatuor Græcis ad-
iuti sumus,in posteriore quinq;. Deinde cõsultis tum ꝑuetustis tum emendatis
aliquot Latinæ linguæ uoluminibus:nec hoc contenti,discussis & exploratis pro-
batissimis autoribus,nõ oscitanter obseruauimus quid citarint,quid legerint, q̃d
emendarint,quid interpretent. Atq; hisce rebus omnibus qua licuit uigilãtia,cer-
te,summa fide,collatis ac pensitatis, quod optimũ iudicauimus, secuti sumus: &
hac lege in mediũ contulimus,ut nihilo secius suo quisq; iudicio frueret. Iam ue-
ro si qui uerent,ne sacrarũ literarũ autoritas uocetur in dubiũ,si quid usq; uaria-
uerit:hi sciant oportet,iam annos plus mille,neq; Latinorũ,neq; Græcorum exẽ-
plaria per omnia consensisse. Id quod ne fieri quidẽ possit,nimirũ in tanta libra-
riorum,non solũ turba,sed inscitia,oscitantia,temeritate. Vt ne cõmemorẽ quàm
multa mutata sint ab eruditulis,aut certe à parum attentis. Comperio quædã era-
sa aut inducta à factionibus,quarum tumultu quondã sursum ac deorsum mi-
scebant omnia,præsertim Oriens,dum quisq; pro suarũ partium patrocinio scri-
pturam uariat. Id certe factũ non obscure compluribus in locis declarat Hierony-
mus. Quid autẽ accidit religioni Christianæ,quod tot iam seculis,aliud legit Hie-
ronymus,aliud Cyprianus,aliud Hilarius,aliud Ambrosius,aliud Augustinus?
Apud hos alicubi nõ modo diuersa cõperies,sed & pugnantia,cũ in sũma Chri-
stianæ fidei cõsentiãt. Quid facias,posteaq; nec ipsa horum temporũ æditio per
omnia sibi cõsentit? Qua de re si quis dubitet,huic fidẽ fecerint codices typis etiã
excusi,cũ annotamentis marginalibus,& si id parũ est,ex cõmentarijs diui Tho-
mæ,ex cõmentarijs Lyrani,ex cõmentarijs Hugonis Carrensis intelliget. Quæso
quid periculi consecutũ est,quod sanctus Hieronymus uetus & nouũ instrumẽ-
tum mundo iam senescenti,ad Hebræam & Græcam ueritatẽ instaurauit? Re-
clamatum est tum à nõnullis,quibus ipse suis libris abunde satisfacit , nec ob ali-
ud opinor reclamatũ,nisi quod nescirent eas literas. At num hinc uel tantulũ in-
cõmodi natum est Christianæ religioni? Augustinus fatet ipsa codicum discor-
dia,se nõ mediocriter adiutum fuisse,dum quod hic parũ apte dixerat,alter clari-
us ac rectius efferret,id quod uel fortuito fieri necesse est. Quid decessit euangeli-
orum maiestati,quod ea Iuuencus heroïcis uersibus incluserit? Quid accepit in-
cõmodi scriptura diuina,quod eam ferè totã Aegidius Delphus noster,insignis
Theologus,elegiaco carmine nuper complexus est? Nos locos aliquot innouaui-
mus,nõ tam ut elegantius redderemus,q̃ ut dilucidius ac fidelius. Quid autem
erat periculi,si paraphrasi totã orationẽ nouassemus? Quibus hæc placet æditio,
quã ego nec damno,nec mutò,huic sua manet æditio. Siquidẽ ea nostra castiga-
B 2 tione

Quid egerit Erasmus

Quid secutus.

Exẽplariũ diuersitas tã apud Latinos, quàm Græcos.

Varia uariorũ lectio.

Nouum instrumẽtũ à Hieronymo olim instauratum.

Vtilitas è codicũ discordia.

Iuuencus.

Aegidius Delphus.

tione non læditur,ſed redditur illuſtrior,purior,emẽdatior.Illa legatur in ſcholis,
canatur in templis,citetur in concionibus.Illud auſim polliceri,quiſquis hanc no-
Nouitas.
ſtram domi legerit,ſuã rectius intellecturus eſt.Proinde ſi nihil offendit niſi no-
uitas,& illa iam uetus olim noua fuit,& hæc noua,ſi patiamur,olim uetus fuerit.
Nimis imperiti eſt hominis,libros annorũ æſtimare numero,ac nõ potius ipſa-
rũ rerũ iudicio.Optarim & ipſe in ſacris literis,nihil eſſe deprauatũ,nihil diſſide-
re.Atq; id ut optare eſt in procliui,ita nec fuit unq;,nec futurũ eſt unq;. Iam qđ
attinet iſtos refellere,qui non minus indocte ꝙ impudenter ſolent uociferari,fa-
In eos qui negant eſſe fas,ut quiſquam euangelia corrigat.
cinus eſſe non ferendũ,ut quiſq; corrigat euangelia?O uocem uix auriga dignã,
nedum Theologo?Fas eſt nebuloni cuiuis,Euangelij codices deprauare,& nefas
erit quod deprauatũ eſt reſtituere?præſertim homini,ne quid dicam inſolentius,
in hoc genere literarum,nec indiligenti,nec inexercitato,idq; tot Græcis ac Lati-
Inſtrumẽtũ nouũ Græce ſcriptum.
nis uoluminibus,tot clariſſimis autoribus in conſiliũ aſcitis?Mihi plurimis argu
mentis uehementer probabile eſt,uniuerſum inſtrumentũ nouũ Græce ſcriptũ
fuiſſe,nõ Latine.Certe ſi quis excipiat Euangeliũ iuxta Matthæum,& unam ad
Hebræos epiſtolam,de reliquo nulla controuerſia eſt.Proinde qui mutare parct,
quod ſcriptum fuit ab Apoſtolis & Euangeliſtis,in hunc iure clamitẽt,quod cor-
rigat Euangelia,non in eum qui iuxta Pontificum decreta ex Græcorũ fontibus,
ex ſacrorum interpretum ſententia ſyncera fide reponat,quod uel à ſcribis erat ui
tiatum,uel ab interprete parum apte redditũ in Latinis codicibus,cum Græce ſcri
pſerint Apoſtoli.Sed cur hæc pluribus ago?cum diuus Hieronymus compluri-
bus epiſtolis huius cauſæ patronum agat,qui nec ipſe,cum in re non ita diſſimili
laboraſſet,calumnia caruit.Cuius emendatio ſi extaret,aut nõ fuiſſet nobis hoc
laboris capiundũ,aut fuiſſet quod ſequeremur.Itaq; te quæſo lector optime,cũ
occurret nouatum aliquid à nobis,ne protinus ad ſolitæ lectionis guſtũ ac ſaliuã
reijcias,ac damnes,quaſi neceſſe ſit malũ eſſe,quicquid diuerſum eſt,ſimul & me
fraudans mea laude,& te operis utilitate.Sed primũ noſtra conferto cũ Græcis,
Lector cõferat et expendat ſingula.
quod quo promptius eſſet,illa è regione adiecimus.Expende num fidelius,num
apertius,num ſignificantius expreſſerim,quam uetus interpres. Nec hic rurſum
protinus in ius trahant,ſi minus uerbum uerbo reſpondeat,id quod ut maxime
coneris,ne fieri quidem poteſt.Si nefas eſſe ducũt,uſquam à literis ac ſyllabis diſ
Interpres uulgatæ editionis.
cedere,cur hic interpres paſſim id auſus eſt,aliquoties nulla nec adactus neceſſi-
tate,nec inuitatus utilitate,ſed uelut in re ludicra laſciuiens & oſcitans?Quod ſi li
cet,ut certe licet,ſi me comperies ſententias,maiori fide reddidiſſe ꝙ ille reddide-
rit,ne damna quod nouũ eſt,ſed amplectere quod eſt rectius.Iam ſi collatio tibi
Annotationes.
non ſatiſfacit,ne continuo pronuncies.Conſule noſtras Annotationes,quæ for-
taſſe tibi uel autoritate teſtium,uel rationibus adductis ſatiſfacient.Fit interim,
ut diuerſa ſit lectio,ſic,ut iiſdem ex uerbis cõplures ſenſus accipi poſſint. Nos pri
mum unicam dũtaxat lectionem proponimus.Nec enim aliter poteramus:Cæ-
terum in annotamentis uaria referimus,aut indicantes quid nobis optimũ uide-
atur,aut tuo relinquentes arbitrio,quid ſequi malis.Sunt in quibus noſtra uul-

gata

gata magis probatur æditio,aut Ambroſiana lectio,ꝙ Græci codices. Et tamen
conſentientibus omnibus Græcis exemplaribus,quoniam illa mutare non licuit,
Latina accõmodauimus,ne non reſponderent,cum in hoc ipſum adderent.Cæ-
Addita.
terum id in ſcholijs diſcutimus.Comperio quædã apud illos addita ex more ſo-
lẽni,ueluti coronidem illam ſic additã precationi dominicæ,quemadmodũ apud
nos in calce pſalmorum adijcitur Gloria patri.Ea nõ reſecuimus à cõtextu,ſed ta-
men in cõmentariolis admonemus addita.Nam is error minus habet periculi,cũ
quod frequenter comperio factum,ex alijs locis aſſcribit lector,quod in ſimili ſen
tentia deerat alibi.Attamen id quoq; curauimus admonere.Proinde nõ ita tra-
dimus hanc lectionem,quaſi certa indubitatáq; ſint omnia, ſed quod ex noſtra
emendatione,accedentibus annotamentis,nõ mediocriter adiuuandus ſit lector
Minutula nõ cõtẽnenda ſacras tractanti literas.
uigilans & attentus.Inerunt permulta,quæ ceu minutula friuoláq; cõtemnenda ui
debuntur alicui.Verum qui conferet,qui expẽdet,qui tractabit & interpretabit
ſacras literas,is ipſe comperiet,in his minutulis nõ minimũ eſſe utilitatis. Ad hæc
facile mihi ueniam dabit,huiuſmodi minuta perſequuto,qui cogitarit ad huiuſ-
modi ſcrupos primi nominis autores impegiſſe,nonnunꝙ & pudendo errore la
pſos eſſe,nimirũ ipſum Hilarium,Auguſtinum, & inter recentiores doctiſſimũ
Thomas laudatus.
Thomam Aquinatem,ne iam cæteros cõmemorẽ. A quibus in hoc uerſanti ne-
gocio,nõnunꝙ diſſentire fuit neceſſe.Quod quidem ut ſemper ingenue feci,ita nuſ
ꝙ contumelioſe,ne in iſtos quidem procacior,quorum impudẽs temeritas,& in-
ſolens inſcitia parum merebatur hanc ciuilitatem.In quos etiam ſi liberius inue-
ctus fuiſſem,tamen apud eruditos omneis excuſaret me Plautinũ illud:Quod di
gnis maledicitur,bene dictum eſt,nõ maledictum.Verum malui rationem habe
Eraſmi modeſtia.
re quid me dignum eſſet,quam quid iſti mererentur.Erat animus,iſtorũ ineptias
omnino diſſimulare,niſi libri paſſim manibus omniũ tererentur,& oraculorũ in-
ſtar legerentur ac citarentur.Nec rurſus id à me factum eſt affectate,ſed obiter lo
cis aliquot,quo poſthac minus illis fidant,qui quicquid apud huiuſmodi ſcripto
res utcunq; poſitum aut additum repererint,id alba,quod aiunt,amuſſi in ſuos
cõuerterent cõmentarios:aut certe quibus autores iſti magni ſunt,intelligerẽt,ob
harum rerum quas indicauimus ignorãtiam,magnos etiam autores turpiter ac
pluſq; pueriliter hallucinatos eſſe.Alioqui ſi quicquid in horum uoluminibus uel
rideri,uel improbari poterat,perſequi uoluiſſem,tum uere mihi inter manus na-
ta fuiſſet Ἰλιὰς κακῶν,ut eſt in Græcorum prouerbio,nec ad ea refellenda una ſuf-
feceret ilias.Cæteros autem,quos præter eruditionis cõmendationem ornat & ui
tæ ſanctimonia,tantum abeſt,ut inceſſam petulantius, ut ſæpenumero captatis
etiam prætextibus,aut eleuem errorem,aut excuſem,aut tegam.Nec mihi ſuccen
Auguſtinus. Thomas.
ſere debent,ſi quid lapſus eſt Auguſtinus aut Thomas, cum res ipſa clarior eſt,
quam ut diſſimulari poſſit.Imputent inſcitiæ linguarũ,aut ſi malint, imputent il
lorum ſeculis. E re ſtudioſorũ erat,illa non omnino diſſimulare. Non quod me
putem oculatiorem ſummis illis uiris,ſed quod alicubi fortaſſe fuerim attentior,
& fortaſſe linguarum opibus inſtructior,certe ꝙ Aquinas,qui Latine tantũ no-

uit,

uit. Quos omnes, ut semper ueri fuere studiosissimi, magis propicios esse mihi cõfido, uel hoc nomine; quod illorũ libros aliquãto reddiderim purgatiores. Quid minutius hypostigma? At tantula res hæreticum gignit sensum, quẽadmodũ docet Aurelius Augustinus libro de doctrina Christiana tertio, exempli causa citãs illud Iohannis: In principio erat uerbum apud deum, & deus erat. Et interposita diastola sequitur: Verbum hoc erat in principio apud deum. Hanc lectionẽ hæreticam appellat, uidelicet eorum, qui negabãt uerbum dei, deum esse. Item illud quod est apud Paulum in epistola ad Rhomanos: Quis accusabit aduersus electos dei? Ab hoc loco quæ sequuntur, nisi per interrogationem legantur, sensum non hæreticum modo, sed prorsus blasphemum efficiunt. Quasi respondeas ad superiora: Deus qui iustificat. Deinde, quis est qui condemnet? Ad id rursum respondeas: Christus Iesus, qui mortuus est. Idem offensus amphibologia Paulini sermonis, cum ait: Quod stultum est dei, sapientius est hominibus, mauult ita reddi, quod stultum est dei, sapientius est quàm hominis, quod alioqui uideri potuerit incertũ, dandi ne casu dictum esset hominibus an auferendi. Atque hæc & alia his fermè cõsimilia multis uerbis illic annotauit uir tantus, quæ nihil negocij sit animaduertere, etiam si nullus moneat. Quid si his legisset tot portenta mendarũ à nobis prodita, sublatáque? tot crassissimas discussas tenebras? tot sensus præposterè non solũ ambigue redditos, suæ restitutos integritati? an nõ hunc laborem nostrum utrisque manibus cõplexus fuisset? Quædam autem tanta breuitate sunt annotata, ut ni nostram annotatiunculã ad locũ ipsum conferas, non sis animaduersurus quid uoluerim. Nã quod compluseulis locis occurrent eadẽ, id data opera factum est, quo consuleremus lectori uel parum memori, uel inquirendi laborem fugitanti. Et sanè nõnihil uereor, ne quẽadmodũ multos sit offensura nouitas, ita è diuerso existant, quibus hoc ipsum displiceat, quicquam esse quod conueniat cum ueteri interprete. Alijs nihil probatur, quod sit diuersum: alijs ineruditũ uidetur, quod non tota ratione pugnet ac dissideat. Rursus alios offendit sermo paulo purior ac Latinior, nempe hos qui nihil acutum iudicant, nisi quod prodigiosis scateat solœcismis. Alij contra fastidiunt, quicquid non referat Ciceronianum illum nitorem. Nos in hoc opere ut non affectauimus eloquentiã, ita mũdiciem, si qua in promptu fuit, non respuimus. Non offenditur deus solœcismis, at idem nõ delectatur. Odit superbam eloquentiã, fateor, at multo magis supciliosam & arrogantem infantiam. Nos toleramus istorũ balbutiem, ferant ipsi uicissim nostram qualemcũque dicendi mediocritatẽ. Verum ut aliquando finiã, quemadmodũ ingenue fateor esse pmulta, quæ doctius tractari potuissent: ut nõ inficias eo, locis aliquot me dormitasse lassum: ita res ipsa, ni fallor, indicabit, me, post Laurẽtium Vallam, cui non hac tantũ in parte debent bonæ literæ, post Iacobũ Fabrũ, uirtutis omnis & literarũ antistitẽ: nec sine causa uersatũ in hoc negotio, nec sine fructu. Bene ualeto lector amice, & si quid adhuc desideras, à præfatione quam Annotationibus præfixi, petito.

Augustini in minutissimis apertissimisque diligentia.

Portẽta mẽdarũ ab Erasmo sublata.

Breuitas autoris.

Eadem.

In lectoribus uaria palata.

Superciliosam et arrogantẽ infantiã odit deus.

Laurentius Valla.

Iacobus Faber Stapulẽsis.

APOLOGIAE FINIS.

De hac



DE HAC POSTERIORI AEDITIONE.

ERASMVS ROTERODAMVS PIO LECTORI. S. D.

OMnibus omnium cauillationibus respondere, lector optime, præterquam quod infiniti sit negotij, nec admodũ ex huius opis dignitate fore uideo, nec operæpretiũ ullũ intelligo: ppterea quod qui studiũ hoc nostrũ suggillant ac traducũt, ferè nõ legũt, aut certe nõ intelligunt nostras apologias. Et iã satis illis responsum est duabus apologijs, quas primæ quoque æditioni, ceu clypeos, aduersus istorum tela præfiximus: præterea in epistola, qua Martino Dorpio respõdemus: postremo in epistola ad insignẽ Theologũ Henricũ Bouillũ. Proinde hic capita dũtaxat argumẽtorũ annotabimus lectori, uel occupato, uel crassiori.

1 Primũ illud testamur, & ubique testatum esse uolumus, nos nusquam à iudicio ecclesiæ catholicæ, uel unguem aut digitum latum uelle discedere. Quod, si quid usquam eiusmodi deprehendatur, nõ data opera dictum, sed elapsum: ut sumus homines, id iam nunc pro recantato uolumus haberi.

2 Nec præimus eruditorum iudicio, nec publicarũ scholarum autoritati præiudicamus. Manet incolume suũ cuique iudicium. Annotationes scribimus, non leges: & expendenda proponimus, non protinus habenda pro compertis.

3 Nec ideo hãc posteriorẽ æditionẽ immẽsis sudoribus parauimus, quod priori diffideremus, sed opus quod tũ pro uirili, próque tẽporis spacio quàm fieri potuit optimũ dedimus: nũc emẽdatius multo, multóque locupletius damus. Atque id sanè facturos nos, prima statim æditione sumus polliciti. Quod quidem quo fiet sæpius, hoc plus erit lucri lectori.

4 Quod in æditione prima parcius fecimus, ueriti, ne tantã nouitatẽ non ferrent quidã: nunc hortantibus amicis magnis & eruditis, animũque addẽtibus, uberius præstitimus, ut totus noui testamenti sermo simplex quidẽ, sed tamẽ Latinus esset, exceptis uerbis aliquot, & idiomatibus, quæ receptiora uidebã, quàm ut mutari possent. Sicut fides pro fiducia, fidelis pro fidenti, benedictus pro laudatus aut laudandus: in nomine Iesu, pro autore Iesu, siue fiducia Iesu.

5 Neque parum adiecimus prioribus annotationibus, & priores illas autorũ nomenclatura cõmuniuimus ob quosdam, auidiores calumniandi quàm discendi

6 Sed offendũtur, qui Latine nesciũt & ueteres solœcismos, quibus assueue-

tunt

ruat, requirunt. Habent isti ueterem æditionem, per me quidem integram & intactam. Scio, plurimos ob sermonis imperitiam, ne dicam spurciciem, a sacris uoluminibus abhorrere. Boni consulent isti, si his quoq; consultũ esse uoluimus, præsertim cum ipsi nihil perdant.

7 Non offendit, inquiunt, deus solœcismis. Verum fortassis, at idẽ non delectatur. Excusat Augustinus sermonis uitium, non præfert. Et excusat in idiotis, nõ in Theologis, postremo tolerat inuitus. Nã in totũ mutari malit, si liceat. Qđ si sensum reddit ambiguũ, aut etiã peruersum, quod locis aliquot indicauimus factũ, detestat. Quin & deus odit sup̃bos Solœcistas, qui recte loquẽtes insectãt, nec ipsi uolũt meliora discere, nec alios sinũt, ceu canes in præsepi, iuxta ꝓuerbiũ.

8 Alioquin illud ab istis requirã: utrum omnes solœcismos amplectãtur, an eos tantũ quibus assueuerint. Si quosuis amplectunt, cur ab istis quoq; uapulãt pueri, cũ dicunt, fuit in domo tuo: aut, friget corpus meus. Imò uel in templis exibilarent omnes, si diaconus ꝓ filio legat, pilio: aut pro Philippo, pilippũ. Et tamẽ absurdiora sunt sæpenumero quæ cõmittũt ipsi. Quod si nulli placet Solœcismi, nisi quibus assueuerint, iam palam est, eos nõ duci iudicio recto, sed suis blandiri neuis, & eos imitari, qui cũ ab aliorũ hulceribus abhorreãt, sua tamẽ familiari scabie nõ offenduntur. Porrò quid interea fiet ijs, qui Solœcismis nõ assueuerunt?

9 Augustinus patit barbare dici: Iustus ut palma floriet, pro florebit: sed patitur in plebe imperita. Patit, ut eruditi ꝓ os, cuius paternus casus sit, ossis, ossum dicant, sed quoties imperitis loquunt, aliter nõ intellecturis. Iam uero cũ uulgo nemo Latine loquat, quod Augustinus scribit de Solœcismis, nõ magis ad nos ꝑtinet, quam si moneret, ut apud Gallos Gallice loquens cõcionator, uerbis Gallicis uulgo notis uteretur. Alioqui cur Augustinus ipse in suis libris non solœcissat, cum sæpenumero nec ab eruditulis intelligatur?

10 Augustinus non admittit Solœcismos, nisi apud imperitos, ut dictũ est, & in hoc dũtaxat, ut sententiã reddant dilucidam. At docuimus, locis aliquot interpretis Solœcismis totam subuerti sententiam, & hac occasione magni nominis interpretes fuisse lapsos.

11 Porrò qđ obijciũt, indignũ esse, diuinã scripturã subijci regulis Donati, ut à uiro sancto dictũ est, ita nõ ꝑinde circũspecte, qđ q̃dẽ pace illi⁹ dixerim. Primũ ẽm, interp̃tis sermo nõ est scriptura sancta, sed quod Moses aut Apostoli scripserũt. Nos interp̃tis sermonẽ emẽdamus, & sanctæ scripturæ suã lucẽ restituimus. Deinde si cõtumeliosum est de rebus diuinis emẽdate loq, in ius uocãdi sunt ueteres penè oẽs, q nõ elegãter modo, uerũ etiã eloquenter tractarunt res mysticas.

12 Mihi uidetur ad propagandum Christi Euangelium pertinere, ut casto puróq; sermone tradatur, quatenus licet. Recte loquendi ratio omniũ est cõmunis: at uaria res est barbaries, & intellectu difficilis, quippe recedens à sermone naturali, ut nihil est dilucidius sermone recto, ita nihil facilius.

13 Quod si quis neget in hac interpretatione inesse Solœcismos, nõ illos quidem haustos ex Apostolico sermone, sed ex uulgi fece, consulat indicem meum, & mox

& mox, opinor, mutabit sententiam.

14 Ibidem uidebit, quot locis hallucinati sint interpretes etiam magni nominis, tantum ob sermonis uitium. Ne quis putet nullum aliud esse incommodum, nisi quod parum munda sit oratio.

15 Porrò quanq; haud inficiamur, in Apostolorum & Euangelistarum Græco sermone nonnulla esse præter rationem grammaticam, tamen non erat causa, cur nos tantum solœcismorum prodigiosorum adderemus.

16 Et fortassis, quod illis temporibus cõducebat, ut Apostolorũ oratio esset inconditior, nunc expediat mutari, quando nec Apostolico cultu nunc utunt Episcopi, sed in om̃ibus splendor accessit ecclesiæ. Olim expediebat Apostolos eo sermone uti, qui latissime patebat, & à literatis pariter ac illiteratis intelligebat, quandoquidẽ & Christum Syriace locutũ apparet, nunc ea ratio adeo locum non habet, ut ijs q Latine didicerint, noua balbutiẽdi ratio sit discẽda ob interpretis nõ Apostolorũ solœcismos. Proinde, ut olim abusi sunt Apostoli ea lingua quã repererũt uulgo maxime cõmunẽ: ita nũc cõducibile fuerit, sacras literas eo sermõe tradi, qui sit om̃ibus Latine doctis cõmunis. Conuenit ẽm id esse cõmunissimũ, quod est rectissimũ. Quod dictũ est de sermone Apostolico, idẽ ualet in oratiõe ueterũ interpretũ, cũ sermo Roman⁹ adhuc esset ꝓmiscuæ multitudini cõmunis.

17 Si ob eã causam diuinos libros expedit inerudite uerti, quo possint à pluribus intelligi, potissimũ uertendi essent in linguã Gallicam, aut Germanicam.

18 Si non licet Christianis recte loqui, cur Augustinus grammaticã recte loquendi magistram, ponit inter artes necessarias ad sacrorum uoluminũ intelligẽtiam? cur tot grammaticorum scholis plena sunt omnia? cur tot laboribus excruciatur ætas illa rudis, an ut discat mendose loqui?

19 Vt nihil aliud sit cõmodi, certe hoc boni habet sermonis elegantia, quod simplex sit & naturalis, cum inemendate loquendi sexcentæ sint species.

20 Etiamsi nos in sermone Apostolorũ, ne syllabã quidẽ mutamus, imò sermonẽ illorũ, uitio librariorum aut alioqui deprauatũ, restituimus. Proinde ne qs clamet, hic corrigit Euangelium, hic emendat precationẽ dominicã: sed, hi codices Euãgeliorũ à mẽdis repurgat. Nec magis obiurgãdus sum, quam qui scopis euerrit sordes è templo. Non enim quicquid in templo est, continuo sanctum est.

21 Iam si, quicquid hic uertit interpres, spiritui sancto libet asscribere, & ob id nefas esse, qcq̃ hinc demutare, cur audet reprehendere Hieronymus, quod apud hunc legit, nũc uerba taxans, nunc sententiã, nũc submouẽs quod adiectũ affirmat? cur audent diuersum legere, Cyprianus, Ambrosius, & Augustinus?

22 Hieronymus in præfatione ad Desiderium, plurimũ interesse putat inter uatẽ & interpretẽ: Ibi, inquit, spiritus uentura prædicit, hic eruditio & uerborũ copia, ea quæ intelligit, transfert: & tamẽ hic Hieronymus agit de Septuaginta, quorum autoritas penè fuit sacrosancta. At nemo nouit, quis hic fuerit interpres, nã innumeros fuisse testatur Augustinus, atq; eos admodum tenuiter eruditos.

23 Arbitror non plus honoris huic interpreti deberi q̃ septuaginta, quorum æditionem

æditionem non raro sequuntur & apostoli, sed horum translationem mutauit ecclesia, simul atque nacta est meliorem.

24 Vtrum autem uolunt huic uni hoc honoris haberi, an interpretib⁹ omnibus? si huic uni, causam adferant, cur huic potius quam cæteris, si debetur omnibus, cæteris nimirum antiquatis facta est iniuria.

25 Non idem honoris debetur interpreti & Euangelistæ, alioqui quisquis cõcinnat aut describit codicem euangelicum, hoc honoris sibi postulabit. Versantur omnes in re euangelica, sed dispari functione. Imò diuus Hieronymus interpretum operam, qua nobis sacros libros in aliam linguam transfuderunt, confert cũ studio M. Tullij, quo quædam Xenophontis, Platonis ac Demosthenis opuscula Latinis dedit.

26 Quod si iuxta Hieronymum optimus interpres est, qui linguas & rem optime teneat, opinor me neutra in re hoc certe interprete uideri inferiorem, ne nihil de meipso dicam gloriose. Tametsi uidetur hic interpres magis incogitantia peccasse, quam imperitia.

27 Porrò si prorsus in interprete requirunt afflatum spiritus sancti, quid obsistat, quo minus & nobis adsit cõmunis omnium Christianorum spiritus, qui solet uberius opitulari ijs, qui suam quoque industriam adiunxerint.

28 Audio quosdam adeo superstitiosos, ut nihil patiantur immutari à uerbis Euangelistarum in uertendo. Quasi uero istuc uertere sit, ac non potius peruertere. Duabus rebus constat oratio, uerbis ceu corpore, & sententia uelut anima. *Si* utrũque reddi potest, non obsto, quo minus fiat. Si non potest, præposterum fuerit interpretem uerborum tenacem, à sententia recedere.

29 Si prorsus contendunt uerbum esse uerbo reddendum, cur toties à uerbis recedit interpres, aliquoties nulla inuitatus commoditate? Si licet, utique semper hoc spectandum erit interpreti, ut sententiam bona fide uerbis quam aptissimis efferat.

30 Nec constat, nec probabile est, hanc, qua uulgo utimur, æditionem, ullius Synodi autoritate fuisse comprobatam. Neque probabile est, in Synodis hac sola patres usos fuisse, quæ ex Græcis, Latinis ac Barbaris constabant: quorũ alius Græce citabat, alius Ambrosium sequebatur, alius Cyprianũ, aut aliũ quempiã.

31 De Septuaginta non ueretur pronunciare Hieronymus, illos uertisse uerbis ambiguis, quod nõ intelligebant: & alicubi conuersionẽ illorũ mendacium appellat. Cur igitur putemus sacrilegium esse, si quis ab hoc ignoto dissentiat?

32 Sed utitur iam annis aliquot ecclesia Rhomana: utitur, sed nõ sola: nam & Hieronymum legit, & Ambrosiũ, & cantus ecclesiasticus sæpenumero discrepat ab hac æditiõe. Nec sic utitur, ut decernat, nihil illic esse, quod possit reddi melius.

33 Diu usa est ecclesia ueteri conuersione ueteris testamenti, quæ quod Septuaginta Græce uerterant, ad uerbum reddit sermone prorsus absurdo: quod palam fuerit, si quis legat Augustinũ De locutionibus. Nec ideo respuit cõmodiorẽ interpretationem, quæ priori substituta est per Hieronymum, ut arbitrantur.

34 Quod si quis omnino contendat, nusquam ab interprete dissentiendum esse.

Primum excuset ea loca, in quibus ostendimus illum palam uel dormitasse, uel lapsum esse, uel ita inscite reddidisse Græca, ut ob illius incõmodã interpretationẽ summates Theologi, qui tantũ Latine sciebant, turpiter lapsi sint. Hæc si notiora sunt, quam ut negari possint, fateamur, interpretẽ hominẽ fuisse, ne qd dicã acerbi⁹.

35 Etiamsi pleraque sunt eiusmodi, ut probabile sit, uitiõ librariorum inducta fuisse: ut interpretationẽ approbet ecclesia, certe deprauationem non approbat.

36 Neque quicquid receptum est in usum ecclesiasticum, continuo receptũ est iudicio. Quædam casu irrepunt, ad quæ conniuet ecclesia, præsertim si nõ uideantur ad fidei morumque periculũ pertinere. Imò fieri potest, ut in hoc genere quædam ad tempus ignoret ecclesia.

37 Cum Damasus hoc negocij daret Hieronymo, ut nouum testamentum ex Græcorũ fontibus emendaret, habebat nimirũ iam tum ecclesia, quod legebat, & fortasse seculis aliquot legerat. Id si syncerum erat, quid opus erat emendatione Hieronymi? Sin corruptum, palàm est ecclesiam ad tempus uti, quod sit in melius uertendum. Idem dico, de uetere testamento.

38 Nõ ideo uacillat autoritas scripturæ sacræ, si mendæ tollant̃ e codicibus, imò potius uacillaret, si constet, nos uti deprauatis exemplaribus: atque id certe negari non potest.

39 Optandum, ut nullum mendum insit sacris libris, & id quoad fieri potest, enitendum est. Verum id nõ contigit post annos mille trecentos, nec fortassis unquam continget ad plenum. Bene nobiscum agetur, si quam minimũ insit mendarum.

40 Proinde ne nos quidẽ profitemur, omneis mendas à nobis sublatas, plurimas certe sublatas audebimus profiteri: & nos rem eò deduxisse, ut posthac codicibus quam minime mendosis uti liceat, si quis hoc filum secutus, emendare uelit, cum autoritate Pontificis Rhomani.

41 Nos enim non sic proponimus hanc æditionem, ut uelimus per om̃ia haberi emendatam: sed quod apud Græcos frequentissimũ habetur, maximéque cõstans, id uertimus, indicantes, ubi nostra cum Græcis consentiant, aut dissentiãt, & quid nobis rectissimum esse uideatur.

42 Scio res sacras reuerenter ac religiose tractandas, & idcirco licet in infima functione uersantes, tamẽ omni qua licuit circũspectione sumus usi. Contulimus utriusque linguæ uetustissimos ac probatissimos codices, nec eos sane paucos. Excussimus ueterum ac recentiorũ cõmentarios, tum Græcos, tum Latinos. Obseruauimus, quid diuersi legant. Pensitauimus ipsius loci sententiam, atque ita demũ pronunciauimus, quid sentiremus. Imò ne pronunciauimus quidem, sed lectorẽ admonuimus, suũ cuique iudicium liberum relinquentes.

43 Thomas, Lyrensis, & Carrensis, aliique his obscuriores, satis habent annotasse: alia litera sic habet, quod sic in codice quopiam scriptũ, aut fortasse deprauatum offenderint, & uidentur rem utilem præstare. Et nobis obstrepitur, qui tot argumentis, ac summorum uirorum autoritate ueram lectionem restituimus?

44 Si uarietas abrogat fidem libris, iam olim uariabant codices ætate Origenis, ætate Hieronymi, ætate Bedæ, ætate Thomæ, denicꝫ noſtris etiam temporibus hodiecꝫ uariant, & tamen adhuc ſacris libris ſua conſtat autoritas.

45 Si loca quædam deprauata fidem eleuant arcanis uoluminibus, iã olim id uſu ueniſſet temporibus Origenis, qui Homilia in Matthæum octaua queritur hac de re his uerbis: Multam enim differentiam inter exemplaria inuenimus, ſiue per negligentiam ſcribentium, ſiue ex temeritate quorundam, ſiue ꝓpter eos qui negligunt emendare ſcripturas: uel propter eos, qui quod ipſis uidet̃, in emendationibus uel adijciunt, uel ſubducunt. Audis lector, iam tum uariaſſe libros? audis fuiſſe deprauatos? audis quædam adiecta, aut ſubtracta?

46 Atcꝫ ut ille non eſt auſus, in nouo præſertim teſtamento, pronunciare ꝑ obelos & aſteriſcos, ſed tantum admonere lectorem: ita nos, quid nobis uideret̃, & ꝙobrem uideretur, oſtendimus.

47 Hoc fortaſſe uincimus Origenem, quod illi nihil erat, quod ſequeret̃ in nouo teſtamento, præter codices Græcos. Nos Græcos contulimus cũ Latinis, & ab utriuſcꝫ linguæ probatiſſimis interpretibus adiuti ſumus: cum is penè primꝰ ſcripſerit in libros diuinos.

48 Si quis contendit, nullum omnino mendũ eſſe in libris ſacris, quid fiet ijs locis, quæ tam palàm deprauata ſunt, ut nulla ſit tergiuerſatio? Sin fatentur aliquot locos uitiatos, cur non ſinunt corrigi, quicquid corrigendum eſſe uidetur?

49 Sed audio quoſdam ita loqui: Rem amplectimur, ſed offendiculum datur multitudini, ſi ſenſerit in libris, quos hactenus ſecuti ſumus, ineſſe quicquàm uel uiciatum uel non intellectum. Primũ non iſta ſcribuntur multitudini, ſed eruditis, & præcipue Theologiæ candidatis. Hos offendi nõ oportet. Necꝫ nos correctionem appellamus laborem noſtrũ, ſed annotationes. Necꝫ cuicꝫ moleſti ſumus, aliter citanti, & ueterem, aut etiam deprauatam æditionẽ ſequenti. Ab ipſis potius naſcitur offendiculum, qui in publicis concionibus, qui in cõpotationibus, qui in uehiculis ac nauibus apud idiotas ac mulierculas uociferantur eſſe, qui ſacros libros & precationem dominicam emendet.

50 Miſera uero conditio ſacrorum uoluminũ, ſi horum autoritas pendet ab indoctis, ut ferè ſunt, librarijs, aut temulentis typographis.

51 Non uociferantur in eos, à quibus palàm eſt ſacros codices uitiari quotidie, cũ ſint illiteratiſſimi, qui hoc audent. In me clamitant, hominẽ in hoc certe genere ſtudij, quod à linguarũ peritia pendet, nec omnino indoctũ, opinor, nec inexercitatum. Illis temere licet pro ſuo arbitratu deprauare, mihi non licebit ex fide ueterum codicum, ex probatiſſimorum interpretum autoritate reſtituere?

52 In illis non requirunt autoritatem, ſatis eſt illitũ eſſe chartas, in me requirunt. Cur, inquiunt, credamus Eraſmo? Imò ſi Eraſmo diffidunt, fidant Theologo. Nam ſi mihi tradita eſt autoritas interpretandi ſacras literas, mirantur ſi auſim de lectione quicquàm hiſcere?

53 Quanquàm non poſtulo, ut mihi credaut. Credant uetuſtis & emẽdatis

exẽplaribus

exemplaribus, credant Græcæ ueritati, præſertim ubi horum lectio cum orthodoxorum interpretatione congruit. Poſtremo nec his credant, ſed rem ſecum expendant, non mordeant admonitorem.

54 Hieronymo mandauit Damaſus. Mandauit, ſed ut amicus, non ut ſummus Pontifex. Mandaſſe legimus, approbaſſe non legimus. Poſtremo extra controuerſiam eſt, non extare caſtigationem Hieronymi. Et conſtat, hanc rurſus uitiatam, ut maxime demus, fuiſſe Hieronymo caſtigatam, quod certiſſimis argumentis promptum eſt refellere.

55 Nihil, inquiunt, tentandum abſcꝫ Synodi autoritate. Quid magis ridiculum dici poſſit. Vt mihi liceat admonere, quid uel à ſcriba uideatur corruptũ, uel ab interprete melius reddi potuerit, præſertim ex ueterum ſententia, tota Synodus erit conuocanda? Cotidie noui ſcribuntur cõmentarij in ſacras literas, proponuntur oracula de rebus grauiſſimis, nec ulla Synodus requiritur.

56 Quid ſi nouum teſtamẽtum uertiſſem carmine, quod fecit Iuuencus, aut paraphraſi dilucidius explicuiſſem, an ob eam rem putant indicendam fuiſſe Synodum? Nunc tantum quod eſt in Græcis uerto, aliquoties non probans, quod apud illos legitur.

57 Quod ſi nefas iudicant quicquam extare diuerſum ab hac æditione, abolendi eſſent Ambroſiani commentarij, ſupprimendus Cyprianus, Hieronymus & Auguſtinus, nihil attingendum Græcorum interpretum. Atcꝫ eadem ratione nefas habebitur, nouum ac uetuſ teſtamentum ædidiſſe græce, quod nuꝑ ex Aldi mei prodijt officina.

58 Nos opus hoc dedimus, non, unde nõ liceat diſſentire, ſed quod ad emendandos pariter & intelligendos ſacros libros magnopere conducit. Et ut nos proponimus, ita probat ſuo ſcripto Leo. x. Pontifex uere maximus, hac quocꝫ parte conſultum eſſe cupiens religioni Chriſtianæ. Scio hic leuis eſt Rhomani Pontificis autoritas, quam pluſcꝫ ſacroſanctam uideri uolunt, quoties illius diplomatis datur ius abſoluẽdi inuitis paſtoribus, aut alia functio unde meſſis eſt aliqua nõ pœnitenda.

59 Tot mendas ſuſtulimus, tot loca male reddita explicuimus, tot prodigioſos ſolœciſmos amouimus, tot nodos, in quibus hæſerunt & ueteres, extricauimus: tot inſignes lapſus autorum indicauimus, tot amphibologias reſecuimus, tot hyperbata digeſſimus: ut finiam, tot ſenſus antehac obſcuros ac nubilos illuſtrauimus, tantam utilitatem gratis detulimus, & uociferantur quidam aduerſus benemerentem.

60 Iam non me clam eſt, hoc male habet quoſdam, quod à magni nominis ſcriptoribus diſſentiam. Qui fauent Auguſtino, frendent, me nõ per omnia cum illo ſentire. Qui Thomæ addicti ſunt, dolent illum attingi. Minoritæ nollent refelli Lyranum aut Scotum. Atqui ſi hanc accipimus legem, à nemine prorſus licebit diſſentire, cum ipſi tamen inter ſe diſſentiant. In hoc opere, ueritatis maior ꝙ autoritatis erat habenda ratio.

61 Non est contumeliosum à quamlibet probatis autoribus dissentire, si rationibus adductis id facias. Hoc interest: sunt, à quibus par est reuerenter dissentire, uelut ab Hieronymo, ab Ambrosio, ab Augustino. Sunt, quibus hoc reuerentiæ non debetur, Thomæ fortasse debetur, Lyrensi aut Carrensi non debet, neque doctrinæ, neq; sanctimoniæ nomine. Et referebat, hos aliquot locis taxari, quod uiderem solos mira fiducia, sed nullo iudicio passim legi.

62 Sed cauillor in hos fortassis uno aut altero loco. Primũ ipsis imputetur, qui tam ridicula scripserint, non mihi. Deinde si stomachantur, quod hos aliquoties attingo, cur non magis agnoscunt ciuilitatem meam, cum ad tam multa conniueo? quæ nequaquam præteriturus eram, si animi causa taxassem illos. Quod aliquoties attigi, coëgit studiorum utilitas, quod rarius id facio, datum est Christianæ modestiæ.

63 Verum hoc ipsum, ni fallor, offendit plerosq;, quod admonẽtur, quasi hactenus aliquid ignorarint in his literis, quarum scientiam profitent; & pudet quæ imberbes didicere, senes perdenda fateri. Primum nimium arrogans sit, qui profiteatur se nihil nescire, deinde taciti hæc quoq; discant, & desinent ignorare. Hac uia probrum hoc optime effugerint.

64 Quod si usq; adeo inuisa est nouitas, ut ferri non possit, fuit & hæc æditio, qua nunc utimur, olim noua. Et stultissimum est, rerum æstimationem ab annis sumere. Hac æstimatione res præclara fuerit ebrietas, quæ est uetustissima: & ex priscis usque seculis in hanc ætatem deducta. Quin rem ipsam potius quam annales expendimus?

65 Si nouitas offendit, nos uetera instauramus, & nouitatem excludimus: Nam posterior est æditione, deprauatio. Si qui sunt, qui non possunt mutare saliuam, quam à pueris imbiberunt, maneat istis sua uetus æditio, si uolunt, tum dilucidior, tum emendatior: si nolunt, eadem & sui similis. Si glandes istos obstinate delectant, saltem ne inuideant ijs, qui tritico uesci malunt.

66 Vtrum quæso fas est, post ueteres aliquid inquirere, an non? Si fas non est, cur ausi sunt Alexander ac Thomas, & post hos alij complures, totam Theologiæ faciem immutare? Si fas, cur nostris obstrepunt studijs, præsertim cum & nullius iudicio præscribant, & ueterum autoritate nitantur? Etenim si fas est inducere noua, multo magis fas est reuocare uetera.

67 Si nihil aliud quam codices nostros emendassem ex Græcis exemplaribus, comprobãda erat industria, qui id conatus essem, quod Augustinus nõ uno in loco fieri iubet. Nunc nõ hoc cõtentus, ex orthodoxorũ cõmentarijs rem peto.

68 Vt donemus, nihil esse mẽdi in libris nostris, tamẽ multis de causis oportebat ad fontes confugere; ob amphibologias, ob quædã obscure reddita, ob Emphasim Græcanicæ phraseos, quæ sæpenumero reddi non potest, ob gratiã idiomatis, quæ in uertẽdo non respõdet.

69 Vt donemus Græcorũ libros æque deprauatos esse ac Latinos, tamẽ ex collatis exemplaribus æque deprauatis sæpe deprehendit uera lectio: quod sæpe numero sit, ut quod hic casu deprauatum est, in alio codice reperiatur integrum.

70 Augustinus in epistola LIX. non audet respondere, rogatus de sententia uersiculi cuiusdam ex psalmis, nisi consultis libris Græcis. Idem ueteris testamẽti nouiq; libros cum Græcis contulit, nimirum diffisus uulgatæ interpretationi. Id quantum habeat utilitatis in ueteri testamento uiderint alij, certe in nouo necessarium est. Et nos nõ dubitamus de omnibus pronunciare, freti uulgatis codicib9? Idem multis locis docet lectionis synceritatẽ ex antiquiore lingua petendã esse: hoc est ab ea, in quam primũ trãslatus est liber. Veluti cum hæretur in ueteri testamento: iubet consuli Græcos codices, si quis Hebraïce nesciat, quod in hãc linguam prius uersum sit uetus testamentum, quam in Latinam.

71 Hieronymus laudat studium mulierum Germanarũ, quæ Latinum psalterium cum Græco contulerint, cum id ab Hebræorum fontibus manarit: & nos absurdum putamus idem fieri in nouo testamẽto, quod totum, aut penè totum fluxit à Græcis?

72 Sed audio quosdam in totum abrogare fidem Græcorum libris, postea quam se semouerunt ab ecclesia Rhomana. Atqui eadẽ de causa, nõ est fidẽdum Hebræorum libris, quod illi sint infensissimi, non solũ Rhomano Pontifici, sed Christo, & Christianis omnibus. Et tamen Hieronymus illis fisus est id temporis, dum maxime fuisset tempestiuum deprauare, si quid deprauare uoluissent.

73 Si Græcis in animo fuisset deprauare codices suos, his potissimum locis deprauassent, in quibus à nobis dissentiunt, ueluti de processione spiritus, aut si quid aliud est eiusmodi, at in his nobis consentiunt. Nec ullus locus proferri potest, qui hoc nomine suspectus haberi possit.

74 Aristoteles apud nos habet autoritatẽ suam, cũ plus sit q̃ schismaticus, uidelicet à Christo alienissim9. Et Græcorũ uoluminib9 nulla erit apd̃ nos fides?

75 Si olim deprauati sunt Græcorum codices, iam adhuc erant orthodoxi. Sin nuper à schismate, qui fit, ut horum codices cum ueterum libris consentiant? Nisi forte tam impudens erit aliquis, ut dicat, uniuersos codices, & interpretũ cõmentarios simul esse uitiatos à schismaticis.

76 Ego magis suspicor, si quid deprauatũ est in Græcorũ libris, id à Latinis exẽplaribus fuisse pfectũ, posteaq; Rhomana ecclesia cœpit absorbere Græciã.

77 Nec tota diuulsa est à nobis Græcia, Creta Christum agnoscit, agnoscit Rhomanum Pontificem, cur horum libris diffidimus? Et ab his potissimum nobis ueniunt exemplaria.

78 Risit olim Heluidiũ Hieronymus, qui sibi stultissime persuaserit, Græcos codices esse corruptos: ac dictum hominis stultius esse putat, q̃ ut sit argumentis refellendũ. Et tamẽ iam tum Oriens fermè omnis hæresibus feruebat Arrianorum & Origenistarũ. Ab ijs magis timẽdum erat exẽplaribus, q̃ à schismaticis.

79 Damnauit ecclesia quasdam Græcorum opiniones, codices Græcorum nunquam damnauit. Et cur nos damnamus, quod non damnauit ecclesia? Imò cur non habemus fidem his, quibus fidem haberi uoluit ecclesia?

80 Iam quod à quibusdam studium hoc nostrum cõtemnitur, ut humile ac puerile, qui circa syllabas ac uoculas laborem, non ita ualde me mouet. Ego magnum arbitror, quicquid ad rem theologicam pertinet. Et cum non ignorarem, quantum reuerentiæ sacris libris debebatur, mihi cõscius sumpsi, quod in eo munere uideretur infimum.

81 Sit hoc grammaticum, sit puerile, sit triuiale, modo fateantur esse necessarium. Vt nihil aliud doceam ꝙ rectam lectionem, nimirũ turpe est hoc ipsum nescire magnos Theologos. Et tamen hoc manifestius est, quam ut negari possit: posteaq; hic lapsus deprehenditur Augustinus, lapsus Thomas, lapsus Lyrensis, & Carrensis: posteaq; frequenter audiamus hos, qui concionantur in tẽplis, etiam thema, quod proponunt, perperam intellectum adducere.

82 Scrupi sunt quamlibet minuti, sed ad hos impingũt freqũter οἱ τὸν ἥλιον ὑπερφρονοῦντες. Si iuxta Chrysostomũ & Augustinum, articulus ὁ, hoc est minutissimum elementũ, additum aut omissum, sensum facit orthodoxũ, aut hæreticũ: si idem efficit hypostigme, non suo posita loco: quid est, cur hæc ut minutá negligamus, quæ tantum habent momenti?

83 Quanquam hæc minus negligenda uidebũtur, si quis periculum fecerit, quantis hæc minuta constent sudoribus. Aut si quis aggrediatur tractare scripturam diuinã, & in ea, sicut oportet, rimari curiose singula. Vsu sentitur utilitas, non tumultuaria lectione. Postremo desinet contemnere, qui non unam aut alteram annotationem, sed uniuersum opus expenderit. Tu mihi ociosus ac supinus hũc aut illum locum expendis, & uideris tibi copiosius ac doctius tractare potuisse. Poteram & ipse, si decem modo fuissent excutiendi. In tot milibus hanc præstare diligentiam difficillimum est.

84 Augustinũ nõ pœnitebat operæ suæ, cum huiusmodi quædã annotaret in libros Pentateuchi, non ex fontibus Hebræorum, sed ex Græcis uoluminibus. Is rẽ annotatu dignam duxit, quod in sacris literis reperiat uerbũ multitudinis numero additum nomini, rem significanti, quæ cõstet ex multis. Quod genus est Dimitte populũ meũ, ut seruiãt mihi. Itẽ: Omnis terra adorẽt te. Præterea quod in hac oratione: Si interrogauerit te Esau, dicens: Cuius es tu, & quò uadis, & cuius hæc, quæ antecedunt te? Et dices, pueri tui Iacob: postremo loco redundet, cõiunctio, &. Rursus quod in hoc sermone: Tu autẽ testamentũ meum cõseruabis, Cõseruabis, positum sit pro conserua. Rursum, quod hæc uerba, quæ sunt in Leuitico: ἀκάθαρτος ὢν, ἀκάθαρτος ἔσαι: putat ad hunc modũ uerti posse, immundus existens, immundus erit. Et tamẽ participiũ existens, nõ esse ab existere, sed ab esse; cum Græce sit ὢν, quasi dicas, essens. Præterea quod docet, mulierem dici, quæ uirgo sit, cũ Hebræam uocem nesciat, unde pendebat quæstio. Itẽ quod ὄψιμον Græcum, parũ Latine dicat serotinũ. Ad hæc tam puerilia nõ grauatus est descendere tantus episcopus. Quid ipse Hieronymus, nonne quædã annotauit, quæ friuola uideri possent, si quicq; omnino friuolum esset in sacris libris? In epistolam ad Ephesios cap. 5. in Pauli uerbis: Propter hoc relinquet patrẽ & matrẽ &c. annotauit,

uit, ἀντὶ τούτου dictum, pro ἕνεκεν τούτου, cum utraq; dictio probe quadret, & eũdem efficiat sensum: Vice uxoris relinques patrem & matrẽ, & causa uxoris relinques patrem ac matrem. Idem in epistolam ad Philemonem indicauit, ἀγαπητὸν magis sonare diligibilem quam dilectum, qui Græce dicatur ἠγαπημένος. Iterum in epistolam ad Rhomanos: παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, omni dictum esse pro omnibus, cum utroq; modo dicatur idem: quisquis est inter uos, &, omnibus qui sunt inter uos. Iam uero quid cõmemorem, qualia sint pleraq;, quæ Hieronymus annotauit in libello, quem de castigatione psalterij scripsit ad Suniam & Fretelam.

85 Nullus igitur reprehendat, si argumento suscepto respondeo. Mihi abunde satis est, si nullus ante me plus præstitit in hoc scripti genere. Quid alij possint, aut præstituri sint, nescio. Certe optarim existere permultos, qui me prorsus obscurarent. Imò uel reprehendi gaudebo, si quis industria sua rem tam sacrã, à nobis utcunque tentatam, adiuuerit. Absit modo procacitas, quam fœdam & indecoram sibi ducunt & Ethnici.

86 Meminerit is, qui reprehensionem parat, se quoq; hominem esse, neq; minus labi posse reprehendendo, quam potuerit autor opis scribendo. Quanquam longe plus ueniæ debetur ei, qui prodesse studens, in ingenti opere dormitauit alicubi, non assecutus, quod uoluit, quam ei, qui in alieno libro cupiens ingeniosus uideri, uenatur quod carpat, & tamen hoc ipsum perperam facit.

87 Sic oportet ad librũ legendũ accedere lectorẽ, ut solet ad cõuiuiũ cõuiua ciuilis. Cõuiuator annitit omnibus satisfacere: & tamẽ si quid apponit, qđ huius aut illius palato nõ respondeat, urbane uel dissimulant, uel probant etiã, ne quid cõtristent cõuiuatorẽ. Quis enim eum cõuiuam ferat, qui tantũ hoc animo ueniat ad mensam, ut carpens quæ apponũtur, nec uescatur ipse, nec alios uesci sinat?

88 Et tamen his quoq; reperias inciuiliores, qui palam, qui sine fine damnẽt ac lacerent opus, quod nunquam legerint. Atq; hoc sanè faciunt, qui se Christianæ pietatis doctores profitentur, & religionis antistites: cum sit plusquam sycophanticum, damnare quod nescias.

89 Nec intelligunt, quantũ abesse oporteat linguã ꝓphetici canis, quæ lingẽdo medet hulceribus: à lingua uiperæ aut aspidis, cuius uenenum immedicabile. Nec cogitant, quantũ discriminis sit inter hierophantam & sycophantam.

90 Cum Theologorum scholæ, nec Scotum, nec Petrum Lombardum, nec Occam, nec Thomam, nec Augustinum, nec Ambrosiũ, nec Hieronymũ, nec Hilarium, nec Cyprianum, nec Chrysostomũ, nec Iohannem Damascenũ, nec Origenem, imò nec Petrum apostolũ prorsus ab errore liberent, & ab eo quidem errore, quem si tuearis, hæreticus sis: cur nostra tam iniquo legunt iudicio?

91 At summis illis, inquiunt, hoc ciuilitatis debetur, tibi non item. Imò quo magis præcelluerunt illi uel dignitate uel eruditiõe, hoc minus ueniæ debebatur. Neq; enim, opinor, isti me inter usq; adeo indoctos numerant, quos non oporteat quicq; omnino scribere.

92 Nomẽ hæreseos quo grauius est, & inuisius Christianis auribus, hoc turpius

plus est, id temere cuiquā impingere. At isti nihil magis habent in promptu, nec dubitant hæresim inclamare, priusq; circumspiciant, qua de re loquantur. Et quēadmodum uno sue grunniente grunniunt omnes, ita ad huius aut illius clamorē omnes eiusdem factionis sodales uociferantur hæresim.

93 Ita ualde Christiani uideri uolunt, si in Christianum sint fortiter cōtumeliosi. Ideq; quo possint impune, principum tyrannidi fauent, & Rhomano Pontifici semper adulantur, pessime interim de illo sentientes, cui putant quicquam esse charius, quam quod ad Christi gloriam & gregis salutem pertinet.

94 Qui simpliciter errat, fraterne monendus est. Qui nihil aliud q̄ prodesse studuit, cum fauore & candore legendus est. At mirum q̄ isti sæuiunt, quo fastu, quo supercilio censuram agunt, frequenter ubi rem non intelligunt. Nam id accidisse, docere si libeat possim: qua re quid potest esse turpius?

95 Origenes aduersus Celsum plusq; hæreticū, q totā Christi uitā indignissimis cōuicijs lacerarat, argumētis egit, nō cōuicijs. Augustinus cū Pascentio disputans, semp clarissimū uirū appellat, cū is iuxta Arrianorū dogma negaret homusion patri filiū. Cū Pollētio, de diuortio sic disputat, ut nulla sit usq; hæreseos mētio. Ad Madaurēses idololatras honorifice rescribit, fratres dilectissimos, & dominos prædicabiles eos appellās: nec grauat causam illorū sibi cōmēdatā adiuuare.

96 Inqsitorib⁹ hoc datū est negocij, ut indices sint, nō iudices: doctores, nō sycophantæ: monitores, nō calumniatores: fidei custodes, nō sub fidei defendēdæ p̃re

97 Hæresis nō est, ubi nō est ambitio, ubi nō (textu tyrannidē affectantes. est malicia, ubi non est arrogantiæ comes pertinacia. Nec in quouis errore hæresis est, sed in ijs duntaxat, quæ proprie ad catholicam fidem pertinent.

98 Quam iniquum est, impune impingere tantam contumeliam: nec uictori ullum præmium aut talio, nisi quod elapsus uidetur.

99 Christus ipse nō extinguit linū fumigans, nō cōminuit baculū fractū: & nos ob humanū lapsum, imò ob fastū nostrū alienam⁹ erecta feliciáq; ingenia.

100 An non turpissimum est, à magnis olim Theologis damnatas fuisse Pici Mirandulani cōclusiones, ut impias & hæreticas: quæ nūc ut Christianæ piæq; leguntur ab omnibus, non sine applausu Theologorum?

101 Iam sentio quosdā esse, qui carpēdis aliorū scriptis famā aucupant, cōpēdiaria quidē, sed sceleratissima uia. Olim tibicen ille meliorē parandi subito nominis uiam monstrauit, ut doctis ac uulgo celebrib⁹ se probaret: qđ horū suffragijs futurū esset, ut à populo quoq; probaret. Quis autem genius malus hāc rationē cōmōstrauit? Ingerūt se trāsuersim in opus alienū, & unū aut alterū locū uellicāt, moxq; famā, quā alius cōplurium annorū uigilijs sibi parauit, uno æquāt die, nec æquāt modo, uerūetiā superant. nā doctior habet, qui reprehēsor ac censor est.

102 Quod hoc est ingratitudinis genus, totius operis laudem sibi uindicare, ob unum aut alterum locum castigatum, cum dissimulet interim, se tot locis fuisse adiutum? Perinde quasi, si quis donatus sexcentis aureis, unum alterumue ex ijs ὑπόχαλκον καὶ κίβδηλον fuisse clamitet.

103 Si detestandæ ingratitudinis est, beneficiū acceptū inficiari: quale uidebit, p gratis collato officio cōtumeliā reponere? Et si inciuilis habet, q donaticij equi dentes inspiciat: q̄lis habebit, q in ope necessario nihil aliud q̄rit, nisi qđ arrodat?

104 Si quis existat prorsus ἀναλφάβητος, & indoctus, qui pio quodā animi studio gratis concinnet, aut sarciat codices euangelicos: nonne futurū esset, ut omnes huius pietatem exoscularentur? Nonne huius hominis memoriam suis fastis inscriberēt? Et in hoc officio, quod longe plus adfert utilitatis, & nobis non paulo pluris constat, tam sunt ingrati quidam.

105 Si quis donet istos nouo pallio, si quis accipiat cœna lautiore, si quis nummis aliquot donet: tantum non adorant, pietatem hominis ubiq; prædicant: sua merita, quibus abundant scilicet, illis impertiuntur. At hoc meo beneficio magis egebant, & oblatrant benemerenti.

106 Porrò quod obiter admonuimus quædam, quæ uidētur dissonare cum ijs, quæ publicitus recepta sunt in scholis, nec sine causa fecimus, nec odiose tamē. Fortassis expediret reipublicæ Christianæ plura conuelli, quæ nunc uelut oracula publice docentur, cum priuatim fateantur se diuersum sentire.

107 Alius hoc agit, ut orbis sit Thomista: alius, ut Scotista. Quin illud poti⁹ agimus omnes, ut orbis sit Christianus?

108 Iam audeo iactare quosdam, à me permulta præterita, quæ forent annotatu digna. Primum illud lectorem admonitum esse uolo, me nō persecutū esse, quicquid in nouo testamento uideretur annotandum, sed ea dūtaxat, quæ ad lectionis synceritatem pertinent. Etiamsi hic quoq; multa prudentes omisimus, ne lectorem oneraremus. Quod si quis adijciat nostris, gratulabor etiā utilitati publicæ. Imò si à nobis alicubi dissentiet, modo id agat argumētis non conuitijs, ut erudito dignum est, non offendar. Argumenta possunt honeste refelli argumentis: conuicia conuicijs retaliare, turpe est: cum interim ferre sit molestum. Qui rationibus agit, simplex negocium & sibi sumit, & exhibet responsuro. At qui contumeliose dissentit, duplex sumit ac facessit negocium, geminumq; malū accersit, dū & famam lædit alienam, & sibi ipse maledicentiæ suspicionem conciliat.

109 Prodesse ut pulcherrimum est, ita difficillimum: Lædere ut facillimū est, ita fœdissimū. Cur hæc posterior pars plerisq; magis placet? In altera se magnos declarent, qui famam affectant apud posteros, homine Christiano dignam.

110. Si qua mihi foret incantatio, qua possem nouum hoc aspidum genus sopire, non grauarer uti. Nunc quādo id non datur: aduersus istorum uenenata sibila, bonorū fauore, uelut antidoto, me consolor. Oblatrant, sed inter eruditos fere nulli: cōplures ex eo hominū genere, qui se deuouisse uidentur dijs manibus, si queant bonas literas, hoc est, omneis, quas ipsi non didicerunt, funditus extinguere. Nam negligendos, opinor, idiotas ex media uulgi fece, unà cum supstitiosis mulierculis: quos isti uel redemerunt ad uociferandū, uel subornarunt. Aduersus horum maliciam, primū omniū me consolatur recta conscientia, & Christus agonotheta noster: deinde tot hominum iudicia, quorū alios uitæ sanctimonia, alios insignis eruditio, alios fortunæ splendor, alios ecclesiastici muneris dignitas,

quosdã hæc omnia simul à cõtemptu uindicãt. Quorũ suffragium hoc ponderis plus habere debet, quod horũ nemo sit, cuius fauorẽ aut emeruerim officio, aut precibus sim eblanditus. Literis ex omni terrarũ plaga missis, mihi cotidie gratias agũt, q meis lucubrationibus, qlibuscũq, sint inflãmati ad bonæ mẽtis, ad sacrarũ literarũ studiũ. & q nũq Erasmũ uiderũt, tamẽ ex libris cognitũ amãt. Nullus est in ijs à me puocatus, ut modo dixi, nec est cur mihi blandiant, aut uenent aliqd ex me. Expta utilitas, & gratus animus hæc mihi parauit suffragia. Vt omnibus in cõmune laboraui, ita gratias agunt omnes, cuiuscunque gentis, cuiuscunq ordinis. Hoc ego præmium pulchrius esse duco, quàm si contigisset episcopatus. Agnoscit officiũ meũ Italia, præcipue Rhoma & Venetia. Tot Cardinales fauẽt nostris laboribus, sed præcipue uir in literis grauiorib9 absolutissimus, R. D. Cardinalis Dominicus Grymanus, Titulo diui Marci, & omni ornamẽtorũ genere cumulatissimus D. R. Cardinalis Titulo Sanctorũ quatuor. Quin ipse toti9 reipublicæ Christianæ princeps Leo x. ut ad priorẽ æditionem literis humanissime scriptis adhortabat, ita nũc ad hãc posteriorẽ rursus adhortat. ut interim nõ cõmemorẽ episcopos, & eruditorũ hominũ centurias. Agnoscit Hispania, uel hoc argumẽto, q R. Archiepiscopus Toletanus, q hũc pcessit, bis me sollicitauit præmijs haud aspernãdis, ut Hispanias adirẽ. Porrò q huic successit, adhuc agens Louanij, & studijs honestissimis adnitẽs, ut omni uirtutũ genere fortunæ magnitudini respõdeat, q me animo psequat, in psentia nõ referã, ne uidear gloriosulus. Agnoscit Germania omis, summorũ præsulũ ac principũ literis me puocans ad amplissima præmia. Agnoscit Hungaria, agnoscit Bohemia, episcoporũ ac sũmatiũ uirorũ literis mihi gratias agẽs. Quid em dicã de Britannia, ubi tot mihi sunt Mecœnates, inter quos primus Clariss. Baro, Guilhelmus Monteiouius: proximus Guilhelmus Archiepiscopus Cantuarieñ. totius Angliæ primas: tertius R. Cardinalis Eboracensis, uir acerrimi iudicij: sũmus rex ipse, nõ min9 animi q fortunæ bonis florẽtissimus, quorũ uterq & benignitate sua ultro fouent ocium nostrũ, & si libeat, inuitãt ad ampliora. A Gallis, pcipue ab incõparabili uiro Stephano Poncherio, episcopo Parisiensi, & à rege Christianissimo iã toties inuitor non uulgaribus promissis. Postremo, quãq nusq gentiũ plus ualeãt Sycophantæ, q apud nostros, nec unq minor sit honos bonis literis: tamẽ sũt hic q q, q faueãt p cõmodo publico laborãti: quorũ præcipui sunt, uir cordatissimus simul & oculatissimus D. Erardus à Marca, episcopus ac princeps Leodiensis: & clarissim9 D. Philippus à Burgũdia, episcopus ac princeps Traiectẽsis, quorũ uterq ultro defert amplã fortunã, si qd expeterẽ huiusmodi. E sũmis præcipuos dũtaxat attigi, cũ cotidie literis obruar, qbus mihi celebres Academiæ, qb9 uiri doctrina præstãtes, qbus religione cõmẽdabiles, & gratulant & gratias agũt. Horũ animis fretus, moderatius fero Sycophantarũ ingratissimorũ grunnitus. Felicissimũ est placuisse omibus. Verũ id quoniã nulli adhuc cõtigit, proximũ est, placuisse optimis.

Hæc, opinor, abunde satisfacient, qui sibi fieri satis ullo modo patietur. Cæterum qui sibi obturant aures, ne cognoscant, qui occludunt oculos, ne cernãt, frustra canitur hæc fabula. Proinde sit hactenus huic negocio datum satis.

SOLOECISMI PER INTERPRETEM ADMISSI MANIFESTARII ET INEXCVSABILES, E PLVRIMIS PAVCI DECERPTI.

MAtthæi, cap. 5. pag. 26. p. Quicũq te angariauerit mille passus, uade cum illo & alia duo. pro eo quod dicendum erat, miliarium unum, & alia duo.

Matthæi, cap. 6. pag. 31. m. Magis pluris estis uos. Cum huiusmodi conduplicationes comparatiuorũ, quas Augustinus in libris, De locutionibus ueteris testamenti docet ex Hebræi sermonis proprietate, Rhomanus sermo non recipiat.

Cap. 7. pa. 32. m. Videbis ejicere, pro, dispicies ut ejicias, Græcam figuram reliquit. Nam Latinis, uidet ejicere, qui uidet ejicientem.

Cap. 8. pag. 35. f. Quid nobis & tibi, pro eo quod erat: Quid tibi nobiscum? Rursus Græci sermonis proprietatem reliquit. Neq enim dicimus, quid mihi & longis tibijs: sed, quid mihi cum longis tibijs? τί μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς;

Cap. 11. pag. 40. f. Cum consummasset præcipiens, Græce dixit interpres, pro eo quod erat, finem fecisset præcipiendi.

Eodem cap. pag. 41. p. Pauperes euangelizantur, Græce dixit. Neq em minus solœcon est, paupes euãgelizant, q pauperes annũciant, cũ illis quippiã nũciat.

Cap. 15. pag. 53. p. Tunc accesserũt ad eum ab Hierosolymis Scribæ, pro, Scribæ Hierosolymitani. cum Græce sit, οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων γραμματεῖς.

Cap. 20. pag. 66. p. Principes gentium dominantur eorum. primũ eorum dixit, pro, earum, Græco genere relicto. Deinde dominantur eorũ, pro, dominãtur eis, Græco casu per incuriam relicto.

Ibidem. Filius hominis non uenit ministrari. Græce dixit, sed male Latine, pro eo quod erat, Non uenit ut sibi ministraretur. Quanquam hoc ipsum uenit ministrare, pro, ad ministrandum, non est Latinum.

Cap. 22. pag. 69. f. Impletæ sunt nuptiæ discumbentium, genitiuũ Græcum reliquit oscitans interpres, pro, impletæ sunt discumbentibus.

Eodem, pag. 70. m. Neq nubent, neq nubentur. Quis unq audiuit nubẽtur?

Cap. 24. pag. 74. m. Opiniones bellorum dixit, pro, rumores bellorum.

Iam in hac cõiunctione, quia, siue cũ, pro quod abũtit, siue cũ iuxta Græci sermonis pprietatẽ addita, Latinis supuacua est. Velut Iohãnis, cap. 1. pag. 167. f. Cõfessus est, quia nõ sum ego Christus. Nã ut donemus quia idẽ pollere cũ, quod. Quid aliud dictũ est, nisi Baptistam fuisse cõfessum, quod Euangelista non esset Christus? Rursum apud eundẽ, cap. 4. pag. 174. p. Recte dixisti, quia uirũ nõ habeo. Quid aliud expressit, q Samaritanã dixisse, qd Christus uirum non haberet? Item apud Marcum, cap. 12. pag. 107. f. Dicentes quia ego sum. Rursum Lucæ. 1. pag. 120. p. Quia nemo est in cognatione tua &c. Quia plane redundat.

Lucæ.cap.1.pag.119.f.Memorare dixit,pro meminiſſe.

Cap.4.pag.131.p.Quanta audiuimus,uertit,quæ ſiue quæcũq; audiuimus.Similiter apud Iohañe cap.22.pag.187.f.Tanta ſigna dixit,pro tot,ſiue tam multa.

Lucæ.19.pag.152.m.De pecunia locutus,ſubiunxit,exegiſſem illud,ſomnians ſe Græce loqui.nam ἀργύριον,quod hic uertit pecuniam,Græcis neutri generis eſt.

Item cap.23.pag.159.m.Et uentres quæ non genuerunt.quæ dixit pro qui,putãs ſe Græce loqui,quod κοιλίαι fœminini generis ſit.

Iohãnis cap.1.pag.166.p.Gloriã quaſi unigeniti à patre. periculoſo ſolœciſmo dixit quaſi,pro tanquam.Nam quaſi ſimulationem declarat,non ueritatem. At Chriſtus erat uere unigenitus patris.

Cap.3.pag.173.f.Non coutuntur Iudæi Samaritanis.Vt demus recte dici, utũtur Samaritanis pro,habent commercium cum illis,quis unquam dixit couti, ꝓ mutuum inter ſe habere commercium?

Cap.6.pag.178.p.Fuit ad terram,pro,appulit ad terram.

Cap.7.pag.179.f.Feſto median te dixit,Græcam uocem imitatus,ſed audacter magis ꝙ feliciter,cum paraphraſi licuit uti:cum dimidium feſti peractum eſſet.

Cap.14.pag.189.f.Et maiora horum facient,pro,maiora his,dixit,oblitus ſe Latine loqui.

Cap.15.pag.191.f.Vt fructum plus adferat,pro,plus fructus adferat,ſiue fructũ uberiorem adferat.Nam Græcis eſt πλείονα καρπόν.

Eodem,pag.192.p.Cum præceſſiſſet palmites,ſubiunxit:Et colligent ea,Græco genere ſeruato,quod κλήματα neutri generis ſit.Nã numerus ideo tolerabiliter mutatus eſt apud Græcos,quod antea collectiue dixerit,omnem palmitem.Vt diſſimulem interim quod paulo ſuperius bis addidit eum,ex idiomate ſermonis Hebraici:Omnem palmitem non ferentem fructum,tollet eum:& omnem qui fert fructum,purgabit eum.Etiamſi idem uitium ſermonis eſt in Græcis.

Actorum,cap.2.pag.203.p.Ad inuicẽ dicentes,pro,inter ſe dicentes. Quis unꝗ Latinus dixit ad inuicem?Nõ magis profecto quam ad mutuo.Et tamen hic ſermo apud interpretem creberrimus eſt.

Cap.3.pag.205.m.Pœnitemini igitur,uerbo inaudito dixit,pro,μετανοήσατε,cum Latine dicere potuiſſet,reſipiſcite.

Cap.5.pag.207.f.Cum præmiſiſſet agrum,oblitus ſe Latine loqui,uertit uenundatũ,quod κτῆμα & χωρίον Græcis neutri generis ſit.

Cap.7.pag.210.f.Multi eorũ qui habebant ſpiritus immundos,clamãtes uoce magna,exibant.Quid potuit abſurdius dici?cum ſenſus ſit:Spiritus cum ingenti uociferatione exiſſe,ab ijs qui ab illis tenebantur.

Cap.10.pag.214.p.Per ter dixit,pro,ter,ſiue tribus uicibus.

Cap.16.pa.221.m.Foras portam,pro,è porta.

Cap.17.pag.223.p.Q͞z celeriter dixit,pro,ꝙ celerrime,cum Græce ſit ὡς τάχιστα

Cap.20.pag.230.f.Cum præceſſerit uerbum,ſubijcit,qui potẽs eſt,pro,quod potens,quod Græcis λόγος ſit maſculini generis.

Cap.

Cap.20.pag.230.f.Nec facio animam meam precioſiorem quam me. Neq; uerba Græca reddidit interpres,neq; ſenſum,cum ſit Græcis,οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτοῦ.

Cap.21.pag.231.m.Et cum ſuadere ei non poſſemus,inquit,cum antea narraſſet illos ſuaſiſſe.Videlicet hic abuſus ſuadere,pro perſuadere,cum plurimũ interſit.

Cap.26.pag.237.m.De omĩbus quibus accuſor à Iudæis rex Agrippa, æſtimo me beatum apud te,cum ſim defenſurus me hodie,maxime te ſciẽte omnia, quæ apud Iudæos ſunt conſuetudines & quæſtiones.Primum,ut diſſimulemus, quibus accuſor dictum,pro,de quibus accuſor:æſtimo,pro,exiſtimo, quod beatum apud te dixerit,pro,qui defenſurus me ſim apud te,quam craſſus ſolœciſmꝰ eſt, quod cum præceſſerit omnia,mox ſubijcit,conſuetudines & quæſtiones,non animaduertens Græcum genus,quod reliquit in omnia,fuiſſe mutandum.Quis em̃ audiuit unquam omnia conſuetudines?Eamus nunc & contendamus nuſquam dormitaſſe interpretem.

In epiſtola Pauli ad Rhomanos,cap.2.pag.258.p.Teſtimonium illis reddente conſcientia ipſorum,& inter ſe inuicem cogitationum accuſantium aut defendentium,cum genitiuum Græcum abſolute poſitum,uerterit in ablatiuum, reddente cõſciẽtia,quæ ſupinitas erat alterũ genitiuũ relinquere,iratis grãmaticis om̃ibꝰ?

Cap.10.pag.283.m.Quis credidit auditui noſtro?Quis unquã Latine loquens, auditum,dixit ſermonem loquentis?

Cap.12.pag.289.p.Odientes malum,pro,odio habentes.

In epiſtola ad Corinthios 2.cap.8.pag.377.m. Non minorauit, dixit pro, non minus habuit.

In epiſtola ad Philippẽſes cap.4.pag.439.f.Refloruiſtis,pro,me ſentire,pro eo quod erat,reuiguit ueſter in me affectus.

In epiſtola ad Hebræos cap.3.pag.501.p.Quanto ampliorem habet honorem domus,qui fabricauit eam,cum ſenſus ſit,quanto maiorem honorẽ habet qui cõdidit domum,ꝙ ipſa domus.Et interim negamus referre quomodo loquamur, cum ob hunc ſolœciſmũ Thomas & hunc ſecuti recentiores,fœdiſſime lapſi ſint.

Cap.6.pag.505.m.Per maiorem ſui,dixit pro,maiorem ſe,nõ cogitans ſe Latinis loqui,non Græcis.

In epiſtola Iacobi cap.1.pag.519.p.cum ait:Deus intentator eſt malorũ, nonne de deo irreligioſe locutus eſt?cum intentator dicatur, qui impingit mali quippiã. Sentit autem deum neq; tentare quenquam malis,neq; tentari.

In Apocalypſi cap.1.pag.543.Mirus & inſignis eſt ſolœciſmus in ſermone Græco,ἀπὸ τοῦ ὁ ὢν,καὶ ὁ ἦν,καὶ ὁ ἐρχόμενος.Nam qui cohæret,ὁ ὢν cum ijs quæ præcedunt ἀπό;Deinde quid ſonat ullis ὁ ἦν;Rurſus,qui quadrat ὁ ἐρχόμενος cum ἀπὸ τοῦ;Qui putãt Apocalypſim ab Iohanne conſcriptam,negent ſi uolent, uſq; apoſtolos male Græce locutos.Nã id quidã cõtendunt,uidelicet apoſtolorũ patroni.

Luc.21.pag.154.m.Et om̃is populꝰ manicabat ad eũ.qd apud Græcos eſt ὤρθριζε latina uoce eſt imitatus,ſed impudẽter.Quis em̃ ferat manicare,ꝓ mane uenire?

Loca

LOCA OBSCVRA

ET IN QVIBVS LAPSI SINT MAGNI NOMINIS INTERPRETES, EX INNUMERIS PAUCA DECERPTA, ut sit ad manum quod obijciatur eis, qui dicunt superfuisse, quod nostris annotationibus foret explicandum.

MAtthæi cap. 1. pag. 6. & 7. Traducere perperam intellectũ à Magistro sententiarum.

Cap. 11. pag. 41. m. Regnũ cœlorũ uim patitur, plerique interpretantur de ui cohibendis affectibus, cum Christus sentiat gentes & peccatores uiolẽtia fidei irrumpere, cum Iudæi inuitati nollent ingredi.

Lucæ cap. 1. pag. 112. f. Rerũ quæ in nobis cõpletæ sunt, quis Latina intellexisset, nisi cõsultis Græcis, cũ Euangelista sentiat, res quas narraturus sit certas esse compertasque fidei. Interpres nihil putauit interesse, inter πεπληρωμένων & πεπληροφορημένων.

Eodem, pag. 119. f. Dispersit superbos mente cordis sui. Vulgus interpretum putat esse sensum, quod deus cogitatione sui cordis disperserit superbos, cum sensus sit, superbos à deo dissipatos, suis ipsorũ consilijs & cogitationibus: qua de re nulla est apud Græcos tergiuersatio, cum illi legant, καρδίας αὐτῶν.

Eodem, pag. 120. m. Iusiurandum quod iura. ad Abrahã pa. no. daturũ se nobis. Solẽnis distinctio, qua chorus ecclesiasticus uersus hos diducit, ob prolixiorẽ, ut opinor, sententiam, effecit ut complures non animaduertant uerum sensum, ut illic indicauimus. Ac mox in remissionẽ, cum sit in remissione, pro, per remissionẽ. Ac mox: Oriens, nomen est substantiuũ, cum uulgus putet esse participiũ. Sũt & alia in hoc cantico, quod cotidie canitur in templis, & à paucis intelligitur.

Cap. 2. pag. 123. f. Tuam ipsius animã pertransibit gladius. In tuã ipsius, lapsus est Hugo Carrensis, & Lyranus. In pertransibit, lapsus Augustinus, existimans pertransire dictũ pro, præterire, ut aliquoties inuenitur, cum Græce sit διελεύσεται, per medium ibit, siue perfodiet.

Cap. 19. pag. 152. f. Si cognouisses & tu. Locus obscurus, & hactenus à paucis intellectus.

Cap. 22. pag. 155. m. De emendo gladio, reiecta Lyrensis & recentium interpretatio, uelut à Christi mente alienissima.

Iohannis cap. 12. pag. 187. f. Adhuc modicum lumen in uobis. Vulgus interpretatur, pauxillum lucis esse in apostolis, cum sensus sit, Christum lucem exiguo tẽpore apud illos uersaturum.

In Actis cap. 20. pag. 230. m. Nec facio animã meam preciosiorẽ quam me. Quis intelligat sensum, cũ male reddiderit interpres? Sed de hoc dictũ est in solœcismis.

In epistola ad Rhomanos cap. 2. pag. 257. m. Quærentibus uitam &c. Sic reddidit interpres, ut sensus percipi non possit.

Cap. 3. pag. 259. f. Credita sunt illis eloquia. Lyranus interpretatur, quod Iudæi fidem habuerint eloquijs, cum sensus sit, illis esse commissa, siue concredita eloquia dei.

Cap. 5. pag. 267. m. Nam iudicium quidẽ ex uno. Vulgus accipit ex uno Adã, cum sensus sit ex uno peccato.

Cap. 11. pag. 285. m. Vt illos æmulentur. Thomas quadruplicem sensum induxit, nec tamen attigit uerum, cum hæc sit sententia, ut deus illos ad æmulandum prouocaret.

Cap. 12. pag. 287. m. Rationabile obsequium. Vulgo interpretãtur, moderatam macerationem carnis, cum sensus sit, deo immolandam uictimam non brutam, sed rationis participem, hoc est, ipsum hominem.

Cap. 14. pag. 294. p. Alius iudicat diem ad diem, alius iudicat omnem diem. Sic interpretatus est Augustinus, ut uideatur procul abesse à sensu Pauli. Etiamsi nõ nihil torquet hunc locum Ambrosius. Nã Paulus agit de superstitiosa obseruatione dierum ad exemplum Iudæorum, cum Christianis olim omnes dies æque sacri fuerint.

Eodem, pag. 291. m. Qui infirmus est, holus manducet. Sic uulgo interpretantur quasi iubeat superstitiosos holeribus uesci. Imò Paulus mallet nullum esse superstitiosum. Sed ostendit, quid faciat firmus, fretus sua fide, quid infirmus obsequens suæ superstitioni.

Eodem, pag. 294. m. In suo sensu abundet. Abundare suo sensu, pertinacis est. Paulus sentit, ut in his quæ citra uitium uel fieri, uel non fieri possunt, unicuique sua mens satisfaciat.

In epistola prima ad Corinthios, pag. 309. m. Spiritualibus spiritualia comparantes. Vulgo sic accipiunt, quasi uiris sacris sacra conueniant, cum Paulus sentiat genus sermonis adhiberi deberi rebus spiritualibus aptum.

Cap. 3. pag. 311. m. Lignum, fœnum, stipulam, interpretantur de uitiosis actibus, & gradibus peccatorum, cum Paulus sentiat de doctrina quorundam apostolorum insyncera, quæ ad exactum iudicium improbaretur, periretque opera tum eorum qui didicerunt, tum eorum qui docuerunt dediscenda.

Cap. 10. pag. 340. m. An æmulamur dñm, pro eo quod est, ad iram prouocamus?

In epistola. 2. ad Corinthios, cap. 1. pag. 360. f. Ex multarum personis facierum. Locus est obscurissimus, & à nobis uarie explanatus.

Iohan. cap. 18. pag. 193. f. Ad Caipham. Vbi ob locum deprauatum tota uia aberrat Augustinus.

Cap. 4. pag. 367. p. Vt sublimitas sit uirtutis dei, cum sit sensus, ut sublimitas uirtutis per nos æditæ, sit dei, & non ex nobis.

Cap.5.pag.370.m.Si qua in Chriſto noua creatura,ſenſus eſt,ſi quis eſt in Chriſto,is eſt noua creatura.

Cap.8.pag.378.p.Deſtinatam uoluntatem,Thomas interpretatur,ab æterno prædeſtinatam,multum aberrans à ſenſu Pauli,cū is dixerit προθυμίαν,id eſt,animi promptitudinem,ſiue propenſionem.

Ibidem.f.Gloriæ Chriſti.Locus eſt obſcurus,ſed paucis hic indicari nō poteſt.

Cap.10.pag.383.p.Sed ipſi in nobis.Locus obſcurus & uulgo parum intellect⁹. Ne is quidem paucis poteſt annotari.

In epiſtola ad Galatas,cap.1.pag.394.m.Non acquieui carni & ſanguini. Thomas ac uulgus recentiorū interpretantur:Non acquieui uitijs carnalibus, cū Paulus neget ſe contuliſſe Euangelium ſuum cum Petro & cæteris apoſtolis hominibus,quos carnem & ſanguinem uocat.

In epiſtola ad Epheſios,cap.1.pag.414.p.Vulgus legit:Sup omnem eccleſiam, cum ſenſus ſit,Chriſtum eſſe ſummum caput eccleſiæ ſuæ,præfectū omnibus, ut cui data ſit omnis poteſtas.

Ibidem,cap.2.m.Poteſtatis aëris.Locus hactenus à paucis intellectus.

In epiſtola ad Philippenſes,cap.1.pag.431.f.Dum omni modo ſiue per occaſionem.Quanquam id paucis annotari non poteſt.

Cap.2.pag.433.&.434.Formam ſerui accipiens &c.Secus explanata, ꝙ uulgus explanat.

Ibidem.f.Et ꝑficere.Putant eſſe conſummare,cum ſit ἐνεργεῖν,hoc eſt,agere.

Eodem,pag.435.m.Supra ſacrificium.Locus longe ſecus intelligendus, quàm uulgo exponant.

In epiſtola ad Coloſſenſes,cap.2.pag.444.m.Diuitias plenitudinis, cum Græce ſit,πληροφορίας,non poteſt eſſe alius ſenſus,quàm ut optet illis Paulus certiſſimam fidem & perſuaſionem myſterij.

Ibidē.Ne quis uos decipiat,dixit,ꝓ deprædet,quod certe interpretis eſt uitiū.

Cap.2.pag.445.p.Chirographum decreti.Locus uulgo paucis intellectus.

Ibidem mox.Traduxit,expenſa Auguſtini interpretatio. Quo loco Thomas miſerabiliter lapſus eſt.

Ibidē.f.Nemo uos ſeducat,pro eo quod erat,nemo uobis præmiū interuertat.

Eodem,pag.446.f.Ambulans in his quæ non uidit.Locus non à quibuſuis intellectus,in quo lapſus uidetur & Auguſtinus.

Ibidem.f.Quid adhuc decernitis,ut male uertit interpres,ita uulgus perperam intelligit.Nam Paulus ſentit,eos nō amplius debere teneri decretis humanis.

Cap.3.pag.448.f.Exultat,uertit,βραβευέτω.Et interpretem ſecuti recentiores interpretes,tota aberrant uia.

In epiſtola ad Hebræos,cap.2.pag.493.m.Minuiſti eum paulo minus ab angelis.Secus expoſitus locus,quàm uulgus accipit.

Ibidem mox,pag.500.Decebat enim.Quod de patre dictū eſt,uulgo ad filium referunt,perperam legentes conſummari,pro conſummare.

Ibidem.f.Et tentatus.Locus noue & uere expoſitus,& reſtituta lectio.

Cap.3.pag.501.p.Ampliorem honorem domus.& lectionem palàm uitiatā, & ſenſum hactenus non intellectum oſtendimus.

Cap.5.pag.503.m.Interpretabilis ad dicēdum.Thomas anxie torquetur,ob culpam interpretis,qui debuerat uertere,difficilis enarratu,ſiue ad interpretandum.

Ibidem.p.Et quidem cum eſſet.Locus uehementer obſcurus,ſed explanatus.

Cap.11.pag.513.p.Caſtra uerterunt.Quidam interpretantur pro,euerterunt, cū ſentiat eſſe uerſa in fugam.

Ibidem.m.In melotis.Thomas hoc loco inſigniter hallucinatus eſt.

Cap.13.pag.516.p.Placuerunt quidam angelis ho.re.Vt deprauate legimus uulgo,ita perperam intelligimus,cum ſit ſenſus,quoſdam inſcientes excepiſſe angelos hoſpitio,quos homines eſſe putabant.

In epiſtola Petri.1.cap.2.pag.526.f.Quaſi modo geniti infantes rationabiles,lac &c.Ex deprauata lectione ſequitur ſenſus deprauatus.cum Petrus non uocet pueros rationabiles,ſed lac animi non corporis rationale uocat.

Cap.2.pag.528.m.Tradebat autem iudicanti ſe iniuſte.Vt uulgo deprauate legimus,ita perperam exponimus,cum Petrus ſentiat Chriſtum nō ſumpſiſſe ſibi uindictam,ſed eam tradidiſſe patri,qui iuſte iudicat.

Cap.3.pag.529.p.Pertimentes ullam perturbationem.cum ſenſus ſit,non expaueſcentes ullo pauore.

Ibidem mox.Honorē impartientes.cum Petrus loquatur de abſtinētia coïtus, recentiores exponunt de cultu & uictu proſpiciendo uxori,iuxta illius dignitatē. Item quod ſequitur de non interrumpendis precibus,interpretatur,non exaudiri preces,niſi concordet uir & mulier.

Ibidē.m.In fide legimus,ꝓ,in fine,ſiue in ſumma,& hinc mirus error interꝑtū.

Ibidem.f.Mortificatos quidem carne.ob deprauatam lectionem,toto cœlo errant interpretes neoterici.

Cap.4.pag.530.f.Eſtote itaqꝫ prudentes.cum Petrus iubeat illic nō eſſe ſobrios.

In epiſtola Petri.2.pag.535.m.Et habemus firmiorem. Locus antehac parum intellectus.

Ibidem in fine.Aſpectu enim & auditu.Locus longe ſecus enarratus,quàm antehac intellectus eſt.

Pag.536.p.Sectas non metuunt &c.Locus noue expoſitus.

In epiſtola Iohannis.1.cap.5.pag.539.f.Non pro illo dico ut roget quis &c.Loc⁹ difficillimus noue explanatus.

Iohannis in Euāge.cap.5.pag.175.m.Probatica piſcina putant cohærere,cū probatica,ſit nomen loci,in quo erat piſcina.

Cap.12.pag.185.Duodecim horæ diei,ſecus expoſitæ ꝙ uulgus accipit.

Act.cap.24.pag.236.f.Patri & deo,pro,patrio deo. Et hinc mirus interpretum tumultus.

LOCA MANIFESTE DEPRAVATA, SED EX INFINITIS, VT OCCVRREBANT, PAVCA DECERPTA.

MAtthæi cap.3.pag.16.f.Appropinquabit,pro appropinquauit: ſed potius appropinquat,in quo perpetuo pene peccatum eſt à ſcribis.

Cap.4.pag.19.f.Angelis ſuis mandauit,pro,mandabit errorem errore penſante ſcriba.

Cap.8.pag.35.p.Impauit uentis,p,increpauit. Ad eundẽ lapidem impegerunt Luc.cap.4.pag.131.m.Imperauit febri,pro, increpauit.

Cap.12.pag.46.m.Spiritus autem blaſphemiæ,pro,ſpiritus blaſphemia. Quo loco mendum lectionis turpiter imponit interpretibus neotericis.

Cap.22.pag.70.m.Nubent & nubentur,pro,nubunt & nubuntur.

Cap.23.pag.73.m.Qui mundatis &c.pleni eſtis,mendoſe legimus p,plena ſūt.

Lucæ cap.5.pag.96.f.Ad Archiſynagogum,pro,ab Archiſynagogo.

Actorum,cap.1.pag.201.m.Erant autem hominum,pro,nominum.

Actorum,cap.14.pag.219.f.Italiā,pro,Attaliam.

Marci,cap.8.pag.103.p.Qui me confeſſus fuerit.Confeſſus, deprauatum eſt,p,confuſus.

Lucæ cap.1.pag.120.f.In remiſſionem,pro,in remiſſione,hoc eſt,p remiſſionē.

Cap.8.pag.136.m.Et nō poterat audire.Audire,deprauate legimus pro adire.

Ibidem mox,Compellebantur,pro,complebantur.

Cap.9.pag.137.f.Et inde ne exeatis,pro,& inde exeatis.

Cap.10.pag.139.m.Pro ſeptuaginta legimus,ſeptuagintaduo.

Eodem,pag.140.m.Suſpiciens autem Ieſus,pro,ſuſcipiens,ὑπολαβών.

Cap.12.pag.145.f.Et duo in tres diuidentur. Vitioſa diſtinctione ſenſum corrupimus.

Cap.14.pag.147.m.Neq; uicinos,neq; diuites,legendum,neq; uicinos diuites. Nam à pauperibus uicinis nihil erat periculi,ne uiciſſim non uocēt ad conuiuiū.

Cap.15.pag.148.p.Euertit,pro euerrit,ſiue uerrit,cum Græce ſit σύρει. Id mēdi & in uetuſtiſſimis exemplaribus inoleuit.

Ibidem mox.Conſummaſſet,ſcriptum eſt pro,conſumpſiſſet.

Ibidem.f.Deuorauit ſubſtantiam ſuā,pro,ſubſtantiam tuam.

Cap.16.pag.150.p.Et ſepultus eſt in inferno. Vitioſa diſtinctio uitiauit ſenſum. Nam poſt,ſepultus eſt,apud Græcos colon eſt.

Cap.23.pag.160.p.Qui in eadem damnatione es.Qui,deprauatū eſt pro,quia ſiue quod.

Iohannis,cap.1.pag.168.m.Hæc in Bethania facta ſunt.Bethania,p,Bethabara corrupte ſcriptum eſt.

Ibidem.f.Qui tollit peccata mundi,cum ſit,peccatum mundi.

Cap.5.pag.175.m.Betſaïda,pro,Bethſeda.

Cap.7.pag.179.m.Non uolebat,pro,non ualebat,hoc eſt,non poterat.

Cap.10.pag.185.f.Vt glorificetur filius dei per eum,cum legendum ſit, per eam, uidelicet infirmitatem.

Iohannis,cap.18.pag.193.f.Ad Caïpham,pro,à Caïapha.Quo loco lapſus eſt Auguſtinus.

Cap.21.pag.197.p.Sic eum uolo manere,pro,ſi eum uolo manere.

Actorum,cap.15.pag.220.m.Dirupta,pro,diruta ſcriptum eſt.

Ibidem mox.Suffuſa,pro,ſuffoſſa.

Cap.16.pag.221.p.Vidua,ſcriptum eſt pro,Iudæa.

Cap.19.pag.227.m.Virtuteſq; non modicas quaſlibet.Duplicem lectionem cōmiſcuit ſcriba.

Cap.24.pag.236.m.Patri & deo meo,pro,patrio deo meo.

Cap.27.pag.239.p.Ciuitas Thalaſſa,pro,ciuitas Laſſæa.

Eodem,pag.240.f.In locum bithalaſſum,pro,dithalaſſum,hoc eſt,bimarem.

Ibidē mox.Inſigne Caſtrorū,p,inſigne Caſtorū,hoc eſt,Caſtoris & Pollucis.

Epiſtola ad Rhomanos,ca.3.pag.260.p.Eſt,p,eſto.

Cap.9.pag.272.f.Sapientia carnis inimica eſt,pro,inimicitia eſt.

Cap.9.pag.279.m.Ex uno concubitu,pro,ex uno concubitum habens. Vbi deprauatam lectionem ſequitur & ſenſus deprauatus.

Cap.10.pag.282.p.Moſes enim ſcripſit.Locus deprauatus,qui tamen paucis indicari non poteſt.

Cap.12.pag.290.f.Mihi uindictam,pro,mihi uindicta,ſiue,mea eſt uindicta.

Cap.13.pag.292.f.Nox præceſſit,pro,proceſſit,hoc eſt,progreſſa eſt.

Cap.14.pag.296.f.Tu fidem quam habes,in teipſo habes,pro,tu fidem habes, in teipſo habe.

Cap.16.pag.301.m.Aſiæ ſcriptum eſt pro,Achaiæ.

Ibidem.Aſincretum,p,Aſyncritum.

Epiſtola ad Corinthios.1.cap.1.pag.304.f.In eadē ſcientia.pro, in eadē ſententia.

Cap.2.pag.308.m.Nunquam,pro,nequaquam.

Cap.8.pag.336.p.Idolotica,pro,Idolothyta.

Cap.11.pag.342.f.Quod pro uobis tradetur,pro,quod pro uobis frangitur.

Cap.12.pag.343.f.Dicit anathema Ieſu,pro,dicit anathema Ieſum.

Eodem,pag.345.p.Gloriatur,pro,glorificatur,δοξάζεται.

Cap.14.pag.347.f.Spiritus loquitur,pro,ſpiritu loquitur.

Eodem,pag.349.m.Quis supplet locum idiotæ,pro,qui supplet &c. Vna litera addita,& distinctionem & sensum corrupit.

Eodem,pag.351.p.Quid insanitis,pro,quod insanitis.

Eodem,pag.353.m.Nouissime autem inimica,pro,nouissima autem inimica.

Ibidem mox.Propter uestram gloriam,pro,per nostram gloriam,ut sit iurantis.Et hic lectio mendosa totam subuertit sententiam.

Epistola ad Corinthios.2.cap.1.pag.361.p. Legistis & cognouistis,pro, legitis & cognoscitis.

Cap.5.pag.369.f.Excedimus,pro,excidimus,cum Græce sit ἐξέστημεν.

Cap.8.pag.376.m.Ingenium,pro,ingenuum,hoc est,ingenuitas.

Cap.12.pag.390.Sed esto,ego uos grauaui,pro,esto,ego uos non grauaui.

Ad Galatas,ca.2.pag.400.m.Quoniã reprehẽsibilis erat,pro,reprehẽsus erat.

Cap.4.pag.407.m.Bonum autem æmulamini,pro,bonum autem æmulari.

Ad Ephesios,cap.2.pag.419.p.Decretis euacuans,pro,in decretis.Hic omissa præpositio,totum sensum subuertit.

Cap.6.pag.429.f.Et in omnibus pfecti stare,pro,pfecte stare.

Ad Thessalonicenses,cap.2.pag.452.m.Vt crederetur à nobis.A,redundat, & sensum uitiat.

In secundam,cap.1,pag.459.f.Retribuere retributionem,pro, retribuere afflictionem.

In epistola ad Timotheum.1.cap.4.pag.472.p.Assecutus,pro,assectatus.

In epist.ad Thes.ca.3.pag.462.Per epistolã hanc.hunc legendum , non hanc.

In epist.ad Timotheum.1.cap.2.pag.468.f.Si manserit,pro,si manserint. Vbi deprauata lectio,& sensum totum corrumpit.

Ad Timoth.2.cap.4.pag.484.m.Et fratres eius,pro,& fratres omnes.

Ad Heb.cap.2.Decebat em̃.cõsummari mendose scriptũ est,pro,cõsummare.

Ca.13.pag.516.p.Placuerũt angelis hospitio acceptis, de q̊ & ante meminim9.

Epist.Iacobi,cap.3.pag.521.m.Cæterorum,pro, cæterum.

Cap.5.pag.[illegible]2.f.Adduxistis,pro,addixistis.

Epist.Petri.1.cap.2.pag.527.p.Domos spirituales,pro,domus spiritualis.

Cap.3.pag.529.In fine autem,pro,in finem,aut in summa.

Eodem,pag.530.p.Mortificatos carne,pro,mortificatus carne.

Cap.5.pag.533.f.In Babylone collecta,pro,in Babylone coëlecta.

Epist.Iudæ,pa.541.m.Imperet tibi deus,pro,increpet te deus.

Matthæi.1.pag.4.f.Mater Iesu Maria,pro,mater eius Maria.

Rursus pag.10.m.Et uocabitur nomen eius,pro,uocabunt nomen eius.

Cap.5.pag.23.f.Reconciliari fratri tuo,pro,reconciliare.

Cap.26.pag.81.p.Quod dixerat,pro,qui dixerat.

Marci.11.pag.106.m.Timemus populum,pro,timebant populum.

Lucæ.1.pag.116.m.Sorte exijt.pro,sors exijt.

AD PLACANDOS EOS, QVI PVTANT IN SACRIS libris nihil neq; superesse,neq; deesse,quædam excerpsimus, quæ manifestius deprauata sunt in hoc genere,q̃ ut negari possit.

MAtthæi cap.2.pag.15.f.Ploratus & ululatus.cum Græci codices habeant,lamentatio,ploratus,ac fletus.Et ita recitet Hieronymus,pariter & iuxta Septuaginta,& iuxta Hebraicã ueritatẽ.

Cap.3.pag.18.p.Iam enim securis. legendum iuxta Græcos: Iam enim & securis.

Cap.12.pa.45.f.Indicat Hieronymus omissum quiddam in uaticinio Esaiæ.

Ca.15.pa.56.Quem dicũt homines esse filium hominis? cum & in Græcis & in uetustis codicibus habeatur,quem me dicunt esse &c.

Cap.27.pa.85.p.Liberet eum si uult.legendum,si uult eum.

Marci cap.1.pag.91.p.Quia in potestate spiritibus imperat legendum.Et spiritibus imperat.

Lucæ cap.4.pag.131.p.Impleta est scriptura.legendum,scriptura hæc.

Cap.7.pa.135.p.A filijs suis.legendum:Ab omnibus filijs suis:iuxta Græcos & Ambrosium,sic etiam interpretantem.

Iohannis.1.pa.167.p.Et gratiam,p,gratia.Et,redundat.

Cap.3.pa.173.p.Qui de terra est,de terra loquitur.legendum: Qui de terra est, de terra est,& de terra loquitur.

Ca.6.pa.178.m.Nonne hic est filius Ioseph? cum iuxta Græcos & Augustinũ legendum sit:Nonne hic est Iesus,filius Ioseph?

Epistola ad Rhomanos,ca.12,pa.288.f.Habentes donationes. legendum: Habentes autem donationes.Omissa coniunctio sensum subuertit.

Epistola ad Corinthios.1.ca.7.pa.324.m.Quod honestum est,& facultatẽ præbeat dominum sine impedimento obsecrandi.

Ca.9.pa.337.p.Et qui triturat.Desunt quædam apud nos.

Epistola ad Galatas,ca.3.pa.404.f.Testamentum confirmatum à deo &c. Iuxta Græcos & Ambrosium deest in Christum.

Epistola ad Thessalo.1.ca.3.pa.456.m.Ministrum dei. Iuxta Græcos & Ambrosium deest,& cooperarium nostrum.

Epistola ad Philemonem,pag.490.f.In Christo Iesu &c. Ante hæc uerba deest,quod est in nobis:iuxta Græcos codices , Chrysostomum, Ambrosium , & Hieronymum.

Epistola Petri.1.cap.4.pag.532.p.Desunt quædam apud nos iuxta Græcos.

QVAE SINT ADDITA IN NOSTRIS EXEMPLARIBVS.

EPistolæ ad Ephesios,cap.2.pag.417.m.Et cōuiuificauit. Conuiuificauit,nec est apud Græcos,nec apud Hieronymū, nec Ambrosiū, nec in uetustissimis codicibus.

In eadem,cap.3.Huius rei gratia flecto genua mea ad patrem. Hieronymus testatur,hæc uerba,Domini nostri Iesu Christi esse addita.

Epistola Iohannis.1.cap.2.pag.538.m.Quæ nō est ex pa. Quæ,redundat.

Epist.ad Timotheum.1.ca.2.pag.468.p.Cuius testimonium &c.Cuius,& confirmatum est,non sunt apud Græcos.

Epist.ad Timotheum.2.cap.2.pag.481.f.Fidem,spem.Spem,nec est apud Græcos,nec apud Ambrosium,nec in uetustis exemplaribus.

Ca.2.pa.482.p.Qui resistūt ueritati. Veritati,redūdat,iuxta Græcos & Ambros.

Cap.3.ibidē:Cæci,redundat;nec est in Græcis,nec in Latinis antiquis,nec apud Chrysostomum,nec apud Ambrosium.

Epist.ad Colossenses,cap.1.pag.443.p.Omnem plenitudinē diuinitatis. Diuinitatis,redundat;nec apud Græcos additur,nec apud Ambrosium.

Epist.ad Hebræos,cap.4.pag.502.m.Cōfessionem spei nostræ.Spei nostræ,nec est apud Græcos,nec apud Chrysostomū addit',nec in exēplarib9 uetustissimis.

Cap.5.pag.503.m,Cum esset filius dei,Dei,redundat iuxta Græcos codices.Itē iuxta Chrysostomum & Vulgarium interpretes.

Epist.ad Rho.ca.8.pag.277.f.Neq; futuræ,neq; fortitudo &c.Fortitudo, nō est apud Græcos.

Cap.11.pag.284.p.Saluæ factæ sunt &c.Duæ dictiones redundāt,dei, & saluæ.

Epist.ad Corinthios.1.cap.6.pag.319.f.Empti enim estis precio magno.Magno redundat iuxta Græcos,Chrysostomum,& Ambrosium.

Lucæ cap.11.pag.141.f.Lucerna corporis tui.Tui,additum est.

Cap.13.pag.156.f.Sata tria,in Luca sunt addita,ex Matthæo.

Mat.ca.5.pag.26.m.Diligite inimicos uest.apud Græcos plus est q̃ in nostris.

Epist.ad Rhomanos,pag.287.p.Honor & gloria.Honor,redundat.

Epist.ad Ephesios,cap.2.pag.419.m.In spiritu sancto. Sancto, redundat iuxta Græcos codices,Hieronymum,& Ambrosium.

Matthæi cap.6.pag.29.m.Quia tuum est regnū.Hæc coronis, apud Matthæū addita est apud Græcos duntaxat.

Epist.ad Rho.ca.12.pag.290.m.Prouidētes bona.Apud Græcos tantū est,corā oib9 hoib9.nō solū corā deo,additū ē.nec addit hæc Orige. aut Theophylactus.

Epist.ad Corin.1.ca.7.pa.322.m.Per mulierē fidelē,nōnihil uerborū additū est apud nos.

Matthæi ca.6.pag.30.m.Lucerna corporis tui.Tui,redundat.

Epistola ad Corinthios.1.cap.4.pag.313.m. Hæc particula; sicut & ego Christi, nec apud

nec apud Græcos ascribitur,nec in exemplari Paulino,nec apud Ambrosium.

Epist.ad Philip.ca.2.pag.435.m.Tam unanimem.Tam,redundat apud nos.

Matthæi ca.6.pag.31.p.Animæ uestræ.De potu nec apud Chrysostomum additur,nec apud Hilarium,nec apud Græcos,paucis exceptis.

Corinth.1.ca.5.pag.352.m.Adhuc enim estis. Enim,redundat & officit sensui.

Matthæi.9.pag.37.p.Et dixit,puella surge. Hæc quatuor uerba nec habentur apud Græcos,nec addunt' ab Hieronymo,nec extant in antiquis exēplaribus.

Ad Corinth.2.cap.2.pag.362.f.Tristiciā sup tristiciā.Sup tristiciā,apud nos additum est ex alio quopiā loco,cū nec Ambrosius addat,nec Vulgarius interps.

Ibidem mox.Me,redundat apud nos.

Mat.ca.10.pa.38.f.Dicētes,pax huic domui.Hæc uerba sunt adiecta apud nos, cū nec apud Græcos sint,nec apud Hieron.interpretē,nec apud Theophylactū.

Corinth.2.ca.2.pag.363.f.Et ad hæc quis tam idoneus.Tam,planissime redundat,cum nec Origenes addat.

Matthæi ca.14.pag.52.p.Discipuli dederunt turbis.Dederunt,additum est.

Ad Galatas ca.3.pag.402.p.Non credere ueritati.Hanc particulam Hieronymus putat adiecticiam,nec addebatur in uetustissimis exemplaribus Latinis.

Ibidem.f.Et in uobis crucifixus.Et,additum est,& officit sensui.

Matthæi ca.15.pag.54.m.Labiis me honorat.Hic redundat aliquid apud Græcos,aut certe nobis deest.

Ibidem mox,Doctrinas & præcepta.Et,redundat,cum sit appositiuæ dictum.

Ca.16.pag.57.m.Quia ipse esset Iesus Christus.Iesus,redundat.

Corinth.2.ca.6.pag.372.m.Eandem autem retributionem habentes. Habētes, supest apud nos.

Ad Ephesios ca.5.pag.427.f.Implemini spiritu sancto.Sancto,supest.

Ibidem mox.In uerbo uitæ. Vitæ,supest.

Matthæi c.21.pag.68.f. Verebuntur forte filium meum.Forte, additum ab interprete,non sine incommodo sententiæ.

Corinth.2.ca.11.pag.384.f.Excidant,additum est apud nos.

Mat.27.pag.84.f.Vt impleret' quod.Totū testimoniū pphetæ adiectum est.

Ad Galatas ca.5.pag.409.p.Nemini cōsenseritis.Hanc particulam ut adiecticiam præterit Hieronymus.

Ibidem paulo ante.Non credere ueritati.

Ibidem.f.In occasionem detis carni.Detis,adiectum est.

Ibidem supius.Persuasio hæc uestra.Hæc uestra,supsunt.Tantū est psuasio.

Marci.5.pag.97.p.Etiam Euangelista nonnihil adiecit de suo.

Iohannis ca.6.pag.178.p.Duodecim cophinos, & duobus piscibus.tria uerba sunt adiecta,quæ nec in Latinorum uetustis exemplaribus repiuntur.

Marci ca.8.pag.102.p.Tu es Christus.Additū apparet aliunde,filius dei uiui.

Lucæ ca.4.pag.130.f.Et diem retributionis.Hæc uerba nec sunt apud Græcos, nec adduntur ab Hieronymo.

INDEX ADDITORVM IN NOSTRIS EXEMPLARIBVS.

Ad Ephesios cap.1.pag.414.m.In remissionem peccatorum. In, redundat, nec est apud Ambrosium, aut Hieronymum.

Lucæ cap.11.pag.141.f.Lucerna corporis tui. Tui, additum est.

Act.cap.1.pag.220.m.Quam audistis, inquit. Inquit, additum est p interpretē.

Lucæ cap.11.pag.141.p.Si pseuerauerit pulsans. adiectum ex alio Euangelista.

Lucæ cap.17.pag.150.f.Aut pascentem boues. Græce non est boues.

Iohannis ca.6.pag.178.m.Quia dixi. Hic additum est, uiuus.

Iohā.ca.7.pa.180.p.Ego scio eū &c. Hic aliquot uerba sunt addita ex alio loco.

Ibidem mox. Nondum erat spiritus datus. Datus, redundat.

Cap.8.pag.183.f.Et exiuit de templo. In Græcorū codicibus quædā redundant.

Cap.12.pag.187.p.Ecce totus mundus abit post eum. Totus haud dubie redūdat apud nos.

Ad Rhomanos ca.1.pag.244.p.Qui factus est ei. Ei, additū est ab interprete.

Eodem, pag.252.m. Veritatem dei. Dei, adiectum est.

Eo.pa.255.f.Qui cū iustitiā dei. Hoc loco hæc uerba sūt addita. Nō intellexerūt.

Ca.5.pag.264.m.In spe filiorū dei. Filiorū, apud nos redundat, & gloriæ, deest.

Ca.6.pag.268.p.An ignoratis. Fratres, additum.

Cap.8.pag.273.m.Spiritum adoptionis. Hic redundat, dei.

Cap.9.pag.281.p.Et non misericordiam consecutam &c. Hieronymus fatet aliquid superesse.

Cap.10.pag.283.f.Et contradicentem mihi. Mihi, adiectum est.

QVAE PER INTERPRETEM COMMISSA.

EX his quæ hactenus annotauimus quædam incuria librariorū, nonnulla studio semidoctorum commissa sunt, permulta & interpretis, quisquis is fuit uel inscitia, uel negligentia. Cæterum quæ sequuntur, non possunt, nisi interpreti imputari.

Lucæ cap.3.pag.126.m.Nihil amplius, quàm quod cōstitutū est uobis, faciatis, Cum Græce sit πράσσετε, non animaduertit uertendum fuisse, exigatis, præsertim cum alibi πράκτορες uerterit, exactores, & ἔπραξα exegissem.

Luc.16.pa.150.p.In his omībus, quod arbitror uertendū fuisse, sup hæc omnia.

Actorum cap.18, pa.226.m.Et nemo apponetur tibi, pro, inuadet, siue iniiciet tibi manum. Cum sit ἐπιθήσεταί σοι.

Actorū ca.24.pa.236.m.An nō manifeste dormitauit, cū uocē Latinā interpretatur p Græcam, sed idē significantē? Secundum sectam quā dicunt hæresim.

Epist.ad Timoth.1.ca.4.pa,472.p.παρηκολούθηκας, p assectatus uertit assecutus. Idem fecit in præfatione euangelij Lucæ.

Epist.ad Timoth.1.ca.1.pa.463.p.γνησίῳ, uertit dilecto, p germano.

Corin.

Corin.1.cap, ultimo, pag.358.p.ἕως τῆς πεντηκοστῆς, usq; ad quinquagesimū, subaudi, diem, uertit, usq; ad pentecosten.

Ibidem.m.De Apollo autem fratre, interpres addidit de suo, notum uobis facio: quo sermo foret explanatior.

VBI INTERPRES AVSVS SIT ALIQVID IMMVTAre, de uerbis Apostolorum aut Euangelistarum.

MAtthæi, cap.16, pag.57.f.Cū Græce sit ἵλεώς σοι κύριε, id est, propicius tibi domine, interpres non dubitauit uertere, absit à te domine. Quemadmodum illud, μὴ γένοιτο, id est, ne fiat, uertit cōstanter absit, sensum exprimens, à uerbis recedens.

Luc.1.pag.119.m.pro μακαριοῦσι, id est, beabunt. nō dubitauit uertere, beatam dicent, periphrasi rem explicans.

Actorum cap.1.pag.200.m.Quam audistis inquit. uerbum inquit, interpres addidit de suo.

Ad Rhom.ca.8.pag.274.m.Qui subiecit eā, eā addidit, explanādæ rei gratia.

Cap.10.pag.282.m.καταγαγεῖν deducere, quod interpres uertit reuocare.

Ibidem, de suo addidit scriptura, quo sermo esset dilucidior.

Ad Corin.1.ca.10.pag.339.m.Cōsequēte eos petra, eos interpres addidit de suo.

Cap.11.pag.342.τὸ κλώμενον, qđ frangit, uertit tradet, opinor, quod alterum uerbū esset durius futurū auribus: qđ de Christo scriptū sit: Os nō cōminuetis ex eo.

F I N I S.

ΠΙΣΤΕΥΩ εἰς ἕνα θεὸν, πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων, καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, φῶς ἐκ φωτὸς, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, δι᾽ οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὸν δι᾽ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ μαρίας τῆς παρθένου, καὶ ἐνανθρωπήσαντα, σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ ποντίου πιλάτου, καὶ παθόντα καὶ ταφέντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφὰς, καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς, καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος. καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ κύριον, τὸ ζωοποιὸν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν πατρὶ καὶ υἱῷ συμπροσκυνούμενον, καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν. εἰς μίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν. ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν, καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. ἀμήν.

ἐπίθεσις



ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΚΑΝΟΝΩΝ

ΤΗΣ ΤΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ, ΕΥΣΕβίου καρπιανῷ ἀγαπητῷ, ἀδελφῷ ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΑΜΜΩΝΙΟΣ μὲν ὁ ἀλεξανδρεύς, πολλὴν ὡς εἰκὸς φιλοπονίαν καὶ σπουδὴν εἰσενηνοχώς, τὸ διὰ τεσσάρων ἡμῖν καταλέλοιπεν εὐαγγέλιον, τῷ κατὰ ματθαῖον τὰς ὁμοφώνους τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν περικοπὰς παραθείς, ὡς ἐξ ἀνάγκης συμβῆναι τὸν τῆς ἀκολουθίας εἱρμὸν τῶν τριῶν διαφθαρῆναι, ὅσον ἐπὶ τῷ ὕφει τῆς ἀναγνώσεως. ἵνα δὲ σωζομένου καὶ τοῦ τῶν λοιπῶν δι᾽ ὅλου σώματός τε καὶ εἱρμοῦ, εἰδέναι ἔχοις τοὺς οἰκείους ἑκάστου εὐαγγελιστοῦ τόπους, ἐν οἷς κατὰ τῶν αὐτῶν ἠνέχθησαν φιλαλήθως εἰπεῖν, ἐκ τοῦ πονήματος τοῦ προδεδηλωμένου ἀνδρὸς εἰληφὼς ἀφορμάς, καθ᾽ ἑτέραν μέθοδον, κανόνας δέκα τὸν ἀριθμὸν διεχάραξά σοι τοὺς ὑποτεταγμένους. ὧν ὁ μὲν πρῶτος περιέχει ἀριθμοὺς ἐν οἷς τὰ παραπλήσια εἰρήκασιν οἱ τέσσαρες, ματθαῖος, μάρκος, λουκᾶς, ἰωάννης.

Ὁ δεύτερος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς, ματθαῖος, μάρκος, λουκᾶς. Ὁ τρίτος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς, ματθαῖος, λουκᾶς, ἰωάννης. Ὁ τέταρτος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς, ματθαῖος, μάρκος, ἰωάννης. Ὁ πέμπτος, ἐν ᾧ οἱ δύο, ματθαῖος, λουκᾶς. Ὁ ἕκτος, ἐν ᾧ οἱ δύο, ματθαῖος, μάρκος. Ὁ ἕβδομος, ἐν ᾧ οἱ δύο, ματθαῖος, ἰωάννης. Ὁ ὄγδοος, ἐν ᾧ οἱ δύο, λουκᾶς, μάρκος. Ὁ ἔνατος, ἐν ᾧ οἱ δύο, λουκᾶς, ἰωάννης. Ὁ δέκατος, ἐν ᾧ ἕκαστος αὐτῶν ἰδίως ἀνέγραψεν. Αὕτη μὲν οὖν ἡ τῶν ὑποτεταγμένων κανόνων ὑπόθεσις. ἡ δὲ σαφὴς αὐτῶν διήγησις, ἐστὶν ἥδε. ἐφ᾽ ἑκάστῳ τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων ἀριθμός τις πρόκειται κατὰ μέρος, ἀρχόμενος ἀπὸ πρώτου, εἶτα δευτέρου, καὶ τρίτου, καὶ καθεξῆς προϊὼν δι᾽ ὅλου μέχρι τοῦ τέλους τοῦ βιβλίου. καθ᾽ ἕκαστον δὲ ἀριθμόν, ὑποσημείωσις διὰ τοῦ μέλανος ἔγκειται, δηλοῦσα ἐν ποίῳ τῶν δέκα κανόνων κείμενος ὁ ἀριθμὸς τυγχάνει, οἷον εἰ μὲν ἄλφα, δῆλον ὡς ἐν τῷ πρώτῳ, εἰ δὲ βῆτα ἐν τῷ δευτέρῳ, καὶ οὕτως μέχρι τῶν δέκα. εἰ οὖν ἀναπτύξας ἕν τι τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων ὁποῖον δή ποτε, βουληθείης ἐπιστῆναί τινι ᾧ βούλει κεφαλαίῳ, καὶ γνῶναι τίνες τὰ παραπλήσια εἰρήκασι, καὶ τοὺς οἰκείους ἐν ἑκάστῳ τόπους εὑρεῖν, ἐν οἷς κατὰ τὸ αὐτὸ ἠνέχθησαν, ἧς ἐπέχεις περικοπῆς ἀναλαβὼν τὸν προκείμενον ἀριθμόν, ἐπιζητήσας τε αὐτὸν ἔνδον ἐν τῷ κανόνι, ὃν ἡ διὰ τοῦ μέλανος ὑποσημείωσις ὑποβέβληκεν, εἴσῃ μὲν οὖν εὐθὺς ἐκ τῶν ἐπὶ μετώπου τοῦ κανόνος προγραφῶν, ὁπόσοι καὶ τίνες, τὰ παραπλήσια εἰρήκασιν. ἐπιστήσας δὲ καὶ τοῖς τῶν λοιπῶν εὐαγγελίων ἀριθμοῖς τοῖς ἐν τῷ κανόνι ᾧ ἐπέχεις, ἀριθμὸς παρακείμενος, ἐπιζητήσας τε αὐτοὺς ἔνδον, ἐν τοῖς οἰκείοις ἑκάστου εὐαγγελίου τόποις, τὰ παραπλήσια λέγοντας εὑρήσεις. ἔρρωσο ἐν κυρίῳ.

κανὼν

Ματ.	Μαρ.	Λουκᾶς.	Ἰωάννης.	Ματ.	Μάρκος	Λουκᾶς.	Ἰωάννης
η	β	ζ	ι	σπδ	ρξε	σξε	ξε
ια	δ	ι	ϛ	σπδ	ρξε	σξϛ	ξζ
ια	δ	ι	ιβ	σπθ	ρο	σοε	ρκε
ια	δ	ι	ιδ	σϟα	ροβ	σοθ	ρμϛ
ια	δ	ι	κη	σϟδ	ροε	σπα	ρξα
ιδ	ε	ιγ	ιε	σϟε	ροϛ	σπβ	μβ
κγ	κζ	ιζ	μϛ	σϟε	ροϛ	σπβ	μζ
κγ	κζ	λδ	μϛ	τ	ρπα	σπε	οθ
κγ	κζ	με	μϛ	τ	ρπα	σπε	ρμη
ο	κ	λζ	λη	τβ	ρπγ	σπζ	ρξ
πζ	ρλθ	σμ	ρμα	τδ	ρπδ	σπθ	ρο
ϟη	ϟϛ	ριϛ	μ	τϛ	ρπζ	σϟ	ρξβ
ϟη	ϟϛ	ριϛ	ρια	τϛ	ρπζ	σϟ	ροδ
ϟη	ϟϛ	ριϛ	ρκ	τι	ρϟα	σϟζ	ξθ
ϟη	ϟϛ	ριϛ	ρκθ	τιγ	ρϟδ	σϟδ	ροβ
ϟη	ϟϛ	ριϛ	ρλα	τιδ	ρϟε	σϟα	ρξϛ
ϟη	ϟϛ	ριϛ	ρμδ	τιδ	ρϟε	σϟα	ρξη
ρλγ	λζ	οζ	ρθ	τιε	ρϟϛ	σϟβ	ροε
ρμα	μ	ιθ	μθ	τιη	ρϟθ	τ	ροϛ
ρμβ	μα	κα	λε	τκ	σ	τβ	ροη
ρμζ	ξδ	ϟγ	μθ	τκε	σδ	τι	ρπδ
ρξϛ	πβ	ϟδ	ιζ	τκϛ	σε	τια	ρπη
ρξϛ	πβ	ϟθ	οδ	τκϛ	σε	τιγ	ρϟδ
σθ	ριθ	σλδ	ρ	τκη	σϛ	τιδ	ρϟϛ
σια	ρκα	σλη	κα	τλα	σθ	τιε	ρϟζ
σκ	ρκβ	σλθ	οζ	τλβ	σι	τιη	ρϟζ
σκ	ρκθ	σμϛ	πε	τλδ	σιβ	τκα	σα
σκ	ρκβ	σξα	πη	τλε	σιδ	τκδ	ρϟθ
σμδ	ρλθ	σμ	ρμα	τλϛ	σιε	τιζ	ρϟη
σμδ	ρλθ	σμ	ρμϛ	τλϛ	σιε	τιθ	ρϟη
σοδ	ρμϛ	σξ	η	τμγ	σκγ	τκθ	σδ
σοδ	ρμϛ	σξ	μη	τμη	σκζ	τλβ	σϛ
σοδ	ρμϛ	σξ	ϟϛ	τμθ	σκη	τλγ	ση
σϟϛ	ρμη	οδ	ϟη	τμβ	σλα	τλϛ	σθ
σπ	ρξβ	σξθ	ρκβ	τμβ	σλα	τλϛ	σια
σπδ	ρξε	σξϛ	με				
σπδ	ρξε	σξϛ	ξγ				

Τέλος τοῦ ᾱ καν.

κανὼν δεύτερος ἐν ᾧ οἱ τρεῖς

Ματ.	Μαρ.	Λουκ.	Ματ.	Μαρ.	Λουκ.	Ματ.	Μαρ.	Λουκ.
ιε	ϛ	ιε	ρκγ	λδ	ρμζ	σκε	ρλδ	σμε
κα	ιε	λβ	ρλ	λε	ϖβ	σκϛ	ρλγ	σμδ
λα	ρβ	ρπε	ρλα	λϛ	οϛ	σκθ	ρλε	σλζ
λβ	λθ	ρλγ	ρλε	λη	οη	σκθ	ρλε	σμϛ
λβ	λθ	οθ	ρλζ	μδ	ρξζ	σμβ	ρλζ	σλζ
μ	μα	μϛ	ρμε	μζ	ϟ	σμβ	ρλζ	σμη
ξβ	ιγ	δ	ρμδ	μθ	ιβ	σμγ	ρλη	σμθ
ξβ	ιγ	κδ	ρμθ	ξϛ	λε	σμη	ρμγ	σθ
ξγ	ιη	λγ	ρμθ	ξϛ	μγ	σμη	ρμγ	σμγ
ξζ	ιε	κϛ	ρνγ	ξθ	λϛ	σμθ	ρμδ	σμδ
ξθ	μζ	πγ	ρξδ	οθ	ρμδ	σμα	ρμϛ	σμε
οα	κα	λη	ρξη	ϖγ	ϟε	σνγ	ρμη	σδ
οβ	κβ	λθ	ρξη	ϖγ	σϛ	σμη	ρμ	σνζ
οβ	κβ	ρπϛ	ρο	πε	ϟϛ	σμθ	ρμα	σνη
ογ	κγ	μ	ροβ	ϖζ	ϟη	σξδ	ρμε	ρμϛ
οδ	μθ	ϖε	ροδ	ϟα	ϟθ	σξθ	ρμδ	σκη
οϛ	μβ	ρξθ	ροϛ	ϟγ	[illegible]	σοα	μβ	σλ
οθ	κθ	πϛ	ροη	ϟε	ρβ	σοη	ρξ	σξγ
ϖ	λ	μδ	ροη	ϟε	σιζ	σπα	ρξγ	σξη
πβ	μγ	πζ	ροθ	ϟθ	ρϟζ	σπε	ρξϛ	σξε
ϖβ	μγ	ρι	ρϟ	ρε	ρϟε	σϖε	ρξϛ	σξζ
πγ	μδ	πη	ρϟβ	ρϛ	σιϛ	σϟϛ	ροζ	σπ
ϖγ	μδ	ριβ	ρϟγ	ρζ	ρκα	σϟϛ	ροζ	σϖδ
πε	με	πη	ρϟγ	ρζ	σιη	τα	ρπβ	σπϛ
ϖε	με	ριδ	ρϟδ	ρη	ρνβ	τη	ρπθ	τε
ϖη	ρμα	ρμη	ρϟδ	ρη	σιθ	τιβ	ρϟγ	σϟθ
ϖη	ρμα	σμα	ρϟε	ρθ	σκ	τιϛ	ρϟζ	σϟγ
ϟβ	μ	π	ρϟη	ρι	σκα	τιζ	ρϟη	σϟε
ϟδ	πϛ	ϟζ	ρϟθ	ρια	ρογ	τκβ	σβ	τθ
ϟδ	πϛ	ρμϛ	σα	ριβ	σκβ	τλη	σιη	τκβ
ργ	α	ο	σγ	ριδ	σο	τλθ	σιθ	τκε
ριδ	κδ	μα	σε	ριϛ	σκδ	τμ	σκ	τκζ
ριϛ	κε	μβ	σϛ	ριζ	σλβ	τμβ	σκβ	τκγ
ριϛ	κε	ρξε	ση	ριη	σλγ	τμδ	σκδ	τκη
ριϛ	κε	ροζ	σιζ	ρκζ	σμ	τμϛ	[illegible]	τλ
ρκα	λβ	ρκζ	σιθ	ρκη	σμα	τνγ	σλβ	τλζ
ρκβ	λγ	ρκθ	σκγ	ρλ	σμγ	τνδ	σλγ	τλη

τέλ. τοῦ β κανό.

Κανὼν τρίτος ἐν ᾧ οἱ τρεῖς

Ματ.	Λουκᾶ	Ἰωάν.
α	ιδ	α
α	ιδ	γ
α	ιδ	ε
ζ	ϛ	β
ζ	ϛ	κε
μθ	ξγ	ριϛ
ξδ	ξε	λζ
ϟ	μη	ριη
ϟ	μη	ρλθ
ϟζ	σια	ρε
ρια	ριθ	λ
ρια	ριθ	ριδ
ρια	ριθ	ρμη
ριβ	ριθ	η
ριβ	ριθ	μδ
ριβ	ριθ	ξα
ριβ	ριθ	οϛ
ριβ	ριθ	πζ
ριβ	ριθ	ϟ
ριβ	ριθ	ρμβ
ριβ	ριθ	ρνδ
ρμϛ	μζ	ϟζ

τέλος τοῦ γ κανόνος.

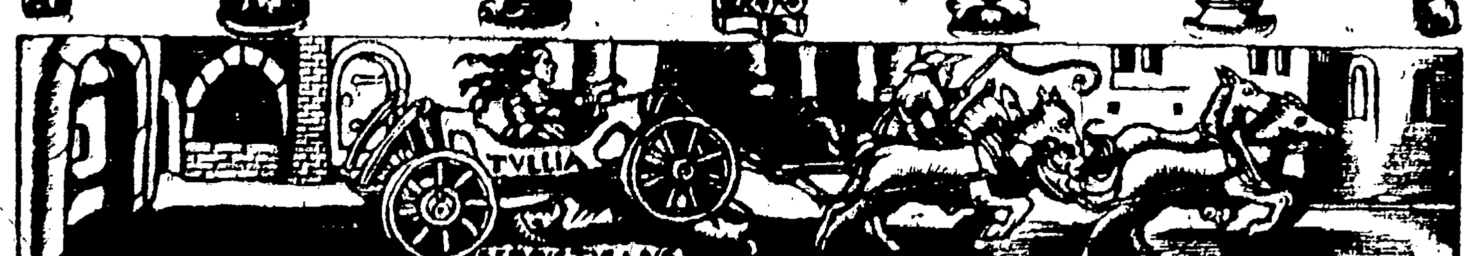
κανὼν τέταρτος ἐν ᾧ οἱ τρεῖς

Ματθαῖος.	Μάρκος.	Ἰωάννης.
ιη	η	κϛ
ριζ	κϛ	ϟγ
ριζ	κϛ	ϟε
ρμ	ξζ	μα
ρξα	οζ	κγ
ρξα	οζ	μγ
σδ	ριε	ϟα
σδ	ριε	ρλε
σιϛ	ρκε	ρκη
σιϛ	ρκε	ρλγ
σιϛ	ρκε	ρλζ
σιϛ	ρκε	ρμ
σοζ	ρμθ	ϟη
σοθ	ρξα	οβ
σοθ	ρξα	ρκα
σϖζ	ρξη	ρμβ
σϟγ	ροδ	ρζ
σϟζ	ροη	ο
σϟθ	ρπ	ργ
τζ	ρπη	ρξδ
τκα	σα	ρπ
τκα	σα	ρϟβ
τκγ	σγ	ρπγ
τκθ	σζ	ρϖε
τκθ	σζ	ρϖζ
τλγ	σια	σγ

τέλος τοῦ δ κανόνος.

Ματ.	Λυκ.	Ματ.	Λυκ.	Ματ.	Λυκ.
γ	β	οη	ρη	ρϟζ	σοβ
ε	η	πδ	ρια	σιγ	σλε
ιβ	ια	πς	ρθ	σκα	ρϖα
ις	ις	ϟγ	ρμε	σκη	ρλθ
κε	μς	ϟε	ρζ	σλα	ροθ
κς	μζ	ϟς	ρπβ	σσλ	σιε
κη	μη	ϟς	ρϖδ	οβ	ρμβ
λ	μθ	ρβ	ζθ	σλδ	ρλς
λα	ρϟδ	ρδ	οα	σλς	ρλε
λς	ρξβ	ρε	ρϟγ	σλζ	ρλη
λη	νγ	ρζ	ογ	σλη	ρμ
μ	νβ	ρη	ριε	σμ	ρμα
μα	νε	ρι	ριη	σμα	ροε
μγ	ρκγ	ριθ	ρκς	σμε	σβ
μς	ρνγ	ρκε	ζβ	σμς	[illegible]
μζ	ρλδ	ρκζ	ρκη	σνζ	σιγ
μη	ρϟα	ρκη	ρλβ	σξα	σζ
μθ	ρν	ρκθ	ρλ	σξβ	σιβ
να	νθ	ρλβ	ϖα	σξε	ρνζ
νγ	ρκε	ρλδ	ρκ	σξς	ρνε
νδ	νδ	ρλη	ρξη	σξζ	ρνη
νε	ρο	ρς	νζ	σο	σκθ
νζ	ζα	ρνη	σκς	σοβ	σλα
νη	ξ	ρξβ	ρξα		
ζ	ροα	ροε	σ		
ξα	ζδ	ρϖβ	ρπζ		
ξε	ροβ	ρϖβ	ρπθ		
ξς	ξς	ρπγ	ρςη		
ξη	ρε	ρπζ	ρςθ		

τέλος τοῦ ε κα-νόνος.



Ματ.	Μάρ.	Ματ.	Μάρ.
θ	γ	σμζ	ρμβ
ιζ	ζ	σν	ρμε
κ	θ	σνβ	ρμζ
κβ	ια	σνδ	ρμθ
μδ	ρκς	σξ	ρνβ
οζ	ζγ	σξγ	ρνγ
ρ	ϟη	σϟε	ρνζ
ρλθ	με	σϖβ	ρξδ
ρμε	ξ	σπς	ρξζ
ρμη	ζε	σπη	ρξθ
ρνβ	ξη	σϟ	ροα
ρνδ	οα	σϟβ	ρογ
ρνζ	οβ	σϟη	ροθ
ρνθ	ογ	τε	ρπε
ρξ	ος	τθ	ρϟ
ρξγ	οη	τια	ρϟβ
ρξε	ϖ	τλ	ση
ρξθ	πδ	τλζ	σιζ
ρογ	πθ	τμα	σκα
ρϖ	ρ	τμζ	σκς
ρπθ	ργ	τν	σκθ
σβ	ριγ		
σιδ	ρκ		
σιε	ρκδ		
σκδ	ρλα		
σμς	ρμ		

τέλος τοῦ ς κανό-νος.

E



κανὼν ἕβδομος ἐν ᾧ οἱ δύο.

ματ.	ἰωάν.
ι	πγ
ιθ	ιθ
ιθ	λβ
ιθ	λδ
ρκ	ϖε
ρπε	σιε
σζ	ρα
τέλος κανό/	τω ζ̄ νος.

κανὼν ὄγδοος ἐν ᾧ οἱ δύο.

λουκ.	μάρ.
κγ	ιβ
κε	ιδ
κζ	ιε
κζ	κε
κη	ιζ
ϖδ	μη
πθ	με
ϛα	[illegible]
ρ	οε
ργ	ϛζ
σμζ	ρλε
σοζ	σιε
τλε	σλ
τμ	σλδ
τέλος κανό/	τω η̄ νος.

κανὼν ἔνατος ἐν ᾧ οἱ δύο.

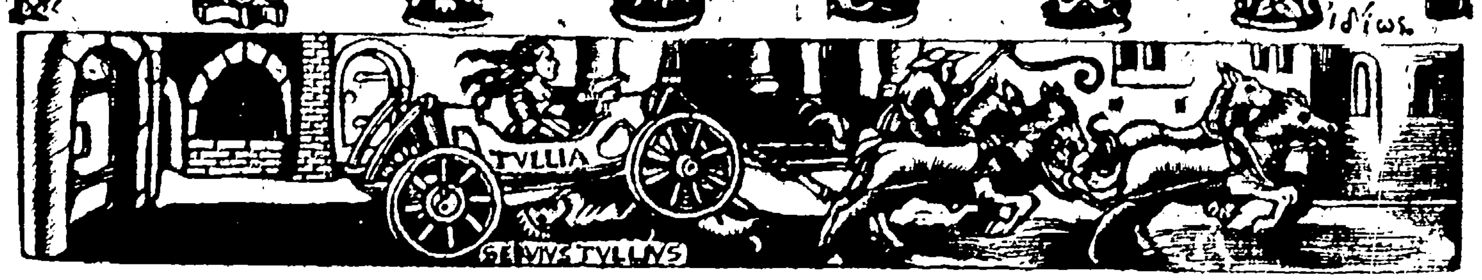
λουκ.	ἰωάν.
λ	σιθ
λ	σκβ
σξβ	ρϛγ
σξβ	ρκδ
σοδ	σκζ
σοδ	σκθ
σοδ	σλα
τγ	ρπβ
τγ	ρϖζ
τγ	ρϛ
τζ	ρϖβ
τζ	ρπζ
τζ	ρϛ

λουκ.	ἰωάν.
τιβ	ρϖβ
τιβ	ρπξ
τιβ	ρϛ
τμ	σιγ
τμα	σιζ
τμα	σκα
τμβ	σκγ
τμβ	σκε
τέλος κανό/	τω θ̄ νος.

E

κανὼν δέκατος, ἐν ᾧ ἰδίως ἕκαστος περί τινων εἰρήκασιν.

Ματ.	Ματ.	Μαρ.	Λουκ.	Λουκ.	Ἰωάν.	Ἰωάν.
β	ροα	ιθ	α	ρϙ	δ	ριθ
δ	ροζ	λα	γ	ρϙβ	ζ	ρκγ
ϛ	ρπα	μγ	ε	ρϙϛ	θ	ρκε
ιγ	ρπδ	μϛ	θ	σα	ια	ρκζ
κδ	ρπϛ	νη	ιη	σγ	ιγ	ρλ
κζ	ρπη	ξβ	κ	ση	ιϛ	ρλβ
κθ	ρϙα	ο	κβ	σι	ιη	ρλδ
λγ	ρϙϛ	οδ	κθ	σιδ	κβ	ρλϛ
λε	σ	πα	λα	σκγ	κδ	ρλη
λζ	σι	πη	μ	σκε	κζ	ρμ
λθ	σιβ	ϙ	μα	σκζ	κθ	ρμγ
μβ	σιη	ϙβ	ξζ	σλϛ	λα	ρμε
με	σκβ	ϙδ	ξη	σμβ	λγ	ρμζ
νβ	σκζ	ρα	οβ	σμϛ	λϛ	ρμθ
νϛ	σλ	ρδ	οε	σμθ	λθ	ρνα
οε	σλγ	ρκγ	ρδ	σξδ	μα	ρνγ
πα	σλε	ρλβ	ρϛ	σοα	μγ	ρνε
πθ	σλθ	ρπϛ	ρζ	σογ	με	ρνζ
ϙα	σμε	σιγ	ριγ	σοϛ	ν	ρνθ
ϙθ	σξη	σλε	ριζ	σοη	νβ	ρξγ
ρα	σογ	τέλος τοῦ μάρκου.	ρκβ	σπγ	νδ	ρξε
ρϛ	σπγ		ρκδ	σπη	νϛ	ρξζ
ρθ	τγ		ρλα	σϙϛ	νη	ρξθ
ριγ	τιθ		ρμγ	σϙη	ξ	ροα
ριε	τκδ		ρμθ	τα	ξβ	ρογ
ριη	τκζ		ρνα	τδ	ξδ	ροζ
ρκδ	τλε		ρνδ	τϛ	ξϛ	ροθ
ρκϛ	τμα		ρνθ	τη	ξη	ρπα
ρλϛ	τμε		ρξγ	τιϛ	οα	ρπθ
ρμ			ρξδ	τκ	ογ	ρϙα
ρμα	τέλος τοῦ ματθαίου.		ρξϛ	τκϛ	οε	ρϙγ
ρμε			ροδ	τλα	οη	ρϙε
ρξζ			ροϛ	τλδ	π	σ
			ροη	τλθ	πα	σβ
			ρπ	τμγ	πδ	σε
			ρπγ		πϛ	σζ
			ρπη	τέλος τοῦ λουκᾶ.	πθ	σι
					ϙβ	σιβ
					ϙδ	σιδ
					ϙζ	σιϛ
					ϙθ	σιη
					ρβ	σκ
					ρδ	σκδ
					ρϛ	σκϛ
					ρη	σκη
					ρι	σλ
					ριβ	σλβ
					ριε	τέλος τοῦ ἰωάννου ἰδίως.
					ριζ	



ORDO SEV NVMERVS LIBRORVM NOVI TESTAMENTI.

Εὐαγγέλιον κατὰ ματθαῖον.	EVangelium ſecundũ Matthæum.
Εὐαγγέλιον κατὰ μάρκον.	Euangelium ſecundum Marcum.
Εὐαγγέλιον κατὰ λουκᾶν.	Euangelium ſecundum Lucam.
Εὐαγγέλιον κατὰ ἰωάννην.	Euangelium ſecundum Iohannem.
Πράξεις τῶν ἀποστόλων.	Acta apoſtolorum.

ΠΙ'ΝΑΞ ΤΩ͂Ν ΙΔ ἘΠΙΣΤΟΛΩ͂Ν ΤΟΥ͂ ΠΑΥ͂ΛΟΥ. — INDEX QVATVORDECIM EPISTOLARVM PAVLI.

α	πρὸς ῥωμαίους.	1	Ad Rhomanos.
β	πρὸς κορινθίους. α.	2	Ad Corinthios.1.
γ	πρὸς κορινθίους. β.	3	Ad Corinthios.2.
δ	πρὸς γαλάτας.	4	Ad Galatas.
ε	πρὸς ἐφεσίους.	5	Ad Epheſios.
ϛ	πρὸς φιλιππησίους.	6	Ad Philippenſes.
ζ	πρὸς κολασσαεῖς.	7	Ad Coloſſenſes.
η	πρὸς θεσσαλονικεῖς. α.	8	Ad Theſſalonicenſes.1.
θ	πρὸς θεσσαλονικεῖς. β.	9	Ad Theſſalonicenſes.2.
ι	πρὸς τιμόθεον. α.	10	Ad Timotheum.1.
ια	πρὸς τιμόθεον. β.	11	Ad Timotheum.2.
ιβ	πρὸς τίτον.	12	Ad Titum.
ιγ	πρὸς φιλήμονα.	13	Ad Philemonem.
ιδ	πρὸς ἑβραίους.	14	Ad Hebræos.

ΠΙ'ΝΑΞ ΤΩ͂Ν ἘΠΙΣΤΟΛΩ͂Ν ΚΑΘΟΛΙΚ. — INDEX EPISTOLARVM CANONICARVM.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου ἰακώβου.	Epiſtola beati Iacobi.
Ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου πέτρου. α.	Epiſtola beati Petri apoſtoli.1.
Ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου πέτρου. β.	Epiſtola beati apoſtoli Petri.2.
Τοῦ ἁγίου ἰωάννου ἀποστόλου ἐπιστολή. α.	Beati Iohannis apoſtoli epiſtola.1.
Τοῦ ἁγίου ἰωάννου. β.	Beati Iohannis epiſtola.2.
Τοῦ ἁγίου ἰωάννου. γ.	Beati Iohannis epiſtola.3.
Ἰούδα ἀποστόλου ἐπιστολή.	Iudæ apoſtoli epiſtola.

Ἀποκάλυψις τοῦ ἁγίου ἰωάννου τοῦ θεολόγου.	Apocalypſis beati Iohannis Theologi.

VITA SANCTI MATTHAEI, PER DIVUM HIERONYMUM.

Matthæus qui & Leui, ex publicano Apostolus, primus in Iudæa propter eos qui ex circumcisione crediderant, euangelium Christi Hebraicis literis uerbisq; cōposuit. Quod quis postea in Græcum transtulerit, non satis certum est. Porrò ipsum Hebraicum habetur usq; hodie in Cæsariensi bibliotheca, quam Pamphilus martyr studiosissime confecit. Mihi quoq; à Nazaræis, qui in Berœa urbe Syriæ hoc uolumine utuntur, describendi facultas fuit. In quo animaduertendum, quod ubicunq; euangelista, siue ex persona sua, siue ex psona domini saluatoris, ueteris scripturæ testimonijs utitur, nō sequat Septuaginta translatorum autoritatem, sed Hebraicam, è quibus illa duo sunt: Ex Aegypto uocaui filium meum. Et, quoniam Nazaræus uocabitur.

ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ.

CAPITA EVANGELII SECVNDVM MATTHAEVM.



VITA SANCTI MARCI, PER DIVVM HIERONYMVM.

Marcus discipulus & interpres Petri, iuxta quod Petrum referentẽ audierat, rogatus Rhomæ à fratribus, breue scripsit euãgeliũ. Quod cũ Petrus audisset, probauit, & ecclesiæ legẽdum sua autoritate ædidit, sicut Clemens in sexto ὑποτυπώσεων libro scribit. Et Papias Hierosolymitanus episcopus meminit huius Marci, & Petrus in epistola prima, sub nomine Babylonis, figuraliter Rhomã significans, Salutat uos quæ in Babylone cum electa, & Marcus filius meus. Assumpto itaq; euangelio quod ipse confecerat, perrexit Aegyptũ, & primus Alexandriæ Christũ annuncians, constituit ecclesiam, tantæ doctrinæ & uitæ continentia, ut omnes sectatores Christi ad exemplũ sui cogeret. Deniq; Philo disertissimus Iudæorum, uidens Alexandriæ primã ecclesiam adhuc Iudaizantem, quasi in laudem gentis suæ librum super eorũ conuersatione scripsit, & quomodo Lucas narrat Hierosolymæ credentes omnia habuere cõmunia, sic ille quod Alexandriæ sub Marco fieri doctore cernebat, memoriæ tradidit. Mortuus est autem octauo Neronis anno, & sepultus Alexandriæ, succedente sibi Aniano.

Capita

ΤΟΥ͂ ΚΑΤᾺ ΜΑ΄ΡΚΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΤᾺ ΚΕΦΑ΄ΛΑΙΑ.

CAPITA EVANGELII SECVNDVM MARCVM.

ΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ		CAPITA EVANGELII
λγ	περὶ τῆς ξηρανθείσης συκῆς. 98.	De ficu quæ exaruit. 33.
λδ	περὶ ἀμνησικακίας. 99.	De obliuione iniuriarum. 34.
λε	περὶ τῶν ἐπερωτησάντων τὸν κύριον ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων. 99.	De principibus sacerdotum & seniori-bus, qui dominũ interrogabant. 35.
λϛ	περὶ τοῦ ἀμπελῶνος. 99.	De uinea. 36.
λζ	περὶ τῶν ἐπερωτησάντων διὰ τὸν κῆνσον. 100	De his qui interrogabant occasiõe census. 37.
λη	περὶ τῶν Σαδδουκαίων. 101.	De Sadducæis. 38.
λθ	περὶ τοῦ γραμματέως. 101.	De scriba. 39.
μ	περὶ τῆς τοῦ κυρίου ἐπερωτήσεως. 102.	De interrogatione domini. 40.
μα	περὶ τῆς τὰ δύο λεπτά. 102.	De uidua q̃ duo minuta obtulit. 41.
μβ	περὶ συντελείας. 103.	De consummatione. 42.
μγ	περὶ τῆς ἡμέρας καὶ ὥρας. 104.	De die & hora. 43.
μδ	περὶ τῆς ἀλειψάσης τὸν κύριον μύρῳ. 105.	De ea quæ unxit dñm unguento. 44.
με	περὶ τοῦ πάσχα. 105.	De paschate. 45.
μϛ	περὶ παραδόσεως προφητεία. 106.	De proditione prophetia. 46.
μζ	ἄρνησις πέτρου. 109.	Negatio Petri. 47.
μη	περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ σώματος τοῦ κυρίου. 111.	De petitione corporis domini. 48.

VITA SANCTI LVCAE PER DIVVM HIERONYMVM.

Lvcas medicus Antiochensis, ut eius scripta indicant, Græci sermonis non ignarus fuit, sectator apostoli Pauli, & omnis peregrinationis eius comes, scripsit euangeliũ, de quo idem Paulus: Misimus, inquit, cum illo fratrem, cuius laus est in euangelio per omẽs ecclesias. Et ad Colossenses: Salutat uos Lucas medicus charissimus. Et ad Timotheum: Lucas est mecum solus. Aliud quoq; ædidit uolumen egregium, quod titulo πράξεις ἀποστόλων prænotatur, cuius historia usq; ad biennium Rhomæ commorantis Pauli peruenit, id est, usq; ad quartum Neronis annum. Ex quo intelligimus in eadem urbe librum esse compositum. Igitur περιόδους Pauli, & Theclæ, & totam baptizati Leonis fabulam, inter apocryphas scripturas computamus. Quale enim est, ut in diuiduus comes apostoli, inter cæteras eius res, hoc solũ ignorauerit? Sed & Tertulianus uicinus eorum temporum, refert presbyterum quẽdam in Asia σπουδαστὴν apostoli Pauli, conuictum apud Iohannẽ, quod autor esset libri, & confessum se hoc Pauli amore fecisse, & ob id excidisse quidam suspicant̃, quotiescunq; in epistolis suis Paulus dicit iuxta euãgelium meum, de Lucæ significare uolumine. Et Lucam non solum ab apostolo Paulo didicisse euangelium, qui cum domino in carne non fuerat, sed à cæteris apostolis, quod ipse quoq; in principio sui uolumi nis declarat, dicẽs: Sicut tradiderũt nobis, qui à principio ipsi uiderũt, & ministr fuerũt sermonis. Igitur euangelium, sicut audierat, scripsit. Acta uero apostolorum, sicut uiderat composuit. Vixit octoginta & quatuor annos, uxorem nõ habens. Sepultus est Constantinopoli, ad quam urbem uicesimo Constantij anno, ossa eius cum reliquijs Andreæ apostoli translata sunt de Achaia.

ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΑ.		CAPITA EVANGELII SECVNDVM LVCAM.
α	περὶ τῆς ἀπογραφῆς. 119.	De censu. cap. 1.
β	περὶ τῶν ἀγραυλούντων ποιμένων. 120.	De pastoribus in agro agentibus. 2.
γ	περὶ συμεών. 121.	De Simeone. 3.
δ	περὶ ἄννης προφήτιδος. 121.	De Anna prophetissa. 4.
ε	περὶ τοῦ γενομένου ῥήματος πρὸς ἰωάννην. 123.	De uerbo quod factum est ad Iohannem. 5.
ϛ	περὶ τῶν ἐπερωτησάντων τὸν ἰωάννην. 123.	De ijs qui Iohannem interrogabãt. 6.
ζ	περὶ τοῦ πειρασμοῦ τοῦ χριστοῦ. 125.	De tentatione Christi. 7.
η	περὶ τοῦ ἔχοντος πνεῦμα δαιμονίου. 127.	De eo qui habebat spm̃ dæmonis. 8.
θ	περὶ τῆς πενθερᾶς πέτρου. 127.	De socru Petri. 9.
ι	περὶ τῶν ἰαθέντων ἀπὸ ποικίλων νόσων. 127.	De curatis à uarijs morbis. 10.
ια	περὶ τῆς ἄγρας τῶν ἰχθύων. 128.	De captura piscium. 11.
ιβ	περὶ τοῦ λεπροῦ. 128.	De leproso. 12.
ιγ	περὶ τοῦ παραλυτικοῦ. 129.	De paralytico. 13.
ιδ	περὶ λευὶ τοῦ τελώνου. 129.	De Leui publicano. 14.
ιε	περὶ τοῦ ξηρὰν ἔχοντος τὴν χεῖρα. 131.	De habente manum aridam. 15.
ιϛ	περὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ἐκλογῆς. 131.	De apostolorum electione. 16.
ιζ	περὶ τῶν μακαρισμῶν. 132.	Dx beatitudinibus. 17.
ιη	περὶ τοῦ ἑκατοντάρχου. 134.	De Centurione. 18.
ιθ	περὶ τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας. 135.	De filio uiduæ. 19.
κ	περὶ τῶν ἀποσταλέντων παρὰ ἰωάννου. 135.	De discipulis missis à Iohanne. 20.
κα	περὶ τῆς ἀλειψάσης τὸν κύριον μύρῳ. 136.	De ea quæ unxit dñm unguento. 21.
κβ	περὶ τῆς παραβολῆς τοῦ σπείροντος. 137.	De eo q̃ semẽtẽ faciebat parabola. 22.
κγ	περὶ τῆς ἐπιτιμήσεως τῶν ὑδάτων. 139.	De increpatione aquarum. 23.
κδ	περὶ τοῦ λεγεῶνος. 139.	De legione. 24.
κε	περὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἀρχισυναγώγου. 140.	De filia archisynagogi. 25.
κϛ	περὶ τῆς αἱμοῤῥοούσης. 140.	De muliere sang. profluuio labo. 26.
κζ	περὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν δώδεκα. 141.	De duodecim apostolis. 27.
κη	περὶ τῶν πέντε ἄρτων καὶ τῶν δύο ἰχθύων. 142.	De quinq; panib⁹ & duob⁹ piscib⁹. 28.
κθ	περὶ τῆς τοῦ κυρίου ἐπερωτήσεως. 142.	De interrogatione domini. 29.
λ	περὶ τῆς μεταμορφώσεως τοῦ κυρίου. 143.	De transformatione. 30.
λα	περὶ τοῦ σεληνιαζομένου. 144.	De lunatico. 31.
λβ	περὶ τῶν διαλογιζομένων τίς μείζων. 144.	De disputantibus, quis esset maior. 32.

λγ περὶ

De eo

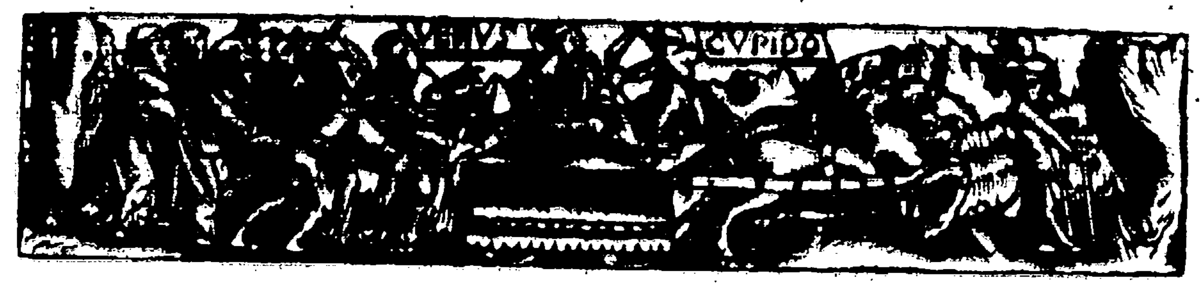
VITA SANCTI IOHANNIS PER DIVVM HIERONYMVM.

IOhannes apostolus, quem Iesus amauit plurimum, filius Zebedæi, frater Iacobi apostoli, quem Herodes post passionem domini decollauerat, nouissimus omnium scripsit euangeliũ, rogatus ab Asiæ episcopis aduersus Cerinthum, aliosq; hæreticos, & maxime tunc Ebionitarum dogma consurgens, qui asserunt Christum ante Mariam nõ fuisse. Vnde & compulsus est diuinam eius natiuitatem edicere. Sed & aliam causam hui9 scripturæ ferunt, quod cum legisset Matthæi, Marci & Lucæ uolumina, pbauerit quidem textum historiæ, & uera eos dixisse firmauerit, sed unius tantum anni, in quo & passus est post carcerẽ Iohãnis historiã texuisse. Prætermisso itaq; anno, cuius acta à tribus exposita fuerant, supioris temporis anteq̃ Iohãnes clauderet in carcerẽ, gesta narrauit, sicut manifestum esse poterit his qui diligenter quatuor euangeliorũ uolumina legerint. Quæ res etiã διαφωνίαν, quæ uidet Iohannis esse cũ cæteris, tollit. Scripsit aũt & unã epistolã, cuius exordiũ est: Quod fuit ab initio, quod audiuimus & uidimus oculis nostris, quod pspeximus & man9 nostræ cõtrectauerũt de uerbo uitæ: quæ ab uniuersis ecclesiasticis & eruditis uiris pbatur. Reliquæ aũt duæ, quarum principiũ est: Senior electæ dominæ & natis eius, & sequentis, Senior Caio charissimo, quem ego diligo in ueritate: Iohannis presbyteri asseruntur, cuius & hodie alterum sepulchrum apud Ephesum ostẽditur, & nonnulli putant duas memorias eiusdem Iohãnis euangelistæ esse, sup qua re

cum

cum per ordinem ad Papiam auditorem eius uentum fuerit, differemus. Quarto decimo igitur anno, secundam post Neronem persecutionem mouente Domitiano, in Patmos insulam relegatus scripsit Apocalypsim, quam interpretantur Iustin9 martyr & Hirenæ9. Interfecto aūt Domitiano, & actis eius ob nimiā crudelitatem à senatu rescissis, sub Pertinace principe redit Ephesum, ibiq; usq; ad Traianum principem perseuerans, totas Asiæ fundauit, rexitq; ecclesias, & confectus senio, sexagesimo octauo post passionem domini anno mortuus, iuxta eandem urbem sepultus est.

τέλος



ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΑΤΑ ΣΩΦΡΟΝΙΟΝ.

Ματθαῖος ὁ καὶ λευὶς, ἀπόστολος ἀπὸ τελωνῶν, ἐν τῇ ἰουδαίᾳ πρῶτος διὰ τοὺς ἐκ περιτομῆς πιστεύσαντας εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ γράμμασιν, καὶ ῥήμασιν ἑβραϊκοῖς συνέταξεν, ἀγνοουμένου τοῦ μετὰ ταῦτα εἰς ἑλληνικὸν τοῦτο μεταφράσαντος. τὸ δὲ ἑβραϊκὸν ἄχρι τήμερον ἐστὶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ καισαρείας τῆς παρὰ παμφίλου μάρτυρος περισπουδάστως κατασκευασθείσης. ἐμοὶ δὲ παρὰ τῶν ναζωραίων τῶν ἐν βεῤῥοίᾳ τῆς συρίας τούτῳ κεχρημένων, ἄδεια παρεχέθη τῆς τούτου μεταγραφῆς, δι' οὗ ἐστιν ἀκριβῶς ἐπιστῆσαι, ὡς ἔνθα ἂν ὁ εὐαγγελιστὴς εἴ τι ἐκ προσώπου οἰκείου, εἴ τι ἐκ προσώπου τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ καὶ σωτῆρος ταῖς μαρτυρίαις κατακέχρηται τῆς παλαιᾶς γραφῆς, μὴ ἀκολουθεῖν τῇ αὐθεντίᾳ τῶν ἑβδομήκοντα ἑρμηνευτῶν, ἀλλὰ τῇ ἑβραϊκῇ, ἀφ' ὧν τὰ δύο ἐστὶν ἐκεῖνα. ἐξ αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου, καὶ ὅτι ναζωραῖος κληθήσεται.

ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΕΣΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΒΟΥΛγαρίου κυρίου θεοφυλάκτου προοίμιον εἰς τὸ κατὰ ματθαῖον εὐαγγέλιον.

Οἱ μὲν οὖν πρὸ τοῦ νόμου ἐκεῖνοι θεῖοι ἄνδρες οὐ διὰ γραμμάτων καὶ βιβλίων ἐδιδάσκοντο, ἀλλὰ καθαρὰν ἔχοντες τὴν διάνοιαν, τῇ τοῦ πνεύματος ἐλλάμψει ἐφωτίζοντο. καὶ οὕτω τὰ τοῦ θεοῦ ἐγίνωσκον θελήματα, αὐτοῦ ἐκείνου ὁμιλοῦντος αὐτοῖς στόμα κατὰ στόμα. τοιοῦτος ἦν ὁ νῶε, ὁ ἀβραάμ, ὁ ἰώβ, ὁ μωϋσῆς. ἐπεὶ δὲ ἐξετράχηλισαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἀνάξιοι ἦσαν φωτίζεσθαι καὶ διδάσκεσθαι ὑπὸ τοῦ πνεύματος, δέδωκεν ὁ φιλάνθρωπος θεὸς τὰς γραφὰς, ἵνα κἂν διὰ τούτων ὑπομιμνήσκωνται τῶν τοῦ θεοῦ θελημάτων. οὕτω καὶ ὁ χριστὸς τοῖς μὲν ἀποστόλοις, αὐτοπροσώπως ὡμίλησε, καὶ τὴν τοῦ πνεύματος χάριν διδάσκαλον αὐτοῖς ἔπεμψεν. ἐπεὶ δὲ μετὰ ταῦτα ἔμελλον αἱρέσεις ἀναβλαστῆσαι καὶ τὰ ἤθη ἡμῶν διαφθαρῆναι, εὐδόκησε γραφῆναι τὰ εὐαγγέλια, ἵνα ἐκ τούτων διδασκόμενοι τὴν ἀλήθειαν, μὴ παρασυρώμεθα ὑπὸ τοῦ ψεύδους τῶν αἱρέσεων, μηδὲ παντελῶς διαφθαρῶσι τὰ ἤθη ἡμῶν. τέσσαρα δὲ δέδωκεν ἡμῖν εὐαγγέλια, τυχὸν διότι τὰς καθολικὰς τέσσαρας ἀρετὰς ἐκ τούτων μανθάνομεν, τὴν ἀνδρείαν, τὴν φρόνησιν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν σωφροσύνην. τὴν μὲν ἀνδρείαν, ὅταν λέγῃ ὁ κύριος, μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. τὴν δὲ φρόνησιν, ὅταν

παραινῇ

ὙΠΌΘΕΣΙΣ ΕἸΣ ΤῸ ΚΑΤᾺ ΜΑΤΘΑῖΟΝ ΕὐΑΓΓΈΛΙΟΝ.

ἐπαινεῖ, γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις. τὴν δὲ πανουργίαν, ὅταν διδάσκῃ, καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. τὴν δὲ σωφροσύνην, ὅταν ἀποφαίνηται, πᾶς ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. καὶ ἄλλως δὲ τέσσαρα εἰσὶν τὰ εὐαγγέλια.

Euangelion quid dictum ¶ Εὐαγγέλιον λέγεται, διότι ἀγγέλλει ἡμῖν πράγματα εὖ καὶ καλῶς ἔχοντα, τουτέστιν ἀγαθὰ, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, δικαίωσιν, ἄνοδον εἰς οὐρανοὺς, καὶ υἱοθεσίαν θεοῦ. ἀγγέλλει, ὅτι εὐκόλως ταῦτα ἐλάβομεν. μὴ γὰρ ἐκοπιάσαμεν ἡμεῖς ἐπὶ τῇ κτήσει τούτων τῶν ἀγαθῶν, ἢ διὰ ἰδίων κατορθωμάτων ταῦτα ἐλάβομεν, ἀλλὰ χάριτι καὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ θεοῦ τηλικούτων ἀγαθῶν ἠξιώθημεν.

ΚΑΤᾺ ΜΑΤΘΑῖΟΝ. Τέσσαρές εἰσιν οἱ εὐαγγελισταί. τούτων δὲ οἱ μὲν δύο Ματθαῖος καὶ Ἰωάννης ἦσαν ἐκ τοῦ χοροῦ τῶν δώδεκα. οἱ δὲ δύο Μάρκος καὶ Λουκᾶς, ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα. ἦν δὲ ὁ μὲν Μάρκος ἀκόλουθος καὶ μαθητὴς Πέτρου, ὁ δὲ Λουκᾶς Παύλου. ὁ τοίνυν Ματθαῖος πρῶτον πάντων *MATTHÆVS.* ἔγραψε τὸ εὐαγγέλιον ἑβραΐδι φωνῇ πρὸς τοὺς ἐξ ἑβραίων πιστεύσαντας, μετὰ ὀκτὼ ἔτη τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως. μετέφρασε δὲ τοῦτο Ἰωάννης ἀπὸ τῆς ἑβραΐδος γλώττης εἰς τὴν ἑλληνίδα, ὡς λέγουσι. Μάρκος δὲ μετὰ δέκα ἔτη τῆς ἀναλήψεως ἔγραψεν, ὑπὸ τοῦ Πέτρου διδαχθείς. Λουκᾶς δὲ μετὰ πεντεκαίδεκα. Ἰωάννης δὲ ὁ θεολογικώτατος μετὰ τριάκοντα δύο ἔτη. λέγουσι γὰρ, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνων τῶν *IOANNES!* ζητησάντων αὐτῶν προσηνέχθησαν τὰ τρία εὐαγγέλια, ἵνα ἴδῃ αὐτὰ καὶ κρίνῃ, εἰ ἀληθῶς συνεγράψησαν. ὁ δὲ ἰδὼν ταῦτα καὶ τῆς ἀληθείας χάριν ὑπεραποδεξάμενος, ὅσα ἐκεῖνοι παρέλειψαν, αὐτὸς ἀνεπλήρωσεν. ὅσα συντόμως εἶπον, αὐτὸς ἐπλάτυνεν ἐν τῷ οἰκείῳ εὐαγγελίῳ. διὸ καὶ ἀπὸ θεολογίας ἤρξατο. ἐπεὶ γὰρ οἱ ἄλλοι οὐκ ἐμνήσθησαν τῆς προαιώνου ὑπάρξεως τοῦ θεοῦ λόγου, αὐτὸς ἐθεολόγησε περὶ ταύτης, ἵνα μὴ νομισθείη ὁ τοῦ θεοῦ λόγος ψιλὸς ἄνθρωπος εἶναι, τουτέστι δίχα θεότητος. Ματθαῖος δὲ περὶ τῆς κατὰ σάρκα μόνης ὑπάρξεως τοῦ Χριστοῦ διαλέγεται. πρὸς γὰρ τοὺς ἑβραίους ἔγραφεν, οἷς ἀρκετὸν ἦν τὸ μαθεῖν, ὅτι ἀπὸ Ἀβραὰμ καὶ Δαβὶδ ἐγεννήθη ὁ Χριστός. ἀναπαύεται γὰρ ὁ ἐξ ἑβραίων πιστεύσας, ὅταν πληροφορηθῇ, ὅτι ἀπὸ Δαβίδ ἐστιν ὁ Χριστός. ἀλλὰ λέγεις μοι, ὅτι οὐκ ἤρκει εἷς εὐαγγελιστής; *Quare plures Euangelistae!* ἄκουε τοίνυν ὅτι ἤρκει μὲν, ἀλλ᾽ ἵνα δειχθῇ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια, διὰ τοῦτο τέσσαρες συνεχωρήθησαν γράψαι. ὅταν γὰρ ἴδῃς τούτους τοὺς τέσσαρας μὴ συνελθόντας, μηδὲ συγκαθίσαντας ἀλλήλοις, ἀλλὰ ἄλλον ἀλλαχοῦ ὄντας, εἶτα γράψαντας περὶ τῶν αὐτῶν ὥσπερ ἀφ᾽ ἑνὸς στόματος, οὐκ ἂν θαυμάσαις τὴν τοῦ εὐαγγελίου ἀλήθειαν, καὶ εἴποις ὡς ἐκ πνεύματος ἁγίου ἐλάλησαν; καὶ μή μοι λέγε, ὅτι οὐχ ὁμοφωνοῦσιν ἐν πᾶσιν. ἴδε γὰρ ἐν τίσιν οὐχ ὁμοφωνοῦσιν. ἆρα ὁ μὲν εἶπεν, ὅτι ἐγεννήθη Χριστὸς, ὁ δὲ, οὔ; *Consonantia Euangel.* ἢ ὁ μὲν, ὅτι ἀνέστη, ὁ δὲ, ὅτι οὔ; μὴ γένοιτο. ἐν γὰρ τοῖς ἀναγκαιοτέροις καὶ κυριωτέροις ὁμοφωνοῦσιν. εἰ τοίνυν ἐν τοῖς κυριωτέροις οὐ διηνέχθησαν, τί θαυμάζεις ἐὰν ἐν τοῖς ἐλαχίστοις δοκῶσι διαλλάττειν; δι᾽ αὐτὸ γὰρ τοῦτο μᾶλλον ἀληθεύουσιν, ὅτι μὴ κατὰ πάντα ὡμοφώνησαν. ἐνομίσθησαν γὰρ ἂν, ὅτι συγκαθίσαντες ἀλλήλοις καὶ συμβουλευσάμενοι, ἔγραψαν. νῦν δὲ ὃ παρέλειψεν οὗτος, ἔγραψεν ἐκεῖνος. καὶ διὰ τοῦτο δοκοῦσιν ἔν τισι διαλλάττειν. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

Nouū testa/

NOVVM TESTAMENTVM, AD GRAECAM VERITATEM, AC VETVSTISSIMORUM SIMUL & EMENDATISSIMORUM EXEMPLARIUM

Latinorum fidem, tum ad Orthodoxorum interpretationem, ac citationē denuo diligentissime recognitum, ab ERASMO ROTERODAMO, sacræ Theologiæ professore.

<table>
<tr>
<td>

ΕὐΑΓΓΈΛΙΟΝ ΚΑΤᾺ ΜΑΤΘΑῖΟΝ.

α Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαβίδ, υἱοῦ Ἀβραάμ. Ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ. Ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ. Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ. Ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν Φαρὲς, καὶ τὸν Ζαρὰ, ἐκ τῆς Θάμαρ. Φαρὲς δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐσρώμ. Ἐσρὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀράμ. Ἀρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀμιναδάβ. Ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ναασσών. Ναασσὼν δὲ ἐγέννησε τὸν Σαλμών. Σαλμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν Βοὸζ, ἐκ τῆς Ῥαχάβ. Βοὸζ δὲ ἐγέννησε τὸν Ὠβήδ, ἐκ τῆς Ῥούθ. Ὠβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰεσσαί. Ἰεσσαὶ δὲ ἐγέν/

νησε

</td>
<td>

EVANGELIVM SECVNDVM MATTHAEVM.

LIBER generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abrahā. Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit Iacob. Iacob aūt genuit Iudam & fratres eius. Iudas autē genuit Phares & Zarā ē Thamar. Phares autē genuit Esrom. Esrom aūt genuit Arā. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naasson. Naasson autē genuit Salmon. Salmon autē genuit Booz, ē Rachab. Booz autem genuit Obed, ē Ruth. Obed aūt genuit Iesse. Iesse aūt ge/ *GENVS*

a nuit

</td>
</tr>
</table>

IO. FROB. TYPIS EXCVDEBAT.
ΜΩΜΗΣΕΤΑΙ ΤΙΣ ΘΑ͂ΣΣΟΝ Η ΜΙΜΗΣΕΤΑΙ.

νησε τὸν Δαβὶδ τὸν βασιλέα. Δαβὶδ δὲ ὁ βασι/
λεὺς ἐγέννησε τὸν Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου.
Σολομὼν δὲ ἐγέννησε τὸν Ῥοβοάμ. Ῥοβοὰμ δὲ
ἐγέννησε τὸν Ἀβιᾶ. Ἀβιᾶ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀσά.
Ἀσὰ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσαφάτ. Ἰωσαφὰτ δὲ
ἐγέννησε τὸν Ἰωράμ. Ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ὀζί/
αν. Ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωάθαμ. Ἰωάθαμ
δὲ ἐγέννησε τὸν Ἄχαζ. Ἄχαζ δὲ ἐγέννησε τὸν
Ἐζεκίαν. Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε τὸν Μανασσῆ. Μα
νασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀμών. Ἀμὼν δὲ ἐγέν
νησε τὸν Ἰωσίαν. Ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰεχονί
αν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς μετοικεσί/
ας Βαβυλῶνος. μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν Βα/
βυλῶνος, Ἰεχονίας ἐγέννησε τὸν Σαλαθιήλ.
Σαλαθιὴλ δὲ ἐγέννησε τὸν Ζοροβάβελ. Ζοροβά
βελ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀβιούδ. Ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησε
τὸν Ἐλιακείμ. Ἐλιακεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀζώρ. Ἀ
ζὼρ δὲ ἐγέννησε τὸν Σαδώκ. Σαδὼκ δὲ ἐγέννη/
σε τὸν Ἀχείμ. Ἀχεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλιούδ. Ἐλι/
οὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλεάζαρ. Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέν
νησε τὸν Ματθάν. Ματθὰν δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰα
κώβ. Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσήφ, τὸν *ἄνδρα
β Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς, ὁ λεγόμενος
Χριστός. πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ, ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως
Δαβὶδ, γενεαὶ δεκατέσσαρες. καὶ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως
τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσα/
ρες, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χρι
γ στοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες. *τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέν
νησις οὕτως ἦν, μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ
Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς,
εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου.
δ *Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὤν, καὶ μὴ θέ
λων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα
ἀπολῦσαι αὐτήν. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος
ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ᾽ ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ
λέγων. Ἰωσὴφ υἱὸς Δαβὶδ μὴ φοβηθῇς παραλα
βεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου, τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ
γεννηθὲν, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου, τέξεται δὲ
υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. αὐ
τὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν
αὐτῶν. τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ
τὸ ῥηθὲν

nuit Dauid regem. Dauid autem rex ge/
nuit Solomonem, ex ea quæ fuerat uxor
Vriæ. Solomon autem genuit Roboam.
Roboam autem genuit Abia. Abia autē
genuit Aſa. Aſa autē genuit Ioſaphat. Io
ſaphat autem genuit Ioram. Ioram aūt ge
nuit Oziam. Hozias autē genuit Ioathā.
Ioathā aūt genuit Achaz. Achaz autē ge/
nuit Ezeciam. Ezecias autē genuit Manaſ/
ſe. Manaſſes autem genuit Amon. Amon
aūt genuit Ioſiam. Ioſias autem genuit Ie/
choniam, & fratres eius in exilio Babyloni
co. Porrò poſt exilium Babylonicum, Ie
chonias genuit Salathiel. Salathiel autem
genuit Zorobabel. Zorobabel autem ge/
nuit Abiud. Abiud autem genuit Eliacim.
Eliacim aūt genuit Azor. Azor aūt genuit
Sadoc. Sadoc autem genuit Achin. Achin
autem genuit Eliud. Eliud aūt genuit Elea/
zar. Eleazar autem genuit Matthan. Mat/
than autē genuit Iacob. Iacob autē genuit
Ioſeph, maritū Mariæ, ex qua genitus fuit
Ieſus, ille q dicit Chriſtus. Vniuerſæ itaq;
generatiões ab Abrahā uſq; ad Dauid, ge
nerationes quatuordecim: & à Dauid uſq;
ad demigrationē Babylonicā, generatiões
quatuordecim: & à demigratione Babylo
nica uſq; ad Chriſtū, generatiões quatuor/
decim. Ieſu uero Chriſti natiuitas ſic habet.
Cum mater eius Maria deſponſa eſſet Io/
ſeph, priuſq; cōgreſſi fuiſſent, deprehēſa eſt
grauida è ſpū ſctō. Porrò Ioſeph maritus
eius qm̄ erat iuſtus, & nolebat illā infama/
re, uoluit danculū ab ea diuertere. Hæc aūt
cū is in animo uerſaret, ecce angelus dn̄i in
ſomnis uiſus eſt illi, dicēs: Ioſeph fili Dauid,
ne metuas adiūgere tibi Mariā uxorē tuā.
Nā quod in illa cōceptū eſt, à ſpū ſctō pro/
fectū eſt. Pariet aūt filiū, & uocabis nomen
eius Ieſū. Is em̄ ſaluū faciet ppl'm ſuū à pctis
ſuis. Porrò totū hoc factū eſt, ut pficeretur
id quod

τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος.
ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ
καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὅ ἐστι με
θερμηνευόμενον, μεθ᾽ ἡμῶν ὁ θεός. διεγερθεὶς
δὲ Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέτα
ξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου. καὶ παρέλαβε τὴν γυ/
ναῖκα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, ἕως οὗ ἔτε/
κε τὸν υἱὸν αὐτῆς, τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκάλεσε
τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. *τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέν α
τος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώ
δου τοῦ βασιλέως. ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατο
λῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα λέγοντες. ποῦ
ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἴδο/
μεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλ
θομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. ἀκούσας δὲ Ἡρώδης ὁ
βασιλεὺς ἐταράχθη, καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ᾽
αὐτοῦ, καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς
ε καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ᾽
3 αὐτῶν, ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. *οἱ δὲ εἶπον
αὐτῷ, ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας. οὕτως γὰρ
γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου. καὶ σὺ Βηθλε
ὲμ γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς
ἡγεμόσιν Ἰούδα, ἐκ σοῦ γάρ μοι ἐξελεύσεται
ς ἡγούμενος, ὅς τις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν
Ἰσραήλ. *τότε Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μά
γους, ἠκρίβωσε παρ᾽ αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαι
νομένου ἀστέρος, καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βη/
θλεέμ, εἶπεν. πορευθέντες, ἀκριβῶς ἐξετάσα
τε περὶ τοῦ παιδίου, ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγεί/
λατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω
αὐτῷ. οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως, ἐπορεύ
θησαν, καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατο/
λῇ προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν, ἔστη ἐπάνω οὗ
ἦν τὸ παιδίον. ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρη
σαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. καὶ ἐλθόντες
εἰς τὴν οἰκίαν εὗρον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας
τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν
αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν.
προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβα
νον, καὶ σμύρναν. καὶ χρηματισθέντες κατ᾽ ὄ
ναρ, μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδην, δι᾽ ἄλλης
ὁδοῦ

id quod dictum fuerat à domino per pro/
phetam ita loquentem: Ecce uirgo erit præ/
gnans, & pariet filium, & uocabunt nomē
eius Emmanuel: quod ſi quis interpretetur
ſonat, nobiſcū deus. Excitatus autē Ioſeph
à ſomno, fecit ut iniunxerat ſibi angelus do
mini: & adiunxit ſibi uxorem ſuam, & non
cognouit eam, donec peperiſſet filium ſuū
primogenitum, & appellauit nomen eius
Ieſum. Cum autē natus eſſet Ieſus in Be/ II
thleem ciuitate Iudææ, temporibus Hero/
dis regis, ecce magi ab oriēte acceſſerūt Hie
roſolyma, dicentes: Vbi eſt ille, qui natus
eſt rex Iudæorum? uidimus enim illius ſtel
lam in oriente, & acceſſimus, ut adoremus
eum. Auditis autē his Herodes rex, turba/
tus eſt, & tota Hieroſolymorum urbs cum
illo: & conuocatis omnibus pontificibus &
ſcribis populi, percōtatus eſt eos, ubi Chri
ſtus naſceretur. At illi dixerūt ei: In Bethle
em Iudææ. Sic enim ſcriptum eſt per pro
phetam: Et tu Bethleem terra Iuda, nequa
quàm minima es inter principes Iuda. Ex
te enim mihi proditurus eſt dux, qui gu
bernaturus eſt populum meū Iſraël. Tum
Herodes clàm accerſitis Magis, accurate p
quiſiuit ab illis, quo tempore ſtella apparu
iſſet. Et iuſſis ire in Bethleem, dixit: Profe/
cti illuc, accurate inquirite de puero. Vbi ue
ro inueneritis, renunciate mihi, ut & ego ue
niam & adorem illum. At illi audito rege,
profecti ſunt: & ecce ſtella quam uiderāt in
oriente, præcedebat illos, donec progreſſa,
ſtaret ſupra locū in quo erat puer. Cū autē
uidiſſent ſtellā, gauiſi ſunt gaudio magno
ualde. Et ingreſſi domum, inuenerunt pue/
rum cum Maria matre eius: & proſtrati,
adorauerunt illum: & apertis theſauris ſu
is, obtulerunt illi munera, aurum, & thus,
& myrrham: & oraculo admoniti, in ſo
mnis, ne reuerterēt ſe ad Herodē, per aliam

ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ᾽ ὄναρ τῷ Ἰωσὴφ, λέγων. ἐγερθεὶς, παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ, ἕως ἂν εἴπω σοι. μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἦν ἐκεῖ, ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος. ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. Τότε Ἡρώδης ἰδὼν, ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας, ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον, ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων. Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος. φωνὴ ἐν Ῥαμᾶ ἠκούσθη, θρῆνος καὶ κλαυθμὸς, καὶ ὀδυρμὸς πολύς. Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ᾽ ὄναρ φαίνεται τῷ Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ, λέγων. ἐγερθεὶς, παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραήλ. τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. ὁ δὲ ἐγερθεὶς, παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν Ἰσραήλ. ἀκούσας δὲ, ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ Ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν. χρηματισθεὶς δὲ κατ᾽ ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἐλθὼν, κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρὲθ, ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

3 Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας, καὶ λέγων. μετανοεῖτε. ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος. φωνὴ βοῶντος

uiam reuersi sunt in regionem suã. Digressis autem illis, ecce angelus domini apparet in somnis Ioseph, dicens: Surge & assume puerum ac matrem illius, & fuge in Aegyptum, & esto illic, donec dixero tibi. Futurũ est enim, ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Ille uero excitatus, assumpsit puerum & matrem eius noctu, & secessit in Aegyptum, & fuit illic usq ad obitum Herodis: ut perficeretur quod dictum fuerat à domino per prophetam dicẽtem: Ex Aegypto uocaui filium meũ. Tum Herodes ubi uidit sibi illusum fuisse à Magis, indignatus est uehemẽter: ac missis satellitibus, interfecit omnes pueros, qui erant Bethleem, & in omnibus finibus Bethleemiticis, quotquot essent bimuli aut minores, iuxta tempus, quod exacte cognouerat ex Magis. Tunc perfectum est, quod dictum fuerat ab Hieremia propheta, cum ait: Vox in Rhama audita est, lamentatio, ploratus, & fletus multus. Rachel plorans filios suos, & noluit cõsolationem admittere, propterea quod non sint. Cæterũ defuncto Herode, ecce angelus dñi in somnis apparet Ioseph in Aegypto, dicens: Surge & assume puerũ & matrẽ eius, & uade in terrã Israel. Defuncti sunt enĩ, qui quærebãt animã pueri. At ille surgẽs assumpsit puerũ & matrẽ illius, & uenit in terrã Israel. Verum cũ audisset Archelaũ regnare in Iudæa, loco Herodis patris sui, timuit illuc abire: sed oraculo admonitus in somnis, secessit in ptes Galilææ: ac profect⁹, habitauit in ciuitate quæ uocatur Nazareth: ut impleretur, quod dictum fuerat per prophetas: Nazaræus uocabitur. In diebus illis accedit Ioãnes Baptista, prædicans in deserto Iudææ, dicẽs: III
Pœnitẽtiã agite uitæ prioris, in propinquo est enim regnũ cœlorum. Nam hic est ille, de quo dixit Hesaias propheta, q ait: Vox clamantis

ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες, καὶ μέλι ἄγριον. Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία, καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ὑπ᾽ αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας. καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν, ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ἐστὶν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι, αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ πυρί. οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον, κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ. Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην, τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ᾽ αὐτοῦ, ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν, λέγων. ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἄφες ἄρτι. οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν, πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. Τότε ἀφίησιν αὐτόν. καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς, ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος. καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοὶ, καὶ εἶδεν τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ ἐρχόμενον ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς

clamantis in deserto, parate uiam domini, rectas facite semitas eius. Ipse uero Ioannes habebat indumentum suum è pilis camelorum, & zonam pelliceam circum lumbos suos. Porrò cibus illius erant locustæ, & mel syluestre. Tunc egressa est ad illum Hierosolyma, & tota Iudæa, totáque regio undique finitima Iordani, & baptizabãtur in Iordane ab illo, confitentes peccata sua. Cum uidisset autem multos ex pharisæis & sadducæis uenientes ad baptismum suum, dixit illis: Progenies uiperarũ, quis uobis submonstrauit, ut fugeretis à uentura ira? Facite igitur fructus, qui deceant pœnitentiam. Et ne sitis hac mente, ut dicatis intra uosipsos, patrem habemus Abraham. Dico enim uobis, quod possit deus facere, ut ex lapidibus his, filij surgãt ipsi Abrahæ. Iam uero & securis ad radicem arborũ posita est. Omnis igitur arbor, quæ nõ facit fructum bonum, exciditur, & in ignem mittitur. Ego quidem baptizo uos aqua ad pœnitentiam. At ille qui post me uenturus est fortior me est: cuius nõ sum idoneus ut calciamenta portem. Ipse uos baptizabit spiritu sancto & igni: cuius uentilabrum in manu ipsius, & repurgabit aream suam, & congregabit triticum suum in horreum, paleã autem exuret igni inextinguibili. Tunc accedit Iesus à Galilæa ad Iordanem, ad Iohannem, ut baptizaretur ab illo. At Iohannes prohibebat illum, dicens: Mihi opus est ut abs te baptizer, & tu uenis ad me? Respondens autem Iesus dixit ad illum: Omitte nunc. Sic enim decet nos, ut cõpleamus omnem iustitiam. Tunc omittit illum. Et baptizatus Iesus, ascẽdit protinus ab aqua, & ecce aperti sunt illi cœli & uidit spiritum dei descendentem tanquam columbam, & uenientem super ipsum. Et ecce uox de cœlis dicens: Hic est filius meus dilectus

ιζ ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα. * Τότε ὁ ἰησοῦς
β ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος,
πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου, καὶ νηστεύσας
ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ νύκτας τεσσαρά-
γ κοντα, ὕστερον ἐπείνασεν. * καὶ προσελθὼν
αὐτῷ ὁ πειράζων, εἶπεν. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
εἰπὲ, ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. ὁ δὲ
» ἀποκριθεὶς, εἶπεν. γέγραπται. οὐκ ἐπ' ἄρτῳ
» μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ
» ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ.
τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς
τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ
πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ λέγει αὐτῷ. εἰ υἱὸς
» εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. γέγρα-
» πται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖ-
ται περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήπο-
τε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. ἔφη
» αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πάλιν γέγραπται. οὐκ ἐκπει-
» ράσεις κύριον τὸν θεόν σου. πάλιν παραλαμ-
βάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν
λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασι-
λείας τοῦ κόσμου, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, καὶ
λέγει αὐτῷ. ταῦτά σοι πάντα δώσω, ἐὰν
πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. τότε λέγει αὐ-
τῷ ὁ ἰησοῦς, ὕπαγε σατανᾶ. γέγραπται
» γὰρ. κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ
ιζ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. * τότε ἀφίησιν αὐ-
ε τὸν ὁ διάβολος. καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλ-
ιη θον, καὶ διηκόνουν αὐτῷ. * Ἀκούσας δὲ ὁ
δ ἰησοῦς, ὅτι ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς
ιθ τὴν γαλιλαίαν, * καὶ καταλιπὼν τὴν να-
ζ ζαρὲθ, ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς καπερναοὺμ τὴν
παραθαλασσίαν, ἐν ὁρίοις ζαβουλὼν, καὶ
νεφθαλὶμ, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἡσαΐου
τοῦ προφήτου λέγοντος. γῆ ζαβουλὼν καὶ
» νεφθαλὶμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ ἰορ-
» δάνου, γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, ὁ λαὸς ὁ κα-
» θήμενος ἐν σκότει, εἶδε φῶς μέγα, καὶ
τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου,
κ φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς. * Ἀπὸ τότε ἤρξα-
το ὁ ἰησοῦς κηρύσσειν, καὶ λέγειν. μετανοεῖ-

dilectus, in quo mihi bene complaci-
tum est.

IIII Tunc Iesus subductus fuit in desertum
à spiritu, ut tentaretur à diabolo. Et cum ie-
iunasset dies quadraginta, ac noctes qua-
draginta, tandem esuriit. Et cum accessisset
ad eum ille qui tentat, dixit: Si filius es dei,
iube ut lapides hi panes fiant. At ille re-
spondens, dixit: Scriptum est: Non solo
pane uicturus est homo, sed omni uerbo
quod egreditur per os dei. Tunc assumit
illum diabolus in sanctam ciuitatem, & sta-
tuit eum super pinnaculum templi, dicitque
illi: Si filius es dei, præcipita te deorsum.
Nam scriptum est: Angelis suis manda-
turus est de te, ac manibus tollent te, ne-
quando impingas in lapidem pedem tu-
um. Dixit illi Iesus: Rursum scriptum est:
Non tentabis dominum deum tuum. Rur-
sum assumit illum diabolus in montem
excelsum ualde, & commonstrat ei omnia
regna mundi, & gloriam illorum. & di-
cit illi: Hæc omnia tibi dabo, si prostratus
adoraueris me. Tunc dicit illi Iesus: Abi
satana. Scriptum est enim: Dominum
deum tuum adorabis, & illum solum co-
les. Tunc omittit illum diabolus. Et ecce
angeli accedebant, ac ministrabant ei.
Cum audisset autem Iesus, quod Iohan-
nes traditus esset, secessit in Galilæam, &
relicta Nazareth, profectus habitauit in
Capernaum, quæ est ciuitas maritima, in
finibus Zabulon & Neptalim, ut imple-
retur quod dictum fuerat per Esaiam pro-
phetam dicentem: Terra Zabulon & Ne-
ptalim iuxta uiam maris, ultra Iordanem,
Galilæa gentium. populus qui sedebat in
tenebris & umbra mortis, uidit lucem ma-
gnam, & qui sedebant in regione & um-
bra mortis, lux orta est eis. Ex eo tem-
pore cœpit Iesus prædicare, & dicere: Re-

τε, ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Περιπατῶν
δὲ ὁ ἰησοῦς παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶ-
δεν δύο ἀδελφούς, σίμωνα τὸν λεγόμενον πέ-
τρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας
ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν. ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς.
κα καὶ λέγει αὐτοῖς. * δεῦτε ὀπίσω μου καὶ ποιήσω
β ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων. οἱ δὲ ἀφέντες εὐθέως τὰ
κβ δίκτυα, ἠκολούθησαν αὐτῷ. * καὶ προβὰς ἐκεῖθεν,
ε εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβε-
δαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ
πλοίῳ μετὰ ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν, κα-
ταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐ-
τούς. οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πα-
κγ τέρα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ. * καὶ περιῆγεν
α ὅλην τὴν γαλιλαίαν ὁ ἰησοῦς, διδάσκων ἐν
ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγ-
γέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶ-
σαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.
καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν συ-
ρίαν, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ, πάντας τοὺς
κακῶς ἔχοντας, ποικίλαις νόσοις καὶ βασά-
νοις συνεχομένους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ
σεληνιαζομένους, καὶ παραλυτικούς, καὶ ἐθερά-
πευσεν αὐτούς, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι
πολλοὶ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας καὶ δεκαπόλεως
κδ καὶ ἱεροσολύμων, καὶ ἰουδαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορ-
δάνου. * ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος
κε καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ, * καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδί-
δασκεν αὐτούς, λέγων. * Μακάριοι οἱ πτωχοὶ
κς τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν
κζ οὐρανῶν. Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ
παρακληθήσονται. * Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐ-
κη τοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. * μακάριοι οἱ
πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι
κθ αὐτοὶ χορτασθήσονται. * μακάριοι οἱ ἐλεήμονες.
ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. μακάριοι οἱ καθαροὶ
τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. μακάριοι
οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται.
μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύ-

sipiscite, instat enim regnum cœlorum.
Ambulans autem Iesus iuxta mare Gali-
lææ, uidit duos fratres, Simonem qui uo-
cabatur Petrus, & Andream fratrem eius,
iacientes rete in mare (Nam erant piscato-
res) & dicit illis: Sequamini me, & faciam
uos piscatores hominum. At illi relictis
illico retibus, secuti sunt illum. Et pro-
gressus illinc, uidit alios duos fratres, Ia-
cobum filium Zebedæi, & Iohannem
fratrem eius in naui, cum Zebedæo pa-
tre suo, sarcientes retia sua, & uocauit
eos. At illi protinus relicta naui & patre
suo, secuti sunt eum. Et circumibat totam
Galilæam Iesus, docens in synagogis illo-
rum, ac prædicans Euangelium regni, &
curans omnem morbum, & omnem lan-
guorem in populo. Et dimanauit fama
illius in totam Syriam. Et adduxerunt
ad illum omnes male affectos, uarijs mor-
bis ac torminibus contractos, & dæmo-
niacos, & lunaticos, & paralyticos, sana-
uitque illos. Et secutæ sunt eum turbæ
multæ, à Galilæa ac Decapoli, & Hiero-
solymis, & Iudæa, & à regionibus trans
Iordanem sitis.
Cum uidisset autem turbas, ascendit in V
montem, & cum consedisset, accesserunt ad
illum discipuli eius: & postquam aperuisset
os suum, docebat illos, dicens: Beati paupe-
res spiritu, quoniam illorum est regnū cœ-
lorum. Beati qui lugent, quoniam ipsi con-
solationem accipient. Beati mites, quoniam
ipsi hæreditatem accipient terræ. Beati qui
esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi
saturabuntur. Beati misericordes, quoniam
ipsi misericordiam consequentur. Beati mū-
do corde, quoniā ipsi deum uidebūt. Beati
pacifici, quoniā filij dei uocabuntur. Bea-
ti qui persecutionem patiuntur propter iu-

λ νης. ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. *Μα-
ι κάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξω-
σιν, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ᾽ ὑμῶν
ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ. χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶ-
σθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρα-
νοῖς. οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας, τοὺς
λα πρὸ ὑμῶν. *Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς. ἐὰν δὲ
ε τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐ-
δὲν ἰσχύει ἔτι, εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ κατα-
λβ πατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. *Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς
β τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐ-
πάνω ὄρους κειμένη, οὐδὲ καίουσι λύχνον, καὶ
τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν
λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.
οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν
ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔρ-
γα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν, τὸν ἐν
λγ τοῖς οὐρανοῖς. *Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον κατα-
λῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας. οὐκ ἦλθον
καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑ-
λδ μῖν. *Ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα
ι ἓν, ἢ μία κεραία, οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου
ἕως ἂν πάντα γένηται. ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν
τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδά-
ξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσε-
ται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. ὃς δ᾽ ἂν ποι-
ήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ
βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. λέγω γὰρ ὑμῖν, ἐὰν μὴ
περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη, πλεῖον τῶν
γραμματέων καὶ φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθη-
τε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ἠκούσα-
τε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις, ὃς
δ᾽ ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. ἐγὼ δὲ
λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ
ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. ὃς
δ᾽ ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος
ἔσται τῷ συνεδρίῳ, ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ μωρέ, ἔνο-
χος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. ἐὰν
οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσια-
στήριον, καὶ ἐκεῖ μνησθῇς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου
ἔχει

stitiam, quoniam illorum est regnum cœlo-
rum. Beati estis, cum probra iecerint in uos
& insectati fuerint, & dixerint omne malũ
uerbum aduersus uos mentientes, propter
me. Gaudete & exultate, quoniam merces
uestra multa est in cœlis. Sic enim persecu-
ti fuerunt prophetas, qui fuerunt ante uos.
Vos estis sal terræ. Quod si sal infatuatus
fuerit, quo salietur? Ad nihil ualet ultra, ni-
si ut proijciatur foras, & conculcetur ab ho-
minibus. Vos estis lux mundi. Non potest
oppidum abscondi supra montem situm:
neque accendunt lucernam, & ponũt illam
subter modium, sed super candelabrum, &
lucet omnibus qui sunt in domo. Sic luceat
lux uestra coram hominibus, ut uideãt ue-
stra bona opera, glorificentq́ patrem ue-
strũ, qui est in cœlis. Ne existimetis, quod
uenerim ad destruendam legem, aut pro-
phetas: imò non ueni ut destruam, sed ut
compleam. Amen quippe dico uobis, do-
nec prætereat cœlum & terra, iota unũ, aut
unus apex non præterierit ex lege, quoad
omnia facta fuerint. Quisquis igitur solue-
rit unũ ex mandatis hisce minimis, & docu-
erit sic homines, minimus uocabitur in re-
gno cœlorum. Quisquis autẽ fecerit & do-
cuerit, hic magnus uocabitur in regno cœ-
lorum. Dico enim uobis: Nisi abundauerit
uestra iustitia, plus quàm scribarũ & pha-
risæorum, non possitis ingredi in regnum
cœlorũ. Audistis quod dictũ sit ueteribus:
Non occides. Quisquis autem occiderit,
obnoxius erit iudicio. At ego dico uobis,
quod quisquis irascitur fratri suo temere, ob-
noxius erit iudicio. Quicunq; uero dixerit
fratri suo rhaca, obnoxius erit cõcilio. Quis-
quis aũt dixerit fatue, obnoxius erit gehen
næ incẽdio. Itaq; si obtuleris munus tuum
ad arã, & illic recordatus fueris, q; frater tu⁹
habet

ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμ-
προσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον,
διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλ-
λε θὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. *Ἴσθι εὐνοῶν τῷ
ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ
μετ᾽ αὐτοῦ, μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος
τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ ὑπη-
ρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ. ἀμὴν λέγω
σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ἂν ἀποδῷς
λζ τὸν ἔσχατον κοδράντην. *Ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη
τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις. ἐγὼ δὲ λέγω
ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ
ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν
τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξι-
ὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ
σοῦ. συμφέρει γάρ σοι, ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν με-
λῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς
γέενναν, καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει
σε, ἔκκοψον αὐτὴν καὶ βάλε ἀπό σου. συμφέ-
ρει γάρ σοι, ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου,
καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.
» ἐρρέθη δέ, ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ,
» δότω αὐτῇ ἀποστάσιον. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν,
ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρε-
κτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι.
καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶ-
ται. πάλιν ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις,
» οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ
τοὺς ὅρκους σου. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμό-
σαι ὅλως, μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος
ἐστὶ τοῦ θεοῦ, μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν
ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ, μήτε εἰς ἱεροσόλυμα,
ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως, μήτε
ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι,
μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι.
ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ ναί, οὒ οὔ. τὸ δὲ
περισσὸν τούτων, ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν. ἠκούσα-
τε ὅτι ἐρρέθη, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ
ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν,
λη μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ. *Ἀλλ᾽ ὅστις σε
ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέ-
ψον αὐτῷ

habet aliq̃d aduersum te, relinque illic mu-
nus tuũ corã altari, & abi, prius rẽconcilieris
fratri tuo, & tum ueniẽs offer munus tuũ.
Habeto beneuolentiã cum aduersario tuo
cito, dum es in uia cum illo: ne quãdo te tra
dat aduersarius iudici, & iudex te tradat mi-
nistro, & in carcerem coniiciaris. Amẽ dico
tibi, nõ exibis illinc, donec persolueris extre
mum quadrantẽ. Audistis quod dictũ fue
rit antiquis, Non cõmittes adulterium. At
ego dico uobis, quod qcũq; aspexerit uxo-
rem alterius, ad concupiscendum eam, iam
adulterium cum ea cõmisit in corde suo.
Quod si oculus tuus dexter obstaculo tibi
fuerit, erue illũ, & abiice abs te. Expedit em
tibi, ut pereat unũ membrorũ tuorũ, ac nõ
totum corpus tuũ coniiciatur in gehẽnã. Et
si dextera tua manus obstiterit tibi, ampu-
ta eam, & proiice abs te. Expedit enim tibi,
ut pereat unũ membrorũ tuorum, ac nõ to
tum corpus tuũ coniiciatur in gehennam.
Dictũ est aũt: Quicunq; repudiauerit uxo
rem suã, det illi libellũ diuortij. At ego dico
uobis, quod quisquis repudiauerit uxorem
suã, nisi causa stupri, efficit ut illa sit adulte-
ra: & quicũq; repudiatã duxerit, adulteriũ
cõmittit. Rursum audistis, quod dictũ fue-
rit antiquis, Non peierabis, sed psolues do
mino ea quæ iuraueris. At ego dico uobis,
ne iuretis omino, neq; per cœlũ, quia thro-
nus dei est: neq; per terram, quia subselliũ
est pedũ illius: neq; per Hierosolyma, quo-
niam ciuitas est magni regis: neq; p caput
tuũ iurabis, propterea quod nõ potes unũ
pilum album, aut nigrũ facere. Sed erit ser-
mo uester, est est, non non. Porrò quod ul
tra hæc adiungitur, ex malo proficiscit. Au
distis quod dictum fuerit, Oculũ pro ocu-
lo, & dentem pro dente. At ego dico uobis,
Ne resistatis malo: sed quisquis impegerit
alapam in dexteram tuam maxillã, obuer-
te illi

τὸν αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην, καὶ τῷ θέλοντί σοι
κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐ-
λθ τῷ καὶ τὸ ἱμάτιον. *καὶ ὅς τις σε ἀγγαρεύσει
μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ᾽ αὐτοῦ δύο. τῷ αἰτοῦν-
τί σε δίδου, καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δα-
νείσασθαι μὴ ἀποστραφῇς. ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέ-
θη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις
μ τὸν ἐχθρόν σου. *ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶ-
τε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρω-
μένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας
ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόν-
των ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γέ-
νησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς,
ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ
ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.
μα *ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς,
τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐ-
τὸ ποιοῦσιν; καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς
ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ
τελῶναι οὕτως ποιοῦσιν; ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέ-
λειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς,
μβ τέλειός ἐστιν. *προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑ-
μῶν, μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς, εἰ δὲ μήγε, μισθὸν
οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν οὐρα-
νοῖς. ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλ-
πίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποι-
οῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις
ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σοῦ
δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστε-
ρά σου, τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου, ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεημο-
σύνη ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων
ἐν τῷ κρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανε-
ρῷ. καὶ ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ ὑπο-
κριταί, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ
ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προσεύ-
χεσθαι ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις. ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ
ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου, καὶ
κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ πατρί σου τῷ
ἐν τῷ

te illi & alteram,& ei qui te uelit in ius trahere,ac tunicam tuam tollere, permitte illi & pallium:& qui te adegerit ad miliarium unum,abito cum illo duo. Peteti abs te dato.& cupientem mutuum accipere,ne auerseris. Audistis quod dictū sit:Diliges proximum tuum,& odio habebis inimicū tuum. At ego dico uobis: Diligite inimicos uestros,bene precemini deuouētibus uos: benefacite iis,qui uos odio prosequuntur: orate pro iis, qui lædunt & insectant uos, ut sitis filii patris uestri, qui est in cœlis: qa solem suum exoriri sinit,super malos ac bonos,& pluuiam mittit super iustos & iniustos. Nam si dilexeritis eos,qui diligūt uos quod præmium habetis? Nonne & publicani idem faciunt? Et si complexi fueritis fratres uestros tantum, quid eximium facitis? Nonne & publicani sic faciunt? Eritis igitur uos perfecti, quemadmodum pater uester,qui est in cœlis,perfectus est.

VI.

Attendite ne eleemosynam uestram præstetis coram hominibus,quo spectemini ab illis. Alioqui præmium non habetis apud patrem uestrum,qui est in cœlis. Itaque cum præstas eleemosynam,ne tubis canatur ante te, quemadmodum hypocritæ faciunt in conciliabulis,& in uicis,ut glorificentur ab hominibus. Amen dico uobis, habent mercedem suam. Cæterum tu cum præstabis eleemosynā, nesciat sinistra [illegible] quod facit dextera tua,ut sit tua eleemosyna in occulto:& pater tuus qui uidet in occulto,ipse reddet tibi in propatulo. Et cum oraueris, non eris quemadmodum hypocritæ. Nam illi solent in conciliabulis & in angulis platearum, stantes orare,quo conspicui sint hominibus. Amen dico uobis, quod habent mercedem suam. Tu uero cum oras, introito in conclaue tuum:& occluso ostio tuo, ora patrem tuum, qui est in

ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν
τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.
μγ *προσευχόμενοι δὲ, μὴ βαττολογήσητε, ὥσπερ
οἱ ἐθνικοί. δοκοῦσι γὰρ, ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ
αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐ-
τοῖς, οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὧν χρείαν ἔχε-
τε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. οὕτως οὖν προ-
σεύχεσθε ὑμεῖς. πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρα-
νοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. ἐλθέτω ἡ βα-
σιλεία σου. γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐ-
ρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπι-
ούσιον, δὸς ἡμῖν σήμερον. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ
ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς
ὀφειλέταις ἡμῶν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς
εἰς πειρασμὸν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονη-
ροῦ. ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις, καὶ
μδ ἡ δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. *ἐὰν γὰρ ἀφῆτε
τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει
καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. ἐὰν δὲ μὴ
ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν,
οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα
με ὑμῶν. *ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ
οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί. ἀφανίζουσι γὰρ τὰ
πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώ-
ποις νηστεύοντες. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέ-
χουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί
σου τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νί-
ψαι, ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων,
ἀλλὰ τῷ πατρί σου, τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ
ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀπο-
μϛ δώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. *μὴ θησαυρίζετε ὑ-
μῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶ-
σις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι,
καὶ κλέπτουσιν. θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυ-
ροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου, οὔτε σὴς, οὔτε βρῶσις
ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσου-
σιν, οὐδὲ κλέπτουσιν. ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυ-
ρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν.
μζ *ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός.
ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶ-
μά σου φωτεινὸν ἔσται. ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός
σου πονηρὸς

in occulto,& pater tuus qui uidet in occulto,persoluet tibi in propatulo. Verum orantes,ne sitis multiloqui, sicut ethnici. Putāt enim fore,ut ob multiloquium suum exaudiantur. Ne igitur efficiamini similes istorum. Nouit enim pater uester, quibus rebus opus sit uobis,prius quam petatis ab illo. Ad hunc ergo modum orate uos,Pater noster,qui es in [illegible]is,sanctificetur nomen tuum. Veniat regnum tuum,fiat uoluntas tua,quemadmodum in cœlo,sic etiam in terra. Panem nostrū quotidianum da nobis hodie,& remitte nobis debita nostra, sicut & nos remittimus debitoribus nostris. Et ne inducas nos in tentationē.Sed libera nos a malo. quia tuum est regnum, et potentia, et gloria, in secula seculorum. Amen. Proinde,si remiseritis hominibus errata sua, remittet & uobis pater uester cœlestis. Quod si non remiseritis hominibus errata sua,nec pater uester remittet errata uestra. Porro cum ieiunaueritis,ne sitis ueluti hypocritæ tetrici. Obscurant enim facies suas,quo perspicuum sit hominibus ipsos ieiunare. Amen dico uobis,habent mercedem suam. Tu uero cum ieiunas,unge caput tuum,& faciem tuam laua,ne conspicuum sit hominibus te ieiunare, sed patri tuo, qui est in occulto,& pater tuus qui uidet in abdito, reddet tibi in propatulo. Ne reponatis uobis thesauros in terra, ubi erugo & tinea corrumpit,& ubi fures perfodiunt ac furantur. Sed recondite uobis thesauros in cœlo, ubi neque erugo, neque tinea corrumpit, & ubi fures non perfodiunt, neque furantur. Nam ubi fuerit thesaurus uester, illic erit & cor uestrum. Lucerna corporis est oculus. Si igitur oculus tuus simplex fuerit,totum corpus tuum lucidum erit. Quod si oculus tuus malus

σὺ πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν
ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστὶ, τὸ
μη σκότος πόσον; *οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις
ε δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτε-
ρον ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέ-
ρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν
καὶ μαμμωνᾷ. *διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ με-
μθ ριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, καὶ τί πίη-
ε τε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε. οὐ-
χὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς; καὶ τὸ
σῶμα τοῦ ἐνδύματος; ἐμβλέψατε εἰς τὰ πε-
τεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερί-
ζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ
ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, τρέφει αὐτά. οὐχ
ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; τίς δὲ ἐξ
ὑμῶν μεριμνῶν, δύναται προσθεῖναι ἐπὶ
τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; καὶ περὶ ἐνδύ-
ματος τί μεριμνᾶτε, καταμάθετε τὰ κρίνα
τοῦ ἀγροῦ, πῶς αὐξάνει. οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει.
λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ
τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων. εἰ
δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ
αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕ-
τως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς
ὀλιγόπιστοι; μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες, τί
φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμε-
θα. πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ. οἶ-
δεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, ὅτι χρή-
ζετε τούτων ἁπάντων. ζητεῖτε δὲ πρῶτον
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύ-
νην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται
ὑμῖν. μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον.
ἡ γὰρ αὔριον, μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς, ἀρκετὸν
ν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς. *μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ
β κριθῆτε, ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσε-
σθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται
να ὑμῖν. *τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ
ε ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ
σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; ἢ πῶς
ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἄφες ἐκβάλω τὸ
κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ
ἰδοὺ

tuus malus fuerit, totum corpus tuũ tene-
brosum erit. Ergo si lumẽ quod est in te,
tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ? Ne-
mo potest duobus dñis seruire. Aut eñ
hunc habebit odio, & alterum diliget: aut
huic adhærebit, & alterũ negliget. Nõ po
testis deo seruire & mãmonæ. Propterea
dico uobis, ne sitis solliciti uitæ uestræ, qd
esuri sitis, aut bibituri: neq corpi uestro,
quibus indumentis usuri. Nõnne anima
pluris est quàm cibus, & corpus pluris q
indumentum? Vertite oculos ad uolati-
lia cœli, quia nõ serunt neq metunt, neq
conuehunt in horrea, & pater uester cœle
stis alit illa. Nõnne uos longe præcellitis
illa? Quis autem ex uobis sollicite cogi-
tando, potest addere ad staturam suam
cubitum unum? ac de indumento quid
solliciti estis? Cognoscite lilia agri, quo-
modo crescant. Non laborant, neq nent.
Attamen (dico uobis) ne Solomonẽ qui-
dem in uniuersa gloria sua, sic amictum
fuisse ut unũ ex his. Quod si gramẽ agri,
qd hodie cũ sit, cras in clibanũ mittit̃, de-
us sic uestit, an nõ multo magis uobis id
faciet, ó parũ fidẽtes? Ne sitis igit̃ solliciti
dicẽtes: Quid edemus, aut quid bibem⁹,
aut qbus operiemur? Nã omnia ista gen-
tes exquirũt. Nouit eñ pater uester cœle
stis q opus habeatis his omnibus. Quin
potius quærite primũ regnũ dei, & iusti-
tiam eius, & hæc omnia adijcientur uobis.
Ne sitis igit̃ solliciti in crastinũ: nã crasti-
nus dies curã habebit sui ipsius. Sufficit VII.
sua diei afflictio. Nolite cõdẽnare, ne cõdẽ
nemini. Quo eñ iudicio iudicatis, eo iudi
cabit̃ de uobis. & qua mẽsura metimini,
ea metiet̃ uobis aliĳ. cur aũt uides festucã
q̃ est in oculo fratris tui, trabẽ aũt q̃ est in
oculo tuo, nõ aiaduertis? Aut quõ dicis fra
tri tuo, sine eximã festucã ex oculo tuo, &
ecce

ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; ὑποκρι-
τὰ, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλ-
μοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ
κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.
νβ *μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ, μὴ δὲ βάλλετε
ι τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοί-
ρων, μή ποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς
ποσὶν αὐτῶν, καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.
νγ *αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε, καὶ
ε εὑρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς
γὰρ ὁ αἰτῶν, λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει,
καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. ἢ τίς ἐστιν ἐξ
ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ
ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; καὶ ἐὰν
ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; εἰ
οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀ-
γαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ
μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
νδ δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; *πάντα
ε οὖν ὅσα ἂν θέλητε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρω-
ποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. οὗτος
νε γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. *εἰσέλθετε
ε διὰ τῆς στενῆς πύλης. ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ
εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώ-
λειαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς.
ὅτι στενὴ ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς, ἡ
ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ
νς εὑρίσκοντες αὐτήν. *προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν
ι ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς
ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύ-
νζ κοι ἅρπαγες, ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπι-
ε γνώσεσθε αὐτούς. *μή τι συλλέγουσιν ἀπὸ
νη ἀκανθῶν σταφυλὴν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦ-
ι κα; *οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν, καρ-
ποὺς καλοὺς ποιεῖ. τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον,
καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται δέν-
δρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν. οὐ-
δὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν.
πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκό-
νθ πτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. ἄρα γε ἀπὸ τῶν
γ καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. *οὐ πᾶς
ὁ λέγων

ecce trabes in oculo tuo? Hypocrita,
eijce prius trabem ex oculo tuo, & tum
perspicies, ut eximas festucam ex ocu-
lo fratris tui. Ne detis quod sanctum
est canibus: ne proieceritis margaritas
uestras ante porcos, ne quando hi con
culcent eas pedibus suis, & illi uersi in
uos lacerent uos. Petite & dabitur uo-
bis, quærite & inuenietis, pulsate & a-
periet̃ uobis. Quisquis enim petit, ac-
cipit: & quicunq quærit, inuenit: & pul
santi aperietur. An quisq̃ est uestrum
homo, qui si filius eius petierit panem,
lapidẽ daturus sit illi? Aut si piscem pe
tierit, num serpentẽ porriget illi? Si uos
igitur cum sitis mali, nostis dona bo-
na dare filijs uestris, quanto magis pa-
ter uester, qui est in cœlis dabit bona,
si postuletis ab ipso? Omnia igit̃ quæ
cunq uolueritis ut faciant uobis homi
nes, sic & uos facite illis. Hæc enim est
lex & prophetæ. Introite per arctã por
tam: quoniam lata est porta, & spacio-
sa uia, quæ abducit in exitium: multiq
sunt qui ingrediuntur per illam. Quo-
niam angusta est porta, & stricta uia,
quæ abducit ad uitam, & pauci sunt
qui inueniunt illam. Cauete uero uo-
bis à pseudoprophetis, qui ueniunt ad
uos in uestitu ouium, sed intrinsecus
sunt lupi rapaces. A fructibus ipsorum
agnoscetis eos. Nunquid colligunt de
spinis uuam? aut de tribulis ficus? Sic
omnis arbor bona, fructus bonos fa-
cit. Putris autem arbor, fructus malos
facit. Non potest arbor bona, fructus
malos facere: neque arbor putris, fru-
ctus bonos facere. Omnis arbor, quæ
non facit fructum bonum, exciditur, &
in ignem cõijcitur. Igitur ex fructibus
ipsorum agnoscetis eos. Nõ quisquis

ὁ λέγων μοι κύριε κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ᾽ ὁ ποιῶν τὸ θέ-
λημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. πολλοὶ
ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, κύριε κύριε, οὐ
τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ
ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν; καὶ τῷ σῷ
ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; καὶ
τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων
ὑμᾶς. ἀποχωρεῖτε ἀπ᾽ ἐμοῦ, οἱ ἐργαζόμε-
ξα νοι τὴν ἀνομίαν. * πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου
ε τοὺς λόγους τούτους, καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώ-
σω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν
οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ κατέ-
βη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευ-
σαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκεί-
νῃ, καὶ οὐκ ἔπεσεν. τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν
πέτραν. καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους
τούτους, καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀν-
δρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησεν τὴν οἰκίαν αὐ-
τοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον, καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ
ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ
προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσεν, καὶ
ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη. * καὶ ἐγένετο, ὅτε
ξβ ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξε-
β πλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.
ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν
ξγ ἔχων, καὶ οὐχ᾽ ὡς οἱ γραμματεῖς. * κατα- ς
β βάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθη-
σαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἰδοὺ λεπρὸς
ἐλθών, προσεκύνει αὐτῷ λέγων. κύριε ἐὰν
θέλῃς δύνασαί με καθαρίσαι. καὶ ἐκτεί-
νας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς λέ-
γων. θέλω, καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἐκα-
θαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα. καὶ λέγει αὐτῷ
ὁ ἰησοῦς. ὅρα μηδενὶ εἴπῃς, ἀλλὰ ὕπαγε,
σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε
τὸ δῶρον, ὃ προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρ-
ξδ τύριον αὐτοῖς. * εἰσελθόντι δὲ τῷ ἰησοῦ ζ
γ εἰς καπερναούμ, προσῆλθεν αὐτῷ ἑκα-
τόνταρχος παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέ-
γων. κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται
ἐν τῇ οἰκίᾳ

dicit mihi domine, domine, introibit
in regnum cœlorum, sed qui fecerit uo
lũtatẽ patris mei, qui in cœlis est. Mul
ti dicent mihi in illo die: Domine, do
mine, nonne per nomen tuum prophe
tauimus, & per nomen tuum dæmo
nia eiecimus? & per nomen tuum mul
tas uirtutes præstitimus? Ac tum confi
tebor illis, nunquam noui uos. Disce
dite a me, qui operamini iniquitatem.
Omnis enim qui audit ex me sermo
nes hos, & facit eos, adsimilabo illũ ui
ro prudenti, qui ædificauit domum su
am super petram, & descẽdit imber, &
uenerunt flumina, & flauerunt uen
ti, & irruerunt in domum illam, & non
est prostrata. Fundata enim fuerat su
per petrã. Et omnis qui audit a me ser
mones hos, & non facit eos, adsimila
bitur uiro fatuo, qui ædificauit domũ
suam super arenam, & descendit im
ber, & uenerunt flumina, & flauerunt
uenti, & impegerunt in domum illam,
& deiecta est, & fuit ruina illius magna.
Et factum est, ut cum finisset Iesus ser
mones hos, obstupuerint turbæ super
doctrina illius. Docebat enim eos ue
lut habẽs autoritatẽ, & nõ sicuti scribæ.
Cum descendisset autem de monte VIII
secutæ sunt eũ turbæ multæ: & ecce le
prosus accedens, adorauit eum, dicens:
Domine, si uelis, potes me mundare.
protensaq; manu, tetigit illũ Iesus, di
cẽs: Volo, mũdus esto, ac protinus mũ
data fuit illius lepra. Et dicit illi Iesus:
Vide, ne cui dixeris: sed abi, ostende te
ipsum sacerdoti, & offer munus, qđ ius
sit offerri Moses in testimoniũ ipsis.
Porrò cũ ingressus fuisset Iesus Caper
naum, adijt eũ centurio, obsecrãs eũ &
dicẽs: Domine, famulus meus decũbit
domi

ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζό-
μενος. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἐγὼ ἐλ-
θὼν θεραπεύσω αὐτόν, καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκα-
τόνταρχος, ἔφη. κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανός, ἵνα
μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς, ἀλλὰ μόνον εἰπὲ
λόγον, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ
ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ᾽ ἐμαυ-
τὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ
πορεύεται. καὶ ἄλλῳ ἔρχου, καὶ ἔρχεται. καὶ
τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. ἀκού-
σας δὲ ὁ ἰησοῦς, ἐθαύμασε, καὶ εἶπε τοῖς ἀκο-
λουθοῦσιν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ ἰσ-
ξε ραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον. * λέγω δὲ ὑμῖν,
ε ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσι
καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ ἀβραάμ, καὶ ἰσαάκ, καὶ
ἰακώβ, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, οἱ δὲ υἱοὶ τῆς
βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ
ἐξώτερον, ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς
ξς τῶν ὀδόντων. * καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς τῷ ἑκα-
ε τοντάρχῳ. ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω
σοι, καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.
ξζ * καὶ ἐλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν πέτρου κ
β εἶδεν τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ
πυρέσσουσαν. καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆ-
κεν αὐτὴν ὁ πυρετός. καὶ ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐ-
τοῖς. * ὀψίας δὲ γενομένης, προσήνεγκαν αὐ- θ
τῷ δαιμονιζομένους πολλούς, καὶ ἐξέβαλε τὰ
πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔ-
χοντας ἐθεράπευσεν. ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν
" διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος. αὐτὸς τὰς
" ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, καὶ τὰς νόσους ἐβάστα-
σεν. ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐ-
ξη τὸν ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν. * καὶ ι
ε προσελθὼν εἷς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ, δι-
δάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ.
καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. αἱ ἀλώπεκες φω-
λεοὺς ἔχουσιν, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κα-
τασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, οὐκ ἔχει
ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. ἕτερος δὲ τῶν μα-
θητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ, κύριε ἐπίτρεψόν μοι
πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πατέρα
μου

domi paralyticus, ac grauiter discrutiat.
Et dicit illi Iesus: Ego cum uenero mede
bor illi. Et respondens centurio, dixit:
Domine, non sum idoneus, ut tectum
meum subeas, imò tantum dic uerbum,
& sanabitur famulus meus. Nã & ego
sum homo alterius potestati subditus,
& habeo sub me milites, & dico huic, ua
de, & uadit: & alteri, ueni, & uenit: & ser
uo meo, fac hoc, & facit. Hæc autem cum
audisset Iesus, admiratus est, & ait sequẽ
tibus se: Amen dico uobis, ne in Israël q
dem tãtum fidei reperi. Dico autem uo
bis, quod multi ab oriente & occidente
uenturi sunt, & accumbẽt cum Abrahã
& Isaac, & Iacob, in regno cœlorum: filij
uero regni eijcientur in tenebras extre
mas, illic erit ploratus & stridor dẽtium.
Et dixit Iesus centurioni: Abi, & queãd
modũ credis, ita fiat tibi. Et sanatus est
famulus eius in hora illa. Et cũ uenisset
Iesus in domum Petri, uidit socrũ illius
in lecto decumbentem, & febricitantẽ, te
tigitq; manum illius, & reliquit illam fe
bris: & surrexit, ac ministrauit illis. Cum
autem appetisset uespera, adduxerunt il
li dæmoniacos multos, & eiecit spiritus
uerbo, omnesq; male habentes sanauit:
ut impleretur quod dictum erat per Esa
iam prophetam, cum ait: Hic infirmita
tes nostras suscepit, & morbos portauit.
Cum uidisset autem Iesus turbas mul
tas circum sese, iussit ut abirent in ulte
riorem ripam: & cum adisset, unus scri
ba dixit ei: Præceptor, sequar te quocun
que abieris. Et dicit illi Iesus: Vulpes
foueas habent, & uolucres cœli nidos,
at filius hominis non habet ubi caput
reclinet. Alius de numero discipulorum
suorum dixit ei: Domine, permitte mi
hi prius, ut abeam, & sepeliam patrem
meum

μου. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀκολούθει
μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν
ξθ νεκρούς. * καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖ-
α ον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ
ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ,
ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμά-
των. αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν. καὶ προσελθόντες
οἱ μαθηταί, ἤγειραν αὐτὸν λέγοντες· κύριε,
σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα. καὶ λέγει αὐτοῖς.
τί δειλοί ἐστε ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερθεὶς ἐ-
πετίμησε τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ, καὶ
ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. οἱ δὲ ἄνθρωποι
ἐθαύμασαν λέγοντες, ποταπός ἐστιν οὗτος,
ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι, καὶ ἡ θάλασσα ὑπακού-
ουσιν αὐτῷ; καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν,
* εἰς χώραν τῶν γεργεσηνῶν, ὑπήντησαν
αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνημείων
ἐξερχόμενοι χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύ-
ειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. καὶ
ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες, τί ἡμῖν καὶ σοὶ Ἰη-
σοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασα-
νίσαι ἡμᾶς; ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη
χοίρων πολλῶν βοσκομένη. οἱ δὲ δαίμονες
παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες, εἰ ἐκβάλλεις
ἡμᾶς, ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀγέ-
λην τῶν χοίρων. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑπά-
γετε. οἱ δὲ ἐξελθόντες, ἀπῆλθον εἰς τὴν
ἀγέλην τῶν χοίρων. καὶ ἰδοὺ ὥρμησε πᾶ-
σα ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων κατὰ τοῦ κρημνοῦ
εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕ-
δασιν. οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελ-
θόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν πάντα, καὶ
τὰ τῶν δαιμονιζομένων. καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ
πόλις ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῷ Ἰησοῦ, καὶ
ἰδόντες αὐτόν, παρεκάλεσαν, ὅπως μετα-
βῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. καὶ ἐμβὰς εἰς
τὸ πλοῖον διεπέρασε καὶ ἦλθεν εἰς τὴν
ο ἰδίαν πόλιν. * καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐ-
α τῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον.
καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν,
εἶπε τῷ παραλυτικῷ. θάρσει τέκνον,
ἀφέωνταί

meum. At Ieſus dixit illi: Sequere me, &
ſine ut mortui ſepeliant mortuos ſuos.
ια Et cum eſſet ingreſſus nauim, ſecuti ſunt
eum diſcipuli ſui, & ecce motus magnus
factus eſt in mari, adeo ut nauis operi-
retur à fluctibus, ipſe uero dormiebat.
Et accedentes diſcipuli, excitauerunt illũ
dicentes: Domine, ſerua nos, perimus.
Et dicit illis: Quid timidi eſtis exigua
præditi fiducia? Tunc excitatus, incre-
pauit uentos & mare, & facta eſt tran-
quillitas magna. Homines uero admira
bantur, dicentes: Qualis eſt hic, quia uen
ti quoque & mare obediunt illi? Et cum
ueniſſet ad ulteriorem ripam, in regio-
ιβ nem Gergeſenorum, occurrerũt ei duo
dæmoniaci, è monumentis egreſſi: erant
autem ſæui ſupra modum, adeo ut ne-
mo poſſet tranſire per uiam illam. Et ec-
ce uociferabantur, dicentes: Quid rei no
bis tecum eſt Ieſu fili dei? ueniſti huc ad
cruciandum nos ante tempus? Erat au-
tem procul ab illis grex porcorum mul-
torum paſcens. Dæmones uero roga-
bant eum dicentes: Si eijcis nos, permit-
te nobis ut demigremus in gregem por
corum. Et ait illis: Abite. Illi uero egreſ-
ſi, abierunt in gregem porcorum. Et ec-
ce ferebatur totus grex porcorum, per
præceps in mare, & perierunt in aquis.
Porrò qui paſcebant, aufugerunt: & di-
greſſi in ciuitatem, renunciauerunt om-
nia, & quid accidiſſet dæmoniacis. Et ec-
ce tota ciuitas exiuit in occurſum Ieſu. Et
cum uidiſſent illum, rogabant, ut decede
ret à finibus ſuis.
Et ingreſſus nauem, traiecit ac uenit IX
ιγ in ſuam ciuitatem, & ecce adduxerunt il
li paralyticum in lecto decumbentem.
Cunque uidiſſet Ieſus fidem illorum,
dixit paralytico, Bono animo eſto fili,
remittunt

ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. καὶ ἰδού τι-
νὲς τῶν γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗ-
τος βλασφημεῖ. καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐν-
θυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν. ἵνα τί ὑμεῖς ἐνθυμεῖ-
σθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; τί γάρ
ἐστιν εὐκολώτερον, εἰπεῖν ἀφέωνταί σοι αἱ ἁ-
μαρτίαι, ἢ εἰπεῖν, ἔγειρε καὶ περιπάτει; ἵνα δὲ
εἰδῆτε, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας. τότε λέγει
τῷ παραλυτικῷ. ἐγερθεὶς, ἆρόν σου τὴν κλί-
νην, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ ἐγερθεὶς,
ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. ἰδόντες δὲ οἱ
ὄχλοι, ἐθαύμασαν καὶ ἐδόξασαν τὸν θεόν, τὸν
δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.
οα * καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄνθρω-
β πον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον ματθαῖ-
ον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ. ἀκολούθει
οβ μοι. καὶ ἀναστὰς, ἠκολούθησεν αὐτῷ. * καὶ
β ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ. καὶ
ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόν-
τες, συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθη-
ταῖς αὐτοῦ, καὶ ἰδόντες οἱ φαρισαῖοι, εἶπον
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν
καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑ-
ογ μῶν; * ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας, εἶπεν αὐτοῖς.
β οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ'
οἱ κακῶς ἔχοντες. πορευθέντες δὲ μάθετε τί
ἐστιν, ἔλεος θέλω, καὶ οὐ θυσίαν, οὐ γὰρ
ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς
εἰς μετάνοιαν. τότε προσέρχονται αὐτῷ
οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου λέγοντες· διὰ τί ἡμεῖς
καὶ οἱ φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλά, οἱ δὲ
μαθηταί σου οὐ νηστεύουσιν; καὶ εἶπεν αὐ-
τοῖς ὁ Ἰησοῦς. μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ
νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν
ἐστιν ὁ νυμφίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅτ-
αν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νη-
στεύσουσιν. οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥά-
κους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ. αἴρει
γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου,
καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται. οὐδὲ βάλλουσιν οἶ-
νον

remittuntur tibi peccata tua. Et ecce qui-
dam è ſcribis dicebãt intra ſeſe: Hic blaſ-
phemat. Et cum uidiſſet Ieſus cogitatio-
nes illorum, dixit: Quare uos cogitatis
mala in cordibus ueſtris? Vtrum enim eſt
facilius dicere, remittuntur tibi peccata:
an dicere, ſurge & ambula? Vt autẽ ſcia-
tis, quod poteſtatẽ habeat filius homi-
nis in terra remittendi peccata. tunc dicit
paralytico: Surge, tolle tuum lectum, &
abi in domũ tuã. Et ille ſurrexit, abijtq;
domũ ſuã. Turbæ uero quæ uiderãt, ad
miratæ ſunt, & glorificauerunt deũ, qui
dediſſet poteſtatẽ talem hominibus. Et
ιδ præteriens Ieſus illinc, uidit hominẽ de-
ſidentem ad teloniũ, Matthæum nomi
ne: dicitq; ei: Sequere me. Atq; is ſurgẽs
ſecutus eſt eum. Et factum eſt, ut Ieſus
accumberet in illius ædibus. Et ecce mul-
ti publicani & peccatores, qui uenerant,
ſimul accubuerunt cum Ieſu, & diſcipu-
lis illius. Cunq; id uidiſſent phariſæi, di-
xerunt diſcipulis eius: Cur cum publica-
nis & peccatoribus ſumit cibum præce-
ptor ueſter? At Ieſus ubi audiuit, dixit il
lis: Non opus habent hi, qui ualidi ſunt
medico, ſed qui male habent. Quin po-
tius ite & diſcite, quid ſit illud, Miſericor
diam uolo, & non ſacrificium. Nõ enim
ueni ad uocãdum iuſtos, ſed peccatores
ad pœnitentiã. Tunc adeunt eũ diſcipu-
li Iohannis, dicentes: Quam ob cauſam,
nos & phariſæi ieiunamus plerũq;, diſci
puli uero tui non ieiunant? Et dixit illis
Ieſus: Num poſſunt filij ſponſi lugere,
quãdiu cum illis eſt ſponſus? Venient au
tem dies, cum tolletur ab eis ſponſus, &
tunc ieiunabunt. Nullus immittit aſſu-
mentum panni rudis in ueſte ueteri. Au
fert enim ſupplementũ illius à ueſtimen
to, & peior ruptura fit. Neq; mittunt ui-

num

νον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς. εἰ δὲ μήγε, ῥή-
γνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ
οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται, ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον
νέον εἰς ἀσκοὺς καινούς, καὶ ἀμφότερα συν-
οδ τηροῦνται. *ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς,
β ἰδοὺ ἄρχων ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων,
ὅτι ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν. ἀλλὰ
ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ᾽ αὐτὴν καὶ ζή-
σεται. καὶ ἐγερθεὶς ὁ ἰησοῦς, ἠκολούθησεν αὐ-
τῷ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἱ-
μοῤῥοοῦσα δώδεκα ἔτη, προσελθοῦσα ὄπισθεν
ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, ἔλε-
γε γὰρ ἐν ἑαυτῇ, ἐὰν μόνον ἅψωμαι τοῦ ἱμα-
τίου αὐτοῦ, σωθήσομαι. ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπιστρα-
φεὶς καὶ ἰδὼν αὐτὴν, εἶπεν. θάρσει θύγατερ, ἡ
πίστις σου σέσωκέ σε, καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ
τῆς ὥρας ἐκείνης. καὶ ἐλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν
οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος, καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλη-
τὰς καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον, λέγει αὐ-
τοῖς· ἀναχωρεῖτε, οὐ γὰρ ἀπέθανε τὸ κοράσι-
ον, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. ὅτε
δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτησε τῆς
χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον. καὶ
ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὕτη, εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκεί-
οε νην.* καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ ἰησοῦ, ἠκο-
λούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοὶ κράζοντες καὶ
λέγοντες. ἐλέησον ἡμᾶς υἱὲ δαβίδ. ἐλθόντι δὲ
εἰς τὴν οἰκίαν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοί,
καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πιστεύετε ὅτι δύ-
ναμαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ
κύριε. τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν λέ-
γων, κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν.
καὶ ἀνεῴχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. καὶ
ἐνεβριμήσατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγων, ὁρᾶ-
τε. μηδεὶς γινωσκέτω. οἱ δὲ ἐξελθόντες, διε-
φήμησαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ. αὐτῶν
δὲ ἐξερχομένων,* ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐ-
τῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον, καὶ
ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου, ἐλάλησεν ὁ
κωφός. καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι λέγοντες,
ὅτι οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ ἰσραήλ.
οἱ δὲ

num nouũ,in utres ueteres:alioqui rum
puntur utres,& uinũ effunditur,& utres
pereunt.Sed mittunt uinũ nouũ in utres
nouos,& utraq; simul seruãtur. Hæc cũ
ιε illis loqueretur,ecce primas quidã uenit
& adorauit eum,dicens:Filia mea modo
defuncta est,sed ueni,& impone manũ
tuam super illam,ac uiuet.Et surgens Ie
sus secutus est eum,ac discipuli illius. Et
ις ecce mulier quæ sanguinis profluuio la
borauerat duodecim annos,accedens à
tergo,tetigit fimbriã uestimẽti illius.Di
xerat enim intra sese.Si tantum tetigero
uestimentũ illius,ero salua. At Iesus con
uersus,ut uidit illam,dixit:Confide filia,
fides tua saluã te fecit.Et salua facta fuit
mulier à tempore illo.Et cum uenisset Ie
sus in ædes primatis,uidissetq; tibicines,
& turbam tumultuantem,dicit illis:Sece
dite,non enim mortua est adulescentu
la,sed dormit.Et deridebant illum:Cum
autem fuisset eiecta turba, introgressus
tenuit manum illius,& surrexit adulescẽ
tula.Et emanauit rumor hic in totã ter
ιζ ram illam.Et cum discederet illinc Iesus,
secuti sunt illum duo cæci,clamantes, ac
dicentes:. Miserere nostri fili Dauid.
At cum uenisset in ædes, adierunt il
lum cæci, & dicit illis Iesus: Creditis me
hoc posse facere? Dicunt illi: Credimus
domine. Tunc tetigit oculos illorum,
dicens: Iuxta fidem uestram fiat uobis:
& aperti sunt illorum oculi. Et intermi
natus est illis Iesus, dicens: Videte ne
quis sciat.At illi cum abissent, diuulga
runt famam illius in tota terra illa. Il
ιη lis autem egredientibus, ecce adduxe
runt illi hominem mutum dæmonia
cum,& eiecto dæmonio, locutus est
mutus.Et admiratæ sunt turbæ, dicen
tes: Nunquam apparuit sic in Israël.
At

οἱ δὲ φαρισαῖοι ἔλεγον, ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν
ος δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. *καὶ πε-
ϛ ριῆγεν ὁ ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας, καὶ τὰς
κώμας διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐ-
τῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασι-
λείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶ-
οζ σαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. *ἰδὼν δὲ τοὺς
5 ὄχλους, ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν. ὅτι ἦσαν
ἐκλελυμένοι καὶ ἐῤῥιμμένοι ὡσεὶ πρόβα-
οη τα μὴ ἔχοντα ποιμένα, *τότε λέγει τοῖς
ε μαθηταῖς αὐτοῦ. ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ
ἐργάται ὀλίγοι, δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θε-
ρισμοῦ, ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θε-
οθ ρισμὸν αὐτοῦ. *καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς
β δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξ-
ουσίαν κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε
ἐκβάλλειν αὐτά, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νό-
σον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν. τῶν δὲ δώδε-
κα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα.
π *πρῶτος σίμων ὁ λεγόμενος πέτρος, καὶ
β ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. ἰάκωβος ὁ τοῦ
ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. φί-
λιππος καὶ βαρθολομαῖος. θωμᾶς καὶ ματ-
θαῖος, ὁ τελώνης. ἰάκωβος ὁ τοῦ ἀλφαίου.
καὶ λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς θαδδαῖος. σίμων
ὁ κανανίτης καὶ ἰούδας ἰσκαριώτης, ὁ καὶ πα-
πα ραδοὺς αὐτόν. *τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστει-
β λεν ὁ ἰησοῦς, παραγγείλας αὐτοῖς λέγων. εἰς
ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν σαμα-
ρειτῶν μὴ εἰσέλθητε. πορεύεσθε δὲ μᾶλλον
πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου
ἰσραήλ. πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε λέγοντες,
πβ ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.* ἀσθε-
β νοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς καθαρίζετε, νε-
κροὺς ἐγείρετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε, δωρε-
ὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. μὴ κτήσησθε χρυ-
σόν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς
ζώνας ὑμῶν, μὴ πήραν εἰς ὁδόν. μηδὲ δύο
χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδον,
πγ ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστιν.* εἰς ἣν
β δ᾽ ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε,
τίς ἐν

At pharisæi dicebant:Per principem dæ
moniorum eiicit dæmonia. Et circumi
bat Iesus ciuitates omnes ac uicos,docẽs
in synagogis illorum,& prædicans euan
gelium regni,& sanãs omnem morbum
& omnem languorem in populo. Cum
uidisset autem turbas,affectu misericor
diæ tactus est erga illas,quod essent de
stituti,ac dispersi uelut oues,non haben
tes pastorem. Tunc dicit discipulis suis:
Ipsa quidem messis copiosa,cæterũ ope
rarij pauci.Rogate igit dominũ messis,
ut extrudat operarios in messem suam.
ιθ Et accersitis duodecim discipulis suis, X
dedit eis potestatẽ aduersus spiritus im
mundos,ut eiicerent eos,& sanarẽt quẽ
uis morbũ,& quẽuis languorem.Porrò
duodecim apostolorũ nomina sũt hæc:
Primus Simon, qui uocatur Petrus. Et
Andreas frater eius. Iacobus filius Ze
bedæi.Et Iohãnes frater eius. Philippus
& Bartholomæus,Thomas & Matthæ
us,qui fuerat publicanus. Iacobus filius
Alphæi,& Lebbæus,cognomẽto Thad
dæus,Simon Cananæus,& Iudas Iscari
otes,qui & prodidit illum. Hos numero
duodecim,emisit Iesus,quibus præcepe
rat dicens: In uiam gentium ne abieri
tis,& in ciuitatem Samaritanorum ne
ingrediamini,sed ite potius ad oues per
ditas domus Israël.Profecti autem præ
dicate dicẽtes:Appropinquauit regnum
cœlorum.Infirmos sanate,leprosos mũ
date,mortuos suscitate,dæmonia eiici
te:gratuito accepistis,gratuito date. Ne
possideatis aurum,neque argentum, ne
que æs in crumenis uestris,neque peram
ad iter,neq; binas tunicas,neq; calciamẽ
ta,neq; uirgam. Nam dignus est opera
rius cibo suo.Sed in quamcunq; ciuita
tem aut uicum fueritis ingressi,exquirite

 quis in

τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστιν. καὶ ἐκεῖ μείνατε ἕως
πγ ἂν ἐξέλθητε. *Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκί-
ϛ αν, ἀσπάσασθε αὐτήν. καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία
ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν, ἐὰν δὲ
μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν, πρὸς ὑμᾶς ἐπιστρα-
πε φήτω. *Καὶ ὃς ἐὰν μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ
ϛ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς
οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε τὸν
κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν. Ἀμὴν λέγω ὑ-
μῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γο-
μόῤῥων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκεί-
πϛ νῃ. *Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβα-
ε τα ἐν μέσῳ λύκων. γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς
πζ οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. *Προ-
α σέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων. παραδώσου-
σι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συ-
ναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς, καὶ
ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε
ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς, καὶ τοῖς
πη ἔθνεσιν. *Ὅταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ
β μεριμνήσητε, πῶς ἢ τί λαλήσητε. Δοθήσεται
γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε. οὐ
γὰρ ὑμεῖς ἐστὲ οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦ-
μα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.
Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον,
καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέ-
κνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. καὶ
ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά
μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σω-
πθ θήσεται. *Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ
ι πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. ἀμὴν
γὰρ λέγω ὑμῖν. οὐ μὴ τελέσητε τὰς πό-
λεις τοῦ Ἰσραήλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
ϙ που. *Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκα-
γ λον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. ἀρ-
κετὸν τῷ μαθητῇ, ἵνα γένηται ὡς ὁ διδά-
σκαλος αὐτοῦ. καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύρι-
ϙα ος αὐτοῦ. *Εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζε-
β βοὺλ ἐκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκια-
ϙβ κοὺς αὐτοῦ; μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. *Οὐ-
β δὲν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀπο-
καλυφθήσεται

qs in ea sit dignus, atq; illic manete do-
nec exeatis. Cũ aũt intrabitis domũ, sa-
lutate illã: & siquidem fuerit domus di-
gna, ueniat pax uestra sup illam. Sin mi
nus fuerit digna, pax uestra ad uos re-
uertatur. Et quicũq; non exceperit uos,
neq; audierit sermones uestros, exeũtes
ex ædibus, aut ciuitate illa, excutite pul-
uerẽ pedum uestrorũ. Amẽ dico uobis,
Tolerabilius erit terræ Sodomorum, &
Gomorrhorũ in die iudicij, q̃ ciuitati il-
li. Ecce ego emitto uos, uelut oues in me
dio luporum. Estote igit̃ prudentes, ue-
luti serpẽtes, & simplices sicut columbæ.
Cauete autẽ ab illis hominibus, tradent
enim uos in concilia, & in conciliabulis
suis flagris cædent uos: quin & ad prin-
cipes ac reges ducemini, propter me, in
testimoniũ ipsis ac gẽtibus. At cũ tradi-
derint uos, ne sitis solliciti, quomodo,
aut quid loquamini: dabitur em̃ uobis
in illa hora quid loquamini. Non enim
uos estis illi loquentes, sed spiritus patris
uestri, qui loquitur in uobis. Tradet au-
tem frater fratrem in mortẽ, & pater fili-
um: & insurgent filij aduersus parentes,
& morte afficient eos: & eritis odio habi
ti ab omnibus propter nomen meũ. Ve
rũ qui sustinuerit usq; ad finẽ, hic saluus
fiet. Cum autem persecuti uos fuerint in
ciuitate hac, fugite in aliã. Amẽ enim di-
co uobis, Non pambulaueritis omnes ci
uitates Israẽliticas, quin iã uenerit filius
hominis. Non est discipulus supra præ-
ceptorem, neq; seruus supra dominum
suum. Sufficit discipulo ut sit sicut præ-
ceptor ipsius: & ut seruus sit sicut domi-
nus ipsius. Si ipsum patremfamiliâs uo
cauerunt Beelzebul, quanto magis do-
mesticos illius? Ne igitur metuatis eos,
Nihil enim est tectum, quod non sit re
tegendum

καλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται.
ϙγ *Ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ
ε φωτί. καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ
τῶν δωμάτων. καὶ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀπο-
κτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυνα-
μένων ἀποκτεῖναι. φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν
δυνάμενον καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ τὸ σῶμα ἀ-
πολέσαι ἐν γεέννῃ. οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσα-
ρίου πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται
ν ἐπὶ τὴν γῆν, ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. ὑμῶν
δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι, ἠριθμη-
μέναι εἰσίν. μὴ οὖν φοβηθῆτε, πολλῶν στρου-
θίων διαφέρετε ὑμεῖς. Πᾶς οὖν ὅστις ὁμο-
λογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ, ἔμπροσθεν τοῦ
ϙδ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. *Ὅστις δ' ἂν
β ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρ-
νήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός
ϙε μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. *Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλ-
ε θον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν, οὐκ ἦλθον
βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. ἦλθον γὰρ
διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ
θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην
κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς, καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώ-
που, οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. *Ὁ φιλῶν πατέρα
ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος, καὶ ὁ
φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου
ἄξιος. καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.
ϙζ *Ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐ-
γ τήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνε-
ϙη κεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν. *Ὁ δεχόμενος
α ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμε-
ϙθ νος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. ὁ δε-
ι χόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφή-
του, μισθὸν προφήτου λήψεται. καὶ ὁ δεχό-
ρ μενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν
ϛ δικαίου λήψεται. *Καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα
τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον
ρα εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ
ι ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. *Καὶ ἐγένετο
ὅτε

tegendum: & nihil occultum, quin futu-
rum sit ut sciat. Quod dico uobis in te-
nebris, dicite in luce. Et quod in aurẽ au-
ditis, prædicate in tectis. Et ne metuatis
uobis ab his qui occidũt corpus, animã
autem nõ possunt occidere. Sed metui-
te magis illum, q potest & animã & cor-
pus perdere in gehẽna. Nonne duo pas
serculi minuto asse ueneunt? & unus ex
illis nõ cadet in terram, sine patre uestro.
Vestri uero etiã pili capitis om̃es nume
rati sunt. Ne igitur metuatis, uos pluris
estis, q̃ multi passerculi. Omnis igit̃ qui
cõfitebitur me corã hominibus, confite-
bor & ego illũ corã patre meo, qui est in
cœlis. Porro quisquis negauerit me corã
hominibus, negabo eum & ego corã pa
tre meo, qui est in cœlis. Ne arbitremini
quod uenerim ad mittendũ pacẽ in ter-
ram. Non ueni ut mitterẽ pacem, sed gla
dium. Nã ueni ut dissidere faciam homi
nẽ aduersus patrem suũ, & filiam aduer
sus matrẽ suam, & sponsam aduersus so
crum suã. Et inimici hominis erũt, ij qui
sunt domestici ipsius. Qui amauerit pa
trem, aut matrem supra me, non est me
dignus: & qui amauerit filiũ, aut filiã su-
pra me, nõ est me dignus. Et qui nõ acci
pit crucem suam, ac sequitur me, non est
me dignus. Qui inuenerit animã suam,
perditurus est eam: & qui perdiderit ani
mã suam mea causa, inueniet eã. Qui re-
cipit uos, me recipit: & qui me recipit, re-
cipit eum qui misit me. Qui recipit pro-
phetã in nomine prophetæ, mercedem
prophetæ accipiet. Et qui recipit iustum
in nomine iusti, mercedem iusti accipiet.
Et quĩcq; ad bibendũ dederit uni ex pu-
sillis his poculũ aquæ frigidæ tantũ no-
mine discipuli, Amen dico uobis, nõ per
diturus est mercedem suã. Et factũ est XI
cum

ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς διατάσσων τοῖς δώ-
δεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ δι/
δάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐ/
ρβ τῶν. * Ὁ δὲ ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμω
τηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ χριστοῦ, πέμψας δύο τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ ἐρχό/
μενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; καὶ ἀπο/
κριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες
ἀπαγγείλατε ἰωάννῃ, ἃ ἀκούετε καὶ βλέπε-
τε. τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν, καὶ χωλοὶ πε/
ριπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται, καὶ κω/
φοὶ ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται, καὶ πτω/
χοὶ εὐαγγελίζονται. καὶ μακάριός ἐστιν, ὃς
ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. τούτων δὲ
πορευομένων, ἤρξατο ὁ ἰησοῦς λέγειν τοῖς
ὄχλοις περὶ ἰωάννου, τί ἐξήλθετε εἰς τὴν
ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου
σαλευόμενον; ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν;
ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσ/
μένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες, ἐν
τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν. ἀλλὰ τί
ἐξήλθετε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ λέγω ὑ-
μῖν, καὶ περισσότερον προφήτου. οὗτος
ργ γάρ ἐστι περὶ οὗ γέγραπται. * Ἰδοὺ ἐγὼ
β ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώ/
που σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου
ρδ ἔμπροσθέν σου. * Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ
β ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν, μείζων
ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. ὁ δὲ μικρότερος, ἐν
τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ
ρε ἐστίν. * Ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν ἰωάννου τοῦ
βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν.
ρϛ * πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος,
ι ἕως ἰωάννου προεφήτευσαν. καὶ εἰ θέλετε
δέξασθαι, αὐτός ἐστιν ἠλίας ὁ μέλλων ἔρ/
χεσθαι. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.
ρζ * τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην; ὁ/
μοία ἐστὶ παιδαρίοις ἐν ἀγοραῖς καθημέ/
νοις, καὶ προσφωνοῦσι τοῖς ἑταίροις αὐτῶν,
καὶ λέγουσιν, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχή/
σασθε.

cum finē fecisset Iesus mandandi duo/
decim discipulis suis, progressus est illinc
ut doceret & prædicaret in ciuitatibus il/
lorum. Iohannes autem cum audisset in
carcere facta Christi, missis duobus di/
scipulis suis dixit illi: Tu es ille qui uentu
rus est, an alterum expectamus? Et re/
spondens Iesus dixit illis: Ite & renun/
ciate Iohanni ea quæ auditis & uidetis.
Cæci uisum recipiunt, & claudi ambu/
lant, leprosi mundantur, & surdi audiūt,
mortui excitantur, & pauperes lætum
accipiunt euangelij nuncium. Et beatus
est quisquis non fuerit offensus per me.
Euntibus autem illis, cœpit Iesus dicere
turbis de Iohāne: Quid existis in deser/
tum ut uideretis? Num arundinē quæ
agitatur à uento? Age, quid existis ut ui
deretis? Num hominem mollibus uesti
bus amictum? Ecce qui mollia gestant,
in domibus regum sunt. At quid existis
uidere? Num prophetā? Certe dico uo/
bis, & excellentiorem propheta. Hic est
enim de quo scriptum est: Ecce ego mit/
to nuncium meum ante faciem tuā, qui
præparaturus est uiam tuam ante te.
Amen dico uobis, non exortus fuit in/
ter eos, qui nascuntur è mulieribus ma/
ior Iohanne Baptista. Attamen is qui
minor est in regno cœlorum, maior illo
est. Porro à diebus Iohannis Baptistæ,
usq; ad hunc diē, regnum cœlorum uim
patitur, & uiolenti rapiunt illud. Nam
omnes prophetæ, & ipsa lex, usq; ad Io/
hannē prophetauerunt. Et si uultis reci/
pere, ipse est Helias ille, q uenturus erat.
Qui habet aures ad audiendum, audi/
at. Sed cui assimilabo generationem
hanc? Similis est pueris, qui sedent in
foris, & acclamant sodalibus suis, ac di/
cunt: Tibia cecinimus uobis, & nō salta/
stis

σασθε. ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε. ἦλ
θε γὰρ ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ
λέγουσιν, ὅτι δαιμόνιον ἔχει. ἦλθεν ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγου/
σιν, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπό/
της, τελωνῶν φίλος, καὶ ἁμαρτωλῶν, καὶ ἐδι/
καιώθη ἡ σοφία, ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς.
ρη * Τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐ-
ε γένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ
ρθ μετενόησαν. * οὐαί σοι χοραζείν, οὐαί σοι βηθ
ι σαϊδάν, ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένοντο αἱ/
δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν
ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν. πλὴν λέγω
ὑμῖν, τύρῳ καὶ σιδῶνι, ἀνεκτότερον ἔσται ἐν
ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν. καὶ σὺ καπερναούμ, ἡ
ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ἅδου κατα/
βιβασθήσῃ, ὅτι εἰ ἐν σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυ-
νάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμειναν ἂν μέ-
χρι τῆς σήμερον. πλὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι γῇ σο
δόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως,
ρι ἢ σοί. * Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ ἰη/
ε σοῦς, εἶπεν, ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ κύριε
τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν, καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας
αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο
ρια εὐδοκία ἔμπροσθέν σου. * πάντα μοι παρε/
γ δόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου, * καὶ οὐδεὶς ἐπι
ριβ γινώσκει τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν
ριγ πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ
γ ἐὰν βούληται ὁ υἱός, ἀποκαλύψαι. * Δεῦτε
πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ πεφορτισ-
μένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἄρατε τὸν
ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ
ὅτι πρᾶός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ
εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν, ὁ
γὰρ ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου
ριδ ἐλαφρόν ἐστιν. * Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, ἐπο-
β ρεύθη ὁ ἰησοῦς τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορί
μων. οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο
τίλλειν στάχυας, καὶ ἐσθίειν. οἱ δὲ φαρισαῖοι ἰδόν
τες εἶπον αὐτῷ. ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν,
ὃ οὐκ

stis lugubria cecinimus uobis, & non plan/
xistis. Venit enim Iohannes, nec edens, nec
bibens, & aiunt: Dæmonium habet. Venit
filius hominis edens ac bibens, & dicūt: En
hominem comedonem, & uini potorem,
publicanis amicum, ac peccatoribus, & iu/
stificata est sapientia à filijs suis. Tūc cœpit
exprobrare ciuitatibus, in quibus æditæ fu
erant plurimæ uirtutes ipsius, quod scelerū
eas nō pœnituisset. Væ tibi Chorazin. Væ
tibi Bethsaidan: quoniam si in urbe Tyri,
aut Sidonis factæ fuissent uirtutes, quæ fa
ctæ sunt in uobis, olim in sacco & cinere sce
lerum suorum pœnitentiam egissent. Atta
men dico uobis, Tyro & Sidoni, tolerabili/
us erit in die iudicij quàm uobis. Et tu Ca/
pernaum, quæ es usq; ad cœlum exaltata,
usq; ad inferos detraheris: quoniā si in So/
domis æditæ fuissent uirtutes, quæ æditæ
sunt in te, mansissent usq; ad hodiernū di/
em. Veruntamen dico uobis, quod Sodo/
mis tolerabilius erit in die iudicij, quàm ti/
bi. In illo tempore respondens Iesus dixit:
Gratias ago tibi pater, domine cœli & ter/
ræ, quod absconderis hæc à sapientibus &
prudentibus, & reuelaris ea paruulis. Certe
pater, sic fuit bona uolūtas apud te. Omnia
mihi tradita sunt à patre meo: & nemo no/
uit filium, nisi pater: neq; patrē quisquàm
nouit, nisi filius, & cuicunque uoluerit filius
reuelare. Venite ad me omnes, qui labora/
tis, & onerati estis, & ego refocillabo uos.
Tollite iugum meum super uos, & discite
à me, quod mitis sim, & humilis corde, &
inuenietis requiem animabus uestris. Iu/
gum enim meum commodum est, & onus
meum leue est. In illo tempore, ibat
Iesus sabbatis per segetes. Discipuli ue/
ro illius esuriebant, & cœperunt uellere spi/
cas, & comedere. At pharisæi cum uidissent
dixerunt illi; Ecce discipuli tui faciunt,
quod nō

ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαββάτῳ. ὁ δὲ εἶπεν αὐ-
ριε τοῖς, *οὐκ ἀνέγνωτε, τί ἐποίησεν δαβίδ, ὅτε
ι ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; πῶς εἰσῆλ-
θεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς
προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ
φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι
μόνοις. ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς
σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον
βεβηλοῦσι, καὶ ἀναίτιοί εἰσιν; λέγω δὲ ὑμῖν,
ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζων ἐστὶν ὧδε. εἰ δὲ ἐγνώκει-
τε, τί ἐστιν ἔλεος θέλω, καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν
κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους. κύριος γάρ
ἐστι καὶ τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. καὶ
μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν
ρις αὐτῶν, *καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν, τὴν χεῖρα
β ἔχων ξηράν. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγον-
τες, εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασι θεραπεύειν; ἵνα κα-
τηγορήσωσιν αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. τίς ἔσται
ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃς ἕξει πρόβατον ἕν, καὶ
ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον,
οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; πόσῳ οὖν διὰ-
φέρει ἄνθρωπος προβάτου. ὥστε ἔξεστι τοῖς
σάββασι καλῶς ποιεῖν. τότε λέγει τῷ ἀν-
θρώπῳ. ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου, καὶ ἐξέτεινε,
ριζ καὶ ἀπεκατεστάθη ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. *οἱ δὲ
δ φαρισαῖοι ἐξελθόντες συμβούλιον ἔλαβον
ριη κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν. *ὁ δὲ
ι ἰησοῦς γνούς, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν, καὶ ἠκο-
λούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθερά-
πευσεν αὐτοὺς πάντας, καὶ ἐπετίμησεν αὐ-
τοῖς, ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν. ὅπως
πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέ-
» γοντος, ἰδοὺ ὁ παῖς μου ὃν ᾑρέτισα, ὁ ἀγα-
» πητός μου εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου.
» θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν, καὶ κρίσιν
» τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ. οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυ-
» γάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις
» τὴν φωνὴν αὐτοῦ. κάλαμον συντετριμμένον
» οὐ κατεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει,
» ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν, καὶ
ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσιν.
τότε

quod non licet facere in sabbato. Ille uero
dixit eis: Non legistis quid fecerit Dauid,
cum esuriret ipse, & hi qui erant cum illo?
Quomodo ingressus sit in domum dei, &
panes propositionis ederit, quos ipsi non li
cebat edere: neque his qui cum illo erant, nisi
sacerdotibus solis. Aut non legistis in lege,
quod sabbatis sacerdotes in templo sabba-
tum prophanant, & crimine uacant? Dico
autem uobis, quod templo maior est hoc
in loco. Quod si sciretis quid sit, Misericor-
diam uolo, & non sacrificium, nequaquam
condemnassetis insontes. Nam dominus est
& sabbati, filius hominis. At progressus il-
κα linc, uenit in synagogam illorum, & ecce ho
mo erat, manum habens aridam: & interro-
gabant illum, dicentes: Licet ne sabbatis cu
rare? ut accusarent eum. At ille dixit eis: Quis
erit ex uobis homo, qui habebit ouem unam,
& si ea inciderit sabbatis in foueam, nónne
apprehendet illam & eriget? Quanto igi-
tur præstantior est homo oue? Licet igitur
sabbatis beneficio afficere. Tunc dicit ho-
mini: Extende manum tuam: & is extendit
ac restituta est sanitati, sicut altera. Porrò
pharisæi egressi, ceperunt consilium aduer-
sus eum, quomodo illum perderent. At Ie-
sus ubi nouisset, secessit illinc, secutæque sunt
eum turbæ multæ, & sanauit eos omnes,
& interminatus est illis, ne se facerent mani
festum: ut compleretur quod dictum erat
per Esaiam prophetam, qui ait: Ecce filius
meus, quem elegi: dilectus meus, in quo si-
bi bene complacuit anima mea. Ponam
spiritum meum super illum, & iudicium
gentibus annunciabit. Non contendet, ne-
que clamabit, neque audiet quisquam in
plateis uocem eius. arundinem comminu-
tam, non confringet, & linum fumigans non
extinguet, donec eiiciat ad uictoriam iudi-
cium: & in nomine illius gentes sperabunt.
Tunc

ριθ *τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος
ε τυφλὸς καὶ κωφός, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν,
ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κωφόν, καὶ λαλεῖν καὶ
ρκ βλέπειν. *καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι, καὶ
ζ ἔλεγον, μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς δαβίδ; *οἱ δὲ
ρκα φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον. οὗτος οὐκ ἐκ-
β βάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ βεελζεβοὺλ
ρκβ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων. *εἰδὼς δὲ ὁ ἰησοῦς
β τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς. πᾶσα βα-
σιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, ἐρημοῦται. καὶ
πᾶσα πόλις, ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς,
οὐ σταθήσεται. καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκ-
βάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσε-
ται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; καὶ εἰ ἐγὼ ἐν βεελζε-
βοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν, ἐν
τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν ἔσον-
ται κριταί. εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐκ-
βάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἢ πῶς δύναταί τις εἰσελ-
θεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεύη
αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν
ἰσχυρόν, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπά-
σει; ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι, καὶ ὁ
ρκγ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει. *διὰ τοῦ-
β το λέγω ὑμῖν. πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφη-
μία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, ἡ δὲ τοῦ πνεύ-
ματος βλασφημία, οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀν-
θρώποις. καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ
τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ. ὃς δ' ἂν εἴ-
πῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθή-
σεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι, οὔτε ἐν
ρκδ τῷ μέλλοντι. *ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον κα-
ι λόν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσα-
τε τὸ δένδρον σαπρόν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ
σαπρόν. ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γι-
νώσκεται. γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε
ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ πε-
ρισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ.
ρκε *ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυ-
ε ροῦ τῆς καρδίας ἐκβάλλει τὰ ἀγαθά, καὶ ὁ πο-
νηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ, ἐκβάλ-
λει πονηρά

κβ Tunc adductus est ad eum, qui dæmo-
nio agitabatur cæcus ac mutus, & sana-
uit illum, ita ut cæcus ac mutus & loque-
retur & cerneret. Et obstupuerunt omnes
turbæ, dicebantque: Num hic est ille filius
Dauid? At pharisæi cum audissent dice-
bant: Hic non eiicit dæmonia, nisi præsi-
dio Beelzebul principis dæmoniorum. Ie-
sus autem cum sciret cogitationes illorum,
dixit illis: Omne regnum diuisum aduer-
sus sese desolatur, & omnis ciuitas, aut
domus diuisa aduersus seipsam, non sta
bit. Et si satanas satanam eiicit, aduersus
seipsum diuisus est. Quomodo igitur sta-
bit regnum illius? Et si ego præsidio Be-
elzebul eiicio dæmonia, filii uestri cuius
præsidio eiiciunt? Propterea ipsi iudica-
bunt de uobis. Quod si spiritu dei ego
eiicio dæmonia, ergo peruenit ad uos re
gnum dei. Alioqui quomodo potest ali
quis intrare domum potentis, & uasa il-
lius diripere, nisi prius uinxerit potentem,
& tunc domum illius diripiet? Qui non est
mecum, aduersum me est: & qui non con
gregat mecum, spargit. Propterea dico
uobis: Omne peccatum & conuitium re
mittetur hominibus, at conuitium in spi
ritum, non remittetur hominibus. Et qui-
cunque dixerit uerbum aduersus filium
hominis, remittetur illi. Qui autem dixe
rit aduersus spiritum sanctum, non re-
mittetur ei, neque in præsenti seculo, ne-
que in futuro. Aut facite arborem bonam,
& fructum eius bonum, aut facite arbo-
rem uitiosam, & fructum illius uitiosum.
Nam è fructu arbor agnoscitur. Proge-
nies uiperarum, quomodo potestis bo-
na loqui, cum sitis mali? Siquidem ex abun
dantia cordis os loquitur. Bonus homo
è bono thesauro cordis, expromit bona:
& malus homo ex malo thesauro depro

ρκς λα πονηρά. * Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πᾶν ῥῆμα
ι ἀργὸν ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀπο-
δώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον, ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.
ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν
ρκζ λόγων σου καταδικασθήσῃ. * Τότε ἀπεκρίθη-
ε σαν τινες τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων λέ-
ρκη γοντες. * Διδάσκαλε, θέλομεν ἀπό σου ση-
μεῖον ἰδεῖν. * Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς.
Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς, σημεῖον ἐπιζητεῖ,
καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖ-
ον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. ὥσπερ γὰρ ἦν ἰωνᾶς
ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας, καὶ τρεῖς
νύκτας, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ
καρδίᾳ τῆς γῆς, τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύ-
κτας. ἄνδρες νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρί-
σει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦ-
σιν αὐτὴν, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰω-
νᾶ. καὶ ἰδοὺ πλεῖον ἰωνᾶ ὧδε. βασίλισσα νό-
του ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενε-
ᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτὴν, ὅτι ἦλθεν
ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν
σολομῶντος. καὶ ἰδοὺ πλεῖον σολομῶντος
ρκθ ὧδε. * Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι᾽ ἀνύ-
δρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑ-
ρίσκει. τότε λέγει, ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου
ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὼν εὑρίσκει σχολάζον-
τα, σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. τότε
πορεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ᾽ ἑαυτοῦ
ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ,
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ. καὶ γίνεται τὰ
ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, χείρονα τῶν
πρώτων, οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ
ρλ πονηρᾷ. * Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς
β ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἱ-
στήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι. εἶπε
δέ τις αὐτῷ. ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελ-
φοί σου, ἔξω ἑστήκασιν, ζητοῦντές σοι λαλῆ-
σαι. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ εἰπόντι αὐ-
τῷ. τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ
ἀδελφοί μου; καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ
ἐπὶ τοὺς

mit mala. Sed dico uobis, quod de quocunque uerbo ocioso, quod locuti fuerint homines, reddituri sunt rationem in die iudicij. Nam ex dictis tuis iustificaberis, & ex dictis tuis condemnaberis. Tunc interrogauerunt eum quidam è scribis ac
κγ pharisæis, dicentes: Præceptor, uolumus ex te signum uidere. At ille respondēs dixit illis: Generatio praua & adultera signum quærit, & signum non dabitur illi, nisi signum Ionæ prophetæ. Quemad modum enim fuit Ionas in uetre ceti tribus diebus, ac tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terræ, tribus dieb9 & tribus noctibus. Viri Niniuitæ surgēt in iudicio, cum generatione hac, & condemnabūt eam, quod ipsi resipuerint ad prædicationem Ionæ. Et ecce plus quàm Ionas est hoc loco. Regina Austri surget in iudicio cum generatione hac, & condemnabit eam, quod uenerit a finibus terræ, ad audiendam sapientiam Solomonis. Et ecce plus quàm Solomon est in hoc loco. Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, perambulat per arentia loca, quærens requiem, & non inuenit. Tunc dicit, reuertar in domū meā, unde exiui: & cum uenerit, reperit eā uacantem, & scopis purgatam, atque ornatam. Tunc abit, & adiungit sibi septem alios spiritus sceleratiores se, & ingressi inhabitat illic: & fiūt postrema hominis illius, peiora primis: sic erit & generationi huic peruersæ. Cum autem adhuc loqueretur turbis, ecce mater & fratres eius stabant foris, quærētes ei loqui. Dixit autem illi quidam: Ecce mater tua & fratres tui foris stant, quærentes tibi loqui. At ille respondens dixit ei, qui sibi renunciauerat: Quæ est mater mea, aut qui sunt fratres mei? Et protensa manu sua in

ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν. ἰδοὺ ἡ μή-
τηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου. ὅς τις γὰρ ἂν
ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρα-
νοῖς, αὐτός μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μή-
ρλα τηρ ἐστίν. * Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἐξελθὼν
β ὁ ἰησοῦς ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἐκάθητο παρὰ τὴν θά-
λασσαν, καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι
πολλοὶ, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάντα
καθῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγια-
λὸν ἑστήκει. καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν
παραβολαῖς λέγων. ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπεί-
ρων τοῦ σπείρειν, καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ἃ
μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἦλθε τὰ πε-
τεινὰ, καὶ κατέφαγεν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπε-
σεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν
πολλὴν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε διὰ τὸ μὴ
ἔχειν βάθος γῆς. ἡλίου δὲ ἀνατείλαν-
τος, ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν
ῥίζαν, ἐξηράνθη. ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς
ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ ἀ-
πέπνιξαν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν
γῆν τὴν καλὴν, καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὃ
μὲν ἑκατὸν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκον-
τα. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. καὶ
προσελθόντες οἱ μαθηταὶ, εἶπον αὐτῷ.
διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; ὁ
δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ὑμῖν δέ-
δοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας
ρλβ τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται, * Ὅς τις
ι γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ περισσευθήσε-
ται, ὅς τις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται
ρλγ ἀπ᾽ αὐτοῦ. * Διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐ-
α τοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσιν,
καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ συνίου-
σιν. καὶ ἀναπληροῦται ἐπ᾽ αὐτοῖς ἡ προ-
„ φητεία ἡσαΐου ἡ λέγουσα. ἀκοῇ ἀκούσε-
„ τε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέ-
„ ψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. ἐπαχύνθη γὰρ ἡ
„ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ
„ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς
„ αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μή ποτε ἴδωσι τοῖς
ὀφθαλμοῖς

in discipulos suos, dixit: Ecce mater mea, & fratres mei. Quisquis enim fecerit uoluntatem patris mei, qui est in cœlis, ipse meus frater & soror & mater est.

XIII In die uero illo, egressus Iesus è domo, sedit iuxta mare, & congregatæ sunt ad illum turbæ multæ, adeo ut ipse nauim ingressus sederet, & uniuersa turba in littore stabat. Ac dicebat illis multa
κδ per similitudines, dicens: Ecce exijt qui seminabat ad seminandum: & cum seminaret, alia quidem ceciderunt iuxta uiā, & uenerunt uolucres, ac deuorauerūt ea. Alia uero ceciderunt in loca saxosa, ubi non habebāt multum terræ, & protinus exorta sunt, propterea quod nō haberent profunditatem terræ: cum autē exortus esset sol, exusta sunt: & quia nō habebant radicem, exaruerunt. Alia rursus ceciderunt in spinas, & insurrexerūt spinæ, & suffocauerunt ea. Alia uero ceciderūt in terram bonam, & dederunt fructum: aliud quidem centuplum, aliud uero sexagecuplum, aliud uero trigecuplū. Qui habet aures ad audiendū, audiat. Et adeuntes discipuli, dixerūt illi: Quare per parabolas loqueris illis? At ille respondens dixit eis: Vobis datum est nosse mysteria regni cœlorum, illis autem non est datum. Quisquis enim habet, dabitur illi, & reddetur abundantior. Quisquis autē non habet, etiam illud quod habet, tolletur ab eo. Propterea p parabolas loquor illis: quia uidentes non uident, & audientes non audiunt, nec intelligunt. Et completur in illis prophetia Esaiæ, quæ dicit: Auribus audietis, & non intelligetis: & uidentes uidebitis, & non cernetis. Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos suos occluserunt, ne quando uiderent

» ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ
» καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰά-
ρλδ σωμαι αὐτούς. * Ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφ-
ε θαλμοὶ, ὅτι βλέπουσι, καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν,
ὅτι ἀκούει. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι πολ
λοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν
ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ
ρλε ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. * Ὑμεῖς οὖν
β ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος.
παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλεί
ας, καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς,
καὶ ἁρπάζει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ
αὐτοῦ. οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπα-
ρείς. Ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρεὶς, οὗτός
ἐστιν, ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ εὐθὺς με-
τὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτὸν, οὐκ ἔχει δὲ
ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστιν.
γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν
λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζεται. ὁ δὲ εἰς τὰς
ἀκάνθας σπαρεὶς, οὗτός ἐστιν, ὁ τὸν λόγον
ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου,
καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνίγει τὸν
λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται. ὁ δὲ ἐπὶ
τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρεὶς, οὗτός ἐστιν, ὁ τὸν
λόγον ἀκούων καὶ συνιὼν, ὃς δὴ καρπο-
φορεῖ καὶ ποιεῖ, ὁ μὲν ἑκατὸν, ὁ δὲ ἑξή-
ρλς κοντα, ὁ δὲ τριάκοντα. * Ἄλλην παρα-
ι βολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων. ὡμοιώ-
θη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπεί
ροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ,
ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους ἦλ-
θεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἔσπειρε ζιζάνια
ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθεν. ὅτε
δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν ἐ-
ποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. προσελ
θόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου, εἶ-
πον αὐτῷ. κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔ-
σπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει
τὰ ζιζάνια; Ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, ἐχθρὸς ἄνθρω-
πος τοῦτο ἐποίησεν. Οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον
αὐτῷ. θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξω-
μεν

oculis, & auribus audirent, & corde intel-
ligerent, & conuertantur, & ſanem illos.
Veſtri uero beati ſunt oculi, quia uident:
& aures ueſtræ, quia audiunt. Amē enim
dico uobis, quod multi prophetæ & iu-
ſti deſiderauerunt uidere quæ uidetis, &
non uiderunt: & audire quæ auditis, &
non audierunt. Vos igitur audite para-
bolam ſeminantis. Cum quiuis audit
ſermonem regni, & non intelligit, uenit
ille malus, & rapit id quod ſeminatum
eſt in corde illius: hic eſt qui iuxta uiam
ſeminatus fuit. At qui in petricoſa ſemē
iactum exceperat, hic eſt, qui uerbum
audit, ac protinus cum gaudio accipit il-
lud: uerum non habet radicem in ſemet
ipſo, ſed temporarius eſt. Porrò cum in-
ciderit afflictio, aut perſecutio propter
ſermonem, continuo offenditur. At qui
in ſpinas ſemen exceperat, hic eſt, qui
uerbum audit: & cura ſeculi huius, dece
ptióque diuitiarum ſuffocat ſermonem,
& infrugifer redditur. Cæterum qui in
terram bonam excepit ſemen, hic eſt,
qui ſermonem audit & intelligit, qui de
nique fructum quoque reddit ac facit,
alius quidem centuplum, alius uero ſexa
gecuplum, alius uero trigecuplum. Ali-
am parabolam propoſuit eis, dicens: Aſ-
ſimilatum eſt regnum cœlorum homini
ſeminanti bonum ſemen in agro ſuo:
ſed dormientibus hominibus uenit illi-
us inimicus, & ſeminauit zizania inter
triticum, abijtq́. Cum autē germinaſſet
herba, & fructum feciſſet, tunc apparue-
runt & zizania. Accedentes autē ſerui pa
triſfamiliâs, dixerūt illi: Domine, nónne
bonum ſemē ſeminaras in tuo agro? un-
de igitur habet zizania? Ille uero dixit il
lis: Inimicus homo hoc fecit. Serui autē
dixerunt illi: Vis igit' abeamus & colliga
mus

μεν αὐτά; Ὁ δὲ ἔφη, οὔ. μήποτε συλλέγον-
τες τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν
σῖτον, ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέ-
χρι τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ,
ἐρῶ τοῖς θερισταῖς, συλλέξατε πρῶτον τὰ ζι-
ζάνια, καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δεσμὰς πρὸς
τὸ κατακαῦσαι αὐτά. τὸν δὲ σῖτον συνα-
ρλζ γάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου. * Ἄλλην πα
β ραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων. Ὁμοία
ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπε-
ως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀ-
γρῷ αὐτοῦ, ὃ μικρότερον μέν ἐστι πάντων τῶν
σπερμάτων. ὅταν δὲ αὐξηθῇ μεῖζον τῶν λα-
χάνων ἐστὶ, καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν
τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατασκηνοῦν
ρλη ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ. * Ἄλλην παραβο-
ε λὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς. Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασι-
λεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυ-
νὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως
ρλθ οὗ ἐζυμώθη ὅλον. * Ταῦτα πάντα ἐλά-
5 λησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις,
καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς, ὅ-
πως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου
λέγοντος. ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στό-
μα μου, ἐρεύξομαι ἀποκεκρυμμένα ἀπὸ
ρμ καταβολῆς κόσμου. * Τότε ἀφεὶς τοὺς ὄ-
ι χλους, ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ Ἰησοῦς. καὶ
προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγον-
τες, φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζι-
ζανίων τοῦ ἀγροῦ. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν
αὐτοῖς. ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, ἐστὶν ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. ὁ δὲ ἀγρός ἐστιν ὁ κόσ-
μος. τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ
υἱοὶ τῆς βασιλείας. τὰ δὲ ζιζάνια εἰσὶν οἱ
υἱοὶ τοῦ πονηροῦ. ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρων αὐ-
τά ἐστιν ὁ διάβολος. ὁ δὲ θερισμὸς συν-
τέλεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν. οἱ δὲ θερισταὶ ἄγ-
γελοί εἰσιν. ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια,
καὶ πυρὶ κατακαίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντε-
λείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν
ἐκ τῆς βασιλείας

mus ea? At ille dixit. Non, ne dum col
ligitis zizania, eradicetis ſimul cum il-
lis & triticum: ſinite pariter creſcere u-
traque uſque ad meſſem, & in tempo-
re meſſis dicam meſſoribus: Colligite
primum zizania, & colligate ea in fa-
ſciculos ad comburendum ea: triticum
uero congregate in horreum meum.
Aliam parabolam propoſuit eis, dicēs:
Simile eſt regnum cœlorum grano ſi-
napis, quod acceptum homo ſemina-
uit in agro ſuo, quod minimū eſt om-
nium ſeminum. Cæterum ubi excreue-
rit maximum eſt inter holera, & fit ar-
bor, adeo ut ueniant uolucres cœli, &
nidulentur in ramis illius. Aliam para
bolam dixit illis: Simile eſt regnū cœ-
lorum fermento, quod acceptum mu-
lier abſcondidit in farinæ ſatis tribus,
donec fermentaretur totum. Hæc om-
nia locutus eſt Ieſus per parabolas ad
turbas, & ſine parabola nihil locutus
eſt illis: ut compleretur quod dictum
fuerat per prophetam, qui ait: Aperi-
am in parabolis os meum, eructabo
abſcondita à conſtitutione mundi.
Tunc dimiſſis turbis, uenit in domum
Ieſus, & acceſſerunt ad illum diſcipuli
eius, dicentes: Explica nobis parabo-
lam zizaniorum agri. At ille reſpon-
dens, dixit illis: Qui ſeminat bonum
ſemen, eſt filius hominis: ager autem
eſt mundus. Porrò bonum ſemen, ij
ſunt filij regni: zizania uero ſunt, filij il
lius mali: inimicus autem qui ſeminat
ea, eſt diabolus: meſſis uero, conſum-
matio ſeculi eſt: meſſores autem, an-
geli ſunt. Sicut igitur colliguntur zi-
zania, & igni comburuntur, ſic erit in
conſummatione ſeculi huius. Mittet fi
lius hominis angelos ſuos, & colligent

ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδα-
λα, καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν, καὶ
λ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυ-
ρός. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν
ὀδόντων. τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς
ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν.
ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. πάλιν ὁ-
μοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ
κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρω-
πος ἔκρυψεν, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑ-
πάγει, καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ, καὶ ἀ-
γοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον. πάλιν ὁμοία
ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμ-
πόρῳ, ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας, ὃς εὑ-
ρὼν ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν
πέπρακε πάντα ὅσα εἶχεν, καὶ ἠγόρα-
σεν αὐτόν. πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θά-
λασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγού-
σῃ, ἣν ὅτε ἐπληρώθη ἀναβιβάσαντες ἐπὶ
τὸν αἰγιαλόν, καὶ καθίσαντες συνέλεξαν
τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβα-
λον. οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος.
ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀφοριοῦσι τοὺς
πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων, καὶ βαλοῦ-
σιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός, ἐκεῖ
ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόν-
των. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. συνήκατε ταῦτα
πάντα; λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ κύριε. ὁ δὲ εἶ-
πεν αὐτοῖς. διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μα-
θητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὁ-
μοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅς τις ἐκ-
βάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά.
* καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς τὰς πα-
ρμα α ραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖθεν. καὶ ἐλ-
θὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐ-
τοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, ὥστε ἐκπλήττεσθαι
αὐτοὺς καὶ λέγειν. πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη
καὶ αἱ δυνάμεις; οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος
υἱός; οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται μαριάμ, καὶ οἱ
ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἰάκωβος καὶ ἰωσῆς καὶ σίμων καὶ ἰού-
δας

è regno illius oĩa offendicula, & eos
qui patrant iniquitatem, ac mittent il-
los in caminum ignis: ibi erit ploratus,
ſtridórque dentium. Tunc iuſti fulge-
bunt ut ſol in regno patris ſui. Qui ha
bet aures ad audiendum, audiat. Rur
ſum, ſimile eſt regnum cœlorum the-
ſauro abſconſo in agro, quem reper-
tum homo abſcondidit: & præ gaudio
quod habet ſuper eo, abit: & omnia
quæcunque habet, uendit, ac mercatur
agrum illum. Rurſum, ſimile eſt re-
gnum cœlorum homini negociatori,
quærẽti pulchras margaritas: qui cum
inuenerit unam precioſam margari-
tam, abiens uendidit omnia quæ poſ-
ſidebat, & mercatus eſt illam. Rurſum,
ſimile eſt regnum cœlorum uerriculo
iacto in mare, & ex omni genere con-
trahenti: quod cum impletum fuiſſet,
ſubduxerunt in littus: & ſedentes colle-
gerunt quæ bona ſunt in uaſa: quæ ue
ro mala, foras abiecerunt. Sic futurum
eſt in conſummatione ſeculi: uenient
angeli, & ſegregabunt malos de me-
dio iuſtorum, & mittent eos in cami-
num ignis, illic erit ploratus & ſtridor
dentium. Dicit illis Ieſus: Intellexiſtis
hæc omnia? Dicũt illi: Etiam domine.
At ille dixit illis: Propterea omnis ſcri-
ba doctus ad regnum cœlorum, ſimi-
lis eſt homini patrifamiliâs, qui depro
mit è theſauro ſuo noua & uetera. Et
factum eſt, ut cum finiſſet Ieſus ſermo
nes hos, digrederetur illinc. Et cum ue-
niſſet in patriam ſuam, docuit in ſyna-
goga illorum, ita ut ſtuperent ac dice-
rent: Vnde huic ſapientia hæc & uirtu
tes? Nónne hic eſt ille fabri filius? Nón
ne mater eius uocatur Mariã, & fratres
eius Iacobus & Ioſes & Simon & Iu-
das

δας; καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι
πρὸς ὑμᾶς εἰσίν; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα
πάντα; καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.
ρμβ * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐκ ἔστι προ-
α φήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ,
καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ
δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.
ρμγ * ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν ἡρώδης ὁ κε
β τετράρχης τὴν ἀκοὴν ἰησοῦ, καὶ εἶπε τοῖς
παισὶν αὐτοῦ, οὗτός ἐστιν ἰωάννης ὁ βαπτι-
στής, αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ
τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ.
ρμδ * ὁ γὰρ ἡρώδης κρατήσας τὸν ἰωάννην ἔδη-
β σεν αὐτόν, καὶ ἔθετο εἰς φυλακὴν διὰ ἡρωδιά-
δα τὴν γυναῖκα φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ
αὐτοῦ. ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ ἰωάννης. οὐκ ἔξε-
στί σοι ἔχειν αὐτήν. καὶ θέλων αὐτὸν ἀπο-
κτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφή-
ρμε την αὐτὸν εἶχον. * γενεσίων δὲ ἀγομένων,
ς τοῦ ἡρώδου, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς ἡρω-
διάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρεσε τῷ ἡρώ-
δῃ. ὅθεν μεθ᾽ ὅρκου ὡμολόγησεν, αὐτῇ δοῦ-
ναι ὃ ἐὰν αἰτήσηται. ἡ δὲ προβιβασθεῖσα
ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς. δός μοι φησὶν ὧδε
ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βα-
πτιστοῦ. καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς. διὰ δὲ τοὺς
ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους ἐκέλευσε
δοθῆναι αὐτῇ. καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισεν
τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἠνέχθη ἡ κε-
φαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἐδόθη τῷ
κορασίῳ, καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐτῆς. καὶ
προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἦραν τὸ
σῶμα, καὶ ἔθαψαν αὐτό. καὶ ἐλθόντες ἀ-
πήγγειλαν τῷ ἰησοῦ. * καὶ ἀκούσας ὁ
ρμς γ ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς
ἔρημον τόπον κατ᾽ ἰδίαν. καὶ ἀκού-
σαντες οἱ ὄχλοι, ἠκολούθησαν αὐτῷ πε-
ζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων. καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰη-
σοῦς εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγ-
χνίσθη ἐπ᾽ αὐτοῖς, καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀῤ-
ρμζ ῥώστους αὐτῶν. * ὀψίας δὲ γενομένης,
προσῆλθον

das? & ſorores illi⁹ nónne oĩes apud
nos ſunt? Vnde igitur huic hæc oĩa?
Et offendebãtur ſuper eo. Ieſus autem
dixit illis: Non eſt propheta expers ho
noris, niſi in patria ſua, & domo ſua. Et
nõ ædidit illic uirtutes multas propter
incredulitatem illorum.
In illo tempore audiuit Herodes te- XIIII
trarcha famam Ieſu, & dixit famulis ſu
is: Hic eſt Iohãnes Baptiſta, is ſurrexit
à mortuis, & ideo uirtutes agũt in illo.
Nam Herodes ceperat Iohannem &
uinexat, ac poſuerat in carcere propter
Herodiadem uxorem Philippi fratris
ſui. Dicebat enim illi Iohannes: Non li
cet tibi habere eam. Et cum uellet eum
occidere, metuebat multitudinem, pro-
pterea quod illum ceu prophetam ha-
bebant. Cùm autem celebraretur nata-
lis Herodis, ſaltabat filia Herodiadis
in medio, & placuit Herodi. Vnde cũ
iureiurando pollicitus eſt, ſe daturũ illi
quicqd peteret. At illa prius inſtructa
à matre ſua: Da mihi, inquit, hic in pa-
tina caput Iohannis baptiſtæ. Et indo-
luit rex: attamen propter iuſiurandum
& eos qui ſimul accumbebant iuſſit ei
dari: & miſſis carnificibus, amputauit
caput Iohãnis in carcere: & allatum eſt
caput eius in patina, datumq́ꝫ eſt puel-
læ, atqꝫ illa obtulit matri ſuæ. Et acceſſe-
runt diſcipuli eius, & ſuſtulerũt corpus,
ac ſepelierunt illud: abieruntq́ꝫ & renũ
ciarunt Ieſu. Id cum audiſſet Ieſus, ſe-
ceſſit illinc in naui ad deſertum locũ ſe-
orſim. Et cum audiſſent turbæ, ſecutæ
ſunt illum itinere pedeſtri relictis urbi-
bus. Et egreſſus Ieſus uidit multam tur
bam: & tactus eſt affectu miſericordiæ
erga illos, ſanauitq́ꝫ ex illis qui male ua
lebant. Porrò cum appetiſſet ueſpera,
 adierunt

προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγον-
τες. ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη
παρῆλθεν, ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀ-
πελθόντες εἰς τὰς κώμας, ἀγοράσωσιν ἑ-
αυτοῖς βρώματα. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς.
οὐ χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν, δότε αὐτοῖς
ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ. οὐκ
ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους, καὶ δύο
ἰχθύας. ὁ δὲ εἶπεν. φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε.
καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ
τοὺς χόρτους, καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους
καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν
οὐρανὸν, εὐλόγησεν, καὶ κλάσας, ἔδωκε
τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ
τοῖς ὄχλοις, καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορ-
τάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασ-
μάτων, δώδεκα κοφίνους πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθί-
οντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι χωρὶς
ρμη γυναικῶν καὶ παιδίων. * καὶ εὐθέως ἠνάγ-
ς κασεν ὁ ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι
εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέ-
ρμθ ραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. * καὶ ἀπο-
β λύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ'
ρν ἰδίαν προσεύξασθαι. * ὀψίας δὲ γενομένης,
δ μόνος ἦν ἐκεῖ. τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς
θαλάσσης ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυ-
μάτων, ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος, τε-
τάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἀπῆλθε πρὸς αὐ-
τοὺς ὁ ἰησοῦς, περιπατῶν ἐπὶ τὴν θάλασ-
σαν. καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν
θάλασσαν περιπατοῦντα, ἐταράχθησαν, λέ-
γοντες, ὅτι φάντασμά ἐστιν. καὶ ἀπὸ τοῦ
φόβου ἔκραξαν. εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐ-
τοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγων, θαρσεῖτε ἐγώ εἰ-
ρνα μι, μὴ φοβεῖσθε. * ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ
ι ὁ πέτρος, εἶπεν. κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν
με πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα. ὁ δὲ εἶ-
πεν, ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ πέ-
τρος, περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἐλθεῖν
πρὸς τὸν ἰησοῦν. βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυ-
ρὸν, ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι
ἔκραξε

adierunt eum discipuli ipsius, dicentes:
Desertus est locus, & hora iam præte-
riit. Dimitte turbas, ut abeant in uicos,
& emant sibi cibaria. At Iesus dixit il-
lis: Non est illis necesse ut abeant, date
illis uos quod edant. At illi dicunt ei:
κς Non habemus hic nisi quinque panes,
& duos pisces. Ille uero dixit: Afferte
mihi illos huc. Et iussis turbis discum-
bere super gramina, sumptisque quin-
que panibus, ac duobus piscibus, sub-
latis in cœlum oculis, benedixit. Et cum
fregisset, dedit discipulis panes, discipu-
li uero turbis. Et comederunt omnes,
& saturati sunt: & sustulerunt quod su-
perfuerat de fragmentis, duodecim co-
phinos plenos. Porrò qui comederant
fuere uiri fermè quinquies mille, præ-
ter mulieres ac pueros. Et statim com-
pulit Iesus discipulos suos, ut conscen-
derent nauim, & præcederent se in ri-
pam ulteriorem, donec dimisisset tur-
bas. Ac dimissis turbis, ascēdit in mon-
tem solus ad orādum. Cum autem ad-
uenisset uespera, solus erat illic. Cæterū
nauis iam in medio maris erat, & affli-
ctabatur ab undis, nam uētus erat ad-
uersus. Quarta autē noctis uigilia abi-
κζ it ad illos Iesus, ambulans super mare:
& ubi uidissent eum discipuli super ma
re ambulantem, turbati sunt, dicentes:
Spectrum est, ac præ metu exclamaue-
rūt: sed statim locutus est il.is Iesus, di-
cens: Bono animo este, Ego sum, ne ter-
reamini. Respondēs autem illi Petrus,
dixit: Domine, si tu es, iubeto me ad te
uenire super aquas. At ille dixit: Veni.
Et cū descendisset è naui Petrus, ambu
labat super aquas, ut iret ad Iesum. Cæ
terum cum uideret uentum ualidum,
territus est: & cum cœpisset demergi,
clamauit

ἔκραξε λέγων. κύριε σῶσόν με. εὐθέως δὲ ὁ
ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἐπελάβετο αὐ-
τοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδί-
στασας; * καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον,
ρνβ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ,
ς ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες,
ρνγ ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ. * καὶ διαπεράσαντες,
β ἦλθον εἰς τὴν γῆν γεννησαρέθ. καὶ ἐπι-
γνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου,
ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην,
καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς
ἔχοντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν, ἵνα μόνον
ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ,
ρνδ καὶ ὅσοι ἥψαντο, διεσώθησαν. * τότε προ-
ς σέρχονται τῷ ἰησοῦ οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων
γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι, λέγοντες. διὰ
τί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουσι τὴν πα-
ράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτον-
ται τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅταν ἄρτον ἐσθίω-
σιν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. διὰ τί
καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ
διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; ὁ γὰρ θεὸς ἐνε-
τείλατο, λέγων. τίμα τὸν πατέρα καὶ
τὴν μητέρα. καὶ ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ
μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω. ὑμεῖς δὲ λέ-
γετε. ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ,
δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, καὶ οὐ
μὴ τιμήσει τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέ-
ρα αὐτοῦ. καὶ ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ
θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. ὑποκριταὶ,
καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν ἡσαΐας, λέ-
γων. ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι
αὐτῶν, καὶ τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία
αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ, μάτην δὲ
σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐν-
τάλματα ἀνθρώπων. καὶ προσκαλεσάμε-
νος τὸν ὄχλον, εἶπεν αὐτοῖς. ἀκούετε καὶ συ-
νίετε. οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ
τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ
ρνε στόματος, τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. * τότε
ι προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπον αὐτῷ.
οἶδας

clamauit, dicēs: Domine, serua me. Con-
tinuo autem Iesus extenta manu, appre-
hendit eum, & dixit illi: Exigua fiducia
prædite, cur hæsitabas? Et cum essent in-
gressi nauim, conquieuit uentus. Porrò
qui erant in naui, accesserunt & adoraue
runt eum, dicentes: Vere dei filius es. Et
cum traiecissent, uenerunt in terrā Gen-
nesareth. Et cum agnouissent illum uiri
loci illius, emiserūt nuncios in totam un-
dique finitimam regionem illam, & obtu-
lerunt illi omnes male habentes: & obse-
crabant eum, ut tantum tangerēt fimbri-
am uestimēti ipsius: & quotquot tetigis-
sent, salui facti sunt.
Tunc accedunt ad Iesum, qui ab Hie- XV
rosolymis uenerāt, scribæ & pharisæi, di-
centes: Quare discipuli tui transgrediun-
tur traditionem seniorum? Non em ab-
luunt manus suas, cum edūt panem. At
ille respondens, dixit eis: Quare & uos
transgredimini præceptū dei propter tra
ditionem uestram? Nam deus præcepit,
dicens: Honora patrem & matrē. Et qui
maledixerit patri aut matri, morte mori-
atur. Vos autem dicitis: Quicunque dixe-
rit patri aut matri: quicquid doni à me
profecturū erat, id in tuum uertitur com
modum: & non honorabit patrem suū,
aut matrem suam: & irritum fecistis præ-
ceptum dei propter traditionem uestrā.
Hypocritæ, recte de uobis prædixit Esai
as, dicens: Appropinquat mihi populus
hic ore suo, & labijs me honorat, cæterū
cor eorum procul abest à me: sed frustra
me colunt, docentes doctrinas, præcepta
hominū. Et aduocatis ad se turbis, dixit
eis: Audite & intelligite. Nō quod ingre-
dit in os, impurat hominē, sed qđ egre-
dit ex ore, hoc impurū reddit hominē.
Tūc accedētes discipuli eius, dixerūt illi:
Nosti

οἶδας ὅτι οἱ φαρισαῖοι ἀκούσαντες τὸν λό
γον ἐσκανδαλίσθησαν; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶ
πεν, πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ
ρμϛ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται. * Ἄφετε
ε αὐτούς, ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. τυ
φλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς
ρμζ βόθυνον πεσοῦνται. * Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέ
ε τρος, εἶπεν αὐτῷ. φράσον ἡμῖν τὴν πα
ραβολὴν ταύτην. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἀκμὴν
καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε, οὔπω νοεῖτε, ὅτι
πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα, εἰς τὴν
κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλε
ται; τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος,
ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν
ἄνθρωπον. ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται
Aliâs φθόνοι. διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορ
νεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι,
ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. τὸ δὲ
ἀνίπτοις χερσὶ φαγεῖν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρω
πον. καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ ἰησοῦς, ἀνεχώ
ρησεν, εἰς τὰ μέρη τύρου καὶ σιδῶνος. * καὶ κθ
ἰδοὺ γυνὴ χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων
ἐξελθοῦσα, ἔκραζεν αὐτῷ λέγουσα, ἐλέησόν
με κύριε, υἱὲ δαβίδ, θυγάτηρ μου κακῶς δαι
μονίζεται. ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον.
καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἠρώτων
αὐτὸν λέγοντες, ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κρά
ρμη ζει ὄπισθεν ἡμῶν. * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν,
ε οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀ
ρμθ πολωλότα οἴκου ἰσραήλ. * ἡ δὲ ἐλθοῦσα
ϛ προσεκύνησεν αὐτῷ λέγουσα. κύριε, βοήθει
μοι. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν, οὐκ ἔστι καλόν,
λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς
κυναρίοις. ἡ δὲ εἶπεν, ναὶ κύριε, καὶ γὰρ τὰ
κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόν
των ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. τό
τε ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῇ, ὦ γύναι
μεγάλη σου ἡ πίστις, γενηθήτω σοι ὡς θέλεις.
καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας
ρξ ἐκείνης. * καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ ἰησοῦς, ἦλθε
ϛ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, καὶ
ἀναβὰς

Nosti pharisæos audito sermone isto offensos fuisse? At ille respondens, ait: Omnis plantatio, quam non plantauit pater meus cœlestis, eradicabitur. Omittite illos, duces sunt cæci cæcorum. Porrò si cæcus cæco dux fuerit, ambo in foueam cadent. Respondens autem Petrus, dixit ei: Dissere nobis parabolam istam. Iesus autem dixit: Adhuc & uos intelligentia caretis? Nondum intelligitis, quod quicquid ingreditur in os, in aluum abit, & in secessum eijcitur? At ea quæ proficiscuntur ex ore, ex ipso corde egrediuntur, & illa impurum reddūt hominem. Nam ex corde exeunt cogitationes malæ, cædes, adulteria, stupra, furta, falsa testimonia, conuitia. Hæc sunt quæ impurum reddunt hominem. Cæterum illotis manibus capere cibum, non inquinat hominem. Et digressus illinc Iesus, secessit in partes Tyri & Sidonis. Et ecce mulier Cananæa, quæ à finibus illis uenerat, clamabat ad illum, dicens: Miserere mei domine, fili Dauid: filia mea misere à dæmonio agitatur. Ille uero non respondit ei quicquam. Et accedentes discipuli eius, rogabant illum, dicentes: Amitte illam, nam clamat post nos. At ille respondens, dixit: Non sum missus, nisi ad oues perditas domus Israëliticæ. Illa uero uenit & adorauit eum, dicens: Domine, succurre mihi. At ille respondens dixit: Non est honestum, sumere panem filiorum, & obijcere catellis. Hæc autem respondit: Certe domine, Etenim catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum. Tunc respondens Iesus, dixit illi: O mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut uis. Et sanata fuit filia eius ex eo tempore. Et progressus illinc Iesus, uenit iuxta mare Galilææ, & conscenso

ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος, ἐκάθητο ἐκεῖ, καὶ προσῆλ λ
θον πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ἔχοντες μεθ᾽ ἑαυ
τῶν, χωλούς, τυφλούς, κωφούς, κυλλούς, καὶ
ἑτέρους πολλούς, καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς
πόδας τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. ὥς
τε τοὺς ὄχλους θαυμάσαι βλέποντας κωφοὺς
λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς, χωλοὺς περιπα
τοῦντας, τυφλοὺς βλέποντας, καὶ ἐδόξασαν
ρξ τὸν θεὸν ἰσραήλ. * ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσά λα
ϛ μενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν. σπλαγ
χνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς
προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσιν,
καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις, οὐ θέλω, μή πο
τε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρ
τοι τοσοῦτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον; καὶ
λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πόσους ἄρτους ἔχετε;
οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια. καὶ
ἐκέλευσε τοῖς ὄχλοις ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν.
καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας,
εὐχαριστήσας, ἔκλασε καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ. οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ, καὶ ἔφαγον πάν
τες, καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν
κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθί
οντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναι
ρξα κῶν καὶ παιδίων, * καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχ
δ λους, ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια
μαγδαλά. καὶ προσελθόντες οἱ φαρισαῖοι
καὶ σαδδουκαῖοι, πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐ
τόν, σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ δεῖξαι αὐτοῖς.
ρξβ * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὀψίας γενο
ε μένης λέγετε, εὐδία, πυῤῥάζει γὰρ ὁ οὐρανός.
καὶ πρωΐ, σήμερον χειμών. πυῤῥάζει γὰρ ὁ οὐρανὸς
στυγνάζων. ὑποκριταί, τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ
οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν
ρξγ καιρῶν οὐ δύνασθε; * γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχα
ϛ λὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται
ρξδ αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. * καὶ
β καταλιπὼν αὐτούς, ἀπῆλθεν, καὶ ἐλθόντες
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθον
το ἄρτους λαβεῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς,
ὁρᾶτε

conscenso monte, sedebat illic. Et accesserunt ad eum turbæ multæ, ducentes secū claudos, cæcos, surdos, mutilos, & alios multos, & abiecerunt eos ad pedes Iesu: & sanauit eos, adeo ut turbæ miratæ sint cum uiderent mutos loqui, mutilos esse sanos, claudos ambulare, cæcos uidere, & glorificabāt deum Israël. Iesus autem uocatis ad se discipulis suis dixit: Miseret me turbæ, propterea quod iam triduum perseuerant apud me, & nō habēt quod edant: & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in uia. Et dicūt ei discipuli eius: Vnde nobis in solitudine panes tā multi, ut saturemus turbam tantam? Et dicit illi Iesus: Quot panes habetis? At illi dicunt: Septem, & paucos pisciculos. Et iussit turbas discūbere in terra. Et sūpsit septē panes ac pisces: & postq̄ gratias egisset, fregit, deditq́ discipulis suis: discipuli uero turbæ, comederuntq́ omnes & saturati sunt, & sustulerūt quod supererat fragmētorum, septem sportulas plenas. At hi qui comederant, erant quater mille uiri, præter mulieres & pueros. Et dimissis turbis, conscendit nauim, uenitq́ in fines Magdala.

Et aggressi pharisæi unà cum Sadducæis tentantes rogabant eum, ut signum è cœlo ostenderet sibi. At ille respondens dixit eis: Cum cœperit esse uespera, dicitis, serenitas erit, nam rubet cœlum, & mane, hodie tempestas, rubet enim cœlum triste. Hypocritæ, faciem cœli scitis dijudicare, signa uero temporum non potestis? Natio praua & adultera signum requirit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ. Et relictis illis abijt. Et cum uenissent discipuli eius in ulteriorem ripā, p obliuionē nō sumpserāt panes. Iesus aūt dixit illis: XVI
Videte

ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν
ρξε φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων. * οἱ δὲ διε-
ε λογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες, ὅτι ἄρ-
τους οὐκ ἐλάβομεν. γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶ-
πεν αὐτοῖς, τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς ὀ-
λιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε; οὔ-
πω νοεῖτε οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρ-
τους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κο-
φίνους ἐλάβετε; οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν
τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλά-
βετε; πῶς οὐ νοεῖτε, ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶ-
πον ὑμῖν προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν
φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων; τότε συνῆ-
καν, ὅτι οὐκ εἶπεν προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύ-
μης τοῦ ἄρτου, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν
ρξϛ φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων. * ἐλθὼν δὲ
α ὁ ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη καισαρείας τῆς φι-
λίππου, ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέ-
γων. τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶ-
ναι, τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; οἱ δὲ εἶπον.
οἱ μὲν, ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ ἠ-
λίαν, ἕτεροι δὲ ἱερεμίαν, ἢ ἕνα τῶν προ-
φητῶν. λέγει αὐτοῖς. ὑμεῖς δὲ τίνα με λέ-
γετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ σίμων πέτρος
εἶπεν. σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ
ζῶντος. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν
ροζ αὐτῷ. * μακάριος εἶ σίμων βὰρ ἰωνᾶ,
ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ'
ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. κἀγὼ
δέ σοι λέγω, ὅτι σὺ εἶ πέτρος, καὶ ἐπὶ
ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκ-
κλησίαν. καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύ-
σουσιν αὐτῆς. καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς
βασιλείας τῶν οὐρανῶν. καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς
ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρα-
νοῖς. καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λε-
ρξη λυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. * τότε διεστείλατο
β τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν,
ὅτι αὐτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ χριστός. ἀπὸ τότε ἤρ-
ξατο ὁ ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς ἱερο-
σόλυμα

Videte & cauete à fermento pharisæorũ
λβ ac sadducæorum. At illi reputabãt intra
sese, dicẽtes: Panes nõ sumpsim⁹. Quod
ubi cognouit Iesus, dixit illis: Quid cogitatis intra uosipsos, ó parum fidentes, quod panes non sumpseritis? Nondum intelligitis, neque memoria tenetis, quinque illos panes, cũ homines essent quinquies mille, & quot cophinos sustuleritis? Neque septem illos panes, cũ homines essent quater mille, & quot sportas accepistis? Qui fit, ut non intelligatis, me nõ de pane dixisse uobis illud, ut caueretis à fermento pharisæorum & sadducæorum? Tũc intellexerunt, quod non iussisset cauere à
ϛλ fermento panis, sed à doctrina pharisæorum & sadducæorũ. Cum uenisset aũt Iesus in partes Cæsareæ eius, quæ cognominatur Philippi, interrogauit discipulos suos, dicens: Quem me dicunt homines esse filium illũ hominis? Illi uero dicebant: Alij quidem Iohannẽ Baptistã, alij uero Heliam, alij uero Hieremiã, aut unum de numero prophetarum. Dicit illis: At uos, quem me dicitis esse? Respondens autem Simon Petrus, dixit: Tu es Christus ille filius dei uiuentis. Et respondẽs Iesus, dixit illi: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui est in cœlis. At ego uicissim tibi dico, quod tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo meam ecclesiam, & portæ inferorũ non ualebunt aduersus illam. Et dabo tibi claues regni cœlorũ. Et quicquid alligaueris in terra, erit alligatum in cœlis: & quicquid solueris in terra, erit solutum in cœlis. Tunc edixit discipulis suis, ne cui dicerent, quod ipse esset Iesus Christus. Ex eo tẽpore cœpit Iesus indicare discipulis suis, quod oporteret ipsum abire Hierosolymã

σόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν, ἀπὸ τῶν πρεσβυ-
τέρων, καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμματέων,
καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερ-
ρξθ θῆναι. * καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ πέ-
β τρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων. ἵλε-
ώς σοι, κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. ὁ δὲ στρα-
φεὶς, εἶπεν τῷ πέτρῳ. ὕπαγε ὀπίσω μου
σατανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ
ρο τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. * τότε ὁ
β ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. εἴ τις θέ-
λει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν,
καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολου-
θείτω μοι. ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐ-
τοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. ὃς δ' ἂν ἀπολέ-
σῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐ-
τήν. τί γὰρ ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν
κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ
ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλα-
ροα γμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; * μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
ι θρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ τότε ἀποδώ-
ροβ σει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. * ἀμὴν
β λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες ὧδε ἑστώτων, οἵ τινες οὐ
μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασι-
λείᾳ αὐτοῦ. * καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ, παραλαμ-
βάνει ὁ ἰησοῦς τὸν πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ
ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐ-
τοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν, καὶ μετε-
μορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ
πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια
αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς. καὶ ἰδοὺ ὤφ-
θησαν αὐτοῖς μωσῆς καὶ ἠλίας, μετ' αὐτοῦ
συλλαλοῦντες. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος, εἶ-
πεν τῷ ἰησοῦ. κύριε καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε
εἶναι. εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκη-
νάς, σοὶ μίαν, καὶ μωσῇ μίαν, καὶ ἠλίᾳ μίαν.
ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ
ἐπεσκίασεν αὐτούς. καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς
νεφέλης λέγουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀ-
γαπητὸς ἐν ᾧ εὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε.
καὶ

solymam, ac multa pati à senioribus & principibus sacerdotum & scribis, & occidi, & tertio die resuscitari. Et cũ abduxisset eum Petrus, cœpit illum increpare, dicens: Propitius tibi sis domine, nequaquàm erit tibi hoc. At ille cõuersus dixit Petro: Abi post me satana, obstaculo es mihi: quia non sapis ea quæ sũt dei, sed ea quæ sunt hominum. Tunc Iesus dixit discipulis suis: Si quis uult post me uenire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam ac sequatur me. Qui enim uoluerit animam suã seruare, perdet eam. Rursus, Qui perdiderit animã suam mea causa, inueniet eam. Quid enim prodest homini, si totum mũdũ lucratus fuerit, animæ uero suæ iacturã fecerit? Aut quid dabit homo, cuius permutatione redimat animam suã? Futurũ est enim, ut filius hominis ueniat in gloria patris sui, cũ angelis suis, & tũc reddet unicuique iuxta facta ipsius. Amen dico uobis, sunt quidam hic stantes, qui nõ gustabunt mortem, donec uiderint filiũ hominis uenietem in
λδ regno suo. Et post dies sex, assumit Iesus Petrum ac Iacobum & Iohannẽ XVII
fratrem eius, & subducit illos in montẽ excelsum seorsum, transformatusque est corã illis: & splẽduit facies eius sicut sol. Vestimẽta aũt illius facta sunt candida, sicut lumen. Et ecce cõspecti sunt illis Moses & Helias cũ illo colloquentes. Respondens aũt Petrus, dixit Iesu: Domine, bonum est nos hic esse. Si uis faciamus hic tria tabernacula, tibi unũ, & Mosi unum, & Heliæ unum. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obũbrauit illos. Et ecce uox è nube quæ diceret: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene cõplacitum est, ipsum audite.

καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ, ἔπεσον ἐπὶ πρό
σωπον αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα, καὶ
προσελθὼν ὁ ἰησοῦς, ἥψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν·
ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε. ἐπάραντες δὲ τοὺς
ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ τὸν
ἰησοῦν μόνον. καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ
τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγων·
μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅραμα, ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. καὶ ἐπηρώτη-
σαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· τί οὖν
οἱ γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι ἠλίαν δεῖ ἐλ-
θεῖν πρῶτον; * ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶ
ρογ πεν αὐτοῖς. ἠλίας μὲν ἔρχεται πρῶτον, καὶ
ϛ ἀποκαταστήσει πάντα. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ἠ-
λίας ἤδη ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν,
α ἀλλ᾽ ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν. οὕ-
τως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν
ὑπ᾽ αὐτῶν. τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ, ὅτι πε
ρὶ ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.
ροδ * καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προ-
β σῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος τις γονυπετῶν αὐ-
τῷ, καὶ λέγων. * κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱὸν,
ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς πάσχει, πολλά
κις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ
ὕδωρ, καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς
σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι.
ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν. ὦ γενεὰ ἄπι-
στος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι
μεθ᾽ ὑμῶν; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέ-
ρετέ μοι αὐτὸν ὧδε. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ
ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ τὸ δαιμό-
νιον, καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς, ἀπὸ τῆς ὥρας
ροε ἐκείνης. * τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ
ϛ ἰησοῦ κατ᾽ ἰδίαν, εἶπον. διὰ τί ἡμεῖς, οὐκ
ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; ὁ δὲ ἰησοῦς εἶ-
πεν αὐτοῖς, διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν. ἀμὴν γὰρ
λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σι
νάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, μετάβηθι ἐν-
θεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται. καὶ οὐδὲν ἀδυ
νατήσει ὑμῖν. τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκ-
πορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.
ἀναστρεφομένων δὲ

Et cũ hæc audissent discipuli, procide-
runt in faciem suam,& territi sunt uehe
menter. Et accedẽs Iesus,tetigit illos, di
xitq́ꝫ: Surgite & ne timeatis. Vbi uero
sustulissent oculos suos,neminẽ uide-
bant,nisi Iesum solum. Et cum descẽde
rent de mõte,præcepit illis Iesus, dicẽs:
Ne cui dixeritis uisionem, donec filius
hominis à mortuis resurgat. Et interro
gauerunt eũ discipuli sui,dicentes: Cur
igitur scribæ dicunt,quod Heliã opor/
teat uenire prius? Iesus autem respon/
dens dixit illis: Helias quidẽ ueniet pri
us,& restituet omnia. Cæterũ dico uo/
bis,Heliam iam uenisse,& nõ agnoue
runt eum: sed fecerunt in eo quæcunqꝫ
uoluerunt. Sic & filius hominis passu/
rus est ab illis. Tunc intellexerunt disci
puli,quod de Iohanne baptista dixis/
set ipsis. Et cũ uenissent ad turbam, ac/
cessit ad eum homo quidã,flectens ge
λε nua illi,dicẽsq́ꝫ: Domine,miserere filij
mei,quoniam lunaticus est,& misere
affligitur. Nam sæpe cadit in ignem,&
sæpe in aquam:& obtuli eum discipu-
lis tuis,nec potuerunt eum sanare. Re-
spondens autem Iesus dixit: O natio
incredula & distorta,quousqꝫ tandem
ero uobiscum? usqꝫquo patiar uos? ad/
ducite illum huc. Et increpauit illud Ie-
sus,& exijt ab eo dæmonium, & sana-
tus est puer à tempore illo. Tunc acce/
dẽtes discipuli ad Iesum seorsum, dixe
runt: Quare nos non potuimus eijcere
illud? Iesus aũt dixit illis: Propter incre
dulitatem uestram. Amen quippe dico
uobis,si habeatis fidem sicut granum
sinapis,dicetis mõti huic,demigra hinc
illuc,& demigrabit: neqꝫ quicq̃ impos
sibile erit uobis. Sed hoc genus nõ egre
ditur,nisi per deprecationẽ & ieiuniũ.
Cum aũt uersarent

ροϛ * Ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ,
β εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων,
καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέ
ρᾳ ἐγερθήσεται. καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.
ροζ * ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς καπερναοὺμ, προ-
ι σῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ
πέτρῳ, καὶ εἶπον. ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ
τελεῖ τὰ δίδραχμα; λέγει, ναί. καὶ ὅτε εἰ-
σῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, προέφθασεν αὐτὸν
ὁ ἰησοῦς, λέγων. τί σοι δοκεῖ σίμων; οἱ βα
σιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσιν τὰ
τέλη ἢ κῆνσον, ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ
τῶν ἀλλοτρίων; λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος, ἀπὸ
τῶν ἀλλοτρίων. ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἄραγε
ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί. ἵνα δὲ μὴ σκανδαλί
σωμεν αὐτοὺς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν,
βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον
ἰχθὺν ἆρον, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὑ-
ρήσεις στατῆρα, ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀν
ροη τὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ. * Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προ
β σῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ, λέγοντες, τίς
ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;
καὶ προσκαλεσάμενος ὁ ἰησοῦς παιδίον,
ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ εἶπεν. ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς
τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλεί
αν τῶν οὐρανῶν. ὅστις οὖν ταπεινώσῃ ἑαυτὸν
ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν
τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, καὶ ὃς ἐὰν δέξηται
παιδίον τοιοῦτον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ
ροθ δέχεται. * Ὃς δ᾽ ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μι-
β κρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, συμ
φέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς ἐπὶ
τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ ἐν
τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. οὐαὶ τῷ κόσ-
μῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων. ἀνάγκη γάρ ἐλθεῖν
τὰ σκάνδαλα. πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ δι᾽
ρπ οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται. * εἰ δὲ ἡ χεὶρ
σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον
αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπό σου. καλόν σοι ἐστὶν
εἰσελθεῖν

Cum autem uersarentur in Galilæa,di
xit illis Iesus: Futurum est ut filius ho/
minis tradatur in manus hominum,&
occident eum,ac tertio die resurget. Et
mœrore affecti sunt uehemẽter. Cum
λϛ autem uenissent in oppidũ Caperna-
um, accesserunt qui didrachma solent
accipere ad Petrum,dixeruntqꝫ: Præce
ptor uester num soluit didrachma? Di/
cit,etiam. Et cum ingressus fuisset in do
mum,præuenit illũ Iesus,dicens: Quid
tibi uidetur Simon? Reges terræ à qui
bus accipiunt tributa aut censum? à fi-
lijs suis,an ab alienis? Dicit illi Petrus:
Ab alienis. Ait illi Iesus: Ergo liberi sũt
filij. Verum ne simus illis offendiculo,
profectus ad mare mitte hamum,& eũ
piscem qui prodierit primus,tolle: & a-
perto ore illius inuenies staterem: acce/
ptum eum da illis pro me & te.
λζ In illo tempore accesserunt discipu/ XVIII
li ad Iesum, dicentes: Quis maximus
est in regno cœlorum? Et accersitũ ad
se puerum Iesus,statuit in medio illo/
rum,& dixit: Amen dico uobis,nisi cõ/
uersi fueritis, & efficiamini sicut pue/
ri, non ingrediemini in regnum cœlo/
rum. Quisquis igitur demiserit semet/
ipsum, sicut est puer iste, hic est ille ma
ximus in regno cœlorum. Et qui rece/
perit unum puellum talem in nomine
meo,me recipit. Qui autem offenderit
unum de pusillis istis,qui in me credũt,
expedit ei ut suspendatur mola asina/
ria in collum eius,ac demergatur in pro
fundum maris. Væ mundo ab offendi
culis. Necesse est enim ut ueniãt offen/
dicula: uerũtamen uæ homini per quẽ
offendiculum uenit. Quod si manus
tua,uel pes tuus obstaculo est tibi,abci
de eũ,& proijce abs te. Bonum est tibi
ad uitã ingredi

εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, χωλὸν ἢ κυλλὸν, ἢ
δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα, βληθῆ-
ναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. καὶ εἰ ὀφθαλ-
μός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν, καὶ
βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοι ἐστὶ μονόφθαλ-
μον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλ-
μοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ
ϛπα πυρός. * Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς
τῶν μικρῶν τούτων. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι
οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς
βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ
ἐν οὐρανοῖς. ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ϛπβ σῶσαι τὸ ἀπολωλός. * τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γέ- λη
νηταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα, καὶ
πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐννε-
νηκονταεννέα ἐπὶ τὰ ὄρη, πορευθεὶς ζητεῖ
τὸ πλανώμενον; καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν
αὐτὸ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι χαίρει ἐπ'
αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐννενηκονταεν-
νέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις. οὕτως οὐκ
ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑ-
μῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται ἓν
ϛπγ τῶν μικρῶν τούτων. * ἐὰν δὲ ἁμαρτή-
σῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε καὶ ἔλεγ-
ξον αὐτὸν μεταξύ σου καὶ αὐτοῦ μόνου.
ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν
ϛπδ σου. * Ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε με-
τά σου ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος
δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα.
ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλη-
σίᾳ. ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακού-
σῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώ-
ϛπε νης. * Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε
ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐ-
ρανῷ. καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται
ϛπϛ λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. * πάλιν λέγω ὑ-
μῖν, ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν
ἐπὶ τῆς γῆς, περὶ παντὸς πράγμα-
τος, οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς
παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. οὗ
γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ
ἐμόν

ad uitam ingredi claudum, aut muti-
lum, potius quàm duas manus, uel
duos pedes habentem, mitti in ignem
æternum. Et si oculus tuus offendit
te, erue eum, & proijce abs te. Bonum
est tibi, ut luscus intres in uitam, po-
tius quàm ut duos oculos habens mit-
taris in gehennam ignis. Videte ne cō-
temnatis unum ex his pusillis. Dico
enim uobis, quod angeli eorum in cœ-
lis semper uidēt faciem patris mei, qui
in cœlis est. Venit enim filius hominis
seruare quod perierat. Quid uobis ui-
detur? si fuerint alicui homini centum
oues, & errauerit una ex eis, nónne
relictis nonagintanouem in monti-
bus, uadit & quærit eam quæ erraue-
rat? Et si contigerit ut inueniat eam,
Amen dico uobis, gaudet super ea
magis quàm super nonagintanouem,
quæ non errauerunt. Sic non est uo-
luntas coram patre uestro qui in cœ-
lis est, ut pereat unus de pusillis istis.
Porrò si peccauerit in te frater tuus,
uade & argue eum inter te & ipsum
solum. Si te audierit, lucratus es fra-
trem tuum: sin uero te non audierit,
adhibe tecum adhuc unum aut duos:
ut in ore duorum aut trium testium cō-
sistat omne uerbum. Quod si non au-
dierit eos, dic ecclesiæ. Quod si ecclesiā
non audierit, sit tibi ueiut ethnicus &
publicanus. Amen dico uobis, quæ-
cunque alligaueritis super terrā, erunt
ligata in cœlo: & quæcunque solueri-
tis super terram, erunt soluta in cœ-
lo. Rursum dico uobis, quod si duo
ex uobis consenserint super terram, de
omni te quamcunque petierint, fiet il-
lis à patre meo qui in cœlis est. Vbi
enim sunt duo uel tres congregati in
nomine meo

ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν.
ϛπζ * τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν.
κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελ-
φός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις; λέγει
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις,
ϛπη ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. * Διὰ τοῦτο
ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ
βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συνᾶραι λόγον μετὰ
τῶν δούλων αὐτοῦ. ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναί-
ρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρί-
ων ταλάντων. μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦ- λθ
ναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πραθῆ-
ναι, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰ τέκνα, καὶ
πάντα ὅσα εἶχεν, καὶ ἀποδοθῆναι. πεσὼν
οὖν ὁ δοῦλος, προσεκύνει αὐτῷ λέγων. κύ-
ριε, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πάντα σοι
ἀποδώσω. σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ
δούλου ἐκείνου, ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ τὸ δά-
νειον ἀφῆκεν αὐτῷ. ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος
ἐκεῖνος, εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς
ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια. καὶ κρατή-
σας αὐτὸν ἔπνιγε, λέγων. ἀπόδος μοι, ὅ τι
ὀφείλεις. πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ,
παρεκάλει αὐτὸν, λέγων. μακροθύμησον ἐπ'
ἐμοὶ, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι. ὁ δὲ οὐκ
ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν, ἔβαλεν αὐτὸν εἰς
φυλακὴν, ἕως οὗ ἀποδῷ τὸ ὀφειλόμενον.
ἰδόντες δὲ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμε-
να, ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσά-
φησαν τῷ κυρίῳ ἑαυτῶν πάντα τὰ γενό-
μενα. τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύ-
ριος αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ. Δοῦλε πονηρὲ, πᾶ-
σαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ
παρεκάλεσάς με. οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι
τὸν σύνδουλόν σου, ὡς καὶ ἐγώ σε ἠλέησα;
καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ, παρέδωκεν
αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ πᾶν
τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ. οὕτω καὶ ὁ πατήρ
μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆ-
τε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρ-
διῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν.
καὶ ἐγένετο

nomine meo, ibi sum in medio eorum.
Tunc accedens Petrus ad eum, dixit:
Domine, quoties peccabit in me frater
meus, & remittam ei? Num usque septi
es? Dicit illi Iesus: Non dico tibi usque
septies, sed usq; septuagies septies. Ideo
assimilatum est regnum cœlorum ho-
mini regi, qui uoluit conferre rationem
cum seruis suis. Et cum cœpisset confer-
re, oblatus est ei unus qui debebat ei
decem milia talentorum. Cæterum cum
is non esset soluendo, iussit eum domi-
nus uenundari, & uxorem eius, & libe-
ros, & omnia quæ habebat, ac fieri solu-
tionē. Procidens autē seruus ille adora-
bat eum, dicens: Domine, esto patiēs er-
ga me, & omnia tibi reddam. Misertus
autem dominus serui illius, absoluit eū,
& æs alienum remisit ei. Egressus uero
seruus ille, inuenit unum de conseruis su-
is, qui debebat sibi centum denarios: &
iniecta in eum manu, obtorto collo tra-
hebat, dicens: Solue quod debes. Et pro-
cidens conseruus eius, rogabat eum, di-
cens: Esto patiēs erga me, & omnia red-
dam tibi. At ille nolebat, sed abijt & con-
iecit eum in carcerem, donec redderet de-
bitum. Porrò cum uidissent cōserui eius
quæ fiebant, indoluerunt ualde, & uene-
runt, aperueruntq; domino suo omnia
quæ facta fuerant. Tunc accersiuit illum
dominus suus, & ait illi: Serue sceleste,
totum debitum illud remisi tibi, cum ob-
secrasses me. Nónne oportuit & te mise-
reri conserui tui, sicut & ego tui misertus
eram? Et iratus dominus eius, tradidit
eum tortoribus, quoadusque redderet
totum quod debebatur sibi. Sic & pater
meus cœlestis faciet uobis, si non remise-
ritis suo quisque fratri de cordibus ue-
stris delicta illorum.

ρπθ *καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς
ε τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς γαλιλαί
ας, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας πέραν
τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολ
λοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ. καὶ προσῆλ
θον αὐτῷ οἱ φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτὸν, καὶ
λέγοντες αὐτῷ. εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν; ὁ δὲ μ
ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἀνέγνωτε, ὅτι
» ὁ ποιήσας ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίη
» σεν αὐτούς; καὶ εἶπεν, ἕνεκεν τούτου καταλεί
» ψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα,
» καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ
» ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν, ὥστε. οὐκ ἔτι
εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέ
ζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. λέγουσιν
αὐτῷ. τί οὖν μωσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλί
ον ἀποστασίου, καὶ ἀπολῦσαι αὐτήν; λέγει αὐ
τοῖς, ὅτι μωσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑ
μῶν ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖ
κας ὑμῶν, ἀπ᾽ ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτως.
ρϛ *λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖ
α κα αὐτοῦ, εἰ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην,
μοιχᾶται. καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας, μοι
ρϛα χᾶται. *λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. εἰ οὕ
ι τως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναι
κός, οὐ συμφέρει γαμῆσαι. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς,
οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον. ἀλλ᾽ οἷς
δέδοται. εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας
μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτως. καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι,
οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. καὶ
εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες. εὐνούχισαν ἑαυτοὺς
διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμε
ρϛβ νος χωρεῖν, χωρείτω. *τότε προσηνέχθη
β αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς,
καὶ προσεύξηται. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐ
τοῖς. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν. ἄφετε τὰ παιδία, καὶ
μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρός με, τῶν γὰρ τοιού
των ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. καὶ ἐπιθεὶς αὐ
ρϛγ τοῖς τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν. *καὶ ἰδοὺ
β εἷς προσελθὼν, εἶπεν αὐτῷ. διδάσκαλε
ἀγαθὲ

Et factum est, cum consummasset Ie/
sus sermões hos, demigrauit à Galilæa,
& uenit in fines Iudææ trãs Iordanem,
& secutæ sunt eum turbæ multæ, & sana
uit eos ibi. Et accesserunt ad eum phari-
sæi tentantes eum, & dicentes ei: Licét ne
homini diuortium facere cũ uxore sua,
qualibet ex causa? Qui respondens, ait
eis: An non legistis, quod is qui fecit ab
initio, masculum & fœminam fecit eos?
Et dixit: Propterea, deseret homo patrẽ
& matrem, & adglutinabitur uxori suæ
& erũt duo in carnem unam. Itaq; iam
non sunt duo, sed una caro. Quod ergo
deus copulauit, homo ne separet. Dicũt
illi: Cur ergo Moyses iussit dare libellũ
repudij, ac dimittere eam? Ait illis: Mo-
ses ad duritiã cordis uestri permisit uo/
bis repudiare uxores uestras, cæterũ ab
initio non fuit sic. Dico autem uobis, ꝙ
quicunque repudiauerit uxorem suam,
nisi ob stuprum, & aliam duxerit, is cõ/
mittit adulterium. Et qui repudiatã du/
xerit, is adulterium committit. Dicunt ei
discipuli eius: Si ad istum modum ha-
bet causa hominis cum uxore, non expe
dit contrahere matrimonium. Qui di/
xit illis: Non omnes capaces sunt huius
dicti, sed ij quibus datum est. Sũt enim
eunuchi, qui de matris utero sic nati sũt:
& sunt eunuchi, qui facti sunt eunuchi
ab hominibus: & sunt eunuchi, qui se/
ipsos castrauerunt propter regnum cœ/
lorum. Qui potest capere, capiat. Tunc
oblati sunt ei pueri, ut manus eis impo-
neret & oraret. Discipuli autem increpa-
bant eos. Iesus uero ait eis: Sinite pue/
ros, & ne prohibeatis eos ad me uenire,
talium est enim regnum cœlorum. Et
cum imposuisset eis manus, abijt illinc.
Et ecce unus accedens, ait illi: Magister
bone

ἀγαθέ, τί ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν μα
αἰώνιον; ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. τί με λέγεις
ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. εἰ
δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, τήρησον
τὰς ἐντολάς. λέγει αὐτῷ, ποίας; ὁ δὲ
» ἰησοῦς εἶπεν. τό. οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις,
» οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις. τίμα τὸν
» πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ ἀγαπήσεις
» τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. λέγει αὐτῷ
ὁ νεανίσκος. πάντα ταῦτα ἐφύλαξα ἐκ
ρϛδ νεότητός μου. τί ἔτι ὑστερῶ; *ἔφη αὐτῷ
β ὁ ἰησοῦς. εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε
πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτω
χοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦ/
ρϛε ρο ἀκολούθει μοι. *ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος
β τὸν λόγον, ἀπῆλθε λυπούμενος, ἦν γὰρ ἔχων
κτήματα πολλά. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πλού
σιος δυσκόλως εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασι/
λείαν τῶν οὐρανῶν. καὶ πάλιν λέγω ὑμῖν,
εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήμα/
τος ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. ἀκούσαν/
τες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐξεπλήσσοντο σφό-
δρα, λέγοντες, τίς ἄρα δύναται σωθῆναι,
ἐμβλέψας δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς. παρὰ ἀν-
θρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστιν, παρὰ δὲ θεῷ
ρϛς πάντα δυνατά ἐστι. *τότε ἀποκριθεὶς ὁ πέ
ι τρος, εἶπεν αὐτῷ. ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν
πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι, τί ἄρα ἔσται
ρϛζ ἡμῖν; ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. *ἀμὴν
ε λέγω ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές
μοι ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ
ρϛη καθήσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρό/
β νους, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ
ἰσραήλ. καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ ἀ/
δελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ
γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγρούς, ἕνεκεν τοῦ ὀνό/
ματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ
ρϛθ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. *πολλοὶ δὲ
β ἔσονται

μα bone, quid boni faciam, ut habeam ui
tam æternam? Qui dixit ei: Cur me uo/
cas bonũ? Nullus est bonus, nisi unus,
nempe deus, Quod si uis ad uitã ingre/
di, serua mandata. Dicit illi: Quæ? Iesus
autem dixit: Non facies homicidiũ. Nõ
cõmittes adulterium. Nõ facies furtum.
Non falsum dices testimonium. Hono/
ra patrem & matrem: & diliges proxi/
mum tuum, ut teipsum. Dicit illi adole/
scens: Omnia hæc seruaui à iuuentute
mea, quid adhuc mihi deest? Ait illi Ie/
sus: Si uis pfectus esse uade uende quæ
habes, & da pauperibus, & habebis the
saurum in cœlo, & ueni sequere me. Cũ
audisset autem adolescens eum sermo/
nem, abijt tristis. Erat enim habens pos
sessiones multas. Iesus autem dixit disci
pulis suis: Amen dico uobis, Diues diffi
cile intrabit in regnum cœlorum. Et ite-
rum dico uobis: Facilius est camelum ꝑ
foramen acus transire, quàm diuitem in
regnum dei ingredi. Auditis autem his
discipuli expauerũt ualde, dicẽtes: Quis
ergo potest saluus fieri? Intuitus autem
illos Iesus, dixit illis: Apud homies hoc
impossibile est, apud deum aũt omnia
possibilia sunt. Tunc respondens Pe/
trus, dixit ei: Ecce nos reliquimus om/
nia, & secuti sumus te, Quid ergo erit
nobis? Iesus autem dixit illis: Amen
dico uobis, quod uos qui secuti estis
me in regeneratione, cum sederit filius
hominis in sede maiestatis suæ, sedebi/
tis & uos super sedes duodecim, iudican
tes duodecim tribus Israël. Et omnis
qui reliquerit domos, aut fratres, aut so
rores, aut patrem, aut matrem, aut uxo/
rem, aut filios, aut agros, propter nomẽ
meum, centuplum accipiet, & uitæ æter/
næ sortietur hæreditatem. Multi autem

ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ ἔσχατοι πρῶτοι.
σ Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρα-
ι νῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅς τις ἐξῆλ-
θεν ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν
ἀμπελῶνα αὐτοῦ. συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν
ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστει-
λεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. καὶ ἐξ-
ελθὼν περὶ τὴν τρίτην ὥραν, εἶδεν ἄλλους
ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς, καὶ ἐκείνοις
εἶπεν. ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶ-
να, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον δώσω ὑμῖν. οἱ δὲ
ἀπῆλθον. πάλιν δὲ ἐξελθὼν περὶ ἕκτην
καὶ ἐννάτην ὥραν, ἐποίησεν ὡσαύτως. περὶ
δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἐξελθών, εὗρεν
ἄλλους ἑστῶτας ἀργούς, καὶ λέγει αὐτοῖς,
τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί;
λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσα-
το. λέγει αὐτοῖς. ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν
ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἂν ᾖ δίκαιον, λήψεσθε. ὀ-
ψίας δὲ γενομένης, λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμ-
πελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ. κάλεσον τοὺς
ἐργάτας, καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθόν,
ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώ-
των. καὶ ἐλθόντες, οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην
ὥραν, ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον. ἐλθόντες δὲ οἱ
πρῶτοι, ἐνόμισαν ὅτι πλεῖον λήψονται, καὶ
ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον. λαβόντες
δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου, λέγον-
τες. ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐ-
ποίησαν καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίη-
σας, τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ
τὸν καύσωνα. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἑνὶ
αὐτῶν. ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε, οὐχὶ δη-
ναρίου συνεφώνησάς μοι; ἆρον τὸ σόν,
καὶ ὕπαγε. θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχά-
τῳ δοῦναι ὡς καί σοι. ἢ οὐκ ἔξεστί μοι ποι-
ῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; εἰ ὁ ὀφθαλμός
σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰ-
μι; οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι,
καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι. πολλοὶ γάρ
εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

καὶ

primi erũt nouissimi,& nouissimi primi.
XX Nam simile est regnum cœlorum ho
mini patrifamiliâs, qui exijt primo sta-
tim diluculo ad conducendos operarios
με in uineam suam. Conuentione autem
facta cum operarijs in singulos dies de-
nario, misit eos in uineam suã. Et egres-
sus circiter horam tertiam, uidit alios
stantes in foro ociosos, & illis dixit: Ite
& uos in uineam, & quodcũque iustum
fuerit, dabo uobis. Illi autem abierunt.
Rursum autem exijt circiter sextam &
nonam horã, & fecit similiter. Circa un-
decimam uero exijt, & inuenit alios stan
tes ociosos, ac dicit illis: Cur hic statis to-
tum diem ociosi? Dicunt ei: Quia nemo
nos conduxit. Dicit illis: Abite & uos in
uineam, & quicquid fuerit iustum, acci-
pietis. Cum autem uespera facta esset,
dicit dominus uineæ, procuratori suo:
Voca operarios, & redde illis mercedẽ,
incipiens à postremis usque ad primos.
Et cum uenissent qui circa undecimam
horam uenerant, acceperunt singuli de-
narium. Venientes autem & primi, arbi
trati sunt, quod plus essent accepturi. &
acceperunt ipsi quoque singuli denariũ.
Et cum accepissent, murmurabant ad-
uersus patremfamiliâs, dicentes: Hi no-
uissimi unam horam fuerunt in opere,
& illos pares nobis fecisti, qui portaui-
mus pondus diei & æstum. At ille respõ
dens uni eorum, dixit: Amice, non facio
tibi iniuriam. Nonne denario pactus
es mecum? Tolle quod tuum est, & abi.
Volo autem huic nouissimo dare sicut
& tibi. An non licet mihi quod uolo fa
cere in rebus meis? An oculus tuus ma
lus est, quod ego bonus sim? Sic nouis-
simi erũt primi, & primi nouissimi. Mul
ti enim sunt uocati, pauci uero electi.

Et

σα *Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα,
β παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ᾽ ἰδί-
αν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἰδοὺ ἀνα-
βαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ γραμ-
ματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ,
καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς
τὸ ἐμπαῖξαι, καὶ μαστιγῶσαι, καὶ σταυρῶσαι,
σβ καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. *Τότε
ε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου
μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνοῦσα καὶ αἰ-
τοῦσά τι παρ᾽ αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. τί θέ-
λεις; λέγει αὐτῷ. εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι
οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ
εὐωνύμων ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. ἀποκριθεὶς
δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν. οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε.
δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλ-
λω πίνειν; καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βα-
πτίζομαι, βαπτισθῆναι; λέγουσιν αὐτῷ,
δυνάμεθα. καὶ λέγει αὐτοῖς. τὸ μὲν ποτή-
ριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ
βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε, τὸ δὲ καθίσαι ἐκ
δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου. οὐκ ἔστιν ἐμὸν
δοῦναι, ἀλλ᾽ οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός
σγ μου. *Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν
β περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. ὁ δὲ Ἰησοῦς προ-
σκαλεσάμενος αὐτούς, εἶπεν. οἴδατε ὅτι
οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν, κατακυριεύουσιν αὐ-
τῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐ-
τῶν. οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ᾽ ὃς ἐὰν
θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔστω ὑμῶν δι-
άκονος, καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶ-
σδ τος, ἔστω ὑμῶν δοῦλος. *Ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
δ θρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακο-
ι νῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀν-
σε τὶ πολλῶν. *Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν
β ἀπὸ Ἱεριχῶ, ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πο-
λύς. καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθήμενοι πα-
ρὰ τὴν ὁδόν, ἀκούσαντες, ὅτι Ἰησοῦς παρά-
γει, ἔκραξαν λέγοντες. ἐλέησον ἡμᾶς κύριε
υἱὲ Δαβίδ. ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς,

ἵνα

Et ascendẽs Iesus Hierosolyma, assum-
psit duodecim discipulos suos solos in
uia, & ait illis: Ecce conscendimus Hie-
rosolyma, & filius hominis tradet̃ prin
cipibus sacerdotum ac scribis, & condẽ
nabunt eum morte, & tradent eũ gen-
tibus ad illudendum & flagellandum,
& crucifigendum: & tertia die resurget.
μϛ Tunc accessit ad eum mater filiorũ Ze
bedæi cum filijs suis, adorans & petens
aliquid ab eo. At ille dicit ei: Quid uis?
Ait illi: Dic ut sedeant hi duo filij mei,
unus ad dexteram tuam, & alter ad si-
nistram in regno tuo. Respondens au
tem Iesus, dixit: Nescitis quid petitis.
Potestis bibere poculum, quod ego bi-
biturus sum? & baptismate quo ego
baptizor, baptizari? Dicunt ei: Possu-
mus. Ait illis: Poculum quidem meũ
bibetis, & baptismate quo ego bapti-
zor, baptizabimini: sedere autem ad
dexteram meam & sinistram meã non
est meum dare, sed ijs cõtinget, quibus
paratum est à patre meo. Et cum audis-
sent decem, indignati sunt de duobus
fratribus. Iesus autem uocauit eos ad
se, & ait: Scitis quod principes gentium
dominentur illis: & qui magni sunt po
testatem exerceant in eas. Non ita erit
inter uos, sed quicunq; uoluerit inter
uos magnus fieri, sit uester minister: &
q uoluerit inter uos primus esse, sit ue-
ster seruus. Sicut filius hominis nõ ue-
nit ut sibi ministraretur, sed ut ipse mi-
nistraret: utq; daret animã suam redẽ-
μδ ptionẽ pro multis. Et egrediẽtibus illis
ab Hiericho, secuta est eum turba mul-
ta. Et ecce duo cæci sedẽtes iuxta uiam,
cũ audissent quod Iesus trãsiret, clama-
uerũt dicẽtes: Domine miserere nostri
fili Dauid. Turba autẽ increpabat eos,

ut

ἵνα σιωπήσωσιν, οἱ δὲ μεῖζον ἔκραξαν, λέ-
γοντες, ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὲ δαβίδ. καὶ
στὰς ὁ ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτούς, καὶ εἶπεν.
τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν; λέγουσιν αὐτῷ. κύ
ριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί.
σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, ἥψατο τῶν ὀφθαλ
μῶν αὐτῶν, καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν αὐτῶν
οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.
σϛ * καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦλ-
β θον εἰς βηθφαγῆ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαι-
ῶν, τότε ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο μαθητάς, λέ
γων αὐτοῖς, πορεύθητε εἰς τὴν κώμην τὴν
ἀπέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὑρήσετε ὄνον
δεδεμένην, καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς. λύσαν-
τες ἀγάγετέ μοι. καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τί,
ἐρεῖτε, ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει. εὐθέ
σζ ως δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς. * τοῦτο δὲ ὅλον γέ
ξ γονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφή-
του λέγοντος. εἴπατε τῇ θυγατρὶ σιών. ἰδοὺ »
ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πρᾶος, καὶ ἐπι- »
βεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου. »
ση * πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ καὶ ποιήσαν-
ε τες καθὼς προσέταξεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἤ-
γαγον τὴν ὄνον, καὶ τὸν πῶλον. καὶ ἐπέθη
καν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν. καὶ
ἐπεκάθισαν ἐπάνω αὐτῶν. ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος
ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ. ἄλ-
λοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων, καὶ
σθ ἐστρώννυον ἐν τῇ ὁδῷ. οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προά-
α γοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέ-
γοντες. ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαβίδ. εὐλογημένος
ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, ὡσαννὰ ἐν
σι τοῖς ὑψίστοις. * καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς ἱερο-
θ σόλυμα ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις, λέγουσα. τίς
ἐστιν οὗτος; οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ἰησοῦς
ὁ προφήτης ὁ ἀπὸ ναζαρὲθ τῆς γαλιλαίας.
σια *καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ,
α καὶ ἐξέβαλε πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγο
ράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν
κολλυβιστῶν κατέστρεψε, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πω
λούντων τὰς περιστεράς. καὶ λέγει αὐτοῖς, γέγραπται,
ὁ οἶκός

ut tacerent. At illi magis clamabant, di-
centes: Miserere nostri domine fili Da-
uid. Et stetit Iesus & uocauit eos, & ait:
Quid uultis ut faciam uobis? Dicunt il
li: Domine, ut aperiantur oculi nostri.
Misertus autem eorũ Iesus, tetigit ocu-
los eorũ: & confestim uisum receperũt
oculi illorum, & secuti sunt eum.
Et cum appropinquassent Hierosoly XXI
mis, & uenissent Betphage ad mõtem
oliuarum, tunc Iesus misit duos discipu
los, dicens eis: Ite in castellum quod cõ-
tra uos est, & statim inuenietis asinam
με alligatam, & pullum cum ea, soluite &
adducite mihi. Et si quis uobis aliquid
dixerit, dicite: Dominus his opus ha-
bet: & cõfestim emittit eos. Hoc aũt to-
tum factum est, ut adimpleretur quod
dictum est per prophetam dicentem:
Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus uenit ti-
bi mansuetus, sedens super asinã & pul
lum filium subiugalis. Euntes aũt disci
puli, fecerunt sicut præceperat illis Iesus.
Et adduxerũt asinam & pullum, & im-
posuerunt super eos uestimenta sua, &
eum super illa collocarunt. Plurima au
tẽ turba strauerunt uestimenta sua in
uia. Alij uero cædebãt ramos de arbori
bus, & sternebant in uia. Porrò turbæ
quæ præcedebãt & quæ sequebant cla-
mabãt, dicẽtes: Hos anna filio Dauid.
benedictus qui uenit in nomine domi-
ni, hos anna in altissimis. Et cum intras
set Hierosolyma, cõmota est uniuersa
ciuitas, dicens: Quis est hic? Turbæ aũt
dicebant: Hic est Iesus ille propheta à
Nazareth Galilææ. Et intrauit Iesus in
templũ dei, & eijciebat omnes uenden
tes & ementes in tẽplo, mensasq; num
mulariorũ & cathedras uendẽtium co-
lumbas euertit. Et dixit eis: Scriptũ est,
domus

» ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται.
ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.
σιβ *καὶ προσῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν μϛ
ι τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. * ἰδόντες οἱ
σιγ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ
ε ἐποίησεν, καὶ τοὺς παῖδας κράζοντας ἐν τῷ
ἱερῷ, καὶ λέγοντας. ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαβίδ, ἠ-
γανάκτησαν, καὶ εἶπον αὐτῷ. ἀκούεις τί οὗτοι λέ
γουσιν; ὁ δὲ ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς. ναί. οὐδέπο- »
τε ἀνέγνωτε ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θη- »
σιδ λαζόντων κατηρτίσω αἶνον; * καὶ καταλι-
ε πὼν αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς βηθα
νίαν καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ. * πρωΐας δὲ ἐπανάγων εἰς μζ
τὴν πόλιν ἐπείνασεν, καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν
ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἦλθεν ἐπ' αὐτήν. καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν
αὐτῇ, εἰ μὴ φύλλα μόνον, καὶ λέγει αὐτῇ. μηκέ
τι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἐξη-
ράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ. καὶ ἰδόντες οἱ μα
θηταὶ ἐθαύμασαν λέγοντες. πῶς παραχρῆμα
σιε ἐξηράνθη ἡ συκῆ; * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς.
ε εἶπεν αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε
πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συ
κῆς ποιήσετε, ἀλλὰ καὶ ἐὰν τῷ ὄρει τούτῳ
εἴπητε, ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασ
σιϛ σαν, γενήσεται. * καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήση-
δ τε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες, λήψεσθε. * καὶ μη
ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱερόν, προσῆλθον αὐ-
τῷ διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύ
τεροι τοῦ λαοῦ λέγοντες, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ
ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκε τὴν ἐξου
σίαν ταύτην; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν
αὐτοῖς. ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἕνα. ὃν
ἐὰν εἴπητέ μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. τὸ βάπτισμα ἰωάννου
πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ
διελογίζοντο παρ' ἑαυτοῖς λέγοντες. ἐὰν εἴπω
μεν ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν. διὰ τί οὖν οὐκ
ἐπιστεύσατε αὐτῷ; ἐὰν δὲ εἴπωμεν ἐξ ἀνθρώ
πων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον. πάντες γὰρ εἶχον τὸν
ἰωάννην ὡς προφήτην. καὶ ἀποκριθέντες
τῷ ἰησοῦ εἶπον. οὐκ οἴδαμεν. ἔφη αὐτοῖς
καὶ αὐτός

domus mea, domus deprecationis uoca
bitur. At uos fecistis illam speluncam la-
tronum. Et accesserunt ad eum cæci, &
claudi in templo, & sanauit eos. Cum ui
dissent principes sacerdotũ & scribæ mi-
rabilia quæ fecerat, & pueros clamantes
in templo, & dicentes: Hos anna filio
Dauid, indignati sunt: & dixerũt ei: Au-
dis quid isti dicũt? Iesus autem dicit eis:
Quid ni: Nunq̃ legistis, Ex ore infantiũ
& lactentium perfecisti laudem? Et reli-
ctis illis, exijt è ciuitate in Bethaniam, &
diuersatus est illic. Mane aũt reuertẽs in
ciuitatẽ, esurijt. Et cum uidisset ficũ arbo-
rem unã in uia, uenit ad eã, & nihil inue
nit in ea, nisi folia tantum: & ait illi: Ne
post hac ex te fructus nascat' in æternũ.
Et arefacta est continuo ficus. Et eo uiso
discipuli, mirati sunt, dicẽtes: Quomodo
cõtinuo exaruit ficus? Respondens autẽ
Iesus, ait eis: Amẽ dico uobis, si habueri-
tis fidẽ, & nõ hæsitaueritis, non solũ hoc
quod accidit ficui facietis, uerũ etiam si
monti huic dixeritis, tollere & proijce te
in mare, fiet. Et omia quæcũq; petieritis
in deprecatione credẽtes, accipietis. Et cũ
uenisset in templũ, accesserũt ad eum do
cẽtẽ principes sacerdotum & seniores
populi, dicentes: Qua autoritate hæc fa-
cis? & quis tibi dedit istã autoritatẽ? Re-
spondens autẽ Iesus, dixit eis: Interroga
bo uos & ego quiddã: quod si dixeritis
mihi, & ego uobis dicam qua autorita-
te hæc faciam. Baptismus Iohãnis unde
erat? è cœlo an ex hominibus? At illi co-
gitabant apud se, dicentes: Si dixerimus
è cœlo, dicet nobis, Quare ergo non cre
didistis illi? Sin autẽ dixerimus ex homi
nibus, timemus turbã. Omnes enim ha
bent Iohannẽ ut prophetam. Et respon-
dentes Iesu, dixerũt: Nescimus. Ait illis
& ipse

καὶ αὐτός, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν, ἐν ποίᾳ ἐξου-
σιη σίᾳ ταῦτα ποιῶ. *Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρω-
πος εἶχε τέκνα δύο, καὶ προσελθὼν τῷ πρώ-
τῳ εἶπεν, τέκνον, ὕπαγε σήμερον ἐργάζου ἐν
τῷ ἀμπελῶνί μου. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν,
οὐ θέλω. ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς, ἀπῆλθεν.
καὶ προσελθὼν τῷ δευτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως.
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν· ἐγὼ κύριε, καὶ οὐκ ἀ-
πῆλθεν. τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ
πατρός; λέγουσιν αὐτῷ· ὁ πρῶτος. λέγει αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ τελῶναι καὶ
αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλεί-
αν τοῦ θεοῦ. ἦλθε γὰρ πρὸς ὑμᾶς Ἰωάννης ἐν ὁδῷ
δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ, οἱ δὲ
τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ. ὑμεῖς
δὲ ἰδόντες, οὐ μετεμελήθητε ὕστερον, τοῦ πιστεῦ-
σιθ σαι αὐτῷ. *Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε. Ἄν-
β θρωπός τις ἦν οἰκοδεσπότης, ὅστις ἐφύτευσεν
ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκεν, καὶ
ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν, καὶ ᾠκοδόμησεν πύρ-
γον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησε.
ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε
τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς, λαβεῖν
τοὺς καρποὺς αὐτοῦ. καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ
τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέ-
κτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν. πάλιν ἀπέστει-
λεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων,
καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως. ὕστερον δὲ ἀπέ-
στειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ λέγων. ἐν-
τραπήσονται τὸν υἱόν μου. οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόν-
τες τὸν υἱὸν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς. οὗτός ἐστιν ὁ
κληρονόμος, δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν,
καὶ κατάσχωμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. καὶ
λαβόντες αὐτὸν, ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶ-
νος καὶ ἀπέκτειναν. ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύρι-
ος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς
ἐκείνοις; λέγουσιν αὐτῷ, κακοὺς κακῶς ἀπο-
λέσει αὐτοὺς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις
γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρ-
ποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰη-
σοῦς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς; λίθον
ὃν

& ipse. Nec ego dico uobis qua autorita
μθ te hæc faciã. Quid aũt uobis uidet? Ho
mo habebat duos filios, & accedens ad
priorẽ dixit: Fili, uade hodie operare in
uinea mea. Ille aũt respondens ait: No-
lo: postea uero pœnitentia motus, abijt.
Accedens aũt ad alterum, dixit similiter.
At ille respondens ait: Ego dñe, & non
abijt. Vter è duobus fecit qđ uoluit pa-
ter? Et dicunt ei, prior. Dicit illi Iesus:
Amen dico uobis, quod publicani & me
retrices præcedunt uos in regnum dei.
Venit enim ad uos Iohannes per uiam
iustitiæ, & non credidistis ei: publicani
autem & meretrices crediderunt ei. Vos
autem cum uidissetis non fuistis cõmoti
μ pœnitentia postea, ut crederetis ei. Aliã
parabolã audite. Homo quidã erat pa-
terfamiliãs, qui plantauit uineã, & sepẽ
circumdedit ei: & fodit in ea torcular, &
ædificauit turrim, & locauit eam agrico-
lis, ac peregre profectus est. Cum au-
tem tempus fructuum appropinquas-
set, misit seruos suos ad agricolas, ut ac-
ciperent fructus ipsius. Et agricolæ ap-
prehensis seruis eius, alium ceciderunt,
alium occiderunt, alium uero lapidaue-
runt. Iterũ misit alios seruos plures prio
ribus, & fecerunt illis similiter. Nouissi-
me aũt misit ad eos filiũ suũ, dicens: Re-
uerebuntur filium meum. Agricolæ aũt
uiso filio, dixerunt intra se: Hic est hæres,
uenite occidamus eũ, & occupemus hæ-
reditatem eius. Et apprehensum eũ, eie-
cerunt ex uinea, & occiderunt. Cum er-
go uenerit dominus uineæ, quid faciet
agricolis illis? Aiunt illi: Mali cum sint,
male perdet illos: & uineam suam loca-
bit alijs agricolis, qui reddẽt ei fructum
temporibus suis. Dicit illis Iesus: Nun-
quam legistis in scripturis: Lapidem
quem

» ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος
» ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. παρὰ κυρίου ἐ-
» γένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς
ἡμῶν; διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀρθήσεται ἀφ'
ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ δοθήσεται ἔθνει
ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς. καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ
τὸν λίθον τοῦτον, συνθλασθήσεται, ἐφ' ὃν δ' ἂν
σκ πέσῃ, λικμήσει αὐτόν. *Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρ-
α χιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ,
ἔγνωσαν, ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει. καὶ ζητοῦντες
αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους,
σκα ἐπειδὴ ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον. *Καὶ ἀπο-
ε κριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν πα-
ραβολαῖς, λέγων. Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν
οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίη-
σε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ ἀπέστειλε τοὺς δού-
λους αὐτοῦ, καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς
γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. πάλιν ἀπέ-
στειλεν ἄλλους δούλους, λέγων. εἴπατε τοῖς κε-
κλημένοις. ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα, οἱ
ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ
πάντα ἕτοιμα, δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. οἱ δὲ
ἀμελήσαντες, ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον
ἀγρὸν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ. οἱ δὲ λοι-
ποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὕβρισαν
καὶ ἀπέκτειναν. ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς, ὠργί-
σθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, ἀπώ-
λεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν αὐ-
τῶν ἐνέπρησεν. τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐ-
τοῦ. ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλη-
μένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι. πορεύεσθε οὖν ἐπὶ
τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἐὰν εὕρητε,
καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. καὶ ἐξελθόντες οἱ
δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς, συνήγαγον πάν-
τας ὅσους εὗρον πονηρούς τε καὶ ἀγαθούς, καὶ
σκβ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων. *Εἰσελ-
ι θὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμέ-
νους, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον
ἔνδυμα γάμου, καὶ λέγει αὐτῷ. ἑταῖρε, πῶς
εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ
ἐφιμώθη. τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς διακό-
νοις

quem reprobauerunt ædificantes, hic fa-
ctus est in caput anguli. A domino fa-
ctum est hoc, & est mirabile in oculis no
stris? Ideo dico uobis, auferetur à uobis
regnum dei, & dabitur genti facienti fru
ctus eius. Et qui ceciderit super lapidem
istum, confringetur: super quem uero ce
ciderit, conteret eum. Et cum audissent
principes sacerdotũ ac pharisæi parabo
las eius, cognouerũt quod de se diceret.
Et quærentes illi manus injicere, timue-
runt turbas: quoniã tanq̃ prophetam
eum habebant. Et respondens Iesus, ite-
μβ rum dixit eis per parabolas, & ait:
Simile factum est regnum cœlorum XXII
homini regi, qui fecit nuptias filio suo:
& emisit seruos suos, ut uocarent inuita
tos ad nuptias, & nolebant uenire. Rur-
sus emisit alios seruos, dicẽs: Dicite inui-
tatis: Ecce prandium meum paraui, tau-
ri mei & altilia mactata sunt, & omnia
parata, uenite ad nuptias. Illi autem ne-
glexerunt, & abierunt: alius in uillã suã,
alius uero ad negociationem suam. Re-
liqui uero tenuerũt seruos eius, & contu-
melijs affectos occiderũt. Rex aũt cum
audisset, iratus est, & missis exercitibus
suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatẽ
illorũ succendit. Tunc ait seruis suis: Nu
ptiæ quidẽ paratæ sunt, sed qui inuitati
erant non fuerunt digni. Ite ergo ad exi
tus uiarũ, & quotcũq; inueneritis, uoca-
te ad nuptias. Et egressi serui eius in ui-
as, cõgregauerũt omnes quotquot inue
nerunt, malos pariter ac bonos: & imple
tæ sunt nuptiæ discumbentibus. Ingres-
sus autem rex ut uideret discumbentes,
ubi uidit illic hominem non uestitũ ue-
ste nuptiali, ait illi: Amice, quomodo
huc intrasti, non habẽs uestẽ nuptialẽ?
At ille obmutuit. Tunc dixit rex mini-

νοις. δήσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας ἐκ-
βάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. ἐκεῖ ἔ-
σται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντ.
σκγ πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.
β *τότε πορευθέντες οἱ φαρισαῖοι συμβούλι-
ον ἔλαβον, ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν
λόγῳ. καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθη-
τὰς αὐτῶν μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν, λέγοντες.
διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ τὴν
ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ οὐ
μέλει σοι περὶ οὐδενός. οὐ γὰρ βλέπεις εἰς
πρόσωπον ἀνθρώπων, εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι
δοκεῖ; ἔξεστι δοῦναι κῆνσον καίσαρι, ἢ οὔ;
γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν, εἶ-
πεν. τί με πειράζετε ὑποκριταί; ἐπιδείξα-
τέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. οἱ δὲ προσή-
νεγκαν αὐτῷ δηνάριον. καὶ λέγει αὐτοῖς.
τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη, καὶ ἡ ἐπιγραφή; λέ-
γουσιν αὐτῷ, καίσαρος. τότε λέγει αὐτοῖς.
ἀπόδοτε οὖν τὰ καίσαρος, καίσαρι, καὶ τὰ
τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ. καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμα-
σαν, καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον. *ἐν ἐκεί-
νῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ σαδδουκαῖοι,
οἱ λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώ-
τησαν αὐτόν, λέγοντες. διδάσκαλε, μωσῆς εἶ-
πεν, ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπι-
γαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖ-
κα αὐτοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελ-
φῷ αὐτοῦ. ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί.
καὶ ὁ πρῶτος γαμήσας ἐτελεύτησεν, καὶ
μὴ ἔχων σπέρμα, ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐ-
τοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ὁμοίως καὶ ὁ δεύτε-
ρος, καὶ ὁ τρίτος ἕως τῶν ἑπτά. ὕστερον δὲ
πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή. ἐν τῇ οὖν
ἀναστάσει, τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάν-
τες γὰρ ἔσχον αὐτήν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς. πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γρα-
φάς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ. ἐν γὰρ
τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγα-
μίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ
ἐν οὐρανῷ εἰσιν. περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως
τῶν νεκρῶν

stris: Ligatis pedibus & manibus eius,
mittite eum in tenebras exteriores: ibi
erit fletus & stridor dentium. Multi em
sunt uocati, pauci uero electi. Tunc ab-
μβ euntes pharisæi consilium ceperunt, ut
illaquearent eum in sermone. Et ad il-
lum emittunt discipulos suos cum He-
rodianis, dicentes: Magister, scimus
quod uerax sis, & uiam dei in ueritate
doceas, neque cures quenquam. Non
enim respicis personam hominum. Dic
ergo nobis, quid tibi uidetur? Licet cen-
sum dari Cæsari, an non? Cognita au-
tem Iesus malicia eorum, ait: Quid me
tentatis hypocritæ? Ostendite mihi
numisma census. At illi obtulerunt ei
denarium. Et ait illis: Cuius est imago
hæc, & inscriptio? Dicunt ei: Cæsaris.
Tunc ait illis: Reddite ergo quæ sunt
Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt dei, deo.
Et his auditis, mirati sunt: & omisso eo
μγ abierunt. In illo die accesserunt ad eum
Sadducæi, qui dicunt non esse resurre-
ctionem, & interrogauerunt eum, dicen
tes: Magister, Moses dixit, si quis mor-
tuus fuerit, non habens filium, ut ducat
frater eius uxorem illius, & suscitet se-
men fratri suo. Erant autem apud nos
septem fratres, & primus uxore ducta
defunctus est: ac non habens semen, re-
liquit uxorem suam fratri suo: similiter
secundus & tertius usque ad septimum.
Nouissime autem omnium defuncta
est & mulier. In resurrectiōe ergo cuius
è septem illis erit uxor? Omnes enim
habuerunt eam. Respondens autem
Iesus, ait illis: Erratis, nescientes scriptu-
ras neque uirtutem dei. In resurrectio-
ne enim neque matrimonium contra-
hunt, neque elocantur, sed sunt sicut an-
geli dei in cœlo. De resurrectione uero
mortuorum

τῶν νεκρῶν, οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ
τοῦ θεοῦ λέγοντος. ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς ἀβρα-
άμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ. οὐκ
ἔστιν ὁ θεός, θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. καὶ
ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ
σκδ διδαχῇ αὐτοῦ. *οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαν-
5 τες, ὅτι ἐφίμωσε τοὺς σαδδουκαίους, συνήχθη-
σαν ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐ-
τῶν νομικός τις, πειράζων αὐτὸν καὶ λέγων.
διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ
νόμῳ; ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. ἀγαπήσεις
κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου, καὶ
ἐν ὅλῃ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ διανοίᾳ σου. αὕ-
τη ἐστὶν πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή. δευτέ-
ρα δὲ ὁμοία αὐτῇ. ἀγαπήσεις τὸν πλησίον
σου ὡς σεαυτόν. ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐν-
τολαῖς, ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέ-
σκε μανται. *συνηγμένων δὲ τῶν φαρισαίων,
β ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς, λέγων. τί ὑ-
μῖν δοκεῖ περὶ τοῦ χριστοῦ; τίνος υἱός ἐστιν; λέ-
γουσιν αὐτῷ, τοῦ δαβίδ. λέγει αὐτοῖς. πῶς οὖν
δαβὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέ-
γων; εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου
ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου
σκς ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. *εἰ οὖν δα-
β βὶδ κύριον αὐτὸν καλεῖ, πῶς υἱὸς αὐτοῦ
ἐστί; καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτῷ ἀποκριθῆ-
ναι λόγον. οὐδὲ ἐτόλμησέ τις ἀπ' ἐκείνης
τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκ ἔτι.
σκζ *τότε ὁ ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις καὶ
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, λέγων. ἐπὶ τῆς μω-
σέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ
οἱ φαρισαῖοι. πάντα οὖν ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑ-
μῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔρ-
γα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε. λέγουσι γὰρ καὶ οὐ ποι-
σκη οῦσι. *δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα καὶ δυσ-
ε βάστακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους
τῶν ἀνθρώπων, τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέ-
λουσι κινῆσαι αὐτά. *πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν
σκθ ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις.
β πλατύνουσι δὲ τὰ φυλακτήρια ἑαυτῶν, καὶ
μεγαλύνουσι

mortuorum, non legistis quod uobis di
ctum est à deo, qui ait: Ego sum deus
Abraham, & deus Isaac, & deus Iacob.
Deus non est deus mortuorū, sed uiuē-
tium. Et cum audissent turbæ, stupue-
runt de doctrina eius. Pharisæi autem
cum audissent, quod obturasset os Sad
μδ ducæis, cōuenerunt in unum: & interro-
gauit eum unus ex eis legis doctor quis
piam, tentans eum & dicens: Magister,
quod est mandatum magnum in lege?
Ait illi Iesus: Diliges dominū deū tuum
ex toto corde tuo, & in tota anima tua,
& in tota mēte tua: Hoc est primum &
magnum mandatum. Secūdum autem
simile est huic: Diliges proximum tuū
perinde atq; teipsum. In his duobus man
datis tota lex & prophetæ pendent. Cō
με gregatis autem pharisæis, interrogauit
eos Iesus, dicēs: Quid uobis uidetur de
Christo? cuius filius est? Dicunt ei: Da-
uid. Ait illis: Quomodo ergo Dauid in
spiritu uocat eum dominū, dicēs? Dixit
dominus dño meo, sede à dextris meis:
Donec ponā inimicos tuos subselliū pe-
dū tuorū. Si ergo Dauid uocat eū dñm
quomodo filius eius est? Et nemo pote-
rat ei respondere quicq̃, neq; ausus fuit
qsq̃ ex eo die eū amplius interrogare.

XXIII Tunc Iesus locutus est ad turbas, &
μς ad discipulos suos, dicens: In cathedra
Moysi sedet scribæ & pharisæi: Omnia
ergo quæcunq; iusserint uos seruare, ser
uate, & facite: secundum opera uero eo-
rum nolite facere. Dicunt enim, & non
faciunt. Colligant enim onera grauia,
difficiliaq; portatu, & imponunt in hu-
meros hominū, cæterū digito suo nolūt
ea mouere. Omnia uero opera sua faci-
unt in hoc, ut spectentur ab homini-
bus. Dilatant autem phylacteria sua, &
e 2 magnificāt

μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων
αὐτῶν· φιλοῦσί τε τὰς πρωτοκλισίας ἐν τοῖς
δείπνοις, καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς
συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς
ἀγοραῖς, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων
ῥαββί, ῥαββί. * ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββί· εἷς
γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγητὴς ὁ χριστός. πάν-
τες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. καὶ πατέρα μὴ
καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς. εἷς γάρ ἐστιν
ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μὴ δὲ κλη-
θῆτε καθηγηταί, εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ κα-
σλα θηγητής, ὁ χριστός. * Ὁ δὲ μείζων ὑμῶν, ἔσται
ὑμῶν διάκονος. ὅς τις δὲ ὑψώσῃ ἑαυτόν,
ταπεινωθήσεται. καὶ ὅς τις ταπεινώσῃ ἑαυ-
σλβ τόν, ὑψωθήσεται. * Οὐαὶ δὲ ὑμῖν γραμματεῖς
καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βα-
σιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώ-
πων. ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰ-
σλγ σερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν. * Οὐαὶ ὑμῖν
γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι
κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προ-
φάσει μακρὰ προσευχόμενοι, διὰ τοῦτο λή-
ψεσθε περισσότερον κρίμα. οὐαὶ ὑμῖν γραμ-
ματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγε-
τε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηράν, ποιῆσαι ἕνα
προσήλυτον, καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν
υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν. οὐαὶ ὑμῖν
ὁδηγοὶ τυφλοί, οἱ λέγοντες, ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν
τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν, ὃς δ᾽ ἂν ὀμόσῃ ἐν
τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει. μωροὶ καὶ τυ-
φλοί, τίς γὰρ μείζων ἐστίν, ὁ χρυσός, ἢ ὁ ναὸς
ὁ ἁγιάζων τὸν χρυσόν. καὶ ὃς ἐὰν ὀμόσῃ ἐν
τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν, ὃς δ᾽ ἂν ὀμόσῃ
ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει. μωροὶ
καὶ τυφλοί, τί γὰρ μεῖζον, τὸ δῶρον, ἢ τὸ θυσια-
στήριον τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον; ὁ οὖν ὀμόσας ἐν
τῷ θυσιαστηρίῳ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσι
τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ. καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ να-
ῷ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοικοῦντι
αὐτόν. καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὀμνύει
ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν τῷ καθημένῳ
ἐπάνω

magnificant fimbrias palliorum suorū.
Amantq́ primos accubitus in cœnis, &
primo sedere loco in conciliis, & salutati
ones in foro, & uocari ab hominib⁹ rab
bi. Vos autem nolite uocari rabbi: unus
est enim magister uester, nempe Chri-
stus: omnes autē uos fratres estis. Et pa
trē nolite uocare uobis in terra: unus est
enim pater uester, qui in cœlis est. Nec
uocemini magistri, unus enim uester est
magister, nēpe Christus. Qui maximus
est uestrum, erit minister uester. Qui au
tem se exaltauerit, humiliabitur: & qui
se humiliauerit, exaltabitur. Væ aūt uo
bis scribæ & pharisæi hypocritæ, qa clau
ditis regnum cœlorū ante homines: uos
enim nō intratis, nec aduenientes sinitis
intrare. Væ uobis scribæ & pharisæi hy-
pocritæ, quia comeditis domos uidua-
rum. Idq́ prætextu prolixæ precatiōis,
propter hoc grauius puniemini. Væ uo
bis scribæ & pharisæi hypocritæ, qa cir-
cumitis mare & aridam, ut faciatis unū
proselytum: & cum fuerit factus, facitis
eum filium gehēnæ duplo magis quàm
uos estis. Væ uobis duces cæci, quia di-
citis: quicunque iurauerit per templum,
nihil est: qui autem iurauerit per aurum
templi, reus est. Stulti & cæci. utrum ēm
maius est, aurum, an templū, quod san-
ctificat aurum? Et quicunque iurauerit
per altare, nihil est: quicunque autem iu
rauerit per donum, quod est sup illud,
reus est. Stulti ac cæci. utrum enim ma-
ius est, donum, an altare, quod sanctifi-
cat donum? Qui ergo iurauerit p altare
iurat per ipsum, & per omnia quæ super
illud sunt. Et qui iurauerit per templū,
iurat per illum & per eum qui habitat
in ipso. Et qui iurauerit per cœlum, iu-
rat per thronū dei, & per eum qui sedet
super

σλδ ἐπάνω αὐτοῦ. * Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ
φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ
ἡδύοσμον, καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ τὸ κύμινον, καὶ
ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν
καὶ τὸν ἔλεον καὶ τὴν πίστιν· ταῦτα ἔδει ποιῆ-
σλε σαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι. * Ὁδηγοὶ τυφλοὶ
οἱ διυλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον
σλς καταπίνοντες. * Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς
καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ
ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος,
ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀκρα-
σίας. φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ
ἐντὸς τοῦ ποτηρίου, καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα
γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν.
σλζ * Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑπο-
κριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιασ-
μένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖ-
οι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πά-
σης ἀκαθαρσίας. οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἔξωθεν μὲν
φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ
μεστοί ἐστε ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας.
σλη * Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι
ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν
προφητῶν, καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δι-
καίων, καὶ λέγετε. εἰ ἤμεθα ἐν ταῖς ἡμέ-
ραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἤμεθα κοι-
νωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν. ὥσ-
τε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φο-
σλθ νευσάντων τοὺς προφήτας. * Καὶ ὑμεῖς πλη-
ρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. ὄφεις
γεννήματα ἐχιδνῶν πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρί-
σμ σεως τῆς γεέννης; * Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀπο-
στέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ
γραμματεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυ-
ρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συ-
ναγωγαῖς ὑμῶν, καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς
πόλιν, ὅπως ἔλθῃ ἐφ᾽ ὑμᾶς πᾶν αἷμα δί-
καιον, ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵ-
ματος ἄβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος ζα-
χαρίου υἱοῦ βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ
τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἥξει

super illum. Væ uobis scribæ & phari-
sæi hypocritæ, quia decimatis mētham,
& anethū, & cyminū, & reliquistis quæ
grauiora sunt legis, iudicium & miseri-
cordiam ac fidem: hæc oportuit facere,
& illa non omittere. Duces cæci, excolan-
tes culicem, camelum autem glutientes.
Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ,
quia purgatis exteriorem poculi pati-
næq́ partem: cæterum intus plena sunt
rapina & intemperantia. Pharisæe cæce,
purga prius quod est intra poculum &
patinam, ut & exteriores horum partes
puræ reddatur. Væ uobis scribæ & pha
risæi hypocritæ, quia similes estis sepul-
chris dealbatis, quæ foris quidem appa-
rent speciosa, intus uero plena sunt ossi-
bus mortuorum, omniq́ spurcitia. Sic
& uos, foris quidem apparetis homini-
bus iusti, intus autem pleni estis fictiōe
& iniquitate. Væ uobis scribæ & phari-
sæi hypocritæ, quia ædificatis sepulchra
prophetarum, & ornatis monumēta iu-
storum, & dicitis: Si fuissemus in diebus
patrum nostrorum, non fuissemus socii
eorum in sanguine prophetarum. Itaq́
testimonio estis uobismetipsis, quod fi-
lii sitis eorum, qui prophetas occiderūt.
Vos quoq́ implete mensuram patrum
uestrorū. Serpētes, progenies uiperarū,
quomodo effugietis iudiciū gehennæ?
Ideo ecce ego mitto ad uos prophetas
& sapiētes & scribas, & illorū aliquot oc
cidetis crucifigetisq́, & illorum nonnul-
los flagellabitis in synagogis uestris, &
persequemini de ciuitate in ciuitatem,
ut ueniat super uos omnis sanguis iu-
stus, qui effusus est super terram, à san-
guine Abel iusti usque ad sanguinem
Zachariæ filii Barachiæ, quē occidistis
inter templū & altare. Amē dico uobis,

ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.
σμα *Ἱερουσαλὴμ, Ἱερουσαλὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς
προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμέ-
νους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνα-
γαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπισυνά-
γει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
καὶ οὐκ ἠθελήσατε; ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος
ὑμῶν ἔρημος. λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με
ἴδητε ἀπάρτι, ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημέ-
νος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.
*καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ
σμβ ἱεροῦ, καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐπιδεῖ-
β ξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ. ὁ δὲ Ἰη-
σοῦς, εἶπεν αὐτοῖς. οὐ βλέπετε πάντα ταῦ-
τα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λί-
θος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ μὴ καταλυθήσεται.
σμγ *καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαι-
β ῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν,
λέγοντες. εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί
τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας, καὶ τῆς συντε-
λείας τοῦ αἰῶνος; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς,
εἶπεν αὐτοῖς. βλέπετε, μή τις ὑμᾶς πλανή-
σῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόμα-
τί μου, λέγοντες. ἐγώ εἰμι ὁ Χριστὸς, καὶ
πολλοὺς πλανήσουσι. μελλήσετε δὲ ἀκούειν
πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, ὁρᾶτε μὴ
θροεῖσθε. δεῖ γὰρ τὰ πάντα γενέσθαι, ἀλλ'
οὔπω ἐστὶ τὸ τέλος. ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος
ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,
καὶ ἔσονται λιμοὶ, καὶ λοιμοὶ, καὶ σεισ-
μοὶ κατὰ τόπους. πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠ-
σμδ δίνων. *τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλί-
α ψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε μι-
σούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνο-
μά μου. *καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολ-
σμε λοὶ, καὶ ἀλλήλους παραδώσουσι, καὶ μισήσουσιν
α ἀλλήλους, καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερ-
θήσονται, καὶ πλανήσουσι πολλούς. καὶ
διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυγή-
σεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. ὁ δὲ ὑπομεί-
σμϛ νας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. *καὶ κη-
ϛ ρυχθήσεται

ueniēt hæc omnia super generationem
istam. Hierusalem, Hierusalem quæ occi
dis prophetas, & lapidas eos qui ad te
missi sunt: quoties uolui cōgregare filios
tuos: quemadmodum gallina congre-
gat pullos suos sub alas, & noluistis: Ec-
ce relinquitur uobis domus uestra deser
ta. Dico enim uobis, hauquaquàm me
uidebitis post hac, donec dicatis: Benedi
ctus qui uenit in nomine domini.

Et egressus Iesus discedebat à tem- XXIIII
plo: & accesserunt discipuli eius, ut osten
derent ei structuras templi. Iesus autem
dixit illis: Nónne uidetis hæc omnia?
Amen dico uobis, non relinquetur hic la
pis super lapidem, qui non destruet. Se-
dente autem eo in monte oliuarum, ac-
cesserunt ad eum discipuli secreto, dicen-
tes: Dic nobis, quādo hæc erūt? & quod
signum aduentus tui, & consummatio-
nis seculi? Et respondens Iesus, dixit eis:
Videte, ne quis uos seducat. Multi enim
uenient in nomine meo, dicentes: Ego
sum Christus, multósque seducent. Au-
dituri autem estis bella, & rumores bel-
lorum, uidete ne turbemini: Oportet enī
omnia fieri, sed nondum est finis. Con-
surget enim gens contra gentem, & re-
gnum contra regnum: & erunt pestilen-
tiæ, & fames, & terræmotus singulis lo-
cis. Hæc autem omnia initia sunt dolo-
rum. Tunc tradent uos in afflictionem,
& occident uos, & eritis inuisi cunctis gē
tibus propter nomen meum. Et tunc of-
fendiculum patientur multi, & alius ali-
um inuicem tradēt, séque odio habebūt
inuicem. & multi pseudoprophetæ sur-
gent, ac seducent multos. & quoniā abū-
dabit iniquitas, refrigescet charitas mul-
torum. Qui autem perseuerauerit us-
que in finem, hic saluus erit. Et præ-
dicabitur

ρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας
ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσι
σμζ τοῖς ἔθνεσι, καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος. *Ὅταν οὖν
ϛ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ
Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ
σμη ἀναγινώσκων νοείτω. *τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
β φευγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη. ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος,
μὴ καταβαινέτω ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ. καὶ
ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἆραι τὰ
σμθ ἱμάτια αὐτοῦ. *οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις
β καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
σν *προσεύχεσθε δὲ, ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν
ϛ χειμῶνος, μηδὲ ἐν σαββάτῳ. *ἔσται γὰρ τότε
σνα θλῖψις μεγάλη, οἵα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς
β κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδ' οὐ μὴ γένηται. *καὶ
σνβ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν
ϛ ἐσώθη πᾶσα σὰρξ, διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολο-
σνγ βωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. *τότε ἐάν τις
β ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ Χριστὸς, ἢ ὧδε, μὴ πι-
σνδ στεύσητε. *ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ
ϛ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα μεγά-
λα καὶ τέρατα, ὥστε πλανᾶσθαι, εἰ δυνατὸν,
καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν.
σνε *ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ
α ἐστὶν, μὴ ἐξέλθητε, ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ
σνϛ πιστεύσητε. *Ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρ-
α χεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως δυσ-
μῶν, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀν-
σνζ θρώπου. *ὅπου γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ
α συναχθήσονται οἱ ἀετοί. *εὐθέως δὲ μετὰ
σνη τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὁ ἥλιος
β σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγ-
γος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρα-
νοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.
καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ
σνθ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ. *καὶ τότε κόψονται
β πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν
τοῦ ἀνθρώπου, ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ
οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς, καὶ
ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγ-
γος φωνῆς μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξουσι
τοὺς ἐκλεκτοὺς

dicabitur hoc euangelium regni in uni-
uerso orbe in testimonium omnibus
gentibus, & tunc ueniet consummatio.
Cum ergo uideritis abominationem
desolationis, quæ dicta est à Daniele
propheta, stantem in loco sancto: qui
legit, intelligat. tunc qui in Iudæa sunt,
fugiant ad montes: qui in tecto, non
descendat ut tollat quicquam de domo
sua. & qui in agro, non reuertatur ut tol-
lat uestes suas. Væ autem prægnātibus
& lactantibus in illis diebus. Orate au-
tem, ut non fiat fuga uestra hyeme, neq;
sabbato. Erit enim tunc afflictio ma-
gna, qualis non fuit ab initio mundi ad
hoc usque tempus, neque fiet. Et nisi de-
curtati fuissent dies illi, non fieret saluā
omnis caro: sed propter electos decur-
tabuntur dies illi. Tunc si quis uobis
dixerit: ecce hic Christus, aut illic nolite
credere. Surgent enim pseudochristi &
pseudoprophetæ: & dabunt signa ma-
gna & prodigia: ita ut in errorem indu-
cantur, si fieri possit, etiam electi. Ecce
prædixi uobis. Si ergo dixerint uobis,
ecce in deserto est, nolite exire: ecce in pe-
netralibus, nolite credere. Sicut enim ful
gur exit ab oriente, & apparet usque in
occidentem: ita erit aduentus filij homi
nis. Vbicunq; enim fuerit cadauer, illic
congregabuntur & aquilæ. Statim au-
tem post afflictionem dierum illorum
sol obscurabitur: & luna non dabit lu-
men suum, & stellæ cadent de cœlo, &
uirtutes cœlorum commouebuntur. &
tunc apparebit signum filij hominis in
cœlo: & tūc plangent omnes tribus ter-
ræ, & uidebunt filium hominis, uenien-
tem in nubibus cœli cum uirtute & glo-
ria multa. Et mittet angelos suos, cum
tubæ uoce magna, & congregabunt

μη περὶ τῆς ἡμέρας καὶ ὥρας.

τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν. ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν. ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἁπαλὸς, καὶ τὰ φύλλα ἐκφυῇ, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος. οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε πάντα ταῦτα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.
σξγ *περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς μη
ε οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ
σξα πατήρ μου μόνος. *ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ
νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ὥσπερ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις, ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες, καὶ ἐκγαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν. καὶ οὐκ ἔγνωσαν, ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἦρεν ἅπαντας, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ
σξβ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. *τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁ εἷς παραλαμβάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται. δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλωνι, μία πα-
σξγ ραλαμβάνεται, καὶ μία ἀφίεται. *γρηγο-
ε ρεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύρι-
σξδ ος ὑμῶν ἔρχεται. *ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε,
β ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης, ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν, καὶ οὐκ ἂν εἴασε διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ
σξε δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. *τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ
σξς διδόναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ; *μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ, εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ κα-
σξζ ταστήσει αὐτόν. *ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν, καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους, ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων,

ἥξει

electos eius à quatuor uentis, à summis cœlorum usq; ad terminos eorum. Ab arbore autem fici discite similitudinem: cum iam ramus eius tener fuerit, & folia fuerint enata, scitis quod prope sit æstas. Ita & uos, cum uideritis hæc omnia, scitote quod prope sit in foribus. Amen dico uobis, non præteribit ætas hæc, donec omnia ista fiat. Cœlum & terra præteribunt, uerba autem mea non præteribũt. Cæterum de die illo & hora nemo scit, ne angeli quidem cœlorum, nisi pater meus solus. Sed sicut erant dies Noë ita erit & aduentus filij hominis. Sicut enim erant in diebus, qui præcesserunt diluuium, edentes & bibentes, contrahentes matrimonium, & nuptum dantes, usq; ad eum diem quo intrauit Noë in arcam: & non cognouerunt, donec uenisset diluuium, & sustulisset uniuersos: ita erit & aduentus filij hominis. Tunc duo erunt in agro, unus assumitur, & alter relinquitur. Duæ molentes in mola, una assumitur, & altera relinquitur. Vigilate ergo, quia nescitis qua hora dominus uester uenturus sit. Illud autem scitote, quoniam si scisset paterfamilias, qua hora fur uenturus fuisset, uigilasset utique, & nõ siuisset perfodi domum suam. Ideo & uos estote parati: quia qua hora non putatis, ea filius hominis uenturus est. Quisnam est fidelis seruus & prudẽs, quẽ præfecit dominus famulitio suo, ut det illis cibum in tempore? Beatus seruus ille, quem cũ uenerit dominus eius, inuenerit sic facientem: Amen dico uobis, quoniã super omnia bona sua cõstituet eum. Quod si dixerit seruus ille malus in corde suo, cunctatur dñs meus uenire, cœperitq; percutere cõseruos, imò edere & bibere cum ebrijs,

ueniet

μθ περὶ τῶν δέκα παρθένων.

ξ περὶ τῶν τὰ τάλαντα λαβόντων.

ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ, ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτὸν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ
σξη βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. *τότε ὁμοιωθήσεται μθ
ι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν μωραὶ, καὶ αἱ πέντε φρόνιμοι. αἵτινες μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον. αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν μετὰ τῶν λαμπάδων. χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον. μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν, ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν. αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον, δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι, λέγουσαι, μή ποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν, πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς. ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι, λέγουσαι, κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ
σξθ ἀνθρώπου ἔρχεται. *ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπός
β τις ἀποδημῶν, *ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δού-
σο λους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα
αὐτοῦ, καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ ξ
δύο, ᾧ δὲ ἓν, ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως. πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, εἰργάσατο ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα. ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο, ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο. ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν, ἀπελθὼν ὤρυξεν ἐν

τῇ γῇ

ueniet dominus serui illius in die, quo nõ expectat, & hora qua ignorat, & dissecabit eũ, partemq; eius ponet cũ hypocritis. Illic erit ploratus & stridor dentiũ.

Tunc simile fiet regnũ cœlorum decẽ XXV
uirginibus, quæ sumptis lampadibus suis, exierunt in occursum sponso. Quinq; autem ex eis erant fatuæ, & quinq; prudentes. Quæ erant fatuæ, acceptis lampadibus suis, non sumpserant oleũ secũ. Prudentes uero sumpserant oleũ in uasis suis una cum lampadibus. Tardante uero sponso, dormitauerunt omnes, ac dormierũt. Porrò medio noctis clamor factus est: ecce sponsus uenit, exite obuiam ei. Tunc surrexerũt omnes uirgines illæ, & apparauerunt lampades suas. Fatuæ autẽ prudẽtibus dixerunt: Date nobis de oleo uestro, qa lampades nostræ extinguuntur. At responderunt prudentes, dicentes: Nequaq̃, ne nõ sufficiat nobis & uobis: sed ite potius ad eos, q uendunt, & emite uobisipsis. Porrò dũ irent emptum, uenit sponsus: & quæ paratæ erant, intrauerunt cũ eo ad nuptias, clausaq; est ianua. Postea uero ueniũt & reliquæ uirgines, dicentes: Domine, domine, aperi nobis. At ille respondens, ait: Amen dico uobis, non noui uos. Vigilate itaq;, quia nescitis diem neq; horã, in qua filius hominis ueniet. Sicut enĩ homo quidam peregre proficiscẽs, uocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua: & huic quidem dedit quinq; talẽta, alij autem duo, alij uero unum: unicuiq; secundum propriam facultatem, & profectus est statim. Abijt aũt q quinq; talẽta acceperat, & negociatus est per ea, & confecit altera qnq; talẽta. Similiter & q duo acceperat, lucratus est & ipse altera duo. Qui aũt unum acceperat, abiẽs fodit in

terram,

τῇ γῇ, καὶ ἀπέκρυψε τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου
αὐτοῦ. μετὰ δὲ χρόνον πολὺν ἔρχεται ὁ κύ-
ριος τῶν δούλων ἐκείνων, καὶ συναίρει μετ'
αὐτῶν λόγον. καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τά-
λαντα λαβὼν, προσήνεγκεν ἄλλα πέντε
τάλαντα, λέγων. κύριε, πέντε τάλαντά μοι
παρέδωκας, ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρ-
δησα ἐν αὐτοῖς. ἔφη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ.
εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πι-
στὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. εἴσελθε εἰς
τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. προσελθὼν δὲ καὶ
ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν, εἶπεν. κύριε, δύο
τάλαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα δύο τά-
λαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς. ἔφη αὐτῷ ὁ κύ-
ριος αὐτοῦ. εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ
ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω.
εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. προσελ-
θὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον λαβὼν, εἶπεν.
κύριε, ἔγνων σε ὅτι αὐστηρὸς εἶ ἄνθρωπος, θε-
ρίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν
οὐ διεσκόρπισας, καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν
ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ, ἴδε ἔχεις
τὸ σόν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ, εἶπεν
αὐτῷ. πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ, ᾔδεις ὅτι θε-
ρίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅθεν οὐ
διεσκόρπισα, ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν
μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκο-
μισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ, ἄρατε οὖν
ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ
τοα δέκα τάλαντα. *τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσε-
ται, καὶ περισσευθήσεται. ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ
τοβ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. *καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον
ἐκβάλλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. ἐκεῖ ἔσται
τογ ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. *ὅταν
δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ,
καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε
καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ συνα-
χθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ
ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν
ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, καὶ στήσει
τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια
ἐξ

terram, & abscondit pecuniam domini
sui. Post multũ uero temporis uenit do
minus seruorũ illorum, & ponit rationẽ
cum eis. Et accedens is, qui quinq; talen-
ta acceperat, attulit altera quinq; taléta;
dicẽs: Domine, quinq; talenta tradidisti
mihi, ecce altera quinq; talenta lucratus
sum per ea. Ait illi dominus eius: Euge
serue bone & fidelis, sup pauca fuisti fi-
delis, sup multa te cõstituã. intra in gau-
diũ domini tui. Accedẽs aũt & qui duo
talenta accepat, ait: Dñe, duo talenta tra
didisti mihi, ecce alia duo lucratus sum
p ea. Ait illi dñs eius: Euge serue bone
& fidelis, sup pauca fuisti fidelis, super
multa te cõstituam: intra in gaudiũ do-
mini tui. Accedens aũt & qui unũ talen-
tum acceperat, ait: Dñe, nouerã te quod
homo durus sis, metens ubi nõ semina-
sti, & inde congregans ubi non sparsisti:
ac territus abij, abscondiq; talentũ tuũ in
terra: Ecce habes quod tuũ est. Respon-
dens aũt dñs eius, dixit ei: Serue male &
piger, sciebas q; metã ubi nõ seminaui,
& cõgregẽ illinc ubi non sparsi: Opor
tuit ergo te cõmittere pecuniã meã men
sarijs, & ueniens ego recepissem utique
quod meũ est cum usura. Tollite itaq;
ab eo talentum, & date ei qui habet de-
cem talenta. Omni enim habenti dabit
& abundabit. Qui uero nõ habet, etiam
id quod habet, auferetur ab eo. Et inuti
lem seruũ eijcite in tenebras exteriores:
illic erit fletus & stridor dentiũ. Cum au
tem uenerit filius hominis in gloria sua,
& omnes sancti angeli cũ eo. tunc sede-
bit super sedem gloriæ suæ, & congrega-
buntur ante eum omnes gentes, & sepa
rabit eos, alteros ab alteris, sicut pastor
segregat oues ab hœdis: & statuet oues
quidem à dextris suis, hœdos autem
à

ἐξ εὐωνύμων. τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ
δεξιῶν αὐτοῦ. δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός
μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν
βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ἐπείνασα
γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. ἐδίψησα, καὶ
ἐποτίσατέ με. ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ
με. γυμνὸς, καὶ περιεβάλετέ με. ἠσθένησα, καὶ
ἐπεσκέψασθέ με. ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθε-
τε πρός με. τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δί-
καιοι, λέγοντες. κύριε, πότε σε εἴδομεν πει-
νῶντα καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσα-
μεν; πότε δέ σε εἴδομεν ξένον, καὶ συνηγά-
γομεν; ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν; πότε δέ
σε εἴδομεν ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθο-
μεν πρός σε; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ
αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε
ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων,
ἐμοὶ ἐποιήσατε. τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων.
πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ
τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ
τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ἐπείνασα γὰρ, καὶ οὐκ ἐδώ-
κατέ μοι φαγεῖν. ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσα-
τέ με. ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με.
γυμνὸς, καὶ οὐ περιεβάλετέ με. ἀσθενὴς καὶ
ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. τότε
ἀποκριθήσονται αὐτῷ καὶ αὐτοὶ λέγοντες. κύριε,
πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ ξέ-
νον, ἢ γυμνὸν, ἢ ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ
διηκονήσαμέν σοι; τότε ἀποκριθήσεται αὐ-
τοῖς, λέγων. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐ-
ποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐ-
μοὶ ἐποιήσατε. καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλα-
σιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.
τοδ *καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς πάντας
α τοὺς λόγους τούτους, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.
οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρω-
τοε θῆναι. *τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς
τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ λεγομένου Καϊ-
άφα, καὶ συνεβουλεύσαντο, ἵνα τὸν Ἰησοῦν
κρατήσωσι

à sinistris. Tũc dicet rex his qui à dextris
sibi erunt: Venite benedicti patris mei,
possidete regnum paratum uobis ab ex-
ordio mũdi. Esuriui enim, & dedistis mi-
hi edere. Sitiui, & dedistis mihi bibere.
Hospes eram, & collegistis me. Nudus, &
operuistis me. Infirmus, & uisitastis me.
In carcere eram, & uenistis ad me. Tũc re
spondebũt ei iusti, dicẽtes: Domine, quã-
do te uidimus esurientem, & pauimus:
aut sitientẽ, & dedimus tibi potũ? Quan
do autem te uidimus hospitem, & collegi
mus te: aut nudũ, & cooperuimus te: aut
quando te uidimus infirmum aut in car-
cere, & uenimus ad te? Et respondens rex
dicet illis: Amen dico uobis, quatenus fe-
cistis uni de his fratribus meis minimis,
mihi fecistis. Tunc dicet & his qui à sini-
stris erunt: Discedite à me maledicti in
ignem æternũ, qui paratus est diabolo &
angelis eius. Esuriui enim, & non dedistis
mihi cibũ. Sitiui, & non dedistis mihi po
tum. Hospes eram, & non collegistis me.
Nudus, & nõ operuistis me. Infirmus &
in carcere eram, & non uisitastis me. Tũc
respondebunt ei & ipsi dicẽtes: Domine,
quando te uidimus esurientem, aut sitiẽ-
tem, aut hospitem, aut nudum, aut infir-
mũ, aut in carcere, & nõ ministrauimus ti
bi? Tũc respõdebit illis, dicens: Amẽ dico
uobis, quatenus non fecistis uni de mini-
mis his, nec mihi fecistis. Et ibũt hi in sup
pliciũ æternũ, iusti uero in uitã æternam.
Et factum est, cum consummasset Ie-
sus sermones hos omnes, dixit discipulis XXVI
suis: Scitis quod post biduum pascha fit,
& filius hominis traditur ut crucifigatur.
Tunc congregati sunt principes sacerdo-
tum & scribæ & seniores populi in atrium
principis sacerdotum, qui dicebatur Cai
pha: & consilium inierunt, ut Iesum
dolo caperent

κρατήσωσι δόλῳ, καὶ ἀποκτείνωσιν. ἔλεγον
δὲ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται
σος ἐν τῷ λαῷ. * τοῦ δὲ ἰησοῦ γενομένου ἐν βη
α θανίᾳ ἐν οἰκίᾳ σίμωνος τοῦ λεπροῦ, προ
σῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχου
σα βαρυτίμου, καὶ κατέχεεν ἐπὶ τὴν κεφα/
λὴν αὐτοῦ ἀνακειμένου. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ ἠγανάκτησαν, λέγοντες. εἰς τί ἡ ἀπώ
λεια αὕτη; ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆ
ναι πολλοῦ, καὶ δοθῆναι πτωχοῖς. γνοὺς δὲ
ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς. τί κόπους παρέχετε
τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς
ἐμέ. πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ'
σοζ ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. * βαλοῦσα
δ γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός
μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν. ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλι/
ον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ
ὃ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.
σοη * τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμε
β νος ἰούδας ὁ ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς,
εἶπεν. τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν πα
ραδώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκον
τα ἀργύρια. καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν
ἵνα αὐτὸν παραδῷ. τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων
προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ, λέγοντες
αὐτῷ. ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν
τὸ πάσχα; ὁ δὲ εἶπεν. ὑπάγετε εἰς τὴν πό
λιν πρὸς τὸν δεῖνα, καὶ εἴπατε αὐτῷ. ὁ δι/
δάσκαλος λέγει, ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστιν,
πρός σε ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν
μου. καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν
αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.
σοθ * ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώ/
δ δεκα. καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, εἶπεν. ἀμὴν λέ
γω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.
σπ * καὶ λυπούμενοι σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν
α αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν. μή τι ἐγώ εἰμι κύριε;
σπα * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν. ὁ ἐμβάψας μετ' ἐ/
β μοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με πα
ραδώσει. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει.
καθὼς

dolo caperet, & occiderent. Dicebāt autē:
Nō in die festo, ne tumultus fiat in popu
ξβ lo. Cū autē Iesus esset in Bethania in do/
mo Simonis leprosi, accessit ad eum mu/
lier, habens alabastrum unguenti precio
si, & effudit super caput ipsius recumben
tis. Videntes aūt discipuli indignati sunt,
dicentes: Ad quid perditio hæc? Potuit
enim istud unguentū uenundari magno
& dari pauperibus. Eo autem cognito, Ie
sus ait illis: Quid molesti estis mulieri?
Opus enim bonū operata est erga me.
Nam semper pauperes habetis uobiscū,
me uero non semper habetis. Quod em
hæc unguentum hoc misit super corpus
meum, ad sepeliendum me fecit. Amē di/
co uobis, ubicūq; prædicatum fuerit hoc
euangelium in toto mundo, hoc quoque
quod hæc fecit narrabitur in memoriam
ipsius. Tunc abijt unus de duodecim, qui
dicebatur Iudas Iscariotes, ad principes
sacerdotum, & ait illis: Quid uultis mihi
dare, & ego uobis tradam illū? At illi con
stituerunt ei triginta argenteos. Et ex eo
ξγ tempore quærebat opportunitatē ut eū
traderet. Cæterum primo die azymorū
accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes ei:
Vbi uis paremus tibi ad edēdū pascha?
At ille dixit: Ite in ciuitatem ad quendā,
& dicite ei: Magister dicit: Tempus meū
prope est, apud te facio pascha cum disci
pulis meis. Et fecerunt discipuli sicut cōsti
tuit illis Iesus, & parauerunt pascha. Ve/
spere aūt facto, discumbebat cum duode
cim: & edentibus illis, dixit: Amē dico uo
bis, quod unus uestrū me proditurus est.
Et mœsti redditi uehementer, cœperunt
singuli dicere ei: Num ego sum domine?
At ipse respondens, ait: Qui intinxit me/
cum manum in catino, hic me prodi/
turus est. Filius quidem hominis uadit,
sicut

σπβ καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ. * οὐαὶ δὲ τῷ
ε ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
παραδίδοται, καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννή/
σπγ θη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. * ἀποκριθεὶς δὲ ἰούδας
ι ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, εἶπεν. μή τι ἐγώ εἰμι ῥαβ
σπδ βί; λέγει αὐτῷ, σὺ εἶπας. * ἐσθιόντων δὲ αὐ
α τῶν, λαβὼν ὁ ἰησοῦς τὸν ἄρτον, καὶ εὐχαριστή
σας, ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς, καὶ εἶ
πεν. λάβετε, φάγετε, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.
σπε * καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας,
β ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων. πίετε ἐξ αὐτοῦ πάν/
τες. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς
διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς
σπς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. * λέγω δὲ ὑμῖν, οὐ μὴ
ε πίω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς
ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ
πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ
πατρός μου. καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ
σπζ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. * τότε λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς.
δ πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν
σπη τῇ νυκτὶ ταύτῃ. * γέγραπται γὰρ, πατάξω τὸν
ε ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβα/
τα τῆς ποίμνης. μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με, προά
σπθ ξω ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν. * ἀποκριθεὶς δὲ
α ὁ πέτρος, εἶπεν αὐτῷ. εἰ καὶ πάντες σκαν/
δαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ δὲ οὐδέποτε σκαν/
δαλισθήσομαι. ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέ/
γω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν ἀλέκτο
σϙ ρα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. * λέγει αὐτῷ ὁ
ε πέτρος. κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ
μή σε ἀπαρνήσομαι. ὁμοίως καὶ πάντες οἱ μα
σϙα θηταὶ εἶπον. * τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ ἰη/
α σοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον γεθσημανῆ, καὶ
σϙβ λέγει τοῖς μαθηταῖς. * καθίσατε αὐτοῦ ἕως
ε οὗ ἀπελθὼν προσεύξωμαι ἐκεῖ. καὶ παραλα
βὼν τὸν πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς ζεβεδαίου, ἤρ/
σϙγ ξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. * τότε λέγει
δ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου
ἕως θανάτου, μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ'
σϙδ ἐμοῦ. * καὶ προελθὼν μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ πρό
σωπον αὐτοῦ προσευχόμενος, καὶ λέγων. πάτερ
μου,

sicut scriptum est de illo: Væ autem ho
mini illi per quem filius hominis prodi/
tur: bonum erat ei, si natus nō fuisset ho
mo ille. Respondens autem Iudas, qui
tradidit eum, dixit: Num ego sum rab/
bi? Ait illi: Tu dixisti. Vescentibus au/
ξδ tem eis, accepit Iesus panem, & cum egis
set gratias, fregit, deditque discipulis, &
ait: Accipite, comedite, hoc est corpus
meum. Et accepto poculo, gratijs actis,
dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes:
Hic est enim sanguis meus qui est noui
testamenti, qui pro multis effunditur in
remissionem peccatorum. Dico autem
uobis, non bibam posthac ex hoc fru/
ctu uitis usque in diem illum, cum illud
bibam uobiscum nouum in regno pa/
tris mei. Et cum hymnū cecinissent, exie/
runt in montem oliuarū. Tunc dicit illis
Iesus: Omnes uos offendiculū patiemi
ni mea causa in nocte hac. Scriptum est
enim: Percutiam pastorem, & dispergen
tur oues gregis. Postquàm autem resur/
rexero, præcedam uos in Galilæam. Re
spondēs autē Petrus, ait illi: Et si omnes
offendiculū passi fuerint tua causa, ego
tamen nunquàm offendiculum patiar.
Ait illi Iesus: Amē dico tibi, quod in hac
nocte antequàm gallus cantet, ter me ne
gabis. Ait illi Petrus: Etiam si oportue/
rit me mori tecum, non te negabo. Si/
militer & omnes discipuli dixerunt. Tūc
uenit Iesus cum illis in uillam, quæ dici/
tur Gethsemane, & dixit discipulis: Se/
dete hic donec uadam & orem illic. Et as
sumpto Petro & duobus filijs Zebedæi
cœpit affici dolore ac mœstitudine. Tūc
ait illis Iesus: Mœsta est anima mea us/
que ad mortem: manete hic & uigilate
mecum. Et progressus pusillum, procidit
in faciem suam, orans ac dicens: Pater
mi,

μου, εἰ δυνατόν ἐστιν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ
σϛε ποτήριον τοῦτο. * πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέ-
α λω, ἀλλ' ὡς σύ. * καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς
σϛϛ μαθητὰς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας,
β καὶ λέγει τῷ πέτρῳ. οὕτως οὐκ ἰσχύσατε
μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ; γρηγορεῖ-
τε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς
σϛζ πειρασμόν. * τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ
δ δὲ σὰρξ ἀσθενής. * πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελ-
σϛη θὼν, προσηύξατο λέγων. πάτερ μου, εἰ οὐ δύ-
ναται τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ,
ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου.
καὶ ἐλθὼν, εὑρίσκει αὐτοὺς πάλιν καθεύδον-
τας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι.
καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἀπελθὼν πάλιν, προσηύξα-
σϛθ το ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών. * τότε ἔρχε-
δ ται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς.
καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε, ἰδοὺ
ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδί-
δοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν. ἐγείρεσθε, ἄγω-
τ μεν, ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με. * καὶ ἔτι
α αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ἰούδας εἷς τῶν δώδε-
κα ἦλθεν, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ
μαχαιρῶν καὶ ξύλων ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων
τα καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. * ὁ δὲ παραδιδοὺς
β αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων, ὃν ἂν
φιλήσω, αὐτός ἐστιν, κρατήσατε αὐτόν. καὶ εὐ-
θέως προσελθὼν τῷ ἰησοῦ, εἶπε· χαῖρε ῥαβ-
βί. καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν
αὐτῷ. ἑταῖρε, ἐφ' ὃ πάρει; τότε προσελθόν-
τες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν ἰησοῦν καὶ ἐ-
τβ κράτησαν αὐτόν. * καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν μετὰ ἰη-
α σοῦ, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν
αὐτοῦ, καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, ἀφεῖ-
τγ λεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. * τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰη-
σοῦς, ἀπόστρεψόν σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν
τόπον αὐτοῦ. πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαι-
ραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται. ἢ δοκεῖς ὅτι
οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα
μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα
λεγεῶνας ἀγγέλων; πῶς οὖν πληρωθῶσιν
αἱ γραφαὶ

mi, si possibile est, transeat à me calix
iste: ueruntamen non sicut ego uolo, sed
sicut tu. Et uenit ad discipulos, & reperit
eos dormientes: & dicit Petro: Adeo nõ
potuistis una hora uigilare mecum? Vi
gilate & orate, ut ne intretis in tentatio/
nem. Spiritus quidem promptus est, at
caro infirma. Rursus altera uice abijt, &
orauit, dicens: Pater mi, si nõ potest hoc
poculum transire à me, nisi bibam illud,
fiat uoluntas tua. Et uenit, & reperit eos
iterum dormientes. Erant enim oculi eo
rum grauati. Et relictis illis, iterum abijt,
& orauit tertio, eundem sermonem di-
cens. Tunc uenit ad discipulos suos, & di
cit illis: Dormite iam & requiescite, ecce
appropinquauit hora, & filius hominis
traditur in manus peccatorum. Surgite
eamus, ecce appropinquauit qui me tra/
dit. Adhuc eo loquente, ecce Iudas unus
numero duodecim uenit, & cum eo tur/
ba multa cum gladijs & fustibus, missi
ξε à principibus sacerdotum & senioribus
populi. Is uero qui prodebat eum, dedit
illis signum, dicens: Quemcunque oscu
latus fuero, ipse est, tenete eum. Et con/
festim accedens ad Iesum, dixit: Aue
rabbi. Et osculatus est eum. Dixitque illi
Iesus: Amice, ad quid ades? Tunc acces
serunt, & manus iniecerunt in Iesum, &
ceperunt eum. Et ecce unus ex his, qui
erant cum Iesu, extendens manum, exe/
mit gladium suum, & percutiẽs seruum
principis sacerdotum, amputauit auricu
lam eius. Tunc ait illi Iesus: Conuerte
gladium tuum in locum suum. Omnes
enim qui acceperint gladium, gladio pi
ribunt. An putas quod non possum nunc
rogare patrem meum, & exhibebit mi/
hi plus quàm duodecim legiones ange
lorum? Quomodo ergo implebuntur
scripturæ

τδ αἱ γραφαὶ, ὅτι οὕτως δεῖ γενέσθαι. * ἐν ἐ-
α κείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις,
ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν, καὶ
ξύλων συλλαβεῖν με. καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς
ἐκαθεζόμην, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ
τε ἐκρατήσατέ με. * τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα
ϛ πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν.
τότε οἱ μαθηταὶ πάντες, ἀφέντες αὐτὸν ἔ-
τϛ φυγον. * οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν ἰησοῦν, ἀπή-
α γαγον πρὸς καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου
οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθη-
τζ σαν. * ὁ δὲ πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μα-
δ κρόθεν ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως· * καὶ εἰ-
τη σελθὼν ἔσω, ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν ἰδεῖν
β τὸ τέλος. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι,
καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρ-
τυρίαν κατὰ τοῦ ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν θανατώ-
σωσιν, καὶ οὐχ εὗρον. καὶ πολλῶν ψευδο-
τθ μαρτύρων προσελθόντων, οὐχ εὗρον. * ὕστε-
ϛ ρον δὲ προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες, εἶ-
πον. οὗτος ἔφη, δύναμαι καταλῦσαι τὸν να-
ὸν τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆ-
σαι αὐτόν. καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐ-
τῷ. οὐδὲν ἀποκρίνῃ; τί οὗτοί σου καταμαρ-
τυροῦσιν; ὁ δὲ ἰησοῦς ἐσιώπα. καὶ ἀποκριθεὶς
ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ. ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ
θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς, εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς
ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, σὺ εἶ-
τι πας. * πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν
α τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυ-
νάμεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ
τια οὐρανοῦ. * τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξε τὰ ἱμά-
ϛ τια αὐτοῦ λέγων, ὅτι ἐβλασφήμησε. * τί
τιβ ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἰδοὺ νῦν ἠ-
β κούσατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ. τί ὑμῖν
δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον. ἔνοχος θα-
τιγ νάτου ἐστί. * τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον
α αὐτοῦ, καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν. οἱ δὲ ἐρράπισαν
λέγοντες. προφήτευσον ἡμῖν χριστὲ, τίς ἐστιν
τιδ ὁ παίσας σε; * ὁ δὲ πέτρος ἔξω ἐκάθητο ἐν τῇ
α αὐλῇ, καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη,
λέγουσα

scripturæ, quod sic oportet fieri. In illa ho
ra dixit Iesus turbis: Tanquam ad latronem
existis cum gladijs & fustibus ad cõpre/
hendendũ me: quotidie apud uos sede/
bam docens in tẽplo, & nõ me cepistis?
Hoc autẽ totum factum est ut cõpleren
tur scripturæ prophetarũ. Tunc discipu
li omnes relicto eo fugerunt. At illi com
prehensum Iesum duxerũt ad Caipham
principẽ sacerdotum, ubi scribæ & senio
res cõuenerant. Petrus aũt sequebatur eũ
procul usque ad atriũ principis sacerdotũ.
Et ingressus intro, sedebat cũ ministris,
ut uideret finem. Principes aũt sacerdo/
tũ & seniores, & totũ conciliũ quærebãt
falsum testimoniũ cõtra Iesum, ut morti
eum traderẽt, & nõ inueniebant, etiã cũ
multi falsi testes accessissent, nõ inuenie/
bant. Nouissime autẽ uenerũt duo falsi
testes, & dixerunt: Hic dixit, Possum de-
struere tẽplũ dei, & in triduo ædificare il
lud. Et surgens princeps sacerdotũ, ait il-
li: Nihil respõdes? Cur isti aduersũ te te/
stimoniũ dicũt? Iesus aũt tacebat. Et re-
spondens princeps sacerdotũ, ait illi: Ad
iuro te per deũ uiuentẽ, ut dicas nobis, an
tu sis Christus filius dei. Dicit illi Iesus:
Tu dixisti. Verũtamen dico uobis, amo
do uidebitis filiũ hominis sedentẽ à de/
xtris uirtutis, & uenientẽ in nubibus cœ
li. Tunc princeps sacerdotũ discidit ue-
stimẽta sua, dicẽs: Proloquutus est blas/
phemiã: quid insuper egemus testibus? Ec
ce nũc audistis blasphemiã eius: quid uo-
bis uidetur? At illi respõdentes dixerunt:
Reus est mortis. Tũc expuerunt in faciẽ
eius, & colaphis eũ ceciderunt. Alij autẽ
palmas in faciem eius dederunt, dicẽtes:
Vaticinare nobis Christe, quis est qui
te percussit? Petrus uero sedebat foris
in atrio, & accessit ad eum una ancillula

 dicens

λέγουσα, καὶ σὺ ἦσθα μετὰ ἰησοῦ τοῦ γαλι
λαίου. ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων, ξϛ
τιε λέγων. οὐκ οἶδα τί λέγεις. *ἐξελθόντα δὲ
α αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα, εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ
λέγει τοῖς ἐκεῖ, καὶ οὗτος ἦν μετὰ ἰησοῦ τοῦ
ναζωραίου. καὶ πάλιν ἠρνήσατο μεθ᾽ ὅρκου,
ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. μετὰ μικρὸν δὲ
προσελθόντες οἱ ἑστῶτες, εἶπον τῷ πέτρῳ.
ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ ἡ λαλι
ά σου δῆλόν σε ποιεῖ. τότε ἤρξατο καταναθε
ματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρω
τιϛ πον, καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε. *καὶ ἐμ
β νήσθη ὁ πέτρος τοῦ ῥήματος ἰησοῦ, εἰρηκότος
αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνή
σῃ με. καὶ ἐξελθὼν ἔξω, ἔκλαυσε πικρῶς.
τιζ *πρωΐας δὲ γενομένης, συμβούλιον ἔλαβον
β πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λα
τιη οῦ κατὰ τοῦ ἰησοῦ, ὥστε θανατῶσαι αὐτόν.
α *καὶ δήσαντες αὐτὸν, ἀπήγαγον καὶ παρέδω
τιθ καν αὐτὸν ποντίῳ πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι. *τό ξζ
ι τε ἰδὼν ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, ὅτι κατε
κρίθη, μεταμεληθεὶς, ἀπέστρεψε τὰ τριάκον
τα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ τοῖς πρεσβυ
τέροις λέγων. ἥμαρτον, παραδοὺς αἷμα ἀθῷ
ον. οἱ δὲ εἶπον, τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψει. καὶ ῥίψας
τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ ἀνεχώρησε, καὶ ἀπελ
θὼν ἀπήγξατο. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ
ἀργύρια, εἶπον. οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν
κορβονᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστι. συμβούλιον
δὲ λαβόντες ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν
τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις. διὸ ἐκλή
θη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος, ἀγρὸς αἵματος, ἕως τῆς σή
μερον. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ ἱερεμίου
» τοῦ προφήτου λέγοντος. καὶ ἔλαβον τὰ τριάκον
» τα ἀργύρια τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου, ὃν
» ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν ἰσραὴλ, καὶ ἔδωκαν αὐτὰ
» εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὼς συνέταξέ
τκ μοι κύριος. *ὁ δὲ ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ
α ἡγεμόνος, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν λέ
τκα γων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; *ὁ δὲ ἰη
δ σοῦς ἔφη αὐτῷ. σὺ λέγεις. καὶ ἐν τῷ κατηγο
ρεῖσθαι

dicens: Et tu cũ Iesu Galilæo eras. At il
le negauit corã omnibus, dicens: Nescio
quid dicas. Cum autẽ exisset in uestibu
lum, uidit eum altera ancilla, & ait his
qui erant ibi: Et hic erat cũ Iesu Nazare
no. Et iterum negauit cum iureiurando:
Non noui hominem. Et post pusillum
accesserũt qui stabant, & dixerũt Petro:
Vere & tu ex illis es, nam & loquela tua
te manifestũ facit. Tũc cœpit execrari &
iurare, quod nõ nosset hominẽ. Et conti
nuo gallus cãtauit. Et recordatus est Pe
trus uerbi Iesu, qui dixerat ei: Priusquã
gallus cantet, ter me negabis. Et egressus
foras, fleuit amare. Mane aũt facto, XXVII
cõsiliũ inierunt oẽs principes sacerdotũ
& seniores populi aduersus Iesum, ut eũ
morti traderẽt. Et uinctũ eũ adduxerũt
& tradiderũt põtio Pilato præsidi. Tũc
uidẽs Iudas, q eũ prodiderat, q dãnat⁹
esset, pœnitentia ductus, retulit triginta
argenteos principibus sacerdotũ & seni
oribus, dicẽs: Peccaui, prodens sanguinẽ
innoxiũ. At illi dixerũt: Quid ad nos?
tu uideris. Et proiectis argẽteis in tẽplo,
recessit, & abiẽs laqueo se suspẽdit. Prin
cipes autem sacerdotũ acceptis argẽteis,
dixerũt: Non licet eos mittere in corbo
nam, quia precium sanguinis est. Consi
lio aũt inito, emerunt ex illis agrũ figuli,
in sepulturã pegrinorũ: quapropter uo
catus est ager ille, ager sanguinis, usq; in
hodiernũ diem. Tunc impletũ est quod
dictum est per Hieremiam prophetam
dicentẽ: Et acceperũt triginta argenteos
precium æstimati, quem æstimatũ eme
runt a filiis Israel: & dederũt eos in agrũ
figuli, sicut cõstituit mihi dñs. Iesus autẽ
stetit ante præsidem, & interrogauit eũ
præses, dicens: Tu es rex Iudæorum?
Dicit illi Iesus: Tu dicis. Et cum accusa
retur

ρεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν πρεσ
βυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο. τότε λέγει αὐ
τῷ ὁ πιλᾶτος, οὐκ ἀκούεις πόσα σου κατα
μαρτυροῦσι; καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐ
δὲ ἓν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λί
τκβ αν. *κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπο
β λύειν ἕνα τῷ ὄχλῳ δέσμιον, ὃν ἤθελον.
τκγ *εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον, λεγόμε
δ νον βαραββᾶν. συνηγμένων οὖν αὐτῶν, εἶ
πεν αὐτοῖς ὁ πιλᾶτος. τίνα θέλετε ἀπολύσω
ὑμῖν, βαραββᾶν, ἢ ἰησοῦν τὸν λεγόμενον
χριστόν; ᾔδει γὰρ, ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐ
τκδ τόν. *καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος,
ι ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα, μη
δὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ, πολλὰ γὰρ
τκε ἔπαθον σήμερον κατ᾽ ὄναρ δι᾽ αὐτόν. *οἱ δὲ
α ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς
ὄχλους, ἵνα αἰτήσωνται τὸν βαραββᾶν, τὸν δὲ
ἰησοῦν ἀπολέσωσιν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν
εἶπεν αὐτοῖς. τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπο
λύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον. βαραββᾶν. λέγει αὐ
τκϛ τοῖς ὁ πιλᾶτος. *τί οὖν ποιήσω ἰησοῦν τὸν λε
α γόμενον χριστόν; λέγουσιν αὐτῷ πάντες.
σταυρωθήτω. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη, τί γὰρ κα
κὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον, λέγον
τκζ τες. σταυρωθήτω. *ἰδὼν δὲ ὁ πιλᾶτος, ὅτι
ι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνε
ται, λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέ
ναντι τοῦ ὄχλου, λέγων. ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵ
ματος τοῦ δικαίου τούτου, ὑμεῖς ὄψεσθε. καὶ ἀπο
κριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν. τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ᾽
τκη ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. *τότε ἀπέ
α λυσεν αὐτοῖς τὸν βαραββᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν
τκθ φραγελλώσας, παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ. *τό
λ τε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόν
τες τὸν ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγα
γον ἐπ᾽ αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν. καὶ ἐκδύ
σαντες αὐτὸν, περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκ
κίνην, καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν,
ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλα
μον ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ, καὶ γονυπετή
σαντες

retur a principibus sacerdotũ & seniori
bus, nihil respondit. Tunc dicit illi Pila
tus: Nõ audis quã multa aduersum te di
cunt testimonia? Et non respondit ei ad
ullum uerbum, ita ut miraretur præses
uehemẽter. In festo autem consueuerat
præses turbæ dimittere unum uinctum
quem uoluissent. Habebat autem tunc
uinctum insignẽ, qui dicebatur Barab
bas. Cõgregatis ergo illis, dixit Pilatus:
Vtrum uultis dimittam uobis Barabbã
an Iesum, qui dicitur Christus? Sciebat
enim quod propter inuidiã tradidissent
eum. Sedente autem illo pro tribunali,
misit ad eum uxor eius, dicẽs: Nihil tibi
cũ iusto illo, multa enim passa sum ho
die in somnis propter eum. Principes aũ
tẽ sacerdotũ & seniores persuaserũt tur
bis, ut peterẽt Barabbam, Iesum uero p
derent. Respondens autẽ præses ait illis:
Vtrũ uultis uobis e duobus dimittam?
At illi dixerũt, Barabbã. Dixit illis Pila
tus: Quid igitur faciam Iesu, qui dicitur
Christus? Dicunt ei omnes, Crucifigat.
Præses autẽ ait: Quid enĩ mali fecit? At
illi magis clamabãt, dicẽtes: Crucifigat.
Videns autem Pilatus quod nihil profi
ceret, sed magis tumultus fieret, accepta
aqua, abluit manus corã populo, dicẽs:
Innocens ego sum a sanguine huius iu
sti, uos uideritis. Et respondens uniuer
sus populus, dixit: Sanguis eius sup nos
& super filios nostros. Tunc dimisit illis
Barabbam, Iesum autem flagellatũ tra
didit ut crucifigeretur. tunc milites præsi
dis suscipientes Iesum in prætorio, con
gregauerunt ad eũ uniuersam cohortẽ.
Et cum exuissent eum, circundederunt ei
chlamydem coccinam, & coronã de spi
nis cõtextã imposuerũt sup caput eius,
& harundinẽ in dexteram eius, & genu

σαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἐνέπαιζον αὐτῷ λέ-
τλ γοντες. χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. *καὶ
ε ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν, ἔλαβον τὸν κάλαμον,
καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ ὅτε
ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλα-
μύδα, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,
τλα καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι. *ἐξερχό-
α μενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον κυρηναῖον, ὀνό-
ματι σίμωνα. τοῦτον ἠγγάρευσαν, ἵνα ἄρῃ τὸν
τλβ σταυρὸν αὐτοῦ. *καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λε-
α γόμενον γολγοθᾶ, ὅς ἐστι λεγόμενος κρανίου
τλγ τόπος. *ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν ὄξος μετὰ χο-
δ λῆς μεμιγμένον. καὶ γευσάμενος, οὐκ ἤθε-
τλδ λε πιεῖν. *σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν, διεμερίσαν-
α το τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον, ἵνα
πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ προφήτου, διεμερί-
σαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱμα-
τισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. καὶ καθήμενοι
τλε ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ. *καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς
α κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην,
τλϛ οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. *τό-
τε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λῃσταί, εἷς ἐκ δε-
τλζ ξιῶν, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων. *οἱ δὲ παραπορευό-
ε μενοι, ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κε-
φαλὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες. ὁ καταλύων τὸν
ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶ-
σον σεαυτόν. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ
τλη τοῦ σταυροῦ. *ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμ-
β παίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσ-
βυτέρων, ἔλεγον. ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ
δύναται σῶσαι. εἰ βασιλεὺς ἰσραήλ ἐστι, κατα-
βάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύσομεν
αὐτῷ. πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν, ῥυσάσθω νῦν
αὐτὸν, εἰ θέλει αὐτόν. εἶπε γὰρ, ὅτι θεοῦ εἰμὶ
τλθ υἱός. *τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ οἱ λῃσταὶ οἱ συσταυρωθέντες
β αὐτῷ, ὠνείδιζον αὐτόν. *ἀπὸ δὲ ἕκτης
τμ ὥρας, σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν
β ἕως ὥρας ἐννάτης. *περὶ δὲ τὴν ἐννάτην ὥραν
τμα ἀνεβόησεν ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων.
ε ἠλεὶ ἠλεὶ, λαμᾶ σαβαχθανί. τοῦτ᾽ ἔστιν, θεέ
μου, θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; τινὲς δὲ
τῶν ἐκεῖ

flexo ante eum, illudebant ei, dicentes:
Aue rex Iudæorũ. Et cum expuissent in
eum, acceperunt harundinẽ, & percutie-
bant caput eius. Et postquàm illusissent
ei, exuerunt eum chlamyde, & induerũt
eum uestimentis suis, & abduxerunt eũ
ut crucifigerent. Exeuntes autem inuene-
runt hominem Cyrenæum, nomine Si-
monẽ: hunc adegerunt, ut tolleret crucẽ
eius. Et uenerunt in locum, qui dicit' gol
gotha, quod est caluariæ locus. Et dede-
runt ei acetum bibere cum felle mixtũ:
& cum gustasset, noluit bibere. Postquã
autem crucifixerũt eum, diuiserunt uesti
menta eius, sorte mittentes: ut impleret'
quod dictum est per prophetam: Diui-
serunt sibi uestimenta mea, & sup uesti-
mentũ meũ miserũt sortẽ. Et sedentes
seruabant eum ibi. Et imposuerant sup
caput eius causam ipsius scriptã: Hic est
Iesus rex Iudæorum. Tunc crucifigũtur
cum eo duo latrones, unus à dextris, &
alter à sinistris. Prætereuntes autem con
uitia iaciebant in eum, mouentes capita
sua, & dicẽtes: Tu ille qui destruebas tẽ-
plũ, & in triduo ædificabas: serua temet
ipsum. Si filius dei es, descende de cruce.
Similiter & principes sacerdotum, illudẽ
tes cũ scribis & senioribus dicebant: Ali-
os seruauit, seipsum non potest seruare.
Si rex Israël est, descendat nunc de cruce
& credemus ei. Confidit in deo, liberet
eum nunc si uult eum. Dixit enim, filius
dei sum. Idipsum autem & latrones, qui
crucifixi erant cum eo, exprobrabant ei.
A sexta autem hora tenebræ factæ sunt
super uniuersam terram usq; ad horam
nonam, & circa horam nonam clamauit
Iesus uoce magna, dicens: Eli eli lama sa
bachthani: Hoc est, Deus meus, deus
meus, cur deseruisti me? Quidam autẽ
illic

ξη περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ σώματος τοῦ κυρίου.

τῶν ἐκεῖ ἑστώτων ἀκούσαντες, ἔλεγον, ὅτι ἠλί-
τμβ αν φωνεῖ οὗτος. *καὶ εὐθέως δραμὼν εἷς ἐξ
β αὐτῶν, καὶ λαβὼν σπόγγον, πλήσας τε ὄξους,
καὶ περιθεὶς καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτόν. οἱ δὲ
λοιποὶ ἔλεγον, ἄφες, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλί-
τμγ ας σώσων αὐτόν. *ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν κρά-
α ξας φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα. *καὶ
τμδ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς
β δύο, ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. *καὶ ἡ γῆ ἐσεί-
τμε σθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, καὶ τὰ μνημεῖα
ι ἀνεῴχθησαν, καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοι-
μημένων ἁγίων ἠγέρθη, καὶ ἐξελθόντες
ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ, εἰ-
σῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἐνεφανίσθη-
τμϛ σαν πολλοῖς. *ὁ δὲ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ μετ᾽
β αὐτοῦ τηροῦντες τὸν ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν σεισμὸν
καὶ τὰ γενόμενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέ-
τμζ γοντες. ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος. *ἦσαν δὲ
ϛ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ, ἀπὸ μακρόθεν θεω-
ροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ ἰησοῦ ἀπὸ τῆς
γαλιλαίας, διακονοῦσαι αὐτῷ, ἐν αἷς ἦν μα-
ρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἡ τοῦ ἰακώβου
καὶ ἰωσῆ μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν ζεβε-
τμη δαίου. *ὀψίας δὲ γενομένης, ἦλθεν ἄνθρω-
α πος πλούσιος ἀπὸ ἀριμαθαίας, τὸ ὄνομα
ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευσε τῷ ἰησοῦ. οὗ-
τος προσελθὼν τῷ πιλάτῳ ᾐτήσατο τὸ σῶ-
μα τοῦ ἰησοῦ. τότε ὁ πιλᾶτος ἐκέλευσεν ἀπο-
τμθ δοθῆναι τὸ σῶμα. *καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ ἰω-
α σὴφ, ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ, καὶ ἔθη-
κεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐ-
λατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ, καὶ προσκυλίσας λί-
θον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου, ἀπῆλθεν.
τν ἦν δὲ ἐκεῖ μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη
ϛ μαρία, καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου. *τῇ
τνα δὲ ἐπαύριον ἥτις ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευὴν, συ-
ι νήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς
πιλᾶτον, λέγοντες. κύριε, ἐμνήσθημεν, ὅτι
ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς
ἡμέρας ἐγείρομαι, κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆ-
ναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε
ἐλθόντες

illic stantiũ, cũ audissent, dicebant, Heliã
uocat iste. Et cõtinuo currẽs unus ex eis,
cũ acceptã spongiam implesset aceto, im
posuit harundini, dabatq; ei ut biberet.
Cæteri uero dicebant: sine, uideamus an
ueniat Helias liberaturus eũ. Iesus autẽ
cum iterũ clamasset uoce magna, emisit
spiritũ. Et ecce uelum tẽpli scissum est in
duas partes à summo usq; ad imum. &
terra mota est, & petræ scissæ sunt, & mo-
numenta aperta sunt, & multa corpora
sanctorũ, qui dormierant, surrexerũt. &
egressi è monumẽtis post resurrectionẽ
eius, uenerũt in sanctã ciuitatẽ, & appa-
ruerunt multis. Centurio uero & qui cũ
eo erant custodientes Iesum, uiso terræ
motu, & his quæ facta fuerant, timuerũt
ualde, dicentes: Vere filius dei erat iste.
Erant autẽ ibi mulieres multæ, è longin-
quo spectantes, quæ secutæ fuerãt Iesum
à Galilæa, ministrãtes ei: inter quas erat
Maria magdalene, & maria Iacobi, &
Iose mater, & mater filiorum Zebedæi.
Cũ autẽ uespera facta esset, uenit homo
diues ab Arimathæa, nomine Ioseph,
qui & ipse discipulus erat Iesu. hic acces-
sit ad Pilatũ, ac postulauit corpus Iesu.
Tunc Pilatus iussit reddi corpus. Et cum
accepisset corpus Ioseph, inuoluit illud
sindone munda: posuitq; illud in monu
mento suo nouo, quod exciderat in pe-
tra: & aduoluto saxo ingenti ad ostium
monumenti, abijt. Erat autem ibi Maria
magdalene & altera Maria, sedẽtes con-
tra sepulchrum. Postero autem die quæ
sequit' parasceuen, conuenerũt principes
sacerdotũ & pharisæi ad Pilatum, dicen-
tes: Domine, recordati sumus, quod im-
postor ille dixit adhuc uiuens: post tres
dies resurgo, iube ergo muniri sepul-
chrum usq; in diem tertium, ne quando

ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψωσιν αὐτὸν, καὶ εἴπωσιν τῷ λαῷ, ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν καὶ ἔσαι ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. ἔφη αὐτοῖς ὁ πιλᾶτος· ἔχετε κουστωδίαν, ὑπάγετε, ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε. οἱ δὲ πορευθέντες, ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον, μετὰ τῆς κουστωδίας.

κη̄ α *Ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ, εἰς μίαν σαββάτων, ἦλθεν μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη μαρία, θεωρῆσαι τὸν τάφον. καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος γὰρ κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ, προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών. ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος, εἶπεν ταῖς γυναιξί, μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς, οἶδα γὰρ ὅτι ἰησοῦν, τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε, οὐκ ἔστιν ὧδε. ἠγέρθη γὰρ καθὼς εἶπεν. Δεῦτε. ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος. καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν. καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης, ἔδραμον ἐπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἰησοῦς ἀπήντησεν αὐταῖς, λέγων. χαίρετε. αἱ δὲ προσελθοῦσαι, ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. τότε λέγει αὐταῖς ὁ ἰησοῦς. μὴ φοβεῖσθε. ὑπάγετε, ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν γαλιλαίαν, κἀκεῖ με ὄψονται. πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδού τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, συμβούλιόν τε λαβόντες, ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις, λέγοντες. εἴπατε ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ

νυκτὸς

ueniant discipuli eius, & furētur eum, dicántque plebi, surrexit à mortuis: & erit nouissimus error peior illo priore. Ait illis Pilatus: Habetis custodiam: Ite, munite sicut scitis. Illi autem abeuntes, munierunt sepulchrum, obsignato lapide, adhibitis custodibus.

Vespera autē sabbatorū, quæ lucescit in unā sabbatorū, uenit Maria magdalene, & altera Maria, ut uiderent sepulchrū. Et ecce terræmotus factus est magnus. Angelus em̄ dn̄i descēdit de cœlo: & accedens, deuoluit lapidē ab ostio, sedebatq; super eum. Erat autē aspectus eius sicut fulgur, & uestimentū eius candidum sicut nix. Præ timore autem eius cōcussi sunt custodes, & facti sunt uelut mortui. Respondens autē angelus, dixit mulieribus: Nolite timere uos: scio em̄ quod Iesum, qui crucifixus est, quæritis: non est hic, surrexit em̄ sicut dixit. Venite, uidete locū ubi positus erat dn̄s. Et cito euntes dicite discipulis ei⁹, q̄ surrexit à mortuis: & ecce præcedit uos in Galilæam, ibi eum uidebitis, ecce dixi uobis. Et digressæ celeriter à monumento cum timore & gaudio magno, currebant ut renunciarēt discipulis eius. Cum autem issent ad renunciandum discipulis eius, & ecce Iesus occurrit illis, dicens: Auete. Illæ autē accesserunt & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum. Tunc ait illis Iesus: Nolite timere: Ite renunciate fratribus meis, ut eant in Galilæam, & ibi me uidebunt. Quæ cum abissent, ecce quidam è custodibus uenerunt in ciuitatem, ac renunciauerunt principibus sacerdotum omnia quæ acciderant: & congregati cum senioribus, consilio habito, pecuniam copiosam dederunt militibus, dicentes: Dicite quod discipuli eius XXVIII

nocte

νυκτὸς ἐλθόντες, ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων. καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν, καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν. οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ ἰουδαίοις μέχρι τῆς σήμερον. Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν αὐτῷ, οἱ δὲ ἐδίστασαν. καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων. ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ᾽ ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.

nocte uenerint, & furati sint eum nobis dormientibus. Et si hoc auditum fuerit sub præside, nos persuadebimus ei, & securos uos faciemus. At illi accepta pecunia fecerunt sicut erant edocti. Et diuulgatus est hic sermo apud Iudæos usque in hodiernum diem. Vndecim autem discipuli abierunt in Galilæam, in montem ubi constituerat illis Iesus. Et cum uidissent illum, adorauerunt eum: quidam autē dubitauerunt. Et accedens Iesus, locutus est eis, dicens: Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. eūtes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti: docentes eos seruare omnia quæcunq; præcepi uobis. Et ecce ego uobiscum sum omnibus diebus usq; ad cōsummationem seculi.

ΤΈΛΟΣ ΤΟΥ͂ ΚΑΤᾺ ΜΑΤΘΑΙ͂ΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙ͂ΟΥ.

EVANGELII SECVNDVM MATTHAEVM FINIS.

Μάρκος μαθητὴς καὶ ἑρμηνευτὴς Πέτρου, καθὼς τοῦ Πέτρου διηγουμένου ἀκήκοε, παρακληθεὶς ἐν τῇ Ῥώμῃ παρὰ τῶν ἀδελφῶν, βραχὺ συνέταξεν εὐαγγέλιον. ὅπερ ἐντυχὼν Πέτρος ἐδοκίμασε, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθησόμενον αὐθεντίσας ἐξέδωκε, καθὰ συγγράφει Κλήμης ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν ὑποτυπώσεων λόγῳ. καὶ Παπίας Ἱεραπολίτης ἐπίσκοπος μέμνηται τούτου τοῦ Μάρκου. καὶ Πέτρος ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιστολῇ, ἐπονομάζει Βαβυλῶνος, εἰκονικῶς Ῥώμην σημαίνων. Ἀσπάζεται ὑμᾶς φησὶν ἡ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτή, καὶ Μάρκος ὁ υἱός μου. παραλαβὼν τοιγαροῦν τὸ εὐαγγέλιον ὅπερ αὐτὸς συνέταξε, καταλαμβάνει τὴν Αἴγυπτον, καὶ πρῶτος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰησοῦν Χριστὸν κηρύττων, κατεστήσατο ἐκκλησίαν. τοσαύτῃ παιδεύσει καὶ βίου καρτερίᾳ διέπρεψεν, ὥστε πάντας τοὺς ἀκολουθοῦντας τῷ Χριστῷ ἔπεισε τῇ τούτου διαγωγῇ. Ὅθεν καὶ Φίλων ὁ τῶν Ἰουδαίων ἐλλογιμώτατος, ὁρῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρώτην ἐκκλησίαν ἔτι ἰουδαΐζουσαν, ὡσανεὶ εἰς ἔπαινον τοῦ οἰκείου ἔθνους, βίβλον περὶ τῆς τούτων διαγωγῆς συνεγράψατο. καὶ ὥσπερ Λουκᾶς διηγεῖται τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις πιστεύσαντας πάντα ἐσχηκέναι κοινά, οὕτως κἀκεῖνος ὅπερ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπὶ Μάρκου τοῦ διδασκάλου ἑώρα γινόμενον, τῇ μνήμῃ παρέδωκε. τελευτήσας δὲ τῷ ὀγδόῳ τοῦ Νέρωνος ἔτει, ἀπετέθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, διαδεξαμένου αὐτὸν ἀνανίου.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ.

Τὸ κατὰ Μάρκον εὐαγγέλιον μετὰ δέκα ἔτη τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως συνεγράφη ἐν Ῥώμῃ. ἦν μὲν γὰρ οὗτος ὁ Μάρκος Πέτρου μαθητής, ὃν υἱὸν αὐτοῦ ὁ Πέτρος ὀνομάζει πνευματικὸν πάντως. ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Ἰωάννης. ἀνεψιὸς δὲ Βαρνάβα. ἀλλὰ καὶ Παύλου συνέκδημος. τέως μέντοι Πέτρῳ συνὼν τὰ πλεῖστα, καὶ ἐν Ῥώμῃ συνῆν. ἠτήσαντο οὖν αὐτὸν οἱ ἐν Ῥώμῃ πιστοί, μὴ μόνον ἀγράφως κηρύξαι, ἀλλὰ καὶ ἐγγράφως ἐκθέσθαι τὴν κατὰ Χριστὸν πραγματείαν, μόλις οὖν πεισθεὶς συνεγράψατο. τῷ δὲ Πέτρῳ ἀπεκαλύφθη παρὰ θεοῦ, ὅτι Μάρκος συνέγραψεν εὐαγγέλιον. ἰδὼν οὖν καὶ ἐπιβεβαιώσας ὡς ἀληθές. εἶτα καὶ ἐπίσκοπον αὐτὸν ἀπέστειλεν εἰς Αἴγυπτον. εἶτα δὴ καὶ κηρύξας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὴν ἐκκλησίαν συστησάμενος, τοὺς πρὸς τῷ μεσημβρινῷ κλίματι πάντας ἐφώτισεν. Ἔστιν οὖν ὁ χαρακτὴρ τοῦ εὐαγγελίου σαφής, καὶ οὐδὲν ἔχων περινενοημένον. σχεδὸν τὰ κατὰ πάντα τῷ Ματθαίῳ συντρέχων ὁ παρὼν εὐαγγελιστής, πλὴν ὅσον ὁ Ματθαῖος πλατύτερος, καὶ ὅτι ὁ μὲν Ματθαῖος τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ κυρίου ἐν ἀρχῇ μνημονεύει, οὗτος δὲ ἀπὸ τοῦ προφήτου ἤρξατο Ἰωάννου. Ὅθεν τινὲς εὖ καὶ περιεργότερον δοκεῖ, τοιοῦτόν τι νόημα εἶπον ἐπὶ τοῖς εὐαγγελισταῖς, ὁ ἐπὶ τῶν χερουβὶμ καθήμενος θεός, ἃ τετραπρόσωπα ἡ γραφὴ λέγει, παρέδωκεν ἡμῖν τετράμορφον τὸ εὐαγγέλιον ἑνὶ πνεύματι συνεχόμενον. ὥσπερ οὖν τὰ χερουβὶμ ἕκαστον, ἓν μὲν πρόσωπον εἶχεν ὅμοιον λέοντι, ἕτερον δὲ ἀνθρώπῳ, καὶ ἕτερον ἀετῷ, καὶ ἕτερον μόσχῳ, οὕτως καὶ ἡ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος πραγματεία. τὸ μὲν κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιον, ἔχει λεοντοπρόσωπον. βασιλικὸν γὰρ ὁ λέων, καὶ ἡγεμονικόν ἐστιν. ὁμοίως οὖν καὶ ὁ Ἰωάννης ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ καὶ δεσποτικοῦ ἀξιώματος τῆς θεότητος τοῦ λόγου ἤρξατο, εἰπών, ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν. τὸ δὲ κατὰ Ματθαῖον, ἀνθρωποπρόσωπον, ἀπὸ γὰρ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως καὶ ἐνανθρωπήσεως τοῦ λόγου ἤρξατο. τὸ δὲ κατὰ Μάρκον, ἀετῷ παρεικαζόμενον, ἀπὸ γὰρ προφήτου ἤρξατο τοῦ Ἰωάννου. Ἡ δὲ προφητικὴ χάρις προορατικὴ οὖσα καὶ ὀξέως τὰ πόρρω βλέπουσα, ἀετός ἐστι. φασὶ γὰρ τὸν ἀετὸν ὀξυδερκέστατον εἶναι, ὥστε καὶ μόνον ἐκ τῶν ἄλλων ζώων πρὸς τὸν ἥλιον δύνασθαι ἀτενίζειν μὴ καμμύοντα. μόσχῳ δὲ ὅμοιον τὸ κατὰ Λουκᾶν, διότι ἀπὸ τῆς ἱερατείας τοῦ Ζαχαρίου ἤρξατο, ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ λαοῦ θυμιῶντος. μόσχος δὲ ἦν ὁ θυόμενος τότε. Ἄρχεται οὖν ὁ Μάρκος τοῦ εὐαγγελίου ἀπὸ τῆς τοῦ προδρόμου διαγωγῆς καὶ ἐνδείξεως. ἄκουε οὖν τί φησίν.

εὐαγγέλιον

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ.

Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις. * Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. * Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. * Ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ ἐξεπορεύοντο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα, καὶ οἱ Ἱεροσολυμῖται, καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. ἦν δὲ ὁ Ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον, καὶ ἐκήρυσσε λέγων. * Ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει

EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

INitium euangelij Iesu Christi filij dei, sicut scriptũ est in Prophetis:
α Ecce ego mitto nuncium meũ ante
β faciem tuam, qui præparabit uiam
ε tuam ante te. Vox clamantis in de-
α serto: Parate uiã domini, rectas fa-
cite semitas eius. Baptizabat Iohã-
γ nes in deserto, prædicãs baptismũ
ς pœnitentiæ in remissionem pecca-
torum. Et egrediebantur ad eum
tota Iudæa regio, ac Hierosolymi-
tæ, & baptizabantur omnes ab il-
lo in Iordane flumine, confitentes
peccata sua. Erat autem Iohannes
uestitus pilis cameli, & zona pelli-
cea circa lũbos suos, uescebaturq;
locustis ac melle syluestri: & præ-
dicabat, dicens: Venit is qui fortior
δ est me post me, cuius non sum ido-
α neus ut procumbens soluam cor-
rigiam calciamentorum. Ego qui-
dem baptizaui uos aqua, ille uero
baptizabit

βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ. καὶ ἐγέ-
νετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἦλθεν ἰησοῦς
ε ἀπὸ ναζαρὲθ τῆς γαλιλαίας. *καὶ ἐβαπτίσθη
α ὑπὸ ἰωάννου ἐν τῷ ἰορδάνῃ. καὶ εὐθέως ἀνα-
βαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδεν σχιζομένους
τοὺς οὐρανοὺς, καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν
καταβαῖνον ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ
τῶν οὐρανῶν. σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν
ε ᾧ εὐδόκησα. *καὶ εὐθέως τὸ πνεῦμα αὐτὸν
β ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον. καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ
ἐρήμῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα, πειραζόμενος
ζ ὑπὸ τοῦ σατανᾶ. *καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων, καὶ
ε οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ. *μετὰ δὲ τὸ πα-
η ραδοθῆναι ἰωάννην, ἦλθεν ἰησοῦς εἰς τὴν γα-
δ λιλαίαν, *κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βα-
θ σιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ λέγων. ὅτι πεπλήρωται
ε ὁ καιρὸς, καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ,
μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.
περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλι-
λαίας, εἶδεν σίμωνα καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελ-
φὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρα ἐν τῇ θα-
ι λάσσῃ, ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς. *καὶ εἶπεν αὐτοῖς
β ὁ ἰησοῦς. δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς
γενέσθαι ἁλιεῖς ἀνθρώπων. καὶ εὐθέως ἀφέν-
ια τες τὰ δίκτυα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ. *καὶ
ε προβὰς ἐκεῖθεν ὀλίγον, εἶδεν ἰάκωβον τὸν
τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐ-
τοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας
τὰ δίκτυα, καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς. καὶ
ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν ζεβεδαῖον ἐν τῷ
πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν, ἀπῆλθον ὀπίσω
ιβ αὐτοῦ. *καὶ εἰσπορεύονται εἰς καπερναούμ. καὶ εὐ-
η θέως τοῖς σάββασιν εἰσελθὼν εἰς τὴν συνα-
ιγ γωγὴν, ἐδίδασκεν. *καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ
β τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς
ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ᾽ ὡς οἱ γραμματεῖς.
ιδ *καὶ ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος α
η ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀνέκραξε λέ-
γων. ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἰησοῦ ναζαρηνέ; ἦλ-
θες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος
τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, λέγων.
φιμώθητι

baptizabit uos spiritu sancto. Et factum
est in diebus illis. uenit Iesus à Naza-
reth Galilææ, & baptizatus est à Ioanne
in Iordane. Et statim cum ascenderet
ex aqua, uidit diffindi cœlos, & spiri-
tum quasi columbam descententem su-
per illum. Et uox facta est de cœlis:
Tu es ille filius meus dilectus, in quo
mihi bene complacitum est. Et conti-
nuo spiritus illum expellit in desertum,
& erat illic in deserto dies quadraginta,
& tentabatur à satana, erátque cum feris,
& angeli ministrabant illi. Postquam
autem comprehensus esset Ioannes, ue-
nit Iesus in Galilæam, prædicans euan-
gelium regni dei, & dicens: Impletum
est tempus, instátque regnum dei, resi-
piscite & credite euangelio. Cum am-
bularet autem iuxta mare Galilææ, ui-
dit Simonem & Andream fratrem eius,
iacientes retia in mare, erant enim pisca-
tores. Et dixit eis Iesus: Sequamini me,
& faciam ut efficiamini piscatores ho-
minum. Ac protinus relictis retibus
suis, secuti sunt eum. Et progressus illinc
pusillum, uidit Iacobum filium Zebe-
dæi, & Iohãnem fratrem eius, qui & ipsi
in naui reconcinnabant retia, statímque
uocauit illos. Et illi relicto patre suo Ze-
bedæo in naui cum mercenariis, secuti
sunt eum. Et ingrediútur Capernaum,
& statim sabbatis ingressus in synago-
gam docebat. Et stupebant super do-
ctrina eius. Erat enim docens eos tan-
quàm autoritate præditus, & non sicut
scribæ. Et erat in synagoga corũ homo
obnoxius spiritui immũdo, & exclama-
uit, dicens: Ah, Quid rei nobis tecum est
Iesu Nazarene? Venisti ad perdendum
nos? Noui te qui sis, nimirum ille san-
ctus dei. Et increpauit illum Iesus, dicẽs:
Obmutesce

φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ σπαράξαν
αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, καὶ κράξαν
φωνῇ μεγάλῃ, ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ. καὶ ἐθαμ-
βήθησαν πάντες, ὥστε συζητεῖν πρὸς αὐτοὺς,
λέγοντες. τί ἐστι τοῦτο; τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ
αὕτη; ὅτι κατ᾽ ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασι
τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν
αὐτῷ; ἐξῆλθε δὲ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην
ιε τὴν περίχωρον τῆς γαλιλαίας. *καὶ εὐθέως β
β ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόντες, ἦλθον εἰς τὴν
οἰκίαν σίμωνος καὶ ἀνδρέου μετὰ ἰακώβου
καὶ ἰωάννου. ἡ δὲ πενθερὰ σίμωνος κατέκειτο
πυρέσσουσα, καὶ εὐθέως λέγουσιν αὐτῷ περὶ
αὐτῆς. καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν, κρατή-
σας τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυ-
ρετὸς εὐθέως, καὶ διηκόνει αὐτοῖς. ὀψίας δὲ γ
γενομένης, ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς
αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, καὶ τοὺς
δαιμονιζομένους. καὶ ἡ πόλις ὅλη ἐπισυνη-
γμένη ἦν πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἐθεράπευσε
πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις.
ιϛ *καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλε, καὶ οὐκ ἤ-
η φιε λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ᾔδεισαν αὐτόν.
ιζ *καὶ πρωῒ ἔννυχον λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθε,
η καὶ ἀπῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς ἔρημον τόπον, κἀ-
κεῖ προσηύχετο. καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν ὁ σί-
μων, καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ εὑρόντες αὐτὸν,
λέγουσιν αὐτῷ. ὅτι πάντες ζητοῦσί σε. καὶ
λέγει αὐτοῖς. ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κω-
μοπόλεις, ἵνα καὶ ἐκεῖ κηρύξω. εἰς τοῦτο γὰρ
ἐξελήλυθα. καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συνα-
γωγαῖς αὐτῶν, εἰς ὅλην τὴν γαλιλαίαν, καὶ
ιη τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων. *καὶ ἔρχεται δ
β πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ
γονυπετῶν αὐτῷ, καὶ λέγων αὐτῷ. ὅτι ἐὰν
θέλῃς δύνασαί με καθαρίσαι. ὁ δὲ ἰησοῦς
σπλαγχνισθεὶς, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο
αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ. θέλω, καθαρίσθητι. καὶ εἰ-
πόντος αὐτοῦ, εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ ἡ λέ-
πρα, καὶ ἐκαθαρίσθη. καὶ ἐμβριμησάμενος αὐ-
τῷ, εὐθέως ἐξέβαλεν αὐτόν. καὶ λέγει αὐτῷ. ὅρα
μηδενὶ

Obmutesce, & exi ab homine. Et cum
discerpsisset eum spiritus immundus, ex
clamassetque uoce magna, exiit ab eo. Et
obstupuerunt omnes, ita ut conquire-
rent inter se, dicẽtes: Quid est hoc? Quæ
doctrina noua hæc? quia cum autori-
tate etiam spiritibus immundis impe-
rat, & obediunt ei? Emanauit autem fa-
ma eius statim in totam undique regio-
nem Galilææ finitimam. Et protinus è
synagoga egressi, uenerunt in domum
Simonis & Andreæ cum Iacobo & Io-
hãne. Socrus autem Simonis decumbe-
bat febricitãs, & continuo dicunt ei de
illa. Et accedens erexit eam, apprehensa
manu eius, & reliquit eam febris illico, ac
ministrabat eis. Vesperi uero, cum occi-
disset sol, afferebant ad eum omnes ma-
le habentes, & qui à dæmoniis agitabã-
tur. Et ciuitas tota congregata erat ad
hostium, & sanauit multos qui ægrota-
bant uariis morbis, & dæmonia multa
eiiciebat: & non sinebat loqui dæmonia
quod ipsum nossent. Et mane multa
adhuc nocte cum surrexisset, egressus
est: & abiit Iesus in desertũ locum, ibíque
orabat. Et prosecutus est eum Simon, &
qui cum illo erant: & cum inuenissent
eum, dicunt ei: Omnes te quærunt. Et
ait illis: Eamus in proximos uicos, ut &
ibi prædicem: in hoc enim egressus sum.
Et prædicabat in synagogis eorum, in
tota Galilæa, & dæmonia eiiciebat.
Et uenit ad eum leprosus, deprecans
eum, eique ad genua accidens, ac dicens
illi: Si uis potes me mundare. Iesus au-
tem misertus, protensa manu, tetigit il-
lum, & dicit ei: Volo, mundus esto. Et
cum dixisset, statim discessit ab eo le-
pra, & mundatus est. Et comminatus
ei, statim emisit illum, dicítque ei: Vide

ne cui

μηδενὶ μηδὲν εἴπῃς, ἀλλὰ ὕπαγε, σεαυτὸν
δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ κα-
θαρισμοῦ σου, ἃ προσέταξε μωσῆς εἰς μαρ-
ιθ τύριον αὐτοῖς. * ὁ δὲ ἐξελθὼν, ἤρξατο κηρύσ-
ι σειν πολλὰ, καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥσ-
τε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πό-
λιν εἰσελθεῖν, ἀλλ᾽ ἔξω ἐν ἐρήμοις τόποις
ἦν, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.
κ * καὶ πάλιν εἰσῆλθεν εἰς καπερναοὺμ δι᾽ ἡ-
α μερῶν, καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι, καὶ
εὐθέως συνήχθησαν πολλοὶ, ὥστε μηκέτι χω-
ρεῖν, μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἐλάλει
αὐτοῖς τὸν λόγον. καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν
παραλυτικὸν φέροντες, αἰρόμενον ὑπὸ τεσσά-
ρων. καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσαι αὐτῷ
διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην
ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράβ-
βατον, ἐφ᾽ ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο. ἰδὼν
δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, λέγει τῷ παρα-
λυτικῷ. τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρ-
τίαι σου. ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐ-
κεῖ καθήμενοι, καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς
καρδίαις αὐτῶν, τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασ-
φημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας,
εἰ μὴ εἷς ὁ θεός; καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ ἰη-
σοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ, ὅτι οὕτως δια-
λογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς. τί ταῦ-
τα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;
τί ἐστιν εὐκοπώτερον εἰπεῖν τῷ παραλυτι-
κῷ, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν,
ἔγειρε καὶ ἆρόν σου τὸν κράββατον, καὶ περι-
πάτει; ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρ-
τίας, λέγει τῷ παραλυτικῷ. σοὶ λέγω, ἔγειρε,
καὶ ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν
οἶκόν σου. καὶ ἠγέρθη εὐθέως, καὶ ἄρας τὸν κράβ-
βατον ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων. ὥστε ἐξί-
στασθαι πάντας, καὶ δοξάζειν τὸν θεὸν, λέ-
κα γοντας. ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν. * καὶ
β ἐξῆλθε πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ πᾶς ὁ
ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐδίδασκεν
αὐτούς

ne cui quicquam dicas, sed abi teipsum
ostende sacerdoti, & offer pro emunda-
tione tui, quæ præcepit Moses in testi-
monium illis. At ille egressus, cœpit præ-
dicare multa, & diuulgare sermonẽ, ita
ut iam nõ posset Iesus manifeste introi-
re in ciuitatem, sed foris in desertis locis
erat, & ueniebant ad eum undiq;.
Et iterum intrauit Capernaum post II
dies aliquot, & auditum est quod in do
mo esset, & protinus cõgregati sunt mul
ti, adeo ut iam non caperent eos, nec illa
loca quæ erant circa ianuam, & loqueba
ε tur eis sermonẽ. Et ueniunt ad eum fere-
tes paralyticum, qui à quatuor portaba
tur: & cum non possent appropinquare
illi præ turba, nudauerunt tectum ædiũ
in quibus erat, perfossóq; tecto funibus
demittunt grabatũ, in quo paralyticus
decumbebat. Cum autem uidisset Iesus
fidem illorũ, ait paralytico: Fili, remittan
tur tibi peccata tua. Erant autem illic qui
dam de scribis sedentes, & cogitantes in
cordibus suis: Quid hic sic loquitur blas-
phemias? Quis potest remittere pecca-
ta, nisi solus deus? Et protinus ubi cogno
uisset Iesus spiritu suo, quod sic cogitarẽt
intra sese, dicit illis: Quid ista cogitatis in
cordibus uestris? Vtrũ est facilius dicere
paralytico, remittantur tibi peccata, an
dicere, surge & tolle grabatum tuum &
ambula? Vt autẽ sciatis quod filius ho-
minis habet potestatẽ in terra remitten-
di peccata, ait paralytico: Tibi dico, surge
ac tolle grabatum tuum, & abi in domũ
tuam. Et statim surrexit, sublatóque gra
bato egressus est in conspectu omnium,
adeò ut stupescerent omnes, & glorifica-
rent deum, dicentes: Nunquàm sic uidi-
mus. Et egressus est rursus ad mare, om
nisq; turba ueniebat ad eum, ac docebat
eos

αὐτούς. καὶ παράγων ὁ ἰησοῦς, εἶδε λευὶ ς̄
τὸν τοῦ ἀλφαίου καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώ-
νιον, καὶ λέγει αὐτῷ. ἀκολούθει μοι, καὶ ἀνα-
κβ στὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ
β κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολ-
λοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο
τῷ ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ἦσαν γὰρ
πολλοὶ, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ οἱ γραμ-
ματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι ἰδόντες αὐτὸν ἐσθί-
οντα μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ἔλεγον τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ. τί, ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ
κγ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει; * καὶ ἀκούσας ὁ
β ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς. οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύ-
οντες ἰατροῦ, ἀλλ᾽ οἱ κακῶς ἔχοντες. οὐκ ἦλ-
θον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς
μετάνοιαν. καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ ἰωάννου καὶ
οἱ τῶν φαρισαίων νηστεύοντες, καὶ ἔρχονται, καὶ
λέγουσιν αὐτῷ. διὰ τί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου,
καὶ οἱ τῶν φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μα-
θηταὶ οὐ νηστεύουσι; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς.
μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμ-
φίος μετ᾽ αὐτῶν ἐστι, νηστεύειν; ὅσον χρόνον μεθ᾽
ἑαυτῶν ἔχουσι τὸν νυμφίον, οὐ δύνανται νηστεύ-
ειν. ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ᾽ αὐ-
τῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις
ταῖς ἡμέραις. καὶ οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους
ἀγνάφου ἐπιρράπτει ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ, εἰ δὲ
μὴ, αἴρει τὸ πλήρωμα αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ πα-
λαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται. καὶ οὐδεὶς
βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιοὺς, εἰ δὲ
μὴ, ῥήσσει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ ὁ οἶ-
νος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται, ἀλλὰ
κδ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον. * καὶ
β ἐγένετο παραπορεύεσθαι αὐτὸν τοῖς σάββασι
διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ ὁδὸν ποιεῖν, τίλλοντες τοὺς στάχυας,
καὶ οἱ φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ. ἴδε τί ποιοῦ-
σιν ἐν τοῖς σάββασιν, ὃ οὐκ ἔξεστι; καὶ αὐτὸς ἔ-
λεγεν αὐτοῖς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησε
δαβίδ, ὅτε χρείαν ἔσχε, καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς
καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ; πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ
θεοῦ

eos. Et cum præteriret Iesus, uidit Leui,
Alphæi filium, sedẽtem ad telonium, &
ait illi: Sequere me. Isq; surgens secutus
est eum. Et factum est, cum accumberet
in domo illius, multi etiam publicani &
peccatores simul discumbebant cum Ie-
su & discipulis eius: erãt enim multi qui
secuti fuerant eum. Et scribæ ac pharisæi
cum uidissent eum capientẽ cibum cum
publicanis & peccatoribus, dicebant di-
scipulis eius: Quid est, quod cum publi-
canis & peccatoribus edit ac bibit? Hoc
audito Iesus, ait illis: Non opus habent
qui ualent, medico, sed qui male habent.
Non ueni ad uocandum iustos, sed pec-
catores ad pœnitentiam. Et discipuli Io-
hannis ac pharisæorum ieiunabant, ue-
niuntq;, & dicunt illi: Quare discipuli Io-
hannis & pharisæorum ieiunant, tui au-
tem discipuli non ieiunant? Et ait illis Ie
sus: Num possunt filij thalami nuptialis
in quo cum illis sponsus est, ieiunare?
Quamdiu habent secum sponsum, non
possunt ieiunare. Veniet autem dies, cũ
auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiuna-
bunt in illis diebus. Et nemo assumentũ
panni rudis assuit uestimento ueteri, ali-
oquin aufert supplemẽtum eius nouum
à ueteri, & peior scissura fit. Et nemo mit-
tit uinum mustum in utres ueteres, alio-
qui disrumpit uinum mustum utres, &
uinum effunditur, & utres pereunt, sed
uinum mustum in utres nouos mitti de-
bet. Et accidit, ut transiret sabbatis per
segetes, & cœperunt discipuli eius in-
ter uiam uellere spicas, & pharisæi di-
cebant ei: ecce cur faciunt sabbatis, quod
non licet? Et ipse ait illis: Nunquàm
legistis quid fecerit Dauid, cum opus
haberet, & esuriret ipse & qui cum eo
erant? quomodo ingressus sit in domũ
g 2 dei

θεοῦ ἐπὶ ἀβιάθαρ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τοὺς ἄρ/
τους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστι φα/
γεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι; καὶ ἔδωκε καὶ
τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσι; καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς.
κε *τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ
β ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον. ὥστε κύριός ἐστιν
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου. καὶ εἰσῆλ/
θε πάλιν εἰς τὴν συναγωγήν, καὶ ἦν ἐκεῖ ἄν/
θρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα. καὶ
παρετήρουν αὐτόν, εἰ τοῖς σάββασι θεραπεύσει
αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. καὶ λέγει τῷ
ἀνθρώπῳ, τῷ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖ/
ρα. ἔγειρε εἰς τὸ μέσον. καὶ λέγει αὐτοῖς. ἔξε/
στι τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆ/
σαι; ψυχὴν σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώ/
πων. καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ᾽ ὀργῆς,
συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας
αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά
σου. καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐ/
κς τοῦ ὑγιὴς, ὡς ἡ ἄλλη. *καὶ ἐξελθόντες οἱ φα/
δ ρισαῖοι, εὐθέως μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν συμβού/
λιον ἐποίουν κατ᾽ αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέ/
κζ σωσι. *καὶ ὁ ἰησοῦς ἀνεχώρησε μετὰ τῶν μα/
α θητῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν. καὶ πολὺ
πλῆθος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἠκολούθησαν αὐ/
τῷ, καὶ ἀπὸ τῆς ἰουδαίας, καὶ ἀπὸ ἱεροσολύμων, καὶ
ἀπὸ τῆς ἰδουμαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου, καὶ
οἱ περὶ τύρον καὶ σιδῶνα πλῆθος πολύ, ἀκού/
σαντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν. καὶ εἶ/
πε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα πλοιάριον προσ/
καρτερῇ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν
αὐτόν. πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπί/
πτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μάστι/
κη γας. *καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, ὅτ/
η αν αὐτὸν ἐθεώρει, προσέπιπτεν αὐτῷ, καὶ ἔκρα/
ζε λέγοντα. ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ πολ/
λὰ ἐπετίμα αὐτοῖς, ἵνα μὴ αὐτὸν φανερὸν ποι/
κθ ήσωσι. *καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, καὶ προσκα/
β λεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός. καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐ/
τόν. καὶ ἐποίησε δώδεκα, ἵνα ὦσι μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ
ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν, καὶ ἔχειν ἐξου/
σίαν

dei sub Abiathar principe sacerdotũ, &
panes propositionis comederit, quos nõ
licet edere nisi sacerdotib9: & dederit etiã
ĳs qui secum erant? Et dicebat illis: Sab-
batum propter hominẽ factum est, non
homo propter sabbatũ. Itaq; dominus
est filius hominis, etiam sabbati.
Et introiuit iterum in synagogam, & III
erat ibi homo arefactam habens manũ:
& obseruabant eum, an sabbatis sanatu
rus esset eum, ut accusarent illum. Et ait
homini, habenti manũ arefactam: Sur-
ge in medium. Et dicit illis: Vtrum licet
sabbatis benefacere, an malefacere? ani-
mam seruare, an occidere? At illi tace-
bant. Et cum circumspexisset eos cum ira
cundia, condolescens super cæcitate cor-
dis eorum, dicit homini: Extende manũ
tuam. Et extendit: & restituta est manus
illius sana, ut altera. Egressi uero phari-
sæi, statim unà cũ Herodianis cõsilium
inibant aduersus eum, ut illum perderet.
Iesus autẽ cum discipulis suis secessit ad
mare: & ingens multitudo à Galilæa se-
cuta est eum, & ab Iudæa & ab Hieroso-
lymis, & ab Idumæa, & trans Iordanẽ, &
qui circa Tyrum habitabant ac Sidonẽ,
hominũ multitudo magna: qui cum au
dissent quæ faciebat, uenerunt ad eũ. Et
iussit Iesus discipulis suis, ut nauicula si-
bi deseruiret ꝓpter turbã, ne ipsum pre-
merent. Multos enim sanauerat, ita ut ir
ruerẽt in eum, quo illum tangerẽt, quot-
quot affligebãtur. Et spiritus immundi
cũ illũ uidissent, procidebant ei, & clama
bant dicẽtes: Tu es filius dei: & uehemẽ-
ter interminabat eis, ne se manifestũ fa-
cerent. Et ascẽdit in montẽ, ac uocat ad se
quos uoluit ipse: & uenerunt ad eũ. Et fe
cit duodecim ut essent secũ, & ut emitte-
ret eos ad prædicandũ, utq; haberẽt po-
testatẽ

σίαν θεραπεύειν τὰς νόσους, καὶ ἐκβάλλειν τὰ
λ δαιμόνια. *καὶ ἐπέθηκε τῷ σίμωνι ὄνομα
β πέτρον. καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάν/
νην τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἰακώβου, καὶ ἐπέθηκεν
αὐτοῖς ὀνόματα βοανεργές, ὅ ἐστιν, υἱοὶ βροντῆς.
καὶ ἀνδρέαν, καὶ φίλιππον, καὶ βαρθολομαῖ/
ον, καὶ ματθαῖον. καὶ θωμᾶν, καὶ ἰάκωβον τὸν
τοῦ ἀλφαίου, καὶ θαδδαῖον, καὶ σίμωνα τὸν κα/
νανίτην, καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν
λα αὐτόν. καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον. *καὶ συνέρχεται
ι πάλιν ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε
ἄρτον φαγεῖν. καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ᾽ αὐτοῦ, ἐξῆλ/
Al' ἐξίστη. θον κρατῆσαι αὐτόν. ἔλεγον, ὅτι ἐξέστη. *καὶ
λβ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων καταβάν/
β τες, ἔλεγον, ὅτι βεελζεβοὺλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ
ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμό/
λγ νια. *καὶ προσκαλεσάμενος αὐτούς, ἐν παρα/
ϛ βολαῖς, ἔλεγεν αὐτοῖς. πῶς δύναται σατανᾶς
σατανᾶν ἐκβάλλειν; καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ᾽ ἑαυ/
τὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία
ἐκείνη. καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ᾽ ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύ/
ναται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη. καὶ εἰ ὁ σατανᾶς
ἀνέστη ἐφ᾽ ἑαυτὸν καὶ μεμέρισται, οὐ δύναται στα/
θῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει. οὐ δύναται οὐδεὶς τὰ
σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ, εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ,
διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ,
λδ καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει. *ἀμὴν
β λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτή/
ματα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ βλασφημίαι,
ὅσας ἂν βλασφημήσωσιν. ὃς δ᾽ ἂν βλασφη/
μήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄ/
φεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ᾽ ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου
κρίσεως. ὅτι ἔλεγον, πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει.
λε *καὶ ἔρχονται ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοί, καὶ
β ἔξω ἑστηκότες, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες
αὐτόν, καὶ ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτόν, εἶπον δὲ
αὐτῷ. ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ζη/
τοῦσί σε. καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων. τίς ἐστιν ἡ μή/
τηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου; καὶ περιβλεψάμε/
νος τοὺς κύκλῳ περὶ αὐτὸν μαθητάς, καθημένους,
λέγει. ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου.
ὃς

testatẽ sanandi morbos, eĳciendiq; dæ-
monia. Et imposuit Simoni nomen Pe-
trus & Iacobũ filiũ Zebedæi, & Iohan-
nẽ fratrẽ Iacobi, & imposuit eis nomina
Boanerges, quod est, filĳ tonitrui: & An
dreã, & Philippũ, & Bartholomæum, &
Mathæũ, & Thomã, & Iacobũ Alphæi
filiũ, & Thaddæũ, & Simonẽ Cananæũ
& Iudã Iscariotem, qui & prodidit illũ.
Et ueniunt in domũ, & cõuenit iterũ tur
ba, sic ut nõ liceret illis uel panes edere: &
cũ audissent qui ad illũ attinebant, exie-
runt ut manus inĳcerent in eũ. Dicebãt
enim, in furorem uersus est. Et scribæ qui
ab Hierosolymis descenderãt, dicebant:
Beelzebul habet, & ꝑ principẽ dæmoni-
orũ eĳcit dæmonia. Et ad se uocatis eis,
in parabolis dicebat illis: Quomodo po
test satanas satanã eĳcere? Et si regnum
aduersus sese diuisum fuerit, non potẽst
stare regnũ illud. Et si domus contra se-
metipsam diuisa fuerit, non potest stare
domus illa: & si satanas insurrexit aduer
sus semetipsum ac diuisus est, nõ potest
stare, sed finẽ habet. Non potest quisq;
uasa fortis, ingressus in domũ illius, diri-
pere, nisi prius fortẽ alligarit, & tunc do-
mũ eius diripiet. Amẽ dico uobis: Oĩa
remittent filĳs hominũ peccata: & conui
tia, quibuscũq; conuiciati fuerint. At qui
cõuiciũ dixerit in spiritũ sanctũ, nõ ha-
bet remissionẽ in æternũ, sed obnoxius
est æterno iudicio. Dicebãt eñ, spiritum
immũdũ habet. Et ueniũt mater eius &
fratres, & foris stantes, miserunt ad eũ q
euocarent eum, & sedebat turba circa eũ,
dicuntq; ei: Ecce mater tua & fratres tui
foris quærũt te. Et rñdit eis, dicẽs: Quæ
est mater mea, & fratres mei? Et cum cir
cũspexisset, in circuitu circũ se discipulos
sedentes, ait: Ecce mater mea, & frẽs mei.

ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελ
λϛ φός μου, καὶ ἀδελφή μου, καὶ μήτηρ ἐστί. *Καὶ
β πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν.
καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολύς, ὥστε
αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ πλοῖον, καθῆσθαι ἐν τῇ θα
λάσσῃ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν
ἐπὶ τῆς γῆς ἦν. καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παρα
βολαῖς πολλά, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδα
χῇ αὐτοῦ, ἀκούετε, ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖ
ραι, καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἔπεσε
παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρα
νοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτό. ἄλλο δὲ ἔπεσεν ἐπὶ
τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ
εὐθέως ἐξανέτειλε διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος
γῆς, ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος, ἐκαυματίσθη, καὶ
διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη. καὶ ἄλλο ἔ
πεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκαν
θαι, καὶ συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔ
δωκε. καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν κα
λήν, καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐ
ξάνοντα, καὶ ἔφερεν ἓν τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξή
κοντα, καὶ ἓν ἑκατόν. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. ὁ
ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. ὅτε δὲ ἐγένετο
καταμόνας, ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν
τοῖς δώδεκα τὴν παραβολήν. καὶ ἔλεγεν αὐ
τοῖς. ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὸ μυστήριον τῆς βα
λζ σιλείας τοῦ θεοῦ. *Ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παρα
α βολαῖς τὰ πάντα γίνεται, ἵνα βλέποντες
βλέπωσι, καὶ μὴ ἴδωσι, καὶ ἀκούοντες ἀκού
ωσι, καὶ μὴ συνιῶσι, μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ
ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρτήματα. καὶ λέγει αὐ
τοῖς. οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην; καὶ
λη πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε; *Ὁ
β σπείρων τὸν λόγον σπείρει. οὗτοι δέ εἰσιν οἱ πα
ρὰ τὴν ὁδὸν ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν
ἀκούσωσιν, εὐθέως ἔρχεται ὁ σατανᾶς, καὶ αἴρει
τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις
αὐτῶν. καὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως, οἱ ἐπὶ τὰ πετρώ
δη σπειρόμενοι, οἳ ὅταν ἀκούσωσι τὸν λό
γον, εὐθέως μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐ
τόν, καὶ οὐκ ἔχουσι ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ
πρόσκαιροί

Qui enim fecerit uoluntatē dei, hic frater meus, & soror mea, & mater est.

IIII Et iterum coepit docere iuxta mare, & congregata est ad eū turba multa, ita ut nauim ingressus, sederet in mari, & tota turba iuxta mare in terra erat, & docebat eos per parabolas multa, & dicebat illis in doctrina sua: Audite, ecce exibat semi-
θ nator ad seminandū: & accidit inter seminandum, aliud quidem cecidit secus uiā, ueneruntq; uolucres coeli & comederūt illud. Aliud uero cecidit sup petrosa, ubi non habuit terrā multā, & statim exortū est, quod nō haberet altitudinē terræ: sole aūt exorto, æstu affectum est: & eo q nō haberet radicem, exaruit. Et aliud cecidit in spinas, & succreuerunt spinæ ac suffocauerunt illud, & fructum nō dedit. Et aliud cecidit in terram bonā, & dabat fructum emergentē atq; crescentē: & afferebat unū triginta, & unum sexaginta, & unū centū. ac dicebat illis: Qui habet aures ad audiendū, audiat. Cum aūt coepisset esse solus, interrogauerunt eū hi, q circum illum erant cum duodecim, de parabola, & dicebat eis: Vobis datū est nosse mysterium regni dei, illis autē qui foris sunt per parabolas omnia fiunt: ut uidētes uideant, & non cernant: & audientes audiant, & non intelligant: nequādo cōuertantur, & remittantur eis peccata. Et ait illis: Nescitis parabolā hanc? & quomodo omnes parabolas cognoscetis? Seminator ille sermonem seminat. Isti uero sūt, quorū alij iuxta uiam dicuntur ubi seminatur sermo, & cum audierint, cōfestim uenit satanas, & aufert sermonem qui seminatus est in cordibus eorū. Et alij sūt similiter, qui in petrosa semē excipiūt: qui cū audierint sermonē, statim cū gaudio accipiunt illud, & nō habent radicē in se, sed temporarij

πρόσκαιροί εἰσιν, εἶτα γενομένης θλίψεως ἢ
διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθέως σκανδαλί
ζονται. καὶ οὗτοί εἰσιν, οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπει
ρόμενοι, οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον ἀκούοντες,
καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀ
πάτη τοῦ πλούτου, καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπι
θυμίαι εἰσπορευόμεναι συμπνίγουσι τὸν
λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται. καὶ οὗτοί εἰσιν,
οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτι
νες ἀκούουσι τὸν λόγον καὶ παραδέχονται, καὶ
καρποφοροῦσιν, ἓν τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξήκον
λθ τα, καὶ ἓν ἑκατόν. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. *Μή
β τι ὁ λύχνος †καίεται, ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον
Al. ἔρχεται. τεθῇ, ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυ
μ χνίαν ἐπιτεθῇ; *οὐ γάρ ἐστί τι κρυπτόν, ὃ
β ἐὰν μὴ φανερωθῇ, οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον,
ἀλλ᾽ ἵνα εἰς φανερὸν ἔλθῃ. εἴ τις ἔχει ὦτα
μα ἀκούειν, ἀκουέτω. *Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, βλέ
β πετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρη
θήσεται ὑμῖν, καὶ προστεθήσεται ὑμῖν τοῖς
μβ ἀκούουσιν. ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ.
β καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ.
μγ *Καὶ ἔλεγεν. οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
ι ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς
γῆς, καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ
ἡμέραν· καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ, καὶ μηκύνη
ται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ
καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶ
τα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. ὅταν δὲ παρα
δῷ ὁ καρπός, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπα
μδ νον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός. *Καὶ ἔλεγε, τί
β νι ὁμοιώσομεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ; ἢ ἐν
Al. ποίᾳ. †τίνι παραβολῇ παραβάλωμεν αὐτήν; ὡς κόκ
κον σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μι
κρότερος πάντων τῶν σπερμάτων ἐστὶ τῶν
ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει,
καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχάνων μεί
ζων, καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύ
νασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ
με τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν. *Καὶ τοιαύ
ταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς
τὸν λόγον

temporarij sunt: deinde coorta afflictione aut persecutione propter sermonem, cōfestim offenduntur. Et alij sunt qui in spinas semen excipiunt. hi sunt qui sermonem audiūt, & solicitudines seculi huius ac deceptio diuitiarū, cæterarumq; rerum cupiditates introeuntes, suffocāt sermonē, ac redditur infructifer. Et alij sunt qui in terram bonam semen exceperūt, qui audiunt sermonem & suscipiunt, & fructificant, ita ut aliud granum adferat triginta, aliud sexaginta, aliud centū. Et dicebat illis: Num lucerna incenditur, ut subter modium ponatur, aut subter lectum? Nonne ut super candelabrū ponatur? Non est em̃ quicq; occultū, quod non manifestetur: neq; fuit secretum, sed ut in propatulum ueniat. Si quis habet aures ad audiendum, audiat. Et dicebat illis: Videte quid audiatis: Qua mensura metimini, alij metientur uobis, & adijcietur uobis qui auditis: Qui enim habet, dabitur illi: & qui nō habet, etiam quod habet, auferetur ab eo. & dicebat: Sic est regnū dei, queadmodum si homo iaciat sementem in terram, ac dormiat, atq; ille exurgat nocte ac die: segesq; germinet, ac surgat in altum dum nescit ille. Vltro enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenū frumētum in spica. cum autem productus fuerit fructus, statim mittit falcem, quoniā adest messis. Et dicebat: Cui assimilabimus regnum dei? aut qua collatione cōferemus illud? Est sicut granū sinapis, qd cum seminatū fuerit in terra, minus est oībus seminibus quæ sunt in terra: & cū seminatum fuerit, exurgit, & fit maius omnibus oleribus: & facit ramos magnos, ita ut possint sub umbra eius aues coeli nidificare. Et talibus multis parabolis loquebatur eis

 sermonē

μς τὸν λόγον, καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν. *χωρὶς δὲ
ι παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς, κατ' ἰδίαν δὲ
μζ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε πάντα. *καὶ λέ
β γει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὀψίας γενομέ
νης, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν. καὶ ἀφέντες τὸν
ὄχλον, παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ
πλοίῳ, καὶ ἄλλα δὲ πλοιάρια ἦν μετ' αὐτοῦ.
καὶ γίνεται λαῖλαψ ἀνέμου μεγάλη, τὰ δὲ κύ
ματα ἐπέβαλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ ἤδη γε
μίζεσθαι, καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ, ἐπὶ τὸ
προσκεφάλαιον καθεύδων. καὶ διεγείρουσιν
αὐτὸν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ. διδάσκαλε, οὐ μέ
λει σοι, ὅτι ἀπολύμεθα; καὶ διεγερθεὶς ἐπε
τίμησε τῷ ἀνέμῳ, καὶ εἶπεν τῇ θαλάσσῃ, σι
ώπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος,
καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη, καὶ εἶπεν αὐτοῖς.
τί δειλοί ἐστε οὕτως; πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν; καὶ
ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς
ἀλλήλους. τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνε
μος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ; *καὶ
ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν χώ
ραν τῶν γαδαρηνῶν. καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ
τοῦ πλοίου, εὐθέως ἀπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν
μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρ
τῳ, ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνημείοις.
καὶ οὔτε ἁλύσεσιν οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτὸν δῆ
σαι, διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἁλύ
σεσι δεδέσθαι, καὶ διεσπᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἁλύ
σεις, καὶ τὰς πέδας συντετρῖφθαι, καὶ οὐδεὶς
αὐτὸν ἴσχυσε δαμάσαι. καὶ διὰ παντὸς νυκτὸς
καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ἐν τοῖς μνήμασιν
ἦν κράζων, καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις. ἰ
δὼν δὲ τὸν ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἔδραμε, καὶ
προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ κράξας φωνῇ μεγά
λῃ εἶπεν. τί ἐμοὶ καί σοι ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ
ὑψίστου; ὁρκίζω σε τὸν θεὸν, μή με βασανίσῃς.
ἔλεγε γὰρ αὐτῷ, ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρ
τον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ ἐπηρώτα αὐτόν. τί
σοι ὄνομα; καὶ ἀπεκρίθη λέγων. λεγεὼν ὄνο
μά μοι, ὅτι πολλοί ἐσμεν. καὶ παρεκάλει αὐ
τὸν πολλὰ, ἵνα μὴ αὐτοὺς ἀποστείλῃ ἔξω
τῆς χώρας

sermonē, prout poterant audire. sine pa
rabola uero non loquebatur eis. seorsim
autem discipulis suis exponebat omnia.
Et ait illis in die illo cum facta esset uespe
ra: Transeamus in ulteriorem ripam. Et
dimissa turba, assumunt eum ita ut erat
in naui; sed & aliæ nauiculæ erant cum il
lo. Et oritur procella uenti magna, & flu
ctus irruebant in nauim, ita ut illa iā im
pleretur. Et erat ipse in puppi super cerui
cal dormiens, & excitant eum, dicuntq́ il
li: Præceptor, non est tibi curæ, quod peri
mus? Et excitatus increpauit uentum, di
xitq́ mari: Tace, obmutesce. & cōquieuit
uentus, factaq́ est tranquillitas magna,
& ait illis: Quid timidi estis adeo? qui fit
ut nō habeatis fiduciam? Et timuerūt ti
more magno, dicebántq́ inter sese: Quis
nā hic est, q̄a & uēt⁹ & mare obediūt ei?
Et uenerunt traiecto mari in regionē
Gadarenorum. Egressóq́ ei de naui, sta
ια tim occurrit e monumentis homo spiri
tui obnoxius immūdo, qui domicilium
habebat in monumentis, & neq́ cate
nis quisq́ poterat eum ligare, propterea
quod, cum sæpe compedibus & cate
nis uinctus fuisset, discerptæ essent ab il
lo catenæ, & compedes essent comminu
tæ, neq́ quisq́ ualuisset eū domare. Et
semper die ac nocte in mōtibus & in mo
numentis erat clamans, & concidens se
ipsum lapidibus. Cum uidisset autē Ie
sum eminus, cucurrit, & adorauit eū, &
clamans uoce magna dixit: Quid mihi
tecum est Iesu fili dei altissimi? adiuro te
per deum, ne me torqueas. Dicebat em̄
illi: Exi spiritus immunde ab homine. Et
interrogabat eum: Quod tibi nomē est?
Et respondit, dicens ei: Legio mihi no
mē est, quia multi sumus. Et deprecaba
tur eum multum, ne se emitteret extra
regionē.

τῆς χώρας. ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τὰ ὄρη ἀγέλη χοί
ρων μεγάλη βοσκομένη. καὶ παρεκάλεσαν αὐ
τὸν πάντες οἱ δαίμονες, λέγοντες. πέμψον
ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθω
μεν. καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ ἰησοῦς.
καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα,
εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους. καὶ ὥρμησεν ἡ ἀ
γέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν. ἦσαν
δὲ ὡς δισχίλιοι, καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσ
σῃ. οἱ δὲ βόσκοντες τοὺς χοίρους, ἔφυγον, καὶ
ἀνήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς.
καὶ ἐξῆλθον ἰδεῖν τί ἐστι τὸ γεγονός, καὶ ἔρ
χονται πρὸς τὸν ἰησοῦν. καὶ θεωροῦσι τὸν δαι
μονιζόμενον καθήμενον καὶ ἱματισμένον,
καὶ σωφρονοῦντα τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶ
να, καὶ ἐφοβήθησαν. καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς
οἱ ἰδόντες, πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ,
καὶ περὶ τῶν χοίρων. καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν
μη αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. * καὶ
κ ἐμβάντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει
αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς, ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ. ὁ δὲ
ἰησοῦς οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐ
τῷ. ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σούς,
καὶ ἀνάγγειλον αὐτοῖς, ὅσα σοι ὁ κύριος πεποίη
κε καὶ ἠλέησέ σε. καὶ ἀπῆλθε καὶ ἤρξατο κηρύσ
σειν ἐν τῇ δεκαπόλει, ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ
μθ ἰησοῦς, καὶ πάντες ἐθαύμαζον. *καὶ διαπερά
β σαντος τοῦ ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ
πέραν, συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτὸν, καὶ
ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ ἰδοὺ ἔρχεται εἷς
τῶν ἀρχισυναγώγων, ὀνόματι ἰάειρος, καὶ ἰδὼν
αὐτὸν, πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ. καὶ παρεκά
λει αὐτὸν πολλὰ, λέγων. ὅτι τὸ θυγάτριόν μου
ἐσχάτως ἔχει, ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς αὐτῷ τὰς
χεῖρας, ὅπως σωθῇ καὶ ζήσεται. καὶ ἀπῆλθε μετ'
αὐτοῦ. καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς. καὶ συ
νέθλιβον αὐτόν. καὶ γυνή τις οὖσα ἐν ῥύσει αἵ
ματος ἔτη δώδεκα, καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολ
λῶν ἰατρῶν, καὶ δαπανήσασα τὰ ἑαυτῆς πάντα,
καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ
χεῖρον ἐλθοῦσα, ἀκούσασα περὶ τοῦ ἰησοῦ,
ἐλθοῦσα

regionē. Erat autē ibi iuxta montes grex
porcorū magnus pascēs, & deprecabant
eū omnes dæmones, dicentes: Mitte nos
in porcos, ut in eos introeamus. Et pmi
sit eis statim Iesus. Et egressi spiritus im
mundi, ingressi sunt in porcos. Et fereba
tur grex p præceps in mare. Erāt aūt fer
mè bis mille, & suffocati sūt in mari. Por
rò qui pascebant porcos, fugerunt, & re
nunciauerūt in ciuitatem, & in agros. Et
egressi sunt ad uidendū quid esset quod
acciderat: & ueniunt ad Iesum, & uident
illum qui à dæmonio uexabat, sedētē ac
uestitum, & sanæ mētis, qui habuerat le
gionē, & timuerunt. Et narrauerunt illis,
qui uiderant, qualiter accidisset ei qui dæ
moniū habuerat, & de porcis. Et rogare
cœperūt eū, ut discederet de finibus ipso
rum. Et cum ingressus esset nauim, roga
bat illum qui fuerat à dæmonio corre
ptus, ut esset cum illo: Iesus autem nō p
misit eum, sed ait illi: Abi in domū tuam
ad tuos, & annuncia illis quanta tibi do
minus fecerit, & misertus sit tui. Et abijt,
& cœpit prædicare in decapoli, quanta si
bi fecisset Iesus. & omnes mirabātur. Et
cum traiecisset Iesus naui rursus in ulteri
orem ripam, cōuenit turba multa ad eū,
& erat circa mare. Et ecce uenit quidam
ιβ principum synagogæ, nomine Iairus: &
cum uidisset eū, procidit ad pedes eius,
& deprecabatur eum multū, dicēs: Filio
la mea in extremis est, oro ut uenias & im
ponas illi manus, ut salua sit, & uiuet. Et
abijt cū illo. & sequebat eū turba multa,
& cōprimebāt eū. Et mulier quædā, quæ
fuerat obnoxia profluuio sanguinis an
ιγ nos duodecim, fuerátq́ multa ppessa à
cōplurib⁹ medicis, & insūpserat oīa sua,
neq́ qcq́ adiumenti senserat, sed magis
in deterius uenerat, cum audisset de Iesu
uenit

ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ ἱμα
τίου αὐτοῦ. ἔλεγε γὰρ, κἂν τῶν ἱματίων αὐ
τοῦ ἅψωμαι, σωθήσομαι. καὶ εὐθέως ἐξηράνθη
ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώ
ματι, ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος. καὶ εὐ-
θέως ὁ ἰησοῦς ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ, τὴν ἐξ
αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπιστραφεὶς ἐν
τῷ ὄχλῳ, ἔλεγε. τίς μου ἥψατο τῶν ἱματί-
ων; καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. βλέ-
πεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις,
τίς μου ἥψατο; καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦ-
το πεποιηκυῖαν. ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέ
μουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ' αὐτῇ, ἦλθεν καὶ προ
σέπεσεν αὐτῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν
ἀλήθειαν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. θύγατερ, ἡ πί-
στις σου σέσωκέ σε, ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι
ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου. ἔτι αὐτοῦ λαλοῦν-
τος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέ-
γοντες, ὅτι ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανε, τί ἔτι
σκύλλεις τὸν διδάσκαλον; ὁ δὲ ἰησοῦς εὐθέ
ως ἀκούσας τὸν λόγον λαλούμενον, λέγει
τῷ ἀρχισυναγώγῳ. μὴ φοβοῦ, μόνον πί-
στευε, καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῷ συνακο-
λουθῆσαι, εἰ μὴ πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰω-
ἄλ. ἔρχονται άννην τὸν ἀδελφὸν ἰακώβου. καὶ *ἔρχεται εἰς
τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου, καὶ θεωρεῖ θό-
ρυβον καὶ κλαίοντας, καὶ ἀλαλάζοντας πολλά,
καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς. τί θορυβεῖσθε καὶ
κλαίετε; τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ κα
θεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. ὁ δὲ ἐκβαλὼν ἅ-
παντας, παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου
καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσπο-
ρεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον ἀνακείμενον, καὶ
κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου, λέγει αὐτῇ. τα
λιθά, κοῦμι, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, τὸ, κο
ράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειρε. καὶ εὐθέως ἀνέστη τὸ
κοράσιον καὶ περιεπάτει. ἦν γὰρ ἐτῶν δώδε
κα, καὶ ἐξέστησαν ἐκστάσει μεγάλῃ. καὶ διε-
στείλατο αὐτοῖς πολλά, ἵνα μηδεὶς γνῷ τοῦ-
ν το, καὶ εἶπε δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν. * καὶ
α ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα
αὐτοῦ,

uenit in turba à tergo,& tetigit uestimé/
tum eius. Dicebat enim: si uel uestiméta
eius tetigero,salua ero.Et confestim sicca
tus est fons sanguiuis eius:& sensit cor
pore,quod sanata esset ab eo flagello.Et
statim Iesus in semetipso cognoscés uir/
tuté ex sese prodisse,conuersus in turba,
aiebat:Quis tetigit uestimenta mea? Et
dicebant ei discipuli ipsius:Vides turbá
undiq; prementé te,& dicis:quis me teti
git? Et circumspiciebat, ut uideret eam
quæ hoc fecerat.Mulier uero timens &
tremens, sciens quod factum esset in se,
uenit & accidit ei,dixitq; ei omnem ueri
tatem. Ille autem dixit ei: Filia, fides tua
te seruauit,uade cum pace,& esto sana à
flagello tuo.Adhuc eo loquente ueniút
à principe synagogæ, qui dicerent: Filia
tua mortua est, quid ultra uexas magi/
strum? Iesus autem protinus audito ser/
mone qui dicebatur, ait principi syna/
gogæ:Ne metuas, tantummodo crede.
Et non permisit,ut quisquam se sequere
tur,præter Petrum & Iacobum & Iohá/
nem fratrem Iacobi.Et uenit in domum
principis synagogæ, uidétq; tumultum
ac flentes & eiulantes multum,& ingres/
sus ait illis:Quid tumultuamini & plora
tis? Puella nó est mortua,sed dormit. Et
irridebant eum.Ipse uero eiectis omni/
bus, assumit patrem & matrem puellæ
& eos qui cum ipso erant,& ingredit eo
ubi puella erat iacens,& apprehensa ma
nu puellæ.ait illi:Talitha,cumi:quod est
si quis interpretet:Puella, tibi dico, sur/
ge.Et confestim surrexit puella,& ambu
labat.erat enim annorum duodecim. &
obstupuerunt stupore magno. Et præce
pit illis uehementer,ne quisq; id sciret,&
iussit ut daretur illi quod ederet.
Et egressus est illinc,uenitq; in patriá VI
suam,

αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ. καὶ γενομένου σαββάτου, ἤρξατο ἐν τῇ
συναγωγῇ διδάσκειν, καὶ πολλοὶ ἀκούον-
τες, ἐξεπλήσσοντο λέγοντες. πόθεν τούτῳ
ταῦτα; καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα αὐτῷ; καὶ
δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γί
νονται; οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς μα-
ρίας, ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου καὶ ἰωσῆ καὶ ἰούδα,
καὶ σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐ
μα τοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; *καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν
α αὐτῷ. ἔλεγε δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἔστι
προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ,
καὶ ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ
οὐκ ἠδύνατο ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆ-
σαι, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας
ἐθεράπευσε. καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπιστίαν
μβ αὐτῶν. *καὶ περιῆγε τὰς κώμας κύκλῳ, δι-
β δάσκων. *καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα, καὶ ιδ
μγ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδί-
β δου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκα
θάρτων. καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς, ἵνα μηδὲν
αἴρωσιν εἰς ὁδόν, εἰ μὴ ῥάβδον μόνον, μὴ
πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν,
ἀλλ' ὑποδεδεμένους σανδάλια, καὶ μὴ ἐν-
δύσασθαι δύο χιτῶνας, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς.
μδ *ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένε-
β τε, ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν. *καὶ ὅσοι ἐὰν
με μὴ δέξωνται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκ
β πορευόμενοι ἐκεῖθεν, ἐκτινάξατε τὸν χοῦν
τὸν ὑπὸ κάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν εἰς μαρτύριον
αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται
σοδόμοις ἢ γομόρροις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ
μϛ τῇ πόλει ἐκείνῃ. *καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον,
κ ἵνα μετανοήσωσι. καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέ-
βαλον, καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους
μζ καὶ ἐθεράπευον. *καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς ἡ-
β ρώδης, φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ
ἔλεγεν, ὅτι ἰωάννης ὁ βαπτίζων, ἐκ νεκρῶν
ἠγέρθη, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνά-
μεις ἐν αὐτῷ. ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι ἠλίας ἐστίν. ἄλ
λοι δὲ ἔλεγον, ὅτι προφήτης ἐστίν, ἢ ὡς εἷς τῶν
προφητῶν

suam, & sequuntur eum discipuli sui.
Cumq; adesset sabbatum,cœpit in syna
goga docere,multiq; audientes obstu/
puerunt,dicétes:Vnde huic hæc? & quæ
est sapientia,quæ data est illi? & uirtutes
tales per manus eius efficiuntur? Nón/
ne hic est faber ille, filius Mariæ, frater
Iacobi,& Iose,& Iuda,& Simonis? Nó/
ne & sorores eius hic nobiscum sunt? Et
offendebantur per eum. Dicebat autem
illis Iesus:Non est propheta cótemptus
nisi in patria sua,& inter cognatos,& in
familia sua. Et non poterat ibi uirtutem
ullam ædere,nisi quod paucos infirmos,
impositis manibus sanauit: ac mirabat/
tur propter incredulitatem eorum.& ob
ambulabat per uicos undiq; circumia/
centes,docens.Et accersit duodecim, cœ/
pitq; eos emittere binos, ac dabat illis
potestaté aduersus spiritus immundos.
Et præcepit illis,ne quid tollerét in uiam,
nisi uirgam tantum:non peram,non pa
nem,non in zona æs:sed calciarétur san/
daliis, & ne induerentur binis tunicis.Et
dicebat eis: Vbicunq; introieritis in do/
mum,illic manete donec exeatis illinc.Et
quicunq; non receperint uos,neq; audie
rint uos,exeuntes illinc, excutite pulue/
rem qui est sub pedibus uestris in testi/
monium illis. Amen dico uobis: tole/
rabilius erit Sodomis aut Gomorris in
die iudicii, quàm ciuitati illi. Et egressi
prædicabant,ut resipiscerent, & dæmo/
nia multa eiiciebant, & ungebant oleo
multos ægros, & sanabant. Et audi/
uit rex Herodes (innotuerat enim no/
men eius) dicebátque:Iohannes ille, qui
baptizabat,resurrexit à mortuis,& pro/
pterea uirtutes agunt in illo. Alii di/
cebant: Helias est. alii uero dicebant:
Propheta est, uel tanquàm unus ex
prophetis.

μη προφητῶν.* Ἀκούσας δὲ ὁ Ἡρώδης, εἶπεν, ὃν
ι ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην, οὗτός ἐστιν, αὐ-
μθ τὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν. *Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης
β ἀποστείλας, ἐκράτησε τὸν Ἰωάννην, καὶ ἔδη-
σεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ διὰ Ἡρωδιάδα τὴν
γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι
αὐτὴν ἐγάμησεν. ἔλεγε γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ
Ἡρώδῃ, ὅτι οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα
τοῦ ἀδελφοῦ σου. ἡ δὲ Ἡρωδιὰς ἐνεῖχεν αὐτῷ
καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνα-
το. ὁ γὰρ Ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰ-
δὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ
συνετήρει αὐτόν, καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἐ-
ξ ποίει, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουεν. *καὶ γενομέ-
ϛ νης ἡμέρας εὐκαίρου, ὅτε Ἡρώδης τοῖς γενεσί-
οις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει τοῖς μεγιστᾶσι, καὶ
τοῖς χιλιάρχοις, καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλιλαί-
ας, καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς
Ἡρωδιάδος, καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσά-
σης τῷ Ἡρώδῃ, καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶ-
πεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ. αἴτησόν με ὃ
ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοί. καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι
ὃ ἐάν με αἰτήσῃς, δώσω σοί, ἕως ἡμίσους τῆς
βασιλείας μου. ἡ δὲ ἐξελθοῦσα, εἶπε τῇ μη-
τρὶ αὐτῆς. τί αἰτήσομαι; ἡ δὲ εἶπεν. τὴν κε-
φαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. καὶ εἰσελθοῦσα
εὐθέως μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα, ᾐτή-
σατο λέγουσα, θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξαυτῆς ἐπὶ
πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. καὶ
περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεύς, διὰ τοὺς ὅρ-
κους καὶ τοὺς συνανακειμένους οὐκ ἠθέλησεν
αὐτὴν ἀθετῆσαι, καὶ εὐθέως ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς
σπεκουλάτωρα, ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι τὴν κε-
φαλὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐ-
τὸν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἤνεγκε τὴν κεφαλὴν αὐ-
τοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορα-
σίῳ. καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ
αὐτῆς. καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἦλ-
θον καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ
ξα ἐν μνημείῳ. *καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι
κ πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα,
καὶ

prophetis. Cum audiſſet autem Hero-
des, ait: Cui ego præcidi caput, Iohan-
nes iſte eſt, ipſe ſurrexit à mortuis. Nam
ipſe Herodes, miſſis ſatellitibus manus
iniecerat in Iohannem, & uinxerat eum
in carcere, propter Herodiadem uxo-
rem Philippi fratris ſui, quia duxerat
eam uxorem. Dicebat enim Iohannes
Herodi: Non licet tibi habere uxorem
fratris tui. Herodias autem inſidiaba-
tur illi, uolebatq; occidere eum, nec po-
terat. Herodes enim metuebat Iohan-
nem, ſciens eum uirum iuſtum ac ſan-
ctum, & obſeruabat eum: auditoq; eo
multa faciebat, & libenter eum audie-
bat. Et cum dies opportunus accidiſſet,
cum Herodes in natalitijs cœnam face-
ret primatibus ac tribunis, & primori-
bus Galilææ, cumq; introiſſet filia ipſi-
us Herodiadis ac ſaltaſſet, placuiſſetque
Herodi ac ſimul accumbentibus, rex ait
puellæ: Pete à me quod uis, & dabo ti-
bi. Et iurauit illi: Quicquid à me petie-
ris, dabo tibi uſque ad dimidium regni
mei. At illa egreſſa dixit matri ſuæ: quid
petam? Illa uero dixit: Caput Iohan-
nis baptiſtæ. Et ingreſſa ſtatim cum fe-
ſtinatione ad regem, petiuit dicens: Vo-
lo ut protinus des mihi in lance caput
Iohannis baptiſtæ. Et dolore affectus
rex, propter iuſiurandum, eoſque qui
ſimul accumbebant, noluit eam reijce-
re. Et confeſtim rex miſſo ſpiculatore,
iuſſit inferri caput eius. At ille abijt, ac
decollauit eum in carcere: & attulit caput
eius in lance, & dedit illud puellæ, & pu-
ella dedit illud matri ſuæ. Quo audito,
diſcipuli eius uenerunt, & ſuſtulerunt ca-
dauer eius, poſueruntq; illud in mo-
numento. Et congregantur apoſtoli ad
Ieſum, ac renunciauerunt ei omnia,
&

ις περὶ τῶν πέντε ἄρτων καὶ τῶν δύο ἰχθύων.

καὶ ὅσα ἐποίησαν, καὶ ὅσα ἐδίδαξαν. καὶ εἶ-
ξβ πεν αὐτοῖς. *Δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς
ι ἔρημον τόπον, καὶ ἀναπαύσασθε ὀλίγον. ἦσαν
γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ
ξγ οὐδὲ φαγεῖν ηὐκαίρουν. *καὶ ἀπῆλθεν εἰς
ϛ ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατ' ἰδίαν. καὶ εἶ-
δον αὐτοὺς ὑπάγοντας οἱ ὄχλοι, καὶ ἐπέγνω-
σαν αὐτὸν πολλοί, καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πό-
λεων συνέδραμον ἐκεῖ, καὶ προῆλθον αὐτούς,
καὶ συνῆλθον πρὸς αὐτόν. καὶ ἐξελθὼν εἶδεν
ὁ Ἰησοῦς πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ'
αὐτοῖς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποι-
ξδ μένα, καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά.
α *καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης, προσελ-
θόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγουσιν,
ὅτι ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πολ-
λή, ἀπόλυσον αὐτούς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς
τοὺς κύκλῳ ἀγρούς, καὶ κώμας, ἀγοράσωσιν
ἑαυτοῖς ἄρτους, τί γὰρ φάγωσιν, οὐκ ἔχουσιν.
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, δότε αὐτοῖς ὑ-
μεῖς φαγεῖν. καὶ λέγουσιν αὐτῷ. ἀπελθόν-
τες ἀγοράσωμεν διακοσίων δηναρίων ἄρ-
τους, καὶ δῶμεν αὐτοῖς φαγεῖν; ὁ δὲ λέγει αὐ-
τοῖς. πόσους ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε καὶ ἴδε- ις
τε. καὶ γνόντες, λέγουσι. πέντε καὶ δύο ἰχθύ-
ας. καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλιθῆναι πάν-
τας, συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ
χόρτῳ. καὶ ἀνέπεσαν πρασιαὶ πρασιαὶ ἀνὰ
ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα. καὶ λαβὼν τοὺς
πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας
εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλόγησε, καὶ κατέκλασε τοὺς
ἄρτους, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα πα-
ραθῶσιν αὐτοῖς, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισε
πᾶσι. καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθη-
σαν. καὶ ἦραν κλασμάτων δώδεκα κοφί-
νους πλήρεις, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων. καὶ ἦ-
ξε σαν οἱ φαγόντες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι ἄν-
β δρες. *καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθη-
τὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προά-
ξϛ γειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαϊδᾶ, ἕως αὐ-
τὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον. *καὶ ἀποταξά-
μενος

& quæ egiſſent, quæq; docuiſſent. Et ait
illis: Venite uos ſoli ſeorſim in deſertum
locum, & requieſcite puſillum. Erāt enim
qui uenirent & abirent multi, ac ne cibū
quidem capere uacabat. Et abijt in deſer-
tum locum nauigio ſeorſim. Et uiderunt
eos abeuntes, turbæ: & agnouerunt eum
multi, & itinere pedeſtri ex omnibus ciui-
tatibus concurrerunt illuc, & præuenerūt
eos, conueneruntq; ad illum. Et egreſſus
uidit turbam multā Ieſus, & affectu mi-
ſericordiæ tactus eſt erga eos, quia erant
uelut oues nō habentes paſtorem. Et cœ-
pit illos docere multa. & cum iam multū
diei præteriſſet, acceſſerunt ad illum di-
ſcipuli eius, dicentes: Deſertus eſt locus,
& iā multū tēporis effluxit, dimitte illos
ut abeant in circūiacentes uillas ac uicos,
emántq; ſibi panes: nam quod edant, nō
habent. At ille reſpondens ait illis: Date
illis uos quod edant. Et dixerunt ei: Eun-
tes emamus ducentis denarijs panes, &
demus illis quod edant? At ille dicit eis:
Quot panes habetis? Ite & uidete. Et cū
cognouiſſent, dicunt: Quinq;, & duos pi-
ſces. Et præcepit illis ut accumbere face-
rent omnes, diſtributis conuiuijs in uiri-
di gramine. Et diſcubuerunt diuiſi in ui-
ridaria centeni & quinquageni. Et cum
accepiſſet quinq; panes ac duos piſces,
ſublatis in cœlum oculis benedixit, ac fre-
git panes, deditq; diſcipulis ſuis ut ap-
ponerent illis, & duos piſces diuiſit om-
nibus. Et comederunt omnes, & ſaturati
ſunt. Et ſuſtulerunt fragmentorum duo-
decim cophinos plenos, & de piſcibus.
Erant autē qui comederāt circiter quinq;
millia uirorum. Et ſtatim coēgit diſcipu-
los ſuos conſcendere nauim, ut præcede-
rent transmiſſo mari Bethſaidam, dum
ipſe dimitteret turbam. Et cum dimiſiſ-
ſet

μενος αὐτοῖς, ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξα-
ξζ σθαι. * καὶ ὀψίας γενομένης, ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέ
δ σῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς,
καὶ εἶδεν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύ/
νειν, ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς. καὶ
περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται
πρὸς αὐτοὺς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ
ἤθελε παρελθεῖν αὐτούς. οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν
περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔδοξαν φάν/
τασμα εἶναι, καὶ ἀνέκραξαν. πάντες γὰρ αὐτὸν
εἶδον, καὶ ἐταράχθησαν, καὶ εὐθέως ἐλάλησε
μετ᾽ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς. θαρσεῖτε, ἐγώ εἰ
ξη μι, μὴ φοβεῖσθε. * καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς
ε τὸ πλοῖον, καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ λίαν
ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο, καὶ ἐθαύμαζον.
οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις, ἦν γὰρ αὐτῶν
ἡ καρδία πεπωρωμένη. καὶ διαπεράσαντες, ἦλ
θον ἐπὶ τὴν γῆν γεννησαρὲθ, καὶ προσωρ/
ξθ μίσθησαν. * καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ
β πλοίου, εὐθέως ἐπιγνόντες αὐτὸν, περιδραμόν/
τες ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, ἤρξαντο ἐπὶ
τοῖς κραβάτοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν,
ὅπου ἤκουον ὅτι ἐκεῖ ἐστι, καὶ ὅπου ἂν εἰσε-
πορεύετο εἰς κώμας, ἢ πόλεις, ἢ ἀγροὺς, ἐν
ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθεσαν τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ
παρεκάλουν αὐτὸν, ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ
ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται, καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο
ο αὐτοῦ, ἐσώζοντο. * καὶ συνάγονται πρὸς αὐ-
τὸν οἱ φαρισαῖοι, καί τινες τῶν γραμματέων
ἐλθόντες ἀπὸ ἱεροσολύμων, καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ κοιναῖς χερσὶ, τοῦτ᾽ ἔστιν, ἀνίπτοις
ἐσθίοντας ἄρτους, ἐμέμψαντο. οἱ γὰρ φαρισαῖ
οι καὶ πάντες οἱ ἰουδαῖοι, ἐὰν μὴ πυγμῇ νί-
ψωνται τὰς χεῖρας, οὐκ ἐσθίουσι, κρατοῦντες
τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀπὸ
ἀγορᾶς, ἐὰν μὴ βαπτίσωνται, οὐκ ἐσθίουσι.
καὶ ἄλλα πολλά ἐστιν, ἃ παρέλαβον κρα-
τεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ
οα χαλκίων, καὶ κλινῶν. * ἔπειτα ἐπερωτῶ/
ε σιν αὐτὸν οἱ φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς.
Διὰ τί οἱ μαθηταί σου οὐ περιπατοῦσι

ſet eos, abijt in montem ad orádum. Et
cũ ueſpera aduenisset, erat nauis in me-
dio mari, & ipſe ſolus in terra, uiditque
eos laborantes in remigando, erat enim
uentus cõtrarius eis. At circa quartã uigi
ιζ liam noctis uenit ad eos, ambulans ſup
mare, & uolebat præterire eos. At illi ut
uiderũt eum ambulantẽ ſuper mare, pu
tauerunt ſpectrũ eſſe, & exclamauerunt:
Omnes enim uidebant eũ, & cõturbati
ſunt. & ſtatim locutus eſt cũ eis, dixitq́
eis: Confidite, ego ſum, ne terreamini. Et
aſcendit ad illos in nauim, & conquieuit
uentus, & uehemẽter ſupra modũ intra
ſeſe ſtupebant, & admirabant. Nõ enĩ
intellexerant de panibus, erat enĩ cor eo
rũ obcæcatũ. Et cũ traiecissent, uenerunt
in terrã Genezareth, & applicuerunt in
portũ. Cũq́ egreſſi eſſent de naui, conti
nuo agnouerunt eũ, ac pcurrentes totã
undiq́ regionẽ illã, cœperunt in graba-
tis eos qui male habebant circũferre, cũ
audiſſent eũ illic eſſe, & quocũq́ introiſ/
ſet in uicos, aut in ciuitates, aut in uillas,
in plateis ponebãt infirmos, & depreca-
bant eũ, ut uel fimbriã ueſtimẽti eius tã
gerent. Et quotquot tangebant eũ, ſalui
fiebant. Et conueniunt ad eum pha- VII
riſæi, & quidam de ſcribis qui uenerant
ιη Hieroſolymis. & cum uidiſſent quoſdã
ex diſcipulis eius cõmunibus manibus
(id eſt, illotis) edere panes, incuſabant.
nam pharisæi, & omnes Iudæi, niſi cre-
bro lauerint manus, nõ capiunt cibum,
tenentes inſtituta maiorum. & à foro
uenientes, niſi loti fuerint, non comedunt.
Et alia multa ſunt, quæ ſuſceperunt ſer/
uãda, nempe lotiones poculorum & ur/
ceorum & æramẽtorum & lectorũ. De-
inde interrogant eum pharisæi & ſcri-
bæ. Quare diſcipuli tui non ambulant
iuxta

κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ
ἀνίπτοις χερσὶν ἐσθίουσι τὸν ἄρτον; ὁ δὲ ἀπο/
κριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι καλῶς προεφήτευσεν
ἡσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται.
» οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρ
» δία αὐτῶν πόῤῥω ἀπέχει ἀπ᾽ ἐμοῦ. μάτην δὲ
» σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐν-
» τάλματα ἀνθρώπων. ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντο/
λὴν τοῦ θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀν/
θρώπων, βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων,
καὶ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. καὶ
ἔλεγεν αὐτοῖς. καλῶς, ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ
θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσητε. μω/
» σῆς γὰρ εἶπεν. τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν
» μητέρα σου. καὶ ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μη/
» τέρα, θανάτῳ τελευτάτω. ὑμεῖς δὲ λέγετε, ἐ/
ὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ
κορβᾶν, ὅ ἐστι, δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ, ὠφελη/
θῇς. καὶ οὐκ ἔτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι
τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἢ τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ἀκυροῦν/
τες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν ᾗ
παρεδώκατε. καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποι
εῖτε. καὶ προσκαλεσάμενος πάντα τὸν ὄχλον
ἔλεγεν αὐτοῖς. ἀκούετέ μου πάντες καὶ συνί
ετε. οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπο/
ρευόμενον εἰς αὐτὸν, ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶ
σαι, ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ἀπ᾽ αὐτοῦ, ἐκεῖνά
ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. εἴ τις ἔχει
οβ ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. * καὶ ὅτε εἰσῆλθεν
ε εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἐπηρώτων αὐτὸν
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς παραβολῆς. καὶ λέ
γει αὐτοῖς, οὕτως καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὔ
πω νοεῖτε, ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον
εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶ/
σαι, ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρ
δίαν, ἀλλ᾽ εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀ/
φεδρῶνα ἐκπορεύεται, ἐκκαθαρίζον πάντα
τὰ βρώματα; ἔλεγε δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀν-
θρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν
ἄνθρωπον. ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας
τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκ-
πορεύονται.

iuxta ritum traditum à maioribus, ſed il
lotis manibus edunt panem? At ille re-
ſpondens, dixit eis: Bene uaticinatus eſt
Eſaias de uobis hypocritis, ſicut ſcriptũ
eſt: Populus hic labijs me honorat, cor
autem eorum longe eſt à me: in uanum
autẽ me colunt, docentes doctrinas, præ
cepta hominum. Nam omiſſo præcepto
dei, tenetis conſtitutiones hominũ, ablu
tiões urceorũ & poculorũ, aliáq́ ſimilia
his facitis multa. Et dicebat illis: Bene, re
ijcitis præceptum dei, ut conſtitutionem
ueſtram ſeruetis. Moſes enim dixit: Ho
nora patrem tuum & matrem tuam: &
qui maledixerit patri uel matri, morte
moriatur. Vos autem dicitis: Si dixerit
homo patri uel matri corban: quod eſt,
donum quodcũq́ ex me, in tuum cedet
commodum. & prætereá nõ ſinitis eum
quicq́ facere patri ſuõ aut matri ſuæ, &
irritum facitis uerbum dei per conſtitu/
tionem ueſtram quam tradidiſtis. Et ſi/
milia huiuſmodi multa facitis. Et cum
aduocaſſet ad ſe totam turbam, dicebat
illis: Audite me omnes & intelligite: Nihil
eſt extra hominẽ introiẽs in eum, quod
poſſit eum inquinare, ſed quæ de homi
ne procedunt, illa ſunt quæ inquinant
hominem. Si quis habet aures ad au/
diendum, audiat. Et cum introiſſet in
domum ſemotus à turba, interrogabãt
eum diſcipuli eius de ſimilitudine. Et
ait illis: Adeo & uos intelligentia ca/
retis? Nondum intelligitis, quod om/
ne foris introiens in hominem, non po/
teſt eum inquinare, quia non intrat in
eius cor, ſed in uentrem: & in ſeceſſum
exit, repurgãs omnes eſcas? Dicebat au-
tem, quod ab homine exit, illud inqui-
nat hominem. Ab interioribus enim de
corde hominum malæ cogitationes pro

 cedunt,

πορεύονται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι, κλο-
παί, πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ἀσέλγεια,
ὀφθαλμὸς πονηρός, βλασφημίαι, ὑπερηφανία,
ἀφροσύνη· πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν
ἐκπορεύεται, καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. καὶ ἐκεῖ-
θεν ἀναστάς, ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια τύρου
καὶ σιδῶνος. καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν, οὐδέ-
να ἤθελε γνῶναι, καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν.
ἀκούσασα γὰρ γυνὴ περὶ αὐτοῦ, ἧς εἶχεν τὸ θυ-
γάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἐλθοῦσα
προσέπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἦν δὲ ἡ γυ-
ογ νὴ ἑλληνίς, συροφοίνισσα τῷ γένει. * καὶ ἠρώτα
ς αὐτόν, ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς θυγα-
τρὸς αὐτῆς. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, ἄφες πρῶ-
τον χορτασθῆναι τὰ τέκνα. οὐ γάρ καλόν ἐστι,
λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς
κυναρίοις. ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ.
ναὶ κύριε. καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τρα-
πέζης ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων.
καὶ εἶπεν αὐτῇ. διὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὕπαγε,
ἐξελήλυθε τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρός σου. καὶ
ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, εὗρε τὸ δαιμό-
νιον ἐξεληλυθός, καὶ τὴν θυγατέρα βεβλη-
οδ μένην ἐπὶ τῆς κλίνης. * καὶ πάλιν ἐξελθὼν
γ ἐκ τῶν ὁρίων τύρου καὶ σιδῶνος, ἦλθεν πρὸς τὴν
θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, ἀνὰ μέσον τῶν ὁρί-
ων δεκαπόλεως, καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν
μογιλάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτόν, ἵνα ἐπι-
θῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα. καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν
ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν, ἔβαλε τοὺς δακτύ-
λους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ πτύσας, ἥψατο
τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐ-
ρανόν, ἐστέναξε, καὶ λέγει αὐτῷ, ἐφφαθά. ὅ
ἐστι, διανοίχθητι, καὶ εὐθέως διηνοίχθησαν αὐ-
τοῦ αἱ ἀκοαί, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης
αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς. καὶ διεστείλατο αὐτοῖς, ἵνα
οε μηδενὶ εἴπωσιν. * ὅσον δὲ αὐτὸς αὐτοῖς διεστέλ-
η λετο, μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον, καὶ ὑπερ-
ος περισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες. * καλῶς
ς πάντα πεποίηκε, καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀ-
κούειν, καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν.

ἐν

cedunt, adulteria, ſtupra, homicidia,
furta, auaritiæ, fraudes, dolus, impudi-
citia, malus oculus, conuitia, ſuperbia,
ſtultitia. omnia hæc mala ab internis
procedunt, & inquinant hominem. Et
inde ſurgens, abijt in confinia Tyri ac
Sidonis, & ingreſſus domum, nemi-
nem uoluit ſcire, nec potuit latere. Mu-
ιθ lier enim ſtatim ut audiuit de eo, cu-
ius filiola habebat ſpiritum immun-
dum, uenit & accidit ad pedes eius. Erat
enim mulier Græca Syrophœniſſa ge-
nere, & rogabat eum, ut dæmonium eij-
ceret de filia ſua. Ieſus autem dixit illi:
Sine prius ſaturari filios. Non eſt enim
honeſtum, ſumere panem filiorum, &
proijcere catellis. At illa reſpondit & di-
cit illi: Etiam domine: nam catelli quoq;
comedunt ſub menſa de micis filiorum.
Et ait illi: Propter iſtum ſermonem ua-
de, exijt dæmonium à filia tua. Et cum
abiſſet domum ſuam, reperit dæmoni-
um exiſſe, & filiam iacentem ſuper le-
ctum. Et rurſum egreſſus de finibus Ty-
ri ac Sidonis, uenit ad mare Galilææ p
medios fines decapolis, & adducunt ei
κ ſurdum, impeditæq; linguæ, & depre-
cantur eum, ut imponat illi manum.
& cum apprehendiſſet eum de turba
ſeorſim, miſit digitos ſuos in auriculas
eius, & ſputo emiſſo tetigit linguā eius,
ac ſuſpiciens in cœlum, ingemuit, & ait
illi, Ephphatha, quod eſt, aperire. Et ſta
tim apertæ ſunt eius aures, & ſolutum
eſt uinculum linguæ eius, ac loqueba-
tur recte. Ac præcepit illis, ne cui dice-
rent. Sed quo magis ille eis præcepe-
rat, hoc potius amplius prædicabant. &
ſupra modum ſtupebant, dicentes: Be-
ne omnia fecit, & ſurdos facit audire, &
mutos loqui.

In

Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις παμπόλλου ὄχλου
ὄντος, καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσι, προσκαλε-
σάμενος ὁ ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει
αὐτοῖς. σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη
ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι
τί φάγωσι. καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστεις εἰς
οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ. τινὲς γὰρ
αὐτῶν μακρόθεν ἥκασιν. καὶ ἀπεκρίθησαν αὐ-
τῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. πόθεν τούτους δυνή-
σεταί τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας; καὶ
ἐπηρώτα αὐτούς. πόσους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ
εἶπον, ἑπτά. καὶ παρήγγειλε τῷ ὄχλῳ ἀναπε-
σεῖν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους
εὐχαριστήσας, ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσι. καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.
καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα, καὶ εὐλογήσας εἶ-
πε παραθεῖναι καὶ αὐτά. ἔφαγον δὲ καὶ ἐχορτά-
σθησαν, καὶ ἦραν περισσεύματα κλασμάτων
ἑπτὰ σπυρίδας. ἦσαν δὲ οἱ φαγόντες, ὡς τετρα-
κισχίλιοι, καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς. καὶ εὐθέως ἐμ-
βὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,
οζ ἦλθεν εἰς τὰ μέρη δαλμανουθά. * καὶ ἐξῆλ-
δ θον οἱ φαρισαῖοι, καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ,
ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ,
πειράζοντες αὐτόν. καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύ-
ματι αὐτοῦ, λέγει. τί ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον ἐπι-
οη ζητεῖ; * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γε-
ς νεᾷ ταύτῃ σημεῖον. καὶ ἀφεὶς αὐτούς, ἐμβὰς
πάλιν εἰς πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν. καὶ
ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους, καὶ εἰ μὴ ἕνα ἄρτον
οθ οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ. * καὶ διε-
β στέλλετο αὐτοῖς λέγων. ὁρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ
τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων, καὶ τῆς ζύμης ἡρώ-
π δου. * καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους,
ς λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχομεν. καὶ γνοὺς ὁ
ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς. τί διαλογίζεσθε, ὅτι ἄρ-
τους οὐκ ἔχετε. οὔπω νοεῖτε, οὐδὲ συνίετε; ἔτι
πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν.
ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὦτα
ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; καὶ οὐ μνημονεύε-
τε; ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς

πεντακι-

In diebus illis cū turba admodū mul VIII
ta eſſet, nec haberēt quod manducarent,
accerſitis ad ſe Ieſus diſcipulis, ait illis:
Miſericordia tangor erga turbam, quia
iam triduo manent apud me, nec habēt
quod edant: & ſi dimiſero eos ieiunos in
domū ſuā, deficient in uia. Quidā em̄ ex
eis è longinquo uenerūt. Et reſpōderunt
ei diſcipuli ſui: Vnde iſtos quis poterit
hic ſatiare panibus in ſolitudine? Et in-
terrogauit eos: Quot panes habetis? Illi
κα uero dixerunt: Septē. Et præcepit turbæ
diſcumbere ſuper terrā. Et acceptis ſeptē
panibus, cum gratias egiſſet, fregit, de-
ditq; diſcipulis ſuis, ut apponerēt. Et ap
poſuerunt turbæ. & habebant piſciculos
paucos: & cū benedixiſſet, iuſſit apponi
& hos. Comederunt aūt & ſaturati ſunt,
ac ſuſtulerunt quæ ſupfuerant, fragmen
torū ſeptē ſportas. Erant autē qui come-
derāt ferme quater mille, & dimiſit illos.
Et mox ingreſſus in nauim cū diſcipulis
ſuis, uenit in ptes Dalmanutha. Et egreſ
ſi ſunt phariſæi, cœperūtq; diſputare cū
illo, querentes ab eo ſignū è cœlo, tentan
tes eū. Et cū ingemuiſſet ſpiritu ſuo, dicit
Cur generatio hæc ſignū quærit? amē di
co uobis, ſi dabit generatiōi huic ſignū.
Et relictis illis ingreſſus rurſus nauim,
abijt traiecto lacu. Et obliti fuerāt ſume-
κβ re panes, nec præter unū panē habebant
ſecū in naui. Ac præcepit illis dicēs: Vide-
te, cauete à fermēto phariſæorū, & à fer-
mēto Herodis, & diſputabant inter ſeſe
dicētes: Panes nō habemus. Et eo cogni
to Ieſus dicit illis: Quid diſputatis, q̄ pa
nes nō habetis? Nondū animaduertitis
nec intelligitis? adhuc obcæcatū habetis
cor ueſtrū? oculos habentes, nō cernitis:
& aures habētes, nō auditis? & nō memi
niſtis? Cum quinq; panes fregiſſem in

 hominū

πεντακισχιλίους, πόσους κοφίνους πλήρεις
κλασμάτων ἤρατε; λέγουσιν αὐτῷ, δώδεκα. ὅτε
δὲ τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυρί-
δων πληρώματα κλασμάτων ἤρατε; οἱ δὲ εἶπον,
πα ἑπτά. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς οὐ νοεῖτε; * καὶ
ι ἔρχεται εἰς Βηθσαϊδάν, καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυ-
φλόν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτόν, ἵνα αὐτοῦ ἅψηται,
καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ,
ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης. καὶ πτύσας εἰς
τὰ ὄμματα αὐτοῦ, καὶ ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ,
ἐπηρώτα αὐτόν, εἴ τι βλέπει, καὶ ἀναβλέψας
ἔλεγε. βλέπω τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ὡς δέν-
δρα ὁρῶ περιπατοῦντας. εἶτα πάλιν ἐπέθη-
κε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ
ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαι, καὶ ἀπεκατεστά-
θη· καὶ διέβλεψε τηλαυγῶς ἅπαντας. καὶ
ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, λέγων·
μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς, μηδὲ εἴπῃς τι-
πβ νὶ ἐν τῇ κώμῃ. * καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ
α οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρείας
τῆς Φιλίππου. καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς, τίνα με λέγου-
σιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι; οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, Ἰω-
άννην τὸν βαπτιστήν, καὶ ἄλλοι Ἠλίαν, ἄλλοι
δὲ ἕνα τῶν προφητῶν. καὶ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς.
ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ
ὁ Πέτρος, λέγει αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ Χριστός. καὶ
ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ λέγωσι περὶ
αὐτοῦ, καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτούς, ὅτι
δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ
ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων,
καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμματέων, καὶ ἀπο-
κτανθῆναι, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆ-
πδ ναι, καὶ παρρησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. * καὶ
ς προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο
ἐπιτιμᾶν αὐτῷ. ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπετίμησε τῷ Πέ-
τρῳ, λέγων, ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ, ὅτι
οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.
πε *καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς
β μαθηταῖς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς. ὅς τις θέλει
ὀπίσω

hominū qnq; milia, quot cophinos fra-
gmētis plenos ſuſtuliſtis? Dicūt ei: Duo
decim. Cum autem ſeptem in quatuor
milia, quot ſportas ex reliquijs fragmen-
torum tuliſtis? Illi uero dixerunt: Septē.
Et dixit illis: Qui fit ut non intelligatis?
κγ Et uenit Bethſaidam, & adducunt illi cæ
cum, & obſecrāt eum, ut illum tangeret.
Et apprehenſa manu cæci, eduxit illum
extra uicum. & cum expuiſſet in oculos
illius, impoſuiſſetq; illi manus, interro-
gauit eum, ſi quid uideret: & recepto ui-
ſu, dicebat: Video homines, quoniā ue-
lut arbores cerno ambulantes. Deinde
rurſum impoſuit manus ſuper oculos il-
lius, & fecit ut uiſum reciperet. & reſtitu-
tus eſt, ac denuo uidebat dilucide omēs:
& dimiſit illum in domum ſuam, dicēs:
κδ Neq; in uicum ingrediaris, neq; dixeris
cuiq; in uico. Et egreſſus eſt Ieſus & diſci
puli illius, in uicos Cæſariæ, quæ cogno-
minat Philippi: & in uia interrogauit di
ſcipulos ſuos, dicens: Quē me dicunt ho
mines eſſe? Illi uero reſponderunt: Iohā
nem baptiſtam, & alij Heliam, alij rur-
ſus unum de numero prophetarum. Et
ipſe dicit illis: At uos quē me dicitis eſſe?
Reſpondens autem Petrus, dicit illi: Tu
es ille Chriſtus. Et interminatus eſt eis,
ne cui dicerent de ſe. Et cœpit docere eos
q; oporteret filium hominis multa pati,
& reprobari à ſenioribus, ſummiſque ſa
cerdotibꝰ ac ſcribis, & occidi, & poſt tres
dies reſurgere. Et aperte ſermonē loque-
bat. Et apprehendit illū Petrus, cœpitq;
increpare eum. At ille conuerſus, & intui
tus diſcipulos ſuos, increpauit Petrū, di-
cens: Abi poſt me ſatana: quoniam non
ſapis quæ dei ſunt, ſed quæ ſunt homi-
num. Et cum ad ſe uocaſſet turbam unà
cū diſcipulis ſuis, dixit illis: Quicūq; uult
ſequi

ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν,
καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.
ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέ-
σει αὐτήν. ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐ-
τήν. τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπος ἐὰν κερδήσῃ τὸν
κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ;
ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυ-
πς χῆς αὐτοῦ; * ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με, καὶ
β τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοι-
χαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ
δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν
πζ ἁγίων. * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω
β ὑμῖν, ὅτι εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτι-
νες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσι τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει. καὶ
μεθ' ἡμέρας ἕξ, παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέ-
τρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην, καὶ ἀναφέ-
ρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους.
καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ τὰ
ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα, λευκὰ λίαν ὡς
χιών, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται
λευκᾶναι, καὶ ὤφθη αὐτοῖς Ἠλίας σὺν Μωσῇ, καὶ
ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ Ἰησοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς
ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ, ῥαββί, καλόν ἐστιν
ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς,
σοὶ μίαν, καὶ Μωσεῖ μίαν, καὶ Ἠλίᾳ μίαν.
οὐ γὰρ ᾔδει τί λαλήσῃ, ἦσαν γὰρ ἔκφοβοι.
καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς. καὶ
ἦλθεν φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, οὗτός
ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, αὐτοῦ ἀκούετε.
καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι, οὐκ ἔτι οὐδέ-
να εἶδον, ἀλλὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν.
καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους,
διεστείλατο αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ διηγήσων-
ται ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
πη ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. * καὶ τὸν λόγον ἐκρά-
ι τησαν πρὸς ἑαυτούς, συζητοῦντες, τί ἐστι τὸ
πθ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι; * καὶ ἐπηρώτων αὐ-
ς τόν, λέγοντες, ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς,
ὅτι

ſequi me, abneget ſemetipſum, & tollat
crucē ſuā, ac ſequat me. Nam quiſquis
uoluerit animā ſuam ſeruare, perdet eā.
Quiſquis autē perdiderit animā ſuā cau
ſa mea & euāgelij, hic ſeruabit eā. Quid
enim profuerit homini, ſi lucratus fuerit
mundū totū, & animæ ſuæ iacturā fece-
rit? Aut quid daturus eſt homo, quo re
penſet animā ſuā? Quécunq; enī pudue
rit mei ac meorū ſermonū in generatiōe
hac adultera & peccatrice, pudebit illius
& filiū hominis, ubi uenerit in gloria pa-
tris ſui cū angelis ſanctis. Et dicebat il-
lis: Amē dico uobis: Sunt quidam inter IX
eos qui hic ſtant, qui nō guſtabūt mor-
tē, donec uiderint regnū dei ueniſſe cum
κε uirtute. Ac poſt dies ſex aſſumit Ieſus
Petrū & Iacobū & Iohannē, & ſubducit
eos in mōtem excelſum ſeorſim ſolos, &
transformatus fuit corā illis, & ueſtimen
ta illius facta ſunt ſplendida, & candida
ualde ueluti nix, q̄ candida facere non
poteſt fullo ſup terrā. & cōſpectus eſt il-
lis Helias cū Moſe, colloquebanturq; cū
Ieſu. Et reſpōdēs Petrus, dicit Ieſu: Rab-
bi, Bonū eſt nos hic eſſe, & faciamus ta-
bernacula tria, tibi unū, & Moſi unū, &
Heliæ unum. Non enim nouerat quid
loqueretur. erant enim expauefacti. Et
facta eſt nubes, quæ obumbrauit illos.
Et uenit uox è nube, dicens: Hic eſt filius
meus dilectus, ipſum audite. Et repente
cum circūſpexiſſent, nō amplius uiderūt
quenq;, ſed ſolū Ieſum eſſe ſecū. Porrò
cum deſcéderent de monte, præcepit illis
ne cui dicerēt ea quæ uiderāt, niſi cū filiꝰ
hominis à mortuis reſurrexiſſet. Ac uer-
bum hoc tenuerūt apud ſeſe, inter ſe diſ
putantes, quid eſſet hoc quod dixerat, è
mortuis reſurgere, & interrogabāt illum
dicentes: Quid eſt quod ſcribæ dicunt.
 Heliam

ὅτι ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον. ὁ δὲ ἀποκρι-
θεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. ἠλίας μὲν ἐλθὼν πρῶτον,
ἀποκαθιστᾷ πάντα. καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ
τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ
ἐξουδενωθῇ. ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἠλίας ἐλή-
λυθε, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν, κα-
ϟ θὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν. * καὶ ἐλθὼν πρὸς
ι τοὺς μαθητὰς, εἶδεν ὄχλον πολὺν περὶ αὐ-
τοὺς, καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας αὐτοῖς. καὶ
εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν ἐξεθαμ-
βήθη, καὶ προστρέχοντες, ἠσπάζοντο αὐτόν. καὶ
ἐπηρώτησε τοὺς γραμματεῖς· τί συζητεῖτε πρὸς
ϟα αὐτούς. * καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου,
β εἶπεν. Διδάσκαλε ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρός
σε, ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον. καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν κϛ
καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτὸν, καὶ ἀφρίζει, καὶ τρί-
ζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ ξηραίνεται. καὶ
εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου, ἵνα αὐτὸ ἐκβάλω-
σι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ,
λέγει. ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑ-
μᾶς ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέ-
ρετε αὐτὸν πρός με. καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν
πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτὸν, εὐθέως τὸ
πνεῦμα ἐσπάραξεν αὐτόν. καὶ πεσὼν ἐπὶ
τῆς γῆς ἐκυλίετο ἀφρίζων. καὶ ἐπηρώτησε
τὸν πατέρα αὐτοῦ. πόσος χρόνος ἐστὶν, ὡς
τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; ὁ δὲ εἶπεν. παιδιό-
θεν, καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ εἰς πῦρ ἔβαλε, καὶ
εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν. ἀλλ' εἴ τι δύ-
νασαι, βοήθησον ἡμῖν σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡ-
μᾶς. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. τὸ εἰ δύνα-
σαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύον-
τι. καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου
μετὰ δακρύων ἔλεγε. πιστεύω κύριε, βοήθει
μου τῇ ἀπιστίᾳ. ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς, ὅτι ἐπι-
συντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύ-
ματι τῷ ἀκαθάρτῳ, λέγων αὐτῷ. τὸ
πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν, ἐγώ σοι
ἐπιτάσσω, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ, καὶ μηκέτι εἰσέλ-
θῃς εἰς αὐτόν. καὶ κράξαν, καὶ πολλὰ σπαρά-
ξαν αὐτὸν, ἐξῆλθε. καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρός,
ὥστε

Heliam oportere uenire prius? Ille uero
respondēs, dixit illis: Helias quidem ubi
uenerit prius, restituit omnia: & quem-
admodum scriptum est de filio, homi-
nis, ut multa patiatur, & contemnatur.
Verum dico uobis: Heliam uenisse, & fe-
cerunt illi quæcunque uoluerunt, sicut scri-
ptum erat de illo. Et cum uenisset ad di-
scipulos suos, uidit turbam multam cir-
cum illos, & scribas disputantes cum eis.
Et protinus uniuersa turba cum uidisset
eum, obstupuit: & accurrentes, salutaue-
runt eum. Et interrogauit scribas: Quid
disputatis inter uos? Et respōdens unus
è turba dixit: Præceptor, adduxi filium
meum ad te, habētem spiritum mutum:
& quandocunque eū corripuerit, lacerat eū:
atque ille spumat, ac stridit dentibus suis,
& arescit. Et dixi discipulis tuis ut eijceret,
& nō potuerūt. At ille respōdens ei, dicit:
O natio incredula, quousque apud uos
ero? quousque patiar uos? Adducite illū
ad me. Et adduxerunt illū ad eū. At uiso
illo, cōtinuo spiritus discerpebat eum. Et
prolapsus in terra uolutabatur spumans.
Et interrogauit patrem illius: Quantum
temporis est, quod hoc accidit ei? At ille
dixit: A puero. Et frequenter illum & in
ignē abiecit, & in aquas, quo perderet eū.
Age si quid potes, subueni nobis miser-
tus nostri. Iesus autē dixit ei: Illud si po-
tes credere: omnia possibilia credenti. Et
cōfestim exclamās pater pueri cū lachry-
mis dixit: Credo domine, succurre incre-
dulitati meæ. Cū uidisset autem Iesus, quod
turba simul accurreret, increpauit spiritū
immundum, dicens illi: Spiritus mute,
& surde, ego tibi impero, exi ab eo, & ne
posthac ingrediaris in illum. Et cum cla-
masset spiritus, multumque discerpsisset
eum, exiuit: & factus est tanquam mortuus,
adeo ut

ὥστε πολλοὺς λέγειν, ὅτι, ἀπέθανεν. ὁ δὲ ἰη-
σοῦς κρατήσας αὐτὸν τῆς χειρὸς, ἤγειρεν αὐτὸν,
ϟβ καὶ ἀνέστη. * καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν εἰς οἶ-
ι κον, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐτὸν κατ'
ἰδίαν, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν
αὐτό; καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐ-
δενὶ δύναται ἐξελθεῖν, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ
ϟγ νηστείᾳ. * κἀκεῖθεν ἐξελθόντες, παρεπορεύοντο
β διὰ τῆς γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τίς
γνῷ, ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ
ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδί-
δοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦ-
σιν αὐτὸν, καὶ ἀποκτανθεὶς, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
ἀναστήσεται. οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφο-
ϟδ βοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. * καὶ ἦλθεν εἰς κα- κζ
ι περναούμ. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος, ἐπηρώ-
τα αὐτοὺς, τί ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς διελο-
ϟε γίζεσθε; * οἱ δὲ ἐσιώπων, πρὸς ἀλλήλους γὰρ
β διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ, τίς μείζων. καὶ καθί-
σας, ἐφώνησε τοὺς δώδεκα, καὶ λέγει αὐτοῖς.
εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχα-
τος, καὶ πάντων διάκονος. καὶ λαβὼν παι-
δίον, ἔστησεν ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλι-
σάμενος αὐτὸ, εἶπεν αὐτοῖς. ὃς ἐὰν ἓν τῶν τοι-
ούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί
ϟϛ μου, ἐμὲ δέχεται. * καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται,
α οὐκ ἐμὲ δέχεται, ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με.
ϟζ * Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ἰωάννης, λέγων. Διδά-
κ σκαλε, εἴδομέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκ-
βάλλοντα δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν,
καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν.
ϟη * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, μὴ κωλύετε αὐτόν. οὐ-
ϛ δεὶς γάρ ἐστιν, ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ
ὀνόματί μου, καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆ-
σαί με. ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν
ἐστιν. ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδα-
τος ἐν ὀνόματί μου, ὅτι χριστοῦ ἐστε, ἀμὴν λέ-
ϟθ γω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσει τὸν μισθὸν αὐτοῦ. * καὶ
β ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευ-
όντων εἰς ἐμὲ, καλόν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον, εἰ
περίκειται λίθος μυλικὸς περὶ τὸν τράχηλον
αὐτοῦ,

adeo ut multi dicerent, mortuus est. At
Iesus correpta manu illius, erexit eum, &
ille surrexit. Et cum esset ingressus do-
mum, discipuli illius interrogabant eum
seorsim: Cur nos non quiuimus eijcere
illum? Et dixit illis: Hoc genus nulla re
potest exire, nisi per deprecationē & ieiu
niū. Et illinc digressi, iter fecerūt per Ga-
lilæam, nec uolebat ut quisquam sciret.
Docebat em̄ discipulos suos, & dicebat
illis: Filius hominis tradit' in manus ho
minū, & occident eum, & occisus, tertio
die resurget. At illi ignorabant quod di
xerat, & timebant eū interrogare. Et ue-
nit Capernaum: & cū uenisset in domū,
interrogauit illos, quid in itinere inter uos
disputabatis? At illi siluerūt. Nam inter
se disputauerant inter uiam, quis esset
maior. Et cū cōsedisset, accersiuit duode-
cim, & dicit illis: Si quis uult primus esse,
is erit omniū postremus, & omniū mi-
nister. Atque arreptū puerū statuit in me-
dio illorū: & cum cepisset illum in ulnas
suas, dixit illis: Quisquis unū ex talibus
pueris receperit nomie meo, me recipit:
& quicunque me recipit, nō me recipit, sed
eum qui misit me. Respōdit aūt ei Ioha
nes, dicens: Præceptor, uidimus quendā
nomine tuo eijcere dæmonia, nec sequi-
tur nos, & prohibuimus illū, propterea
quod nō sequit' nos. At Iesus ait: Ne prohi-
beatis illum. Nullus em̄ est, qui si fecerit
uirtutē per nomē meū, possit cito male lo-
qui de me. Qui em̄ nō est aduersus nos,
pro nobis est. Quisquis enim ad biben-
dū dederit uobis calicem aquæ nomine
meo, quod sitis Christi, amē dico uobis, ne-
quaquam perditurus est mercedē suam. Et
quisquis offenderit unum ex pusillis, qui
confidunt in me, melius foret illi, si cir-
cundaretur saxum molare circa ceruicem
eius,

ς αὐτοῦ καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν. *καὶ ἐὰν
ε σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν.
καλόν σοι ἐστὶ, κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν,
ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα, ἀπελθεῖν εἰς τὴν
ρα γέενναν. εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. *Ὅπου ὁ σκώ
ι ληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.
καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον
αὐτόν. καλόν ἐστί σε εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χω
λόν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς
τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. ὅπου ὁ σκώ
ληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.
καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκ
βαλε αὐτόν. καλόν σοι ἐστὶ, μονόφθαλμον εἰ
σελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὀφ
θαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν
τοῦ πυρός. ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ,
καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθή
ρβ σεται, καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται. *κα
β λὸν τὸ ἅλας, ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται,
ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας,
ργ καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις. *Κἀκεῖθεν ἀνα
ε στὰς, ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας διὰ τοῦ
πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ συμπορεύονται πάλιν
ὄχλοι πρὸς αὐτόν, καὶ ὡς εἰώθει πάλιν ἐδί
δασκεν αὐτούς. καὶ προσελθόντες φαρισαῖοι,
ἐπηρώτησαν αὐτόν, εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα
ἀπολῦσαι, πειράζοντες αὐτόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶ
πεν αὐτοῖς. τί ὑμῖν ἐνετείλατο μωσῆς; οἱ δὲ εἶ
πον. μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλίον ἀποστασίου γρά
ψαι, καὶ ἀπολῦσαι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν
αὐτοῖς. πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγρα
ψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην. ἀπὸ δὲ ἀρχῆς
κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ θε
ός. ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν
πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολ
ληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσον
ται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν, ὥστε οὐκ ἔτι εἰσὶ
δύο, ἀλλὰ μία σάρξ. ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν,
ρδ ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. *καὶ ἐν τῇ οἰ
ι κίᾳ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐ
ρε πηρώτησαν αὐτόν. *καὶ λέγει αὐτοῖς. ὃς ἐὰν
β ἀπολύσῃ

eius, & abijceret in mare. Et si tibi fuerit
obstaculo manꝰ tua, amputa illā. Bonū
est tibi, mutilū ad uitā ingredi, potius ꝙ
duas manus habētē abire in gehenā, in
ignē inextinguibile, ubi uermis illorum
nō morit̃, & ignis non extinguitur. Et si
pes tuus fuerit tibi obstaculo, amputa il
lū. Bonū est ut ingrediaris ad uitā clau
dus, potius ꝙ duos pedes habens mit
taris in gehennā, in ignē inextinguibile,
ubi uermis illorum nō moritur, & ignis
nō extinguit̃. Et si oculus tuus tibi obsta
culo est, erue illū. Bonū est tibi, ut luscus
introeās in regnū dei, potius ꝙ ut duos
oculos habēs mittaris in gehennā ignis,
ubi uermis eorū nō morit̃, & ignis non
extinguit̃. Nā omnis homo igne saliet̃,
& omnis uictima sale salietur. Bona res
est sal. cæterū si sal insulsus fuerit, ꝑ quid
ipsum cōdietis? Habete in uobisipsis sa
lem, & pacem habete inter uos inuicem.
Et cum inde surrexisset, uenit in fines x
Iudææ per regionē quæ est ultra Iorda
nem. & conueniūt rursum turbæ ad illū,
& sicut cōsueuerat rursum docebat eas.
κη Et adeuntes pharisæi interrogabāt illū:
Licét ne uiro uxorē repudiare? tentātes
illum. At ille respōdens, dixit illis: Quid
uobis præcepit Moses? At illi dixerunt:
Moses permisit libellum repudij scribe
re, ac dimittere. Et respondens Iesus, di
xit illis: Ad duriciam cordis uestri scri
psit uobis præceptum istud. cæterum ab
initio creationis masculum & fœminam
fecit illos deus. Propter hoc relinquet ho
mo patrē suum & matrē, & adhærebit
uxori suæ, & fient duo caro una. Itaque
non iam sunt duo, sed una caro. Quod
igit̃ deus copulauit, homo ne separet. Et
in domo rursū discipuli illius eadē de re
interrogauerūt illū. & dicit illis: Quicūꝗ
repu diauerit

ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ
ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν. καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπο
λύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ, μοι
ρϛ χᾶται. *Καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία, ἵνα
β ἅψηται αὐτῶν. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς
προσφέρουσιν. ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἠγανάκτη
σεν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἄφετε τὰ παιδία ἔρ
χεσθαι πρός με, μὴ κωλύετε αὐτά, τῶν γὰρ
τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Ἀμὴν λέ
γω ὑμῖν. ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐ
τήν. καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτά, τιθεὶς τὰς
ρζ χεῖρας ἐπ' αὐτά, εὐλόγησεν αὐτά. *καὶ ἐκπο
ε ρευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν, προσδραμὼν εἷς,
καὶ γονυπετήσας αὐτόν, ἐπηρώτα αὐτόν. δι
δάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον
κληρονομήσω; ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. τί με
λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς ὁ θε
ός. τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φο
νεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ
ἀποστερήσῃς. τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μη
τέρα. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ. Διδάσκα
λε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός
μου. *Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ, ἠγάπη
ρη σεν αὐτόν, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἓν σοι ὑστερεῖ. ὕ
β παγε ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ δὸς τοῖς πτω
χοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο
ἀκολούθει μοι, ἄρας τὸν σταυρόν. *Ὁ δὲ στυγνά
ρθ σας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀπῆλθε λυπούμενος. ἦν
β γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. καὶ περιβλεψά
μενος ὁ Ἰησοῦς, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.
πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται. οἱ δὲ μα
θηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ.
Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐ
τοῖς. τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστι τοὺς πεποι
θότας ἐπὶ τοῖς χρήμασιν, εἰς τὴν βασιλεί
αν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. εὐκοπώτερόν ἐστι κά
μηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφίδος εἰσελ
θεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θε
οῦ εἰσελθεῖν. οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο,
λέγοντες

repudiauerit uxorem suam, & duxerit
aliam, adulterium committit aduersus il
lam: Et si mulier repudiauerit uirum su
um, & nupserit alteri, adulterium cōmit
tit. Et attulerunt ad illum pueros, ut tan
geret illos: discipuli uero increpabāt eos,
qui adducebant. Cum uidisset autem Ie
sus, indignatus est, & dixit illis: Sinite pu
eros uenire ad me, ne prohibete illos, tali
um enim est regnū dei. Amē dico uobis:
Quicunꝗ nō acceperit regnum dei tan
ꝙ puer, haudquaꝗ ingrediet̃ in illud.
Et cum cœpisset illos in ulnas, impositis
manibus sup illos, benedixit eis. Et cum
κθ exiret in uiā, accurrit quidā, ac genua fle
xit illi, & interrogabat eū: Præceptor bo
ne, quid faciā, ut uitā æternā possideam?
Iesus autē dixit illi: Cur me dicis bonū?
Nemo bonus, nisi unus, nēpe deus. Præ
cepta nosti, Ne cōmittas adulteriū, ne oc
cidas, ne fureris, ne falsum testimoniū di
cas, ne fraudes: honora patrē tuū & ma
trē. At ille respondēs dixit illi: Præceptor
hæc omnia seruaui ab adolescētia mea.
Iesus aūt intuitus illū, dilexit eū, & dixit
illi: Vnū tibi deest: Abi, quæcūꝗ habes,
uende, & da pauperibus, & habebis the
saurū in cœlo, & ueni sequere me, sublata
in humeros cruce. At ille molestia affectus
propter sermonem, discedebat mœrens.
habebat enim possessiones multas. Et
cum circumspexisset Iesus, dicit discipu
lis suis: Quam difficulter hi qui pecuni
as habent, in regnū dei intrabunt. Disci
puli uero obstupuerunt super uerbis illi
us. At Iesus rursum respōdens, dicit illis:
Filij, quam difficile est eos, qui fiduciam
habent in pecunijs, regnum dei ingredi.
Facilius est camelum per foramen acus
ingredi, quam diuitē in regnū dei ingre
di. Illi uero supra modum admirati sūt,
dicentes:

λέγοντες πρὸς ἑαυτούς. καὶ τίς δύναται σω-
θῆναι; ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγει·
παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ τῷ
θεῷ. πάντα γὰρ δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ. καὶ
ἤρξατο ὁ Πέτρος λέγειν αὐτῷ. ἰδοὺ ἡμεῖς
ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.
ρι * Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν. Ἀμὴν λέγω
β ὑμῖν. οὐδείς ἐστιν, ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελ-
φούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυ-
ναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγρούς ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ
εὐαγγελίου, ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίο-
να νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας, καὶ ἀδελ-
φούς, καὶ ἀδελφάς, καὶ μητέρας, καὶ τέκνα,
καὶ ἀγρούς μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶ-
ρια νι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον. * πολλοὶ δὲ
β ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι.
ριβ * Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς Ἱεροσό-
β λυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, καὶ
ἐθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο.
καὶ παραλαβὼν ὁ Ἰησοῦς πάλιν τοὺς δώδε-
κα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐ-
τῷ συμβαίνειν, ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱε-
ροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθή-
σεται τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ τοῖς γραμματεῦσι, καὶ
κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσου-
σιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ,
καὶ μαστιγώσουσιν αὐτόν, καὶ ἐμπτύσουσιν
αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρί-
ριγ τῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. * καὶ προσπορεύονται
ϛ αὐτῷ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου,
λέγοντες. διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτή-
σωμεν, ποιήσῃς ἡμῖν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. τί
θέλετε ποιῆσαί με ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ.
δὸς ἡμῖν, ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ εὐω-
νύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου. ὁ δὲ Ἰη-
σοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύ-
νασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βά-
πτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; οἱ
δὲ εἶπον αὐτῷ, δυνάμεθα. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶ-
πεν αὐτοῖς. τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίε-
σθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βα-
πτισθήσεσθε

dicentes intra sese: Et quis potest esse sal-
uus? Intuitus autem Iesus illos, dicit:
Apud homines impossibile, non apud
deum: nam omnia possibilia sunt apud
deum. Et cœpit Petrus dicere illi: Ecce re-
liquimus omnia, & secuti sumus te. Re-
spondens autem Iesus dixit: Amen dico
uobis: Nullus est qui reliquit domum,
aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut
matrem, aut uxorem, aut liberos, aut
agros mea causa & euangelij, quin reci-
piat centupla nunc in tempore hoc, do-
mus, & fratres, & sorores, & matres, & li-
beros, & agros cum persecutionibus, ac
in seculo uenturo uitam æternam. Mul-
ti autem primi, erunt postremi: & postre-
mi primi. Erant autem in uia ascenden-
tes Hierosolymam, & præcedebat illos
Iesus, erantque pauefacti, & sequentes ti-
mebant. Et assumptis Iesus rursum duo
decim, cœpit illis dicere, quæ sibi euen-
tura essent. Ecce ascendimus Hierosoly-
mam, & filius hominis tradetur principi
bus sacerdotum & scribis, & condemna-
bunt eum ad mortem, & tradent illum
gentibus, & illudent illi, & flagellabunt
eum, & inspuent in illū, & occident eum,
& tertia die resurget. Et accedūt ad eum
λ Iacobus & Iohannes filij Zebedæi, dicē-
tes: Præceptor, uolumus ut quicquid pe-
tierimus, facias nobis. Ille uero dixit eis:
Quid me uultis facere uobis? Illi uero
dixerunt ei: Da nobis, ut unus tibi à de-
xtris, & alter tibi à sinistris sedeamus in
gloria tua. Iesus autem dixit illis: Nesci-
tis quid petatis: potestis bibere pocu-
lum, quod ego bibo? & baptismate quo
ego baptizor, baptizari? At illi dixerunt
ei: Possumus. Iesus autem dixit illis: Po-
culum quidem quod ego bibo, bibetis:
& baptismate quo ego baptizor, ba-
ptizabimini

πτισθήσεσθε. τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ
ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλ-
ριδ λ' οἷς ἡτοίμασται. * καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρ-
β ξαντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου.
ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτούς, λέγει
αὐτοῖς. οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν
ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγά-
λοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. οὐχ οὕτω
δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὃς ἐὰν ὑμῶν θέλῃ γενέ-
σθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται διάκονος ὑμῶν.
καὶ ὃς ἂν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται
ριε πάντων δοῦλος. * καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
δ οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ
δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολ-
ρις λῶν. καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεριχώ. * καὶ ἐκπορευ-
β ομένου αὐτοῦ ἀπὸ Ἱεριχώ, καὶ τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ, καὶ ὄχλου ἱκανοῦ, υἱὸς Τιμαίου Βαρτι- λα
μαῖος ὁ τυφλὸς ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προ-
σαιτῶν. καὶ ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζαραῖός
ἐστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν. ὁ υἱὸς Δαβὶδ
Ἰησοῦ, ἐλέησόν με. καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολ-
λοί, ἵνα σιωπήσῃ. ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκρα-
ζεν, υἱὲ Δαβίδ, ἐλέησόν με. καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς,
εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι. καὶ φωνοῦσιν τὸν
τυφλόν, λέγοντες αὐτῷ. θάρσει, ἔγειραι, φω-
νεῖ σε. ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ,
ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. καὶ ἀποκριθεὶς
λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. τί θέλεις ποιήσω σοι;
ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ. ῥαββονί, ἵνα ἀνα-
βλέψω. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. ὕπαγε, ἡ
πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ εὐθέως ἀνέβλε-
ριζ ψε, καὶ ἠκολούθει τῷ Ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ. * καὶ
β ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς Ἱερουσαλήμ, εἰς Βηθφαγὴ
καὶ Βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀ-
ποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέ-
γει αὐτοῖς. ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν
κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εἰσπορευόμε-
νοι εἰς αὐτήν, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, λβ
ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκάθικεν. λύσαντες
αὐτὸν ἀγάγετε. καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, τί
ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ
χρείαν

ptizabimini. Cæterum sedere mihi à de-
xtris ac sinistris, nō est meū dare, sed his
contingat quibus paratū est. Et cum audis-
sent decē, cœperunt indignari de Iacobo
& Iohanne. Iesus aūt cū uocasset eos ad
se, dicit illis: Scitis quod qui uident impera-
re gentibus, dominiū exercēt aduersus il-
las. Et qui magnates sunt inter eas, pote-
statē exercēt in illas. Verū non sic erit in-
ter uos: sed quicūque uoluerit ex uobis fie-
ri magnus inter uos, erit minister uester.
Et quicūque uoluerit ex uobis esse primus,
erit omniū seruus. Nā & filius hominis
nō uenit ut sibi ministraretur, sed ut ipse
ministraret, ac daret animā suā redēptio
nē pro multis. Et ueniunt Hiericho, cūque
egrederet ab urbe Hiericho, ac discipuli
illius & turba copiosa: filius Timæi Barti-
mæus cæcus sedebat iuxta uiā mendicās.
Et cū audisset quod Iesus Nazarenus esset,
cœpit clamare, & dicere: Fili Dauid Iesu.
miserere mei. Et increpabant illum mul-
ti, ut taceret. At ille multo magis clama-
bat: Fili Dauid, miserere mei. Et stetit Ie-
sus, ac iussit illum uocari. & uocant cæcū,
dicentes illi: Bono animo esto, surge, uo-
cat te. Ille uero abiecto pallio suo, surre-
xit, & uenit ad Iesum. Et respōdens dicit
illi Iesus: Quid uis faciā tibi? Cæcus autē
dixit ei: Raboni, ut uisum recipiam. Ie-
sus aūt dixit illi: Abi, fides tua saluum te
reddidit. & protinus recepit uisum, & se-
quebatur Iesum in uia. Et cum appro- XI
pinquant Hierosolymis ad Bethphage
& Bethaniā iuxta montē oliuarū, emit-
tit duos è discipulis suis, & dicit illis: Abi-
te in uicū qui cōtra uos est, & statim ingre
dientes in illū, inuenietis pullū alligatū,
supra quē nullus hominum sedit: soluite
eum & adducite. Et si quis uobis dixerit
Cur facitis hoc? Dicite, quod dominus eo

χρείαν ἔχει, καὶ εὐθέως αὐτὸν ἀποστελεῖ ὧδε.
ρια β Ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον πῶλον δεδεμένον
πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ
λύουσιν αὐτόν. καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων,
ἔλεγον αὐτοῖς. τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶ-
λον; οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο ὁ
ἰησοῦς, καὶ ἀφῆκαν αὐτούς. καὶ ἤγαγον τὸν
πῶλον πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐπέβαλον αὐτῷ
τὰ ἱμάτια αὐτῶν. καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτόν.
πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν
ὁδόν. ἄλλοι δὲ στιβάδας ἔκοπτον ἐκ τῶν δέν-
ριθ α δρων, καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν. καὶ οἱ
προάγοντες, καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες, ἔκραζον,
λέγοντες, ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμε-
νος ἐν ὀνόματι κυρίου, εὐλογημένη ἡ ἐρχομέ-
νη βασιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου τοῦ πατρὸς
ρκ ς ἡμῶν δαβίδ, ὡς ἀννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις. καὶ
εἰσῆλθεν εἰς ἱεροσόλυμα ὁ κύριος καὶ εἰς τὸ
ἱερόν. καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας ἤδη
οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς βηθανίαν μετὰ
τῶν δώδεκα. καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων λγ
αὐτῶν ἀπὸ βηθανίας ἐπείνασε. καὶ ἰδὼν συ-
κῆν μακρόθεν, ἔχουσαν φύλλα, ἦλθεν εἰ ἄρα
εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ. καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτὴν, οὐ-
δὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα. οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύ-
κων. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῇ.
μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα μηδεὶς καρ-
πὸν φάγοι, καὶ ἤκουον οἱ μαθητ[illegible]ο.
ρκα β καὶ ἔρχονται εἰς ἱεροσόλυμα, [illegible]
θὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, ἤρξατο ἐκβάλλειν
τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ
ἱερῷ. καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολυβιστῶν, καὶ
τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστε-
ρὰς κατέστρεψε. καὶ οὐκ ἤφιεν, ἵνα τις διε-
νέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ. καὶ ἐδίδασκε,
» λέγων αὐτοῖς. οὐ γέγραπται, ὅτι ὁ οἶκός
» μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι
» τοῖς ἔθνεσιν; ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν σπή-
ρκβ α λαιον λῃστῶν. καὶ ἤκουσαν οἱ γραμματεῖς,
καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀ-
πολέσουσιν. ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν, ὅτι
πᾶς

opus habet, & cótinuo illum mittet huc. Abierunt autē, & inuenerunt pullum alligatum iuxta ianuam foris in biuio, & soluunt illum. Et nōnulli eorum qui illic stabant, dicebāt illis: Quid facitis soluentes pullū? At illi dixerūt eis, quemadmodū præceperat Iesus, & sinebant illos. Et adduxerunt pullū ad Iesum, & iniecerūt illi uestiméta sua, seditq; sup illum. Multi uero uestiméta sua sternebāt in uiam. Alij uero frondes incidebant ex arboribus, & sternebant in uiam. Et qui præcedebant, quiq; sequebant clamabant, dicentes: Hos anna: benedictus q uenit in nomine dñi. Benedictū qđ uenit regnū in nomine dñi patris nostri Dauid, hos anna in altissimis. Et ingressus est Hierosolymā dñs & in templū. Et cum circumspexisset oīa, iámq; tépus esset uespertinum, egressus est Bethaniam cum duodecim, & postero die cū exissent Bethania, esurijt: cū q; uidisset arborē fici procul, habentem folia, ueniebat si uidelicet inuēturus esset aliquid in illa: & cum uenisset ad illā, nihil inuenit nisi folia. Non enim erat tempus ficorū. Et respondens Iesus dixit ficui: Ne post hac ex te in æternum quisquā m fructum edat. Et audiebant discipuli illius, ueniuntq; Hierosolymā. Et ingressus Iesus in templū, cœpit eijcere eos, qui uendebant & emebant in templo, & mensas argentariorū, & sellas uendentium columbas subuertit, & non permisit, ut quisquā deportaret uas p templum: & docebat, dicens illis: Nónne scriptum est: Domus mea domus precationis uocabitur omnibus gentibus? uos autem fecistis eam speluncam latronum. Et audierunt scribæ principésq; sacerdotum, & quærebāt quomodo illum essent perdituri. Timebant enim eum q tota

πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ
ρκγ ι αὐτοῦ. καὶ ὅτε ὀψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἔξω
τῆς πόλεως. καὶ πρωὶ παραπορευόμενοι, εἶ-
δον τὴν συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν, καὶ ἀ-
ναμνησθεὶς ὁ πέτρος, λέγει αὐτῷ. ῥαββί,
ρκδ ς ἴδε ἡ συκῆ ἣν κατηράσω, ἐξήρανται. καὶ ἀπο-
κριθεὶς ὁ ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς. ἔχετε πίστιν
θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ
ὄρει τούτῳ, ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θά-
λασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐ-
τοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἃ λέγει γίνεται, ἔσται
ρκε δ αὐτῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ. διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν. πάν-
τα ὅσα ἂν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, πιστεύε-
ρκς ς τε, ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται ὑμῖν. καὶ ὅταν λδ
στήκητε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κα-
τά τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς, ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.
ρκζ β καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἐν
τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ, ἔρχονται πρὸς λε
αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ
πρεσβύτεροι, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἐν ποίᾳ
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι τὴν ἐξου-
σίαν ταύτην ἔδωκεν, ἵνα ταῦτα ποιῇς; ὁ
δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. ἐπερωτή-
σω ὑμᾶς καὶ ἐγὼ ἕνα λόγον, καὶ ἀποκρί-
θητέ μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦ-
τα ποιῶ. τὸ βάπτισμα ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ
ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; ἀποκρίθητέ μοι. καὶ
ἐλογίζοντο πρὸς ἑαυτούς, λέγοντες, ἐὰν εἴπω-
μεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διὰ τί οὖν οὐκ ἐπι-
στεύσατε αὐτῷ. ἀλλ' ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώ-
πων, ἐφοβοῦντο τὸν λαόν. ἅπαντες γὰρ εἶ-
χον τὸν ἰωάννην, ὅτι ὄντως προφήτης ἦν. καὶ
ἀποκριθέντες, λέγουσι τῷ ἰησοῦ. οὐκ οἴδα-
μεν. καὶ ὁ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτοῖς. οὐ-
δὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα
ρκη β ποιῶ. καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λς
λαλεῖν. ἀμπελῶνα ἐφύτευσεν ἄνθρωπος,
καὶ περιέθηκε φραγμόν, καὶ ὤρυξεν ὑπολή-
νιον, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐ-
τὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε. καὶ ἀπέστειλε
πρὸς

tota turba admirabatur doctrinā illius. Et cum uespera iam esset, egressus est Iesus è ciuitate, & mane prætereuntes, uiderunt ficum exaruisse radicitus, & recordatus Petrus, dicit illi: Rabbi, ecce ficus illa quam execratus es, exaruit. Et respōdēs Iesus, dicit illis: Confidite deo. Amen dico uobis, quod quicunque dixerit mōti huic: Tollaris ac mittaris in mare, & nō hæsitauerit in corde suo, sed crediderit, fore quæ dixerit, erit illi quicquid dixerit. Propterea dico uobis, quæcunque orantes petitis, credite quod accipitis, & erunt uobis. Et cum steteritis orantes, remittite si quid habetis aduersus aliquem, ut & pater uester, qui in cœlis est, remittat uobis delicta uestra. Et ueniunt rursum Hierosolymam, & cum ambularet in templo, ueniunt ad illum principes sacerdotū & scribæ & seniores, & dicūt illi: Qua autoritate hæc facis, & quis tibi dedit autoritatem istam, ut ista facias? Iesus autē respondens, dixit illis: Quæram à uobis & ipse quiddam, & respondete mihi, & dicam uobis qua autoritate hæc faciam. Baptismus Iohannis utrum è cœlo erat, an ex hominibus? Respondete mihi. Et cogitabant apud se, dicentes: Si dixerimus, è cœlo, dicet: Cur igitur non credidistis illi? At si dixissent, ex hominibus, timebant populum Omnes enim habebāt Iohannem, quod uere propheta fuisset. Et respondentes, dicunt Iesu: Nescimus. Et Iesus respondens dicit illis: Nec ego dicam uobis, qua autoritate hæc faciam.

Et cœpit illis per parabolas loqui. XII
Vineam plantauit homo, & circundederat sepem, & foderat lacum, & ædificauerat turrim, & elocauerat eam agricolis, & peregre profectus est, & misit

πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα
παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ
τοῦ ἀμπελῶνος. οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδει
ραν, καὶ ἀπέστειλαν κενόν. καὶ πάλιν ἀπέ
στειλε πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον, κἀκεῖνον λι-
θοβολήσαντες ἐκεφαλαίωσαν, καὶ ἀπέστειλαν
ἠτιμωμένον. καὶ πάλιν ἄλλον ἀπέστειλε, κἀ
κεῖνον ἀπέκτειναν, καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς
μὲν δέροντες, τοὺς δὲ ἀποκτείνοντες. ἔτι οὖν
ἕνα υἱὸν ἔχων ἀγαπητὸν αὐτοῦ, ἀπέστειλε
καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον, λέγων, ὅτι
ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. ἐκεῖνοι δὲ οἱ γε
ωργοὶ εἶπον πρὸς ἑαυτούς. ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ
κληρονόμος, δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν,
καὶ ὑμῶν ἔσται ἡ κληρονομία. καὶ λαβόντες
αὐτόν, ἀπέκτειναν, καὶ ἐξέβαλον ἔξω τοῦ
ἀμπελῶνος. τί οὖν ποιήσει ὁ κύριος τοῦ
ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς
γεωργούς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.
» οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε; λίθον
» ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος
» ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας, παρὰ κυρίου ἐγέ
» νετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς
ρκθ ἡμῶν. * καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ
α ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον. ἔγνωσαν γάρ, ὅτι
πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπε. καὶ ἀφέν-
τες αὐτὸν ἀπῆλθον. * καὶ ἀποστέλλουσι πρὸς
ρλ αὐτόν τινας τῶν φαρισαίων καὶ τῶν ἡρωδια-
β νῶν, ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσι λόγῳ. οἱ δὲ ἐλθόν-
τες λέγουσιν αὐτῷ. διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι
ἀληθὴς εἶ, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός. οὐ
γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ'
ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις,
ἔξεστι κῆνσον καίσαρι δοῦναι ἢ οὔ; δῶμεν, ἢ
μὴ δῶμεν; ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρι-
σιν, εἶπεν αὐτοῖς. τί με πειράζετε; φέρετέ μοι
δηνάριον, ἵνα ἴδω. οἱ δὲ ἤνεγκαν. καὶ λέγει αὐ
τοῖς. τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ
εἶπον αὐτῷ, καίσαρος. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς. ἀπόδοτε τὰ καίσαρος καίσαρι,
καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἐθαύμασαν
ἐπ'

ad agricolas cum opportunũ esset seruũ
ut ab agricolis accipet de fructu uineæ.
At illi arreptum illum ceciderũt, ac remi-
serunt uacuum. Et rursum misit ad illos
alium seruum, & illi coniectis in eum sa-
xis comminuerunt illi caput, & remiserunt
contumelijs affectum. Et rursum alium
misit, & illum occiderunt: multósque alios
hos quidem cædentes, illos uero occiden
tes. Itaque cum unum adhuc haberet fi-
lium suum dilectum, misit etiam illum
ad illos postremũ, dicens: Reuerebuntur
filium meum. Illi uero agricolæ dicebant
inter sese: Hic est hæres, uenite occida-
mus eum, & nostra erit hæreditas. Et ar-
reptum illum occiderunt, & eiecerũt è ui-
nea. Quid igit' facturus est dominus ui
neæ? ueniet & perdet agricolas, & dabit
uineam alijs. An' ne hãc quidem scriptu
ram legistis? Lapidem quem reprobaue
runt ij qui ædificabant, hic factus est ca
put anguli: a domino factum est hoc, &
est admirabile in oculis nostris. Et quære
bant eum comprehendere, & metuebãt
turbã. sciebãt enim, quod aduersus ipsos
parabolam dixisset. Et relicto illo abie-
runt, ac mittunt ad illum quosdã è pha-
risæis & Herodianis, ut eum captaret ser
mone. Illi uero cum uenissent, dicunt ei:
Præceptor, scimus quod uerax es, & non
curas quenquã: non enim respicis personã
hominum, sed cum ueritate uiam dei do
ces: Licet censum Cæsari dare, an nõ? de-
λζ mus, an non demus? Ille uero sciens illo-
rum simulationem, dixit illis: Quid me
tentatis? Afferte mihi denarium, ut uide
am. Illi uero attulerũt. Et dicit eis. Cuius
est imago hæc & inscriptio? Illi uero di-
xerunt ei: Cæsaris. Et respondens Iesus,
dixit illis: Reddite quæ sunt cæsaris cæ-
sari, & quæ dei sunt deo. Et admirati sũt
de

ἐπ' αὐτῷ. καὶ ἔρχονται σαδδουκαῖοι πρὸς αὐ λη
τόν, οἵτινες λέγουσιν, ἀνάστασιν μὴ εἶναι,
καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν, λέγοντες. διδάσκα-
λε, μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ὅτι ἐάν τινος
ἀδελφὸς ἀποθάνῃ, καὶ καταλείπῃ γυναῖ-
κα, καὶ τέκνα μὴ ἀφῇ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς
αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστήσῃ
σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἑπτὰ ἀδελφοὶ
ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβε γυναῖκα, καὶ
ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκε σπέρμα, καὶ ὁ δεύ-
τερος ἔλαβεν αὐτήν, καὶ ἀπέθανε, καὶ οὐ-
δὲ αὐτὸς ἀφῆκε σπέρμα. καὶ ὁ τρίτος ὡσαύ
τως, καὶ ἔλαβον αὐτὴν οἱ ἑπτά, καὶ οὐκ ἀ-
φῆκαν σπέρμα. ἐσχάτη δὲ πάντων ἀπέθα-
νε καὶ ἡ γυνή. ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, ὅταν ἀνα
στῶσι, τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ
ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ
ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς. οὐ διὰ τοῦτο πλα-
νᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφάς, μηδὲ τὴν
δύναμιν τοῦ θεοῦ; ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀ-
ναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίσκον-
ται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρα-
νοῖς. περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ
ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ μωσέως, ἐπὶ τοῦ βά-
» του ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός, λέγων; ἐγὼ ὁ θε-
» ὸς ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς ἰα-
» κώβ. οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ θεὸς ζών-
ρλα των. ὑμεῖς οὖν πολὺ πλανᾶσθε. * καὶ προ-
ς σελθὼν εἷς τῶν γραμματέων ἀκούσας αὐτῶν
συζητούντων, εἰδὼς ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρί
θη, ἐπηρώτησεν αὐτόν. ποία ἐστὶν πρώτη πάν
των ἐντολή; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ,
» ὅτι πρώτη πασῶν τῶν ἐντολῶν. ἄκουε ἰσρα-
» ήλ, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, κύριος εἷς ἐστι. καὶ
» ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς
» καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ
» ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύ
» ος σου. αὕτη πρώτη ἐντολή. καὶ δευτέρα ὁμοία
» αὕτη. ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυ-
» τόν. μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστι.
ρλβ * καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεύς. καλῶς δι-
δάσκαλε

de eo. Et ueniũt Sadducæi ad illum, qui
dicunt, non esse resurrectionẽ: interroga-
ueruntque eum, dicentes: Præceptor, Mo-
ses scripsit nobis, si cuius frater moriatur,
ac relinquat uxorem, & liberos non relin
quat, ut accipiat frater eius uxorẽ illi9, &
suscitet semẽ fratri suo. Septẽ fratres fue-
runt, ac primus accepit uxorem, isque mo-
riens nõ reliquit semen. & secundus acce
pit illam, ac mortuus est: & nec ipse reli-
quit semen, & tertius similiter. & accepe-
runt eam septem, nec reliquerunt semen.
Postrema uero omnium mortua est &
uxor. In resurrectione igitur, cum resur-
rexerint, cuius illorũ erit uxor? Nã septẽ
habuerunt eam uxorem. Et respondens
Iesus, dixit eis: An nõ propterea erratis,
quod nesciatis scripturas, neque uirtutem
dei? Cum enim à mortuis resurrexerint,
neque cõtrahunt matrimonium, neque nu-
ptum dantur, sed sunt uelut angeli qui
in cœlis sunt. Cæterũ de mortuis, quod
resuscitantur, non legistis in libro Mosi,
quomodo in rubo locutus sit illi deus, di
cens: Ego ille deus Abraham, & deus Isa
ac, & deus Iacob. Non est deus mortuo-
rum, sed deus uiuẽtium. Vos igitur mul-
λθ tum erratis. Et cum accessisset quidam è
scribis, & audisset eos simul disputantes,
uidereteque quod bene respondisset eis, in-
terrogauit illum: Quod est primũ omni
um præceptorum? Iesus autẽ respondit
illi: Primũ omniũ præceptum est: Audi
Israël, Dominus deus noster, dominus
unus est. Et diliges dominũ deum tuum
ex toto corde tuo, & ex tota anima tua,
& ex tota mente tua, & ex totis uiribus
tuis. Hoc est primũ præceptum. Et secun
dum simile hoc est: Diliges proximum
tuum, ut teipsum. Maius his aliud præce
ptũ non est. Et dixit illi scriba: Bene præ-
i 3 ceptor.

διδάσκαλε ἐπ' ἀληθείας εἶπας, ὅτι εἷς ἐστι θεός,
καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ. καὶ τὸ ἀγα-
πᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης
τῆς συνέσεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης
τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυ-
τόν, πλεῖόν ἐστι πάντων τῶν ὁλοκαυτωμάτων,
καὶ τῶν θυσιῶν. καὶ ὁ ἰησοῦς ἰδὼν, ὅτι νουνε-
χῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ. οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ
ρλγ β τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. * καὶ οὐδεὶς οὐκ ἔτι ἐ-
τόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. * καὶ ἀποκριθεὶς
ρλδ β ὁ ἰησοῦς ἔλεγε, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ. πῶς
λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ὁ χριστὸς υἱός
ἐστι δαβίδ; αὐτὸς γὰρ δαβὶδ εἶπεν ἐν πνεύ-
" ματι ἁγίῳ. εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου,
" κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς
" σου, ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. αὐτὸς οὖν δα-
βὶδ λέγει αὐτὸν κύριον, καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ
ἐστι; καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως.
ρλε β * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.
βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων, τῶν θελόν-
των ἐν στολαῖς περιπατεῖν, καὶ ἀσπασμοὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν
ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς
ρλϛ ι δείπνοις. * οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν
χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμε-
νοι. οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα. καὶ κα-
θίσας ὁ ἰησοῦς κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου,
ἐθεώρει, πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς
τὸ γαζοφυλάκιον. καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔ-
βαλλον πολλά. καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτω-
χή, ἔβαλε λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κοδράντης. καὶ
προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέ-
γει αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα
αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων βέβληκε
τῶν βαλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. πάν-
τες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον,
αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα
εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.
ρλζ β * καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέ-
γει αὐτῷ εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. διδάσκα-
λε, ἴδε ποταποὶ λίθοι, καὶ ποταπαὶ οἰκο-
δομαί

ceptor cũ ueritate dixisti, quod unus sit
deus, & nõ sit alius præter illum. quódq;
diligere eum ex toto corde, & ex tota in-
telligentia, & ex tota anima, & ex totis
uiribus, ac diligere proximũ ut seipsum,
plus sit quam uniuersa holocautomata
& uictimæ. At Iesus cum uideret, quod
cordate respondisset, dixit illi: Haud lon
ge abes à regno dei. Et nemo post illa au
debat illum interrogare. Et respondens μ
Iesus dicebat, docẽs in templo: Quomo-
do dicunt scribæ, Christum esse filiũ Da
uid? nam ipse Dauid dixit afflatus spiri
tu sancto: Dixit dominus domino meo,
sede à dextris mihi. Donec posuero ini-
micos tuos, scabellum pedum tuorum.
Ipse ergo Dauid uocat eum dominum,
& unde filius eius est? Et pleraque turba
audiebat illum libenter. Et dicebat illis in
doctrina sua: Cauete à scribis, qui amãt
stolati obambulare, & amant salutatio-
nes in foris, primásq; sellas in congrega-
tionibus, & primos accubitus in cœnis,
qui deuorant domos uiduarum, & sub
prætextu longas faciunt preces. isti acci-
pient grauiorem damnationem. Et cum
sederet Iesus ex aduerso gazophylacij,
spectabat, quomodo turba mitteret æs
in gazophylacium. Et multi diuites mit-
μα tebant multa. Et uenit quædam uidua
pauper, misitq; minuta duo, quod est
quadrãs. Vocatisq; ad se discipulis suis,
dicit illis: Amen dico uobis, quod uidua
hæc pauper plus misit, quam omnes qui
miserunt in gazophylaciũ. Nam omnes
ex eo quod ipsis superarat, miserunt. At
hæc è penuria sua omnia quæcunq; ha-
bebat misit, totam substantiam suam.

XIII Et cum exiret è templo, dicit illi qui-
dam è discipulis illius: Præceptor, uide
quales lapides, & quales substructio-
nes

δομαί. καὶ ὁ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ.
βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς;
οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθου, ὃς οὐ μὴ κα-
ρλη ταλυθῇ. * καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος
β τῶν ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων αὐ-
τὸν κατ' ἰδίαν πέτρος καὶ ἰάκωβος, καὶ
ἰωάννης, καὶ ἀνδρέας, εἰπὲ ἡμῖν. πότε ταῦτα
ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ πάντα
ταῦτα συντελεῖσθαι; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκρι-
θεὶς αὐτοῖς, ἤρξατο λέγειν. βλέπετε, μή τις
ὑμᾶς πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ
τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ
πολλοὺς πλανήσουσιν. ὅταν δὲ ἀκούσητε
πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖ-
σθε, δεῖ γὰρ γενέσθαι, ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος.
ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βα-
σιλεία ἐπὶ βασιλείαν, καὶ ἔσονται σεισμοὶ κα-
τὰ τόπους, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί.
ρλθ ἀρχαὶ ὠδίνων ταῦτα. * βλέπετε δὲ ὑμεῖς
α ἑαυτούς. παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέ-
δρια καὶ εἰς συναγωγάς. δαρήσεσθε, καὶ ἐπὶ
ἡγεμόνων καὶ βασιλέων ἀχθήσεσθε ἕνεκεν
ρμ ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. * καὶ εἰς πάν-
ε τα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέ-
ρμα λιον. * ὅταν δὲ ἀγάγωσιν ὑμᾶς παραδιδόν-
β τες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, μηδὲ με-
λετᾶτε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ
ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε. οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λα-
λοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. παραδώ-
σει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πα-
τὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ
γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. καὶ ἔσε-
σθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνο-
μά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος
ρμβ σωθήσεται. * ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα
ε τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν ὑπὸ δανιὴλ τοῦ
προφήτου, ἑστὸς ὅπου οὐ δεῖ, ὁ ἀναγινώσκων,
ρμγ νοείτω. * τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, φευγέ-
β τωσαν εἰς τὰ ὄρη. ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος,
μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν, μηδὲ εἰ-
σελθέτω ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ.
καὶ

nes. Et Iesus respõdẽs, ait illi: Vides has
magnas substructiones? Non relinque-
tur lapis super lapidem, qui non diruat.
Et cũ sederet in monte oliuarũ è regione
μβ templi, interrogabant illum secreto Pe-
trus & Iacobus, & Iohãnes, & Andreas:
Dic nobis quãdo hæc erunt? & quod si-
gnum est, quando hæc omnia sint con-
summãda? At Iesus respondens illis, cœ-
pit dicere: Videte, ne quis uos fallat. Mul
ti enim uenient in nomine meo dicẽtes:
Ego sum Christus, multósq; decipient.
Cum autem audieritis bella & rumores
bellorũ, ne turbemini: oportet em̃ fieri.
at nondum finis. Insurget enim gens ad
uersus gentẽ, & regnũ aduersus regnũ.
Et erũt terræmotus in singulis locis, &
erunt fames ac turbatiões. Initia dolorũ
hæc. Sed cauete uos uobis. Tradent em̃
uos in cõcilia & in synagogas, cædemini,
& sub præsidibus ac regibus ducemini
propter me in testimoniũ illis. Et apud
oẽs gentes oportet prius prædicari euan
gelium. Cum aũt duxerint uos tradẽtes,
ne præcogitetis quid dicturi sitis, neque
meditemini, sed quicquid datũ fuerit uo
bis in illa hora, hoc loquamini. Non em̃
estis uos qui loquimini, sed spiritus san-
ctus. Traditurus est autẽ frater fratrẽ in
mortem, & pater filium, & insurgent filij
aduersus parẽtes, ac morte afficient eos.
Et eritis odio habiti ab oĩbus propter
nomen meũ. Sed qui perseuerauerit us-
que ad finem, hic saluus erit. Porrò cum
uideritis abominationem desolationis,
de qua dictum est à Daniele propheta,
stantem ubi non oportet, qui legerit, in-
telligat. Tunc qui fuerint in Iudæa, fu-
giant ad montes. Qui uero fuerit in te-
cto, ne descendat in domum: nec ingre-
diatur, ut quicquam tollat è domo sua.

Et

καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὤν, μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ
ρμδ ὀπίσω, ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.* οὐαὶ δὲ ταῖς
β ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐ/
ρμε κείναις ταῖς ἡμέραις.*προσεύχεσθε δέ, ἵνα μὴ
5 γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος.*Ἔσονται γὰρ
ρμς αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλίψις, οἵα οὐ γέγονε τοιαύ/
β τη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως, ἧς ἔκτισεν ὁ θεὸς ἕως
ρμζ τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ γένηται.*καὶ εἰ μὴ κύρι/
5 ος ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶ/
σα σάρξ. ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, οὓς ἐξελέ/
ρμη ξατο, ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας.*καὶ τότε ἐάν τις
β ὑμῖν εἴπῃ. ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστός, ἰδοὺ ἐκεῖ, μὴ
μθ πιστεύετε.*Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι, καὶ
5 ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέ/
ρατα, πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς
ἐκλεκτούς. ὑμεῖς δὲ βλέπετε, ἰδοὺ προείρηκα
ρν ὑμῖν πάντα.*Ἀλλ' ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις
β μετὰ τὴν θλίψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος σκοτισθή/
σεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς,
καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπίπτοντες,
καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθή/
ρνα σονται.*καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
6 ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολ/
λῆς καὶ δόξης. καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους
αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ
τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄ/
κρου οὐρανοῦ. Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν
παραβολήν. ὅταν αὐτῆς ἤδη ὁ κλάδος ἁπα/
λὸς γένηται, καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε
ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν. οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν
ταῦτα ἴδητε γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγ/
γύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι
οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέχρις οὗ πάντα
ταῦτα γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσον/
ρνβ ται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.*περὶ δὲ
5 τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ
οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πα/
ρνγ τήρ.*βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε, οὐκ
5 οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρός ἐστιν.*Ὡς ἄνθρωπος
ρνδ ἀπόδημος ἀφεὶς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ δοὺς τοῖς δού/
β λοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἑκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ.
καὶ

Et qui fuerit in agro, ne reuertatur ad ea
quæ reliquit a tergo, ad tollendum pal/
lium suum. Væ autem prægnantibus &
lactantibus in illis diebus. Sed orate, ne
fiat fuga uestra hyeme. Erunt enim dies
illi talis afflictio, qualis nõ fuit à primor
dio rerum conditarum, quas condidit
deus, usq; ad hoc tempus, nec futura est.
Et nisi dominus abbreuiasset dies, haud
quaq; salua fuisset uniuersa caro. Sed
propter electos quos elegit, abbreuiauit
dies. Ac tum, si quis uobis dixerit: Ecce
hic Christus, ecce illic, ne credatis. Exori/
entur pseudochristi, & pseudoprophetæ
& ædent signa ac prodigia, ad decipien/
dum, si fieri possit, etiam electos. Vos au
tem cauete, ecce prædixi uobis omnia.
Cæterum in illis diebus post afflictionẽ
illam sol obtenebrabitur, & luna non da
bit splendorem suum: & stellæ cœli deci/
dent, & uirtutes quæ in cœlis sunt, concu
μγ tientur. Et tunc uidebunt filium homi/
nis uenientem in nubibus, cum potesta/
te multa & gloria. Et tunc mittet angelos
suos, & aggregabit electos suos à qua/
tuor uentis, à summo terræ usq; ad sum/
mum cœli. A ficu uero discite similitudi/
nem. Cum ramus eius iam tener fuerit,
produxeritq; folia, scitis quod prope sit
æstas. Sic & uos cum hæc uideritis fieri,
scitote quod prope sit in foribus. Amen
dico uobis, quod non præteribit genera/
tio hæc, donec omnia hæc facta fuerint.
Cœlum & terra præteribunt, sed uerba
mea non præteribunt. Cæterũ de die illo
ac tempore, nemo nouit, ne angeli quidẽ
qui in cœlo sunt, nec ipse filius, sed solus
pater. Cauete, uigilate, & orate, nescitis
enĩ quãdo tẽpus sit. Sicut homo qui pe/
regre agit relicta domo sua, deditq; ser/
uis suis substantiã suã, ac suũ cuiq; opus
&

ρμε καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ.*γρηγο/
β ρεῖτε οὖν, οὐκ οἴδατε γάρ, πότε ὁ κύριος τῆς
οἰκίας ἔρχεται, ὀψὲ ἢ μεσονυκτίου, ἢ ἀλεκτορο/
φωνίας, ἢ πρωΐ. μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης, εὕρῃ ὑ/
μᾶς καθεύδοντας. ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω,
ρμς γρηγορεῖτε.* Ἦν δὲ τὸ πάσχα, καὶ τὰ ἄζυμα
α μετὰ δύο ἡμέρας.* καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς
ρμζ καὶ οἱ γραμματεῖς, πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατή/
5 σαντες ἀποκτείνωσιν. ἔλεγον δέ, μὴ ἐν τῇ
ρμη ἑορτῇ, μή ποτε θόρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ.*καὶ
α ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμω/
νος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ ἦλθεν μδ
γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου πι/
στικῆς πολυτελοῦς, καὶ συντρίψασα τὸ ἀλά/
βαστρον, κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς.
ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτούς,
καὶ λέγοντες. εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύ/
ρου γέγονεν; ἠδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι
ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων, καὶ δοθῆναι
τοῖς πτωχοῖς. καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ. ὁ δὲ Ἰη/
σοῦς εἶπεν. ἄφετε αὐτήν. τί αὐτῇ κόπους πα/
ρέχετε; καλὸν ἔργον εἰργάσατο εἰς ἐμέ. πάν/
τοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν,
καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοὺς εὖ ποιῆ/
σαι, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. ὃ εἶχεν αὕ/
ρνθ τη ἐποίησε.* προέλαβε μυρίσαι μου τὸ σῶ/
δ μα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν. Ἀμὴν λέγω ὑ/
μῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο
εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, λα/
ρξ ληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.* καὶ ὁ Ἰού/
β δας ὁ Ἰσκαριώτης, εἷς τῶν δώδεκα, ἀπῆλθε
πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἵνα παραδῷ αὐτὸν αὐ/
τοῖς. οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν, καὶ ἐπηγ/
γείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. καὶ ἐζή/
τει, πῶς εὐκαίρως αὐτὸν παραδῷ. καὶ τῇ
πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα με
ἔθυον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.
ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἑτοιμάσωμεν, ἵνα
φάγῃς τὸ πάσχα; καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς. ὑπά/
γετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσει ὑμῖν
ἄνθρωπος

& ianitori mandauit ut uigilaret. Vigila
te igitur, nescitis enĩ quando dñs domus
uenturus sit, sero, an medio noctis, an in
gallicinio, an diluculo: ne si uenerit repen
te, offendat uos dormiẽtes. Cæterũ quæ
dico uobis, omnibus dico, uigilate.

Erat autem pascha, & azymorum dies XIIII
futuri post biduum. Et quærebant sum/
mi sacerdotes & scribæ, quomodo eum
per dolum cõprehensum occiderent. Di/
cebant autẽ: Non in die festo, ne tumul/
tus fiat populi. Et cum esset Bethaniæ in
domo Simonis leprosi, accumbente eo
uenit mulier habens alabastrũ unguen/
ti nardi pisticæ preciosæ, & comminuto
alabastro effudit illi in caput. Erant aũt
quidam, qui indignarentur apud sese, ac
dicerent: Ad quid perditio hæc unguen/
ti? nam poterat hoc uendi pluris quàm
trecentis denarijs, ac dari pauperibus. Et
infremuerũt aduersus illam. At Iesus di/
xit: Sinite illam, cur illi molesti estis? bo/
num opus operata est erga me. Semper
enim pauperes habetis uobiscũ: & quan
docunq; uolueritis, potestis illis benefa/
cere: me uero non semper habetis. quod
potuit, hæc fecit: præuenit, ut ungeret me
um corpus ad sepulturam. Amẽ dico uo
bis: Vbicunque prædicatum fuerit euan
gelium hoc in totum mundum, etiã hoc
quod fecit hæc, dicetur in memoriam isti
us. Et Iudas Iscariotes, unus è duode/
cim, abijt ad summos sacerdotes, ut pro/
deret eũ illis. Quo audito, illi gauisi sunt,
& polliciti sunt ei pecuniam se daturos.
Et quærebat, quomodo opportune illũ
traderet. Ac primo die azymorum, cum
pascha immolarẽt, dicũt illi discipuli sui:
Vbi uis ut abeamus & paremus, ut edas
pascha? Et emittit duos è discipulis suis, &
dicit illis: Ite in ciuitatẽ, & occurret uobis
homo

ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων, ἀ-
κολουθήσατε αὐτῷ, καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ, εἴπα-
τε τῷ οἰκοδεσπότῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος λέ-
γει, ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα με-
τὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; καὶ αὐτὸς ὑμῖν
δείξει ἀνώγεον μέγα, ἐστρωμένον, ἕτοιμον,
ἐκεῖ ἑτοιμάσατε ἡμῖν. καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθη-
ταὶ αὐτοῦ, καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν, καὶ εὗρον
καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.
ρξα * καὶ ὀψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώ-
δ δεκα. καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων εἶ-
πεν ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ μς
ρξβ ὑμῶν παραδώσει με, ὁ ἐσθίων μετ᾽ ἐμοῦ. *οἱ δὲ
α ἤρξαντο λυπεῖσθαι, καὶ λέγειν αὐτῷ, εἷς καθ᾽
ρξγ εἷς, μή τι ἐγώ; καὶ ἄλλος, μή τι ἐγώ; * ὁ δὲ
β ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα,
ὁ ἐμβαπτόμενος μετ᾽ ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον.
ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέ-
ρξδ γραπται περὶ αὐτοῦ. * οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ
ϛ ἐκείνῳ δι᾽ οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται.
καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος
ρξε ἐκεῖνος. *καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν λαβὼν ὁ Ἰη-
α σοῦς ἄρτον, εὐλογήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν
αὐτοῖς, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε, τοῦτό ἐστι τὸ
ρξϛ σῶμά μου.* καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, εὐχαρι-
β στήσας ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ
πάντες. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά
μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκ-
χυνόμενον. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἔτι
οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως
τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν
ρξζ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. * καὶ ὑμνήσαντες
ϛ ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. καὶ λέγει αὐ-
ρξη τοῖς ὁ Ἰησοῦς, * ὅτι πάντες σκανδαλισθήσε-
δ σθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. ὅτι γέγραπται.
ρξθ * πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται
ϛ τὰ πρόβατα. ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με προά-
ρο ξω ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν. *ὁ δὲ πέτρος ἔφη
α αὐτῷ. καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ᾽
οὐκ ἐγώ. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω
σοι, ὅτι σήμερον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, πρὶν ἢ δὶς
ἀλέκτορα

homo hydriam aquæ baiulans, sequimini illum: & quocunque ingressus fuerit, dicite patrifamiliâs, magister dicit: Vbi est diuersorium, ubi pascha cum discipulis meis edam? Et ille uobis ostendet triclinium magnum, stratum, paratum, illic parate nobis. Et exierunt discipuli eius, & uenerunt in ciuitatem, & repererunt quemadmodum dixerat illis, parauerūtque pascha. Et cum uespera iam esset, uenit cum duodecim. Et cum accumberent ederéntque, dixit Iesus: Amen dico uobis, Vnus ex uobis proditurus est me, qui edit mecum. At illi cœperunt esse mœsti, ac dicere illi singulatim: Num ego? Et alius: Num ego? Ille uero respondens, dixit illis: Vnus è duodecim qui intingit mecum in catinum. Filius quidem hominis uadit, sicut scriptum est de illo: Sed uæ homini illi, per quem filius hominis proditur. Bonum erat illi, si natus non fuisset homo ille. Et edentibus illis, sumpto Iesus pane, cum gratias egisset, fregit & dedit illis, ac dixit: Sumite, comedite, hoc est corpus meum. Et accepto poculo, cum gratias egisset, dedit illis, & biberunt ex eo omnes, & dixit illis: Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effunditur. Amen dico uobis, posthac non bibam de fructu uitis, usque ad diem illum, cum illud bibero nouum in regno dei. Et cum hymnum dixissent, exierunt in montem oliuarum. Et dicit illis Iesus: Omnes offendiculum patiemini propter me in nocte hac, quia scriptum est: Percutiã pastorẽ, & dispergentur oues. Sed posteaquam resurrexero, præcedã uos in Galilæam. Petrus autẽ dixit illi: Etiã si omnes offendiculũ passi fuerint, at non ego. Et dicit illi Iesus: Amen dico tibi, quod hodie in nocte hac, priusquam bis
gallus

ροα ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. *ὁ δὲ ἐκ
ϛ περισσοῦ ἔλεγε μᾶλλον, ἐάν με δέῃ συναπο-
θανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὡσαύτως
ροβ δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.* καὶ ἔρχονται εἰς χωρί-
α ον οὗ τὸ ὄνομα γεθσημανεί. * καὶ λέγει τοῖς
ρογ μαθηταῖς αὐτοῦ, καθίσατε ὧδε ἕως ἀπελθὼν
ϛ προσεύξωμαι. καὶ παραλαμβάνει τὸν πέτρον καὶ
τὸν ἰάκωβον καὶ ἰωάννην μεθ᾽ ἑαυτοῦ, καὶ ἤρξα-
ροδ το ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. * καὶ λέγει αὐ-
δ τοῖς, περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου.
ροε μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε. * καὶ προελθὼν
α μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ προσηύχε-
το, ἵνα εἰ δυνατόν ἐστι παρέλθῃ ἀπ᾽ αὐτοῦ ἡ ὥ-
ρα. καὶ ἔλεγεν, ἀββᾶ ὁ πατήρ, πάντα δυνα-
τά σοι, παρένεγκε τὸ ποτήριον ἀπ᾽ ἐμοῦ τοῦτο.
ροϛ * ἀλλ᾽ οὐ τί ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ τί σύ. *καὶ ἔρχε-
α ται καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας. καὶ λέ-
ροζ γει τῷ πέτρῳ, σίμων καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας
β μίαν ὥραν γρηγορῆσαι; γρηγορεῖτε καὶ προσεύ-
ροη χεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. * τὸ
δ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. *καὶ
ροθ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο, τὸν αὐτὸν λόγον
ϛ εἰπών. καὶ ὑποστρέψας εὗρεν αὐτοὺς πάλιν
καθεύδοντας. ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν
βεβαρημένοι, καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί αὐτῷ ἀπο-
κριθῶσι. καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον, καὶ λέγει αὐ-
τοῖς, καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε.
ρπ * ἀπέχει, ἦλθεν ἡ ὥρα, ἰδοὺ παραδίδοται ὁ υἱὸς
δ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν. ἐγεί-
ρεσθε ἄγωμεν. ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἤγγικε.
ρπα * καὶ εὐθέως ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παραγίνεται
α ἰούδας εἷς ὢν τῶν δώδεκα, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ὄχλος
πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων παρὰ τῶν ἀρ-
χιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυ-
ρπβ τέρων.* δεδώκει δὲ ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν σύσ-
β σημον αὐτοῖς, λέγων, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός
ἐστι, κρατήσατε αὐτὸν καὶ ἀπαγάγετε ἀσφα-
λῶς. καὶ ἐλθὼν, εὐθέως προσελθὼν αὐτῷ
λέγει αὐτῷ, ῥαββεὶ ῥαββεὶ, καὶ κατεφί-
λησεν αὐτόν. οἱ δὲ ἐπέβαλον ἐπ᾽ αὐτὸν
τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.
εἷς δέ

gallus cecinerit, ter abnegabis me. At ille uehementius dicebat: Imò si me oportuerit commori tibi, non te abnegabo. Similiter autem & omnes dicebant. Et ueniũt in locum, cuius nomen Gethsemani, & dicit discipulis suis: Sedete hic, donec digressus orauero. Et assumit Petrum, & Iacobum, & Iohannem secum, cœpitque expauescere & angi. Et dicit illis: Dolore afficitur anima mea usque ad mortem: manete hic & uigilate. Et progressus paululum, prostratus est in terram & orauit, ut si possibile esset, transiret à se hora, & dicebat: Abba pater, omnia possibilia sunt tibi, aufer poculum à me hoc. Veruntamen non quid ego uelim, sed quid tu. Et uenit, & offendit eos dormientes, dicitque Petro: Simon dormis? non potuisti unam horam uigilare? Vigilate, & orate, ne ueniatis in tentationẽ. Spiritus quidem promptus, at caro infirma. Et rursum digressus orabat, & eundem dixit sermonem. Et reuersus offendit illos rursum dormientes, erant enim oculi eorum grauati: neque sciebant quid illi responderent. Et uenit tertio, dicitque illis: Dormite posthac & requiescite. Sufficit. Venit hora, ecce traditur filius hominis in manus peccatorũ. Surgite eamus. Ecce qui prodit me, appropinquat. Et continuo adhuc eo loquẽte accedit Iudas, qui erat unus è duodecim, & cum illo turba multa cum gladijs & fustibus à summis sacerdotibus & scribis & senioribus. Dederat autẽ is qui prodebat eum, cõmune signũ illis, dicẽs: Quemcunque osculatus fuero, is est, cõprehendite illum, & abducite caute. Et cũ uenisset, protinus accedit ad illum, dicitque ei: Rabbi rabbi, ac deosculatus est eum. Illi uero iniecerunt in illum manus suas, & comprehenderunt eum.
Vnus aũt

ρπγ * Εἷς δέ τις τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν
α μάχαιραν, ἔπαισε τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως,
ρπδ καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. * καὶ ἀποκριθεὶς
α ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς. ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθε-
τε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με,
καθημέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ δι-
ρπε δάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. * Ἀλλ'
ε ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί. καὶ ἀφέντες αὐ-
ρπϛ τὸν πάντες ἔφυγον. * καὶ εἷς τις νεανίσκος
ι ἠκολούθει αὐτῷ περιβεβλημένος σινδόνα
ἐπὶ γυμνοῦ, καὶ κρατοῦσιν αὐτὸν οἱ νεανί-
σκοι. ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα, γυμνὸς
ρπζ ἔφυγεν ἀπ' αὐτῶν. * καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰη-
α σοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα, καὶ συνέρχονται αὐ-
τῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι
καὶ οἱ γραμματεῖς. * καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ
ρπη μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ, ἕως ἔσω εἰς τὴν
δ αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἦν συγκαθήμενος
μετὰ τῶν ὑπηρετῶν καὶ θερμαινόμενος πρὸς
ρπθ τὸ φῶς. * οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδρι-
β ον ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν, εἰς τὸ
θανατῶσαι αὐτόν, καὶ οὐχ εὕρισκον. πολλοὶ
γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ
μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν. * καί τινες ἀναστάντες
ρϟ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ λέγοντες. ὅτι
ε ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ἐγὼ
καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίη-
τον, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειρο-
ποίητον οἰκοδομήσω. καὶ οὐδὲ οὕτως ἴσαι
ἦν αἱ μαρτυρίαι αὐτῶν. καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιε-
ρεὺς εἰς τὸ μέσον ἐπηρώτησε τὸν Ἰησοῦν λέ-
γων. οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; τί οὗτοί σου κα-
ταμαρτυροῦσιν; ὁ δὲ ἐσιώπα, καὶ οὐδὲν ἀπε-
κρίνατο. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτόν,
καὶ λέγει αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐ-
ρϟα λογητοῦ; ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἐγώ εἰμι. * καὶ
α ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ
δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον μετὰ
ρϟβ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. * ὁ δὲ ἀρχιερεὺς δι-
ε αρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ, λέγει. * τί ἔτι
ρϟγ χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἠκούσατε τῆς
βλασφημίας

Vnus aūt quispiā astantiū educto gla-
dio percussit seruū summi sacerdotis, &
amputauit eius auriculā. Et rñdēs Iesus
dixit illis: Tanq̄ ad latronē existis cum
gladijs ac fustib⁹ ad cōprehēdendū me,
quotidie erā apud uos in tēplo docēs, &
nō cōprehendistis me, sed ista fiunt ut im-
pleant scripturæ. Et relicto illo omnes fu
gerunt. Et unusquispiā adolescētulus se-
quebat̄ illū circūamictus sindone super
nudū. & cōprehendunt illū adolescētuli.
Ille uero relicta sindone nudus effugit
ab illis. Et abduxerūt Iesum ad summū
sacerdotē. Et coueniūt cū illo oēs sum-
mi sacerdotes & seniores & scribæ. Et Pe
trus eminus sequebat̄ illū donec uenisset in
atriū summi sacerdotis, & erat sedēs unà
cū ministris, & calefiebat ad lumē. Sum-
mi uero sacerdotes & totū cōciliū quære
bāt aduersus Iesum testimoniū, ut mor-
ti traderent eum, nec inueniebant. Nam
multi falsum testimoniū dixerant aduer
sus illum, nec erant satis idonea testimo-
nia. Et quidam assurgebant & falsum te-
stimoniū ferebant aduersus illum, dicen
tes: Nos audiuimus eū dicentem: Ego di
ruā templū hoc q̄d est manib⁹ factū, &
tribus diebus aliud sine manibus factū
extruā. Et ne sic quidē satis idonea erant
testimonia illorū. Et surgēs summ⁹ sacer
dos in mediū, interrogabat Iesum dicēs:
Non rñdes quicq̄? Quid isti aduersum
te dicunt testimonia? At ille tacebat, ne-
q̄ quicq̄ respōdebat. Rursum summus
sacerdos interrogauit, & dicit illi: Tu es il
le Christus, filius benedicti? Iesus aūt di
xit: Ego sum: & uidebitis filiū hominis se
dentem à dextris uirtutis, & uenientē in
nubibus cœli. Summus autem sacerdos
dilaceratis uestibus suis dixit: Quid præ
terea opus habemus testibus? Audistis
blasphemiā

μζ ἄρνησις πέτρου

βλασφημίας. τί ὑμῖν φαίνετε; οἱ δὲ πάντες
κατέκριναν αὐτὸν εἶναι ἔνοχον θανάτου.
ρϟδ * καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ, καὶ περι-
α καλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ κολαφίζειν
αὐτόν, καὶ λέγειν αὐτῷ, προφήτευσον. καὶ
ρϟε οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλλον. * καὶ
α ὄντος τοῦ Πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ κάτω, ἔρχεται
μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἰδοῦσα
τὸν Πέτρον θερμαινόμενον, ἐμβλέψασα αὐ-
τῷ, λέγει. καὶ σὺ μετὰ τοῦ Ναζαρηνοῦ Ἰησοῦ
ἦσθα; ὁ δὲ ἠρνήσατο, λέγων. οὐκ οἶδα, οὐδὲ ἐπί-
ρϟϛ σταμαι τί λέγεις. * καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ
α προαύλιον. καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησε. καὶ ἡ παι-
δίσκη ἰδοῦσα αὐτόν, πάλιν ἤρξατο λέγειν τοῖς
παρεστηκόσιν. ὅτι οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστίν. ὁ δὲ
πάλιν ἠρνεῖτο. καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ
παρεστῶτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ. ἀληθῶς ἐξ αὐ-
τῶν εἶ, καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά
σου ὁμοιάζει. ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ
ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον
ὃν λέγετε. καὶ ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώ-
ρϟζ νησε. * καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος
οὗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. ὅτι πρὶν ἀλέκτο-
ρα φωνῆσαι δίς, ἀπαρνήσῃ με τρίς, καὶ ἐπιβα-
ρϟη λὼν ἔκλαιε. * καὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρωῒ
η συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν
πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων, καὶ ὅλον
ρϟθ τὸ συνέδριον. * δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγ-
α καν καὶ παρέδωκαν τῷ Πιλάτῳ. * καὶ ἐπη-
σ ρώτησεν αὐτὸν ὁ Πιλᾶτος. σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς
α τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ.
σα σὺ λέγεις. * καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιε-
δ ρεῖς πολλά. ὁ δὲ Πιλᾶτος πάλιν ἐπηρώτη-
σεν αὐτόν, λέγων. οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; ἴδε
πόσα σου καταμαρτυροῦσιν. ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκ
ἔτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν Πι-
σβ λᾶτον. * κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς
β ἕνα δέσμιον, ὅνπερ ἠτοῦντο. * ἦν δὲ ὁ λε-
σγ γόμενος Βαραββᾶς, μετὰ τῶν συστασιαστῶν δε-
δ δεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον ἐπεποιή-
κεσαν. καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος, ἤρξατο
αἰτεῖσθαι

blasphemiam. Quid uobis uidetur? Illi
uero omnes condemnauerunt eum esse
reum mortis. Et cœperunt quidam con-
spuere in eum, & obuelare faciem illius,
& colaphis eum cædere, & dicere illi: Di-
μζ uina. Ac ministri alapas illi impingebāt.
Et cū esset Petrus in atrio inferius, uenit
una ancillarum summi sacerdotis, cūq̄
uidisset Petrum calefacientem se, intuita
illum, dicit: Et tu cum Nazareno Iesu fui
sti? At ille negauit, dicēs: Nō noui, neq̄
scio quid dicas. Et exiuit foras in uestibu
lum, & gallus cecinit. Et ancilla cum ui-
disset eum, rursum cœpit dicere his qui
astabāt: Hic ex illis est. At ille rursum ne-
gabat, ac paulo post iterum, qui astabāt,
dicebant Petro: Vere ex illis es, nam &
Galilæus es, & loquela tua conuenit. At
ille cœpit execrari ac deierare, non noui
hominē istum de quo dicitis. Et iterum
gallus cecinit. Recordatusq̄ est Petrus
uerbi quod dixerat illi Iesus: Priusquam
gallus cecinerit bis, abnegabis me ter, cœ
pitq̄ flere. Et confestim diluculo XV.
concilio inito summi sacerdotes cum se-
nioribus & scribis ac toto consessu uin-
ctum Iesum abduxerunt, tradiderunt q̄
Pilato. Et interrogauit eum Pilatus: Tu
es ille rex Iudæorum? At ille respondēs,
dixit illi: Tu dicis. Et accusabant eum
summi sacerdotes de multis. Pilatus au-
tem rursus interrogauit illum, dicens:
Non respondes quicquam? ecce quam
multa aduersus te testantur? Iesus autē
deinde nihil respondit, adeo ut admira-
retur Pilatus. Cæterum in festo dimitte-
bat illis unum uinctum, quēcūq̄ postu-
lassent. Erat autem qui dicebatur Barab
bas, qui cum seditionis autoribus fuerat
uinctus, qui per seditionem cædem pa-
trauerant. Et cū acclamasset turba, cœpit
flagitare

αἰτεῖσθαι, καθὼς ἀεὶ ἐποίει αὐτοῖς. ὁ δὲ πιλᾶ-
τος ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων. θέλετε ἀπολύ-
σω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων; ἐγίνωσκε
γὰρ, ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκασιν αὐ-
σλ τὸν οἱ ἀρχιερεῖς. * οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν
α ὄχλον, ἵνα μᾶλλον τὸν βαραββᾶν ἀπολύ-
σε σῃ αὐτοῖς. * ὁ δὲ πιλᾶτος ἀποκριθεὶς πά-
α λιν, εἶπεν αὐτοῖς. τί οὖν θέλετε ποιήσω, ὃν λέ-
γετε βασιλέα τῶν ἰουδαίων; οἱ δὲ πάλιν ἔ-
κραξαν, σταύρωσον αὐτόν. ὁ δὲ πιλᾶτος ἔλε-
γεν αὐτοῖς. τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ πε-
σϛ ρισσοτέρως ἔκραξαν. σταύρωσον αὐτόν. * ὁ
α δὲ πιλᾶτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκα-
νὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν βαραββᾶν,
καὶ παρέδωκε τὸν ἰησοῦν φραγελλώσας, ἵνα
σζ σταυρωθῇ. * οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐ-
ε τὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὅ ἐστι πραιτώριον, καὶ συγ-
καλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν, καὶ ἐνδύουσιν
αὐτὸν πορφύραν, καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ
πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον, καὶ ἤρξαντο
ἀσπάζεσθαι αὐτόν. * χαῖρε βασιλεῦ τῶν ἰου-
ση δαίων. * καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν
α καλάμῳ, καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ, καὶ τιθέντες
τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ, καὶ ὅτε ἐνέ-
παιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύ-
σθ ραν, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια.
α * καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν, ἵνα σταυρώσωσιν αὐ-
τόν, καὶ ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα σίμω-
σι να κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν
α πατέρα ἀλεξάνδρου καὶ ῥούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυ-
σια ρὸν αὐτοῦ. * καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ γολγο-
δ θᾶ τόπον, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, κρανίου
σιβ τόπος. * καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρ-
α νισμένον οἶνον, ὁ δὲ οὐκ ἔλαβε. * καὶ σταυρώ-
σιγ σαντες αὐτόν, διεμέριζον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,
ι βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτά, τίς τί ἄρῃ. * ἦν
σιδ δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. * καὶ ἦν ἡ ἐ-
α πιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη.
σιε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. * καὶ σὺν αὐτῷ σταυ-
α ροῦσι δύο λῃστάς, ἕνα ἐκ δεξιῶν, καὶ ἕνα ἐξ
σιϛ εὐωνύμων αὐτοῦ. * καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφή, ἡ λέ-
γουσα

flagitare, ut faceret quemadmodum semper fecerat ipsis. Pilatus autem respondit eis, dicens: Vultis dimittam uobis regem illum Iudæorum? Sciebat enim quod propter inuidiā tradidissent illum summi sacerdotes. Summi uero sacerdotes concitauerunt turbam, ut potius Barabbam dimitteret ipsis. Pilatus autem respondens rursum, ait illis: Quid igitur uultis faciam ei, quem dicitis regem Iudæorū? At illi rursum clamauerunt: Crucifige istum. Pilatus autem dicebat illis: Quid enī mali fecit? At illi uehementius clamauerūt: Crucifige eum. Pilatus uero uolens turbæ facere satis, dimisit illis Barabbam, & tradidit Iesum flagellatū, ut crucifigeretur. Milites autem abduxerūt eum intro in atrium, quod est prætoriū, & conuocant totam cohortē, & induunt illum purpura, & circumponunt ei contextam spinis coronam, & cœperunt salutare illum: Aue rex Iudæorū. & uerberabant illius caput arundine, & inspuebāt in illum, & positis genibus adorabant illum. Et cum illusissent ei, exuerunt eum purpura, & induerunt illū uestibus proprijs: & educūt eum, ut crucifigerēt eum. Et coēgerūt prætereuntē quendā Simonem Cyrenensem, qui ueniebat ex agro, patrē Alexandri & Rufi, ut tolleret crucē eius. Et ducūt eum in Golgotha locum, qđ est, si interpretetis, caluariæ locus: & dederūt illi bibere myrrhatū uinum, sed ille nō sumpsit. Cūq; crucifixissent eum, partiti sunt uestiměta eius, mittentes sortem super illa, quis quid tolleret. Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum. Et erat inscriptio causæ illius inscripta: Rex Iudæorū. Et cum eo crucifigunt duos latrones: unū à dextris, & alterum à sinistris eius. Et impleta est scriptura, quæ di-
cit:

μκ περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ σώματος τοῦ κυρίου

σιζ γουσα· καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. * καὶ οἱ
ε παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτόν, κι-
νοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες. οὐὰ
ὁ καταλύων τὸν ναόν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις
οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν, καὶ κατάβα ἀπὸ
σιη τοῦ σταυροῦ. * ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμ-
β παίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμ-
ματέων, ἔλεγον. ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν
οὐ δύναται σῶσαι. ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ
ἰσραὴλ καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα
σιθ ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν. * καὶ οἱ συνεσταυ-
β ρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν. * γενομένης
σκ δὲ ὥρας ἕκτης, σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν
β γῆν, ἕως ὥρας ἐννάτης. * καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐν-
σκα νάτῃ ἐβόησεν ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων·
ε ἐλωΐ, ἐλωΐ, λαμὰ σαβαχθανί. ὅ ἐστι, μεθερμη-
νευόμενον, ὁ θεός μου, ὁ θεός μου, εἰς τί με
ἐγκατέλιπες. καὶ τινὲς τῶν παρεστηκότων ἀκού-
σκβ σαντες, ἔλεγον. ἰδοὺ ἠλίαν φωνεῖ. * δραμὼν
β δὲ εἷς, καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους περιθείς τε
σκγ καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτόν, λέγων· * ἄφετε,
α ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλίας καθελεῖν αὐτόν.
σκδ ὁ δὲ ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην, ἐξέπνευ-
β σε. * καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη
σκε εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. * ἰδὼν δὲ ὁ
β κεντυρίων, ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ, ὅτι
οὕτως κράξας ἐξέπνευσεν, εἶπεν. ἀληθῶς
σκϛ ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ. * ἦσαν
ε δὲ καὶ γυναῖκες, ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι,
ἐν αἷς ἦν μαρία ἡ μαγδαληνή, καὶ μαρία
ἰακώβου τοῦ μικροῦ, καὶ ἰωσῆ μήτηρ, καὶ σα-
λώμη, αἳ καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, ἠκολού-
θουν αὐτῷ, καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι
πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς ἱεροσό-
σκζ λυμα. * καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν μκ
ε παρασκευή, ὅ ἐστι προσάββατον, ἦλθεν ἰωσὴφ
ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας εὐσχήμων βουλευτής,
ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βα-
σιλείαν τοῦ θεοῦ· τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς
πιλᾶτον, καὶ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ.
ὁ δὲ πιλᾶτος ἐθαύμασεν, εἰ ἤδη τέθνηκε,
καὶ

cit: Et cū iniquis deputatus est. & qui præteribant, conuiciabant illi, mouētes capita sua ac dicētes: Væ qui demoliris templū, & in tribus dieb9 extruis: serua teipsum, & descende de cruce. Similiter & summi sacerdotes illudentes inter sese cū scribis, dicebant: Alios seruauit, seipsum seruare nō potest. Christus ille rex Israël descendat nunc de cruce, ut uideamus & credamus. Et qui crucifixi fuerant cū illo, probra iaciebāt in eum. Cū uero facta esset hora sexta, tenebræ ortæ sunt super totā terrā, usq; ad horam nonā. Et hora nona clamauit Iesus uoce magna, dicens: Eloi, eloi, lama sabachthani. quod est, si quis interpretet, Deus meus, deus me9, cur me deseruisti? Et quidā astātiū cū audissēt, dicebāt: Ecce Heliā uocat. Accurrit aūt quidā, & impleta spongia aceto, impositaq; harundini, porrexit illi potū, dicens: Sinite, uideamus an ueturus sit Helias, ad deponendū eum. Iesus autē emissa uoce magna, expirauit. Et uelū templi scissum est in duas partes, à summo usq; ad imū. Cum uidisset aūt Centurio, qui astabat ex aduerso illi, quod sic emisso clamore expirasset, dixit: Vere homo hic filius erat dei. Erant aūt & mulieres è longinquo spectantes, inter quas erat Maria magdalene, & Maria Iacobi parui, & Iose mater, & Salome, quæ etiā cū esset in Galilæa, secutæ fuerāt illū, & ministrauerant ei, aliæq; cōplures quæ simul ascēderant cū eo Hierosolymā. Et cum iam uenisset uespera, qm̄ erat parasceue, quæ præcedit sabbatū, uenit Ioseph ortus ex ciuitate Arimathæa, honestus senator, qui & ipse erat expectans regnū dei, & sumpta audacia, ingressus est ad Pilatum, & petijt ab eo corpus Iesu. Pilatus autem admiratus est, si iam mortuus esset,

&

καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα, ἐπη-
ρώτησεν αὐτὸν, εἰ πάλαι ἀπέθανε. καὶ γνοὺς
ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ σῶμα
σκη τῷ ἰωσήφ. * καὶ ἀγοράσας σινδόνα, καὶ κα-
α θελὼν αὐτὸν ἐνείλησε τῇ σινδόνι. καὶ κατέθη-
κεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ. ὃ ἦν λελατομημένον
ἐκ πέτρας. καὶ προσεκύλισε λίθον ἐπὶ τὴν
σκθ θύραν τοῦ μνημείου. * ἡ δὲ μαρία ἡ μαγδα-
λινὴ καὶ μαρία ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται.
σλ * καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου, μαρία
η ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἰακώβου, καὶ σα-
λώμη, ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀ-
σλα λείψωσιν αὐτόν. * καὶ λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς
α σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον ἀνατεί-
λαντος τοῦ ἡλίου, καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς. τίς
ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ
μνημείου; καὶ ἀναβλέψασαι, θεωροῦσιν ὅτι
ἀποκεκύλισται ὁ λίθος, ἦν γὰρ μέγας σφό-
δρα. καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον, εἶδον
νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς περιβε-
βλημένον στολὴν λευκὴν, καὶ ἐξεθαμβήθη-
σλβ σαν. * ὁ δὲ λέγει αὐταῖς, μὴ ἐκθαμβεῖσθε,
β ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμέ-
νον, ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε. ἴδε ὁ τόπος ὅπου
ἔθηκαν αὐτόν. ἀλλ᾽ ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ πέτρῳ, ὅτι προά-
γει ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄ-
σλγ ψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν. * καὶ ἐξελθοῦσαι
β ταχὺ ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου, εἶχεν δὲ αὐτὰς
τρόμος καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶ-
πον, ἐφοβοῦντο γάρ. Ἀναστὰς δὲ πρωῒ πρώ-
τῃ σαββάτου, ἐφάνη πρῶτον μαρίᾳ τῇ μα-
γδαληνῇ, ἀφ᾽ ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια.
ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλε τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ
γενομένοις πενθοῦσι καὶ κλαίουσι. κἀκεῖνοι
ἀκούσαντες, ὅτι ζῇ καὶ ἐθεάθη ὑπ᾽ αὐτῆς,
σλδ ἠπίστησαν. * Μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐ-
η τῶν περιπατοῦσιν, ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ
μορφῇ, πορευομένοις εἰς ἀγρόν. κἀκεῖνοι ἀ-
πελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς. οὐ-
σλε δὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν. * ὕστερον ἀνακει-
μένοις

& accersito ad se centurione, interrogauit illum, an iam dudum mortuus fuisset. Et re cognita ex centurione, donauit corp9 ipsi Ioseph. Et is mercatus sindonem, depositũ eum inuoluit sindoni, deposuitque in monumento, quod erat excisum e petra. Et aduoluit lapidem ad ostium monumenti. At Maria magdalene & Maria Iose spectabant ubi poneretur.

XVI Et cum praeterisset sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, ut uenirẽt & ungerẽt eum. Et summo diluculo diei primi sabbatorum ueniunt ad monumentum, exorto sole, dicebantque inter sese: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et cum respexissent, uident lapidem esse reuolutum: nam erat magnus ualde. Et ingressae in monumentũ, uiderunt adolescentẽ sedentẽ à dextris, amictum stola candida, & expauerunt. At ille dicit eis: Ne expauescatis, Iesum quaeritis Nazarenum, qui fuit crucifixus: surrexit, nõ est hic: ecce locus, ubi posuerant illum. Sed abite, dicite discipulis eius & Petro, quod ille praecedit uos in Galilaeam, illic eum uidebitis, sicut dixit uobis. Et abeuntes cito fugerunt à monumento. Habebat enim illas tremor & stupor, neque cuiquam quicquam dicebant. timebant enim. Cum surrexisset autem Iesus mane, primo die sabbati, apparuit primũ Mariae magdalenae, de qua eiecerat septẽ daemonia. Illa profecta, renunciauit iis, qui cum illo fuerant lugentibus ac flentibus. Et illi cum audissent, quod uiueret, ac uisus esset ab illa, non crediderunt. Post haec autẽ duobus ex ipsis ambulantibus, apparuit in alia forma, euntibus rus. Et illi abierũt, ac renunciarũt reliquis: nec his illi crediderũt. Postea discũ-bẽtib9

μένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφανερώθη, καὶ ὠνεί-
δισε τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, καὶ σκληροκαρδίαν,
ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον, οὐκ
ἐπίστευσαν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες εἰς τὸν
κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλι-
ον πάσῃ τῇ κτίσει. ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς
σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται.
σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παρακολουθή-
σει, ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦ-
σι, γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς, ὄφεις ἀροῦ-
σι, κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐ-
τοὺς βλάψει. ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσου-
σι, καὶ καλῶς ἕξουσιν. ὁ μὲν οὖν κύριος
μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη εἰς τὸν
οὐρανὸν, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ.
ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες, ἐκήρυξαν πανταχοῦ,
τοῦ κυρίου συνεργοῦντος, καὶ τὸν λόγον
βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων
σημείων.

bẽtibus illis undecim apparuit: & exprobrauit illis incredulitatem suã, & cordis duriciem: quod his qui ipsum uidissent resurrexisse, non credidissent. Et dicebat eis: Ite in mundum uniuersum, & praedicate euangelium omni creaturae: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui uero nõ crediderit, condemnabitur. Porrò signa eos qui crediderint, haec subsequentur: Per nomen meum daemonia eijcient: linguis loquentur nouis: serpẽtes tollent. Et si quid letale biberint, nõ nocebit eis. Super aegrotos manus imponẽt, & bene habebunt. Itaque dominus quidẽ postquam locutus fuisset eis, receptus est in coelum, & consedit à dextris dei. Illi uero egressi, praedicauerunt ubique, domino cooperante, & sermonem confirmante per signa subsequentia.

ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ
ΤΕΛΟΣ.

EVANGELII SECVN-
DVM MARCVM,
FINIS.

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ ΚΑΤΑ ΣΩΦΡΟΝΙΟΝ.

Λουκᾶς ἰατρὸς ἀντιοχεὺς, καθὼς τὰ συγγράμματα αὐτοῦ δηλοῖ, τὴν ἑλληνικὴν οὐκ ἄπειρος, συνδιαστὴς παύλου ἀποστόλου, καὶ πάσης αὐτοῦ τῆς ἀποδημίας ἀκόλουθος, συνέταξεν εὐαγγέλιον, περὶ οὗ αὐτὸς παῦλος, ἐπιστέλλων φησί· συνεπέμψαμεν μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ πάσας τὰς ἐκκλησίας. καὶ πρὸς τοὺς κολοσσαεῖς, ἀσπάζεται ὑμᾶς λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητός. καὶ πρὸς τιμόθεον, λουκᾶς ἐστι μετ' ἐμοῦ μόνος. καὶ ἕτερον δὲ ἐξέδωκε τεῦχος διαίρετον, ἐπιγράψας πράξεις ἀποστόλων, ὧν ἡ ἱστορία ἕως διετίας διάγοντος ἐν τῇ ῥώμῃ παύλου ἐκτείνεται, τουτέστιν, ἕως τετάρτου νέρωνος ἐνιαυτοῦ. ἀφ' ὧν πεπείσμεθα ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, τὴν βίβλον συντετάχθαι. ἡ γὰρ περίοδος παύλου καὶ θέκλας, καὶ πᾶς ὁ μῦθος ὡσανεὶ λέοντος βαπτισθέντος, εἰς τὰς ἀποκρύφους γραφὰς ἐψηφίσθησαν. οὐ γὰρ ἐνεχώρει τὸν ἀχώριστον τοῦ ἀποστόλου, μεταξὺ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ πράξεων τοῦτο ἠγνοηκέναι. ἀλλὰ καὶ τερτυλλιανὸς ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἀναφέρει πρεσβύτερόν τινα ἐν τῇ ἀσίᾳ, σπουδαστὴν παύλου ἀποστόλου, ἐλεγχθέντα ἐπὶ ἰωάννου, διὰ τῆς παρ' αὐτοῦ συνταγείσης βίβλου, ὡμολογηκέναι φίλτρῳ κατεχόμενον παύλου, τοῦτο πεποιηκέναι, διὸ καὶ ἐκβεβλῆσθαι. τοῦτον τινὲς ὑπολαμβάνουσιν. ὁσάκις γὰρ παῦλος ἐν ταῖς οἰκείαις ἐπιστολαῖς λέγει, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, δῆλον ὡς περὶ τοῦ τεύχους τοῦ κατὰ λουκᾶν σημαίνει. καὶ λουκᾶν οὐ μόνον παρὰ τοῦ ἀποστόλου παύλου μεμαθηκέναι τὸ εὐαγγέλιον, διὰ μετὰ τοῦ κυρίου τηνικαῦτα ἐν τῷ σώματι μὴ γενομένου, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων, ὅπερ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἰδίου συντάγματος περιφανῶς λέγει. καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται. τοιγαροῦν τὸ εὐαγγέλιον καθὼς ἀκήκοεν ἔγραψε. τὰς δὲ πράξεις τῶν ἀποστόλων, καθὰ ἱστόρησεν αὐτὸς, καὶ συνέταξεν. ἠνέχθη τὰ λείψανα αὐτοῦ, καὶ ἀπετέθη ἐν κωνσταντινουπόλει, εἰς τὴν πόλιν τῷ εἰκοστῷ κωνσταντίνου ἐνιαυτῷ, τὸ τούτου σῶμα μετὰ τῶν λειψάνων ἀνδρέου τοῦ ἀποστόλου μετηνέχθη.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ.

Λουκᾶς ὁ θεῖος, ἀντιοχεὺς μὲν ἦν, ἰατρὸς δὲ, καὶ τὴν ἔξω σοφίαν πολὺς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ἑβραϊκὴν παιδείαν ἐξησκήσατο, τοῖς ἱεροσολύμοις ἐπιφοιτήσας, ὅτε δὴ καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἐδίδασκεν. ὥστε φασί τινες, ἕνα καὶ αὐτὸν γενέσθαι τῶν ἑβδομήκοντα ἀποστόλων, καὶ ἐκ νεκρῶν δὲ ἀναστάντι τῷ χριστῷ συναντῆσαι μετὰ κλεόπα. ἀναληφθέντος δὲ τοῦ κυρίου, καὶ τῷ παύλῳ πιστεύσαντος, γενέσθαι συνέκδημον αὐτοῦ. φημὶ δὲ τοῦ παύλου, καὶ δὴ συγγράψασθαι τὸ εὐαγγέλιον μετὰ πάσης ἀκριβείας. ὡς καὶ αὐτὸ τὸ προοίμιον αὐτοῦ ἐμφαίνει, μετὰ πεντεκαίδεκα ἔτη τῆς τοῦ χριστοῦ ἀναλήψεως. γράφει δὲ πρὸς θεόφιλον συγκλητικὸν ὄντα, καὶ ἄρχοντα ἴσως. τὸ γὰρ κράτιστος ἐπὶ τῶν ἀρχόντων καὶ ἡγεμόνων ἐλέγετο. ὡς καὶ ὁ παῦλος φησὶ πρὸς τὸν ἡγεμόνα φῆστον. κράτιστε φῆστε. καὶ πᾶς δὲ ἄνθρωπος θεοφιλὴς, καὶ κράτει κατὰ παθῶν ἀναδεξάμενος, θεόφιλος ἐστι κράτιστος, ὃς καὶ ἄξιος τῷ ὄντι ἐστὶν ἀκούειν τοῦ εὐαγγελίου.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.

α ΕΠΕΙΔΗΠΕΡ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, καθὼς παρέδωσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι, ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς καθεξῆς σοι γράψαι κράτιστε θεόφιλε, ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἡρῴδου τοῦ βασιλέως τῆς ἰουδαίας, ἱερεύς τις ὀνόματι ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας ἀβιά. καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων ἀαρὼν, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐλισάβετ. ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι. καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἡ ἐλισάβετ ἦν στεῖρα, καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν. ἐγένετο δὲ, ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ θεοῦ, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας, ἔλαχε τοῦ θυμιᾶσαι, εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου, καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν προσευχόμενον

EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

QVONIAM cõplures aggressi sunt cõtexere narrationẽ earum quæ inter nos certissimæ fidei sunt, rerum, sicuti tradiderũt nobis hi qui ab initio suis oculis uiderant, ac pars aliqua fuerant eorum quæ narrabantur: uisum est & mihi, ut, cũctis ab initio exacta diligẽtia peruestigatis, deinceps tibi scriberem optime Theophile, quo agnoscas eorũ de qbꝰ edoctꝰ fueras, certitudinẽ. Erat in diebus Herodis regis Iudææ, sacerdos quidã nomine Zacharias, de uice Abia, & uxor illiꝰ de filiabus Aaron, & nomẽ eius Elizabet. Erãt aũt iusti ambo corã deo, uersantes in omnibus præceptis & iustificatiõibus dñi irreprehẽsibiles: nec erat illis proles, eo q̃ esset Elizabet sterilis, & ambo prouectæ iã essent ætatis. Factum est autẽ, cũ sacerdotio fungeret̃ Zacharias in ordine uicis suæ coram deo, secundũ cõsuetudinẽ functionis sacerdotalis, sors illi obuenit: ut odores incẽderet, ingressus in templũ dñi, & omnis multitudo populi precabat̃

ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος. ὤφθη δὲ αὐ-
τῷ ἄγγελος κυρίου, ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυ
σιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. καὶ ἐταράχθη
ζαχαρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐ
τόν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος. μὴ φο
βοῦ ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου,
καὶ ἡ γυνή σου ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ
καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰωάννην, καὶ ἔσται χα
ρά σοι, καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ
γεννήσει αὐτοῦ χαρήσονται. ἔσται γὰρ μέγας
ἐνώπιον κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ
πίῃ. καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι
ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν
ἰσραὴλ ἐπιστρέψει πρὸς κύριον τὸν θεὸν αὐ-
τῶν. καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν
πνεύματι καὶ δυνάμει ἠλίου, ἐπιστρέψαι καρδί
ας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονή-
σει δικαίων, ἑτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευα
σμένον. καὶ εἶπε ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγε-
λον. κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι
πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν
ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγε
λος, εἶπεν αὐτῷ. ἐγώ εἰμι γαβριὴλ ὁ πα
ρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ ἀπεστάλην λα
λῆσαι πρός σε, καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα.
καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος λα-
λῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν
οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πλη-
ρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. καὶ ἦν ὁ λα
ὸς προσδοκῶν τὸν ζαχαρίαν, καὶ ἐθαύμαζον
ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ. ἐξελθὼν δὲ
οὐκ ἠδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς. καὶ ἐπέγνωσαν,
ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ. καὶ αὐτὸς
ἦν διανεύων αὐτοῖς, καὶ διέμενε κωφός. καὶ ἐγέ
νετο, ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας
αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. μετὰ δὲ ταύ
τας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν ἐλισάβετ ἡ γυνὴ
αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγου
σα, ὅτι οὕτως μοι πεποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡ-
μέραις, αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν τὸ ὄνειδός μου ἐν
ἀνθρώποις. ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη
ὁ ἄγγελος

foris tēpore thymiamatis. Apparuit au-
tem illi angelus dñi, stans à dextris alta-
ris, in quo thymiamata solent adoleri. Et
Zacharias turbatus est eo uiso, ac timor
irruit super eum. Ait autē ad illum ange-
lus: Ne timeas Zacharia, quoniā exau-
dita est deprecatio tua. Vxorq; tua Eli-
zabet pariet tibi filium, & uocabis nomē
eius Iohannē: & erit gaudiū tibi, & exul-
tatio: & multi super eius natiuitate gau-
debunt. Erit enim magnus coram domi
no, & uinum siceramq; non bibet. Et spi-
ritu sancto replebitur iam inde ab utero
matris suæ, multosq; filiorum Israël con
uertet ad dominū deum ipsorū. Et ipse
præcedet ante illum cum spiritu & uirtu-
te Heliæ, ut conuertat corda patrum in fi-
lios, & inobediētes ad prudentiam iusto
rum, ut paret dño plebem perfectam. Et
dixit Zacharias ad angelum: Quo argu
mento istuc cognoscam? ego enim sum
senex, & uxor mea prouectæ ætatis est.
Ac respōdens angelus dixit ei: Ego sum
Gabriel, qui asto in conspectu dei, mis-
susq; sum ut loquar ad te, & hæc tibi læ-
ta nunciē. Et ecce futurū est, ut sis tacitus,
nec fari possis ad eum usq; diē quo hæc
fiant, eo quod nō credidisti uerbis meis,
quæ implebūtur in tempore suo. Et erat
populus expectans Zachariam, & mira
bant quod moraret in templo. Egressus
autem nō poterat loqui illis. Et cognoue
runt, quod uisionē uidisset in templo. Et
ipse innuebat illis, permansitq; mutus.
Et accidit, ut impleti sunt dies officij eius,
abijt in domum suam. Post hos autem
dies concepit Elizabet uxor eius, & occul
tabat se mensibus quinq; dicens: Sic fecit
mihi dominus in diebus, quibus me re-
spexit, ut auferret probrum meum inter
homines. In mense autē sexto missus est
angelus

ὁ ἄγγελος γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πό-
λιν τῆς γαλιλαίας, ᾗ ὄνομα ναζαρὲθ, πρὸς
παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα ἰω-
σὴφ, ἐξ οἴκου δαβίδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρ-
θένου μαριάμ. καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς
αὐτὴν, εἶπεν. χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ κύρι-
ος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. ἡ
δὲ ἰδοῦσα, διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ.
καὶ διελογίζετο, ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς
οὗτος. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ. μὴ φοβοῦ
μαριάμ, εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. ἰδοὺ
συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις
τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν. οὗτος ἔσται μέγας, καὶ
υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται. καὶ δώσει αὐτῷ κύρι-
ος ὁ θεὸς τὸν θρόνον δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ,
καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶ-
νας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.
εἶπεν δὲ μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον. πῶς ἔ-
σται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; καὶ ἀπο-
κριθεὶς ὁ ἄγγελος, εἶπεν αὐτῇ. πνεῦμα ἅγι-
ον ἐπελεύσεται ἐπί σε, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπι-
σκιάσει σοι. διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον, κλη
θήσεται υἱὸς θεοῦ. καὶ ἰδοὺ ἐλιζάβετ ἡ συγγε-
νής σου, καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρᾳ αὐ-
τῆς. καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλου-
μένῃ στείρᾳ, ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ
θεῷ πᾶν ῥῆμα. εἶπεν δὲ μαριὰμ, ἰδοὺ ἡ δού-
λη κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. καὶ
ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος. ἀναστᾶσα δὲ μα
ριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐπορεύθη εἰς
τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πόλιν ἰούδα, καὶ
εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ζαχαρίου, καὶ ἠσπάσατο
τὴν ἐλιζάβετ. καὶ ἐγένετο, ὡς ἤκουσεν ἐλιζάβετ
τὸν ἀσπασμὸν τῆς μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέ-
φος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς. καὶ ἐπλήσθη πνεύμα
τος ἁγίου ἡ ἐλισάβετ, καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ
μεγάλῃ, καὶ εἶπεν. εὐλογημένη σὺ ἐν γυναι
ξὶ, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.
καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ
κυρίου μου πρός με; ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ
τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν
ἐν

angelus Gabriel à deo in ciuitatem Ga-
lilææ, cui nomen Nazareth, ad uirginem
desponsam uiro, cui nomen erat Ioseph,
de domo Dauid, ac nomē uirginis Ma-
ria. Et ingressus angelus ad eam, dixit:
Aue gratiosa, dominus tecum, benedi-
cta tu inter mulieres. Illa uero cum uidis-
set, turbata est super oratione eius, & co-
gitabat, qualis esset illa salutatio. Et ait
angelus ei: Ne timeas Maria, nacta es
enim gratiam apud deum. Ecce cōcipies
in utero, & paries filium, ac uocabis no-
men eius Iesum. Is erit magnus, & filius
altissimi uocabitur. Et dabit illi dñs deus
sedem Dauid patris ipsius, regnabitque
super domum Iacob in æternū, & regni
eius nō erit finis. Dixit aūt Maria ad an
gelū: Quomodo erit istud, quādoquidē
uirum nō cognosco? Et respōdens ange-
lus, dixit ei: Spiritus sanctus superueniet
in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi.
Quapropter & quod nascet sanctū, uo-
cabitur filius dei. Atq; ecce Elizabet cō-
gnata tua, & ipsa concepit filium in sene-
ctute sua, & hic mēsis est sextus illi, quæ
dicebat sterilis, quia nō erit impossibile
apud deum omne uerbum. Dixit autem
Maria: Ecce ancilla dñi, fiat mihi secūdū
uerbum tuū. Ac discessit ab illa angelus.
Exurgens aūt Maria in diebus his, abijt
in montana cum festinatione in ciuitatē
Iuda, & intrauit in domū Zachariæ, ac
salutauit Elizabet. & factum est, ut audi-
uit salutatione Mariæ Elizabet, salijt in-
fans in utero eius. Et repleta est spiritu
sancto Elizabet, exclamauitq; uoce ma-
gna, & dixit: Benedicta tu inter mulie-
res, & benedictus fructus uentris tui. Et
unde hoc mihi, ut ueniat mater domini
mei ad me? Ecce enim ut facta est uox sa
lutationis tuæ in auribus meis, exultauit
præ

ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ μου.
καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα, ὅτι ἔσται τελείωσις
τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου, καὶ εἶ-
πε μαριάμ. μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν κύρι-
ον, καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ
τῷ σωτῆρί μου, ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν τα-
πείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ. ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ
νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί. ὅτι ἐποίη-
σέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ
ὄνομα αὐτοῦ. καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰν
καὶ γενεὰν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. ἐποίησε
κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑ-
περηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν. καθεῖλε
δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς.
πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦν-
τας ἐξαπέστειλε κενούς. ἀντελάβετο ἰσραὴλ
παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους. καθὼς ἐλά-
λησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ ἀβραὰμ
καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα. ἔμεινε δὲ
μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς, καὶ ὑπέ-
στρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. τῇ δὲ ἐλισάβετ ἐ-
πλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέννη-
σεν υἱόν. καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγε-
νεῖς αὐτῆς, ὅτι ἐμεγάλυνε κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ
μετ' αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ. καὶ ἐγένετο ἐν
τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ, ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον,
καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ ζαχαρίαν. καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ
αὐτοῦ, εἶπεν, οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται ἰωάννης.
καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ἐν τῇ
συγγενείᾳ σου, ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τού-
τῳ. ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τὸ, τί ἂν θέ-
λοι καλεῖσθαι αὐτόν. καὶ αἰτήσας πινακίδιον
ἔγραψε, λέγων. ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ.
καὶ ἐθαύμασαν πάντες. ἀνεῴχθη δὲ τὸ στό-
μα αὐτοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ
ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν. καὶ ἐγένετο ἐπὶ
πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας αὐτούς
καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς ἰουδαίας διελαλεῖ-
το πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἔθεντο πάν-
τες οἱ ἀκούσαντες, ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν,
λέγοντες,

prę gaudio infans in utero meo. Et bea-
ta quæ credidit, quoniam perficientur ea
quæ dicta sũt ei à domino. Et ait Ma-
ria: Magnificat anima mea dominũ. Et
exultauit spiritus meus in deo seruatore
meo: Quia respexit ad humilitatẽ ancil-
læ suæ. ecce enĩ ex hoc beatam me dicent
omnes generatiões. Quia fecit mihi ma-
gnifica qui potens est, & sanctum nomẽ
eius: Et misericordia eius in progeniem
& progeniem, timentibus ipsum. Præsti-
tit robur per brachium suũ, dispersit su-
perbos cogitatione cordis ipsorum. De-
traxit potentes de sedibus, & euexit hu-
miles. Esurientes impleuit bonis, & diui-
tes dimisit inanes. Suscepit Israël puerũ
suũ, ut memor esset misericordiæ. Sicut
locutus est ad patres nostros, ipsi Abra-
ham & semini eius in æuum. Mansit au-
tem Maria cum illa circiter mensibus tri-
bus, & reuersa est in domum suam. Eliza-
betæ uero impletũ est tempus pariendi,
& peperit filium. Et audierũt uicini & co-
gnati eius, q; magnifice dominus miseri-
cordia sua usus esset erga illam, & gratu-
labantur ei. Et factum est in die octauo,
uenerunt ad circũcidendum puerum, &
uocabãt eum nomine patris sui Zacha-
riam. Et respõdens mater eius dixit: Ne-
quaquàm, sed uocabit Iohãnes. Et dixe-
runt ad illã: Nemo est in cognatiõe tua,
quid uocet isto nomine. Innuebant aũt
patri eius, quid uellet uocari eũ. Isq; po-
stulatis tabellis scripsit, dicens: Iohannes
est nomen eius. Et admirati sunt uniuer-
si. Apertum est autem os eius ilico, & lin-
gua eius, & loquebat laudans deum. Et
peruasit timor p omnes uicinos eorum,
& per omnẽ montanam regionẽ Iudææ
diuulgabant oĩa uerba hæc, & posue-
runt omnes qui audierant, in corde suo.
dicẽtes.

α περὶ τῆς ἀπογραφῆς.

λέγοντες, τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ
χεὶρ κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ. καὶ ζαχαρίας ὁ πα-
τὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου, καὶ
προεφήτευσε, λέγων. εὐλογητὸς κύριος ὁ θε-
ὸς τοῦ ἰσραήλ, ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε
λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ. καὶ ἤγειρε κέρας
σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ δαβὶδ τοῦ παι-
δὸς αὐτοῦ. καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν
ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ, σω-
τηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ χειρὸς πάν-
των τῶν μισούντων ἡμᾶς. ποιῆσαι ἔλεος
μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι δι-
αθήκης ἁγίας αὐτοῦ. ὅρκον ὃν ὤμοσε πρὸς
ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν, τοῦ δοῦναι ἡμῖν,
ἀφόβως ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ῥυσθέν-
τας, λατρεύειν αὐτῷ, ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιο-
σύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς
ζωῆς ἡμῶν. καὶ σὺ παιδίον προφήτης ὑψί-
στου κληθήσῃ, προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου
κυρίου ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ. τοῦ δοῦναι γνῶ-
σιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἐν ἀφέσει ἁμαρ-
τιῶν αὐτῶν, διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡ-
μῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕ-
ψους, ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θα-
νάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας
ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης. τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε
καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρή-
μοις, ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν
ἰσραήλ. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεί- α
ναις, ἐξῆλθε δόγμα παρὰ καίσαρος αὐγού-
στου, ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.
αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύον-
τος τῆς συρίας κυρηνίου. καὶ ἐπορεύοντο
πάντες ἀπογράφεσθαι ἕκαστος εἰς τὴν ἰδί-
αν πόλιν. ἀνέβη δὲ καὶ ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς γαλι-
λαίας, ἐκ πόλεως ναζαρέθ, εἰς τὴν ἰουδαίαν,
εἰς πόλιν δαβίδ, ἥτις καλεῖται βηθλεέμ, διὰ
τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς δαβίδ,
ἀπογράψασθαι σὺν μαριὰμ τῇ μεμνηστευ-
β μένῃ αὐτῷ γυναικί, οὔσῃ ἐγκύῳ. * ἐγένε-
κ το δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν
αἱ ἡμέραι

dicentes: Quis nam puer hic erit? Et ma-
nus dñi erat cũ illo. Et Zacharias pater
eius repletus est spiritu sancto, prophe-
tauitq;, dicens: Laudandus dñs deus Is-
raël, quia uisitauit & fecit redemptiõem
populo suo. Et erexit cornu salutis no-
bis, in domo Dauid pueri sui. Sicut lo-
cutus est p os sanctorũ, qui à seculo fue-
runt prophetarũ suorum. Fore ut serua-
remur ab inimicis nostris, & de manu
omniũ qui oderunt nos: Ut uteret mise-
ricordia erga patres nostros, ac memor
esset testamenti sui sancti, præstaretq; Ius-
iurandũ quod iurauit ad Abrahã patrẽ
nostrũ, ac daret nobis: Ut sine timore, de
manu inimicorũ nostrorũ liberati, serui-
remus ipsi: Cũ sanctitate & iustitia corã
ipso, cũctis diebus uitæ nostræ. Et tu pu-
er, propheta altissimi uocaberis, præibis
enĩ ante faciẽ dñi, ad parandũ uias eius:
Ad dandã scientiã salutis populo ipsius,
p remissionẽ peccatorũ eius: Per uiscera
misericordiæ dei nostri, quibus uisitauit
nos oriens ex alto: Ut illucesceret his qui
in tenebris & umbra mortis sedebant, ad
dirigẽdos pedes nostros in uiã pacis. Pu-
er aũt crescebat & corroborabatur spiri-
tu, & erat in desertis, donec ueniret dies,
quo ostendendus erat apud Israëlitas.
Factum est autem in diebus illis: Exijt II
decretũ à cæsare Augusto, ut censeretur
totus orbis. Hæc descriptio prima facta
est præside Syriæ Cyrenio. Et ibant o-
mnes ut profiterent in suam quisq; ciui-
tatem. Ascendit autem & Ioseph à Ga-
lilæa, de ciuitate Nazareth, in Iudæam:
in ciuitatem Dauid, quæ uocatur Bethle-
em, eo qđ esset de domo & familia Da-
uid, ut profiteretur cum Maria despon-
sa sibi uxore, quæ erat prægnans. Acci-
dit autem cum essent ibi, completi sunt
dies

αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν. καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν
αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐ
γ τόν.* καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διό
τι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.
β καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀ
γραυλοῦντες, καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς
νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ ἄγ
γελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου
περιέλαμψεν αὐτούς. καὶ ἐφοβήθησαν φόβον
μέγαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος, μὴ φο
βεῖσθε. ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν
μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐ
τέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ, ὅς ἐστι χριστὸς
κύριος, ἐν πόλει δαβίδ. καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ
σημεῖον. εὑρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμέ
νον, κείμενον ἐν φάτνῃ. καὶ ἐξαίφνης ἐγένε
το σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρα
νίου, αἰνούντων τὸν θεόν, καὶ λεγόντων. δόξα
ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἀνθρώποις
εὐδοκία. καὶ ἐγένετο, ὡς ἀπῆλθον ἀπ᾽ αὐτῶν
εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι
οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους. Διέλθω
μεν δὴ ἕως βηθλεέμ, καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦ
το τὸ γεγονός, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν.
καὶ ἦλθον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦρον τήν τε μα
ριὰμ καὶ τὸν ἰωσήφ, καὶ τὸ βρέφος κείμενον
ἐν τῇ φάτνῃ. ἰδόντες δὲ, διεγνώρισαν περὶ
τοῦ ῥήματος, τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς πε
ρὶ τοῦ παιδίου τούτου. καὶ πάντες οἱ ἀ
κούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων
ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς. ἡ δὲ μαριὰμ
πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα, συμ
βάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. καὶ ὑπέστρε
ψαν οἱ ποιμένες, δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες
τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον,
καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς. καὶ ὅτε ἐπλή
σθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν τὸ παι
δίον, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦς, τὸ
κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆ
ναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ. καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν
αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν κατὰ τὸν
νόμον

dies pariendi. Et peperit filium suum pri
mogenitum, ac fascijs eum inuoluit, recli
nauitque eum in præsepi, quod non esset
eis locus in diuersorio. Et pastores erant
in regione eadem uigilantes, & excuban
tes excubias nocte super gregem suum.
Et ecce angelus domini astitit illis, & cla
ritas dñi circumfulsit illos, & timuerunt
timore magno. Et dixit illis angelus: Ne
timeatis. Ecce enim annuncio uobis gau
dium magnum, quod futurum est toti
populo, quia natus est uobis hodie ser
uator, qui est Christus dominus, in ciui
tate Dauid. Et hoc uobis signum: Inue
nietis infantem fascijs inuolutum, posi
tum in præsepi. Et subito facta est cum
angelo multitudo militiæ cœlestis, lau
dantium deum & dicentium: Gloria in
altissimis deo, ac in terra pax, hominibus
bona uoluntas. Et factum est, ut discesse
runt ab eis angeli in cœlum, & homines
pastores loquebant inter sese: Transea
mus iam Bethleem usque, & uideamus
hoc quod audimus accidisse, quod domi
nus aperuit nobis. Et uenerunt festinan
tes, & inuenerũt Mariã & Ioseph, & infã
tem positũ in præsepi. Cũ uidissent au
tẽ, diuulgauerunt de uerbo, quod dictũ
erat ipsis de puero hoc. Et omnes qui
audierunt mirati sunt, de his quæ dicta
erant à pastoribus ad ipsos. Porrò Ma
ria conseruabat omnia uerba hæc, con
ferens in corde suo. Et reuersi sunt pasto
res, glorificantes ac laudantes deum su
per omnibus, quæ audierant & uiderant,
ita ut dictum fuerat ipsis. Et postquam con
summati sunt dies octo ut circũcideretur
puer, uocatũ est nomen eius Iesus, quod
uocatum erat ab angelo priusquam in
utero cõciperetur. Et posteaquam completi
fuissent dies purgationis eorũ secũdum
legem

νόμον μωσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς ἱεροσό
λυμα, παραστῆσαι τῷ κυρίῳ, καθὼς γέγρα
πται ἐν νόμῳ κυρίου. ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον
μήτραν, ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται, καὶ
τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ
κυρίου, ζεῦγος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσοὺς περι
στερῶν. καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν ἱερουσαλήμ,
ᾧ ὄνομα σιμεών. καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δί
καιος καὶ εὐλαβής, προσδεχόμενος παράκλη
σιν τοῦ ἰσραήλ, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐπ᾽ αὐ
τόν. καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ
πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον, πρὶν ἴδῃ
τὸν χριστὸν κυρίου. καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι
εἰς τὸ ἱερόν. καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς
τὸ παιδίον ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ
εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐδέ
ξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλό
γησε τὸν θεόν, καὶ εἶπεν. Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦ
λόν σου δέσποτα κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ.
ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου,
ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λα
ῶν, φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν
λαοῦ σου ἰσραήλ. καὶ ἦν ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ
αὐτοῦ θαυμάζοντες, ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ
αὐτοῦ. καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς σιμεών, καὶ εἶπε
πρὸς μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ. ἰδοὺ οὗτος
κεῖται εἰς πτῶσιν, καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν
τῷ ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον.
καί σου δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομ
φαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν
καρδιῶν διαλογισμοί. καὶ ἦν ἄννα προφῆτις
δ θυγάτηρ φανουήλ ἐκ φυλῆς ἀσήρ, αὕτη προ
βεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη με
τὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς. καὶ
αὕτη χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, ἣ
οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστείαις καὶ δεήσε
σι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. καὶ αὕτη
αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα, ἀνθωμολογεῖτο τῷ
κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσ
δεχομένοις λύτρωσιν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὡς
ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ὑπέ
στρεψαν

legem Mosi, adduxerũt eum Hierosoly
mam, ut sisterẽt eum dño, sicut scriptum
est in lege dñi: Omne masculinũ adape
riens uuluam, sanctum dño uocabitur. &
ut darẽt hostiam secundũ quod dictum
est in lege dñi, par turturũ aut duos pul
γ los columbarũ. Et ecce homo erat Hiero
solymis, cui nomẽ Simeon. & homo iste
iustus ac pius, expectans consolationem
Israël, & spiritus sanctus erat super eum.
Et responsum acceperat à spiritu sancto,
non uisurũ se mortem, nisi prius uideret
Christũ dñi. Et uenit per spiritũ in tẽplũ.
Et cum induceret puerũ Iesum parentes,
ut facerẽt secundũ cõsuetudinẽ legis, pro
eo, ipse quoque accepit eum in ulnas suas
& laudauit deũ, ac dixit: Nunc dimittis
seruũ tuũ dñe secundũ uerbũ tuũ in pa
ce: quia uiderũt oculi mei salutare tuum.
quod parasti ante faciẽ omniũ populorũ,
lumen ad reuelationẽ gentium, & gloriã
plebis tuæ Israël. Et erat pater & mater
eius mirantes super his, quæ dicebantur de
illo: Et benedixit illis Simeon. & dixit ad
Mariã matrẽ eius: Ecce positus est hic in
ruinam, & in resurrectionẽ multorum in
Israël, & in signũ cui cõtradicitur. Quin &
tuam ipsius animã penetrabit gladius,
ut retegantur ex multis cordibus cogita
tiones. Et erat Anna prophetissa filia Pha
nuël de tribu Aser. Hæc processerat in
multam ætatẽ, & uixerat cum uiro annis
septẽ à uirginitate sua. Et hæc uidua an
norum ferme octogintaquatuor, quæ
nõ discedebat de templo, ieiunijs ac de
precationibus seruiens nocte ac die. Et
hæc, eadem hora superueniens, uicissim
confitebatur domino, & loquebatur de
illo omnibus qui expectabant redem
ptionem Hierosolymis. Et ut perfece
runt omnia secundum legem domini, re
I uersi

στρεψαν εἰς τὴν γαλιλαίαν εἰς πόλιν αὐτῶν
ναζαρέθ. τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο
τῷ πνεύματι, πληρούμενον σοφίας, καὶ χά-
ρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό. καὶ ἐπορεύοντο οἱ γο-
νεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ
τοῦ πάσχα. καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀ-
ναβάντων αὐτῶν εἰς ἱεροσόλυμα κατὰ τὸ ἔ-
θος τῆς ἑορτῆς, καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέ-
ρας ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτούς, ὑπέμεινεν ἰη-
σοῦς ὁ παῖς ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνω-
σαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ. νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν
τῇ συνοδίᾳ εἶναι, ἦλθον ἡμέρας ὁδόν, καὶ
ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσιν, καὶ ἐν
τοῖς γνωστοῖς, καὶ μὴ εὑρόντες αὐτόν, ὑπέ-
στρεψαν εἰς ἱερουσαλήμ, ζητοῦντες αὐτόν.
καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας τρεῖς, εὗρον αὐτὸν
ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν δι-
δασκάλων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπε-
δ̄ ρωτῶντα αὐτούς. * ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ
ϛ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀ-
ποκρίσεσιν αὐτοῦ. καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξε-
ε̄ πλάγησαν. * καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ
ι εἶπε, τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ
ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν
σε. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. τί ὅ, τι ἐζητεῖ-
τέ με; οὐκ ᾔδειτε, ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός
μου δεῖ εἶναί με; καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ
ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. καὶ κατέβη μετ'
αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς ναζαρέθ, καὶ ἦν ὑπο-
τασσόμενος αὐτοῖς. ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ διετή-
ρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ
αὐτῆς. καὶ ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλι-
κίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.
ς̄ * ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμο-
γ νίας τιβερίου καίσαρος, ἡγεμονεύοντος πον-
τίου πιλάτου τῆς ἰουδαίας, καὶ τετραρχοῦντος
τῆς γαλιλαίας ἡρώδου, φιλίππου δὲ τοῦ
ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετραρχοῦντος τῆς ἰτουραίας
καὶ τραχωνίτιδος χώρας, καὶ λυσανίου τῆς ἀβι-
ληνῆς τετραρχοῦντος, ἐπ' ἀρχιερέων ἄννα καὶ
καϊάφα, ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ ἰωάννην τὸν
τοῦ ζαχαρίου

uersi sunt in Galilæam in ciuitatem suā
Nazareth. Puer autē succrescebat corro-
borabaturq́ spiritu, & implebatur sapiē
tia, & gratia dei erat super illum. Et ibant
parētes eius quotannis Hierosolymam
in die festo paschæ. Et cum factus esset
annorum duodecim, ascendentibus illis
Hierosolymam secundū consuetudinem
diei festi, consummatisq́ diebus cum re
dirent illi, remansit puer Iesus Hierosoly
mis, & nō cognouerūt parentes eius. Cæ
terum rati illum esse in comitatu, uene-
runt itinere diei, & requirebant eum in-
ter cognatos & inter notos. Et cum non
inuenissent eum, reuersi sunt Hierosoly-
mam, quærentes eum. Et accidit post tri-
duum, inuenerūt illum in templo seden-
tem in medio doctorū, audientem illos,
& interrogantem eos. Stupebant autem
omnes qui eum audiebant super intelli-
gentia & responsis eius: & uiso eo admi-
rati sunt. Et dixit mater eius ad illum: Fi-
li, cur fecisti nobis sic? Ecce pater tuus &
ego dolentes quærebamus te. Et ait ad
illos: Quid est quòd quærebatis me? An
nesciebatis, quod in his quæ patris mei
sunt, oportet me esse? Et illi nō intellexe-
runt sermonē quem locutus est ipsis. Et
descēdit cū eis, uenitq́ Nazareth, erátq́
subditus illis. Mater autem eius cōserua-
bat omnia uerba hæc in corde suo. Et Ie-
sus proficiebat sapiētia, & ætate, & gratia
apud deum atq́ homines. III

Anno autem decimoquinto impe-
rij Tiberij cæsaris, Pontio Pilato præsi-
de Iudææ, tetrarcha uero Galilææ He-
rode, Philippo autem fratre eius te-
trarcha Ituræ & Trachonitidis regio-
nis, & Lysania Abilenes tetrarcha, sub
pontificibus Anna & Caiapha, factum
est uerbum domini super Iohannem
Zachariæ

ζ τοῦ ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ. * καὶ ἦλθεν εἰς
α πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ ἰορδάνου, κηρύσσων
βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν,
ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων ἠσαΐου τοῦ προ-
» φήτου, λέγοντος. φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐ-
» ρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας
» ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. πᾶσα φάραγξ
» πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς
» ταπεινωθήσεται: καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς
» εὐθείαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας, καὶ
η̄ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ. * ἔ-
ι λεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βα-
πτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. γεννήματα ἐχιδνῶν,
τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλού-
σης ὀργῆς; ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς
μετανοίας, καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυ-
τοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν ἀβραάμ. λέγω
γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων
τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ ἀβραάμ. ἤδη δὲ
καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖ-
ται, πᾶν οὖν δένδρον, μὴ ποιοῦν καρπὸν
καλόν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.
θ * καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι, λέγοντες.
ι τί οὖν ποιήσομεν; ἀποκριθεὶς δὲ λέγει αὐ-
τοῖς. ὁ ἔχων δύο χιτῶνας, μεταδότω τῷ
μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων βρώματα, ὁμοίως
ποιείτω. ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆ-
ναι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν. διδάσκαλε,
τί ποιήσομεν; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς. μη-
δὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν
πράσσετε. ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευό-
μενοι, λέγοντες. καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν;
καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. μηδένα διασείση-
τε, μηδὲ συκοφαντήσητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς
ὀψωνίοις ὑμῶν. προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ,
καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρ-
δίαις αὐτῶν περὶ τοῦ ἰωάννου, μήποτε αὐ-
τὸς εἴη ὁ χριστός, ἀπεκρίνατο ὁ ἰωάννης, ἅ-
ῑ πασι λέγων. * ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω
α ὑμᾶς, ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ
εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδη-
μάτων

Zachariæ filium in deserto. Et uenit in
omnē regionē finitimam Iordani, prædi
cans baptismū pœnitētiæ in remissionē
peccatorū, sicut scriptū est in libro sermo
num Hesaiæ prophetæ, dicentis: Vox cla
mantis in deserto, parate uiam domini,
rectas facite semitas eius. Omnis uallis
implebit, & omnis mons & collis redde-
tur humilis. Et fient quæ obliqua sunt, di
recta, & asperæ uertentur in uias planas, &
uidebit omnis caro salutare dei. Dicebat
ergo ad turbas, quæ exibant ut baptiza-
rentur ab ipso: Progenies uiperarū, quis
submonstrauit uobis ut fugeretis à uen-
tura ira? Facite ergo fructus dignos pœ-
nitentiæ: & ne cœperitis dicere intra uos
ipsos, patrem habemus Abraham. Dico
enim uobis, potēs est deus de lapidibus
istis suscitare filios ipsi Abrahæ. Iam ue-
ro & securis ad radicē arborū posita est.
Omnis ergo arbor, non faciens fructum
bonū, exciditur, & in ignem conijcitur. Et
5 interrogabant eum turbæ, dicētes: Quid
ergo faciem9? Respondens aūt dicit illis:
Qui habet duas tunicas, impertiat nō ha
benti: & qui habet escas, similiter faciat.
Venerunt autem & publicani ut bapti-
zarentur, & dixerunt ad illum: Magister,
quid faciemus? At ille dixit ad eos: Ne
quid amplius quam quod constitutum
est uobis, exigatis. Interrogabant au-
tem eum & milites, dicentes: Et nos quid
faciemus? Et ait illis: Ne quem concutia-
tis, ne quem calumniemini, & contenti
estote stipendijs uestris. Expectante au-
tem populo, & cogitantibus omnibus
in cordibus suis de Iohanne, num ipse
esset ille Christus: Respondit Iohannes,
dicens uniuersis: Ego quidē aqua bapti-
zo uos: sed ueniet fortior me, cuius non
sum dignus soluere corrigiam calciamen
torū,

ματων αὐτοῦ· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύ-
ια ματι ἁγίῳ καὶ πυρί, * οὗ τὸ πτύον ἐν χειρὶ αὐ-
ε τοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ
συνάξει τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐ-
τοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.
πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν, εὐηγ-
ιβ γελίζετο τὸν λαόν. * ὁ δὲ ἡρώδης ὁ τετράρ-
β χης, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ ἡρωδι-
άδος τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ
περὶ πάντων, ὧν ἐποίει πονηρῶν ὁ ἡρώ-
δης, προσέθηκε καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσι, καὶ
ιγ κατέκλεισε τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. * ἐγέ-
α νετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν
λαόν, καὶ ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευ-
χομένου, ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανόν, καὶ κα-
ταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῷ εἴ-
δει ὡσεὶ περιστερὰν ἐπ' αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐ-
ρανοῦ γενέσθαι, λέγουσαν. σὺ εἶ ὁ υἱός μου
ιδ ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ ηὐδόκησα. * καὶ αὐτὸς ἦν
γ ὁ ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος
ὤν, ὡς ἐνομίζετο υἱὸς ἰωσὴφ τοῦ ἠλεί, τοῦ ματθάτ,
τοῦ λευΐ, τοῦ μελχί, τοῦ ἰαννά, τοῦ
ἰωσήφ, τοῦ ματταθίου, τοῦ
ἀμώς, τοῦ ναούμ, τοῦ ἐσλί, τοῦ
ναγγέ, τοῦ μαάθ, τοῦ μα-
ταθίου, τοῦ σεμεΐ, τοῦ ἰωσήχ, τοῦ
ἰούδα, τοῦ ἰωαννᾶ, τοῦ ῥη-
σά, τοῦ ζοροβάβελ, τοῦ σαλα-
θιήλ, τοῦ νηρί, τοῦ μελχί, τοῦ
ἀδδί, τοῦ κοσάμ, τοῦ ἐλ-
μαδάμ, τοῦ ἤρ, τοῦ ἰησῶ, τοῦ
ἐλιέζερ, τοῦ ἰωρήμ, τοῦ ματ-
θά, τοῦ λευΐ, τοῦ σιμεών,
τοῦ ἰούδα, τοῦ ἰωσήφ, τοῦ ἰω-
νάμ, τοῦ ἠλιακείμ, τοῦ μελε-
ᾶ, τοῦ μενάμ, τοῦ ματθα-
θάν, τοῦ ναθάν, τοῦ δαβίδ,
τοῦ ἰεσσαί, τοῦ ὠβήδ, τοῦ
βοόζ, τοῦ σαλμών, τοῦ ναασ-
σών, τοῦ ἀμιναδάβ, τοῦ ἀράμ,
τοῦ ἐσρώμ, τοῦ φαρές, τοῦ

ἰούδα,

torum, ipse uos baptizabit spiritu san-
cto & igni, cuius uentilabrum in manu
ipsius, & purgabit aream suam, & con-
gregabit triticum in horreum suum, pa-
leas autem comburet igni inextinguibi-
li. Multa quidem & alia exhortans euan
gelizabat populo. Herodes autem te-
trarcha, cum corriperetur ab illo de He-
rodiade uxore fratris sui, déq; omnibus
malis, quæ faciebat Herodes, adiecit &
hoc super omnia, & inclusit Iohãnem in
carcerem. Factum est autem cum bapti-
zaretur omnis populus, ut & Iesu bapti-
zato & orante apertum sit cœlum, ac de-
scendit spiritus sanctus corporali specie
quasi columba in ipsum, & uox de cœlo
facta est, quæ diceret: Tu es filius ille me-
us dilectus, in te complacitum est mihi.
Et ipse Iesus incipiebat esse fermè anno-
rum triginta, ut putabatur filius Ioseph,
qui fuit filius Heli, qui fuit Mathat, q fu-
it Leui, qui fuit Melchi, qui fuit Ianne, q
fuit Ioseph, qui fuit Matatthiæ, qui fuit
Amos, qui fuit Naum, qui fuit Hesli, qui
fuit Nagge, qui fuit Maath, qui fuit Ma-
tathiæ, qui fuit Semei, qui fuit Iosech, qui
fuit Iuda, qui fuit Ioanna, qui fuit Rhe-
sa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Sala-
thiel, qui fuit Neri, qui fuit Melchi, qui
fuit Addi, qui fuit Cosam, qui fuit Hel-
madam, qui fuit Her, qui fuit Ieso, qui fu
it Heliezer, qui fuit Ioram, qui fuit Mat-
tha, qui fuit Leui, qui fuit Simeon,
qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Io-
nam, qui fuit Heliachim, qui fuit Mele-
am, qui fuit Menam, qui fuit Matha-
tha, qui fuit Nathan, qui fuit Dauid,
qui fuit Iessæ, qui fuit Obed, qui fuit
Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naas-
son, qui fuit Aminadab, qui fuit Aram,
qui fuit Esrom, qui fuit Phares, qui
fuit

ἰούδα, τοῦ ἰακώβ, τοῦ ἰσαάκ,
τοῦ ἀβραάμ, τοῦ θαρρᾶ, τοῦ
ναχώρ, τοῦ σαρούχ, τοῦ ῥα-
γαῦ, τοῦ φάλεκ, τοῦ ἕβερ, τοῦ
σαλά, τοῦ καϊνάν, τοῦ ἀρφα-
ξάτ, τοῦ σήμ, τοῦ νῶε, τοῦ
λάμεχ, τοῦ μαθουσάλα, τοῦ
ἐνώχ, τοῦ ἰαρέθ, τοῦ μαλελε-
ήλ, τοῦ καϊνάν, τοῦ ἐνώς, τοῦ
σήθ, τοῦ ἀδάμ, τοῦ θεοῦ.
ιε * ἰησοῦς δὲ πνεύματος ἁγίου πλήρης, ὑπέ-
β στρεψεν ἀπὸ τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύ-
ματι εἰς τὴν ἔρημον, ἡμέρας τεσσαράκοντα
ις πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου. * καὶ οὐκ ἔφα-
ε γεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. καὶ συντε-
λεσθεισῶν αὐτῶν, ὕστερον ἐπείνασε. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ
διάβολος. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τού-
τῳ ἵνα γένηται ἄρτος. καὶ ἀπεκρίθη ἰησοῦς πρὸς
» αὐτόν, λέγων. γέγραπται, ὅτι οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζή-
» σεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι θεοῦ. καὶ
ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλόν,
ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκου-
μένης ἐν στιγμῇ χρόνου, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβο-
λος. σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν καὶ
τὴν δόξαν αὐτῶν, ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ᾧ ἐὰν
θέλω δίδωμι αὐτήν, σὺ οὖν ἐὰν προσκυνή-
σῃς ἐνώπιόν μου, ἔσται σου πάντα. καὶ ἀποκρι-
θεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ ἰησοῦς. ὕπαγε ὀπίσω μου
» σατανᾶ. γέγραπται γάρ, προσκυνήσεις κύριον τὸν
» θεόν σου, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. καὶ ἤγαγεν
αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύ-
γιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω. γέγραπται γάρ,
» ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, τοῦ
» διαφυλάξαι σε, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήπο-
» τε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. καὶ
ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι εἴρηται. οὐκ
» ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου. καὶ συντελέσας
πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ
ιζ ἄχρι καιροῦ. * καὶ ὑπέστρεψεν ὁ ἰησοῦς ἐν τῇ
α δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν γαλιλαίαν,

καὶ φήμη

fuit Iudæ, qui fuit Iacob, qui fuit Isaac,
qui fuit Abrahæ, qui fuit Tharræ, qui fu
it Nachor, qui fuit Saruch, qui fuit Ra-
gau, qui fuit Phalec, qui fuit Heber, qui
fuit Sale, qui fuit Cainan, qui fuit Arpha
xat, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit
Lamech, qui fuit Mathusala, qui fuit
Enoch, qui fuit Iareth, qui fuit Malale-
hel, qui fuit Cainan, qui fuit Enos, qui fu
it Seth, qui fuit Adam, qui fuit dei.
Iesus autem plenus spiritu sancto, re- IIII
gressus est à Iordane, & actus est per spi-
3 ritum in desertum, ac diebus quadragin
ta tentabatur à diabolo. nihilq; comedit
in diebus illis: & consumatis illis, deinde
esuriit. Dixit autem illi diabolus: Si filius
es dei, dic lapidi huic ut panis fiat. Et re-
spondit ad illum Iesus, dicens: Scriptum
est: Nõ pane solo uiuet homo, sed omni
uerbo dei. Et subduxit illum diabolus in
montem excelsum, & ostendit illi omnia
regna orbis terræ in puncto temporis, &
ait illi diabolus: Tibi dabo potestatem
hanc uniuersam & gloriam illorum, quia
mihi tradita sunt, & cuicunque uolo, do
illam. tu ergo si adoraueris prouolutus
coram me, erunt tua omnia. Et respõdẽs
Iesus dixit illi: Abi post me satana. Scri-
ptum est enim: Adorabis dominum de-
um tuum, & illum solum coles. Et duxit
illum Hierosolymam, statuitq; eum su-
per pinnã templi, & dixit illi: Si filius dei
es, mitte teipsum hinc deorsum. Scriptũ
est enim, quod angelis suis mandabit de
te, ut seruent te, & in manibus tollent te,
ne offendas ad lapidem pedem tuum.
Et respondens Iesus ait illi: Dictum est.
Non tentabis dominum deum tuum. Et
consumata omni tentatione diabolus re
cessit ab illo usque ad tempus. Et reuer-
sus est Iesus uirtute spiritus in Galilæã,

l 3 & fama

καὶ φήμη ἐξῆλθε καθ᾽ ὅλης τῆς περιχώρου περὶ
αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγω-
ιη γαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων. * καὶ
ι ἦλθεν εἰς τὴν ναζαρὲθ, οὗ ἦν τεθραμμένος, καὶ
εἰσῆλθε κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν
σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἀνέστη
ἀναγνῶναι. καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον ἡσαΐου
τοῦ προφήτου. καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον, εὗρε
τὸν τόπον, οὗ ἦν γεγραμμένον. πνεῦμα κυ-
ρίου ἐπ᾽ ἐμὲ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι
πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντε-
τριμμένους τὴν καρδίαν, κηρύξαι αἰχμαλώ-
τοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖ-
λαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, κηρύξαι ἐνιαυ-
τὸν κυρίου δεκτόν. καὶ πτύξας τὸ βιβλίον, ἀ-
ποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ, ἐκάθισε. καὶ πάντων
ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενί-
ζοντες αὐτῷ. ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτοὺς,
ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν
ιθ τοῖς ὠσὶν ὑμῶν. * καὶ πάντες ἐμαρτύρουν
α αὐτῷ, καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χά-
ριτος, τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος
αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον. οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἰωσήφ;
κ * καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. πάντως ἐρεῖτέ μοι
ι τὴν παραβολὴν ταύτην. ἰατρὲ θεράπευσον
σεαυτόν, ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ
καπερναοὺμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρί-
κα δι σου. * εἶπε δὲ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ-
α δεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐ-
κβ τοῦ. * ἐπ᾽ ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χῆ-
ι ραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἠλίου ἐν τῷ ἰσρα-
ὴλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆ-
νας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν
τὴν γῆν, καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη
ἠλίας, εἰ μὴ εἰς σάρεφθα τῆς σιδῶνος πρὸς
γυναῖκα χήραν. καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐ-
πὶ ἐλισσαίου τοῦ προφήτου ἐν τῷ ἰσραὴλ,
καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη, εἰ μὴ νεεμὰν ὁ
σύρος. καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ
συναγωγῇ, ἀκούοντες ταῦτα. καὶ ἀναστάν-
τες, ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤ-
γαγον

& fama exijt per uniuerſam regionem
de illo. Et ipſe docebat in ſynagogis eo-
rum, & glorificabatur ab omnibus. Et ue
nit Nazareth, ubi erat nutritus, & intra-
uit ſecundum conſuetudinem ſuam die
ſabbatorum in ſynagogam, & ſurrexit
ut legeret. Et traditus eſt illi liber Heſaiæ
prophetæ. & ut explicuit librum, inuenit
locum, ubi ſcriptum erat: Spiritus domi-
ni ſuper me, propterea quod unxit me.
ad euangelizandum pauperibus miſit
me, ut ſanem contritos corde, ut prædi-
cem captiuis remiſſionem, & cæcis uiſum
ut emittam confractos per remiſſionem,
ut prædicem annum domini acceptum.
Et complicato libro, reddidit miniſtro, ac
reſedit. Et omnium in ſynagoga oculi
erant defixi in eum. Cœpit autem dicere
ad illos: Hodie impleta eſt hæc ſcriptu-
ra in auribus ueſtris. Et omnes teſtimo-
nium illi dabāt, & mirabantur ſuper gra-
tia ſermonum, qui procedebant ex ore
ipſius, dicebántque: Nónne hic eſt filius
Ioſeph? Et ait illis: Omnino dicetis mi-
hi hanc ſimilitudinem. Medice, cura te-
ipſum. Quæcunque audiuimus facta in
Capernaum, fac & hic in patria tua. Ait
autem: Amen dico uobis, Nemo pro-
pheta acceptus eſt in patria ſua. Sed in
ueritate dico uobis, multæ uiduæ erant
in diebus Heliæ in Iſraël, quando clau-
ſum eſt cœlum annis tribus & menſibus
ſex, cum facta eſſet fames magna per
omnem terram, & ad nullā illarum miſ-
ſus eſt Helias, niſi in Sarephtha Sidonis
ad mulierem uiduam. Et multi leproſi
erant in Iſraël ſub Heliſæo propheta, &
nemō eorum mundatus eſt, niſi Naa-
man Syrus. Et repleti ſunt omnes in ſy-
nagoga ira, hæc audientes. Et inſurrexe-
runt, eiecerúntque illum è ciuitate, & du-
xerunt

η περὶ τοῦ ἔχοντος πνεῦμα δαιμονίου. θ περὶ τῆς πενθερᾶς πέτρου. ι περὶ τῶν ἰαθέντων ἀπὸ ποικίλων νόσων.

γαγον αὐτὸν ἕως ὀφρύος τοῦ ὄρους, ἐφ᾽ οὗ ἡ
πόλις αὐτῶν ᾠκοδόμητο, εἰς τὸ κατακρη-
μνίσαι αὐτόν. αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέ-
κγ σου αὐτῶν ἐπορεύετο. * καὶ κατῆλθεν εἰς
η καπερναοὺμ πόλιν τῆς γαλιλαίας, καὶ ἦν
κδ διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασι. * καὶ
β ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν
κε ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ. * καὶ ἐν τῇ κ
η συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος, ἔχων πνεῦμα
δαιμονίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξε φωνῇ
μεγάλῃ, λέγων. ἔα, τί ἡμῖν καί σοι ἰη-
σοῦ ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά
σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπετίμησεν
αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, λέγων. φιμώθητι, καὶ ἔξελ-
θε ἐξ αὐτοῦ. καὶ ῥίψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον
εἰς μέσον, ἐξῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ, μηδὲν βλά-
ψαν αὐτόν. καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάν-
τας, καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους, λέγον-
τες. τίς ὁ λόγος οὗτος; ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ
καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις
πνεύμασι, καὶ ἐξέρχονται; καὶ ἐξεπορεύ-
ετο ἦχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον
κς τῆς περιχώρου. * ἀναστὰς δὲ ἐκ τῆς συνα- θ
β γωγῆς, εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος.
ἡ πενθερὰ δὲ τοῦ σίμωνος ἦν συνεχομένη
πυρετῷ μεγάλῳ, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν πε-
ρὶ αὐτῆς. καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς, ἐπετί-
μησε τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτήν. καὶ
παραχρῆμα ἀναστᾶσα, διηκόνει αὐτοῖς. δύνον-
τος δὲ τοῦ ἡλίου, ἅπαντες ὅσοι εἶχον ἀ-
σθενοῦντας νόσοις ποικίλαις, ἤγαγον αὐ-
τοὺς πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς
κζ χεῖρας ἐπιθεὶς, ἐθεράπευσεν αὐτούς. * ἐξήρ-
η χετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κρά-
ζοντα καὶ λέγοντα. ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς
τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιτιμῶν, οὐκ εἴα αὐτὰ λα-
λεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.
κη * γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς
η ἔρημον τόπον, καὶ οἱ ὄχλοι ἐζήτουν αὐτὸν,
ι καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πο-
ρεύεσθαι ἀπ᾽ αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ὅτι
καὶ ταῖς ἑτέραις

xerunt illum uſque ad ſupercilium mon-
tis, ſuper quem ciuitas illorum erat ædifi-
cata, ut præcipitarent eum. Ipſe autē trāſ-
iens per medium illorum ibat. Et deſcen-
dit Capernaum ciuitatem Galilææ, ibíque
docebat illos ſabbatis. Et ſtupebant ſu-
per doctrina eius, quia cum poteſtate cō
iunctus erat ſermo ipſius. Et in ſynago-
ga erat homo, habens ſpiritum dæmo-
nis immūdi: & exclamauit uoce magna,
dicens: Eia, quid tibi nobiſcum eſt Ieſu
Nazarene? Veniſti ad perdendum nos?
Scio te qui ſis, ſanctus ille dei. Et incre-
pauit illum Ieſus, dicens: Obmuteſce, &
exi ab eo. Et cum proieciſſet illum dæ-
monium in medium, exijt ab illo, nihil-
que illi nocuit. Et factus eſt pauor ſuper
omnes: & colloquebantur inter ſeſe, di-
centes: Quis ſermo hic eſt? quia cum au
toritate ac poteſtate imperat immundis
ſpiritibus, & exeunt? Et diuulgabatur fa-
ma de illo in omnem locum undique fi-
nitimæ regionis. Cum ſurrexiſſet au-
tem Ieſus de ſynagoga, introiuit in do-
mum Simonis. ſocrus autem Simonis
tenebatur febri magna, & rogauerunt
illum pro ea. Et aſtans ſupra illam, in-
crepauit febrem, & febris dimiſit illam:
ſtatímque ſurgens, miniſtrabat illis. Cum
autem ſol occideret, omnes qui habe-
bant infirmos morbis uarijs, ducebant
illos ad eum: at ille ſingulis manus im-
ponens, ſanabat eos. Exibant autem &
dæmonia à multis, clamantia ac dicen-
tia: Tu es Chriſtus filius dei. Et incre-
pans, non ſinebat ea loqui, quod ſci-
ebant ipſum eſſe Chriſtum. Facto au-
tem die egreſſus ibat in deſertum lo-
cum, & turbæ quærebant eum, & ue-
nerunt uſque ad ipſum, & detinebant il-
lum ne diſcederet ab eis. Quibus ille ait:

καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελίζεσθαί με
δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέ-
σταλμαι. καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς
κθ τῆς γαλιλαίας. *Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον
ι ἐπικεῖσθαι αὐτῷ, τοῦ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ,
καὶ αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην γεννησαρέθ.
καὶ εἶδε δύο πλοῖα ἑστῶτα παρὰ τὴν λίμνην,
οἱ δὲ ἁλιεῖς ἀποβάντες ἀπ' αὐτῶν, ἀπέπλυ-
ναν τὰ δίκτυα. ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων,
ὃ ἦν τοῦ σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν, ἀπὸ τῆς γῆς
ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον. καὶ καθίσας ἐδίδασκεν
λ ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους. *Ὡς δὲ ἐπαύσατο
θ τοῦ λαλῶν, εἶπε πρὸς τὸν σίμωνα, ἐπανάγα-
γε εἰς τὸ βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα
ὑμῶν εἰς ἄγραν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σίμων, εἶ-
πεν αὐτῷ, ἐπιστάτα, δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιά-
σαντες οὐδὲν ἐλάβομεν, ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου
χαλάσω τὸ δίκτυον. καὶ τοῦτο ποιήσαντες, συ-
νέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων πολύ. διερρήγνυτο
δὲ τὸ δίκτυον αὐτῶν, καὶ κατένευσαν τοῖς μετό-
χοις, τοῖς ἐν τῷ ἑτέρῳ πλοίῳ, τοῦ ἐλθόντας συλ-
λαβέσθαι αὐτοῖς, καὶ ἦλθον, καὶ ἔπλησαν ἀμφότε-
λα ρα τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. *Ἰδὼν δὲ σί-
ι μων πέτρος, προσέπεσε τοῖς γόνασι τοῦ ἰησοῦ,
λέγων. ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός
εἰμι κύριε. θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν, καὶ
πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ, ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύ-
ων, ᾗ συνέλαβον, ὁμοίως δὲ καὶ ἰάκωβον καὶ
ἰωάννην υἱοὺς ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ
λβ σίμωνι. *Καὶ εἶπε πρὸς τὸν σίμωνα ὁ ἰησοῦς.
ϛ μὴ φοβοῦ, ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζω-
γρῶν. καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ
τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα ἠκολούθησαν αὐ-
λγ τῷ. *Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ
β τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας,
καὶ ἰδὼν τὸν ἰησοῦν πεσὼν ἐπὶ πρόσω-
πον, ἐδεήθη αὐτοῦ, λέγων. κύριε, ἐὰν θέ-
λῃς, δύνασαί με καθαρίσαι. καὶ ἐκτείνας
τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, εἰπών. θέλω,
καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν
ἀπ' αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ,
μηδενὶ

Et alijs ciuitatibus oportet me euangeli-
zare regnum dei, nã in hoc missus sum.
Et prædicabat in synagogis Galilææ.
Factum est autem cum turba im- V
mineret ei, ut audiret uerbum dei, & ipse
stabat iuxta stagnum Genezareth. &
uidit duas naues stantes ad stagnum,
piscatores autem descenderant ex illis,
& abluebant retia. Ingressus autem in
unam nauim, quæ erat Simonis, roga-
uit eum, ut à terra abduceret pusillum,
ια & sedens docebat de naui turbas. Vt ces-
sauit autem loqui, dixit ad Simonem:
Duc in altum, & laxate retia uestra in
capturam. Et respondens Simon, dixit
illi: Præceptor, per totam noctem labo-
rantes nihil cepimus: tamen tuo iussu
laxabo rete. Et cum hoc fecissent, con-
cluserunt piscium multitudinem copio-
sam. Rumpebatur autem rete eorum.
Et annuerunt socijs, qui erant in altera
naui, ut uenirent & adiuuarent ipsos.
Et uenerunt, atque impleuerunt ambas
naues, ita ut mergerentur. Quod cum
uideret Simon Petrus, accidit ad genua
Iesu, dicens: Discede à me domine, quia
homo peccator sum. Stupor enim circun
dederat eum, & omnes qui cum illo fue-
rant, super captu piscium, quem ceperãt,
similiter autem Iacobum & Iohãnem fi-
lios Zebedæi, qui erant socij Simoni. Et
ait ad Simonem Iesus: Ne metuas, post
hac homines capies. Et subductis in ter-
ιβ ram nauibus, relictis omnibus, secuti sunt
eum. Et accidit cum esset in quadam ciui
tate, & ecce uir plenus lepra, cumq; uidis-
set Iesum, prostratus in faciem, rogauit
eum, dicẽs: Domine, si uis potes me mun
dare. Et protensa manu tetigit eũ, dicens:
Volo, mundus esto. Et confestim le-
pra discessit ab illo. Et ipse præcepit illi,
ne cuiq;

μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῖξον σεαυτὸν
τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ
σου, καθὼς προσέταξε μωσῆς εἰς μαρτύριον
λδ αὐτοῖς. *Διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ
α αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν, καὶ
θεραπεύεσθαι ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν.
λε *Αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις, καὶ
β προσευχόμενος. *Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν
λϛ ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων, καὶ ἦσαν κα-
ϛ θήμενοι φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι, οἳ
ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς γαλι-
λαίας καὶ ἰουδαίας καὶ ἱερουσαλήμ, καὶ δύναμις
λζ κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς. *Καὶ ἰδοὺ ἄνδρες
α φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον, ὃς ἦν παραλε-
λυμένος, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν, καὶ θεῖ-
ναι ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ μὴ εὑρόντες διὰ ποίας
εἰσενέγκωσιν αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάν-
τες ἐπὶ τὸ δῶμα, διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν
αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν
τοῦ ἰησοῦ. καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν αὐτῷ.
ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. καὶ ἤρ-
ξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρι-
σαῖοι, λέγοντες. τίς ἐστιν οὗτος, ὃς λαλεῖ βλασφη-
μίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μό-
νος ὁ θεός; ἐπιγνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς τοὺς διαλογι-
σμοὺς αὐτῶν, ἀποκριθεὶς, εἶπε πρὸς αὐτούς. τί
διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; τί ἐστιν
εὐκοπώτερον εἰπεῖν, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρ-
τίαι σου, ἢ εἰπεῖν, ἔγειραι καὶ περιπάτει; ἵνα δὲ εἰ-
δῆτε, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ
τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἶπε τῷ παραλυτι-
κῷ, σοὶ λέγω, ἔγειραι. καὶ ἄρας τὸ κλινίδιόν σου
πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς
ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ' ὃ κατέκειτο, ἀπῆλθεν
εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, δοξάζων τὸν θεόν. καὶ ἔκστασις
ἔλαβεν ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, καὶ
ἐπλήσθησαν φόβου, λέγοντες, ὅτι εἴδομεν
λη παράδοξα σήμερον. *Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλ-
β θε, καὶ ἐθεάσατο τελώνην, ὀνόματι λευὶν, κα-
θήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ εἶπεν αὐ-
τῷ, ἀκολούθει μοι. καὶ καταλιπὼν ἅπαντα,
ἀναστὰς

ne cuiquam diceret, sed uade, inquit, osten
de teipsum sacerdoti, & offer pro emun-
datione tui, queadmodũ præcepit Mo-
ses in testimoniũ illis. Peruagabat autẽ
magis rumor de illo, & cõueniebant tur-
bæ multæ ut audirent & sanarent ab in-
firmitatibus suis. Ipse autẽ agebat in se-
cessu in desertis & orabat. Et factum est
quodam die, & ipse docebat, erántq; pha
risæi sedentes ac legis doctores, qui uene
rant ex omni castello Galilææ & Iudææ
& Hierusalẽ, & uirtus domini aderat ad
sanandum eos. Et ecce uiri portantes in
ιγ lecto hominem, qui erat paralyticus, &
quærebant eum inferre, & ponere ante il
lum. Et non inuenientes qua parte illum
inferrent præ turba, ascenderũt super te-
ctum, ac per tegulas demiserũt eum cum
lectulo in medium ante Iesum. Quorũ
fidẽ ut uidit, dixit illi: Homo, remittantur
tibi peccata tua. Et cœperũt cogitare scri-
bæ & pharisæi, dicentes: Quis est is qui
loquitur blasphemias? Quis potest re-
mittere peccata, nisi solus deus? Vt co-
gnouit autem Iesus cogitationes eorum,
respondens, dixit ad illos: Quid cogita-
tis in cordibus uestris? Vtrum est facilius
dicere, remittantur tibi peccata, an dicere,
surge & ambula? Vt autem sciatis quod
filius hominis habet potestatem in ter-
ra remittendi peccata, ait paralytico: Ti-
bi dico, surge, tolle lectulum tuum, & ua-
de in domum tuam. Ilico confestim sur-
gens coram illis, tollebat in quo iacuerat,
abijtque in domum suam, glorificans
deum. Et stupor corripuit omnes, & glo-
rificabant deum: & repleti sunt timore,
ιδ dicentes: Vidimus incredibilia hodie. Et
post hæc exijt, ac uidit publicanum, no-
mine Leui, sedentem ad telonium, & ait
illi: Sequere me. Atq; is relictis omnibus,
surgens,

λθ ἀναστὰς, ἠκολούθησεν αὐτῷ.* καὶ ἐποίησε δο-
β χὴν μεγάλην λευΐς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐ-
τοῦ, καὶ ἦν ὄχλος τελωνῶν πολὺς, καὶ ἄλλων,
οἳ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι. καὶ ἐγόγγυ-
ζον οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες. διὰ τί μετὰ τελω-
μ νῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε; * καὶ
β ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς αὐτούς. οὐ
χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ'
οἱ κακῶς ἔχοντες. οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δι-
καίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. οἱ
δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν. διὰ τί οἱ μαθηταὶ ἰω-
άννου νηστεύουσι πυκνὰ, καὶ δεήσεις ποιοῦνται,
ὁμοίως καὶ οἱ τῶν φαρισαίων, οἱ δὲ σοὶ ἐσθί-
ουσι καὶ πίνουσιν. ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς. μὴ
δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ
νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, ποιῆσαι νηστεύειν; ἐλεύ-
σονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ
νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς
ἡμέραις. ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτούς.
ὅτι οὐδεὶς ἐπίβλημα ἱματίου καινοῦ ἐπι-
βάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν, εἰ δὲ μή γε,
καὶ τὸ καινὸν σχίζει, καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμ-
φωνεῖ τὸ ἐπίβλημα ἀπὸ τοῦ καινοῦ. καὶ οὐ-
δεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς, εἰ
δὲ μή γε, ῥήξει ὁ νέος οἶνος τοὺς ἀσκούς, καὶ
αὐτὸς ἐκχυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται.
ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον,
καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται. καὶ οὐδεὶς πιὼν
παλαιὸν, εὐθέως θέλει νέον, λέγει γάρ, ὁ πα-
λαιὸς χρηστότερός ἐστιν.
μα * Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ δι-
β απορεύεσθαι αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἔτιλ-
λον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυας, καὶ ἤσθιον,
ψώχοντες ταῖς χερσί. τινὲς δὲ τῶν φαρισαίων εἶ-
πον αὐτοῖς. τί ποιεῖτε, ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν
τοῖς σάββασι. καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶ-
πεν ὁ ἰησοῦς, οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε, ὃ ἐποίησε
δαβίδ, ὁπότε ἐπείνασεν αὐτὸς, καὶ οἱ μετ'
αὐτοῦ ὄντες, ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ
τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβε καὶ ἔφαγε,
καὶ

surgens, secutus est eum. Et fecit ei conui-
uium magnũ Leui in domo sua, & erat
turba multa publicanorum, & aliorum,
qui cum illis accumbebant. Et murmura
bant scribæ, & pharisæi, aduersus disci-
pulos eius, dicentes: Quare cum publi-
canis & peccatoribus editis & bibitis? Et
respondens Iesus, dixit ad illos: Non
egent qui sani sunt medico, sed qui male
habent. Non ueni uocare iustos, sed pec-
catores ad pœnitentiam. At illi dixerunt
ad eum: Quare discipuli Iohannis ieiu-
nant frequẽter, & obsecrationes faciunt,
similiter & pharisæorum, tui uero edunt
& bibunt? Quibus ipse ait: Num pote-
stis facere, ut filij thalami, dum cum illis
est sponsus, ieiunent? Venient autem
dies, & cum ablatus fuerit ab illis spon-
sus, tunc ieiunabunt in illis diebus. Dice-
bat autem & similitudinem ad illos: Ne-
mo immissuram noui uestimenti immit-
tit in uestimentum uetus, alioquin, & no
uum rumpit, & ueteri non conuenit im-
missura ex nouo. Et nemo mittit uinum
nouum in utres ueteres, alioqui rumpet
uinum nouum utres, & ipsum effunde-
tur, & utres peribunt. Sed uinum mustũ
in utres nouos mittendum est, & utraq;
conseruantur. Et nemo qui biberit uetus,
statim uult nouum: dicit enim, uetus me
lius est.

VI Accidit aũt, ut in sabbato secundopri
mo transiret per sata, ac uellebãt discipu-
li eius spicas, edebántq;, confricantes ma
nibus. Quidã aũt pharisæorum dicebãt
illis: Quid facitis, quod non licet facere in
sabbatis? Et respondens Iesus ad eos, di-
xit: Ne hoc quidẽ legistis, quod fecit Da-
uid, cũ esurisset ipse, & qui cum illo erant,
quomodo intrauit in domum dei, &
panes propositionis sumpsit, edítque
ac

καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ, οὓς οὐκ ἔξεστι φα-
γεῖν, εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς; καὶ ἔλεγεν
αὐτοῖς, ὅτι κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
μα καὶ τοῦ σαββάτου. * ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἑτέ-
β ρῳ σαββάτῳ, εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συνα-
γωγὴν καὶ διδάσκειν. καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρω-
πος, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά. παρετή-
ρουν δὲ αὐτὸν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρι-
σαῖοι, εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει, ἵνα εὕ-
ρωσι κατηγορίαν κατ' αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ᾔδει τοὺς
διαλογισμοὺς αὐτῶν, καὶ εἶπε τῷ ἀνθρώ-
πῳ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα. ἔγειραι, καὶ
στῆθι εἰς τὸ μέσον. ὁ δὲ ἀναστὰς ἔστη. εἶπεν
οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐτούς. ἐπερωτήσω ὑμᾶς,
τί ἔξεστι τοῖς σάββασιν, ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακο-
ποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀπολέσαι; καὶ περιβλε-
ψάμενος πάντας αὐτοὺς, εἶπεν τῷ ἀνθρώ-
πῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. ὁ δὲ ἐποίησε, καὶ
ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.
αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν
πρὸς ἀλλήλους, τί ἂν ποιήσειαν τῷ ἰησοῦ.
μγ * ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐξ-
β ῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυ-
μδ κτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ.* καὶ ὅτε ἐγέ-
β νετο ἡμέρα, προσεφώνησε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.
καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ
ἀποστόλους ὠνόμασε, σίμωνα, ὃν καὶ ὠνόμα-
σε πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἰά-
κωβον καὶ ἰωάννην, φίλιππον καὶ βαρθολο-
μαῖον, ματθαῖον καὶ θωμᾶν, ἰάκωβον τὸν τοῦ
ἀλφαίου καὶ σίμωνα τὸν καλούμενον ζηλω-
τὴν, ἰούδαν ἰακώβου, καὶ ἰούδαν ἰσκαριώ-
με την, ὃς καὶ ἐγένετο προδότης.* καὶ κατα-
α βὰς μετ' αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ
ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ
λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς ἰουδαίας καὶ ἱερουσαλὴμ,
καὶ τῆς παραλίου τύρου καὶ σιδῶνος, οἳ ἦλθον ἀ-
κοῦσαι αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν,
καὶ οἱ ὀχλούμενοι ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρ-
των, καὶ ἐθεραπεύοντο. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει
ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο,
καὶ

ac dedit etiam his qui secum erant, quos
nõ licet edere, nisi tantum sacerdotibus?
Et dicebat illis: Dominus est filius homi
nis etiam sabbati. Factum est autẽ & in
alio sabbato, ut intraret in synagogã, ac
doceret. Et erat ibi homo, & manus eius
dextera erat arida. Obseruabant autem
eum scribæ ac pharisæi, an in sabbato sa-
naturus esset, ut inuenirent unde accusa-
rent eũ. Ipse uero sciebat cogitationes eo
rum, & ait homini qui habebat manum
aridam: Surge, & sta in medio. Et surgẽs
stetit. Ait igitur ad illos Iesus: Interroga-
bo uos, utrum licet sabbatis [illegible]eface-
re an malefacere, animam seruare an
perdere? Et circumspectis omnibus, di-
xit homini: Extende manum tuam. Il-
le autem fecit, & restituta est manus eius
sana sicut altera. Ipsi autem repleti sunt
amentia, & colloquebantur inter sese, qd
nam facerent Iesu. Factum est autem in
illis diebus, exijt in montem ad orãdum,
erátq; pernoctans in deprecatiõe dei. Et
cum dies factus esset, uocauit discipulos
suos, & elegit duodecim ex ipsis, quos &
apostolos nominauit, Simonem, quẽ &
nominauit Petrum, & Andream fratrem
eius, Iacobum & Iohannem, Philippum
& Bartholomæum, Matthæum & Tho-
mam, Iacobum Alphæi filium & Simo-
nem qui uocatur Zelotes, & Iudam Ia-
cobi, & Iudam Iscariotem, qui idem fuit
proditor. Et descendens cum illis, stetit
in loco campestri turbáq; discipulorum
eius, & multitudo copiosa plebis ex omĩ
Iudæa & Hierusalem, & à maritima Ty-
ro & Sidone, qui uenerant ut audirent
eum, & sanarentur à morbis suis, & qui
uexabantur à spiritibus immundis, &
sanabantur. Et omnis turba quærebat
eum tangere, quia uirtus ab illo exibat,
&

μς καὶ ἰᾶτο πάντας.* Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλ
ε μοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς, ἔλεγε.* Μακάριοι
μζ οἱ πτωχοὶ, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ιζ
ε *Μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν, ὅτι χορτασθήσεσ
μη θε. Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσετε.
ε *Μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄν
μθ θρωποι, καὶ ἀφορίζωσιν ὑμᾶς, καὶ ὀνειδίσωσι, καὶ
ε ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν, ἕνεκα τοῦ
υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Χαίρετε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
καὶ σκιρτήσατε, ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν
πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Κατὰ ταῦτα γὰρ ἐ
ποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.
Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχε
ν τε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. * Οὐαὶ ὑμῖν, οἱ
ι ἐμπεπλησμένοι, ὅτι πεινάσετε. Οὐαὶ ὑμῖν,
οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσε
μα τε.* Οὐαὶ ὑμῖν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι
ι πάντες οἱ ἄνθρωποι. Κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποί
ουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.
μβ *Ἀλλ' ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν, ἀγαπᾶτε
τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μι
ε σοῦσιν ὑμᾶς. Εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους
ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόν
μγ των ὑμᾶς.* Τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σιαγό
ε να, πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην. Καὶ ἀπὸ τοῦ αἴ
ροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κω
λύσῃς. Παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου. Καὶ
μδ ἀπὸ τοῦ αἴροντος τὰ σὰ, μὴ ἀπαίτει.* Καὶ
ε καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρω
ποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. Καὶ εἰ
ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑ
μῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς
ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι. Καὶ ἐὰν ἀγα
θοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς, ποία
ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ
αὐτὸ ποιοῦσι. Καὶ ἐὰν δανείζητε παρ' ὧν ἐλ
πίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ
γὰρ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν,
ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα. Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς
ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανείζετε
μηδὲν ἀπελπίζοντες, καὶ ἔσται ὁ μισθὸς
ὑμῶν

& sanabat omnes. Et ipse attollens ocu
los suos in discipulos, dicebat: Beati pau
peres, quia uestrum est regnum dei. Bea
ti qui esuritis nūc, quia saturabimini. Be
ati qui fletis nūc, quia ridebitis. Beati eri
tis cum uos oderint homines, & separa
uerint uos, & exprobrauerint, & eiecerint
nomen uestrum tanquam malum pro
pter filium hominis. Gaudete in illo die
& exultate, ecce enim merces uestra mul
ta est in cœlis. Secundum hæc enim facie
bant prophetis patres eorum. Veruntа
men uæ uobis diuitibus, qui habetis con
solationem uestram. Væ uobis, qui satu
rati estis, quia esurietis. Væ uobis qui ri
detis nunc, quia lugebitis & flebitis. Væ
cū laudauerint uos omnes homines. Se
cundum hæc enim faciebant pseudopro
pheris patres eorum. Sed uobis dico qui
auditis, Diligite inimicos uestros: benefa
cite his qui uos oderunt. Benedicite ma
ledicentibus uobis, & orate pro calumni
antibus uos. Percutienti te in maxillam,
præbe & alteram, & ab eo qui aufert tibi
pallium, etiam tunicam noli prohibere.
Omni autem exigēti abs te, tribue, & ab
eo qui aufert quæ tua sunt, ne reposcas.
Et prout uultis ut faciant uobis homi
nes, uos quoque facite illis similiter. Et si
diligitis eos qui uos diligunt, quæ uobis
est gratia? Nam & peccatores eos à qui
bus diliguntur, diligunt. Et si benefe
ceritis his qui uobis benefaciunt, quæ
uobis est gratia? Siquidem & pecca
tores hoc faciunt. Et si mutuum dede
ritis his à quibus speratis uos receptu
ros, quæ gratia est uobis? Nam & pec
catores peccatoribus dant mutuum, ut
recipiant paria. Quin immò diligite ini
micos uestros, & benefacite, & mutuum
date, nihil inde sperantes, & erit merces
uestra

ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ τοῦ ὑψίστου, ὅτι
αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πο
νηρούς. Γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ
μς πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστί.* Μὴ κρίνετε,
β καὶ οὐ μὴ κριθῆτε. Μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ
μὴ καταδικασθῆτε. Ἀπολύετε, καὶ ἀπολυ
θήσεσθε. Δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν. μέ
τρον καλὸν πεπιεσμένον, καὶ σεσαλευμένον,
καὶ ὑπερεκχυνόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλ
πον ὑμῶν. Τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖ
μζ τε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.* Εἶπε δὲ παρα
ε βολὴν αὐτοῖς, μή τι δύναται τυφλὸς τυ
φλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
μη πεσοῦνται.* Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν δι
γ δάσκαλον αὐτοῦ, κατηρτισμένος δὲ πᾶς
μθ ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.* Τί δὲ βλέ
ε πεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ἀδελφοῦ
σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ,
οὐ κατανοεῖς; ἢ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ
ἀδελφῷ σου, ἀδελφὲ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρ
φος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν
τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; ὑπο
κριτὰ, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ
ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν
τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ
ξ σου.* Οὐ γάρ ἐστι δένδρον καλὸν, ποιοῦν καρ
ε πὸν σαπρόν. Οὐδὲ δένδρον σαπρὸν, ποιοῦν
καρπὸν καλόν. Ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ
ξα ἰδίου καρποῦ γινώσκεται.* Οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν
ε συλλέγουσι σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσι στα
ξβ φυλήν.* Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγα
ε θοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀ
γαθόν. Καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ
θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ πονη
ρόν. Ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λα
ξγ λεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.* Τί δέ με καλεῖτε κύριε,
γ κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω.* Πᾶς ὁ ἐρχόμε
ξδ νος πρός με, καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων, καὶ
ε ποιῶν αὐτοὺς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοι
ος. Ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκί
αν, ὃς ἔσκαψε καὶ ἐβάθυνε, καὶ ἔθηκε θεμέλιον
ἐπὶ

uestra multa, & eritis filij altissimi, quia
ipse benignus est erga ingratos ac
malos. Estote ergo misericordes, sicut
& pater uester misericors est. Nolite iu
dicare, & non iudicabimini. Nolite
condemnare, & non condemnabimini.
Remittite, & remittetur uobis. Date,
& dabitur uobis. Mensuram bonam
& confertam, & concussam atque ex
undantem dabunt in sinum uestrum.
Eadem quippe mensura qua metimi
ni, metientur alij uobis. Dicebat au
tem illis similitudinem: Nunquid po
test cæcus cæcum ducere? nónne ambo
in foueam cadunt? Non est discipulus
supra magistrum suum: perfectus au
tē omnis erit, sicut magister ipsius. Quid
autem uides festucā in oculo fratris tui,
trabem autem quæ in oculo proprio est,
non animaduertis? Aut quomodo po
tes dicere fratri tuo: frater, sine eijciam fe
stucam quæ in oculo tuo est, ipse in ocu
lo tuo trabem non uides? Hypocrita, eij
ce primum trabem ex oculo tuo, & tunc
perspicies, ut eijcias festucam, quæ est in
oculo fratris tui. Non est enim arbor bo
na, quæ facit fructum malum: neque ar
bor mala, faciens fructum bonum. Vna
quæq; enim arbor ex fructu suo cogno
scitur. Neque enim è spinis colligunt fi
cus, neque è rubo uindemiant uuam. Bo
nus homo ex bono thesauro cordis sui
profert bonum, & malus homo ex malo
thesauro cordis sui profert malum. Ex
abundantia enim cordis loquit̃ os eius.
Quid autem uocatis me domine, domi
ne, & non facitis quæ dico? Quisquis ue
nit ad me, & audit sermones meos, & fa
cit eos, ostendam uobis, cui similis sit. Si
milis est homini, ædificanti domum: qui
fodit in altum, & posuit fundamentum

super

ἐπὶ τὴν πέτραν, πλημμύρας δὲ γενομένης,
προσέῤῥηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ
οὐκ ἴσχυσε σαλεῦσαι αὐτήν, τεθεμελίωτο
γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. ὁ δὲ ἀκούσας, καὶ
μὴ ποιήσας, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδο-
μήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμε-
λίου, ᾗ προσέῤῥηξεν ὁ ποταμός, καὶ εὐθέως
ἔπεσε, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκεί-
νης μέγα.

ξε γ * Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήματα αὐ-
τοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς κα-
περναούμ. ἑκατοντάρχου δέ τινος δοῦλος ιη
κακῶς ἔχων, ἤμελλε τελευτᾷν, ὃς ἦν αὐτῷ
ἔντιμος. ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ ἰησοῦ, ἀπέστειλε
πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν ἰουδαίων, ἐρω-
τῶν αὐτόν, ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦ-
λον αὐτοῦ. οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν ἰη-
σοῦν, παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως, λέ-
γοντες, ὅτι ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξει τοῦτο. ἀ-
γαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγω-
γὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν ἡμῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς ἐ-
πορεύετο σὺν αὐτοῖς. ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μα-
κρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψε
πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρχος φίλους, λέγων
αὐτῷ. κύριε, μὴ σκύλλου, οὐ γάρ εἰμι ἱκα-
νός, ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου εἰσέλθῃς. διὸ οὐ-
δὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρός σε ἐλθεῖν, ἀλλὰ εἰπὲ
λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ
ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμε-
νος, ἔχων ὑπ᾽ ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέ-
γω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται. καὶ ἄλ-
λῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται. καὶ τῷ δούλῳ μου,
ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. ἀκούσας δὲ ταῦ-
τα ὁ ἰησοῦς, ἐθαύμασεν αὐτόν. καὶ στραφείς,
τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε. λέγω
ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗ-
λε ε ρον. * καὶ ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες εἰς
τὸν οἶκον, εὗρον τὸν ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαί-
λγ ε νοντα. * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἑξῆς ἐπορεύετο εἰς
πόλιν, καλουμένην ναΐν, καὶ συνεπορεύοντο
αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοί, καὶ ὄχλος
πολύς

super petram. Inundatione autem facta
illisum est flumen domui illi, & non po-
tuit eam mouere. Fundata enim erat su-
per petram. Qui autem audiuit & non
fecit, similis est homini, qui ædificauit
domum suam super terram, absque fun
damento, in quam illisus est fluuius, &
cõtinuo cecidit, & facta est ruina domus
illius magna.

VII Cum autem consumasset omnia
uerba sua audiente populo, intrauit Ca-
pernaum. Centurionis autem cuiusdam
seruus male habens, agebat animam,
qui illi erat charus: Cum audisset autem
de Iesu, misit ad eum seniores Iudæo-
rum, rogans eum, ut ueniret & seruaret
seruum suum. At illi cum uenissent ad
Iesum, rogabant eum studiose, dicen-
tes: Dignus est, ut hoc illi præstes. Dili-
git enim gentem nostram, & synago-
gam ipse ædificauit nobis. Iesus autem
ibat cum illis. Et cum iam non longe
abesset a domo, misit ad eum centurio
amicos, dicens ei: Domine, noli uexa-
ri. Non enim sum dignus, ut sub te-
ctum meum intres. Quapropter nec
meipsum sum dignum arbitratus, ut
uenirem ad te, sed dic uerbo, & sanabi-
tur puer meus. Nam & ego homo sum
sub potestate constitutus, habens sub
me milites, & dico huic, uade, ac uadit:
& alteri, ueni, ac uenit: & seruo meo,
fac hoc, ac facit. Auditis autem his Ie-
sus, miratus est eum, & conuersus, se-
quenti se turbæ dixit: Dico uobis, ne
in Israël quidem tantam fidem inueni.
Et reuersi, qui missi fuerant, in domum,
inuenerunt seruum qui languerat, sa-
num. Et factum est, deinceps ibat in ci-
uitatem, quæ uocatur Naim, & ibant
cum eo discipuli eius multi, turbaque
copiosa

πολύς. ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ
ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς υἱὸς μονογενὴς τῇ
μητρὶ αὐτοῦ. καὶ αὕτη ἦν χήρα, καὶ ὄχλος
τῆς πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ, καὶ ἰδὼν αὐτὴν
ὁ κύριος, ἐσπλαγχνίσθη ἐπ᾽ αὐτήν, καὶ εἶπεν
αὐτῇ. μὴ κλαῖε. καὶ προσελθών, ἥψατο τῆς σο-
ροῦ. οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν, καὶ εἶπε. νεανί-
σκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι, καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νε-
κρός, καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ
μητρὶ αὐτοῦ. ἔλαβε δὲ φόβος πάντας, καὶ ἐδό-
ξαζον τὸν θεόν, λέγοντες. ὅτι προφήτης μέ-
γας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο
λη ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. * καὶ ἐξῆλθεν ὁ λό-
ι γος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐν
ξθ πάσῃ τῇ περιχώρῳ. * καὶ ἀπήγγειλαν ἰωάν-
ε νῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων. καὶ
προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ κ
ὁ ἰωάννης, ἔπεμψε πρὸς τὸν ἰησοῦν, λέγων.
σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶ-
μεν; παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες,
εἶπον. ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς
πρός σε, λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλ-
λον προσδοκῶμεν; ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθερά-
πευσε πολλοὺς ἀπὸ νόσων, καὶ μαστίγων, καὶ
πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς
ἐχαρίσατο τὸ βλέπειν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰη-
σοῦς, εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες ἀπαγγείλα-
τε ἰωάννῃ, ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε, ὅτι τυ-
φλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λε-
προὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγεί-
ρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται, καὶ μακάριός
ἐστιν, ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. ἀπελ-
θόντων δὲ τῶν ἀγγέλων ἰωάννου, ἤρξατο λέ-
γειν πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ ἰωάννου. τί ἐξελη-
λύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον
ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; ἀλλὰ τί ἐξελη-
λύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱμα-
τίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ
ἐνδόξῳ, καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βα-
σιλείοις εἰσίν. ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν;
προφήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον
προφήτου

ιθ copiosa. Cum aũt appropinquaret por-
tæ ciuitatis, ecce defunctus efferebat fili-
us unicus matri suæ. & hæc uidua erat, &
turba ciuitatis multa cum illa. Quam cũ
uidisset dominus, misericordia motus
sup eã, dixit illi: Noli flere. Et accessit, teti-
gitque loculũ. Porrò qui portabãt subsi-
terunt. Et ait: Adolescens, tibi dico surge.
Et resedit qui erat mortuus, & cœpit lo-
qui, & dedit illum matri suæ. Accepit aũt
omnes timor, & glorificabãt deum, dicẽ-
tes: Propheta magnus surrexit inter nos,
& deus uisitauit plebem suã. Et exijt hic
rumor in uniuersam Iudæam de eo, &
omnem finitimã regionem. Et nunciaue
runt Iohanni discipuli ipsius de his omi
bus. Et conuocauit duos de discipulis su
is Iohannes, misitque ad Iesum, dicens:
Tu es qui uenturus es, an aliũ expecta-
mus? Cum autem uenissent ad eum ui-
ri, dixerunt: Iohãnes baptista misit nos
ad te, dicẽs: Tu es ille qui uenturus erat,
an alium expectamus? In eadem autem
hora multos curauit a morbis ac plagis,
& spiritibus malis, & cæcis multis dona-
uit uisum. Et respondens dixit illis: Eun-
tes renũciate Iohanni, quæ uidistis & au
distis, quod cæci uident, claudi ambu-
lant, leprosi mundantur, surdi audiunt,
mortui resurgunt, pauperibus annunci-
atur euangelium, & beatus est quicunque
non fuerit offensus per me. Et cum dis-
cessissent nuncij Iohannis, cœpit de Io-
hanne dicere ad turbas: Quid existis in
desertum ad uidendum? arundinem uen-
to agitari? Sed quid existis uisuri? ho-
minem mollibus uestimentis indutum?
Ecce qui uestitu splendido uestiuntur, &
in delitijs agunt, in aulis Regum sunt.
Sed quid existis ad uidendum? prophe
tam? Vtique dico uobis, & plus quam
m 2 prophetã

προφήτου. * οὗτός ἐστι περὶ οὗ γέγραπται,
ς ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ
προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν
οα σου ἔμπροσθέν σου. * λέγω γὰρ ὑμῖν. μείζων
ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης ἰωάννου τοῦ
βαπτιστοῦ οὐδείς ἐστιν. ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ
οβ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, μείζων αὐτοῦ ἐστι. * καὶ πᾶς
ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν
τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα ἰωάννου.
οἱ δὲ φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ
θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες
ογ ὑπ᾽ αὐτοῦ. εἶπε δὲ ὁ κύριος. * τίνι οὖν ὁμοι-
ώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ
τίνι εἰσὶν ὅμοιοι; ὅμοιοί εἰσι παιδίοις τοῖς
ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσιν ἀλ-
λήλοις, καὶ λέγουσιν. ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ
οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ
ἐκλαύσατε. ἐλήλυθε γὰρ ἰωάννης ὁ βαπτιστής,
μήτε ἄρτον ἐσθίων, μήτε οἶνον πίνων, καὶ
λέγετε, δαιμόνιον ἔχει. ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε.
ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης,
τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν, καὶ ἐδι-
καιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς πάν-
οδ των. * ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν φαρισαίων,
α ἵνα φάγῃ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκί-
αν τοῦ φαρισαίου ἀνεκλίθη. καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν κα
τῇ πόλει, ἥτις ἦν ἁμαρτωλός, ἐπιγνοῦσα, ὅτι
ἀνάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ φαρισαίου, κομίσα-
σα ἀλάβαστρον μύρου, καὶ στᾶσα παρὰ τοὺς πό-
δας αὐτοῦ ὀπίσω κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν
τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς θριξὶ
τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ κατεφίλει
τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφε τῷ μύρῳ. ἰδὼν
δὲ ὁ φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτόν, εἶπεν ἐν
ἑαυτῷ, λέγων. οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγί-
νωσκεν ἄν, τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνή, ἥτις ἅ-
πτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστι. καὶ ἀπο-
κριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς αὐτόν. σίμων,
ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δέ φησι, διδάσκαλε, εἰ-
πέ. δύο χρεωφειλέται ἦσαν δανειστῇ τινι, ὁ

εἷς

EVANGELIVM

prophetam. Hic est de quo scriptum est,
Ecce mitto angelum meum ante faciem
tuam, qui præparabit uiam tuam ante
te. Dico enim uobis: Maior, inter natos
mulierum propheta Iohanne baptista
nemo est. Attamen qui minor est in re-
gno dei, maior est illo. Et oīs populus au-
diens, & publicani iustificauerūt deum,
baptizati baptismo Iohannis. Pharisæi
autem & legisperiti consilium dei spreue
runt aduersus semetipsos, non baptizati
ab eo. Ait autem dominus: Cui ergo si-
miles dicā homines generationis huius,
& cui similes sunt? Similes sūt pueris se-
dentibus in foro, & acclamantibus inter
se ac dicentibus: Cantauimus uobis ti-
biis, & non saltastis. Cecinimus uobis lu
gubria, & non plorastis. Venit enim Io-
hannes baptista neq; edens panē, neq;
bibens uinum, & dicitis: Dæmonium ha
bet. Venit filius hominis edens ac bibēs,
& dicitis: Ecce homo edax, & uinipotor,
amicus publicanorū ac peccatorū. Et iu-
stificata est sapientia a filiis suis oībus.
Rogabat autem illum quidam e phari-
sæis, ut caperet cibū cū ipso. Et ingressus
domum pharisæi, accubuit. Et ecce muli-
er quæ fuerat in ciuitate peccatrix, ut co-
gnouit, quod Iesus accubuisset in domo
pharisæi, attulit alabastrum unguenti,
stánsq; ad pedes eius a tergo flēs, lachry
mis cœpit rigare pedes eius, & capillis ca
pitis sui extergebat, & deosculabatur pe-
des eius, & unguento ungebat. Videns
autem pharisæus, qui uocauerat eum, ait
intra se, dicens: Hic si esset propheta, sci-
ret utiq;, quæ & qualis est mulier, quæ tā
git ipsum, quia peccatrix est. Et respōdēs
Iesus dixit ad illū: Simon, habeo quid-
dam quod tibi dicā. At ille ait: Magister
dic. Duo debitores erāt cuidā creditori,

unus

εἷς ὤφειλε δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος
πεντήκοντα, μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀπο-
δοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐ-
τῶν εἰπὲ πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει; ἀποκρι-
θεὶς δὲ ὁ σίμων, εἶπεν. ὑπολαμβάνω, ὅτι ᾧ
τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. ὀρ-
θῶς ἔκρινας, καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα,
τῷ σίμωνι ἔφη. βλέπεις ταύτην τὴν γυ-
ναῖκα; εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ
ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ
τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέ μου τοὺς πόδας. καὶ
ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξε, φίλη-
μά μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ ἀφ᾽ ἧς εἰσῆλθον,
οὐ διέλειπε καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας.
ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας, αὕτη δὲ
μύρῳ ἤλειψέ μου τοὺς πόδας. οὗ χάριν λέγω
σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί,
ὅτι ἠγάπησε πολύ. ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται,
ὀλίγον ἀγαπᾷ. εἶπε δὲ αὐτῇ. ἀφέωνταί σοι
αἱ ἁμαρτίαι. καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι
λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, τίς οὗτός ἐστιν, ὃς καὶ ἁ-
μαρτίας ἀφίησιν; εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυ-
ναῖκα. ἡ πίστις σου σέσωκέ σε, πορεύου
εἰς εἰρήνην.
οε * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς, καὶ αὐτὸς
ι διώδευε κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων, καὶ
εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ
οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, καὶ γυναῖκές τινες αἳ
ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονη-
ρῶν καὶ ἀσθενειῶν, μαρία ἡ καλουμένη μα-
γδαληνή, ἀφ᾽ ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει,
καὶ ἰωάννα γυνὴ χουζᾶ, ἐπιτρόπου ἡρώδου,
καὶ σουσάννα, καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διη-
κόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.
ος * συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ
ε πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτόν, εἶπε διὰ
παραβολῆς. ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι κβ
τὸν σπόρον αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν,
ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ κατεπατή-
θη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐ-
τό. καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν καὶ

φύεν

unus debebat denarios quingentos, &
alter quinquaginta. Cum autem illi non
essent soluendo, condonauit utrisq;. Ho-
rum igitur, dic uter eum plus diliget? Re
spondens Simon, dixit: Existimo, quod
is cui plus cōdonauit. At ille dixit ei: Re-
cte iudicasti. Et conuersus ad mulierem,
dixit Simoni: Vides hanc mulierem? In-
traui in domū tuam, aquā pedibus meis
non dedisti, hæc autem lachrymis riga-
uit pedes meos, & capillis capitis sui ex-
tersit. Osculum mihi non dedisti, hæc au
tem ex quo intraui, non cessauit deoscu-
lari pedes meos. Oleo caput meum non
unxisti, hæc autem unguento unxit pe-
des meos. Propter quod dico tibi: Re-
mittantur peccata eius multa, quoniam
dilexit multum. Cui autem minus remit
titur, is minus diligit. Dixit autem ad il-
lam: Remittuntur tibi peccata. Et cœpe-
runt qui simul accumbebant dicere intra
se: Quis est hic, qui etiam peccata remit-
tit? Dixit autem ad mulierem: Fides tua
te saluam fecit. uade cum pace.

Et factum est deinceps, & ipse iter VIII
faciebat per singulas ciuitates & castella,
prædicans & annuncians regnum dei, &
duodecim cum illo, simulq; mulieres ali
quæ, quæ erāt sanatæ a spiritibus malis,
& infirmitatibus: Maria quæ uocat̄ Ma
gdalene, de qua septem dæmonia exie-
rant, & Ioanna uxor Chuzæ procurato-
ris Herodis, & Susanna, & aliæ multæ,
quæ ministrabāt ei de facultatibus suis.
Cum autem turba plurima conueniret,
& e singulis ciuitatibus properarent ad
eum, dixit per similitudinē: Exiit qui se-
mentē faciebat ad seminandū semē suū:
& inter seminādū, aliud cecidit circa uiā,
& cōculcatum est, & uolucres cœli come-
derunt illud. Et aliud cecidit sup petrā, &

m 3 enatum

φύειν ἐξηράνθη διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα. καὶ
ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συμ-
φυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό. καὶ
ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν,
καὶ φυὲν, ἐποίησε καρπὸν ἑκατονταπλα-
σίονα. ταῦτα λέγων ἐφώνει, ὁ ἔχων ὦτα
ἀκούειν, ἀκουέτω. ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες. τίς εἴη ἡ παρα-
βολὴ αὕτη. ὁ δὲ εἶπεν. ὑμῖν δέδοται γνῶ-
ος ναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, * τοῖς
ι δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες
μὴ βλέπωσι, καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν.
οη * ἔστι δὲ αὕτη ἡ παραβολή. ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ
β λόγος τοῦ θεοῦ. οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδόν εἰσιν,
οἱ ἀκούοντες, εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος, καὶ
αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα
μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν. οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέ-
τρας, οἳ ὅταν ἀκούσωσι μετὰ χαρᾶς δέ-
χονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχου-
σιν, οἳ πρὸς καιρὸν πιστεύουσι, καὶ ἐν και-
ρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται. τὸ δὲ εἰς τὰς ἀ-
κάνθας πεσὸν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ
ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου, καὶ ἡδονῶν τοῦ
βίου πορευόμενοι συμπνίγονται, καὶ οὐ
τελεσφοροῦσι. τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί
εἰσιν, οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ
ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσι, καὶ καρ-
οθ ποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ. * οὐδεὶς δὲ λύ-
ϛ χνον ἅψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει, ἢ ὑποκά-
τω κλίνης τίθησιν, ἀλλ᾽ ἐπὶ λυχνίας ἐπι-
τίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσι τὸ
φῶς. οὐ γάρ ἐστι κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν γε-
π νήσεται, * οὐδὲ ἀπόκρυφον, ὃ οὐ γνωσθή-
ϛ σεται, καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ. * βλέπετε
πα οὖν πῶς ἀκούετε. ὃς γὰρ ἐὰν ἔχῃ, δοθήσε-
ται αὐτῷ. καὶ ὃς ἐὰν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ
πβ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ. * παρεγένοντο
ϛ δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐ-
τοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ
τὸν ὄχλον, καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ λεγόντων.
ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν
ἔξω

enatum aruit, quia non habebat humo-
rem. Et aliud cecidit inter spinas, & simul
enatæ spinæ suffocauerūt illud. Et aliud
cecidit in terram bonam, & enatum fecit
fructum centuplum. Hæc dicens clama-
bat: Qui habet aures ad audiendum, au-
diat. Interrogabant autem eum discipu-
li eius, dicentes: quæ esset ista parabola.
At ille dixit: Vobis datum est nosse my-
steria regni dei, cæteris autē per parabo-
las, ut uidentes non uideant, & audien-
tes non intelligant. Est autem hæc para-
bola. Semen est sermo dei. Qui autem
iuxta uiam, hi sunt qui audiunt, deinde
uenit diabolus, & tollit sermonem de cor-
de eorum, ne credentes seruentur. Nam
qui super petram, ij sunt qui cum audie-
rint, cum gaudio suscipiunt sermonem.
& hi radices non habent, qui ad tempus
credunt, & in tempore tentationis rece-
dunt. Quod autem in spinas cecidit, hi
sunt qui audierunt, & à solicitudinibus
& diuitijs ac uoluptatibus uitæ euntes
suffocantur, nec referūt fructum. Quod
autem in bonam terram, hi sunt, qui in
corde honesto ac bono audiētes sermo-
nem retinent, & fructum afferūt per pa-
tientiam. Nemo uero cum lucernam ac-
cenderit, operit eam uase, aut subter le-
ctum ponit, sed super candelabrum po-
nit, ut intrantes uideant lumen. Non est
enim occultum, quod non manifestum
sit futurum: nec absconditum, quod non
sit cognoscendum, & in propatulum uen-
turum. Videte ergo quomodo audiatis.
Quisquis enim habet, dabitur illi, & qui
cunq; nō habet, etiā quod putat se habe-
re, auferetur ab illo. Venerunt autem ad
illum mater & fratres eius, & non pote-
rant adire eū præ turba, & nūciatum est
illi dicētibus: Mater tua & fratres tui stant
foris,

ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶ-
πε πρὸς αὐτούς. μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου
οὗτοί εἰσιν, οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες,
πγ καὶ ποιοῦντες αὐτόν. * καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ
ϛ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς πλοῖον,
καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐ-
τούς. διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης,
καὶ ἀνήχθησαν. πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνω-
σε, καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λί-
μνην, καὶ συνεπληροῦντο καὶ ἐκινδύνευον.
προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτὸν, λέγοντες.
ἐπιστάτα, ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα. ὁ δὲ ἐγερ-
θεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι
τοῦ ὕδατος. καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γα-
λήνη. εἶπε δὲ αὐτοῖς. ποῦ ἐστιν ἡ πίστις ὑμῶν;
φοβηθέντες δὲ ἐθαύμαζον, λέγοντες, πρὸς
ἀλλήλους. τίς ἄρα οὗτός ἐστιν; ὅτι καὶ
τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ
ὑπακούουσιν αὐτῷ; καὶ κατέπλευσαν εἰς
τὴν χώραν τῶν γαδαρηνῶν, ἥτις ἐστὶν ἀντί-
περα τῆς γαλιλαίας. ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ
τὴν γῆν, ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνήρ τις ἐκ τῆς
πόλεως, ὃς εἶχε δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκα-
νῶν, καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο, καὶ ἐν
οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς μνήμασιν.
ἰδὼν δὲ τὸν ἰησοῦν, καὶ ἀνακράξας προσέ-
πεσεν αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπε. τί ἐ-
μοὶ καὶ σοί ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέο-
μαί σου μή με βασανίσῃς. παρήγγελλε γὰρ
τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ
τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρ-
πάκει αὐτὸν, καὶ ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσι, καὶ
πέδαις φυλασσόμενος, καὶ διαρρήσσων
τὰ δεσμὰ, ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος
εἰς τὰς ἐρήμους. ἐπηρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ ἰη-
σοῦς, λέγων. τί σοι ἐστὶν ὄνομα; ὁ δὲ εἶ-
πε, λεγεών, ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν
εἰς αὐτόν. καὶ παρεκάλουν αὐτὸν, ἵνα μὴ
ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν.
ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκομέ-
νων ἐν τῷ ὄρει. καὶ παρεκάλουν αὐτὸν, ἵνα
ἐπιτρέψῃ

foris, uolentes te uidere. Qui respondēs,
dixit ad eos: Mater mea & fratres mei
hi sunt, qui sermonem dei audiūnt, ac fa-
ciunt illum. Factum est autem quodam
die, & ipse ascendit in nauim, ac discipuli
eius, & ait ad illos: Transeamus in ulteri-
orem ripam stagni. ac soluerunt. Cæte-
rum nauigantibus illis, obdormiuit: &
ingruit procella uenti in stagnum, & cō-
plebantur ac periclitabantur. Acceden-
tes autem suscitauerunt eum, dicentes:
κγ Præceptor, præceptor, perimus. At ille ex-
perrectus, increpauit uentum ac tempe-
statem aquæ: & cessauerunt, factaq; est
tranquillitas. Dixit autem illis: Vbi est fi-
des uestra? Timentes autem mirati sunt
inter se dicētes: Quisputas hic est? Quia
uentis quoque & aquæ imperat, & obe-
diunt ei? Et nauigauerunt ad regionem
Gadarenorum, quæ est contra Galilæā.
Et cum de naui egressus esset ad terram,
occurrit illi uir quidam è ciuitate, qui ha-
bebat dæmonium iam temporibus mul-
tis, & uestimento non induebatur, neq;
in domo manebat, sed in monumentis.
Is ut uidit Iesum, & exclamasset, procidit
ante illum, ac uoce magna dixit: Quid
mihi rei tecum est Iesu fili dei altissimi?
Obsecro te, ne me torqueas. Præcipie-
bat enim spiritui immundo, ut exiret
ab homine. Frequenter enim corripue-
rat illum, & uinciebatur catenis, & com-
pedibus custodiebatur, & ruptis uin-
culis agebatur à dæmonio in deserta.
Interrogauit autem illum Iesus, dicens:
κδ Quod tibi nomen est? At ille dixit: Le-
gio. Quia intrauerunt dæmonia mul-
ta in eum. Et rogauerunt illum, ne im-
peraret ipsis, ut in abyssum irent. Erat
autem ibi grex porcorum multorum pa-
scentium in monte, & rogabant eum, ut

 permitteret

ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς, εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν, καὶ
ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. ἐξελθόντα δὲ τὰ δαι/
μόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν εἰς τοὺς
χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ
κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην, καὶ ἀπεπνίγη.
ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γεγενημένον,
ἔφυγον, καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν,
καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ
γεγονός. καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ εὗ/
ρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαι/
μόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον καὶ σω/
φρονοῦντα, παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ,
καὶ ἐφοβήθησαν. ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς, καὶ
οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς, καὶ ἠρώ
τησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώ
ρου τῶν Γαδαρηνῶν, ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅτι
πδ φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο. * Αὐτὸς δὲ ἐμ-
α βὰς εἰς τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν. ἐδεῖτο γὰρ
αὐτοῦ ὁ ἀνήρ, ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια,
εἶναι σὺν αὐτῷ. ἀπέλυσε δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς,
λέγων, ὑπόστρεφον εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διη-
γοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ θεός. καὶ ἀπῆλθε καθ'
ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων, ὅσα ἐποίησεν αὐ-
πε τῷ ὁ Ἰησοῦς. * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι
β τὸν Ἰησοῦν, ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος,
ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν. καὶ
ἰδοὺ ἦλθεν ἀνήρ, ᾧ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ αὐ/
τὸς ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχε, καὶ πε/
σὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ παρεκάλει
αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ὅτι θυ-
γάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδε/
κα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. ἐν δὲ τῷ ὑπά/
γειν αὐτὸν οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν. καὶ
γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώ/
δεκα, ἥτις εἰς ἰατροὺς προσαναλώσασα ὅ/
λον τὸν βίον, οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θερα/
πευθῆναι, προσελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο
τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ πα/
ραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐ/
τῆς. καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς. τίς ὁ ἁψάμενός μου;
ἀρνουμένων δὲ πάντων, εἶπεν ὁ Πέτρος,
καὶ

permitteret ipsis in illos ingredi. Et per/
misit illis. Exierũt ergo dæmonia ab ho/
mine,& intrauerunt in porcos,& impetu
abijt grex per præceps in stagnum,& suf
focatus est. Porrò ut uiderunt quod acci
derat hi qui pascebant, fugerunt, rumo/
rémque nunciauerunt in ciuitatem ac uil/
las. Exierunt autem ut uiderent quod fa
ctum erat,& uenerunt ad Iesum,& inue
nerũt hominem sedentem,à quo dæmo
nia exierant,uestitum,ac sana mente, ad
pedes Iesu,& timuerunt. Nunciauerunt
autem illis etiam qui uiderant quomo/
do sanus factus esset is,qui agitabatur à
dæmonio. Et rogauerunt illum omnis
multitudo Gadarenorum, ut discederet
ab ipsis,quia magno timore tenebãtur.
Ipse autem conscensa naui reuersus est.
Rogauerat enim illum uir, à quo dæ/
monia exierant, ut cum eo esset,sed ab/
legauit eum Iesus, dicens: Redi in do/
mum tuam,& narra quæcunque tibi fece/
rit deus. Et abijt per totam ciuitatẽ,præ/
dicans quæcunque sibi fecisset Iesus. Fa/
ctum est autem cum rediret Iesus, exce/
κε pit illum turba. nam omnes expecta/
bant eum. Et ecce uenit uir, cui nomen
Iairus, & ipse princeps synagogæ erat,
acciditque ad pedes Iesu, rogans eum,ut
intraret in domum suam,quoniam uni/
ca filia erat ei ferè annorũ duodecim, &
hæc moriebatur. Verum inter eundum,
κϛ turbæ coarctabant eum. Et mulier quæ
erat obnoxia profluuio sanguinis ab an
nis duodecim, quæ in medicos impen/
derat omnem substantiam, nec ab ul/
lo potuerat curari, accessit retro, & teti/
git fimbriam uestimenti eius, & con/
festim sistebatur fluxus sanguinis eius.
Et ait Iesus: Quis est qui me tetigit? Ne/
gantibus autem omnibus, dixit Petrus,
&

καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέ-
χουσί σε καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις, τίς ὁ
ἁψάμενός μου; ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν. ἥψατό
μού τις. ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦ-
σαν ἀπ' ἐμοῦ. ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνή, ὅτι οὐκ ἔ-
λαθε, τρέμουσα ἦλθε, καὶ προσπεσοῦσα αὐ/
τῷ, δι' ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ, ἀπήγγειλεν
αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰά-
θη παραχρῆμα. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. θάρσει θύγα/
τερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε, πορεύου εἰς εἰρήνην.
ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ
ἀρχισυναγώγου, λέγων αὐτῷ, ὅτι τέθνη-
κεν ἡ θυγάτηρ σου, μὴ σκύλλε τὸν διδάσκα-
λον, ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας, ἀπεκρίθη αὐτῷ,
λέγων, μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε, καὶ σωθήσε
ται. ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰ-
σελθεῖν οὐδένα, εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον
καὶ Ἰωάννην, καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ
τὴν μητέρα, ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο
αὐτήν. ὁ δὲ εἶπε, μὴ κλαίετε, οὐκ ἀπέθανεν
ἀλλὰ καθεύδει, καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδό/
τες ὅτι ἀπέθανεν. Αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω
πάντας, καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώ-
νησε λέγων. ἡ παῖς, ἐγείρου. καὶ ἐπέστρεψε
τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα. καὶ διέ
ταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. καὶ ἐξέστησαν
οἱ γονεῖς αὐτῆς. ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδε/
νὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.
πϛ * Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα
β ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ
πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους θερα-
πεύειν. καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦν-
πζ τας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. * Μηδὲν αἴρετε εἰς
β τὴν ὁδὸν μήτε ῥάβδον, μήτε πήραν, μήτε
ἄρτον, μήτε ἀργύριον, μήτε ἀνὰ δύο χιτῶνας
ἔχειν. καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐκεῖ
πη μένετε, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. * καὶ ὅσ-
β οι ἐὰν μὴ δέξονται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι
ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τὸν κονιορ-
τὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε
εἰς

& qui cum illo erãt: Præceptor, turbæ te
constringunt & affligunt,& dicis: Quis
me tetigit? Et dixit Iesus: Tetigit me ali/
quis. Nam ego noui uirtutem à me exis/
se. Videns autem mulier,quod non latu
isset,tremens uenit ac procidit ante pe/
des eius,& ob quã causam tetigisset eũ,
indicauit ei coram toto populo,& quem
admodum confestim sanata fuisset. At
ipse dixit ei: Confide filia,fides tua te ser
uauit,uade cum pace. Adhuc illo loquen
te,uenit quidam à domo principis syna/
gogæ,dicens ei: Mortua est filia tua,noli
uexare magistrum. Iesus autem audito
hoc uerbo,respondit patri puellæ: Noli
timere,crede tantũ,& salua erit. Et cũ ue/
nisset in domum,non permisit intrare se/
cum quenquam,nisi Petrum & Iacobum &
Iohãnem,& patrem ac matrem puellæ.
Flebant autem omnes & plangebant il/
lam. At ille dixit: Nolite flere. Non est
mortua puella,sed dormit. Et deridebant
eum,scientes quod mortua esset. Ipse au
tem eiectis foras omnibus, apprehensa
manu eius clamauit, dicens: Puella, sur/
ge. Et reuersus est spiritus eius, & surre/
xit continuo. Ac iussit illi dari cibũ. Et stu
puerunt parẽtes eius. At ille præcepit eis,
κζ ne cui dicerent quod factum erat.
Conuocatis autem Iesus duodecim,
dedit illis potestatem & autoritatem su/ IX
per omnia dæmonia,& ut morbos sana/
rent. Et misit illos ut prædicarent regnum
dei,& sanarent infirmos. Et ait ad illos:
Ne quid tuleritis in uiam,neque uirgam,
neque peram,neque panem, neque pecuni/
am,neque binas tunicas habeatis. Et in
quamcunque domum intraueritis,illic ma/
nete,atque illinc exeatis. Et quicunque non
receperint uos, exeuntes de ciuitate illa,
etiam puluerẽ è pedibus uestris excutite
in

πθ εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς. * ἐξερχόμενοι δὲ δι-
κ ήρχοντο κατὰ τὰς κώμας, εὐαγγελιζόμενοι καὶ
ϛ θεραπεύοντες πανταχοῦ. * ἤκουσε δὲ ἡρώδης
ε ὁ τετράρχης τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτοῦ πάντα, καὶ
διηπόρει, διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπό τινων, ὅτι ἰω-
άννης ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ὑπό τινων δέ, ὅτι
ἠλίας ἐφάνη, ἄλλων δέ, ὅτι προφήτης εἷς τῶν
ἀρχαίων ἀνέστη. καὶ εἶπεν ἡρώδης. ἰωάννην
ἐγὼ ἀπεκεφάλισα, τίς δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ
ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα, καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.
ϛα * καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο
κ αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. * καὶ παραλαβὼν αὐ-
ϛβ τούς, ὑπεχώρησε κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρη-
γ μον πόλεως, καλουμένης βηθσαϊδά. οἱ δὲ
ὄχλοι γνόντες, ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ δε-
ξάμενος αὐτούς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βα-
σιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θερα-
ϛγ πείας, ἰᾶτο. * ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν, προ-
α σελθόντες δὲ οἱ δώδεκα, εἶπον αὐτῷ. ἀπό-
λυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς
κύκλῳ κώμας καὶ τοὺς ἀγρούς καταλύσωσι
καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν, ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ
τόπῳ ἐσμέν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. δότε αὐ-
τοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ δὲ εἶπον. οὐκ εἰσὶν ἡμῖν
πλείω ἢ πέντε ἄρτοι, καὶ δύο ἰχθύες, εἰ μή τι
πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα
τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα. ἦσαν γὰρ ὡσεὶ
ἄνδρες πεντακισχίλιοι. εἶπε δὲ πρὸς τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ. κατακλίνατε αὐτοὺς κλισί-
ως ἀνὰ πεντήκοντα, καὶ ἐποίησαν οὕτως,
καὶ κατέκλιναν ἅπαντας. λαβὼν δὲ τοὺς
πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀνα-
βλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλόγησεν αὐτούς,
καὶ κατέκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς
παρατιθέναι τῷ ὄχλῳ. καὶ ἔφαγον, καὶ
ἐχορτάσθησαν πάντες. καὶ ἤρθη τὸ περισσεῦσαν
ϛδ αὐτοῖς κλασμάτων κόφινοι δώδεκα. * καὶ
α ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον
καταμόνας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί,
καὶ ἐπηρώτησεν αὐτούς, λέγων. τίνα με λέ-
γουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι; οἱ δὲ ἀποκριθέντες
εἶπον

in testimoniū aduersus illos. Egressi aūt
circuibant per castella, euangelizantes &
curantes ubiqꝫ. Audiuit autem Herodes
tetrarcha omnia quæ fiebāt ab eo, & hæ
sitabat, eo quod diceretur à quibusdam,
quod Iohannes surrexisset à mortuis: à
quibusdam uero, quod Helias apparuis
set: ab aliis autem, quod propheta quis
piam ex antiquis surrexisset. Et ait Hero
des: Iohānem ego decollaui: quis est aūt
iste, de quō ego talia audio? & quære
bat uidere eum. Et reuersi apostoli narra
uerunt illi quæcunqꝫ fecerant. Et assum
ptis illis secessit seorsum in locum deser
tum ciuitatis, quæ uocatur Bethsaida.
Quod cum cognouissent turbæ, secutæ
sunt illū. Et excepit eos, & loquebat̄ illis
de regno dei, & eos qui curatione indige
bant, sanabat. Dies aūt cœperat declina
re, & accedentes duodecim, dixerunt illi:
Dimitte turbas, ut euntes in castella uil
lásqꝫ uicinas, diuertāt, & inueniāt escas,
quia hic in loco deserto sumus. Ait autē
ad illos: Vos date illis quod edant. At il
li dixerunt: Nō sunt nobis plures quam
κη quinqꝫ panes, & duo pisces, nisi nos ea
mus, & emamus in omnem hunc popu
lum escas. Erant autē ferè uiri quinquies
mille. Ait autem ad discipulos suos: Faci
te illos discumbere in singulo quoqꝫ dis
cubitu quinquagenos: atqꝫ ita fecerūt. &
fecerunt omnes discumbere. Acceptis au
tem quinqꝫ panibus & duobus piscibus,
sublatis in cœlum oculis benedixit illis,
& fregit distribuitqꝫ discipulis, ut appo
nerēt turbæ. Et comederunt omnes, & sa
turati sunt. Et sublatū est quod superfu
it illis, fragmentorū cophini duodecim.
Et factū est cū solus esset orās, erant cū il
κθ lo & discipuli, interrogauitqꝫ illos, dicēs:
Quē me dicūt esse turbæ? At illi rñderūt
& dixerūt

εἶπον, ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ ἠλί-
αν, ἄλλοι δέ, ὅτι προφήτης τὶς τῶν ἀρχαίων
ἀνέστη. εἶπε δὲ αὐτοῖς. ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγε-
τε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ πέτρος, εἶπε, τὸν χρι-
ϛε στὸν τοῦ θεοῦ. * ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς, πα-
β ρήγγειλε, μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο, εἰπών, ὅτι δεῖ
τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ
ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ
ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκταν-
ϛϛ θῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. * ἔλε-
β γε δὲ πρὸς πάντας. εἴ τις θέλει ὀπίσω μου
ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ ἀκολουθεί-
τω μοι. ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.
τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, κερδήσας τὸν
κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας, ἢ ζημιω-
ϛζ θείς; * ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με, καὶ τοὺς
β ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαι-
σχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ
ϛη τοῦ πατρός, καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. * λέγω
β δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων,
οἳ οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ἐγένετο δὲ μετὰ
τοὺς λόγους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτώ, καὶ παρα-
λαβὼν τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην καὶ ἰάκω-
βον, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. καὶ λ
ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτόν, τὸ εἶδος
τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς
αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων. καὶ ἰδοὺ ἄνδρες
δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν μω-
σῆς καὶ ἠλίας. οἳ ὀφθέντες ἐν δόξῃ, ἔλεγον
τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν
ἱερουσαλήμ. ὁ δὲ πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ
ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ. διαγρηγορήσαν-
τες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο
ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ. καὶ ἐγένετο
ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, εἶ-
πεν ὁ πέτρος πρὸς τὸν ἰησοῦν. ἐπιστάτα, κα-
λόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν
σκηνὰς

dixerunt, Iohannem baptistam, alii au
tem Heliam: alii uero, quod propheta
quispiam de antiquis surrexit. Dixit au
tem illis: Vos aūt quem me esse dicitis?
Respondens Simon Petrus, dixit: Chri
stum dei. At ille comminatus illis, præce
pit, ne cui dicerent hoc, dicens: Oportet
filium hominis multa pati, & reprobari
à senioribus & principibus sacerdotum
& scribis, & occidi, & tertia die resurgere.
Dicebat autem ad omnes: Si quis uult
post me uenire, abneget semetipsum, &
tollat crucem suam cottidie, & sequatur
me. Qui enim uoluerit animā suam sal
uam facere, perdet illam. Qui uero per
diderit animā suam propter me, is sal
uam faciet illam. Quid enim proficit ho
mo, si lucretur uniuersum mundū, se au
tem ipsum perdat, aut iacturā sui ipsius
faciat? Nam quem mei, meorūqꝫ sermo
num puduerit, huius & filium hominis
pudebit, cū uenerit in maiestate sua, &
patris, sanctorumqꝫ angelorū. Dico au
tem uobis uere, sunt quidā hic stantes,
qui non gustabunt mortem, donec ui
deant regnum dei. Factum est autem
post hæc uerba ferè diebus octo, & assū
psit Petrum & Iohannem & Iacobum,
& ascendit in mōtem ut oraret. Et facta
est dum oraret, species uultus eius alia,
& uestitus eius candidus ac refulgens.
Et ecce duo uiri loquebant̄ cum illo, qui
erant Moses & Helias, qui uisi in maie
state, dicebāt excessum eius, quem com
pleturus erat Hierosolymis. Petrus uero
& qui cum illo erant, grauati erant so
mno. Expergefacti autem uiderunt maie
statem eius, & duos uiros qui stabant
cum illo. Et factum est, cum discede
rent ab illo, ait Petrus ad Iesum: Præce
ptor, bonum est nos hic esse, & faciam⁹
tria tabernacula

σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοὶ, καὶ μωσεῖ μίαν, καὶ
μίαν ἠλίᾳ, μὴ εἰδὼς ὃ λέγει. ταῦτα δὲ αὐτοῦ
λέγοντος, ἐγένετο νεφέλη, καὶ ἐπεσκίασεν
αὐτούς. ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελ-
θεῖν εἰς τὴν νεφέλην. καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ
τῆς νεφέλης, λέγουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου
ὁ ἀγαπητὸς, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐν τῷ γενέ-
σθαι τὴν φωνὴν, εὑρέθη ὁ ἰησοῦς μόνος, καὶ
αὐτοὶ ἐσίγησαν, καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν
ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν, ὧν ἑωράκασιν.
ϟθ * Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, κατελθόντων
β αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος
πολύς. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόη-
σε, λέγων. διδάσκαλε, δέομαί σου, ἐπίβλε-
ψαι ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενής ἐστί μοι,
καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτὸν, καὶ ἐξαί-
φνης κράζει, καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ,
καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ᾽ αὐτοῦ συντρῖβον αὐ-
τόν. καὶ ἐδεήθην τῶν μαθητῶν σου, ἵνα ἐκ-
βάλλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. ἀποκρι-
θεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν. ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ
διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς,
καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν
σου. ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν αὐ-
τὸν τὸ δαιμόνιον, καὶ συνεσπάραξεν. ἐπετί-
μησε δὲ ὁ ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρ-
τῳ, καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα, καὶ ἀπέδωκεν αὐ-
ρ τὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. * ἐξεπλήσσοντο δὲ πάν-
η τες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ. * πάντων
ρα δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν, εἶ-
β πε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. θέσθε ὑμεῖς εἰς
τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους. ὁ γὰρ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀν-
θρώπων. οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρα-
κεκαλυμμένον ἀπ᾽ αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθωνται
αὐτό. καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥή-
ρβ ματος τούτου. * εἰσῆλθε δὲ διαλογισμὸς ἐν
β αὐτοῖς, τὸ, τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. ὁ δὲ ἰη-
σοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐ-
τῶν, ἐπιλαβόμενος παιδίου, ἔστησεν αὐτὸ
παρ᾽ ἑαυτῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ὃς ἐὰν δέξηται
τοῦτο παιδίον

tria tabernacula, unum tibi, & unum
Moſi, & unum Heliæ, neſciens quid di-
ceret. Hæc autem illo loquente, facta eſt
nubes & obumbrauit eos, timuerũt au
tem intrantibus illis in nubem. Et uox
facta eſt de nube, dicens: Hic eſt filius
meus dilectus, ipſum audite. Et dum fie
ret uox, inuentus eſt Ieſus ſolus, & ipſi
tacuerunt, & nemini dixerunt in illis die
bus quicquam ex his quæ uiderant. Fa-
ctum eſt autem in ſequenti die deſcen-
dentibus illis de monte, occurrit illi tur-
λα ba multa. Et ecce uir de turba exclama-
uit, dicens: Magiſter, obſecro te, reſpice
ad filium meum, quia unicus eſt mihi:
& ecce ſpiritus apprehẽdit eum, & ſubi-
to clamat, & diſcerpit eum cum ſpuma,
& uix diſcedit ab eo dilanians eum: & ro
gaui diſcipulos tuos ut eijcerent illum,
& non potuerunt. Reſpondens autem
Ieſus, dixit: O natio infidelis & peruer-
ſa, uſq; quo ero apud uos, ac patiar uos?
Adduc huc filium tuum. Cũ adhuc au-
tem accederet, laniauit illum dæmoniũ
& diſſipauit. Increpauit autem Ieſus ſpi
ritum immundum & ſanauit puerum,
& reddidit illum patri ſuo. Stupebãt au
tem omnes ſuper magnificẽtia dei. Sed
omnibus mirantibus ſuper omnibus
quæ faciebat, dixit ad diſcipulos ſuos:
Ponite uos in auribus ueſtris ſermones
iſtos. Filius enim hominis, futurum eſt
ut tradatur in manus hominum. At illi
ignorabant uerbum iſtud, & erat ab-
ſconditum ab illis, ut non intelligerent il
lud. Et timebãt eum interrogare de hoc
λβ uerbo. Intrauit autem cogitatio inter
eos, quis eorum maior eſſet. At Ieſus ui
dens cogitationem cordis illorum, ap-
prehendit puerum, & ſtatuit illum iu-
xta ſe, & ait illis: Quicunque receperit
puerum hũc

τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ
δέχεται. καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν
ἀποστείλαντά με. ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶ-
σιν ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτος ἔσται μέγας.
ργ * Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰωάννης, εἶπεν. ἐπιστάτα,
η εἴδομέν τινα ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλ-
λοντα τὰ δαιμόνια, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν,
ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ᾽ ἡμῶν. καὶ εἶπε πρὸς
αὐτὸν ὁ ἰησοῦς. μὴ κωλύετε. ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ᾽
ρδ ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν. * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ
ι συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως
αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξε τοῦ
πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἀπέστειλεν
ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευ-
θέντες, εἰσῆλθον εἰς κώμην σαμαριτῶν, ὥστε
ἑτοιμάσαι αὐτῷ, καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐ-
τὸν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμε-
νον εἰς ἱερουσαλήμ. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ, ἰάκωβος καὶ ἰωάννης, εἶπον. κύριε,
θέλεις εἴπωμεν, πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐ-
ρανοῦ, καὶ ἀναλῶσαι αὐτοὺς, ὡς καὶ ἠλίας
ἐποίησε; στραφεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, ἐπετίμησεν αὐ-
τοῖς, καὶ εἶπεν. οὐκ οἴδατε οἵου πνεύματός
ἐστε ὑμεῖς. ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε
ρε ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι.
ι καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην. * Ἐγέ-
νετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπέ
τις πρὸς αὐτόν. ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν
ἀπέρχῃ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. αἱ ἀλώ-
πεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ
οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. εἶπε δὲ πρὸς
ἕτερον, ἀκολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπε, κύριε ἐπίτρε-
ψόν μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι τὸν πα-
τέρα μου. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἄφες τοὺς
νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς, σὺ δὲ ἀπελ-
θὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.
ρϛ * Εἶπε δὲ καὶ ἕτερος, ἀκολουθήσω σοι κύριε,
ι πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς
εἰς τὸν οἶκόν μου. εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς. οὐ-
δεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ᾽ ἄροτρον, καὶ βλέ-
πων

puerum hunc nomine meo, me recipit.
Et quicũq; me receperit, recipit eum qui
me miſit. Nã qui minor eſt inter omnes
uos, hic erit magnus. Reſpõdens autem
Iohãnes, dixit: Præceptor, uidimus quen
dam ſub nomine tuo eijcientem dæmo-
nia, & prohibuimus eum, quia nõ ſequi-
tur nobiſcum. Et ait ad illum Ieſus: No-
lite prohibere. Qui enim non eſt aduer-
ſum nos, pro nobis eſt. Factum eſt autẽ
dum complerentur dies aſſumptionis
eius, & ipſe faciem ſuam obfirmauerat,
ut iret Hieroſolymam, & miſit nuncios
ante conſpectum ſuum, & euntes intra-
uerunt in ciuitatem Samaritanorum, ut
pararent illi. Et non receperũt eum, quia
facies eius erat euntis Hieroſolymam.
Cum uidiſſent autem diſcipuli eius, Ia-
cobus & Iohannes, dixerunt: Domine,
uis dicamus, ut ignis deſcendat de cœlo,
& conſumat illos, quemadmodũ & He-
lias fecit? Conuerſus autem Ieſus, incre-
pauit illos, dicens: Neſcitis cuius ſpiritus
eſtis uos. Filius enim hominis non uenit
ad perdendum animas hominum, ſed
ad ſeruandum. Et abierunt in aliud ca-
λγ ſtellum. Factum eſt autem, ambulanti-
bus illis in uia, dixit quidam ad illũ: Se-
quar te quocunque ieris. Dixit illi Ieſus:
Vulpes cauernas habent, & uolucres cœ
li nidos, filius autem hominis non habet
ubi caput ſuum reclinet. Ait autem ad al
terum: Sequere me. Ille autem dixit: Do
mine, permitte mihi ut prius abeam, ac
ſepeliam patrem meum. Dixit autem ei
Ieſus: Sine ut mortui ſepeliant mortuos
ſuos, tu uero uade & annuncia regnum
dei. Et ait alius: Sequar te domine, ſed p-
mitte mihi prius ut dicam uale ijs, qui
ſunt domi meæ. Ait ad illum Ieſus: Ne-
mo qui manu ſua admota aratro, reſpe-

πων εἰς τὰ ὀπίσω εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασι- λδ
ρζ λείαν τοῦ θεοῦ. * Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδει-
ι ξεν ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα, καὶ
ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου
αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελ-
λεν αὐτὸς ἔρχεσθαι. * Ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐ-
ρη τούς. ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀ-
ε λίγοι, δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ,
ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν
ρθ αὐτοῦ. * Ὑπάγετε, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς,
ε ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων. * Μὴ βαστάζετε βα-
ρι λάντιον, μὴ πήραν, μηδὲ ὑποδήματα, καὶ
ϛ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε. * Εἰς ἣν δ'
ρια ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε, εἰρήνη
ε τῷ οἴκῳ τούτῳ. καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἐκεῖ υἱὸς εἰρή-
νης, ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν,
ριβ εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. * Ἐν αὐτῇ δὲ
β τῇ οἰκίᾳ μένετε ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ
παρ' αὐτῶν. ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ
ριγ αὐτοῦ ἐστι. * Μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰ-
ι κίαν. καὶ εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ δέ-
χωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν,
καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγε-
τε αὐτοῖς, ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
ριδ * Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχων-
β ται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς,
εἴπατε. καὶ τὸν κονιορτὸν, τὸν κολληθέντα ἡ-
μῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν, ἀπομασσόμεθα ὑ-
μῖν. πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι ἤγγικεν ἐφ' ὑ-
μᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. λέγω ὑμῖν, ὅτι σοδό-
μοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται, ἢ
ριε τῇ πόλει ἐκείνῃ. * Οὐαί σοι χοραζείν, οὐαί σοι
ε βηθσαϊδά, ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένοντο
αἱ δυνάμεις, αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι
ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμεναι, μετενόη-
σαν. πλὴν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται
ἐν τῇ κρίσει, ἢ ὑμῖν. καὶ σὺ καπερναοὺμ, ἡ ἕως
τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθή-
ρις σῃ. * Ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει. καὶ ὁ ἀθε-
α τῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ, ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθε-
ριζ τεῖ τὸν ἀποστείλαντά με. * Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ
ι ἑβδομήκοντα

xerit a tergo aptus eſt regno dei.
Poſt hæc autem deſignauit domi- X
nus & alios ſeptuaginta, miſitq; illos bi-
nos antē faciem ſuam in omnem ciuita-
tem & locum quò erat ipſe uenturus. Di
cebat ergo illis: Meſſis quidē multa, ſed
operarij pauci. Rogate ergo dominum
meſſis, ut extrudat operarios in meſſem
ſuam. Ite, ecce ego mitto uos, ſicut agnos
inter lupos. Nolite portare ſacculū, neq;
peram, neq; calciamenta, & neminē per
uiam ſalutaueritis. In quācunq; domum
intraueritis, primum dicite, pax huic do-
mui: & ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet
ſuper illum pax ueſtra: ſin minus, ad uos
reuertetur: in eadem aūt domo manete,
edentes & bibentes quæ dantur ab illis.
Dignus enim eſt operarius mercede ſua.
Nolite tranſire de domo in domū. Et in
quācunq; ciuitatē intraueritis & ſuſcepe-
rint uos, edite quæ apponūtur uobis: &
ſanate infirmos, qui in illa ſunt, & dicite
illis: Appropinquauit in uos regnū dei.
In quācunq; aūt ciuitatē intraueritis, &
non ſuſceperint uos, exeuntes in plateas
eius, dicite: Etiam puluerem, qui adhæſit
nobis de ciuitate ueſtra, extergimus in
uos: tamen hoc ſcitote, quod appropin-
quauit in uos regnum dei. Dico uobis, ꝙ
Sodomis in die illo remiſſius erit quam
illi ciuitati. Væ tibi Chorozain, uæ tibi
Bethſaida, quia ſi in Tyro & Sidone fa-
ctæ fuiſſent uirtutes, quæ factæ ſūt in uo
bis, olim in cilicio & cinere ſedētes, ſcelerū
ſuorum egiſſent pœnitentiam: ueruntā-
men Tyro & Sidoni remiſſius erit in iu-
dicio, ꝙ uobis. Et tu Capernaū, quæ uſq;
ad cœlū elata es, uſq; ad infernum depri
meris. Qui uos audit, me audit: & q uos
ſpernit, me ſpernit: qui autē me ſpernit,
ſpernit eū qui miſit me. Reuerſi ſunt aūt
ſeptuaginta

ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς, λέγοντες. κύριε,
καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ
ὀνόματί σου. Εἶπε δὲ αὐτοῖς. ἐθεώρουν τὸν
σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόν-
τα. ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πα-
τεῖν ἐπάνω ὄφεων, καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ
πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑ-
μᾶς οὐ μὴ ἀδικήσει. πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαί-
ρετε, ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται,
χαίρετε δὲ μᾶλλον, ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐ-
ριη γράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς. * Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠ-
ι γαλλιάσατο τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶ-
πεν. ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ, κύριε τοῦ οὐ-
ρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ
σοφῶν καὶ συνετῶν; καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ
νηπίοις. Ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδο-
ριθ κία ἔμπροσθέν σου. * Πάντα παρεδόθη μοι ὑπὸ τοῦ
γ πατρός μου, καὶ οὐδεὶς γινώσκει, τίς ἐστιν ὁ υἱ-
ός, εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ τίς ἐστιν ὁ πατήρ, εἰ μὴ ὁ
ρκ υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.
ι * Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς, κατ' ἰδίαν
εἶπε, μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί, οἱ βλέποντες,
ἃ ὑμεῖς βλέπετε. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολ-
λοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν, ἃ
ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι, ἃ ἀ-
ρκα κούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. * Καὶ ἰδοὺ νομικός τις
β ἀνέστη, ἐκπειράζων αὐτὸν, καὶ λέγων. διδάσκα- λε
λε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; ὁ
δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν. ἐν τῷ νόμῳ τί γέγρα-
πται; πῶς ἀναγινώσκεις; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶ-
πεν. ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης
τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ
ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου,
καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Εἶπε δὲ αὐτῷ. ὀρ-
ρκβ θῶς ἀπεκρίθης, τοῦτο ποίει καὶ ζήσῃ. * Ὁ δὲ θέλων
ι δικαιοῦν ἑαυτὸν, εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν. καὶ τίς ἐστί
μου πλησίον; ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν.
ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ ἱερουσαλὴμ εἰς λς
ἱεριχὼ, καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν, οἳ καὶ ἐκδύσαντες
αὐτὸν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες, ἀπῆλθον, ἀφέντες
ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς
τις

ſeptuaginta cum gaudio, dicentes: Do-
mine etiam dæmonia ſubijciuntur no-
bis per nomē tuum. Ait autem illis: Vi-
debam ſatanam ſicut fulgur de cœlo ca-
dentem. Ecce do uobis poteſtatem calcā-
di ſuper ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper
omnem uirtutem inimici, & nihil uobis
nocebit. Veruntamen in hoc nolite gau-
dere, quod ſpiritus uobis ſubijciunt, ſed
gaudete, quod nomina ueſtra ſcripta ſūt
in cœlis. In eadem hora exultauit ſpiritu
Ieſus, & dixit: Confiteor tibi pater, domi
ne cœli & terræ, quod abſcondiſti hæc à
ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti
ea paruulis, etiam pater, quoniam ſic cō-
placitum eſt coram te. Omnia mihi tra-
dita ſunt à patre meo, & nemo ſcit, quis
ſit filius, niſi pater: & quis ſit pater, niſi fi-
lius, & cui uoluerit filius aperire. Et cōuer
ſus ad diſcipulos, ſeorſim dixit: Beati o-
culi, qui uidēt quæ uos uidetis. Dico eñ
uobis, ꝙ multi prophetæ & reges uolue
runt uidere, quæ uos uidetis, & non uide
runt: & audire quæ auditis, & non audie
runt. Et ecce quidā legiſperitus ſurrexit,
tentans illū, & dicēs: Magiſter, quid faci-
endo uitam æternā poſſidebo? At ille di
xit ad eū: In lege qd ſcriptū eſt? quomo-
do legis? Ille reſpondēs dixit: Diliges do
minū deū tuū ex toto corde tuo, & ex to
ta anima tua, & ex totis uiribus tuis, & ex
tota mente tua, & proximū tuū ſicut te-
ipſum. Dixitq; illi: Recte reſpōdiſti: hoc
fac, & uiues. Ille autem uolens iuſtificare
ſeipſum, dixit ad Ieſum: Et quis eſt meus
proximus? Reſpondens autem Ieſus, di
xit: Homo quidā deſcendebat ab Hiero
ſolymis in Hiericho, & incidit in latrones
qui etiā deſpoliauerunt eum ueſtibus, ac
uulneribus inflictis, abierunt ſemimor-
tuo relicto. Accidit autem, ut ſacerdos
n 2 quidam

τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν
αὐτὸν, ἀντιπαρῆλθεν. ὁμοίως δὲ καὶ λευίτης, γε-
νόμενος κατὰ τὸν τόπον ἐλθὼν, καὶ ἰδὼν, ἀν-
τιπαρῆλθε. σαμαρίτης δέ τις ὁδεύων, ἦλθε
κατ᾽ αὐτὸν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἐσπλαγχνίσθη, καὶ
προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ,
ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβιβάσας δὲ αὐ-
τὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς
πανδοχεῖον, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. καὶ ἐπὶ
τὴν αὔριον ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια
ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἐπι-
μελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ τι ἂν προσδαπανήσῃς,
ἐγὼ, ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με, ἀποδώσω σοι.
τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλησίον
γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς; ὁ
δὲ εἶπεν. ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ᾽ αὐτοῦ. εἶ-
πεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. πορεύου, καὶ σὺ ποίει
ὁμοίως. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς,
λζ καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά. γυνὴ δέ
τις, ὀνόματι μάρθα, ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν
οἶκον αὐτῆς. καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ, καλουμένη
μαρία, ἣ καὶ παρακαθίσασα παρὰ τοὺς πό-
δας τοῦ Ἰησοῦ, ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ. ἡ δὲ μάρ-
θα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν, ἐπιστᾶ-
σα δὲ εἶπε. κύριε, οὐ μέλει σοι, ὅτι ἡ ἀδελφή
μου μόνην με κατέλειπε διακονεῖν; εἰπὲ
οὖν αὐτῇ, ἵνα μοι συναντιλάβηται. ἀποκρι-
θεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. μάρθα, μάρθα,
μεριμνᾷς, καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλὰ, ἑνὸς δέ
ἐστι χρεία. μαρία τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέ-
ρκγ ξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ᾽ αὐτῆς. *Καὶ
ε ἐγένετο, ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ
προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέ τις τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν. κύριε, δίδαξον ἡ-
μᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδί-
δαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. εἶπε δὲ αὐτοῖς.
λη ὅταν προσεύχησθε, λέγετε. πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν
τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἐλ-
θέτω ἡ βασιλεία σου, γενηθήτω τὸ θέλημά σου
ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡ-
μῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ᾽ ἡμέραν.
καὶ

quidam descenderet eadem uia, uisoque illo præteriit. Similiter & leuita, cum iret iuxta locū, cum accessisset ac uidisset eū, præteriit. Samaritanus autē quidam iter faciens, uenit ad eum, & uiso eo misericordia motus est, & accedens obligauit uulnera eius, infundens oleum ac uinū, & imponens illum in suum iumentū, duxit in diuersorium, & curam eius egit. Et postero die egrediens, depromptos duos denarios dedit hospiti, & ait ei: Curā illi[9] habe, & quodcunq; præterea insumpseris, ego, cū rediero, reddam tibi. Quis ergo horū triū uidet tibi proxim[9] fuisse illi, qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui exercuit misericordiam in illū. Ait igitur illi Iesus: Vade & tu fac similiter. Factum est autem dum irent, ut ipse intraret in quoddam oppidulū. Ac mulier quædā Martha nomine, excepit illum in domū suam, & huic erat soror nomine Maria, quæ etiam assidens ad pedes Iesu, audiebat sermonem illius. Martha autem distrahebatur circa frequens ministerium, quæ assistens ait: Domine, non est tibi curæ, quod soror mea reliquit me ut sola ministrē? dic ergo illi, ut me adiuuet. Et respondens dixit illi Iesus: Martha, Martha, solicita es, & tumultuaris circa multa. Atqui unum est necessarium. Maria bonam partem delegit, quæ non auferetur ab ea.

xi Et factum est cum oraret quodam in loco, ut cessauit: dixit quidam ex discipulis eius ad eum: Domine, doce nos orare, sicut & Ioannes docuit discipulos suos. Et ait illis: Cum oratis, dicite: Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuū, adueniat regnum tuum, fiat uoluntas tua quemadmodum in cœlo, sic etiam in terra, Panem nostrū cotidianū da nobis hodie.
&

καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ
αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν, καὶ
μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦ-
σαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. *Καὶ εἶπε πρὸς αὐ-
ρκδ τούς. τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φίλον, καὶ πορεύσεται
ι πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου καὶ εἴπῃ αὐτῷ, φί-
λε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους, ἐπειδὴ φίλος μου
παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρός με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ πα-
ραθήσω αὐτῷ. κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς
εἴπῃ. μή μοι κόπους πάρεχε, ἤδη ἡ θύρα κέ-
κλεισται, καὶ τὰ παιδία μου μετ᾽ ἐμοῦ εἰς τὴν
κοίτην εἰσίν, οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι.
λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς, διὰ
τὸ εἶναι αὐτοῦ φίλον, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐ-
τοῦ ἐγερθεὶς, δώσει αὐτῷ ὅσων χρήζει. κἀγὼ
ρκε ὑμῖν λέγω. *Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζη-
ι τεῖτε καὶ εὑρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑ-
μῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν
εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. τίνα δὲ
ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λί-
θον ἐπιδώσει αὐτῷ; εἰ καὶ ἰχθὺν, μὴ ἀντὶ
ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἐὰν αἰ-
τήσῃ ᾠὸν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον; εἰ
οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες, οἴδατε ἀγα-
θὰ δόματα διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πό-
σῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦ-
ρκς μα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. *Καὶ ἦν ἐκ- λθ
ι βάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν. ἐγέ-
νετο δὲ, τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος, ἐλάλησεν
ρκζ ὁ κωφὸς, καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι. *Τινὲς δὲ
β ἐξ αὐτῶν εἶπον, ἐν Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν
ρκη δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. *Ἕτεροι
ι δὲ πειράζοντες, σημεῖον παρ᾽ αὐτοῦ ἐζήτουν
ρκθ ἐξ οὐρανοῦ. *Αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ δια-
β νοήματα, εἶπεν αὐτοῖς. πᾶσα βασιλεία
ἐφ᾽ ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ἐρημοῦται, καὶ
οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει. εἰ δὲ καὶ ὁ σατα-
νᾶς ἐφ᾽ ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσε-
ται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε, ἐν Βε-
ελζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια. εἰ δὲ
ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμό-
νια,

& remitte nobis peccata nostra, si quidē & nos remittimus omni debenti nobis, & ne nos inducas in tentationē, sed libera nos a malo. Et ait ad illos: Quis uestrū habebit amicū, & ibit ad illū media nocte, & dicet illi: Amice da mihi mutuo tres panes, quoniā amicus meus uenit de uia ad me, & nō habeo quod apponā illi, & ille intus respondēs dicat: Noli mihi molestus esse, iam ostiū clausum est, & pueri mei mecū sunt in cubili, nō possum surgere & dare tibi. Dico uobis, etiam si nō daturus sit illi surgens, eo q̄ amicus eius sit, propter improbitatem tamē eius surget, ac dabit illi quotquot habet opus. Et ego dico uobis: Petite, & dabitur uobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur uobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. Quis autem ex uobis pater, à quo si filius petierit panem, num lapidem dabit illi? Aut si piscē, nū pro pisce serpētē dabit illi? Aut si petierit ouū, num porriget illi scorpium? Si ergo uos cum sitis mali, nostis bona dona dare filijs uestris, quanto magis pater uester cœlestis dabit spiritū sanctum poscentibus se. Et erat eijciens dæmonium, & illud erat mutum, cumq; eiecisset dæmonium, locutus est mutus, & ammiratæ sunt turbæ. Quidā autē ex eis dixerunt: Per Beelzebul principē dæmoniorū eijcit dæmonia. Et alij tentātes, signum de cœlo quærebant ab eo. Ipse autem cum sciret cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum aduersus seipsum diuisum desolatur, & domus supra domum cadit. Quod, si satanas quoque aduersus seipsum diuisus est, quomodo stabit regnum eius? quia dicitis, per Beelzebul eijcere me dæmonia. Quod si ego Beelzebul præsidio eijcio dæmonia,

νια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦ
το κριταὶ ὑμῶν αὐτοὶ ἔσονται. εἰ δὲ ἐν δα/
κτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθα
σεν ἐφ᾽ ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ὅταν ὁ ἰσχυ/
ρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ
αὐλὴν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. ἐπὰν
δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐ/
τὸν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἴρει, ἐφ᾽ ᾗ ἐπεποί
θει, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν. ὁ μὴ
ὢν μετ᾽ ἐμοῦ, κατ᾽ ἐμοῦ ἐστίν, καὶ ὁ μὴ συνά/
ςλ γων μετ᾽ ἐμοῦ, σκορπίζει. * Ὅταν τὸ ἀκάθαρ
τον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρ
χεται δι᾽ ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυ/
σιν, καὶ μὴ εὑρίσκον, λέγει, ὑποστρέψω εἰς τὸν
οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὸν, εὑρί/
σκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. τότε
πορεύεται, καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα
πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόν/
τα κατοικεῖ ἐκεῖ. καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ
ςλα ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. * Ἐγέ/
νετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά
τις γυνὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπεν αὐτῷ.
μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μα/
στοὶ οὓς ἐθήλασας. αὐτὸς δὲ εἶπε, μενοῦνγε,
μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ,
ςλβ καὶ φυλάσσοντες αὐτόν. * τῶν δὲ ὄχλων ἐ/
παθροιζομένων, ἤρξατο λέγειν, ἡ γενεὰ αὕ
τη πονηρά ἐστι, σημεῖον ζητεῖ, καὶ σημεῖον
οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ
προφήτου. καθὼς γὰρ ἐγένετο ἰωνᾶς σημεῖον
τοῖς νινευΐταις, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ
που τῇ γενεᾷ ταύτῃ. βασίλισσα νότου ἐγερ
θήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γε
νεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτούς, ὅτι ἦλθεν
ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν σο/
λομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον σολομῶνος ὧδε. ἄν
δρες νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ
τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν,
ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ
ςλγ πλεῖον ἰωνᾶ ὧδε. * Οὐδεὶς λύχνον ἅψας εἰς
κρυπτὸν τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ᾽ ἐ/
πὶ τὴν λυχνίαν

nia, filij uestri cuius præsidio eijciunt?
Ideo ipsi iudices uestri erunt. Porrò si di
gito dei eijcio dæmonia, profecto perue
nit ad uos regnum dei. Cum fortis ar/
matus custodit atriū suum, in pace sunt
ea quæ possidet. Vbi uero fortior eo su/
perueniens uicerit eum, uniuersa arma
eius aufert, in quibus confidebat, & spo/
lia eius distribuit. Qui non est mecum,
contra me est: & qui non colligit mecum,
dispergit. Cum immundus spiritus exie
rit ab homine, ambulat per loca aren/
tia, quærens requiem, & non inueniens,
dicit: Reuertar in domum meam unde
exiui. Et cum uenerit, inuenit eam sco/
pis mundatam atque ornatam, tunc ua/
dit, & assumit septem alios spiritus se/
cum nocentiores ipso, & ingressi habitāt
ibi, & fiunt extrema hominis illius peio/
ra primis. Factum est autem cum hæc
μ diceret, extollens uocem quædam mu/
lier de turba, dixit illi: Beatus uenter qui
tē portauit, & ubera quæ suxisti. At il/
le dixit: Quinimmò, beati qui audiunt
sermonem dei, & custodiunt illum. Tur
bis autem condensantibus se, cœpit di/
cere: Natio hæc mala est. Signum quæ/
μα rit, & signum non dabitur ei, nisi signum
Ionæ prophetæ. Nam sicut fuit Ionas si/
gnum Niniuitis, ita erit & filius hominis
nationi isti. Regina Austri surget in iu/
dicio cum uiris nationis huius, & con/
demnabit illos, quia uenit à finibus ter/
ræ, ut audiret sapientiam Solomonis, &
ecce plus quàm Solomon hoc in loco. Vi
ri Niniuitæ surgent in iudicio cum natio
ne hac, & cōdemnabunt illā: quia ad pœ
nitentiam adducti sunt prædicatione Io
næ. & ecce plus quàm Iona hoc in loco.
Nemo lucernam accendit, & in abscon/
dito ponit, neque subter modium, sed su
per candelabrū

πὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι, τὸ
Alias φέγγος φῶς βλέπωσιν. * Ὁ λύχνος τοῦ σώμα/
ςλδ τός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλ/
μός σου ἁπλοῦς ᾖ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου
φωτεινόν ἐστι. ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶ
μά σου σκοτεινόν ἐστι. σκόπει οὖν, μὴ τὸ φῶς
τὸ ἐν σοὶ, σκότος ἐστίν. εἰ οὖν τὸ σῶμά σου
ὅλον φωτεινὸν, μὴ ἔχον τὶ μέρος σκοτει
νὸν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος
ςλε τῇ ἀστραπῇ φωτίζει σε. * Ἐν δὲ τῷ λαλῆ/
σαι, ἠρώτα αὐτὸν φαρισαῖός τις, ὅπως ἀρι
στήσῃ παρ᾽ αὐτῷ. εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν. ὁ
δὲ φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν, ὅτι οὐ πρῶ
τον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου. εἶπε δὲ ὁ κύ/
ριος πρὸς αὐτόν, νῦν ὑμεῖς οἱ φαρισαῖοι
τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου, καὶ τοῦ πίνακος
καθαρίζετε, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρ/
παγῆς καὶ πονηρίας, ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιή
σας τὸ ἔξωθεν, καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησε; πλὴν
τὰ ἐνόντα, δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ
ςλϛ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστίν. * Ἀλλ᾽ οὐαὶ
ὑμῖν τοῖς φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ
ἡδύοσμον, καὶ τὸ πήγανον, καὶ πᾶν λάχα
νον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν, καὶ τὴν ἀγά/
πην τοῦ θεοῦ, ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ
ςλζ ἀφιέναι. * οὐαὶ ὑμῖν τοῖς φαρισαίοις, ὅτι
ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συ
ναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς
ςλη ἀγοραῖς. * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φα
ρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἐστὲ τὰ ὡς μνημεῖα
τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι περιπατοῦν
ςλθ τες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν. * Ἀποκριθεὶς
δέ τις τῶν νομικῶν, λέγει αὐτῷ. Διδάσκα
λε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις. ὁ δὲ
εἶπε. καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί, ὅτι φορ
Alias τοῖς ἀνθρώποις. τίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα,
καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσ
ςμ ψαύετε τοῖς φορτίοις. * οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι
οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ
δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς, ἄρα
μαρτυρεῖτε καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις
τῶν πατέρων

per candelabrum, ut qui ingrediuntur,
lumen uideant. Lucerna corporis est ocu
lus. Cū igitur oculus tuus fuerit simplex,
totum quoque corpus tuum lucidū erit.
Quod si malus fuerit, etiam corpus tuū
tenebrosum erit. Vide ergo ne lumen
quod in te est, tenebræ sint. Si ergo cor/
pus tuum totum lucidum fuerit, nō ha
bēs aliquam partem tenebrosam, sic erit
lucidum totum, ut cum lucerna fulgore il
μβ luminat te. Et cum loqueretur, rogauit il/
lum quidā pharisæus, ut pranderet apud
se. Iesus autem ingressus accubuit. Phari
sæus autem cum uidisset, admiratus est,
quod non prius lauisset ante prandium.
Et ait dominus ad illum: Nunc uos pha/
risæi exteriora poculi, catiniq; mundatis,
& quod intus est uestri, plenum est rapi/
na & malicia: stulti, nónne qui fecit quod
foris est, etiā id quod intus est, fecit? Ve/
runtamen quod superest, date eleemosy/
nam, & ecce omnia munda sunt uobis.
Sed uæ uobis pharisæis, quia decimatis
mentam & rutā, & quoduis olus, & præ/
teritis iudicium & charitatem dei. Immò
hæc oportuit facere, & illa non omittere.
Væ uobis pharisæis, quia diligitis pri/
mas cathedras in synagogis, & salutatio/
nes in foro. Væ uobis scribæ & pharisæi
hypocritæ, quia estis ut monumēta quæ
non apparent, & homines ambulantes
super nesciunt. Respondens autem qui/
dam ex legisperitis, ait illi: Magister, hæc
dicens etiam nos afficis contumelia. At
ille ait: Et uobis legisperitis uæ, quia one
ratis homines oneribus, quæ portare nō
possunt, & ipsi uno digito uestro non at/
μγ tingitis sarcinas. Væ uobis, quia ædifi/
catis monumenta prophetarum, patres
autem uestri occiderunt illos: profe/
cto testamini, quod comprobatis facta

τῶν πατέρων ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα. * Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν, ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσι καὶ διώξουσιν, ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν, τὸ ἐκχυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, ἀπὸ τοῦ αἵματος ἄβελ ἕως τοῦ αἵματος ζαχαρίου, τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου. ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

ρμβ α * Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως, αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε, καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.

ρμγ ι * Λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτούς, ἤρξαντο οἱ νομικοὶ καὶ οἱ φαρισαῖοι δεινῶς ἐνέχειν, καὶ ἀποστομίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων, ἐνεδρεύοντες αὐτόν, ζητοῦντες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, πρῶτον.

μδ ρμδ β * Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις.

ρμε α * Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστίν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. ἀνθ᾽ ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται, καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων. λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερον τι ποιῆσαι. ἀποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε. φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν, ναὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε. οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖται ἀσσαρίων δύο. καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθμηνται. μὴ οὖν φοβεῖσθε, πολλῶν στρουθίων διαφέρετε. λέγω δὲ ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ

patrum uestrorum, quoniam illi quidem eos occiderunt, uos autem ædificatis eorum sepulchra. Propterea & sapiētia dei dixit: Mittam ad illos prophetas & apostolos, & ex illis occident & persequētur, ut requiratur sanguis omnium prophetarum, qui effunditur à cōstitutione mūdi, à natione ista, à sanguine Abel usque ad sanguinem Zachariæ, qui perijt inter altare & ædem. profecto dico uobis, requiretur ab hac natione. Væ uobis legisperitis, quia tulistis clauem scientiæ, ipsi non introistis, & eos qui introibant, uetuistis. Cum autē hæc ad illos diceret, cœperunt legisperiti & pharisæi grauiter insistere, & captiose interrogare eum de multis, insidiantes ei, & quærentes aliquid uenari ex ore eius, quo accusarent eum.

XII Cum autem conuenisset innumera turbæ multitudo, adeo ut se inuicem conculcarēt, cœpit dicere ad discipulos suos, primum, Cauete uobisipsis à fermento pharisæorum quod est hypocrisis. Nihil enim opertum est, quod non reuelabitur: neq; absconditum, quod non scietur. Quoniā quæ in tenebris dixistis, in lumine audientur, & quod in aurem locuti estis in cōclauibus, prædicabitur in tectis. Dico autē uobis amicis meis: Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & post hæc non habent quod amplius faciant. Ostendā autem uobis quem timeatis. Timete eum, qui postquam occiderit, habet potestatem conijciendi in gehennam. certe dico uobis, hunc timete. Nonne quinque passerculi ueneunt minutis assibus duobus, & unus ex illis non est in obliuione corā deo? Quin & pili capitis uestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus pluris estis. Dico autem uobis, omnis quicunque confessus fuerit me

ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

ρμς β * Ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

ρμζ β * Καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀφεθήσεται αὐτῷ. τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι, οὐκ ἀφεθήσεται.

ρμη β * Ὅταν δὲ προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχάς, καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε, πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε, ἢ τί εἴπητε. τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ἃ δεῖ εἰπεῖν.

ρμθ ι με * Εἶπε δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου, διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ᾽ ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ᾽ ὑμᾶς; εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ.

μς Εἶπε δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτούς, λέγων. ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα, καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ, λέγων. τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου; καὶ εἶπε, τοῦτο ποιήσω, καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά μου, καὶ τὰ ἀγαθά μου, καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου. ψυχὴ ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά, ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θεός. ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ, ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται; οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν. εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

ρν α * Διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω. μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι, τί ἐνδύσησθε. ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος. κατανοήσατε τοὺς κόρακας, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστι ταμεῖον, οὐδὲ ἀποθήκη, καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς. πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς

me coram hominibus, & filius hominis cōfitebitur illum coram angelis dei. Qui autem negauerit me coram hominibus, negabitur coram angelis dei. Et quisquis loquitur dictū in filiū hominis, remittetur illi, ei uero qui in spiritum sanctum cōuicium dixerit, nō remittetur. Cum autem adduxerint uos ad synagogas, & ad magistratꝰ ac potestates, nolite soliciti esse, qualiter aut quid respondeatis, aut quid dicatis. spiritus enī sanctus docebit uos in eadem hora, quid oporteat uos dicere. Ait autem ei quidam de turba: Magister, dic fratri meo, ut diuidat mecum hæreditatē. At ille dixit ei: Homo, quis me constituit iudicem aut diuisorem super uos? Dixitque ad illos: Videte & cauete ab auaritia, quia non in abundantia cuiusquam uita eiꝰ est ex his quæ possidet. Dixit autem similitudinem ad illos, dicens: Hominis cuiusdam diuitis uberes fructus ager attulit, & cogitabat intra se, dicens: Quid faciam, quod non habeam quo congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciā: Destruam horrea mea, & maiora extruam, & illuc congregabo omnia quæ nata sunt mihi bona mea, & dicam animæ meæ. Anima habes multa bona reposita in annos multos, requiesce, comede, bibe, gaude. Dixit autem illi deus: Stulte hac nocte animam tuam repetūt abs te. Quæ uero parasti, cui cedent? Sic qui recōdit sibi, nec est erga deum diues. Dixitque ad discipulos suos: Ideo dico uobis: Nolite soliciti esse animæ uestræ, quid edatis, neque corpori quid induamini. Anima plus est quam esca, & corpus plus quam indumentum. Considerate coruos, quia non seminant, neq; metunt, quibus non est penuariū, neq; horreum, & deus pascit illos. Quanto magis uos

ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν; τίς δὲ ἐξ ὑ-
μῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν
ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; Εἰ οὖν οὔτε ἐλά-
χιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶ-
τε; Κατανοήσατε τὰ κρίνα πῶς αὐξάνει, οὐ κο-
πιᾷ, οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολο-
μὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς
ἓν τούτων. εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ ἀγρῷ σή-
μερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλό-
μενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, πόσῳ μᾶλ-
λον ὑμᾶς ὀλιγόπιστοι; καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε
τί φάγητε, ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε.
ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζη-
τεῖ. ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν, ὅτι χρῄζετε τού-
των. πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ,
ρμα καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. * μὴ
φοβηθῆτε τὸ μικρὸν ποίμνιον, ὅτι εὐδόκησεν
ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν.
ρμβ * πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε
β ἐλεημοσύνην. * ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλάντια
ρμγ μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν
ε τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ
σὴς διαφθείρει. ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑ-
ρμδ μῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται. * ἔστωσαν
ι ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι, καὶ οἱ λύχνοι
καιόμενοι, καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσ-
δεχομένοις τὸν κύριον αὐτῶν, πότε ἀναλύσει
ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαν-
ρμε τος, εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ. * Μακάριοι οἱ
ε δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσει
γρηγοροῦντας. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώ-
σεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτούς, καὶ παρελθὼν
διακονήσει αὐτοῖς. καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευ-
τέρᾳ φυλακῇ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ,
καὶ εὕρῃ οὕτως, μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι
ρμς ἐκεῖνοι. * τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ
β οἰκοδεσπότης, ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης ἔρχεται,
ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκε διορυ-
γῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ὑμεῖς οὖν γίνε-
σθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς
ρμζ τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. * εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Πέ-
ε

τρος

uos præstatis uolucribus? Quis autem uestrum solicitudine sua potest adijcere ad staturam suam cubitum unum? Si ergo ne id quidē quod minimū est potestis, quid de cæteris soliciti estis? Considerate lilia quomodo crescunt, non laborant, neq; nent. dico autem uobis, nec Salomon in omni gloria sua uestiebatur sicut unum ex istis. Si autē gramen quod hodie est in agro, & cras in clibanū mittitur, deus sic uestit, quanto magis uos uestiet ô parū fidētes? Et uos nolite quærere quid esuri sitis, aut quid bibituri, & nolite in sublime tolli. hæc enim omnia gentes mundi quærūt. pater autē uester scit q istis indigeatis. Quin potius quærite regnū dei, & hæc omnia adijcient uobis. Noli timere pusille grex, qa cōplacitum est patri uestro dare uobis regnum. Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam. Parate uobis sacculos qui nō ueterascunt, thesaurum non deficientem in cœlis, quò fur non accedit, neq; tinea corrumpit. Vbi em̄ thesaurus uester est, ibi & cor uestrum erit. Sint lumbi uestri præcincti, & lucernæ accēsæ, & uos similes hominibus, expectantibus dominū suum quando reuertatur à nuptijs: ut cum uenerit ac pulsauerit, confestim aperiant ei. Beati serui illi, quos cū uenerit dominus, inuenerit uigilantes: amen dico uobis, q præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Et si uenerit in secunda uigilia, & si in tertia uigilia uenerit, atque ita inuenerit, beati sunt serui illi. Hoc autem scitote, quod si scisset paterfamiliâs qua hora fur uenturus fuisset, uigilasset, utiq; nec passus fuisset perfodi domum suam. Et uos igitur estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis ueniet. Ait autem ei Pe-

trus:

τρος. κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύ-
την λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας; εἶπε δὲ ὁ κύ-
ριος. τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ φρό-
νιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θερα-
πείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέ-
τριον; Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν, ἐλ-
θὼν ὁ κύριος αὐτοῦ, εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.
ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρ-
χουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. * ἐὰν δὲ εἴπῃ
ρμη ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονί-
ε ζει μου ὁ κύριος ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξηται τύπτειν
τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε
καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι, ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ
οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος
ρμθ αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει. * ἐκεῖνος δὲ
ι ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, καὶ
μὴ ἑτοιμάσας, μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα
αὐτοῦ, δαρήσεται πολλάς. ὁ δὲ μὴ γνούς, ποι-
ήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. παν-
τὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολύ, πολὺ ζητήσεται παρ'
αὐτοῦ, καὶ ᾧ παρέθεντο πολύ, περισσότερον αἰτή-
ρξ σουσιν αὐτόν. * πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν
ε γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη; βάπτισμα δὲ
ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως
οὗ τελεσθῇ; Δοκεῖτε, ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην
δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχὶ λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ
διαμερισμόν. ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέν-
τε ἐν οἴκῳ ἑνὶ διαμεμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυ-
σίν, καὶ δύο ἐπὶ τρισίν. διαμερισθήσεται πα-
τὴρ ἐφ' υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί, μήτηρ ἐπὶ θυ-
γατρί, καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητρί, πενθερὰ ἐπὶ
τὴν νύμφην αὐτῆς, καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πεν-
θερὰν αὐτῆς. * ἔλεγε δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις,
ρξα ὅταν ἴδητε τὴν νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ
δυσμῶν, εὐθέως λέγετε, ὄμβρος ἔρχεται,
καὶ γίνεται οὕτως, καὶ ὅταν νότον πνέον-
τα, λέγετε, ὅτι καύσων ἔσται, καὶ γίνεται. ὑπο-
κριταί, τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρα-
νοῦ οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον
πῶς οὐ δοκιμάζετε; τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν

οὐ

trus: Domine, ad nos dicis istam parabolam, an etiam ad omnes? Dixit autē dominus: Quisnam est fidelis dispensator ac prudens, quem constituet dominus super famulitiū suum, ut det illis in tempore demensum cibum? Beatus ille seruus, quem cum uenerit dominus, inuenerit ita facientem: uere dico uobis, quod omnibus quæ possidet, præficiet illum. Quod si dixerit seruus ille in corde suo, differt dominus meus reditum, cœperitq; percutere seruos & ancillas, & edere bibereq; & inebriari, ueniet dominus serui illius in die quo non sperat, & hora qua nescit, & dissecabit eum, partémque eius cum infidis ponet. Ille autem seruus qui cognouit uoluntatem domini sui, & nō se præparauit, nec fecit secundum uoluntatem eius, plagis uapulabit multis. qui autē non cognouit, & fecit digna plagis, uapulabit paucis. Porrò cuicūq; multum datum est, multū quæretur ab eo: & cui cōmendauerunt multū, plus petēt ab eo. Ignē ueni missurus in terrā, & qd uolo, si iam accensus est? Sed baptismo habeo baptizari, & quomodo coartor, donec perficiat? Putatis quod pacem uenerim missurus in terram? Non dico uobis, imò separationē. Erunt enim ex hoc quinq; in domo una diuisi, tres aduersus duos, & duo contra tres. diuidetur pater aduersus filium, & filius aduersus patrē, mater aduersus filiā, & filia aduersus matrem, socrus aduersus nurum suā, & nurus aduersus socrum suā. Dicebat aūt & ad turbas: Cum uideritis nubē orientem ab occasu, statim dicitis, imber uenit, & ita fit, & cum austrū flantē, dicitis, q æstus erit, & fit. Hypocritæ, faciem cœli & terræ nostis probare, hoc aūt tēpus q fit ut nō probetis? cur aūt & ex uobisipsis

non

σξβ οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον; * Ὡς γὰρ ὑπάγεις με-
ε τὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς
ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε κα-
τασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτήν, καὶ ὁ κριτής σε
παραδῷ τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πράκτωρ σε βάλ-
λῃ εἰς φυλακήν. Λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖ-
θεν, ἕως οὗ καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.
σξγ * Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ και-
ι ρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν γαλιλαί-
ων, ὧν τὸ αἷμα πιλᾶτος ἔμιξε μετὰ τῶν θυ-
σιῶν αὐτῶν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶ-
πεν αὐτοῖς. Δοκεῖτε, ὅτι οἱ γαλιλαῖοι οὗτοι
ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς γαλιλαίους
ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν; οὐχὶ
λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε πάντες
ὡσαύτως ἀπολεῖσθε. Ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ
ὀκτώ, ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ σιλω-
άμ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς, Δοκεῖτε, ὅτι οὗ-
τοι ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας ἀνθρώ-
πους τοὺς κατοικοῦντας ἐν ἱερουσαλήμ; οὐχὶ
λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε πάντες
σξδ ὁμοίως ἀπολεῖσθε. * Ἔλεγε δὲ ταύτην τὴν
ι παραβολήν. Συκῆν εἶχέ τις ἐν τῷ ἀμπελῶ-
νι αὐτοῦ πεφυτευμένην, καὶ ἦλθε καρπὸν ζη-
τῶν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εὗρεν. Εἶπε δὲ πρὸς τὸν
ἀμπελουργόν, ἰδοὺ τρία ἔτη ἔρχομαι ζη-
τῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὑ-
ρίσκω, ἔκκοψον αὐτήν, ἵνα τί καὶ τὴν γῆν
καταργεῖ; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτῷ. Κύ-
ριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος ἕως ὅτου
σκάψω περὶ αὐτήν, καὶ βάλω κοπρίαν. κἂν
μὲν ποιήσῃ καρπόν, εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ μέλ-
λον ἐκκόψεις αὐτήν. Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ
τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασι. καὶ ἰδοὺ
γυνὴ ἦν πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα
καὶ ὀκτώ, καὶ ἦν συγκύπτουσα καὶ μὴ δυνα-
μένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές. Ἰδὼν δὲ αὐ-
τὴν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησε καὶ εἶπεν αὐτῇ.
γύναι ἀπολέλυσαι ἀπὸ τῆς ἀσθενείας σου. καὶ
ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ παραχρῆμα
ἀνωρθώθη καὶ ἐδόξαζε τὸν θεόν. ἀποκριθεὶς
δὲ

non iudicatis quod iustum est? Cum
enim uadis cum aduersario tuo ad ma-
gistratum in uia, da operam ut libereris
ab illo, ne forte pertrahat te ad iudicem,
& iudex tradat te exactori, & exactor cõ-
ijciat te in carcerem. Dico tibi, non exibis
inde, donec ultimũ etiã minutũ reddas.
Aderant autem quidam eodem in XIII
tempore nunciantes illi de Galilæis, quo-
rum sanguinem Pilatus miscuerat cum
sacrificijs ipsorum. Et respondens Iesus,
dixit illis: Putatis quod hi Galilæi præ
cunctis Galilæis peccatores fuerint, quia
talia passi sunt? Non dico uobis, imò ni-
si resipueritis omnes similiter peribitis.
Aut illi decem & octo, supra quos ceci-
μζ dit turris in Siloë, & occidit eos. Putatis,
quod debitores fuerint ultra cunctos ho-
mines habitantes Hierosolymis? Non
dico uobis, imò nisi resipueritis omnes si-
militer peribitis. Dicebat & hanc simili-
tudinem: Arborem fici habebat quidã
plantatam in uinea sua, & uenit quærens
fructum in illa, & non inuenit. Dixit au-
tem ad cultorẽ uineæ: Ecce anni tres sunt
ex quo uenio quærens fructum in ficu
hac, & non inuenio. succide illã, ad quid
uel terram occupat? At ille respondens,
dixit illi: Domine, Sine illam & hoc an-
no, donec fodero circum illam & mise-
ro stercus, & siquidem fecerit fructum,
sin minus, in posterum succides eam.
Docebat autem in una synagogarum
μη sabbatis. Et ecce mulier quæ habebat
spiritum infirmitatis annis decẽ & octo,
erátque contracta, nec omnino poterat
erigere caput, quam cum uideret Ie-
sus, uocauit eam ad se, & ait illi: Mu-
lier, liberata es ab infirmitate tua. Et
imposuit illi manu, & confestim erecta
est, & glorificabat deum. Respondens
autem

δὲ ἀρχισυνάγωγος ἀγανακτῶν, ὅτι τῷ
σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ
ὄχλῳ, ἓξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι,
ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ
σξε μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. * Ἀπεκρίθη οὖν
β αὐτῷ ὁ κύριος, καὶ εἶπεν. ὑποκριτά, ἕκα-
στος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν
αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης, καὶ ἀπα-
γαγὼν ποτίζει; ταύτην δὲ θυγατέρα ἀβρα-
ὰμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ
ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ
σξς τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; * Καὶ ταῦτα λέ-
γοντος αὐτοῦ κατῃσχύνοντο πάντες οἱ ἀν-
τικείμενοι αὐτῷ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν
ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ'
σξζ αὐτοῦ. * Ἔλεγε δὲ, τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία
β τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν; ὁμοία ἐστὶ
κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβα-
λεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ ηὔξησε, καὶ ἐγένε-
το εἰς δένδρον μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐ-
ρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.
σξη * Καὶ πάλιν εἶπε. τίνι ὁμοιώσω τὴν βασι-
ε λείαν τοῦ θεοῦ; Ὁμοία ἐστὶ ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα
γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως
σξθ οὗ ἐζυμώθη ὅλον. * Καὶ διεπορεύετο κατὰ πό-
β λεις καὶ κώμας, διδάσκων καὶ πορείαν ποι-
σο ούμενος εἰς ἱερουσαλήμ. * Εἶπε δέ τις αὐτῷ.
ε κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; Ὁ δὲ εἶπε πρὸς
αὐτούς. ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς
πύλης, ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν
σοα εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν. * Ἀφ' οὗ ἂν ἐγερ-
ε θῇ ὁ οἰκοδεσπότης, καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν,
καὶ ἄρξησθε ἔξω ἑστάναι καὶ κρούειν τὴν θύραν,
λέγοντες. κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. καὶ ἀπο-
κριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ.
τότε ἄρξεσθε λέγειν. ἐφάγομεν ἐνώπιόν
σου, καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις
ἡμῶν ἐδίδαξας. καὶ ἐρεῖ, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶ-
δα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ, ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάν-
τες ἐργάται τῆς ἀδικίας. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυ-
σοβ θμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, * ὅταν ὄψησθε
ἀβραὰμ

autem princeps synagogæ, indignans
quod sabbato sanasset Iesus, dicebat tur-
bæ: Sex dies sunt, in quibus oportet ope-
rari: in his ergo uenite, ut sanemini, & nõ
in die sabbati. Respondens autem ad il-
lum dominus, dixit: Hypocrita, unus-
quisque uestrum sabbato nonne soluit
bouem suum aut asinum à præsepi, &
ducit aquatum? Hanc autem filiam
Abrahæ, quam alligauit satanas ecce de-
cem & octo annis, non oportuit solui à
uinculo isto die sabbati? Et cum hæc di-
ceret, erubescebãt omnes aduersarij eius,
& omnis populus gaudebat sup uniuer-
sis quæ cum gloria fiebãt ab eo. Dicebat
μθ ergo: Cui simile est regnum dei, & cui si-
mile faciam illud? Simile est grano sina-
pis, quod acceptum homo misit in hor-
tum suum, & creuit, & euasit in arborem
magnam, & uolucres cœli nidulabantur
in ramis eius. Et iterum dixit: Cui simile
faciam regnum dei? Simile est fermento
quod acceptum mulier abscondit in fari-
næ sata tria, donec fermentetur totum. Et
ibat per ciuitates & castella docẽs: & iter
faciẽs Hierosolymam. Ait autem illi qui-
ν dam: Domine, an pauci sunt qui salu-
tem consequuntur? Ille uero dixit ad
illos: Contendite intrare per angustam
portam, quia multi, dico uobis, quærent
intrare, & non poterunt. Cum autem
surrexerit paterfamilias, & clauserit osti-
um, & cœperitis foris stare, & pulsare osti-
um, dicentes: Domine, domine, aperi
nobis. Et respondens dicet uobis: Ne-
scio uos unde sitis. Tunc incipietis di-
cere: Edimus coram te & bibimus, & in
plateis nostris docuisti. Et dicet: Dico uo-
bis, nescio uos unde sitis. Discedite à me
omnes, qui patratis iniquitatem. Ibi erit
fletus & stridor dentium, cum uideritis
o Abrahã

ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ, καὶ πάντας τοὺς
προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ
ἐκβαλλομένους ἔξω. καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατο-
λῶν καὶ δυσμῶν καὶ βοῤῥᾶ καὶ νότου, καὶ ἀνα
ρογ κλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. * καὶ
β ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἳ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰ-
σὶν πρῶτοι οἳ ἔσονται ἔσχατοι. ἐν αὐτῇ τῇ ἡ-
μέρᾳ προσῆλθόν τινες φαρισαῖοι, λέγοντες
αὐτῷ, ἔξελθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν, ὅτι ἡρώ-
δης θέλει σε ἀποκτεῖναι. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. πο
ρευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ. ἰδοὺ
ἐκβάλλω δαιμόνια, καὶ ἰάσεις ἐπιτελῶ σή-
μερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι,
πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχο
μένῃ πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται, προφή-
ροε την ἀπολέσθαι ἔξω ἱερουσαλήμ. * ἱερουσα-
ε λήμ, ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προ-
φήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους
πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι
τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις τὴν ἑαυτῆς
νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας καὶ οὐκ ἠθελήσα-
τε. ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος.
λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μή με ἴδητε ἕως ἂν ἥξῃ
ὅτε εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνό
ματι κυρίου.
ρος * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶ-
κόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν φαρισαίων σαβ
βάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατη-
ρούμενοι αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν ὑ-
δρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ. [illegible] ἀποκριθεὶς
ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ φαρισαί
ους, λέγων. εἰ ἔξεστιν ἐν τῷ σαββάτῳ θερα-
πεύειν; οἱ δὲ ἡσύχασαν, καὶ ἐπιλαβόμενος
ροζ ἰάσατο αὐτόν, καὶ ἀπέλυσε. * καὶ ἀποκρι-
θεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε, τίνος ὑμῶν ὄνος ἢ βοῦς
εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνα-
σπάσει αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; καὶ οὐκ
ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα.
ροη * ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν,
ἐπέχων, πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγον-
το, λέγων πρὸς αὐτούς. ὅταν κληθῇς ὑπό
τινος

Abraham & Isaac & Iacob, & omnes
prophetas in regno dei, uos autem ex-
pelli foras. Et uenient ab oriente & occi-
dente & aquilone & austro, & accumbẽt
in regno dei. Et ecce sunt postremi qui
erunt primi, & sunt primi qui erunt po-
stremi. Eodem die accesserunt quidam
pharisæorum, dicentes illi: Exi, & uade
hinc, quia Herodes uult te occidere. Et
μα ait illis: Ite & dicite uulpi illi: Ecce eijcio
dæmonia, & sanitates perficio hodie &
cras, & tertia die consummor. Verunta-
men oportet me hodie & cras & peren-
die ambulare, quia fieri non potest, ut
propheta pereat alibi quàm Hierosoly-
mis. Hierusalem, Hierusalem, quæ occi-
dis prophetas, & lapidas eos qui mittũ-
tur ad te: quoties uolui congregare fili-
os tuos, quẽadmodum auis nidum su-
um sub pennas, & noluistis. Ecce relin-
quitur uobis domus uestra deserta. Di-
co autem uobis, quod non uidebitis
me, donec uenerit tempus, cum dice-
tis: Benedictus qui uenit in nomine do
mini.

Et accidit ut introierit in domum
cuiusdam principis pharisæorum sab-
bato ad capiendum cibum, & ipsi obser
uabant eum. Et ecce homo quidam hy-
μβ dropicus erat ante illum. Et respondens
Iesus, dixit ad legisperitos & pharisæos
dicens: Num licet sabbato sanare? At il-
li tacuerunt. Ipse uero apprehensum sa-
nauit eum, ac dimisit. Et respondens ad
illos, dixit: Cuius uestrũ asinus aut bos
in puteum cadet, & non continuo extra-
het illum die sabbati? Et non poterant
ad hæc respondere illi. Dicebat autem
& ad inuitatos parabolam, intendens
quomodo primos accubitus eligerent,
dicens ad illos: Cum inuitatus fueris ab
aliquo

XIIII

τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρω-
τοκλισίαν, μή ποτε ἐντιμότερός σου ᾖ κεκλη-
μένος ὑπ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν κα-
λέσας, ἐρεῖ σοι, δὸς τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρ-
ξῃ μετ᾽ αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν.
ἀλλ᾽ ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσον εἰς
τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκλη-
κώς σε, εἴπῃ σοι, φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον
τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακει-
ροθ μένων σοι. * ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτόν, ταπεινω-
ι θήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτόν, ὑψωθήσεται.
ρπ * ἔλεγε δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν, ὅταν ποι-
ι ῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου,
μὴ δὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μὴ δὲ τοὺς συγγενεῖς
σου, μὴ δὲ γείτονας πλουσίους, μή ποτε καὶ αὐ
τοί σε ἀντικαλέσωσι, καὶ γένηταί σοι ἀνταπό
δομα, ἀλλ᾽ ὅταν ποιῇς δοχήν, κάλει πτω-
χούς, ἀναπήρους, χωλούς, τυφλούς. καὶ μακά
ριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι.
ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν
δικαίων. ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμέ-
ρπα νων, εἶπεν αὐτῷ. μακάριος ὃς φάγεται ἄρ-
ι τον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. * ὁ δὲ εἶπεν αὐ
τῷ. ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα, καὶ
ἐκάλεσε πολλούς. καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦλον
αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου, εἰπεῖν τοῖς κεκλημέ
νοις, ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἕτοιμά ἐστι πάντα. καὶ ἤρ
ξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες. ὁ πρῶτος
εἶπεν αὐτῷ, ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνά-
γκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν, ἐρωτῶ σε, ἔχε
με παρῃτημένον. καὶ ἕτερος εἶπε, ζεύγη βο-
ῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμά-
σαι αὐτά, ἐρωτῶ σε ἔχε με παρῃτημένον. καὶ
ἕτερος εἶπε. γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦ-
το οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. καὶ παραγενόμενος
ὁ δοῦλος, ἀπήγγειλε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα.
τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης, εἶπε τῷ
δούλῳ αὐτοῦ. ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατεί
ας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς
καὶ ἀναπήρους καὶ χωλοὺς καὶ τυφλοὺς εἰσά
γαγε ὧδε. καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος, κύριε, γέγονεν
ὡς

μγ aliquo ad nuptias, ne accumbas in pri-
mo loco, ne forte honoratior te sit inui-
tatus ab illo, & ueniens, is qui te & illum
uocauit, dicat tibi: da huic locum, & tunc
incipias cum rubore extremum locum
tenere. Quin potius cum uocatus fueris,
uade, accumbe in nouissimo loco: ut cũ
uenerit qui te inuitauit, dicat tibi: Ami-
ce, ascende superius: tunc erit tibi gloria
coram simul discũbentibus: quia omnis
qui se extollit, deijcietur: & qui se deijcit,
extolletur. Dicebat autem & ei, qui se
inuitauerat: Cum facis prandium, aut
cœnam, noli uocare amicos tuos, neque
fratres tuos, neque cognatos tuos, neq;
uicinos diuites: ne quando & ipsi te ui-
cissim inuitent, ac rependatur tibi bene-
ficium. Imò cum facis conuiuium, uoca
pauperes, debiles, claudos, cæcos, & bea-
tus eris: quia non possunt rependere ti-
bi. rependetur enim tibi in resurrectio-
ne iustorum. Hæc cum audisset quidam
de simul accumbẽtibus, dixit illi: Beatus
μδ qui comedit panẽ in regno dei. At ipse
dixit ei: Homo quidam apparauerat cœ-
nam magnã, & uocauit multos, misitq;
seruum suum hora cœnæ, ut diceret in-
uitatis: Venite, quia iam parata sunt o-
mnia. Et cœperunt simul omnes excusa-
re. Primus dixit ei: Villam emi, & neces-
se mihi est exire, & uidere illam: rogo te,
habe me excusatum. Et alter dixit: Iuga
boum emi quinque, & eo ad probandũ
illa: rogo te, habe me excusatum. Et ali-
us dixit: Vxorem duxi, & ideo non pos
sum uenire. Ac reuersus seruus, renunci-
auit hæc domino suo. Tunc iratus pa-
terfamiliâs, dixit seruo suo: Exi cito in
plateas & uicos ciuitatis, & pauperes, ac
debiles, claudósque & cæcos introduc
huc. Et ait seruus: Domine, factum est

 ut

ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί. καὶ εἶπεν
ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον. ἔξελθε εἰς τὰς ὁ-
δοὺς καὶ φραγμοὺς, καὶ ἀνάγκασον εἰσελ-
θεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου. λέγω γὰρ ὑμῖν
ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημέ-
ρπβ νων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου. *Συνεπορεύον-
το δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ στραφεὶς εἶπε
πρὸς αὐτούς. εἴ τις ἔρχεται πρός με, καὶ οὐ
μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ
τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελ-
φοὺς, καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυ-
τοῦ ψυχὴν, οὐ δύναταί μου μαθητὴς εἶναι.
καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ
ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναταί μου εἶναι μα-
θητής. τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, θέλων πύργον οἰ- με
κοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν
δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν, ἵνα
μή ποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον, καὶ μὴ
ἰσχύοντος ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες
ἄρξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ, λέγοντες, ὅτι οὗ-
τος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ
οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι; ἢ τίς βασιλεὺς πο-
ρευόμενος συμβαλεῖν ἑτέρῳ βασιλεῖ εἰς πό-
λεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλεύεται, εἰ
δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι
τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐ-
τόν; εἰ δὲ μή γε, ἔτι αὐτοῦ πόῤῥω ὄντος, πρεσ-
βείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην.
ρπδ *οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσ-
σεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύνα-
ρπε ταί μου εἶναι μαθητής. *καλὸν τὸ ἅλας, ἐὰν
β δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται; οὔτε
εἰς γῆν, οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν, ἔξω
βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀ-
κουέτω.

ρπϛ *Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶ-
β ναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. καὶ διεγόγ-
γυζον οἱ φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, λέγον-
τες, ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται.
ρπζ καὶ συνεσθίει αὐτοῖς. *εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν μϛ
παραβολὴν ταύτην, λέγων. τίς ἄνθρωπος ἐξ
ὑμῶν

ut imperasti, & adhuc locus est. Et ait do
minus seruo: Exi in uias & sepes, & com
pelle intrare, ut impleatur domus mea.
Dico enim uobis, quod nemo uirorum
illorum qui uocati sunt, gustabit cœ
nam meam. Ibant autem turbæ multæ
cum eo, & conuersus dixit ad illos: Si
quis uenit ad me, nec odit patrem su
um, ac matrem, & uxorem, & filios, &
fratres, & sorores: præterea autem & ani
mam suam, non potest meus esse disci
pulus. Et quisquis non baiulat crucem
suam, & uenit post me, non potest me
us esse discipulus. Quis enim est ex uo
bis, qui uelit turrim ædificare, quin pri
us sedens computet sumptus, an habeat
quibus opus est ad perficiendũ, ne post
quam posuerit fundamentum, nec potu
erit perficere, omnes qui uiderint, incipi
ant illudere ei, dicentes: Hic homo cœ
pit ædificare, nec potuit consummare.
Aut quis rex proficiscens ut committat
prælium aduersus alterum regem, nón
ne sedens prius cogitat, an possit cũ de
cem milibus occurrere ei, qui cum uigin
ti milibus uenit contra se? alioquin ad
huc illo longe agente, legatiõe missa, pe
tit ea quæ pacis sunt. Sic ergo omnis ex
uobis, qui non renunciat omnibus quæ
possidet, non potest meus esse discipu
lus. Bonus est sal, si uero sal infatuatus
fuerit, per quod condietur? Neq; in ter
ram, neq; in sterquilinium utilis est, fo
ras proijciũt illum. Qui habet aures ad
audiendum, audiat.

Accedebant autem ad eum omnes XV
publicani & peccatores, ut audirent il
lum. Et murmurabant pharisæi ac scri
bæ, dicentes: Hic peccatores recipit, ac ci
bum capit cum illis. Dicebat autem ad
illos parabolam hanc, dicens: Quis ex
uobis

ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἓν
ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἐννενηκονταεννέα ἐν
τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως
εὕρῃ αὐτό; καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους
ἑαυτοῦ χαίρων, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συγκα-
λεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας, λέγων αὐ-
τοῖς. συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν
μου τὸ ἀπολωλός. λέγω ὑμῖν, ὅτι οὕτως χα-
ρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ
μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐννενηκονταεννέα δικαί-
οις, οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσι μετανοίας.
ρπη *Ἢ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπο-
ι λέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον, καὶ
σαροῖ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς, ἕως
ὅτου εὕρῃ, καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖται τὰς φί-
λας καὶ τὰς γείτονας, λέγουσα. συγχάρητέ
ρπθ μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν, ἣν ἀπώλεσα.
ι *οὕτως λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον
ρϟ τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ με-
ι τανοοῦντι. *εἶπε δέ. ἄνθρωπός τις εἶχε δύο
υἱοὺς, καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί.
πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐ- μζ
σίας. καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον. καὶ μετ' οὐ
πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώ-
τερος υἱὸς, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν,
καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσώ-
τως. δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο
λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐ-
τὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη
ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμ-
ψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν
χοίρους. καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλί-
αν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων, ὧν ἤσθιον οἱ
χοῖροι. καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. εἰς ἑαυτὸν
δὲ ἐλθὼν, εἶπε. πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός
μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀ-
πόλλυμαι. ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν
πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ. πάτερ, ἥμαρτον
εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκ ἔτι
εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου, ποίησόν με
ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. καὶ ἀναστὰς, ἦλθε
πρὸς

uobis est homo q habet centũ oues, & si
pdiderit unã ex illis, nónne relinquit no
nagintanoué in deserto, & uadit ad illã
quæ perierat, donec inueniat eã? Et cum
inuenerit eã, imponit in humeros suos
gaudens, ueniensq; domũ cõuocat ami
cos & uicinos, dicẽs illis: Gaudete mecũ,
quia inueni ouem meam quæ perierat.
Dico uobis, quod ita gaudiũ erit in cœ
lo super uno peccatore resipiscente, ma
gis q̃ super nonagintanoué iustis, qui
non indigent pœnitentia. Aut quæ mu
lier habens drachmas decẽ, si perdiderit
drachmã unã, nõ accendit lucernã, & uer
rit domũ, quæritq; diligẽter, donec inue
niat? Et cum inuenerit, conuocat amicas
ac uicinas, dicens: Gaudete mecũ, quia
inueni drachmã, quã perdiderã. Ita dico
uobis, gaudiũ erit corã angelis dei sup
uno peccatore resipiscente. Ait autẽ: Ho
mo quidam habuit duos filios, & dixit
adolescentior illorũ patri: Pater, da mi
hi portionẽ substãtiæ quæ ad me redit.
Et diuisit illis substantiam. Ac post dies
non multos, cũ omnia cõtraxisset adole
scẽtior filius, peregre profectus est in re
gionem longinquã, & ibi dissipauit sub
stantiã suam uiuendo luxuriose. Et post
q̃ omnia consumpsisset, facta est fames
ualida in regione illa. Et ipse cœpit ege
re. & abijt, & adhæsit uni ciuiũ regionis
illius. atq; is misit illũ in uillam suam ut
pasceret porcos. Et cupiebat implere uẽ
trẽ suũ de siliquis, qbus porci uescebãt,
neq; quisq; illi dabat. In se aũt reuersus
dixit: Quam multi mercenarij patris mei
abundãt panib9, ego uero fame pereo.
Surgam & ibo ad patrẽ meũ, & dicã ei:
Pater, peccaui in cœlũ & corã te, iam nõ
sũ dignus uocari filius tuus, fac me sicut
unũ de mercenarijs tuis. Et surgẽs uenit
ad

πρὸς τὸν πατέρα ἑαυτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν
ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ
ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ
τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.
εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός· πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν
οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκ ἔτι εἰμὶ
ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. εἶπε δὲ ὁ πατὴρ
πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ. ἐξενέγκατε τὴν στο-
λὴν τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε αὐτὸν, καὶ δό-
τε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑπο-
δήματα εἰς τοὺς πόδας, καὶ ἐξενέγκαντες τὸν
μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐ-
φρανθῶμεν, ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν, καὶ
ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη. καὶ
ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ
πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ. καὶ ὡς ἐρχόμενος
ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χο-
ρῶν, καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παί-
δων αὐτοῦ, ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα. ὁ δὲ
εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἥκει, καὶ
ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν,
ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν. ὠργίσθη
δὲ, καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. ὁ οὖν πατὴρ
αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. ὁ δὲ ἀπο-
κριθεὶς, εἶπε τῷ πατρί· ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη
δουλεύω σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου πα-
ρῆλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον,
ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ, ὅτε δὲ ὁ
υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγών σου τὸν βίον με-
τὰ πορνῶν, ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον
τὸν σιτευτόν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. τέκνον, σὺ
πάντοτε μετ᾽ ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ
σά ἐστιν. εὐφρανθῆναι δὲ, καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι
ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε, καὶ
ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη.

μη Ἔλεγε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἄν-
θρωπός τις ἦν πλούσιος, ὃς εἶχεν οἰκονό-
μον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ, ὡς διασκορ-
πίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. καὶ φωνήσας αὐ-
τὸν, εἶπεν αὐτῷ. τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπό-
δος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου. οὐ γὰρ

ad patrem suum. Cum autem adhuc lõge abesset, uidit illum pater ipsius, & misericordia motus est, & accurrens ruit in collũ eius, & osculatus est eum. Dixitq́; ei filius: Pater, peccaui in cœlum & corã te, necq; posthac sum dignus uocari filius tuus. Dixit autem pater ad seruos suos: Proferte stolam primam, & induite illum: & date annulum in manũ eius, & calciamenta in pedes: & adducite uitulũ illum saginatum, atque mactate, sumptisque epulis lætemur: quia hic filius meus mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus est. Et cœperunt lætari. Erat autem filius eius senior in agro, & cũ ueniret, & appropinquasset domui, audiuit cõcentum & choros, & uocauit unũ de seruis suis, & interrogauit qd essent illa. At is dixit illi: Frater tuus uenit, & occidit pater tuus uitulum illum saginatum, quod incolumem illum receperit. Indignatus est autẽ, nec uolebat introire. Pater ergo illius egressus rogabat illum. At ille respondens, dixit patri: Ecce tot annis seruio tibi, nec unq̃ præceptũ tuum transgressus sum, nec unq̃ dedisti mihi hœdum, ut cum amicis meis lætarer: sed postquam filius tuus hic, q̃ deuorauit substantiam tuam cum meretricibus, uenit, occidisti illi uitulum illũ saginatum. At ille dixit ei: Fili, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt. Lætari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & reuixit: perieratq́;, & inuentus est.

XVI Dicebat autem & ad discipulos suos: Homo quidam erat diues, qui habebat dispẽsatorẽ, & hic delatus est apud illũ, ut qui dissiparet bona ipsius. Et uocauit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationẽ dispẽsatiõis tuæ. Nõ ẽm

δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν. εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰ-
κονόμος, τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαι-
ρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ᾽ ἐμοῦ, σκάπτειν οὐκ
ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι, ἔγνων τί ποιή-
σω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ τῆς οἰκονομίας, δέ-
ξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν. καὶ προσκα-
λεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν τοῦ
κυρίου αὐτοῦ, ἔλεγε τῷ πρώτῳ, πόσον ὀφεί-
λεις τῷ κυρίῳ μου; ὁ δὲ εἶπεν. ἑκατὸν βά-
τους ἐλαίου. καὶ εἶπεν αὐτῷ. δέξαι σου τὸ γράμ-
μα. καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντήκον-
τα. ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπε. σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις;
ὁ δὲ εἶπεν. ἑκατὸν κόρους σίτου. καὶ λέγει
αὐτῷ. Δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ γράψον ὀγδο-
ήκοντα. καὶ ἐπῄνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονό-
μον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν, ὅτι
οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ
τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν
εἰσί. κἀγὼ ὑμῖν λέγω. ποιήσατε ἑαυτοῖς φί-
λους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν
ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους
σκηνάς. ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ, καὶ ἐν πολλῷ
πιστός ἐστι, καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος, καὶ ἐν
πολλῷ ἄδικός ἐστιν. εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μα-
μωνᾷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑ-
μῖν πιστεύσει; καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ
ϟα ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν δώσει; *οὐδεὶς
οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν, ἢ γὰρ
τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ
ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει.
οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.
ϟβ *Ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ φαρισαῖοι
φιλάργυροι ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον
αὐτόν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦν-
τες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ
θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι τὸ ἐν
ἀνθρώποις ὑψηλὸν, βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ
ϟγ θεοῦ ἐστιν.* ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰω-
άννου, ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται,
ϟδ καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.* εὐκοπώτερον
δέ ἐστι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν,

poteris post hac dispẽsare. Ait aũt dispẽsator intra se: Quid faciã, quia dñs meus aufert à me dispẽsationẽ? Fodere nõ ualeo, mendicare erubesco. Scio quid faciã, ut cum amotus fuero à dispẽsatione, recipiãt me in domos suas. Conuocatis itaq; singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantũ debes dño meo? At ille dixit: Centũ batos olei. Dixitq́; illi: Accipe cautionem tuam, & sede cito & scribe quinquaginta. Deinde alteri dixit: Tu uero quantũ debes? Qui ait, centum coros tritici. Ait illi: Accipe cautionẽ tuam, & scribe octoginta. Et laudauit domin⁹ dispensatorem iniquum, quod prudenter fecisset. Quia filij hui⁹ seculi prudentiores sunt filijs lucis in natione sua. Et ego uobis dico: Facite uobis amicos ex mammona iniusto, ut cum defeceritis, recipiant uos in æterna tabernacula. Qui fidelis est in minimo, & in multo fidelis est, & qui in minimo iniquus est, is & in multo iniquus est. Si ergo in iniquo mammona fideles nõ fuistis, quod uerum est, quis credet uobis? Et si in alieno fideles non fuistis, quod uestrum est, quis dabit uobis? Nemo seruus potest duobus dominis seruire, aut enim unũ odio habebit, & alterum diliget, aut uni adhærebit, & alterum contemnet. Non potestis deo seruire & mammonæ. Audiebant autem hæc omnia & pharisæi qui erant auari & deridebant illum. Et ait illis: Vos estis qui iustificatis uosipsos coram hominibus, deus autem nouit corda uestra. Quia quod hominibus excelsum est, abominandũ est coram deo. Lex & prophetæ usq; ad Ioannem, ab eo tempore regnum dei annunciatur, & quiuis in illud uim facit. Facilius est autẽ cœlum & terrã præterire,

ρϟε ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν.* πᾶς ὁ ἀπο-
β λύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμῶν ἑτέραν,
μοιχεύει. καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀν-
ρϟϛ δρὸς γαμῶν, μοιχεύει. * Ἄνθρωπος δέ τις
ι ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ
βύσσον, εὐφραινόμενος καθημέραν λαμ-
πρῶς. πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι λάζαρος,
ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἡλκω-
μένος, καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν
ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ
πλουσίου. ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέ-
λειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν
τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ
τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον ἀβραάμ.
Ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ἐτάφη, καὶ
ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ,
ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν ἀβραὰμ ἀπὸ
μακρόθεν, καὶ λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐ-
τοῦ, καὶ αὐτὸς φωνήσας, εἶπε. πάτερ ἀβραάμ,
ἐλέησόν με, καὶ πέμψον λάζαρον, ἵνα βά-
ψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ
καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι
ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. εἶπε δὲ ἀβραάμ. τέκνον,
μνήσθητι, ὅτι ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου ἐν
τῇ ζωῇ σου, καὶ λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά.
νῦν δὲ ὅδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. καὶ
ἐπὶ πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν
χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες
διαβῆναι ἐντεῦθεν πρὸς ὑμᾶς, μὴ δύναν-
ται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶ-
σιν. εἶπε δέ, ἐρωτῶ οὖν σε πάτερ, ἵνα πέμ-
ψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου. ἔχω
γὰρ πέντε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρη-
ται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν
τόπον τοῦτον τῆς βασάνου. λέγει αὐτῷ ἀβρα-
άμ. ἔχουσι μωσέα καὶ τοὺς προφήτας, ἀκουσά-
τωσαν αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπεν. οὐχὶ πάτερ ἀβρα-
άμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐ-
τούς, μετανοήσουσιν. εἶπε δὲ αὐτῷ. εἰ μωσέως
καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις
ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται.

εἶπε

quam legis unum apicem cadere. Quis-
quis dimittit uxorem suam, & alteram
ducit, adulterium committit: & qui di-
μθ missam a uiro ducit, adulterium com-
mittit. Homo quidam erat diues, qui
induebatur purpura & bysso, & epu-
labatur quotidie splendide. Erat autem
quidam mendicus, nomine Lazarus,
qui iacebat ad ianuam eius hulcerosus,
cupiens saturari de micis, quæ cade-
bant de mensa diuitis. Sed & canes ue-
niebant, ac lingebant hulcera eius. Ac-
cidit autem ut moreretur mendicus, &
deportaretur ab angelis in sinum Abra-
hæ. Mortuus est autem & diues, ac se-
pultus est. Atque in Tartaro sublatis ocu-
lis suis, cum esset in tormentis, uidet
Abraham eminus, & Lazarum in sinu
eius, & ipse clamans dixit: Pater Abra-
ham, miserere mei, & mitte Lazarum,
ut intinguat extremũ digiti sui in aquã,
ac refrigeret linguam meam, quia cru-
cior in flamma hac. Dixit autem Abra-
ham: Fili, recordare, quod receperis bo-
na tua in uita tua, & Lazarus similiter
mala. Nunc autem hic solatio fruitur,
tu uero cruciaris. Et super hæc omnia in-
ter nos & uos hiatus ingens firmatus
est, ut hi qui uolunt hinc transire ad uos
non possint, neque inde huc transcende-
re. Ait autẽ: Rogo ergo te pater, ut mit-
tas eum in domum patris mei. Habeo
enim quinque fratres, ut testificetur illis,
ne & ipsi ueniant in hunc locum crucia-
tus. Ait illi Abraham: Habent Mosen
ac prophetas, audiant illos. At ille dixit:
Non pater Abrahã, sed si quis ex mor-
tuis ierit ad eos, resipiscent. Ait autem il-
li: Si Mosen & prophetas non audiũt,
neque si quis ex mortuis resurrexerit,
credent.

Ait

ρϟζ * εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς. ἀνένδεκτόν ἐστι
ε τοῦ, μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρ-
χεται, λυσιτελεῖ αὐτῷ, εἰ μύλος ὀνικὸς περί-
κειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔρριπται
εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν
ρϟη μικρῶν τούτων. * προσέχετε ἑαυτοῖς. ἐὰν
ε δὲ ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον
ρϟθ αὐτῷ, καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ. * καὶ
ι ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμάρτῃ εἰς σέ, καὶ
ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ ἐπὶ σε, λέγων.
σ μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ. * καὶ εἶπον οἱ ἀπό-
ε στολοι τῷ κυρίῳ. πρόσθες ἡμῖν πίστιν. εἶπε δὲ
ὁ κύριος. εἰ εἴχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπε-
ως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ, ἐκριζώθη-
τι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ὑπήκου-
σα σεν ἂν ὑμῖν. * τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων
ι ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι
αὐτῷ ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ, εὐθέως παρελθὼν ἀνάπε-
σαι, ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, ἑτοίμασον, τί δειπνή-
σω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι ἕως φά-
γω καὶ πίω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίε-
σαι σύ; μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ, ὅτι
ἐποίησε τὰ διαταχθέντα αὐτῷ; οὐ δοκῶ.
οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ δι-
αταχθέντα ὑμῖν, λέγετε, ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖ-
οι ἐσμέν, ὅτι ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι, πεποιή-
καμεν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν
εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου
σαμαρείας καὶ γαλιλαίας. καὶ εἰσερχομένου
αὐτοῦ εἴς τινα κώμην, ἀπήντησαν αὐτῷ δέ-
κα λεπροὶ ἄνδρες, οἳ ἔστησαν πόρρωθεν. καὶ
αὐτοὶ ἦραν φωνήν, λέγοντες. ἰησοῦ ἐπιστά-
τα, ἐλέησον ἡμᾶς. καὶ ἰδών, εἶπεν αὐτοῖς,
πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦ-
σι. καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἐκαθα-
ρίσθησαν. εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν ἰδών, ὅτι ἰάθη, ὑ-
πέστρεψε, μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων
τὸν θεόν. καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς
πόδας αὐτοῦ, εὐχαριστῶν αὐτῷ. καὶ αὐτὸς ἦν
σαμαρείτης. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν. οὐ-
χὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ;

οὐχ'

Ait aũt ad discipulos: Fieri nõ potest XVII
quin ueniant offendicula. Væ tamen il-
li per quem ueniunt. Expedit illi, si mola
asinaria ponatur circa collum eius, & p-
iectus fuerit in mare, potius quam ut offen-
diculo sit uni de pusillis istis. Cauete uo-
bis. Si peccauerit in te frater tuus, incre-
pa illũ: & si pœnituerit, remitte illi. Et si
septies in die peccauerit in te, & septies
in die cõuersus fuerit ad te, dicens: Pœni-
tet me: remittes illi. Et dixerunt apostoli
dño: Adauge nobis fidẽ. Dixit aũt dñs:
Si haberetis fidẽ sicut habet granũ sina-
pis, dixissetis huic arbori sycamino, era-
dicare & trãsplantare in mare, & obedis-
set uobis. Quis autem uestrum, habens
seruum arantẽ aut pascentẽ: qui regresso
ab agro dicat, statim transi & accumbe.
Ac non potius dicit illi: para quod cœ-
nem, & præcinge te, ac ministra mihi do-
nec edero & bibero, & post hæc edito &
bibito tu? Num gratiã habet seruo illi,
quia fecit quæ ei imperata fuerant? Nõ
puto. Sic & uos, cũ feceritis omnia quæ
præcepta sũt uobis, dicite: Serui inutiles
sumus. quod debuimus facere, fecimus.
Et factum est dum iret Hierosolymã, &
ipse transibat per mediam Samariã &
Galilæã. Et cum ingrederet quendam
ξ uicum, occurrerunt ei decem uiri leprosi,
qui steterũt procul, intentáque uoce, dixe-
runt: Iesu præceptor, miserere nostri.
Quos ut uidit, dixit illis: Ite ostendite
uos sacerdotibus. Et factum est, ut inter-
eundum mundati sint. Vnus autem ex
illis ut uidit, quod mũdatus esset, regres-
sus est, cũ uoce magna glorificãs deum,
& procidit in faciẽ ad pedes eius, gratias
agẽs ei: Et hic erat Samaritanus. Respõ-
dens autem Iesus, dixit: Nonne decem
mundati sunt? Nouem autem illi ubi?

Non

οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δό
ξαν τῷ θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος. καὶ εἶ-
πεν αὐτῷ, ἀναστὰς πορεύου, ἡ πίστις σου σέσω
σβ κέ σε. * Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν φαρισαίων, πό
ι τε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐ-
τοῖς καὶ εἶπεν, οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ
μετὰ παρατηρήσεως. οὐδὲ ἐροῦσιν, ἰδοὺ ὧδε,
ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ. ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐν-
σγ τὸς ὑμῶν ἐστιν. * Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς,
ι ἐλεύσονται ἡμέραι, ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν
ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ
σδ ὄψεσθε. * Καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ὧδε, ἰδοὺ ἐ-
β κεῖ. μὴ ἀπέλθητε, μηδὲ διώξητε. * Ὥσπερ
σε γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἡ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπ' οὐ-
ε ρανὸν, εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ.
σς * Πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀπο-
ε δοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.
σζ * Καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Νῶε,
ε οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ
ἀνθρώπου. ἤσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν, ἐξεγα-
μίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν
κιβωτὸν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἀ-
ση πώλεσεν ἅπαντας. * Ὁμοίως καὶ ὡς ἐγένε
ι το ἐν ταῖς ἡμέραις Λώτ. ἤσθιον, ἔπινον, ἠγό
ραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ᾠκοδόμουν, ᾗ δὲ
ἡμέρᾳ ἐξῆλθε Λὼτ ἀπὸ Σοδόμων, ἔβρεξε πῦρ
καὶ θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαν-
τας. κατὰ ταῦτα ἔσται, ᾗ ἡμέρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ
σθ που ἀποκαλύπτεται. * Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ,
β ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ
ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἆραι αὐτά. καὶ ὁ
ἐν τῷ ἀγρῷ ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ
σι ὀπίσω. * Μνημονεύετε δὲ τῆς γυναικὸς Λώτ.
ι * Ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι,
σια ἀπολέσει αὐτήν. καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτὴν,
γ ζωογονήσει αὐτήν. * Λέγω ὑμῖν, ἐν ταύτῃ
σιβ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς, ὁ εἷς
ε παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.
δύο ἔσονται ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό. ἡ μία
παραληφθήσεται, καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται.

καὶ

Non sunt reperti qui redierint, ut darēt
gloriam deo, nisi hic alienigena. Et ait il/
li: Surge, uade, fides tua te seruauit. In/
terrogatus autem à pharisæis, quando
uenturum esset regnum dei, respondit
eis, & dixit: Nō ueniet regnum dei cum
obseruatione, neque dicent, ecce hic,
aut ecce illic. Ecce enim regnum dei in-
tra uos est. Et ait ad discipulos: Veni/
ent dies, quando desiderabitis uidere
unum dierum filij hominis, nec uidebi-
tis. Et dicent uobis: Ecce hic, ecce illic.
Nolite ire, neque sectemini. Nam si/
cut fulgur coruscans è regione quæ sub
cœlo est, in alteram quæ sub cœlo est ful
get, ita erit filius hominis in die suo. Sed
primus oportet illum multa pati, & re/
probari a natione hac. Et sicut accidit in
diebus Noë, ita erit & in diebus filij ho
minis. Edebant, bibebant, uxores duce
bant, & dabantur nuptum ad eum us/
que diem, quo intrauit Noë in arcam,
& uenit diluuium, & perdidit omnes.
Consimiliter etiam sicut accidit in die/
bus Lot, Edebant, bibebant, emebant,
uendebant, plantabant, ædificabant.
Cæterum quo die exijt Lot è Sodo/
mis, pluit igni & sulphure de cœlo, &
omnes perdidit. Secundum hæc erit di/
es, quo filius hominis reuelatur. In illo
die qui fuerit in tecto, & uasa eius in do
mo, ne descendat ad tollendum illa, &
qui in agro, similiter non redeat ad re/
licta. Memores autem estote uxoris
Lot. Quicunque quæsierit animam su-
am seruare, perdet illam: & quicunque
perdiderit illam, uitam illi parabit.
Dico uobis, in illa nocte erunt duo in
lecto uno: unus assumetur, & alter re-
linquetur. Duæ erunt molentes simul,
una assumetur, & altera relinquetur.

Et

σιγ * Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ, ποῦ κύ
ε ριε; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ συ-
σιδ ναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί. * Ἔλεγε δὲ καὶ πα
ι ραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύ
χεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν, λέγων. Κριτής τις ἦν
ἔν τινι πόλει, τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ ἄν
θρωπον μὴ ἐντρεπόμενος. χήρα δέ τις ἦν ἐν
τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, λέ-
γουσα. ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου. καὶ
οὐκ ἠθέλησεν ἐπὶ χρόνον. μετὰ δὲ ταῦτα εἶ-
πεν ἐν ἑαυτῷ. εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ φοβοῦμαι
καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι, διά γε τὸ πα
ρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην, ἐκδι-
κήσω αὐτὴν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπ
ωπιάζῃ με. Εἶπε δὲ ὁ κύριος. ἀκούσατε τί ὁ
κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει. ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποι
ήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν
βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ
μακροθυμῶν ἐπ' αὐτοῖς; λέγω ὑμῖν, ὅτι ποιή
σει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἆρα εὑρήσει τὴν πίστιν
ἐπὶ τῆς γῆς; Εἶπε δὲ καὶ πρός τινας τοὺς πε-
ποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς, ὅτι εἰσὶ δίκαιοι καὶ ἐξου
θενοῦντας τοὺς λοιποὺς, τὴν παραβολὴν ταύ
την. Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προ
σεύξασθαι, ὁ εἷς φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος
τελώνης. ὁ φαρισαῖος σταθεὶς, πρὸς ἑαυτὸν
ταῦτα προσηύχετο, ὁ θεὸς εὐχαριστῶ σοι, ὅτι
οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων,
ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοὶ, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τε
λώνης. νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ
πάντα ὅσα κτῶμαι. καὶ ὁ τελώνης μακρό-
θεν ἑστὼς, οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς
εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι, ἀλλ' ἔτυπτεν εἰς τὸ
στῆθος αὐτοῦ, λέγων. ὁ θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ
σιε ἁμαρτωλῷ. λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδι-
καιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἢ ἐκεῖνος. * ὅτι
ε πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ τα
σις πεινῶν ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται. * Προσέφερον δὲ αὐ
β τῷ καὶ τὰ βρέφη, ἵνα αὐτῶν ἅπτηται. ἰδόντες
δὲ οἱ μαθηταὶ, ἐπετίμησαν αὐτοῖς. ὁ δὲ Ἰησοῦς

προσκα-

Et respondentes dicunt illi: Vbi domi/
ne? Qui dixit illis: Vbicunq; fuerit cor
pus, illuc congregabuntur & aquilæ.
Dicebat autem & parabolam ad illos, XVII
ξα huc spectātem, quod oporteret semper
orare, nec defatigari, dicēs: Iudex quidā
erat in quadam ciuitate, qui deum non
timebat, nec hominem reuerebatur. Vi/
dua autem quædam erat in ciuitate illa
& ueniebat ad eum, dicens: Vindica me
de aduersario meo. Et nolebat aliquādiu.
Post hæc autem dixit intra se: Quanquā
deum non timeo, nec hominem reuere-
or, tamen quia molesta est mihi hæc ui-
dua, uindicabo illam, ne tandem ueniēs
sugillet me. Ait autē dominus: Audite
quid iudex iniquus dicat: Deus autē nō
faciet uindictā electorū suorū, clamātiū
ad se die ac nocte, etiā cum patiens fue-
rit super illis? Dico uobis, q; faciet uindi
ctam illorū cito. Verūtamē filius homi-
nis cū uenerit, an repturus est fidē in ter
ra? Dixit aūt & ad quosdā, qui in se con
fidebant, q; essent iusti, & aspernabātur
ξβ cæteros, parabolā istam: Duo homines
ascendebant in templū, ut precarentur:
unus pharisæus, & alter publican9. Pha/
risæus stans, hæc apud se orabat: Deus
gratias ago tibi, quod nō sim sicut cæte/
ri homines, raptores, iniusti, adulteri, ue/
lut etiā hic publicanus. ieiuno bis in sab/
bato: decimas do omniū quæ possideo.
Et publicanus procul stās, nec oculos uo
lebat ad cœlū attollere, sed pcutiebat pe
ctus suū, dicēs: Deus propitius esto mi/
hi peccatori. Dico uobis, descēdit hic iu/
stificatus in domū suā magis q̄ ille: qa
omnis q se extollit, humiliabit: & qui se
humiliat, extollet. Afferebant aūt ad eū
& infantes, ut eos tangeret. Quod cū ui
derēt discipuli, increpabāt illos. Iesus aūt

cum

προσκαλεσάμενος αὐτὰ, εἶπεν. ἄφετε τὰ
παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε
αὐτά. τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ
σιζ θεοῦ.* Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται
β τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς τὸ παιδίον, οὐ μὴ
σιη εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.* Καὶ ἐπηρώτησέ τις ἄρχων
β αὐτὸν, λέγων. Διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσας
ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ
ἰησοῦς. τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγα-
θὸς, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ
μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευ-
δομαρτυρήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ
τὴν μητέρα σου. Ὁ δὲ εἶπε. ταῦτα πάντα ἐ-
σιθ φυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.* Ἀκούσας δὲ
β ταῦτα ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῷ. ἔτι ἕν σοι λεί-
πει. πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ διάδος
πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ
σκ δεῦρο ἀκολούθει μοι. * Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦ-
β τα, περίλυπος ἐγένετο, ἦν γὰρ πλούσιος
σφόδρα. ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς περίλυπον
γενόμενον, εἶπε. πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρή-
ματα ἔχοντες, εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασι-
λείαν τοῦ θεοῦ. εὐκοπώτερον γάρ ἐστι κάμη-
λον διὰ τρυμαλιᾶς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ
πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελ-
θεῖν. εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες. καὶ τίς δύνα-
ται σωθῆναι; Ὁ δὲ εἶπε, τὰ ἀδύνατα παρὰ
ἀνθρώποις, δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ. εἶπε δὲ
ὁ πέτρος. ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ
σκα ἠκολουθήσαμέν σοι.* Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν
β λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰ-
κίαν, ἢ γονεῖς, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ γυναῖκα, ἢ
τέκνα ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὃς οὐ μὴ
ἀπολάβῃ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τού-
τῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώ-
σκβ νιον.* Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα εἶπε πρὸς
β αὐτούς. ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ
τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ
τῶν προφητῶν, τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου. παραδο-
θήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαιχθήσε-
ται, καὶ ὑβρισθήσεται, καὶ ἐμπτυσθήσεται,
καὶ

cum illos ad se uocasset, dixit: Sinite pue
ros uenire ad me, & nolite uetare eos, ta-
lium est enim regnum dei. Amē dico uo
bis: Quicunque non acceperit regnum
dei ueluti puer, non intrabit in illud. Et
ξγ interrogauit eum quidam princeps, di-
cens: Magister bone, quid faciendum mi
hi, ut consequar uitam æternam? Dixit
autem ei Iesus: Quid me dicis bonum?
Nemo bonus, nisi solus deus. Præcepta
nosti: Nō committes adulterium, non oc
cides, non facies furtum, non falsum testi
monium dices, honora patrem tuum &
matrem tuam. At ille ait: Hæc omnia ser
uaui à iuuentute mea. Quo audito Ie-
sus, ait ei: Adhuc unū tibi deest: Omnia
quæcunq; habes, uende, & distribue pau
peribus, & habebis thesaurum in cœlo,
& ueni sequere me. His ille auditis mœ
rore affectus est, quia diues erat ualde.
Videns autem Iesus illum mœrore affe
ctum, dixit: Quam difficile qui pecunias
habent, in regnum dei intrabūt. Facilius
est enim camelum per foramen acus trā
ire, quam diuitem intrare in regnū dei.
Et dixerunt qui audierāt: Et quis potest
saluus fieri? At ille ait: Quæ impossibilia
sunt apud homines, possibilia sūt apud
deum. Ait autē Petrus: Ecce nos reliqui-
mus omnia, & secuti sumus te. Qui dixit
eis: Amen dico uobis, nemo est qui reli-
quit domum, aut parentes, aut fratres,
aut uxorem, aut liberos propter regnum
dei, qui non recepturus sit multo plura
in hoc tempore, & in seculo uenturo uitā
æternam. Assumpsit autem Iesus duode
cim, & ait illis: Ecce ascendimus Hieroso-
lymam, & consummabūtur omnia, quæ
scripta sūt per prophetas, filio hominis.
Tradetur enim gentibus, & illudetur, &
contumeliis afficietur, & conspuetur.
&

καὶ μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ
σκγ τρίτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.* Καὶ αὐτοὶ οὐ-
ι δὲν τούτων συνῆκαν. καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο
κεκρυμμένον ἀπ᾽ αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον
σκδ τὰ λεγόμενα. * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν
β αὐτὸν εἰς ἱεριχὼ, τυφλός τις ἐκάθητο παρὰ
τὴν ὁδὸν, προσαιτῶν. ἀκούσας δὲ ὄχλου δια-
πορευομένου, ἐπυνθάνετο, τί εἴη τοῦτο. ἀ-
πήγγειλαν δὲ αὐτῷ, ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος
παρέρχεται. καὶ ἐβόησε, λέγων, ἰησοῦ υἱὲ δα-
βὶδ, ἐλέησόν με. καὶ οἱ προάγοντες ἐπετί-
μων αὐτῷ, ἵνα σιωπήσῃ. Αὐτὸς δὲ πολλῷ
μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ δαβὶδ, ἐλέησόν με. Στα-
θεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι
πρὸς αὐτόν. Ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτη-
σεν αὐτὸν, λέγων. τί σοι θέλεις ποιήσω; Ὁ δὲ
εἶπε, κύριε, ἵνα ἀναβλέψω. καὶ ὁ ἰησοῦς εἶ-
πεν αὐτῷ. Ἀνάβλεψον, ἡ πίστις σου σέσωκέ
σε, καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολούθει
αὐτῷ, δοξάζων τὸν θεόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰ-
δὼν, ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ.
σκε Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν ἱεριχώ. καὶ
ι ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος ζακχαῖος, καὶ
αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ οὗτος ἦν πλούσιος,
καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν ἰησοῦν τίς ἐστι, καὶ οὐκ ἠδύ-
νατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν,
καὶ προδραμὼν ἔμπροσθεν, ἀνέβη ἐπὶ συκο-
μωραίαν, ἵνα ἴδῃ αὐτὸν, ὅτι δι᾽ ἐκείνης ἤμελ-
λε διέρχεσθαι. καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον,
ἀναβλέψας ὁ ἰησοῦς, εἶδεν αὐτὸν, καὶ εἶπε
πρὸς αὐτόν. ζακχαῖε, σπεύσας κατάβηθι, σή-
μερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι. καὶ
σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαί-
ρων. καὶ ἰδόντες ἅπαντες διεγόγγυζον, λέγον-
τες, ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῷ ἀνδρὶ εἰσῆλθε κα-
ταλῦσαι. Σταθεὶς δὲ ζακχαῖος, εἶπε πρὸς τὸν
κύριον, ἰδοὺ τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου,
κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς, καὶ εἴ τινός τι
ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν.
εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, ὅτι σήμερον σω-
τηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ
αὐτὸς

& postq; flagellauerint, occidēt eum, ac
die tertia resurget. Et ipsi nihil horū in-
tellexerunt. Et erat uerbum istud abscon
ditum ab eis, nec intelligebant quæ dice-
bantur. Accidit autem cū appropinqua
ξδ ret Hiericho, cæcus quidā sedebat iuxta
uiam, mendicās. & cum audiret turbam
prætereuntē, interrogabat, q̄d hoc esset.
Dixerunt autem ei, quod Iesus Nazare
nus transiret. Et clamauit, dicens: Iesu, fi-
li Dauid, miserere mei. Et qui præibant,
increpabāt eū ut taceret. Ipse uero mul-
to magis clamabat: Fili Dauid, miserere
mei. Stans autē Iesus, iussit illum addu-
ci ad se. Et cū appropinquasset, interro-
gauit illum, dicēs: Quid tibi uis faciam?
At ille dixit: Domine, ut uisum recipiā.
Et Iesus dixit ei: Recipito uisum. Fides
tua te saluū reddidit. Et cōfestim uisum
recepit, ac sequebat̄ illū glorificans deū.
Et oīs plebs ut uidit, dedit laudē deo.
Et ingressus perambulabat Hiericho. XIX
ξε Et ecce uir nomine Zachæus, atque is
princeps erat publicanorū, & idem erat
diues. & quærebat uidere Iesum quis es
set, nec poterat præ turba, quod statura
pusillus esset. Et præcurrēs ascendit in ar
borē sycomorū, ut uideret eum, nam il-
lac erat trāsiturus. Et cum uenisset ad lo
cum, suspiciens Iesus, uidit illum, dixitq;
ad eum: Zachæ, festinans descende, q̄a
hodie domi tuæ oportet me manere.
Et festinans descendit, & excepit illum
gaudens. Cumq; uiderent omnes, mur
murabāt, dicentes, quod ingressus esset
apud hominem peccatorē diuersatū.
Stans autem Zachæus, dixit ad dn̄m:
Ecce dimidiū bonorū meorū, domine,
do pauperibus: & si quid aliquē defrau-
daui, reddo quadruplū. Ait Iesus ad eū
Hodie salus domui huic cōtigit, eo q̄ &
p ipse

σκς αὐτὸς υἱὸς ἀβραάμ ἐστιν. * ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς
ε τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολω-
σκζ λός. * Ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσθεὶς
ι εἶπε παραβολὴν, διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν εἶναι ἱε
ρουσαλὴμ, καὶ δοκεῖν αὐτοὺς, ὅτι παραχρῆμα
μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι. εἶ-
σκη πεν οὖν. * Ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη
β εἰς χώραν μακρὰν λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλεί-
σκθ αν, καὶ ὑποστρέψαι. * καλέσας δὲ δέκα δού-
ι λους ἑαυτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς, καὶ εἶ-
πε πρὸς αὐτοὺς, πραγματεύσασθε ἕως ἔρχο-
μαι. οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτὸν, καὶ
ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ, λέγον-
τες, οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ᾽ ἡμᾶς.
καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν λαβόν-
τα τὴν βασιλείαν, καὶ εἶπε φωνηθῆναι αὐτῷ
τοὺς δούλους τούτους, οἷς ἔδωκε τὸ ἀργύριον,
ἵνα γνῷ, τίς τί διεπραγματεύσατο. παρεγένε-
το δὲ ὁ πρῶτος, λέγων. κύριε, ἡ μνᾶ σου προ
σειργάσατο δέκα μνᾶς. καὶ εἶπεν αὐτῷ. εὖ-
γε ἀγαθὲ δοῦλε, ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγέ-
νου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλε-
ων. καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος, λέγων. κύριε, ἡ μνᾶ
σου ἐποίησε πέντε μνᾶς. εἶπε δὲ καὶ τούτῳ.
καὶ σὺ γίνου ἐπάνω πέντε πόλεων. καὶ ἕτερος
ἦλθε λέγων. κύριε, ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου, ἣν εἶχον ἀ-
ποκειμένην ἐν σουδαρίῳ, ἐφοβούμην γάρ σε,
ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ, αἴρεις ὃ οὐκ ἔθη-
κας, καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας. λέγει αὐτῷ. ἐκ
τοῦ στόματός σου κρινῶ σε πονηρὲ δοῦλε. ᾔδεις, ὅ-
τι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρός εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔ-
θηκα, καὶ θερίζων, ὃ οὐκ ἔσπειρα, καὶ διατί οὐκ
ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου ἐπὶ τὴν τράπεζαν, καὶ
ἐγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ ἂν ἔπραξα αὐτό; καὶ
τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν, ἄρατε ἀπ᾽ αὐτοῦ τὴν μνᾶν,
καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι. καὶ εἶπον
σλ αὐτῷ. κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς. * λέγω γὰρ ὑμῖν,
β ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ
σλα ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ. * πλὴν
ι τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς
με βασιλεῦσαι ἐπ᾽ αὐτοὺς, ἀγάγετε ὧδε, καὶ
κατασφάξατε

ipsa filia sit Abrahæ. Venit enim filius ho
minis quærere & seruare quod perierat.
Hæc illis audientibus, adijciens dixit pa
rabolam, eo quod esset prope Hierosolymā,
quódque existimarent fore, ut confestim re-
gnum dei manifestaretur. Dixit ergo:
ξς Homo quidā genere clarus profectus est
in regionem longinquā, ut acciperet sibi
regnum, ac reuerteretur. Vocatis autē de-
ξζ cem seruis suis, dedit eis decem minas, &
ait ad illos: Negociemini donec ueniā.
Ciues autē eius oderant eum, miseruntque
legationē post illum, dicentes: Nolumus
hunc regnare super nos. Et factū est ut
rediret accepto regno, iussitque uocari il-
los seruos ad se, quibus dederat pecuniā,
ut sciret, quantū quisque negociatus esset.
Venit autē primus, dicēs: Domine, mina
tua decē minas acquisiuit. Et ait illi: Eu-
ge bone serue, quia in minimo fuisti fi-
delis, habeto potestatē super decē ciuita-
tes. Et alter uenit, dicēs: Domine, mina
tua cōfecit quinque minas, & huic ait: Et
tu præfectus esto quinque ciuitatibus. Et alius
uenit, dicēs: Domine, ecce mina tua, quā
habui repositā in sudario, timui enim te,
quod homo austerus sis, tollis quod nō
posuisti, & metis quod nō seminasti. Dicit
ei: De ore tuo te iudicabo serue male, sci
ebas, quod ego homo austerus sim, tollens
quod nō posui, & metēs quod nō semi-
naui: Et quare non dedisti pecuniā meā
ad mensam, & ego ueniens, cum usuris
utique exegissem illam? & astantibus di-
xit: Auferte ab illo minā, & date illi qui
decem minas habet. Et dixerunt ei: Do-
mine, habet decē minas. Dico enim uo-
bis, quod omni habenti dabitur, ab eo
autē qui nō habet, etiā quod habet, aufere
tur. Quin inimicos meos illos, qui nolue
runt me regnare super se, adducite huc, &
interficite

σλβ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου. * καὶ εἰπὼν
ε ταῦτα, ἐπορεύετο ἔμπροσθεν ἀναβαίνων εἰς
ἱεροσόλυμα. καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς βηθ-
φαγὴ καὶ βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τὸ κα-
λούμενον ἐλαιῶν, ἀπέστειλε δύο τῶν μαθη-
τῶν αὐτοῦ, εἰπών. ὑπάγετε εἰς τὴν κατέ-
ναντι κώμην. ἐν ᾗ εἰσπορευόμενοι, εὑρήσετε
πῶλον δεδεμένον, ἐφ᾽ ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀν-
θρώπων ἐκάθισε, λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.
καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ, διὰ τί λύετε, οὕ-
τως ἐρεῖτε αὐτῷ, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν
σλγ ἔχει. * Ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι, εὗ-
β ρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς. λυόντων δὲ αὐτῶν
τὸν πῶλον, εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς
αὐτοὺς, τί λύετε τὸν πῶλον; οἱ δὲ εἶπον,
ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει. καὶ ἤγαγον
αὐτὸν πρὸς τὸν ἰησοῦν. καὶ ἐπιρρίψαντες
ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον, ἐπε-
βίβασαν τὸν ἰησοῦν. πορευομένου δὲ αὐτοῦ
ὑπεστρώννυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ.
σλδ * ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει
α τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆ-
θος τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν τὸν θεὸν
φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν, ὧν εἶδον δυνά-
μεων, λέγοντες. εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
βασιλεὺς ἐν ὀνόματι κυρίου, εἰρήνη ἐν οὐ-
σλε ρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις. * καί τινες
ι τῶν φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς
αὐτόν. διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μα-
θηταῖς σου. καὶ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς.
λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν, οἱ
σλς λίθοι κεκράξονται. * καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν
ι τὴν πόλιν, ἔκλαυσεν ἐπ᾽ αὐτῇ, λέγων, ὅτι
εἰ ἔγνως καὶ σὺ, καί γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύ-
τῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην σου, νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ
ὀφθαλμῶν σου. ὅτι ἥξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σε,
καὶ περιβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά
σοι, καὶ περικυκλώσουσί σε, καὶ συνέξουσί σε
πάντοθεν, καὶ ἐδαφιοῦσί σε, καὶ τὰ τέκνα
σλζ σου ἐν σοί. * καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λί-
β θον ἐπὶ λίθῳ, ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν
τῆς ἐπισκοπῆς

interficite ante me. Et his dictis, ibat per-
gens ascendere Hierosolymam. Et factū
est cum appropinquasset ad Bethpha-
ge & Bethaniam iuxta montem, qui uo
catur oliuarum, misit duos discipulos su-
os, dicens: Ite in castellum, quod ē regio-
ξη ne est. In quod introëuntes, inuenietis
pullū asinæ alligatū, in quo nemo unquam
hominum sedit: soluite illum, & adduci-
te. Et si quis uos interrogauerit, quare
soluitis, sic dicetis ei: Quia dominus eo
opus habet. Abierunt autem qui missi
erant, & inuenerūt sicut dixerat illis. Sol
uentibus autem illis pullum, dixerūt do
mini eius ad illos: Quare soluitis pullū?
At illi dixerunt: Quia dominus eo ha-
bet opus. Et duxerunt illum ad Iesum.
Et iniectis uestimentis suis super pullū,
imposuerunt Iesum. Eunte autem illo,
substernebant uestimenta sua in uia. Et
cum appropinquaret iam ad descēsum
montis oliuarum, cœperunt omnis mul
titudo discipulorum gaudentes lauda-
re deum uoce magna super omnibus,
quas uiderant, uirtutibus, dicentes: Be-
nedictus qui uenit rex in nomine domi
ni, pax in cœlo, & gloria in altissimis. Et
quidam pharisæorum ē turba dixerunt
ad illū: Magister, increpa discipulos tu-
os. Quibus ipse ait: Dico uobis, quod si hi
tacuerint, mox lapides clamabunt. Et ut
appropinquauit, uidēs ciuitatem, fleuit
super illa, dicens: Si cognouisses & tu, &
quidem in isto die tuo, quæ ad pacē tuā
pertinent, curares. Nunc autem abscondita
sunt ab oculis tuis. Quia uenient dies in
te, & circundabunt te inimici tui uallo, &
cingent te, & coangustabunt te undique,
& solo æquabunt te, & filios tuos qui
in te sunt. Et non relinquent in te lapidē
super lapidē, eo quod nō cognoueris tempus

uisitationis

σλη τῆς ἐπισκοπῆς σου. * καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱε-
α ρὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας ἐν αὐ-
» τῷ καὶ ἀγοράζοντας, λέγων αὐτοῖς, γέγρα-
πται, ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς ἐστιν, ὑ-
μεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.
σλθ * καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ᾽ ἡμέραν ἐν τῷ ἱε-
α ρῷ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζή-
τουν αὐτὸν ἀπολέσαι, καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ
λαοῦ, καὶ οὐχ εὕρισκον, τὸ, τί ποιήσω-
σιν. ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ
ἀκούων.
σμ * καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκεί-
β νων διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ
ἱερῷ, καὶ εὐαγγελιζομένου, ἐπέστησαν οἱ ἀρ-
χιερεῖς καὶ γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέ- ξθ
ροις, καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν, λέγοντες. εἰπὲ ἡ-
μῖν, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; ἤ, τίς
ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην; ἀπο-
κριθεὶς δὲ, εἶπε πρὸς αὐτούς. ἐρωτήσω ὑμᾶς
κἀγὼ ἕνα λόγον, καὶ εἴπατέ μοι. τὸ βάπτι-
σμα ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων;
οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες,
ὅτι ἐὰν εἴπωμεν ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διὰ τί οὖν
οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ
ἀνθρώπων, πᾶς ὁ λαὸς καταλιθάσει ἡμᾶς.
πεπεισμένος γάρ ἐστιν ἰωάννην προφήτην
εἶναι. καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν.
καὶ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐδὲ ἐγὼ λέγω
σμα ὑμῖν, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. * ἤρξα-
β το δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν
ταύτην. ἄνθρωπός τις ἐφύτευσεν ἀμπελῶ- ο
να, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπε-
δήμησε χρόνους ἱκανούς, καὶ ἐν καιρῷ ἀπέ-
στειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον, ἵνα ἀπὸ
τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δῶσιν αὐτῷ.
οἱ δὲ γεωργοὶ δείραντες αὐτὸν, ἐξαπέστει-
λαν κενόν. καὶ προσέθετο ἔτι πέμψαι ἕτε-
ρον δοῦλον. οἱ δὲ κἀκεῖνον δείραντες καὶ
ἀτιμάσαντες, ἐξαπέστειλαν κενόν. καὶ προ-
σέθετο πέμψαι τρίτον. οἱ δὲ καὶ τοῦ-
τον τραυματίσαντες, ἐξέβαλον. εἶπε δὲ
ὁ κύριος

uisitationis tuæ. Et ingressus in templū,
cœpit eiicere uendentes in illo & emen-
tes, dicens illis: Scriptū est, Domus mea
domus precationis est: uos autem feci-
stis illam speluncam latronum. Et do-
cebat quotidie in templo. Principes au-
tem sacerdotum, & scribæ quærebant il-
lum perdere, & primores plebis, nec in-
ueniebant, quid facerent. totus enim po
pulus pendebat ab ore eius, cum audi-
ret illum.
Et factum est in uno dierum illorū, XX
docente illo populum in templo, & euā-
gelizante, conuenerunt principes sacer-
dotum, & scribæ cum senioribus, & aiūt
illi, dicentes: Dic nobis, qua autoritate
ista facis? Aut, quis est qui dedit tibi istā
autoritatem? Respondens autem Iesus,
dixit ad illos: Interrogabo uos & ego
unum quiddam, & respondete mihi:
Baptismus Iohannis è cœlo erat, an ex
hominibus? At illi cogitabant intra se,
dicētes: Si dixerimus, è cœlo, dicet: Qua
re ergo non credidistis illi? Sin dixeri-
mus, ex hominibus, plebs uniuersa lapi-
dabit nos. Persuasum enim habet Iohā
nem prophetam esse. Et responderunt
se nescire unde esset. Et Iesus ait illis: Ne
que ego dico uobis, qua autoritate hæc
faciam. Cœpit autem dicere ad plebem
parabolam hanc: Homo quidam plan-
tauit uineam, & locauit eam colonis, &
ipse peregre egit multo tempore. Cum-
qȝ esset opportunum, misit ad colonos
seruum, ut de fructu uineæ darent ipsi.
Qui cæsum emiserunt eum inanem. Et
rursus, adhuc alterum seruum misit. Illi
uerò hunc quoque cæsum, & contume-
liis affectum, emiserunt inanem. Rur-
sus misit & tertium. At illi hunc quoque
uulneribus inflictis, eiecerūt. Dixit autē
dñs

ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσω; πέμ-
ψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν. ἴσως τοῦτον
ἰδόντες ἐντραπήσονται. ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωρ-
γοὶ, διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες, οὗ-
τός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε ἀποκτείνω-
μεν αὐτὸν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία, καὶ
ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, ἀπέ-
κτειναν. τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμ-
πελῶνος; ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωρ-
γοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλ-
λοις. ἀκούσαντες δὲ, εἶπον, μὴ γένοιτο. ὁ δὲ
ἐμβλέψας αὐτοῖς, εἶπε. τί οὖν ἐστι τὸ γεγραμ-
μένον τοῦτο. λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰ-
» κοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γω-
» νίας; πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ᾽ ἐκεῖνον τὸν λίθον, συν-
θλασθήσεται, ἐφ᾽ ὃν δ᾽ ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.
σμβ * καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς
α ἐπιβαλεῖν ἐπ᾽ αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ,
καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν. ἔγνωσαν γὰρ, ὅτι πρὸς
σμγ αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην εἶπε. * καὶ παρα-
β τηρήσαντες, ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους, ὑποκρινο-
μένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβων-
ται αὐτοῦ λόγου, εἰς τὸ παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρ-
χῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος. καὶ ἐπηρώτησαν
αὐτὸν, λέγοντες. διδάσκαλε, οἴδαμεν, ὅτι ὀρ-
θῶς λέγεις καὶ διδάσκεις, καὶ οὐ λαμβάνεις πρό-
σωπον, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ
διδάσκεις, ἔξεστιν ἡμῖν καίσαρι φόρον δοῦναι, οα
ἢ οὔ; κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν,
εἶπε πρὸς αὐτούς, τί με πειράζετε; ἐπιδείξα-
τέ μοι δηνάριον, τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγρα-
φήν; ἀποκριθέντες εἶπον, καίσαρος. ὁ δὲ εἶ-
πεν αὐτοῖς. ἀπόδοτε τοίνυν τὰ καίσαρος, καί-
σαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ. καὶ οὐκ ἴσχυσαν
ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λα-
οῦ, καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ, ἐσί-
γησαν. προσελθόντες δέ τινες τῶν σαδδουκαί- οβ
ων, οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπη-
ρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες. διδάσκαλε, μωσῆς
ἔγραψεν ἡμῖν, ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ,
ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεκνος ἀποθάνῃ, ἵνα
λάβῃ

dominus uineæ: Quid faciam? Mittam
filium meū dilectum. Forsitan cum hūc
uiderint, reuerebūtur. Quē cū uidissent
coloni, cogitauerūt intra se, dicentes: Hic
est hæres, uenite occidamus illum, ut nō
stra fiat hæreditas. Et eiectum illū extra
uineam, occiderūt. Quid ergo faciet illis
dominus uineæ? Veniet & perdet colo-
nos istos, & dabit uineam aliis. Quod
cum audissent, dixerunt: Absit. Ille uero
intuitus eos, ait: Quid est ergo hoc qđ
scriptū est: Lapidem quē reprobauerūt
ædificantes, is factus est caput anguli?
Omnis qui ceciderit super illum lapidē,
conquassabitur: sup quem autem cecide
rit, cōminuet illum. Et quærebant princi
pes sacerdotū & scribæ iniicere in illum
manus eadē hora, & timuerūt populū.
Cognouerunt enī, q in ipsos dixisset si-
militudinem hanc. Et obseruantes emi-
serunt insidiatores, qui se iustos simula-
rent, ut caperent eum ex sermone, trade
rentq; illū principatui & potestati præ-
sidis. Et interrogauerunt eum, dicentes:
Magister, scimus q recte dicis ac doces,
nec respicis personā, sed uiam dei cū ue-
ritate doces: Licet nobis tributū dare cæ-
sari, an nō? Intellecta autem illorum uer
sutia, dixit ad eos: Quid me tentatis?
Ostendite mihi denarium: cuius habet
imaginē & inscriptionē? Respondentes
dixerunt: Cæsaris. Et ait illis: Reddite er
gò quæ sunt cæsaris, cæsari: & quæ sunt
dei, deo. Et nō potuerunt uerbū eius re-
prehēdere corā populo, & mirati sup re
sponso eius, tacuerunt. Accesserunt aūt
quidam Sadducæorum, qui negāt esse
resurrectionem, & interrogauerūt eum,
dicētes: Magister, Moses scripsit nobis,
si cuius frater mortuus fuerit, habēs uxo
rem, isque sine liberis mortuus fuerit, ut

λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐξα-
ναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἑπτὰ οὖν
ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα,
ἀπέθανεν ἄτεκνος. καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν
γυναῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος. καὶ ὁ
τρίτος ἔλαβεν αὐτήν, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτά,
καὶ οὐ κατέλιπον τέκνα, καὶ ἀπέθανον. ὕστερον
πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή, ἐν τῇ οὖν ἀνα-
στάσει τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ
ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. καὶ ἀποκριθεὶς, εἶπεν
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γα-
μοῦσι καὶ ἐκγαμίσκονται, οἱ δὲ καταξιωθέντες
τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν, καὶ τῆς ἀναστάσεως
τῆς ἐκ νεκρῶν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμί-
σκονται, οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται. ἰσάγ-
γελοι γάρ εἰσι, καὶ οἱ υἱοί εἰσι τοῦ θεοῦ, τῆς ἀνα-
στάσεως υἱοὶ ὄντες. ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, καὶ
μωσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει κύ-
ριον τὸν θεὸν ἀβραὰμ καὶ τὸν θεὸν ἰσαὰκ καὶ
τὸν θεὸν ἰακώβ. θεὸς δὲ οὐκ ἔστι νεκρῶν, ἀλλὰ
ζώντων, πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν. ἀποκριθέν-
τες δέ τινες τῶν γραμματέων, εἶπον. διδάσκα-
σμλ λε, καλῶς εἶπας. * οὐκ ἔτι δὲ ἐτόλμων ἐπε-
ρωτᾶν αὐτὸν οὐδέν. * εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. ογ
σμε πῶς λέγουσι, τὸν χριστὸν υἱὸν δαβὶδ εἶναι, καὶ
β αὐτὸς δαβὶδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν. εἶπεν
ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν
μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδι-
ον τῶν ποδῶν σου; δαβὶδ οὖν κύριον αὐτὸν
σμς καλεῖ, καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι; * ἀκούοντος
β δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπε τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ. προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θε-
λόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς, καὶ φιλούντων
ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθε-
δρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισί-
σμζ ας ἐν τοῖς δείπνοις. * οἳ κατεσθίουσι τὰς οἰ-
κ κίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσεύ-
χονται, οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.
οδ Ἀναβλέψας δὲ εἶδε τοὺς βάλλοντας τὰ δῶ-
ρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίους. εἶ-
δε δέ τινα καὶ χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν
ἐκεῖ

accipiat frater eius uxorē,& suscitet semē
fratri suo. Septē ergo fratres erāt,& pri-
mus accepit uxorem, ac mortuus est sine
liberis. Et accepit secundus illam,& ipse
mortuus est sine liberis. Et tertius accepit
illam, similiter & cæteri septē, nec relique
runt liberos,& mortui sunt. Nouissime
omniū mortua est & mulier: In resurre-
ctione ergo cuius eorū erit uxor? Siquidē
septem habuerūt eā uxorē. Et respōdēs
ait illis Iesus: Filij huius seculi ducūt uxo
res & nuptū dant, illi uero qui digni ha
bebuntur seculo illo,& resurrectione ex
mortuis, neq; ducūt uxores, neq; nuptū
dāt, neq; enī ultra mori possunt. Aequa
les enim angelis sunt,& filij sunt dei, cū
sint filij resurrectionis. Quod uero resur
gant mortui,& Moses ostēdit iuxta ru-
bum, cū dicit dn̄m deum Abrahā & de-
um Isaac & deum Iacob. Deus aūt non
est mortuorū, sed uiuorū: omnes enī illi
uiuunt. Respondentes aūt quidā scriba
rum, dixerunt: Magister, bene dixisti. Et
amplius nō audebant eum quicq; inter
rogare. Dixit aūt ad illos: Quomodo di
cunt Christū filiū esse Dauid,& ipse Da
uid dicit in libro psalmorum: Dixit dn̄s
dn̄o meo, sede à dextris meis, donec po-
suero inimicos tuos scabellū pedum tu-
orum? Dauid ergo dn̄m illum uocat,&
quomodo filius eius est? Audiente uero
cuncto populo dixit discipulis suis: Ca-
uete à scribis, qui uolūt ambulare in sto
lis,& amant salutationes in foris, ac pri-
mas cathedras in synagogis,& primos
discubitus in conuiuijs. Qui deuorāt do
mos uiduarum, simulātes longas p̄ces,
hi accipient damnationem maiorem.
Respiciēs aūt uidit eos q mittebāt mu XXI
nera sua in gazophylaciū diuites. Vidit
aūt & quādā uiduā pauperculā mittētē
illuc

ἐκεῖ δύο λεπτά. καὶ εἶπεν, ἀληθῶς λέγω ὑμῖν,
ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλεῖον πάντων
ἔβαλεν. ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύον-
τος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ, αὕτη δὲ
ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶ-
σμη χεν ἔβαλε. * καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱε-
β ροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσ-
μηται, εἶπε, ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέ-
ραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ
σμθ ὃς οὐ καταλυθήσεται. * ἐπηρώτησαν δὲ αὐ-
β τὸν, λέγοντες. διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα
ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα
γίνεσθαι; ὁ δὲ εἶπε, βλέπετε μὴ πλανηθῆτε.
πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι. καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε.
μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. ὅταν δὲ ἀκού-
σητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοη-
θῆτε. δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ᾽
οὐκ εὐθέως τὸ τέλος. τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, οε
ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασι-
λεία ἐπὶ βασιλείαν, σεισμοί τε μεγάλοι κα-
τὰ τόπους, καὶ λιμοί, καὶ λοιμοὶ ἔσονται,
φόβητρά τε, καὶ σημεῖα ἀπ᾽ οὐρανοῦ μεγά-
σρ λα ἔσται. * πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦ-
α σιν ἐφ᾽ ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώξου-
σι παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς,
ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνε-
κεν τοῦ ὀνόματός μου. ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν
σρα εἰς μαρτύριον. * θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας
β ὑμῶν, μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι, ἐγὼ
γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ᾗ οὐ δυ-
νήσονται ἀντειπεῖν, οὐδὲ ἀντιστῆναι πάντες
οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. παραδοθήσεσθε δὲ καὶ
ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ
φίλων, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν. καὶ ἔ-
σεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνο-
μά μου. καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ
ἀπόληται. ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσα-
σρβ σθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. * ὅταν δὲ ἴδητε κυκλου-
ι μένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν ἱερουσαλήμ, τό-
τε γνῶτε, ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς.
τότε

illuc æra minuta duo. Et dixit: Vere dico
uobis, q uidua hæc pauper plusq; oēs
misit. Nā oēs hi ex eo quod ipsis exu-
berat, miserunt in munera dei: hæc autē
ex penuria sua uniuersam substantiam
quā habebat, misit. Et quibusdā dicenti-
bus de templo, quod pulchris lapidibus
ac donis ornatū esset, dixit: Ex his quæ
uidetis, uenient dies in quibus non relin
quetur lapis sup lapidem qui nō dirua-
tur. Interrogauerunt autē illū, dicentes:
Præceptor, quādo hæc erunt,& quod si-
gnū qn̄ ista futura sint? At ille dixit: Vi
dete ne seducamini. Multi enim uenient
sub nomine meo, dicentes, se esse Chri-
stū,& tēpus instat. ne igit̄ sequamini il-
los. Cæterū cū audieritis bella & seditio
nes, nolite terreri. oportet enī prius hæc
fieri, sed nō statim finis. Tunc dicebat il-
lis: Insurget gens cōtra gentē,& regnum
aduersus regnū,& terræmotus magni
erunt in singulis locis,& fames, ac pestilē
tiæ, terriculamētáq;,& signa de cœlo ma
gna erūt. Sed ante hæc omnia inijcient
uobis manus suas,& p̄sequent̄, traden-
tes in cōciliabula & carceres, trahētes ad
reges ac præsides propter nomē meum.
Cōtinget autē uobis in testimoniū. Ha
bete igit̄ fixum in cordibus uestris, non
esse præmeditādā defensionē, nam ipse
dabo uobis os & sapientiā, cui non po-
terunt cōtradicere, neq; resistere omnes
qui aduersabunt̄ uobis. Trademini aūt
etiā à parētibus & fratribus & cognatis
& amicis,& morte afficiēt quosdam ex
uobis. Et eritis inuisi omnibus propter
nomē meū. Et pilus de capite uestro nō
perit. Per patientiā uestrā possidete ani-
mas uestras. Cum autē uideritis circun-
dari ab exercitibus Hierosolymam, tūc
scitote, quod immineat desolatio eius.

Tunc

σμγ * τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, φευγέτωσαν εἰς τὰ
β ὄρη, καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς, ἐκχωρείτωσαν, καὶ οἱ
ἐν ταῖς χώραις, μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν,
ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὗταί εἰσι, τοῦ πλη
σμδ ρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα. * οὐαὶ δὲ
β ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις
σμε ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. * ἔσται γὰρ ἀνάγκη
β μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τού
σμϛ τῳ. * καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας, καὶ
ι αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη. καὶ
ἱερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν ἄχρι
σμζ πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν. * καὶ ἔσται σημεῖα
β ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς
συνοχὴ ἐθνῶν, ἐν ἀπορίᾳ, ἠχούσης θαλάσσης
καὶ σάλου, ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φό
βου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰ
κουμένῃ. αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευ
σμη θήσονται. * καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώ
β που ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως
καὶ δόξης πολλῆς. ἀρχομένων δὲ τούτων
γίνεσθαι, ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κε
φαλὰς ὑμῶν, διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρω
σις ὑμῶν. καὶ εἶπε παραβολὴν αὐτοῖς, ἴδετε
τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ δένδρα, ὅταν προβά
λωσιν ἤδη, βλέποντες ἀφ᾽ ἑαυτῶν γινώσκετε,
ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν· οὕτως καὶ ὑμεῖς,
ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε, ὅτι
ἐγγύς ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἀμὴν λέγω
ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν
πάντα γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσον
σμθ ται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. * προσέ
ι χετε δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ
καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις
βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ᾽ ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέ
ρα ἐκείνη. ὡς παγὶς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάν
τας τοὺς καθημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς
γῆς. ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ καιρῷ, δεόμενοι,
ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα τὰ
μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ
τοῦ ἀνθρώπου. ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδά
σκων, τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ηὐλίζετο
εἰς τὸ ὄρος

Tunc qui in Iudæa sunt, fugiat ad mon
tes: & qui in medio eius, discedant: & q
in regionibus, non intrent in eam: quia
dies ultionis hi sunt, ut impleant omnia
quæ scripta sunt. Væ autem prægnanti/
bus & mamma nutrientibus in illis die
bus. Erit enim afflictio magna super ter
ram, & ira in populo hoc. Et cadent acie
gladij, & captiui ducentur in omnes gē/
tes. Et Hierusalem calcabitur à gentibus
donec impleantur tempora gentium.
Et erunt signa in sole & luna & stellis, &
in terris anxietas gentium per despera/
tionem, resonāte mari & fluctu, extabe
scentibus hominibus præ timore, & ex/
pectatione eorum quæ superueniēt or
bi terrarum. Nam uirtutes cœlorū mo/
uebuntur, & tunc uidebunt filium ho/
minis uenientem in nube cum potesta/
te & gloria magna. His autem fieri inci/
pientibus, suspicite & attollite capita ue/
stra, quoniam appropinquat redēptio
uestra. Et dixit illis similitudinē: Videte
ficum & omēs arbores, cum protrudūt
iam gemmas, cernentes ex uobisipsis sci
tis, quod iam instet æstas. Ita & uos cū
uideritis hæc fieri, scitote quod instet re/
gnum dei. Amen dico uobis, nō præter
ibit ætas hæc, antequam omnia facta fu
erint. Cœlum & terra transibunt, uerba
autem mea non transibunt. Cauete au/
tem uobis, ne quando grauentur corda
uestra crapula & ebrietate, & curis hui⁹
uitæ, subitusq́ uobis ingruat dies ille.
Tanquam laqueus enim superueniet
in omnes qui sedent super faciem totius
terræ. Vigilate itaq; omni tempore, de/
precantes, ut liceat uobis effugere ista
omnia quæ futura sunt, & stare ante fi/
lium hominis. Docebat autem interdiu
in tēplo, noctu uero exiens diuersabat
in monte

ος περὶ τοῦ πάσχα.

εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν. καὶ πᾶς ὁ
λαὸς ὤρθριζε πρὸς αὐτὸν, ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν
σζ αὐτοῦ. * ἤγγιζε δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων, ἡ λεγο ος
α μένη πάσχα. * καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ
σξα οἱ γραμματεῖς, τὸ, πῶς ἀνέλωσιν αὐτὸν, ἐφο
α βοῦντο γὰρ τὸν λαόν. * εἰσῆλθε δὲ σατανᾶς
σξβ εἰς ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον ἰσκαριώτην,
θ ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα, * καὶ ἀπελ
σξγ θὼν συνελάλησε τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ στρατη
β γοῖς, τὸ, πῶς αὐτὸν παραδῷ αὐτοῖς. καὶ ἐχά
ρησαν, καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι.
καὶ ἐξωμολόγησε, καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ
παραδοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ ὄχλου. ἦλθε
δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ
πάσχα, καὶ ἀπέστειλε πέτρον καὶ ἰωάννην, εἰ
πών. πορευθέντες ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πά
σχα, ἵνα φάγωμεν. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. ποῦ θέ
λεις ἑτοιμάσωμεν; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. ἰδοὺ εἰ
σελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν, συναντήσει
ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστά
ζων, ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν οὗ
εἰσπορεύεται, καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς
οἰκίας. λέγει σοι ὁ διδάσκαλος, ποῦ ἐστι τὸ
κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μα
θητῶν μου φάγω; κἀκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀ
νώγεον μέγα ἐστρωμένον, ἐκεῖ ἑτοιμάσατε.
ἀπελθόντες δὲ, εὗρον καθὼς εἰρήκει αὐτοῖς,
καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ
ὥρα, ἀνέπεσε, καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι σὺν
σξδ αὐτῷ. * καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. ἐπιθυμίᾳ ἐπε
ι θύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ᾽ ὑμῶν
σξε πρὸ τοῦ με παθεῖν. * λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι
β οὐκέτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου πλη
ρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. καὶ δεξάμε
νος ποτήριον, εὐχαριστήσας εἶπε, λάβετε
τοῦτο, καὶ διαμερίσατε εἰς ἑαυτούς. λέγω γὰρ
ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπὸ τοῦ γεννήματος
τῆς ἀμπέλου, ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ
σξϛ ἔλθῃ. * καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας, ἔ
α κλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, τοῦτό ἐστι
τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον, τοῦτο
ποιεῖτε

in monte qui uocatur oliuarū. Et omnis
populus diluculo uētitabat ad eum, ut
in templo audiret eum. Instabat autē
dies festus azymorū, qui dicit pascha. XXII
Et quærebāt principes sacerdotū & scri/
bæ, quomodo eū interficerent, timebant
enim plebem. Intrauit autem satanas in
Iudam, cui cognomē erat Iscariotes, qui
erat è numero duodecim, abijtq́ & locu
tus est cū principibus sacerdotū ac ma/
gistratibus, quemadmodū illum trade/
ret eis. Et gauisi sunt, ac pacti sunt pecu/
niā illi se daturos. Et ille spopōdit, quæ/
rebatq́ opportunitatē, ut traderet illum
illis sine turba. Venit aūt dies azymorū
in qua necesse erat immolari pascha. Et
misit Petrum ac Iohannē, dicens: Eun/
tes parate nobis pascha, ut edamus. At
illi dixerunt ei: Vbi uis paremus? Et di/
xit ad eos: Ecce introeūtibus uobis in ci/
uitatē occurret homo, uas aquæ testace/
um portans, sequimini eum in domum
in quam intrat, & dicetis patrifamilias
ædium: Dicit tibi magister: Vbi est di/
uersorium, ubi pascha cū discipulis me/
is edam? Et ipse ostendet uobis cœnacu
lum magnum stratum, ibi parate. Eun/
tes autem inuenerunt sicut dixerat illis,
& parauerunt pascha. Et cum iam esset
tempestiuū, accubuit: ac duodecim apo/
stoli cum eo. Et ait illis: Desiderio deside
raui hoc pascha comedere uobiscū ante
quam patiar. Dico enim uobis, posthac
nō edam ultra ex eo, donec compleatur
in regno dei. Et accepto poculo, gratias
egit, ac dixit: Accipite hoc & diuidite in/
ter uos: Dico enim uobis, quod non bi/
bam de fructu uitis, donec regnum dei
ueniat. Et accepto pane, cū gratias egis/
set, fregit, ac dedit eis, dicens: Hoc est cor
pus meum, quod pro uobis datur, hoc
facite

σξζ ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.* Ὡσαύτως
β καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων,
τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵ-
σξη ματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.* Πλὴν
β ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς
τραπέζης. καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πορεύ-
εται κατὰ τὸ ὡρισμένον. πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώ-
σξθ πῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται.* Καὶ αὐτοὶ ἤρ-
α ξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτούς, τὸ τίς ἄρα εἴη ἐξ
σο αὐτῶν, ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.* Ἐγένετο δὲ
β καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς αὐτῶν δοκεῖ
εἶναι μείζων. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οἱ βασιλεῖς
τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζον-
τες αὐτῶν, εὐεργέται καλοῦνται. ὑμεῖς δὲ
οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, γενέσθω
ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ δια-
σοα κονῶν.* Τίς γὰρ μείζων ὁ ἀνακείμενος, ἢ
ι ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δέ
εἰμι ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν. ὑμεῖς δέ
ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πει-
ρασμοῖς μου. κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν, κα-
θὼς διέθετό μοι πατήρ μου βασιλείαν, ἵνα
ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν
σοβ τῇ βασιλείᾳ μου.* Καὶ καθίσησθε ἐπὶ θρόνων,
ε κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ ἰσραήλ.* Εἶ-
σογ πε δὲ ὁ κύριος. Σίμων σίμων, ἰδοὺ ὁ σατανᾶς
ι ἐξῃτήσατο ὑμᾶς, τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον.
ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πί-
σοδ στις σου.* Καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας, στήριξον τοὺς
θ ἀδελφούς σου.* Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. κύριε, με-
σοε τὰ σοῦ ἕτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θά-
α νατον πορεύεσθαι. Ὁ δὲ εἶπε, λέγω σοι πέτρε,
οὐ μὴ φωνήσει σήμερον ἀλέκτωρ, πρὶν ἢ τρὶς
σοϛ ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με.* Καὶ εἶπεν αὐτοῖς,
ι ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλαντίου καὶ πή-
ρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε; οἱ
δὲ εἶπον, οὐθενός. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς. ἀλλὰ
νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον ἀράτω, ὁμοίως καὶ
πήραν, καὶ ὁ μὴ ἔχων, πωλησάτω τὸ ἱμά-
σοζ τιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν.* Λέγω
κ γὰρ ὑμῖν, ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον,
δεῖ

facite in mei recordationem. Similiter &
poculum postquam cœnauit, dicens: Hoc
poculum, nouum testamentum per san
guinem meum, qui pro uobis effundit.
Veruntamen ecce manus prodentis me
mecum est in mēsa. Et filius quidem ho
minis secūdum quod definitum est, ua
dit. uerūtamen uæ homini illi per quem
proditur. Et ipsi cœperunt quærere inter
sese, quis nam esset ex ipsis, qui hoc fa
οζ cturus esset. Facta est autem & cōtentio
inter eos, quis eorū uideret esse maior.
Dixit autem eis: Reges gentium domi
nantur eis, & qui potestatem habent su
per eas, benefici uocantur. Vos aūt non
sic: sed qui maior est in uobis, fiat sicut
iunior: & qui princeps est, sicut qui mini
strat. Nā uter maior est, qui accumbit,
an qui ministrat? Nónne qui accūbit?
At ego in medio uestrū sum, ut qui mi
nistrat: uos autem estis qui permāsistis
mecum in tentatiōibus meis. Et ego dis
pono uobis, sicut disposuit mihi pater
meus regnū, ut edatis & bibatis sup mē
sam meā in regno meo: & sedeatis super
οη thronos, iudicantes duodecim tribus Is
raël. Ait aūt dn̄s: Simon Simon, ecce sa
tanas expetiuit uos, ut cribraret sicut tri
ticū. sed ego rogaui pro te, ne deficiat fi
des tua. & tu aliqn̄ cōuersus cōfirma fra
tres tuos. At ille dixit ei: Dn̄e, tecū para
tus sum & in carcerem, & in mortem ire.
At ille dixit: Dico tibi Petre, non canet
hodie gallus, priusquam ter abneges te
nosse me. Et dixit eis: Quando misi uos
sine sacculo & pera & calciamentis, num
qd defuit uobis? At illi dixerunt: Nihil.
Dixit ergo eis: Sed nūc q habet sacculū
tollat, similiter & peram. & q nō habet,
uendat tunicā suā, & emat gladiū. Dico
em̄ uobis: qm̄ adhuc hoc qd scriptū est,
oportet

δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τὸ, καὶ μετὰ ἀνόμων
ἐλογίσθη. καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ, τέλος ἔχει.
σοη * Οἱ δὲ εἶπον. κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὧδε δύο.
ι Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. ἱκανόν ἐστι.* Καὶ ἐξελθὼν
σοθ ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαι-
α ῶν, ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταί.
σπ * Γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου, εἶπεν αὐτοῖς.
β προσεύχεσθε, μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.
σπα * Καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὡσεὶ λίθου
α βολήν, καὶ θεὶς τὰ γόνατα προσηύχετο, λέ-
σπβ γων.* Πάτερ, εἰ βούλει, παρενεγκεῖν τὸ ποτήρι-
α ον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ. πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου,
σπγ ἀλλὰ τὸ σὸν γινέσθω.* Ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγε-
ι λος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν. καὶ γενόμε-
νος ἐν ἀγωνίᾳ, ἐκτενέστερον προσηύχετο. ἐγένε-
το δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος
σπδ καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν.* Καὶ ἀναστὰς
β ἀπὸ τῆς προσευχῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ, εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους ἀπὸ τῆς λύπης.
καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τί καθεύδετε; ἀναστάντες προ-
σεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν.
σπε * Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ὄχλος, καὶ ὁ
α λεγόμενος ἰούδας, εἷς τῶν δώδεκα προήρ-
χετο αὐτῶν, καὶ ἤγγισε τῷ ἰησοῦ φιλῆσαι αὐ-
σπϛ τόν.* Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἰούδα, φιλή-
β ματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως;* Ἰδόν-
σπζ τες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον, εἶπον αὐτῷ.
α κύριε, εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρᾳ; καὶ ἐπάτα-
ξεν εἷς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέ-
ως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ οὖς τὸ δεξιόν. Ἀποκρι-
σπη θεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν. ἐᾶτε ἕως τούτου.* Καὶ
ι ἁψάμενος τοῦ ὠτίου αὐτοῦ, ἰάσατο αὐτόν.
σπθ * Εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους
α ἐπ' αὐτὸν, ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ
καὶ πρεσβυτέρους, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξεληλύθα-
τε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων; καθ' ἡμέραν
ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ ἐξετεί-
νατε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ. ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστιν
σϙ ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.* Συλλαβόντες
α δὲ αὐτὸν ἤγαγον, καὶ εἰσήγαγον αὐτὸν εἰς τὸν
σϙα οἶκον τοῦ ἀρχιερέως.* Ὁ δὲ πέτρος ἠκολούθει
α μακρόθεν

oportet perfici in me: & cum iniquis de
putatus est. Etenim ea quæ sunt de me,
finē habent. At illi dixerūt: Domine, ecce
duo gladij hic. At ille dixit eis: Satis est.
Et egressus ibat, ut erat solitus, in montē
oliuarū, secuti sunt autē illum & discipu
li. Et cum peruenisset ad locū, dixit illis:
Orate, ne intretis in tentationem. Et ipse
auulsus est ab eis fermè ad iactum lapi
dis, positisq; genibus orabat, dicens: Pa
ter, si uis, transfer poculum hoc à me. Ve
runtamē nō mea uoluntas, sed tua fiat.
Apparuit autē illi angelus de cœlo corro
borans eum. Et correptus angore, proli
xius orabat. Et erat sudor eius sicut guttæ
sanguinis decurrentes in terrā. Et cū sur
rexisset à deprecatiōe, uenissetq; ad disci
pulos suos, reperit eos dormientes præ
mœstitudine. Et ait illis: Quid dormitis?
Surgite & orate, ne intretis in tentatio
nem. Adhuc autē eo loquēte, ecce turba,
& qui uocabat Iudas, unus ē duodecim,
antecedebat eos, & appropinquauit Ie
su, ut oscularetur eum. Iesus autem dixit
illi: Iuda, osculo filium hominis prodis?
Vidētes autem hi qui circa ipsum erant,
quod futurū erat, dixerunt ei: Domine,
percutiemus ne gladio? Et percussit unus
ex illis seruū principis sacerdotū, & am
putauit auriculam eius dextrā. Respon
dens autem Iesus, ait: Sinite huc usq;. Et
cū tetigisset auriculā eius, sanauit eum.
Dixit autē Iesus ad eos qui uenerant ad
se, principes sacerdotum ac magistratus
templi & seniores: Quasi ad latronē exi
stis cum gladijs ac fustibus? cū quotidie
uobiscū fuerim in templo, nō extēdistis
manus in me. Sed hæc est hora illa ue
stra & potestas tenebrarū. Cōprehensū
aūt eū duxerūt, & induxerūt in domū
principis sacerdotū. Petrus uero seqbat
eminus.

μακρόθεν. ἁψάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐ-
λῆς, καὶ συγκαθισάντων αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ
πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν. ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παι-
δίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενί-
σασα αὐτῷ εἶπε. καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν. ὁ
δὲ ἠρνήσατο αὐτὸν, λέγων. γύναι, οὐκ οἶδα αὐ-
σϟβ τόν. * καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν,
α ἔφη. καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. ὁ δὲ πέτρος εἶπεν.
ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί. καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὥρας
μιᾶς ἄλλος τις διϊσχυρίζετο, λέγων. ἐπ' ἀλη-
θείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν, καὶ γὰρ γαλι-
λαῖός ἐστιν. εἶπε δὲ ὁ πέτρος. ἄνθρωπε, οὐκ
οἶδα ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα ἔτι λαλοῦντος
αὐτοῦ, ἐφώνησεν ἀλέκτωρ. καὶ στραφεὶς ὁ
σϟγ κύριος ἐνέβλεψε τῷ πέτρῳ. * καὶ ὑπε-
β μνήσθη ὁ πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς εἶ-
πεν αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, ἀ-
παρνήσῃ με τρίς. καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ πέτρος,
σϟδ ἔκλαυσε πικρῶς. * καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέ-
α χοντες τὸν ἰησοῦν, ἐνέπαιζον αὐτῷ, δέροντες.
καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν, ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ
πρόσωπον, καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες.
προφήτευσον, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε; καὶ ἕτε-
ρα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν.
σϟε * καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυ-
β τέριον τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς,
καὶ ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν,
σϟς λέγοντες. εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός; εἰπὲ ἡμῖν. * εἶπε
ι δὲ αὐτοῖς, ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε.
ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτέ μοι ἢ
σϟζ ἀπολύσητε. * ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
α θρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμε-
σϟη ως τοῦ θεοῦ. * εἶπον δὲ πάντες, σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς
ι τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη. ὑμεῖς λέγε-
σϟθ τε, ὅτι ἐγώ εἰμι. οἱ δὲ εἶπον. * τί ἔτι χρείαν
β ἔχομεν μαρτυρίας; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν
ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

τ * καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἤ-
α γαγεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν πιλᾶτον. * ἤρξαντο δὲ
τα κατηγορεῖν αὐτοῦ, λέγοντες. τοῦτον εὕρομεν
διαστρέφοντα τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα καίσαρι,
φόρους

eminus. Cum autem accendissent ignem
in medio aulæ, atq; unà consedissent, se-
dit & Petrus inter illos. Quem cum ui-
disset ancilla quædam sedentē ad lumē,
defixis in illum oculis, dixit: Et hic cū illo
erat. At ille abnegauit eum, dicens: Mu-
lier, nō noui illum. Et post pusillum aliꝰ
uidens eum, dixit: Et tu de illis es. Petrus
uero ait: Homo, non sum. Et interuallo
interiecto ferè horæ unius alius quidam
affirmabat, dicens: Vere & hic cum illo
erat, nam & Galilæus est. Et ait Petrus:
Homo, nescio quid dicas. Et continuo
adhuc illo loquente cecinit gallus, Et con
uersus dominus, intuitus est Petrum. Et
recordatus est Petrus sermonis dñi, quo
mō dixerat ipsi: priusq; gallus cecinerit,
ter me negabis. Et egressus foras Petrus
fleuit amare. Et uiri qui tenebāt Iesum,
illudebant ei, cædētes, & cū circumtexis-
sent eum, percutiebant faciem eius, & in-
terrogauerunt eum, dicētes: Vaticinare:
Quis est ille qui te percussit? Et alia mul
ta conuiciantes dicebāt in eum. Atq; ut
illuxit, cōuenerūt seniores plebis & prin-
cipes sacerdotum & scribæ, & duxerunt
illum in concilium suum, dicentes: Nū
tu es ille Christus? dic nobis. Et ait illis:
Si uobis dixero, non credetis, quod si eti
am interrogauero, non respondebitis
mihi, neq; dimittetis. Ex hoc tēpore erit
filius hominis sedens à dextris uirtutis
dei. Dixerunt autem omnes: Tu ergo es
filius dei? Qui ait: Vos dicitis me esse.
At illi dixerunt: Quid adhuc desidera-
mus testimoniū? Ipsi enim audiuimus
ex ore ipsius. Et surgens uniuersa mul XXIII
titudo eorum, duxit illum ad Pilatum.
Cœperunt autem illum accusare, dicen-
tes: Hunc deprehendimꝰ euertentē gen-
tem, ac uetantem tributa dare Cæsari,
dicentē

φόρους διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν χριστὸν βασι-
τβ λέα εἶναι. * ὁ δὲ πιλᾶτος ἐπηρώτησεν αὐ-
α τὸν, λέγων. σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων;
τγ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ, ἔφη. σὺ λέγεις. * ὁ δὲ
θ πιλᾶτος εἶπε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς
ὄχλους, οὐδὲν εὑρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώ-
τδ πῳ τούτῳ. * οἱ δὲ ἐπίσχυον, λέγοντες, ὅτι ἀ-
ι νασείει τὸν λαὸν, διδάσκων καθ' ὅλης τῆς ἰου-
δαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἕως
ὧδε. πιλᾶτος δὲ ἀκούσας γαλιλαίαν, ἐπηρώ-
τησεν, εἰ ὁ ἄνθρωπος γαλιλαῖός ἐστι. καὶ ἐπι-
γνοὺς, ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας ἡρώδου ἐστὶν, ἀνέ-
πεμψεν αὐτὸν πρὸς ἡρώδην, ὄντα καὶ αὐτὸν
ἐν ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις.
ὁ δὲ ἡρώδης ἰδὼν τὸν ἰησοῦν, ἐχάρη λίαν.
ἦν γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτὸν, διὰ τὸ ἀ-
κούειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἤλπιζέ τι σημεῖ-
ον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον. ἐπηρώτησε δὲ
αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς. αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπε-
τε κρίνατο αὐτῷ. * εἱστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς
β καὶ οἱ γραμματεῖς εὐτόνως κατηγοροῦντες
τς αὐτοῦ. * ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ ἡρώδης σὺν
ι τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ, καὶ ἐμπαίξας, πε-
ριβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπρὰν, ἀνέπεμ-
ψεν αὐτὸν τῷ πιλάτῳ. ἐγένοντο δὲ φίλοι
ὅ,τε πιλᾶτος καὶ ὁ ἡρώδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ'
ἀλλήλων, προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες
τζ πρὸς ἑαυτούς. * πιλᾶτος δὲ συγκαλεσάμενος
θ τοὺς ἀρχιερεῖς, καὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ τὸν λα-
όν, εἶπε πρὸς αὐτούς. προσηνέγκατέ μοι τὸν
ἄνθρωπον τοῦτον, ὡς ἀποστρέφοντα τὸν λα-
όν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας,
οὐδὲν εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον,
τη ὧν κατηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ. * ἀλλ' οὐδὲ ἡρώ-
ι δης, ἀνέπεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν, καὶ ἰδοὺ
οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶ πεπραγμένον αὐτῷ.
τθ * παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. ἀνάγκην δὲ
β εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα. * ἀνέ-
τι κραξαν δὲ παμπληθεὶ, λέγοντες, αἶρε τοῦτον,
α ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν βαραββᾶν. ὅς τις ἦν διὰ
στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει, καὶ φόνον
βεβλημένος

dicentem se Christum regē esse. Pilatus
autē interrogauit eum, dicens: Tu es ille
rex Iudæorū? At ille respondens illi, ait:
Tu dicis. Ait autē Pilatus ad principes sa
cerdotū & turbas: Nihil inuenio noxiæ
in hoc homine. At illi inualescebant, di-
centes: Commouet populum, docēs per
uniuersam Iudæam, exorsus à Galilæa
usq; ad hunc locū. Pilatus autem audita
mētione Galilææ, interrogauit, num ho-
mo, Galilæus esset. Et ut cognouit, quod
ad Herodis ditionē pertineret, remisit eū
ad Herodem, qui & ipse Hierosolymis
erat per id tēpus. Herodes aūt uiso Iesu,
gauisus est ualde. Tenebat enim multo
iam tēpore cupiditate uidendi illum, eo
quod audiret multa de eo, & sperabat se
signum aliquod uisurū ab eo fieri. Inter-
rogabat autē eū multis sermonibus. At
ipse nihil illi respondebat. Stabant autē
principes sacerdotū & scribæ acriter accu
santes eum. Spreuit autē illum Herodes
cum exercitibus suis, cumq; illusisset in-
dutum ueste splendida remisit ad Pila-
tum. Et facti sunt amici inter sese Pilatus
& Herodes in eodem die, nam antea si-
multas inter eos intercesserat. Pilatus au-
tem conuocatis principibus sacerdotū, &
magistratibꝰ, ac plebe, dixit ad illos: Ob-
tulistis mihi hunc hominem, quasi auer-
tentem populum: & ecce ego corā uobis
interrogans, nullū crimen inuenio in ho
mine isto ex his de quibꝰ accusatis eum:
sed ne Herodes quidem, nam remisi uos
ad illum, & ecce nihil dignū morte actū
est ei. Emēdatū ergo illum dimittā. Ne-
cesse autē habebat dimittere eis in festo
unum. Exclamauit autem simul uniuersa
turba, dicens: Tolle hunc, & dimitte no-
bis Barraban: qui erat propter seditionē
quandā factam in ciuitate & homicidiū
q coniectus

τια βεβλημένος εἰς φυλακήν. * πάλιν οὖν ὁ πι
α λάτος προσεφώνησε, θέλων ἀπολῦσαι τὸν ἰη
Αἷς ἐπε σοῦν. οἱ δὲ ἐφώνουν, λέγοντες. σταύρωσον,
φώνουν. σταύρωσον αὐτόν. * ὁ δὲ τρίτον εἶπε πρὸς αὐ
τιβ τούς. τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν αἴτι
θ ον θανάτου εὗρον ἐν αὐτῷ, παιδεύσας οὖν αὐ
τιγ τὸν ἀπολύσω. * οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγά
α λαις, αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι, καὶ κατί
σχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων.
τιδ * ὁ δὲ πιλᾶτος ἐπέκρινε γενέσθαι τὸ αἴτημα
α αὐτῶν. ἀπέλυσε δὲ αὐτοῖς τὸν διὰ στάσιν καὶ
φόνον βεβλημένον εἰς τὴν φυλακὴν, ὃν ἠτοῦν
το, τὸν δὲ ἰησοῦν παρέδωκε τῷ θελήματι αὐτῶν.
τι * καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτὸν, ἐπιλαβόμενοι σί
α μωνός τινος κυρηναίου ἐρχομένου ἀπ᾽ ἀγροῦ, ἐ
πέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὄπισθεν τοῦ
τις ἰησοῦ. * ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ
ι λαοῦ, καὶ γυναικῶν, αἳ καὶ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνουν
αὐτόν. στραφεὶς δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ ἰησοῦς, εἶπε.
θυγατέρες ἱερουσαλὴμ, μὴ κλαίετε ἐπ᾽ ἐμέ,
πλὴν ἐφ᾽ ἑαυτὰς κλαίετε, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑ
μῶν. ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦ
σι, μακάριαι αἱ στεῖραι καὶ κοιλίαι αἳ οὐκ ἐγέννη
σαν, καὶ μαστοὶ οἳ οὐκ ἐθήλασαν. τότε ἄρξονται
λέγειν τοῖς ὄρεσι, πέσετε ἐφ᾽ ἡμᾶς, καὶ τοῖς βου
τιζ νοῖς, καλύψατε ἡμᾶς, ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύ
λῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται.
α * ἤγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι σὺν αὐτῷ
τιη ἀναιρεθῆναι. * καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τό
α πον τὸν καλούμενον κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν
τιθ αὐτόν. * καὶ τοὺς κακούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν,
α ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν. * ὁ δὲ ἰησοῦς ἔλεγε. πάτερ,
τκ ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι. * διαμερι
ι ζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἔβαλλον κλῆρον. καὶ
τκα εἱστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν. * ἐξεμυκτήριζον δὲ καὶ
α οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς, λέγοντες. ἄλλους ἔσω
τκβ σε, σωσάτω ἑαυτὸν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς, ὁ τοῦ
β θεοῦ ἐκλεκτός. * ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατι
τκγ ῶται προσερχόμενοι, καὶ ὄξος προσφέροντες αὐ
β τῷ, καὶ λέγοντες. εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰου
τκδ δαίων, σῶσον σεαυτόν. * ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ
α γεγραμμένη

cóiectus in carcerē. Iterū autē Pilatus lo
cutus est ad eos, uolens dimittere Iesum.
At illi clamabāt, dicētes: Crucifige, crucifi
ge eū. Ille autē tertio dixit ad illos: Quid
eīm mali fecit hic? Nullum crimē capitale
comperio in eo. castigatum ergo dimittā
illū. At illi instabant uocibus magnis, po
stulantes ut crucifigeretur, & inualescebant
uoces eorū, ac summorū sacerdotū. Et Pi
latus adiudicauit ut fieret qd' illi postula
bant. Dimisit aūt illis eū, qui propter se
ditionē & homicidiū coniectus fuerat in
carcerē, quē poposcerant, Iesum uero tra
didit arbitrio eorū. Et cū abducerent eū,
apprehēderūt Simonē quendā Syrenē,
sem uenientē è rure, & imposuerūt illi cru
cem ut portaret post Iesum. Sequebatur
ω autē illū multa turba populi ac mulierū,
quæ plangebant & lamentabant eū. Cō
uersus autē ad illas Iesus, dixit: Filiæ Hie
rusalē, nolite flere sup me, sed sup uobis
ipsis flete, & super filijs uestris. Qm̄ ecce
uenient dies in qbus dicēt: Beatæ steriles
& uentres q non genuerūt, & ubera quæ
nō lactauerūt. Tūc incipient dicere mon
tibus: Cadite sup nos: & collibus, operite
nos. Quia si in humido ligno hæc faciūt,
in arido quid fiet? Ducebant aūt & alij
duo facinorosi cū eo, ut interficerent. Et
id's κρα νίου. postq̄ uenerūt in locū, qui uocat Calua
ria, ibi crucifixerunt eum, & facinorosos:
unū à dextris, alterū à sinistris. Iesus autē
dicebat: Pater, remitte illis, nesciunt enim
quid faciāt. Diuidentes uero uestimenta
eius, miserūt sortē. Et stabat populus spe
ctans, & deridebāt eum principes cū eis,
dicentes: Alios seruauit, seruet seipsum, si
hic est ille Christus, ille dei electus. Illude
bant aūt ei et milites accedentes, et acetū
offerentes ei, dicētesq;: Si tu es ille rex Iu
dæorū, saluū te fac. Erat aūt et inscriptio
scripta

γεγραμμένη ἐπ᾽ αὐτῷ γράμμασιν ἑλληνικοῖς
καὶ ῥωμαϊκοῖς καὶ ἑβραϊκοῖς, οὗτός ἐστιν ὁ βασι
τκε λεὺς τῶν ἰουδαίων. * εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων
β κακούργων ἐβλασφήμει αὐτὸν, λέγων. εἰ σὺ
τκς εἶ ὁ χριστὸς, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. * ἀποκρι
ι θεὶς δὲ ὁ ἕτερος, ἐπετίμα αὐτῷ, λέγων. οὐδὲ
φοβῇ σὺ τὸν θεὸν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι
εἶ; καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως, ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξα
μεν ἀπολαμβάνομεν, οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον
ἔπραξε. καὶ ἔλεγε τῷ ἰησοῦ, μνήσθητί μου κύ
ριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. καὶ εἶ
πεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον
τκζ μετ᾽ ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. * ἦν δὲ ὡσεὶ
β ὥρα ἕκτη, καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ᾽ ὅλην τὴν γῆν
τκη ἕως ὥρας ἐννάτης. καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος,
β * καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον.
τκθ * καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ ἰησοῦς, εἶπε.
α πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά
τλ μου. καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἐξέπνευσεν. * ἰδὼν
β. δὲ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ γενόμενον, ἐδόξασε τὸν
τλα θεὸν, λέγων. ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος
ι ἦν. * καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι ὄχλοι
ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γι
νόμενα, τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη, ὑπέστρεφον.
εἱστήκεισαν δὲ πάντες οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ μακρό
θεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι αὐτῷ
τλβ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ὁρῶσαι ταῦτα. * καὶ ἰδοὺ
α ἀνὴρ ὀνόματι ἰωσὴφ, βουλευτὴς, ὑπάρχων
ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, οὗτος οὐκ ἦν συγκα
τατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν. ἀπὸ
ἀριμαθαίας πόλεως τῶν ἰουδαίων, ὃς καὶ προ
σεδέχετο καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ,
τλγ οὗτος προσελθὼν τῷ πιλάτῳ, ᾐτήσατο τὸ σῶ
μα τοῦ ἰησοῦ, * καὶ καθελὼν αὐτὸ ἐνετύλιξεν
α αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνήματι λαξευ
τλδ τῷ. οὗ οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος. * καὶ
ι ἡμέρα ἦν παρασκευὴ, καὶ σάββατον ἐπέφωσκε.
κατακολουθήσασαι δὲ καὶ γυναῖκες αἵ τινες
ἦσαν συνεληλυθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς γαλιλαίας, ἐθε
τλε άσαντο τὸ μνημεῖον, καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐ
ι τοῦ. * ὑποστρέψασαι δὲ, ἡτοίμασαν ἀρώματα καὶ
μύρα

scripta sup eum literis Græcis & Latinis
& Hebraicis: Hic est rex Iudæorū. Vnus
απ autem qui erant suspensi facinorosorū,
conuicia dicebat in eum, dicens: Si tu es
Christus, serua teipsum & nos. Respon
dens autem alter, increpabat eū, dicens:
Ne times quidem tu deum, q̄ in eadem
damnatiōe es? Et nos quidem iuste, nā
digna factis recipim9, hic uero nihil ma
li gessit. Et dicebat ad Iesū: Dn̄e, memen
to mei, cum ueneris in regnum tuum. Et
dixit illi Iesus: Amen dico tibi, hodie mē
cum eris in paradiso. Erat autē ferè horā
sexta, & tenebræ factæ sunt super totam
terram usq; ad horam nonam. Et obscu
ratus est sol, & uelum templi scissum est
medium. Et cum clamasset uoce magna
Iesus, ait: Pater, in manus tuas cōmeda
bo spiritū meū. Et hæc cum dixisset, ex
pirauit. Cū uidisset autē centurio, quod
accidit, glorificauit deum, dicēs: Vere hic
homo iustus erat. Et omnes turbæ eorū
qui simul accesserāt ad spectaculū istud,
& uiderāt quæ contingebant, percutien
tes pectora sua, reuertebantur. Stabant
autē omnes noti eius procul, & mulieres
quæ secutæ eum erant à Galilæa hæc ui
πβ dentes. Et ecce uir nomine Ioseph, decu
rio, q erat uir bonus ac iustus, hic nō cō
senserat consilio ac facto eorū, oriundus
ab Arimathæa ciuitate Iudæorum, qui
expectabat & ipse regnū dei: hic accessit
ad Pilatū & postulauit corp9 Iesu, & de
positū inuoluit sindone, & posuit illud
in monumēto, qd' erat in lapide excisū,
in quo nondū quisq̄ positus fuerat. Et
dies erat parasceue, & sabbatū illucesce
bat. Subsecutæ autē mulieres quæ cū eo
uenerāt de Galilæa, uiderunt monumē
tū, & quēadmodū positū erat corp9 ei9.
Reuersæ uero, parauerunt aromata &

unguēta

πε περὶ κλεόπα.

μύρα, καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν κατὰ τὴν ἐν-
τλϛ τολήν. * Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρου βα-
α θέος, ἦλθον ἐπὶ τὸ μνῆμα, φέρουσαι ἃ ἡτοί-
μασαν ἀρώματα, καί τινες σὺν αὐταῖς. Εὗρον
δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνη-
μείου, καὶ εἰσελθοῦσαι οὐχ εὗρον τὸ σῶμα τοῦ κυ-
ρίου ἰησοῦ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαπορεῖσθαι αὐ-
τὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ δύο ἄνδρες ἐπέστησαν
τλζ αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν ἀστραπτούσαις. * Ἐμφόβων
β δὲ γενομένων αὐτῶν, καὶ κλινουσῶν τὸ πρόσω-
πον εἰς τὴν γῆν, εἶπον πρὸς αὐτάς. Τί ζητεῖ-
τε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν; οὐκ ἔστιν ὧδε,
ἀλλ' ἠγέρθη. Μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν, ἔτι
ὢν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, λέγων. ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ
ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων
ἁμαρτωλῶν, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέ-
ρᾳ ἀναστῆναι. Καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων
τλη αὐτοῦ. * Καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἀ-
β πήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἕνδεκα, καὶ πᾶσι
τλθ τοῖς λοιποῖς. * Ἦν δὲ ἡ μαγδαληνὴ μαρία, καὶ
ἰωάννα καὶ μαρία ἰακώβου, καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν
αὐταῖς, αἳ ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦ-
τα. Καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος
τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν αὐταῖς. Ὁ δὲ πέ-
τρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ παρα-
κύψας, βλέπει τὰ ὀθόνια κείμενα μόνα, καὶ
ἀπῆλθε, πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός.
τμ * Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι
ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην, ἀπέχουσαν στα-
δίους ἑξήκοντα ἀπὸ ἱερουσαλήμ, ᾗ ὄνομα ἐμ-
μαούς, καὶ αὐτοὶ ὡμίλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ
πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων. Καὶ ἐγένε-
το ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς
ὁ ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς. Οἱ δὲ ὀ-
φθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι
αὐτόν. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. Τίνες οἱ λόγοι οὗ-
τοι, οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦν-
τες, καί ἐστε σκυθρωποί; Ἀποκριθεὶς δὲ εἷς, ᾧ
ὄνομα κλεόπας, εἶπε πρὸς αὐτόν. Σὺ μόνος
παροικεῖς ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενό-
μενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις; καὶ
εἶπεν

unguenta, ac sabbato quidem quieue-
runt secundū præceptū. Vno aūt sab XXIIII
batorū profundo diluculo, uenerunt ad
monumentū, portātes quæ parauerant
aromata, & nōnullæ cū illis. Repererunt
autē lapidem reuolutū à monumēto, &
ingressæ nō inuenerūt corpus dñi Iesu.
Et factū est dū mente cōsternatæ essent
de hoc, ecce duo uiri steterunt iuxta illas
in uestib⁹ fulgurātibus. Cū expauissent
aūt, & declinarent uultū in terrā, dixerūt
ad illas: Quid quæritis uiuentē cū mor-
tuis? Nō est hic, sed surrexit. Recordami
ni ut dixerit uobis, cū adhuc in Galilæa
esset, dicens, ꝙ oportuerit filiū hominis
tradi in man⁹ hominū peccatorū, & cru
cifigi, & die tertio resurgere. Et recordatæ
sunt uerborum eius, & regressæ à monu
mēto, nunciauerūt hæc omnia illis unde
cim, & cæteris omnibus. Erat aūt Maria
Magdalene & Ioanna & Maria Iacobi
& cæteræ quæ cū eis erant, quæ dicebāt
ad apostolos hæc. Et uisa sūt apud illos
ceu deliramentū uerba illarū, neq; credi
derūt illis. Petrus aūt surgēs cucurrit ad
monumentū, & ꝓspiciēs uidit linteami-
na sola posita, & abijt, apud semetipsū
mirans qđ acciderat. Et ecce duo ex illis
πγ ibāt eodē die in castellum, quod aberat
spatio stadiorū sexaginta ab Hierosoly
mis, nomine Emaus, & ipsi cōfabulabā-
tur inter se de his omib⁹ quæ acciderāt.
Et factū est dū cōfabularentur, ac dispu
tarent, & ipse Iesus appropinquās ibat
unà cū illis. Cæterū oculi illorū teneban
tur, ne eum agnoscerent. Et ait ad illos:
Qui sunt hi sermones q̄s confertis inter
uos ambulātes, & estis tristes? Ac respō
dens unus, cui nomen Cleopas, dixit ei:
Tu sol⁹ peregrin⁹ es Hierosolymis, neq;
cognouisti quæ facta sūt illic his dieb⁹?
Quibus

εἶπεν αὐτοῖς, ποῖα; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, τὰ πε-
ρὶ ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προ-
φήτης, δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον
τοῦ θεοῦ, καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, ὅπως τε παρέδω-
καν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν
εἰς κρίμα θανάτου, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. Ἡ-
μεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων
λυτροῦσθαι τὸν ἰσραήλ. Ἀλλά γε σὺν πᾶσι τού-
τοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον, ἀφ'
οὗ ταῦτα ἐγένετο. Ἀλλὰ καὶ γυναῖκές τινες
ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὀρθριαὶ
ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐ-
τοῦ, ἦλθον, λέγουσαι, καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων
ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν. Καὶ ἀπῆλ-
θον τινὲς τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ
εὗρον οὕτως, καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον,
αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον. Καὶ αὐτὸς εἶπε πρὸς αὐ-
τούς, ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πι-
στεύειν ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται.
οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν χριστόν, καὶ εἰσελ-
θεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ
μωσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν, διηρ-
μήνευεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ
περὶ ἑαυτοῦ. Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπο-
ρεύοντο, καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο πορρωτέρω πο-
ρεύεσθαι. Καὶ παρεβιάσαντο αὐτόν, λέγοντες. Μεῖ-
νον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστί, καὶ κέ-
κλικεν ἡ ἡμέρα. Καὶ εἰσῆλθε τοῦ μεῖναι σὺν αὐ-
τοῖς. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν
μετ' αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησε, καὶ κλά-
σας, ἐπεδίδου αὐτοῖς. Αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν
οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν, καὶ αὐ-
τὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. Καὶ εἶπον
πρὸς ἀλλήλους. Οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομέ-
νη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ
ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς; Καὶ ἀνα-
στάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὑπέστρεψαν εἰς ἱε-
ρουσαλήμ, καὶ εὗρον συνηθροισμένους τοὺς
ἕνδεκα, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, λέγοντας,
ὅτι ἠγέρθη ὁ κύριος ὄντως, καὶ ὤφθη σίμω-
νι. Καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς
ἐγνώσθη

Quibus ille dixit: Quæ. Et dixerūt ei: De
Iesu Nazareno, qui fuit uir propheta, po
tens opere & sermone coram deo & to-
to populo: & quomodo eum tradiderūt
summi sacerdotes, & principes nostri in
condemnationē mortis, & crucifixerunt
eum. Nos autem sperabamus, eum esse
illū qui redēpturus esset Israēl. Atqui su-
per hæc omnia tertius dies est hodie, ꝙ
hæc facta sūt. Sed & mulieres quædā ex
nobis attonitos reddidere nos, quæ dilu
culo peruenerunt ad monumentum, & nō
inuento corpore eius, uenerunt, dicentes,
se etiā uisionē angelorū uidisse, qui dice-
rent eum uiuere. Et abierunt quidā eorū
qui erāt nobiscum ad monumentum, &
ita repererūt, sicut mulieres dixerāt, ipsū
uero nō uiderunt. Et ipse dixit ad eos: O
stulti & tardi corde ad credendū in omi
bus, quæ locuti sunt prophetæ: Nónne
hæc oportuit pati Christū, & intrare in
gloriā suā? Et exorsus à Mose & omni-
bus prophetis, interpretabat' illis in omi
bus scripturis quæ de ipso erāt. Et appro
pinquauerunt castello quò ibant, & ipse
præ se ferebat se longius ire. Et coēgerūt
illum, dicentes: Mane nobiscum, quoniā
uergit ad uesperā, & inclinatus est dies.
Et intrauit ut maneret cum illis. Et factū
est dum accumberet cum eis, accepit pa-
nē & benedixit ac fregit, & porrigebat il-
lis. Et aperti sunt oculi eorum, & agnoue
runt eum, & ipse euanuit à cōspectu eo-
rum. Et dixerunt inter se: Nónne cor no-
strum ardebat in nobis, dū loqueret' no
bis in uia, & apiret nobis scripturas? Et
surgētes eadē hora, regressi sunt Hieroso
lymā, & inuenerūt cōgregatos undecim,
& eos qui cum illis erāt, dicētes: Surrexit
dñs uere, & apparuit Simoni. Et illi nar-
rabāt quæ gesta erant in uia, & quomō

fuisset

τμα ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου. *Ταῦ
θ τα δὲ αὐτῶν λαλούντων, αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἔστη ἐν
μέσῳ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς· Εἰρήνη ὑμῖν.
Πτοηθέντες δὲ καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι, ἐδόκουν
πνεῦμα θεωρεῖν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τί τεταρα-
γμένοι ἐστέ, καὶ διὰ τί διαλογισμοὶ ἀναβαί-
νουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; ἴδετε τὰς χεῖ-
ράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι αὐτὸς ἐγώ
εἰμι, ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα
σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε
ἔχοντα. καὶ τοῦτο εἰπών, ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς
τμβ χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. *Ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν
θ ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐ-
τοῖς· ἔχετέ τι βρώσιμον ἐνθάδε; οἱ δὲ ἐπέ-
δωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος, καὶ ἀπὸ
μελισσίου κηρίου. καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν
τμγ ἔφαγεν. *Εἶπε δὲ αὐτοῖς, οὗτοι οἱ λόγοι, οὓς
ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ
πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ
νόμῳ Μωσέως, καὶ προφήταις, καὶ ψαλμοῖς
περὶ ἐμοῦ. τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ
συνιέναι τὰς γραφάς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ὅτι
οὕτως γέγραπται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν
χριστόν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέ-
ρα, καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ με-
τάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ
ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ Ἱερουσαλήμ. ὑμεῖς δὲ ἐστὲ
μάρτυρες τούτων. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν
ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου ἐφ᾽ ὑμᾶς. ὑμεῖς δὲ
καθίσατε ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλήμ, ἕως οὗ ἐνδύ-
σησθε δύναμιν ἐξ ὕψους. ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς
ἔξω ἕως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας
αὐτοῦ, εὐλόγησεν αὐτούς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ
εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτούς, διέστη ἀπ᾽ αὐτῶν,
καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ αὐτοὶ
προσκυνήσαντες αὐτόν, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσα-
λὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης, καὶ ἦσαν διὰ-
παντὸς ἐν τῷ ἱερῷ, αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες
τὸν θεόν. Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.

fuisset agnitus ipsis ex fractione panis. Dum autem hæc loquuntur, stetit Iesus ipse in medio eorum, & dicit eis: Pax uobis. Expauefacti uero & conterriti, existimabant se spiritum uidere. Et dixit eis: Quid turbati estis, & cogitationes ascendunt in cordibus uestris? Videte manus meas, & pedes meos, quia ego ipse sum. Contrectate me & uidete, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me uidetis habere. Et cum hæc dixisset, ostendit eis manus ac pedes. Adhuc autē illis nō credentibus præ gaudio & mirātibus, dixit eis: Habetis hic aliquid edulij? At illi obtulerunt ei partē piscis assi, & aliquid de fauo apiario. Et accepit, & in conspectu illorū comedit. Et dixit ad eos, Hæc sunt uerba, quæ locutus sum ad uos, cum adhuc essem uobiscum: quod necesse foret impleri omnia quæ scripta sunt in lege Mosi, et prophetis, & psalmis de me. Tunc aperuit illorum mentem, ut intelligerēt scripturas, & dixit eis: Sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere a mortuis tertio die, & prædicari nomine eius pœnitentiam, ac remissionem peccatorum in omnes gentes, initio facto ab Hierosolymis. Vos autem estis testes horum. Et ecce ego mitto promissum patris mei super uos. Vos autē sedete in ciuitate Hierusalē, quoadusque induamini uirtute ex alto. Eduxit autē eos foras usque in Bethaniam, & sublatis in altum manibus suis, benedixit eis. Et factum est dum benediceret illis, recessit ab eis, ac ferebatur in cœlū. Et ipsi adorato eo regressi sunt Hierosolymā cū gaudio magno, & erant semper in templo, laudantes & benedicētes deum. Amen.

EVANGELII SECVNDVM LVCAM, FINIS.

Ἰωάννης ὃν Ἰησοῦς πάνυ ἠγάπησεν, υἱὸς Ζεβεδαίου, ἀδελφὸς Ἰακώβου τοῦ ὑπὸ Ἡρώδου μετὰ τὸ πάθος τοῦ κυρίου ἀποκεφαλισθέντος, ἔσχατος πάντων ἔγραψεν εὐαγγέλιον, παρακληθεὶς παρὰ τῶν τῆς Ἀσίας ἐπισκόπων, καὶ κατὰ Κηρίνθου καὶ ἄλλων αἱρετικῶν, καὶ μάλιστα τὴν καὶ αὐτὰ τοῦ τῶν Ἐβιωνιτῶν δόγματος ἀνακύψαντος, τῶν φασκόντων τὸν χριστὸν πρὸ Μαρίας μὴ γεγενῆσθαι. ὅθεν ἠναγκάσθη τὴν θείαν γέννησιν αὐτοῦ εἰπεῖν. καὶ ἄλλην δὲ αἰτίαν τούτου τοῦ συγγράμματος φέρουσιν. ἀναγνοὺς γὰρ Ματθαίου, Μάρκου καὶ Λουκᾶ τὰ τεύχη, ἐδοκίμασε μὲν τὸ ὕφος τῆς ἱστορίας, καὶ ἀληθῆ αὐτοὺς εἰρηκέναι ἐβεβαίωσεν. ἑνὸς δὲ ἐνιαυτοῦ μόνου, ἐν ᾧ καὶ ἔπαθε, μετὰ τὴν φυλακὴν Ἰωάννου τὴν ἱστορίαν συντάξαι. ἐάσας τοίνυν τὸν ἐνιαυτὸν οὗ τὰ πεπραγμένα παρὰ τῶν τριῶν διεξετέθη, τοῦ ἀνωτέρου χρόνου, πρὶν ἢ τὸν Ἰωάννην ἐμβληθῆναι εἰς τὴν εἱρκτήν, τὰς πράξεις διέξεισι. καθὰ σαφηνισθῆναι δυνήσεται τοῖς ἐπιμελῶς τοῖς τέτρασιν εὐαγγελίοις ἐντυγχάνουσιν. ὅπερ καὶ τὴν διαφωνίαν τὴν δοκοῦσαν εἶναι Ἰωάννου μετὰ τῶν λοιπῶν λύει. ἔγραψε δὲ μίαν ἐπιστολήν, ἧς ἡ ἀρχή ἐστι· ὃ ἦν ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἥτις παρὰ πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πεπαιδευμένων ἀνδρῶν ἐγκρίνεται. αἱ δὲ λοιπαὶ δύο, ὧν ἡ ἀρχὴ τῆς πρώτης μέν, ὁ πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ κυρίᾳ, δευτέρας δέ, ὁ πρεσβύτερος Γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ, Ἰωάννου πρεσβυτέρου λέγονται. οὗ ἔτι καὶ νῦν, ἕτερον μνῆμα ἐν τῇ Ἐφέσῳ τυγχάνει. καί τινες νομίζουσι, τὰ δύο μνημεῖα Ἰωάννου εἶναι τοῦ εὐαγγελιστοῦ, περὶ οὗ ἡνίκα κατὰ τάξιν εἰς Παπίαν τὸν τούτου ἀκροατὴν ἔλθωμεν διηγησόμεθα. τοιγαροῦν τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἔτει, δεύτερον μετὰ Νέρωνα διωγμὸν κινοῦντος Δομετιανοῦ, εἰς Πάτμον νῆσον περιορισθείς, συνέταξεν ἀποκάλυψιν, ἣν μετέφρασεν Ἰουστῖνος μάρτυς καὶ Εἰρηναῖος. σφαγέντος δὲ Δομετιανοῦ, καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ διὰ τὴν πολλὴν ὠμότητα, παρὰ συγκλήτου ἀκυρωθεισῶν, ἐπὶ Περτίνακος εἰς Ἔφεσον ἀναζεύξας, ἕως Τραϊανοῦ τοῦ βασιλέως ἐκεῖσε διαπλέξας, πάσας τὰς τῆς Ἀσίας ἐθεμελίωσε καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκκλησίας, καὶ λίαν γηράσας ἑξηκοστῷ ὀγδόῳ ἐνιαυτῷ, μετὰ τὸ πάθος κυρίου τελευτήσας πλησίον τῆς προειρημένης πόλεως ἠξιώθη τῆς κοιμήσεως.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΕΚ ΤΟΥ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ.

Ἡ τοῦ πνεύματος δύναμις ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται, καθὰ καὶ γέγραπται καὶ πιστεύομεν, ἐν ἀσθενείᾳ δὲ οὐ σώματος μόνον, ἀλλὰ δὴ καὶ λόγου καὶ σοφίας ἐν γλώττῃ κειμένης. καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων, μάλιστα δὲ ἐκ τοῦ περὶ τὸν μέγαν θεολόγον καὶ ἀδελφὸν χριστοῦ ἐν χάριτι ὁρωμένου. οὗτος γὰρ ἁλιέως μὲν παιδὸς ἦν, τὴν αὐτὴν δὲ τέχνην τῷ πατρὶ μεταχειριζόμενος, οὐ μόνον ἀμαθὴς ἦν τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἰουδαϊκῆς παιδεύσεως, ἀλλὰ καὶ πάντῃ ἀγράμματος, καθὰ δὴ καὶ ὁ θειότατος Λουκᾶς ἐν ταῖς πράξεσι μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ γὰρ δὴ καὶ ἡ πατρὶς αὐτῷ εὐτελεστάτη καὶ ἄσημος, ὡς χωρίον εἶναι, οὐ λογικῆς ἀλλ᾽ ἁλιευτικῆς τέχνης. Βηθσαϊδὰ γὰρ τοῦτον διήνεγκεν. ἀλλ᾽ ὅμως ὁ τοιοῦτος ὁ ἀγράμματος, ὁ ἄσημος, ὁ μηδὲν ἔχων περίβλεπτον, ἴδε ποίου τετύχηκε πνεύματος. ὥστε ἃ μηδεὶς τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἡμᾶς ἐδίδαξε, ταῦτα αὐτὸς βροντήσαι. ἐπειδὴ γὰρ ἐκείνων καταγενομένων περὶ τὸ σωματικὸν τοῦ χριστοῦ, μηδὲν δὲ περὶ τῆς πρὸ αἰώνων αὐτοῦ ὑπάρξεως τρανότερον καὶ σαφέστερον εἰπόντων, δέος ἦν μή ποτέ τινες χαμαιπετεῖς καὶ μηδὲν ὑψηλὸν νοῆσαι δυνάμενοι, νομίσωσι τὸν χριστὸν τότε πρῶτον εἰς ὕπαρξιν ἐλθεῖν ὅτε ἀπὸ Μαρίας ἐγεννήθη, καὶ οὐχὶ προαιώνιον ἐκ τοῦ πα-

τρὸς γεννηθῆναι· ὃ πάντως ἔπαθε, καὶ παῦλος ὁ σαμοσατεύς. τούτου ἕνεκεν ὁ μέγας ἰωάννης περὶ τῆς ἄνω γεννήσεως διαλαμβάνει· καί τοι οὐδὲ τὴν σάρκωσιν τοῦ λόγου ἀμνημόνευτον καταλείψας. φησὶ γάρ· καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. ὡς δέ τινες φασίν, ὅτι καὶ ἠξίωσαν αὐτὸν οἱ ὀρθόδοξοι συγγράψαι περὶ ἄνω γεννήσεως, οἷα ἀναφανέντων τινῶν αἱρετικῶν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, τῶν τὸν δογματιζόντων ἄνθρωπον ψιλὸν ὑπάρξαι τὸν ἰησοῦν. ὅτι δὴ λέγεται ὁ ἅγιος τὰ τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀνεγνοὺς, θαυμάσαι μὲν ἐκείνους τῆς περὶ πάντων ἀληθοῦς ἀφηγήσεως, ἐπικρῖναι δέ, ὡς ὑγιῶς ἔχοντα, καὶ μηδὲν πρὸς χάριν εἰπόντων τῶν ἀποστόλων. ἃ μέν τοι οὐ σαφῶς εἶπον ἐκεῖνοι ἢ πλέως παρέλειψαν, ταῦτα αὐτὸς ἐξαπλῶσαι καὶ τρανῶσαι διέγνω καὶ προσθεῖναι διὰ τοῦ οἰκείου εὐαγγελίου, ὃ καὶ συγγέγραφεν ἐν πάτμῳ τῇ νήσῳ, ἐξόριστος διαπλῶν μετὰ τριακονταδύο ἔτη τῆς τοῦ χριστοῦ ἀναλήψεως. ἠγαπᾶτο δὲ πάντων μάλιστα μαθητῶν ἰωάννης τῷ κυρίῳ, ὡς ἁπλοῦς τε καὶ πρᾳότατος καὶ χρηστοηθέστατος καὶ καθαρὸς τὴν καρδίαν, ἤγουν παρθένος. δι' οὗ δὴ χαρίσματος καὶ τὴν θεολογίαν ἐπιστεύθη, τῶν ἀθεάτων τοῖς πολλοῖς μυστηρίων κατατρυφήσας, μακάριοι γάρ φησιν οἱ καθαροὶ τὴν καρδίαν, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. ἦν δὲ ἄρα καὶ συγγενὴς τοῦ κυρίου, καὶ πῶς, ἄκουε. ἰωσὴφ ὁ τῆς πανάγνου θεοτόκου μνηστὴρ, ἔσχεν ἐκ προτέρας γυναικὸς παῖδας ἑπτὰ, τέσσαρας ἄρρενας καὶ τρεῖς θηλείας, τὴν μάρθαν, τὴν ἐσθὴρ, καὶ τὴν σαλώμην. ἧς λέγω δὴ τῆς σαλώμης υἱὸς ἦν ἰωάννης οὗτος. εὑρίσκεται τοίνυν ὁ κύριος, θεῖος αὐτοῦ ὤν. ἐπεὶ γὰρ πατὴρ τοῦ κυρίου ὁ ἰωσήφ. τούτου δὲ τοῦ ἰωσὴφ θυγάτηρ ἡ σαλώμη, ἀδελφὴ ἄρα τοῦ κυρίου αὕτη λογίζεται. ὥστε καὶ ὁ ταύτης υἱὸς ὁ ἰωάννης ἀνεψιὸς τοῦ κυρίου. οὐκ ἄτοπον δὲ ἴσως καὶ τὰ ὀνόματα τῆς τε μητρὸς αὐτοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦ εὐαγγελιστοῦ ἀναπτύξαι. ἡ μὲν γὰρ μήτηρ σαλώμη καλουμένη, ἑρμηνεύεται εἰρηνική, ἰωάννης δὲ, χάρις αὐτοῦ. γινωσκέτω οὖν πᾶσα ψυχὴ, ὡς ἡ εἰρήνη, ἥ πρός τε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἡ κατὰ ψυχὴν ἀπὸ τῶν παθῶν, μήτηρ γίνεται τῆς θείας χάριτος, καὶ γεννᾷ ταύτην ἐν ἡμῖν. τὴν γὰρ ταραττομένην ψυχὴν καὶ ἔτι μάχας ἔχουσαν πρός τε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ πρὸς ἑαυτὴν, οὐκ εἰκὸς τῆς θείας ἀξιωθῆναι τῆς θείας χάριτος. ἐπεσκεψάμεθα δὲ καί τι θαυμασιώτερον συμβὰν, περὶ τοῦτον δὴ τὸν ἅγιον εὐαγγελιστήν. μόνος γὰρ οὗτος τρεῖς μητέρας ἀναφαίνεται ἔχων, τὴν θεοτόκον, τὴν σαλώμην, τὴν βροντήν. υἱὸς γὰρ βροντῆς διὰ τὴν τοῦ εὐαγγελίου μεγαλοφωνίαν, καὶ τὴν θεοτόκον. ἰδοὺ γάρ φησιν, ἡ μήτηρ σου. ἀλλ' ἐπεὶ ταῦτα ἡμῖν πρὸ τῆς ἐξηγήσεως εἴρηται, ἀρκτέον ἤδη καὶ τῆς τοῦ ῥητοῦ ἀναπτύξεως.

εὐαγγέλιον

ΕΥΑΓΓΈΛΙΟΝ ΚΑΤᾺ ἸΩΆΝΝΗΝ.

Ἐν ἀρχῇ α
ἦν ὁ λό- γ
γος, καὶ ὁ
λόγος
ἦν πρὸς
τὸν θεὸν, καὶ
θεὸς ἦν
ὁ λόγος.
οὗτος ἦν
ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγέ-
νετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέ-
γονεν. ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν
ἀνθρώπων, καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει,
καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. *Ἐγένετο
ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα β
αὐτῷ ἰωάννης. οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα γ
μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτὸς, ἵνα πάντες πιστεύ-
σωσι δι' αὐτοῦ. οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα
μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. *Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀ- γ
ληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχό- γ
μενον εἰς τὸν κόσμον. ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ
ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν
οὐκ ἔγνω. *Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐ- δ
τὸν οὐ παρέλαβον. ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδω- ι
κεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι,
τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, οἳ οὐκ ἐξ
αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ
θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθη-
σαν. *Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνω- ε
σεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐ- γ
τοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρὸς,

πλήρης

EVANGELIVM SECVNDVM IOHANNEM.

IN principio erat ſermo, & ſermo erat apud deũ, & de⁹ erat ille ſermo. Hic erat in principio apud deũ. Omnia ꝑ ipſum facta ſunt: & ſine eo factũ eſt nihil, quod factum eſt. In ipſo uita erat, & uita erat lux hominũ, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non apprehenderunt. Erat homo miſſus à deo, cui nomen Iohãnes. Hic uenit ad teſtificandum, ut teſtaretur de luce, ut omnes crederent ꝑ ipſum. Non erat ille lux illa, ſed miſſus erat, ut teſtaretur de luce. Erat lux illa, lux uera: quæ illuminat omnẽ hominẽ uenientem in mundum. In mundo erat, & mundus ꝑ ipſum factus eſt, & mundus eũ non cognouit. In ſua uenit, & ſui eum nõ receperunt. Quotquot aũt receperũt eũ, dedit eis ut liceret filios dei fieri, uidelicet his qui credidiſſent in nomẽ ipſi⁹: Qui nõ ex ſanguinibus, neq; ex uoluntate carnis, neq; ex uolũtate uiri, ſed ex deo nati ſunt. Et ſermo ille caro factus eſt, & habitauit in nobis: & cõſpexim⁹ gloriã eius, gloriã uelut unigeniti à patre:

plenus

α πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. * Ἰωάννης μαρ
ε τυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγε, λέγων· οὗτος ἦν ὃν
εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου
ζ γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. * Καὶ ἐκ τοῦ πληρώ
ι ματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χά
ριν ἀντὶ χάριτος, ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωσέ
ως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χρι
η στοῦ ἐγένετο. * Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε·
γ ὁ μονογενὴς υἱός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πα
θ τρός, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο. * Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρ
ι τυρία τοῦ Ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ Ἰουδαῖοι
ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ λευίτας, ἵνα ἐρωτή
σωσιν αὐτόν, σὺ τίς εἶ; καὶ ὡμολόγησε, καὶ
οὐκ ἠρνήσατο. καὶ ὡμολόγησεν, ὅτι οὐκ εἰμὶ
ἐγὼ ὁ Χριστός. καὶ ἠρώτησαν αὐτόν, τί οὖν; Ἡ
λίας εἶ σύ; καὶ λέγει, οὐκ εἰμί. ὁ προφήτης
εἶ σύ; καὶ ἀπεκρίθη, οὔ. Εἶπον οὖν αὐτῷ, τίς
εἶ, ἵνα ἀπόκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡ
ι μᾶς; τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ; ἔφη, * ἐγὼ φω
α νὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, εὐθύνατε τὴν ὁδὸν
κυρίου, καθὼς εἶπεν Ἡσαΐας ὁ προφήτης.
ια * Καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν φαρισαίων,
ι καὶ ἠρώτησαν αὐτόν, καὶ εἶπον αὐτῷ. τί οὖν
βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστός, οὔτε Ἠλίας, οὔ
ιβ τε ὁ προφήτης; * Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης,
λέγων. Ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι, μέσος δὲ ὑμῶν
ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε, αὐτός ἐστιν ὁ ὀ
πίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγο
νεν, οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος, ἵνα λύσω αὐτοῦ
τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος. * Ταῦτα ἐν Βη
ιγ θαβαρᾷ ἐγένετο πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου
ι ἦν Ἰωάννης βαπτίζων. Τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ
Ἰωάννης τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν,
καὶ λέγει. Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ, ὁ αἴρων
ιδ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. * Οὗτός ἐστι
α περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον. ὀπίσω μου ἔρχεται
ἀνήρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός
μου ἦν, κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν, ἀλλ᾽ ἵνα φανε
ρωθῇ τῷ Ἰσραήλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ
ιε ὕδατι βαπτίζων. * Καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης,
ις λέγων, ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον
ὡσεὶ

plenus gratia & ueritate. Iohannes testi
ficatur de ipso, & clamat, dicens: Hic erat
de quo dicebam, qui cum me sequeretur,
antecessit me, qa prior me erat. Et de ple
nitudine eius nos omnes accepimus, &
gratiam pro gratia: quia lex per Mosen
data est, gratia & ueritas p Iesum Chri
stum exorta est. Deum nemo uidit un
quam: Vnigenitus filius, qui est in sinu
patris, ipse enarrauit. Et hoc est testimo
nium Iohannis, quando miserant Iu
dæi ab Hierosolymis sacerdotes & leui
tas, ut interrogarent eum: Tu quis es?
Et confessus est, & non negauit. Et con
fessus est, inquiens: Non sum ego Chri
stus. Et interrogauerunt eum: Quid er
go? Helias es tu? Et dicit: Non sum. Es
tu propheta ille? Et respondit: Non. Di
xerunt ergo ei: Quis es, ut respõsum de
mus his qui miserũt nos? Quid dicis de
teipso? Ait: Ego uox clamantis in deser
to, dirigite uiam domini: sicut dixit Esai
as propheta. Et qui missi fuerant, erant
ex pharisæis. Et interrogauerunt eum,
ac dixerunt ei: Cur ergo baptizas, si tu
non es Christus, neq; Helias, neq; pro
pheta? Respondit eis Iohannes, dicens:
Ego baptizo aqua, sed in medio uestrũ
stat quem uos nescitis. Ipse est qui cum
me sequeretur, antecessit me: cuius ego nõ
sum dignus ut soluam corrigiam calcia
mẽti. Hæc in Bethabara facta sunt trãs
Iordanem, ubi Iohãnes baptizabat. Po
stero die uidet Iohãnes Iesum uenientẽ
ad se, & ait: Ecce agnus ille dei, qui tollit
peccatũ mundi. Hic est de quo dicebã:
Post me uenit uir, qui me antecessit, qa
prior me erat, & ego nesciebam eum. sed
ut manifestus fiat Israëli, ppterea ueni
ego aqua baptizãs. Et testificatus est Io
hannes: dicẽs: Vidi spiritũ descẽdẽtem
specie

ὡσεὶ περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ᾽
αὐτόν. κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν, ἀλλ᾽ ὁ πέμψας
με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν,
ἐφ᾽ ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον, καὶ
μένον ἐπ᾽ αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν
πνεύματι ἁγίῳ. κἀγὼ ἑώρακα καὶ μεμαρ
ις τύρηκα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. * Τῇ
ι ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει ὁ Ἰωάννης, καὶ ἐκ
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο, καὶ ἐμβλέψας τῷ
Ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει. ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ
θεοῦ. καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λα
λοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ. στρα
φεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, καὶ θεασάμενος αὐτοὺς
ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς. τί ζητεῖτε;
οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. ῥαββεί, ὃ λέγεται ἑρμη
νευόμενον, διδάσκαλε, ποῦ μένεις; λέγει αὐ
τοῖς. ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ
μένει, καὶ παρ᾽ αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκεί
νην. ὥρα δὲ ἦν ὡς δεκάτη. ἦν Ἀνδρέας ὁ ἀδελ
φὸς Σίμωνος Πέτρου, εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀ
κουσάντων παρὰ Ἰωάννου καὶ ἀκολουθησάν
ιζ των αὐτῷ. * Εὑρίσκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελ
α φὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ. εὑρή
καμεν τὸν Μεσσίαν, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον,
Χριστός. καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν.
ἐμβλέψας αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, εἶπε. σὺ εἶ Σίμων
ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ, σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς, ὃ ἑρμηνεύεται
ιη Πέτρος. * Τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν ὁ Ἰησοῦς
ι ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ εὑρίσκει Φί
λιππον, καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι. ἦν
δὲ ὁ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαϊδὰ ἐκ τῆς πόλεως
Ἀνδρέου καὶ Πέτρου. Εὑρίσκει Φίλιππος τὸν
Ναθαναήλ, καὶ λέγει αὐτῷ, ὃν ἔγραψε Μωσῆς
ἐν τῷ νόμῳ, καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν Ἰη
σοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέθ. καὶ
εἶπεν αὐτῷ Ναθαναήλ, ἐκ Ναζαρὲθ δύναταί
τι ἀγαθὸν εἶναι; λέγει αὐτῷ Φίλιππος. ἔρ
χου καὶ ἴδε. Εἶ[illegible] ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναὴλ ἐρ
χόμενον πρὸς [illegible]τοῦ, καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ. ἴδε ἀλη
θῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι. λέγει αὐ
τῷ Ναθαναήλ, πόθεν με γινώσκεις; Ἀπεκρίθη
ὁ Ἰησοῦς

specie columbæ de cœlo, & mansit super
eum, & ego non noueram eum, sed qui
misit me ut baptizarem aqua, is mihi di
xit: Super quem uideris spiritum descẽ
dentem ac manentẽ sup eum, hic est qui
baptizat spiritu sancto. Et ego uidi & te
stificatus sum, hũc esse filium dei. Poste
ro die iterum stabat Iohannes, & ex di
scipulis eius duo, & intuitus Iesum am
bulãtem, dicit: Ecce agnus ille dei. Et au
dierunt eum duo discipuli loquẽtem, &
secuti sunt Iesum. Conuersus autem Ie
sus, & conspicatus eos sequentes se, dicit
eis: Quid quæritis? Qui dixe[illegible]ei: Rab
bi, quod dicit, si interpreteris, [illegible]gister;
ubi habitas? Dicit eis: Venite & uidete.
Venerunt, uiderũtq; ubi maneret, &
apud eum manserunt die illo. Hora au
tẽ erat ferme decima. Erat Andreas fra
ter Simonis Petri, unus ex duobus qui
audierant à Iohanne, & secuti fuerãt eũ.
Reperit hic prior fratrem suum Simo
nem, & dicit ei: Inuenimus Messiam, qđ
est, si interpreteris, unctus. Et adduxit
eum ad Iesum. Intuitus eum Iesus, di
xit: Tu es Simon filius Iona, tu uocabe
ris Cephas: quod sonat si interpreteris,
lapis. Postero die uoluit Iesus exire in
Galilæam, & reperit Philippum, & di
cit ei: Sequere me. Erat autem Philip
pus à Bethsaida ciuitate Andreæ & Pe
tri. Reperit Philippus Nathanaël, &
dicit ei: De quo scripsit Moses in lege
& prophetæ, inuenimus Iesum filium
Ioseph Nazarenum. Et dixit ei Natha
naël: A Nazareth potest aliquid boni
esse? Dicit ei Philippus: Veni & uide.
Vidit Iesus Nathanaël uenientem ad
se, & dicit de eo: Ecce uere Israëlita,
in quo dolus non est. Dicit ei Na
thanaël: Vnde me nosti? Respondit
Iesus,

ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, πρὸ τοῦ σε φίλιπ-
πον φωνῆσαι ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν, εἶδόν σε.
ἀπεκρίθη ναθαναὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ, ῥαββὶ,
σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσρα-
ήλ. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι
εἶπόν σοι, εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πι-
στεύεις, μείζω τούτων ὄψει. καὶ λέγει αὐτῷ,
Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπάρτι ὄψεσθε τὸν
οὐρανὸν ἀνεῳγότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ
θεοῦ ἀναβαίνοντας, καὶ καταβαίνοντας ἐ-
πὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

* Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο
ἐν κανᾷ τῆς γαλιλαίας. καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ
Ἰησοῦ ἐκεῖ. ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθη-
ταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. καὶ ὑστερήσαντος
οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν, οἶ-
νον οὐκ ἔχουσι. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, τί ἐμοὶ
καὶ σοὶ γύναι, οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου. λέγει ἡ
μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις, ὅτι ἂν λέγει ὑ-
μῖν, ποιήσατε. ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι
ἓξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἰουδαί-
ων, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο, ἢ τρεῖς. λέγει
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδα-
τος. καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω, καὶ λέ-
γει αὐτοῖς, ἀντλήσατε νῦν, καὶ φέρετε τῷ ἀρ-
χιτρικλίνῳ, καὶ ἤνεγκαν. ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ
ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον,
καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν, οἱ δὲ διάκονοι ᾔδει-
σαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ, φωνεῖ τὸν νυμ-
φίον ὁ ἀρχιτρίκλινος, καὶ λέγει αὐτῷ, πᾶς
ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι,
καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω. σὺ
τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. ταύ-
την ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς
ἐν κανᾷ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐφανέρωσε τὴν
δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μα-
ιθ θηταὶ αὐτοῦ. * Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς καπερ-
3 ναοὺμ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ
αὐτοῦ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν
κ οὐ πολλὰς ἡμέρας. * Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πά-
α σχα τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα
ὁ Ἰησοῦς

Iesus, & dixit ei: Priusque te Philippus uocaret cum esses sub ficu, uidebam te. Respondit Nathanaël, & ait ei: Rabbi, tu es ille filius dei, tu es ille rex Israël. Respondit Iesus, & dixit ei: Quia dixi tibi, uidebam te sub ficu, credis: maiora his uidebis. Et dicit ei: Amen amen dico uobis: posthac uidebitis cœlum apertum, & angelos dei ascendentes ac descendentes super filium hominis.

II * Et die tertia nuptiæ fiebant in Cana
α Galilææ, & erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem & Iesus ac discipuli eius ad nuptias. Et ubi defecisset uinum, dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habet. Dicit ei Iesus: Quid mihi tecũ est mulier? Nondũ uenit hora mea. Dicit mater eius ministris. Quodcunque dixerit uobis facite. Erãt autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ secundum purificationem Iudæorum, capientes singulæ metretas binas aut ternas. Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas usque ad summum. Et dicit eis: Infundite nunc, & ferte architriclino: & tulerunt. Postquam autem gustasset architriclinus aquam in uinum uersam, necque sciret unde esset, sed ministri sciebãt qui hauserant aquam, uocat sponsum, & dicit ei: Omnis homo primo loco bonum uinum ponit, & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu seruasti bonum uinum usque ad hoc tempus. Hoc ædidit initium signorum Iesus in Cana Galilææ, & manifestauit gloriam suam, & crediderunt in eum discipuli eius. Post hæc descendit Capernaum ipse & mater eius, & fratres eius, & discipuli eius, & ibi manserunt non multis diebus. Et in propinquo erat pascha Iudæorum, & ascendit Iesus

κα ὁ Ἰησοῦς. * Καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦν-
α τας βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστερὰς, καὶ
τοὺς κερματιστὰς καθημένους. καὶ ποιήσας
φραγέλλιον ἐκ σχοινίων, πάντας ἐξέβα-
λεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τά τε πρόβατα καὶ τοὺς βό-
ας, καὶ τῶν κολυβιστῶν ἐξέχεε τὸ κέρμα, καὶ
τὰς τραπέζας ἀνέστρεψε. καὶ τοῖς τὰς περι-
στερὰς πωλοῦσιν, εἶπεν, ἄρατε ταῦτα ἐντεῦ-
θεν, καὶ μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου,
κβ οἶκον ἐμπορίου. * Ἐμνήσθησαν δὲ οἱ μαθη-
ι ταὶ αὐτοῦ, ὅτι γεγραμμένον ἐστίν, ὁ ζῆλος
κγ τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με. * Ἀπεκρίθησαν
δ οὖν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ εἶπον αὐτῷ, τί σημεῖ-
κδ ον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς; * Ἀπε-
ι κρίθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. λύσατε
τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγε-
ρῶ αὐτόν. εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, τεσσαράκον-
τα καὶ ἓξ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος,
καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν; ἐκεῖ-
νος δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐ-
τοῦ. ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ὅτι τοῦτο ἔλεγε αὐτοῖς, καὶ
ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ, καὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν
ὁ Ἰησοῦς. ὡς δὲ ἦν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα
ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα
αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει.
αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς,
διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας, καὶ ὅτι οὐ
χρείαν εἶχεν, ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώ-
που. αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε, τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν φαρισαίων, νικό-
δημος ὄνομα, ἄρχων τῶν ἰουδαίων. οὗτος
ἦλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς, καὶ εἶπεν αὐ-
τῷ, ῥαββὶ, οἴδαμεν, ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας
διδάσκαλος. οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα
δύναται ποιεῖν, ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ θεὸς
μετ᾽ αὐτοῦ. ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐ-
τῷ. ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννη-
θῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νικόδημος, πῶς
δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν;
μὴ

Iesus Hierosolymam, & reperit in templo eos, qui uendebant boues & oues & columbas, & numularios sedentes.
β Et cum fecisset flagellum è funiculis, omnes eiecit è templo, oues simul ac boues, & numulariorum effudit æs, mensasque subuertit. Et his qui columbas uendebant, dixit: Auferte ista hinc, nec facite domum patris mei, domum mercatus. Recordati uero sunt discipuli eius, quod scriptũ est: Zelus domus tuæ exedit me. Responderũt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Quod signũ ostẽdis nobis, quod ista facias? Respondit Iesus, & dixit eis: Destruite templum hoc: & in tribus diebus erigam illud. Dixerunt ergo Iudæi: Quadraginta & sex annis extructum est templum hoc, & tu in tribus diebus eriges illud? At ille dicebat de templo corporis sui. Cum ergo resurrexisset è mortuis recordati sunt discipuli eius, quod hoc dixisset eis, & crediderunt scripturæ, & sermoni quem dixerat Iesus. Cum autem esset Hierosolymis in pascha in die festo, multi crediderunt in nomen eius: uidentes signa eius quæ ædebat. Ipse autem Iesus non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes, nec opus haberet, ut quisquam testaret de homine.
γ Ipse enim sciebat, quid esset in homine.

Erat autem homo ex pharisæis, III
Nicodemus nomine, princeps Iudæorum. Hic uenit ad Iesum nocte, & dixit ei: Rabbi, scimus quod à deo ueneris magister. Nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit deus cum eo. Respondit Iesus, & dixit ei: Amen amẽ dico tibi: nisi quis natus fuerit è supernis, non potest uidere regnum dei. Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo nasci, cum sit senex?

μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ
δεύτερον εἰσελθεῖν, καὶ γεννηθῆναι; ἀπεκρί-
θη ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις
γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύ-
ναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.
τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς, σάρξ ἐστι, καὶ
τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά
ἐστι. μὴ θαυμάσῃς, ὅτι εἶπόν σοι, ὅτι δεῖ ὑ-
μᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν. τὸ πνεῦμα ὅπου θέ-
λει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ'
οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται, καὶ ποῦ ὑπάγει.
οὕτως ἐστὶ πᾶς, ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύ-
ματος. Ἀπεκρίθη νικόδημος, καὶ εἶπεν αὐ-
τῷ, πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι; Ἀπεκρί-
θη ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ διδάσκα-
λος τοῦ ἰσραὴλ, καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις; ἀμὴν
ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν,
καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρ-
τυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. εἰ τὰ ἐπίγεια
εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐπιστεύετε, πῶς ἐὰν εἴ-
πω τὰ ἐπουράνια, πιστεύσητε; καὶ οὐδεὶς ἀνα-
βέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρα-
νοῦ καταβὰς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ
οὐρανῷ. καὶ καθὼς μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν
τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀν-
θρώπου, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, μὴ ἀ-
πόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. οὕτως γὰρ ἠγά-
πησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν
μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐ-
τὸν, μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. οὐ
γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κό-
σμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ
κόσμος δι' αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, οὐ κρί-
νεται. ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ
πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ
θεοῦ. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυ-
θεν εἰς τὸν κόσμον. καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρω-
ποι μᾶλλον τὸ σκότος, ἢ τὸ φῶς, ἦν γὰρ πονη-
ρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα. πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσ-
σων, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ
φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα. ὁ δὲ ποιῶν
τὴν ἀλήθειαν

Num potest in uentrem matris suæ ite-
rum introire, ac nasci? Respondit Iesus:
Amen amen dico tibi, nisi quis natus fue-
rit ex aqua & spiritu, non potest introire
in regnum dei. Quod natum est ex car-
ne, caro est: & quod natum est ex spi-
ritu, spiritus est. Ne mireris, quod dixi
tibi, oportet uos nasci è supernis. Spi-
ritus ubi uult spirat, & uocem eius au-
dis, sed nescis unde ueniat, & quò uadat.
Sic est omnis qui natus est è spiritu.
Respondit Nicodemus & dixit ei: Quo-
modo possunt hæc fieri? Respondit
Iesus, & dixit ei: Tu es ille magister Israë-
lis, & hæc ignoras? Amen amen dico
tibi: quod scimus, loquimur: & quod ui-
dimus, testamur: & testimonium no-
strum non accipitis. Si terrena dixi uo-
bis, & non creditis, quomodo si dixero
uobis cœlestia, credituri sitis? Et nemo
ascendit in cœlum, nisi qui descendit è
cœlo, filius hominis, qui est in cœlo. Et
sicut Moses exaltauit serpentem in de-
serto, ita exaltari oportet filium homi-
nis: ut omnis qui credit in eum, non pe-
reat, sed habeat uitam æternã. Sic enim
deus dilexit mundum, ut filium suum
unigenitum daret: ut omnis qui credit
in eum, non pereat, sed habeat uitam
æternam. Non enim misit deus filium
suum in mundum, ut condemnet mun-
dum, sed ut seruetur mundus per eum.
Qui credit in eum, non condemnatur.
Qui uero non credit, iam condemnatus
est, quia non credidit in nomen unigeniti
filij dei. Hæc est autẽ cõdemnatio, quod
lux uenit in mundũ, & dilexerunt homi-
nes magis tenebras quàm lucem. Erant enim
eorũ mala opera. Omnis enim qui ma-
la agit, odit lucem: nec uenit ad lucem, ne
arguant opera ipsius. Qui autẽ operat
ueritatem,

τὴν ἀλήθειαν, ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανε-
ρωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν θεῷ ἐστιν εἰργασμέ-
να. Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μαθη-
ταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ διέ-
κε τριβε μετ' αὐτῶν, καὶ ἐβάπτιζεν. *Ἦν δὲ καὶ
γ ἰωάννης βαπτίζων ἐν αἰνὼν ἐγγὺς τοῦ σαλείμ,
ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ. καὶ παρεγίνοντο καὶ
κϛ ἐβαπτίζοντο. *οὔπω γὰρ ἦν βεβλημένος
δ εἰς τὴν φυλακὴν ὁ ἰωάννης. * Ἐγένετο οὖν
κζ ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν ἰωάννου μετὰ ἰου-
ι δαίων περὶ καθαρισμοῦ. καὶ ἦλθον πρὸς τὸν
ἰωάννην, καὶ εἶπον αὐτῷ. ῥαββεὶ, ὃς ἦν μετά
σοῦ πέραν τοῦ ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας,
ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς
αὐτόν. ἀπεκρίθη ἰωάννης, καὶ εἶπεν, οὐ δύνα-
ται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδὲν, ἐὰν μὴ ᾖ δε-
κη δομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. *Αὐτοὶ ὑμεῖς μαρ-
α τυρεῖτε, ὅτι εἶπον, οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστὸς, ἀλ-
κθ λ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου.
ι *Ὁ ἔχων τὴν νύμφην, νυμφίος ἐστίν. ὁ δὲ φί-
λος τοῦ νυμφίου ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ,
χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. αὕ-
τη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται. ἐκεῖνον δεῖ
αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι. ὁ ἄνωθεν ἐρχό-
μενος, ἐπάνω πάντων ἐστίν. ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς,
ἐκ τῆς γῆς ἐστι, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ. ὁ ἐκ τοῦ
οὐρανοῦ ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστίν, καὶ
ὃ ἑώρακε καὶ ἤκουσε, τοῦτο μαρτυρεῖ, καὶ τὴν
μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. ὁ λαβὼν
αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν, ἐσφράγισεν, ὅτι ὁ θεὸς
ἀληθής ἐστιν. ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς, τὰ ῥή-
ματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ. οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδω-
λ σιν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα. *Ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν
γ υἱὸν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.
λα *Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον.
ι ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ, οὐκ ὄψεται ζωὴν, ἀλλ'
ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

Ὡς οὖν ἔγνω ὁ κύριος, ὅτι ἤκουσαν οἱ φα-
ρισαῖοι, ὅτι ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ,
καὶ βαπτίζει, ἢ ἰωάννης, καί τοι γε ἰησοῦς αὐ-
τὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.
ἀφῆκε

ueritatem, uenit ad lucem: ut conspicua
fiant facta ipsius, quod per deum sint fa-
cta. Post hæc uenit Iesus & discipuli eius
in terram Iudæam, & illic morabat cum
eis, ac baptizabat. Baptizabat autẽ & Io-
annes in Aenon iuxta Salim, quia aquæ
multæ erant illic, & ueniebant ac baptiza
bantur. Nondum enim coniectus fue-
λ rat Ioannes in carcerem. Orta est autem
quæstio ex discipulis Ioannis cũ Iudæis
de purificatione. Et uenerunt ad Ioan-
nem, & dixerũt ei. Rabbi qui erat tecum
trans Iordanẽ, cui tu testimonium perhi-
buisti, ecce is baptizat, & omnes ueniunt
ad eum. Respondit Ioannes, & dixit:
Non potest homo accipere quicquam,
nisi fuerit ei datum è cœlo. Ipsi uos testes
estis, quod dixerim: non sum ego Chri-
stus, sed missus sum ante illum. Qui ha-
bet sponsam sponsus est: amicus autem
sponsi qui stat & audit eum, gaudio gau-
det propter uocẽ sponsi. hoc ergo gau-
dium meum impletum est. illum opor-
tet crescere, me uero minui. Qui è super-
nis uenit, supra omnes est. Qui è terra
profectus est, terrenus est, & è terra loquit.
Qui è cœlo uenit, supra omnes est, & quod
uidit & audiuit, hoc testatur, & testimo-
nium eius nemo accipit. Qui accepit eius
testimonium, is obsignauit, quod deus
uerax sit. Nam is quẽ misit deus, uerba
dei loquitur: Non enim huic ad mensu-
ram dat deus spiritũ. Pater diligit filium,
& omnia dedit illi in manum. Qui credit
filio, habet uitam æternam: qui uero nõ
credit filio, non uidebit uitam, sed ira dei
manet super eum.

Vt ergo cognouit dominus, audisse IIII
pharisæos, quod Iesus plures discipulos fa-
ceret, & baptizaret, quàm Ioannes: quanquam
Iesus ipse nõ baptizaret, sed discipuli eius:

 reliquit

λε 3 λγ Ἀφῆκε τὴν Ἰουδαίαν, καὶ ἀπῆλθε πάλιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας. ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας, λεγομένην Συχάρ, πλησίον τοῦ χωρίου, ὃ ἔδωκεν Ἰακὼβ Ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ Ἰακώβ. Ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ. ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη. ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρείας ἀντλῆσαι ὕδωρ. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, δός μοι πιεῖν. οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσι. λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρεῖτις. πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὤν, παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς οὔσης γυναικὸς Σαμαρείτιδος; οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῇ, εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτόν, καὶ ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, κύριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ, πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῇ. πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει πάλιν. ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. Λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή. κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. ὕπαγε, φώνησον τὸν ἄνδρα σου, καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε. Ἀπεκρίθη ἡ γυνή, καὶ εἶπεν αὐτῷ. οὐκ ἔχω ἄνδρα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. καλῶς εἶπας, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω, πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις, οὐκ ἔστι σου ἀνήρ. τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή. κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν, καὶ ὑμεῖς λέ-

reliquit Iudæam, & abijt iterum in Galilæam. Oportebat autem eum transire per Samariam. Venit ergo in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sychar, iuxta prædium, quod dedit Iacob Ioseph filio suo. Erat autem ibi fons Iacob. Iesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic super fontem: Hora erat ferme sexta: Venit mulier Samaritana, ut hauriret aquam. Dicit ei Iesus: da mihi quod bibam. Nam discipuli eius abierant in ciuitatẽ, ut cibos emerent. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quomodo tu Iudæus cum sis, potum à me poscis quæ sum mulier Samaritana? Non enim commercium habent Iudæi cum Samaritanis. Respondit Iesus, & dixit ei: Si scires donũ dei, et quis sit qui dicit tibi: Da mihi quod bibam: tu petisses ab eo, & dedisset tibi aquam uiuam. Dicit ei mulier: Dñe neq; quo haurias, habes: & puteus profundus est, unde ergo habes aquam illam uiuam? Num tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius? Respondit Iesus, & dixit ei: Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum. Quisquis autẽ biberit ex aqua quã ego dabo ei, non sitierit in æternũ: sed aqua quam ego dabo ei: fiet in eo fons aquæ salientis in uitam æternã. Dicit illi mulier: Domine da mihi istam aquam ut non sitiã, neq; ueniam huc ad hauriendum. Dicit ai Iesus: Vade, uoca uirum tuum, et ueni huc. Respondit mulier, & dixit ei: Non habeo uirum. Dicit ei Iesus: Bene dixisti, nõ habeo uirum. Quinq; enim uiros habuisti, & nunc quẽ habes, nõ est tuus uir. Hoc uere dixisti. Dicit ei mulier: Domine, uideo q̃d ꝓpheta es tu. Patres nostri in monte hoc adorauerũt, & uos di-

γετε, ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ὅπου δεῖ προσκυνεῖν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. γύναι, πίστευσόν μοι, ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί. ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν, ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν. ἀλλ' ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν. πνεῦμα ὁ θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή. οἶδα ὅτι Μεσσίας ἔρχεται, ὁ λεγόμενος Χριστός, ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν ἅπαντα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ὁ λαλῶν σοι. καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν, ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει. οὐδεὶς μέντοι εἶπε, τί ζητεῖς, ἢ τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνή, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις. δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἠρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταί, λέγοντες. ῥαββεί, φάγε. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους. μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἐμὸν βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον. οὐχ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἔτι τετράμηνόν ἐστι, καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη. καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ, καὶ ὁ θερίζων. ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινός, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων

citis: quod Hierosolymis est locus, ubi oporteat adorare. Dicit ei Iesus: Mulier, crede mihi, uenit hora quando neque in monte hoc, neque Hierosolymis adorabitis patrem. Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus, quia salus ex Iudæis est. Sed uenit hora & nunc est, quando ueri adoratores adorabunt patrem spiritu ac ueritate. Nam & pater tales quærit qui adorent ipsum. Spiritus est deus, & eos qui adorant eum, spiritu ac ueritate oportet adorare. Dicit ei mulier: Scio quod Messias uenturus est, qui dicitur Christus. cum ergo uenerit ille, nobis nuntiabit omnia. Dicit ei Iesus: Ego sum qui loquor tibi. Et continuo uenerunt discipuli eius, & mirabantur, quod cum muliere loqueretur. Nemo tamen dixit: quid quæris, aut cur loqueris cum ea? Reliquit ergo hydriam suam mulier, & abijt in ciuitatem, & dicit illis hominibus: Venite, uidete hominẽ, qui dixit mihi omnia quæcunque feci. num hic est ille Christus? Exierunt ergo è ciuitate, & ueniebant ad eum. Interea rogabant eum discipuli, dicentes: Rabbi, comede. Ille autem dixit eis: Ego cibum habeo comedendum, quem uos nescitis. Dicebant ergo discipuli inter se: Nunquis attulit ei quod ederet? Dicit eis Iesus: Meus cibus est, ut faciam quod uult is qui misit me, & perficiam opus eius. Nonne uos dicitis: adhuc quatuor menses sunt, & messis ueniet? Ecce dico uobis, attollite oculos uestros, & uidete regiones, quoniam albæ sunt iam ad messem. Et qui metit, mercedem accipit: & congregat fructum in uitam æternam: ut & qui seminat simul gaudeat, & qui metit. In hoc enim est sermo uerus, q; alius est qui seminat, & alius est qui

θερίζων. ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν, ὃ οὐχ
ὑμεῖς κεκοπιάκατε. ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ
ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. ἐκ
δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς
αὐτὸν τῶν σαμαρειτῶν διὰ τὸν λόγον τῆς γυ
ναικός, μαρτυρούσης, ὅτι εἶπέ μοι πάντα,
ὅσα ἐποίησα. ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ σα-
μαρεῖται, ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ᾽ αὐτοῖς, καὶ
ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. καὶ πολλῷ πλείους
ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ. τῇ τε γυναι
κὶ ἔλεγον, ὅτι οὐκ ἔτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν
πιστεύομεν, αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἴδα
μεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου
λδ ὁ χριστός. * Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν
3 ἐκεῖθεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν.
λε * Αὐτὸς γὰρ ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν, ὅτι προφή-
α της ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει.
λϛ * Ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐδέξαν
ι το αὐτὸν οἱ γαλιλαῖοι, πάντα ἑωρακότες, ἃ
ἐποίησεν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ. καὶ αὐ
τοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν. ἦλθεν οὖν ὁ ἰησοῦς
πάλιν εἰς τὴν κανᾶ τῆς γαλιλαίας, ὅπου ἐποί
λζ ησε τὸ ὕδωρ οἶνον. * καὶ ἦν τις βασιλικός, οὗ
γ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν καπερναούμ. οὗτος ἀκούσας,
ὅτι ἰησοῦς ἥκει ἐκ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν γαλι
λαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτόν, καὶ ἠρώτα αὐτόν,
ἵνα καταβῇ, καὶ ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν. ἤμελ
λε γὰρ ἀποθνήσκειν. εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς
αὐτόν, ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε, οὐ
μὴ πιστεύσητε. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλι
κός, κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παι
δίον μου. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. πορεύου, ὁ υἱός
σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ
ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο. ἤδη
δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος, οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀ-
πήντησαν αὐτῷ, καὶ ἀπήγγειλαν λέγοντες,
ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ. ἐπύθετο οὖν παρ᾽ αὐτῶν
τὴν ὥραν, ἐν ᾗ κομψότερον ἔσχεν. καὶ εἶπον
αὐτῷ, ὅτι χθὲς ὥραν ἑβδόμην ἀφῆκεν αὐ-
τὸν ὁ πυρετός. ἔγνω οὖν ὁ πατήρ, ὅτι ἐν ἐ-
κείνῃ τῇ ὥρᾳ, ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι ὁ
υἱός

metit. Ego misi uos ad metēdum, quod uos non laborastis. Alij laborauerunt, & uos in labores eorum introistis. Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorū propter sermonē mulieris, testificantis, quod dixisset sibi omnia quæcunq; fecisset. Cum uenissent ergo ad illum Samaritani, rogauerunt eum, ut apud se maneret. Et mansit ibi duos dies. Ac multo plures crediderūt propter sermonē ipsius. & mulieri dicebant: Iam non propter tuam orationem credimus. ipsi enim audiuimus, & scimus, quod hic est uere seruator mundi Christus. Post duos autē dies exijt inde, & abijt in Galilæam. Ipse enim Iesus testatus est, quod propheta in sua patria honorem non haberet. Cum ergo uenisset in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cum omnia uidissent, quæ fecerat Hierosolymis in die festo. & ipsi enim uenerant ad diem festum. Venit ergo Iesus iterum in Cana
5 Galilææ, ubi fecerat ex aqua uinum. Et erat quidā Regulus, cuius filius infirmabatur Capernaū. Hic cū audisset, quod Iesus aduenisset à Iudæa in Galilæam, abijt ad eum, & rogabat eum, ut descenderet, ac sanaret ipsius filium: Siquidem is agebat animam. Dixit ergo Iesus ad eum: Nisi signa & prodigia uideritis, nō creditis. Dicit ad eum Regulus: Domine descēde priusquam moriatur filiꝰ meus. Dicit ei Iesus: Vade, filiꝰ tuus uiuit. Credidit homo sermoni quem dixerat ei Iesus, & ibat. Iam autem eo descēdente, serui occurrerunt ei, & nunciauerunt, dicentes: Filius tuus uiuit. Sciscitatus est ergo horam ab eis, in qua melius habuisset. Et dixerunt ei: heri hora septima reliquit eū febris. Cognouit ergo pater, quod illa hora erat, in qua dixisset sibi Iesus, filius

υἱός σου ζῇ, καὶ ἐπίστευσεν αὐτός, καὶ ἡ οἰκία
αὐτοῦ ὅλη. τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐ-
ποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς ἰουδαίας εἰς
λη τὴν γαλιλαίαν. * Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν 3
α ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυ-
μα. ἔστι δὲ ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προ-
βατικῇ κολυμβήθρα, ἡ ἐπιλεγομένη ἑβραϊ
στὶ βηθεσδά, πέντε στοὰς ἔχουσα, ἐν ταύταις
κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων,
τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν, ἐκδεχομένων τὴν
τοῦ ὕδατος κίνησιν. ἄγγελος γὰρ κατὰ και-
ρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ καὶ ἐτά
ρασσε τὸ ὕδωρ, ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ
τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος ὑγιὴς ἐγίνετο, ᾧ
δήποτε κατείχετο νοσήματι. ἦν δέ τις ἄν
θρωπος ἐκεῖ, τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη ἔχων
ἐν τῇ ἀσθενείᾳ. τοῦτον ἰδὼν ὁ ἰησοῦς κατακεί
μενον, καὶ γνούς, ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον
ἔχει, λέγει αὐτῷ. θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ἀπε
κρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν. κύριε, ἄνθρωπον οὐκ
ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλλῃ με
εἰς τὴν κολυμβήθραν, ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ,
ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. λέγει αὐτῷ ὁ
ἰησοῦς, ἔγειραι, ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ
περιπάτει. καὶ εὐθέως ἐγίνετο ὑγιὴς ὁ ἄν
θρωπος, καὶ ἦρε τὸν κράββατον αὐτοῦ, καὶ
περιεπάτει. ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ
ἡμέρᾳ. ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευ
μένῳ. σάββατόν ἐστιν, οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν
λθ κράββατον. * Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ὁ ποιήσας
ι με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἆρον τὸν κράββα
τόν σου καὶ περιπάτει. ἠρώτησαν οὖν αὐτόν,
τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών σοι, ἆρον τὸν
κράββατόν σου, καὶ περιπάτει; ὁ δὲ ἰαθεὶς
οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν. ὁ γὰρ ἰησοῦς ἐξένευσεν ὄχλου
ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. μετὰ ταῦτα εὑρίσκει
αὐτὸν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ,
ἴδε ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα
μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται. ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρω
πος, καὶ ἀνήγγειλε τοῖς ἰουδαίοις, ὅτι ἰησοῦς
ἐστὶν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ. καὶ διὰ τοῦτο
ἐδίωκον

filius tuus uiuit, & credidit ipse, et domus eius tota. Hoc iterū secūdū signū ædidit Iesus cum uenisset à Iudæa in Galilæā.

Post hæc erat dies festus Iudæorū, & ascēdit Iesus Hierosolymam: Est autem Hierosolymis ad probaticā piscina, quæ nominatur Hebraice bethesda, quinque porticus habēs, in his iacebat multitudo magna languētium, cæcorum, claudorū, aridorum, expectantium aquæ motum. Angelus enim descendebat certo tēpore in piscinam, & turbabat aquā. Itaq; qui primꝰ descēdisset post turbationē aquæ, sanus fiebat à quocunque detinebatur morbo. Erat autem quidam homo illic, qui triginta & octo annos morbo tenebatur. Hunc cum uidisset Iesus decumbentem, & cognouisset, quod iam multū tēporis morbo teneretur, dicit ei: Vis sanus fieri? Respōdit ei languidus: Domine, hominem nō habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinā. Sed interim dum ego uenio, iam alius ante me descendit. Dicit ei Iesus: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula. Et statim sanus factus est homo ille, & sustulit grabatū suū, & ambulabat. Erat autē sabbatū in die illo. Dicebāt ergo Iudæi ei, qui sanatꝰ fuerat: Sabbatum est, nō licet tibi tollere grabatū. Respondit eis: Qui me sanū fecit: is mihi dixit: tolle grabatū tuū, & ambula. Interrogauerūt ergo eum: Quis est ille homo, qui dixit tibi, tolle grabatum tuū, & ambula? Is autē qui sanus fuerat effectus, nesciebat qs esset. Iesus eñ subduxit se quod turba esset eo in loco. Post ea reperit eū Iesus in templo, & dixit illi: Ecce sanus factꝰ es, ne posthac pecces, ne quid deterius tibi contingat. Abijt ille homo, & nuntiauit Iudæis, quod Iesus esset à quo sanatus fuisset. Ac propterea persequeban

ἐδίωκον τὸν ἰησοῦν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν
αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαβ-
βάτῳ. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς. ὁ πα-
τήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζο-
μαι. διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν
οἱ ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε
τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλε-
γε τὸν θεὸν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ.
Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς.
ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς
ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν, ἐὰν μή τι βλέπῃ τὸν
πατέρα ποιοῦντα. ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ,
ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. ὁ γὰρ πα-
τὴρ φιλεῖ τὸν υἱὸν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐ-
τῷ, ἃ αὐτὸς ποιεῖ. καὶ μείζονα τούτων δεί-
ξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε. ὥσπερ
γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς, καὶ ζωο-
ποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς, οὓς θέλει ζωοποιεῖ.
οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν
κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ, ἵνα πάντες
τιμῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέ-
μ ρα, * ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πα-
ε τέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν. ἀμὴν ἀμὴν λέ-
γω ὑμῖν, ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων, καὶ πι-
στεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον.
καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβη-
μα κεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν. * Ἀμὴν ἀ-
μὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν
ἐστιν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ
υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται. ὥσπερ
γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔ-
δωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ, καὶ
ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν,
ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν. μὴ θαυμάζετε τοῦτο,
ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνη-
μείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκ-
πορεύσονται, οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς
ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαν-
τες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. οὐ δύναμαι
ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν. καθὼς ἀκούω,
κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν
ὅτι

persequebantur Iudæi Iesum, & quære-
bant illum occidere, quod ista fecisset in
sabbato. Iesus autem respondit eis: Pa-
ter meus ad hoc usque temporis opera-
tur, & ego operor. Propterea ergo magis
quærebant eum Iudæi interficere, quia
non solum soluisset sabbatum, sed & pa-
trem suum dixisset deum, æqualem se fa-
ciens deo. Respondit itaque Iesus, & di-
xit eis: Amen amen dico uobis, non po-
test filius à se facere quicquam, nisi quid
uiderit patrem facientem. Quæcunque
enim ille fecerit, hæc itidem & filius facit.
Pater enim diligit filium, & omnia de-
monstrat ei quæ ipse facit: & maiora his
demōstrabit ei opera, ut uos miremini.
Sicut enim pater suscitat mortuos & ui-
uificat, sic & filius quos uult, uiuificat.
Neque enim pater iudicat quenquam
sed omne iudicium dedit filio, ut omnes
honorent filium, sicut honorant patrem.
Qui non honorat filium, non honorat
patrem qui misit illum. Amen amen di-
co uobis, qui sermonem meum audit, &
credit ei qui misit me, habet uitam æter-
nam, & in cōdemnationem non ueniet,
sed transiuit à morte in uitam. Amen
amen dico uobis, quod ueniet hora, &
nūc est, quando mortui audient uocem
filij dei: & qui audierint, uiuent. Sicut
enim pater habet uitam in semetipso, sic
dedit & filio habere uitam in semetipso,
& potestatē dedit ei iudicādi quoque, quia
filius hominis est. Nolite mirari hoc, qa
ueniet hora, in qua omnes qui in monu-
mentis sunt, audient uocem eius, & pro-
dibunt, qui bona fecerunt, in resurrectio
nem uitæ: qui uero mala egerūt, in resur-
rectionem condēnationis. Non possum
ego ex meipso facere quicquam. Sicut
audio, iudico, & iudiciū meum iustū est.
quia

μβ * ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέ-
α λημα τοῦ πέμψαντός με πατρός. * ἐὰν ἐγὼ
μγ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ
ι ἔστιν ἀληθής. ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ
ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία,
ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς
ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκε τῇ ἀληθείᾳ. ἐγὼ
δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβά-
νω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε.
ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαί-
νων, ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιασθῆναι
πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ ἔχω
μδ τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ ἰωάννου. * τὰ γὰρ
γ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ, ἵνα τελειώσω
αὐτὰ, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυ-
ρεῖ περὶ ἐμοῦ, ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκε.
καὶ ὁ πέμψας με πατὴρ, αὐτὸς μεμαρτύ-
ρηκε περὶ ἐμοῦ, οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκό-
ατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε.
με * καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένον-
ι τα ἐν ὑμῖν, ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τού-
τῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. ἐρευνᾶτε τὰς γρα-
φὰς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰ-
ώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυ-
ροῦσαι περὶ ἐμοῦ, καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός
με, ἵνα ζωὴν ἔχητε. δόξαν παρὰ ἀνθρώ-
πων οὐ λαμβάνω, ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι
τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς.
ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου,
καὶ οὐ λαμβάνετέ με. ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν
τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε. πῶς
δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλ-
λήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν
παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε; μὴ δοκεῖ-
τε, ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν
πατέρα, ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν μωσῆς,
εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. εἰ γὰρ ἐπιστεύετε μω-
σῇ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί, περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖ-
νος ἔγραψεν. εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν
οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε;
μϛ * Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ ἰησοῦς πέραν
τῆς θαλάσσης

quia non quæro uoluntatem meam, sed
uoluntatem eius qui misit me, patris. Si
ego testimoniū perhiberem de meipso,
testimonium meum non esset uerum.
Alius est qui testimonium perhibet de
me, & scio uerum esse testimoniū, quod
testificat' de me. Vos misistis ad Ioannē,
& is testimonium reddidit ueritati. Ego
autem non ab homine testimonium ac-
cipio, sed hæc dico ut uos salui sitis. Ille
erat lucerna ardens & lucens, uos autem
uoluistis ad tempus exultare in luce ei9.
At ego testimonium habeo maius testi
monio Ioannis. Opera enim quæ dedit
mihi pater ut perficiam ea, ipsa inquam
opera quæ ego facio, testificantur de me,
quod pater miserit me. Et qui misit me
pater, ipse testificatus est de me. Neque uo
cem eius unquam audistis, neque speciem
eius uidistis. & sermonem eius non ha-
betis, in uobis manētē: quia quem misit
ille, huic uos non creditis. Scrutamini scri
pturas, quia uos uidemini uobis in ipsis
uitam æternam habere, & illæ sunt, quæ
testificant' de me, nec uultis uenire ad me
ut uitam habeatis. Gloriam ab homini-
bus non accipio, sed cognoui uos, quod
dilectionem dei non habeatis in uobis.
Ego ueni nomine patris mei, nec recipi-
tis me. Si alius uenerit nomine suo illum
recipietis. Quomodo uos potestis cre-
dere, qui gloriam à uobis inuicem acci-
pitis, & gloriam quæ à solo deo profici-
scitur, non quæritis? Nolite putare, quod
ego accusaturus sim uos apud patrem.
Est qui accusat uos Moses, in quo uos
speratis. Si enim credidissetis Mosi, cre-
didissetis utique mihi, de me enim ille
scripsit. Si autem illius scriptis non credi-
tis, quomodo uerbis meis credetis?
Post hæc abijt Iesus trans VI
mare

τῆς θαλάσσης τῆς γαλιλαίας τῆς τιβεριάδος,
καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, ὅτι ἑώ-
ρων αὐτοῦ τὰ σημεῖα, ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθε-
μζ νούντων.* Ἀνῆλθε δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ ἰησοῦς, καὶ
γ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.* Ἦν δὲ
μη ἐγγὺς τὸ πάσχα ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων.* Ἐπάρας
α οὖν ὁ ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ θεασάμενος,
μθ ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτὸν, λέγει πρὸς
α τὸν φίλιππον, πόθεν ἀγοράσωμεν ἄρτους, ἵνα φά-
γωσιν οὗτοι; τοῦτο δὲ ἔλεγε πειράζων αὐτόν,
αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἔμελλε ποιεῖν. Ἀπεκρίθη αὐτῷ
φίλιππος, Διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ ἀρ-
κοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βραχύ τι
λάβῃ. Λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,
ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς σίμωνος πέτρου. ἔστι
παιδάριον ἓν ὧδε ὃ ἔχει πέντε ἄρτους κριθί-
νους, καὶ δύο ὀψάρια, ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς
τοσούτους; εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς, ποιήσατε τοὺς ἀν-
θρώπους ἀναπεσεῖν. ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν
τῷ τόπῳ. ἀνέπεσον οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀρι-
θμὸν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι. ἔλαβε δὲ τοὺς ἄρ-
τους ὁ ἰησοῦς, καὶ εὐχαριστήσας διέδωκε τοῖς
μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις,
ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων ὅσον ἤθελον. ὡς
δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐ-
τοῦ, συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσμα-
τα, ἵνα μή τι ἀπόληται. συνήγαγον οὖν καὶ
ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων ἐκ
τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων, ἃ ἐπερίσσευ-
ν σε τοῖς βεβρωκόσιν.* Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόν-
τες ὃ ἐποίησε σημεῖον ὁ ἰησοῦς, ἔλεγον, ὅτι
οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος
εἰς τὸν κόσμον. ἰησοῦς οὖν γνοὺς, ὅτι μέλ-
λουσιν ἔρχεσθαι, καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν, ἵνα ποι-
να ήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, * ἀνεχώρησε πάλιν
δ εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος. ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο,
κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασ-
σαν, καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον, ἤρχοντο πέ-
ραν τῆς θαλάσσης εἰς καπερναοὺμ, καὶ σκοτία
ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ ἰη-
σοῦς. ἥ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος
διηγείρετο

mare Galilææ quod eſt Tiberiadis, & ſe-
quebatur eũ turba multa, quia uidebãt
eius ſigna, quæ faciebat ſup his qui infir
mabant. Subijt autẽ in montẽ Ieſus. &
ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis. Inſtabat
autẽ paſcha dies feſtus Iudæorum. Cum
ſuſtuliſſet ergo oculos Ieſus, & uidiſſet,
quod multa turba ueniret ad ſe, dicit ad
Philippũ: Vnde emem⁹ panes, ut edant
iſti? Hoc autẽ dicebat tentans eum, ipſe
enĩ ſciebat quid eſſet facturus. Reſpõdit
ei Philippus: Ducentorũ denariorũ pa-
nes nõ ſufficiũt eis, ut unuſquiſq; puſillũ
quippiã accipiat. Dicit ei unus ex diſcipu
lis ipſius, Andreas frater Simonis Petri:
Eſt puer unus hic qui habet quinq; pa-
nes ordeaceos & duos piſces, ſed hæc qd
ſunt inter tam multos? Dixit autẽ Ieſus:
Facite ut homines diſcumbant. Erat aũt
gramẽ multũ in eo loco. Diſcubuerũt er-
go uiri numero fermè quinquies mille.
Accepit autẽ panes Ieſus, cumq; gratias
egiſſet, diſtribuit diſcipulis, diſcipuli uero
diſcumbentibus. Similiter & ex piſcibus
q̃tũ, uolebãt. Vt autẽ impleti ſunt, dicit
diſcipulis ſuis: Colligite quæ ſuperfue-
rũt fragmẽta ne qd pereat. Collegerunt
ergo, & impleuerũt duodecim cophinos
fragmẽtorũ ex quinq; panib⁹ ordeaceis,
quæ ſupfuerãt his qui comederãt. Illi er-
go homines cum uidiſſent qd Ieſus fece
rat ſignũ, dicebant: Hic eſt uere ꝓpheta
ille qui uẽturus eſt in mundũ. Ieſus ergo
cũ cognouiſſet quod uenturi eſſent, ac ra
pturi ipſum ut facerent ipſum regẽ, ſeceſ-
ſit iterũ in montẽ ipſe ſolus. At ubi iam
ueſpera eſſet, deſcenderunt diſcipuli eius
ad mare. & conſcenſa naui, uenerunt tra-
iecto mari ad oppidum Capernaum.
Iamq; tenebræ erant nec uenerat ad eos
Ieſus. Mare autem uento magno flante
intumeſcebat.

διηγείρετο. ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἰκοσι-
πέντε ἢ τριάκοντα, θεωροῦσι τὸν ἰησοῦν πε-
ριπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐγγὺς τοῦ θ
πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν. ὁ δὲ
λέγει αὐτοῖς. ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. ἤθελον
οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως
τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον.
μβ *τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἑστηκὼς πέραν τῆς
Λ θαλάσσης, ἰδὼν ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν
ἐκεῖ, εἰ μὴ ἓν ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλθε τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον, ἀλλὰ μό-
νοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον. ἄλλα δὲ ἦλ-
θε πλοιάρια ἐκ τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου,
ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον, εὐχαριστήσαντος τοῦ
κυρίου. ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος, ὅτι ἰησοῦς
οὐκ ἔστιν ἐκεῖ, οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβη-
σαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὰ πλοιάρια, καὶ ἦλθον εἰς
καπερναοὺμ, ζητοῦντες τὸν ἰησοῦν. καὶ εὑρόν-
τες αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ.
ῥαββεί, πότε ὧδε γέγονας; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς
ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι
ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε.
Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμέ-
νην, ἀλλὰ τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει, τοῦτον γὰρ
ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ θεός. Εἶπον οὖν πρὸς
αὐτόν. τί ποιοῦμεν, ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔρ-
γα τοῦ θεοῦ; Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν
αὐτοῖς, τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύ-
μϛ σητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος.* Εἶπον οὖν αὐ-
δ τῷ. τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ
μδ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ; * οἱ πατέρες ἡ-
ι μῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθώς
ἐστι γεγραμμένον, ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδω-
κεν αὐτοῖς φαγεῖν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰη-
σοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μωσῆς δέ-
δωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ'
ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ
οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ
ἐστιν

intumeſcebat. Cum remigaſſent ergo
fermè ſtadia uigintiquinq; aut triginta,
uident Ieſum ambulantem ſuper mare,
& appropinquantem naui, ac timuerũt.
Ille autem dicit eis: Ego ſum, nolite ti-
mere. Voluerunt ergo recipere eum in
nauim, & illico nauis appulerat terræ ad
quam ibant. Poſtero die turba quæ ſta-
bat trans mare, ut uidit, quod nauicula
alia nõ eſſet ibi, niſi una illa in quam in-
greſſi fuerant diſcipuli eius, & qd nõ in-
troiſſet cũ diſcipulis ſuis Ieſus in nauicu-
lam, ſed ſoli diſcipuli eius abiſſent: Aliæ
uero ſuperuenerũt nauiculæ à Tiberia-
de iuxta locum ubi comederant panem,
poſteaquam gratias egiſſet dominus:
Cum ergo uidiſſet turba, quod Ieſus nõ
eſſet ibi neq; diſcipuli eius, aſcenderunt
& ipſi in nauiculas & uenerunt Caper-
naum, quærentes Ieſum, & cum inueniſ-
ſent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi
quando huc ueniſti? Reſpõdit eis Ieſus,
& dixit: Amen amen dico uobis, quæri-
tis me, non quia uidiſtis ſigna, ſed quia
comediſtis de panibus, & ſaturati eſtis.
Operemini non cibum qui perit, ſed qui
pemanet in uitam æternam, quem filius
hominis dabit uobis, hunc enim pater
conſignauit deus. Dixerunt ergo ad eũ:
Quid facimus, ut operemur opera dei?
Reſpõdit Ieſus, & dixit eis, Hoc eſt opus
dei: ut credatis in eum quem miſit ille.
Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis
ſignum, ut uideamus & credamus tibi?
quid operaris? Patres noſtri manduca-
uerunt manna in deſerto, ſicut ſcriptum
eſt: Panem de cœlo dedit eis ad eden-
dum. Dixit ergo eis Ieſus: Amen amen
dico uobis, nõ Moſes dedit uobis illum
panẽ de cœlo, ſed pater meus dat uobis
panem de cœlo uerum. Panis enim dei
eſt

ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν
διδοὺς τῷ κόσμῳ. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν,
κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον.
με * Εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος
α τῆς ζωῆς, ὁ ἐρχόμενος πρός με οὐ μὴ πεινά-
σῃ, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώ-
ποτε. ἀλλ' εἶπον ὑμῖν, ὅτι καὶ ἑωράκατέ με
μς καὶ οὐ πιστεύετε. * Πᾶν ὃ δίδωσί μοι ὁ πα-
ι τὴρ, πρὸς ἐμὲ ἥξει, καὶ τὸν ἐρχόμενον πρός με,
μζ οὐ μὴ ἐκβάλλω ἔξω. * Ὅτι καταβέβηκα ἐκ
α τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν,
ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. Τοῦτο δέ
ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρὸς,
ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐ-
τοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.
μη * Τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με,
ι ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐ-
τὸν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν
μθ ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. * Ἐγόγγυζον οὖν οἱ
α Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ
ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἔλε-
γον. οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς, ὁ υἱὸς Ἰωσὴφ, οὗ
ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα;
πῶς οὖν λέγει οὗτος, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατα-
ξ βέβηκα. * Ἀπεκρίθη οὖν ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐ-
ι τοῖς. μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων. οὐδεὶς δύ-
ναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμ-
ψας με ἑλκύσῃ αὐτόν. καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν
ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἔστι γεγραμμένον ἐν
τοῖς προφήταις, καὶ ἔσονται πάντες διδα-
κτοὶ τοῦ θεοῦ. Πᾶς οὖν ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ πα-
ξα τρὸς καὶ μαθὼν, ἔρχεται πρός με. * Οὐχ ὅτι τὸν
γ πατέρα τίς ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ.
ξβ οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα. * Ἀμὴν ἀμὴν λέ-
ι γω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνι-
ξγ ον. * Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. * Οἱ πατέ-
α ρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ
ξδ ἀπέθανον, οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος, ὁ ἐκ τοῦ οὐρα-
ι νοῦ καταβαίνων, ἵνα τίς ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ
ξε μὴ ἀποθάνῃ. * Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ
α τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς, ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου
τοῦ ἄρτου

eſt qui de cœlo deſcendit, & dat uitam mundo. Dixerunt ergo ad eum: Domine, ſemper da nobis panem iſtum. Dixit autem eis Ieſus: Ego ſum panis uitæ. Qui uenit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet unquam. Sed dixi uobis, quod etiam uidiſtis me, nec creditis. Omne quod dat mihi pater, ad me ueniet: & eũ qui uenerit ad me non eiicio foras. Quia deſcendi de cœlo: ut faciam non quod ego uolo, ſed quod uult is qui miſit me. Hæc eſt autem uoluntas eius qui miſit me patris, ne quid perdam ex omnibus quæ dedit mihi, ſed reſuſcitem illa in nouiſſimo die. Hæc eſt autem uoluntas eius qui miſit me: ut omnis qui uidet filium, & credit in eum, habeat uitam æternam: & ego ſuſcitabo eum in nouiſſimo die. Murmurabant ergo Iudæi de illo, quod dixiſſet, ego ſum panis ille, qui de cœlo deſcendi. Et dicebant: Nonne hic eſt Ieſus, filius Ioſeph, cuius nos nouimus patrem et matrem? Quomodo ergo dicit hic, de cœlo deſcendi? Reſpondit ergo Ieſus, et dixit eis: Nolite murmurare inter uos. Nemo poteſt uenire ad me, niſi pater qui miſit me, traxerit eum, & ego ſuſcitabo eum in nouiſſimo die. Eſt ſcriptum in prophetis, & erunt omnes docti à deo. Omnis ergo qui audiuit à patre & didicit, uenit ad me, non quod patrem uiderit quiſquam, niſi is qui eſt à deo, hic uidit patrem. Amen amen dico uobis, qui confidit mihi, habet uitam æternam. Ego ſum panis ille uitæ. Patres ueſtri comederunt manna in deſerto, & mortui ſunt. Hic eſt panis ille de cœlo deſcendens, ut ex ipſo edat aliquis, & non moriatur. Ego ſum panis uiuus qui de cœlo deſcendi. Si quis ederit ex hoc pane,

τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ὁ ἄρτος
δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μου ἐστὶν, ἣν ἐγὼ δώ-
ξς σω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. * Ἐμάχοντο
ι οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες. πῶς
δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φα-
γεῖν; Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. Ἀμὴν ἀ-
μὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷ-
μα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. Ὁ τρώγων
μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει
ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐ-
ξζ σχάτῃ ἡμέρᾳ. * Ἡ γὰρ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι
α βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις.
ξη * Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου
α τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. καθὼς
ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν
πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος ζήσε-
ται δι' ἐμέ. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐ-
ρανοῦ καταβὰς, οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέ-
ρες ὑμῶν τὸ μάννα καὶ ἀπέθανον. ὁ τρώγων
τοῦτον τὸν ἄρτον, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. ταῦτα
εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν Καπερνα-
ούμ. Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθη-
τῶν αὐτοῦ εἶπον· σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λό-
γος, τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; Εἰδὼς δὲ ὁ
Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ, ὅτι γογγύζουσι περὶ τούτου
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς. τοῦτο ὑμᾶς
ξθ σκανδαλίζει; * Ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ
α ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον;
ο * Τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφε-
δ λεῖ οὐδέν. * Τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν,
οα πνεῦμά ἐστι καὶ ζωή ἐστιν, ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν
ι τινὲς οἳ οὐ πιστεύουσιν. * Ἤδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς
οβ ὁ Ἰησοῦς, τινές εἰσιν οἱ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς
δ ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτόν. * Καὶ ἔλεγε. διὰ
ογ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν
ι πρός με, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πα-
τρός μου. Ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μα-
θητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκ ἔτι μετ'
αὐτοῦ περιεπάτουν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τοῖς
δώδεκα. μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν;
Ἀπεκρίθη

pane, uiuet in æternũ. Et panis quẽ ego dabo, caro mea eſt, quam ego dabo pro mundi uita. Decertabant ergo Iudæi inter ſe, dicentes: Quomodo poteſt hic nobis carnem illã ſuã dare ad edendũ? Dixit ergo eis Ieſus: Amen amen dico uobis, niſi ederitis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habetis uitam in uobis. Qui edit meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet uitã æternam: & ego ſuſcitabo eum in nouiſſimo die. Caro enim mea uere eſt cibus, & ſanguis meus uere eſt potus. Qui edit meã carnem, & bibit meum ſanguinẽ, in me manet, & ego in illo. Sicut miſit me uiuens pater, & ego uiuo propter patrem: ita & qui ederit me, uiuet ipſe quoq; propter me. Hic eſt panis ille, qui de cœlo deſcendit: nõ ſicut comederũt patres ueſtri manna, & mortui ſunt: qui ederit hũc panẽ, uiuet in æternũ. Hæc dixit in ſynagoga docens in Capernaum. Multi ergo his auditis ex diſcipulis eius dixerũt: Durus eſt hic ſermo: quis poteſt eum audire? Sciẽs autem Ieſus apud ſemetipſum, quod murmurarent de hoc diſcipuli ipſius, dixit eis: Hoc uos offendit? Quid igitur ſi uideritis filium hominis aſcendentem eò ubi erat prius? Spiritus eſt qui uiuificat, caro non prodeſt quicquàm. Verba quæ ego loquor uobis, ſpiritus & uita ſunt. Sed ſunt quidam ex uobis, qui non credunt. Nouerat enim ab initio Ieſus, qui eſſent non credentes, & quis proditurus eſſet ipſum. Et dicebat: Propterea dixi uobis, quod nemo poteſt uenire ad me, niſi fuerit ei datum à patre meo. Ex eo tempore multi diſcipulorum eius deſciuerunt eo relicto, nec amplius cum illo ambulabant. Dixit ergo Ieſus ad duodecim: Num & uos uultis abire?

s Reſpondit

οδ * Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ σίμων πέτρος. κύριε,
ι πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰω-
νίου ἔχεις, καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώ-
οε καμεν, ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶν-
τος. * Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. οὐκ ἐγὼ ὑ-
ι μᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην, καὶ ἐξ ὑμῶν
εἷς διάβολός ἐστιν; ἔλεγε δὲ τὸν ἰούδαν σίμω-
νος ἰσκαριώτην, οὗτος γὰρ ἤμελλεν αὐτὸν
παραδιδόναι, εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα.

Καὶ περιεπάτει ὁ ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ
γαλιλαίᾳ, οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ περι-
πατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι ἀπο-
κτεῖναι. Ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων
ἡ σκηνοπηγία. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελ-
φοὶ αὐτοῦ, μετάβηθι ἐντεῦθεν, καὶ ὕπαγε εἰς
τὴν ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρή-
σωσι τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς. οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυ-
πτῷ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ εἶ-
ναι. εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ
κόσμῳ. οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον
εἰς αὐτόν. λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. Ὁ καιρὸς
ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν, ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτε-
ρος πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος. οὐ δύναται ὁ
κόσμος μισεῖν ὑμᾶς, ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ
μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονη-
ρά ἐστιν. ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν ταύ-
την. ἐγὼ οὔπω ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύ-
την, ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πεπλήρωται.
ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, ἔμεινεν ἐν τῇ γαλι-
λαίᾳ. Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε
καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτήν, οὐ φανερῶς, ἀλλ'
ὡς ἐν κρυπτῷ. οἱ οὖν ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν
ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ ἔλεγον. ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; καὶ
γογγυσμὸς πολὺς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς ὄ-
χλοις. οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἀγαθός ἐστιν, ἄλ-
λοι δὲ ἔλεγον, οὔ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον.
οὐδεὶς μέντοι παρρησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ διὰ
τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων. Ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς με-
σούσης, ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδα-
σκε, καὶ ἐθαύμαζον οἱ ἰουδαῖοι, λέγοντες· πῶς
οὗτος γράμματα οἶδε μὴ μεμαθηκώς; ἀπε-
κρίθη

Respondit ergo ei Simon Petrus: Do-
mine, ad quem ibimus? uerba uitæ æter-
næ habes, & nos credimus & cognoui-
mus, quod tu es Christus filius dei uiui.
Respondit ei Iesus: Nonne ego uos duo-
decim elegi, & ex uobis unus diabolus
est? dicebat autem de Iuda Simonis
Iscariota. Hic enim erat proditurus eum,
cum esset unus ex duodecim.

VII Versabatur Iesus post hæc in Galilæa,
non enim uolebat in Iudæa uersari, quia
quærebant eum Iudæi interficere. Erat
autem in propinquo dies festus Iudæorum
Scenopegia. Dixerunt igitur ad eum fra-
tres eius: Transi hinc, & uade in Iudæam,
ut & discipuli tui uideant opera tua quæ
facis. Nemo quippe in occulto facit ali-
quid, & quærit ipse palam esse. Si hæc fa-
cis, declara teipsum mundo. Nam ne fra-
tres quidem eius credebant in eum. Dicit
ergo eis Iesus: Tempus meum nondum adest,
tempus autem uestrum semper est paratum. Non
potest mundus odisse uos, me autem odit:
quia ego testimonium fero de illo, quod ope-
ra eius mala sint. Vos ascendite ad diem
festum hunc. Ego nondum ascendo ad fe-
stum hoc, quia meum tempus nondum
impletum est. Hæc autem cum dixisset illis,
mansit in Galilæa. Vt autem ascenderunt
fratres eius, tunc & ipse ascendit ad festum
non manifeste, sed uelut in occulto. Iudæi
ergo quærebant eum in festo, & dicebant:
Vbi est ille? Et murmur multum erat in
turbis de eo. Quidam enim dicebant, bo-
nus est: alij autem dicebant, non, sed sedu-
cit turbam. Nemo tamen palam loque-
batur de illo propter metum Iudæorum.
Cum autem iam dimidium festi peractum
esset, ascendit Iesus in templum, ac doce-
bat. Et mirabantur Iudæi, dicentes: Quo-
modo hic literas scit, cum non didicerit? Re-
spondit

κρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν. Ἡ ἐμὴ διδα-
χὴ οὐκ ἔστιν ἐμή, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με.
ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσε-
ται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ
ἐστίν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ. Ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λα-
λῶν, τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ. Ὁ δὲ ζητῶν
τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτόν, οὗτος ἀ-
ληθής ἐστι, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. οὐ
μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον, καὶ οὐδεὶς
ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον; τί με ζητεῖτε ἀπο-
κτεῖναι; Ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος, καὶ εἶπε. Δαι-
μόνιον ἔχεις, τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι; Ἀπε-
κρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. Ἓν ἔργον
ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζετε. Διὰ τοῦτο μω-
σῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομήν, οὐχ ὅτι
ἐκ τοῦ μωσέως ἐστίν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων,
καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον. εἰ
περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββά-
τῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος μωσέως, ἐμοὶ χολᾶ-
τε, ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαβ-
βάτῳ; Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαί-
αν κρίσιν κρίνατε. Ἔλεγον οὖν τινὲς ἐκ τῶν
ἱεροσολυμιτῶν, οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν
ἀποκτεῖναι; καὶ ἴδε παρρησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐ-
δὲν αὐτῷ λέγουσι. μή ποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν
οἱ ἄρχοντες, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ χριστός;
Ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. Ὁ δὲ
χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πό-
ος θεν ἐστίν. * Ἔκραξεν οὖν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ
γ ἱερῷ διδάσκων, καὶ λέγων, καί με οἴδατε,
καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί. καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ
ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με,
ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν, ὅτι
οζ παρ' αὐτοῦ εἰμι, κἀκεῖνός με ἀπέστειλεν. * Ἐζή-
α τουν οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν
ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα
οη αὐτοῦ. * Πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς αὐ-
ι τόν, καὶ ἔλεγον, ὅτι ὁ χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μή-
τι πλείονα σημεῖα τούτων ποιήσει ὧν οὗτος
οθ ἐποίησεν; ἤκουσαν οἱ φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογ-
α γύζοντος περὶ αὐτοῦ ταῦτα, * καὶ ἀπέστειλαν
οἱ φαρισαῖοι

spondit eis Iesus, & dixit: Mea doctrina
non est mea, sed eius qui misit me. Si quis
uoluerit uoluntati eius obtemperare, co-
gnoscet de doctrina, utrum ex deo sit, an
ego à meipso loquar. Qui à semetipso lo-
quitur, gloriam propriam quærit. Qui autem
quærit gloriam eius qui misit ipsum, hic ue-
rax est, & iniusticia in illo non est. Nonne
Moses dedit uobis legem, & tamen nemo
ex uobis factis præstat legem? Quid me
quæritis interficere? Respondit turba, & di-
xit: Dæmonium habes, Quis te quærit in-
terficere? Respondit Iesus, & dixit eis:
Vnum opus feci, & omnes miramini. Pro-
pterea Moses dedit uobis circuncisionem:
non quia ex Mose sit, sed quia ex patribus.
Et tamen in sabbato circunciditis hominem.
Si circuncisionem accipit homo in sabbato
ut non soluatur lex Mosi, mihi indigna-
mini, quod totum hominem sanum fe-
cerim in sabbato? Nolite iudicare secun-
dum aspectum, sed iusto iudicio iudica-
te. Dicebant ergo quidam ex Hierosoly-
mitanis: Nonne hic est quem quærunt in-
terficere? Atqui ecce palam loquitur, & ni-
hil ei dicunt. Num uere cognouerunt prin-
cipes hunc esse uere Christum? Sed hunc
nouimus unde sit, Christus autem cum
uenerit, nemo scit unde sit. Clamabat er-
go Iesus in templo docens, ac dicens: Et
me nostis, & unde sim nostis, & à meipso
non ueni, sed est uerax qui misit me: quem
uos non nouistis. Ego uero noui eum,
quia ab ipso sum, & ille me misit. Quære-
bant ergo eum apprehendere, & nemo mi-
sit in illum manus, quia nondum uene-
rat hora eius. De turba autem multi cre-
diderunt in eum, & dicebant: Christus
cum uenerit, num signa plura ædet his
quæ hic ædidit? Audierunt pharisæi tur-
bam murmurantem de illo hæc, & miserunt

οἱ φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ὑπηρέτας, ἵνα
π πιάσωσιν αὐτόν. * Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς,
ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ ὑπά-
πα γω πρὸς τὸν πέμψαντά με. * ζητήσετέ με
καὶ οὐχ εὑρήσετε, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ὑμεῖς
οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. Εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς
ἑαυτούς. ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι, ὅτι ἡ-
μεῖς οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν; μὴ εἰς τὴν δια-
σπορὰν τῶν ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι, καὶ δι-
δάσκειν τοὺς ἕλληνας; τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος
ὃν εἶπε, ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε, καὶ ὅ-
που εἰμὶ ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν; Ἐν
δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς, εἱ-
στήκει ὁ ἰησοῦς καὶ ἔκραξε, λέγων. ἐάν τις δι-
ψᾷ, ἐρχέσθω πρός με καὶ πινέτω. ὁ πιστεύων
εἰς ἐμὲ καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ
τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος.
τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ πνεύματος, οὗ ἔμελλον
λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν. οὔπω
γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον, ὅτι ὁ ἰησοῦς οὐδέ-
ϖε πω ἐδοξάσθη. * πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου
3 ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἔλεγον. οὗτός ἐστιν
ἀληθῶς προφήτης. ἄλλοι ἔλεγον, οὗτός ἐστιν
ϖγ ὁ χριστός. * Ἄλλοι δὲ ἔλεγον, μὴ γὰρ ἐκ τῆς
3 γαλιλαίας ὁ χριστὸς ἔρχεται; οὐχὶ ἡ γραφὴ
εἶπεν, ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος δαβίδ, καὶ ἀπὸ
βηθλεὲμ τῆς κώμης, ὅπου ἦν δαβίδ, ὁ χριστὸς
ϖδ ἔρχεται; * σχίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένε-
ι το δι' αὐτόν. * τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιά-
πε σαι αὐτόν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν
τὰς χεῖρας. * Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς
ϖς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ φαρισαίους, καὶ εἶπον
ι αὐτοῖς ἐκεῖνοι. διὰ τί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν;
Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται. οὐδέποτε οὕτως
ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρω-
πος. Ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ φαρισαῖ-
οι. μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε; μή τις ἐκ τῶν
ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν, ἢ ἐκ τῶν
φαρισαίων; Ἀλλ' ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ
γινώσκων τὸν νόμον, ἐπικατάρατοί εἰσι.
Λέγει νικόδημος πρὸς αὐτούς, ὁ ἐλθὼν νυ-
κτὸς,

pharisæi ac pricipes sacerdotũ ministros ut apphenderẽt eũ. Dixit ergo eis Iesus: Adhuc pusillũ tẽporis uobiscũ sũ, & abeo ad eũ qui me misit. Quæretis me, nec inuenietis: & ubi ego sum, eò uos nõ potestis uenire. Dixerunt ergo Iudæi inter sese: Quò hic iturus est, ꝙ nos nõ inueniemus eũ. Nũ in dispersionẽ gentiũ itur⁹ est, & doctur⁹ gẽtes? Quis est hic sermo, quem dixit, quæretis me, & non inuenietis: & ubi ego sum, eò uos non potestis uenire? In nouissimo autem die magno festi stabat Iesus & clamabat, dicens: Si quis sitit, ueniat ad me & bibat. Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de uentre eius fluent aquæ uiuæ. Hoc autẽ dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in ipsum. Nondum enim erat spiritus sanctus, quia Iesus nondum erat glorificatus. Multi ergo de turba cum audissent hunc sermonem, dicebant: Hic est uere propheta. Alij dicebant: Hic est uere propheta. Alij dicebant: Hic est Christus. Quidam autẽ dicebant: Num à Galilæa ueniet Christus? Nonne scriptura dicit, quod ex semine Dauid, & de Bethleem castello, ubi erat Dauid, ueniet Christus? Dissensio itaque orta est in turba propter eum. Quidam autem ex ipsis uolebant apprehendere eum, sed nemo iniecit in eum manus. Venerunt ergo ministri ad pontifices & pharisæos, & dixerunt eis illi: Quare non adduxistis illum? Responderunt ministri: Nunquàm sic locutus est homo, sicut hic homo. Responderunt ergo eis pharisæi: Num & uos seducti estis? Nunquis ex pricipibus credidit in eũ, aut ex pharisæis? Sed turba hæc quæ nõ nouit legẽ, execrabiles sunt. Dicit Nicodemus ad eos, is qui uenerat ad eum no-
cte,

κτὸς πρὸς αὐτόν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν. μὴ ὁ νόμος
ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ'
αὐτοῦ πρότερον, καὶ γνῷ τί ποιεῖ; Ἀπεκρίθη-
σαν, καὶ εἶπον αὐτῷ. μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς γαλι-
λαίας εἶ; ἐρεύνησον καὶ ἴδε, ὅτι προφήτης ἐκ τῆς
γαλιλαίας οὐκ ἐγήγερται. καὶ ἐπορεύθη ἕκα-
στος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν,
ὄρθρου δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερόν, καὶ πᾶς
ὁ λαὸς ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ καθίσας ἐδίδα-
σκεν αὐτούς. φέρουσι δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ
φαρισαῖοι πρὸς αὐτὸν γυναῖκα ἐν μοιχείᾳ
καταληφθεῖσαν, καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ, λέ-
γουσιν αὐτῷ. Διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ κατε-
λήφθη ἐπ' αὐτοφώρῳ μοιχευομένη. ἐν δὲ τῷ
νόμῳ μωσῆς ἡμῖν ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας
λιθοβολεῖσθαι. σὺ οὖν τί λέγεις; τοῦτο δὲ ἔλε-
γον πειράζοντες αὐτόν, ἵνα ἔχωσι κατηγο-
ρεῖν αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἰησοῦς κατακύψας, τῷ δα-
κτύλῳ κατέγραφεν εἰς τὴν γῆν. ὡς δὲ ἐπέ-
μενον ἐρωτῶντες αὐτόν, καὶ ἀνακύψας, εἶπε
πρὸς αὐτούς. Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος
τὸν λίθον ἐπ' αὐτὴν βαλλέτω. καὶ πάλιν κα-
τακύψας ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν. οἱ δὲ ἀκούον-
τες ἐξήρχοντο εἷς καθεῖς, ἀρξάμενοι ἀπὸ
τῶν πρεσβυτέρων, καὶ κατελείφθη μόνος ὁ
ἰησοῦς, καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ ἑστῶσα. Ἀνακύ-
ψας δὲ ὁ ἰησοῦς, καὶ μηδένα θεασάμενος πλὴν
τῆς γυναικός, εἶπεν αὐτῇ. ἡ γυνή, ποῦ εἰ-
σιν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί σου; οὐδείς σε κατέ-
κρινεν; Ἡ δὲ εἶπεν, οὐδείς κύριε. Εἶπε δὲ ὁ ἰη-
σοῦς, οὐδὲ ἐγώ σε κατακρίνω. Πορεύου καὶ μη-
κέτι ἁμάρτανε. Πάλιν οὖν ὁ ἰησοῦς αὐτοῖς
ἐλάλησε, λέγων, ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κό-
σμου. Ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ
ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς. Εἶπον
οὖν αὐτῷ οἱ φαρισαῖοι. σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυ-
ρεῖς, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής. Ἀπεκρί-
θη ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ
περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου, ὅτι οἶ-
δα πόθεν ἦλθον, καὶ ποῦ ὑπάγω. ὑμεῖς δὲ οὐκ
οἴδατε

cte, qui unus erat de numero eorũ: Nũ lex nostra iudicat hominẽ, nisi prius audierit ab ipso, & cognouerit quid faciat? Responderũt, & dixerunt ei: Num & tu Galilæus es? Scrutare & uide, ꝙ à Galilæa propheta nõ surrexerit. Et profectus est unusquisq; in domum suam.

VIII

Iesus aũt perrexit in montẽ oliuarũ: & diluculo iterũ uenit in templum, cunctusq; populus uenit ad eum, & sedens docebat eos. Adducũt autem ad eum scribæ & pharisæi mulierem in adulterio deprehensam, & cũ statuissent eã in medio, dicunt ei: Magister, hæc mulier deprehensa est in ipso adulterio. In lege autem Moses præcepit nobis ut huiusmodi lapidarent. Tu ergo quid dicis? Hoc autem dicebant, tentantes eũ, ut possent accusare eum. Iesus autẽ inclinans se deorsum, digito scribebat in terra. Cum ergo perseuerarent interrogare, erexit se, & dixit eis: Qui uestrũ immunis est à peccato, primus in illam lapidẽ iaciat. Et iterũ se inclinans scribebat in terra. Audientes autẽ hæc singulatim alius post aliũ exibant, initio facto à senioribus, & relictus est solus Iesus, ac mulier in medio stans. Cum aũt erexisset se Iesus, & neminẽ uideret præter mulierẽ, dixit ei: Mulier, ubi sunt illi tui accusatores? Nemo te cõdẽnauit? Quæ dixit: Nemo dñe. Dixit autem Iesus: Nec ego te cõdẽno. Vade, & posthac ne peccaueris. Iterũ ergo Iesus locut⁹ est eis, dicẽs: Ego sum lux mũdi. Qui sequitur me, nõ ambulabit in tenebris, sed habebit lumẽ uitæ. Dixerũt ergo ei pharisæi: Tu de teipso testificaris, testimonium tuũ nõ est uerũ. Respõdit Iesus & dixit eis: Et si ego testimoniũ perhibeã de meipso, uerũ est testimoniũ meum, quia scio unde ueni, & quò uado: uos autem

nescitis

οἴδατε πόθεν ἔρχομαι, καὶ ποῦ ὑπάγω.
ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, ἐγὼ οὐ κρίνω
οὐδένα, καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ
ἀληθής ἐστιν. ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγὼ
καὶ ὁ πέμψας με πατήρ. καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ
τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο ἀνθρώ-
πων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν. ἐγώ εἰμι ὁ
μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ
ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ. ἔλεγον οὖν αὐ-
πζ τῷ. ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου; * Ἀπεκρίθη
γ Ἰησοῦς. οὔτε ἐμὲ οἴδατε, οὔτε τὸν πατέρα
μου. εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ᾔδειτε
πκ ἄν. * ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς
α ἐν τῷ γαζοφυλακείῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱε-
ρῷ. καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν, ὅτι οὔπω ἐληλύ-
πθ θει ἡ ὥρα αὐτοῦ. * εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς, ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν
τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε. ὅπου ἐγὼ ὑ-
πάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. ἔλεγον οὖν
οἱ Ἰουδαῖοι, μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει,
ὅτι ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλ-
θεῖν; καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐ-
στέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί. ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου
τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τού-
του. εἶπον οὖν ὑμῖν, ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς
ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε, ὅτι
ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑ-
μῶν. ἔλεγον οὖν αὐτῷ. σὺ τίς εἶ; καὶ εἶπεν
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ
ὑμῖν. πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρί-
νειν, ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστι. κἀγὼ ἃ
ἤκουσα παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κό-
σμον. οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς
ἔλεγεν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅταν ὑψώ-
σητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε,
ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ
καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ πατήρ μου, ταῦτα λα-
λῶ. καὶ ὁ πέμψας με μετ' ἐμοῦ ἐστιν. οὐκ ἀφῆ-
κέ με μόνον ὁ πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐ-
τῷ ποιῶ πάντοτε. ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος
πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. ἔλεγεν οὖν ὁ
Ἰησοῦς

nescitis unde uenio, & quò uado. Vos secundum carnem iudicatis, ego non iudico quenquam: porrò & si iudicem ego iudicium meum uerū est, quia solus non sum, sed ego & qui misit me pater. Quin & in lege uestra scriptum est, quod duorum hominum testimonium uerum est. Ego sum qui testimonium fero de meipso, & testimoniū fert de me qui misit me pater. Dicebant ergo ei: Vbi est pater tuus? Respondit Iesus, Neque me nostis: neque patrem meum. Si me nouissetis, & patrem meum nouissetis. Hæc uerba locutus est Iesus in gazophylacio, docens in templo. Et nemo apprehēdit eū, quia nondum uenerat hora eius. Dixit ergo iterum eis Iesus: Ego uado & quæretis me, & in peccato uestro moriemini, quò ego uado uos non potestis uenire. Dicebant ergo Iudæi: Num interficiet semetipsum, quia dicit: quò ego uado, uos non potestis uenire? Et dicebat eis: Vos ab infernis estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo. Dixi ergo uobis, quod moriemini in peccatis uestris. Si enim nō credideritis, quod ego sum moriemini in peccatis uestris. Dicebāt ergo ei: Tu quis es? Et dicit eis Iesus: In primis quod & loquor uobis. Multa habeo quæ de uobis loquar ac iudicē, sed qui me misit, uerax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mūdo. Nō cognouerūt quod de patre eis locutus esset. Dixit ergo eis Iesus: Cū exaltaueritis filiū hominis, tūc cognoscetis quod ego sum, & quod ex meipso facio nihil: sed ita ut docuit me pater, hæc loquor. Et qui me misit, mecū est. Nō reliquit me solū pater, quia ego quæ placita sunt ei, facio semp. Hæc illo loquēte multi crediderunt in eū. Dicebat ergo
Iesus

Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰου-
δαίους. ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ
ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστέ, καὶ γνώσεσθε
τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς.
ἀπεκρίθησαν αὐτῷ. σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν,
καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε, πῶς σὺ
λέγεις, ὅτι ἐλεύθεροι γενήσεσθε; ἀπεκρίθη αὐ-
τοῖς ὁ Ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι
πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς
ἁμαρτίας. ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ
εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. ἐὰν
οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι
ἐστέ. οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε, ἀλλὰ ζη-
τεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς
οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν. ἐγὼ ὃ ἑώρακα παρὰ τῷ
πατρί μου, λαλῶ, καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ ἑωράκατε
παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν, ποιεῖτε. ἀπεκρίθησαν
καὶ εἶπον αὐτῷ. ὁ πατὴρ ὑμῶν Ἀβραάμ ἐστι.
λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραὰμ
ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε. νῦν δὲ ζη-
τεῖτέ με ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον, ὃς τὴν ἀλή-
θειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ θε-
οῦ. τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν. ὑμεῖς ποιεῖ-
τε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. εἶπον οὖν αὐ-
τῷ. ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα, ἕνα
πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν. εἶπεν αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς. εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε
ἂν ἐμέ. ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ
ἥκω. οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλὰ
ἐκεῖνός με ἀπέστειλε. διὰ τί τὴν λαλιὰν
τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀ-
κούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν. ὑμεῖς ἐκ πατρὸς
τοῦ διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ
πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀν-
θρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀλη-
θείᾳ οὐχ ἕστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν
αὐτῷ. ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδί-
ων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστί, καὶ ὁ πατὴρ αὐ-
τοῦ. ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πι-
στεύετέ μοι. τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁ-
μαρτίας; εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς
οὐ

Iesus ad eos qui crediderāt ipsi Iudæos: Si uos manseritis in sermone meo, uere discipuli mei estis: & cognoscetis ueritatem, & ueritas liberos reddet uos. Respōderunt ei: Semen Abrahæ sumus, neq; cuiquam seruiuimus unquam, quomodo tu dicis, liberi reddemini? Respondit eis Iesus: Amen amen dico uobis, quod omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. Seruus autem non manet in domo in æternum, filius manet in æternum. Si ergo uos filius liberos reddiderit, uere liberi estis. Scio quod semē Abrahæ estis. Sed quæritis me interficere, quia sermo meus non habet locum in uobis. Ego quod uidi apud patrem meum, loquor: & uos quod uidistis apud patrem uestrum, facitis. Responderunt & dixerunt ei: Pater noster Abraham est. Dicit eis Iesus: Si filij Abrahæ essetis, opa Abrahæ faceretis. Nunc autem quæritis me interficere hominem, qui ueritatem uobis locutus sum, quam audiui à deo. hoc Abraham nō fecit. Vos facitis opera patris uestri. Dixerunt itaque ei: Nos ē stupro non sumus nati. Vnum patrem habemus deum. Dixit eis Iesus: Si deus pater uester esset, diligeretis utiq; me. Ego enim ex deo processi & ueni. Neq; enim à meipso ueni, sed ille me misit. Quare loquelam meam non agnoscitis? quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis, & desiderijs patris uestri uultis obsequi. Ille homicida erat ab initio, & in ueritate non stetit, quia non est ueritas in eo. Cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur: quia mendax est, atq; eius rei pater. Ego autem quia ueritatem dico, non creditis mihi. Quis ex uobis arguit me de peccato? Porrò si ueritatem dico, quare uos

οὐ πιστεύετέ μοι; ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει. διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ. ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ· οὐ καλῶς λέγομεν ὑμεῖς, ὅτι σαμαρείτης εἶ σὺ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις; ἀπεκρίθη ἰησοῦς. ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἠτιμάσατέ με, ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου. ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι. νῦν ἐγνώκαμεν, ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. ἀβραὰμ ἀπέθανε, καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις, ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσεται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα. μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανε; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον. τίνα σεαυτὸν σὺ ποιεῖς; ἀπεκρίθη ἰησοῦς. ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτὸν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν. ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε, ὅτι θεὸς ὑμῶν ἐστι, καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν, καὶ ἐὰν εἴπω, ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν ψεύστης, ἀλλ' οἶδα αὐτὸν, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ. ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη. εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν. πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ ἀβραὰμ ἑώρακας; εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγώ εἰμι. ἦραν οὖν λίθους, ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν. ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ.

Καὶ παράγων ὁ ἰησοῦς, εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες. ῥαββεί, τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς. οὔτε οὗτος ἥμαρτεν, οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ. ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρα

ἐστίν.

non creditis mihi? Qui ex deo est, uerba dei audit. Propterea uos non auditis, quia ex deo nō estis. Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Nónne bene dicimus nos, ꝙ Samaritanus es tu, & dæmoniū habes? Respondit Iesus: Ego dæmoniū non habeo, sed cohonesto patrē meū, & uos ignominia affecistis me. Ego autem non quæro gloriā meam: est qui quærat & iudicet. Amen amē dico uobis, si quis sermonē meū seruauerit, mortē nō uidebit in æternum. Dixerūt ergo illi Iudæi: Nunc cognouimus ꝙ dæmoniū habes. Abrahā mortuus est & ꝓphetæ, & tu dicis: si quis sermonē meū seruauerit, nō gustabit mortē in æternū. Nunquid tu maior es patre nostro Abrahā, qui mortuus est? Et prophetæ mortui sunt. Quem teipsum tu facis? Respōdit Iesus: Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Est pater meus qui glorificat mē, quem uos dicitis deū uestrū esse, & tamē nō cognouistis eum, ego aūt noui eū. Et si dixero, ꝙ nō nouerim eū, ero similis uestri mēdax. Sed noui eū, & sermonē eius seruo. Abrahā pater uester exultauit ut uideret diē meū, & uidit atq; gauisus est. Dixerūt ergo Iudæi ad eū: Quinquáginta annos nondū habes, & Abraham uidisti? Dixit eis Iesus: Amen amē dico uobis, anteq̄ Abraham nasceret, ego sum. Tollebant ergo lapides, ut iacerēt in eū, Iesus aūt abscondit se, & exiuit è tēplo.

IX Et præteriens Iesus uidit hominem cæcum à natiuitate, & interrogauerunt eum discipuli eius, dicentes: Rabbi, quis peccauit, hic an parētes eius, ut cæcus nasceretur? Respondit Iesus: Neq; hic peccauit, neq; parentes eius, sed ut manifestentur opera dei in illo. Me oportet operari opera eius qui misit me donec dies

est

ἐστίν· ἔρχεται νὺξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου. ταῦτα εἰπὼν, ἔπτυσε χαμαὶ καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ὕπαγε, νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ σιλωάμ, ὃ ἑρμηνεύεται ἀπεσταλμένος. ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθε βλέπων. οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον, ὅτι πτωχὸς ἦν, ἔλεγον. οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος, καὶ προσαιτῶν; ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιν. ἄλλοι δὲ, ὅτι ὅμοιος αὐτῷ ἐστιν. ἐκεῖνος ἔλεγεν, ὅτι ἐγώ εἰμι. ἔλεγον οὖν αὐτῷ. πῶς ἀνεῴχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν. ἄνθρωπος λεγόμενος ἰησοῦς, πηλὸν ἐποίησε, καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ εἶπέ μοι. ὕπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ σιλωάμ, καὶ νίψαι. ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα. εἶπον οὖν αὐτῷ. ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; λέγει. οὐκ οἶδα. ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς φαρισαίους τόν ποτε τυφλόν. ἦν δὲ σάββατον, ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ φαρισαῖοι, πῶς ἀνέβλεψεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. πηλὸν ἐπέθηκέ μοι ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐνιψάμην καὶ βλέπω. ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν φαρισαίων τινές. οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι δὲ ἔλεγον. πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς. λέγουσι τῷ τυφλῷ πάλιν. σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι προφήτης ἐστίν. οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος· καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς, λέγοντες. οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε, ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν ἄρτι βλέπει; ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ

καὶ

est. Venit nox quando nemo potest operari. Quamdiu fuero in mundo, lux sum mundi. Hoc cum dixisset, expuit in terram: & fecit lutum ex sputo, & illeuit lutum super oculos cæci, & dixit ei: Vade, laua in piscina Siloæ, quod si interpreteris, sonat missus. Abiīt ergo & lauit, & uenit uidens. Itaque uicini & qui uiderant eum prius, quod mendicus esset, dicebant: Nónne hic est qui sedebat, & mendicabat? Aliī dicebant, hic est: aliī rursus, similis est ei. Ille dicebat ego sum. Dicebant ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit ille, & dixit: Ille homo qui dicitur Iesus lutum fecit, & inunxit oculos meos, & dixit mihi: Vade ad piscinam Siloæ, & laua. Vt autem abiī ac laui, uisum recepi. Dixerunt ergo ei: Vbi est ille? Ait, nescio. Adducunt ad pharisæos eum qui dudum cæcus fuerat. Erat autem sabbatum cum lutum faceret Iesus, & aperiret oculos eius. Iterum ergo interrogabant eum & pharisæi, quomodo uisum recepisset. Ille autem dixit eis: Lutum mihi imposuit super oculos, & laui & uideo. Dicebant ergo ex pharisæis quidam: Non est hic homo à deo, quia sabbatum non obseruat. Aliī autem dicebant: Quomodo potest homo peccator hæc signa ædere? Et dissensio erat inter eos. Dicūt cæco iterū: Tu quid dicis de illo, quia aperuit tibi oculos tuos? Ille autem dixit: Propheta est. Non crediderunt ergo Iudæi de illo, quod cæcus fuisset, & uisum recepisset, donec uocauerunt parentes eius, qui uisum receperat, & interrogauerunt eos, dicentes: Hic est filius uester, quem uos dicitis cæcum natum esse? Quomodo ergo nunc uidet? Responderunt ei parentes eius,

&

καὶ εἶπον. οἴδαμεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡ-
μῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη, πῶς δὲ νῦν
βλέπει, οὐκ οἴδαμεν, ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς
ὀφθαλμούς, ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν, αὐτὸς ἡλικί-
αν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε, αὐτὸς περὶ αὐτοῦ λα-
λήσει. ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφο-
βοῦντο τοὺς ἰουδαίους. ἤδη γὰρ συνετέθειντο
οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ χρι-
στόν, ἀποσυνάγωγος γένηται. διὰ τοῦτο οἱ γο-
νεῖς αὐτοῦ εἶπον, ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρω-
τήσατε. ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρω-
πον, ὃς ἦν τυφλός, καὶ εἶπον αὐτῷ. δὸς δό-
ξαν τῷ θεῷ. ἡμεῖς οἴδαμεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος
οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν. ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖ-
νος, καὶ εἶπεν. εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν οὐκ οἶδα. ἓν
οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὤν, ἄρτι βλέπω. εἶπον οὖν
αὐτῷ πάλιν. τί ἐποίησέ σοι, πῶς ἤνοιξέ σου
τοὺς ὀφθαλμούς; ἀπεκρίθη αὐτοῖς, εἶπον ὑ-
μῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε, τί πάλιν θέλετε
ἀκούειν; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ
γενέσθαι; ἐλοιδόρησαν οὖν αὐτόν, καὶ εἶπον,
σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου, ἡμεῖς δὲ τοῦ μωσέως
ἐσμὲν μαθηταί, ἡμεῖς οἴδαμεν, ὅτι μωσῇ
ἐλάλησεν ὁ θεός, τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πό-
θεν ἐστίν. ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος, καὶ εἶπεν
αὐτοῖς. ἐν γὰρ τούτῳ τὸ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι
ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστί, καὶ ἀνέῳξέ μου
τοὺς ὀφθαλμούς. οἴδαμεν δέ, ὅτι ἁμαρτω-
λῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει. ἀλλ᾽ ἐάν τις θεοσεβὴς
ᾖ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει.
ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη, ὅτι ἤνοιξέ τις
ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου. εἰ μὴ ἦν
οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐ-
δέν. ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ἐν ἁμαρ-
τίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις
ἡμᾶς; καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω. ἤκουσεν ὁ ἰη-
σοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὑρὼν αὐ-
τὸν εἶπεν αὐτῷ, σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ
θεοῦ; ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε, καὶ τίς
ἐστι κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν. εἶπε δὲ αὐ-
τῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἑώρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν
μετὰ σοῦ

& dixerũt: Scimus quod hic eſt filius no-
ſter, & quod cæcus natus eſt, quomodo
autẽ nunc uideat, neſcimus: aut quis eius
aperuerit oculos, nos neſcimus. Ipſe æta-
tem habet, ipſum interrogate, ipſe de ſe
loquetur. Hæc dixerunt parentes eiꝰ, quod
timerent Iudæos. Iam enim conſpiraue-
rant Iudæi, ut ſi quis eũ confiteretur eſſe
Chriſtũ, è ſynagoga eijceretur. Propter
ea parẽtes eiꝰ dixerũt, ætatẽ habet, ipſum
interrogate. Vocauerũt ergo rurſum ho
minem, qui fuerat cæcus, & dixerunt ei:
Da gloriam deo. Nos ſcimus, quod hic
homo peccator eſt. Reſpondit ergo ille,
& dixit: An peccator ſit, neſcio, unũ ſcio,
quod cæcus cum fuerim, nunc uideam.
Dixerunt ergo illi iterũ: Quid fecit tibi?
Quomodo apuit tibi oculos? Reſpõdit
eis: Dixi uobis iam, nec audiſtis: Cur ite-
rum uultis audire? Num & uos uultis di
ſcipuli eius fieri? Conuitiati ſunt ergo ei,
& dixerunt: Tu diſcipulus illius eſto, nos
autẽ Moſi diſcipuli ſumus. Nos ſcimus,
quod Moſi locutus eſt deus, hunc au-
tem neſcimus unde ſit. Reſpondit ille ho
mo, & dixit eis: In hoc enim mirabile
quiddam eſt, quod uos neſciatis unde
ſit, & tamẽ aperuit meos oculos. Scimus
autem, quod peccatores deus nõ audit,
ſed ſi quis dei cultor eſt, & uolũtati ipſi-
us obtemperat, hunc audit: A ſeculo nõ
eſt auditum, quod quis aperuerit oculos
cæci nati. Niſi eſſet hic à deo, non potuiſ
ſet facere quicquam. Reſponderunt &
dixerunt ei: In peccatis natus es totus,
& tu doces nos? Et eiecerunt eum foras.
Audiuit Ieſus quod eieciſſent eũ foras,
cumq́ inueniſſet eum, dixit ei: Tu credis
in filiũ dei? Reſpondit ille & dixit: Quis
eſt domine, ut credam in eum? Et dixit
ei Ieſus: Et uidiſti eum, & qui loquitur
tecum

μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστιν. ὁ δὲ ἔφη, πιστεύω κύ-
ριε, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. καὶ εἶπεν ὁ ἰη-
σοῦς. εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον
ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ
βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. καὶ ἤκουσαν ἐκ
τῶν φαρισαίων ταῦτα, οἱ ὄντες μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ
εἶπον αὐτῷ. μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν; εἶ-
πεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴ-
χετε ἁμαρτίαν. νῦν δὲ λέγετε, ὅτι βλέπο-
μεν, ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχό-
μενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προ-
βάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος
κλέπτης ἐστὶ καὶ λῃστής. ὁ δὲ εἰσερχόμενος
διὰ τῆς θύρας ποιμήν ἐστι τῶν προβάτων. τού-
τῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φω-
νῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ
κατ᾽ ὄνομα, καὶ ἐξάγει αὐτά. καὶ ὅταν τὰ ἴδια
πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύε-
ται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ, ὅτι οἴδα-
σι τὴν φωνὴν αὐτοῦ. ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκο-
λουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ᾽ αὐτοῦ, ὅτι οὐκ
οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν. ταύτην τὴν
παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐκεῖνοι δὲ
οὐκ ἔγνωσαν, τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς. εἶπεν
οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέ-
γω ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων,
πάντες ὅσοι πρὸ ἐμοῦ ἦλθον, κλέπται εἰσὶ καὶ
λῃσταί, ἀλλ᾽ οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα.
ἐγώ εἰμι ἡ θύρα, δι᾽ ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σω-
θήσεται, καὶ εἰσελεύσεται, καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν
εὑρήσει. ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται, εἰ μὴ ἵνα κλέ-
ψῃ καὶ θύσῃ, καὶ ἀπολέσῃ. ἐγὼ ἦλθον, ἵνα ζωὴν
ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσιν. ἐγώ εἰμι ὁ ποι-
μὴν ὁ καλός. ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων, ὁ μισθωτὸς
δὲ καὶ οὐκ ὢν ποιμήν, οὗ οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα
ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησι
τὰ πρόβατα καὶ φεύγει, καὶ ὁ λύκος ἁρπάζει αὐ-
τά, καὶ σκορπίζει τὰ πρόβατα. ὁ δὲ μισθωτὸς φεύ-
γει, ὅτι μισθωτός ἐστι, καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν
προβάτων

tecum, ipſe eſt. At ille ait: Credo domi-
ne. & adorauit eum. Et dixit ei Ieſus: In
iudicium ego in hunc mundum ueni: ut
qui non uident, uideant: & qui uidẽt, cæ-
ci fiant. Et audierunt quidam ex phariſæ
is hæc, qui cum ipſo erant, & dixerunt ei:
Num & nos cæci ſumus? Dixit eis Ieſus:
Si cæci eſſetis, non haberetis peccatum.
Nunc uero dicitis, uidemus, idcirco pec-
catum ueſtrum manet.

Amen amen dico uobis: Qui non
intrat per oſtium in ſtabulum ouium,
ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt & latro.
Qui autem intrat per oſtium, paſtor eſt
ouium. Huic oſtiarius aperit, & oues uo
cem eius audiunt. Et proprias oues uo-
cat nominatim, & educit eas. Et cum pro
prias oues emiſerit, ante eas uadit, & o-
ues illum ſequuntur, quia nouerunt uo
cem eius. Alienum autem non ſequẽt,
ſed effugient ab eo, quia non nouerunt
uocem alienorum. Hoc prouerbium di
xit eis Ieſus, illi autem non cognouerũt,
quæ eſſent quæ loqueretur eis. Dixit er-
go eis iterum Ieſus: Amen amẽ dico uo
bis, Ego ſum oſtium ouium. Omnes
quotquot ante me uenerunt, fures ſunt
& latrones, ſed non audierunt eos oues.
Ego ſum oſtium, per me ſi quis introie
rit, ſeruabitur, & ingredietur, & egrediet,
& paſcua inueniet. Fur non uenit, niſi
ut furetur & mactet, ac perdat. Ego ueni
ut uitam habeant, & abundantius ha
beant. Ego ſum paſtor ille bonus. Bo
nus paſtor animam ſuam dat pro oui
bus. Mercenarius autem, & qui non
eſt paſtor, cuius non ſunt oues pro-
priæ, uidet lupum uenientem, ac deſerit
oues, fugitq́ue, & lupus rapit ac diſper
git oues. Mercenarius autem fugit, quia
mercenarius eſt, & oues non ſunt illi
curæ

προβάτων. ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ
γινώσκω τὰ ἐμά, καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν
ἐμῶν. * καθὼς γινώσκει με ὁ πατήρ, κἀγὼ
γινώσκω τὸν πατέρα. * καὶ τὴν ψυχήν μου
τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων. * καὶ ἄλλα πρό-
βατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης.
κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου
ἀκούσουσι, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποι-
μήν. Διὰ τοῦτο ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ
τίθημι τὴν ψυχήν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐ-
τήν. οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τί-
θημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. ἐξουσίαν ἔχω θεῖ-
ναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν
αὐτήν. ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ
πατρός μου. Σχίσμα οὖν πάλιν ἐγένετο ἐν
τοῖς ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τούτους. ἔλε-
γον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν. Δαιμόνιον ἔχει καὶ
μαίνεται. τί αὐτοῦ ἀκούετε; Ἄλλοι ἔλεγον. ταῦ-
τα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου. μὴ
δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀ-
νοίγειν; Ἐγένετο δὲ τὰ ἐγκαίνια ἐν ἱεροσολύ-
μοις, καὶ χειμὼν ἦν, καὶ περιεπάτει ὁ ἰη-
σοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ σολομῶντος.
ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον
αὐτῷ. ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ
σὺ εἶ ὁ χριστός, εἰπὲ ἡμῖν παρρησίᾳ. Ἀπεκρί-
θη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύε-
τε. τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ
πατρός μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ, ἀλ-
λ' ὑμεῖς οὐ πιστεύετε, ὅτι οὐκ ἐστὲ ἐκ τῶν προ-
βάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν. τὰ πρό-
βατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, κἀγὼ γι-
νώσκω αὐτά, καὶ ἀκολουθοῦσί μοι, κἀγὼ ζω-
ὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλων-
ται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἁρπάσει τις αὐτὰ
ἐκ τῆς χειρός μου. Ὁ πατήρ μου ὃς δέδωκέ
μοι, μείζων πάντων ἐστί, καὶ οὐδεὶς δύναται
ἁρπάζειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρός μου. ἐγὼ
καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. ἐβάστασαν οὖν πά-
λιν λίθους οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα λιθάσωσιν αὐ-
τόν. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. πολλὰ καλὰ
ἔργα

curæ. Ego sum pastor ille bonus, & co-
gnosco oues meas, & cognoscor à meis.
Sicut nouit me pater, ita & ego noui pa-
trem, & animam meam pono pro oui-
bus. Et alias oues habeo, quæ nõ sunt ex
hoc ouili: illas quoq; oportet me addu-
cere, & uocem meam audient: & fiet unũ
ouile, unus pastor. Propterea me pater
diligit, quia ego pono animam meam,
ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam
à me, sed ego pono eam à meipso. Pote-
statem habeo ponendi eam, & potesta-
tem habeo rursus sumẽdi eam. Hoc mã-
datum accepi à patre meo. Dissensio igi-
tur iterũ facta est inter Iudæos, propter
sermones hos. Dicebant autem multi ex
ipsis: Dæmonium habet, & insanit: quid
eum auditis? Alij dicebant: Hæc uerba
non sunt dæmonium habentis. Num
dæmonium potest cæcorum oculos ape-
rire? Facta sunt autem encænia Hiero-
solymis, & hyems erat, & ambulabat
Iesus in templo in porticu Salomonis.
Circundederunt ergo eum Iudæi, & dice-
bant ei: Quousq; animam nostram su-
spendis? Si tu es Christus, dic nobis in-
genue. Respondit eis Iesus: Dixi uobis,
nec creditis. Opera quæ ego facio nomi-
ne patris mei, hæc testimonium reddunt
de me. Sed uos non creditis, quia non
estis ex ouibus meis, quemadmodũ di-
cebam uobis: Oues meæ uocem meam
audiunt, & ego cognosco eas, & sequun-
tur me, & ego uitam æternam do eis, nec
peribunt in æternum, neque rapiet eas
quisquam de manu mea. Pater meus
qui dedit mihi, maior omnibus est, &
nemo potest rapere de manu patris mei.
Ego & pater unum sumus. Sustulerunt
ergo rursum lapides Iudæi, ut lapidarẽt
eum. Respondit eis Iesus: Multa bona
opera

ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρός μου. Διὰ
ποῖον αὐτῶν ἔργον λιθάζετέ με; Ἀπεκρίθη-
σαν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι, λέγοντες. περὶ καλοῦ
ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημί-
ας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὤν, ποιεῖς σεαυτὸν
θεόν. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. οὐκ ἔστι γε-
γραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν, ἐγὼ εἶπα,
θεοί ἐστε; Εἰ ἐκείνους εἶπε θεούς, πρὸς οὓς ὁ
λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυ-
θῆναι ἡ γραφή, ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασε καὶ ἀπέ-
στειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε ὅτι βλα-
σφημεῖς, ὅτι εἶπον, υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμί; Εἰ οὐ ποιῶ
τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι. εἰ
δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις
πιστεύσατε, ἵνα γνῶτε, καὶ πιστεύσητε, ὅτι ἐν
ἐμοὶ ὁ πατήρ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. * Ἐζήτουν πά-
λιν αὐτὸν πιάσαι, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς
αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθε πάλιν πέραν τοῦ ἰορδά-
νου εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἦν ἰωάννης τὸ πρῶ-
τον βαπτίζων, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ. * καὶ πολλοὶ
ἦλθον πρὸς αὐτόν, καὶ ἔλεγον, ὅτι ἰωάννης
μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν, πάντα δὲ ὅσα
εἶπεν ἰωάννης περὶ τούτου, ἀληθῆ ἦν. καὶ ἐπί-
στευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν.

Ἦν δέ τις ἀσθενῶν λάζαρος ἀπὸ βηθα-
νίας ἐκ τῆς κώμης μαρίας καὶ μάρθας τῆς
ἀδελφῆς αὐτῆς. Ἦν δὲ μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν
κύριον μύρῳ, καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ
ταῖς θριξὶν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς λάζαρος
ἠσθένει. ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ
πρὸς αὐτόν, λέγουσαι. κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς, ἀ-
σθενεῖ. ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν. αὕτη ἡ ἀσθέ-
νεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δό-
ξης τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι' αὐ-
τῆς. ἠγάπα δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν μάρθαν καὶ τὴν
ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν λάζαρον. ὡς οὖν ἤκου-
σεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τό-
πῳ δύο ἡμέρας. ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει
τοῖς μαθηταῖς. ἄγωμεν εἰς τὴν ἰουδαίαν
πάλιν. λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί. ῥαββεί,
νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ ἰουδαῖοι, καὶ
πάλιν

opera ostendi uobis ex patre meo, pro-
pter quod eorũ operũ me lapidatis? Re-
sponderunt ei Iudæi, dicentes: Ob bonũ
opus non lapidamus te, sed ob blasphe-
miam: & quia tu homo cum sis, facis te-
ipsum deũ. Respondit eis Iesus: Nonne
scriptum est in lege uestra, ego dixi, dij
estis? Si illos dixit deos, ad quos sermo
dei factus est, & nõ potest solui scriptura
de eo, quem pater sanctificauit & misit
in mundũ. Vos dicitis me blasphemare,
quia dixerim, filius dei sum? Si nõ facio
opera patris mei, nolite credere mihi. Sin
uero facio, & si mihi nõ credatis, operibus
credite, ut cognoscatis & credatis, quod pater
in me est, & ego in eo. Quærebãt iterum
eum apprehẽdere, & exiuit de manu eo-
rum, & abijt iterum trans Iordanẽ in eũ
locum, ubi fuerat Iohannes baptizãs pri-
mum, mansitq; illic. Et multi uenerũt ad
eum, ac dicebant: Iohannes quidẽ signũ
ædidit nullum. Omnia autem quæcũq;
dixit Iohannes de hoc, uera erant, & cre-
diderunt multi illic in eum.

XI
Aegrotabat autẽ quidã nomine La-
zarus Bethaniensis à castello Mariæ &
Marthæ huius sororis. Maria autẽ erat
ea quæ unxit dñm unguento, & extersit
pedes eius capillis suis, cuius frater Laza-
rus ægrotabat. Miserũt ergo sorores ei⁹
ad eum, dicentes: Dñe, ecce quem amas,
ægrotat. Audiens autem Iesus, dixit: In-
firmitas hæc non est ad mortem, sed pro
gloria dei, ut glorificetur filius dei per
eam. Diligebat autem Iesus Marthã &
sororẽ eius & Lazarũ. Vt ergo audiuit
quod ægrotaret, tum quidẽ tẽporis man-
sit in eodẽ loco duobus diebus. Deinde
post hoc dicit discipulis: Eamus in Iu-
dæam iterũ. Dicunt ei discipuli: Rabbi,
modo quærebant te Iudæi lapidare, &
iterũ

πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς. Οὐχὶ δώδεκα εἰσὶν ὧραι τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει. Ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτὶ, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. Ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς, Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται, ἀλλὰ πορεύομαι, ἵνα ἐξυπνήσω αὐτόν. Εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται. Εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν, ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει. Τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παρρησίᾳ. Λάζαρος ἀπέθανε, καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ, ἀλλ' ἄγωμεν πρὸς αὐτόν. Εἶπεν οὖν Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος, τοῖς μαθηταῖς. Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ. Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς, εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ. Ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε. Καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθησαν τὰς περὶ Μάρθαν καὶ Μαρίαν, ἵνα παραμυθήσωνται αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν. Ἡ οὖν Μάρθα, ὡς ἤκουσεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν αὐτῷ. Μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο. Εἶπεν οὖν ἡ Μάρθα πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει. ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεὸν, δώσει σοι ὁ θεός. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. Λέγει αὐτῷ Μάρθα. Οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται. Καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Πιστεύεις τοῦτο; Λέγει αὐτῷ. Ναὶ κύριε. Ἐγὼ πεπίστευκα, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος. Καὶ ταῦτα εἰποῦσα, ἀπῆλθε καὶ ἐφώνησε Μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα εἰ-

ποῦσα.

iterum uadis illuc? Respondit Iesus: Nonne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulauerit in die, non offendit: quia lucem huius mundi uidet. Si quis autem ambulauerit in nocte, offendit: quia lux non est in eo. Hæc ait, & post hæc dicit eis: Lazarus amicus noster dormit, sed uado ut à somno excitem eum. Dixerunt ergo discipuli eius: Domine, si dormit, saluus erit. Dixerat autem Iesus de morte eius, at illi putauerunt, quod de dormitione somni diceret. Tunc ergo Iesus dixit eis manifeste: Lazarus mortuus est, & gaudeo propter uos, ut credatis, quod non fuerim ibi. Sed eamus ad eum. Dixit ergo Thomas qui dicitur didymus, ad discipulos: Eamus & nos ut moriamur cum eo. Venit itaq; Iesus, & inuenit eum quatuor dies iam in monumento habentem. Erat autem Bethania iuxta Hierosolymam ferè stadiis quindecim. Multiq; ex Iudæis uenerant ad Martham ac Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo. Martha ergo ut audiuit quod Iesus uenisset, occurrit illi: Maria uero domi desidebat. Dixit ergo Martha ad Iesum: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Sed & nunc scio, quod quæcunq; poposceris à deo, daturus tibi sit deus. Dicit illi Iesus: Resurget frater tuus. Dicit ei Martha: Scio quod resurget in resurrectione in nouissimo die. Dicit ei Iesus: Ego sum resurrectio & uita. Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit uiuet: & omnis qui uiuit & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc? Ait illi: Etiam domine. Ego credo, quod tu sis Christus ille filius dei, qui in mundū uenturus erat. Et cū hæc dixisset, abiit & uocauit Mariā sororē suam clanculum di-

cens:

ποῦσα. Ὁ διδάσκαλος πάρεστι, καὶ φωνεῖ σε. Ἐκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ, καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν. Οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα. Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ παραμυθούμενοι αὐτὴν, ἰδόντες τὴν Μαρίαν, ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες, ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον, ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. Ἡ οὖν Μαρία ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν, ἔπεσεν αὐτοῦ πρὸς τοὺς πόδας, λέγουσα αὐτῷ. Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός. Ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν, καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν ἑαυτὸν, καὶ εἶπε. Ποῦ τεθήκατε αὐτόν; Λέγουσιν αὐτῷ. Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. Ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς. Ἔλεγον οὖν Ἰουδαῖοι. Ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον. Οὐκ ἠδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι, ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ; Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον. Ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ. Λέγει ὁ Ἰησοῦς. Ἄρατε τὸν λίθον. Λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος Μάρθα, κύριε, ἤδη ὄζει, τεταρταῖος γάρ ἐστι. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. Οὐκ εἶπόν σοι, ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ; Ἦραν οὖν τὸν λίθον, οὗ ἦν ὁ τεθνηκὼς κείμενος. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, καὶ εἶπε. Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου. Ἐγὼ δὲ ᾔδειν, ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν, ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε. Λάζαρε, δεῦρο ἔξω. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. Λύσατε αὐτὸν, καὶ ἄφετε ὑπάγειν. Πολλοὶ

οὖν

cens: Magister adest, & uocat te. Illa ut audiuit, surgit cito, & uenit ad eum. Nondum autē uenerat Iesus in Castellū, sed erat in eo loco, ubi occurrerat ei Martha. Iudæi ergo qui erant cum ea in domo & consolabantur eam, cum uidissent Mariam, quod cito surrexisset, & exisset, secuti sunt eam, dicentes: Vadit ad monumētum, ut ploret ibi. Maria ergo cū uenisset eò, ubi erat Iesus, uidens eum, accidit ad pedes ei9, & dicit ei: Domine, si fuisses hic non esset mortuus frater meus. Iesus ergo ut uidit eam plorātem, & Iudæos qui uenerant cum ea plorantes, infremuit spiritu & turbauit seipsum, & dixit: Vbi posuistis eum? Dicūt ei: Domine ueni, & uide. Lachrymatus est Iesus. Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum. Quidā autem ex ipsis dixerūt: Nō poterat hic qui apuit oculos cæci, facere, ut & hic nō moreretur? Iesus ergo rursum fremens in semetipso, uenit ad monumentum. Erat autem spelunca, & lapis impositus erat ei. Ait Iesus: Tollite lapidē. Dicit ei Martha soror eius qui mortuus fuerat, Domine, iam olet, quatriduanus est enī. Dicit ei Iesus: Nonne dixi tibi, quod si credideris, uisura esses gloriam dei? Sustulerunt ergo lapidem à loco, ubi is qui mortuus fuerat, erat positus. Iesus autem attollens sursum oculos, dixit: Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me. Ego autem sciebam, quod semper me audis, sed propter turbam quæ circunstat dixi, ut credant, quod tu me miseris. Atque hæc cum dixisset, uoce magna clamauit: Lazare ueni foras. Et prodiit qui fuerat mortuus, manus & pedes habens reuinctos fasciis sepulchralibus, & facies illius sudario erat obuincta. Dicit eis Iesus: Soluite eum, & sinite abire. Multi

 ergo

οὖν ἐκ τῶν ἰουδαίων οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν μα
ρίαν, καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς,
ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλ
θον πρὸς τοὺς φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐ-
τοῖς, ἃ ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς. συνήγαγον οὖν οἱ
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι συνέδριον, καὶ ἔ-
λεγον. τί ποιοῦμεν, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος
πολλὰ σημεῖα ποιεῖ; ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕ-
τως, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν. καὶ ἐ-
λεύσονται οἱ ῥωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν
καὶ τὸν τόπον, καὶ τὸ ἔθνος. εἷς δέ τις ἐξ
αὐτῶν καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ
ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς. ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐ-
δέν, οὐδὲ διαλογίζεσθε, ὅτι συμφέρει ἡμῖν,
ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ,
καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. τοῦτο δὲ
ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ
ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, προεφήτευσεν, ὅτι ἔμελλεν
ὁ ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, καὶ οὐχ
ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέ-
κνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα, συναγά-
ϛι γῃ εἰς ἕν. *Ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας συνε-
δ βουλεύσαντο, ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν. ἰησοῦς
οὖν οὐκ ἔτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς ἰου-
δαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν
ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς ἐφραὶμ λεγομένην πό-
λιν, κἀκεῖ διέτριβε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.
ϛε *Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν ἰουδαίων, *καὶ
α ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώ-
ϛζ ρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἁγνίσωσιν ἑαυτούς.
ι ἐζήτουν οὖν τὸν ἰησοῦν, καὶ ἔλεγον μετ' ἀλ-
λήλων, ἐν τῷ ἱερῷ ἑστηκότες. τί δοκεῖ ὑμῖν,
ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν; δεδώκεισαν δὲ
καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι ἐντολήν, ἵνα
ἐάν τις γνῷ ποῦ ἐστι, μηνύσῃ, ὅπως πιάσω-
σιν αὐτόν. Ὁ οὖν ἰησοῦς πρὸ ἓξ ἡμε-
ρῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς βηθανίαν, ὅπου
ἦν λάζαρος ὁ τεθνηκώς, ὃν ἤγειρεν ἐκ νε-
ϛη κρῶν *ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐ-
α κεῖ, καὶ ἡ μάρθα διηκόνει. ὁ δὲ λάζα-
ρος εἷς ἦν τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ.
ἡ οὖν μαρία

ergo ex Iudæis qui uenerant ad Mariā,
& uiderant quæ fecisset Iesus, crediderūt
in eum. Quidam autem ex ipsis abierūt
ad pharisæos, & dixerunt eis, quæ fecis-
set Iesus. Congregauerunt ergo pontifi-
ces & pharisæi concilium, ac dicebant:
Quid facimus, quia hic homo multa si-
gna ædit? Si permiserimus eum sic, oēs
credent ei. Veniéntque Rhomani, & tol-
lent tum locum nostrum, tum gentem.
Vnus autem ex ipsis Caiaphas nomi-
ne, cum esset pōtifex anni illius, dixit eis:
Vos nescitis quicquam, nec perpenditis,
quod expedit nobis, ut unus homo mo-
riatur pro populo, ac non tota gens per-
eat. Hoc autem à semetipso non dixit,
sed cum esset pontifex anni illius, uatici-
natus est, quod Iesus moriturus esset
pro gente: & non tantum pro gente, sed
ut filios dei qui erant dispersi, congrega-
ret in unum. Ab illo ergo die consulta-
bant inuicem, ut interficerent eum. Iesus
ergo iam non propalam ambulabat in-
ter Iudæos, sed abijt in regionem iuxta
desertum, in ciuitatē quæ dicitur Ephra-
im, & ibi uersabatur cum discipulis suis.
Instabat autem pascha Iudæorum, &
ascenderunt multi Hierosolymam è re-
gione ante pascha, ut purificarēt se. Quæ
rebant ergo Iesum, & colloquebantur
inter se, in templo stantes. Quid uide-
tur uobis, quod non uenerit ad diem fe-
stum? Dederant autem pōtifices & pha-
risæi præceptum: ut si quis cognouisset
ubi esset, indicaret, ut comprehēderēt eū.
Iesus ergo ante sex dies paschæ
uenit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat XII
mortuus, quem suscitauit à mortuis.
Fecerunt autem ei cœnam ibi, & Mar-
tha ministrabat. Lazarus uero unus e-
rat de numero discumbentium cum eo.
Maria ergo

ιβ περὶ τῆς ἀλειψάσης τὸν κύριον μύρῳ. ιγ περὶ ὧν εἶπεν ἰούδας. ιδ περὶ τοῦ ὄνου.

Ἡ οὖν μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου
πιστικῆς πολυτίμου, ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ
ἰησοῦ, καὶ ἐξέμαξε ταῖς θριξὶν αὐτῆς τοὺς
πόδας αὐτοῦ, ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς
ὀσμῆς τοῦ μύρου. λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθη-
τῶν αὐτοῦ, ἰούδας σίμωνος ἰσκαριώτης, ὁ μέλ-
λων αὐτὸν παραδιδόναι. διὰ τί τοῦτο τὸ μύ-
ρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων, καὶ
ἐδόθη πτωχοῖς; εἶπε δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ
τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτης
ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε, καὶ τὰ βαλ-
λόμενα ἐβάσταζεν. εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς. Ἄφες
αὐτήν, εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου
τετήρηκεν αὐτό. τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντο-
τε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχε-
ϛθ τε. *Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν ἰουδαί-
ι ων, ὅτι ἐκεῖ ἐστί. καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν ἰησοῦν
μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν λάζαρον ἴδωσιν, ὃν
ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιε-
ρεῖς, ἵνα καὶ τὸν λάζαρον ἀποκτείνωσιν, ὅτι
πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν ἰουδαίων, καὶ
ϛ ἐπίστευον εἰς τὸν ἰησοῦν. *Τῇ ἐπαύριον ὄχλος
α πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες,
ὅτι ἔρχεται ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα, ἔλαβον
τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑ-
πάντησιν αὐτῷ, καὶ ἔκραζον. ὡσαννά, εὐλο-
γημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου ὁ
ϛια βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ. *Εὑρὼν δὲ ὁ ἰησοῦς ὀνά-
ȝ ριον ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθώς ἐστι γεγραμ-
μένον. μὴ φοβοῦ θύγατερ σιών, ἰδοὺ ὁ βα-
σιλεύς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον
ϛιβ ὄνου. *ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ
ι αὐτοῦ τὸ πρῶτον, ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη ἰησοῦς,
τότε ἐμνήσθησαν, ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γε-
γραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. ἐμαρ-
τύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ, ὅτε τὸν
λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἤγει-
ρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντη-
σεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσαν τοῦτο αὐ-
τὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον. οἱ οὖν φαρι-
σαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτούς. θεωρεῖτε, ὅτι οὐκ
ὠφελεῖτε

ιβ Maria ergo accepit libram unguēti nar-
di pisticæ preciosæ, & unxit pedes Iesu,
& extersit pedes eius capillis suis, domus
autem impleta est ex odore unguēti. Di-
γ cit ergo unus ex discipulis eius, Iudas Si-
monis Iscariotes, qui erat eū proditurus:
Quare hoc unguentū nō uenijt trecentis
denarijs, & datum est egenis? Dixit au-
tem hoc, non quod pauperes illi curæ
essent, sed quia fur erat, ac marsupiū ha-
bebat, eáque quæ mittebantur, portabat.
Dixit ergo Iesus: Sine illam, in diem se-
pulturæ meæ seruauit istud. Pauperes
enim semper habetis uobiscū, me uero
non semper habetis. Cognouit ergo tur-
ba multa ex Iudæis quod illic esset, & ue-
nerunt nō propter Iesum tantum, sed ut
Lazarum quoque uiderent, quem suscita-
uerat à mortuis. Consultabant autem
principes sacerdotum, ut & Lazarum in-
terficerent: quia multi propter illum abi-
bant ex Iudæis, & credebant in Iesum.
Postero die turba multa quæ uenerat
ad diem festum, cū audissent quod ueni-
ret Iesus Hierosolymam, acceperunt ra-
mos palmarū, & processerūt obuiam ei,
& clamabant: Hos anna, benedictus qui
ιδ uenit in nomine domini rex Israël. Na-
ctus autem Iesus asellam, sedit super eā:
sicut scriptum est: Noli timere filia Sion,
ecce rex tuus uenit sedens super pullū asi-
næ. Hæc aūt non cognouerunt discipuli
eius primum, sed quādo glorificatus est
Iesus, tūc recordati sunt, quod hæc essent
scripta de eo, & quod hæc fecissent ei. Te-
stificabatur igitur turba, quæ erat cū eo,
quando Lazarum uocauit de monumē
to, & suscitauit eum à mortuis: propterea
& obuiam uenit ei turba, quod audie-
rant eum ædidisse hoc signum. Pharisæi
ergo dixerūt inter se: Videtis quod nihil

τὰ περὶ τῶν προσελθόντων ἑλλήνων.

ὠφελεῖτε οὐδέν; ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ
ἀπῆλθεν. ἦσαν δέ τινες ἕλληνες ἐκ τῶν ἀνα-
βαινόντων, ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ.
οὗτοι οὖν προσῆλθον φιλίππῳ τῷ ἀπὸ βη-
θσαϊδὰ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἠρώτων αὐτόν,
λέγοντες. κύριε, θέλομεν τὸν ἰησοῦν ἰδεῖν.
ἔρχεται φίλιππος καὶ λέγει τῷ ἀνδρέᾳ.
καὶ πάλιν ἀνδρέας καὶ φίλιππος λέγου-
ργ σι τῷ ἰησοῦ. * ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐ-
δ τοῖς, λέγων. ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῇ ὁ
ρδ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ι ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν
γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει. ἐὰν δὲ ἀ-
ρε ποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει. * ὁ φιλῶν
γ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν. καὶ ὁ μι-
σῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ,
ρϛ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. * ἐὰν ἐμοὶ
ι διακονῇ τις, ἐμοὶ ἀκολουθείτω. καὶ ὅπου εἰ-
μὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται.
καὶ ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ
ρζ πατήρ. * νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται. καὶ
δ τί εἴπω; πάτερ σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύ-
ρη της. * ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν
ι ταύτην. πάτερ δόξασόν σου τὸ ὄνομα. ἦλθεν
οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐδόξασα καὶ πά-
λιν δοξάσω. ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ ἀκού-
σας, ἔλεγε βροντὴν γεγονέναι. ἄλλοι ἔλε-
γον, ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν. ἀπεκρίθη
ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν. οὐ δι' ἐμὲ αὕτη ἡ φω-
νὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ
κόσμου τούτου. νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τού-
του ἐκβληθήσεται ἔξω. κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ
τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. τοῦ-
το δὲ ἔλεγε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελ-
λεν ἀποθνήσκειν. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος.
ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ χρι-
στὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ πῶς σὺ λέγεις,
δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστιν
οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; εἶπεν οὖν αὐτοῖς
ὁ ἰησοῦς. ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν
ἐστι. περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ
σκοτία

proficitis? Ecce mundus post eum abijt.
Erant autem quidam Græci ex his qui
ascenderant, ut adorarent in festo. Hi er-
go accesserunt ad Philippum qui erat à
Bethsaida Galilææ, & rogabant eum, di-
centes: Domine, uolumus Iesum uidere.
Venit Philippus, & dicit Andreæ. An-
dreas rursum & Philippus dicunt Iesu:
Iesus autem respondit eis, dicens: Venit
hora ut glorificetur filius hominis. Amé
amen dico uobis, nisi granum frumentí
deiectum in terram mortuũ fuerit, ipsum
solum manet. Si uero mortuum fuerit,
multum fructũ affert. Qui amat animã
suam, perdet eam. Et qui odit animam
suam in hoc mundo, in uitam æternã cu-
stodiet eam. Si quis mihi ministrat, me
sequatur. Et ubi sum ego, illic & minister
meus erit. Si quis mihi ministrauerit,
cohonestabit eum pater. Nunc anima
mea turbata est. Et quid dicam? Pater,
seruato me ex hora hac. Sed propterea
ueni in horam hanc. Pater illustra nomẽ
tuum. Venit ergo uox de cœlo, dicens:
Et illustraui, & rursus illustrabo. Tur-
ba ergo quæ stabat & audierat, dicebat
tonitruum esse factum. Alij dicebant:
Angelus ei locutus est. Respondit Iesus,
& dixit: Non propter me hæc uox uenit,
sed propter uos. Nunc iudiciũ est mũdi
huius. Nunc princeps mundi hui⁹ eijcie-
tur foras. Et ego si exaltatus fuero à ter-
ra, omẽs traham ad meipsum. Hoc autẽ
dicebat, significans qua morte esset mo-
riturus. Respondit ei turba: Nos audi-
uimus ex lege, quod Christus manet in
æternum, & quomodo tu dicis, oportet
exaltari filium hominis? Quis est iste
filius hominis? Dixit ergo ei Iesus: Ad-
huc ad breue tempus lumẽ uobiscũ est.
Ambulate donec lucem habetis, ne uos
tenebræ

σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ. καὶ ὁ περιπατῶν
ἐν τῇ σκοτίᾳ, οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει. ἕως τὸ
φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φω-
τὸς γένησθε. ταῦτα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ
ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν. τοσαῦτα δὲ αὐ-
τοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν,
οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν, ἵνα ὁ λόγος ἡσαΐου τοῦ
προφήτου πληρωθῇ, ὃν εἶπε. κύριε, τίς ἐπίστευ-
σε τῇ ἀκοῇ ὑμῶν; καὶ ὁ βραχίων κυρίου τίνι
ρθ ἀπεκαλύφθη; * διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύ-
α ειν, ὅτι πάλιν εἶπεν ἡσαΐας, τετύφλωκεν αὐ-
τῶν τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν
τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς
καὶ νοήσωσι τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπιστραφῶσι, καὶ
ρι ἰάσωμαι αὐτούς. * ταῦτα εἶπεν ἡσαΐας, ὅτε
ι εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ. ὅμως
μέντοι ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς
αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς φαρισαίους οὐχ ὡμο-
λόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γίνωνται. ἠγά-
πησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλ-
ρια λον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. * ἰησοῦς δὲ ἔκρα-
α ξε καὶ εἶπεν. ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ πιστεύει εἰς
ἐμέ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με. καὶ ὁ θεωρῶν
ριβ ἐμέ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. * ἐγὼ φῶς εἰς
τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς
ἐμέ, ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνῃ. καὶ ἐάν τις μου
ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων, καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ
κρίνω αὐτόν. οὐ γὰρ ἦλθον, ἵνα κρίνω τὸν κό-
σμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. ὁ ἀθετῶν
ἐμέ, καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν
κρίνοντα αὐτόν. ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος
κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ὅτι ἐγὼ ἐξ
ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα. ἀλλ' ὁ πέμψας με πα-
τήρ, αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκε, τί εἴπω καὶ τί
λαλήσω. καὶ οἶδα, ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ
αἰώνιός ἐστιν. ἃ οὖν λαλῶ ἐγώ, καθὼς εἴρη-
κέ μοι ὁ πατήρ, οὕτως λαλῶ.

πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα εἰδὼς ὁ ἰησοῦς,
ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα, ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ
κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας
τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν
αὐτούς

tenebræ occupent. Et qui ambulat in te-
nebris, nescit quò uadat. Dum lucem ha-
betis, credite in lucem, ut filij lucis sitis.
Hæc locutus est Iesus, ac digressus ab-
scondit se ab eis. Cum autem tam multa
signa fecisset coram eis, non credebãt in
eum: ut sermo Hesaiæ prophetæ imple-
retur quem dixit: Domine, quis credidit
sermoni nostro: & brachium domini cui
reuelatum est? Propterea non poterant
credere, quia iterum dixit Hesaias: Excæ-
cauit oculos eorum, & indurauit cor eo-
rum, ne uideant oculis, & ne intelligant
corde, & cõuertantur & sanem eos. Hæc
dixit Hesaias, quando uidit gloriã eius,
& locutus est de eo. Veruntamen etiam
ex principibus multi crediderũt in eum,
sed propter pharisæos non confitebãtur,
ne è synagoga eijcerentur. Dilexerũt eñi
gloriam hominum magis quàm gloriã
dei. Iesus autem clamauit, & dixit: Qui
credit in me, non credit in me, sed in eum
qui misit me. Et qui uidet me, uidet eum
qui misit me. Ego lux in mundum ueni,
ut omnis qui credit in me, in tenebris nõ
maneat. Et si quis audierit uerba mea, &
non crediderit, ego nõ iudico eum. Non
enim ueni, ut iudicem mundum, sed ut
seruem mundum. Qui reijcit me, nec acci-
pit uerba mea, habet qui iudicet ipsum.
Sermo quem locutus sum, ille iudicabit
eum in extremo die: quia ego ex meipso
non sum locutus: sed qui misit me pater,
ipse mihi mandatum dedit, quid dicã &
quid loquar. Et scio, quod mandatũ eius
uita æterna est. Quæ ergo ego loquor,
sicut dixit mihi pater, sic loquor.

Ante festum autẽ paschæ sciens Iesus, XIII
quod uenisset hora ipsius, ut transiret ex
hoc mundo ad patrẽ, cum dilexisset suos
qui erant in mundo, usq; ad finẽ dilexit
eos.

ις περὶ τοῦ νιπτῆρος.

ριγ αὐτούς. * Καὶ δείπνου γενομένου, τοῦ διαβό-
θ λου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν ἰούδα
ριδ σίμωνος ἰσκαριώτου, ἵνα αὐτὸν παραδῷ. * Εἰ-
γ δὼς ὁ ἰησοῦς, ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ
πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξ-
ριε ῆλθε, καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει, * ἐγείρεται
ι ἐκ τοῦ δείπνου, καὶ τίθησι τὰ ἱμάτια, καὶ λα-
βὼν λέντιον, διέζωσεν ἑαυτόν. εἶτα βάλλει
ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς
πόδας μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ,
ᾧ ἦν διεζωσμένος. ἔρχεται οὖν πρὸς σίμωνα
πέτρον, καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος. κύριε, σύ μου
νίπτεις τοὺς πόδας; Ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶ-
πεν αὐτῷ. ὃ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι,
γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα. λέγει αὐτῷ πέτρος,
οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα.
Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ
ἔχεις μέρος μετ᾽ ἐμοῦ. λέγει αὐτῷ σίμων πέ-
τρος. κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ
καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὴν κεφαλήν. λέγει αὐτῷ ὁ
ἰησοῦς. ὁ λελουμένος οὐ χρείαν ἔχει ἢ τοὺς
πόδας νίψασθαι, ἀλλ᾽ ἔστι καθαρὸς ὅλος. καὶ
ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ᾽ οὐχὶ πάντες. ᾔδει γὰρ
τὸν παραδιδόντα αὐτόν, διὰ τοῦτο εἶπεν,
οὐχὶ πάντες καθαροί ἐστε. ὅτε οὖν ἔνιψε τοὺς
πόδας αὐτῶν, καὶ ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ
ἀναπεσὼν, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς. γινώσκετε
ρις τί πεποίηκα ὑμῖν; * ὑμεῖς φωνεῖτέ με ὁ δι-
α δάσκαλος καὶ κύριος, καὶ καλῶς λέγετε,
ριζ εἰμὶ γάρ, * εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πό-
ι δας ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς
ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας. ὑπό-
δειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποί-
ριη ησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. * Ἀμὴν ἀμὴν λέ-
γ γω ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐ-
τοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος
αὐτόν. εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποι-
ριθ ῆτε αὐτά. * Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω,
ι ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην. ἀλλ᾽ ἵνα ἡ γραφὴ
" πληρωθῇ, ὁ τρώγων μετ᾽ ἐμοῦ τὸν ἄρτον,
" ἐπῆρεν ἐπ᾽ ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ. ἀπ᾽ ἄρτι
λέγω

eos. Et cœna facta, cum diabolus iam immisisset in cor Iudæ Simonis Iscariotæ, ut proderet eum, sciens Iesus quod omnia dedisset sibi pater in manus, & quod a deo exisset, & ad deum iret, surgit a cœna, & ponit uestimenta: & cum accepisset linteum, præcinxit se. Deinde misit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes discipu-
15 lorum, & extergere linteo, quo erat præcinctus. Venit ergo ad Simonem Petrū. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lauas pedes? Respōdit Iesus, & dixit ei: Quod ego facio, tu nescis nunc, scies autem postea. Dicit ei Petrus: Non lauabis meos pedes in æternum. Respondit ei Iesus: Si non lauero te, non habes partem mecum. Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantum pedes meos, sed & manus & caput. Dicit ei Iesus: Qui lotus est non opus habet, nisi ut pedes lauet, sed est mundus totus. Et uos mundi estis, sed non omnes. Sciebat enim, quis nam esset qui proderet ipsum, propterea dixit: non estis mundi omnes. Postquam ergo lauisset pedes eorū, receptisque uestibus suis accubuisset, iterum dixit eis: Scitis quid fecerim uobis? Vos uocatis me magistrum ac dominum, & bene dicitis, sum etenim. Si ergo ego laui pedes uestros dominus & magister, uos quoque debetis inuicem alij aliorum lauare pedes. Exemplum enim præbui uobis, ut quemadmodum ego feci uobis, ita & uos faciatis. Amen amen dico uobis, nō est seruus maior domino suo, neque legatus maior est eo qui legauit ipsum. Si hæc nouistis, beati estis si feceritis ea. Non de omnibus uobis loquor. ego scio quos elegerim. Sed ut adimpleatur scriptura: Qui edit mecum panem, sustulit aduersum me calcaneum suum. Nunc dico

λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένη-
ρκ ται, πιστεύσητε, ὅτι ἐγώ εἰμι. * Ἀμὴν ἀμὴν
α λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ἐάν τινα πέμψω,
ἐμὲ λαμβάνει. ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων, λαμβά-
ρκα νει τὸν ἀποστείλαντά με. * Ταῦτα εἰπὼν ὁ ἰη-
δ σοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύ-
ρησε, καὶ εἶπεν. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι
ρκβ εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. * Ἔβλεπον οὖν
α εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταί, ἀπορούμενοι περὶ
ρκγ τίνος λέγει. * Ἦν δὲ ἀνακείμενος εἷς τῶν
ι μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ ἰησοῦ, ὃν
ἠγάπα ὁ ἰησοῦς. νεύει οὖν τούτῳ σίμων πέ-
τρος πυθέσθαι, τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει. ἐπι-
πεσὼν δὲ ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ ἰησοῦ, λέ-
γει αὐτῷ. κύριε, τίς ἐστιν; Ἀποκρίνεται ὁ
ἰησοῦς. ἐκεῖνός ἐστιν, ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμί-
ρκδ ον ἐπιδώσω. * Καὶ ἐμβάψας τὸ ψωμίον, δί-
θ δωσιν ἰούδα σίμωνος ἰσκαριώτῃ. καὶ με-
τὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ
ρκε σατανᾶς. * Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὃ ποι-
ι εῖς, ποίησον τάχιον. τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν
ἀνακειμένων, πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ. τινὲς γὰρ
ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν ὁ ἰού-
δας, ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀγόρασον,
ὧν χρείαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν, ἢ τοῖς πτω-
χοῖς ἵνα τι δῷ. λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖ-
νος, εὐθέως ἐξῆλθεν. ἦν δὲ νύξ. ὅτε οὖν ἐξ-
ῆλθε, λέγει ὁ ἰησοῦς. νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. εἰ ὁ
θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει
αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν. τε-
κνία, ἔτι μικρὸν μεθ᾽ ὑμῶν εἰμί. ζητήσετέ
με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς ἰουδαίοις, ὅτι ὅ-
που ὑπάγω ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν,
καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. ἐντολὴν καινὴν δί-
δωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, κα-
θὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε
ἀλλήλους. ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες, ὅτι
ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν
ἀλλήλοις. λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος. κύ-
ριε, ποῦ ὑπάγεις; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς.
ὅπου

dico uobis priusquam fiat: ut cū factum fuerit, credatis, quod ego sim. Amen amen dico uobis, qui recipit quēcunque misero, me recipit. Qui aūt me recipit, recipit eum qui me misit. Cū hæc dixisset Iesus, turbatus est spiritu, & testificatus est, dixitque: Amē amen dico uobis, quod unus ex uobis proditurus est me. Aspiciebāt ergo se inuicē discipuli, hæsitantes de quo diceret. Erat autem unus ex discipulis Iesu recumbēs in sinu ipsius, nimirū is quē diligebat Iesus. Innuit ergo huic Simon Petrus, ut sciscitaretur, quis esset de quo loqueret. Itaque cum recubuisset ille super pectus Iesu, dicit ei: Domine, quis est? Respōdet Iesus: Ille est, cui ego intinctum panē porrexero. Et cum intinxisset panem, dedit Iudæ Simonis Iscariotæ. Et post offulam ingressus est in eum satanas. Dicit igitur ei Iesus: Quod facis, fac citius. Hoc autem nemo intelligebat discumbētiū ad quid dixisset ei. Quidam enī putabant, quia loculos habebat Iudas, quod dixisset ei Iesus, eme ea quæ opus sunt nobis ad diem festū, aut egenis ut aliquid daret. Cum ergo accepisset ille offulam, exiuit continuo. Erat autem nox. Cū ergo exisset, dixit Iesus: Nūc glorificatus est filius hominis, & deus glorificatus est per cū. Si deus glorificatus est per eum, & deus glorificabit eum per se, & continuo glorificabit eum. Filioli, adhuc paulisper uobiscum sum. Quæretis me, & sicut dixi Iudæis, quò ego uado, uos non potestis uenire: ita & uobis dico nūc. Præceptum nouū do uobis, ut diligatis uos mutuò, sicut dilexi uos, ut & uos diligatis uos mutuo. In hoc cognoscēt omnes, quod discipuli mei sitis, si charitatem habueritis inter uos mutuam. Dicit ei Simon Petrus: Domine, quò uadis? Respōdit ei Iesus: Quò

Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκο-
ρκϛ α λουθῆσαι, ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι. * Λέγει
αὐτῷ ὁ πέτρος. κύριε, διὰ τί οὐ δύνα-
μαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; τὴν ψυχήν μου
ὑπὲρ σοῦ θήσω. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.
τὴν ψυχήν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; ἀμὴν ἀμὴν
λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσει, ἕως οὗ ἀ-
παρνήσῃ με τρίς.
ρκζ ι * Καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. μὴ τα-
ρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία. πιστεύετε εἰς τὸν θε-
όν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πα-
τρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν. εἰ δὲ μή, εἶπον
ἂν ὑμῖν, πορεύομαι ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν.
καὶ ἐὰν πορευθῶ ἑτοιμάσαι ὑμῖν τόπον,
πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς
ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ἦτε. καὶ
ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε.
Λέγει αὐτῷ θωμᾶς. κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ
ὑπάγεις, καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέ-
ναι; Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ
ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν
πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν
πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν. καὶ ἀπάρτι γι-
νώσκετε αὐτόν, καὶ ἑωράκατε αὐτόν. Λέγει
αὐτῷ φίλιππος. κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πα-
τέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.
τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνω-
κάς με; φίλιππε, ὁ ἑωρακὼς ἐμέ, ἑώρακε τὸν
πατέρα. καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν
πατέρα; οὐ πιστεύεις, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί,
καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι; τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ
λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ. ὁ δὲ πα-
τὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα.
πιστεύετέ μοι, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ
πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν. εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα
αὐτὰ πιστεύετέ μοι. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, κἀ-
κεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει, ὅτι
ρκη δ ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι. * καὶ
ὅ τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου τοῦτο
ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ.
ἐάν

Quò ego uado, non potes me nunc se-
qui, sequêris autem postea. Dicit ei Pe-
trus: Domine, quare non possum te se-
qui nunc? Animam meam pro te po-
nam. Respondit ei Iesus: Animam tu-
am pro me pones? Amen amen di-
co tibi, Non canet gallus, donec ter me
negaueris.
Et ait discipulis suis: Ne turbetur cor XIIII
uestrum. Creditis in deum, & in me cre-
dite. In domo patris mei mansiões mul-
tæ sunt. Quod si cæcus esset, dixissem uo-
bis, uado paraturus uobis locũ. Et si abi-
ero ad parandum uobis locum, iterum
ueniam & assumam uos ad meipsum: ut
ubi sum ego, & uos sitis: & quò ego ua-
do, scitis, & uiam scitis. Dicit ei Thomas:
Domine, nescimus quò uadis, & quo-
modo possumus uiam scire? Dicit ei Ie-
sus: Ego sũ uia, & ueritas, & uita. Nemo
uenit ad patrem, nisi per me. Si cogno-
uissetis me, & patrem meum utique co-
gnouissetis. Et nunc cognoscitis eum, &
uidistis eum. Dicit ei Philippus: Domi-
ne, ostende nobis patrem, & sufficit no-
bis. Dicit ei Iesus: Tanto tempore uo-
biscum sum, & non cognouisti me? Phi-
lippe, qui uidit me, uidit patrem. Et
quomodo tu dicis, ostende nobis pa-
trem? Non credis, quod ego in patre
sum, & pater in me? Verba quæ ego lo-
quor uobis, à meipso non loquor. Pa-
ter autem in me manens, ipse facit ope-
ra. Credite mihi, quod ego in patre
sum, & pater in me. Alioqui propter
ipsa facta credite mihi. Amen amen
dico uobis, qui credit in me, opera
quæ ego facio, & ipse faciet: & maiora
his faciet, quia ego ad patrem uado.
Et quicquid petieritis nomine meo, hoc
faciam, ut glorificetur pater per filium.
Si

Ἐάν τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποι-
ήσω. ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐ-
μὰς τηρήσατε. καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέ-
ρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα
μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ πνεῦμα τῆς
ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν,
ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό, οὐδὲ γινώσκει αὐτό. ὑμεῖς
δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει, καὶ
ἐν ὑμῖν ἔσται. οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς,
ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ἔτι μικρόν, καὶ ὁ κό-
σμος με οὐκ ἔτι θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ
με, ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε. ἐν ἐκεί-
νῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ
πατρί μου, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν
ὑμῖν. ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν
ρκθ αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με. * ὁ δὲ ἀ-
α γαπῶν με, ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πα-
τρός μου, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτόν, καὶ ἐμ-
ρλ φανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν. * Λέγει αὐτῷ ἰού-
ι δας, οὐχ ὁ ἰσκαριώτης. κύριε, τί γέγονεν,
ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτόν, καὶ
οὐχὶ τῷ κόσμῳ; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶ-
πεν αὐτῷ, ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον
μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐ-
τόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν
παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. ὁ μὴ ἀγαπῶν με,
ρλα τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ. * καὶ ὁ λόγος
α ὃν ἀκούετε, οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλὰ τοῦ πέμ-
ψαντός με πατρός. ταῦτα λελάληκα ὑμῖν
ρλβ παρ' ὑμῖν μένων. * ὁ δὲ παράκλητος τὸ
ι πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ
ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάν-
τα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ὅσα εἶπον
ὑμῖν. εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν
ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, οὐ καθὼς ὁ κόσμος δί-
δωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω
ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ δειλιάτω. ἠκούσατε,
ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὑπάγω καὶ ἔρχομαι
πρὸς ὑμᾶς. εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἄν, ὅτι
εἶπον, πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα, ὅτι
ὁ πατήρ μείζων μου ἐστί. καὶ νῦν εἴρηκα
ὑμῖν

Si quid petieritis per nomen meũ, ego
faciam. Si diligitis me, præcepta mea
seruate. Et ego rogabo patrem, & alium
consolatorem dabit uobis, ut maneat
uobiscum in æternum, spiritum uerita-
tis quem mundus non potest accipere:
quia non uidet eum, nec nouit eum. Vos
autem cognoscitis eum, quia apud uos
manet, & in uobis erit. Non relinquam
uos orphanos, ueniam ad uos. Adhuc
pusillum, & mundus me iam non uidet:
uos autem uidetis me. Quia ego uiuo,
& uos uiuetis. In illo die uos cognosce-
tis, quod ego sum in patre meo, & uos in
me, & ego in uobis. Qui habet præ-
cepta mea & seruat ea, ille est qui diligit
me. Qui autem diligit me, diligetur à pa-
tre meo: & ego diligam eum, & aperiam
ei meipsum. Dicit ei Iudas, non ille Isca-
riotes: Domine, quid factum est, quod
manifestaturus es nobis teipsum, & non
mundo? Respondit Iesus, & dixit ei: Si
quis diligit me, sermonem meum serua-
bit, & pater meus diliget eum: & ad eum
ueniemus, & mansionem apud eum fa-
ciemus. Qui non diligit me, sermones
meos non seruat: & sermo quem audi-
tis, non est meus, sed eius qui misit me
patris. Hæc locutus sum uobis apud uos
manẽs. Paracletus autem ille qui est spi-
ritus sanctus, quem spiritum mittet pater
nomine meo, ille uos docebit omnia, &
suggeret uobis omnia quæcũq; dixi uo-
bis. Pacem relinquo uobis, pacem me-
am do uobis. Non quomodo mundus
dat, ego do uobis. Ne turbetur cor ue-
strum, neque formidet. Audistis quod
ego dixi uobis, uado, & uenio ad uos.
Si diligeretis me, gauderetis uti-
que, quod dixerim, uado ad patrem,
quia pater maior me est. Et nunc dixi
uobis

ὑμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πι-
στεύσητε. οὐκ ἔτι πολλὰ λαλήσω μεθ᾽ ὑμῶν.
ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων, καὶ ἐν
ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν. ἀλλ᾽ ἵνα γνῷ ὁ κόσμος,
ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετεί-
λατό μοι ὁ πατήρ, οὕτως ποιῶ. ἐγείρεσθε ἄ-
γωμεν ἐντεῦθεν.

Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ
πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι. πᾶν κλῆμα ἐν ἐ-
μοὶ μὴ φέρον καρπὸν αἴρει αὐτό, καὶ πᾶν τὸ
καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό, ἵνα πλείονα
καρπὸν φέρῃ. ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν
λόγον, ὃν λελάληκα ὑμῖν. μείνατε ἐν ἐμοί,
κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται
καρπὸν φέρειν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ
ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ
μείνητε. Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλή-
ματα. ὁ μένων ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὗ-
τος φέρει καρπὸν πολύν, ὅτι χωρὶς ἐμοῦ
οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. ἐὰν μή τις μείνῃ ἐν
ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα, καὶ ἐξηράν-
θη, καὶ συνάγουσιν αὐτά, καὶ εἰς πῦρ βάλ-
σλγ λουσι, καὶ καίεται. * Ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοί, καὶ
δ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε
σλδ αἰτήσεσθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν. * Ἐν τούτῳ
ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν
φέρητε, καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί. καθὼς
ἠγάπησέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς.
μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. ἐὰν τὰς ἐν-
τολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ
μου, καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρός μου
τετήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. ταῦ-
τα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν
μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. Αὕτη ἐστὶν
ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, κα-
σλε θὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. * Μείζονα ταύτης ἀ-
δ γάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
σλϛ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. * Ὑμεῖς φίλοι μου
ἐστέ, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν.
οὐκ ἔτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ
οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος. ὑμᾶς δὲ εἴρηκα
φίλους

uobis priusquam fiat, ut cum factum fu
erit, credatis. Posthac non multa loquar
uobiscum. Venit enim princeps mundi
huius, & in me nō habet quicquam. Sed
ut cognoscat mundus, quod diligo pa-
trem, & sicut mandatum dedit mihi pa-
ter, sic facio. Surgite, eamus hinc.

Ego sum uitis uera, & pater meus agri XV
cola est. Omnē palmitē in me nō ferentē
fructū tollit, & omnem qui fert fructum
purgat, ut fructum copiosiorem afferat.
Iam uos mūdi estis propter sermonem,
quē locutus sum uobis. Manete in me,
& ego in uobis. Sicut palmes non potest
ferre fructum à semetipso, nisi manserit
in uite, sic nec uos, nisi in me manseritis.
Ego sum uitis, uos palmites. Qui manet
in me & ego in eo, hic fert fructū multū:
quia sine me nihil potestis facere. Si quis
in me nō manserit, eiectus est foras sicut
palmes, & exaruit: & colligunt eos, & in
ignem cōiciunt & ardent. Si manseritis
in me, & uerba mea in uobis manserint,
quicquid uolueritis, petetis, & fiet uobis.
In hoc glorificatus est pater meus, ut fru
ctum copiosum afferatis, & efficiamini
mei discipuli. Sicut dilexit me pater, ita
& ego dilexi uos. Manete in dilectione
mea. Si præcepta mea seruaueritis, ma-
nebitis in dilectione mea, sicut & ego pa
tris mei præcepta seruaui, & maneo in
eius dilectione. Hæc locutus sum uobis,
ut gaudiū meū in uobis maneat, & gau
dium uestrū impleat. Hoc est præceptū
meū, ut diligatis uos inuicem sicut dilexi
uos. Maiorem hac dilectionē nemo ha-
bet, ut quis animā suam ponat pro ami
cis suis. Vos amici mei estis, si feceritis
quæcunq; ego præcipio uobis. Nō post-
hac uos dico seruos, quia seruus nescit
quid faciat dominus eius. Vos autē dixi
amicos,

φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός
μου, ἐγνώρισα ὑμῖν. οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξα-
σθε, ἀλλ᾽ ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα
ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε, καὶ καρπὸν φέ-
σλζ ρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ. * Ἵνα ὅτι ἂν
δ αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῷ
σλη ὑμῖν. * Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγα-
ι πᾶτε ἀλλήλους. εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γι-
νώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν. εἰ
ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφί-
λει. ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ᾽ ἐγὼ
ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο
σλθ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. * Μνημονεύετε τοῦ λό-
γ γου, οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. οὐκ ἔστι δοῦλος μεί-
σμ ζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. * Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑ-
ι μᾶς διώξουσιν. εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν,
σμα καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν. * Ἀλλὰ ταῦτα
α πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου.
σμβ * ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πέμψαντά με. * Εἰ μὴ
γ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἴ-
σμδ χον. νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς
ι ἁμαρτίας αὐτῶν. * Ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πα-
σμε τέρα μου μισεῖ. * Εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν
ι αὐτοῖς, ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, ἁμαρτίαν
οὐκ εἴχον. νῦν δὲ καὶ ἑωράκασι καὶ μεμισήκα-
σι, καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου. ἀλλ᾽ ἵνα πλη-
ρωθῇ ὁ λόγος, ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ
αὐτῶν, ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν. ὅταν δὲ ἔλ-
θῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ ιϛ
τοῦ πατρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ
τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει
περὶ ἐμοῦ. καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ᾽
ἀρχῆς μετ᾽ ἐμοῦ ἐστέ.

σμϛ * Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκαν-
α δαλισθῆτε. ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς.
ἀλλ᾽ ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας
ὑμᾶς, δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ. καὶ
ταῦτα ποιήσουσιν ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν
τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ. ἀλλὰ ταῦτα λελά-
σμζ ληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημο-
νεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. * Ταῦτα
δὲ

amicos: quia omnia quæ audiui à patre
meo, nota feci uobis. Non uos me elegi-
stis, sed ego elegi uos: & constitui uos, ut
eatis & fructum afferatis, & fructus ue-
ster maneat: ut quicquid petieritis patrē
nomine meo, det uobis. Hæc præcipio
uobis, ut diligatis uos mutuo. Si mūdus
uos odit, scitis quod me prius quam uos
odio habuerit. Si de mūdo fuissetis, mū-
dus quod suum est, diligeret. Quia uero
de mūdo non estis, sed ego selegi uos de
mundo, propterea odit uos mūdus. Me
mētote sermonis, quem ego dixi uobis.
Non est seruus maior domino suo. Si
me persecuti sunt, & uos persequētur. Si
sermonem meum seruauerunt, & uestrū
seruabunt. Sed hæc omnia faciēt uobis
propter nomen meum, quia nō nouerūt
eum qui misit me. Si non uenissem & lo-
cutus fuissem eis, peccatum nō haberēt.
Nunc autē non habent quod prætexāt
peccato suo. Qui me odit, is & patrē me-
um odit. Si opera nō fecissem inter eos
quæ nemo alius fecit, peccatum nō habe
rent. Nunc autem & uiderunt & oderūt,
non solum me, uerumetiam patrē meū.
Sed hoc accidit ut compleat sermo, qui in
lege eorum scriptus est: Odio habuerūt
me gratis. Cum autē uenerit paracletus,
quem ego mittam uobis à patre, spirit9
ueritatis, qui à patre procedit, ille testi-
monium perhibebit de me. Quin & uos
testes estis, quia ab initio mecum estis.

Hæc locutus sum uobis, ut ne quid of
fendamini. Alienos à synagogis facient XVI
uos. Sed ueniet tēpus, ut quisquis interfi
ciat uos, uideat cultum præstare deo. Et
hæc facient uobis, quia non nouerūt pa
trem neq; me. Sed hæc locutus sum uo-
bis, ut cū uenerit tempus illud, reminisca
mini eorū, q̄d ego dixerim uobis. Hæc
u autē

δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν
ἤμην. νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά
με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ποῦ ὑπά-
γεις. ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύ-
πη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. ἀλλ'
ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν, συμφέρει ὑ-
μῖν, ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω. ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω,
ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς.
ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. καὶ
ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρ-
τίας, καὶ περὶ δικαιοσύνης, καὶ περὶ κρίσεως.
περὶ ἁμαρτίας μέν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς
ἐμέ. περὶ δικαιοσύνης δέ, ὅτι πρὸς τὸν πα-
τέρα ὑπάγω, καὶ οὐκ ἔτι θεωρεῖτέ με. περὶ δὲ
κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέ-
κριται. ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ'
οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐ-
κεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει
ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. οὐ γὰρ λα-
λήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ, λαλήσει,
καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. ἐκεῖνος
ρμη ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ
γ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ,
ρμθ ἐμά ἐστι. * διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ
λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. μικρὸν καὶ
οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψε-
σθέ με, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα.
εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλή-
λους. τί ἐστι τοῦτο, ὃ λέγει ὑμῖν, μικρὸν καὶ
οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψε-
σθέ με. καὶ ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέ-
ρα; ἔλεγον οὖν, τοῦτο τί ἐστιν, ὃ λέγει, τὸ μι-
κρόν; οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ. ἔγνω οὖν ὁ Ἰη-
σοῦς, ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτῆσαι, καὶ εἶπεν
αὐτοῖς. περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων, ὅτι
εἶπον, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πά-
λιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; ἀμὴν ἀμὴν λέ-
γω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς,
ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται. ὑμεῖς δὲ λυπηθήσε-
σθε, ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσε-
ται. ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ, λύπην ἔχει, ὅτι
ἦλθεν

autem uobis ab initio non dixi, quia uo-
biscum eram. Nũc autem uado ad eum,
qui misit me, & nemo ex uobis interro-
gat me quò uadam. Sed quia hæc locu-
tus sum uobis, mœstitudo impleuit cor
uestrũ. Sed ego ueritaté dico uobis, expe
dit uobis, ut ego uadam. Si, eñ nõ abie-
ro, consolator ille non ueniet ad uos. Sin
autem abiero, mittam eum ad uos. Et cũ
uenerit ille, arguet mundum de peccato,
& de iustitia, & de iudicio. De peccato
quidem, quia non credunt in me. De iu-
stitia uero, quia ad patrẽ uado, & post-
hac nõ uidetis me. De iudicio auté, quia
princeps huius mũdi iã iudicatus est. Ad
hæc multa habeo quæ uobis dicã, sed nõ
potestis portare nunc. Cũ autẽ uenerit il
le qui est spiritus ueritatis, ducet uos in
omnẽ ueritatẽ. Nõ eñ loquetur à semet
ipso, sed quæcũq; audierit, loquet, & quæ
futura sunt, annũciabit uobis. Ille me glo
rificabit, quia de meo accipiet, & annũcia
bit uobis. Omnia quæcũq; habet pater,
mea sunt. Propterea dixi, quod de meo
accipiet & annunciabit uobis. Pusillũ, &
nõ uidetis me, & iterũ pusillũ, & uidebi-
tis me, quia ego uado ad patrẽ. Dixerunt
ergo quidã ex discipulis ei' inter se: Quid
est hoc, quod dicit nobis, pusillũ & nõ ui
detis me, & rursus pusillũ, & uidebitis me,
& quia ego uado ad patrẽ? Dicebant er-
go: Quid est hoc, quod dicit, pusillũ? Ne
scimus qd loquat. Cognouit autẽ Iesus,
quod uellét ipm interrogare, & dixit eis:
De hoc quæritis inter uos, quod dixi, pu
sillũ & non uidetis me, & iterũ pusillũ &
uidebitis me. Amẽ amẽ dico uobis, plora
bitis & lamẽtabimini uos, mũdus contra
gaudebit. Vos autẽ mœrore afficiemini,
sed mœror uester uertetur in gaudium.
Mulier cum parit, dolorem habet, quia
uenit

ἐλήλυθεν ἡ ὥρα αὐτῆς, ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παι-
δίον, οὐκ ἔτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν
χαράν, ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κό-
σμον. καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην μὲν νῦν ἔχε-
τε. πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσε-
ται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐ-
δεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐ-
ρν μὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. * ἀμὴν ἀμὴν λέ-
δ γω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν
τῷ ὀνόματί μου δώσει ὑμῖν. ἕως ἄρτι
οὐκ ᾐτήσατε οὐδὲν ἐν τῷ ὀνόματί μου. αἰ-
τεῖτε, καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πε-
ρνα πληρωμένη. * ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάλη-
κα ὑμῖν. ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὐκ ἔτι ἐν πα-
ροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησίᾳ πε-
ρὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγελῶ ὑμῖν. ἐν ἐκείνῃ τῇ
ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε. καὶ οὐ
λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα
περὶ ὑμῶν, αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς,
ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκα-
τε, ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον. ἐξῆλθον
παρὰ τοῦ πατρός; καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κό-
σμον, πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον, καὶ πο-
ρεύομαι πρὸς τὸν πατέρα. λέγουσιν αὐτῷ
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ἴδε νῦν παρρησίᾳ λαλεῖς,
καὶ παροιμίαν οὐδὲ μίαν λέγεις. νῦν οἴδα-
μεν, ὅτι οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρείαν ἔχεις,
ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ, ἐν τούτῳ πιστεύομεν, ὅτι
ρνβ ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες. * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς.
δ ἄρτι πιστεύετε. ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐλή-
λυθεν, ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια,
καὶ ἐμὲ μόνον ἀφῆτε. καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος,
ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστί. * ταῦτα λελάλη-
ρνγ κα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ κό-
σμῳ θλίψιν ἔχετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενί-
κηκα τὸν κόσμον.

ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρε τοὺς
ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ εἶπε.
πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν υἱόν,
ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε. καθὼς ἔδωκας αὐ-
τῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδω-
κας

uenit hora eius. Cum autem pepererit
puerum, iam non meminit anxietatis:
propterea quod gaudeat hominem esse
natum in mundo. Et uos igitur nunc
quidem mœrorem habetis. sed iterum
uidebo uos, & gaudebit cor uestrum, &
gaudium uestrum nemo tollit à uobis.
Et in illo die me nõn interrogabitis quic-
quam. Amen amen dico uobis, quæcun-
que petieritis patrem in nomine meo, da
bit uobis. Hactenus non petistis quic-
quam in nomine meo. Petite, & accipie-
tis: ut gaudium uestrum sit perfectum.
Hæc per prouerbia locutus sum uobis.
Veniet tempus, cum iam non per prouer
bia loquar uobis, sed palam de patre
meo annunciabo uobis. In illo die in
nomine meo petetis. Et non dico uobis,
quod ego rogaturus sim patrem pro
uobis, Ipse enim pater amat uos, quia
uos me amastis. & credidistis, quod à
deo exiuerim. Exiui à patre, & ueni in
mundum: iterum relinquo mundum,
& uado ad patrem. Dicunt ei discipuli
eius: Ecce nunc aperte loqueris, nec pro-
uerbium ullum dicis. Nunc scimus, quod
scis omnia, nec opus est tibi: ut quis te
interroget. Per hoc credimus, quod à
deo existi. Respondit ei Iesus: Nunc
creditis. Ecce instat tempus, & iam uenit,
ut dispergamini unusquisq; in sua, mécp
solum relinquatis. & tamen non sum so-
lus, quia pater mecum est. Hæc locutus
sum uobis, ut in me pacem habeatis. In
mundo afflictionem habetis, sed bono
animo sitis, ego uici mundum.

Hæc locutus est Iesus, & XVII
sublatis oculis in cœlum, dixit: Pater, ue-
nit hora, glorifica filium tuum, ut & fi-
lius tuus glorificet te. Sicut dedisti ei po-
testatem omnis carnis, ut quotquot de-
 disti

κας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. αὕτη
δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν
μόνον, ἀληθινὸν θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰη-
σοῦν Χριστόν. Ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ
ἔργον ἐτελείωσα, ὃ δέδωκάς μοι, ἵνα ποιή-
σω. καὶ νῦν δόξασόν με σὺ πάτερ παρὰ σεαυ-
τῷ τῇ δόξῃ, ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶ-
ναι παρά σοι. ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀν-
θρώποις, οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. Σοὶ
ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λό-
γον σου τετηρήκασι. Νῦν ἔγνωκαν, ὅτι πάν-
τα ὅσα δέδωκάς μοι, παρά σου ἐστίν. ὅτι τὰ
ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, καὶ
αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς, ὅτι παρὰ
σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν, ὅτι σύ με ἀπέ-
στειλας. ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ. οὐ περὶ τοῦ κό-
σμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι
σοί εἰσι. καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ
σὰ ἐμά, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. καὶ οὐκ
ἔτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κό-
σμῳ εἰσί, καὶ ἐγὼ πρός σε ἔρχομαι. πάτερ
ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς
δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς. ὅτε
ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν
αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου. οὓς δέδωκάς μοι
ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο εἰ
μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρω-
θῇ. νῦν δὲ πρός σε ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ
ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐ-
μὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς. Ἐγὼ δέδω-
κα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμί-
σησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, κα-
θὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. οὐκ ἐρωτῶ,
ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρή-
σῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ
εἰσί, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί. Ἁ-
γίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. ὁ λόγος
ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι. καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς
τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν
κόσμον, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυ-
τόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀλη-
θείᾳ.

disti ei, det eis uitam æternam. Hæc est
autem uita æterna, ut cognoscant te so-
lum, deum uerum, & quē misisti Iesum
Christum. Ego te glorificaui super ter-
ram; opus consummaui, quod dedisti
mihi ut facerem. Et nunc glorifica me tu
pater apud temetipsum gloria, quam ha
bui, priusquam hic mundus esset apud
te. Manifestaui nomen tuum homini-
bus, quos dedisti mihi de mundo. Tui
erant, & mihi eos dedisti, & sermonem
tuum seruauerunt. Nunc cognouerunt,
quod omnia quæcunq; dedisti mihi, abs
te sunt. Quia uerba quæ dedisti mihi,
dedi eis: & ipsi acceperunt, et cognouerūt
uere, quod à te exiui: & crediderūt, quod
tu me misisti. Ego pro eis rogo. Nō pro
mundo rogo, sed pro his, quos dedisti
mihi: quia tui sunt. Et mea omnia tua
sunt, & tua mea sunt, & glorificatus sum
in eis. Et iam non sum in mundo, & hi
in mundo sunt, & ego ad te uenio. Pater
sancte, serua eos per nomen tuum, quos
dedisti mihi: ut sint unum, sicut & nos.
Cum essem cum eis in mundo, ego ser
uabam eos nomine tuo. Quos dedisti
mihi, ego custodiui, & nemo ex eis perijt
nisi filius ille perditus, ut scriptura com-
pleretur. Nunc autem ad te uenio, & hæc
loquor in mundo, ut habeant gaudium
meum impletum in semetipsis. Ego tra-
didi eis sermonem tuum, & mundus eos
odio habuit: quia non sunt de mundo,
sicut & ego non sum de mūdo. Non ro-
go ut tollas eos è mūdo, sed ut serues eos
à malo. De mundo non sunt, sicut & ego
nō sum de mūdo. Sanctifica eos per ue-
ritatē tuā. Sermo tuus ueritas est. Sicut
tu me misisti in mundum, ita & ego misi
eos in mūdū, & pro eis ego sanctifico me-
ipsum, ut sint & ipsi sanctificati per ueri-
tatem.

θείᾳ. οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ
περὶ τῶν πιστευσόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς
ἐμέ, ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς σὺ πάτερ ἐν
ἐμοί, κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν
ὦσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ, ὅτι σύ με ἀπέ-
στειλας. καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι,
δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς ἡμεῖς ἕν
ἐσμεν. Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα
ὦσι τετελειωμένοι εἰς ἕν, καὶ ἵνα γινώσκῃ
ὁ κόσμος, ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπη-
σας αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. πάτερ, οὓς
δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, κἀ-
κεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν
τὴν ἐμήν, ἣν ἔδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με
ρμδ πρὸ καταβολῆς κόσμου.* πάτερ δίκαιε, καὶ
γ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνων.
ρμε *καὶ οὗτοι ἔγνωσαν, ὅτι σύ με ἀπέστειλας. καὶ
ι ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου. καὶ γνωρίσω, ἵνα
ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ᾖ, κἀγὼ
ρμς ἐν αὐτοῖς.* Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς, ἐξῆλθε
α σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρ-
ρου τῶν κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλ-
ρμζ θεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. *Ἤδει δὲ καὶ Ἰού-
ι δας ὁ παραδιδοὺς αὐτόν, τὸν τόπον, ὅτι πολ-
ρμη λάκις συνήχθη ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθη-
α τῶν αὐτοῦ.* Ὁ οὖν Ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖ-
ραν, καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ φαρισαίων ὑ-
πηρέτας, ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμ-
ρμθ πάδων καὶ ὅπλων.* Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάν-
ι τα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτόν, ἐξελθὼν, εἶπεν
αὐτοῖς. τίνα ζητεῖτε; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ.
Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς.
ἐγώ εἰμι. εἱστήκει δὲ καὶ Ἰούδας, ὁ παραδι-
δοὺς αὐτόν, μετ' αὐτῶν. ὡς οὖν εἶπεν αὐ-
τοῖς, ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω,
καὶ ἔπεσον χαμαί. πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπη-
ρώτησε. τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον. Ἰησοῦν τὸν
Ναζωραῖον. ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς. εἶπον ὑμῖν,
ὅτι ἐγώ εἰμι. εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τού-
τους ὑπάγειν. ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶ-
πεν, ὅτι οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ
αὐτῶν οὐδένα

tatem. Non pro eis autem rogo tantum,
sed & pro ijs, qui credituri sunt per ser-
monem eorum in me: ut omnes unum
sint: sicut tu pater in me & ego in te, ut &
ipsi in nobis unum sint, ut credat mun-
dus quod tu me miseris, & ego gloriam
quā dedisti mihi, dedi eis: ut sint unum, si
cut et nos unū sumus. Ego in eis, et tu in
me, ut sint consummati in unum, et ut co
gnoscat mundus, quod tu me misisti, et
dilexisti eos, sicut et me dilexisti. Pater,
quos dedisti mihi, uolo: ut ubi sum ego
et illi sint mecū: ut uideant gloriā meam,
quā dedisti mihi, quia dilexisti me ante
conditum mundū. Pater iuste, et mūdus
te nō cognouit: ego autem te cognoui, et
hi cognouerunt, qd tu me miseris. Et no
tū feci eis nomē tuū, et notū faciā, ut dile
ctio qua dilexisti me, in ipsis sit, et ego in
ipsis. Hæc cum dixisset Iesus egressus XVIII
est cum discipulis suis trans torrentem ce
dron, ubi erat hortus, in quem introiuit
ipse & discipuli eius. Nouerat autem &
Iudas, qui prodebat eum, locum: quia
frequenter Iesus conuenerat illuc cum di
scipulis suis. Iudas ergo cum accepisset
cohortem, & à pontificibus ac pharisæis
ministros, uenit illuc cum laternis ac fa-
cibus & armis. Iesus itaque sciens omnia
quæ uentura erant super se, processit ac
dixit eis: Quem quæritis? Responderūt
ei: Iesum Nazarenū. Dicit eis Iesus: Ego
sum. Stabat autem & Iudas, qui prode-
bat eum, cum ipsis. Vt ergo dixit eis, ego
sum, abierunt retrorsum & ceciderunt in
terrā. Iterum ergo interrogauit eos: Quē
quæritis? Illi autē dixerunt: Iesum Naza
renū. Respondit Iesus: Dixi uobis, quod
ego sum: Si ergo me quæritis, sinite hos
abire. Vt compleretur sermo quem dixe-
rat: Ex ijs quos dedisti mihi, non perdidi

ρξ αὐτῶν οὐδένα. *Σίμων οὖν πέτρος ἔχων
α μάχαιραν, εἵλκυσεν αὐτὴν, καὶ ἔπαισε τὸν τοῦ
ἀρχιερέως δοῦλον, καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτί
ον τὸ δεξιόν. ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ μάλχος.
ρξα *Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ πέτρῳ. βάλε τὴν μά
α χαιράν σου εἰς τὴν θήκην. τὸ ποτήριον ὃ δέ/
ρξβ δωκέ μοι ὁ πατὴρ, οὐ μὴ πίω αὐτό; *Ἡ οὖν
α σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν
ἰουδαίων συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν
ρξγ αὐτὸν, *καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς ἄνναν πρῶ
ι τον. ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ καϊάφα, ὃς ἦν ἀρχιε
ρεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου. ἦν δὲ καϊάφας ὁ συμ
βουλεύσας τοῖς ἰουδαίοις, ὅτι συμφέρει ἕνα ἄν
ρξδ θρωπον ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. *Ἠκολού
δ θει δὲ τῷ Ἰησοῦ σίμων πέτρος, καὶ ἄλλος
ρξε μαθητής. *Ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνω
στὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισῆλθε τῷ Ἰησοῦ εἰς
ρξϛ τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως. *Ὁ δὲ πέτρος εἱστή
α κει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. *Ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς
ρξζ ὁ ἄλλος, ὃς ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπε
ι τῇ θυρωρῷ, καὶ εἰσήγαγε τὸν πέτρον. *Λέγει
ρξη οὖν ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρὸς τῷ πέτρῳ, μὴ καὶ
α σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου;
ρξθ Λέγει ἐκεῖνος, οὐκ εἰμί. *Εἱστήκεισαν δὲ οἱ δοῦ
ι λοι καὶ οἱ ὑπηρέται, ἀνθρακιὰν πεποιηκότες,
ὅτι ψύχος ἦν, καὶ ἐθερμαίνοντο. ἦν δὲ μετ᾽ αὐ/
τῶν ὁ πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος. Ὁ οὖν
ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν
ρο αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ. *Ἀπεκρί
α θη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. ἐγὼ παρρησίᾳ ἐλάλησα τῷ
κόσμῳ. ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν τῇ συναγω
γῇ, καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντες οἱ ἰουδαῖοι συ/
ροα νέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν. *Τί
ι με ἐπερωτᾷς; ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας
τί ἐλάλησα αὐτοῖς. ἴδε οὗτοι οἴδασιν ἃ εἶπον
ροβ ἐγώ. *Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν ὑπη/
α ρετῶν παρεστηκὼς ἔδωκε ῥάπισμα τῷ Ἰησοῦ,
ρογ εἰπών. οὕτως ἀποκρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ; *Ἀπε
ι κρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύ
ροδ ρησον περὶ τοῦ κακοῦ, εἰ δὲ καλῶς, τί με δέ/
α ρεις; *Ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ ἄννας δεδεμένον
πρὸς

quendã. Simon ergo Petrus cũ haberet gladiũ, eduxit eum, & percussit põtificis seruũ, & abscidit auriculam eius dextrã. Erat autem nomẽ seruo Malchus. Dicit ergo Iesus Petro: Immitte gladiũ tuum in uaginã. An nõ bibam poculum quod dedit mihi pater? Cohors igitur & tribunus ac ministri Iudæorũ cõprehenderũt Iesum, & ligauerunt eum, & abduxerũt eum ad Annam primũ: erat enim socer Caiaphæ, qui erat pontifex anni illius. Erat autẽ Caiaphas is qui consiliũ dederat Iudæis, quod expediret unum hominem mori pro populo. Sequebatur autẽ Iesum Simon Petrus, & alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici, & introiuit cum Iesu in atrium pontificis. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exiuit ergo discipulus ille alter, qui erat notus pontifici, & dixit ostiariæ, & introduxit Petrum. Dixit ergo Petro ancilla ostiaria: Num & tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille: Non sum. Stabant autem serui & ministri, qui prunas congesserant, quia frigus erat, & calefaciebant se. Erat autem cum eis & Petrus stans & calefaciens se. Pontifex ergo interrogauit Iesum de discipulis suis & de doctrina ipsius. Respondit ei Iesus: Ego palam locutus sum mundo. Ego semper docui in synagoga, & in templo, quo omnes Iudæi conueniunt, & in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas? interroga eos qui audierũt quid locutus sim ipsis. Ecce hi sciunt quæ dixerim ego. Hæc autem cum dixisset, unus assistens ministrorum dedit alapam Iesu, dicens: Siccine respondes pontifici? Respondit ei Iesus: Si male locutus sum, testificare de malo: sin bene, cur me cædis? Et misit eum Annas uinctum
ad

ροε πρὸς καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα. *Ἦν δὲ σίμων
α πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος. εἶπον οὖν
αὐτῷ. μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ;
Ἠρνήσατο ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν. οὐκ εἰμί. Λέγει
εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως συγγενὴς ὤν,
οὗ ἀπέκοψε πέτρος τὸ ὠτίον. οὐκ ἐγώ σε εἶ/
δον ἐν τῷ κήπῳ μετ᾽ αὐτοῦ; πάλιν οὖν ἠρνή/
σατο ὁ πέτρος, καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνη/
ροϛ σεν. *Ἄγουσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ καϊά
α φα εἰς τὸ πραιτώριον. ἦν δὲ πρωΐα, *καὶ αὐ
ροζ τοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ
ι μιανθῶσιν, ἀλλ᾽ ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα. Ἐξῆλ/
θεν οὖν ὁ πιλᾶτος πρὸς αὐτοὺς ἔξω, καὶ εἶπε.
τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τού
του; Ἀπεκρίθησαν, καὶ εἶπον αὐτῷ. εἰ μὴ ἦν
οὗτος κακοποιός, οὐκ ἄν σοι παρεδώκαμεν αὐ
τόν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ πιλᾶτος. λάβετε αὐ
τὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐ/
τόν. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι. ἡμῖν οὐκ ἔ/
ξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα. ἵνα ὁ λόγος τοῦ Ἰη/
σοῦ πληρωθῇ, ὃν εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανά
ροη τῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν. *Εἰσῆλθεν οὖν εἰς
α τὸ πραιτώριον πάλιν ὁ πιλᾶτος, καὶ ἐφώ/
νησε τὸν Ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ βα/
σιλεὺς τῶν ἰουδαίων; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς. ἀφ᾽
ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον πε
ροθ ρὶ ἐμοῦ; *Ἀπεκρίθη ὁ πιλᾶτος. μήτι ἐγὼ
ι ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιε/
ρεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί, τί ἐποίησας; Ἀπεκρί
θη ὁ Ἰησοῦς. Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ
κόσμου τούτου, εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ
βασιλεία ἡ ἐμή, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγω/
νίζοντο, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς ἰουδαίοις. νῦν δὲ
ρπ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν. *Εἶπεν
δ οὖν αὐτῷ ὁ πιλᾶτος, οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ;
Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς. σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεύς
ρπα εἰμι ἐγώ. *Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι, καὶ εἰς
ι τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρή/
σω τῇ ἀληθείᾳ. πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας, ἀ/
κούει μου τῆς φωνῆς. Λέγει αὐτῷ ὁ πιλᾶτος. τί
ἐστιν ἀλήθεια; καὶ τοῦτο εἰπών, πάλιν ἐξῆλθε
πρὸς

ad Caiapham põtificem. Stabat autem Simon Petrus et calefaciebat se. Dixerũt ergo ei: Num et tu ex discipulis eius es? Negauit ille, et dixit: Non sum. Dicit ei unus ex seruis pontificis cognatus eius, cuius absciderat Petrus auriculã: Nonne ego te uidi in horto cum illo? Iterũ ergo negauit Petrus, et statim gallus cecinit. Ducunt ergo Iesum à Caiapha in prætorium. Erat autem mane, et ipsi non introierunt in prætorium, ne cõtaminarentur, sed ut ederent pascha. Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, et dixit: Quam accusationem affertis aduersus hominẽ hunc? Responderunt, et dixerunt ei: Si non esset hic nocens: haudquaquam tibi tradidissemus eũ. Dicit ergo eis Pilatus: Accipite eum uos, et secundum legem uestram iudicate eum. Dixerũt ergo ei Iudæi: Nobis non licet interficere quenquam. Vt sermo Iesu impleretur, quem dixit, significans qua morte esset moriturus. Introiuit ergo iterum in prætorium Pilatus, & uocauit Iesum, & dixit ei: Tu es ille rex Iudæorum? Respondit Iesus: A temetipso tu hoc dicis, an alij dixerunt tibi de me? Respondit Pilatus: Num ego Iudæus sum? Gens tua & pontifices tradiderunt te mihi, Quid fecisti? Respondit Iesus: Regnum meum non est ex hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent, ne traderer Iudæis. Nunc autem regnũ meum non est hinc. Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Respondit Iesus: Tu dicis, quod rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc ueni in mundum, ut testimonium feram ueritati. Omnis qui est ex ueritate, audit uocem meam. Dicit ei Pilatus: Quid est ueritas? Et cum hoc dixisset, iterum prodijt

 ad

ρπβ πρὸς τοὺς ἰουδαίους. * καὶ λέγει αὐτοῖς. ἐγὼ
θ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ. * ἔστι δὲ
ρπγ συνήθεια ὑμῖν, ἵνα ἕνα ὑμῖν ἀπολύσω ἐν τῷ
δ πάσχα, βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν βα
ρπδ σιλέα τῶν ἰουδαίων; * ἐκραύγασαν οὖν πά
α λιν πάντες, λέγοντες, μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν βα
ρπε ραββᾶν. ἦν δὲ ὁ βαραββᾶς λῃστής. * τότε οὖν
δ ἔλαβεν ὁ πιλᾶτος τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐμαστίγωσε.
καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀ
κανθῶν ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμά
τιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτὸν, καὶ ἔλε
γον, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. καὶ ἐδί
ρπϛ δουν αὐτῷ ῥαπίσματα. * ἐξῆλθεν οὖν πά
δ λιν ἔξω ὁ πιλᾶτος, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἴδε ἄγω
ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε, ὅτι ἐν αὐτῷ οὐ
ρπζ δεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω. * ἐξῆλθεν οὖν ὁ ἰη
δ σοῦς ἔξω, φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον, καὶ τὸ
πορφυροῦν ἱμάτιον. καὶ λέγει αὐτοῖς, ἰδοὺ ὁ
ρπη ἄνθρωπος. * ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχι
α ερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται ἐκραύγασαν, λέγοντες,
ρπθ σταύρωσον, σταύρωσον. * λέγει αὐτοῖς ὁ πι
ι λᾶτος. λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ σταυρώσατε.
ρϟ * ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν.
θ * ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι. ἡμεῖς νόμον
ρϟα ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει
ι ἀποθανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν τὸν υἱὸν θεοῦ ἐποίησεν.
ρϟβ * ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ πιλᾶτος τοῦτον τὸν λό
δ γον, μᾶλλον ἐφοβήθη. καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ
πραιτώριον πάλιν, καὶ λέγει τῷ ἰησοῦ.
πόθεν εἶ σύ; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ
ρϟγ ἔδωκεν αὐτῷ. * λέγει οὖν αὐτῷ ὁ πι
λᾶτος. ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι
ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε, καὶ ἐξουσίαν
ἔχω ἀπολῦσαί σε; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς. οὐκ
εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ᾽ ἐμοῦ, εἰ μὴ
ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν. διὰ τοῦτο ὁ πα
ραδιδούς με σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει. ἐκ
τούτου ἐζήτει ὁ πιλᾶτος ἀπολῦσαι αὐτόν. οἱ
δὲ ἰουδαῖοι ἔκραζον, λέγοντες. ἐὰν τοῦτον ἀπο
λύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ καίσαρος. πᾶς ὁ βασιλέα
αὐτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει τῷ καίσαρι. ὁ οὖν πιλᾶτος
ἀκούσας

ad Iudæos, & dicit eis: Ego nullam inue-
nio in eo causam. Est autem consuetudo
uobis, ut unum dimittam uobis in pa-
scha. Vultis ne ergo dimittam uobis il-
lum regem Iudæorum? Clamauerunt
rursum omnes dicentes: Non hunc, sed
Barrabam. Erat autem Barrabas latro.
Tunc ergo appre- XIX
hendit Pilatus Iesum, & flagellauit. Et
milites plectentes coronam de spinis im
posuerunt capiti eius, & ueste purpurea
circundederunt eum, ac dicebant: Aue
rex Iudæorum. Et dabant ei alapas. Exi-
uit iterum Pilatus foras, & dicit eis: Ecce
adduco uobis eum foras, ut cognoscatis,
quod nullam in eo causam inuenio. Exi-
uit ergo Iesus foras, gestans spineam co
ronam, & purpureum pallium. & dicit
eis: Ecce homo. Cum ergo uidissent eum
pontifices & ministri clamabant, dicen-
tes: Crucifige, crucifige. Dicit eis Pilatus:
Accipite eum uos, & crucifigite. ego enim
non inuenio in eo causam. Responde-
runt ei Iudæi: Nos legem habemus, &
secundum legem nostram debet mori:
quia filium dei se fecit. Cum ergo audis-
set Pilatus hunc sermonẽ, magis timuit.
Et ingressus est prætorium iterum, & di-
cit ad Iesum: Vnde es tu? Iesus autem
responsum non dedit ei. Dicit ergo ei Pi
latus: Mihi nõ loqueris? nescis quod po-
testatem habeam crucifigendi te, & po-
testatem habeam absoluẽdi te? Respon
dit Iesus: Non haberes potestatẽ aduer-
sum me ullam, nisi tibi datum esset ẽ su-
pernis. Propterea qui me tradidit tibi,
maius peccatum habet. Et ex eo quære-
bat Pilatus absoluere eum. Iudæi autem
clamabãt dicẽtes: Si hunc absolueris, nõ
es amicus Cæsaris. Quicunque se regem
facit, contradicit Cæsari. Pilatus autem
cum audisset

ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον, ἤγαγεν ἔξω τὸν
ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος εἰς
τόπον, λεγόμενον λιθόστρωτον, ἑβραϊστὶ δὲ
γαββαθᾶ. ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα, ὥρα δὲ
ὡσεὶ ἕκτη, καὶ λέγει τοῖς ἰουδαίοις, ἴδε ὁ βα
ρϟδ σιλεὺς ὑμῶν. * οἱ δὲ ἐκραύγασαν. ἆρον, ἆ
α ρον, σταύρωσον αὐτόν. * λέγει αὐτοῖς ὁ πιλᾶ
ρϟε τος, τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; ἀπεκρίθη
ι σαν οἱ ἀρχιερεῖς. οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ
ρϟϛ καίσαρα. * τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς,
α ἵνα σταυρωθῇ. * παρέλαβον δὲ τὸν ἰησοῦν, καὶ
ρϟζ ἀπήγαγον, καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ,
α ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον κρανίου τόπον.
ὃς λέγεται ἑβραϊστὶ γολγοθᾶ, ὅπου αὐτὸν
ρϟη ἐσταύρωσαν. * καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦ
α θεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν ἰησοῦν. * ἔγρα
ρϟθ ψε δὲ καὶ τίτλον ὁ πιλᾶτος, καὶ ἔθηκεν
α ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. ἦν δὲ γεγραμμένον. ἰησοῦς ὁ
σ ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. * τοῦ
ι τον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν ἰου
δαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τῆς πόλεως ὁ τόπος, ὅπου
ἐσταυρώθη ὁ ἰησοῦς. καὶ ἦν γεγραμμένον ἑβρα
ϊστί, ἑλληνιστί, ῥωμαϊστί. ἔλεγον οὖν τῷ πιλά
τῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν ἰουδαίων. μὴ γράφε, ὁ βα
σιλεὺς τῶν ἰουδαίων, ἀλλ᾽ ὅτι ἐκεῖνος εἶπε,
βασιλεύς εἰμι τῶν ἰουδαίων. ἀπεκρίθη ὁ πι
σα λᾶτος. ὃ γέγραφα, γέγραφα. * οἱ οὖν στρα
α τιῶται ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν ἰησοῦν, ἔλαβον
τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέ
ρη. ἑκάστῳ στρατιώτῃ μέρος, καὶ τὸν χιτῶ
να. ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄραφος ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαν
τὸς δι᾽ ὅλου. εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους. μὴ
σχίσωμεν αὐτόν, ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ
τίνος ἔσται. ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ ἡ λέγουσα.
Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ
ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον.
οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν.
σβ * εἱστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ ἰησοῦ ἡ
μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μα
ρία ἡ τοῦ κλωπᾶ, καὶ μαρία ἡ μαγδαληνή.
ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν
παρεστῶτα

cum audisset hunc sermonẽ, produxit fo
ras Iesum, seditq; pro tribunali in loco,
qui dicitur Lithostrotos, Hebraice autẽ
Gabbatha. Erat autẽ parasceue paschæ,
hora ferme sexta, & dicit Iudæis: Ecce rex
uester. Illi autem clamabant: Tolle, tolle,
crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem
uestrum crucifigam? Responderunt põ-
tifices: Non habemus regem, nisi Cæsa-
rem. Tunc ergo tradidit eum illis, ut cru-
cifigeretur. Acceperunt autem Iesum, &
abduxerunt, atque is baiulans crucem su
am, exiuit in eum (qui dicitur Caluariæ)
locum, Hebraice autem Golgotha, ubi
crucifixerunt eum, & cum eo alios du-
os hinc & hinc, medium autem Iesum.
Scripsit autem & titulum Pilatus, & po-
suit super crucem. Erat autem scriptum:
Iesus Nazarenus rex Iudæorum. Hunc
ergo titulum multi Iudæorum legerunt,
quia prope ciuitatem erat locus, ubi cru-
cifixus est Iesus. Et erat scriptum He-
braice, & Græce, & Latine. Dicebant
ergo Pilato pontifices Iudæorum: Noli
scribere, rex Iudæorum, sed quod ille
dixerit, rex sum Iudæorum. Respondit
Pilatus: Quod scripsi, scripsi. Milites
ergo cũm crucifixissent Iesum, acceperũt
uestimenta eius, & fecerunt quatuor par-
tes, unicuique militi partem, & tunicam.
Erat autem tunica inconsutilis, a summo
contexta per totum. Dixerunt ergo in-
ter se: Ne scindamus eam, sed sortiamur
de illa cuius sit. Vt scriptura implere-
tur, dicens: Partiti sunt uestimenta mea
sibi, & in uestem meam miserunt sor-
tem. Et milites quidem hæc fecerunt. Sta
bant autẽ iuxta crucem Iesu mater eius,
& soror matris eius Maria uxor Cleo-
pæ, & Maria Magdalene. Cum uidis-
set ergo Iesus matrem ac discipulum
astantem

ιη περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κυριακοῦ σώματος

παρεστῶτα, ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ.
γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου. εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ·
ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλα
— βεν ὁ μαθητὴς αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια. *Μετὰ τοῦ
σγ το εἰδὼς ὁ ἰησοῦς, ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται,
δ ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφή, λέγει. Διψῶ. σκεῦος
οὖν ἔκειτο ὄξους μεστόν. οἱ δὲ πλήσαντες σπόγ
γον ὄξους καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες, προσήνεγ
σδ καν αὐτοῦ τῷ στόματι. *Ὅτε οὖν ἔλαβε τὸ
α ὄξος ὁ ἰησοῦς, εἶπε. τετέλεσται. καὶ κλί
σε νας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα. *Οἱ
ι οὖν ἰουδαῖοι, ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν, ἵνα μὴ μείνῃ
ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ,
ἦν γὰρ μεγάλη ἡμέρα ἐκείνη τοῦ σαββάτου,
ἠρώτησαν τὸν πιλᾶτον, ἵνα κατεαγῶσιν αὐ
τῶν τὰ σκέλη, καὶ ἀρθῶσιν. ἦλθον οὖν οἱ στρα
τιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν σκέ
λη, καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ.
ἐπὶ δὲ τὸν ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν
ἤδη τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέ
λη. ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν
πλευρὰν ἔνυξε, καὶ εὐθὺς ἐξῆλθεν αἷμα,
καὶ ὕδωρ. καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ
ἀληθινὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ μαρτυρία. κἀκεῖνος
οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα καὶ ὑμεῖς πιστεύ
σητε. ἐγένετο γὰρ ταῦτα, ἵνα ἡ γραφὴ πλη
ρωθῇ. Ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται ἀπ' αὐτοῦ. καὶ
πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει. ὄψονται εἰς ὃν
σς ἐξεκέντησαν. *Μετὰ δὲ ταῦτα ἠρώτησε τὸν
α πιλᾶτον ὁ ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας, ὢν μα
θητὴς τοῦ ἰησοῦ, κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φό
βον τῶν ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ ἰη
σζ σοῦ, καὶ ἐπέτρεψεν ὁ πιλᾶτος. *Ἦλθε δὲ
ι καὶ νικόδημος, ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν ἰη
σοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα σμύρ
ση νης καὶ ἀλόης ὡσεὶ λίτρας ἑκατόν. *Ἔλα
α βον οὖν τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν
αὐτὸ ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων, κα
θὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰουδαίοις ἐνταφιά
ζειν. ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη, κῆ
πος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινόν,
ἐν

astantem, quē diligebat, dicit matri suæ:
Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit di-
scipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora ac
cepit eam discipulus in sua. Postea sciens
Iesus, quod omnia iam consummata es-
sent, ut consummaretur scriptura, dicit:
Sitio. Vas igitur erat positum aceto ple
num. Illi uero impleuerunt spongiam
aceto & hysopo, & impositam admoue-
runt ori eius. Cum ergo accepisset Iesus
acetum, dixit: Consummatum est. & in-
clinato capite tradidit spiritum. Iudæi
ergo, quoniam parasceue erat, ut non re-
manerent in cruce corpora sabbato (erat
enim magnus dies ille sabbati) rogaue-
runt Pilatum, ut frangerentur eorū cru-
ra, ac tollerentur. Venerunt ergo milites,
& primi quidem fregerunt crura, & alte-
rius qui crucifixus est cum eo. Ad Iesum
autem cum uenissent, ut uiderunt eum
iam mortuum, non fregerunt eius crura.
sed unus militum lancea latus eius fodit,
& cōtinuo exiuit sanguis & aqua. Et qui
uidit, testimonium perhibuit: & uerum
est testimoniū eius. Et ille scit quod uera
dicit, ut & uos credatis. Facta sunt enim
hæc, ut scriptura impleretur: Os nō com-
minuetis ex eo. Et rursus alia scriptura
IX dicit: Videbunt in quem pupugerunt.
Post hæc autē rogauit Pilatum Ioseph
Arimathiensis: qui erat discipulus Iesu,
sed occultus propter metum Iudæorum:
ut tolleret corpus Iesu, idq́ permisit Pi-
latus. Venit autem & Nicodemus, qui
uenerat ad Iesum nocte primum, ferens
mixturam myrrhæ & aloēs ad libras fer-
mè centum. Acceperūt ergo corpus Iesu,
& obuinxerunt illud linteis cum aroma-
tibus, sicut mos est Iudæis sepelire. Erat
autem in eo loco ubi crucifixus est, hor-
tus, & in horto monumentum nouum,
in

ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη. ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν
παρασκευὴν τῶν ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνη
σθ μεῖον, ἔθηκαν τὸν ἰησοῦν. *Τῇ δὲ μιᾷ τῶν
α σαββάτων μαρία ἡ μαγδαληνὴ ἔρχεται
πρωί, σκοτίας ἔτι οὔσης, εἰς τὸ μνημεῖον,
καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου.
σι *τρέχει οὖν, καὶ ἔρχεται πρὸς σίμωνα πέ
ι τρον, καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητήν, ὃν ἐφί
λει ὁ ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς. ἦραν τὸν κύρι
ον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἴδαμεν ποῦ ἔ
θηκαν αὐτόν. ἐξῆλθεν οὖν ὁ πέτρος καὶ ὁ
ἄλλος μαθητής, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον.
ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ, καὶ ὁ ἄλλος μαθη
τὴς προέδραμε τάχιον τοῦ πέτρου, καὶ ἦλ
θε πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον. καὶ παρακύψας
βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλ
θεν. ἔρχεται οὖν σίμων πέτρος ἀκολουθῶν
αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θε
ωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα, καὶ τὸ σουδάριον, ὃ
ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθο
νίων κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον
εἰς ἕνα τόπον. τότε οὖν εἰσῆλθε καὶ ὁ ἄλ
λος μαθητής, ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ
μνημεῖον, καὶ εἶδε καὶ ἐπίστευσεν. οὐδέπω γὰρ
ᾔδεισαν τὴν γραφήν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν
ἀναστῆναι. ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυ
σια τοὺς οἱ μαθηταί. *Μαρία δὲ εἱστήκει πρὸς τὸ
α μνημεῖον κλαίουσα ἔξω. ὡς οὖν ἔκλαιε, παρέκυ
ψεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους
ἐν λευκοῖς, καθεζομένους ἕνα πρὸς τῇ κεφα
λῇ, καὶ ἕνα πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου ἔθηκαν
σιβ τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. *καὶ λέγουσιν αὐτῇ
ι ἐκεῖνοι. γύναι, τί κλαίεις; λέγει αὐτοῖς, ὅτι
ἦραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν
αὐτόν. καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀ
πίσω. καὶ θεωρεῖ τὸν ἰησοῦν ἑστῶτα, καὶ οὐκ
ᾔδει ὅτι ὁ ἰησοῦς ἐστί. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. γύ
ναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; ἐκείνη δοκοῦσα
ὅτι ὁ κηπουρός ἐστι, λέγει αὐτῷ. κύριε, εἰ
σὺ ἐβάστασας αὐτόν, εἰπέ μοι ποῦ αὐτὸν ἔθη
κας, κἀγὼ αὐτὸν ἀρῶ. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς.
Μαρία

in quo nondum quisq́ positus erat. Ibi
ergo propter parasceuen Iudæorū, quod
in propinquo esset monumentū, posue-
runt Iesum. Primo uero die sabbato- XX
rum Maria Magdalene uenit mane, cū
adhuc tenebræ essent, ad monumētum,
uidetq́ lapidem sublatū à monumento.
Currit ergo, & uenit ad Simonē Petrū,
& ad alterū illum discipulū, quē amabat
Iesus, & dicit illis: Sustulerūt dn̄m è mo-
numēto, & nescimus ubi posuerint eum.
Exijt ergo Petrus & ille alius discipulus,
& uenerūt ad monumētū. Currebāt aūt
duo simul, & ille alius discipul⁹ præcucur
rit citius Petro, uenitq́ prior ad monu-
mētū. Et cū se inclinasset, uidit posita lin-
teamina, nō tñ introiuit. Venit ergo Si-
mon Petrus sequēseū, & introiuit in mo
numentū, & uidet linteamina posita, &
sudariū quod fuerat super caput eius nō
cū linteaminib⁹ positū, sed separatim in-
uolutū in unū locū. Tūc ergo introiuit et
ille ali⁹ discipulus, q uenerat prior ad mo
numentū, uiditq́ & credidit. Nondū eñ
nouerāt scripturā, quod oportuisset eū à
mortuis resurgere. Abierunt ergo rursus
discipuli ad semetipsos. Maria autem sta
bat ad monumentū foris plorans. Dum
ergo fleret, inclinauit se in monumētū, &
uidet duos angelos amictos albis, seden
tes unū ad caput, & alterū ad pedes illic,
ubi posuerant corpus Iesu. Dicunt ei illi:
Mulier quid ploras? Dicit eis: Sustulerūt
dominū meū, nec scio ubi posuerunt eū.
Hæc cum dixisset, cōuersa est retrorsum,
& uidet Iesum stantem, nec sciebat quod
Iesus esset. Dicit ei Iesus: Mulier, quid
ploras? Quem quæris? Illa existimans
quod hortulanus esset, dicit ei: Domine,
si tu asportasti eū, dicito mihi, ubi posue
ris eū, & ego eum tollam. Dicit ei Iesus:
Maria.

μαρία, στραφεῖσα ἐκείνη, λέγει αὐτῷ· ῥαββου/
νί, ὃ λέγεται διδάσκαλε. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς·
μή μου ἅπτου. οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν
πατέρα μου. πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς
μου, καὶ εἰπὲ αὐτοῖς. ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα
μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεόν μου καὶ θεὸν
ὑμῶν. ἔρχεται μαρία ἡ μαγδαληνή, ἀναγγέλ/
λουσα τοῖς μαθηταῖς, ὅτι ἑώρακε τὸν κύριον,
σιγ καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ. * οὔσης οὖν ὀψίας τῇ
θ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν
θυρῶν κεκλεισμένων, ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ
συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἦλ/
θεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐ
τοῖς. εἰρήνη ὑμῖν. καὶ τοῦτο εἰπών, ἔδειξεν αὐ
σιδ τοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. * ἐχά
ια ρησαν οὖν οἱ μαθηταί, ἰδόντες τὸν κύριον. εἶ
πεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς πάλιν, εἰρήνη ὑμῖν.
καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ πέμπω
ὑμᾶς. καὶ τοῦτο εἰπών, ἐνεφύσησε, καὶ λέγει αὐ/
σιε τοῖς, λάβετε πνεῦμα ἅγιον. * ἄν τινων ἀφῆ/
ζ τε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἄν τινων
σις κρατῆτε, κεκράτηνται. * θωμᾶς δὲ εἷς ἐκ τῶν
ι δώδεκα, ὁ λεγόμενος δίδυμος, οὐκ ἦν μετ᾽
αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ ἰησοῦς. ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ
ἄλλοι μαθηταί, ἑωράκαμεν τὸν κύριον. ὁ δὲ
εἶπεν αὐτοῖς, ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐ
τοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν δάκτυ/
λόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν
χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύ/
σιζ σω. * καὶ μεθ᾽ ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ θωμᾶς μετ᾽ αὐτοῦ, ἔρχεται
ὁ ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς
τὸ μέσον, καὶ εἶπεν. εἰρήνη ὑμῖν. εἶτα λέγει
τῷ θωμᾷ, φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε, καὶ ἴδε
τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλ/
λε εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος,
σιη ἀλλὰ πιστός. * ἀπεκρίθη ὁ θωμᾶς, καὶ εἶπεν
ι αὐτῷ. ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου. λέγει αὐτῷ
ὁ ἰησοῦς. ὅτι ἑώρακάς με θωμᾶ, πεπίστευκας,
μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες. πολ/
λὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς
ἐνώπιον

Maria. Conuersa illa, dicit ei: Rabboni,
quod dicitur magister. Dicit ei Iesus. No
li me tangere. Nondum enim ascendi
ad patrem meum. Sed uade ad fratres
meos, & dic eis: Ascendo ad patrem me/
um & patrem uestrum, & deum meum,
& deum uestrum. Venit Maria Magda
lene, annuncians discipulis, quod uidisset
dominũ; & ea dixisset sibi. Cum ergo ue
spera esset die illo qui erat unus sabbato
rũ, & fores essent clausæ, ubi erant disci/
puli cõgregati propter metũ Iudæorum,
uenit Iesus, stetitq; in medio, & dicit eis:
Pax uobis. Et cum hæc dixisset, ostendit
eis manus ac latus suum. Gauisi sunt er/
go discipuli, uiso domino. Dixit ergo eis
iterũ: Pax uobis. Sicut misit me pater, ita
& ego mitto uos. Hæc cum dixisset, flauit
in eos, & dicit eis: Accipite spiritum san/
ctũ. Quorũcunq; remiseritis peccata, re
mittuntur eis: quorũcunq; retinueritis, re
tenta sunt. Thomas autem unus ex duo
decim, qui dicitur Didymus, nõ erat cum
eis quando uenit Iesus. Dixerũt ergo ei
alij discipuli: Vidimus dominum. Ille au
tem dixit eis: Nisi uidero in manibus eius
uestigium clauorum, & mittam digitum
meum in uestigium clauorum, & mittã
manum meam in latus eius, nõ credam.
Et post dies octo iterum erant discipuli
eius intus, & Thomas cum eis. Venit
Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, &
dixit: Pax uobis. Deinde dicit Tho/
mæ: Infer digitum tuum huc, & uide ma
nus meas, & admoue manum tuam, &
immitte in latus meum, & noli esse incre
dulus, sed credens. Respondit Thomas,
& dixit ei: Dominus meus & deus meus.
Dicit ei Iesus: Quia uidisti me Thoma,
credidisti: beati qui nõ uiderũt & credide
runt. Multa quidẽ & alia signa fecit Iesus
in conspectu

ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμ
μένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. ταῦτα δὲ γέγρα
πται, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι ὁ ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστὸς
ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν
σιθ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. Μετὰ ταῦτα ἐφανέρω
ι σεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ ἰησοῦς ἐπὶ τῆς θαλάσ/
σης τῆς τιβεριάδος. ἐφανέρωσε δὲ οὕτως. ἦσαν
ὁμοῦ σίμων πέτρος καὶ θωμᾶς, ὁ λεγόμενος
δίδυμος, καὶ ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ κανᾶ τῆς γαλι/
λαίας, καὶ οἱ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ δύο. λέγει αὐτοῖς σίμων πέτρος. ὑπάγω
ἁλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ. ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς
σὺν σοί. ἐξῆλθον καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον
εὐθύς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν.
πρωίας δὲ ἤδη γενομένης, ἔστη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸν
αἰγιαλόν, οὐ μέντοι ᾔδεισαν οἱ μαθηταί, ὅτι
ἰησοῦς ἐστι. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. παιδία, μή τι
προσφάγιον ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, οὔ. ὁ
δὲ εἶπεν αὐτοῖς. βάλλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ
πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὑρήσετε. ἔβαλον οὖν, καὶ
οὐκ ἔτι αὐτὸ ἑλκύσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους
σκ τῶν ἰχθύων. * λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος,
ι ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς, τῷ πέτρῳ. ὁ κύριός ἐστι.
σίμων οὖν πέτρος ἀκούσας, ὅτι ὁ κύριός ἐστι,
τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο, ἦν γὰρ γυμνός, καὶ ἔβα
λεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. οἱ δὲ ἄλλοι μαθη/
ταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον. οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν
ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ᾽ ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων, σύ
σκα ροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων. * ὡς οὖν ἀπέ/
θ βησαν εἰς τὴν γῆν βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κειμέ
νην, καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον καὶ ἄρτον. λέγει
αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν
σκβ ἐπιάσατε νῦν. * ἀνέβη σίμων πέτρος, καὶ εἵλκυ/
θ σε τὸ δίκτυον ἐπὶ τῆς γῆς, μεστὸν ἰχθύων με/
σκγ γάλων ἑκατὸν πεντηκοντατριῶν. καὶ τοσούτων
θ ὄντων, οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον. * λέγει αὐτοῖς ὁ ἰη
σκδ σοῦς. δεῦτε ἀριστήσατε. * οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν
ι μαθητῶν ἐξετάσαι αὐτόν, σὺ τίς εἶ; εἰδότες, ὅτι
σκε ὁ κύριός ἐστιν. * ἔρχεται οὖν ὁ ἰησοῦς, καὶ λαμβά
θ νει τὸν ἄρτον, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον
σκς ὁμοίως. * τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ ἰησοῦς
ι
τοῖς μαθηταῖς

in conspectu discipulorum suorum, quæ
non sunt scripta in libro hoc. Hæc autem
scripta sunt, ut credatis, ꝙ Iesus est Chri/
stus ille filius dei, & ut credentes uitã ha
beatis per nomen eius. Postea mani/ XXI
festauit se iterum Iesus ad mare Tiberia
dis. Manifestauit aũt sic. Erant simul Si/
mon Petrus & Thomas, qui dicitur didy
mus: & Nathanaël, qui erat à Cana Ga
lilææ, & filij Zebedæi, alijq; ex discipulis
eius duo. Dicit eis Simon Petrus: Vado
piscatum. Dicunt ei: Venimus & nos te/
cum. Exierunt & ascenderunt in nauim
statim, & illa nocte nihil ceperunt. Mane
autẽ iam facto stetit Iesus in litore, non
tamen cognouerũt discipuli, quod Iesus
esset. Dicit eis Iesus: Pueri, num qd opso
nij habetis? Responderũt ei: Non. At il/
le dicit eis: Mittite in dexterã nauigij par
tem rete, & inuenietis. Miserunt ergo, &
iam non ualebant illud trahere præ mul
titudine piscium. Dicit ergo discipulus il/
le, quem diligebat Iesus, Petro: Dominus
est. Simon ergo Petrus cum audisset qd
dñs esset, tunica succinxit se, erat enĩ nu/
dus, & misit se in mare. Alij autem disci/
puli nauigiolo uenerũt: non enim longe
aberant à terra, sed circiter cubitis ducen/
tis, trahentes rete piscium. Vt ergo descẽ
derũt in terram, uiderũt prunas positas,
& piscẽ suppositũ, & panem. Dicit eis Ie
sus: Afferte de piscibus quos prendidi/
stis nunc. Ascendit Simon Petrus, & tra
xit rete in terram, plenũ magnis piscibus
centum quinquagintatribus. Et cum tot
essent, nõ est scissum rete. Dicit eis Iesus:
Venite prandete. Et nemo discipulorũ
audebat interrogare eũ, dicẽs: tu quis es?
cũ scirent ꝙ dñs esset. Venit itaq; Iesus,
& accipit panẽ, & dat eis, & piscẽ similiter.
Hac iã tertia uice manifestatus est Iesus

 discipulis

τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν. ὅτε οὖν
ἠρίστησαν, λέγει τῷ σίμωνι πέτρῳ ὁ ἰησοῦς.
σίμων ἰωαννᾶ, ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων;
λέγει αὐτῷ. ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε.
σκζ λέγει αὐτῷ. * βόσκε τὰ ἀρνία μου. λέγει αὐ-
θ τῷ πάλιν δεύτερον. * σίμων ἰωαννᾶ, ἀγα-
σκη πᾷς με; λέγει αὐτῷ. ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φι-
ι λῶ σε. λέγει αὐτῷ. * ποίμαινε τὰ πρόβατά
σκθ μου. λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον. * σίμων ἰωαννᾶ, φι-
θ λεῖς με; ἐλυπήθη ὁ πέτρος, ὅτι εἶπεν αὐτῷ
σλ τὸ τρίτον, φιλεῖς με, καὶ εἶπεν αὐτῷ. κύριε, σὺ
ι πάντα οἶδας, σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. λέγει
σλα αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. * βόσκε τὰ πρόβατά μου.
θ * ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζών-
σλβ νυες σεαυτόν, καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες, ὅτ-
ι ἂν δὲ γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλ-
λος σε ζώσει, καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις. τοῦτο δὲ εἶ-
πε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν θε-
όν. καὶ τοῦτο εἰπών, λέγει αὐτῷ. ἀκολούθει μοι.
ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ πέτρος, βλέπει τὸν μαθητήν,
ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς, ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέ-
πεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ, καὶ εἶ-
πε. κύριε, τίς ἐστιν ὁ παραδιδούς σε; τοῦτον ἰδὼν
ὁ πέτρος, λέγει τῷ ἰησοῦ. κύριε, οὗτος δὲ τί;
λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν
ἕως ἔρχομαι, τί πρός σε; σὺ ἀκολούθει μοι. ἐξ-
ῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφούς,
ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει. καὶ οὐκ
εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλ-
λ' ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρός
σε; οὗτός ἐστιν ὁ μαθητής, ὁ μαρτυρῶν περὶ
τούτων, καὶ γράψας ταῦτα, καὶ οἴδαμεν, ὅτι
ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα
πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γρά-
φηται καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον
χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ.

discipulis suis cū resurrexisset a mortuis.
Cum ergo prandissent, dicit Simoni Pe
tro Iesus: Simon Iohānis, diligis me pl⁹
his? Dicit ei: Etiam domine, tu scis quod
amem te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Di
cit ei rursus iterū: Simon Iohānis, diligis
me? Ait illi: Etiam domine, tu scis quod
amem te. Dicit ei: Pasce oues meas. Dicit
ei tertio: Simō Iohānis, amas me? Indo
luit Petr⁹, q dixisset sibi tertio, amas me,
dixitq; ei: Domine, tu omia nosti, tu scis
quod amem te. Dicit ei Iesus: Pasce oues
meas. Amen amen dico tibi, cum esses iu
nior, cingebas te, & ambulabas quò uo
lebas: cum autem senueris, extendes ma
nus tuas, & alius te cinget, & ducet quò
non uis. Hoc autem dixit, significās qua
morte glorificaturus esset deum. Et cum
hoc dixisset, dicit ei: Sequere me. Conuer
sus Petrus, uidet illum discipulū, quē dili
gebat Iesus, sequentē: qui & recubuit in
cœna sup pectus eius, & dixit: Domine,
quis est ille qui tradit te? hunc ergo cum ui
disset Petrus, dicit Iesu: Dñe, hic autem
quid? Dicit ei Iesus: Si eum uelim mane
re donec ueniā, quid ad te? tu me seque
re. Exijt ergo sermo iste inter fratres, qđ
discipulus ille nō moreret. Et nō dixerat
ei Iesus, non moritur: sed, si eū uelim ma
nere donec ueniam, quid ad te? Hic est
discipulus ille, qui testimonium perhibet
de his, & scripsit hæc. Et scimus ꝙ uerum
est testimoniū eius. Sunt autem & alia
multa quæ fecit Iesus: quæ si scribantur ꝑ
singula, nec ipse, opinor, mūdus caperet
eos qui scriberentur libros.

EVANGELII SECVNDVM IOHANNEM, FINIS.

Ἀπὸ δαμασκοῦ ἤρξατο, καὶ ἀνῆλθεν εἰς ἱερουσαλήμ, ἐκεῖθεν εἰς ταρσόν, κἀκεῖθεν εἰς ἀντιόχειαν. καὶ πάλιν εἰς ἱλήμ, καὶ πάλιν εἰς ἀντιόχειαν. κἀκεῖθεν ἀφορισθεὶς μετὰ βαρνάβα εἰς τὴν ἀποστολήν, κατῆλθεν εἰς σελεύκειαν, εἶτα εἰς κύπρον, ἔνθα καὶ παῦλος ἤρξατο καλεῖσθαι. εἶτα εἰς πέργην, εἶτα εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας, εἶτα εἰς ἰκόνιον, εἶτα εἰς λύστραν καὶ δέρβην τῆς λυκαονίας, εἶτα εἰς παμφυλίαν, εἶτα πάλιν εἰς πέργην, εἶτα εἰς ἀττάλειαν, εἶτα πάλιν τρίτον εἰς ἀντιόχειαν τῆς συρίας, εἶτα πάλιν τρίτον εἰς ἱερουσαλὴμ διὰ τὴν περιτομήν. εἶτα πάλιν τέταρτον εἰς ἀντιόχειαν. εἶτα διῆλθε τὴν συρίαν καὶ τὴν κιλικίαν. εἶτα πάλιν δεύτερον εἰς δέρβην καὶ λύστραν, ἔνθα τὸν τιμόθεον περιέτεμεν, εἶτα εἰς τὴν φρυγίαν καὶ γαλατικὴν χώραν, εἶτα εἰς μυσίαν, εἶτα εἰς τρωάδα. κἀκεῖθεν εἰς νεάπολιν, εἶτα εἰς φιλίππους τῆς μακεδονίας. εἶτα διελθὼν τὴν ἀμφίπολιν καὶ τὴν ἀπολλωνίαν, ἦλθεν εἰς θεσσαλονίκην, εἶτα εἰς βέρροιαν, εἶτα εἰς ἀθήνας, εἶτα εἰς κόρινθον, εἶτα εἰς ἔφεσον, εἶτα εἰς καισάρειαν, εἶτα δεύτερον εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας, εἶτα εἰς τὴν γαλατικὴν χώραν καὶ φρυγίαν. εἶτα πάλιν δεύτερον εἰς ἔφεσον. εἶτα διελθὼν τὴν μακεδονίαν, ἦλθεν εἰς ἑλλάδα. κἀκεῖθεν διελθὼν τὴν μακεδονίαν, ἦλθε πάλιν δεύτερον εἰς φιλίππους, καὶ ἀπὸ φιλίππων πάλιν εἰς τρωάδα, ἔνθα καὶ τὸν εὔτυχον ἤγειρε πεσόντα, εἶτα εἰς τὴν ἄσσον, εἶτα εἰς μιτυλήνην, εἶτα εἰς τὰ ἀντικρὺ χίου, εἶτα εἰς σάμον, κἀκεῖθεν εἰς μίλητον. ἐκεῖθεν μεταπεμψάμενος τοὺς ἐν ἐφέσῳ ὡμίλησεν αὐτοῖς. εἶτα εἰς κῶ, εἶτα εἰς ῥόδον, κἀκεῖθεν εἰς πάταρα, κἀκεῖθεν εἰς τύρον, εἶτα εἰς πτολεμαΐδα, κἀκεῖθεν εἰς καισάρειαν, κἀκεῖθεν πάλιν τέταρτον ἀνῆλθεν εἰς ἱλήμ. κἀκεῖθεν παρεπέμφθη εἰς καισάρειαν, καὶ λοιπὸν δέσμιος ἐπὶ ῥώμην. οὕτως. ἀπὸ καισαρείας ἦλθεν εἰς σιδῶνα, κἀκεῖθεν εἰς μύρα τῆς λυκίας, εἶτα εἰς κνίδον. κἀκεῖθεν πολλὰ παθών, ἦλθεν εἰς τὴν νῆσον, ἔνθα ἡ ἔχιδνα καθῆψατο τῆς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ ἔμεινεν ἀβλαβής. εἶτα εἰς συρακούσας, εἶτα εἰς ῥήγιον τῆς καλαβρίας, εἶτα εἰς ποτιόλους. κἀκεῖθεν πεζὸς ἀνῆλθεν εἰς ῥώμην, ἀπαντησάντων αὐτῷ τῶν ἀδελφῶν εἰς ἀππίου φόρον καὶ τρεῖς ταβέρνας. καὶ λοιπὸν εἰσελθὼν εἰς ῥώμην, καὶ διδάξας χρόνον ἱκανόν, ὕστερον ἐν αὐτῇ τῇ ῥώμῃ ἐμαρτύρησεν, αὐτόθι τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνισάμενος. ῥωμαῖοι δὲ περικαλλέσιν οἴκοις καὶ βασιλείοις τὰ λείψανα τούτου καθείρξαντες, ἐπέτειον αὐτῷ μνήμης ἡμέραν πανηγυρίζουσι τῇ πρὸ τριῶν καλανδῶν ἰουλίων, ἕκτῃ τοῦ ὅλου μηνὶ τὸ μαρτύριον ἑορτάζοντες. πολλὰς δὲ καὶ πρὸ τούτου ἤδη παραινέσεις ὑπὲρ τοῦ βίου καὶ ἀρετῆς ὁ μακάριος ἐποιήσατο, καὶ πολλὰ περὶ τῶν πρακτέων τοῖς ἀνθρώποις εἰσηγήσατο. ἔτι δὲ ὅλως καὶ διὰ τῆς ὑφῆς τῶν δεκατεσσάρων ἐπιστολῶν τούτων τὴν ὅλην ἀνθρώποις διέγραψε πολιτείαν. ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην ἐν βραχεῖ καὶ τὸν χρόνον ὑποσημειώσασθαι τοῦ κηρύγματος παύλου, ἐκ τῶν χρονικῶν κανόνων εὐσεβίου τοῦ παμφίλου τὴν ἀνακεφαλαίωσιν ποιούμενος. ἔνθα δὴ τὴν βίβλον μετὰ χεῖρας εἰληφώς, καὶ ταύτην ἀναπτύξας, εὑρίσκω τὸ πάθος τοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ ἐν ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει τιβερίου καίσαρος γεγενημένον, καὶ τὴν τριήμερον δὲ εὐθὺς ἀνάστασιν, καὶ πάλιν τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν τοῦ χριστοῦ. καὶ μεθ' ἡμέρας τινὰς ὀλίγας εἶδον ἐκεῖ τοὺς ἀποστόλους προχειριζομένους εἰς διακονίαν, τὸν αὐτοῦ φερώνυμον στέφανον, καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτόν. καὶ μετέπειτα στάσιν ἰουδαίων πάλιν καταλαμβάνω, καθὼς ἤδη προείπομεν, καὶ τὸν στέφανον ἀγωνιζόμενον ἐκεῖσε. καὶ τὸν παῦλον συνευδοκοῦντα πάνυ τῷ φόνῳ. ὃς μικρὸν ὕστερον τοῖς ἄρχουσι τῶν ἰουδαίων παραστάς, ἐπιστολὰς ἐκόμιζεν πρὸς τοὺς ἐν δαμασκῷ ἰουδαίους κατὰ τῶν μαθητῶν. κατὰ μέσην δὲ τὴν ὁδὸν ἡ κλῆσις αὐτῷ γεγόνει παρὰ τοῦ θεοῦ, ὡς μικρῷ προσαναλωθῆναι τὸ ἔτος ἐκεῖνο. ἐπιλαβομένου δῆτα τοῦ ἐννεακαιδεκάτου ἔτους τιβερίου καίσαρος, κατάρξασθαι τὸν παῦλον τοῦ κηρύγματος φησὶν ἡ ἱστορία, καὶ τὴν ἅπασαν οἰκουμένην διαδραμεῖν εὐαγγελιζόμενον τὴν εἰς χριστὸν εὐσέβειαν μέχρις τρισκαιδεκάτου ἔτους κλαυδίου καίσαρος, ἡγεμονεύοντος τότε τῆς ἰουδαίας φήλικος.

ἐφ' οὗ κατηγορηθεὶς ὑπὸ Ἰουδαίων, τὴν ἀπολογίαν ἐποιήσατο Παῦλος. ὃς δὴ τὸν ἀπόστολον εἰς τὸ κατὰ Καισάρειαν δεσμωτήριον κατεῖρξεν ἐπὶ δυσὶν ἔτεσι. μεθ' ὃν διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν Πόρκιος Φῆστος, εὐθὺς ἀνακρίνειν ὥρμησε τὸν ἀπόστολον, τοῖς Ἰουδαίοις ἐν τούτῳ μεγίστην χάριν καταθέμενος. τότε δὴ οὖν ὁ μακάριος νομίσας οὐκ ἄλλως ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς ἐπιβουλῆς, ἢ Καίσαρα ἐπικαλεσάμενος, ἑστὼς ἐπὶ τοῦ βήματος ἐπεκαλέσατο Καίσαρα. καὶ εἰς Ῥώμην ἐκπέμπεται πρὸς Νέρωνα Καίσαρα. συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ Ἀρίσταρχος, ὃν καὶ εἰκότως συναιχμάλωτόν που τῶν ἐπιστολῶν ἀποκαλεῖ. καὶ Λουκᾶς, ὁ τὰς πράξεις τῶν ἀποστόλων γραφῇ παραδούς. κἀκεῖσε δὴ οὖν ἐπὶ τῆς Ῥωμαίων ὁ Παῦλος διετίαν ὅλην ἐφυλάττετο. ταῦτα γοῦν καὶ μέχρι τούτων ἱστορεῖ Λουκᾶς ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων, κατ' ἐκεῖνον καιροῦ τὸ βιβλίον συγγραψάμενος. καὶ τὰ καθεξῆς ἥκιστα τότε γινώσκων, οὐδὲ τὸ μαρτύριον αὐτοῦ ἐγκατέθετο τῇ βίβλῳ. καταλιπόντες δὲ αὐτὸν ἐκεῖσε Λουκᾶς τε καὶ Ἀρίσταρχος ἦλθον. Εὐσέβιος δὲ τοὺς μετέπειτα χρόνους ἀκριβῶς περιεργασάμενος, ἱστόρησεν ἡμῖν καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τοῦτο καὶ τὸ μαρτύριον. καὶ φησὶν τὸν Παῦλον ἄνετον διατρῖψαι, καὶ τὸν τοῦ θεοῦ λόγον ἀκωλύτως κηρύξαι, ἐπισημηνάμενος. τότε μὲν οὖν ἐπὶ Νέρωνος ἀπολογησάμενον τὸν Παῦλον, αὖθις ἐπὶ τὴν τοῦ κηρύγματος διακονίαν λόγος ἔχει στείλασθαι ὑπὸ Καίσαρος ἀπολυθέντα, καὶ εὐαγγελίσασθαι ἑτέροις δέκα ἔτεσιν. εἰς ἄκρον δὲ μανίας ὁ Νέρων ἀφικόμενος, ἀνεῖλε μὲν Ἀγριππῖναν πρῶτα τὴν ἰδίαν μητέρα, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ πατρός, καὶ Ὀκταουΐαν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, καὶ ἄλλους μυρίους τῶν γένει προσηκόντων. μετέπειτα δὲ καθολικὸν ἐκίνησε διωγμὸν κατὰ τῶν χριστιανῶν, καὶ οὕτως ἐπὶ τὰς κατὰ τῶν ἀποστόλων ἐπήρθη σφαγάς. μεταστειλάμενος δὲ τὸν Παῦλον αὖθις, τῷ βήματι παρίστησι. συνῆλθε δὲ πάλιν ὁ Λουκᾶς αὐτῷ. ἔνθα δὴ συνέβη τὸν Παῦλον τριακοστῷ ἕκτῳ ἔτει τοῦ σωτηρίου πάθους, τρισκαιδεκάτῳ δὲ Νέρωνος μαρτυρῆσαι, ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθέντα. ἔστι τοίνυν ἀπὸ τοῦ ἐννεακαιδεκάτου ἔτους Τιβερίου Καίσαρος ἐξ οὗ κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον ἤρξατο, ἕως τοῦ εἰκοστοῦ δευτέρου ἔτη δ΄, καὶ τὰ Γαΐου δὲ ὡσαύτως ἔτη δ΄. αὖθις δὲ καὶ τὰ Κλαυδίου ἔτη μικρὸν ἐλάττω ιδ΄. ὃν διαδεξάμενος Νέρων τρισκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς, τὸν ἀπόστολον ἀνεῖλε. γράφει δὴ οὖν ὁ αὐτὸς ἀπόστολος Παῦλος Τιμοθέῳ, περὶ μὲν τῆς πρώτης αὐτοῦ ἀπολογίας, φάσκων, τάδε· ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ, οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον, μὴ αὐτοῖς λογισθείη. ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη, καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσωσι πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος, τοῦτον λέγων εἶναι τὸν Νέρωνα. περὶ δὲ τῆς δευτέρας ἐν ᾗ καὶ τελευτῇ τῷ κατ' αὐτὸν μαρτυρίῳ, φησί. τὴν καλὴν διακονίαν σου πληροφόρησον. ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐφέστηκε. καὶ ὅτι Λουκᾶς ἦν πάλιν σὺν αὐτῷ, μετ' ὀλίγα τῆς ἐπιστολῆς, ἀσπάσεταί σε γράφει, Λουκᾶς ὁ σὺν ἐμοί. ἔστιν οὖν ὁ πᾶς χρόνος τοῦ κηρύγματος Παύλου, εἴκοσι καὶ ἓν ἔτος, καὶ δύο ἕτερα ἔτη, ἃ διετέλεσεν ἐπὶ τῷ κατὰ Καισάρειαν δεσμωτηρίῳ. πρὸς δὲ τούτοις πάλιν τὰ ἐν Ῥώμῃ πρότερα δύο ἔτη, καὶ τὰ τελευταῖα δὲ ἔτη δέκα, ὥστε εἶναι τὰ πάντα ἔτη ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως, ἑξήκοντα καὶ πέντε.

ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ἈΠΟΣΤΟΛΟΥ.

Ἐπὶ Νέρωνος τοῦ Καίσαρος Ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν αὐτόθι Παῦλος ὁ ἀπόστολος, ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεὶς ἐν τῷ τριακοστῷ καὶ ἕκτῳ ἔτει τοῦ σωτηρίου πάθους, τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνισάμενος ἐν Ῥώμῃ, πέμπτῃ ἡμέρᾳ Πανέμου μηνός, ἥτις λέγοιτ' ἂν παρὰ Ῥωμαίοις τῇ πρὸ τριῶν καλανδῶν Ἰουλίων. καθ' ἣν ἐτελειώθη ὁ ἅγιος ἀπόστολος τῷ κατ' αὐτὸν μαρτυρίῳ, ἑξηκοστῷ καὶ ἐννάτῳ ἔτει τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας.

πράξεις

ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ἈΠΟΣΤΟΛΩΝ.

Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων, ὦ Θεόφιλε, ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, ἄχρις ἧς ἡμέρας, ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις, διὰ πνεύματος ἁγίου, οὓς ἐξελέξατο, ἀνελήφθη, οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτόν, ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς, καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός, ἣν ἠκούσατέ μου, ὅτι Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἐπηρώτων αὐτόν, λέγοντες. κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ Ἰσραήλ; εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. οὐχ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ καιρούς, οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰου-

δαίᾳ

ACTA APOSTOLORVM.

SVperiore quidem uolumine diximus Theophile, de omnibus quæ cœpit Ieſus tũ facere, tũ docere, ad eum uſq; diem, quo poſtq; impartitus in hoc ipſum ſpiritũ ſanctũ, mãdata dediſſet, quos delegerat, apoſtolis, ſurſum aſſumptus eſt, quibus etiã ſeipſum exhibuerat uiuentẽ, poſteaq; ſupplicio fuiſſet affectus, idq; compluribus argumentis, dum per dies quadraginta conſpicitur ab illis, ac loquitur eis de regno dei, & cõgregans illos in idem loci, præcepit eis ne diſcederent Hieroſolymis, ſed ut expectarent promiſſum patris, de quo (inquit) audiſtis ex me: quoniam Iohannes baptizauit quidem aqua, uos autem baptizabimini ſpiritu ſancto poſt dies hoſce non multos. Illi igitur ubi conueniſſent, percontabantur illum, dicentes: Domine, num in tempore hoc reſtituis regnum Iſraeli? Dixit autẽ ad illos: Non eſt ueſtrum noſſe tẽpora & articulos tẽporum, quos pater in ſua ipſius cõſtituit poteſtate: ſed accipietis uirtutem, poſtea quàm ſpiritus ſanctus aduenerit ſuper uos, & eritis mihi teſtes, non ſolum Hieroſolymis, uerumetiam in uniuerſa Iu-

 dæa

δαίᾳ, καὶ σαμαρείᾳ, καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. καὶ ταῦτα εἰπών, βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆτι λευκῇ, οἳ καὶ εἶπον. ἄνδρες γαλιλαῖοι, τί ἑστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ ἰησοῦς, ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ᾽ ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. τότε ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου ἐλαιῶνος, ὅ ἐστιν ἐγγὺς ἱερουσαλὴμ σαββάτου ἔχον ὁδόν. καὶ ὅτε εἰσῆλθον ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῷον οὗ ἦσαν καταμένοντες, ὅ, τε πέτρος καὶ ἰάκωβος, καὶ ἰωάννης καὶ ἀνδρέας, φίλιππος καὶ θωμᾶς, βαρθολομαῖος καὶ ματθαῖος, ἰάκωβος ἀλφαίου καὶ σίμων ὁ ζηλωτής, καὶ ἰούδας ἰακώβου. οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει σὺν γυναιξὶ καὶ μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ ἰησοῦ, καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς πέτρος ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν, εἶπεν, ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἴκοσιν. Ἄνδρες ἀδελφοί, ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ταύτην, ἣν προεῖπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος δαβίδ, περὶ ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσι τὸν ἰησοῦν, ὅτι κατηριθμημένος ἦν σὺν ἡμῖν, καὶ ἔλαχε τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης. οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον ἐκ τοῦ μισθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησε μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ, καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλήμ, ὥστε κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν ἀκελδαμά, τουτέστι, χωρίον αἵματος. γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ ψαλμῶν. γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος, καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν ἐπισκοπὴν

dæa, Samariáque, denique usque ad extrema terræ. Atque hæc locutus, uidentibus ijsdem, in altum sublatus est: & nubes subduxit illum ab oculis eorũ. Cúmque essent defixis in cœlum oculis, eunte illo, ecce uiri duo astiterunt illis amicti uestibus albis, qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid statis intuẽtes in cœlum? Hic Iesus qui assumptus est à uobis in cœlum, sic ueniet, quemadmodum uidistis eum euntem in cœlum. Tũc reuersi sunt Hierosolymam à monte, qui uocatur Oliueti, qui abest ab Hierosolymis iter sabbati. Et cum introissent, ascenderunt in cœnaculum ubi mansitabant & Petrus & Iacobus, & Iohãnes & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus & Matthæus, Iacobus Alphæi & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi frater: Hi omnes perseuerabant unanimiter in deprecatione & obsecratione cum mulieribus & Maria matre Iesu, cúmque fratribus illius. Et in diebus his exurgens Petrus in medio discipulorum, dixit (erátque turba nominum simul ferè centum uiginti) Viri fratres, oportuit impleri scripturam hanc, quam prædixit spiritus sanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux ijs, qui comprehenderunt Iesum: quia cooptatus erat in numerum nostrum, & sortitus erat partem ministerij huius. Et is quidem parauit agrũ ex mercede iniquitatis, suspensúsque crepuit medius, & effusa sunt omnia uiscera eius. Et innotuit omnibus habitantibus Hierosolymæ, ita ut appellaretur ager ille lingua illis uernacula Acheldama, hoc est, Ager sanguinis. Scriptum est enim in libro psalmorum: Fiat commoratio eius deserta, & non sit qui inhabitet in ea. Et episcopatum

αὐτοῦ λάβοι ἕτερος. δεῖ οὖν τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ, ἐν ᾧ εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλθεν ἐφ᾽ ὑμᾶς ὁ κύριος ἰησοῦς, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας, ἧς ἀνελήφθη ἀφ᾽ ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ γενέσθαι σὺν ἡμῖν ἕνα τούτων. καὶ ἔστησαν δύο, ἰωσὴφ τὸν καλούμενον βαρσαβᾶν, ὃς ἐπεκλήθη ἰοῦστος, καὶ μαθίαν. καὶ προσευξάμενοι, εἶπον. σὺ κύριε καρδιογνῶστα πάντων, ἀνάδειξον ὃν ἐξελέξω ἐκ τούτων δύο, ἕνα λαβεῖν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς, ἐξ ἧς παρέβη ἰούδας, πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον. καὶ ἔδωκαν κλήρους αὐτῶν, καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ μαθίαν καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων.

καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς, ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον, οὗ ἦσαν καθήμενοι. καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ᾽ ἕνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι. ἦσαν δὲ ἐν ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες ἰουδαῖοι, ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν. γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης, συνῆλθε τὸ πλῆθος, καὶ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἷς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν. ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ ἐθαύμαζον, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους. οὐκ ἰδοὺ πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες γαλιλαῖοι; καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν; πάρθοι καὶ μῆδοι καὶ ἐλαμῖται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν μεσοποταμίαν, ἰουδαίαν τε καὶ καππαδοκίαν, πόντον καὶ τὴν ἀσίαν, φρυγίαν τε καὶ παμφυλίαν,

eius accipiat alter. Oportet igit' ut ex his uiris, qui nobiscũ uersati sunt toto tẽpore, quo dñs Iesus perpetuam uitæ cõsuetudinem egit nobiscum, exorsus à baptismo Iohãnis ad eum usque diem, quo receptus est à nobis: unus quispiam constituatur, qui sit unà nobiscum testis resurrectionis eius. Et statuerũt duos, Ioseph, qui uocatur Barsabas, qui cognominatus est Iustus, & Mathiam. Et facta precatione, dixerunt: Tu domine, qui corda nosti omniũ, ostende utrum elegeris ex his duobus, ut accipiat sortem ministerij huius & apostolatus, unde præuaricatus excidit Iudas, ut abiret in locum suũ. Et dederunt sortes eorum, & cecidit sors super Mathiam, & cooptatus est ad numerum undecim apostolorum.

Et cum compleretur dies pentecostes, II
erant omnes unanimiter in eodem loco. Et factus est repente de cœlo sonitus, tãquam impetu uenientis flatus uehementis, & repleuit totam domum, ubi erant sedentes. Et uisæ sunt illis dissectæ linguæ uelut igneæ, seditque super singulos eorum, ac repleti sunt omnes spiritu sancto, cœperũtque loqui alijs linguis, prout spiritus ille dabat eloqui illis. Erãt autem Hierosolymis habitantes Iudæi, uiri religiosi ex omni natione earũ, quæ sub cœlo sunt. Is rumor cum increbruisset, conuenit multitudo & confusa est, quod audiret unusquisque lingua sua illos loquentes. Stupebant autem omnes, ac mirabãtur, dicentes inter sese: Nónne ecce omnes isti qui loquuntur, Galilæi sũt? Et quomodo nos audimus eos sua quisque lingua in qua nati sumus? Parthi & Medi & Elamitæ, & habitatores Mesopotamiæ, Iudææque, & Cappadociæ, Ponti, & Asiæ, Phrygiæ, & Pamphyliæ,

Αἴγυπτον, καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι, Ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, Κρῆτες καὶ Ἄραβες, ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ. ἐξίσταντο δὲ πάντες, καὶ διηπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες, τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι; ἕτεροι δὲ χλευάζοντες, ἔλεγον, ὅτι γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσί. Σταθεὶς δὲ Πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα, ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ ἀπεφθέγξατο αὐτοῖς, ἄνδρες Ἰουδαῖοι, καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω, καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου. οὐ γὰρ ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε, οὗτοι μεθύουσιν, ἔστι γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας. ἀλλὰ τοῦτό ἐστι, τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ. καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ θεὸς, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν, καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνύπνια ἐνυπνιασθήσονται. καί τοι ἐπὶ τοὺς δούλους μου, καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσι, καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἷμα καὶ πῦρ, καὶ ἀτμίδα καπνοῦ. ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος, καὶ ἡ σελήνη εἰς αἷμα, πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ. καὶ ἔσται, πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται. ἄνδρες Ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους. Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις, οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἴδατε, τοῦτον τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ θεοῦ ἔκδοτον, λαβόντες διὰ χειρῶν ἀνόμων, προσπήξαντες ἀνείλετε, ὃν ὁ θεὸς ἀνέστησε, λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ. Δαβὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτόν, προωρώμην τὸν κύριον ἐνώπιόν μου διὰ

παντὸς

Aegypti,& partium Libyæ eius quæ est finitima Cyrenæ,& aduenæ Rhomani, Iudæiq; & Proselyti, Cretes & Arabes, audimus eos loquentes nostris linguis magnifica dei. Stupebāt autem omnes, ac mirabant̄, inter se dicētes: Quid nam uult hoc esse? Alij autem irridentes, dicebant: Musto expleti sunt isti. Stans aūt Petrus cum undecim, extulit uocem suā, ac locutus est eis: Viri Iudæi, & qui habitatis Hierosolymis uniuersi, hoc uobis notū sit, & auribus percipite uerba mea. Non enim sicut uos existimatis, hi ebrij sunt, cum sit hora diei tertia. Sed hoc est quod dictum est per prophetam Ioël: Et erit in nouissimis diebus, dicit deus, effūdam de spiritu meo super omnem carnem. Et prophetabunt filij uestri, & filiæ uestræ. iuuenes uestri uisiones uidebūt, & seniores uestri somnia somniabunt. Et quidem super seruos meos, & super ancillas meas in diebus illis effundam de spiritu meo, & prophetabunt. & dabo prodigia in cœlo superne, & signa in terra inferne, sanguinem & ignem & uaporem fumi. Sol cōuertetur in tenebras, & luna in sanguinem, antequam ueniat dies ille domini magnus atq; illustris. Et futurum est: ut omnis quicunq; inuocauerit nomen domini, seruetur. Viri Israëlitæ, audite uerba hæc: Iesum Nazarenum, uirum exhibitum à deo erga uos uirtutibus & prodigijs & signis, quæ fecit per illum deus in medio uestri, sicut & ipsi scitis, hunc definito consilio & præscientia dei traditū, cum accepissetis per manus iniquorum, crucifixum interemistis, quem deus suscitauit solutis doloribus mortis, quatinus impossibile erat teneri illum ab ea. Dauid enim dicit de eo: Prouidebam dominum coram me

semper,

παντὸς, ὅτι ἐκ δεξιῶν μού ἐστιν, ἵνα μὴ σαλευθῶ. διὰ τοῦτο εὐφράνθη ἡ καρδία μου, καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου. ἔτι δὲ καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου, οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου. ἄνδρες ἀδελφοί, ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ παρρησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου Δαβίδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησε, καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἐστιν ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης. προφήτης οὖν ὑπάρχων, καὶ εἰδὼς, ὅτι ὅρκῳ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ, καθίσαι ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, τὸ κατὰ σάρκα, ἀναστήσειν τὸν χριστόν, προϊδὼν ἐλάλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ χριστοῦ, ὅτι οὐκ ἐγκατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ᾅδου, οὐδὲ ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν. τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ θεός, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες. τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ θεοῦ ὑψωθείς, τήν τε ἐπαγγελίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐξέχεε τοῦτο ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε. οὐ γὰρ Δαβὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανούς, λέγει δὲ αὐτός, εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραήλ, ὅτι κύριον καὶ χριστὸν αὐτὸν ὁ θεὸς ἐποίησε, τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε. ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ, εἶπόν τε πρὸς τὸν Πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους. τί ποιήσομεν ἄνδρες ἀδελφοί; Πέτρος ἔφη πρὸς αὐτούς, μετανοήσατε, καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὑμῖν γάρ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσι τοῖς εἰς μακράν, ὅσους ἂν προσκαλέσηται

κύριος

semper: quoniam à dextris est mihi, ne cōmouear. Propter hoc lætatum est cor meum, & exultauit lingua mea. insuper & caro mea requiescet in spe. Quoniam nō derelinques animam meam in inferno, nec sines ut sanctus tuus uideat corruptionem. Notas mihi fecisti uias uitæ, replebis me iucunditate cum facie tua. Viri fratres, quandoquidem licet libere dicere apud uos de patriarcha Dauid, quod & defunctus est, & sepultus est, & sepulchrum eius est apud nos usque in hodiernum diem. Propheta igitur cum esset, & sciret, quod iureiurando iurasset sibi deus, futurum, ut de fructu lumbi ipsius, quātum ad carnem, Christus exoriretur, ac sederet super sedem eius, præscius locutus est de resurrectione Christi, quod non derelicta sit in inferno anima eius, neq; caro eius uiderit corruptionem. Hunc Iesum suscitauit deus, cuius omnes nos sumus testes. Dextera igitur dei exaltatus, & promissione spiritus sācti accepta à patre, effudit hoc qđ nunc uos uidetis & auditis. Non enim Dauid ascendit in cœlos, sed dicit ipse: Dixit dominus domino meo, sede à dextris mihi, donec ponā inimicos tuos scabellum pedum tuorū. Certo sciat ergo tota domus Israël, quod dominū & Christum fecerit deus, hunc Iesum quem uos crucifixistis. His autem auditis cōpuncti sunt corde, & dixerūt ad Petrum ac reliquos apostolos: Quid faciemus uiri fratres? Petrus ait ad illos: Delictorum pœnitentiā agite, & baptizetur unusquisque uestrū in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum, & accipietis donum spiritus sancti. Vobis enim facta est repromissio & filijs uestris, & omnibus qui longe sunt, quoscunque aduocauerit

dominus

κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν. ἑτέροις τε λόγοις πλείοσι διεμαρτύρετο καὶ παρεκάλει, λέγων· σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης. οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐβαπτίσθησαν, καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλιαι. ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῇ κοινωνίᾳ, καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου, καὶ ταῖς προσευχαῖς. ἐγένετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος, πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο. πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ εἶχον ἅπαντα κοινὰ, καὶ τὰ κτήματα, καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι, καθότι ἄν τις χρείαν εἶχε. καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς, ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας αἰνοῦντες τὸν θεὸν, καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύριος προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ πέτρος καὶ ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν, ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐννάτην. καί τις ἀνὴρ χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων, ἐβαστάζετο, ὃν ἐτίθουν καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγομένην ὡραίαν, τοῦ αἰτεῖν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσπορευομένων εἰς τὸ ἱερόν. ὃς ἰδὼν πέτρον καὶ ἰωάννην μέλλοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερὸν, ἠρώτα ἐλεημοσύνην λαβεῖν. ἀτενίσας δὲ πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ ἰωάννῃ, εἶπε· βλέψον εἰς ἡμᾶς. ὁ δὲ ἐπεῖχεν αὐτοῖς, προσδοκῶν τι παρ' αὐτῶν λαβεῖν. εἶπε δὲ πέτρος· ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι, ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι. ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ναζωραίου ἔγειραι, καὶ περιπάτει. καὶ κρατήσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς, ἤγειρε. παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν αὐτοῦ αἱ βάσεις καὶ τὰ σφυρά. καὶ ἐξαλλόμενος ἔστη καὶ περιεπάτει, καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν περιπατῶν καὶ ἁλλόμενος

dominus deus noster. Aliȷ̄sq; uerbis plurimis testificatus est, & exhortat⁹ est eos dicens: Seruemini à generatione ista praua. Qui ergo libenter acceperunt sermonem eius, baptizati sunt: & accesserūt in die illo animæ circiter ter mille. Erant aūt perseuerantes in doctrina apostolorum, & cōmunicatione, & fractione panis, & precationibus. Obortus est autem omni animæ timor, multáq; prodigia & signa per apostolos ædebantur. Omnes autē qui credebant erant coniuncti, & habebant omnia cōmunia. Possessionésq; & substantias uendebant, ac diuidebant illa omnibus, prout cuiq; opus erat. Et q̄tidie perdurātes unanimiter in templo, & frangentes per singulas domos panē, inuicem sumebant cibum, cum exultatione & simplicitate cordis laudantes deum, & habentes gratiam apud omnem plebem. Dominus autem addebat qui salui fierent quotidie congregationi.

III Simul aūt Petrus & Iohannes ascēdebant in tēplū, ad horā precationis nonā. Et quidam uir qui erat claudus ex utero matris suæ, baiulabatur, quem ponebant quotidie ad portā tēpli, quæ dicit̄ speciosa, ut peteret eleemosynā ab introeūtib⁹ in templū. Is cū uidisset Petrū ac Iohānē ingressuros in tēplū, rogabat ut eleemosynam acciperet. Defixis aūt in eum oculis Petr⁹ cū Iohāne dixit: Aspice in nos. At ille intēdebat in eos, sperās se aliquid accepturum ab eis. Petrus aūt dixit: Argentū & aurū nō est mihi: quod aūt habeo, hoc tibi do. In nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula. Et apprehēsa manu eius dextra, erexit eū. Protinus autem consolidatæ sunt plantæ illius ac tali. Et exiliens stetit & ambulabat, intrauitq; cum illis in templum inambulās & saliens

ἁλλόμενος καὶ αἰνῶν τὸν θεόν. καὶ εἶδεν αὐτὸν πᾶς ὁ λαὸς περιπατοῦντα καὶ αἰνοῦντα τὸν θεόν. ἐπεγίνωσκόν τε αὐτὸν, ὅτι οὗτος ἦν ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ. καὶ ἐπλήσθησαν θάμβους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ. κρατοῦντος δὲ τοῦ ἰαθέντος χωλοῦ τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην, συνέδραμε πρὸς αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ καλουμένῃ σολομῶνος, ἔκθαμβοι. ἰδὼν δὲ πέτρος, ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαόν. ἄνδρες ἰσραηλῖται, τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ, ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν; ὁ θεὸς ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἐδόξασε τὸν παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς παρεδώκατε καὶ ἠρνήσασθε αὐτὸν κατὰ πρόσωπον πιλάτου, κρίναντος ἐκείνου ἀπολύειν. ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ᾐτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν, τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν, καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦτον ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε, ἐστερέωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις ἡ δι' αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύτην ἀπέναντι πάντων ὑμῶν. καὶ νῦν ἀδελφοὶ οἶδα, ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν. ὁ δὲ θεὸς ἃ προκατήγγειλε διὰ στόματος πάντων τῶν προφητῶν αὐτοῦ, παθεῖν τὸν χριστὸν, ἐπλήρωσεν οὕτως. μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπιστρέψατε εἰς τὸ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας, ὅπως ἂν ἔλθωσι καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀποστείλῃ τὸν προκεκηρυγμένον ὑμῖν ἰησοῦν χριστόν, ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων, ὧν ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ στόματος πάντων ἁγίων αὐτοῦ προφητῶν ἀπ' αἰῶνος. μωϋσῆς μὲν γὰρ πρὸς τοὺς πατέρας εἶπεν, ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν

saliens ac laudās deum. Et uidit eum totus populus ambulantem ac laudātem deum. Agnouerūtq; illum, quod ipse esset is qui ad eleemosynam sederat ad speciosam portā templi. Et impleti sunt admiratione & stupore sup eo quod cōtigerat illi. Cum teneret autem qui sanatus fuerat claudus, Petrū & Iohannem, cucurrit totus populus ad eos in porticū quæ appellat̄ Solomonis, stupefactus. Quo uiso Petrus respōdit ad populum: Viri Israëlitæ, quid miramini super hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra uirtute aut pietate effecerimus ut hic ambularet? Deus Abraham, & Isaac, & Iacob, deus patrum nostrorum glorificauit filium suum Iesum, quem uos tradidistis ac negastis in conspectu Pilati, cum ille iudicasset esse absoluēdum. Vos autem sanctum & iustum negastis, & postulastis, ut uirū homicidam donaret uobis: autorem uero uitæ interfecistis, quem deus suscitauit à mortuis, cuius nos testes sumus: & per fiduciā nominis eius hunc quē uidetis ac nostis, cōsolidauit nomen ipsius: & fides quæ per eum est, dedit ei integritatem istam in conspectu omniū uestrū. Et nunc fratres scio, quod p̄ ignorantiam fecistis, sicut & principes uestri. Deus autē quæ prænunciauerat per os omniū p̄phetarū suorū, Christū passurū, impleuit sic. Pœniteat uos igit̄ & conuertimini ut deleantur peccata uestra, ut cū uenerint tēpora refrigerationis à conspectu dn̄i, & miserit eū qui ante prædicatus est uobis Iesum Christū, quē oportet quidē cœlū accipere usq; in tēpora restitutionis oim̄, quæ locutus est de⁹ p̄ os oim̄ sanctorū suorū à seculo p̄phetarū. Moses q̄dē ad patres dixit: Prophetā suscitabit uobis dn̄s deus uester de fratrib⁹ uestris,

ὑμῶν, ὡς ἐμέ, αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα
ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς. ἔσαι δὲ πᾶσα ψυ
χὴ ἥτις ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου,
ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ. καὶ πάντες
δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ σαμουὴλ, καὶ τῶν καθε/
ξῆς ὅσοι ἐλάλησαν, καὶ κατήγγειλαν τὰς ἡ/
μέρας ταύτας. ὑμεῖς ἐστὲ υἱοὶ τῶν προφητῶν,
καὶ τῆς διαθήκης, ἧς διέθετο ὁ θεὸς πρὸς τοὺς
πατέρας ἡμῶν, λέγων πρὸς ἀβραάμ. καὶ ἐν
τῷ σπέρματί σου εὐλογηθήσονται πᾶσαι αἱ
πατριαὶ τῆς γῆς. ὑμῖν πρῶτον ὁ θεὸς ἀναστή/
σας τὸν παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν, ἀπέστειλεν αὐτὸν
εὐλογοῦντα ὑμᾶς ἐν τῷ ἀποστρέφειν ἕκα/
στον ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν.

Λαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαὸν, ἐπέ/
στησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς, καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱε/
ροῦ, καὶ οἱ σαδδουκαῖοι διαπονούμενοι διὰ
τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαὸν, καὶ καταγγέλ
λειν ἐν τῷ ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τὴν ἐκ νε/
κρῶν, καὶ ἐπέβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ
ἔθεντο εἰς τήρησιν εἰς τὴν αὔριον. ἦν γὰρ
ἑσπέρα ἤδη. πολλοὶ δὲ τῶν ἀκουσάντων τὸν λό
γον ἐπίστευσαν, καὶ ἐγενήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν
ἀνδρῶν ὡσεὶ χιλιάδες πέντε. ἐγένετο δὲ ἐπὶ
τὴν αὔριον συναχθῆναι αὐτῶν τοὺς ἄρχον/
τας καὶ πρεσβυτέρους καὶ γραμματεῖς εἰς
ἱερουσαλὴμ, καὶ ἄνναν τὸν ἀρχιερέα, καὶ καϊά/
φαν, καὶ ἰωάννην, καὶ ἀλέξανδρον, καὶ ὅσοι
ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ. καὶ στήσαντες αὐ/
τοὺς ἐν τῷ μέσῳ ἐπυνθάνοντο, ἐν ποίᾳ δυ/
νάμει, ἢ ἐν ποίῳ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο
ὑμεῖς; τότε πέτρος πλησθεὶς πνεύματος
ἁγίου, εἶπε πρὸς αὐτούς, ἄρχοντες τοῦ λαοῦ
καὶ πρεσβύτεροι τοῦ ἰσραὴλ, εἰ ἡμεῖς σήμερον
ἀνακρινόμεθα ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθε
νοῦς, ἐν τίνι οὗτος σέσωσται, γνωστὸν ἔστω πᾶ
σιν ὑμῖν, καὶ παντὶ τῷ λαῷ ἰσραὴλ, ὅτι ἐν
τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ναζωραίου, ὃν
ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν,
ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγι/
ής. οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ὁ ἐξουθενηθεὶς ὑφ' ὑμῶν
τῶν οἰκοδομούντων

uestris, mei similem. Audietis eum iuxta
omnia quæcunq; locutus fuerit uobis. Fu
turum est autē, ut omnis anima quæ nō
audierit prophetā illū, exterminet̃ e po/
pulo. Quin & omes ꝓphetæ à Samuele,
ac deinceps quotquot locuti sunt etiā an/
nūciauerūt dies istos. Vos estis filij pro/
phetarū ac testamenti, quod testatus est
deus erga patres nostros, dicēs ad Abra
hā: Et in semine tuo benedictionē conse
quent̃ oēs familiæ terræ. Vobis primum
deus, cū suscitasset filiū suū Iesum, misit
eū benedicentē uobis, ita ut unusquisq; ue
strū cōuerteret se ab iniquitatibus suis.

Loquētibus aūt illis ad populū, super/ IIII
uenerunt illis sacerdotes, ac magistratus
tēpli, & Sadducæi moleste ferētes, q; do/
cerēt populū, & annunciarēt in nomine
Iesu resurrectionē ex mortuis, & iniece/
runt eis manus, posuerūtq; eos in custo
diam in posterū diē. Nā erat iam uespe
ra. Multi uero eorū q audierāt sermonē,
crediderūt: & factus est numerus uirorū
circiter quinq; milia. Factū est autem po
stero die ut cōgregarentur principes eo/
rum, & seniores, & scribæ Hierosolymis,
& Annas princeps sacerdotum, & Caia/
phas, & Iohānes, & Alexander, & quot/
quot erant de genere pontificio. Et cum
statuissent eos in medio, interrogabant:
Qua uirtute, aut quo nomie fecistis hoc
uos? Tunc Petrus repletus spū sancto,
dixit ad eos: Principes populi & seniores
Israël, si nos hodie examinamur, de eo
q; benefecerimus homini infirmo, qua
ratiōe iste saluus factus sit notū sit omi/
bus uobis, & toti plebi Israël, quod p no
men Iesu Christi Nazareni, quē uos cru
cifixistis, quem deus suscitauit à mortu/
is, per hūc iste astat coram uobis sanus.
Hic est lapis ille, qui reiectus est à uobis
ædificātib⁹

τῶν οἰκοδομούντων, ὁ γενόμενος εἰς κεφα
λὴν γωνίας. καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ
σωτηρία. οὔτε γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον τὸ δε/
δομένον ἐν ἀνθρώποις ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡ/
μᾶς. θεωροῦντες δὲ τὴν τοῦ πέτρου παρρησί/
αν καὶ ἰωάννου, καὶ καταλαβόμενοι, ὅτι ἄν
θρωποι ἀγράμματοί εἰσι καὶ ἰδιῶται, ἐθαύ
μαζον, ἐπεγίνωσκόν τε αὐτοὺς, ὅτι σὺν τῷ
ἰησοῦ ἦσαν, τὸν δὲ ἄνθρωπον βλέποντες σὺν
αὐτοῖς ἑστῶτα τὸν τεθεραπευμένον, οὐδὲν εἶ/
χον ἀντειπεῖν. κελεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἔξω τοῦ
συνεδρίου ἀπελθεῖν, συνέβαλον πρὸς ἀλλή/
λους, λέγοντες. τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις
τούτοις; ὅτι μὲν γὰρ γνωστὸν σημεῖον γέγο
νε δι' αὐτῶν, πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσα/
λὴμ φανερὸν, καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι.
ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον διανεμηθῇ εἰς τὸν λα
όν, ἀπειλῇ ἀπειλησώμεθα αὐτοῖς, μηκέτι λα
λεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ μηδενὶ ἀνθρώ/
πων. καὶ καλέσαντες αὐτοὺς, παρήγγειλαν αὐ
τοῖς, τὸ, καθόλου μὴ φθέγγεσθαι, μηδὲ δι/
δάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ. ὁ δὲ πέ
τρος καὶ ἰωάννης ἀποκριθέντες, πρὸς αὐτοὺς
εἶπον. εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ,
ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ θεοῦ, κρίνατε. οὐ
δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἃ εἴδομεν καὶ ἠκούσα
μεν, μὴ λαλεῖν. οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι, ἀ/
πέλυσαν αὐτοὺς, μηδὲν εὑρίσκοντες, τὸ, πῶς
κολάσωνται αὐτοὺς διὰ τὸν λαὸν, ὅτι πάν/
τες ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι. ἐτῶν
γὰρ ἦν πλειόνων τεσσαράκοντα ὁ ἄνθρωπος,
ἐφ' ὃν ἐγεγόνει τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως.
ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους, καὶ
ἀπήγγειλαν, ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπον. οἱ δὲ ἀκούσαντες
ὁμοθυμαδὸν ἦραν φωνὴν πρὸς τὸν θεὸν, καὶ
εἶπον. Δέσποτα, σὺ ὁ θεὸς, ὁ ποιήσας τὸν οὐ/
ρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ
πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ὁ διὰ στόματος δαβὶδ
" παιδός σου εἰπών. ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ
" λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; παρέστησαν οἱ βασιλεῖς
τῆς γῆς

ædificantibus, qui factus est caput angu
li, nec est in alio quoq; salus. Nec enim
aliud nomen est sub cœlo datum inter
homines, in quo oporteat nos saluos fie
ri. Videntes autem Petri in dicēdo liber
tatem ac Iohānis, compertoq;, quod ho
mines essent illiterati & idiotæ, admira/
bantur, & agnoscebant eos, q; cum Iesu
fuissent, hominem autem uidentes stan
tem cū eis qui sanatus fuerat, nihil pote/
rant cōtradicere. iussis aūt illis è concilio
secedere, conferebant inter sese, dicentes:
Quid faciemus hominibus istis? Nam
cōspicuum signum æditum esse per eos,
omnibus habitātibus Hierosolymis ma
nifestum est, nec possumus inficiari. Sed
ne amplius diuulgetur in populum, mi/
naciter interminemur eis, ne posthac lo/
quant̃ in nomine hoc ulli hominum. Et
accersitis illis præceperunt, ne omnino lo
querentur, neq; docerēt in nomine Iesu.
At Petrus & Iohānes respōdentes, dixe/
runt ad eos: An iustum sit in conspectu
dei, uos potius audire q̃ deum, iudicate.
Nō enim possumus quæ uidimus & au
diuimus, nō loqui. At illi additis minis,
dimiserunt eos: nihil inuenientes qua ra
tione punirēt eos propter populū, quia
omnes glorificabant deum sup eo quod
acciderat. Annorum enim erat amplius
quadraginta homo, in quo æditū fuerat
signū istud sanationis. Dimissi autē ue/
nerunt ad suos, & annunciauerunt quæ/
cunq; sibi principes sacerdotū & senio/
res dixerant. Qui cū audissent, unanimi
ter attollebant uocem ad deum, dixe/
rūtq;: Domine, tu es deus, qui fecisti cœ
lum ac terram, mare & omnia quæ in eis
sunt, qui per os Dauid pueri tui dixi/
sti: Quare fremuerunt gentes, & popu/
li meditati sunt inania? Astiterunt reges

τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ
αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου, καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ.
συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐπὶ τὸν ἅγιον
παῖδά σου ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, ἡρώδης τε καὶ
πόντιος πιλᾶτος σὺν ἔθνεσι καὶ λαοῖς ἰ-
σραὴλ, ποιῆσαι ὅσα ἡ χείρ σου, καὶ ἡ βουλή σου
προώρισε γενέσθαι. καὶ τὰ νῦν κύριε ἔπιδε
ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις
σου μετὰ παῤῥησίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον
σου, ἐν τῷ τὴν χεῖρά σου ἐκτείνειν σε, εἰς ἴασιν
καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνό-
ματος τοῦ ἁγίου παιδός σου ἰησοῦ. καὶ δεη-
θέντων αὐτῶν, ἐσαλεύθη ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν
συνηγμένοι, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύ-
ματος ἁγίου, καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ
μετὰ παῤῥησίας. τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευ-
σάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία. καὶ οὐδὲ
εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ, ἔλεγεν ἴδιον
εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά. καὶ μεγά-
λῃ δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀ-
πόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου ἰησοῦ, χάρις
τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς. οὐδὲ γὰρ
ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς. ὅσοι γὰρ
κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦν-
τες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων,
καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.
διεδίδοτο δὲ ἑκάστῳ καθότι ἄν τις χρείαν
εἶχεν. ἰωσῆς δὲ ὁ ἐπικληθεὶς βαρνάβας ὑπὸ
τῶν ἀποστόλων, ὅ ἐστιν υἱὸς παρακλήσεως, λευΐ-
της, κύπριος τῷ γένει, ὑπάρχοντος αὐτῷ
ἀγροῦ, πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα, καὶ ἔθηκε πα-
ρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων. ἀνὴρ δέ τις
ἀνανίας ὀνόματι σὺν σαπφείρῃ τῇ γυναικὶ
αὐτοῦ ἐπώλησε κτῆμα, καὶ ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς
τιμῆς, συνειδυίας καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ
ἐνέγκας μέρος τι παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀπο-
στόλων ἔθηκεν. εἶπε δὲ πέτρος, ἀνανία, διὰ
τί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου,
ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ νοσφί-
σασθαί σε ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου; οὐχὶ μέ-
νον σοὶ ἔμενε, καὶ πραθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ
ὑπῆρχε

terræ, & principes couenerūt in unū ad-
uersus dn̄m, & aduersus Christum eius.
Conuenerūt enim uere aduersus sanctū
filium tuū Iesum, quē unxeras, Herodes
simul & Pontius Pilatus cum gētibus &
populis Israël, ad faciendū quæcūq; ma-
nus tua, & cōsilium tuū prius decreuerat
ut fierent. Et nūc dn̄e aspice in minas eo-
rum: & da seruis tuis, ut cū omni fiducia
loquant̄ sermonē tuū, manū tuam por-
rigēdo in hoc, ut sanatio & signa & pro-
digia ædant̄ p nomē sancti filij tui Iesu.
Et cū orassent illi, motus est locus in quo
erant cōgregati, & repleti sunt omnes spi
ritu sancto, & loquebant̄ sermonem dei
cū fiducia. Multitudinis aūt credentium
erat cor unum & anima una, nec quisq;
aliqd eorū quæ possidebat, suū esse dice
bat, sed erant illis omnia cōmunia. Et uir
tute magna reddebant apostoli testimo
niū resurrectionis dn̄i Iesu, & gratia ma
gna erat sup omnes illos. Neq; em̄ quis-
q̄ egens erat inter illos. Quotquot em̄
possessores agrorū aut ædiū erant, uen-
dētes afferebāt precia eorū quæ uendita
fuerāt, & ponebāt ad pedes apostolorū.
Distribuebat autē singulis prout cuiq;
opus erat. Ioses uero, qui cognominatus
est Barnabas ab apostolis, qđ est, filius
cōsolationis, Leuites, Cyprius genere; cū
haberet agrum, uendidit eum: & attulit
precium & posuit ad pedes apostolorū.

Vir autē quidā nomine Ananias cum
Sapphira uxore sua uendiderat possessi
onem, & sepostuerat de precio, cōscia etiā
uxore sua, & allatā partem aliquā ad pe-
des apostolorū posuit. Dixit autem Pe
trus: Anania, cur impleuit satanas cor
tuū, ut mentireris spiritui sancto, & frau-
dares de precio agri? Nonne prorsus
tibi manebat, & uenundatus in tua erat
potestate

ὑπῆρχε; τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶ-
γμα τοῦτο; οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ
θεῷ. ἀκούων δὲ ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους,
πεσὼν ἐξέψυξε. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας
ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα. ἀναστάν-
τες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐτὸν, καὶ ἐξε-
νέγκαντες ἔθαψαν. ἐγένετο δὲ ὡς ὡρῶν τρι-
ῶν διάστημα, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ γε-
γονὸς, εἰσῆλθεν. ἀπεκρίθη δὲ αὐτῇ ὁ πέτρος.
εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδοσθε;
ἡ δὲ εἶπε. ναὶ, τοσούτου. ὁ δὲ πέτρος εἶπε
πρὸς αὐτήν. τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν πειράσαι
τὸ πνεῦμα κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάν-
των τὸν ἄνδρα σου, ἐπὶ τῇ θύρᾳ, καὶ ἐξοίσου-
σί σε. ἔπεσε δὲ παραχρῆμα παρὰ τοὺς πό-
δας αὐτοῦ, καὶ ἐξέψυξεν. εἰσελθόντες δὲ οἱ νε-
ανίσκοι, εὗρον αὐτὴν νεκρὰν, καὶ ἐξενέγκαν-
τες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς. καὶ ἐγένε-
το φόβος μέγας ἐφ' ὅλην τὴν ἐκκλησίαν, καὶ
ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα. διὰ
δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο ση-
μεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά. καὶ
ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν τῇ στοᾷ σο-
λομῶντος. τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα
κολλᾶσθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς
ὁ λαός. μᾶλλον δὲ προσετίθοντο πιστεύοντες
τῷ κυρίῳ πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν,
ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθε-
νεῖς, καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραββά-
των, ἵνα ἐρχομένου πέτρου κἂν ἡ σκιὰ
ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν. συνήρχετο δὲ καὶ
τὸ πλῆθος τῶν πέριξ πόλεων εἰς ἱερου-
σαλὴμ, φέροντες ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμένους
ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, οἵτινες ἐθε-
ραπεύοντο ἅπαντες. ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιε-
ρεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἡ οὖσα αἵρε-
σις τῶν σαδδουκαίων, ἐπλήσθησαν ζήλου,
καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τοὺς
ἀποστόλους, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δη-
μοσίᾳ. ἄγγελος δὲ κυρίου διὰ τῆς νυκτὸς
ἤνοιξε τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἐξαγα-
γών

potestate? Quare posuisti in corde tuo
rem istam? Nō es mentitus hominibus,
sed deo. Audiens autē Ananias hæc uer
ba, collapsus expirauit. Et ort⁹ est timor
magnus super omnes qui audierūt hæc.
Surgentes autē iuuenes amouerunt eū,
elatumq; sepelierunt. Intercessit autem
fermè horarum trium interuallum, uxor
quoq; ipsius, nesciēs quod factū fuerat,
introiuit. Respondit autē ei Petrus: Dic
mihi, num tanti agrum uendidistis? At
illa dixit: Etiam, tanti. Petrus autē ait ad
eam: Cur conspirastis inter uos ut tenta-
retis spiritū dn̄i? Ecce pedes eorū, qui se-
pelierūt uirū tuum, ad ostium adsunt, &
efferent te. Confestim autē cōcidit ad pe
des eius, & expirauit. Ingressi autē iuue-
nes, repererunt illam mortuam, & extule
runt ac sepelierunt iuxta uirum suum. Et
ortus est timor magnus sup uniuersam
cōgregationē, & super omnes qui audie
bant hæc. Per manus autem apostolorū
ædebant̄ signa ac prodigia multa in po-
pulo. Et erant unanimiter omnes in por
ticu Solomonis. Cæterorū autem nemo
audebat se cōiungere illis, sed magnifica
bat eos populus. Magis autē accrescebat
credentium dn̄o multitudo uirorū simul
ac mulierū, ita ut in plateas exportarent
infirmos, & ponerēt in lectulis ac graba-
tis, ut uenientis Petri uel umbra obum-
braret aliquē illorū. Conueniebat aūt &
multitudo uicinarū ciuitatū Hierosoly-
mam, afferens ægros ac uexatos à spiriti
bus immūdis, qui sanabant̄ om̄es. Exur
gens aūt princeps sacerdotum & omnes
qui cū illo erant, quæ est factio Saddu-
cæorū, repleti sunt æmulatione, & iniece-
rūt manus in apostolos, & posuerūt eos
in custodia publica. Sed angelus domi-
ni per noctē aperuit ianuas carceris, edu

 ctisq;

γῶν τε αὐτοὺς εἶπε, πορεύεσθε καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης. Ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐδίδασκον. παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀχθῆναι αὐτούς. οἱ δὲ ὑπηρέται παραγενόμενοι, οὐχ εὗρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ, ἀναστρέψαντες δὲ ἀπήγγειλαν, λέγοντες, ὅτι τὸ μὲν δεσμωτήριον εὕρομεν κεκλεισμένον ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ, καὶ τοὺς φύλακας ἔξω ἑστῶτας πρὸ τῶν θυρῶν. ἀνοίξαντες δέ, ἔσω οὐδένα εὕρομεν. ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὅ, τε ἱερεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διηπόρουν περὶ αὐτῶν, τί ἂν γένοιτο τοῦτο. παραγενόμενος δέ τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς, ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οὓς ἔθεσθε ἐν τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑστῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν. τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις ἤγαγεν αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας, ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν, ἵνα μὴ λιθασθῶσιν. ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεύς, λέγων. οὐ παραγγελίᾳ παρηγγείλαμεν ὑμῖν, μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ; καὶ ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν, καὶ βούλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι, εἶπον. πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ μᾶλλον, ἢ ἀνθρώποις. ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἤγειρεν ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. τοῦτον ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὕψωσε τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, δοῦναι μετάνοιαν τῷ ἰσραήλ, καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν αὐτοῦ μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων, καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον, ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ.

οἱ δ

ctisq; illis, dixit: Ite, & stantes loquamini in templo populo omnia uerba uitæ huius. Illi uero cum hæc audissent, intrauerunt diluculo in templū, ac docebant. Adueniens autem princeps sacerdotum & qui cum eo erant, conuocauerunt concilium & uniuersum seniorum ordinem filiorū Israël, miserūtq; ad carcerem qui adducerēt eos. Cū autem uenissent ministri, nec reperissent illos in carcere, reuersi nunciauerunt, dicentes: Carcerē quidē inuenimus clausum cum omni diligentia, & custodes foris stantes ante ianuas. Cum aperuissemus autem, neminem intus reperimus. Vt autem audierunt hos sermones & sacerdos & magistratus tēpli principésq; sacerdotum, ambigebant de illis, quid nam hoc futurū esset. Adueniens autem quidam nunciauit eis. Ecce uiri quos posueratis in carcere, sunt in templo stantes, ac docentes populum. Tunc abijt magistratus cum ministris, & adduxit illos sine ui. Timebant enim populum, ne lapidarentur. Et cum adduxissent illos, statuerunt in concilio. Et interrogauit eos princeps sacerdotū, dicēs: Nonne etiam atq; etiā præcepimus uobis, ne doceretis in nomine isto? Et ecce replestis Hierosolymam doctrina uestra, & uultis inducere super nos sanguinem hominis istius. Respondens autem Petrus & apostoli, dixerunt: Obedire oportet deo magis, quam hominibus. Deus patrū nostrorū suscitauit Iesum, quem uos interemistis suspendentes in ligno. Hūc principem & seruatorē deus exaltauit dextera sua, ad dandam pœnitentiam Israëli, remissionémq; peccatorum. ac nos sumus ei testes horum quæ dicimus: Insuper autem & spiritus sanctus, quem dedit deus obediētibus ipsi.

Hæc

Οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρίοντο, καὶ ἐβουλεύοντο ἀνελεῖν αὐτούς. ἀναστὰς δέ τις ἐν τῷ συνεδρίῳ φαρισαῖος ὀνόματι γαμαλιήλ, νομοδιδάσκαλος τίμιος παντὶ τῷ λαῷ, ἐκέλευσεν ἔξω βραχύ τι τοὺς ἀποστόλους ποιῆσαι. εἶπέ τε πρὸς αὐτούς. ἄνδρες ἰσραηλῖται, προσέχετε ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, τί μέλλετε πράσσειν. πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη θευδᾶς, λέγων εἶναί τινα ἑαυτόν, ᾧ προσεκολλήθη ἀριθμὸς ἀνδρῶν ὡσεὶ τετρακοσίων, ὃς ἀνῃρέθη, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διελύθησαν καὶ ἐγένοντο εἰς οὐδέν. μετὰ τοῦτον ἀνέστη ἰούδας ὁ γαλιλαῖος ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς, καὶ ἀπέστησε λαὸν ἱκανὸν ὀπίσω αὐτοῦ. κἀκεῖνος ἀπώλετο, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν. καὶ τὰ νῦν λέγω ὑμῖν, ἀπόστητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων, καὶ ἐάσατε αὐτούς. ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλή, ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται. εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ἐστιν, οὐ δύνασθε καταλῦσαι αὐτό, μή ποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. ἐπείσθησαν δὲ αὐτῷ, καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους, δείραντες παρήγγειλαν, μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἀπέλυσαν αὐτούς. οἱ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου, ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κατηξιώθησαν ἀτιμασθῆναι. πᾶσάν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ κατ' οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες, καὶ εὐαγγελιζόμενοι ἰησοῦν τὸν χριστόν.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν μαθητῶν, ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς ἑβραίους, ὅτι παρεθεωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν. προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν, εἶπον. οὐκ ἀρεστόν ἐστιν, ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, διακονεῖν τραπέζαις. ἐπισκέψασθε οὖν ἀδελφοὶ ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους

Hæc autem cum audissent, dissecabantur: & consultabant, ut interficerent illos. Surgens autem quidam in consilio pharisæus nomine Gamaliel, legis doctor in precio habitus apud totum populum, iussit ut paulisper secederent foras apostoli. Dixitq; ad illos: Viri Israëlitæ attēdite uobis super hominibus istis, quid acturi sitis. Ante hos enim dies extitit Theudas, dicens se esse aliquem, cui adhæsit numerus uirorum circiter quadringentorum, qui occisus est: & omnes qui credebant ei dissipati sunt, & redacti ad nihilum. Post hunc extitit Iudas Galilæus in diebus professionis, & auertit populum multum post se. & ipse perijt, & omnes quotquot paruerāt ei dispersi sunt. Et nunc dico uobis, abstinete ab hominibus istis, & sinite illos. Quoniā si est ex hominibus consilium aut opus hoc, dissoluet. Sin ex deo est, nō potestis dissoluere, ne quando & deo repugnare reperiamini. In huius autem sententiam pedibus itum est à cæteris: & cum aduocassent apostolos, cæsis præceperūt, ne loquerentur in nomine Iesu, & dimiserunt eos. Et illi quidē ibant gaudentes à cōspectu consilij, quod digni habiti essent, ut pro nomine eius contumelia afficerentur. Et quotidie in templo & in singulis domibus non cessabant docere & annunciare Iesum Christū.

VI In diebus autem illis crescente numero discipulorum, ortū est murmur Græcorum aduersus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano uiduæ ipsorum. Cæterū duodecim illi, cum iussissent adesse multitudinem discipulorum, dixerunt: Non est placitum, ut nos derelicto sermone dei, ministremus mensis. Circumspicite ergo fratres, uiros ex uobis spectatæ pro-

bitatis

μένους ἑπτὰ, πλήρεις πνεύματος ἁγίου καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης. ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ, καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν. καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους, καὶ ἐξελέξαντο στέφανον ἄνδρα πλήρη πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου, καὶ φίλιππον, καὶ πρόχορον, καὶ νικάνορα, καὶ τίμωνα, καὶ παρμενᾶν, καὶ νικόλαον προσήλυτον ἀντιοχέα. οὓς ἔστησαν ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων, καὶ προσευξάμενοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας. καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε, καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐν ἱερουσαλὴμ σφόδρα, πολύς τε ὄχλος τῶν ἱερέων ὑπήκουον τῇ πίστει. στέφανος δὲ πλήρης πίστεως καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ. ἀνέστησαν δέ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς λεγομένης λιβερτίνων, καὶ κυρηναίων, καὶ ἀλεξανδρέων, καὶ τῶν ἀπὸ κιλικίας, καὶ ἀσίας, συζητοῦντες τῷ στεφάνῳ, καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ, καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει. τότε ὑπέβαλον ἄνδρας, λέγοντας, ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάσφημα εἰς μωσῆν καὶ τὸν θεόν. συνεκίνησάν τε τὸν λαὸν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάντες συνήρπασαν αὐτὸν, καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον, ἔστησάν τε μάρτυρας ψευδεῖς, λέγοντας, ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται ῥήματα βλάσφημα λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου τούτου καὶ τοῦ νόμου. ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ὁ ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθη, ἃ παρέδωκεν ἡμῖν μωϋσῆς. καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν ἅπαντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ, εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου. εἶπε δὲ ὁ ἀρχιερεύς· εἰ ἄρα ταῦτα οὕτως ἔχει; ὁ δὲ ἔφη, ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε. ὁ θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν ἀβραὰμ, ὄντι

bitatis septem, plenos spiritu sancto & sapientia, quibus delegabimus hoc negocij. Nos uero deprecationi & administrando sermoni incumbemus. Et placuit hic sermo coram tota multitudine. Et elegerunt Stephanum uirum plenum fide ac spiritu sancto, & Philippũ, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum proselytũ Antiochenum. Hos statuerunt in cõspectu apostolorum: & cum orassent, imposuerunt eis manus. Et sermo dei crescebat, ac multiplicabatur numerus discipulorum Hierosolymis ualde, multaque turba sacerdotum obediebat fidei. Porrò Stephanus plenus gratia ac fortitudine ædebat prodigia & signa magna in populo. Exorti sunt autem quidam è synagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexãdrinorum, & Cilicum, & Asianorum, disputantes cum Stephano, nec poterant resistere sapientiæ, & spiritui qui loquebatur. Tunc subornarũt uiros, qui dicerent: Audiuimus eum dicentem uerba contumeliosa in Mosen ac deum. Commouerũtq; plebem, & seniores & scribas, atq; inuadentes corripuerunt eum, & adduxerunt in concilium, statueruntq; falsos testes, qui dicerent: Homo iste non cessat loqui uerba contumeliosa aduersus locum sanctum hunc & legem. Audiuimus enim eum dicentem: Iesus Nazarenus iste demolietur locum hunc, & mutabit instituta, quæ tradidit nobis Moses. Et intuentes eum omnes qui sedebant in concilio, uiderunt faciem eius tanquam faci-
em angeli. Dixit autem princeps VII
sacerdotum: Num hæc ita se habent? At ille ait: Viri fratres & patres, audite: Deꝰ gloriæ apparuit patri nostro Abrahæ, cum

ἀμ, ὄντι ἐν τῇ μεσοποταμίᾳ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν χαῤῥὰν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν ἣν ἄν σοι δείξω. τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς χαλδαίων, κατῴκησεν ἐν χαῤῥάν. κἀκεῖθεν μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ, μετῴκησεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην, εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε. καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ, οὐδὲ βῆμα ποδός. καὶ ἐπηγγείλατο αὐτῷ δοῦναι εἰς κατάσχεσιν αὐτὴν, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ᾽ αὐτὸν, οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου. ἐλάλησε δὲ οὕτως ὁ θεὸς, ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροικον ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ, καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια. καὶ τὸ ἔθνος ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγὼ, εἶπεν ὁ θεός, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται, καὶ λατρεύσουσί μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς, καὶ οὕτως ἐγέννησε τὸν ἰσαὰκ, καὶ περιέτεμεν αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ. καὶ ὁ ἰσαὰκ τὸν ἰακὼβ, καὶ ὁ ἰακὼβ τοὺς δώδεκα πατριάρχας. καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες τὸν ἰωσὴφ ἀπέδοντο εἰς αἴγυπτον. καὶ ἦν ὁ θεὸς μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν καὶ σοφίαν ἐναντίον φαραὼ βασιλέως αἰγύπτου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ᾽ αἴγυπτον, καὶ ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ. ἦλθε δὲ λιμὸς ἐφ᾽ ὅλην τὴν γῆν αἰγύπτου καὶ χαναὰν, καὶ θλῖψις μεγάλη, καὶ οὐχ εὕρισκον χορτάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν. ἀκούσας δὲ ἰακὼβ ὄντα σῖτα ἐν αἰγύπτῳ, ἐξαπέστειλε τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνεγνωρίσθη ἰωσὴφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ φανερὸν ἐγένετο τῷ φαραὼ τὸ γένος τοῦ ἰωσήφ. Ἀποστείλας δὲ ἰωσὴφ μετεκαλέσατο τὸν πατέρα αὐτοῦ ἰακὼβ, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν ἐν ψυχαῖς ἑβδομήκοντα πέντε. κατέβη δὲ ἰακὼβ εἰς αἴγυπτον, καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν. καὶ μετετέθησαν εἰς συχὲμ,

καὶ

hæcũ esset in Mesopotamia, priusquam moraretur in Charran, & dixit ad illum: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & ueni in terrã quãcunq; mõstrauero tibi. Tunc exijt è terra Chaldæorũ, & habitauit in Charran. Et inde postquam mortuus est pater eius, transtulit illũ in terrã hanc, in qua nunc uos habitatis. Et non dedit illi hæreditatẽ in ea, ne uestigiũ quidem pedis. & repromisit illi eã se daturũ possidendam, & semini eius post ipsum, cum nõ haberet filium. Locutus est autẽ deus sic, quod futurũ esset semẽ eius inquilinũ in terra aliena, quodq; seruituri illud subiecturi essent, & male tractaturi annis quadringẽtis. Et gentem cuicunq; seruierint, iudicabo ego, dixit deꝰ. Et post hæc exibunt & seruient mihi in loco hoc. Et dedit illi testamẽtũ circũcisionis, atq; hic genuit Isaac, & circũcidit eum in die octauo. & Isaac genuit Iacob, & Iacob genuit duodecim patriarchas. Et patriarchæ inuidia moti, Ioseph uendiderũt in Aegyptum. Et erat deus cũ eo, & eripuit eum ex omnibus afflictionibus eius, & dedit ei gratiã & sapiẽtiã corã Pharaone rege Aegyptiorũ. Et cõstituit eum præfectum super Aegyptũ, & super totam domum suam. Venit autem fames in uniuersam terram Aegypti & Chanaan, & afflictio magna, nec inueniebant cibos patres nostri. Cũ audisset aũt Iacob esse frumẽta i Aegypto, misit patres nostros primũ: & cũ iterũ misisset eos, agnitus est Ioseph à fratribus suis, & innotuit Pharaoni genus Ioseph. Misso autem nuntio Ioseph accersiuit Iacob patrem suũ, omneq; cognationem suã in animabus septuagintaquinq;. Et descẽdit Iacob in Aegyptum, defunctusq; est ipse & patres nostri. Et translati sunt in Sychem,

 &

καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι, ὃ ὠνήσατο ἀβραὰμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν ἐμὸρ τοῦ συχέμ. καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας, ἧς ὤμοσεν ὁ θεὸς τῷ ἀβραάμ, ηὔξησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν αἰγύπτῳ, ἄχρις οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν ἰωσήφ. οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν, ἐκάκωσε τοὺς πατέρας ἡμῶν, τοῦ ποιεῖν ἔκθετα τὰ βρέφη αὐτῶν, εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι. ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη μωϋσῆς, καὶ ἦν ἀστεῖος τῷ θεῷ, ὃς ἀνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός. ἐκτεθέντα δὲ αὐτὸν ἀνείλετο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ φαραώ, καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν. καὶ ἐπαιδεύθη μωϋσῆς πάσῃ σοφίᾳ αἰγυπτίων, ἦν δὲ δυνατὸς ἐν ἔργοις καὶ ἐν λόγοις. Ὡς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ τεσσαρακονταετὴς χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ. καὶ ἰδών τινα ἀδικούμενον, ἠμύνατο, καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ καταπονουμένῳ, πατάξας τὸν αἰγύπτιον. ἐνόμιζε δὲ συνιέναι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ὅτι ὁ θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν αὐτοῖς σωτηρίαν· οἱ δὲ οὐ συνῆκαν. τῇ τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις, καὶ συνήλασεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην, εἰπών, ἄνδρες, ἀδελφοί ἐστε ὑμεῖς, ἵνα τί ἀδικεῖτε ἀλλήλους; ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον, ἀπώσατο αὐτόν, εἰπών. τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ᾽ ὑμᾶς; μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνεῖλες χθὲς τὸν αἰγύπτιον; ἔφυγε δὲ μωϋσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγένετο πάροικος ἐν γῇ μαδιάμ, οὗ ἐγέννησεν υἱοὺς δύο. καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσαράκοντα, ὤφθη αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους σινᾶ ἄγγελος κυρίου ἐν φλογὶ πυρὸς βάτου. ὁ δὲ μωϋσῆς ἰδὼν ἐθαύμασε τὸ ὅραμα. προσερχομένου δὲ αὐτοῦ κατανοῆσαι, ἐγένετο φωνὴ κυρίου πρὸς αὐτόν. ἐγὼ ὁ θεὸς τῶν πατέρων σου, ὁ θεὸς ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς

ἰσαὰκ

et poſiti ſunt in ſepulchro: qđ emit Abraham precio argenti à filijs Emor filij Sychem. Cum autē appropinquaret tēpus ꝓmiſſionis, de qua iurauerat deus Abrahæ, creuit populus & multiplicatus eſt in Aegypto, donec exortus eſt alius rex, qui non nouerat Ioſeph. Hic circumueniens gen⁹ noſtrum, afflixit patres noſtros: ut exponerēt infantes ſuos, ne fœtus eſſent uitales. Eodem tempore natus eſt Moſes, et fuit gratus deo, qui nutritus eſt tribus menſibus in domo patris. Expoſitū autem illum ſuſtulit filia Pharaonis, & nutriuit eum ſibi uice filij. Et eruditus eſt Moſes omni ſapiētia Aegyptiorum, & erat potens in factis & in dictis. Vt uero expletum eſt ei quadraginta annorum tempus, ſubijt in cor eius, ut inuiſeret fratres ſuos filios Iſraël. Et cū uidiſſet quendam iniuria affici, defendit eum, & ultus eſt uicem eius qui affligebatur, percuſſo Aegyptio. Exiſtimabat autem intelligere fratres ſuos, quod deus per manum ipſius daret ſalutem illis. At illi non intellexerunt. Et ſequenti die conſpectus eſt illis litigātibus, & redegit eos in cōcordiā, dicens: Viri, fratres eſtis, cur uos inuicem læditis? Cæterū is qui iniuriam faciebat proximo, repulit eum, dicens: Quis te cōſtituit principē ac iudicem ſup nos? Nunquid interficere me tu uis, quemadmodum interfeciſti heri Aegyptium? Fugit autem Moſes ad dictum hoc, & factus eſt aduena in terra Madian, ubi generauit filios duos. Et expletis annis quadraginta, apparuit illi in deſerto montis Sina angelus domini in flāmeo incēdio rubi. Moſes autē ut cōſpexit, admiratus eſt uiſum. Porrò cū accederet ut attenderet, facta eſt ad eum uox domini: Ego ſum deus patrū tuorū, deus Abraham, deus

Iſaac,

ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ. ἔντρομος δὲ γενόμενος μωϋσῆς, οὐκ ἐτόλμα κατανοῆσαι. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ κύριος. λῦσον τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου. ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν. ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν ἤκουσα, καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτούς. καὶ νῦν δεῦρο, καὶ ἀποστελῶ σε εἰς αἴγυπτον. τοῦτον τὸν μωϋσῆν, ὃν ἠρνήσαντο εἰπόντες, τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστήν; τοῦτον ὁ θεὸς ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέστειλεν ἐν χειρὶ ἀγγέλου τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ βάτῳ. οὗτος ἐξήγαγεν αὐτούς, ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν τῇ αἰγύπτῳ, καὶ ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα. οὗτός ἐστιν ὁ μωϋσῆς, ὁ εἰπὼν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ, αὐτοῦ ἀκούσεσθε. οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ, μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει σινᾶ, καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν, ὃς ἐδέξατο λόγον ζῶντα δοῦναι ἡμῖν. ᾧ οὐκ ἠθέλησαν ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ᾽ ἀπώσαντο καὶ ἐστράφησαν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν εἰς αἴγυπτον, εἰπόντες τῷ ἀαρών. ποίησον ἡμῖν θεούς, οἳ προπορεύσονται ἡμῶν. ὁ γὰρ μωϋσῆς οὗτος, ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς αἰγύπτου, οὐκ οἴδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ. καὶ ἐμοσχοποίησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀνήγαγον θυσίαν τῷ εἰδώλῳ, καὶ εὐφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. ἔστρεψε δὲ ὁ θεός, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν. μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἔτη τεσσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ οἶκος ἰσραήλ; καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ μολόχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν ῥεμφάν, τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς. καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα βαβυλῶνος. ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἦν τοῖς

πατράσιν

Iſaac, & deus Iacob. Tremefactus autē Moſes, non audebat attendere. Dixit autem illi dominus: Solue calciamentum pedum tuorū. Locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt. Vidi, uidi inquam, afflictionē populi mei qui eſt in Aegypto, & gemitum eorum audiui, & deſcendi ut eruam eos. Nunc ueni, & mittam te in Aegyptum. Hunc Moſen quem negauerunt, dicentes, quis te conſtituit principem & iudicem? hunc inquā deus principem & redemptorem miſerat per manum angeli, qui apparuerat illi in rubo. Hic eduxit illos, ædens prodigia & ſigna in Aegypto, & in rubro mari, & in deſerto annis quadraginta. Hic eſt Moſes, q dixit filijs Iſraël: Prophetam ſuſcitabit uobis deus ueſter è fratribus ueſtris, ſimilem mei, illum audietis. Hic eſt qui fuit in congregatione in ſolitudine cū angelo qui loquebatur ei in monte Sina: & cum patribus noſtris, qui accepit ſermonem uiuum ut daret nobis. Cui noluerunt obedire patres noſtri, ſed repulerunt & auerſi ſunt corde ſuo in Aegyptum, dicētes ad Aaron: Fac nobis deos qui præcedant nos. Moſi enim huic, qui eduxit nos de terra Aegypti, neſcimus quid acciderit. Et uitulum fecerunt in diebus illis, & obtulerunt hoſtiam ſimulacro, & lætabantur ſuper operibus manuum ſuarum. Conuertit ſe autem deus, & tradidit eos, ut colerent militiam cœli, ſicut ſcriptum eſt in libro prophetarum: Num uictimas & hoſtias obtuliſtis mihi annis quadraginta in deſerto, domus Iſraël? Et ſuſcepiſtis tabernaculum Moloch, et ſydus dei ueſtri Rempham, figuras quas feciſtis ad adorandum eas. Et transferam uos ultra Babylonem. Tabernaculum teſtimonij fuit

patribus

πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διετά-
ξατο, ὁ λαλῶν τῷ μωσῇ ποιῆσαι αὐτὴν κα-
τὰ τὸν τύπον, ὃν ἑωράκει. ἣν καὶ εἰσήγαγον
διαδεξάμενοι οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ ἰησοῦ
ἐν τῇ κατασχέσει τῶν ἐθνῶν, ὧν ἐξῶσεν ὁ θε-
ὸς ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν ἕως
τῶν ἡμερῶν δαβίδ, ὃς εὗρε χάριν ἐνώπιον
τοῦ θεοῦ, καὶ ᾐτήσατο εὑρεῖν σκήνωμα τῷ θεῷ
ἰακώβ. σολομῶν δὲ ᾠκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον.
ἀλλ᾽ οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κα-
τοικεῖ, καθὼς ὁ προφήτης λέγει. ὁ οὐρανός
μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν
μου. ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι, λέγει
κύριος, ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου;
οὐχὶ ἡ χείρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα; σκλη-
ροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ
τοῖς ὠσίν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ
ἀντιπίπτετε, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς.
τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες
ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγείλαν-
τας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς
προδόται καὶ φονεῖς γεγένησθε, οἵτινες ἐλά-
βετε τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων, καὶ
οὐκ ἐφυλάξατε. ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεπρί-
οντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ ἔβρυχον
τοὺς ὀδόντας ἐπ᾽ αὐτόν. ὑπάρχων δὲ
πλήρης πνεύματος ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν
οὐρανόν, εἶδε δόξαν θεοῦ, καὶ ἰησοῦν ἑστῶτα
ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ, καὶ εἶπεν. ἰδοὺ θεωρῶ
τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ
ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τοῦ θεοῦ. κράξαν-
τες δὲ φωνῇ μεγάλῃ, συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν,
καὶ ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ ἐκβα-
λόντες ἔξω τῆς πόλεως ἐλιθοβόλουν, καὶ οἱ
μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια παρὰ τοὺς πό-
δας νεανίου καλουμένου σαύλου, καὶ ἐλιθοβό-
λουν τὸν στέφανον ἐπικαλούμενον, καὶ λέγον-
τα. κύριε ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. θεὶς
δὲ τὰ γόνατα, ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ. κύριε, μὴ
στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. καὶ τοῦ-
το εἰπών, ἐκοιμήθη.

Σαῦλος

patribus nostris in deserto, sicut ordina-
uerat illis, loquens ad Mosen ut faceret
illud secundū formā, quā uiderat. Quod
& induxerūt, qui successerunt, patres no-
stri cū Iesu in possessionem gentiū, quas
expulit deus à facie patrū nostrorū usq;
ad dies Dauid, qui inuenit gratiā coram
deo, & petijt ut inueniret tabernaculum
deo Iacob. Solomon autē ædificauit illi
domū. Sed excelsissimus ille non in ma-
nufactis templis habitet, sicut propheta
dicit: Cœlum mihi sedes est, terra autem
scabellum pedum meorū. Quam domū
ædificabitis mihi dicit dominus, aut quis
locus requietionis meæ est? Nonne ma-
nus mea fecit hæc omia? Duri ceruice &
incircumcisi corde & auribus, uos semp
spiritui sancto resistitis, sicut patres ue-
stri, ita & uos. Quem prophetarum non
sunt persecuti patres uestri? Et occiderūt
eos, qui prænunciabāt de aduentu iusti
illius, cuius uos nunc proditores & occi-
sores fuistis: qui accepistis legem per dis-
positiones angelorum, nec seruastis. Au-
dientes autem hæc dissecabantur cordi-
bus suis, & stridebāt dentibus suis in eū.
Cum autem esset plenus spiritu sancto,
intentis in cœlum oculis, uidit gloriā dei,
& Iesum stantem à dextris dei, Et ait: Ec
ce uideo cœlos apertos, & filium homi-
nis stantem à dextris dei. Exclamātes au-
tem uoce magna, cōtinuerūt aures suas,
& impetū fecerunt unanimiter in eū. Et
eiectū eum è ciuitate lapidabāt, ac testes
deposuerunt uestimenta ad pedes ado-
lescentis, qui uocabat' Saulus. Et lapida-
bant Stephanum inuocantē, ac dicentē:
Domine Iesu, suscipe spiritum meū. Po
sitis autem genibus, clamauit uocē ma-
gna: Domine, ne statuas illis peccatum
hoc. Et cum hoc dixisset, obdormiuit.

Saulus

Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει
αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διω-
γμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν ἱε-
ροσολύμοις, πάντες τε διεσπάρησαν κατὰ τὰς
χώρας τῆς ἰουδαίας καὶ σαμαρείας πλὴν τῶν
ἀποστόλων. συνεκόμισαν δὲ τὸν στέφανον ἄν-
δρες εὐλαβεῖς, καὶ ἐποιήσαντο κοπετὸν μέ-
γαν ἐπ᾽ αὐτῷ. σαῦλος δὲ ἐλυμαίνετο τὴν
ἐκκλησίαν, κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευόμε-
νος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας παρε-
δίδου εἰς φυλακήν. οἱ μὲν οὖν διασπα-
ρέντες διῆλθον, εὐαγγελιζόμενοι τὸν λό-
γον. φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς πόλιν τῆς
σαμαρείας, ἐκήρυσσεν αὐτοῖς τὸν χριστόν.
προσεῖχόν τε οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις ὑ-
πὸ τοῦ φιλίππου, ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἀκού-
ειν αὐτούς, καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει.
πολλῶν γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκά-
θαρτα, βοῶντα μεγάλῃ φωνῇ, ἐξήρχετο.
πολλοὶ δὲ παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθε-
ραπεύθησαν. καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν
τῇ πόλει ἐκείνῃ. ἀνὴρ δέ τις ὀνόματι σί-
μων, προϋπῆρχεν ἐν τῇ πόλει μαγεύων,
καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος τῆς σαμαρείας, λέ-
γων, εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν, ᾧ προσεῖ-
χον ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, λέγοντες,
οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ ἡ μεγάλη.
προσεῖχον δὲ αὐτῷ, διὰ τὸ ἱκανῷ χρόνῳ
ταῖς μαγείαις ἐξεστακέναι αὐτούς. ὅτε δὲ
ἐπίστευσαν τῷ φιλίππῳ, εὐαγγελιζομένῳ
τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ
ὀνόματος τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄν-
δρες τε καὶ γυναῖκες. ὁ δὲ σίμων καὶ αὐ-
τὸς ἐπίστευσε, καὶ βαπτισθεὶς ἦν προσκαρτε-
ρῶν τῷ φιλίππῳ. θεωρῶν τε δυνάμεις καὶ
σημεῖα γινόμενα ἐξίστατο. ἀκούσαντες δὲ
οἱ ἐν ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι, ὅτι δέδε-
κται ἡ σαμάρεια τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀπέ-
στειλαν πρὸς αὐτοὺς τὸν πέτρον καὶ ἰωάν-
νην, οἵτινες καταβάντες, προσηύξαντο πε-
ρὶ αὐτῶν, ὅπως λάβωσι πνεῦμα ἅγιον.

οὔπω

Saulus autem consenserat in necem VIII
eius. Facta est autē in illo die persecutio
magna aduersus ecclesiam, quæ erat Hie-
rosolymis, & omnes dispersi sunt per re-
giones Iudææ & Samariæ præter apo-
stolos. Curauerunt autem unà Stepha-
num uiri religiosi, feceruntq; planctum
magnum super eum. Saulus uero deua-
stabat ecclesiam, per singulas domos in-
trans, trahensq; uiros ac mulieres trade-
bat in custodiam. Illi igit' dispersi pera-
grabant, annunciantes sermonem dei.
Philippus autem peruenit in ciuitatem
Samariæ, ac prædicabat illis Christum.
Intendebat autem turbæ his, quæ à Phi
lippo dicebantur, unanimiter audientes,
& uidentes signa quæ ædebat. Spiritus
enim immundi, è multis qui ab illis tene-
bantur, exibant, clamantes uoce magna.
Multi autem paralytici & claudi sanati
sunt. Et factum est gaudium magnum
in illa ciuitate. Vir autem quidā nomine
Simon, qui ante in ea ciuitate artē exer-
cuerat magicam, ac gentem dementa-
uerat Samariæ, dicēs se esse quempiam
magnum, cui auscultabant illi à minimo
usq; ad maximū, dicentes: Iste est uirtus
dei, quæ uocat' magna. Auscultabāt au-
tem ei, propterea quod multo tempore
magicis artibus dementasset eos. Cum
uero credidissent Philippo, euāgelizanti
de regno dei, déq; nomine Iesu Christi,
baptizabant' uiri simul ac mulieres. Tūc
Simon & ipse credidit, & cum baptizat'
esset, adhærebat Philippo. Vidénsque si
gna & uirtutes fieri stupēs ammirabat'.
Cum autem audissent apostoli, qui erāt
Hierosolymis, quod recepisset Samaria
sermonem dei, miserunt ad eos Petrum
ac Iohānē. Qui cū descēdissent, orauerūt
pro ipsis, ut acciperēt spiritum sanctum.

Nondum

οὔπω γὰρ ἦν ἐπ᾽ οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκός,
μόνον δὲ βεβαπτισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄνο/
μα τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ. τότε ἐπετίθουν τὰς χεῖ
ρας ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ ἐλάμβανον πνεῦμα ἅγι/
ον. θεασάμενος δὲ ὁ σίμων, ὅτι διὰ τῆς ἐπι
θέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδοται
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς
χρήματα, λέγων. Δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσί/
αν ταύτην, ἵνα ᾧ ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμ
βάνῃ πνεῦμα ἅγιον. πέτρος δὲ εἶπε πρὸς
αὐτόν. τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώ/
λειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ ἐνόμισας διὰ
χρημάτων κτᾶσθαι. οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ
κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ. Ἡ γὰρ καρ
δία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Με
τανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ
δεήθητι τοῦ θεοῦ, εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐ
πίνοια τῆς καρδίας σου. εἰς γὰρ χολὴν πι
κρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα.
Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων, εἶπε. Δεήθητε ὑμεῖς
ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλ
θῃ ἐπ᾽ ἐμὲ ὧν εἰρήκατε. Οἱ μὲν οὖν διαμαρ/
τυράμενοι καὶ λαλήσαντες τὸν λόγον τοῦ κυ
ρίου, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλήμ, πολλάς τε
κώμας τῶν σαμαρειτῶν εὐηγγελίσαντο. Ἄγ/
γελος δὲ κυρίου ἐλάλησε πρὸς φίλιππον,
λέγων. Ἀνάστηθι, καὶ πορεύου κατὰ μεσημβρί/
αν ἐπὶ τὴν ὁδὸν, τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ ἱε
ρουσαλὴμ εἰς γάζαν. αὕτη ἐστὶν ἔρημος. καὶ
ἀναστὰς ἐπορεύθη. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ αἰθίοψ, εὐνοῦ
χος, δυνάστης κανδάκης τῆς βασιλίσσης αἰθιό
πων, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς, ὃς ἐλη
λύθει προσκυνήσων εἰς ἱερουσαλήμ, ἦν τε ὑπο
στρέφων καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἅρματος
αὐτοῦ, καὶ ἀνεγίνωσκε τὸν προφήτην ἡσαΐαν.
Εἶπε δὲ τὸ πνεῦμα τῷ φιλίππῳ. Πρόσελθε,
καὶ κολλήθητι τῷ ἅρματι τούτῳ. προσδρα/
μὼν δὲ ὁ φίλιππος, ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγι
νώσκοντος τὸν προφήτην ἡσαΐαν, καὶ εἶ/
πεν. ἆρά γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις; Ὁ δὲ
εἶπε. πῶς γὰρ ἂν δυναίμην, ἐὰν μή τις
ὁδηγήσῃ με

Nondum enim in quenquam illorum
illapsus fuerat, sed baptizati tantū erant
in nomine Christi Iesu. Tunc impone-
bant manus super illos, accipiebántque
spiritum sanctum. Cum uidisset autem
Simon, quod per impositioné manuum
apostolorum daretur spiritus sanctus,
obtulit eis pecunias dicens: Date & mihi
potestatem istam, ut cuicunque impo-
suero man⁹, accipiat spiritum sanctum.
Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua
tecum sit in perditionem; quoniam do-
num dei existimasti pecunijs parari. Nō
est tibi pars neque sors in ratione hac.
cor enim tuum non est rectum coram
deo. resipisce igitur ab ista malicia tua,
& roga deum, si forte remittatur tibi co-
gitatio cordis tui. In felle enim amaritu-
dinis, & colligatione iniquitatis uideo te
esse. Respondens autem Simon, dixit:
Precemini uos pro me apud dominum,
ne quid eueniat in me horum que dixi-
stis. Et illi quidem testificati & locuti ser-
monem dei, reuersi sunt Hierosolymam,
& multis oppidulis Samaritanorū euan
gelizabãt. Angelus autem domini locu
tus est ad Philippum, dicens: Surge, &
uade meridiem uersus ad uiam quæ des-
cendit ab urbe Hierosolymorum ad ciui
tatem Gazam, hæc est deserta. Et surgés
abijt, & ecce uir Aethiops, eunuch⁹, præ
fectus Candaces reginæ Aethiopū, qué
præfecerat uniuersæ gazæ suæ, uenerat
adoraturus Hierosolymam, & reuerte-
batur sedens super currum suum, lege-
batq; Esaiam prophetã. Dixit autẽ spi-
ritus Philippo: Accede, & adiunge te ad
currum istum. Accurrẽs autẽ Philippus,
audiuit eum legentẽ Esaiam pphetã, &
dixit: Intelligisne quæ legis? At ille ait:
Qui nam enim possim, nisi aliquis dux
uiæ mihi

ὁδηγήσῃ με; παρεκάλεσέ τε τὸν φίλιππον ἀ/
ναβάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ. Ἡ δὲ περιοχὴ τῆς
γραφῆς ἣν ἀνεγίνωσκεν, ἦν αὕτη. ὡς πρόβα
τον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναν/
τίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως
οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. ἐν τῇ ταπεινώσει
αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ
τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ
ζωὴ αὐτοῦ. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ φι/
λίππῳ, εἶπε. δέομαί σου, περὶ τίνος ὁ προ/
φήτης λέγει τοῦτο, περὶ ἑαυτοῦ, ἢ περὶ ἑτέρου τι
νός; Ἀνοίξας δὲ ὁ φίλιππος τὸ στόμα αὐτοῦ,
καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης,
εὐηγγελίσατο αὐτῷ τὸν ἰησοῦν. ὡς δὲ ἐπορεύ
οντο κατὰ τὴν ὁδὸν, ἦλθον ἐπί τι ὕδωρ. καὶ φη
σὶν ὁ εὐνοῦχος. Ἰδοὺ ὕδωρ, τί κωλύει με βα/
πτισθῆναι; Εἶπε δὲ ὁ φίλιππος. εἰ πιστεύεις
ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, ἔξεστιν. ἀποκριθεὶς δὲ
εἶπε. πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ εἶναι τὸν ἰησοῦν
χριστόν. καὶ ἐκέλευσε στῆναι τὸ ἅρμα. καὶ κα/
τέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὅ, τε φίλιπ
πος καὶ ὁ εὐνοῦχος, καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν.
ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδατος, πνεῦμα κυ
ρίου ἥρπασε τὸν φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐ
τὸν οὐκέτι ὁ εὐνοῦχος. ἐπορεύετο γὰρ τὴν
ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων. φίλιππος δὲ εὑρέθη εἰς
ἄζωτον, καὶ διερχόμενος, εὐηγγελίζετο τὰς
πόλεις πάσας, ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς και/
σάρειαν. Ὁ δὲ σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπει
λῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ κυρίου,
προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ, ᾐτήσατο παρ᾽ αὐτοῦ
ἐπιστολὰς εἰς δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγω
γάς, ὅπως ἐάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας ἄν
δρας τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ
εἰς ἱερουσαλήμ. ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι, ἐγένε/
το αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ δαμασκῷ, καὶ ἐξαίφνης
περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ
πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν, ἤκουσε φωνὴν, λέγουσαν
αὐτῷ, σαοὺλ σαοὺλ, τί με διώκεις; Εἶπε δέ,
τίς εἶ κύριε; Ὁ δὲ κύριος εἶπεν. ἐγώ εἰμι ἰη
σοῦς, ὃν σὺ διώκεις. σκληρόν σοι πρὸς κέντρα
λακτίζειν

mihi fuerit? Rogauitq; Philippum, ut
ascenderet, sederetq; secum. Argumentū
autem scripturæ quam legebat, erat hoc:
Tanq̃ ouis ad occisionem ductus est, &
sicut agnus coram tondente se mutus, sic
nō aperuit os suum. In humilitate ipsi⁹
iudiciū eius sublatū est. Generationem
aūt eius quis enarrabit? Quoniam tolli-
tur de terra uita eius. Respōdens autem
eunuchus Philippo, dixit: Obsecro te, de
quo propheta dicit hoc, de se, an de alio
quopiam? Aperiens autẽ Philippus os
suum, & incipiens a scriptura ista, prædi-
cauit illi Iesum. Et dum irent per uiam,
uenerunt ad quandam aquam. Et ait eu
nuchus: Ecce aqua, quid uetat quo min⁹
baptizer? Dixit aūt Philippus: Si credis
ex toto corde, licet. Et respōdens ait: Cre-
dō filiū dei esse Iesum Christū. Et iussit
sisti currū. Ac descẽderũt ambo in aquã,
Philippus simul & eunuchus, & baptiza
uit eum. Cum aūt ascendissent ex aqua,
spiritus dñi rapuit Philippū, nec amplì⁹
uidit eum eunuchus. Ibat enim per uiã
suã gaudens. Philippus aūt repertus est
Azoti, & pertransiens euãgelizabat ciui-
tatibus cunctis, donec ueniret Cæsareã.
Saulus autem adhuc spirans minas IX
ac cædem aduersus discipulos dñi, acces-
sit ad principem sacerdotum, & petijt ab
eo epistolas, quas pferret Damascū ad
synagogas: ut si quos inuenisset eius uiæ
seu uiros seu mulieres, uinctos duceret
Hierosolymã. Et cum iter faceret, cōtigit
ut appropinquaret Damasco. Et subito
circumfulgurauit eum lux de cœlo, colla
psusq; in terram, audiuit uocem, dicentẽ
sibi: Saul Saul, quid me persequeris? Di
xit autem: Quis es domine? Dominus
autẽ dixit: Ego sum Iesus, quem tu perse
queris. Durum est tibi contra stimulos
z calcitrare.

λακτίζειν. τρέμων τε καὶ θαμβῶν εἶπε.
κύριε, τί με θέλεις ποιῆσαι; καὶ ὁ κύριος
πρὸς αὐτόν. ἀνάστηθι, καὶ εἴσελθε εἰς τὴν
πόλιν, καὶ λαληθήσεταί σοι, τί σε δεῖ ποι/
εῖν. οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ εἱ/
στήκεισαν ἐνεοί, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς,
μηδένα δὲ θεωροῦντες. ἠγέρθη δὲ ὁ σαῦλος
ἀπὸ τῆς γῆς, ἀνεῳγμένων τε τῶν ὀφθαλ/
μῶν αὐτοῦ, οὐδένα ἔβλεπε. χειραγωγοῦν/
τες δὲ αὐτόν, εἰσήγαγον εἰς δαμασκόν.
καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων, καὶ οὐκ
ἔφαγεν, οὐδὲ ἔπιεν. ἦν δέ τις μαθητὴς ἐν
δαμασκῷ, ὀνόματι ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς
αὐτὸν ὁ κύριος ἐν ὁράματι, ἀνανία. ὁ δὲ
εἶπεν, ἰδοὺ ἐγὼ κύριε. ὁ δὲ κύριος πρὸς
αὐτόν. ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην
τὴν καλουμένην εὐθεῖαν, καὶ ζήτησον ἐν
οἰκίᾳ ἰούδα, σαῦλον ὀνόματι ταρσέα. ἰδοὺ
γὰρ προσεύχεται. καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι
ἄνδρα ὀνόματι ἀνανίαν εἰσελθόντα, καὶ
ἐπιθέντα αὐτῷ χεῖρα, ὅπως ἀναβλέψῃ.
ἀπεκρίθη δὲ ἀνανίας. κύριε, ἀκήκοα ἀπὸ πολ/
λῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ ἐ/
ποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ
ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων, δῆ/
σαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά
σου. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος. πορεύου,
ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοι ἐστὶν οὗτος, τοῦ βα/
στάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βα/
σιλέων, υἱῶν τε ἰσραήλ. ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω
αὐτῷ, ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου
παθεῖν. ἀπῆλθε δὲ ἀνανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς
τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπιθεὶς ἐπ᾽ αὐτὸν τὰς χεῖρας,
εἶπε. σαοὺλ ἀδελφέ, ὁ κύριος ἀπέσταλκέ με,
ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέ/
ψῃς, καὶ πλησθῇς πνεύματος ἁγίου, καὶ εὐ/
θέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡσεὶ
λεπίδες, ἀνέβλεψέ τε. καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη.
καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν. ἐγένετο δὲ
ὁ σαῦλος μετὰ τῶν ἐν δαμασκῷ μαθη/
τῶν ἡμέρας τινάς. καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συνα/
γωγαῖς

calcitrare. Is tremēs ac stupens dixit: Do-
mine, quid me uis facere? Et dominꝰ ad
eum: Surge, & ingredere ciuitatem, & di-
cetur tibi, quid te oporteat facere. Viri au
te illi qui erant ei comites itineris, stabāt
attoniti, audientes quidem uocem, nemi
nem tamen uidentes. Surrexit aūt Sau-
lus è terra, apertisq; oculis, neminem ui-
debat. Sed manu ducentes illum, intro-
duxerunt Damascum. Et erat tribus die
bus non uidens, ac non comedit, neq; bi
bit. Erat autem quidam discipulus Da-
masci, nomine Ananias, & dixit ad illū p
uisum dominus: Anania. Et ille ait: Ecce
ego domine. Et dominus ad eum: Sur-
ge, & uade in uicum qui uocatur re-
ctus, & quære in domo Iudæ, Saulum
nomine Tarsensem. Ecce enim orat. Et
uidit per uisum uirum Ananiam nomi-
ne introeuntem, & imponentē sibi ma-
num, ut uisum reciperet. Respondit aūt
Ananias: Dn̄e, audiui ex multis de uiro
hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis Hie-
rosolymæ: Et hoc loco habet potestatem
à principibus sacerdotū, uinciendi oēs
qui inuocant nomen tuū. Dixit autē ad
eum dn̄s: Vade, quoniā organū electū
est mihi iste, ut portet nomen meū corā
gētibus & regibus ac filijs Israel. Ego em̄
ostendam illi, quanta oporteat eum pro
nomine meo pati. Et abijt Ananias, &
introiuit in domum, & imponens ei ma
nus, dixit: Saul frater, dominus misit me,
qui apparuit tibi in uia qua ueniebas, ut
uisum recipias, & implearis spiritu san-
cto. Et cōfestim deciderūt ab oculis eius
tanquam squamæ, & uisum recepit, &
surgens baptizatus est. Cumque cepis-
set cibum, corroboratus est. Fuit autem
Saulus cū discipulis, qui erant Damasci,
per dies aliquot. Et continuo in syna-
gogis

γωγαῖς ἐκήρυσσε τὸν χριστόν, ὅτι οὗτός ἐστιν
ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούον/
τες, καὶ ἔλεγον. οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθή/
σας ἐν ἱερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ
ὄνομα τοῦτο; καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐλήλυθεν,
ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρ/
χιερεῖς; σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο,
καὶ συνέχυνε τοὺς ἰουδαίους, τοὺς κατοι/
κοῦντας ἐν δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι
οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέ/
ραι ἱκαναί, συνεβουλεύσαντο οἱ ἰουδαῖοι
ἀνελεῖν αὐτόν. ἐγνώσθη δὲ τῷ σαύλῳ ἡ ἐπι/
βουλὴ αὐτῶν. παρετήρουν τε τὰς πύλας
ἡμέρας τε καὶ νυκτός, ὅπως αὐτὸν ἀνέλω/
σι. λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νυκτός,
καθῆκαν διὰ τοῦ τείχους, χαλάσαντες ἐν
σπυρίδι. παραγενόμενος δὲ ὁ σαῦλος ἐν ἱε/
ρουσαλήμ, ἐπειρᾶτο κολλᾶσθαι τοῖς μαθη/
ταῖς, καὶ πάντες ἐφοβοῦντο αὐτόν, μὴ πι/
στεύοντες, ὅτι ἐστὶ μαθητής. βαρνάβας δὲ ἐπι/
λαβόμενος αὐτόν, ἤγαγε πρὸς τοὺς ἀπο/
στόλους, καὶ διηγήσατο αὐτοῖς, πῶς ἐν τῇ
ὁδῷ εἶδε τὸν κύριον, καὶ ὅτι ἐλάλησεν
αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν δαμασκῷ ἐπαῤῥησιά/
σατο ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ. καὶ ἦν
μετ᾽ αὐτῶν εἰσπορευόμενος εἰς ἱερουσαλήμ,
καὶ παῤῥησιαζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ
κυρίου ἰησοῦ. ἐλάλει τε καὶ συνεζήτει πρὸς
τοὺς ἑλληνιστάς. οἱ δὲ ἐπεχείρουν αὐτὸν ἀνε/
λεῖν. ἐπιγνόντες δὲ οἱ ἀδελφοί, κατήγαγον
αὐτὸν εἰς καισάρειαν, καὶ ἐξαπέστειλαν αὐ/
τὸν εἰς ταρσόν. αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι καθ᾽ ὅ/
λης τῆς ἰουδαίας καὶ γαλιλαίας καὶ σαμα/
ρείας εἶχον εἰρήνην, οἰκοδομούμεναι καὶ πο/
ρευόμεναι τῷ φόβῳ τοῦ κυρίου, καὶ τῇ πα/
ρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπληθύνον/
το. ἐγένετο δέ, πέτρον διερχόμενον διὰ
πάντων, κατελθεῖν καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους,
τοὺς κατοικοῦντας λύδδαν. εὗρε δὲ ἐκεῖ ἄν/
θρωπόν τινα αἰναίαν ὀνόματι, ἐξ ἐτῶν
ὀκτὼ κατακείμενον ἐπὶ κραββάτῳ, ὃς
ἦν

gogis prædicabat Christū, quod is esset
filius dei. Stupebant autē omnes qui eū
audiebant, ac dicebant: Nónne hic est q
expugnabat Hierosolymis eos, qui inuo
cabant nomen istud? Et huc ad hoc ue-
nit, ut uinctos illos duceret ad principes
sacerdotum? Saulus autē multo magis
conualescebat, & confundebat Iudæos,
qui habitabāt Damasci, affirmās quod
is esset Christus. Expletis autem diebus
compluribus, inierunt inter se Iudæi con
silium, ut illum occiderēt. Sed intellectæ
sūt Saulo insidiæ eorū. Asseruabántq;
portas die ac nocte, ut eum interficerēt.
Accipientes autem eum discipuli nocte,
per murum demiserunt, summittentes
in sporta. Cum autem Saulus uenisset
Hierosolymam, tentabat se iungere di-
scipulis, & omnes timebant eum, non cre
dentes, quod esset discipulus. Barnabas
autem apprehēsum illum, duxit ad apo-
stolos, ac narrauit illis, quomodo in uia
uidisset dominum, & quod locutus esset
ei, & quomodo in Damasco fortiter egis
set in nomine Iesu. Et erat cum illis uer-
sans Hierosolymis, cum fiducia loquens
in nomine domini Iesu. Loquebatúrq;
& disputabat aduersus Græcos. illi uero
quærebant occidere eum. Quod cum co
gnouissent fratres, deduxerunt eum Cæ
saream, & emiserunt Tarsum. Igitur ec-
clesiæ quidem per totam Iudæam & Ga
lilæam & Samariam habebant pacem,
& ædificabantur uersantes in timore do
mini, & consolatione sancti spiritus mul
tiplicabantur. Factum est autem, ut Pe-
trus, dum peragraret per omnes, deue-
niret etiam ad sanctos, qui habitabant
Lyddæ. Reperit autem ibi hominem
quendam nomine Aenæam, annis iam
octo decumbentem in grabbato, qui

erat

ἦν παραλελυμένος, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ πέτρος, αἰνέα, ἰᾶταί σε ὁ ἰησοῦς χριστός. ἀνάστηθι, καὶ στρῶσον σεαυτῷ. καὶ εὐθέως ἀνέστη. καὶ εἶδον αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες λύδδαν καὶ τὸν ἀσσάρωνα, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν κύριον. Ἐν ἰόππῃ δέ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι ταβιθά. ἣ διερμηνευομένη λέγεται δορκάς. αὕτη ἦν πλήρης ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυνῶν ὧν ἐποίει. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν. λούσαντες δὲ αὐτὴν, ἔθηκαν ἐν ὑπερῴῳ. ἐγγὺς δὲ οὔσης λύδδης τῇ ἰόππῃ, οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες, ὅτι πέτρος ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν, παρακαλοῦντες, μὴ ὀκνῆσαι διελθεῖν ἕως αὐτῶν. Ἀναστὰς δὲ πέτρος, συνῆλθεν αὐτοῖς. ὃν παραγενόμενον ἀνήγαγον εἰς τὸ ὑπερῷον, καὶ παρέστησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίουσαι, καὶ ἐπιδεικνύμεναι χιτῶνας καὶ ἱμάτια, ὅσα ἐποίει μετ᾽ αὐτῶν οὖσα ἡ δορκάς. Ἐκβαλὼν δὲ ἔξω πάντας ὁ πέτρος, θεὶς τὰ γόνατα προσηύξατο. καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα, εἶπε, ταβιθὰ, ἀνάστηθι. Ἡ δὲ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα τὸν πέτρον, ἀνεκάθισε. Δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα, ἀνέστησεν αὐτήν. φωνήσας δὲ τοὺς ἁγίους καὶ τὰς χήρας, παρέστησεν αὐτὴν ζῶσαν. Γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ᾽ ὅλης τῆς ἰόππης, καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν ἐπὶ τὸν κύριον. Ἐγένετο δὲ, ἡμέρας ἱκανὰς μεῖναι αὐτὸν ἐν ἰόππῃ. παρά τινι σίμωνι βυρσεῖ.

Ἀνὴρ δέ τις ἦν ἐν καισαρείᾳ, ὀνόματι κορνήλιος, ἑκατοντάρχης ἐκ σπείρης τῆς καλουμένης ἰταλικῆς, εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν θεὸν σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν τε ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ, καὶ δεόμενος τοῦ θεοῦ διὰ παντός. Εἶδεν ἐν ὁράματι φανερῶς, ὡσεὶ ὥραν ἐννάτην τῆς ἡμέρας, ἄγγελον τοῦ θεοῦ εἰσελθόντα πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰπόντα αὐτῷ. Κορνήλιε. Ὁ δὲ ἀτενίσας αὐτῷ, καὶ ἔμφοβος γε-

νόμενος

erat paralyticus. Et ait illi Petrus: Aenea, sanet te dominus Iesus Christus. Surge, & sterne tibi ipsi. Et continuo surrexit. Et uiderunt eum omnes qui habitabant Lyddæ & Assarone, qui conuersi sunt ad dominum. Ioppæ autem fuit quædam discipula nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis & eleemosynis quas præstabat. Factum est autem in diebus illis, ut infirmata moreretur. Quam cum lauissent, posuerunt in cœnaculo. Cum autem uicina esset Lydda Ioppæ, ac discipuli audissent, quod Petrus esset in ea, miserunt ad eum, rogantes, ne grauaretur uenire usque ad se. Exurgens autem Petrus, uenit cum illis. Et cum aduenisset, duxerunt illum in cœnaculum. & circumsteterunt illum omnes uiduæ flentes, & ostendentes tunicas uestesque, quas faciebat cum esset cum ipsis Dorcas. Eiectis autem omnibus foras, Petrus positis genibus orauit. & conuersus ad corpus, dixit: Tabitha, surge. At illa aperuit oculos suos, uisoque Petro, resedit. Data autem illi manu, erexit eam, & cum uocasset sanctos ac uiduas, exhibuit eam uiuam. Id autem innotuit per totam Ioppen, & crediderunt multi in dominum. Factum est autem, ut dies multos maneret Ioppæ apud Simonem quendam coriarium.

Vir autem quidam erat Cæsareæ, nomine Cornelius, centurio ex cohorte, quæ dicitur Italica, religiosus ac timens deum cum tota domo sua, præstans eleemosynas multas plebi, deprecansque deum semper. Is uidit per uisum manifeste ferme hora diei nona angelum dei introeuntem ad se, dicentemque sibi: Corneli. At ille intuens eum, ac timore cor-

reptus.

νόμενος, εἶπε, τί ἐστι κύριε; Εἶπε δὲ αὐτῷ. αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ νῦν πέμψον εἰς ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον πέτρον. οὗτος ξενίζεται παρά τινι σίμωνι βυρσεῖ, ᾧ ἐστιν οἰκία παρὰ θάλασσαν. οὗτος λαλήσει σοι, τί σε δεῖ ποιεῖν. Ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν τῷ κορνηλίῳ, φωνήσας δύο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ, καὶ στρατιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρτερούντων αὐτῷ, καὶ ἐξηγησάμενος αὐτοῖς ἅπαντα, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἰόππην. Τῇ δὲ ἐπαύριον ὁδοιπορούντων ἐκείνων καὶ τῇ πόλει ἐγγιζόντων, ἀνέβη πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεύξασθαι, περὶ ὥραν ἕκτην. Ἐγένετο δὲ πρόσπεινος, καὶ ἤθελε γεύσασθαι. Παρασκευαζόντων δὲ ἐκείνων, ἐπέπεσεν ἐπ᾽ αὐτὸν ἔκστασις. καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ καταβαῖνον ἐπ᾽ αὐτὸν σκεῦός τι, ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς δεδεμένον, καὶ καθιέμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν ᾧ ὑπῆρχε πάντα τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτόν. ἀναστὰς πέτρε, θῦσον καὶ φάγε. Ὁ δὲ πέτρος εἶπε, μηδαμῶς κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον. καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτόν. ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε σὺ μὴ κοίνου. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρὶς, καὶ πάλιν ἀνελήφθη τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν. ὡς δὲ ἐν ἑαυτῷ διηπόρει ὁ πέτρος, τί ἂν εἴη τὸ ὅραμα ὃ εἶδε, καὶ ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τοῦ κορνηλίου, διερωτήσαντες τὴν οἰκίαν σίμωνος, ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πυλῶνα, καὶ φωνήσαντες ἐπυνθάνοντο εἰ σίμων ὁ ἐπικαλούμενος πέτρος ἐνθάδε ξενίζεται. Τοῦ δὲ πέτρου ἐνθυμουμένου περὶ τοῦ ὁράματος, εἶπεν αὐτῷ τὸ πνεῦμα. ἰδοὺ ἄνδρες ζητοῦσί σε, ἀλλὰ ἀναστὰς κατάβηθι, καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς, μηδὲν διακρινό-

μενος

reptus, dixit: Quid est domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam coram deo. Et nunc mitte uiros Ioppen, & accerse Simonem qui cognominatur Petrus. Hic diuersatur apud Simonem quendam coriarium, cui est domus iuxta mare. Hic dicet tibi, quid te oporteat facere. Et cum discessisset angelus qui loquebatur illi, uocauit duos famulos suos, & militem religiosum ex his qui sibi adhærebant. Quibus cum narrasset omnia, misit illos Ioppen. Postridie uero facientibus illis iter & appropinquantibus ciuitati, ascendit Petrus in superiora domus, ut oraret, circa horam sextam. Et cum esuriret, uoluit gustare cibum. Parantibus autem illis, irruit super eum mentis excessus. Et uidet cœlum apertum, ac descendens ad se uas quoddam uelut linteum magnum, quatuor initiis alligatum, summitti e cœlo in terram, in quo erant omnia quadrupedia terræ bestiæque & reptilia, & uolatilia cœli. Et facta est uox ad eum: Surge Petre, macta & uescere. Ait autem Petrus: Nequaquam domine, quia nunquam edi quicquam commune & immundum. Et uox rursus iterum ad eum: Quæ deus purificauit, tu communia ne dixeris. Hoc autem factum est tertio. Et rursum receptum est uas in cœlum. Et dum apud sese hæsitaret Petrus, quæ nam esset uisio quam uidisset, ecce uiri qui missi erant a Cornelio, percontati de domo Simonis, astiterunt ad ianuam. Et euocato quopiam interrogabant an Simon qui cognominaretur Petrus, illic haberet hospitium. Petro uero cogitante de uisione, dixit spiritus ei: Ecce uiri quærunt te. Surge itaque & descende, & uade cum eis, nihil hæsi-

tans,

μένος, διότι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς. κατα-
βὰς δὲ πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας, τοὺς ἀπε-
σταλμένους ἀπὸ τοῦ κορνηλίου πρὸς αὐτόν, εἶ-
πεν. ἰδοὺ ἐγώ εἰμι ὃν ζητεῖτε. τίς ἡ αἰτία
δι' ἣν πάρεστε; Οἱ δὲ εἶπον. κορνήλιος ἑκατον-
τάρχης, ἀνὴρ δίκαιος καὶ φοβούμενος τὸν θε-
όν, μαρτυρούμενός τε ὑπὸ ὅλου τοῦ ἔθνους
τῶν ἰουδαίων, ἐχρηματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἁ-
γίου, μεταπέμψασθαί σε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ,
καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ σοῦ. εἰσκαλεσάμε-
νος οὖν αὐτούς, ἐξένισε. τῇ δὲ ἐπαύριον ὁ πέ-
τρος ἐξῆλθε σὺν αὐτοῖς, καί τινες τῶν ἀδελ-
φῶν τῶν ἀπὸ ἰόππης συνῆλθον αὐτῷ. καὶ
τῇ ἐπαύριον εἰσῆλθον εἰς τὴν καισάρειαν. ὁ
δὲ κορνήλιος ἦν προσδοκῶν αὐτούς, συγκα-
λεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀ-
ναγκαίους φίλους. ὡς δὲ ἐγένετο εἰσελθεῖν τὸν
πέτρον, συναντήσας αὐτῷ ὁ κορνήλιος, πε-
σὼν ἐπὶ τοὺς πόδας, προσεκύνησεν. ὁ δὲ πέ-
τρος αὐτὸν ἤγειρε, λέγων. Ἀνάστηθι, κἀγὼ
αὐτὸς ἄνθρωπός εἰμι. καὶ συνομιλῶν αὐτῷ,
εἰσῆλθε, καὶ εὑρίσκει συνεληλυθότας πολλούς,
ἔφη τε πρὸς αὐτούς. ὑμεῖς ἐπίστασθε, ὡς ἀθέμι-
τόν ἐστιν ἀνδρὶ ἰουδαίῳ κολλᾶσθαι ἢ προσέρ-
χεσθαι ἀλλοφύλῳ, καὶ ἐμοὶ ὁ θεὸς ἔδειξε, μη-
δένα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄνθρωπον,
διὸ καὶ ἀναντιρρήτως ἦλθον μεταπεμφθείς.
πυνθάνομαι οὖν, τίνι λόγῳ μετεπέμψασθέ
με; καὶ ὁ κορνήλιος ἔφη, ἀπὸ τετάρτης ἡμέ-
ρας μέχρι ταύτης τῆς ὥρας ἤμην νηστεύων,
καὶ τὴν ἐννάτην ὥραν προσευχόμενος ἐν
τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἔστη ἐνώπιόν
μου ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, καὶ φησί. κορνήλιε,
εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχή, καὶ αἱ ἐλεημοσύ-
ναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. πέμ-
ψον οὖν εἰς ἰόππην, καὶ μετακάλεσαι σίμω-
να, ὃς ἐπικαλεῖται πέτρος, οὗτος ξενίζεται
ἐν οἰκίᾳ σίμωνος βυρσέως παρὰ θάλασσαν,
ὃς παραγενόμενος λαλήσει σοι. ἐξαυτῆς
οὖν ἔπεμψα πρός σε, σύ τε καλῶς ἐποίησας
παραγενόμενος. νῦν οὖν πάντες ἡμεῖς ἐνώ-
πιον τοῦ θεοῦ

tans, propterea quod ego misi illos. De-
scendens autē Petrus ad uiros, qui missi
erant à Cornelio ad ipsum, dixit: Ecce
ego sum ille quem quæritis. Quæ causa
est propter quam uenistis? Qui dixerūt:
Cornelius centurio, uir iustus ac timens
deum, & testimonium habēs ab uniuer-
sa gente Iudæorum, oraculo admonitus
est ab angelo sancto, ut accerseret te in
domum suam, & audiret uerba abs te. In-
tro uocatos igitur eos, recepit hospitio.
Sequēti uero die Petr⁹ profectus est cū
illis, & quidā ex fratribus ab Ioppēsibus
comitati sunt eum. Postridie uero intro-
ierunt Cæsaream. Porrò Cornelius ex-
pectabat illos, conuocatis cognatis suis
ac necessarijs amicis. Vt autem factū est
ut introiret Petrus, obuiam progres-
sus ei Cornelius, ac procidens ad pedes,
adorauit eum. Petrus uero erexit eum,
dicens: Surge, & ego ipse homo sum. Et
colloquens cum illo, intrauit, & offendit
multos qui conuenerāt, dixitq; ad illos:
Vos scitis, nō esse fas uiro Iudæo coniun
gi aut accedere ad alienigenā. Sed mihi
ostendit deus, ne quem cōmunē aut im-
mundū dicerē hominem, quapropter &
incunctāter ueni accersitus. Interrogo er-
go, quā ob causam accersistis me? Et Cor
nelius ait: Die abhinc quarto usq; ad hāc
horā sedebā ieiunus, & hora nona preca
bar in domo mea, & ecce uir stetit añ me
in ueste splendida, & ait: Corneli exaudi
ta est deprecatio tua, & eleemosynæ tuæ
in memoria habitæ sunt corā deo. Mitte
ergo qui eant Ioppen, & accerse Simonē
qui cognominat Petrus, hic diuersat in
ædibus Simonis coriarij iuxta mare, qui
simulatq; uenerit loquetur tibi. Confe-
stim ergo misi ad te, & tu bene fecisti qui
adueneris. Nunc ergo omnes nos, teste
deo,

πιον τοῦ θεοῦ πάρεσμεν, ἀκοῦσαι πάντα
τὰ προστεταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ. Ἀνοίξας
δὲ πέτρος τὸ στόμα, εἶπεν. ἐπ' ἀληθείας κατα-
λαμβάνομαι, ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης
ὁ θεός, ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐ-
τὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτὸς
αὐτῷ ἐστι. τὸν λόγον ὃν ἀπέστειλε τοῖς υἱοῖς
ἰσραήλ, εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ ἰησοῦ
χριστοῦ, οὗτός ἐστι πάντων κύριος, ὑμεῖς οἴδα-
τε τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ' ὅλης τῆς ἰουδαί-
ας, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, μετὰ τὸ
βάπτισμα ὃ ἐκήρυξεν ἰωάννης, ἰησοῦν τὸν ἀπὸ
ναζαρέθ, ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ θεὸς πνεύματι
ἁγίῳ καὶ δυνάμει, ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν
καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους
ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ.
καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες πάντων ὧν ἐποί-
ησεν ἔν τε τῇ χώρᾳ τῶν ἰουδαίων καὶ ἐν ἱερου-
σαλήμ, ὃν ἀνεῖλον κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου.
τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρε τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἔδωκεν
αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι οὐ παντὶ τῷ λαῷ,
ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προκεχειροτονημένοις
ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἡμῖν, οἵτινες συνεφάγομεν καὶ
συνεπίομεν αὐτῷ, μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν
ἐκ νεκρῶν. καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρύξαι τῷ
λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ
ὡρισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κριτὴς ζώντων καὶ
νεκρῶν. τούτῳ πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦ-
σιν, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνό-
ματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐ-
τόν. ἔτι λαλοῦντος τοῦ πέτρου τὰ ῥήματα ταῦ-
τα, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας
τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον, καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ
περιτομῆς πιστοί, ὅσοι συνῆλθον τῷ πέτρῳ,
ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύ-
ματος ἐκκέχυται. ἤκουον γὰρ αὐτῶν λα-
λούντων γλώσσαις καὶ μεγαλυνόντων τὸν
θεόν. τότε ἀπεκρίθη ὁ πέτρος, μή τι τὸ ὕδωρ
κωλῦσαι δύναταί τις, τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τού-
τους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλα-
βον καθὼς καὶ ἡμεῖς; προσέταξέ τε αὐτοὺς
βαπτισθῆναι

deo, adsumus, ut audiamus omnia quæ
cunque tibi præcepta sunt à deo. Ape-
riens autem Petrus os, dixit: Re ipsa
comperio, quod non sit personarum re-
spectus apud deum, sed in qua uis gēte,
qui timet ipsum & operatur iustitiam, is
acceptus est illi. Sermonem quem misit
deus filijs Israël, annuncians pacem per
Iesum Christum, hic est omnium dn̄s.
Ipsi nostis, de quo sermone fama diuul-
gatum fuit in tota Iudæa, rumore primū
orto à Galilæa, post baptisma qd̄ prædi
cabat Ioannes, ut Iesum Nazarenū un-
xerit deus spiritu sancto & uirtute, qui
obambulauit benefaciendo & sanando
om̄es oppressos à diabolo, quoniā deus
erat cum illo. Et nos testes sumus omniū
quæ fecit & in regione Iudæorū & Hie-
rosolymis, quē occiderunt suspensum in
ligno. Hunc deus suscitauit tertio die, &
exhibuit eum ut manifestus fieret nō to
ti populo, sed testibus prius ad hoc dele-
ctis à deo nimirū nobis, qui comedimus
& bibim⁹ unà cum illo, posteaq; resurre
xit à mortuis. Et præcepit nobis ut prædi
caremus populo ac testificaremur, quod
ipse sit ille qui cōstitutus erat à deo iudex
uiuorū ac mortuorū. Huic om̄es prophe-
tæ testimoniū ferunt, qd̄ remissionē pec-
catorū accepturus sit per nomē eius quis-
quis crediderit in eum. Adhuc loquente
Petro uerba hæc, cecidit spiritus sanctus
super omnes qui audiebant sermonē. Et
obstupuerūt hi qui ex circūcisorū gene-
re credebant, quotquot uenerant cū Petro,
qd̄ & in gētes donū spūs sancti effusum
esset. Audiebant eñ illos loquentes lin-
guis ac magnificantes deū. Tunc respon
dit Petrus: Num quis prohibere potest,
q̊minus aqua baptizent hi qui spm̄ san
ctum acceperūt sicut & nos? Et iussit eos

βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου. τότε ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινάς.

Ἤκουσαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄντες κατὰ τὴν ἰουδαίαν, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. καὶ ὅτε ἀνέβη πέτρος εἰς ἱεροσόλυμα, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς, λέγοντες, ὅτι πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας εἰσῆλθες, καὶ συνέφαγες αὐτοῖς. Ἀρξάμενος δὲ ὁ πέτρος, ἐξετίθετο αὐτοῖς καθεξῆς, λέγων. ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει ἰόππῃ προσευχόμενος, καὶ εἶδον ἐν ἐκστάσει ὅραμα, καταβαῖνον σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιεμένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρις ἐμοῦ. εἰς ἣν ἀτενίσας, κατενόουν, καὶ εἶδον τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετά, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. Ἤκουσα δὲ φωνῆς, λεγούσης μοι. ἀναστὰς πέτρε, θῦσον καὶ φάγε. εἶπον δέ, μηδαμῶς κύριε, ὅτι πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου. ἀπεκρίθη δέ μοι φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς, καὶ πάλιν ἀνεσπάσθη ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ ἰδοὺ ἐξαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ ἤμην, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ καισαρείας πρός με. εἶπε δέ μοι τὸ πνεῦμα, συνελθεῖν αὐτοῖς, μηδὲν διακρινόμενον. ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἓξ ἀδελφοὶ οὗτοι, καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός. ἀπήγγειλέ τε ἡμῖν, πῶς εἶδε τὸν ἄγγελον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, σταθέντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ. ἀπόστειλον εἰς ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον πέτρον, ὃς λαλήσει ῥήματα πρός σε, ἐν οἷς σωθήσῃ σύ, καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου. ἐν δὲ τῷ ἄρξασθαί με λαλεῖν, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ὥσπερ καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ. ἐμνήσθην δὲ τοῦ ῥήματος κυρίου ὡς ἔλεγεν. ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ. εἰ οὖν τὴν

ἴσην

baptizari in nomine domini. Tunc ro-
gauerũt eum, ut remaneret aliquot dies.
Audierũt autẽ apostoli & fratres qui
erãt in Iudæa, quod & gẽtes recepissent XI
sermonẽ dei. Cumq; ascendisset petrus
Hierosolymam, disceptabant aduersus
illum qui erant ex circumcisione, dicẽtes:
Ad uiros præputiũ habẽtes introisti, &
edisti cum illis. Petrus autẽ rem ab initio
repetẽs, exposuit illis ordine, dicens: Ego
eram in ciuitate Ioppe orans, & uidi ra-
ptus extra me uisionem, descendere uas
quoddam ceu linteum magnũ, quatuor
initijs emissum è cœlo & uenit usque ad
me. In quod cum intẽdissem oculos, ani-
maduerti & uidi quadrupedia terræ &
bestias & reptilia, & uolatilia cœli. Audi-
ui autẽ & uocem, dicentẽ mihi: Surge Pe-
tre, macta & uescere. Dicebam autẽ: Ne-
quaq̃ dñe, quia nihil commune aut im-
mundũ unq̃ introiuit in os meum. Re-
spondit autem mihi uox rursum è cœlo:
quæ deus mundauit, tu ne cõmunia dixe-
ris. Idq; accidit tertio, & rursum omnia
subducta sunt in cœlum. Et ecce extẽplo
tres uiri presto aderãt in ædibus i quib⁹
eram è Cæsarea missi ad me. Dixerat au
tem mihi spiritus, ut congrederer cũ illis,
nihil hæsitans. Porrò comitati me sunt
& sex fratres hi. Et ingressi sum⁹ i domũ
uiri. isq; retulit nobis, ut uidisset angelũ
domi suæ, qui astitisset ac dixisset sibi:
Emitte uiros Ioppen, & accerse Simonẽ
cognomento Petrum, qui tibi ea dictu-
rus est, per quæ serueris & tu & uniuer-
sa domus tua. Cũ autẽ exorsus essem ser
monẽ, illapsus est spũs sanctus in illos,
quẽadmodũ & in nos fuerat illapsus ini-
tio. Veniebat autẽ in mẽtẽ quod dixerat
dñs, Ioãnes q̃dẽ baptizauit aqua, cæterũ
uos baptazabimini spũ sctõ. Proinde si

par

ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεός, ὡς καὶ ἡμῖν πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστόν, ἐγὼ δὲ τίς ἤμην δυνατὸς κωλῦσαι τὸν θεόν; Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα, ἡσύχασαν, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, λέγοντες. ἄρα γε καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωήν. καὶ οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης ἐπὶ στεφάνῳ, διῆλθον ἕως φοινίκης καὶ κύπρου καὶ ἀντιοχείας, μηδενὶ λαλοῦντες τὸν λόγον, εἰ μὴ μόνον ἰουδαίοις. ἦσαν δέ τινες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες κύπριοι καὶ κυρηναῖοι, οἵτινες εἰσελθόντες εἰς ἀντιόχειαν, ἐλάλουν πρὸς τοὺς ἑλληνιστάς, εὐαγγελιζόμενοι τὸν κύριον ἰησοῦν. καὶ ἦν χεὶρ κυρίου μετ' αὐτῶν, πολύς τε ἀριθμὸς πιστεύσας ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν κύριον. ἠκούσθη δὲ ὁ λόγος εἰς τὰ ὦτα τῆς ἐκκλησίας, τῆς ἐν ἱεροσολύμοις, περὶ αὐτῶν, καὶ ἐξαπέστειλαν βαρνάβαν διελθεῖν ἕως ἀντιοχείας. ὃς παραγενόμενος, καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, ἐχάρη, καὶ παρεκάλει πάντας, τῇ προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τῷ κυρίῳ, ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθός, καὶ πλήρης πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως. καὶ προσετέθη ὄχλος ἱκανὸς τῷ κυρίῳ. ἐξῆλθε δὲ εἰς ταρσὸν ὁ βαρνάβας, ἀναζητῆσαι σαῦλον, καὶ εὑρὼν αὐτόν, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς ἀντιόχειαν. Ἐγένετο δὲ αὐτοὺς ἐνιαυτὸν ὅλον συναχθῆναι τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ διδάξαι ὄχλον ἱκανόν, χρηματίσαι τε πρῶτον ἐν ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς χριστιανούς. Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατῆλθον ἀπὸ ἱεροσολύμων προφῆται εἰς ἀντιόχειαν. Ἀναστὰς δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν ὀνόματι ἄγαβος, ἐσήμαινε διὰ τοῦ πνεύματος, λιμὸν μέγαν μέλλειν ἔσεσθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, ὅστις καὶ ἐγένετο ἐπὶ κλαυδίου καίσαρος. τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς ηὐπορεῖτό τις, ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς, ὃ καὶ ἐποίησαν, ἀποστείλαντες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους,

διὰ

par donum dedit illis deus, quemadmo
dum & nobis, cum credidissemus in do
minũ Iesum Christum: ego porrò quis
eram, qui possem obsistere deo? His au-
tem auditis obticuerunt, & glorificaue-
runt deum, dicentes: Igitur & gentibus
deus pœnitentiam cõcessit ad uitam. Et
illi quidem qui dispersi fuerant ex affli-
ctione quæ orta fuerat ob Stephanum,
perambulauerunt usq; ad Phœnicen &
Cyprum & Antiochiam, nemini loquen
tes sermonẽ illum, nisi solis Iudæis. Erãt
autem quidã ex eis uiri Cyprij & Cyre-
nenses, qui cum introissent Antiochiam,
loquebant̃ ad Græcos, prædicantes do-
minũ Iesum. Et erat manus dñi cum eis,
multusq; numerus credentiũ conuersus
est ad dñm. Peruenit autẽ rumor ad au-
res ecclesiæ, quæ erat Hierosolymis, sup
his, & miserũt Barnabam ut iret ad An-
tiochiam. Qui cum peruenisset, & uidis-
set gratiam dei, gauisus est, & hortabat̃
omẽs, ut proposito cordis pseuerarẽt ad
hærere dño. Nam erat uir bonus, ac ple-
nus spiritu sancto & fide. Et addita est
multa turba domino. Profectus est autẽ
Barnabas Tarsum, ut quæreret Saulũ,
quẽ cũ inuenisset, perduxit Antiochiam.
Accidit autẽ ut annũ totum cõsuetudinẽ
agerẽt cũ ea cõgregatiõe, docerentq; tur
bam multam, & discipuli cognominarẽ-
tur primũ Antiochiæ Christiani. In his
autem diebus supuenerunt ab urbe Hie
rosolymorũ prophetæ Antiochiam, sur-
gensq; unus ex eis nomine Agabus, si-
gnificabat per spiritũ, famem magnam
futurã in toto terrarũ orbe, quæ accidit
sub Claudio Cæsare. Discipuli autẽ put
cuiq; suppetebat, ꝓposuerũt in subsidiũ
mittere habitantibus in Iudæa fratrib⁹,
quod & fecerunt, mittentes ad seniores

per

διὰ χειρὸς βαρνάβα καὶ σαύλου.

Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν ἡρώδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. ἀνεῖλε δὲ ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν ἰωάννου μαχαίρᾳ. καὶ ἰδὼν ὅτι ἀρεστόν ἐστι τοῖς ἰουδαίοις, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ πέτρον. ἦσαν δὲ ἡμέραι τῶν ἀζύμων. ὃν καὶ πιάσας, ἔθετο εἰς φυλακήν, παραδοὺς τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτόν, βουλόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ. ὁ μὲν οὖν πέτρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ· προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ. ὅτε δὲ ἔμελλεν αὐτὸν προάγειν ὁ ἡρώδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο στρατιωτῶν, δεδεμένος ἁλύσεσι δυσί, φύλακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακήν. καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι· πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ πέτρου, ἤγειρεν αὐτόν, λέγων, ἀνάστα ἐν τάχει. καὶ ἐξέπεσον αὐτοῦ αἱ ἁλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν. εἶπέ τε ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτόν. περίζωσαι, καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου. ἐποίησε δὲ οὕτως, καὶ λέγει αὐτῷ. περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου, καὶ ἀκολούθει μοι. καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει αὐτῷ, καὶ οὐκ ᾔδει, ὅτι ἀληθές ἐστι τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου· ἐδόκει δὲ ὅραμα βλέπειν. διελθόντες δὲ πρώτην φυλακὴν καὶ δευτέραν, ἦλθον ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν, τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν, ἥτις αὐτομάτη ἠνοίχθη αὐτοῖς. καὶ ἐξελθόντες προῆλθον ῥύμην μίαν, καὶ εὐθέως ἀπέστη ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ὁ πέτρος γενόμενος ἐν ἑαυτῷ, εἶπε. νῦν οἶδα ἀληθῶς, ὅτι ἐξαπέστειλε κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἐξείλετό με ἐκ χειρὸς ἡρώδου, καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν ἰουδαίων. συνιδών τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν μαρίας, τῆς μητρὸς ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισμένοι καὶ προσευχόμενοι. κρούσαντος δὲ τοῦ πέτρου τὴν θύραν τοῦ

πυλῶνος

per manum Barnabæ ac Sauli.

Eodem autem tempore iniecit Hero-
des rex manus, ut affligeret quosdam de XII
ecclesia. Occidit autem Iacobum fratrem Iohānis gladio: uidens autem quod gratum esset Iudæis, perrexit cōprehendere & Petrum. Erant autem dies azymorū. Quem cū etiam apprehendisset, posuit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus militū asseruandum, uolens post pascha producere eum populo. Et Petrus quidem seruabatur in carcere. Cæterum precatio fiebat sine intermissione ab ecclesia ad deum pro eo. Cum autem producturus eum esset Herodes, in ipsa nocte dormiebat Petrus inter duos milites, uinctus catenis duabus, & custodes ante ostium custodiebant carcerē. Et ecce angelus domini astitit, & lumē refulsit in habitaculo, percussóq; latere Petri excitauit eum, dicens: Surge uelociter. Et exciderunt catenæ de manibus eius. Dixit autem Angelus ad eum: Præcingere & subliga soleas tuas. Et fecit sic. Et dicit illi: Circūda tibi uestimentum tuum, & sequere me. Et exiens sequebatur eum, & nesciebat, quod uerum esset quod fiebat per angelū, sed putabat se uisum uidere. Cum autē præterissent primam ac secundam custodiam, uenerūt ad portam ferream, quæ ducit in ciuitatem, quæ ultro aperta est eis. Et exeuntes processerunt uicum unum, & cōtinuo discessit angelus ab eo. Et Petrus ad se reuersus, dixit: Nunc scio uere quod miserit dn̄s angelum suum, & eripuerit me è manu Herodis, & ex omni expectatione plebis Iudæorum. récq; perpēsa uenit ad domum Mariæ, matris Iohānis, qui cognominatus est Marcus, ubi erāt multi cōgregati & orantes. Cū pulsasset aūt Petrus ostiū

uestibuli,

πυλῶνος, προσῆλθε παιδίσκη ὑπακοῦσαι, ὀνόματι ῥόδη, καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ πέτρου, ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυλῶνα, εἰσδραμοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν ἑστάναι τὸν πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶνος. οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον, μαίνῃ. ἡ δὲ διϊσχυρίζετο οὕτως ἔχειν. οἱ δὲ ἔλεγον. ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστιν. ὁ δὲ πέτρος ἐπέμενε κρούων. ἀνοίξαντες δὲ εἶδον αὐτόν, καὶ ἐξέστησαν. κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾶν, διηγήσατο αὐτοῖς, πῶς ὁ κύριος αὐτὸν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς. εἶπε δέ. ἀπαγγείλατε ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον. Γενομένης δὲ ἡμέρας, ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις, τί ἄρα ὁ πέτρος ἐγένετο. ἡρώδης δὲ ἐπιζητήσας αὐτόν, καὶ μὴ εὑρών, ἀνακρίνας τοὺς φύλακας, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι, καὶ κατελθὼν ἀπὸ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν καισάρειαν διέτριβεν. ἦν δὲ ὁ ἡρώδης θυμομαχῶν τυρίοις καὶ σιδωνίοις. ὁμοθυμαδὸν δὲ παρῆσαν πρὸς αὐτόν, καὶ πείσαντες βλάστον τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως, ᾐτοῦντο εἰρήνην, διὰ τὸ τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς. τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ ἡρώδης ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα βασιλικήν, καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς. ὁ δὲ δῆμος ἐπεφώνει, θεοῦ φωνή, καὶ οὐκ ἀνθρώπου. παραχρῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος κυρίου, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔδωκε δόξαν τῷ θεῷ, καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος, ἐξέψυξεν. ὁ δὲ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε καὶ ἐπληθύνετο. βαρνάβας δὲ καὶ παῦλος ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλήμ, πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συμπαραλαβόντες καὶ ἰωάννην, τὸν ἐπικληθέντα μάρκον.

ἐπὶ τὸν ῶνα.

Ἦσαν δέ τινες ἐν ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὅ, τε βαρνάβας καὶ σίμων καλούμενος νίγερ, καὶ λούκιος ὁ κυρηναῖος, μαναήν τε ἡρώδου τοῦ τετράρχου σύντροφος, καὶ σαῦλος. λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ,

καὶ νηστευόντων

uestibuli, processit puella ut subauscultaret, nominē Rhode. Et ut agnouit uocē Petri, præ gaudio non aperuit uestibulum, sed introcurrēs renunciauit stare Petrum ante uestibulū. At illi dixerunt ad eam: Insanis. Illa autem affirmabat, sic se habere. At illi dicebāt: Angelus eius est. Petrus autē perseuerabat pulsans. Cum autē aperuissent, uiderunt eum, & obstupuerunt. Cum innuisset autem eis mota manu ut tacerent, narrauit illis, quō dn̄s eduxisset ipsum de carcere. Dixit autem: Nūciate Iacobo & fratribꝰ hæc. Et egressus abijt in aliū locū. Porrò ubi diluxit, erat turbatio nō parua inter milites, qd nam accidisset Petro. Herodes autem cū requisisset eum, nec inuenisset, examinatis custodibꝰ, iussit eos duci, descendésq; à Iudæa Cæsaream, ibi cōmoratus est. Erat autem Herodes infensus Tyrijs & Sidonijs. At illi uno animo uenerunt ad eum, & persuaso Blasto, qui præerat cubiculo regis, petebāt pacē, eo quod aleretur regio ipsorum annona regia. Statuto autem die Herodes uestitus ueste regia, sedit pro tribunali, & concionabatur ad eos. Populus autē acclamabat: uox dei, & nō hominis. Confestim autē percussit eum angelus domini, eo quod nō dedisset gloriā deo, & erosus à uermibus, expirauit. Porrò sermo domini crescebat ac multiplicabatur. Barnabas autem & Paulus reuersi sunt Hierosolymam, expleto ministerio, assumpto & Iohanne, cui cognomen erat Marcus.

Erant autē quidā in ecclesia, quæ erat XIII
Antiochiæ, pphetæ ac doctores, Barnabásq; & Simon qui uocabatͬ Niger, & Lucius Cyrenensis, & Manahen q erat Herodis tetrarchæ collactaneus, & Saulus. Cū autem illi sacrificarent domino,

ieiunarentq;

καὶ νηστευόντων, εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἀφορίσατε δή μοι τὸν βαρνάβαν, καὶ τὸν σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. τότε νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι, καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς, ἀπέλυσαν. οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, κατῆλθον εἰς τὴν σελεύκειαν, κἀκεῖθεν δὲ ἀπέπλευσαν εἰς τὴν κύπρον. καὶ γενόμενοι ἐν σαλαμῖνι, κατήγγελον τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν ἰουδαίων. εἶχον δὲ καὶ ἰωάννην ὑπηρέτην. Διελθόντες δὲ τὴν νῆσον ἄχρι πάφου, εὗρον τινὰ μάγον ψευδοπροφήτην ἰουδαῖον, ᾧ ὄνομα βαριησοῦν, ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ σεργίῳ παύλῳ ἀνδρὶ συνετῷ. οὗτος προσκαλεσάμενος βαρνάβαν καὶ σαῦλον, ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἀνθίστατο δὲ αὐτοῖς ἐλύμας ὁ μάγος, οὕτως γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως. σαῦλος δὲ ὁ καὶ παῦλος, πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου, καὶ ἀτενίσας εἰς αὐτόν, εἶπεν, ὦ πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ῥᾳδιουργίας υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς κυρίου τὰς εὐθείας. καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ τοῦ κυρίου ἐπὶ σέ, καὶ ἔσῃ τυφλὸς μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ. παραχρῆμα δὲ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκότος, καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς. τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονός, ἐπίστευσεν, ἐκπλησσόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ κυρίου. ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς πάφου οἱ περὶ τὸν παῦλον, ἦλθον εἰς πέργην τῆς παμφυλίας. ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν, ὑπέστρεψεν εἰς ἱεροσόλυμα. Αὐτοὶ δὲ διελθόντες, ἀπὸ τῆς πέργης παρεγένοντο εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, ἐκάθισαν. μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι πρὸς αὐτούς, λέγοντες, ἄνδρες ἀδελφοί, εἰ ἔστι λόγος ἐν ὑμῖν
παρακλήσεως

ieiunarentq;, dixit Spiritus sanctus: Segregate mihi Barnabam & Saulum in opus ad quod accersiui eos. Cumq; ieiunassent & orassent, imposuissentq; eis manus, dimiserunt. Et ipsi quidem emissi à Spiritu sancto, abierunt Seleuciam, & inde nauigauerunt in Cyprum. Et cum essent Salamine, annunciauerunt sermonem dei in synagogis Iudæorum. Habebant autem & Iohānem ministrum. Et peragrata insula usque ad Paphum, inuenerunt quendam magum pseudoprophetam Iudæum, cui nomen erat Bariesu, qui erat cum proconsule Sergio Paulo uiro prudente. Hic accersitis Barnaba & Saulo, desiderabat audire sermonem dei. Resistebat autem illis Elymas magus, sic enim interpretatur nomen eius, quærens auertere proconsulem à fide. Saulus autem qui idem Paulus, repletus Spiritu sancto, intentis in eū oculis, dixit: O plene omī dolo & omni uersutia fili diaboli, inimice omnis iusticiæ, non desinis inuertere uias domini rectas. Et nūc ecce manus domini super te, & eris cæcus non uidens solem usque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo ac tenebræ, & circumiens quærebat, qui se manu ducerent. Tunc proconsul cum uidisset quod acciderat, credidit, admirans super doctrina domini. Cum autem à Papho soluisset Paulus, qui cum eo erant, uenerūt Pergen Pamphyliæ. Iohannes autem digressus ab eis, reuersus est Hierosolymā. Cæterum ipsi peragratis regionibus, à Perga uenerūt Antiochiam Pisidiæ, & ingressi synagogam die sabbatorū, sederūt. Post lectionem autem legis ac prophetarum miserunt principes synagogæ ad eos, dicentes: Viri fratres, si qs est in uobis sermo
exhortationis

παρακλήσεως πρὸς τὸν λαόν, λέγετε. Ἀναστὰς δὲ παῦλος καὶ κατασείσας τῇ χειρί, εἶπεν. ἄνδρες ἰσραηλῖται, καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν θεόν, ἀκούσατε. Ὁ θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν. καὶ τὸν λαὸν ὕψωσεν ἐν τῇ παροικίᾳ ἐν γῇ αἰγύπτῳ. καὶ μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς. καὶ ὡς τεσσαρακονταετῆ χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ χαναάν, κατεκληρονόμησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα, ἔδωκε κριτάς, ἕως σαμουὴλ τοῦ προφήτου. κἀκεῖθεν ᾐτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς τὸν σαοὺλ υἱὸν κίς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς βενιαμίν, ἔτη τεσσαράκοντα. καὶ μεταστήσας αὐτόν, ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν δαβὶδ εἰς βασιλέα, ᾧ καὶ εἶπε μαρτυρήσας, εὗρον δαβὶδ τὸν τοῦ ἰεσσαί, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου. τούτου ὁ θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγαγε τῷ ἰσραὴλ σωτῆρα ἰησοῦν, προκηρύξαντος ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας τῷ ἰσραήλ. Ὡς δὲ ἐπλήρου ὁ ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγε. τίνα με ὑπονοεῖτε εἶναι; οὐκ εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμέ, οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι. ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ γένους ἀβραάμ, καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν θεόν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπεστάλη. οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τοῦτον ἀγνοήσαντες, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν, τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας, κρίναντες ἐπλήρωσαν, καὶ μηδὲ μίαν αἰτίαν θανάτου εὑρόντες, ᾐτήσαντο πιλᾶτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν. ὡς δὲ ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἔθηκαν εἰς μνημεῖον. ὁ δὲ θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, ὃς ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναβᾶσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας εἰς ἱερουσαλήμ.
οἵ τινες

exhortationis ad plebem, dicite. Surgens autem Paulus & manu silentio indicto, ait: Viri Israëlitæ, & qui timetis deum, audite. Deus populi huius delegit patres nostros, & populum in altum extulit, cum essent incolæ in terra Aegypti, & brachio excelso eduxit eos ex ea, & circiter quadraginta annorū tempus mores eorum sustinuit in deserto. Ac deletis gentibus septem in terra Chanaan, sorte distribuit eis terram eorum. Et post hæc annis circiter quadringentis quinquaginta dedit iudices usq; ad Samuelem prophetam. Et exinde postulauerūt regem, deditq; illis deus Saul filium Cis uirum de tribu Beniamin, annis quadraginta. Et amoto illo, suscitauit illis Dauid ut esset rex, cui testimonium reddens dixit: Inueni Dauid filium Iessæ, uirum secundum cor meum, qui faciet omnes uoluntates meas. Huius è semine deus ita, ut promiserat, adduxit Israëli seruatorem Iesum, cū ante prædicasset Ioannes ante faciem introitus eius baptismū pœnitentiæ Israëli. Cū autem impleret Ioannes cursum, dixit: Quē me arbitramini esse? Non is sum ego, sed ecce uenit post me, cuius nō sum dignus soleam pedum soluere. Viri fratres, filij generis Abrahæ, & qui inter uos timent deū, uobis sermo salutis huius missus est. Qui em habitabāt Hierosolymis, & principes eorū cū ignorarent illū, & uoces prophetarū quæ per omē sabbatū legunt, condēnato eo implēuerunt, nullaq; causa mortis inuenta petierūt à Pilato ut interficeret illū. Cumq; cōsummassent oia quæ de eo scripta erāt depositū de ligno posuerūt in monumēto. Deus autem suscitauit eū à mortuis, qui uisus est p dies multos his, qui simul ascēderant cū eo à Galilæa Hierosolymā

 qui

οἵτινές εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν. καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην, ὅτι ταύτην ὁ θεὸς ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἡμῖν, ἀναστήσας ἰησοῦν, ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ τῷ πρώτῳ γέγραπται. υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διαφθορὰν, οὕτως εἴρηκεν. ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια δαβὶδ τὰ πιστά. διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει. οὐ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. δαβὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας, τῇ τοῦ θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη, καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, καὶ εἶδε διαφθοράν. ὃν δὲ ὁ θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδε διαφθοράν. γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν ἄνδρες ἀδελφοὶ, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν καταγγέλλεται καὶ ἀπὸ πάντων, ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν τῷ νόμῳ μωσέως δικαιωθῆναι, ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιοῦται. βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ὑμᾶς, τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις. ἴδετε οἱ καταφρονηταὶ, καὶ θαυμάσατε, καὶ ἀφανίσθητε, ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ὃ οὐ μὴ πιστεύσητε, ἐάν τις ἐκδιηγῆται ὑμῖν. ἐξιόντων δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν ἰουδαίων, παρεκάλουν τὰ ἔθνη, εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ ῥήματα. λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς, ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν ἰουδαίων καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων τῷ παύλῳ καὶ τῷ βαρνάβᾳ, οἵτινες προσλαλοῦντες ἔπειθον αὐτοὺς ἐπιμένειν τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ. τῷ τε ἐρχομένῳ σαββάτῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἰδόντες δὲ οἱ ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους, ἐπλήσθησαν ζήλου καὶ ἀντέλεγον, τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λεγομένοις ἀντιλέγοντες καὶ βλασφημοῦντες. παρρησιασάμενοι δὲ ὁ παῦλος καὶ ὁ βαρνάβας, εἶπον. ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἐπειδὴ δὲ

ἀπωθεῖσθε

qui sunt testes eius apud plebem. Et nos uobis annunciamus, quod eam repromissionem, quæ ad patres facta est, deus adimpleuerit filiis illorum nimirum nobis, resuscitato Iesu, sicut & in psalmo primo scriptum est: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quod autem suscitauit eum à mortuis, iam non amplius reuersurum in corruptionem, ita dixit: Dabo uobis sancta Dauid fidelia. Ideo & aliâs dicit: Non permittes ut sanctus tuus uideat corruptionem. Nam Dauid quidem cum suæ ætati inseruisset, cõsilio dei dormiuit, & appositus est ad patres suos, uiditq; corruptionem. At is quem deus suscitauit, non uidit corruptionem. Notum igitur sit uobis uiri fratres, quod per hunc uobis remissio peccatorum annunciatur & ab omnibus, à quibus non potuistis per legem Mosi iustificari: per hunc omnis qui credit, iustificatur. Videte ergo ne superueniat uobis, quod dictum est in prophetis: Videte contemptores, & admiramini, & euanescite: quia opus operor ego in diebus uestris, quod non credetis, si quis enarrauerit uobis. Egressis autem è cœtu Iudæis, rogabant gentes, ut sequenti sabbato loquerentur sibi uerba. Soluto autem cœtu, secuti sunt multi Iudæi & religiosi proselyti Paulum ac Barnabã, qui alloquentes suadebant eis ut perseuerarent in gratia dei. Sequenti uero sabbato penè uniuersa ciuitas conuenit ad audiendum sermonem dei. Videntes autem turbas Iudæi, repleti sunt zelo, & contradicebant his, quæ à Paulo dicebantur contradicentes, ac loquentes blasphemias. Tunc sumpta fiducia Paulus ac Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primum loqui sermonem dei, sed quoniam

repellitis

ἀπωθεῖσθε αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. οὕτως γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ κύριος, τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη, ἔχαιρε, καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας. οἱ δὲ ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σεβομένας γυναῖκας καὶ τὰς εὐσχήμονας, καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως, καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν παῦλον καὶ τὸν βαρνάβαν. καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπ' αὐτοὺς, ἦλθον εἰς ἰκόνιον. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου.

Ἐγένετο δὲ ἐν ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν ἰουδαίων, καὶ λαλῆσαι οὕτως, ὥστε πιστεῦσαι ἰουδαίων τε καὶ ἑλλήνων πολὺ πλῆθος. οἱ δὲ ἀπειθοῦντες ἰουδαῖοι, ἐπήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν. ἱκανὸν μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν παρρησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ, τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, διδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν. ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως, καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις. ὡς δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε καὶ ἰουδαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν, ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτοὺς, συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς λυκαονίας λύστραν καὶ δέρβην, καὶ τὴν περίχωρον. κἀκεῖ ἦσαν εὐαγγελιζόμενοι. καί τις ἀνὴρ ἐν λύστροις ἀδύνατος τοῖς ποσὶν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων, ὃς οὐδέποτε περιπεπατήκει. οὗτος ἤκουε τοῦ παύλου λαλοῦντος. ὃς ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἰδὼν, ὅτι πίστιν ἔχει τοῦ σωθῆναι, εἶπε μεγάλῃ τῇ φωνῇ. Ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς πό-

δας

repellitis illum, & indignos uos iudicatis æterna uita, ecce conuertimur ad gentes. Sic enim nobis præcepit dñs: Posui te in lucem gentium, ut sis salus usq; ad extremum terræ. Audientes autem gentes, gauisæ sunt, & glorificabant sermonem domini, & crediderunt quotquot erant ordinati ad uitam æternã. Diuulgabat' autem sermo domini per uniuersam regionem. Iudæi uero extimulauerunt mulieres religiosas & honestas, & primos ciuitatis, & excitauerũt psecutionem in Paulum ac Barnabam, & eiecerũt eos de finibus suis. At illi excusso puluere pedum suorũ in eos, uenerũt Iconiũ. Porrò discipuli replebant' gaudio & spiritu sancto.

XIIII Factum est autem Iconij ut simul introirent synagogam Iudæorũ, & loquerentur sic, ut crederet Iudæorum simul & Græcorũ copiosa multitudo. Qui uero increduli erant Iudæi, concitauerunt & corruperunt animos gentium aduersus fratres. Multo igitur tempore demorati sunt fortiter agentes præsidio domini, qui testimoniũ perhibebat sermoni gratiæ suæ, dabatq; ut signa & prodigia fierẽt per manus eorum. Diuisa est autem multitudo ciuitatis: & quidam quidẽ stabant à Iudæis, quidam uero ab apostolis. Cum autem factus esset impetus gẽtium pariter ac Iudæorum unà cũ principibus suis, ut uim adferrent ac lapidarẽt eos, re intellecta, cõfugerunt ad ciuitates Lycaoniæ Lystram & Derben, & finitimam undiq; regionẽ, & ibi prædicabant Euangelium. Et quidam uir Lystris debilis pedibus sedebat, claudus ab utero matris suæ, qui nunq; ambulauerat. Hic audiuit Paulũ loquentẽ. Qui intuitus eũ & uidens, q; fidẽ haberet fore, ut saluus fieret, dixit magna uoce: Surge in pe-

 des

δας σου ὀρθός. καὶ ἥλλετο καὶ περιεπάτει. οἱ δὲ
ὄχλοι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν ὁ παῦλος, ἐπῆραν
τὴν φωνὴν αὐτῶν λυκαονιστὶ, λέγοντες. οἱ θε-
οὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς
ἡμᾶς. ἐκάλουν τε τὸν μὲν βαρνάβαν, δία,
τὸν δὲ παῦλον, ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγού-
μενος τοῦ λόγου. ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ διὸς, τοῦ ὄν-
τος πρὸ τῆς πόλεως αὐτῶν, ταύρους καὶ στέμ-
ματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς
ὄχλοις ἤθελε θύειν. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀπόστο-
λοι βαρνάβας καὶ παῦλος, διαρρήξαντες
τὰ ἱμάτια αὐτῶν, εἰσεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον,
κράζοντες καὶ λέγοντες. ἄνδρες, τί ταῦτα
ποιεῖτε; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμεν ὑμῖν
ἄνθρωποι, εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς, ἀπὸ τού-
των τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεὸν
τὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν
καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς,
ὃς ἐν ταῖς παρῳχημέναις γενεαῖς εἴασε πάν-
τα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν.
καίτοιγε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν ἀ-
γαθοποιῶν, οὐρανόθεν ἡμῖν ὑετοὺς διδούς,
καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τρο-
φῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν. καὶ
ταῦτα λέγοντες, μόλις κατέπαυσαν τοὺς
ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς. ἐπῆλθον δὲ ἀπὸ
ἀντιοχείας καὶ ἰκονίου ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες
τοὺς ὄχλους, καὶ λιθάσαντες τὸν παῦλον,
ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως, νομίσαντες αὐτὸν τε-
θνάναι. κυκλωσάντων δὲ αὐτὸν τῶν μαθητῶν,
ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τῇ ἐπαύ-
ριον ἐξῆλθε σὺν τῷ βαρνάβᾳ εἰς δέρβην. εὐ-
αγγελισάμενοί τε τὴν πόλιν ἐκείνην, καὶ
μαθητεύσαντες ἱκανούς, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν
λύστραν καὶ ἰκόνιον καὶ ἀντιόχειαν, ἐπιστηρί-
ζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, παρακα-
λοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολ-
λῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βα-
σιλείαν τοῦ θεοῦ. χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρε-
σβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, προσευξάμενοι
μετὰ νηστειῶν, παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ
εἰς ὃν

des tuos rectus. Et exilijt,ambulabátq;.
Turbæ uero cum uidissent quod fecerat
Paulus,sustulerunt uocem suam Lycao-
nicè,dicẽtes: Dij in specie hominum de-
scenderunt ad nos. Et uocabant Barna-
bam,Iouem: Paulum uero,Mercurium,
quod is esset dux sermonis. Sacerdos au
tẽ Iouis,qui erat ante ciuitatem illorum,
tauros & coronas ad uestibula afferens,
cũ turbis uolebat sacrificare. Quod ubi
audierunt apostoli,Barnabas & Paulus
conscissis uestibus suis,insilierunt in tur-
bam,clamantes ac dicentes: Viri,cur ista
facitis? Nos quoque ijsdem quibus uos,
obnoxij malis sumus homines, annun-
ciantes,ut ab istis uanis cõuertamini ad
deum uiuum,qui fecit cœlum & terram
& mare,& omnia quæ in eis sunt,qui in
præteritis ætatibus sinebat omnes gen-
tes ingredi uijs suis. Quanq̃ nõ expertẽ
testimonij seipsum esse sinebat,dum be-
neficia cõferret,de cœlo nobis dans plu-
uias ac tẽpora fructifera,implens cibo &
læticia corda nostra. Et hæc dicentes,uix
compescuerũt turbas ne sibi immolarẽt.
Superuenerunt autem quidam ab An-
tiochia & Iconio Iudæi,qui cũ persuasis-
sent turbis,ac Paulũ lapidassent,extraxe
rũt eũ è ciuitate,existimãtes illũ mortuũ
esse. Circũdantibus aũt eũ discipulis,sur
rexit & intrauit ciuitatẽ. Ac postero die
pfectus est cũ Barnaba Derben. Cũq;
euangelizassent ciuitati illi, ac docuissent
multos, reuersi sunt Lystram &, Iconiũ
& Antiochiam,denuo cõfirmantes ani-
mas discipulorũ, exhortantésq; ut perse
uerarent in fide,& quod per multas affli
ctiones oporteat nos intrare in regnum
dei. Et cũ suffragijs creassent illis p singu
las ecclesias presbyteros, precatiq; essent
cum ieiunijs,commendauerunt eos dño
in quẽ

εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν. καὶ διελθόντες τὴν πι-
σιδίαν, ἦλθον εἰς παμφυλίαν. καὶ λαλή-
σαντες ἐν πέργῃ τὸν λόγον, κατέβησαν εἰς
ἀτάλειαν. κἀκεῖθεν ἀπέπλευσαν εἰς ἀντιό-
χειαν, ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ
θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν. παραγενόμε-
νοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν, ἀνήγγει-
λαν ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν. καὶ ὅτι
ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως. διέτριβον δὲ
ἐκεῖ χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.

Καί τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς ἰου-
δαίας ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ἐὰν
μὴ περιτέμνησθε τῷ ἔθει μωσέως, οὐ δύνα-
σθε σωθῆναι. γενομένης οὖν στάσεως καὶ συζη-
τήσεως οὐκ ὀλίγης τῷ παύλῳ καὶ τῷ βαρ-
νάβᾳ πρὸς αὐτούς, ἔταξαν ἀναβαίνειν παῦ-
λον καὶ βαρνάβαν, καί τινας ἄλλους ἐξ αὐ-
τῶν, πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους
εἰς ἱερουσαλήμ, περὶ τοῦ ζητήματος τούτου.
οἱ μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλη-
σίας, διήρχοντο τὴν φοινίκην καὶ σαμάρειαν,
ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν, καὶ
ἐποίουν χαρὰν μεγάλην πᾶσι τοῖς ἀδελ-
φοῖς. παραγενόμενοι δὲ εἰς ἱερουσαλήμ, ἀπε-
δέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀπο-
στόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγγειλάν τε
ὅσα ὁ θεὸς ἐποίησε μετ' αὐτῶν. ἐξανέστησαν
δέ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν φαρισαί-
ων πεπιστευκότων, λέγοντες, ὅτι δεῖ περιτέ-
μνειν αὐτούς, παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον
μωσέως. συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ
πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου. πολ-
λῆς δὲ συζητήσεως γενομένης, ἀναστὰς πέτρος
εἶπε πρὸς αὐτούς. Ἄνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπί-
στασθε, ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ θεὸς ἐν ἡ-
μῖν ἐξελέξατο, διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι
τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου, καὶ πιστεῦσαι.
καὶ ὁ καρδιογνώστης θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς,
δοὺς αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καθὼς καὶ
ἡμῖν, καὶ οὐδὲν διέκρινε μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ
αὐτῶν, τῇ πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αὐ-
τῶν.

in quẽ crediderant. Peragratáq; Pisidia
uenerunt in Pamphyliam,& cum locuti
essent sermonem Pergæ,descenderũt in
urbem Attaliam,& inde soluerunt An-
tiochiam, unde erant traditi gratiæ dei
in opus quod compleuerunt. Cum autẽ
uenissent & congregassent ecclesiam,re-
tulerunt quæcunq; fecisset deus secum,&
quod aperuisset gentibus ostium fidei.
Cõmorati sunt autem illic multum tem-
poris cum discipulis. Et quidam qui XV
descenderant à Iudæa, docebant fratres
nisi circũcidamini secundũ morem Mo-
si,non potestis esse salui. Cum orta ergo
seditio & disceptatio esset non exigua
Paulo ac Barnabæ aduersus illos, statue
runt,ut ascenderẽt Paulus & Barnabas,
& quidã alij ex illis,ad apostolos ac pre-
sbyteros Hierosolymam,super hac quæ-
stione. Illi ergo deducti ab ecclesia , per-
transibant Phœnicen & Samariam,nar
rantes conuersionem gentium, & adfere
bant gaudium magnum omnibus fratri
bus. Cum autẽ uenissent Hierosolymã,
suscepti sunt ab ecclesia & ab apostolis ac
presbyteris,annunciauerũtque quæcũ-
que deus fecisset cum ipsis. Surrexerunt
autem quidam de factione pharisæorũ,
qui crediderant,dicentes: quod oporte-
ret circumcidere eos ac præcipere, ut ser-
uarent legem Mosi. Conuenerũtque
apostoli ac presbyteri, ut dispicerent de
hoc negocio. Cum autẽ magna discepta
tio fuisset, surgens Petrus dixit ad eos:
Viri fratres,uos scitis, quod ab antiquis
diebus deus inter nos elegit, ut per os
meum audirẽt gentes uerbum euangelij
crederẽtq;. Et qui nouit corda deus,testi-
moniũ præbuit illis,dans illis spiritũ san
ctũ sicut & nobis,nihilq; discreuit inter
nos & illos,cũ fide purificauerit corda il

τῶν. νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν θεόν, ἐπιθεῖναι
ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν
οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν, οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν
βαστάσαι; ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ κυρίου ἰη-
σοῦ χριστοῦ πιστεύομεν σωθῆναι καθ᾽ ὃν τρό-
πον κἀκεῖνοι. ἐσίγησε δὲ πᾶν τὸ πλῆθος, καὶ
ἤκουον βαρνάβα καὶ παύλου, ἐξηγουμένων
ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς
ἔθνεσι δι᾽ αὐτῶν. μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς, ἀ-
πεκρίθη ἰάκωβος, λέγων. ἄνδρες ἀδελφοί,
ἀκούσατέ μου. συμεὼν ἐξηγήσατο, καθὼς πρῶ-
τον ὁ θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λα-
ὸν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, καὶ τούτῳ συμφω-
νοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέγρα-
» πται. μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ ἀνοικοδομή-
» σω τὴν σκηνὴν τοῦ δαβὶδ, τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ
» τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω, καὶ
» ἀνορθώσω αὐτὴν, ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ
» κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν κύριον, καὶ πάν-
» τα τὰ ἔθνη ἐφ᾽ οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου
» ἐπ᾽ αὐτοὺς, λέγει κύριος, ὁ ποιῶν ταῦτα πάν-
τα. γνωστὰ ἀπ᾽ αἰῶνός ἐστι τῷ θεῷ πάντα τὰ
ἔργα αὐτοῦ. διὸ ἐγὼ κρίνω, μὴ παρενοχλεῖν
τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν θεόν,
ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς, τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν
ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων, καὶ τῆς πορνείας,
καὶ τοῦ πνικτοῦ, καὶ τοῦ αἵματος. μωσῆς γὰρ ἐκ γε-
νεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐ-
τὸν ἔχει ἐν ταῖς συναγωγαῖς κατὰ πᾶν σάββα-
τον ἀναγινωσκόμενος. τότε ἔδοξε τοῖς ἀπο-
στόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκ-
κλησίᾳ, ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμ-
ψαι εἰς ἀντιόχειαν σὺν παύλῳ καὶ βαρνά-
βᾳ. ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον βαρσαβᾶν,
καὶ σίλαν, ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελ-
φοῖς, γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν τάδε. οἱ
ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελ-
φοὶ, τοῖς κατὰ τὴν ἀντιόχειαν καὶ συρίαν καὶ
κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν, χαίρειν.
ἐπειδὴ ἠκούσαμεν, ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξελ-
θόντες, ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις, ἀνασκευά-
ζοντες

lorũ. Nunc ergo quid tentatis deum, ut
imponatᷣ iugum ſuper ceruices diſcipu-
lorum, quod neq; patres noſtri neq; nos
portare potuimus? Sed ꝑ gratiã dñi Ie-
ſu Chriſti credimus, nos ſaluos futuros,
quẽadmodũ & illi. Tacuit aũt tota mul-
titudo, & audiebant Barnabam ac Pau-
lũ narrantes, quæ deus ædidiſſet ſigna &
prodigia inter gẽtes per ipſos. Et poſtq̃
cõticuiſſent, reſpõdit Iacobus, dicẽs: Viri
fratres, audite me. Symeon narrauit quẽ
admodum primũ deus uiſitauerit, ut ſu
meret ex gentibus populum in nomine
ſuo, & huic cõſonant uerba prophetarũ,
ſicut ſcriptũ eſt: Poſt hæc reuertar, ac rur-
ſus ædificabo tabernaculum Dauid, qđ
collapſum eſt, & diruta eius inſtaurabo:
& erigam illud, ut requirant qui reliqui
ſunt homines, dñm, & omnes gentes ſu-
per quas inuocatũ eſt nomen meũ: dicit
dñs, qui facit hæc omnia. Nota à ſeculo
ſunt deo omnia hæc opera ſua. Propter
qđ ego cenſeo, nõ obturbãdum eſſe illis,
qui ex gẽtibus cõuertunt ad deũ, ſed ſcri
bendum ad eos, ut abſtineãt ſe ab inqui
namẽtis ſimulacrorum, & ſcortatione, &
ſuffocato, & ſanguine. Moſes enĩ ab æta
tibus antiquis in ſingulis ciuitatibus ha
bet, qui ipſum prædicent in ſynagogis,
ubi per omne ſabbatũ legitur. Tunc pla
cuit apoſtolis & ſenioribus cum tota ec-
cleſia, ut delectos ex ſeſe uiros mitterent
Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Iu
dam, cognomento Barſaban & Silam,
uiros primarios inter fratres, miſſis per
manus eorum literis in hanc ſentẽtiam:
Apoſtoli & preſbyteri & fratres, his qui
ſunt Antiochiæ & in Syria & in Cilicia
fratribus qui ſunt ex gentibus, ſalutem.
Quoniã audiuimus, q̃ quidam è nobis
egreſſi, turbauerunt uos uerbis, labefa-
ctantes

ζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες περιτέμνε-
σθαι, καὶ τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς οὐ διεστειλάμε-
θα, ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδὸν,
ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς,
σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν βαρνάβᾳ καὶ παύ-
λῳ, ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς
αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν
ἰησοῦ χριστοῦ. ἀπεστάλκαμεν οὖν ἰούδαν
καὶ σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλ-
λοντας τὰ αὐτά. ἔδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ πνεύ-
ματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι
ὑμῖν βάρος, πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων,
ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων, καὶ αἵματος, καὶ
πνικτοῦ, καὶ πορνείας, ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑ-
αυτοὺς, εὖ πράξετε. ἔρρωσθε. οἱ μὲν οὖν ἀπο-
λυθέντες, ἦλθον εἰς ἀντιόχειαν, καὶ συναγα-
γόντες τὸ πλῆθος, ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστο-
λήν. ἀναγνόντες δὲ, ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρα-
κλήσει. ἰούδας τε καὶ σίλας, καὶ αὐτοὶ προφῆ-
ται ὄντες, διὰ λόγου πολλοῦ παρεκάλεσαν
τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ ἐπεστήριξαν. ποιήσαντες
δὲ χρόνον, ἀπελύθησαν μετ᾽ εἰρήνης ἀπὸ τῶν
ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους. ἔδοξε δὲ
τῷ σίλᾳ ἐπιμεῖναι αὐτοῦ. παῦλος δὲ καὶ
βαρνάβας διέτριβον ἐν ἀντιοχείᾳ, διδά-
σκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι μετὰ καὶ ἑ-
τέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ κυρίου. μετὰ
δέ τινας ἡμέρας εἶπε παῦλος πρὸς βαρ-
νάβαν. ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπισκεψώμεθα
τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν κατὰ πᾶσαν πό-
λιν, ἐν αἷς κατηγγείλαμεν τὸν λόγον τοῦ
κυρίου, πῶς ἔχουσι. βαρνάβας δὲ ἐβουλεύ-
σατο συμπαραλαβεῖν τὸν ἰωάννην, τὸν καλού-
μενον μάρκον. παῦλος δὲ ἠξίου τὸν ἀποστάν-
τα ἀπ᾽ αὐτῶν ἀπὸ παμφυλίας, καὶ μὴ συνελ-
θόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον, μὴ συμπαραλαβεῖν
τοῦτον. ἐγένετο οὖν παροξυσμὸς, ὥστε ἀπο-
χωρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ᾽ ἀλλήλων, τόν τε βαρ-
νάβαν παραλαβόντα τὸν μάρκον ἐκπλεῦ-
σαι εἰς κύπρον. παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος
σίλαν, ἐξῆλθε παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ
θεοῦ

ctantes animas ueſtras, iubentes uos cir
cumcidi & ſeruare legẽ, quibus nõ man-
daueramꝰ. Viſum eſt nobis unanimiter
congregatis, delectos uiros mittere ad
uos, cũ dilectis noſtris Barnaba & Pau-
lo, hominibus qui expoſuerunt animas
ſuas pro nomine dñi noſtri Ieſu Chriſti.
Miſimus ergo Iudam & Silam, qui &
ipſi uobis uerbis referent eadem. Viſum
eſt enim ſpiritui ſancto ac nobis, ne quid
amplius imponeremus uobis oneris, q̃
hæc neceſſaria, uidelicet, ut abſtineatis ab
his quæ ſunt immolata ſimulacris, & ſan
guine, & ſuffocato, & ſcortatione. A qui-
bus ſi cõſeruaueritis uoſipſos, benefacie-
tis. Valete. Illi ergo dimiſſi uenerũt An-
tiochiam, & cõgregata multitudine red-
diderunt epiſtolam. Quã cum legiſſent,
gauiſi ſunt ſuper conſolatione. Iudas au
tem & Silas cum eſſent & ipſi prophetæ
ſermone copioſo adhortati ſunt fratres,
cõfirmaueruntq;. Cõmorati autem illic
aliquantum temporis, dimiſſi ſunt cum
pace à fratribus ad apoſtolos. Viſum eſt
autem Silæ manere ibidem. Paulus ue-
ro & Barnabas demorabãtᷣ Antiochiæ,
docẽtes, & annunciantes cum aliis etiam
cõpluribꝰ ſermonẽ dñi. Poſt aliquot aũt
dies dixit ad Barnabã Paulus, Reuerten
tes iã uiſitemus fratres noſtros ꝑ omnes
ciuitates, in q̃bus annũciauimus ſermo-
nem dñi, quomõ ſe habeant. Barnabas
aũt cõſulebat ut aſſumerẽt & Iohãnem,
cognomento Marcum. Paulus autẽ no-
lebat, ut is qui defeciſſet ab ipſis ex Pam
phylia, nec iſſet cum eis in opus, adiun-
geretur. Tam acris autem fuit inter eos
diſceptatio, ut alter ab altero ſeiungere-
tur, & Barnabas quidẽ aſſumpto Mar-
co nauigaret in Cyprum. Paulus uero al
lecto Sila profectus eſt, traditus gratiæ

 dei

θεοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν. διήρχετο δὲ τὴν συρίαν καὶ κιλικίαν ἐπιστηρίζων τὰς ἐκκλησίας.

κατήντησε δὲ εἰς δέρβην καὶ λύστραν, καὶ ἰδοὺ μαθητής τις ἦν ἐκεῖ, ὀνόματι τιμόθεος, υἱὸς γυναικός τινος ἰουδαίας πιστῆς, πατρὸς δὲ ἕλληνος· ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν λύστροις καὶ ἰκονίῳ ἀδελφῶν. τοῦτον ἠθέλησεν ὁ παῦλος σὺν αὐτῷ ἐξελθεῖν, καὶ λαβὼν περιέτεμεν αὐτὸν διὰ τοὺς ἰουδαίους, τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις. ᾔδεισαν γὰρ ἅπαντες τὸν πατέρα αὐτοῦ ὅτι ἕλλην ὑπῆρχεν. ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδουν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα, τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ. αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει, καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν. διελθόντες δὲ τὴν φρυγίαν καὶ τὴν γαλατικὴν χώραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ ἀσίᾳ, ἐλθόντες κατὰ τὴν μυσίαν, ἐπείραζον κατὰ τὴν βιθυνίαν πορεύεσθαι, καὶ οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα. παρελθόντες δὲ τὴν μυσίαν, κατέβησαν εἰς τρωάδα. καὶ ὅραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὤφθη τῷ παύλῳ. ἀνήρ τις ἦν μακεδὼν ἑστώς, παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ λέγων, διαβὰς εἰς μακεδονίαν, βοήθησον ἡμῖν. ὡς δὲ τὸ ὅραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν μακεδονίαν, συμβιβάζοντες, ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ κύριος εὐαγγελίσασθαι αὐτούς. ἀναχθέντες οὖν ἀπὸ τῆς τρωάδος, εὐθυδρομήσαμεν εἰς σαμοθράκην, τῇ τε ἐπιούσῃ εἰς νεάπολιν, ἐκεῖθέν τε εἰς φιλίππους, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς μερίδος τῆς μακεδονίας πόλις, κολώνια. ἦμεν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινάς, τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμὸν, οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναιξί. καί τις γυνὴ ὀνόματι λυδία πορφυρόπωλις πόλεως θυατείρων, σεβομένη

τὸν θεὸν

dei à fratribus. Perambulabat autē Syriam ac Ciliciam, confirmans ecclesias.

XVI

Peruenit autem Derben & Lystram, & ecce discipulus quidam erat ibi, nomine Timotheus, filius mulieris cuiusdam Iudææ fidelis, cæterū patre Græco. Huic testimonium bonum reddebant qui Lystris erant & Iconij fratres. Hunc uoluit Paulus secum proficisci, & assumptum circumcidit eum propter Iudæos, q erāt in illis locis. Sciebant enim omnes ꝙ pater eius erat Græcus. Cum autem ptrāsirent ciuitates, tradebant eis seruanda decreta, quæ erant ordinata ab apostolis & presbyteris, qui erāt Hierosolymis. Itaq ecclesiæ confirmabantur fide, & abundabāt numero quotidie. Cum pagrassent autem Phrygiam & Galaticam regionē, uetiti essent à spiritu sancto loqui sermonem in Asia, profecti in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam, & nō permisit eos spiritus. Cum autem pertrāsissent Mysiam, descenderunt Troadem, & uisio per noctē Paulo uisa est. Vir Macedo quidam erat stans, & deprecās eum, ac dicens: Profectus in Macedoniam, succurre nobis. Vt autē uisum uidit, statim quæsiuimus proficisci in Macedoniam, certi facti, quod uocasset nos dominus ad euangelizandum eis. Cum soluissemus igit à Troade, recto cursu uenimus Samothracen, & postero die Neapolim, & inde Philippos, quæ est prima partis Macedoniæ ciuitas, colonia. Eramus autem in eadem urbe diebus aliquot commorantes, & die sabbatorum egressi sumus è ciuitate iuxta flumen, ubi solebat esse precatio, & sedētes loquebamur mulieribus quæ conuenerant. Et quædam mulier nomine Lydia purpurarum uenditrix ciuitatis Thyatirorum, colens

deum

τὸν θεόν, ἤκουσεν, ἧς ὁ κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ παύλου. ὡς δὲ ἐβαπτίσθη καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσε λέγουσα. εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μείνατε, καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς. ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς προσευχήν, παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνος, ἀπαντῆσαι ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη, αὕτη κατακολουθήσασα τῷ παύλῳ καὶ ἡμῖν, ἔκραζε λέγουσα. οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας. τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. διαπονηθεὶς δὲ ὁ παῦλος καὶ ἐπιστρέψας, τῷ πνεύματι εἶπε. παραγγέλλω σοι ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς. καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς, ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν παῦλον καὶ τὸν σίλαν, εἵλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς, εἶπον, οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν, ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες, καὶ καταγγέλλουσιν ἔθη, ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι, οὐδὲ ποιεῖν, ῥωμαίοις οὖσι, καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν. καὶ οἱ στρατηγοὶ περιρρήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια, ἐκέλευον ῥαβδίζειν. πολλάς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγάς, ἔβαλον εἰς φυλακὴν, παραγγείλαντες τῷ δεσμοφύλακι, ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς. ὃς παραγγελίαν τοιαύτην εἰληφώς, ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακήν, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον. κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον παῦλος καὶ σίλας προσευχόμενοι ὕμνουν τὸν θεόν. ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμιοι. ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου, ἀνεῴχθησάν τε παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη. ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ,

καὶ

deum, audiuit, cuius dominus aperuit cor, ut intenderet his quæ dicebantur à Paulo. Cum autē baptizata esset & domus eius, deprecata est dicens: Si iudicastis me fidelem domino esse, introite in domum meam & manete. & adegit nos. Accidit autem euntibus nobis ad precationem, ut puella quædam habens spiritū Pythonis, occurreret nobis, quæ quæstum magnum præstabat dominis suis diuinando. Hæc subsecuta Paulum ac nos, clamabat dicens: Isti homines serui dei excelsissimi sunt, qui annunciant nobis uiam salutis. Hoc autē faciebat multos dies. Sed ægre ferens Paulus, & conuersus, spiritu dixit: Præcipio tibi per nomen Iesu Christi, ut exeas ab ea. Et exijt eadē hora. Videtes autem domini eius, quod abisset spes quæstus sui, apprehēsum Paulum & Silam traxerunt in forū ad principes, & offerentes eos magistratibus, dixerunt: Hi homines conturbant ciuitatem nostram, cum sint Iudæi, & annunciant instituta quæ non licet nobis suscipere, neque seruare, cum simus Rhomani. Et concurrit turba aduersus eos. ac magistratus scissis uestibus suis, iusserūt eos uirgis cædi. Cumq multas plagas eis imposuissent, coniecerunt eos in carcerem, præcipientes custodi carceris, ut diligenter custodiret eos. Qui cum tale præceptum accepisset, coniecit eos in interiorem carcerem, & pedes eorum strinxit ligno. Media autem nocte Paulus & Silas orantes laudabant deum. Exaudiebant autem eos, qui uincti erant. Subito uero terræmotus factus est magnus, ita ut concuterentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia, & omnium uincula soluta sunt. Expertectus autem custos carceris,

cum

καὶ ἰδὼν ἀνεῳγμένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαιραν, ἔμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους. ἐφώνησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ παῦλος, λέγων, μηδὲν πράξῃς σεαυτῷ κακόν, ἅπαντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε. αἰτήσας δὲ φῶτα, εἰσεπήδησε. καὶ ἔντρομος γενόμενος προσέπεσε τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ. καὶ προαγαγὼν αὐτοὺς ἔξω, ἔφη. κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν, ἵνα σωθῶ. οἱ δὲ εἶπον. πίστευσον ἐπὶ τὸν κύριον ἰησοῦν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς, ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς, καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες, παραχρῆμα. ἀναγαγών τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρέθηκε τράπεζαν, καὶ ἠγαλλιάσατο, πανοικὶ πεπιστευκὼς τῷ θεῷ. ἡμέρας δὲ γινομένης, ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ῥαβδούχους, λέγοντες, ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους. ἀπήγγειλε δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν παῦλον, ὅτι ἀπεστάλκασιν οἱ στρατηγοὶ, ἵνα ἀπολυθῆτε, νῦν οὖν ἐξελθόντες, πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ. ὁ δὲ παῦλος ἔφη πρὸς αὐτοὺς, δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ, ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους ῥωμαίους ὑπάρχοντας, ἔβαλον εἰς φυλακὴν, καὶ νῦν λάθρᾳ ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν, οὐ γάρ, ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἐξαγαγέτωσαν. ἀνήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ῥαβδοῦχοι τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἐφοβήθησαν, ἀκούσαντες ὅτι ῥωμαῖοί εἰσι, καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτοὺς, καὶ ἐξαγαγόντες ἠρώτων ἐξελθεῖν τῆς πόλεως. ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς, εἰσῆλθον εἰς τὴν λυδίαν. καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφοὺς, παρεκάλεσαν αὐτοὺς, καὶ ἐξῆλθον.

Διοδεύσαντες δὲ τὴν ἀμφίπολιν καὶ ἀπολλωνίαν, ἦλθον εἰς θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν ἰουδαίων. κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ σάββατα

cum uideret ianuas apertas carceris, euaginato gladio, erat seipsum interfecturus, existimans aufugisse uinctos. Clamauit autē Paulus uoce magna, dicens: Ne quid feceris tibiipsi mali, uniuersi enim hic sumus. Postulatóque lumine, irrupit. ac tremefactus accidit Paulo & Silæ ad pedes, & productis illis foras, ait: Domini, quid me oportet facere, ut saluus fiam? At illi dixerunt: Crede in dominum Iesum, & saluus eris tu & domus tua. Et locuti sunt ei sermonem domini, & omnibus q erant in domo eius. Et assumptis illis in illa hora noctis, abluit plagas, & baptizatus est ipse, & oēs domestici illius, continuo. Cumque perduxisset eos in domū suam, apposuit eis mensam, & exultauit, quod cum uniuersa domo sua credidisset deo. Et cum dies ortus esset, miserunt magistratus uiatores, dicētes: Dimitte homines illos. Nunciauit autē custos carceris sermones hos Paulo: miserunt magistratus ut dimittamini. Nunc igitur exeuntes, ite in pace. Paulus aūt dixit eis: Cæsos nos publice, indicta causa, cum simus Rhomani, coniecerunt in carcerem, & nunc occulte nos eijciunt? Non profecto, sed ueniant ipsi ac nos educant. Nunciauerūt autem magistratibus uiatores uerba hæc. Timueruntq́; audito quod Rhomani essent, & uenientes deprecati sunt eos, & eductos rogabant ut egrederent̄ e ciuitate. Egressi autē e carcere, introierunt ad Lydiam. & uisis fratribus, consolati sunt eos, & profecti sunt.

XVII
Cum autem iter fecissent per Amphipolim & Apolloniam, uenerunt Thessalonicam, ubi erat synagoga Iudæorum. Secundum consuetudinem autem suam Paulus introiuit ad eos, & per sabbata

σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν, διανοίγων καὶ παρατιθέμενος, ὅτι τὸν χριστὸν ἔδει παθεῖν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ἰησοῦς, ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. καί τινες ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν, καὶ προσεκληρώθησαν τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ, τῶν τε σεβομένων ἑλλήνων πολὺ πλῆθος, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι. ζηλώσαντες δὲ οἱ ἀπειθοῦντες ἰουδαῖοι, καὶ προσλαβόμενοι τῶν ἀγοραίων τινὰς ἄνδρας πονηροὺς, καὶ ὀχλοποιήσαντες, ἐθορύβουν τὴν πόλιν, ἐπιστάντες τε τῇ οἰκίᾳ ἰάσονος, ἐζήτουν αὐτοὺς ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον. μὴ εὑρόντες δὲ αὐτοὺς, ἔσυρον τὸν ἰάσονα καί τινας ἀδελφοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, βοῶντες, ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες οὗτοι, καὶ ἐνθάδε πάρεισιν, οὓς ὑποδέδεκται ἰάσων. καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων καίσαρος πράσσουσι, βασιλέα λέγοντες ἕτερον εἶναι, ἰησοῦν. ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας ἀκούοντας ταῦτα. καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν, ἀπέλυσαν αὐτούς. οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ τῆς νυκτὸς ἐξέπεμψαν τόν τε παῦλον καὶ τὸν σίλαν εἰς βέρροιαν. οἵτινες παραγενόμενοι, εἰς τὴν συναγωγὴν ἀπῄεσαν τῶν ἰουδαίων. οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν θεσσαλονίκῃ, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, τὸ καθ᾽ ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφὰς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως. πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων, καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι. ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς θεσσαλονίκης ἰουδαῖοι, ὅτι καὶ ἐν τῇ βερροίᾳ κατηγγέλη ὑπὸ τοῦ παύλου ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, ἦλθον κἀκεῖ σαλεύοντες τοὺς ὄχλους. εὐθέως δὲ τότε τὸν παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ, πορεύεσθαι ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν. ὑπέμενον δὲ ὅ, τε σίλας καὶ ὁ τιμόθεος ἐκεῖ. οἱ δὲ καθιστῶντες τὸν παῦλον, ἤγαγον αὐτὸν ἕως ἀθηνῶν

sabbata tria disserebat eis e scripturis, adaperiens & allegans, q Christum oportuisset pati & resurgere a mortuis, & q hic esset Christus Iesus, quē ego, inquit, annuncio uobis. Et quidam ex eis crediderunt, & adiuncti sunt Paulo & Silæ, & religiosorum Græcorum multitudo magna, mulieresque primariæ non paucæ. Zelo autem commoti Iudæi increduli, & assumptis quibusdam circumforaneis uiris malis, ac turba coacta, concitauerunt ciuitatem, & urgentes domum Iasonis, quærebant eos producere ad populum. Et cum non inuenissent eos, trahebant Iasonem & quosdam fratres ad principes ciuitatis, clamantes: Hi qui terrarum orbem cōturbarūt, huc quoq; uenerunt, quos clanculum excepit Iason. & hi omnes cōtra decreta Cæsaris faciunt, regem aliū dicētes esse Iesum. Concitauerunt autem turbam, & magistratus ciuitatis audientes hæc. Et accepta satisfactione ab Iasone & a cæteris, dimiserūt eos. Fratres uero confestim per noctem emiserunt Paulum, simul & Silam in Berrhoeam. Qui cum aduenissent, abierunt in synagogam Iudæorum. Hi autem erant summo genere nati inter eos qui erant Thessalonicæ, qui receperant sermonem cum omni animi promptitudine, quotidie scrutantes scripturas, an hæc ita se haberent. Et multi quidem crediderunt ex eis, & Græcæ mulieres honestæ, & uiri non pauci. Cum autem cognouissent Thessalonicenses Iudæi, quod & Berrhoeæ annunciatus esset a Paulo sermo dei, uenerunt, & illic quoq; cōmouebant turbas. Statimq; tunc Paulū emiserūt fratres, ut iret uelut ad mare. Silas aūt & Timotheus remāserūt ibi. Porro q prosequebant̄ Paulū, deduxerūt eum Athenas usq;

ἕως ἀθηνῶν. καὶ λαβόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν σίλαν καὶ τιμόθεον, ἵνα ὡς τάχιστα ἔλθωσι πρὸς αὐτὸν, ἐξῄεσαν. Ἐν δὲ ταῖς ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοὺς τοῦ παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν. Διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας. Τινὲς δὲ τῶν ἐπικουρείων καὶ τῶν στωϊκῶν φιλοσόφων, συνέβαλον αὐτῷ. καί τινες ἔλεγον, τί ἂν θέλει ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; οἱ δὲ, ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι, ὅτι τὸν ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῖς εὐηγγελίζετο. Ἐπιλαβόμενοί τε αὐτοῦ, ἐπὶ τὸν ἄρειον πάγον ἤγαγον, λέγοντες. Δυνάμεθα γνῶναι, τίς ἡ καινὴ αὕτη, ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδαχή; ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν. βουλόμεθα οὖν γνῶναι, τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι. ἀθηναῖοι δὲ πάντες, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι, εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαίρουν, ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον. Σταθεὶς δὲ ὁ παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ ἀρείου πάγου, ἔφη, ἄνδρες ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ. διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὗρον καὶ βωμὸν, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, ἀγνώστῳ θεῷ. ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. Ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς κύριος ὑπάρχων, οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται, προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν κατὰ πάντα. ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων, κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὁρίσας προτεταγμένους καιροὺς, καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν, ζητεῖν τὸν κύριον, εἰ ἄραγε ψηλαφήσειεν αὐτὸν, καὶ εὕροιεν, καίγε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα. ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν

καὶ

Athenas usq;, & accepto mãdato ad Silam ac Timotheum, ut q̃ celerrime uenirent ad se, profecti sunt. Paulus aũt cũ Athenis eos expectaret, incandescebat spiritus eius in ipso, cũ uideret simulacrorum cultui deditam ciuitatem. Disputabat igitur in synagoga cũ Iudæis & religiosis, & in foro quotidie cũ iis qui ipsũ forte adissent. Quidã autem Epicurei & Stoici philosophi cõflictabant cũ eo, & quidã dicebant: Quid uult spermologus hic dicere? Alij uero, nouorũ, inquiebant, dæmoniorũ uidet annunciator esse, q̃d Iesum & resurrectionem annũciaret eis. Et apprehensum eum ad Martiũ uicum duxerũt, dicẽtes: Possumus ne scire, quæ sit ista noua quæ à te refertur, doctrina? Noua em̃ quædã ingeris auribus nostris. Volumus ergo scire, quid nã uelint hæc esse. Athenienses autẽ omnes, & qui illic uersabant hospites, ad nihil aliud uacabant, nisi ad dicendũ aut audiendũ aliquid noui. Stans autẽ Paulus in medio Martij uici, ait: Viri Athenienses, per omnia ferè superstitiosiores uos uideo. Præteriens enim & contẽplans culturas uestras, inueni & aram in qua inscriptum erat: Ignotó deo. Quem ergo ignorantes colitis, hunc ego annuncio uobis. Deus qui fecit mundũ & omnia quæ in eo sunt, hic cœli & terræ cum sit dñs, nõ in manu factis templis habitat, nec manibus humanis colitur, indigens aliquo, cum ipse det omnibus uitam & halitũ per omnia, fecitq; ex uno sanguine omne genus hominum, ut inhabitaret super uniuersam faciẽ terræ, præfiniẽsq; præstituta tẽpora, præfixitq; terminos habitationis eorũ, ut quærerẽt deum, si forte palpent eũ & inueniant, quamuis nõ longe absit ab unoquoq; nostrũ. Per ipsum em̃ uiuimus

&

καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμὲν, ὡς καί τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασι. τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ θεοῦ, οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ, ἢ λίθῳ χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον. τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ θεὸς, τὰ νῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν, διότι ἔστησεν ἡμέραν, ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον, ἀκουσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτου. καὶ οὕτως ὁ παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν. τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ, ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ διονύσιος ὁ ἀρεοπαγίτης, καὶ γυνὴ ὀνόματι δάμαρις, καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.

Μετὰ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ παῦλος ἐκ τῶν ἀθηνῶν, ἦλθεν εἰς κόρινθον, καὶ εὑρών τινα ἰουδαῖον, ὀνόματι ἀκύλαν, ποντικὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς ἰταλίας, καὶ πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ, διὰ τὸ διατεταχέναι κλαύδιον, χωρίζεσθαι πάντας τοὺς ἰουδαίους ἐκ τῆς ῥώμης, προσῆλθεν αὐτοῖς, καὶ διὰ τὸ ὁμότεχνον εἶναι, ἔμενε παρ' αὐτοῖς καὶ εἰργάζετο. ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τὴν τέχνην. Διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, ἔπειθέ τε ἰουδαίους καὶ ἕλληνας. Ὡς δὲ κατῆλθον ἀπὸ τῆς μακεδονίας, ὅ, τε σίλας καὶ ὁ τιμόθεος, συνείχετο τῷ πνεύματι ὁ παῦλος, διαμαρτυρόμενος τοῖς ἰουδαίοις τὸν χριστὸν ἰησοῦν. Ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ βλασφημούντων, ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια, εἶπε πρὸς αὐτούς. τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν, καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι. καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς οἰκίαν τινὸς, ὀνόματι ἰούστου, σεβομένου τὸν θεὸν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. Κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσε

τῷ κυρίῳ

& mouemur & sumus, sicut & quidam uestratiũ poëtarũ dixerunt: Nam huius progenies etiã sumus. Genus ergo cum simus dei, nõ debemus existimare auro aut argento, aut lapidi arte sculpto, & inuento hominis, numẽ esse simile. Et tempora quidẽ huius ignorantiæ cũ hactenus dissimularit deus, nunc annũciat hominibus, ut omnes ubiq; resipiscant, eo quod statuit diẽ in quo iudicaturus est orbẽ terrarũ cũ iusticia, per eũ uirũ per quẽ decreuerat, fide præstita omnibus, cũ excitarit illũ ex mortuis. Cũ audissent autẽ resurrectionẽ mortuorũ, alij q̃dẽ irridebãt, alij uero dixerũt: Audiemus te de hoc iterũ. Sic Paulus exiuit è medio eorum. Quidã uero uiri adhærẽtes ei crediderunt, in quibus & Dionysius Areopagita, & mulier nomine Damaris, alijq; cũ eis.

XVIII Post hæc Paulus digressus Athenis, uenit Corinthũ, & nactus quendam Iudæum, nomine Aquilam, Ponticũ genere, qui nuper uenerat ab Italia, & Priscillã uxorẽ eius, eo q; præcepisset Claudius, omnes Iudæos Rhoma decedere, accessit ad eos: & quia eiusdem erat artifici, manebat apud eos & operabat. Erat aũt ars illorũ texere tabernacula. Disputabat aũt in synagoga per omne sabbatũ, suadebátq; Iudæis pariter & Græcis. Cum uenissent autẽ è Macedonia Silas & Timotheus, coartabatur spiritu Paulus, testificans Iudæis Christum esse Iesum. Cõtradicentibus aũt eis ac blasphema loquẽtibus, excussis uestimẽtis, dixit ad eos: Sanguis uester super caput uestrum. Mundus ego posthac ad gentes uadam. Et migrans inde, intrauit in domũ cuiusdã, nomine Iusti, colentis deũ, cuius domus erat contigua synagogæ. Crispus autem archisynagogus credidit

B dño

τῷ κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τῶν κορινθίων ἀκούοντες ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο. εἶπε δὲ ὁ κύριος δι' ὁράματος ἐν νυκτὶ τῷ παύλῳ, μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει, καὶ μὴ σιωπήσῃς, διότι ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεταί σοι τοῦ κακῶσαί σε, διότι λαός ἐστί μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. ἐκάθισέ τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ, διδάσκων αὐτοὺς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. γαλλίωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς ἀχαΐας, κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ ἰουδαῖοι τῷ παύλῳ, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα, λέγοντες· ὅτι παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀναπείθει τοὺς ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν θεόν. μέλλοντος δὲ τοῦ παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα, εἶπεν ὁ γαλλίων πρὸς τοὺς ἰουδαίους, εἰ μὲν οὖν ἦν ἀδίκημά τι ἢ ῥᾳδιούργημα πονηρόν, ὦ ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἂν ἠνεσχόμην ὑμῶν, εἰ δὲ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί. κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι. καὶ ἀπήλασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος. ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες οἱ ἕλληνες σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον, ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος, καὶ οὐδὲν τούτων τῷ γαλλίωνι ἔμελεν. ὁ δὲ παῦλος ἔτι προσμείνας ἡμέρας ἱκανάς, τοῖς ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος, ἐξέπλει εἰς τὴν συρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ πρίσκιλλα καὶ ἀκύλας, κειράμενος τὴν κεφαλὴν ἐν κεγχρεαῖς. εἶχε γὰρ εὐχήν. κατήντησε δὲ εἰς ἔφεσον, καὶ ἐκείνους κατέλιπεν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν, διελέχθη τοῖς ἰουδαίοις. ἐρωτώντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ πλείονα χρόνον μεῖναι παρ' αὐτοῖς, οὐκ ἐπένευσεν, ἀλλὰ ἀπετάξατο αὐτοῖς, εἰπών. Δεῖ με πάντως τὴν ἑορτὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς ἱεροσόλυμα, πάλιν δὲ ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς, τοῦ θεοῦ θέλοντος. καὶ ἀνήχθη ἀπὸ τῆς ἐφέσου, καὶ κατελθὼν εἰς καισάρειαν, ἀναβὰς καὶ ἀσπασάμενος τὴν ἐκκλησίαν, κατέβη εἰς ἀντιόχειαν. καὶ ποιήσας χρόνον τινά, ἐξῆλθε, διερχόμενος καθεξῆς τὴν γαλατικὴν χώραν καὶ φρυγίαν, ἐπιστηρίζων

πάντας

domino cũ tota domo ſua, multiq; Corinthiorum audientes credebant, ac baptizabantur. Dixit autẽ dominus nocte per uiſionem Paulo: Noli timere, ſed loquere & ne taceas, propterea quod ego ſim tecum. & nemo adorietur te ut affligat te, quoniã populus eſt mihi multus in hac ciuitate. Sedit autẽ ibi annũ, & ſex menſes, docens eos ſermonẽ dei. Cæterũ cum Gallio ageret procõſulem Achaiæ, inſurrexerunt uno animo Iudæi in Paulum, & adduxerunt eum ad tribunal, dicentes: contra legem hic ſuadet hominibus colere deum. Cum autẽ Paulus iam pararet aperire os, dixit Gallio ad Iudæos: ſi qua iniuria eſſet aut facinus malũ, ó Iudæi merito uos ſuſtinerem. ſi uero quæſtio eſt de ſermone ac nominibus & lege ueſtrate, uoſipſi uideritis. Iudex em̃ ego horum nolo eſſe. Et abegit eos à tribunali. Apprehenſum autẽ omnes Græci Soſthenem principem ſynagogæ percutiebant ante tribunal, neq; quicquam eorum Gallioni curæ erat. Paulus uero deinde commoratus dies multos, ualedicto fratribus, abnauigauit in Syriam, comitantibus eum Priſcilla & Aquila, poſteaq; raſerat caput in Cenchreis. habebat em̃ uotũ. Deuenit'q; Epheſum, & illos ibi reliquit. Ipſe uero ingreſſus ſynagogam, diſputabat cũ Iudæis. Rogantibus autẽ eis ut tẽpore ampliori maneret apud ſe, non annuit, ſed ualedixit illis, dicens: Oportet omnino me feſtũ quod inſtat, agere Hieroſolymis. ſed iterũ reuertar ad uos, deo uolẽte. Et ſoluit Epheſo. Cumq; perueniſſet Cæſareã, aſcẽdiſſet'q; & ſalutaſſet eccleſiã, deſcẽdit Antiochiã. Et cõmoratus illic aliquantũ tẽporis, profectus eſt, perambulans ex ordine Galaticam regionẽ ac Phrygiam, confirmans

omnes

πάντας τοὺς μαθητάς. ἰουδαῖος δέ τις ἀπολλὼς ὀνόματι, ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει, ἀνὴρ λόγιος, κατήντησεν εἰς ἔφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς. οὗτος ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, καὶ ζέων τῷ πνεύματι ἐλάλει, καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ κυρίου, ἐπιστάμενος μόνον τὸ βάπτισμα ἰωάννου. οὗτός τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι ἐν τῇ συναγωγῇ. ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα, προσελάβοντο αὐτὸν, καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν τοῦ θεοῦ ὁδόν. βουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν ἀχαΐαν, προτρεψάμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδέξασθαι αὐτόν. ὃς παραγενόμενος, συνεβάλετο πολὺ τοῖς πεπιστευκόσι διὰ τῆς χάριτος. εὐτόνως γὰρ τοῖς ἰουδαίοις διακατηλέγχετο, δημοσίᾳ, ἐπιδεικνὺς διὰ τῶν γραφῶν, εἶναι τὸν χριστὸν ἰησοῦν. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ἀπολλὼ εἶναι ἐν κορίνθῳ, παῦλον διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη, ἐλθεῖν εἰς ἔφεσον, καὶ εὑρών τινας μαθητάς, εἶπε πρὸς αὐτούς. εἰ πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε πιστεύσαντες; οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν. ἀλλ' οὐδὲ εἰ πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν, ἠκούσαμεν. εἶπέ τε πρὸς αὐτούς. εἰς τί οὖν ἐβαπτίσθητε; οἱ δὲ εἶπον. εἰς τὸ ἰωάννου βάπτισμα. εἶπε δὲ παῦλος. ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε βάπτισμα μετανοίας, τῷ λαῷ λέγων εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν, ἵνα πιστεύσωσι, τουτέστιν, εἰς τὸν χριστὸν ἰησοῦν. Ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ. καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ἐλάλουν τε γλώσσαις, καὶ προεφήτευον. ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ δεκαδύο. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐπαρρησιάζετο ἐπὶ μῆνας τρεῖς, διαλεγόμενος καὶ πείθων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. Ὡς δέ τινες ἐσκληρύνοντο καὶ ἠπείθουν, κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀποστὰς ἀπ' αὐτῶν, ἀφώρισε τοὺς μαθητάς, καθ' ἡμέραν διαλεγό-

μενος

omnes diſcipulos. Iudæus autem quidã Apollos nomine, Alexandrinus genere, uir eloquens, deuenit Epheſum, potẽs in ſcripturis. Hic erat inſtitutus in uia domini, & feruens ſpiritu loquebat' & docebat diligenter ea quæ ſunt domini, ſciẽs tantum baptiſma Iohãnis. Et hic cœpit libere loqui in ſynagoga. Quem cum audiſſent Priſcilla & Aquila, aſſumpſerunt eum, atq; exactius expoſuerunt ei uiam dei. Cum autem uellet ire Achaiam, exhortati fratres ſcripſerũt diſcipulis, ut ſuſciperent eum. Qui cum ueniſſet, contulit multum his qui crediderunt ꝑ gratiã. Vehementer enim Iudæos reuincebat, publice, oſtẽdens per ſcripturas, quod Ie
ſus eſſet Chriſtus. Factum eſt autem XIX
cum Apollos eſſet Corinthi, ut Paulus peragratis ſuperioribꝰ partibus, ueniret Epheſum, & repertis quibuſdam diſcipulis, dixit ad eos: Num ſpiritum ſanctum accepiſtis, poſteaq; credidiſtis? At illi dixerunt ad eum: Imò neq;, ſit ne ſpiritus ſanctus, audiuimus. Et ait ad illos: Quo ergo baptizati eſtis? At illi dixerunt: Iohãnis baptiſmate. Dixit autem Paulus: Iohannes quidem baptizauit baptiſmo pœnitentiæ, populo loquens de eo, qui uenturus eſſet poſt ipſum, ut crederent: hoc eſt, de Chriſto Ieſu. His auditis baptizati ſunt in nomine domini Ieſu. Et cum impoſuiſſet illis manus Paulus, uenit ſpiritus ſanctus ſuper eos, & loquebãtur linguis, & prophetabant. Erant autẽ omnes uiri ferè duodecim. Introgreſſus autem ſynagogam, libere loquebatur ad tres menſes, diſputans & ſuadens de regno dei. Cum autem quidam indurarentur nec crederent, male loquentes de uia dñi corã multitudine, digreſſus ab illis, ſegregauit diſcipulos, quotidie diſpu-

tãs

μένος ἐν τῇ σχολῇ τυράννου τινός. τοῦτο δὲ
ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο, ὥστε πάντας τοὺς κατοι
κοῦντας τὴν ἀσίαν, ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ
κυρίου ἰησοῦ, ἰουδαίους τε καὶ ἕλληνας. Δυ/
νάμεις τε οὐ τὰς τυχούσας ἐποίει ὁ θεὸς διὰ
τῶν χειρῶν παύλου, ὥστε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθε/
νοῦντας ἐπιφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ
σουδάρια, ἢ σιμικίνθια, καὶ ἀπαλλάσσεσθαι
ἀπ᾽ αὐτῶν τὰς νόσους, τά τε πνεύματα τὰ
πονηρὰ ἐξέρχεσθαι ἀπ᾽ αὐτῶν. ἐπεχείρησαν
δέ τινες ἀπὸ τῶν περιερχομένων ἰουδαίων
ἐξορκιστῶν, ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντας τὰ
πνεύματα τὰ πονηρὰ, τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου
ἰησοῦ, λέγοντες, ὁρκίζομεν ὑμᾶς τὸν ἰη-
σοῦν, ὃν ὁ παῦλος κηρύσσει. Ἦσαν δέ τινες
υἱοὶ σκευᾶ ἰουδαίου ἀρχιερέως ἑπτὰ, οἱ τοῦτο
ποιοῦντες. Ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ πονη
ρὸν, εἶπε. τὸν ἰησοῦν γινώσκω, καὶ τὸν παῦ
λον ἐπίσταμαι, ὑμεῖς δέ τινες ἐστέ; καὶ ἐφαλ
λόμενος ἐπ᾽ αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος ἐν ᾧ ἦν τὸ
πνεῦμα τὸ πονηρὸν, καὶ κατακυριεύσας αὐ-
τῶν, ἴσχυσε κατ᾽ αὐτῶν, ὥστε γυμνοὺς καὶ
τετραυματισμένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου
ἐκείνου. τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν ἰου
δαίοις τε καὶ ἕλλησι τοῖς κατοικοῦσι τὴν ἔφε
σον, καὶ ἐπέπεσε φόβος ἐπὶ πάντας αὐ-
τούς, καὶ ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰη
σοῦ. πολλοί τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο
ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πρά
ξεις αὐτῶν. ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πρα/
ξάντων, συνενέγκαντες τὰς βίβλους κατέ/
καιον ἐνώπιον πάντων, καὶ συνεψήφισαν
τὰς τιμὰς αὐτῶν, καὶ εὗρον ἀργυρίου μυ/
ριάδας πέντε. οὕτως κατὰ κράτος ὁ λό/
γος τοῦ κυρίου ηὔξανε καὶ ἴσχυεν. ὡς δὲ ἐπλη
ρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ παῦλος ἐν τῷ πνεύ/
ματι, διελθὼν τὴν μακεδονίαν καὶ ἀχαΐ/
αν, πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλὴμ, εἰπὼν. ὅτι
μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ, δεῖ με καὶ ῥώμην
ἰδεῖν. ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν μακεδονίαν δύο
τῶν διακονούντων αὐτῷ, τιμόθεον καὶ ἔραστον,
αὐτὸς

tans in schola Tyranni cuiusdam. Hoc
autem factum est per biennium, ita ut
omnes qui habitabant in Asia, audirent
sermonem domini Iesu, Iudæi simul &
Græci. Virtutesque non uulgares æde/
bat deus per manus Pauli, ita ut etiam
super infirmos deferretur à corpore eius
sudaria & semicincta: & recederent ab
eis morbi, & spiritus mali egrederen/
tur. Tentauerunt autem quidam è cir/
cumeuntibus Iudæis exorcistis inuoca/
re super eos qui habebant spiritus ma/
los, nomen domini Iesu, dicentes: Adiu/
ramus uos per Iesum, quem Paulus præ/
dicat. Erant autem quidam filij Sceuæ
Iudæi principis sacerdotum septem, qui
hoc faciebant. Respondens autem spi/
ritus malus, dixit: Iesum noui, & Pau/
lum scio, uos autem qui estis? Et insi/
liens in eos homo, in quo erat dæmo/
nium malum, & dominatus eis, inua/
luit contra eos, ita ut nudi & uulnera/
ti effugerent de domo illa. Hoc autem
innotuit omnibus Iudæis simul & Græ
cis, qui habitabant Ephesi, & incidit ti/
mor super omnes illos, & magnificaba/
tur nomen domini Iesu. Multiꝗ cre/
dentium ueniebant confitentes & an/
nunciantes facta sua. Multi autem ex
eis, qui curiosas artes exercuerant, com/
portatos libros exusserunt coram omni
bus & supputatis precijs illorum, repe/
rerunt pecuniæ quinquaginta milia. Ita
fortiter crescebat sermo dei, & confirma
batur. His autem expletis, proposuit
Paulus in spiritu, transita Macedonia
& Achaia, ire Hierosolymam, dicens:
postquam fuero ibi, oportet me & Rho
mam uidere. Missis autem in Mace/
doniam duobus ex ijs, qui ministra/
bant sibi, uidelicet Timotheo & Erasto,
ipse

αὐτὸς ἐπέσχε χρόνον εἰς τὴν ἀσίαν. ἐγένετο
δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τάραχος οὐκ ὀλί
γος περὶ τῆς ὁδοῦ. Δημήτριος γάρ τις ὀνό
ματι, ἀργυροκόπος, ποιῶν ναοὺς ἀργυροῦς
ἀρτέμιδος, παρείχετο τοῖς τεχνίταις ἐργα
σίαν οὐκ ὀλίγην. οὓς συναθροίσας καὶ τοὺς
περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας, εἶπεν: ἄνδρες ἐπί/
στασθε, ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπο-
ρία ἡμῶν ἐστι. καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε, ὅτι
οὐ μόνον ἐφέσου, ἀλλὰ σχεδὸν πάσης τῆς ἀ-
σίας ὁ παῦλος οὗτος πείσας, μετέστησεν ἱ-
κανὸν ὄχλον, λέγων. ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί, οἱ
διὰ χειρῶν γινόμενοι. οὐ μόνον δὲ τοῦτο κιν
δυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν ἐλ/
θεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεᾶς ἀρτέμι/
δος ἱερὸν εἰς οὐδὲν λογισθῆναι, μέλλειν
τε καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν μεγαλειότητα αὐ/
τῆς, ἣν ὅλη ἡ ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται.
ἀκούσαντες δὲ καὶ γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ,
ἔκραζον λέγοντες, μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσί/
ων. καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις ὅλη τῆς συγχύσε
ως, ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον,
συναρπάσαντες γάϊον καὶ ἀρίσταρχον μακε
δόνας, συνεκδήμους τοῦ παύλου. τοῦ δὲ παύ
λου βουλομένου εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ
εἴων αὐτὸν οἱ μαθηταί. τινὲς δὲ καὶ τῶν ἀσι-
αρχῶν, ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς
αὐτὸν, παρεκάλουν, μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς
τὸ θέατρον. ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι ἔκραζον.
ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκεχυμένη, καὶ οἱ
πλείους οὐκ ᾔδεισαν τίνος ἕνεκεν συνεληλύ
θεισαν. ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου προεβίβασαν ἀλέ/
ξανδρον, προβαλόντων αὐτὸν τῶν ἰουδαί/
ων. ὁ δὲ ἀλέξανδρος κατασείσας τὴν χεῖ/
ρα, ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ. ἐπι/
γνόντων δὲ ὅτι ἰουδαῖος ἐστι, φωνὴ ἐγένετο
μία ἐκ πάντων, ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων,
μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων. καταστείλας δὲ
ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον, φησίν. ἄνδρες
ἐφέσιοι, τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπος, ὃς οὐ γι/
νώσκει τὴν ἐφεσίων πόλιν, νεωκόρον οὖσαν
τῆς μεγάλης

ipse remansit ad tempus in Asia. Ortus
est autem illo tempore tumultus nō exi-
guus de illa uia. Nam quidam nomine
Demetrius, faber argentarius, qui facie/
bat delubra argentea Dianæ, præstabat
artificibus non exiguum quæstum: qui/
bus conuocatis & ijs qui similium rerum
erant opifices, dixit: Viri scitis, quod ex
hoc opificio quæstus nobis est. & uidetis
& auditis, quod non solum Ephesi, sed
penè totius Asiæ Paulus hic persuasit, &
auertit multā turbam, dicens: quod non
sint dij, qui manibus fiunt. Non solum
autem hæc pars nobis in periculū uenit,
ne reprobetur, uerumetiam ne magnæ
deæ Dianæ templum pro nihilo habea
tur, futurumque sit ut etiam destruatur
maiestas eius, quam tota Asia & orbis
colit. His auditis, repleti sunt ira, & excla/
mauerunt, dicētes: Magna Diana Ephe
siorum. Et impleta est ciuitas tota confu
sione, & impetum fecerūt uno animo in
theatrum, correpto Gaio & Aristarcho
Macedonibus, comitibus Pauli. Paulo
autem uolente intrare ad populum, nō
permiserūt discipuli. Quidā autem & ex
Asiæ primoribus, qui erāt amici eius, mi
serunt ad eum, rogantes, ne se daret in
theatrum. Alij quidem igitur aliud cla/
mabant. Erat enim concio confusa, & ple
riꝗ nesciebant qua ex causa cōuenissent.
De turba autem protraxerunt Alexan/
drum, propellentibus eum Iudæis. Ale/
xander autem manu silentio postulato,
uolebat rationē reddere populo. Quem
ut cognouerunt Iudæum esse, uox orta
est una omniū, fermè ad horas duas cla/
mantium: Magna Diana Ephesiorum.
Cum autem sedasset scriba turbā, dixit:
Viri Ephesij, quis enim est hominū, qui
nesciat Ephesiorū ciuitatē cultricem esse

τῆς μεγάλης θεᾶς ἀρτέμιδος καὶ τοῦ διοπετοῦς; ἀναντιῤῥήτων οὖν ὄντων τούτων, δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν προπετὲς πράσσειν. ἠγάγετε γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους, οὔτε ἱεροσύλους, οὔτε βλασφημοῦντας τὴν θεὰν ὑμῶν. εἰ μὲν οὖν δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται πρός τινα λόγον ἔχουσιν, ἀγοραῖοι ἄγονται, καὶ ἀνθύπατοί εἰσιν, ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλοις. εἰ δέ τι περὶ ἑτέρων ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσεται. καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίου ὑπάρχοντος, περὶ οὗ δυνησόμεθα δοῦναι λόγον τῆς συστροφῆς ταύτης. καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν.

Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον, προσκαλεσάμενος ὁ παῦλος τοὺς μαθητὰς, καὶ ἀσπασάμενος, ἐξῆλθε πορευθῆναι εἰς τὴν μακεδονίαν. διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκεῖνα, καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ, ἦλθεν εἰς τὴν ἑλλάδα, ποιήσας τε μῆνας τρεῖς, γενομένης αὐτῷ ἐπιβουλῆς ὑπὸ τῶν ἰουδαίων μέλλοντι ἀνάγεσθαι εἰς τὴν συρίαν, ἐγένετο γνώμη τοῦ ὑποστρέφειν διὰ μακεδονίας. συνείπετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς ἀσίας σώπατρος βεῤῥοιαῖος, θεσσαλονικέων δὲ ἀρίσταρχος καὶ σεκοῦνδος καὶ γάϊος δερβαῖος καὶ τιμόθεος, ἀσιανοὶ δὲ τυχικὸς καὶ τρόφιμος. οὗτοι προελθόντες, ἔμενον ἡμᾶς ἐν τρωάδι. ἡμεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀζύμων ἀπὸ φιλίππων, καὶ ἤλθομεν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν τρωάδα ἄχρις ἡμερῶν πέντε, οὗ διετρίψαμεν ἡμέρας ἑπτά. Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, συνηγμένων τῶν μαθητῶν κλάσαι ἄρτον, ὁ παῦλος διελέγετο αὐτοῖς, μέλλων ἐξιέναι τῇ ἐπαύριον, παρέτεινέ τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου. ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπερῴῳ οὗ ἦσαν συνηγμένοι. καθήμενος δέ τις νεανίας ὀνόματι εὔτυχος ἐπὶ τῆς θυρίδος, καταφερόμενος ὕπνῳ βαθεῖ, διαλεγομένου τοῦ παύλου ἐπὶ πλεῖον, κατενεχθεὶς ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἔπε-

σεν,

magnæ deæ Dianæ, & à Ioue delapsi simulacri. Cum igit his nemo cõtradicat, oportet uos sedatos esse, & nihil præcipitanter agere. Adduxistis eñ hoïes istos, neq; sacrilegos, neque contumeliosos in deam uestrã. Quod si Demetrius & qui cum eo sunt artifices habẽt aduersus aliquẽ causam, conuentus forenses agunt, & proconsules sunt, accusent inuicẽ. Siquid autẽ de rebus alijs quæritis, in legitima cõcione dirimet. Nam periculum est, ne seditionis hodiernæ rei fiamus, cũ nulla subsit causa, unde poterimus reddere rationẽ cõcursus istius. Et cũ hæc dixisset, dimisit concionẽ.

XX

Postq; aũt cessauit tumultus, uocatis ad se Paulus discipulis, cõplexusq; illos profectus est, ut iret in Macedoniam. Cum autem ꝑambulasset partes illas, & exhortatus eos fuisset multo sermone, uenit in Græciam, & ibi peractis mensibus tribus, cum essent illi structæ insidiæ à Iudæis soluturo in Syriam, habebat in animo, ut reuerteretur per Macedoniam. Comitatus est autem eum usq; ad Asiam Sopater Berrhœensis, Thessalonicensium uero Aristarchus & Secũdus & Gaius Derbæus ac Timotheus, Asiani uero Tychicus & Trophimus. Hi cum præcessissent, expectarunt nos Troade: nos uero abnauigauimus post dies azymorũ à Philippis, & uenimus ad eos Troadem intra dies quinq;, ubi demorati sumꝰ diebꝰ septẽ. Vno autẽ die sabbatorũ, cũ cõuenissent discipuli ad frangẽdũ panẽ, Paulus disserebat eis ꝓfecturus postridie, ꝓtraxitq; sermonẽ usq; in mediã noctẽ. Erant autẽ lucernæ multæ in cœnaculo ubi eramꝰ cõgregati. Sedẽs aũt qdã adolescẽs noĩe Eutychus in fenestra, cũ degrauaret somno ꝓfũdo, disserẽte diu Paulo magis deꝑssus somno,

decidit

σεν ἀπὸ τοῦ τριστέγου κάτω, καὶ ἤρθη νεκρός. καταβὰς δὲ ὁ παῦλος, ἐπέπεσεν αὐτῷ, καὶ συμπεριλαβὼν, εἶπε. μὴ θορυβεῖσθε, ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστιν. ἀναβὰς δὲ καὶ κλάσας ἄρτον καὶ γευσάμενος, ἐφ᾽ ἱκανόν τε ὁμιλήσας ἄχρι αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθεν. ἤγαγον δὲ τὸν παῖδα ζῶντα, καὶ παρεκλήθησαν οὐ μετρίως. Ἡμεῖς δὲ προελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀνήχθημεν εἰς τὴν ἄσσον, ἐκεῖθεν μέλλοντες ἀναλαμβάνειν τὸν παῦλον. οὕτως γὰρ ἦν διατεταγμένος, μέλλων αὐτὸς πεζεύειν. ὡς δὲ συνέβαλεν ἡμῖν εἰς τὴν ἄσσον, ἀναλαβόντες αὐτὸν, ἤλθομεν εἰς μιτυλήνην. κἀκεῖθεν ἀποπλεύσαντες, τῇ ἐπιούσῃ κατηντήσαμεν ἀντικρὺ χίου. τῇ δὲ ἑτέρᾳ παρεβάλομεν εἰς σάμον, καὶ μείναντες ἐν τρωγυλλίῳ, τῇ ἐχομένῃ ἤλθομεν εἰς μίλητον. ἔκρινε γὰρ ὁ παῦλος παραπλεῦσαι τὴν ἔφεσον, ὅπως μὴ γένηται αὐτῷ χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ ἀσίᾳ. ἔσπευδε γὰρ εἰ δυνατὸν ἦν αὐτῷ, τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς γενέσθαι εἰς ἱεροσόλυμα. Ἀπὸ δὲ τῆς μιλήτου πέμψας εἰς ἔφεσον, μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν, εἶπεν αὐτοῖς. ὑμεῖς ἐπίστασθε ἀπὸ πρώτης ἡμέρας, ἀφ᾽ ἧς ἐπέβην εἰς τὴν ἀσίαν, πῶς μεθ᾽ ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον ἐγενόμην, δουλεύων τῷ κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης, καὶ πολλῶν δακρύων καὶ πειρασμῶν, τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν ἰουδαίων, ὡς οὐδὲν ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων, τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν, καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ᾽ οἴκους, διαμαρτυρόμενος ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι, τὴν εἰς τὸν θεὸν μετάνοιαν, καὶ πίστιν τὴν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν. καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ δεδεμένος τῷ πνεύματι, πορεύομαι εἰς ἱερουσαλὴμ, τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς. πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ πόλιν διαμαρτύρεται, λέγον, ὅτι δεσμά με καὶ θλίψεις μένουσιν, ἀλλ᾽ οὐδενὸς

λόγον

decidit ex tertio cœnaculo deorsum, & sublatus est mortuus. Cum descendisset autẽ Paulus, incubuit super eum, & complexus dixit: Nolite turbari, Anima eñ eius in ipso est. Cum ascendisset autẽ, fregissetq; panẽ ac degustasset, diu collocutus usq; ad diluculũ, ita demũ profectus est. Adduxerũt autem puerũ uiuentẽ, & refocillati sunt nõ mediocriter. Nos autẽ conscensa naui soluimus Asson, inde excepturi Paulum. Sic enim ordinauerat, ipse per terrã iter facturus. Cum autem conuenissemus Asson, recepto eo, uenimus in Mitylenem. Et inde nauigantes, sequenti die uenimus cõtra Chium. Postridie uero appulimus Samum, & commorati Trogyllij, proximo die uenimus in Miletum: proposuerat enim Paulus præternauigare Ephesum, ne tempus tereret in Asia. Festinabat enim, si possibile sibi esset, ut diem pentecostes ageret Hierosolymis. A mileto autem missis Ephesum nuncijs, accersiuit presbyteros ecclesiæ, qui cum peruenissent ad ipsum, dixit eis: Vos scitis à primo die quo ingressus sum Asiam, quomõ uobiscũ per omne tẽpus fuerim, seruiẽs dño cũ omni animi humilitate, cumq; multis lachrymis & tentationibus, quæ mihi acciderũt ex insidijs Iudæorũ: ut nihil subfugerim eorum quæ essent in rem uestram, quin annunciarem uobis & docerem uos publice ac ꝑ singulas domos, testificans Iudæis simul & Græcis, eam quæ erga deũ est pœnitentiã, ac fidem quæ est erga dominũ nostrũ Iesum. Et nunc ecce ego alligatus spiritu, proficiscor Hierosolymã, quæ in ea obuentura sint mihi ignorãs, nisi quod spiritus sanctus per singulas ciuitates testificatur, dicens: quod uincula & afflictiones me manent. Verum nihil

λόγον ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ. καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα, ὅτι οὐκ ἔτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου, ὑμεῖς πάντες ἐν οἷς διῆλθον, κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. διὸ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ, ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων. οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ. προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος. ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου. καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες, λαλοῦντες διεστραμμένα, τοῦ ἀποσπᾷν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες, ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον. καὶ τὰ νῦν παρατίθημι ὑμᾶς ἀδελφοὶ τῷ θεῷ, καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆσαι καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν. ἀργυρίου, ἢ χρυσίου, ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα. αὐτοὶ δὲ γινώσκετε, ὅτι ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ᾽ ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται. πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕτως κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε. μακάριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν. καὶ ταῦτα εἰπών, θεὶς τὰ γόνατα αὐτοῦ, σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο. ἱκανὸς δὲ ἐγένετο κλαυθμὸς πάντων, καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ παύλου, κατεφίλουν αὐτόν, ὀδυνώμενοι μάλιστα ἐπὶ τῷ λόγῳ, ᾧ εἰρήκει, ὅτι οὐκ ἔτι μέλλουσι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ

θεωρεῖν

me mouet, neque uita mea chara eſt mihi ipſi, ut conſummem curſum meum cum gaudio, & miniſterium quod accepi à domino Ieſu, ad teſtificandũ euangelium gratiæ dei. Et nunc ecce ego ſcio, quod poſthac non uidebitis faciem meam, uos omnes per quos tranſiui, prædicans regnum dei. Quapropter conteſtor uos hodierno die, quod mundus ego ſũ à ſanguine omnium. Non enim ſubterfugi, quò minus annunciarim omne cõſilium dei uobis. Attendite igitur uobis & cuncto gregi, in quo uos ſpiritus ſanctus poſuit epiſcopos ad regendum eccleſiam dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo. Ego enim noui hoc, quod ingreſſuri ſint poſt diſceſſum meum lupi graues in uos, non parcentes gregi. Et ex uobiſipſis exorientur uiri, loquentes peruerſa, ut abducant diſcipulos poſt ſe. Propter quod uigilate, memores, quod per triennium nocte & die non ceſſauerim cum lachrymis monere unumquemque. Et nunc commendo uos fratres deo & ſermoni gratiæ ipſius, qui potens eſt ſuperſtruere & dare uobis hæreditatem inter ſanctificatos omnes. Argentum & aurum, aut ueſtem nullius concupiui. Imò ipſi ſcitis, quod neceſſitatibus meis & his qui mecum ſunt, ſuppeditauerunt manus hæ. Omnia oſtendi uobis, quod ſic laborantes oportet ſuſcipere infirmos, ac meminiſſe uerborum domini Ieſu, quoniam ipſe dixit: Beatũ eſt dare potius quàm accipere. Et cũ hæc dixiſſet, poſitis genibus ſuis, orauit cum omnibus illis. Magnus autem fletus coortus eſt omnium, & ruentes in collum Pauli, oſculabantur eum dolentes, maxime ob ſermonem quem dixerat, quod amplius faciem eius non eſſent

uiſuri

θεωρεῖν. προέπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον.

Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀποσπασθέντας ἀπ᾽ αὐτῶν, εὐθυδρομήσαντες ἤλθομεν εἰς τὴν κῶν, τῇ δὲ ἑξῆς εἰς τὴν ῥόδον, κἀκεῖθεν εἰς πάταρα. καὶ εὑρόντες πλοῖον διαπερῶν εἰς φοινίκην, ἐπιβάντες ἀνήχθημεν. ἀναφάναντες δὲ τὴν κύπρον, καὶ καταλιπόντες αὐτὴν εὐώνυμον, ἐπλέομεν εἰς συρίαν, καὶ κατήχθημεν εἰς τύρον. ἐκεῖσε γὰρ ἦν τὸ πλοῖον ἀποφορτιζόμενον τὸν γόμον. καὶ ἀνευρόντες μαθητάς, ἐπεμείναμεν αὐτοῦ ἡμέρας ἑπτά. οἵτινες τῷ παύλῳ ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύματος, μὴ ἀναβαίνειν εἰς Ἱερουσαλήμ. ὅτε δὲ ἐγένετο ἡμᾶς ἐξαρτίσαι τὰς ἡμέρας, ἐξελθόντες ἐπορευόμεθα, προπεμπόντων ἡμᾶς πάντων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἕως ἔξω τῆς πόλεως, καὶ θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν προσηυξάμεθα. καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ἐπέβημεν εἰς τὸ πλοῖον. ἐκεῖνοι δὲ ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῦν διανύσαντες ἀπὸ τύρου, κατηντήσαμεν εἰς πτολεμαΐδα, καὶ ἀσπασάμενοι τοὺς ἀδελφούς, ἐμείναμεν ἡμέραν μίαν παρ᾽ αὐτοῖς. τῇ δὲ ἐπαύριον ἐξελθόντες οἱ περὶ τὸν παῦλον, ἦλθον εἰς καισάρειαν. καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον φιλίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ ὄντος ἐκ τῶν ἑπτά, ἐμείναμεν παρ᾽ αὐτῷ. τούτῳ δὲ ἦσαν θυγατέρες παρθένοι τέσσαρες, προφητεύουσαι. ἐπιμενόντων δὲ ἡμῶν ἡμέρας πλείους, κατῆλθέ τις ἀπὸ τῆς ἰουδαίας προφήτης, ὀνόματι ἄγαβος. καὶ ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἄρας τὴν ζώνην τοῦ παύλου, δήσας τε αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, εἶπε, τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸν ἄνδρα οὗ ἐστιν ἡ ζώνη αὕτη, οὕτως δήσουσιν ἐν ἱερουσαλὴμ ἰουδαῖοι, καὶ παραδώσουσιν εἰς χεῖρας ἐθνῶν. ὡς δὲ ἠκούσαμεν ταῦτα, παρεκαλοῦμεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἐντόπιοι, τοῦ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ. Ἀπεκρίθη τε ὁ παῦλος. τί ποιεῖτε, κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν εἰς ἱερουσαλὴμ ἑτοίμως

ἔχω

uiſuri. Et deducebant eum ad nauem.

XXI Cum autem factum eſſet ut ſoluiſſemus auulſi ab eis, recto curſu uenimus Coum, & ſequenti die Rhodum, & inde Pataram. Et nacti nauem, quæ traiiceret in Phœnicen, ea conſcenſa ſoluimus. Cũ autem cœpiſſet nobis apparere Cyprus, relicta ea ad ſiniſtram, nauigauimus in Syriam, ac uenimus Tyrum. Nam huc nauis exponebat onus. Repertiſque diſcipulis, manſimus ibidem diebus ſeptem. Qui Paulo dicebant per ſpiritum, ne aſcenderet Hieroſolymam. Et expletis diebus profecti ibamus, deducentibus nos omnibus unà cum uxoribus & filijs, donec exiſſemus ciuitatẽ: & poſitis genibus in litore, precati ſumus. Et conſalutatis nobis inuicem, conſcendimus nauim, illi autem redierũt ad ſua. Nos uero nauigatione explicita à Tyro, deſcendimus Ptolemaidam, & ſalutatis fratribus, manſimus diem unum cum illis. Poſtridie uero nos qui eramus cum Paulo, uenimus Cæſaream. Et ingreſſi domum Philippi euangeliſtæ, qui erat unus è ſeptem, manſimus apud eũ. Huic autem erãt quatuor filiæ uirgines, prophetãtes. Et cum permaneremus dies cõplures, aduenit quidam à Iudæa propheta, nomine Agabus. Is cum ueniſſet ad nos, tulit cingulum Pauli, & alligans ſibi pedes ac manus, dixit: Hæc dicit ſpiritus ſanctus: Virum cuius eſt cingulum hoc, ſic alligabunt Hieroſolymæ Iudæi, tradentq; in manus gentiũ. Cum autem audiſſemus hæc, rogabam9 & nos & cæteri qui loci illius erant, ne aſcẽderet Hieroſolymam. Tunc reſpondit Paulus, ac dixit: Quid facitis flentes & affligentes cor meum? Ego uero non ſolum uinciri, ſed & mori paratus ſum Hieroſolymis

pro

ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. μὴ πειθομένου δὲ αὐτοῦ, ἡσυχάσαμεν, εἰπόντες, τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γινέσθω. μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας ἀποσκευασάμενοι, ἀνεβαίνομεν εἰς Ἱερουσαλήμ. συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ Καισαρείας σὺν ἡμῖν, ἄγοντες παρ' ᾧ ξενισθῶμεν, Μνάσωνί τινι Κυπρίῳ, ἀρχαίῳ μαθητῇ. γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀσμένως ἐδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί. τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσῄει ὁ Παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς Ἰάκωβον, πάντες τε παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι. καὶ ἀσπασάμενος αὐτοὺς ἐξηγεῖτο καθ' ἓν ἕκαστον ὧν ἐποίησεν ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσι, διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ. οἱ δὲ ἀκούσαντες, ἐδόξαζον τὸν κύριον. εἶπόν τε αὐτῷ, θεωρεῖς ἀδελφὲ, πόσαι μυριάδες εἰσὶν Ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων; καὶ πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσι. κατηχήθησαν δὲ περὶ σοῦ, ὅτι ἀποστασίαν διδάσκεις ἀπὸ Μωσέως, τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη πάντας Ἰουδαίους, λέγων, μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, μηδὲ τοῖς ἔθεσι περιπατεῖν. τί οὖν ἐστι; πάντως δεῖ πλῆθος συνελθεῖν, ἀκούσονται γὰρ ὅτι ἐλήλυθας. τοῦτο οὖν ποίησον, ὅ σοι λέγομεν. εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες τέσσαρες, εὐχὴν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν, τούτους παραλαβὼν, ἁγνίσθητι σὺν αὐτοῖς. καὶ δαπάνησον ἐπ' αὐτοῖς, ἵνα ξυρήσωνται τὴν κεφαλὴν, καὶ γνῶσι πάντες, ὅτι ὧν κατήχηνται περὶ σοῦ, οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ στοιχεῖς καὶ αὐτὸς τὸν νόμον φυλάσσων. περὶ δὲ τῶν πεπιστευκότων ἐθνῶν ἡμεῖς ἐπεστείλαμεν, κρίναντες, μηδὲν τοιοῦτον τηρεῖν αὐτούς, εἰ μὴ φυλάσσεσθαι αὐτοὺς τό, τε εἰδωλόθυτον καὶ τὸ αἷμα, καὶ πνικτὸν, καὶ πορνείαν. τότε ὁ Παῦλος παραλαβὼν τοὺς ἄνδρας, τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ σὺν αὐτοῖς ἁγνισθεὶς, εἰσῄει εἰς τὸ ἱερὸν, διαγγέλλων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγνισμοῦ, ἕως οὗ προσηνέχθη ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν ἡ προσφορά. ὡς δὲ ἔμελλον αἱ ἑπτὰ ἡμέραι συντελεῖσθαι, οἱ

ἀπὸ

pro nomine domini Iesu. Cum uero illi non persuaderet, acquieuimus, dicentes: Domini uoluntas fiat. Post dies autem istos sublatis sarcinis, cōscēdebamus Hierosolymam. Venerūt autem unà quidā ex discipulis à Cæsarea nobiscum, adducentes secum, apud quem hospitaremur, Mnasonem quendā Cyprium, antiquū discipulum. Et cum uenissemus Hierosolymam, libenter exceperunt nos fratres. Postero autem die, introibat Paulus nobiscum ad Iacobū, omnésq; conuenerunt presbyteri. Quos cū salutasset, narrabat per singula, quæ deus fecisset inter gentes per ministeriū ipsius. At illi cum audissent, glorificabant dn̄m, dixerūtq; ei: Vides frater quot milia sunt Iudæorum qui crediderūt, & om̄es studiosi sectatores sunt legis. Audierūt aūt de te, quod defectionē doceas à Mose, om̄es qui inter gentes sunt Iudæos, dicēs, nō debere eos circumcidere filios, neque secundum instituta uiuere. Quid est ergo? omnino oportet cōuenire multitudinē. Audient em̄ te uenisse. Hoc ergo fac, quod tibi dicimus. Sunt nobis uiri quatuor uotum habentes super se. His assumptis purifica te cum illis. & impende super illis, ut radant capita: & sciēt omnes quod quæ de te audierūt, nihil sunt, sed ambulas & ipse custodiens legem. De his autem qui crediderunt ex gentibus nos scripsimus, decernētes, ne quid huiusmodi obseruēt, nisi ut caueant & ab his quæ sunt immolata simulacris, & à sanguine, & suffocato, & scortatione. Tūc Paulus assumptis uiris postero die purificatus cū illis intrauit in templū, annuncians expletionē dierū purificatiōis, donec offerret pro unoquoq; eorum oblatio. Dum autem septem dies iam pene essent expleti, hi qui

ab

ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, συνέχεον πάντα τὸν ὄχλον, καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτόν, κράζοντες, ἄνδρες Ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε. οὗτός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ τόπου τούτου πάντας πανταχοῦ διδάσκων, ἔτι τε καὶ Ἕλληνας εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἱερόν, καὶ κεκοίνωκε τὸν ἅγιον τόπον τοῦτον. ἦσαν γὰρ ἑωρακότες Τρόφιμον τὸν Ἐφέσιον ἐν τῇ πόλει σὺν αὐτῷ, ὃν ἐνόμιζον, ὅτι εἰς τὸ ἱερὸν εἰσήγαγεν ὁ Παῦλος. ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη, καὶ ἐγένετο συνδρομὴ τοῦ λαοῦ. καὶ ἐπιλαβόμενοι τοῦ Παύλου, εἷλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ, καὶ εὐθέως ἐκλείσθησαν αἱ θύραι. ζητούντων δὲ αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς σπείρης, ὅτι ὅλη συγκέχυται Ἱερουσαλήμ. ὃς ἐξαυτῆς παραλαβὼν στρατιώτας καὶ ἑκατοντάρχους, κατέδραμεν ἐπ' αὐτούς. οἱ δὲ ἰδόντες τὸν χιλίαρχον καὶ τοὺς στρατιώτας, ἐπαύσαντο τύπτοντες τὸν Παῦλον. ἐγγίσας δὲ ὁ χιλίαρχος ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ ἐκέλευσε δεθῆναι ἁλύσεσι δυσί, καὶ ἐπυνθάνετο τίς ἂν εἴη, καὶ τί ἐστι πεποιηκώς. ἄλλοι δὲ ἄλλο τι ἐβόων ἐν τῷ ὄχλῳ. μὴ δυνάμενος δὲ γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς διὰ τὸν θόρυβον, ἐκέλευσεν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν. ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμούς, συνέβη βαστάζεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, διὰ τὴν βίαν τοῦ ὄχλου. ἠκολούθει γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, κράζον, αἶρε αὐτόν. μέλλων τε εἰσάγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολὴν ὁ Παῦλος, λέγει τῷ χιλιάρχῳ, εἰ ἔξεστί μοι εἰπεῖν πρὸς σέ; ὁ δὲ ἔφη, ἑλληνιστὶ γινώσκεις; οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ Αἰγύπτιος, ὁ πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας, καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων; εἶπε δὲ ὁ Παῦλος, ἐγὼ ἄνθρωπος μέν εἰμι Ἰουδαῖος Ταρσεύς, τῆς Κιλικίας οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης. δέομαι δέ σου, ἐπίτρεψόν μοι λαλῆσαι πρὸς τὸν λαόν. ἐπιτρέψαντος δὲ αὐτοῦ, ὁ Παῦλος ἑστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν,

κατέσεισε

ab Asia erant Iudæi, cum uidissent eum in templo, conturbarunt totum populū, & iniecerunt ei manus, clamantes: Viri Israelitæ, succurrite. Hic est ille homo qui aduersus populum & legē & locum hūc omnes ubique docet, insuper & Græcos induxit in templum, & prophanauit sanctum locum hunc. Viderant enim Trophimum Ephesium in ciuitate cum ipso, quem existimauerūt, quod in templum introduxisset Paulus. Commotáq; est ciuitas tota & factus est cōcursus populi. Et apprehensum Paulum, protrahebant è templo, statímq; clausæ sunt fores. Quærentibus autem illis eum occidere, nunciatum est tribuno cohortis, quod tota conturbata esset Hierosolyma. Qui statim assumptis militibus ac centurionibus, decucurrit ad illos. At illi cum uidissent tribunum ac milites, cessauerūt percutere Paulum. Tunc accedens tribunus apprehendit eum, & iussit alligari catenis duabus, & interrogabat quis nam esset, & quid fecisset. Alij autē aliud clamabant in turba. Et cum non posset certum cognoscere præ tumultu, iussit duci eum in castra. Et cū uenisset ad gradus, contigit ut portaretur à militibus propter uiolentiam turbæ. Sequebat enim multitudo populi clamans, tolle eum. Et cum cœpisset induci in castra Paulus, dicit tribuno. Licét ne mihi loqui ad te? Qui dixit: Græce nosti? Nonne tu es ille Aegyptius, qui ante hos dies tumultum concitasti, & eduxisti in desertum quatuor milia uirorum sicariorum? Dixit autem Paulus: Ego sum homo quidem Iudæus Tarsensis, Ciliciæ non obscuræ ciuitatis ciuis. Rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum. Et cum ille permisisset, Paulus stās in gradibus,

annuit

κατέσεισε τῇ χειρὶ τῷ λαῷ· πολλῆς δὲ σιγῆς γενομένης, προσεφώνει τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ, λέγων. Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ μου, τῆς πρὸς ὑμᾶς νῦν ἀπολογίας. ἀκούσαντες δὲ, ὅτι ἑβραΐδι διαλέκτῳ προσεφώνει αὐτοῖς, μᾶλλον παρέσχον ἡσυχίαν. καί φησιν. ἐγὼ μέν εἰμι ἀνὴρ ἰουδαῖος, γεγεννημένος ἐν ταρσῷ τῆς κιλικίας, ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ παρὰ τοὺς πόδας γαμαλιὴλ, πεπαιδευμένος κατὰ ἀκρίβειαν τοῦ πατρῴου νόμου, ζηλωτὴς ὑπάρχων τοῦ θεοῦ, καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστὲ σήμερον. ὃς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίωξα ἄχρι θανάτου, δεσμεύων καὶ παραδιδοὺς εἰς φυλακὰς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας. ὡς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς μαρτυρεῖ μοι, καὶ πᾶν τὸ πρεσβυτέριον, παρ' ὧν καὶ ἐπιστολὰς δεξάμενος πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς, εἰς δαμασκὸν ἐπορευόμην, ἄξων καὶ τοὺς ἐκεῖσε ὄντας δεδεμένους εἰς ἱερουσαλὴμ, ἵνα τιμωρηθῶσιν. ἐγένετο δέ μοι πορευομένῳ καὶ ἐγγίζοντι τῇ δαμασκῷ περὶ μεσημβρίαν, ἐξαίφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιαστράψαι φῶς ἱκανὸν περὶ ἐμέ, ἔπεσά τε εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ἤκουσα φωνῆς, λεγούσης μοι, σαοὺλ σαοὺλ, τί με διώκεις; ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην. τίς εἶ κύριε; εἶπέ τε πρός με, ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις. οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες, τὸ μὲν φῶς ἐθεάσαντο, καὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, τὴν δὲ φωνὴν οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι. εἶπον δὲ, τί ποιήσω κύριε; ὁ δὲ κύριος πρός με. ἀναστὰς πορεύου εἰς δαμασκὸν, κἀκεῖ σοι λαληθήσεται περὶ πάντων ὧν τέτακταί σοι ποιῆσαι. ὡς δὲ οὐκ ἐνέβλεπον ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτὸς ἐκείνου, χειραγωγούμενος ὑπὸ τῶν συνόντων μοι, ἦλθον εἰς δαμασκόν. Ἀνανίας δέ τις, ἀνὴρ εὐσεβὴς, κατὰ τὸν νόμον, μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικούντων ἰουδαίων, ἐλθὼν πρός με καὶ ἐπιστὰς, εἶπέ μοι. σαοὺλ ἀδελφὲ, ἀνάβλεψον. κἀγὼ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα εἰς αὐτόν. ὁ δὲ εἶπεν, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν προε-

χειρίσατό

annuit manu ad plebem.& magno silentio facto, allocutus est lingua Hebræa, dicens: Viri,fratres & patres,audite XXII
meam,qua nunc apud uos utor,excusationem. Cũ audissent autem,ꝙ Hebræa lingua sibi loquereť,magis præstiterunt silentium.Et dicit: Ego quidem sum uir Iudæus,natus in Tarso Ciliciæ,cæterum educatus in hac ciuitate ad pedes Gamalielis,institutus accurate in patria lege,sectator dei,sicut & uos omnes estis hodie qui hanc uiam persecutus sum usque ad mortem,alligãs ac tradens in carceres uiros pariter ac mulieres, sicut & princeps sacerdotũ mihi testis est,&totus seniorũ ordo,à quibus etiam epistolis ad fratres acceptis,Damascum pergebã,adducturus & illos qui illic essent uinctos Hierosolymã,ut punirenť. Accidit autem mihi iter facienti & appropinquãti Damasco circiter meridiem, ut subito de cœlo circumfulguraret me lux multa, cecidiq; in solũ,& audiui uocem,dicentem mihi: Saul Saul,quid me persequeris?Ego uero respõdi:Quis es dñe?Dixitq; ad me: Ego sum Iesus ille Nazarenus,quem tu persequeris.Et qui mecum erant, lumen quidẽ uiderũt,& exterriti sunt: uocẽ aũt nõ audierũt eius qui loquebať mecũ.Dicebã autem:Quid faciã dñe? Dñs autẽ dixit mihi:Surge, ac uade Damascũ, & ibi tibi diceť de oĩb⁹,quæ ordinata sunt tibi ut facias.Et cũ non uiderẽ præ gloria luminis illius,per manum deductus à comitibus qui erant mecũ,ueni Damascũ. Ananias autẽ quidã,uir pius,secundum legẽ,testimonio ꝓbat⁹ omniũ illic habitantiũ Iudæorũ,ueniẽs ad me & astans, dixit mihi: Saul frater, recipe uisum. Et ego eadem hora recepto uisu, uidi illũ. At ille dixit: Deus patrũ nostrorũ præ-

parauit

χειρίσατό σε γνῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἰδεῖν τὸν δίκαιον, καὶ ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ὅτι ἔσῃ μάρτυς αὐτῷ πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ὧν ἑώρακας καὶ ἤκουσας. καὶ νῦν τί μέλλεις; ἀναστὰς βάπτισαι καὶ ἀπόλουσαι τὰς ἁμαρτίας σου, ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου. ἐγένετο δέ μοι ὑποστρέψαντι εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ προσευχομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ, γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει, καὶ ἰδεῖν αὐτὸν λέγοντά μοι. σπεῦσον καὶ ἔξελθε ἐν τάχει ἐξ ἱερουσαλὴμ, διότι οὐ παραδέξονταί σου τὴν μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ. κἀγὼ εἶπον. κύριε, αὐτοὶ ἐπίστανται, ὅτι ἐγὼ ἤμην φυλακίζων καὶ δέρων κατὰ τὰς συναγωγὰς τοὺς πιστεύοντας ἐπὶ σέ. καὶ ὅτε ἐξεχεῖτο τὸ αἷμα στεφάνου τοῦ μάρτυρός σου, καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφεστὼς καὶ συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ, φυλάσσων τὰ ἱμάτια τῶν ἀναιρούντων αὐτόν. καὶ εἶπε πρός με. πορεύου, ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξαποστελῶ σε. ἤκουον δὲ αὐτοῦ ἄχρι τούτου τοῦ λόγου, καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν, λέγοντες. αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον. οὐ γὰρ καθῆκον αὐτὸν ζῆν. κραζόντων δὲ αὐτῶν, καὶ ῥιπτούντων τὰ ἱμάτια, καὶ κονιορτὸν βαλλόντων εἰς τὸν ἀέρα, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ χιλίαρχος ἄγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολὴν, εἰπὼν, μάστιξιν ἀνετάζεσθαι αὐτὸν, ἵνα ἐπιγνῷ δι' ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπεφώνουν αὐτῷ. ὡς δὲ προέτεινεν αὐτὸν τοῖς ἱμᾶσιν, εἶπε πρὸς τὸν ἑστῶτα ἑκατόνταρχον ὁ παῦλος. εἰ ἄνθρωπον ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν; ἀκούσας δὲ ὁ ἑκατόνταρχος προσελθὼν ἀπήγγειλε τῷ χιλιάρχῳ, λέγων. ὅρα, τί μέλλεις ποιεῖν; ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὗτος ῥωμαῖός ἐστι. προσελθὼν δὲ ὁ χιλίαρχος, εἶπεν αὐτῷ. λέγε μοι, εἰ σὺ ῥωμαῖος εἶ; ὁ δὲ ἔφη, ναί. ἀπεκρίθη τε ὁ χιλίαρχος. ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην. ὁ δὲ παῦλος ἔφη. ἐγὼ δὲ καὶ γεγέννημαι. εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, οἱ μέλλοντες αὐτὸν

ἀνετάζειν

parauit te, ut cognosceres uoluntatem suam,& uideres id quod iustum est,& audires uocem ex ore eius: quia eris testis illi apud omnes homines, eorũ quæ uidisti & audisti.Et nunc quid contaris? Exurge & baptizare & ablue peccata tua inuocato nomine domini. Factum est autem cũ essem reuersus Hierosolymã, & orarem in tẽplo, ut raperer extra me, & uiderem eum dicentẽ mihi: Festina & exi uelociter Hierosolymis,quoniam nõ recipiẽt testimoniũ tuum de me. Et ego dixi:Domine,ipsi sciunt, quod ego pertrahebã in carcerem,& cædebam in singulis synagogis eos qui credebant in te. Et cum funderetur sanguis Stephani testis tui,ego quoq; assistebam & assentiebar morti illius,& custodiebam uestimẽta interficientium illum. Et dixit ad me: Vade,quoniã ego ad gentes procul mittam te. Audiebant aũt eum usq; ad hoc uerbum,atq; sublatis uocibus, dicebant: Tolle de terra hominem istiusmodi,nõ enim phas est eũ uiuere. Vociferantibus autem eis,& proijcietibus uestiméta, & puluerem iactantibus in aẽrem,iussit tribunus induci eum in castra,& imperauit eum flagris examinari, ut sciret propter quam causam sic acclamarent ei. Et cum astrinxisset eum loris, dixit astanti sibi centurioni Paulus: Num hominẽ Rhomanum & indemnatũ licet uobis flagellare? Quo audito,centurio accessit ad tribunum,& nunciauit ei,dicens: Quid facturus es? Hic enim homo Rhomanus est. Accedens autẽ tribunus,dixit illi: Dic mihi,num tu Rhoman⁹ es? At ille dixit: Etiam.Et respõdit tribunus: Ego multa summa ciuitatem istam comparaui. At Paulus ait:Ego uero & natus sum. Protinus ergo discesserunt ab illo, qui eum

 fuerãt

ἀνετάζειν. καὶ ὁ χιλίαρχος δὲ ἐφοβήθη, ἐπιγνοὺς ὅτι ῥωμαῖός ἐστι, καὶ ὅτι ἦν αὐτὸν * δεδεκώς. τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γνῶναι τὸ ἀσφαλές, τὸ, τί κατηγορεῖται παρὰ τῶν ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν δεσμῶν, καὶ ἐκέλευσεν ἐλθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον αὐτῶν, καὶ καταγαγὼν τὸν παῦλον, ἔστησεν εἰς αὐτούς. Ἀτενίσας δὲ ὁ παῦλος τῷ συνεδρίῳ εἶπεν. ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ θεῷ, ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἀνανίας ἐπέταξε τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ, τύπτειν αὐτοῦ τὸ στόμα. τότε ὁ παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπε. τύπτειν σε μέλλει ὁ θεός τοῖχε κεκονιαμένε. καὶ σὺ κάθῃ κρίνων με κατὰ τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι; οἱ δὲ παρεστῶτες εἶπον. τὸν ἀρχιερέα τοῦ θεοῦ λοιδορεῖς; ἔφη τε ὁ παῦλος. οὐκ ᾔδειν ἀδελφοί, ὅτι ἐστὶν ἀρχιερεύς. γέγραπται γάρ, ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς. γνοὺς δὲ ὁ παῦλος, ὅτι τὸ ἓν μέρος ἐστὶ σαδδουκαίων, τὸ δὲ ἕτερον φαρισαίων, ἔκραξεν ἐν τῷ συνεδρίῳ. Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ φαρισαῖός εἰμι, υἱὸς φαρισαίου, περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι. τοῦτο δὲ αὐτοῦ λαλήσαντος, ἐγένετο στάσις τῶν φαρισαίων, καὶ τῶν σαδδουκαίων, καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος. σαδδουκαῖοι μὲν γὰρ λέγουσι, μὴ εἶναι ἀνάστασιν, μηδὲ ἄγγελον, μήτε πνεῦμα. φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσι τὰ ἀμφότερα. ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη, καὶ ἀναστάντες γραμματεῖς τοῦ μέρους τῶν φαρισαίων, διεμάχοντο, λέγοντες. οὐδὲν κακὸν εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος, μὴ θεομαχῶμεν. πολλῆς δὲ γινομένης στάσεως, εὐλαβηθεὶς ὁ χιλίαρχος μὴ διασπασθῇ ὁ παῦλος ὑπ᾽ αὐτῶν, ἐκέλευσε τὸ στράτευμα καταβῆναι καὶ ἁρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν, ἄγειν τε εἰς τὴν παρεμβολήν. τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ κύριος, εἶπε. θάρσει παῦλε.

Al. * δεδεκώς.

fuerant examinaturi. Tribunus quoq; timuit postq; resciuit, quod Rhomanus esset, & quod uinxisset eū. Postero autē die uolens scire certum, qua ex causa accusaret à Iudæis, soluit eū à uinculis, & iussit principes sacerdotum cōuenire totumq; cōcilium, ac deductum Paulum sistebat corā illis.

XXIII

Intentis autē oculis in concilium, Paulus ait: Viri fratres, ego omni conscientia bona cōuersatus sum coram deo usq; in hodiernū diem. Princeps aūt sacerdotum Ananias præcepit astantibus sibi, ut pcuterēt os eius. Tūc Paulus dixit ad eum: Percussurus est te deus, paries dealbate. Et tu sedes iudicās me secundū legem, & cōtra legem iubes me percuti? Et qui astabant, dixerunt: Summo sacerdoti dei maledicis? Dixit autē Paulus: Nesciebam fratres, ꝙ pontifex esset. Scriptum est em̄: Principi populi tui non maledices. Sciens autē Paulus, ꝙ una pars esset Sadducæorum, & altera pharisæorū, exclamauit in cōcilio: Viri fratres, ego pharisæus sum, filius pharisæi, de spe & resurrectiōe mortuorum ego iudicor. Et cū hoc dixisset, facta est dissensio inter pharisæos ac Sadducæos & dissecta est multitudo. Nam Sadducæi quidē dicunt, nō esse resurrectionē, neq; angelū, neq; spiritū: pharisæi autē utraq; cōfitentur. Factus est aūt clamor magnus: & cū surrexissent scribæ de factiōe pharisæorū, depugnabāt, dicētes: Nihil mali inuenimus in homine isto. Quod si spiritus locutus est ei aut angelus, ne repugnemus deo. Et cum magna seditio coorta esset, ueritus tribunus, ne discerperetur Paulus ab ipsis, iussit milites descēdere & rapere eū de medio eorū, ac deducere eū in castra. Sequēti aūt nocte assistens ei dñs, ait: Bono animo esto Paule,

παῦλε. ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς ἱερουσαλήμ, οὕτω σε δεῖ καὶ εἰς ῥώμην μαρτυρῆσαι. γενομένης δὲ ἡμέρας, ποιήσαντές τινες τῶν ἰουδαίων συστροφήν, ἀνεθεμάτισαν ἑαυτούς, λέγοντες, μήτε φαγεῖν, μήτε πιεῖν, ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν παῦλον. ἦσαν δὲ πλείους τεσσαράκοντα, οἱ ταύτην τὴν συνωμοσίαν πεποιηκότες. οἵτινες προσελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, εἶπον. ἀναθέματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτούς, μηδενὸς γεύσασθαι, ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν παῦλον. νῦν οὖν ὑμεῖς ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ καὶ τῷ συνεδρίῳ, ὅπως αὔριον αὐτὸν καταγάγῃ πρὸς ὑμᾶς, ὡς μέλλοντας διαγινώσκειν ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ. ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ ἐγγίσαι αὐτόν, ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν. ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς παύλου τὸ ἔνεδρον, παραγενόμενος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολήν, ἀπήγγειλε τῷ παύλῳ. προσκαλεσάμενος δὲ ὁ παῦλος ἕνα τῶν ἑκατοντάρχων, ἔφη. τὸν νεανίαν τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον. ἔχει γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ. ὁ μὲν οὖν παραλαβὼν αὐτὸν ἤγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον, καὶ φησίν. ὁ δέσμιος παῦλος προσκαλεσάμενός με, ἠρώτησε τοῦτον τὸν νεανίαν ἀγαγεῖν πρός σε, ἔχοντά τι λαλῆσαί σοι. ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλίαρχος, καὶ ἀναχωρήσας κατ᾽ ἰδίαν, ἐπυνθάνετο, τί ἐστιν ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαί μοι; εἶπε δέ, ὅτι οἱ ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαί σε, ὅπως αὔριον εἰς τὸ συνέδριον καταγάγῃς τὸν παῦλον, ὡς μέλλοντές τι ἀκριβέστερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ. σὺ οὖν μὴ πεισθῇς αὐτοῖς. ἐνεδρεύουσι γὰρ αὐτὸν ἐξ αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσαράκοντα, οἵτινες ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν. καὶ νῦν ἕτοιμοί εἰσι προσδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐπαγγελίαν. ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ἀπέλυσε τὸν νεανίαν, παραγγείλας, μηδενὶ ἐκλαλῆσαι

Paule. Ut enim testificatus es de me Hierosolymis, sic te oportet & Rhomæ testificari. Facto autem diē, collegerunt se quidam ex Iudæis, & deuouerunt se, dicentes: neque esuros se, neque bibituros, donec occiderent Paulum. Erant autē plures quam quadraginta uiri, qui hanc coniurationem fecerant. Qui accesserunt ad principes sacerdotum ac seniores, & dixerunt: Deuotione deuouimus nosipsos, nihil gustaturos, donec occidamus Paulum. Nunc ergo uos significate tribuno & concilio, ut cras producat illum ad nos, tanquam aliquid certius cognituros de eo. Nos uero priusquam appropinquet, parati sumus interficere illum. Cum autem audisset filius sororis Pauli insidias, uenit & intrauit in castra, nunciauitque Paulo. Accersito autem Paulus ad se uno ex centurionibus, ait: Adolescentem hūc abduc ad tribunum. Habet enim quod renunciet illi. Et ille quidem assumens eum, duxit ad tribunum, & ait: Vinctus Paulus accersitum me rogauit, ut hunc adolescentem perducerem ad te, habentem aliquid quod loquatur tibi. Apprehensa autem tribunus manu illius, secessit cum eo seorsum, & percontatus est illum: Quid est quod habes significandum mihi? Ille autem dixit: Iudæi conspirarunt ut rogarent te, uti crastino die educeres Paulum in concilium, quasi aliquid certius inquisituri sint de illo: tu uero ne morem gesseris illis. Insidiantur enim ei ex eis uiri plures quadraginta, qui seipsos deuouerunt, ne uel edant uel bibant, donec interficiant eum, & nunc parati sunt expectantes, ut promittas. Tribunus igitur dimisit adolescentē, præcepitq; ei, ne cui effutiās,

ἐκλαλῆσαι, ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρός με. καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων, εἶπεν. ἑτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους, ὅπως πορευθῶσιν ἕως καισαρείας, καὶ ἱππεῖς ἑβδομήκοντα, καὶ δεξιολάβους διακοσίους, ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτὸς, κτήνη τε παραστῆσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν παῦλον διασώσωσι πρὸς φήλικα τὸν ἡγεμόνα, γράψας ἐπιστολὴν περιέχουσαν τὸν τύπον τοῦτον. κλαύδιος λυσίας τῷ κρατίστῳ ἡγεμόνι φήλικι χαίρειν. τὸν ἄνδρα τοῦτον συλληφθέντα ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι ὑπ᾽ αὐτῶν, ἐπιστὰς σὺν τῷ στρατεύματι ἐξειλόμην αὐτὸν, μαθὼν ὅτι ῥωμαῖός ἐστι, βουλόμενος δὲ γνῶναι τὴν αἰτίαν, δι᾽ ἣν ἐνεκάλουν αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν· ὃν εὗρον ἐγκαλούμενον περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν ἄξιον θανάτου, ἢ δεσμῶν ἔγκλημα ἔχοντα. μηνυθείσης δέ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα μέλλειν ἔσεσθαι ἀπὸ τῶν ἰουδαίων, ἐξαυτῆς ἔπεμψα πρός σε, παραγγείλας καὶ τοῖς κατηγόροις λέγειν τὰ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ σοῦ, ἔρρωσο. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς, ἀναλαβόντες τὸν παῦλον, ἤγαγον διὰ τῆς νυκτὸς εἰς τὴν ἀντιπατρίδα. τῇ δὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς ἱππεῖς πορεύεσθαι σὺν αὐτῷ, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν παρεμβολήν. οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν καισάρειαν, καὶ ἀναδόντες τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡγεμόνι, παρέστησαν καὶ τὸν παῦλον αὐτῷ. ἀναγνοὺς δὲ ὁ ἡγεμὼν καὶ ἐπερωτήσας ἐκ ποίας ἐπαρχίας ἐστὶ, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ κιλικίας, διακούσομαί σου, ἔφη, ὅταν καὶ οἱ κατήγοροί σου παραγένωνται, ἐκέλευσέ τε αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ ἡρώδου φυλάσσεσθαι.

Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς ἀνανίας μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ῥήτορος τερτύλλου τινὸς, οἵτινες ἐνεφάνισαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ παύλου. κληθέντος δὲ

αὐτ.

inquiens, quod hæc indicaueris mihi. Et accersitis duobus quibusdam centurionibus, dixit: Parate milites ducentos, ut eant Cæsaream, & equites septuaginta, & lancearios ducentos, à tertia hora noctis, & iumenta præbete, ut impositum Paulum, saluum perducant ad Felicem præsidem, scriptis literis in hanc formam. Claudius Lysias potentissimo præsidi Felici salutem. Virum hūc comprehensum à Iudæis, cum iam esset interficiendus ab eis, superueniens cum exercitu, eripui, cognito quod Rhomanus esset, uolensque scire causam, ob quam accusarent illum, deduxi eum in concilium eorum. Quem comperi accusari de quæstionibus legis ipsorum, nullum dignum morte aut uinculis habentem crimen. Et cum indicatum esset mihi de insidijs, quas parauerant illi Iudæi, protinus misi eum ad te, præcepto dato etiam accusatoribus: ut quæ habent aduersus eum, dicant apud te: Vale. Milites ergo iuxta quod sibi iniūctum erat, receptum Paulum duxerunt per noctem Antipatridem. Postero autem die dimissis equitibus ut cum eo irent, reuersi sunt in castra. Qui cum uenissent Cæsaream, ac tradidissent epistolam præsidi, statuerunt coram eo & Paulum. Cum legisset autem præses, & interrogasset, ex qua prouincia esset, & cognouisset quod ex Cilicia, audiam te, inquit, cum accusatores quoque tui aduenerint. Iussitq; in prætorio Herodis custodiri eum.

XXIIII Post quinque autē dies descendit princeps sacerdotum Ananias cum senioribus & Tertullo quodā oratore qui adierunt præsidem cōtra Paulum. Et citato

Paulo,

αὐτοῦ, ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ τέρτυλλος, λέγων. πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διά σου, καὶ κατορθωμάτων γινομένων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας, πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ ἀποδεχόμεθα, κράτιστε φῆλιξ, μετὰ πάσης εὐχαριστίας. ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεῖόν σε ἐγκόπτω, παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡμῶν συντόμως τῇ σῇ ἐπιεικείᾳ. εὑρόντες γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμὸν, καὶ κινοῦντα στάσιν πᾶσι τοῖς ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοστάτην τε τῆς τῶν ναζωραίων αἱρέσεως, ὃς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπείρασε βεβηλῶσαι, ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν, καὶ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἠθελήσαμεν κρίνειν. παρελθὼν δὲ λυσίας ὁ χιλίαρχος, μετὰ πολλῆς βίας ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀπήγαγεν, κελεύων τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ ἔρχεσθαι ἐπί σε, παρ᾽ οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀνακρίνας περὶ πάντων τούτων ἐπιγνῶναι, ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ. συνέθεντο δὲ καὶ οἱ ἰουδαῖοι, φάσκοντες ταῦτα οὕτως ἔχειν. ἀπεκρίθη δὲ ὁ παῦλος, νεύσαντος αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος λέγειν. ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν τῷ ἔθνει τούτῳ ἐπιστάμενος, εὐθυμότερον τὰ περὶ ἐμαυτοῦ ἀπολογοῦμαι, δυναμένου σου γνῶναι, ὅτι οὐ πλείους εἰσίν μοι ἡμέραι ἢ δεκαδύο, ἀφ᾽ ἧς ἀνέβην προσκυνήσων ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὗρόν με πρός τινα διαλεγόμενον, ἢ ἐπισύστασιν ποιοῦντα ὄχλου, οὔτε ἐν ταῖς συναγωγαῖς, οὔτε κατὰ πόλιν. οὔτε παραστῆσαί με δύνανται, περὶ ὧν κατηγοροῦσί μου. ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι, ὅτι κατὰ τὴν ὁδὸν, ἣν λέγουσιν αἵρεσιν, οὕτως λατρεύω τῷ πατρῴῳ θεῷ, πιστεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμον καὶ τοῖς προφήταις γεγραμμένοις, ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν θεὸν, ἣν καὶ αὐτοὶ οὗτοι προσδέχονται, ἀνάστασιν μέλλειν ἔσεσθαι νεκρῶν, δικαίων τε καὶ ἀδίκων. ἐν τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκῶ, ἀπρόσκοπον συνείδησιν ἔχειν πρὸς τὸν θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώ

πους

Paulo, cœpit accusare Tertullus, dicens: Cum in multa pace agamus per te, & multa recte gerantur in populo hoc per tuam prouidentiam, & semper & ubiq; cōprobamus, præstantissime Felix, cum omni gratiarum actione. Sed ne diutius te detineam, oro te, ut audias nos paucis pro tua humanitate. Nacti enim sumus uirum hunc pestiferum & concitantem seditionem omnibus Iudæis in uniuerso orbe, & autorem sectæ Nazarenorū, qui etiam templum prophanare conatus est, quem & apprehēsum uoluimus secundum legem nostram iudicare. Sed superueniens tribunus Lysias, cum magna ui eripuit eum è manibus nostris, iubēs accusatores eius ad te uenire, ex quo poteris ipse inquisitione facta de omnibus istis cognoscere, de quibus nos accusamus eum. Adiecerunt autem & Iudæi, dicentes hæc ita se habere. Respondit autem Paulus, cum annuisset ipse præses, ut diceret. Aequiore animo pro meipso causam dico, cum sciam te multis iam annis iudicem fuisse genti huic, qui possis cognoscere, quod non plures sunt mihi dies quàm duodecim, ex quo ascēdi, adoraturus, Hierosolymam. & neque in templo comperer unt me cum aliquo disputantem, aut cōcursum facientem turbæ, neque in synagogis, neque in ciuitate, neque probare possunt ea de quibus me accusant. Confiteor autem hoc tibi, quod iuxta uiam, quam uocant hæresim, sic colo patrium deum, credens omnibus quæ in lege & prophetis scripta sunt, spem habēs in deum, fore, quā & hi ipsi expectant, resurrectionē mortuorū iustorū simul & iniustorū. Quin in hoc & ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere erga deum, & erga homi-

 nes

πους διαπαντός. Δι' ἐτῶν δὲ πλειόνων πα-
ραγενόμενος, ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος
μου καὶ προσφοράς, ἐν οἷς εὗρόν με ἡγνι-
σμένον ἐν τῷ ἱερῷ, οὐ μετὰ ὄχλου, οὐδὲ με-
τὰ θορύβου. τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς ἀσίας ἰουδαῖοι,
οὓς δεῖ ἐπὶ σοῦ παρεῖναι καὶ κατηγορεῖν, εἴ
τι ἔχοιεν πρός με. ἢ αὐτοὶ οὗτοι εἰπάτωσαν,
εἴ τι εὗρον ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα, στάντος μου
ἐπὶ τοῦ συνεδρίου, ἢ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς,
ἧς ἐκέκραξα ἑστὼς ἐν αὐτοῖς, ὅτι περὶ ἀνα-
στάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι σήμερον ὑφ' ὑμῶν.
ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ φῆλιξ, ἀνεβάλετο αὐτούς,
ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ, εἰπών.
ὅταν λυσίας ὁ χιλίαρχος καταβῇ, δια-
γνώσομαι τὰ καθ' ὑμᾶς. διαταξάμενός τε
τῷ ἑκατοντάρχῳ τηρεῖσθαι τὸν παῦλον,
ἔχειν τε ἄνεσιν, καὶ μηδένα κωλύειν τῶν
ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρετεῖν, ἢ προσέρχεσθαι αὐ-
τῷ. μετὰ δὲ ἡμέρας τινὰς παραγενόμενος
ὁ φῆλιξ σὺν δρουσίλλῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, οὔ-
σῃ ἰουδαίᾳ, μετεπέμψατο τὸν παῦλον, καὶ ἤκου-
σεν αὐτοῦ περὶ τῆς εἰς χριστὸν πίστεως. διαλε-
γομένου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρα-
τείας, καὶ τοῦ κρίματος τοῦ μέλλοντος ἔσε-
σθαι, ἔμφοβος γενόμενος ὁ φῆλιξ, ἀπεκρίθη,
τὸ νῦν ἔχον πορεύου, καιρὸν δὲ μεταλαβὼν
μετακαλέσομαί σε. ἅμα δὲ καὶ ἐλπίζων ὅ-
τι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ παύ-
λου, ὅπως λύσῃ αὐτόν. διὸ καὶ πυκνότερον
αὐτὸν μεταπεμπόμενος ὡμίλει αὐτῷ. διε-
τίας δὲ πληρωθείσης ἔλαβε διάδοχον ὁ φῆ-
λιξ πόρκιον φῆστον. θέλων τε χάριτας κα-
ταθέσθαι τοῖς ἰουδαίοις ὁ φῆλιξ, κατέλιπε
τὸν παῦλον δεδεμένον.

Φῆστος οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχίᾳ, με-
τὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα ἀπὸ
καισαρείας. ἐνεφάνισαν δὲ αὐτῷ ὁ ἀρχιε-
ρεὺς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν ἰουδαίων κατὰ τοῦ
παύλου, καὶ παρεκάλουν αὐτόν, αἰτούμενοι
χάριν κατ' αὐτοῦ, ὅπως μεταπέμψηται αὐ-
τὸν εἰς ἱερουσαλήμ, ἐνέδραν ποιοῦντες ἀνελεῖν
αὐτὸν

nes semper. Post annos autem plures ac
cessi, eleemosynas exhibiturus in gẽtem
meam, & oblationes, in quibus compe-
rerunt me purificatum in templo, haud
cum turba, neq; cum tumultu. Quidam
autem ex Asia Iudæi, quos oportebat
apud te præsto esse & accusare, si quid ha
berent aduersum me. aut hi ipsi dicant, si
quid deprehenderunt in me iniquitatis,
cum stem in cõcilio, nisi de una hac uoce,
qua clamaui inter eos stans, de resurre-
ctione mortuorum ego iudicor hodie à
uobis. Auditis autem his, Felix distulit il
los, certo sciens quæ ad eam uiam attine
bant, dicens: Cũ tribunus Lysias descen-
derit, pernoscam causam uestrã. Iussitq;
centurioni, ut custodiret Paulũ, sineretq;
eum relaxari, & ne quem ex illius famili-
aribus uetaret subministrare ei, aut adire
eum. Post aliquot autem dies cum adue
nisset Felix cum Drusilla uxore sua, quæ
erat Iudæa, accersiuit Paulum, & audiuit
ab eo fidem, quæ est in Christũ. Dispu-
tante autem illo de iusticia & temperan
tia & de iudicio futuro, tremefactus Fe-
lix respondit: In præsentia abi, cæterum
opportunitatẽ nactus accersam te. simul
& illud sperans fore, ut pecunia sibi dare
tur à Paulo ut solueret ipsum, propter
quod & frequenter accersens eum, loque
batur cũ eo. Biennio autem expleto, acce
pit successorem Felix Porcium Festum.
Volens autem gratiam præstare Iudæis
Felix, reliquit Paulum uinctum.

Festus ergo suscepta prouincia, post XXV
triduũ ascendit Hierosolymam ab urbe
Cæsarea. Significaruntq; illi princeps sa
cerdotum ac primores Iudæorũ de Pau-
lo, & rogabant eũ postulantes fauorem
aduersus eum, ut accerseret eum Hiero-
solymã, insidias tendentes ut interficerẽt
eum

αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν. ὁ μὲν οὖν φῆστος ἀ-
πεκρίθη, τηρεῖσθαι τὸν παῦλον ἐν καισαρείᾳ,
ἑαυτὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι. οἱ
οὖν δυνατοὶ ἐν ὑμῖν, φησί, συγκαταβάντες,
εἴ τι ἐστὶν ἐν τῷ ἀνδρὶ τούτῳ, κατηγορείτω-
σαν αὐτοῦ. διατρίψας δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας πλεί-
ους ἢ δέκα, καταβὰς εἰς καισάρειαν, τῇ ἐπαύ-
ριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσε τὸν
παῦλον ἀχθῆναι. παραγενομένου δὲ αὐτοῦ,
περιέστησαν οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων καταβεβη-
κότες ἰουδαῖοι, πολλὰ καὶ βαρέα αἰτιάμα-
τα φέροντες κατὰ τοῦ παύλου, ἃ οὐκ ἴσχυον
ἀποδεῖξαι, ἀπολογουμένου αὐτοῦ, ὅτι οὔτε
εἰς τὸν νόμον τῶν ἰουδαίων, οὔτε εἰς τὸ ἱε-
ρόν, οὔτε εἰς καίσαρά τι ἥμαρτον. ὁ φῆ-
στος δὲ τοῖς ἰουδαίοις θέλων χάριν κατα-
θέσθαι, ἀποκριθεὶς τῷ παύλῳ, εἶπε. θέ-
λεις εἰς ἱεροσόλυμα ἀναβάς, ἐκεῖ περὶ τούτων
κρίνεσθαι ἐπ' ἐμοῦ; εἶπε δὲ ὁ παῦλος. ἐπὶ
τοῦ βήματος καίσαρος ἑστώς εἰμι, οὗ με δεῖ
κρίνεσθαι. ἰουδαίους οὐδὲν ἠδίκησα, ὡς καὶ σὺ
κάλλιον ἐπιγινώσκεις. εἰ μὲν γὰρ ἀδικῶ, καὶ
ἄξιον θανάτου πέπραχά τι, οὐ παραιτοῦ-
μαι τὸ ἀποθανεῖν. εἰ δὲ οὐδέν ἐστιν ὧν οὗτοι
κατηγοροῦσί μου, οὐδείς με δύναται αὐτοῖς
χαρίσασθαι. καίσαρα ἐπικαλοῦμαι. τότε
ὁ φῆστος συλλαλήσας μετὰ τοῦ συμβουλίου,
ἀπεκρίθη. καίσαρα ἐπικέκλησαι; ἐπὶ καί-
σαρα πορεύσῃ. Ἡμερῶν δὲ διαγενομένων
τινῶν, ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς καὶ βερνίκη
κατήντησαν εἰς καισάρειαν, ἀσπασόμενοι
τὸν φῆστον. ὡς δὲ πλείους ἡμέρας διέτρι-
βεν ἐκεῖ, ὁ φῆστος τῷ βασιλεῖ ἀνέθετο τὰ
κατὰ τὸν παῦλον, λέγων. ἀνήρ τίς ἐστι
καταλελειμμένος ὑπὸ φήλικος δέσμιος,
περὶ οὗ γενομένου μου εἰς ἱεροσόλυμα,
ἐνεφάνισαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύ-
τεροι τῶν ἰουδαίων, αἰτούμενοι κατ' αὐ-
τοῦ δίκην, πρὸς οὓς ἀπεκρίθην, ὅτι οὐκ ἔστιν
ἔθος ῥωμαίοις χαρίζεσθαί τινα ἄνθρω-
πον εἰς ἀπώλειαν, πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος
κατὰ

eum in uia. Festus autem respondit, ut
seruaretur quidem Paulus Cæsareæ, se
uero breui illò profecturum. Qui ergo
inter uos, inquit, potentes sunt unà no-
biscum descendãt, & si qd est in hoc uiro
crimen, accusent eum. Demoratus autẽ
inter eos diebus amplius quam decem,
descendit Cæsaream: & postero die sedit
pro tribunali, iussitque Paulum adduci.
Qui cum perductus esset, circumstete-
runt eum qui ab Hierosolyma descende
rant Iudæi, multa & grauia crimina in-
tendentes aduersus Paulum, quæ nõ po
terant probare, Paulo pro se responden-
te, quod neq; in legem Iudæorum, neq;
in templum, neq; in Cæsarem quicquã
peccasset. Festus autem uolens gratifica-
ri Iudæis, respondens Paulo, dixit: Vis
Hierosolymam ascendere, & ibi de his
iudicari apud me? Dixit autem Paulus:
Ad tribunal Cæsaris sto, ubi me oportet
iudicari. Iudæis nullam iniuriam feci, si-
cut & tu melius nosti. Si enim nocui, aut
dignum morte aliquid feci, non recuso
mori. Si uero nihil est eorum, de quibus
hi accusant me, nemo potest me illis do-
nare. Cæsarem appello. Tunc Festus cũ
consilio collocutus respondit: Cæsarem
appellasti? ad Cæsarem ibis. Et cum dies
aliquot transacti essent, Agrippa rex &
Bernice descenderunt Cæsaream saluta-
turi Festum. Et cum dies complures ibi
commorarentur, Festus regi retulit cau-
sam Pauli, dicens: Vir quidam est re-
lictus à Felice uinctus, de quo cum uenis
sem Hierosolymam, significarunt mihi
principes sacerdotũ & seniores Iudæorũ
postulantes aduersus illum sententiam:
Quibus respõdi: Nõ est Rhomanis con
suetudo ob gratiã donare aliquẽ homi-
nẽ ut pereat, priusquam is qui accusatur,

 præsentes

κατὰ πρόσωπον ἔχοι τοὺς κατηγόρους, τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος. συνελθόντων οὖν αὐτῶν ἐνθάδε, ἀναβολὴν μηδὲ μίαν ποιησάμενος, τῇ ἑξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα, περὶ οὗ σταθέντες οἱ κατήγοροι, οὐδεμίαν αἰτίαν ἐπέφερον ὧν ὑπενόουν ἐγώ. ζητήματα δέ τινα περὶ τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας εἶχον πρὸς αὐτὸν, καὶ περί τινος Ἰησοῦ τεθνηκότος, ὃν ἔφασκεν ὁ Παῦλος ζῆν. ἀπορούμενος δὲ ἐγὼ τὴν περὶ τούτου ζήτησιν, ἔλεγον, εἰ βούλοιτο πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλὴμ, κἀκεῖ κρίνεσθαι περὶ τούτων. τοῦ δὲ Παύλου ἐπικαλεσαμένου, τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ Σεβαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέλευσα τηρεῖσθαι αὐτὸν, ἕως οὗ πέμψω αὐτὸν πρὸς Καίσαρα. Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Φῆστον ἔφη, ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀκοῦσαι. ὁ δὲ, αὔριον φησὶν, ἀκούσῃ αὐτοῦ. τῇ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ Ἀγρίππα καὶ τῆς Βερνίκης μετὰ πολλῆς φαντασίας, καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀκροατήριον σύν τε τοῖς χιλιάρχοις καὶ ἀνδράσι τοῖς κατ᾽ ἐξοχὴν οὖσι τῆς πόλεως, καὶ κελεύσαντος τοῦ Φήστου, ἤχθη ὁ Παῦλος. καί φησιν ὁ Φῆστος, Ἀγρίππα βασιλεῦ, καὶ πάντες οἱ συμπαρόντες ἡμῖν ἄνδρες, θεωρεῖτε τοῦτον, περὶ οὗ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἐνέτυχόν μοι, ἔν τε Ἱεροσολύμοις καὶ ἐνθάδε, ἐπιβοῶντες μὴ δεῖν ζῆν αὐτὸν μηκέτι. ἐγὼ δὲ καταλαβόμενος μηδὲν ἄξιον θανάτου αὐτὸν πεπραχέναι, καὶ αὐτοῦ δὲ τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν Σεβαστὸν, ἔκρινα πέμπειν αὐτόν. περὶ οὗ ἀσφαλές τι γράψαι τῷ κυρίῳ οὐκ ἔχω. διὸ προήγαγον αὐτὸν ἐφ᾽ ὑμῶν, καὶ μάλιστα ἐπὶ σοῦ βασιλεῦ Ἀγρίππα, ὅπως τῆς ἀνακρίσεως γενομένης, σχῶ τι γράψαι. ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ πέμποντα δέσμιον, μὴ καὶ τὰς κατ᾽ αὐτοῦ αἰτίας σημᾶναι. Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη, ἐπιτρέπεταί σοι ὑπὲρ σεαυτοῦ λέγειν. τότε

ὁ παῦλος

præsentes habeat accusatores, locumq; defendendi accipiat de crimine. Cum ergo huc conuenissent, sine ulla dilatione, sequẽti die sedens pro tribunali iussi adduci uirum. De quo cum stetissent accusatores, nullum crimen intendebant super hisce rebus, de quibus ego suspicabar, sed quæstiones quasdam de sua superstitione habebant aduersus eum, & de quodam Iesu defuncto, quem affirmabat Paulus uiuere. Hæsitans autem ego de huiusmodi quæstiõe, dicebam, num uellet ire Hierosolymam, & ibi iudicari super istis. Paulus autem cum appellasset ut seruaretur Augusti cognitioni, iussi seruari eum, donec mitterem eum ad Cæsarem. Agrippa autem dixit ad Festum: Volebam & ipse hominem audire. Cras, inquit, audies eum. Postero autem die cum uenisset Agrippa & Bernice cum multo apparatu, & introissent in auditorium cum tribunis & uiris principalibus ciuitatis, iubente Festo adductus est Paulus. Et dicit Festus: Agrippa rex, & omnes qui simul adestis nobiscũ uiri, uidetis hunc hominẽ, de quo omnis multitudo Iudæorum interpellauit me, & Hierosolymis & hic, acclamantes non oportere eum uiuere amplius. Ego uero comperi nihil dignum morte eum admisisse. Cæterum cum is ipse appellasset Augustum, statui mittere eum. De quo quid certum scribam domino, non habeo. Quapropter produxi eũ ad uos, & maxime ad te rex Agrippa, ut examinatione facta, habeam quod scribã. Iniquum enim mihi uidetur mittere uinctum, & crimina de quibus accusatur non significare.

XXVI Agrippa uero ad Paulum ait: Permittitur tibi loqui pro temetipso. Tunc

Paulus

ὁ Παῦλος ἀπελογεῖτο ἐκτείνας τὴν χεῖρα. περὶ πάντων ὧν ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ Ἰουδαίων βασιλεῦ Ἀγρίππα, ἥγημαι ἐμαυτὸν μακάριον, μέλλων ἀπολογεῖσθαι ἐπὶ σοῦ σήμερον, μάλιστα γνώστην ὄντα σε πάντων τῶν κατὰ Ἰουδαίους, ἐθῶν τε καὶ ζητημάτων. διὸ δέομαί σου, μακροθύμως ἀκοῦσαί μου. τὴν μὲν οὖν βίωσίν μου τὴν ἐκ νεότητος, τὴν ἀπ᾽ ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ ἔθνει μου ἐν Ἱεροσολύμοις, ἴσασι πάντες οἱ Ἰουδαῖοι, προγινώσκοντές με ἄνωθεν, ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας, ἔζησα Φαρισαῖος, καὶ νῦν ἐπ᾽ ἐλπίδι τῆς πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἕστηκα κρινόμενος, εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ νύκτα καὶ ἡμέραν λατρεῦον, ἐλπίζει καταντῆσαι. περὶ ἧς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι βασιλεῦ Ἀγρίππα, ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων. τί ἄπιστον κρίνεται παρ᾽ ὑμῖν, εἰ ὁ θεὸς νεκροὺς ἐγείρει; ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα ἐμαυτῷ πρὸς τὸ ὄνομα Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, δεῖν πολλὰ ἐναντία πρᾶξαι, ὃ καὶ ἐποίησα ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ πολλοὺς τῶν ἁγίων ἐγὼ φυλακαῖς κατέκλεισα, τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐξουσίαν λαβών, ἀναιρουμένων τε αὐτῶν, κατήνεγκα ψῆφον. καὶ κατὰ πάσας τὰς συναγωγὰς πολλάκις τιμωρῶν αὐτοὺς, ἠνάγκαζον βλασφημεῖν, περισσῶς τε ἐμμαινόμενος αὐτοῖς, ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις. ἐν οἷς καὶ πορευόμενος εἰς τὴν Δαμασκὸν μετ᾽ ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς τῆς παρὰ τῶν ἀρχιερέων, ἡμέρας μέσης, βασιλεῦ, κατὰ τὴν ὁδὸν εἶδον οὐρανόθεν ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου περιλάμψαν με φῶς, καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πορευομένους. πάντων δὲ καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τὴν γῆν, ἤκουσα φωνὴν λαλοῦσαν πρός με, καὶ λέγουσαν τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ, Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί με διώκεις; σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν. ἐγὼ δὲ εἶπον, τίς εἶ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν, ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς

ὃν

Paulus extentã manu pro se dicebat: Super omnibus de quibus accusor à Iudæis rex Agrippa, existimo me beatũ, qui causam dicturus sim apud te hodie, cum tu maxime sis gnarus earum, quæ apud Iudæos sunt, & cõsuetudinũ & quæstionũ. Quapropter obsecro te, ut patienter me audias. Itaq; uitam quidem meam, quam egi ab adolescentia, quæ ab initio fuit in gẽte meã Hierosolymis, nouerũt omnes Iudæi, qui prius nouerant me ab initio, si uelint testimoniũ ferre, quod secundum exquisitissimam sectam nostræ religionis, uixerim pharisæus. Et nũc fretus spe repromissionis, quæ ad patres nostros facta est à deo, sto iudicio subiectus, ad quã duodecim tribus nostræ instanter nocte & die colentes deũ, sperãt se peruenturas. De qua spe accusor rex Agrippa à Iudæis. Cur incredibile iudicatur apud uos, si deꝰ mortuos suscitat? Et ego quidem existimabã me aduersus nomen Iesu Nazareni multa repugnantia facturũ, quod & feci Hierosolymis. Et multos sanctorũ ego carceribꝰ inclusi, à principibus sacerdotum potestate accepta: & cũ occiderent, detuli sententiã. Et per omnes synagogas frequẽter puniẽs eos, compellebam blasphemare, & amplius insaniẽs in eos, persequebar etiam in exteras usq; ciuitates. Quarum rerum studio cum irem Damascum cum autoritate & permissu principũ sacerdotũ, die medio, rex, in uia uidi è cœlo supra splendorẽ solis circũfulsisse me lumẽ, & eos q mecũ faciebãt iter. Cũ aũt om̃es nos decidissemus in terrã, audiui uocẽ loquentẽ ad me, ac dicẽtem hebraica lingua: Saul, Saul, quid me persequeris? Durũ est tibi contra stimulos calcitrare. Ego aũt dixi: Quis es dñe? At ille dixit: Ego sum Iesus

quem

ὃν σὺ διώκεις. ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου, εἰς τοῦτο γὰρ ὤφθην σοι, προχειρίσασθαί σε ὑπηρέτην καὶ μάρτυρα, ὧν τε εἶδες, ὧν τε ὀφθήσομαί σοι, ἐξαιρούμενός σε ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς νῦν σε ἀποστέλλω, ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ὑποστρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἐπὶ τὸν θεόν, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ κλῆρον ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πίστει τῇ εἰς ἐμέ. ὅθεν βασιλεῦ ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ οὐρανίῳ ὀπτασίᾳ, ἀλλὰ τοῖς ἐν δαμασκῷ πρῶτον, καὶ ἱεροσολύμοις, εἰς πᾶσάν τε τὴν χώραν τῆς ἰουδαίας, καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγέλλων μετανοεῖν, καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεόν, ἄξια τῆς μετανοίας ἔργα πράσσοντας. ἕνεκα τούτων με οἱ ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ, ἐπειρῶντο διαχειρίσασθαι. ἐπικουρίας οὖν τυχὼν τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ, ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἕστηκα, μαρτυρούμενος μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ, οὐδὲν ἐκτὸς λέγων, ὧν τε οἱ προφῆται ἐλάλησαν μελλόντων γίνεσθαι, καὶ μωϋσῆς, εἰ παθητὸς ὁ χριστός, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσι. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογουμένου, ὁ φῆστος μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἔφη, μαίνῃ παῦλε, τὰ πολλά σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει. ὁ δέ, οὐ μαίνομαι φησὶ κράτιστε φῆστε, ἀλλὰ ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγγομαι. ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεύς, πρὸς ὃν καὶ παρρησιαζόμενος λαλῶ. λανθάνειν γὰρ αὐτόν τι τούτων, οὐ πείθομαι οὐδέν, οὐ γάρ ἐστιν ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο. πιστεύεις βασιλεῦ ἀγρίππα, τοῖς προφήταις; οἶδα ὅτι πιστεύεις. ὁ δὲ ἀγρίππας πρὸς τὸν παῦλον ἔφη, ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν γενέσθαι. ὁ δὲ παῦλος εἶπεν, εὐξαίμην ἂν τῷ θεῷ, καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν πολλῷ, οὐ μόνον σε, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον, γενέσθαι τοιούτους,

ὁποῖος

quem tu perſequeris. Sed exurge & ſta ſuper pedes tuos. Ad hoc enim apparui tibi, ut cōſtituam te miniſtrum ac teſtem & eorum quæ uidiſti, & corū in quibus apparebo tibi, eripiēs te à populo & gentibus, in quas nunc te mitto: ut apias oculos eorum, ut cōuertantur à tenebris ad lucem, & à poteſtate ſatanæ ad deum: ut accipiant remiſſionem peccatorū, & ſortem inter eos qui ſanctificati ſunt per fidem, quæ eſt erga me. Vnde rex Agrippa, non fui inobediēs cœleſti uiſioni, ſed his qui ſunt Damaſci primū & Hieroſolymis, & per omnem regionem Iudææ, deinde & gentibus annunciabam, ut pœnitentiam agerent, & conuerterentur ad deum, opera facientes digna ijs qui reſipuiſſent. Hac ex cauſa Iudæi me in templo comprehenſum tentauerunt interficere. Auxilium igitur nactus dei, uſq; in hodiernum diem ſto, teſtificās tum paruo tum magno, nihil aliud dicens, ꝙ ea quæ prophetæ prædixerant futura eſſe, & Moſes, an paſſurus fuerit Chriſtus, an primus ex reſurrectione mortuorum lumen annunciaturus ſit populo & gentibus. Hæc autem cum pro ſe diceret, Feſtus magna uoce ait: Inſanis Paule. Multæ te literæ ad inſaniam conuertunt. Et Paulus, non inſanio, inquit, optime Feſte, ſed ueritatis & ſobrietatis uerba eloquor. Scit enim de his rex apud quem & libere loquor. Latere enim eum nihil horum arbitror. Neq; enim hoc in angulo geſtum eſt. Credis rex Agrippa prophetis? Scio quod credis. Agrippa autem ad Paulū ait: Modica ex parte pſuades mihi ut fiā Chriſtian9. Et Paulus ait: Optarim deo, nō ſolum modica ex parte, uerum etiā magna: nō te modo, ſed omnes etiam, qui me audiunt hodie, eſſe tales,

qualis

ὁποῖος κἀγώ εἰμι, παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων. καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, ἀνέστη ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμών, ἥ τε βερνίκη, καὶ οἱ συγκαθήμενοι αὐτοῖς. καὶ ἀναχωρήσαντες, ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες· ὅτι οὐδὲν θανάτου ἄξιον ἢ δεσμῶν πράσσει ὁ ἄνθρωπος οὗτος. ἀγρίππας δὲ τῷ φήστῳ ἔφη, ἀπολελύσθαι ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μὴ ἐπεκέκλητο καίσαρα.

κζ' Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν ἰταλίαν, παρεδίδουν τόν τε παῦλον καί τινας ἑτέρους δεσμώτας ἑκατοντάρχῃ, ὀνόματι ἰουλίῳ, σπείρης σεβαστῆς. ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ ἀδραμυττηνῷ μέλλοντες πλεῖν τοὺς κατὰ τὴν ἀσίαν τόπους, ἀνήχθημεν, ὄντος σὺν ἡμῖν ἀριστάρχου μακεδόνος θεσσαλονικέως. τῇ τε ἑτέρᾳ κατήχθημεν εἰς σιδῶνα. φιλανθρώπως τε ὁ ἰούλιος τῷ παύλῳ χρησάμενος, ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντα, ἐπιμελείας τυχεῖν. κἀκεῖθεν ἀναχθέντες, ὑπεπλεύσαμεν τὴν κύπρον, διὰ τὸ τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους. τό, τε πέλαγος τὸ κατὰ τὴν κιλικίαν καὶ παμφυλίαν διαπλεύσαντες, κατήλθομεν εἰς μύρα τῆς λυκίας, κἀκεῖ εὑρὼν ὁ ἑκατόνταρχος πλοῖον ἀλεξανδρινόν, πλέον εἰς τὴν ἰταλίαν, ἐνεβίβασεν ἡμᾶς εἰς αὐτό. ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυπλοοῦντες, καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν κνίδον, μὴ προσεῶντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέμου, ὑπεπλεύσαμεν τὴν κρήτην κατὰ σαλμώνην. μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτήν, ἤλθομεν εἰς τόπον τινά, καλούμενον καλοὺς λιμένας, ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις λασαία. ἱκανοῦ δὲ χρόνου διαγενομένου, καὶ ὄντος ἤδη ἐπισφαλοῦς τοῦ πλοός, διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρεληλυθέναι, παρῄνει ὁ παῦλος, λέγων αὐτοῖς. ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας, οὐ μόνον τοῦ φόρτου καὶ τοῦ πλοίου, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν. ὁ δὲ ἑκατόνταρχος τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ ἐπείθετο μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λεγομένοις.

ἀνευθέτου

qualis ego ſum, exceptis uinculis his. Et hæc eo locuto, ſurrexit rex, ac præſes, & Bernice, & qui aſſidebant eis. Et cum ſeceſſiſſent, loquebantur inter ſe dicentes: Nihil morte aūt uinculis dignum facit homo iſte. Agrippa autem Feſto dixit: Dimitti poterat homo hic, ſi non appellaſſet Cæſarem.

XXVII Poſtq̃ autem decretū eſt, ut nos nauigaremus in Italiā, tradiderūt & Paulū & quoſdā alios uinctos centurioni, nomine Iulio, cohortis Auguſtæ. Cōſcenſa aūt naue Adramyttina nauigaturi iuxta loca Aſiæ, ſoluimus, perſeuerante nobiſcum Ariſtarcho Macedone Theſſalonicenſi. Sequēti autem die appulimus Sidonem. Et Iulius humaniter tractato Paulo, permiſit ut ad amicos profectus, ab illis curaret̃. Et inde cum ſoluiſſemus, ſubnauigauimus iuxta Cyprum, propterea quod eſſent uenti contrarij. Et pelagus qđ eſt contra Ciliciam & Pamphyliam, emenſi, peruenimus Myram, quæ eſt Lyciæ, & ibi nactus centurio nauem Alexandrinam, nauigantem in Italiam, impoſuit nos in eam. Et cum multis diebus tarde nauigaremus, uixq; deueniſſemus contra Gnidum, prohibēte nos uento, adnauigauimus Cretæ iuxta Salmonem. Et uix prælegentes illam, peruenimus in locum quendam, qui uocat̃ Pulchri portus, cui uicina erat ciuitas Laſæa. Multo autem tēpore peracto, & cū eſſet iam periculoſa nauigatio, ob id quoq; quod iam ultra tempus ſuſtinuiſſent inediam, admonebat eos Paulus, dicens eis: Viri, uideo ꝙ cum iniuria multoq; damno, non ſolum oneris & nauis, ſed etiam animarum noſtrarum futura ſit nauigatio. Centurio autem gubernatori & Nauclero magis credebat, ꝙ his quæ à Paulo dicebātur.

Et cū

ἀνευθέτου δὲ τοῦ λιμένος ὑπάρχοντος πρὸς
παραχειμασίαν, οἱ πλείους ἔθεντο βουλὴν ἀνα-
χθῆναι κἀκεῖθεν, εἴπως δύναιντο καταντή-
σαντες εἰς φοίνικα παραχειμάσαι, λιμένα τῆς
κρήτης, βλέποντα κατὰ λίβα καὶ κατὰ χῶρον.
ὑποπνεύσαντος δὲ νότου, δόξαντες τῆς προ-
θέσεως κεκρατηκέναι, ἄραντες ἆσσον, παρε-
λέγοντο τὴν κρήτην. μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ ἔβαλε
κατ᾽ αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικὸς, ὁ καλούμενος
εὐροκλύδων. συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοίου,
καὶ μὴ δυναμένου ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ,
ἐπιδόντες ἐφερόμεθα. νησίον δέ τι ὑποδρα-
μόντες, καλούμενον κλαύδην, μόλις ἰσχύ-
σαμεν περικρατεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης, ἣν ἄ-
ραντες, βοηθείαις ἐχρῶντο, ὑποζωννύντες τὸ
πλοῖον, φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν σύρτιν ἐκ-
πέσωσι, χαλάσαντες τὸ σκεῦος, οὕτως ἐφέρον-
το. σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν, τῇ ἑξῆς
ἐκβολὴν ἐποιοῦντο, καὶ τῇ τρίτῃ αὐτόχειρες
τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐῤῥίψαμεν. μήτε δὲ
ἡλίου, μήτε ἄστρων ἐπιφαινόντων ἐπὶ πλεί-
ονας ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγου ἐπι-
κειμένου, λοιπὸν περιῃρεῖτο πᾶσα ἐλπὶς τοῦ
σώζεσθαι ἡμᾶς. πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρχού-
σης, τότε σταθεὶς ὁ παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν,
εἶπεν. ἔδει μὲν ὦ ἄνδρες πειθαρχήσαν-
τάς μοι, μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς κρήτης.
κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὴν ζη-
μίαν. καὶ τὰ νῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν.
ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδὲ μία ἔσται ἐξ ὑ-
μῶν, πλὴν τοῦ πλοίου. παρέστη γάρ μοι τῇ
νυκτὶ ταύτῃ ἄγγελος τοῦ θεοῦ οὗ εἰμὶ, ᾧ
καὶ λατρεύω, λέγων. μὴ φοβοῦ παῦλε, καίσα-
ρί σε δεῖ παραστῆναι. καὶ ἰδοὺ κεχάρισταί σοι ὁ
θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετά σου. διὸ
εὐθυμεῖτε ἄνδρες. πιστεύω γὰρ τῷ θεῷ, ὅτι
οὕτως ἔσται, καθ᾽ ὃν τρόπον λελάληταί μοι.
εἰς νῆσον δέ τινα δεῖ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν. ὡς δὲ
τεσσαρεσκαιδεκάτη νὺξ ἐγένετο, διαφερομέ-
νων ἡμῶν ἐν τῷ ἀδρίᾳ κατὰ μέσον τῆς νυ-
κτὸς, ὑπενόουν οἱ ναῦται προσάγειν τινὰ
αὐτοῖς

Et cum aptus portus nō esset ad hyber-
nandū, cōplures cœperūt cōsiliū soluendi
illinc, si quo modo possent puecti Phœ-
nicē illic hybernare. Is est portus Cretæ
spectans ad Africum & ad Chorū. Aspi-
rante aūt Austro, rati se ꝓpositi cōpotes,
cū soluissent Asson, prælegebant Cre-
tam. Verū haud multo post coortus est
cōtra ipsam uentus Typhonicus, qui uo-
catur Euroaquilo. Cūmq; correpta esset
nauis, nec posset obniti uento, data naue
flatibus, ferebamur. In insulam autem
quādam deuecti, quæ uocatur Clauda,
uix potuimus obtinere scapham. Qua
sublata adiutorijs utebantur, subcingen-
tes nauem, timentes ne in Syrtim incide-
rent, demisso uase, sic ferebant. Cum au-
tem uehementi tempestate iactaremur,
sequēti die iactum fecerunt, ac tertio die
nostris manib⁹ armamēta nauis proieci-
mus. Porrò neq; sole neq; syderibus ap-
parentibus ad cōplures dies, & tēpestate
non exigua imminente, iam ablata erat
spes omnis salutis nostræ. Cū aūt multa
iam esset inedia, tūc stans Paulus in me-
dio eorū, dixit: Oportebat quidē ô uiri
audito me nō soluere à Creta, nec accer-
sere nobis iniuriā hanc & iacturā. Et nūc
hortor, ut bono animo sitis. Iactura em̄
animæ nulla erit ex uobis, sed tantū na-
uis. Astitit em̄ mihi hac nocte angelus
dei cuius sum ego, quem & colo, dicens:
Ne timeas Paule, Cæsari te oportet sisti.
Et ecce donauit tibi deus omnes qui na-
uigant tecū. Propter quod bono animo
estote uiri. Credo em̄ deo, q̄ sic erit, quē-
admodū dictū est mihi. In insulam aūt
quandā oportet nos eijci. Sed posteaq̄
quartadecima nox superuenit, nauigan-
tibus nobis in Adria circa medium no-
ctis, suspicabantur nautæ apparere sibi
aliquā

αὐτοῖς χώραν, καὶ βολίσαντες, εὗρον ὀργυιὰς
εἴκοσι, βραχὺ δὲ διαστήσαντες, καὶ πάλιν
βολίσαντες, εὗρον ὀργυιὰς δεκαπέντε. φοβού-
μενοί τε μή πως εἰς τραχεῖς τόπους ἐκπέ-
σωσιν, ἐκ πρύμνης ῥίψαντες ἀγκύρας τέσσα-
ρας, ηὔχοντο ἡμέραν γενέσθαι. τῶν δὲ ναυτῶν
ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου, καὶ χαλα-
σάντων τὴν σκάφην εἰς τὴν θάλασσαν, προ-
φάσει ὡς ἐκ πρώρας μελλόντων ἀγκύρας ἐ-
κτείνειν, εἶπεν ὁ παῦλος τῷ ἑκατοντάρχῳ
καὶ τοῖς στρατιώταις, ἐὰν μὴ οὗτοι μείνω-
σιν ἐν τῷ πλοίῳ, ὑμεῖς σωθῆναι οὐ δύνα-
σθε. τότε οἱ στρατιῶται ἀπέκοψαν τὰ σχοι-
νία τῆς σκάφης, καὶ εἴασαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν.
ἄχρι δὲ οὗ ἔμελλεν ἡμέρα γίνεσθαι, παρεκά-
λει ὁ παῦλος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς,
λέγων. τεσσαρεσκαιδεκάτην σήμερον ἡμέ-
ραν προσδοκῶντες ἄσιτοι διατελεῖτε, μηδὲν
προσλαβόμενοι, διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς προσ-
λαβεῖν τροφῆς. τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας
σωτηρίας ὑπάρχει. οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θρὶξ
ἐκ τῆς κεφαλῆς πεσεῖται. εἰπὼν δὲ ταῦτα,
καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαρίστησε τῷ θεῷ ἐνώ-
πιον πάντων, καὶ κλάσας, ἤρξατο ἐσθίειν.
εὔθυμοι δὲ γενόμενοι πάντες, καὶ αὐτοὶ προσε-
λάβοντο τροφῆς. ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ
πᾶσαι ψυχαὶ, διακόσιαι ἑβδομηκονταέξ.
κορεσθέντες δὲ τροφῆς, ἐκούφιζον τὸ πλοῖον,
ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς τὴν θάλασσαν.
ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνω-
σκον, κόλπον δέ τινα κατενόουν ἔχοντα
αἰγιαλὸν, εἰς ὃν ἐβουλεύσαντο εἰ δυνατὸν,
ἐξῶσαι τὸ πλοῖον. καὶ τὰς ἀγκύρας περιε-
λόντες, εἴων εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα ἀνέν-
τες τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων, καὶ ἐπά-
ραντες τὸν ἀρτέμονα τῇ πνεούσῃ, κατεῖχον
εἰς τὸν αἰγιαλόν. περιπεσόντες δὲ εἰς τό-
πον διθάλασσον, ἐπώκειλαν τὴν ναῦν. καὶ
ἡ μὲν πρῶρα ἐρείσασα, ἔμεινεν ἀσάλευτος. ἡ
δὲ πρύμνα ἐλύετο ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων.
τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλὴ ἐγένετο, ἵνα τοὺς
δεσμώτας

aliquam regionem. Qui & demissa bo-
lide, repererunt passus uiginti, ac pusil-
lum inde digressi, rursumq; demissa bo-
lide repererunt passus quindecim. Ti-
mentesq;, ne in aspera loca inciderent, de
puppi iactis ancoris quatuor, optabant
diem oriri. Nautis uero quærentibus fu-
gere è naui, cum demisissent scapham in
mare, sub prætextu uelut è prora anco-
ras extensuri, dixit Paulus centurioni &
militibus: Nisi hi in naui manserint, uos
salui fieri non potestis. Tunc absciderūt
milites funes scaphæ, & passi sunt eam
excidere. Et cum dies inciperet appare-
re, hortabatur Paulus omnes sumere ci-
bum, dicens: Dies hic decimusquartus
est, quod expectantes ieiuni permane-
tis, nihil accipientes. propter quod hor-
tor uos, ut sumatis cibum: hoc enim ad
salutem uestram pertinet: quia nullius
uestrum capillus de capite cadet. Et cum
hæc dixisset, sumpto pane gratias egit
deo in conspectu omnium, & cum fre-
gisset, cœpit edere. Porrò animis iam re-
creatis omniū, sumpserunt & ipsi cibum.
Eramus uero uniuersæ animæ in naui
ducentæ septuagintasex. Et satiati ci-
bo, alleuabant nauem, eijcientes triti-
cum in mare. Cum autem dies esset, ter-
ram non agnoscebant: sinum uero quen-
dam animaduerterunt, habentem litus
in quod cogitabant, si possent, impinge-
re nauem. Et cum ancoras sustulissent,
committebant se mari, simul laxatis iun-
cturis gubernaculorum, & sublato ar-
temone ad auræ flatum, tendebant
ad litus. Et cum incidissent in locum
bimarem, impegerunt nauem. Ac pro-
ra quidem infixa manebat immobi-
lis: puppis uero soluebatur à ui unda-
rum. Militum autem consilium erat, ut
D uinctos

δεσμώτας ἀποκτείνωσι, μή τις ἐκκολυμ-
βήσας διαφύγοι. ὁ δὲ ἑκατόνταρχος βου-
λόμενος διασῶσαι τὸν παῦλον, ἐκώλυ-
σεν αὐτοὺς τοῦ βουλήματος. ἐκέλευσέ τε τοὺς
δυναμένους κολυμβᾶν, ἀποῤῥίψαντας πρώ-
τους ἐπὶ τὴν γῆν ἐξιέναι, καὶ τοὺς λοιπούς,
οὓς μὲν ἐπὶ σανίσιν, οὓς δὲ ἐπί τινων τῶν ἀ-
πὸ τοῦ πλοίου. καὶ οὕτως ἐγένετο πάντας δι-
ασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν.

Καὶ διασωθέντες, τότε ἐπέγνωσαν, ὅτι
μελίτη ἡ νῆσος καλεῖται. οἱ δὲ βάρβαροι
παρεῖχον οὐ τὴν τυχοῦσαν φιλανθρωπίαν ἡ-
μῖν. ἀνάψαντες γὰρ πυρὰν, προσελάβοντο
πάντας ἡμᾶς, διὰ τὸν ὑετὸν τὸν ἐφεστῶτα,
καὶ διὰ τὸ ψῦχος. συστρέψαντος δὲ τοῦ παύ-
λου φρυγάνων πλῆθος, καὶ ἐπιθέντος ἐπὶ
τὴν πυρὰν, ἔχιδνα ἐκ τῆς θέρμης ἐξελθοῦ-
σα, καθῆψε τῆς χειρὸς αὐτοῦ. ὡς δὲ εἶδον οἱ
βάρβαροι κρεμάμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χει-
ρὸς αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους. πάντως
φονεύς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασω-
θέντα ἐκ τῆς θαλάσσης, ἡ δίκη ζῆν οὐκ εἴα-
σεν. ὁ μὲν οὖν ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς τὸ
πῦρ, ἔπαθεν οὐδὲν κακόν. οἱ δὲ προσεδόκων
αὐτὸν μέλλειν πίμπρασθαι, ἢ καταπίπτειν ἄ-
φνω νεκρόν. ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν προσδοκών-
των, καὶ θεωρούντων μηδὲν ἄτοπον εἰς αὐ-
τὸν γινόμενον, μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν
αὐτὸν εἶναι. ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον,
ὑπῆρχε χωρία τῷ πρώτῳ τῆς νήσου, ὀνόμα-
τι ποπλίῳ, ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς τρεῖς
ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν. ἐγένετο δὲ τὸν
πατέρα τοῦ ποπλίου πυρετοῖς καὶ δυσεντε-
ρίᾳ συνεχόμενον κατακεῖσθαι. πρὸς ὃν ὁ
παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος, ἐ-
πιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἰάσατο αὐτόν. τού-
του οὖν γενομένου καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἔχοντες ἀσθε-
νείας ἐν τῇ νήσῳ, προσήρχοντο καὶ ἐθερα-
πεύοντο, οἳ καὶ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν
ἡμᾶς, καὶ ἀναγομένοις ἐπέθεντο τὰ πρὸς
τὴν χρείαν. μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν

ἐν

uinctos occiderent, ne quis cum enatas-
set, effugeret. At centurio uolens seruare
Paulum, cōpescuit eos à consilio. iussitq;
ut qui possent natare, abijcerent se pri-
mos, & in terram euaderent, cæteriq; par-
tim in tabulis, partim in quibusdam na-
uis fragmentis. Et sic factū est, ut omnes
incolumes euaderent in terram.

Et cum euasissent, tunc cognoue- XXVIII.
runt, quod Melite insula uocaretur. Bar-
bari uero præstabant non uulgarem hu-
manitatem nobis. Accensa enim pyra,
recipiebant nos omnes propter imbrem
qui imminebat, & propter frigus. Cum
congregasset autem Paulus sarmentorū
multitudinem, & imposuisset in ignem,
uipera è calore prorepens, inuasit ma-
nū eius. Vt uero uiderunt Barbari pen-
dentem bestiam de manu eius, inter sese
dicebant: Omnino homicida est homo
hic, quem seruatum è mari ultio non si-
nit uiuere. Et ille quidem excussa uipera
in ignem, mali nihil passus est. At illi exi-
stimabant futurum ut incenderetur, aut
concideret repente mortuus. Diu autem
illis expectantibus, & intuentibus nihil
mali illi accidere, mutata mente dice-
bant eum esse deum. In locis autem il-
lis erant prædia primati insulæ, nomine
Publio, qui nos exceptos, triduo beni-
gne tractauit hospitio. Contigit autem
patrem Publij febribus ac dysenteria
uexatum decumbere. Ad quem Pau-
lus intrauit: & cum orasset, imposuis-
setque ei manus, sanauit eum. Hoc igi-
tur facto, cæteri quoque qui habebant
infirmitates in insula, accedebant, &
sanabantur: qui etiam multis honori-
bus nos honorauerunt, & soluenti-
bus imposuerunt, quæ necessaria erant.
Post menses autem tres nauigauimus

in

ἐν πλοίῳ παρακεχειμακότι ἐν τῇ νήσῳ, ἀ-
λεξανδρίνῳ, παρασήμῳ διοσκούροις. καὶ κα-
ταχθέντες εἰς συρακούσας ἐπεμείναμεν ἡμέ-
ρας τρεῖς. ὅθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν
εἰς ῥήγιον, καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενο-
μένου νότου, δευτεραῖοι, ἤλθομεν εἰς ποτι-
όλους, οὗ εὑρόντες ἀδελφούς, παρεκλήθημεν
ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτά, καὶ οὕτως
εἰς τὴν ῥώμην ἤλθομεν. κἀκεῖθεν οἱ ἀδελ-
φοὶ ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡμῶν, ἐξῆλθον εἰς
ἀπάντησιν ἡμῖν, ἄχρις ἀππίου φόρου, καὶ
τριῶν ταβερνῶν. οὓς ἰδὼν ὁ παῦλος εὐχαρι-
στήσας τῷ θεῷ, ἔλαβε θάρσος. ὅτε δὲ ἤλθομεν
εἰς ῥώμην, ὁ ἑκατόνταρχος παρέδωκε τοὺς δε-
σμίους τῷ στρατοπεδάρχῃ. τῷ δὲ παύλῳ ἐ-
πετράπη μένειν καθ᾽ ἑαυτὸν, σὺν τῷ φυλάσ-
σοντι αὐτὸν στρατιώτῃ. ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέ-
ρας τρεῖς, συγκαλέσασθαι τὸν παῦλον τοὺς
ὄντας τῶν ἰουδαίων πρώτους. συνελθόντων
δὲ αὐτῶν, ἔλεγε πρὸς αὐτούς. Ἄνδρες ἀδελ-
φοί, ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ
ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πατρῴοις, δέσμιος ἐξ ἱε-
ροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας τῶν ῥω-
μαίων, οἵτινες ἀνακρίναντές με, ἐβούλοντο
ἀπολῦσαι, διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανά-
του ὑπάρχειν ἐν ἐμοί. ἀντιλεγόντων δὲ τῶν
ἰουδαίων, ἠναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι καί-
σαρα, οὐχ ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τί κατη-
γορῆσαι. διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρε-
κάλεσα ὑμᾶς, ἰδεῖν καὶ προσλαλῆσαι. ἕνε-
κεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ ἰσραὴλ τὴν ἅλυ-
σιν ταύτην περίκειμαι. οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶ-
πον. ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ ἐδεξά-
μεθα ἀπὸ τῆς ἰουδαίας, οὔτε παραγενόμε-
νός τις τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἢ ἐλάλη-
σέ τι περὶ σοῦ πονηρόν. ἀξιοῦμεν δὲ παρὰ
σοῦ ἀκοῦσαι ἃ φρονεῖς. περὶ μὲν γὰρ τῆς αἱρέ-
σεως ταύτης γνωστόν ἐστιν ἡμῖν, ὅτι πανταχ-
οῦ ἀντιλέγεται. ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέ-
ραν, ἧκον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείο-
νες, οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρόμενος τὴν

βασιλείαν

in naui Alexandrina, quæ in insula hye-
mauerat, cui erat insigne Castor & Pol-
lux. Et cum uenissemus Syracusas, man-
simus triduo. Inde circumlegentes deue-
nimus Rhegium, & post unum diem af-
flante austro, postridie uenimus Puteo-
los, ubi repertis fratribus rogati sumus
manere apud eos dies septem, & sic ue-
nimus Rhomam. Et inde cum audissent
fratres de nobis prodierunt in occur-
sum nobis usque ad Appij forum ac tres
tabernas. Quos cum uidisset Paulus,
gratijs actis deo, sumpsit fiduciam. Cum
autem uenissemus Rhomam, centurio
tradidit uinctos principi exercitus. Per-
missum est autem Paulo, ut maneret so-
lus cum custodiente se milite. Post tertiū
autem diem conuocauit Paulus Iudæo-
rum primores. Cumque uenissent, dice-
bat eis: Ego uiri fratres cum nihil fecerim
aduersus plebem, aut instituta maio-
rum, uinctus ab Hierosolymis traditus
sum in manus Rhomanorum, qui cum
examinassent, uoluerunt me dimittere,
eo quod nulla esset causa mortis in me.
Sed contradicentibus Iudæis, coactus
sum appellare Cæsarem, non quasi ha-
beam de quo gentem meam accusem.
Propter hanc igitur causam aduocaui
uos, ut uiderem & alloquerer. propter
spem enim Israëlis catena hac circunda-
tus sum. At illi dixerunt ad eum: Nos
neque literas accepimus de te à Iudæa,
neque adueniens aliquis fratrum nun-
ciauit, aut locutus est aliquid de te mali.
Volumus autem ex te audire quæ senti-
as. Nam de secta ista notum est no-
bis, quod ubique ei contradicitur. Cum
constituissent autem illi diem, uene-
runt ad eum in hospitium complures,
quibus exponebat testificans regnum

dei

βασιλείαν τοῦ θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ ἰησοῦ ἀπό τε τοῦ νόμου μωσέως καὶ τῶν προφητῶν, ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας. καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ ἠπίστουν. ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους, ἀπελύοντο, εἰπόντος τοῦ παύλου ῥῆμα ἕν, ὅτι καλῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάλησε διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγων. πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ εἰπέ. ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μή ποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ, αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται. καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, ἀπῆλθον οἱ ἰουδαῖοι, πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς συζήτησιν. ἔμεινε δὲ ὁ παῦλος διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι, καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτόν, κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου ἰησοῦ μετὰ πάσης παρρησίας ἀκωλύτως.

dei, suadensque eis de Iesu ex lege Mosi & prophetis, à mane usque ad uesperã. Et quidam credebant his quae dicebant, quidam uero non credebant. Cumque inter se non essent concordes, discedebant, ubi dixisset Paulus unum uerbum: Bene spiritus sanctus locutus est per Esaiã prophetã ad patres nostros, dicens: Vade ad populum istũ, & dic: Auribus audietis & non intelligetis: & uidentes uidebitis, & non perspicietis. Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos suos compresserunt: ne quando uideant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & sanem eos. Notum ergo sit uobis, quod gentibus missum est hoc salutare dei, & ipsi audient. Et cum haec dixisset, exierunt ab eo Iudaei, multam habentes inter se disceptationẽ. Mansit autem Paulus biennio toto in suo conducto. & suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad ipsum, praedicans regnũ dei, ac docẽs quae sunt de domino Iesu, cum omni fiducia, nemine prohibente.

ΠΡΆΞΕΙΣ ΤΩ͂Ν ἈΠΟΣΤΌΛΩΝ ΕΥ̓ΤΥΧΩ͂Σ ΣΥΝΤΕΤΕΛΕΣΜΈΝΑΙ.

ACTA APOSTOLORVM FELICITER ABSOLVTA.

ὙΠΌΘΕΣΙΣ ΤΗ͂Σ ἘΠΙΣΤΟΛΗ͂Σ ΤΟΥ͂ ἉΓΊΟΥ ΠΑΎΛΟΥ ΠΡῸΣ ΤΟῪΣ ῬΩΜΑΊΟΥΣ.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ κορίνθου, μήπω μὲν ἑωρακὼς ῥωμαίους, ἀκούων δὲ περὶ αὐτῶν, καὶ ἐπιποθῶν αὐτοὺς ἰδεῖν. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὴν πίστιν αὐτῶν καταγγελλομένην ὁρῶν πανταχοῦ. ἔπειτα σημαίνει πολλάκις ἑαυτὸν προθέμενον ἐλθεῖν, διὰ τὸν εἰς αὐτοὺς πόθον καὶ τέως μὴ δεδυνῆσθαι. καὶ λοιπὸν διδασκαλικὴν τὴν ἐπιστολὴν ποιεῖται περὶ κλήσεως ἐθνῶν, καὶ ὅτι ἡ περιτομὴ ἕως καιροῦ ἦν, καὶ νῦν πέπαυται, καὶ ὅτι διὰ τοῦ χριστοῦ λέλυται τὸ παράπτωμα τοῦ ἀδάμ, καὶ ἡ σκιὰ τοῦ νόμου παρῆλθε. τὸ μὲν οὖν κλῆσιν τῶν ἐθνῶν ἀκολούθως γεγενῆσθαι κατασκευάζει, οὕτως ἀποδείκνυσι πᾶσιν ἀνθρώποις ἔμφυτον εἶναι τὸν νόμον, καὶ πάντας ἀδιδάκτῳ τε τῇ φύσει, καὶ ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς κτίσεως δύνασθαι γινώσκειν τὸν θεόν. Διὸ καὶ εἰκότως αἰτιᾶται πρῶτον ἕλληνας, ὡς τοῦ μὲν θεοῦ φανερώσαντος αὐτοῖς ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ τοῦ κόσμου, τὴν περὶ αὐτοῦ γνῶσιν, καὶ τῆς ἀϊδίου δυνάμεως αὐτοῦ, ὑφ᾽ ἧς καὶ δι᾽ οὗ τὰ πάντα πεποίηκεν. αὐτοὺς δὲ ἐγνωκέναι μὲν ἐκ τῶν κτισμάτων, εἶναι θεὸν τὸν τούτων δημιουργόν, τὰ δὲ ποιήματα θεοποιήσαντας, καὶ τῇ κτίσει μᾶλλον, ἢ αὐτῷ λατρεύσαντας. Αἰτιᾶται δὲ καὶ ἰουδαίους, ὡς μὴ φυλάξαντας τὸν νόμον, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάσαντας, καὶ οὕτως ἀμφότερα τὰ μέγιστα, ἰουδαίους τε καὶ ἕλληνας συγκλείει, καὶ ἐλέγχει ἐπὶ τῇ παρανομίᾳ, ἵνα δείξῃ, ὅτι ἴσοι γενόμενοι πάντες, ἐπίσης οἱ πάντες ὡς ὑπεύθυνοι, τοῦ λυτρουμένου δέονται. τῆς δὲ χάριτος καὶ λυτρώσεως ἐπίσης τοῖς ἰουδαίοις γενομένης καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη, εἰκότως καὶ ἡ κλῆσις γέγονε τῶν ἐθνῶν. τῆς δὲ κλήσεως τῶν ἐθνῶν γενομένης, ἐξ ἀνάγκης πέπαυται ἡ περιτομή, καὶ ἡ ἐν τῷ νόμῳ σκιά. ὁ γὰρ ἀβραάμ φησιν, οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλὰ πρὸ τῆς περιτομῆς δικαιωθείς, μετωνομάσθη μὲν ἀβραάμ, ὅτι πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν ἔμελλεν εἶναι, κατὰ τὴν ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ πίστιν. ἔλαβε δὲ μετὰ τὸ δικαιωθῆναι καὶ τὴν περιτομὴν ἐν σαρκί, ἵνα σημεῖον ᾖ τοῖς κατὰ σάρκα γενομένοις ἐξ αὐτοῦ. παύσασθαί τε τὴν περιτομήν, ὅταν τὰ ἔθνη γένηται τέκνα τοῦ ἀβραάμ, ἀρξάμενα πολυπυόεσθαι κατὰ τὴν πίστιν τοῦ ἀβραάμ, ἐν ᾗ ἐδικαιώθη, ὅτε ἦν ἐν ἀκροβυστίᾳ. τούτων γὰρ χάριν καὶ μετωνομάσθη ἀβραάμ. ἀνάγκη δὲ ἐλθόντων τῶν σημαινομένων, παύσασθαι τὸ σημαῖνον. εἰ μὲν οὖν τὰ ἔθνη ἀναγκάζουσι περιτέμνεσθαι, παυέτω καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀβραάμ, καὶ καλείσθω ἄβραμ. εἰ δὲ ἀβραὰμ παρὰ θεοῦ μετωνομάσθη, οὐδὲ περιτέμνεσθαι τὰ ἔθνη, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ αὐτοὺς ἔτι τοὺς κατὰ σάρκα ἰουδαίους, ἵνα ᾖ τὸ ὄνομα βέβαιον, καὶ πατὴρ ἐθνῶν πολλῶν καλεῖται. καὶ γὰρ οὐ χρείαν ἔχει τις λοιπὸν περιτέμνεσθαι, ἀρκούμενος τῇ πίστει τοῦ ἀβραάμ, οὐδὲ τῆς ἄλλης δὲ τῆς ἐν τῷ νόμῳ σκιᾶς. οὐ γὰρ ἐκ τούτων, ἀλλ᾽ ἐκ πίστεως δικαιοῦταί τις, καθάπερ καὶ ἀβραάμ. ταῦτα οὕτως κατασκευάσας, ἀποδείκνυσι πάλιν, ὅτι ἄλλως οὐκ ἂν γένοιτο λύτρωσις καὶ χάρις τῷ ἰσραήλ, καὶ τοῖς ἔθνεσιν, εἰ μὴ διαλυθῇ ἡ ἀρχαία ἁμαρτία τοῦ ἀδάμ, ἡ εἰς πάντας γενομένη, δι᾽ ἄλλου δὲ μὴ δύνασθαι αὐτὴν ἐξαλειφθῆναι φησίν, ἢ διὰ χριστοῦ τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ δυνατὸν ἦν, ἄλλον λῦσαι τὸ παράπτωμα. δι᾽ αὐτοῦ γὰρ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἡ κατάρα γέγονεν, εἶτα γράφει, ὅτι ἄλλως τοῦτ᾽ οὐ μὴ γένηται, εἰ μὴ σῶμα φορέσῃ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ γένηται ἄνθρωπος, ἵνα τοῦτο προσενέγκας ὑπὲρ πάντων, τοὺς πάντας ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοῦ θανάτου, καὶ ὥσπερ δι᾽ ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν, οὕτω καὶ δι᾽ ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ χάρις γένηται. καὶ λοιπὸν ὡς καλὸς οἰκονόμος, τοὺς μὲν ἰουδαίους παραμυθεῖται, ὅτι οὐ παραβάται γίνονται τοῦ νόμου, ἐὰν εἰς χριστὸν πιστεύσωσι. τοῖς δὲ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν παρεγγυᾷ μὴ ἐπαίρεσθαι κατὰ τοῦ ἰσραήλ. ἀλλὰ γινώσκειν ὅτι ὡς κλάδοι ἐπ᾽ ἐκείνους, ὡς ἐπὶ τὴν ῥίζαν ἐνεκεντρίσθησαν. μετὰ δὲ ταῦτα παραινετικοὺς λόγους εἰς τὰ ἤθη διδάξας, πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

PER ERASMVM ROTERODAMVM.

IAm quo res sit dilucidior, argumentũ epistolæ paucis explicandũ. Atq; ut exordiar ab ipso nomine, quanq; me non fugit Hieronymũ in commentarijs, quos scripsit in epistolam ad Philemonem in hac esse sententia, ut existimet apostolũ prius uocatum Saulum, Pauli uero cognomē ceu trophæum usurpasse à Sergio Paulo proconsule, quem Christo lucrifecit, quemadmodũ legimus in Actis apostolorũ cap. xiij. Rursus alios esse, quibus placeat in Iudaismo dictum Saulum, mutata religione simul & nomen mutasse. Sed alterã minus probabilem facit, quod Lucas hoc ipso, qđ modo citauimus capite scribit: Saulus qui & Paulus repletus spiritu sancto, haud obscure declarans eum binominem fuisse, priusq; Sergius Paulus esset conuersus, alteram plane refellit, quod cum alijs aliquot locis, tum in eodem capite Saulus dicitur iam Christi prædicans Euangeliũ: Dixit illis spiritus sanctus: segregate mihi Saulum & Barnabam. Proinde mihi uero propior uidetur Origenis opinio, quemadmodũ in ueteris instrumenti libris aliquot comperimus diuersis nominibus notatos, uelut Idida dictum, qui aliâs uocatus est Salomon: & Oziam alicubi dictum, qui alibi sit Azarias. Item in euangelicis literis, Lucæ dictum Leui, qui se in suo euangelio Matthæum nominat, ita Paulo geminum fuisse uocabulum: quanq; ipse in suis epistolis se nunq; Saulum appellat, sed ubiq; Paulum, fortassis ob id, quod Pauli uocabulum Græcorum ac Rhomanorũ, ad quos scribebat, auribus esset familiarius. Saulus enim sic à Saul Hebræa uoce deflexum apparet, ut Græci à Ioseph Iosephum deflexerũt. Paulus autē Heb[illegible] nat mirabilem, si tamen ferendũ putamus, Rhomanæ seu Græcanicæ uocis etym[illegible]giam à peregrina lingua peti. Quod tamē Hieronymus cum alicubi in alijs reprehēdat, hic sibi permittit, opinor, ut in re non admodum seria. Certe Græcis sonat quietum, Latinis pusillum. Saul Hebræis sonat postulatũ, & si Ambrosio credimus, inquietudinē siue tentationem. Atq; hæc quidem de ratione nominis, ut in argumēto penè plus satis. Cæterum dictauit hanc epistolam, excipiente Tertio, quod is quoq; in calce epistolæ testatur, adijciens: Saluto uos ego Tertius, qui scripsi epistolam, in domino. Missam apparet è Corintho, ꝑ Phœben fœminã Cenchreensem. Est autē Cenchreæ portus Corinthiorũ, haud ꝓcul ab urbe dissitus. Quod si tēpus quoq; requirat, scriptam apparet, post utrãq; ad Corinthios epistolam: unde putant in hac absolutæ iam & confirmatæ pietatis argumenta potissimũ elucere, id tēporis, cũ peragrata iam Achaïa, in qua Corinthus est, & huic finitima Macedonia usq; ad Illyricum: ac non solũ prædicato ubiq; Christi euangelio, in his dũtaxat locis, in quibus aliorum apostolorum nemo prædicauerat, uerum etiam iuxta Petri monita, collecta à suis aliquanta pecunia, in subsidiũ pauperum, adornaret iter Hierosolymã, ut exhibito quod acceperat, illinc proficisceretur in Hispaniã, Rhoma iter facturus, atq; illic obiter salutaturus Christianos, de quorum fide ac religione audierat, cum ipsos nondum uidisset. Acciderat em̃ illis diuersum quiddã atq; Galatis. Siquidē hi primum recte à Paulo instituti, postea fraude pseudapostolorũ circũuenti sunt, & retracti in Iudaismũ. Contra Rhomani, primũ male instituti à pseudapostolis, simul atq; pro sua prudentia senserant fraudem, resipuerunt, & in eo quod rectũ esse cognouerũt, perseuerabãt. Nam in ecclesiæ nascentis primordijs erant qui existimarent, Euange-

lij gratiam, quoniam Abrahæ posteris, & Iudaicæ genti peculiariter promissa uidebatur, nō esse propagandã in ꝓphanas gentes, & simulacrorũ ac dæmonũ cultui deditas. In qua sententia & Petrũ apparet fuisse, qui uiso monendus erat, ut Corneliũ centurionem admitteret: quo nomine mox illi exhibitum est negotium Hierosolymis, expostulantibus his, qui ex Iudaismo conuersi fuerant ad Christum, quod cum incircũcisis habuisset cōmerciũ, atq; in his probabile est & apostolos aliquot fuisse. Sic enim legimus in Actis cap. xi. Audierunt aũt apostoli & fratres qui erant in Iudæa, quoniam & gentes receperunt uerbum dei. Cũ aũt ascendisset Petrus Hierosolymã, disceptabant aduersus illum qui erant ex circũcisione dicentes: Quare introisti ad uiros præputium habentes, & manducasti cum illis? Erant rursus, qui licet nō existimarent gentes prorsus arcendas ab euangelij consortio, nō admittendas tamē ducebant nisi circũciderentur ritu Iudaico: perinde quasi Christus egeret adminiculo legis Mosaicæ, simul ut euangelij gloriã in suam gentē transferrent. Et in Actis apostolorũ cap. xi. proditũ est, eos qui ob ꝑsecutionē, quæ accidit à morte Stephani, profugerãt in Phœnicē, in Cyprũ & in Antiochiã, nemini prædicasse Christũ nisi solis Iudæis. Rursus cap. xv. Quidã Iudæi ueniunt Antiochiã, palã aduersus Paulũ & Barnabã prædicantes, nō esse spem salutis, nisi iuxta Moysi præscriptũ circũciderēt. Tantusque tumultus per hos concitatus est, ut coacto concilio decretum sit, ut Paulus & Barnabas unà cum aduersarijs Hierosolymã irent, & lis apostolorum ac seniorũ arbitrio cōponeretur. Atq; illic rursum acriter obnitētibus non nullis, præsertim factionis pharisaicæ Christianis, cuius fuerat & Paulus, coacta est synodus apostolorũ & seniorũ, ac Petri Iacobiq; autoritate decretũ est, ne gentes onerarent lege Mosaica, tantũ temperarent, ab esu suffocati animantis, à sanguine, à carnibus simulacro immolatis, & à stupris. Quod tamē pro ratiōe tēporũ, inuincibili Iudæorũ superstitioni datũ esse uel illud argumento est, quod tria illa iã olim uidemus esse sublata, ac prorsus abolita. Ex eodē fonte nata est illa Pauli cũ Petro cōcertatio Antiochiæ, cũ gentiũ apostolus cernens suos ob Petri simulationē periclitari, palã illũ redarguit, quemadmodũ refert ipse in epistola ad Galatas cap. ij. Rursum Hierosolymis autore Iacobo, quo purgaret iam inter Iudæos sparsum rumorē, quod retrahere uideret à lege Mosaica, cũ cæteris caluitium induxit capiti, & iuxta ritum Iudaicum purgatus munus obtulit in tēplo, sicuti refert Lucas Actorum cap. xxi. Quo quidem ex loco uidetur Iacobus, tametsi gentes prius onere legis Mosaicæ propemodum liberasset, esse tamen in hac sententia, ut putaret à Iudæis exigendã esse legis obseruationē: uel in hoc ut placarentur ij, qui nondum sic profecerant in euangelica ueritate, ut possent omnino patrios ritus cōtemnere. Sic enim loquit Iacobus: Et scient omnes qa quæ de te audierunt falsa sunt, sed ambulas & ipse custodiens legē. Nec alia de causa opinor, totondit caput ex uoto Cenchreis capite decimo octauo. Consimili necessitate circumcidit Timotheum capite decimo sexto, cum esset matre quidem Iudæa natus, sed patre ethnico. Tantæ molis erat ex Iudæo facere Christianum. Est enim ei genti peculiaris quædam pertinacia, nec ulla fuit unquam suæ religionis tenacior, ut eleganter docet Iosephus in apologia Iudaicarum antiquitatum. Ad hæc ut Iudæorum natio tum omnibus orbis nationibus erat peculiariter inuisa, ita uicissim omnes execrabantur illi, ceu impuros, prophanos & impios, adeo ut

nec congreſſu dignarentur,& templū ſuū pollui crederent,ſi quis forte incircūciſus eſ
ſet ingreſſus. Tantū erat præciſæ pelliculæ ſuperciliū. Cum igitur ſpes nō eſſet fore,ut
Græci Rhomaniq; legem inuiſam reciperent,& incredibili pertinacia redamarēt Iu/
dæi,Paulus intelligens periculū eſſe,ne tam exitiabili diſſidio magna ex parte periret
euangelij fructus,& Chriſti gloria Moſaici nominis obſcurareť admixtu,hoc in pri
mis agit ubiq;,ut legis ceremonias abroget atq; antiquet,omnemq; ſalutis adipiſcē
dæ fiduciam,in unum Chriſtum transferat. Sicut autem Galatas acriter, ſed tamen
amāter obiurgat,quod eſſent in Iudaiſmū adducti:ita Rhomanos præmunit & in/
ſtruit,ne ab pſeudapoſtolis,quos ſciebat nuſq; ceſſare,illaqueentur incauti,ſed in re/
cta doctrina quam amplecti cœpiſſent,perſiſterent. Erat enim Rhomæ ingens Iu/
dæorum numerus,ſiue illuc à Pompeio tranſlatus, ſiue quod iā Rhomanorū eſſet
prouincia Iudæa,quorum ſuperſtitio crebro & apud Iuuenalem atq; Horatium &
apud Senecam notatur. Cum quibus & Paulo multū negotij fuiſſe,poſteaq; Rho/
mā perueniſſet,teſtatur extremū caput actorum apoſtolicorū. Ac miro cōſilio ſingu
laris artifex in hac epiſtola ſermonem temperat,inter Iudæos & gentes,dum ſtudet
omneis omnibus modis ad Chriſtum pellicere,neq; uult,ſi fieri poſſit,quēq; omni/
nō mortaliū perire ſuo duci cui militabat. Itaq; nunc hos obiurgat,nunc illos:nūc rur
ſus erigit,ac ſubleuat. Gentium ſupercilium deprimit,oſtendens nihil illis profuiſſe
neq; naturæ legem,neq; philoſophiam,cuius profeſſione tumebant, quo minus in
omne ſcelerum dedecus prolaberentur. Rurſum Iudæorū arrogantiā cohercet, qui le
gis fiducia perdidiſſent,id quod erat totius legis caput,fidem in Chriſtum Ieſum,do
cens legis ceremonias antiquatas eſſe iam coruſcante Chriſti euangelio, quem legis
umbræ deliniarant,abrogata iam ocia ſabbatorum,circūciſionis iniuriam, Calenda/
rum recurſus,ter quotannis redeuntes ferias,delectum ciborum,in ſingulos dies ite/
rum ſordidanda lauacra,pecudum innoxiarū laniénam,templi religionē aſſiduis in/
quinati cædibus. Has rerum umbras emicante luce ueritatis euaneſcere, Veros eſſe
filios Abrahæ,qui fidem Abrahæ referrent,uere Iudæos eſſe,qui Chriſtum profite/
rentur,uere circūciſos,qui mentē haberent à fœdis cupiditatibus repurgatam, Verā
iuſticiam ac pfectam ſalutem citra legis auxilia,per euangelium ac ſolā fidē in Chri/
ſto conferri ex æquo omnibus,licet ea ſalus peculiariter olim eſſet promiſſa Iudæ/
is:ſed ita his pmiſſa,ut pphetæ nō tacuerint,fore ut illis rejicientibus ad gentes præ/
dicatio Chriſti propagareť. Per legem Moſaicā ueram iuſticiam nulli cōtingere, ſed
per fidem:idq; docet tum exemplo Abrahæ,tum uarijs ipſius legis teſtimonijs. Et
ad eum modū detracto utriſq; ſupercilio,adempta utriſq; fiducia ſui,omneis æquat
in negocio fidei euangelicæ,ita gratulans ſaluti gentium,ut ſuæ gentis cæcitatem pa
terno deploret affectu,licet illam ubiq; pertinaciſſime infenſam experiretur, atq; id
per ſe durum,ita mitigat,ut dicat nec omneis excæcatos & fore ut aliquando reſipi/
ſcat Iudæorum natio, fide gentium prouocata, Atque hic obiter uaria multiplexq;
doctrina de præfinitis,ſiue prædeſtinatis,de præſcitis,de uocatis,de gratia & merito,
de libero arbitrio,de diuino conſilio nobis inſcrutabili,de lege naturæ,de lege Moyſi,
de lege peccati. Varij item allegoriarū fontes,dum duos facit Adam,alterū,quo na/
ſcimur iuxta carnē mortales:alterū,quo renaſcimur immortales futuri. Duos homi/
nes,internū & externū:internū ſpiritui & rationi parentē,externum cupiditatibus &
affectibus obnoxiū,quorū priorē aliquādo ſpm̄ appellat,poſteriorē interim corp⁹ ſiue
membra

membra,interim carnem,aliquoties legem peccati uocat. Duplicem mortem, corpo/
ris & animi:& tertiam qua morimur peccato & peccandi affectibus. Triplicē item ui
tam,qua uiuimus corpore,qua animo,& qua uiuimus iuſticiæ & peccato. Duplicem
ſeruitutē aut libertatē,qua uiciſſim uel innocentiæ ſeruimus,emācipati à peccatis,uel
peccatis ſeruimus,liberi à iuſticia. Duplicē Iudaiſmū,duplicē circūciſionem,geminos
poſteros Abrahæ,duas parteis legis Moſaicæ:carnalem,ueluti corpus:ſpirituale, ue/
lut animā legis. Duplicem baptiſmū,quo primū abluimur à peccatis priſtinis ſacro la
uacro,& quo Chriſto cōmorimur,abdicatis mūdi affectibus. Duplicē ſepulturā,cor
poralem,qua triduo ſepult⁹ eſt Chriſtus:& ſpirituale,qua nos ſemoti à mūdi uitijs,
requieſcimus in illo. Duplicem reſurrectionē,alteram quæ præceſſit in Chriſto,in no
bis ſecutura:alteram qua nos à peccatis priſtinis rediuiui,progredimur à uirtute ad
uirtutem,hac parte quoad licet futurā immortalitatē meditantes. Duplicem iuſticiā,
dei & hominū. Duplex iudicium,dei & hominū. Duplicem gloriam ſiue laudē,apud
deum & apud homines. His diſſertis,tranſit ad locum moralē:in primis adhortans
ad mutuam cōcordiā,exemplo membrorū corporis. Et quoniā pax cōſtare non po/
teſt,ubi faſtus eſt aut liuor,obſecrat,ut obſequijs mutuis,mutuū amorem alant fo/
ueantq;:Rhomanos,ut Iudæorū infirmitatem ex diutina legis aſſuetudine relictā fe
rant:Contra, Iudæos,ne gentibus in euangelij conſortiū aſcitis inuideāt, ſed illorum
fidem ac libertatem potius æmulentur:& cum idem ſit omniū deus, idem Chriſtus,
eadem gratia,idem præmiū,omnes in unū corpus coaleſcant ,neq; quiſq; ſibi arro/
get quicq;:ſed ſi qua dote præcellat aliquis,eam ad fratris opem accōmodet. Atque
hunc locum uarie tractat,docens,quales ſe præſtare debeant ergā Iudæos incredu/
los,quales erga Chriſtianos ſupſtitioſiores,ſiue,ut ipſe uocat,infirmos: quales erga
ſupiores,quales erga inferiores,quales erga pares,quales erga principes ac magiſtra
tus Ethnicos,ſed ſuo utcūq; fungentes officio,quales in pſperis,quales in aduerſis.
Deinde rurſum laude Rhomanorum,mitigat admonitionis acerbitatem. & ſuam
apud illos autoritatem cōmendat,cōmemorans quanto plus cæteris promouerit in
Euangelio Chriſti. declarat quanta teneatur illos uidendi cupiditate:& ſpem facit ſui
aduentus,cur eum differre cogatur,aperit,laudans ſpōtaneam Macedonum & Co/
rinthiorum in pauperes ſanctos liberalitatē,tacite ac uerecūde Rhomanos ad æmu
landum prouocans. Caput extremum penè totum occupat ſalutationibus,non frigi
de congeſtis multorum nominibus,ſed mire ſuo cuiq; addito elogio. Poſtremò quo
niam penitus nouerat & pſeudapoſtolorum improbam uerſutiam,& Rhomanorū
ſimplicitatem,ac facilitatem,admonet etiam atq; etiam caueant,ne illorum blandilo
quentia fallantur. Quanq; autem horum pleraq; peculiarius ad eam pertinent æta/
tem,in qua rudis adhuc paulatim ſuppullulabat eccleſia,Iudæis & gētibus admixta,
ac principibus Ethnicis obnoxia,tamen nihil eſt,unde nō ad hæc quoq; tempora ſa/
lutaris aliquid doctrinæ poſſit accōmodari,ueluti de fugienda ſuperſtitione,quæ diſ
ſidiorū eſt ſeminariū:& ſic habet ſpeciē pietatis,ut nihil ſit ueræ pietati aduerſius: de
ſtulta fiducia philoſophiæ mūdanæ,de merito fidei,de uitādo faſtu,de tolerāda ali/
cubi min⁹ eruditorū aut ſupſtitioſorū imbecillitate,de mutuis obſequijs alēda cōcor
dia,de ferēdis aliquſq; malis principibus & impijs epiſcopis,ne turbetur ordo ſtat⁹
publici

publici, de malefactis beneficentia ſuperandis, de non iudicando quod ad te nõ pertineat, de cõmode interpretando quicquid recto animo fieri poteſt, de cauenda inſidioſa blandiloquentia, aliiſq; id genus rebus, in quibus hodieq; cõmunis hominũ uita uerſať. Sed utilitatẽ huius epiſtolæ æquat, ac penè ſuperat difficultas, idq; mihi tribus potiſſimũ de cauſis accidere uideť, ſiue q nõ alibi ſermonis ordo cõfuſior, nuſq; oratio hyperbatis magis hiulca, nuſq; anantapodotis crebrius inabſoluta, quod ſub inde queritur interpres Origenes, in huiuſmodi difficultatibus paſſim luctans ac laborans. Quod utrũ interpreti aut ſcribæ. Tertio ſit tribuendũ, an ipſi Paulo, aliorum eſto iudiciũ. Ipſe ſanè agnoſcit ſermonis imperitiã, licet rerũ inſcitiã deprecetur. Rurſus adeo nõ affectauit orationem arte humana cõpoſitã, ut eam ſibi fugiendã etiam duxerit, ne quid hinc decederet gloriæ crucis: atq; ob id Origenes exiſtimat ſupuacaneum eſſe, ſermonis cõpoſitionẽ in eo requirere. Hieronymus aliâs illi uindicat orationis artificium, aliâs adimit, ingenue cõfitens è corrupto Cilicũ ſermone nõnihil traxiſſe uitij. Auguſtin⁹ etiã rhetorũ ornamẽta floſculoſq; ex huius depromit epiſtolis. Quin & in actis dux uerbi eſt, & in epiſtola ad Corinthios priore, ſupra cæteros oẽs linguis loquiť. Quãuis enim, ut teſtatur Hieronymus, id temporis totus oriens Græce loqueretur: tamẽ ut cõſentaneũ eſt, apud Celtas nõ eandẽ fuiſſe Rhomani ſermonis caſtimoniã, quæ fuit Rhomæ: ita uerisimile eſt, non parũ interfuiſſe inter Cilicem Græce loquentẽ, & Atticũ. Ad hæc orationis incõmoda acceſſit hebraiſmus, cui⁹ idiomata paſſim refert, ita græce loquens, ut nihilo ſecius interim Hebræũ agnoſcas. Alterã difficultatis cauſam arbitror, quod ob rerum inexplicabiliũ obſcuritatẽ, nõ alia ſit crebrioribus impedita ſalebris, aut altioribus interrupta uoraginibus, adeo ut ipſe re licto qđ inſtituerat exclamare cogať, O altitudo diuitiarũ. Quid q quædã myſteria prudens ſic attingit, ut ceu per transennã dũtaxat oſtendat, pro temporũ illorum ratione, proq; captu eorũ quibus ſcribit, orationẽ attemperans. Nouerat & uiderat ille quædã, quæ nephas eſſet homini loqui, & nouit quatenus eſſet opus lacte, quaten⁹ cibo ſolido. Sciebat ætatũ in Chriſto gradus, & quid cui foret adhibendũ. Hoc cõſilio Petrus apoſtolus apud rudem cõcionem uerba facturus de Chriſto, uirũ eũ nominat, deum tacet. Tertiã, opinor, crebrã ac ſubitã pſonarũ mutationem, dũ nunc Iudæos, nunc gentes, nunc utrinq;, modo credentes, modo incredulos reſpicit, aliâs infirmi, aliâs firmi, interim pij, interim impij, pſonam ſuſtinet. Quibus fit, ut lector uelut in labyrinthis ac Mæandris quibuſdam inextricabilibus oberrans, nec unde ſit ingreſſus ſatis uideat, nec quã ſit exitus. Vt mihi nõ minus uere q̃ eleganter Origenes Paulum adſimilem faciat ei, qui hoſpitem in opulentiſſimi cuiuſpiam principis palatium inducat, diuerſis uiarum ambagibus & conclauium ſeceſſibus perplexum. Quædam autem procul oſtendat, ex ditiſſimo opum theſauro, quædã propius admoueat, quædam uideri nolit. Sæpe interim per aliud ingreſſus hoſtiũ aliunde exeat, ut hoſpes ipſe miretur unde uenerit, ubi ſit, aut quã ſit exeundũ. Agnouit hoc & Petrus apoſtolus in epiſtola ſecunda, teſtans eſſe in Paulinis epiſtolis, quædam intellectu difficilia, quæ parum eruditi, parumq; firmi deprauarẽt ad ſuam perniciẽ. Nos difficultates has pro uirili conati ſumus amoliri, niſi quodquædam Paulinæ linguæ adeo peculiaria ſunt, ut aliquoties mutari non queant, uelut hæc, fides, gratia, corpus, caro, membra, ſpiritus, mens, ſenſus, ædificare, aliaq; huius generis, quæ ut prorſus mutari non debuerunt, ita quo ad licuit emollire ſtuduimus.

EPISTOLAE PAVLI

APOSTOLI, AD GRAECAM VERITATEM ET VETERVM LATINORVM CODICVM FIDEM RECOGNITAE PER ERASMVM ROTERODAMVM, SACRAE THEOLOGIAE PROFESSOREM.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Η ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Παῦλος δοῦλος ἰησοῦ χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ, ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις, περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος δαβίδ, κατὰ σάρκα, τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ, ἐν δυνάμει, κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης, ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, δι᾽ οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν, εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐστὲ καὶ ὑμεῖς, κλητοὶ ἰησοῦ χριστοῦ. πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ῥώμῃ, ἀγαπητοῖς θεοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, διὰ ἰησοῦ

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD RHOMANOS.

PAVLVS ſeruus Ieſu Chriſti, uocatus ad munũ⁹ apoſtolicum, ſegregatus in euangeliũ dei, quod ante promiſerat per prophetas ſuos, in ſcripturis ſanctis de filio ſuo, qui genitus fuit ex ſemine Dauid, ſecundum carnem, qui declaratus fuit filius dei cum potentia, ſecundum ſpiritum ſanctificationis, ex eo quod reſurrexit è mortuis Ieſus Chriſtus dominus noſter, per quem accepimus gratiam ac muneris apoſtolici functionem, ut obediatur fidei inter omnes gentes, ſuper ipſius nomine, quorum de numero eſtis & uos, uocati Ieſu Chriſti. Omnibus qui Rhomæ eſtis dilectis dei, uocatis ſanctis, gratia uobis & pax à deo patre noſtro, & domino Ieſu Chriſto.

Primũ quidẽ gratias ago deo meo p Ieſum

IO. FROB. TYPIS EXCVDEBAT.
ΜΩΜΗΣΕΤΑΙ ΤΙΣ ΘΑΣΣΟΝ Η ΜΙΜΗΣΕΤΑΙ.

ἰησοῦ χριστοῦ, ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πί-
στις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ.
μάρτυς γάρ μού ἐστιν ὁ θεός, ᾧ λατρεύω ἐν
τῷ πνεύματί μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ
αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦ-
μαι πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, δεό-
μενος, εἴπως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν
τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.
ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ
χάρισμα ὑμῖν πνευματικόν, εἰς τὸ στηρι-
χθῆναι ὑμᾶς, τοῦτο δέ ἐστι, συμπαρακλη-
θῆναι ἐν ὑμῖν, διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως,
ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ.

Γ οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί,
ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑ-
μᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα καρ-
πόν τινα σχῶ καὶ ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν
τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν ἕλλησί τε καὶ βαρβά-
ροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις, ὀφειλέτης
εἰμί. οὕτως τὸ κατ' ἐμέ, πρόθυμον, καὶ
ὑμῖν τοῖς ἐν ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι. οὐ
γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χρι-
στοῦ. δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν
παντὶ τῷ πιστεύοντι, ἰουδαίῳ τε πρῶτον
καὶ ἕλληνι. δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀ-
ποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν. κα-
θὼς γέγραπται. ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως
ζήσεται.

Δ Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ' οὐ-
ρανοῦ, ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν, καὶ ἀδικίαν ἀν-
θρώπων, τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατε-
χόντων. διότι τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ, φανερόν
ἐστιν ἐν αὐτοῖς. ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς ἐφανέρωσε.
τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ, ἀπὸ κτίσεως κόσμου,
τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐ-
διος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι
αὐτοὺς ἀναπολογήτους, διότι γνόντες τὸν
θεόν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ εὐχαρίστησαν,
ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς
αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρ-
δία. φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμωράνθησαν,
καὶ ἤλλαξαν

Iesum Christum, super omnibus uobis,
q̃ fides uestra annunciatur in toto mun-
do. Testis eñ mihi est deus, quē colo spi-
ritu meo, in euangelio filij ipsius, q̃ indes-
sinenter mentionem uestri faciā, semper
in precibus meis orans, si quo modo tan-
dem aliquando prosperū iter contingat,
uolente deo, ut ueniam ad uos. Deside-
ro eñ uidere uos, ut aliq̃d impertiar uo-
bis donum spirituale, quo cōfirmemini:
hoc est, ut cōmunem capiā consolationē
in uobis, per mutuā fidem, uestrā simul
& meā. Nolo aūt uos ignorare fra-
tres, q̃ sæpe proposuerā uenire ad uos,
licet præpeditus fuerim ad hunc usque
diem, quo fructū aliquem haberem in-
ter uos quoq̃, quemadmodum & inter
reliquas gētes. Græcis simul & barbaris
eruditis pariter ac rudibus, debitor sum.
ita quentū in me est, paratus sum uobis
quoq̃ qui Rhomæ estis, euangelizare.
Non enim me pudet euangelij Christi.
Potentia siquidē est dei, ad salutē omni
credenti, Iudæo primū simul & Græco.
Iusticia enim dei per illud patefit ex fide
in fidem. Sicuti scriptū est: Iustus aūt ex
fide uicturus est. Palam fit enim ira
dei de cœlo, aduersus omnē impietatem,
& iniusticiam hominū, qui ueritatem in
iniusticia detinēt: propterea q̃ id quod
de deo cognosci potest, manifestū est in
illis. Deus enim illis patefecit. Siquidem
quæ sunt inuisibilia illius, ex creatiōe mū
di, dū per opa intelliguntur, peruidētur,
ipsaq̃ æterna eius potentia ac diuinitas,
in hoc, ut sint inexcusabiles, propterea q̃
cum deum cognouerint, nō ut deum glo
rificauerunt, neq̃ grati fuerunt, sed fru-
strati sunt per cogitationes suas, & obte-
nebratum est insciens cor eorum. Cum
se crederēt esse sapientes, stulti facti sunt,
mutauerūtq̃

καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ,
ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου,
καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν.
διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπι-
θυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν, εἰς ἀκαθαρσί-
αν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν
ἑαυτοῖς. οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν
αὐτοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐ-
λάτρευσαν τῇ κτίσει, παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς
ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

Ε Διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς
πάθη ἀτιμίας. αἵ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν με-
τήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν, εἰς τὴν παρὰ
φύσιν. ὁμοίως τε καὶ οἱ ἄρσενες, ἀφέντες τὴν
φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας, ἐξεκαύθησαν ἐν
τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρ-
σεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι, καὶ
τὴν ἀντιμισθίαν, ἣν ἔδει τῆς πλάνης αὐτῶν,
ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες. καὶ καθὼς οὐκ
ἐδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, πα-
ρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν,
ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα, πεπληρωμένους
πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ,
κακίᾳ, μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἔριδος, δό-
λου, κακοηθείας, ψιθυριστάς, καταλάλους, θεο-
στυγεῖς, ὑβριστάς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐ-
φευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀσυνέ-
τους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνε-
λεήμονας. οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐ-
πιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες,
ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν,
ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι.

Ϛ Διὸ ἀναπολόγητος εἶ ὦ ἄνθρωπε, πᾶς ὁ
κρίνων. ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν
κατακρίνεις. τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων.
οἴδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρῖμα τοῦ θεοῦ ἐστὶ κατὰ ἀλή-
θειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας. λογί-
ζῃ δὲ τοῦτο ὦ ἄνθρωπε, ὁ κρίνων τοὺς τὰ
τοιαῦτα πράσσοντας, καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι
σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρῖμα τοῦ θεοῦ; ἢ τοῦ πλούτου
τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀνοχῆς, καὶ
τῆς μακροθυμίας

mutauerūtq̃ gloriā immortalis dei, per
imaginē, nō solum ad mortalis hominis
similitudinē effictam, uerūetiā uolatiliū
& quadrupedū & reptiliū. Quapropter
tradidit illos deus p̃ cupiditates cordium
suorū, in immunditiā, ut ignominia affi
ciant corpora sua, inter se mutuo. qui cō-
mutarūt ueritatē eius mēdacio, & uene-
rati sunt coluerūtq̃ ea quæ cōdita sunt,
supra eū qui condidit, qui est laudādus
in secula amen. Quāobrē tradidit eos
deus in cupiditates ignominiosas. Nam
& fœminæ illorū mutauerūt naturalem
usum, in eum q̃ est præter naturā. Simi-
literq̃ & masculi, relicto naturali usu fœ
minæ, exarserūt p̃ appetētiā sui, alius in
aliū, masculi in masculos fœditatē perpe
trantes, & præmiū, qd' oportuit, erroris
sui in sese recipiētes. Et queādmodū non
p̃bauerūt, ut deū agnoscerēt: ita tradidit
eos de⁹ in reprobā mentē, ut facerēt quæ
nō cōueniebat, repleti oīmi iniusticia, scor
tatione, uersutia, auaricia, malicia, pleni
inuidia, cæde, cōtētione, dolo, malis præ-
diti moribus, susurrones, obtrectatores,
dei osores, cōtumeliosi, elati, gloriosi, ex-
cogitatores malorū, parētib⁹ imorigeri,
exptes intelligētiæ, pactorū haudquaq̃
tenaces, alieni à charitatis affectu, nesciī
fœderis, immisericordes. Qui cū dei iusti
ciam nouerint, nēpe, q̃ ij q̃ talia faciūt, di
gni sint morte: nō solū ea faciūt, uerūeti-
am assentiūt ijs, q̃ faciūt. Quapropter II
inexcusabilis es ó hō, q̃sq̃s es q̃ iudicas.
Nā hoc ipso q̃ iudicas alterū, teipm̄ con
dēnas. Eadē eñ facis tu, q̃ iudicas. Scim⁹
aūt, q̃ iudiciū dei est secūdū ueritatē, ad
uersus eos q̃ talia agūt. Cogitas aūt hoc
ó hō, q̃ iudicas eos q̃ talia faciunt, & fa-
cis eadem, qd' tu suffugies iudicium dei?
Aut diuitias bonitatis illi⁹, ac tolerantiæ,

τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν, ὅτι
τὸ χρηστὸν τοῦ θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει; κα-
τὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου, καὶ ἀμετανόη-
τον καρδίαν, θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν
ἡμέρᾳ ὀργῆς, καὶ ἀποκαλύψεως δικαιοκρι-
σίας τοῦ θεοῦ, ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ
ἔργα αὐτοῦ, τοῖς μὲν καθ᾽ ὑπομονὴν ἔργου ἀγα-
θοῦ δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦ-
σι, ζωὴν αἰώνιον. τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας, καὶ
ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ
ἀδικίᾳ, θυμὸς, καὶ ὀργὴ, θλίψις, καὶ στενο-
χωρία, ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κα-
τεργαζομένου τὸ κακὸν, ἰουδαίου τε πρῶτον
καὶ ἕλληνος. Δόξα δὲ, καὶ τιμὴ, καὶ εἰρήνη
παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν, ἰουδαίῳ
τε πρῶτον, καὶ ἕλληνι. οὐ γάρ ἐστι προσωπο-
ληψία παρὰ τῷ θεῷ. ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρ-
τον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται. καὶ ὅσοι ἐν νό-
μῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται. οὐ γὰρ
οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ,
ἀλλ᾽ οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται. ὅτ-
αν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ
νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς
εἰσι νόμος, οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ
νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμ-
μαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ μετα-
ξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων,
ἢ καὶ ἀπολογουμένων, ἐν ἡμέρᾳ ὅτε κρινεῖ ὁ
θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ εὐαγ-
γέλιόν μου διὰ ἰησοῦ χριστοῦ. ἴδε σὺ ἰουδαῖος
ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ, καὶ
καυχᾶσαι ἐν θεῷ, καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα,
καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα, κατηχού-
μενος ἐκ τοῦ νόμου, πέποιθάς τε σεαυτὸν
ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει,
παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων,
ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως, καὶ
τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ. ὁ οὖν διδά-
σκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις. ὁ κη-
ρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις. ὁ λέγων μὴ
μοιχεύειν, μοιχεύεις. ὁ βδελυσσόμενος
τὰ εἴδωλα

lenitatisq́ cõtemnis,ignorãs, q bonitas
dei ad pœnitẽtiam te inuitat? Sed iuxta
duritiã tuã,& cor pœnitere nescium,colli
gis tibijpsi irã in die iræ, q̃ patefiet iustũ
iudicium dei,qui redditurus est unicuiq;
iuxta facta sua:his quidem qui pseuerã-
tes in benefaciendo,gloriã & honorẽ &
immortalitatẽ quærũt,uitã æternã:ijs ue
ro qui sunt cõtentiosi,& qui ueritati qdẽ
nõ obtemperãt,sed obtemperant iniusti
tiæ,uetura est indignatio,& ira,afflictio,
& anxietas,aduersus omnẽ animã homi
nis ppetrantis malũ,Iudæi primũ simul
& Græci. Gloria uero & honor & pax
omni opanti bonũ,Iudæo primũ simul
& Græco.Nõ em̃ est psonarũ respectus
apud deũ.Quicũq; em̃ sine lege peccaue
rũt,sine lege & peribũt:& quicũq; in lege
peccauerũt,p legem iudicabunt.Nõ em̃
qui audiunt legem,iusti sunt apud deũ:
sed qui legem factis exprimunt,iusti ha
bebunt.Nã cũ gentes quæ legem nõ ha
bent,natura quæ legis sunt,fecerint,eæ le
gem nõ habentes, sibijpsis sunt lex, qui
ostendunt opus legis scriptũ in cordibus
suis,simul attestante illorũ cõscientia, &
cogitationibus inter se accusantibus, aut
etiã excusantibus, in eo die,cum iudica-
bit dominus occulta hominũ,iuxta euã
gelium meum per Iesum Christum.Ec
ce tu Iudæus cognominaris,& acquiescis
in lege,& gloriaris in deo,& nosti uolun
tatem,ac probas eximia,institutus ex le
ge,confidisq́ teipsum ducem esse cæco
rum,lumen in tenebris uersantium,eru
ditorem insipientiũ,doctorem imperi
torũ,habentem formã cognitiõis ac ueri
tatis per legem. Qui igitur doces alium,
teipsum non doces.qui prædicas non fu
randum,furaris.qui dicis non adulteran
dum,adulterium cõmittis. qui execraris
simulacra

τὰ εἴδωλα, ἱεροσυλεῖς. ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶ-
σαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θε-
ὸν ἀτιμάζεις. τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι᾽ ὑμᾶς
βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καθὼς γέγρα-
πται. περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νό-
μον πράσσῃς, ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ᾖς,
ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονεν. ἐὰν
οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου
φυλάσσῃ, οὐχὶ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περι-
τομὴν λογισθήσεται; καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύ-
σεως ἀκροβυστία, τὸν νόμον τελοῦσα, σὲ,
τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς πα-
ραβάτην νόμου; οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ
ἰουδαῖος ἐστίν, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ ἐν σαρ-
κὶ περιτομὴ, ἀλλ᾽ ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ ἰουδαῖ-
ος, καὶ περιτομὴ καρδίας, ἐν πνεύματι, οὐ
γράμματι. οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων,
ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ θεοῦ.

Z Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ ἰουδαίου; ἢ τίς ἡ
ὠφέλεια τῆς περιτομῆς; πολὺ κατὰ πάν-
τα τρόπον. πρῶτον μὲν γὰρ, ὅτι ἐπι-
στεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ. τί γὰρ, εἰ
ἠπίστησάν τινες; μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν
πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσει; μὴ γένοιτο. γι-
νέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθὴς, πᾶς δὲ ἄνθρω-
πος ψεύστης, καθὼς γέγραπται. ὅπως
ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νική-
σῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε,

H εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν, θεοῦ δικαιοσύνην
συνίστησι, τί ἐροῦμεν; μὴ ἄδικος ὁ θεὸς, ὁ
ἐπιφέρων τὴν ὀργήν; κατὰ ἄνθρωπον λέγω.
μὴ γένοιτο. ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον;
εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι
ἐπερίσσευσεν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀ-
γὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι; καὶ μὴ καθὼς
βλασφημούμεθα, καὶ καθώς φασί τινες ἡ-
μᾶς λέγειν, ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακὰ, ἵνα ἔλ-
θῃ τὰ ἀγαθά. ὧν τὸ κρίμα ἔνδικόν ἐστι.

Θ Τί οὖν; προεχόμεθα; οὐ πάντως. προῃ-
τιασάμεθα γὰρ ἰουδαίους τε καὶ ἕλληνας πάν-
τας ὑφ᾽ ἁμαρτίαν εἶναι, καθὼς γέγραπται.
ὅτι

simulacra,sacrilegiũ admittis:qui de lege
gloriaris,p legis trãsgressionẽ deũ deho
nestas. Nã nomẽ dei ppter uos male au
dit inter gentes:queadmodũ scriptũ est.
Nã circũcisio quidẽ prodest,si legẽ serua
ris. Quod si transgressor legis fueris,circũci
sio tua in præputiũ uersa est.Ergo si præ
pucium iustificationes legis seruauerit,
nõne præpuciũ illius pro circũcisione im
putabit? & iudicabit quod est ex natura
præpuciũ,si legẽ seruauerit,te qui p literã
& circũcisionẽ trãsgressor es legis? Nõ is
qui in manifesto Iudæus sit, Iudæus est;
nec ea quæ in manifesto sit carnis circum
cisio,circumcisio est:sed qui in occulto Iu
dæus fuerit, is Iudæus est: & circumcisio
cordis circũcisio est, quæ spiritu constat,
nõ litera: cuius laus nõ ex hominib9 est,
sed ex deo. Quid igit habet in q præ III
cellat Iudæus? aut quæ utilitas circũcisio
nis? Multũ p omnẽ modũ. Nam primũ
quidẽ illud,qd illis cõmissa sunt oracula
dei. Quid em,si quidã fuerunt increduli?
Num incredulitas illorũ,fidẽ dei faciet ir
ritam? Absit. Imò sit deus uerax, omnis
aũt homo mẽdax. Queadmodũ scriptũ
est: Vt iustificeris in sermonibus tuis,&
uincas cũ iudicaris. Quod si iniusticia no
stra,dei iusticiã cõmendat,quid dicem9?
Num iniustus deus,qui inducat irã? Hu
mano more loquor. Absit. Nã quó iudi
cabit deus mundũ? Etem̃ si ueritas dei,
per meum mendaciũ excelluit, in gloriã
ipsius, quid posthac & ego ueluti pctõr
iudicor? Ac nõ poti9 (queadmodũ de no
bis male loquunt, & sicut qdã aiunt nos
dicere) faciamus mala, ut ueniant bona.
Quorum dãnatio iusta ẽ. Quid igit? pcelli
mus eos? Nullo mõ. Nã ante causis red
ditis ostendimus & Iudæos & Græcos
oẽs pctõ esse obnoxios, sicut scriptũ est:

E 2 Non

ὅτι οὐκ ἔστι δίκαιος, οὐδὲ εἷς, οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν. πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός. τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν, ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν. ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει, ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα. σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν. οὐκ ἔστι φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. Οἴδαμεν δὲ, ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ, ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ. διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ. διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας. νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν. δικαιοσύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς πάντας, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας. οὐ γάρ ἐστι διαστολή. πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον, διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων, ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον, καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ.

Ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη. διὰ ποίου νόμου; τῶν ἔργων; οὐχί, ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως. λογιζόμεθα οὖν πίστει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον χωρὶς ἔργων νόμου. ἢ Ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον; οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν; ναὶ καὶ ἐθνῶν. ἐπείπερ εἷς ὁ θεός, ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως. νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν. τί οὖν ἐροῦμεν ἀβραὰμ

τὸν

Nō est iustus, ne un⁹ qdē, nō est q intelligat, nō est q exqrat deū, oēs deflexerūt: simul inutiles facti sunt, nō est q exerceat bonitatē, nō est usq ad unū. Sepulchrū apertū guttur eorū, linguis suis ad dolū usi sunt, uenenū aspidū sub labiis eorū. Quorū os execratione & amarulētia plenū est, ueloces pedes illoꝝ ad effundēdū sanguinē. Cōtritio & calamitas in uiis eorum, & uiā pacis nō cognouerūt. Nō est timor dei corā oculis eorū. Scim⁹ autē, ꝙ quęcūq lex dicit, his qui in lege sunt, dicat: ut oē os obturetᷣ, & obnoxi⁹ fiat totus mūdus deo, ꝓpterea ꝙ ex operibus legis nō iustificabitᷣ oīs caro in cōspectu ei⁹. Per legē eñ agnitio peccati. Nunc uero absq lege iusticia dei manifestata est, dū cōprobatᷣ testimonio legis ac ꝓphetarū. Iusticia uero dei per fidē Iesu Christi in oēs, & sup oēs eos qui credunt. Non eñ est distinctio. Oēs eñ peccauerūt, ac destituuntᷣ gloria dei. Iustificantᷣ autē gratis per illius gratiā, per redemptionē quæ est in Christo Iesu, quem ꝓposuit deus recōciliatorē, per fidē interueniente ipsius sanguine, ad ostensionem iusticiæ suæ, propter remissionē præteritorū peccatorū, quæ deus tolerauit, ad ostendendam iusticiam suam, in præsenti tēpore: in hoc, ut ipse sit iustus: & iustificans eum qui est ex fide Iesu. Vbi igitur gloriatio? Exclusa est. Per quam legem? Operum? Non, imò per legem fidei. Arbitramur igitur fide iustificari hominē absq operibus legis. An Iudæorū deus tantum? An non & gentium? Certe & gentium. Quandoquidem unus deus, qui iustificabit circumcisionē ex fide, & præputiū per fidem. Legem igitur irritam facimus
per fidem? Absit. Imò legem stabilim⁹. IIII
Quid igitur dicem⁹ inuenisse Abrahā

patrem

τὸν πατέρα ἡμῶν εὑρηκέναι κατὰ σάρκα; εἰ γὰρ ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ᾽ οὐ πρὸς τὸν θεόν. τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει; ἐπίστευσε δὲ ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. τῷ δὲ ἐργαζομένῳ, ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ὀφείλημα. τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν ἀσεβῆ, λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην. καθάπερ καὶ δαβὶδ λέγει τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ᾧ ὁ θεὸς λογίζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων. μακάριοι, ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι. μακάριος ἀνήρ, ᾧ οὐ μὴ λογίσηται κύριος ἁμαρτίαν. ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος, ἐπὶ τὴν περιτομήν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; λέγομεν γάρ, ὅτι ἐλογίσθη τῷ ἀβραὰμ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην. πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ; οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλ᾽ ἐν ἀκροβυστίᾳ. καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομῆς, σφραγίδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως, τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων δι᾽ ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην, καὶ πατέρα περιτομῆς, τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι τῆς πίστεως, τῆς ἐν ἀκροβυστίᾳ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραάμ. οὐ γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ ἀβραάμ, ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι τοῦ κόσμου, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως. εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου κληρονόμοι, κεκένωται ἡ πίστις, καὶ κατήργηται ἡ ἐπαγγελία. ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται. οὗ γὰρ οὐκ ἔστι νόμος, οὐδὲ παράβασις. διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ σπέρματι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐκ πίστεως ἀβραάμ, ὅς ἐστι πατὴρ πάντων ἡμῶν. καθὼς γέγραπται, ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε, κατέναντι, οὗ

ἐπίστευσε

patrē nostrū secundū carnē? Nā si Abrahā ex opibus iustificatus fuit, habet qđ glorietᷣ, at nō apud deū. Quid enim scriptura dicit? Credidit aūt Abrahā deo, & imputatū est ei ad iusticiam. Ei uero qui operatᷣ, merces nō imputatᷣ secundū gratiā, sed secundū debitū. Porrò ei qui nō operatᷣ, sed credit in eū qui iustificat impiū, imputatᷣ fides sua ad iusticiā. Quēadmodū & Dauid explicat beatificationem hominis, cui deus imputat iusticiā absq opibus. Beati, quorum remissæ sunt iniqtates, & quorū obtecta sūt peccata. Beat⁹ uir, cui nō imputabit dñs peccatū. Beatificatio igitur hæc, in præputiū tantū, an & in circūcisionē deuenit? Dicimus enim, ꝙ imputata fuerit Abrahæ fides ad iusticiā. Quomodo ergo imputata est? cū esset in circūcisione, an cū esset in præputio? Non in circūcisione, sed in præputio. Et signū accepit circūcisionis, signaculū iusticiæ fidei, quæ fuerat in præputio, ut esset pater omnium credētium per præputium, ut imputaretur & illis iusticia, & pater circuncisionis, iis qui nō solum genus ducerent à circuncisis, uerum etiā ingrederentᷣ uestigiis fidei, quæ fuit in præputio patris nostri Abrahæ. Non enim ꝑ legē promissio contigit Abrahæ, aut semini eius, illū hæredem fore mundi, sed per iusticiam fidei. Etenim si ii qui ad legem ꝑtinēt, hæredes sunt, inanis facta est fides, & irrita facta est promissio. Nam lex iram oꝑatur. Siquidē ubi non est lex, ibi nec transgressio est. Idcirco ex fide datur hæreditas, ut secūdum gratiā, ut firma sit ꝓmissio uniuerso semini: nō ei, quod est ex lege tantū, uerūetiā ei, qđ est ex fide Abrahæ, qui est pater omniū nostrū. Sicut scriptum est: Patrem multarum gentium constitui te, nimirum ad

πεπίστευσε θεοῦ, τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκροὺς, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα, ὡς ὄντα, ὃς παρ' ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν, κατὰ τὸ εἰρημένον. οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου. καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει, οὐ κατενόησε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἤδη νενεκρωμένον, ἑκατονταέτης που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας σάῤῥας, εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ θεῷ, καὶ πληροφορηθεὶς, ὅτι ὃ ἐπήγγελται, δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι. διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν, ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαιοσύνην ἡμῶν.

ΙΑ Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην, ἐν ᾗ ἑστήκαμεν καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες, ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα. ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν.

ΙΒ Ἔτι γὰρ Χριστὸς, ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν κατὰ καιρὸν, ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε. μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τὶς ἀποθανεῖται. ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τὶς καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν. συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεὸς, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. πολλῷ οὖν μᾶλλον δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς

exemplum dei cui crediderat, qui uitæ reſtituit mortuos: ac uocat ea quæ nõ ſunt, tanq̃ ſint: qui præter ſpem ſub ſpe credidit, ſe fore patrẽ multarũ gentium, iuxta id quod dictum eſt: Sic erit ſemẽ tuum. Ac nõ infirmatus fide, haud cõſiderauit ſuũ ipſius corpus iam emortuũ, cum centum ferè natus eſſet annos, nec emortuã uuluam Saræ: uerũ ad promiſſionẽ dei nõ hæſitabat ob incredulitatẽ, ſed robuſtus factus eſt fide, tribuens gloriã deo: certa ꝑſuaſione cõcepta, ꝙ is qui promiſerat, idem potẽs eſſet & præſtare. Quapropter etiã imputatũ eſt illi ad iuſtitiã. Nõ ſcriptũ eſt aũt propter illũ tantũ, imputatũ fuiſſe illi, ſed etiã propter nos, q̃bus imputabit̃, credentibus in eum, qui excitauit Ieſum dñm noſtrũ à mortuis, q traditus fuit propter peccata noſtra, & excitatus eſt propter iuſtificationem noſtri.

Iuſtificati igitur ex fide, pacem habe- V
mus erga deum, per dominũ noſtrũ Ieſum Chriſtũ: per quem & cõtigit nobis, ut fide ꝑduceremur in gratiã hãc, in qua ſtamus & gloriamur ſub ſpe gloriæ dei. Nec id ſolum, uerumetiã gloriamur ſuꝑ afflictionibus: ſcientes, quod afflictio patientiam pariat, patientia uero probationem, probatio autẽ ſpem. Porrò ſpes nõ pudefacit, ꝙ dilectio dei effuſa ſit in cordibus noſtris, per ſpiritũ ſanctũ qui datus eſt nobis. Chriſtus eñ, cũ adhuc eſſemus infirmi iuxta temporis rationẽ, pro impijs mortuus eſt. Nam uix pro iuſto quiſquam moriet̃. Siquidem pro bono forſitan aliquis etiam mori ſuſtinet. Cõmendat autem ſuam charitatem erga nos deus, quod cum adhuc eſſemus peccatores, Chriſtus pro nobis mortuus fuit. Multo igitur magis iuſtificati nunc ſanguine eius, ſeruabimur per eum ab

ὀργῆς. εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες, κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ὑμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν. διὰ τοῦτο, ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον. ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ, ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται, μὴ ὄντος νόμου.

ΙΓ Ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως Ἀδὰμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος.

ΙΔ Ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτως καὶ τὸ χάρισμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι, τῇ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσε. καὶ οὐχ ὡς δι' ἑνὸς ἁμαρτήσαντος, τὸ δώρημα. τὸ μὲν γὰρ κρίμα ἐξ ἑνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἑνὸς, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες, ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἑνὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἄρα οὖν ὡς δι' ἑνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτω καὶ δι' ἑνὸς δικαιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς. ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου, ἁμαρτωλοὶ κατεστάθημεν οἱ πολλοὶ, οὕτως καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί. νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα. οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις. ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία

ira. Nam ſi cũ inimici eſſemus, reconciliati fuimus deo per mortẽ filij eius, multo magis reconciliati ſeruabimur per uitam ipſius. Non ſolum aũt hoc, uerũetiã gloriantes in deo per dñm noſtrum Ieſum Chriſtum, per quem nunc recõciliationẽ aſſecuti ſumus. Propterea, quẽadmodũ propter unũ hominẽ peccatũ in mundũ introijt, ac per peccatum mors, & ſic in omnes homines mors peruaſit, quatenꝰ omnes peccauimus. Vſq̃ ad legẽ enim peccatũ erat in mundo: porrò peccatum non imputatur, cum non eſt lex. Imò regnauit mors ab Adam uſq̃ ad Moſen, in eos quoq̃ qui nõ peccauerant ad ſimilitudinẽ tranſgreſſionis Adam, qui typũ gerit illius futuri. At nõ ut peccatũ, ita & donũ. Nam ſi unius delicto multi mortui ſunt, multo magis gratia dei, & donũ per gratiã, quæ fuit unius hominis Ieſu Chriſti, in multos exuberauit. Et nõ ſicut per unũ q peccauerat, uenerat mors, ita donũ. Nã cõdemnatio quidẽ ex uno delicto ad condemnationẽ, donũ autẽ ex multis delictis ad iuſtificationẽ. Etenim ſi per unius delictum mors regnauit per unum, multo magis ij, qui exuberantiam gratiæ & doni iuſtitiæ accipiunt, per uitam regnabunt autore uno Ieſu Chriſto. Itaque ſicut per unius delictum propagatum eſt malum in omnes homines ad condẽnationẽ, ita & per unius iuſtificationẽ ꝓpagat̃ bonũ in oẽs homines ad iuſtificationẽ uitæ. Quẽadmodum eñ per inobedientiam unius hominis, peccatores cõſtituti fuimus multi. ita per obedientiam unius, iuſti conſtituentur multi. Cæterũ lex obiter ſubijt, ut abundaret delictum. Vbi uero exuberauit peccatum, ibi magis exuberauit gratia: ut quẽadmodũ regnauerat peccatũ

ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτως καὶ ἡ χάρις βασι-
λεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον,
διὰ ἰησοῦ χριστοῦ.
Τί οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁ-
μαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; μὴ γένοι-
το. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς
ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ;
11 Ἢ ἀγνοεῖτε, ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς
χριστὸν ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβα-
πτίσθημεν; συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ
βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ
ἠγέρθη χριστὸς ἐκ νεκρῶν, διὰ τῆς δόξης τοῦ
πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς
περιπατήσωμεν. εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόνα-
μεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ
καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα· τοῦτο γινώσκον-
τες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνε-
σταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρ-
τίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρ-
τίᾳ. ὁ γὰρ ἀποθανὼν, δεδικαίωται ἀπὸ τῆς
ἁμαρτίας. εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν χριστῷ, πι-
στεύομεν, ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ. εἰδότες
ὅτι χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκ ἔτι ἀπο-
θνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκ ἔτι κυριεύει. ὃ
γὰρ ἀπέθανε, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφά-
παξ. ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ. οὕτως καὶ ὑμεῖς λο-
γίζεσθε ἑαυτοὺς, νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρ-
τίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ
κυρίῳ ἡμῶν.
15 Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ
θνητῷ ὑμῶν σώματι, εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ
ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ. μηδὲ παριστάνετε
τὰ μέλη ὑμῶν, ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρ-
τίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ, ὡς
ἐκ νεκρῶν ζῶντας, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν, ὅπλα
δικαιοσύνης τῷ θεῷ. ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν
οὐ κυριεύσει, οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ᾽ ὑπὸ
χάριν. τί οὖν; ἁμαρτήσομεν, ὅτι οὐκ ἐσμὲν
ὑπὸ νόμον, ἀλλ᾽ ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο. οὐκ
οἴδατε, ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους
εἰς ὑπακοὴν, δοῦλοί ἐστε, ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι
ἁμαρτίας

in morte, sic & gratia regnaret per iusti-
ciam ad uitam æternam, per Iesum Chri-
stum. Quid igitur dicemus? Manebi VI
mus in peccato, ut gratia abundet? Ab-
sit. Qui mortui sumus peccato, quomo-
do posthac uiuemus in eodem? An
ignoratis, quod quicunque baptizati su-
mus in Christū Iesum, in mortē eius ba-
ptizati sumus? Sepulti igitur sumus unà
cum illo per baptismum in mortem, ut
quemadmodum excitatus est Christus
ex mortuis, per gloriam patris, ita & nos
in nouitate uitæ ambulemus. Nam si in-
sititij facti sumus illi per similitudinem
mortis eius, nimirū & resurrectionis par
ticipes erimus: illud scientes, quod uetus
ille noster homo cum illo crucifixus est,
ut aboleretur corpus peccati, ut posthac
non seruiamus peccato. Etenim qui mor
tuus est, iustificatus est à peccato. Quod
si mortui sumus cum Christo, credimus
quod & uiuemus cum illo. Sciētes quod
Christus excitatus à mortuis, nō amplius
moritur: mors illi nō amplius dominatur.
Nam quod mortuus fuit, peccato mor-
tuus fuit semel: ꝙ aūt uiuit, uiuit deo. Ita
& uos existimate uosipsos, mortuos qui
dē esse peccato, uiuentes aūt deo ꝑ Chri
stum Iesum dn̄m nostrū. Ne regnet
igitur peccatū in mortali uestro corpore,
ut obediatis illi ꝑ cupiditates eius. Neq;
accōmodetis membra uestra, arma iniu
sticiæ peccato, sed accōmodetis uosmet-
ipsos deo, uelut ex mortuis uiuentes, &
mēbra uestra arma iusticiæ deo. Peccatū
enim uobis non dominabitur. Non enim
estis sub lege, sed sub gratia. Quid igitur?
Peccabimus, quod non simus sub lege,
sed sub gratia? Absit. An nescitis, quod
cui accōmodatis uosipsos seruos ad obe
diendū, eius serui estis, cui obeditis, siue
peccati

ἁμαρτίας εἰς θάνατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιο-
σύνην; χάρις δὲ τῷ θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς
ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας, εἰς ὃν
παρεδόθητε τύπον διδαχῆς. ἐλευθερωθέντες
δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἐδουλώθητε τῇ δικαιο-
σύνῃ. ἀνθρώπινον λέγω, διὰ τὴν ἀσθένειαν
τῆς σαρκὸς ὑμῶν. ὥσπερ γὰρ παρεστήσατε τὰ
μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ, καὶ τῇ ἀ-
νομίᾳ, εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτω καὶ νῦν παρα-
στήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ
εἰς ἁγιασμόν. ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρ-
τίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ. τίνα οὖν
καρπὸν εἴχετε τότε, ἐφ᾽ οἷς νῦν ἐπαισχύνε-
σθε; τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος. νυνὶ
δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δου-
λωθέντες δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑ-
μῶν εἰς ἁγιασμὸν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν αἰώ-
νιον. τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας, θάνα-
τος. τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ζωὴ αἰώνιος, ἐν
χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.
12 Ἢ ἀγνοεῖτε ἀδελφοί, γινώσκουσι γὰρ νό-
μον λαλῶ, ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώ-
που, ἐφ᾽ ὅσον χρόνον ζῇ; ἡ γὰρ ὕπανδρος
γυνὴ, τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ. ἐὰν
δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νό-
μου τοῦ ἀνδρός. ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς,
μοιχαλὶς χρηματίσει, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ
ἑτέρῳ. ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα
ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοι-
χαλίδα, γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ. ὥστε ἀ-
δελφοί μου καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νό-
μῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ γε-
νέσθαι ὑμᾶς ἑτέρῳ, τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέν-
τι, ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ θεῷ. ὅτε γὰρ
ἦμεν ἐν τῇ σαρκὶ, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρ-
τιῶν, τὰ διὰ τοῦ νόμου, ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέ-
λεσιν ἡμῶν, εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανά-
τῳ. νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀ-
ποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε δουλεύ-
ειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ οὐ
παλαιότητι γράμματος. τί οὖν ἐροῦμεν;
ὁ νόμος

peccati ad mortem, siue obediētiæ ad iu-
sticiam? Gratia autem deo, quod fuistis
quidē serui peccati, sed obedistis ex ani-
mo, in eam in quā traducti estis formā
doctrinæ. Cæterū liberati à peccato, serui
facti estis iusticiæ. Humanū quiddam di-
co, ꝓpter infirmitatē carnis uestræ. Quē-
admodū eñ præbuistis membra uestra
serua immundiciæ & iniquitati, ad aliam
atq; aliā iniqtatē, sic & nūc præbete mem
bra uestra serua iusticiæ, ad sctificationē.
Cum eñ serui essetis peccati, liberi eratis
iusticiæ. Quē igitur fructum habebatis
tunc in his, de quibus nunc erubescitis?
Nam finis illorū mors. Nunc uero ma-
numissi à peccato, serui autem facti deo,
habetis fructum uestrū in sanctificatio-
nem, finem autē uitam æternā. Etenim
autoramenta peccati, mors: donum autē
dei, uita æterna, per Christum Iesum do
minum nostrū. An ignoratis fratres VII
(scientibꝰ enim legem loquor) quod lex
tantisper dominetur homini, quoad ea
uixerit? Nam uiro obnoxia mulier, ui-
uenti uiro alligata est per legem, quod si
mortuus fuerit uir, liberata est à lege uiri.
Proinde uiuente uiro, adultera iudica-
bitur, si se iunxerit alteri uiro. Sin autem
mortuus fuerit uir, libera est à iure uiri:
ut non sit adultera, si iuncta fuerit alteri
uiro. Itaq; fratres mei, uos quoq; morti-
ficati estis legi per corpus Christi, ut iun-
geremini alteri, nimirum ei qui ex mor-
tuis surrexit, ut fructificēmus deo. Cum
enim essemus in carne, affectus peccato-
rum, qui sunt per legē, uigebant in mem
bris nostris ad fructificandum morti.
Nunc autem liberati sumus à lege, mor-
tui ei in qua detinebamur, ut seruiamus
per nouitatem spiritus, & non per ue-
tustatem literæ. Quid ergo dicemus?
Lex

ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνων, εἰ μὴ διὰ νόμου. τήν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ᾔδειν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν, οὐκ ἐπιθυμήσεις. ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα, ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν. χωρὶς γὰρ νόμου, ἁμαρτία νεκρά. ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ. ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς, ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν, ἐγὼ δὲ ἀπέθανον. καὶ εὑρέθη μοι ἡ ἐντολὴ ἡ εἰς ζωήν, αὕτη εἰς θάνατον. ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς, ἐξηπάτησέ με, καὶ δι' αὐτῆς ἀπέκτεινεν. ὥστε ὁ μὲν νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή. τὸ οὖν ἀγαθόν, ἐμοὶ γέγονε θάνατος; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία. ἵνα φανῇ ἁμαρτία, διὰ τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργαζομένη θάνατον, ἵνα γένηται καθ' ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς.

Ι·Η οἴδαμεν γάρ, ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν. ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν. ὃ γὰρ κατεργάζομαι, οὐ γινώσκω. οὐ γὰρ ὃ θέλω, τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ. εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ, ὅτι καλός. νυνὶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. οἶδα γάρ, ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, τουτέστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν. τὸ γὰρ θέλειν παράκειταί μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλόν, οὐχ εὑρίσκω. οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κακόν, τοῦτο πράσσω. εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω ἐγώ, τοῦτο ποιῶ, οὐκ ἔτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. εὑρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται. συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον. βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου, ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας, τῷ ὄντι ἐν τοῖς

μέλεσί

Lex peccatū est? Absit. Sed peccatū non cognoui, nisi per legem. Nam & concupiscentiam non nouissem, nisi lex dixisset: nō cōcupisces. Sed occasione accepta, peccatum per præceptum genuit in me omnē cōcupiscentiā. Siquidē absq; lege, peccatū erat mortuū. Ego autē uiuebam sine lege quondam. Porrò ueniēte mandato, peccatū reuixit: ego uero mortuus sum. Et repertū est, mandatū qđ institutum erat ad uitam, mihi cedere ad mortem. Nam peccatū occasione accepta per præceptū, decepit me: & per illud occidit. Itaq; lex ipsa quidē sancta, & præceptū sanctum ac iustum & bonū. Ergo quod bonū erat, mihi factum est mors? Absit. Imò peccatū. Vt appareret peccatū, per id quod erat bonū mihi gignere mortē, ut fieret maiorē in modum peccans peccatū per præceptū. Scimus em̄, qđ lex spiritualis est. At ego carnalis sum, uenditus sub peccatū. Quod enim ago, non probo. Non enim quod uolo, hoc facio: sed quod odi, hoc ago. Si uero quod nō uolo, hoc facio, cōsentio legi, quod bona sit. Nunc autem non iam ego perpetro illud, sed inhabitans in me peccatū. Noui enim, quod nō habitet in me, hoc est, in carne mea bonum. Nam uelle adest mihi, at ut faciam bonum, non reperio. Non enim quod uolo, facio bonum, sed quod non uolo malum, hoc ago. Porrò si quod non uolo ego, hoc facio: nō iam ego perpetro illud, sed inhabitans in me peccatum. Reperio igitur per legem uolenti mihi facere bonum, quod mihi malum adiunctum sit. Delectat em̄ me lex dei secundum internum hominem. Sed uideo aliam legem in membris meis, rebellantem legi mentis meæ, & captiuum reddentem me legi peccati, quæ est in

membris

μέλεσί μου. ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; εὐχαριστῶ τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῒ δουλεύω νόμῳ θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας. οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας, καὶ τοῦ θανάτου. τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκός, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν, τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες, τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν, οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα, τὰ τοῦ πνεύματος.

ΙΘ τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκός, θάνατος. τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ζωὴ καὶ εἰρήνη. διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἔχθρα εἰς θεόν. τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, οὐδὲ γὰρ δύναται. οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται. ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τὸν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν, ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν, διὰ τὸ ἐνοικοῦν αὐτοῦ πνεῦμα ἐν ὑμῖν.

Ἄρα οὖν ἀδελφοὶ ὀφειλέται ἐσμέν, οὐ τῇ σαρκί, τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν. εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν. εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε. ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ θεοῦ.

οὐ γὰρ

mēbris meis. Miser ego homo, quis me eripiet ex hoc corpore morti obnoxio? Gratias ago deo per Iesum Christū dominū nostrū. Itaq; idem ego mente qđ seruio legi dei, carne uero legi peccati.

Nulla igitur nunc est cōdemnatio his VIII
qui insiti sunt Christo Iesu, qui nō iuxta carnē uersant', sed iuxta spiritū. Nam lex spiritus uitæ per Christum Iesum, liberū me reddidit a iure peccati & mortis. Etenim qđ lex præstare nō poterat, ea parte qua imbecillis erat per carnem, hoc deus proprio filio, misso sub specie carnis peccato obnoxiæ, præstitit, ac de peccato cōdemnauit peccatū p carnem, ut iustificatio legis impleret' in nobis: q nō secundū carnē uersamur, sed secundū spiritū. Nā qui carnales sunt, quæ carnis sunt curāt. at qui spirituales, quæ spiritus sunt.

Nā affectus carnis, mors est. Affectus uero spiritus, uita & pax. Propterea q affectus carnis, inimicitia est aduersus deum: nā legi dei nō subdit', siquidē ne potest quidem. Qui uero in carne sunt, deo placere nō possunt. Vos aūt non estis in carne, sed in spiritu: siquidem spiritus dei habitat in uobis. Quod si quis spiritum Christi nō habet, hic nō est eius. Porrò si Christus in uobis est, corpus quidem mortuū est propter peccatū, spiritus autē uita est propter iustificationē. Quod si spiritus eius qui excitauit Iesum a mortuis, habitat in uobis, is q excitauit Christum ex mortuis, uiuificabit & mortalia corpora uestra, propter ipsius spiritū inhabitātem in uobis. Proinde fratres, debitores sumus, nō carni, ut secundum carnem uiuamus. Nam si secundū carnem uixeritis, moriemini. Qđ si spiritu facta corporis mortificetis, uiuetis. Etenim quicunq; spiritu dei ducunt', hi sunt filij dei.

Non enim

οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ᾽ ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν, ἀββᾶ ὁ πατήρ. Αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν τέκνα θεοῦ. εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι. κληρονόμοι μὲν θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ χριστοῦ, εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν. λογίζομαι γὰρ, ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. Ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως, τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ θεοῦ ἀπεκδέχεται. τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπ᾽ ἐλπίδι. ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς, εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ. οἴδαμεν γὰρ, ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν, υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν. τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν. ἐλπὶς δὲ βλεπομένη οὐκ ἔστιν ἐλπίς. ὃ γὰρ βλέπει τὶς, τί καὶ ἐλπίζει; εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν, ἐλπίζομεν, δι᾽ ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν. τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα καθὸ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν, ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν, στεναγμοῖς ἀλαλήτοις. ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας, οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων. οἴδαμεν δὲ, ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθὸν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν. ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισε, συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς.

κβ Οὓς δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκάλεσε, καὶ

οὓς

Non enim accepistis spiritum seruitutis iterũ ad timorem, sed accepistis spiritum adoptionis: per quẽ clamamus, abba pater. Idẽ spiritus testat̃ unà cũ spiritu nostro, ꝙ simus filij dei. Quod si filij, igit̃ & hæredes. Hæredes quidẽ dei, cohæredes autem Christi. Siquidẽ simul cũ eo patimur, ut & unà cũ illo glorificemur. Nam reputo, nõ esse pares afflictiones præsentis tẽporis ad gloriã, quæ reuelabit̃ erga nos. Etenim solicita creaturæ expectatio expectat ut palàm fiant filij dei. Quippe uanitati creatura subiacet: nõ uolens, sed propter eum, qui subiecit illam sub spe. Quoniã & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatẽ gloriæ filiorum dei. Scimus enim, ꝙ omnis creatura congemiscit, simulqꝫ nobiscũ parturit usqꝫ ad hoc tempus. Nõ solũ autem illa, sed & ipsi, qui primitias spiritus habemus, & nos ipsi in nobisipsis gemimus, adoptionem expectantes, redemptionẽ corporis nostri. Siquidem spe seruati sumus. Porrò spes si uideatur, nõ est spes. Quod enĩ quis cernit, cur idẽ speret? Si uero qđ nõ uidemus, speramus, id ꝑ patientiã expectamus. Consimiliter aũt & spiritus auxiliatur infirmitatibꝰ nostris. Siquidẽ hoc ipsum, quid oraturi simus, ut oportet, nõ nouimꝰ: uerũ ipse spiritus intercedit ꝓ nobis, gemitibꝰ inenarrabilibus. At ille qui scrutat̃ corda, nouit q̃s sit sensus spiritus: quoniã secundũ deum intercedit pro sanctis. Scimus autem, ꝙ his qui diligunt deũ, omnia simul adiumento sunt in bonum, nimirum his qui iuxta propositũ uocati sunt. Quoniam quos præsciuerat, eosdem & præfiniuit, cõformes imaginis filij sui, ut ipse sit primogenitus inter multos fratres. Porrò quos prædefinierat, eosdẽ & uocauit. Et

quos

οὓς ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν. οὓς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε. τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ᾽ ἡμῶν; ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ᾽ ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτὸν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται;

κγ Τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θεοῦ; θεὸς ὁ δικαιῶν. τίς ὁ κατακρίνων; χριστὸς ὁ ἀποθανὼν, μᾶλλον δὲ καὶ ἐγερθεὶς, ὃς καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ὑμῶν. τίς ὑμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ; θλίψις; ἢ στενοχωρία; ἢ διωγμός; ἢ λιμός; ἢ γυμνότης; ἢ κίνδυνος; ἢ μάχαιρα; καθὼς γέγραπται. ὅτι ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. ἀλλ᾽ ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν, διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. πέπεισμαι γὰρ, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαὶ, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτέ τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

κδ Ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης μοι τῆς συνειδήσεώς μου, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ὅτι λύπη μοί ἐστι μεγάλη, καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου. ηὐχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα, οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται, ὧν ἡ υἱοθεσία, καὶ ἡ δόξα, καὶ αἱ διαθῆκαι, καὶ ἡ νομοθεσία, καὶ ἡ λατρεία, καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ χριστὸς, τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

κε Οὐχ οἷον δὲ, ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραήλ. οὐδ᾽ ὅτι εἰσὶ σπέρμα Ἀβραὰμ, πάντες τέκνα, ἀλλ᾽ ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα, τουτέστιν, οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς, ταῦτα

τέκνα

quos uocauit, eos & iustificauit: Quos aũt iustificauit, hos & glorificauit. Quid igit̃ dicemus ad hæc? Si deus pro nobis, quis cõtra nos? Qui proprio filio nõ pepercit, sed ꝓ nobis omĩbus tradidit illũ, q̃ fieri potest, ut nõ & cũ eodẽ omnia nobis donet? Quis intentabit crimina aduersus electos dei? Deus est q̃ iustificat. Quis ille, qui cõdemnet? Christus est, q̃ mortuus est, imò qui & suscitatus est, qui etiã est ad dexteram dei, qui & intercedit pro nobis. Quis nos separabit à dilectione dei? num afflictio? num angustia? num ꝑsecutio? num fames? nũ nuditas? num periculũ? num gladius? Quemadmodũ scriptũ est: Propter te morti tradimur tota die, habiti sumꝰ uelut oues destinatæ mactationi. Verũ in his omĩbus supamus, per eũ qui dilexit nos. Nã mihi ꝑsuasum habeo, ꝙ neqꝫ mors, neqꝫ uita, neqꝫ angeli, neqꝫ principatus, neqꝫ potestates, neqꝫ instantia, neqꝫ futura, neqꝫ altitudo, neqꝫ ꝓfunditas, neqꝫ ulla creatura alia poterit nos separare à dilectione dei, quæ est in Christo Iesu dño nostro.

Veritatẽ dico in Christo, non mentior, IX
attestante mihi simul cõscientia mea, per spiritũ sanctũ, ꝙ dolor mihi sit magnus, & assiduus cruciatus cordi meo. Optarim enim egoipse, anathema esse à Christo ꝓ fratribꝰ meis, cognatis meis secũdũ carnẽ, qui sunt Israëlitæ, q̃rũ est adoptio, & gloria, & testamẽta, & legis cõstitutio, & cultꝰ, & ꝓmissiões, q̃rũ sũt patres, & ij ex qbꝰ est Christꝰ, q̃tũ attinet ad carnẽ, qui est in omĩbꝰ deus laudãdus in secula, amẽ. Nõ aũt hæc loquor qđ exciderit sermo dei. Non enim omnes qui sunt ex Israël, sunt Israël: neqꝫ quia sunt semen Abrahæ, statim oẽs filij, sed ꝑ Isaac noĩabit̃ tibi semẽ: hoc est, non q̃ filij carnis, ij

F filij

τέκνα τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας, λογίζεται εἰς σπέρμα. ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος. κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύσομαι, καὶ ἔσται τῇ σάῤῥᾳ υἱός. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ῥεβέκκα ἐξ ἑνὸς κοίτην ἔχουσα ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. μήπω γὰρ γεννηθέντων, μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἵνα ἡ κατ᾽ ἐκλογὴν τοῦ θεοῦ πρόθεσις μένῃ, οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ καλοῦντος, ἐῤῥήθη αὐτῇ, ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι. καθὼς γέγραπται, τὸν ἰακὼβ ἠγάπησα, τὸν δὲ ἠσαῦ ἐμίσησα.

Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο. τῷ γὰρ μωσῇ λέγει, ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω. ἄρα οὖν, οὐ τοῦ τέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ. λέγει γὰρ ἡ γραφὴ τῷ φαραῷ, ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ.

Ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκλη-
κζ ρύνει. ἐρεῖς οὖν μοι, τί ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκε; μενοῦνγε ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ, ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτως; ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν; εἰ δὲ θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργήν, καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν, καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ, ἐπὶ σκεύη ἐλέους, ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν, οὓς καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς, οὐ μόνον ἐξ ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν, ὡς καὶ ἐν τῷ ὠσηὲ λέγει, καλέσω τὸν οὐ λαόν μου, λαόν μου, καὶ τὴν οὐκ ἠγαπημένην, ἠγαπημένην. καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ, οὗ ἐῤῥήθη αὐτοῖς, οὐ λαός μου ὑμεῖς, ἐκεῖ κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος.

ἡσαΐας

filij dei: sed qui sunt filij promissionis, recensentur in semen. Promissionis enim sermo hic est. In tempore hoc ueniam, & erit Saræ filius. Non solum autem hoc, sed & Rebecca ex uno conceperat Isaac patre nostro: nondum enim natis pueris, cum neque boni quippiam fecissent neque mali, ut secundum electionem propositum dei maneret: non ex operibus, sed ex uocante, dictum est illi: Maior seruiet minori. Sicut scriptum est: Iacob dilexi, Esau uero odio habui. Quid igitur dicemus? Num iniusticia est apud deum? Absit. Nam Mosi dicit: Miserebor, cuiuscunque misereor: & commiserabor, quemcunque commiseror. Itaque non uolentis est, neque currentis, sed miserentis dei. Dicit enim scriptura Pharaoni: In hoc ipsum te excitaui; ut ostendam in te potentiam meam, & ut annuncietur nomen meum in tota terra. Itaque cui uult, miseretur, quem autem uult, indurat. Dices ergo mihi: Quid adhuc conqueritur? Nam uoluntati illius quis restitit? Atqui ô homo, tu quis es, qui ex aduerso respondes deo? Num dicet figmentum, ei qui finxit: cur me finxisti ad hunc modum? An non habet potestatem figulus luti, ut ex eadem massa fingat aliud quidem uas in honorem, aliud uero in ignominiam? Quod si deus uolens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, tulit multa animi lenitate uasa iræ, apparata in interitum, & ut notas faceret diuitias gloriæ suæ, erga uasa misericordiæ, quæ præparauerat in gloriam. Quos & uocauit nimirum nos, non solum ex Iudæis, uerumetiam ex gentibus. Quemadmodum & Osee dicit: Vocabo populum qui meus non erat, populum meum: & eam quæ dilecta non erat, dilectam. Et erit in loco, ubi dictum fuerat eis: Non populus meus uos, ibi uocabuntur filij dei uiuentis.

Esaias

κθ Ἡσαΐας δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ. ἐὰν ᾖ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται. λόγον γὰρ συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ, ὅτι λόγον συντετμημένον ποιήσει κύριος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ καθὼς προείρηκεν ἡσαΐας. εἰ μὴ κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς σόδομα ἂν ἐγενήθημεν, καὶ ὡς
ι γόμοῤῥα ἂν ὡμοιώθημεν. τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως. ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε. διὰ τί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ᾽ ὡς ἐξ ἔργων νόμου. προσέκοψαν γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος. καθὼς γέγραπται. ἰδοὺ τίθημι ἐν σιὼν λίθον προσκόμματος, καὶ πέτραν σκανδάλου, καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ᾽ αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται.

λα Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας, καὶ ἡ δέησις ἡ πρὸς τὸν θεόν, ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ ἐστιν εἰς σωτηρίαν. μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς, ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ᾽ οὐ κατ᾽ ἐπίγνωσιν. ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. τέλος γὰρ νόμου χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι.

λβ Μωσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς. ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη, οὕτως λέγει. μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τουτέστι χριστὸν καταγαγεῖν. ἤ, τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τουτέστι χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ἀλλὰ τί λέγει; ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στόματί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. τουτέστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως, ὃ κηρύσσομεν. ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ.

καρδίᾳ

Esaias autem clamat super Israël: Si fuerit numerus filiorum Israël, ut arena maris, reliquiæ saluæ erunt. Sermonem enim perficiens & abbreuians cum iusticia, quoniam sermonem abbreuiatum faciet dominus in terra. Et quemadmodum prius dixit Esaias: Nisi dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, ut Sodoma facti fuissemus, & Gomorræ assimilati fuissemus. Quid igitur dicemus? Quod gentes quæ non sectabantur iusticiam, apprehenderunt iusticiam, iusticiam autem eam quæ est ex fide. Contra, Israël, qui sectabatur legem iusticiæ, ad legem iusticiæ non peruenit. Propter quid? Quia non ex fide, sed tanquam ex operibus legis. Impegerunt enim in lapidem offendiculi. Quemadmodum scriptum est: Ecce pono in Sion lapidem offendiculi, & petram offensionis: & omnis qui credit in eo, non pudefiet.

Fratres, propensa quidem uoluntas cordis mei, & deprecatio quæ fit ad deum, pro Israël est ad salutem. Testimonium enim illis perhibeo, quod studium dei habent, sed non secundum scientiam. Nam ignorantes dei iusticiam, & propriam iusticiam quærentes constituere, iusticiæ dei non fuerunt subditi. Nam perfectio legis Christus, ad iustificationem omni credenti. Moses enim scribit de iusticia quæ est ex lege, quod qui fecerit ea homo, uiuet per illa. Cæterum quæ ex fide est iusticia, ea sic loquitur: Ne dixeris in corde tuo: Quis ascendet in cœlum? Hoc est Christum ex alto deducere. Aut, quis descendet in abyssum? Hoc est Christum ex mortuis reducere. Sed quid dicit? Prope te uerbum est in ore tuo, & in corde tuo. Hoc est, uerbum fidei, quod prædicamus. Nempe si confessus fueris ore tuo dominum Iesum, & credideris in corde tuo, quod deus illum excitauit à mortuis, saluus eris.

 Corde

καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόμα/
τι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. λέγει γὰρ ἡ
γραφή. πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ᾽ αὐτῷ, οὐ καται/
σχυνθήσεται. οὐ γάρ ἐστι διαστολὴ ἰουδαίου τε
καὶ ἕλληνος. ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων,
πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους
αὐτόν. πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνο/
μα κυρίου, σωθήσεται.
λγ πῶς οὖν ἐπικαλέσονται, εἰς ὃν οὐκ ἐ/
πίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύσουσιν, οὗ οὐκ ἤκου/
σαν; πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος;
πῶς δὲ κηρύξουσιν, ἐὰν μὴ ἀποσταλῶσι; καθὼς
γέγραπται, ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγε/
λιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων
τὰ ἀγαθά. ἀλλ᾽ οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ
εὐαγγελίῳ. ἡσαΐας γὰρ λέγει. κύριε, τίς ἐπί/
στευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ
δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος θεοῦ. ἀλλὰ λέγω, μὴ
οὐκ ἤκουσαν; μενοῦν γε εἰς πᾶσαν τὴν γῆν
ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα
τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. ἀλλὰ λέ/
γω, μὴ οὐκ ἔγνω ἰσραήλ; πρῶτος μωσῆς λέ/
γει. ἐγὼ παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ᾽ οὐκ ἔθνει, ἐπὶ
ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ ὑμᾶς. ἡσαΐας δὲ ἀπο/
τολμᾷ, καὶ λέγει. εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦ/
σιν, ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶ/
σι. πρὸς δὲ τὸν ἰσραὴλ λέγει. ὅλην τὴν ἡμέ/
ραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν
ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα.
λδ λέγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λα/
ὸν αὐτοῦ; μὴ γένοιτο. καὶ γὰρ ἐγὼ ἰσραηλίτης
εἰμί, ἐκ σπέρματος ἀβραάμ, φυλῆς βενια/
μίν. οὐκ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὃν
προέγνω. ἢ οὐκ οἴδατε, ἐν ἠλίᾳ τί λέγει ἡ
γραφή; ὡς ἐντυγχάνει τῷ θεῷ κατὰ τοῦ ἰσραήλ,
λέγων. κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν,
καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, κἀγὼ
ὑπελείφθην μόνος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχήν
μου. ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμός; κατ/
έλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵ/
τινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ βάαλ. οὕτως οὖν

Corde em̄ credit̄ ad iusticiā, ore aūt con
fessio fit ad salutē. Dicit enim scriptura:
Omnis qui fidit illi, nō pudefiet. Nō em̄
est distinctio uel Iudæi, uel Græci. Nam
idē dn̄s omniū, diues in om̄es inuocātes
se. Quisquis em̄ inuocauerit nomē dn̄i,
saluus erit. Quomodo igit̄ inuocabunt
eū, in quē nō crediderūt? Quomodo au
tē credent ei, de quo nō audierunt? Quō
autem audient absq; prædicante? Quō
aūt prædicabūt, nisi missi fuerint? Sicut
scriptū est: Quàm speciosi pedes an nun/
ciantiū pacē, annunciantiū bona. At nō
oēs obedierūt euāgelio. Esaias em̄ dicit:
Dn̄e, quis credidit sermonibus nostris?
Ergo fides ex auditu est: auditus aūt per
uerbū dei. Sed dico, an nō audierūt? At
q̄ in omnē terrā exiuit sonus eorū, & in fi
nes orbis terrarū uerba illorū. Sed dico:
Nunq̄d nō cognouit Israël? Primus Mo
ses dicit: Ego ad æmulationē prouocabo
uos p̄ gentem quæ nō est gens, p̄ gentē
stultā ad irā cōmouebo uos. Esaias autē
post hunc audet, ac dicit: Inuētus fui his
qui me nō quærebāt: conspicuus factus
sum his, qui de me nō interrogabāt. Ad
uersus Israël aūt dicit: Toto die expandi
manus meas ad populū nō credentē, &
cōtradicentem. Dico igit̄: Num repu XI
lit deus populū suū? Absit. Nam & ego
Israëlita sum, ex semine Abrahæ, tribus
Beniamin. Nō repulit deus populū suū,
quē ante agnouerat. An nescitis, de Elia
quid dicat scriptura? Quomō interpellat
apud deum aduersus Israël, dicens: Do/
mine, prophetas tuos occiderunt, & alta
ria tua subruerunt: & ego relictus fui so/
lus, & insidiantur uitæ meæ. Sed quid di
cit ei diuinum responsum? Reliqui mihi
ipsi septem milia uirorum, qui non in/
flexerunt genu imagini Baal. Sic igitur

καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, λεῖμμα κατ᾽ ἐκλογὴν
χάριτος γέγονεν. εἰ δὲ χάριτι, οὐκ ἔτι ἐξ
ἔργων. ἐπεὶ ἡ χάρις, οὐκ ἔτι γίνεται χάρις.
εἰ δὲ ἐξ ἔργων, οὐκ ἔτι ἐστὶ χάρις. ἐπεὶ τὸ ἔρ/
γον, οὐκ ἔτι ἐστὶν ἔργον.
λε τί οὖν; ὃ ἐπιζητεῖ ἰσραήλ, τοῦτο οὐκ ἐπέ/
τυχεν. ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν, οἱ δὲ λοιποὶ
ἐπωρώθησαν. καθὼς γέγραπται. ἔδωκεν αὐ/
τοῖς ὁ θεὸς πνεῦμα κατανύξεως, ὀφθαλμοὺς
τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν, ἕως
τῆς σήμερον ἡμέρας. καὶ δαβὶδ λέγει. γενηθή/
τω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς θή/
ραν, καὶ εἰς σκάνδαλον, καὶ εἰς ἀνταπόδο/
μα αὐτοῖς. σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐ/
τῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν δια/
παντὸς σύγκαμψον.
λς λέγω οὖν, μὴ ἔπταισαν, ἵνα πέσωσι; μὴ γέ/
νοιτο. ἀλλὰ τῷ αὐτῶν παραπτώματι ἡ σωτη/
ρία τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ παραζηλῶσαι αὐτούς.
εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμου,
καὶ τὸ ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν, πόσῳ
μᾶλλον τὸ πλήρωμα αὐτῶν. ὑμῖν γὰρ λέ/
γω τοῖς ἔθνεσιν, ἐφ᾽ ὅσον μέν εἰμι ἐγὼ ἐθνῶν
ἀπόστολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω, εἴ/
πως παραζηλώσω μου τὴν σάρκα, καὶ σώσω
τινὰς ἐξ αὐτῶν. εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν κα/
ταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ πρόσληψις, εἰ μὴ ζωὴ
ἐκ νεκρῶν; εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύρα/
μα. καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι. εἰ δέ
τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ ἀ/
γριέλαιος ὢν, ἐνεκεντρίσθης ἐν αὐτοῖς, καὶ
συγκοινωνὸς τῆς ῥίζης καὶ τῆς πιότητος τῆς
ἐλαίας ἐγένου, μὴ κατακαυχῶ τῶν κλάδων.
εἰ δὲ κατακαυχᾶσαι, οὐ σὺ τὴν ῥίζαν βαστά/
ζεις, ἀλλ᾽ ἡ ῥίζα σέ. ἐρεῖς οὖν, ἐξεκλάσθησαν
κλάδοι, ἵνα ἐγὼ ἐγκεντρισθῶ, καλῶς. τῇ ἀ/
πιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ πίστει ἕστηκας. μὴ
ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ. εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν
κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο, μή πως
οὐδὲ σοῦ φείσηται. ἴδε οὖν χρηστότητα καὶ ἀ/
ποτομίαν θεοῦ. ἐπὶ μὲν τοὺς πεσόντας, ἀπο/
τομίαν.

& in hoc tēpore, reliquiæ secundū electionē
gratiæ fuerunt. Quod si per gratiā, nō iam
ex operibus. Quandoquidē gratia, iam nō
est gratia. Sin ex operibus, non iam est gra
tia. Quandoquidē opus, iam non est opus.
Quid igitur? Quod quærit Israël, hoc non
assecutus est: sed electio cōsecuta est, reliqui
uero excæcati sunt. Queadmodū scriptum
est: Dedit eis deus spiritū cōpunctionis: ocu
los, ut nō uideant: & aures, ut nō audiant, us
q; ad hodiernū diem. Et Dauid dicit: Ver/
tatur mensa illorum in laqueū, & in captio
nem, & in offendiculum, & in retaliationem
ipsis. Obtenebrentur oculi eorum, ut nō ui/
deant, & tergum illorum semper incurua.
Dico igitur: Num ideo impegerunt, ut cō
ciderent? Absit. Sed per lapsum illorum sa/
lus contigit gentibus, in hoc ut eos ad æmu
landum prouocaret. Quod si lapsus illorū,
diuitiæ sunt mundi: & diminutio illorum, di
uitiæ gentium, quantò magis plenitudo il/
lorum. Vobis enim dico gentibus: quatenus
ego quidem sum apostolus gentiū, ministe
riū meū illustro, si quo modo ad æmuladū
prouocē, carnē meā, & saluos reddā nonnul
los ex illis. Nā si reiectio illorū, est recōcilia/
tio mundi: quæ erit assumptio, nisi uita ex
mortuis? Quod si primitiæ sanctæ, sancta
est & cōspersio. Et si radix sancta, sācti erūt
& rami. Quod si nōnulli rami defracti sūt,
tu uero cum esses oleaster, insitus fuisti illis,
& consors radicis & pinguitudinis oleæ fa/
ctus es, ne glorieris aduersus ramos, quod si
gloriaris, non tu radicem portas, sed radix
te. Dices igitur, defracti sunt rami, ut ego in/
sererer. Bene dicis. p̄ incredulitatem defracti
sunt, tu uero fide constitisti. Ne efferaris ani
mo, sed timeas. Nam si deus naturalibus ra
mis non pepercit, uide ne quâ fiat, ut nec ti/
bi parcat. Ecce igitur bonitatem ac seueri/
tatem dei: in eos, quidē, qui ciciderunt, seue/

τομίαν. ἐπὶ δὲ σὲ χρηστότητα, ἐὰν ἐπιμείνῃς τῇ χρηστότητι. ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ. καὶ ἐκεῖνοι δὲ, ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγκεντρισθήσονται. Δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς. εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἐξεκόπης ἀγριελαίου, καὶ παρὰ φύσιν ἐνεκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πόσῳ μᾶλλον οὗτοι κατὰ φύσιν, ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ;

λη οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ, τὸ μυστήριον τοῦτο, ἵνα μὴ ἦτε παρ᾽ ἑαυτοῖς φρόνιμοι, ὅτι πώρωσις ἀπὸ μέρους τῷ ἰσραὴλ γέγονεν, ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, καὶ οὕτως πᾶς ἰσραὴλ σωθήσεται. καθὼς γέγραπται. ἥξει ἐκ σιὼν ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ ἰακώβ. καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ παρ᾽ ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον, ἐχθροὶ δι᾽ ὑμᾶς, κατὰ δὲ ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας. ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα, καὶ ἡ κλῆσις τοῦ θεοῦ. ὥσπερ γὰρ καὶ ὑμεῖς ποτε ἠπειθήσατε τῷ θεῷ, νῦν δὲ ἠλεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ, οὕτως καὶ οὗτοι νῦν ἠπείθησαν τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι. συνέκλεισε γὰρ ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν, ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ.

λθ Ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ, ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου; ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ; ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι᾽ αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

μ Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἀδελφοὶ, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν, θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν. καὶ μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοὸς ὑμῶν, εἰς τὸ δο-

κιμάζειν

ritatem: in te uero bonitatem, si permanseris in bonitate. Quoniam & tu excideris: & illi rursum, si non permanserint in incredulitate, inserentur. Potest enim deus denuo inserere illos. Etenim si tu ex naturali exectus es oleastro, & præter naturam insitus es in ueram oleam: quanto magis hi, qui naturales sunt, inserentur propriæ oleæ? Non enim uolo uos ignorare fratres mysterium hoc, ut ne sitis apud uosmetipsos elati animo, quod excæcatio ex parte Israëli accidit, donec plenitudo gentiū aduenerit, & sic totus Israël salu⁹ erit. Sicut scriptum est: Adueniet ex Sion ille qui liberat, & auertet impietates à Iacob. Et hoc illis à me testamentum, cum abstulero peccata ipsorum. Secundum euangelium quidem, inimici propter uos, secundū electionem autem dilecti propter patres. Nam dona quidem & uocatio dei, eiusmodi sunt, ut eorum illum pœnitere non possit. Quemadmodum enim & uos quondam increduli fuistis deo: nunc autem misericordiam estis cōsecuti per illorum incredulitatem; sic & isti nunc increduli facti sunt, ex eo quod uos misericordiā estis adepti, ut & ipsi misericordiā consequantur. Conclusit enim deus omnes sub incredulitatem, ut omnium misereretur. O profunditatem diuitiarum & sapientiæ & cognitionis dei, quam inscrutabilia sunt iudicia eius, & imperuestigabiles uiæ eius. Quis enim cognouit mentem domini? Aut quis illi fuit à cōsiliis? Aut quis prior dedit illi, & reddetur ei? Quoniam ex illo, & per illum, & in illum omnia. Ipsi gloria in secula. Amen.

Obsecro igitur uos fratres, per miseratio-
nes dei, ut præbeatis corpora uestra, hostiam XII
uiuentem, sanctam, acceptam deo, rationalē
cultum uestrum. Et ne accommodetis uos ad
figuram seculi huius, sed transformemini
per renouationem mentis uestræ, ut pro-

betis

κιμάζειν ὑμᾶς, τί τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, τὸ ἀγαθὸν, καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον.

μα Λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης μοι, παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν, παρ᾽ ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν, εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἑκάστῳ ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως.

μβ καθάπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι μέλη πολλὰ ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν, οὕτως οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν χριστῷ. ὁ δὲ καθεῖς, ἀλλήλων μέλη, ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα, εἴτε προφητείαν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, εἴτε διακονίαν ἐν τῇ διακονίᾳ, εἴτε ὁ διδάσκων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, εἴτε ὁ παρακαλῶν ἐν τῇ παρακλήσει, ὁ μεταδιδοὺς ἐν ἁπλότητι, ὁ προϊστάμενος ἐν σπουδῇ, ὁ ἐλεῶν ἐν ἱλαρότητι. ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος, ἀποστυγοῦντες τὸ πονηρὸν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ, τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι, τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι, τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροὶ, τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ καιρῷ δουλεύοντες, τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες, ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες, τὴν φιλοξενίαν διώκοντες. εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε. χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων, τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες, μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ᾽ ἑαυτοῖς, μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες. προνοούμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων. εἰ δυνατὸν, τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες, μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες ἀγαπητοὶ, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ. γέγραπται γὰρ, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. ἐὰν οὖν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν. ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν.

τοῦτο

betis quæ sit uoluntas dei, quod bonū est, acceptumq́ꝫ & perfectum.

Dico enim per gratiam, quæ data est mihi, cuilibet uersanti inter uos, ne quis arrogāter de se sentiat, supra quàm oportet de se sentire: sed ita sētiat, ut modest⁹ sit & sobri⁹, ut cuiqꝫ deus partitus est mensuram fidei.

Quemadmodum enim in uno corpore mēbra multa habemus: mēbra uero omnia non eundem habent actum, sic multi unum corpus sumus in Christo: singulatim autem alij aliorum membra: sed tamen habētes dona iuxta gratiam datam nobis uaria, siue prophetiam iuxta portionem fidei, siue ministerium in administratiōe, siue qui docet in doctrina, siue qui exhortatur in exhortatione, qui impertit in simplicitate, qui præest in diligentia, qui miseretur in hilaritate. Dilectio sit non simulata, sitis odio prosequentes qđ malum est, adhærentes ei, quod bonum est, per fraternam charitatem, ad mutuo uos diligendos propensi, honore alius alium præcedentes, studio non pigri, spiritu feruentes, tempori seruientes, spe gaudentes, in afflictione patientes, precationi instantes, necessitatibus sanctorum cōmunicantes, hospitalitatem sectantes. Bene loquamini de ijs, qui uos insectantur: bene loquamini, inquam, & ne male precemini. Gaudete cum gaudentibus, & flete cum flētibus: eodem animo alij in alios affecti, non arroganter de uobisipsis sentientes, sed humilibus uos accommodantes. Ne sitis arrogantes apud uosmetipsos, neque cuiquam malum pro malo reddatis. Prouide parantes honesta in conspectu omnium hominū: si fieri potest, quantum in uobis est, cum omnibus hominibus in pace uiuentes, nō uosmetipsos ulciscentes dilecti, qn potius date locū iræ. Scriptū est em̄: Mihi ultio, ego rependam, dicit dn̄s. Si igiť esurit inimicus tuus, pasce illum: si sitit, da illi potū.

Hoc

τοῦτο γὰρ ποιῶν, ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

μγ Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία, εἰ μὴ ἀπὸ θεοῦ. αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι, ὑπὸ θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν. ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν. οἱ δὲ ἀνθεστηκότες, ἑαυτοῖς κρῖμα λήψονται. οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν, τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς. θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστί σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ. οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ. θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν, ἔκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε. λειτουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσιν, εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες.

μδ Ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς. τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον. τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος. τῷ τὸν φόβον, τὸν φόβον. τῷ τὴν τιμήν, τὴν τιμήν. μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκεν. τὸ γάρ, οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολή, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται. πλήρωμα οὖν νόμου, ἡ ἀγάπη. καὶ τοῦτο εἰδότες, τὸν καιρόν, ὅτι ὥρα, ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι. νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία, ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν. ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν. ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός. ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ

ἀσελγείαις

Hoc enim si feceris, carbones ignis coaceruabis in caput illius. Ne uincaris à malo, imò uince bono malum.

XIII Omnis anima potestatibus supereminentibus subdita sit. Non em̄ est potestas, nisi à deo: q̄ uero sunt potestates, à deo ordinatæ sunt. Itaq; quisquis resistit potestati, dei ordinationi resistit. Qui autem restiterint, sibiipsis iudicium accipient. Nam principes nō terrori sunt bene agētibus, sed malis. Vis autem non timere potestatem? Quod bonum est facito: & feres laudem ab illa. Dei em̄ minister est tibi in bonum. Quod si feceris, id quod malum est, time. Nō enim frustra gladium gestat. Nam dei minister est, ultor ad iram, ei qui, quod malū est, fecerit. Quapropter oportet esse subditos, non solū propter iram, uerumetiam propter conscientiā. Propter hoc enim & uectigalia soluitis. Siquidē ministri dei sunt, in hoc ipsum incumbentes. Reddite igitur omnibus, quod debetur: cui tributum, tributum: cui uectigal, uectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Nemini quicquam debeatis, nisi hoc, ut inuicem diligatis. Nam qui diligit alterū, legem expleuit. Siquidem illa: Non adulteraberis, nō occides, non furaberis, nō falsum testimonium dices, non concupisces: & si qd̄ aliud præceptum, in hoc sermone summatim comprehenditur: Nempe, diliges proximum tuum sicut teipsum. Dilectio proximo malum non operatur. Consummatio itaque legis, est dilectio. Præsertim cum sciamus tempus, quod tempestiuum sit, nos iam à somno expergisci. Nunc enim propius adest nobis salus, quam tum, cum credebamus. Nox progressa est, dies autem appropinquat. Abijciamus igitur opera tenebrarum, & induamur arma lucis: tanquam in die composite ambulemus, non comessationibus & ebrietatibus, non cubilibus ac

lasciuijs

ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ, ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν.

μϛ καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας. Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει, προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα, ὁ δὲ ἀσθενῶν, λάχανα ἐσθίει. ὁ ἐσθίων, τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω, καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω. ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο. σὺ τίς εἶ, ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει, ἢ πίπτει, σταθήσεται δέ. δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς στῆσαι αὐτόν. ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν. ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοῒ πληροφορείσθω. ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ φρονεῖ. καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ οὐ φρονεῖ. ὁ ἐσθίων κυρίῳ ἐσθίει, εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ θεῷ. καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, κυρίῳ οὐκ ἐσθίει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει.

μζ ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκομεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν. εἰς τοῦτο γὰρ Χριστὸς καὶ ἀπέθανε, καὶ ἀνέστη, καὶ ἀνέζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ. σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; ἢ καὶ σύ, τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου; πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ. γέγραπται γάρ. ζῶ ἐγώ, λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ. ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ θεῷ. μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν, ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ, ἢ σκάνδαλον. οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' ἑαυτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν. εἰ δὲ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκ ἔτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς. μὴ τῷ

βρώματι

lasciuijs, nō cōtentione & æmulatiōe, sed induamini dn̄m Iesum Christum. Et carnis curā ne agatis ad cōcupiscētias.

XIIII Porrò eum qui infirmatur fide, assumite, nō ad dijudicationes disceptationum. Alius quidem credit uescēdū esse quibuslibet. Alius aūt q infirmus est, holerib⁹ uescit̄. Qui uescitur, nō uescentē ne despiciat. Et qui non uescit̄, uescentē ne iudicet. Deus em̄ illū assumpsit. Tu quis es, qui iudicas de alieno famulo? Proprio dn̄o stat aut cadit, imò fulciet̄ ut stet. Potens enim est deus efficere ut stet. Hic quidem iudicat diem ad diem cōferēs: ille aūt idem iudicat de quouis die. Vnicuiq; sua mēs satisfaciat. Qui curat diē, dn̄o curat. Et qui nō curat diem, dn̄o nō curat. Qui uescit̄, dn̄o uescitur, gratias em̄ agit deo: & qui non uescit̄, dn̄o nō uescit̄, & gratias agit deo. Nullus enim nostrū sibijpsi uiuit, & nullus sibijpsi moritur. Nam siue uiuimus, dn̄o uiuim⁹: siue morimur, dn̄o morimur. Siue igitur uiuamus, siue moriamur, dn̄i sumus. In hoc em̄ Christus & mortuus est, & resurrexit, & reuixit, ut mortuis ac uiuentib⁹ dominet̄. Tu uero cur iudicas fratrē tuū? Aut etiā tu, cur despicis fratrē tuū? Oēs enim statuemur apud tribunal Christi. Scriptū est enim: Viuo ego dicit dominus: Mihi sese flectet omne genu, & omnis lingua confitebit̄ deo. Igit̄ unusquisq; nostrum de seipso rationē reddet deo. Ne posthac igitur alius aliū iudicemus, uerū illud iudicate magis, ne offendiculū ponat̄ fratri, aut lapsus occasio. Noui siquidē, & persuasum habeo per dn̄m Iesum, nihil esse commune per se, nisi ei qui existimat aliquid esse cōmune, illi cōmune est. Verū si propter cibum frater tuus cōtristat̄, nō iam secundum charitatem ambulas. N

cibo

βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ χριστὸς ἀπέθανε. μὴ βλασφημείσθω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόν. οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ὁ γὰρ ἐν τούτοις δουλεύων τῷ χριστῷ, εὐάρεστος τῷ θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις. ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν, καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς, τῆς εἰς ἀλλήλους. μὴ ἕνεκεν βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα μὲν καθαρά, ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ, τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι. καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀσθενεῖ. σὺ πίστιν ἔχεις, κατὰ σεαυτὸν ἔχε ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν, ἐν ᾧ δοκιμάζει. ὁ δὲ διακρινόμενος, ἐὰν φάγῃ, κατακέκριται, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως. πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν.

Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ, τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν. ἕκαστος γὰρ ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν. καὶ γὰρ ὁ χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται. οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε, ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ.

Ὅσα γὰρ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν
N διδασκαλίαν προεγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν. ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως δῴη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις κατὰ χριστὸν ἰησοῦν, ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι δοξάζητε τὸν θεὸν, καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. Διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς προσελάβετο ἡμᾶς εἰς δόξαν θεοῦ. λέγω δὲ ἰησοῦν χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων, τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεόν. καθὼς γέγραπται. διὰ τοῦτο

cibo tuo illum perdas, pro quo Christus mortuus est. Ne uestrũ igitur bonũ, hominum maledicentiæ sit obnoxiũ. Non enim est regnũ dei cibus ac potus, sed iusticia & pax & gaudiũ, in spiritu sancto. Etenim qui p hæc seruit Christo, accept⁹ est deo, & pbatus hominib⁹. Itaq; quæ pacis sunt, sectemur: & quæ ædificatiõis, alius erga alium. Ne cibi causa, destruas opus dei. Omnia quidẽ pura, sed malũ est homini, qui per offendiculũ uescitur. Bonũ est nõ edere carnes, neq; bibere uinũ, neq; quicq;, per quod frater tuus impingit, aut offendit, aut infirmatur. Tu fidẽ habes? Apud temetipsum habe corã deo. Beatus qui nõ iudicat seipsum, in eo quod probat. At qui diiudicat, si ederit, cõdemnatus est: quoniã nõ edit ex fide. Porrò quicquid ex fide non est, peccatum est.

XV Debemus aũt nos qui potentes sumus, infirmitates impotentiũ portare, ac nõ placere nobisipsis. Nam unusquisq; nostrum proximo placeat in bonũ ad ædificationẽ. Etenim Christus nõ placuit sibiipsi, sed quemadmodum scriptum est: Opprobria opprobrantium tibi, inciderũt in me. Nam quæcunq; præscripta sunt, in nostrã doctrinam præscripta suntut per patientiã & consolationẽ scripturarũ spem habeamus. Deus autẽ patientiæ & cõsolationis det uobis idem mutuo inter uos sentire secũdum Iesum Christum, ut unanimiter uno ore glorificetis deũ, ac patrẽ dñi nostri Iesu Christi. Quapropter assumite uos inuicem, quẽadmodũ & Christus assumpsit nos in gloriã dei. Illud autẽ dico, Iesum Christum ministrũ fuisse circũcisionis p ueritate dei, ad cõfirmandas pmissiones patrum. Cæterũ, ut gẽtes pro misericordia glorificent deũ, Sicut scriptũ est: Propter hoc

ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι, καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ. καὶ πάλιν λέγει. εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν. Αἰνεῖτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί. καὶ πάλιν ἠσαΐας λέγει, ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ ἰεσσαί, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος, πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης, ἐν τῷ πιστεύειν εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι, ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου. πέπεισμαι δὲ ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοί ἐστε ἀγαθωσύνης, πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως. δυνάμενοι καὶ ἀλλήλους νουθετεῖν. τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν ἀδελφοὶ ἀπὸ μέρους, ὡς ἐπαναμιμνήσκων ὑμᾶς, διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν ἰησοῦ χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ἔχω οὖν καύχησιν ἐν χριστῷ ἰησοῦ τὰ πρὸς θεόν. οὐ γὰρ τολμήσω λαλεῖν τι ὧν οὐ κατειργάσατο χριστὸς δι' ἐμοῦ, εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει πνεύματος θεοῦ, ὥστε με ἀπὸ ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ ἰλλυρικοῦ, πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. οὕτως δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγγελίζεσθαι, οὐχ ὅπου ὠνομάσθη χριστὸς, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ. ἀλλὰ καθὼς γέγραπται. οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ, ὄψονται, καὶ οἳ οὐκ ἀκηκόασι συνήσουσι. διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις, ἐπιποθίαν δὲ ἔχων, τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ὡς ἐὰν πορεύωμαι εἰς τὴν σπανίαν, ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς. ἐλπίζω γὰρ διαπορευόμενος, θεάσασθαι ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι ἐκεῖ

hoc confitebor tibi in gentibus, & nomini tuo canã. Et rursum dicit: Gaudete gẽtes cũ populo eius. Et rursum: Laudate dñm omnes gentes, & collaudate eũ oẽs populi. Et rursum Esaias dicit: Erit radix Iessæ, & qui exurget ad imperandũ gentibus, in eo gentes sperabunt. Deus autẽ spei, impleat uos omni gaudio & pace, in credendo in hoc, ut exuberetis in spe per potentiã spiritus sancti. Persuasum em̃ habeo fratres mei, & ipse ego de uobis, q̃ & ipsi pleni estis bonitate, impleti omni sciẽtia, ualentes etiã inuicem alius aliũ admonere. Sed tamẽ audacius scripsi uobis fratres ex parte, ueluti cõmone faciens uos, propter gratiã, quæ datã est mihi à deo, in hoc, ut sim minister Iesu Christi in gentes, administrans euangeliũ dei, ut fiat oblatio gentium acceptabilis, sanctificata per spiritũ sanctum. Habeo igit' quod glorier p Christũ Iesum, in his quæ ad deum pertinent. Nõ enim ausim loqui quicq; eorũ, quæ non effecit Christus per me, in obediẽtiam gentiũ, uerbo & facto per potentiã signorum ac prodigiorũ, p potentiã spiritus dei, ut ab Hierusalẽ & in circũiacentibus regionibus, usque ad Illyricũ impleuerim euangeliũ Christi: ita porrò annitẽs prædicare euãgeliũ, nõ ubi nominatus erat Christus, ut ne sup alienũ fundamẽtũ ædificarem; sed quẽadmodũ scriptũ est: Quibus nõ est annunciatũ de eo, uidebũt: & q nõ audierant, intelligent. Quapropter & præpedit⁹ sum sæpe, quo minus uenirem ad uos. Nunc uero cum nõ amplius habeã locũ in regionibus his, desideriũ aũt habeã ueniẽdi ad uos multis iã annis, qñcunq; iter instituero in Hispaniã, ueniam ad uos. Spero enim fore, ut istac iter faciens, uideã uos, & à uobis pducar illuc,

ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλη-
σθῶ. Νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς ἱερουσαλὴμ διακο-
νῶν τοῖς ἁγίοις. Εὐδόκησαν γὰρ μακε-
δονία καὶ ἀχαΐα, κοινωνίαν τινὰ ποιήσα-
σθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν ἱε-
ρουσαλήμ. Εὐδόκησαν γὰρ καὶ ὀφειλέται αὐ-
τῶν εἰσίν. Εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν
ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσι καὶ ἐν τοῖς
σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς. Τοῦτο οὖν ἐπιτε-
λέσας, καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν καρ-
πὸν τοῦτον, ἀπελεύσομαι δι' ὑμῶν εἰς τὴν
σπανίαν. Οἶδα δέ, ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς,
ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ
χριστοῦ ἐλεύσομαι. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελ-
φοί, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ
διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος, συναγωνί-
σασθαί μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ,
πρὸς τὸν θεόν, ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων
ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ ἵνα ἡ διακονία μου ἡ εἰς
ἱερουσαλὴμ εὐπρόσδεκτος γένηται τοῖς ἁ-
γίοις, ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, διὰ θε-
λήματος θεοῦ, καὶ συναναπαύσωμαι ὑ-
μῖν. Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης, μετὰ πάντων ὑ-
μῶν. ἀμήν.

Συνίστημι δὲ ὑμῖν φοίβην, τὴν ἀδελ-
φὴν ἡμῶν, οὖσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς
ἐν κεγχρεαῖς, ἵνα αὐτὴν προσδέξησθε ἐν κυ-
ρίῳ, ἀξίως τῶν ἁγίων, καὶ παραστῆτε αὐτῇ ἐν
ᾧ ἂν ὑμῶν χρήζῃ πράγματι. καὶ γὰρ αὕτη
προστάτις πολλῶν ἐγενήθη, καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ.
Ἀσπάσασθε πρίσκαν καὶ ἀκύλαν, τοὺς συν-
εργούς μου ἐν χριστῷ ἰησοῦ, οἵτινες ὑπὲρ τῆς
ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν,
οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ, ἀλλὰ καὶ πᾶ-
σαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν, καὶ τὴν κατ'
οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. Ἀσπάσασθε ἐπαίνε-
τον τὸν ἀγαπητόν μου, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς
ἀχαΐας ἐν χριστῷ. Ἀσπάσασθε μαριάμ, ἥτις
πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡμᾶς. Ἀσπάσασθε ἀν-
δρόνικον καὶ ἰουνίαν, τοὺς συγγενεῖς μου,
καὶ συναιχμαλώτους μου, οἵτινές εἰσιν
ἐπίσημοι

illuc, si tamen uestra consuetudine prius
ex parte fuero expletus. Nunc autē pro-
ficiscor Hierosolymam, ministrans san-
ctis. Visum est enī Macedoniæ & Acha-
iæ, cōmunicationē aliquā facere in pau-
peres sanctos, qui sūt Hierosolymis. Nā
ita uisum est ipsis, & debitores illorum
sunt. Etenim si spiritualia sua cōmunica-
uerunt gentibus, debent & hæ in carnali-
bus ministrare illis. Hoc igitur ubi pfece-
ro, & obsignauero illis fructū hunc, reuer-
tar per uos in Hispaniā. Scio nanq;, quod
ubi uenero ad uos, cum plenitudine be-
nedictionis euangelij Christi uenturus
sim. Obsecro autem uos fratres, p domi-
nū nostrū Iesum Christum, & per dile-
ctionem spiritus, ut me laborantem ad-
iuuetis, precationibus pro me ad deum,
ut liberer ab incredulis in Iudæa, utq; mi-
nisteriū hoc meum, quod exhibebo Hie-
rosolymis, acceptū sit sanctis, ut cū gau-
dio ueniam ad uos, per uoluntatem dei,
unáq; uobiscum refociller. Deus autem
pacis, sit cum omnibus uobis. Amen.

Cōmendo autem uobis Phœben, so- XVI
rorem nostram, quæ est ministra eccle-
siæ Cenchreensis, ut illam suscipiatis in
Christo, ita ut decet sanctos, & adsitis ei,
in quocunque uobis eguerit negocio.
Nam hæc cum multis adfuit, tum mihi
etiam ipsi. Salutate Priscam & Aquilā,
adiutores meos in Christo Iesu, qui pro
anima mea suam ipsorum ceruicem sup-
posuerunt. Quibus nō ego solus gratias
ago, sed & omnes ecclesiæ gentium, item
quæ in domo illorum est cōgregationē.
Salutate Epænetum dilectum meū, qui
est primitiæ Achaiæ in Christo. Saluta-
te Mariam, quæ multum laborauit erga
nos. Salutate Andronicū, & Iuniam, co-
gnatos meos, & cōcaptiuos meos, q sunt
insignes

ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ καὶ πρὸ ἐ-
μοῦ γεγόνασιν ἐν χριστῷ. Ἀσπάσασθε ἀμ-
πλίαν τὸν ἀγαπητόν μου ἐν κυρίῳ. Ἀσπά-
σασθε οὐρβανόν, τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν χρι-
στῷ, καὶ στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου. Ἀσπά-
σασθε ἀπελλῆν, τὸν δόκιμον ἐν χριστῷ. ἀ-
σπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ἀριστοβούλου. ἀσπά-
σασθε ἡρωδίωνα, τὸν συγγενῆ μου. ἀσπάσα-
σθε τοὺς ἐκ τῶν ναρκίσσου τοὺς ὄντας ἐν κυ-
ρίῳ. ἀσπάσασθε τρύφαιναν καὶ τρυφῶσαν,
τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε περσί-
δα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις πολλὰ ἐκοπία-
σεν ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε ῥοῦφον τὸν ἐκλε-
κτὸν ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ
ἐμοῦ. ἀσπάσασθε ἀσύγκριτον, φλέγοντα, ἑρ-
μᾶν, πατρόβαν, ἑρμῆν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς
ἀδελφούς. Ἀσπάσασθε φιλόλογον, καὶ ἰου-
λίαν, νηρέα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ ὀλυμ-
πᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας ἁγίους.
ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ.
Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τοῦ χρι-
στοῦ. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, σκοπεῖν
τοὺς τὰς διχοστασίας, καὶ τὰ σκάνδαλα,
παρὰ τὴν διδαχήν, ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, ποι-
οῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν. οἱ γὰρ
τοιοῦτοι, τῷ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ οὐ δουλεύ-
ουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ, καὶ διὰ τῆς
χρηστολογίας, καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι
τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων. Ἡ γὰρ ὑμῶν
ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο. Χαίρω οὖν τὸ
ἐφ' ὑμῖν. Θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς μὲν εἶναι
εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ κα-
κόν. Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν
σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν, ἐν τά-
χει. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χρι-
στοῦ μεθ' ὑμῶν. Ἀσπάζονται ὑμᾶς τιμόθε-
ος ὁ συνεργός μου, καὶ λούκιος, καὶ ἰά-
σων, καὶ σωσίπατρος, οἱ συγγενεῖς μου.
Ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ τέρτιος, ὁ γράψας
τὴν ἐπιστολὴν ἐν κυρίῳ. Ἀσπάζεται ὑμᾶς
γάϊος ὁ ξένος μου καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης.
Ἀσπάζεται

insignes inter apostolos, qui etiam ante
me fuerunt in Christo. Salutate Am-
pliam dilectum meum in domino. Salu-
tate Vrbanum, adiutorem nostrum in
Christo, & Stachyn dilectum meum.
Salutate Appellam, probatum in Chri-
sto. Salutate eos qui sunt ex Aristobuli
familiaribus. Salutate Herodionem, co-
gnatum meum. Salutate eos qui sunt ex
Narcissi familiaribus, hos qui sunt in do-
mino. Salutate Tryphænam & Try-
phosam, quæ laborant in domino. Sa-
lutate Persidem dilectam, quæ multum
laborauit in domino. Salutate Rufum,
electum in domino, & matrem illius ac
meam. Salutate Asyncritum, Phlegon-
tem, Hermam, Patrobam, Mercurium,
& qui cum his sunt fratres. Salutate Phi-
lologum, & Iuliam, Nereum & sororem
eius, & Olympam, & qui cum his sunt,
omnes sanctos. Salutate uos inuicem
cum osculo sancto. Salutant uos ecclesiæ
Christi. Obsecro autem uos fratres, ut
consideretis eos, qui dissidia & offendi-
cula contra doctrinam, quam uos didi-
cistis, gignunt, & declinetis ab illis. Nam
qui eiusmodi sunt, domino Iesu Christo
nō seruiunt, sed suo uentri: & per blandi-
loquentiam, & assentationem decipiunt
corda simpliciū. Nam uestra obedientia
ad omnes permanauit. Gaudeo igitur
sanè de uobis. Sed uolo uos sapiētes qui-
dem esse ad bonū, synceros autē ad ma-
lum. Deus autem pacis cōteret satanam
sub pedes uestros, breui. Gratia domini
nostri Iesu Christi sit uobiscum. Sa-
lutant uos Timotheus cooperarius me-
us, & Lucius, & Iason, & Sosipater, cog-
nati mei. Saluto uos ego Tertius, qui
scripsi epistolam in domino. Salutat uos
Gaius hospes meus & ecclesiæ totius.
G Salutat

Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἔραστος, ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως, καὶ κούαρτος ὁ ἀδελφός. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, καὶ τὸ κήρυγμα ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου, χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου, φανερωθέντος δὲ νῦν, διά τε γραφῶν προφητικῶν, κατ᾽ ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ, εἰς ὑπακοὴν πίστεως, εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος, μόνῳ σοφῷ θεῷ, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Πρὸς ῥωμαίους.

Ἐγράφη ἀπὸ κορίνθου διὰ φοίβης τῆς διακόνου τῆς ἐν κεγχρεαῖς ἐκκλησίας.

Salutat uos Erastus, quæstor ærarius ciuitatis, & Quartus frater. Gratia domini nostri Iesu Christi, sit cum omnibus uobis. Amen.

Ei autem qui potens est uos confirmare secundum euangelium meum, & præconium Iesu Christi, iuxta reuelationẽ mysterij, temporibus æternis taciti, manifestati uero nũc, & per scripturas propheticas iuxta delegationem æterni dei, in obedientiam fidei, in omnes gentes patefacti, soli sapienti deo, per Iesum Christũ, cui gloria in secula. Amen.

Ad Rhomanos.

Missa fuit à Corintho per Phœben ministram Cenchreensis ecclesiæ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ,

ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ἐφέσου τῆς ἀσίας, ἑωρακὼς αὐτοὺς ἤδη καὶ διδάξας, ὑπομιμνήσκων δὲ ὅμως διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. κορίνθιοι ἐκ φιλονεικίας συναγόμενοι, ἐσχίζοντο ταῖς γνώμαις, καὶ λοιπὸν ἦν ἐν αὐτοῖς σχίσματα. καὶ ὄντων σχισμάτων, παρεβλέποντο τὸν λαβόντα τὴν μητρυιάν. ἄλλοι δὲ ἤθελον καταλιμπάνειν τὰς ἰδίας γυναῖκας, προφάσει τῆς ἐγκρατείας. τινὲς δὲ καὶ ἐν εἰδωλείοις ἤσθιον, ὡς ἀδιαφόρων ὄντων τῶν εἰδωλοθύτων. ἄλλοι δὲ τοὺς μὲν ἄλλους ἐξουθένουν, τοὺς δὲ λαλοῦντας γλώσσαις ἐθαύμαζον. καὶ τέλος ἠπάτηντο καὶ εἰς τὸ περὶ ἀναστάσεως μυστήριον, λέγοντες μὴ ἐγείρεσθαι τὴν σάρκα ταύτην. τούτων πάντων ἐν κορίνθῳ κινουμένων, γράφουσιν οἱ λαοὶ τῷ ἀποστόλῳ. καὶ λοιπὸν πρὸς πάντα ἀντιγράφει. καὶ πρῶτον μὲν μαρτυρεῖ αὐτοῖς ἐν φρονήσει καὶ γνώσει. οὐκ ἀποδέχεται δὲ αὐτοὺς ποιοῦντας τὰ σχίσματα, ἀλλὰ καὶ συμβουλεύει μὴ ἐν λόγῳ τὴν ἀρετὴν, ἀλλ᾽ ἐν ἔργῳ καὶ δυνάμει ἡγεῖσθαι. ἔπειτα ἐπιτιμήσας τῷ τὴν μητρυιὰν λαβόντι, καὶ παραινέσας μὴ ἔχειν κρίματα πρὸς ἑαυτούς. λοιπὸν περὶ ὧν ἔγραψαν ἀποκρίνεται, περὶ μὲν τοῦ γάμου διδάσκων ὀρεκτὴν εἶναι τὴν συζυγίαν, καὶ ἐν καιρῷ μόνῳ σχολάζειν διὰ τὴν εὐχὴν, διὰ δὲ τὸ ἀγαπᾶν αὐτοὺς τὴν ἐγκράτειαν. γράφει περὶ παρθενίας, ὅτι οὐ κατ᾽ ἀνάγκην, ἀλλὰ ἐθελοντὶ τοῦτο γινέσθω. εἶτα περὶ τῶν εἰδωλοθύτων, ἵνα μὴ καταχρῶνται τῇ γνώσει, ἀλλὰ τῇ ἀγάπῃ πολιτεύωνται. κωλύει δὲ τὰ ἐν εἰδωλείῳ συμπόσια, ἵνα μὴ σκανδαλίζωνται οἱ μικροί. εἶτα περὶ τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων γράφει, ἵνα μὴ διαφέρωνται ἐν τοῖς χαρίσμασι, μηδὲ προκρίνωσι τὸν ἔχοντα χάρισμα τόδε, τοῦ ἔχοντος τόδε. πάντα γὰρ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος εἶναι λέγει. καὶ λοιπὸν περὶ ἀναστάσεως διδάσκει, ὅτι ἡ σὰρξ ἐγείρεται, ἀποθνήσκουσα μὲν σαπρὰ, ἐγειρομένη δὲ ἄφθαρτος κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ χάριν. τὴν δὲ ἀνάστασιν, ἀπὸ τοῦ ἐγηγέρθαι τὸν χριστὸν, συνίστησι. καὶ τέλος, παραινετικοὺς λόγους εἰς τὰ ἤθη γράφει, καὶ περὶ λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους παραγγέλλει, καὶ οὕτως πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

Corinthus Achaiæ metropolis olim erat, ob portuū cōmoditatē, est enim Isthmos, emporiū totius Asiæ tū celeberrimū, tum opulentissimū. Ferè fit aūt, ut eiusmodi ciuitatū mores multo sint corruptissimi, quod undiq; ex omni natione, nō tam mores q̄ uitia soleant importari: & magnam uitæ licentiam, negociatorum genꝰ sibi uindicat. Proinde Corinthij, tametsi prædicatione Pauli iampridem euangelicā doctrinā accepissent, tamē adhuc ingenij uitæq; prioris uestigia nōnulla ac reliquiæ manebant: adeo ut periculum esset, ne per philosophos, crucis prædicationē, ut humilem & indoctā fastidientes, & pseudapostolos ad Iudaismum inuitantes, à Christi syncerit ate alienarent. Usq; adeo ardua res est, ab ijs in quibꝰ natus sis & quibus diu assueueris, in aliū hominē transformari. Quin diuus Hieronymus in præfatione secundi libri cōmentariorū, quos scripsit in epistolā ad Galatas, testat̃, sua etiānum ætate apud Achaicos, horum quæ Paulus Corinthijs obijcit, extitisse reliquias. Cū hodie satis esse putemus, aquula modo tingi, ut subito fias Christianus. Paulus igitur sciens, nō minoris esse uirtutis parta tueri, q̄ parasse: filios suos, quos magno studio Christo genuerat, nā sesquiannū apud illos egerat, pari studio ad Christū reuocat, & in euangelica doctrina cōfirmat: nunc apostolica sæuiens autoritate, corripiens, obiurgans, ac minitans deniq;: nunc paterno affectu blandiens atq; exhortans, & necessariæ reprehensionis acrimoniā laudis admixtu leniens: & sapientū medicorū exemplo, amarū absinthij pharmacū prælito melle condulcans, ac singulis malis opportuna admouēs remedia. Primū, opulentiæ comes solet esse tumor ac ferocitas. Et inter feroces plerūq; factiones oriunt̃, dum nullus alteri uult cedere, & se quisq; potiorē ducit. Ad hæc opes comitat̃ luxus & gulæ studiū, luxus libidinē comitē trahit. Porrò negociatorū peculiaris est auaritia. Neq; uero solū tumebant opibus, uerūetiā Græcanicæ philosophiæ supercilio, sine qua cæteros ut Barbaros despiciebant. Tumoris erat, quod ex dignitate apostolorū, à quo quisq; fuerat baptizatus, efferrent sese. Hinc illæ dissidiorum uoces: ego Apollo, ego Cephæ, ego Pauli. Præterea quod ne in cōuenticulis quidē solēnibꝰ satis inter eos cōueniret, cū in donis spiritualibus sibi quisq; placeret, & dū in eodē dono sibi nollent inuicē cedere, tumultus & cōfusio nasceretur, adeo ut in publico cōuentu mulieres etiā loquerentur ac docerēt. Porrò luxus simul & tumoris erat, q̄d quoties ad sacrosanctā cœnam cōuenirent, quā Paulus dominicā uocat, in qua maxime cōueniebat præstare Christianam concordiam, diuites nō expectatis tenuioribus cibū caperent, & usq; ad temulentiā sese ingurgitarēt, esurientibus cæteris: ut iā nō solum dissidium illic esset ... intemperantia, uerūetiam indecora quædā inæqualitas, quā dominica cœna nesciebat. Iam partim tumoris, partim philosophiæ uitiū erat, quod Paulum quidā illorū, ut tenuem atq; humilem, deinde ineloquentē, & imperitū, fastidirent. Proprium uero Philosophiæ fuit

fuit, quod resurrectionem mortuorū, fidei nostræ basim, in dubium uocarēt. Luxus erat, quod promiscue uescerentur ijs, quæ tum simulacris dæmonū immolabant̃, nō uitato offendiculo infirmorū. Libidinis erat, quæ nusq; gentium regnabat impunitius q̄ Corinthi, quod præter alia repertus sit inter eos, qui patris uxorem, hoc est, nōuercam suam, stupro cōtaminarit: nec huius autorem flagitij è suo contubernio profligarint: quodq; cū alijs flagitiosis Christianis cōmercium habuerint, uelut illorum uitijs fauentes. Huc pertinet, quod præter decorum & uiri essent comati, & mulieres nō uererent̃ nudo capite cōspici in cœtu ecclesiastico, uelut ipso corporis habitu mores effœminatos, ac delitias præ se ferentes. Auaritiæ erat, quod nō de fama neq; de capite, sed de re pecuniaria inter sese lites agitarēt, eò gliscēte pecuniæ studio, ut Christiani rerum eiusmodi contemptum professi, apud ethnicos & impios iudices litigarent magno dedecore Christiani nominis. Et adeo non negligerent potius pecuniolæ iacturā, ut ipsi ultro alios in huiusmodi negotijs circūuenirent. Postremo de matrimonio inter sese dissentiebant, iam tum asseuerantibus quibusdam Christianis, in totum à coniugio temperandū, cum uiderēt apostolos ab uxoribus suis abstinere. Morbos ostendi Corinthiorū, nō omniū, sed quorundā: qui ne gregem uniuersum cōtagio inficerēt, Paulus his remedijs occurrit. Primo loco præfatus fiduciā suam de futura illorum cōstantia in euangelio Christi, seuerius obiurgat ac docet, ne p cōtentionē humanā in hominibus glorient̃, sed per cōcordiam ex æquo glorient̃ in Christo, cui uni accepta ferenda sunt omnia: obiter indicans fontem eiusmodi dissidiorū, animi tumorē esse. Proinde à supcilio mundanæ philosophiæ ad crucis humilitatem reuocat, quæ licet ostentationem non habeat, uim tamen & energiam habet. Indicat & autores huiꝰ mali pseudapostolos, qui post Pauli abitum sese ingerebāt, declarans se rectum iecisse fundamentum, cauendum ne illi superstruerēt, quod paulo post esset demoliendum, hoc est, ne quid discerēt Corinthij, quod mox esset dediscendum. Deinde ceu pater cum filijs expostulat, quòd huc prouecti sint magnitudinis, ut iam autorem suū uelut humilem cōtemnant, nihil nō perpetientem euangelij gratia, cui ob id ipsum magis etiā fauere cōueniebat. Hortat̃ autem filios, ne degenerent à patre, neu ultro se pædagogis in seruitutem dedant. Atq; hæc quidem potissimū agit capite primo, secūdo, tertio, & quarto. Porrò quarti finis ad quinti initiū mihi uidetur pertinere. De incesto præcipit, & publico cōsilio decernit, uitandam hominis cōsuetudinem, partim quo pudore correctus resipiscat, partim ne huius contactu cæteri inficiantur. Admonet autem nō hunc modo uitandum, uerūetiam omnes qui falsò titulo Christiani manifestis flagitijs essent infames. Nam ethnicos flagitiosos nō ita oportere uitari, uel quod nostra nō referat, quales illi sint, uel quod passim essent flagitiosi, ut omnes uitandi fuerint ei, qui flagitiosos uellet effugere. Hæc agit capite quinto. Tertio de litibus admonet, si quid huiusmodi quæstionum inter ipsos natū esset, quod ipsum tamē inter Christianos fœdum uideretur, ob pecuniā, quæ nobis debeat esse uilissima, cōtendere: ne res eò procedat, ut ethnici iudices adeantur, sed ipsi per arbitros quoscūq; rem inter se transigant. Idq; agit capite sexto, cuius magna pars ad septimum pertinet, mea quidem sententia: nimirum ab eo loco, q̄

de matrimonio tractaturus, inter cætera uitia scortationem, adulterium, & masculã
Venerem damnat, idq; prosequitur sub initium proximi capitis: Nescitis quod mẽ/
bra uestra templa sunt Christi: Quarto loco præcipit de matrimonio, de uiduita-
te, de impari cõnubio, de diuortijs, de uirginitate obiter admonens, ob susceptũ Chri
stianismum non esse mutandum uitæ statum. Totóq; hoc sermone ita hortatur ad
cœlibatum, & continentiam, ut tamen coniugij remedium non adimat ijs, qbus op⁹
est. Hoc agitur capite septimo. Quinto docet, carnes immolatas simulacris re nihil
differre à cæteris carnibus, & tamen ab his abstinendum, si periculũ sit, ne quis ethni
cus, aut Christianus infirmior, ex eo quod uesceris, existimet te simulacrorum assen-
tiri culturæ. Ab his & huiusmodi uitijs ueterum exemplo deterret. Idq; agit capite
octauo, ac rursus capite nono. Nam in medio expatiatur in cõmendationem sui, ta-
cite se præferens cæteris apostolis etiam summis, qui solus omniũ Corinthijs gratis
impartierit doctrinam euangelicam. Sexto docet, quid oporteat obseruari in con/
uentu publico Christianorum, ne uiri sint comati, ne mulieres nudo capillitio, tum in
dominico conuiuio seruetur cõmunitas & æqualitas: neq; enim illic agi negotiũ uen
tris, quod domi rectius agatur, sed mysticis epulis repræsentari cœnam dominicam.
Præterea monet, ne quis ob dotem spiritualem sibi placeat, sed suam quisq; dotem
in cõmune conferat cõmodum, exemplo membrorum corporis, exhortans, ut reliqs
quidem donis quæ contigerunt, recte utantur, præcipue tamen enitantur ad charita
tem, sine qua reliqua adeo nihil conducant, ut officiant etiam. Porrò cũ charitati pri/
mas tribuerit, proximas tribuit prophetiæ, sic enim uocat enarrationem arcanæ scri-
pturæ. In hac admonet uitandum esse tumultum & confusionem. Id fore, si uicissim
& pauci dicant, mulieribus interim silere iussis, adeo ut nec discendi gratia rogare lice
at in cœtu. Hæc agit capite undecimo, duodecimo, decimotertio, & decimoquarto.
Septimo loco uarijs argumentis astruit resurrectionem mortuorum, declarans,
qualis & quibus modis sit ea futura. Atq; id quidem capite decimoquinto. Postre/
mo capite familiaria quædam subijcit, de collatione pecuniæ in subsidia pauperum,
de suo ad Corinthios reditu. Postremo Timotheum & alios aliquot illis cõmendat.
Diuus Ambrosius putat hanc non esse primam epistolam, quam Paulus scripse/
rit Corinthijs, hanc opinor coniecturam secutus, quod capite quinto: Scripsi, inquit,
uobis in epistola, quasi prius alteris literis super hac re ad illos scripserit. Etiamsi Græ
ci interpretes dissentiunt. Hanc missam putant per Timotheum, cuius semel atq; ite/
rum facit mentionem, simulq; per Stephanam, Fortunatum, & Achaicum, quos il/
lis cõmendat. Rursus alij putant ab Epheso missam, quod in calce scribat: permane/
bo autem Ephesi usq; ad Pentecosten. Alij è Philippis, nam hanc inscriptionem ha/
bent Græcorum codices. Nec mihi coniectare licet, quid secuti sint, qui ita senserunt,
nisi colligunt ex itinere scriptam, ob ea quæ scribit Paulus: ueniam autem cum Mace
doniam pertransiero, nam Macedoniam pertransibo. Ac mox: Nolo enim uos mo
do in transitu uidere.

ARGVMENTI FINIS.

ΠΡΟ'Σ ΤΟΥ'Σ ΚΟ-
ΡΙΝΘΙ'ΟΥΣ
ΠΡΩ'ΤΗ.

ΠΑῦλος κλητὸς ἀπόστο/
λος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ
θελήματος θεοῦ, καὶ σω
σθένης ὁ ἀδελφὸς, τῇ ἐκ-
κλησίᾳ τοῦ θεοῦ, τῇ οὔ/
σῃ ἐν κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν χριστῷ ἰη/
σοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, σὺν πᾶσι τοῖς ἐπι-
καλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰη-
σοῦ χριστοῦ, ἐν παντὶ τόπῳ, αὐτῶν τε καὶ
ἡμῶν. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ
πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.
εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑ/
μῶν, ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ, τῇ δοθεί/
σῃ ὑμῖν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὅτι ἐν παντὶ
ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ,
καὶ πάσῃ γνώσει, καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ
χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν, ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑ/
στερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ἀπεκδε-
χομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡ-
μῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς
ἕως τέλους, ἀνεγκλήτους, ἐν τῇ ἡμέρᾳ
τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. πιστὸς ὁ θεὸς, δι'
οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἰησοῦ
χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.
παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, διὰ
τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χρι
στοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ
ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἦτε δὲ κατηρτισμέ/
νοι ἐν τῷ αὐτῷ νοΐ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώ-
μῃ.
ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν ἀδελ-
φοί μου, ὑπὸ τῶν χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσι
λέγω

EPISTOLA PAVLI AD
CORINTHIOS
PRIMA.

PAulus uocatus aposto-
lus Iesu Christi, per uo-
luntatem dei, & Sosthe
nes frater, ecclesiæ dei,
quæ est Corinthi, san-
ctificatis per Christũ Iesum, uocatis san-
ctis, unà cum omnibus qui inuocant no
men domini nostri Iesu Christi, in quo-
uis loco, uel suo uel nostro. Gratia uo-
bis & pax à deo patre nostro, & domino
Iesu Christo. Gratias ago deo meo sem
per pro uobis, de gratia dei, quæ data est
uobis per Christum Iesum, quod in o-
mnibus ditati estis per ipsum, in omni
sermone, & omni cognitione, quibus re-
bus testimonium Iesu Christi confirma
tum fuit in uobis, adeo, ut non destitua
mini in ullo dono, expectantes reuelatio
nem domini nostri Iesu Christi, qui &
confirmabit uos usque ad finem, incul-
patos, in die domini nostri Iesu Chri-
sti. Fidelis deus, per quem uocati estis in
consortium filij ipsius Iesu Christi do-
mini nostri.
Obsecro autem uos fratres, per no-
men domini nostri Iesu Christi, ut idem
loquamini omnes, & non sint inter uos
dissidia, sed sitis integrum corpus eadẽ
mente, & eadem sententia.
Significatum est enim mihi de uo-
bi fratres mei, à familiaribus Chloæ,
quod contentiones sint inter uos.

λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει· ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλώ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ, ἐγὼ δὲ Χριστοῦ. Μεμέρισται ὁ Χριστός; μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθητε; εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα, εἰ μὴ Κρίσπον καὶ Γάϊον, ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβάπτισα. ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν Στεφανᾶ οἶκον· λοιπὸν οὐκ οἶδα, εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα. οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με Χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ, τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις, μωρία ἐστί, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν, δύναμις θεοῦ ἐστι.

Γέγραπται γάρ· ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεύς; ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου; ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν θεόν, εὐδόκησεν ὁ θεός, διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας. ἐπειδὴ καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι, καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν. ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν. αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς, Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι, Χριστὸν θεοῦ δύναμιν, καὶ θεοῦ σοφίαν.

Ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί, καὶ τὸ ἀ[illegible] τοῦ θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί. βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς, ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά. καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου, καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ θεός, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ.

Dico aũt illud, quod unuſquiſq; ueſtrum dicit: Ego quidẽ ſum Pauli, ego uero Apollo, ego uero Cephæ, ego uero Chriſti. Num diuiſus eſt Chriſtus? num Paulus crucifixus eſt pro uobis? aut in nomine Pauli baptizati fuiſtis? Gratias ago deo, quod neminem ueſtrum baptizauerim, niſi Criſpum & Gaium, ne qs dicat, ꝙ in meo nomine baptizauerim. Baptizaui autem & Stephanæ familiam. Præterea haud ſcio, num quem alium baptizarim. Non enim miſit me Chriſtus, ut baptizarem, ſed ut euangelizarem, non erudito ſermone, ne inanis reddatur crux Chriſti. Nam ſermo crucis, ĳs quidem qui pereunt, ſtulticia eſt, at nobis qui ſalutem cõſequimur, potentia dei eſt. Scriptum eſt em̃: Perdam ſapientiam ſapientium, & intelligentiam intelligentium reĳciam. Vbi ſapiens? ubi ſcriba? ubi diſputator ſeculi huius? Nonne infatuauit deus ſapientiam mundi huius? Nam poſtquàm in ſapientia dei, nõ cognouit mundus per ſapientiam deum, uiſum eſt deo, per ſtulticiam prædicationis ſaluos facere credentes. Quandoquidem & Iudæi ſignum poſtulant, & Græci ſapientiam quærũt. Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem offendiculum, Græcis uero ſtulticiam. ſed ĳſdem uocatis, Iudæis pariter & Græcis, Chriſtum dei potentiam, ac dei ſapientiam. Quoniam ſtulticia dei ſapientior eſt quàm homines, & imbecillitas dei robuſtior eſt quàm homines. Videtis enim uocationem ueſtram fratres, quod non multi ſapientes ſecũdum carnem, non multi potentes, non multi claro genere nati: uerũ quæ ſtulta erant ſecundũ mundũ, delegit deus, ut pudefaceret ſapientes: & quæ erant imbecillia in mũdo, delegit deus, ut pudefaceret ea, quæ ſunt robuſta. & quæ ignobilia erant in mũdo cõtempta q;, delegit deꝰ: & ea quæ nõ erãt, ut ea quæ ſunt obliteraret,

ὅπως μὴ καυχήσηται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ. ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστέ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμός, καὶ ἀπολύτρωσις. ἵνα καθὼς γέγραπται, ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.

Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς ἀδελφοί, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας, καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ ἔκρινα τοῦ εἰδέναι τί ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον. καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ, καὶ ἐν φόβῳ, καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς. καὶ ὁ λόγος μου, καὶ τὸ κήρυγμά μου, οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως, ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ.

Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις. σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου, τῶν καταργουμένων, ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν θεοῦ ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων, εἰς δόξαν ἡμῶν, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν. εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. ἀλλὰ καθὼς γέγραπται. ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

ι Ἡμῖν δὲ ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. τὸ γὰρ πνεῦμα, πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ. τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων, τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ.

ια Ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν,

ut ne gloriaret ulla caro corã ipſo. Ex eodem autem uos eſtis, in Chriſto Ieſu, q factꝰ fuit nobis ſapiẽtia à deo, iuſticiaq; & ſanctificatio, & redemptio. Vt quẽadmodum ſcriptũ eſt: Qui gloriatur, in domino glorietur.

Et ego cum uenirem ad uos fratres, II
non ueniebam cum eminentia ſermonis aut ſapientiæ, annuncians uobis teſtimonium dei. Non enim me iudicaui quicq; ſcire inter uos, niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum. Et ego per infirmitatem, & cum timore, ac in tremore multo apud uos uerſatus ſum. & ſermo meus, & prædicatio mea, non erat in perſuaſorĳs humanæ ſapientiæ uerbis, ſed in oſtenſione ſpiritus ac potentiæ, ut fides ueſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in potentia dei. Porrò ſapientiam loquimur inter perfectos: ſapientiam autem, non ſeculi huius, neque principum ſeculi huius, qui abolentur: ſed loquimur ſapientiam dei in myſterio, quæ eſt recondita, quã præfinierat deus ante ſecula, in gloriam noſtram, quam nemo principum ſeculi huius cognouit. Nam ſi cognouiſſent, haudquaquam dominum gloriæ crucifixiſſent. Sed quemadmodum ſcriptum eſt: Quæ oculus non uidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non aſcenderunt, quæ præparauit deus diligentibus ſe. Nobis autem deus reuelauit per ſpiritum ſuum. Spiritus enim omnia ſcrutatur, etiam profunditates dei. Quis enim hominũ nouit ea, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis qui eſt in eo? Sic & ea quæ ſunt dei, nemo nouit, niſi ſpiritus dei. Nos uero non ſpiritum mundi accepimus, ſed ſpiritum, qui eſt ex deo, ut ſciamus, quæ à Chriſto donata ſint nobis,

ἃ καὶ λαλοῦμεν, οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες. ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ, μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι, καὶ οὐ δύναται γνῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται. ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου, ὃς συμβιβάσει αὐτόν; ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν.

ιβ Καὶ ἐγὼ ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην λαλῆσαι ὑμῖν, ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς, ὡς νηπίοις ἐν Χριστῷ. γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, καὶ οὐ βρῶμα. οὔπω γὰρ ἠδύνασθε, ἀλλ' οὔτε ἔτι νῦν δύνασθε. ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστε. ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις, καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε, καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε; ὅταν γὰρ λέγῃ τις, ἐγὼ μέν εἰμι Παύλου, ἕτερος δὲ ἐγὼ Ἀπολλῶ, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε; τίς οὖν ἐστι Παῦλος; τίς δὲ Ἀπολλῶς; ἀλλ' ἢ διάκονοι, δι' ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν. ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλῶς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ θεὸς ηὔξανεν. ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστί τι, οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός. ὁ φυτεύων δὲ, καὶ ὁ ποτίζων, ἕν εἰσιν. ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται, κατὰ τὸν ἴδιον κόπον.

ιγ Θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί. θεοῦ γεώργιον, θεοῦ οἰκοδομή ἐστε. κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, τὴν δοθεῖσάν μοι, ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων, θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ. ἕκαστος δὲ βλεπέτω πῶς ἐποικοδομεῖ. θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι, παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός. εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον, χρυσὸν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην, ἑκάστου τὸ ἔργον φανερὸν γενήσεται. ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται, καὶ ἑκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει

quæ & loquimur, non ſermonibus quos docet humana ſapientia, ſed quos docet ſpũs ſanctus, ſpiritualibus ſpiritualia cõparantes. Animalis autem homo nõ accipit ea quæ ſunt ſpiritus dei: ſtulticia ſiquidē illi ſunt, nec poteſt cognoſcere, ꝙ ſpiritualiter diiudicant̃. At ſpiritualis diiudicat quidem om̃ia: ipſe uero à nemine diiudicatur. Quis em̃ cognouit mentē dñi, qui cõſilium daturus ſit illi? Nos autem mentē Chriſti tenemꝰ.

III Et ego fratres, nõ potui loqui uobis, ut ſpiritualibꝰ, ſed loquēdũ fuit, ut carnalibꝰ, ut infãtibus in Chriſto. Lactis potu uos alui, & nõ cibo. Nõdũ em̃ poteratis; imò ne nunc quidē adhuc poteſtis: nã adhuc carnales eſtis. Siquidē cũ in uobis ſit æmulatio & contētio, & factiones, nõne carnales eſtis, & ſecundũ hominē ambulatis? Etem̃ cũ dicat aliqs: ego quidē ſũ Pauli, alter uero, ego Apollo, nonne carnales eſtis? Quis igit̃ eſt Paulus? quis autem Apollo niſi miniſtri, per quos credidiſtis, & ut cuiqꝫ dñs dedit. Ego plantaui, Apollo rigauit, ſed deus dedit incremētũ. Itaqꝫ neqꝫ qui plãtat, eſt aliquid, neqꝫ qui rigat, ſed qui dat incrementũ deus. Cæterũ is qui plantat, & is q rigat, unũ ſunt. Vnuſquiſqꝫ tñ ſuã mercedem accipiet, iuxta ſuũ laborē. Etenim dei ſumus cooperarij, dei agricolatio, dei ædificatio eſtis, iuxta gratiã dei, quæ data eſt mihi. Vt ſapiēs architectus fundamentũ poſui, alius aũt ſuper illud ædificat. Porrò quiſqꝫ uideat quõ ſuperſtruat. Nã fundamentũ aliud nemo põt ponere, præter hoc qđ poſitũ eſt, qđ eſt Ieſus Chriſtꝰ. Quod ſi qs ſupſtruit ſup fundamentũ hoc, aurũ, argentũ, lapides p̃cioſos, ligna fœnũ, ſtipulã, cuiuſqꝫ opus manifeſtũ fiet. Dies eni declarabit, qđ in igne reuelat̃. & cuiuſqꝫ opus q̃le ſit, ignis p̱babit

δοκιμάσει. εἴ τινος τὸ ἔργον μένει, ὃ ἐπῳκοδόμησε, μισθὸν λήψεται. εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός.

Οὐκ οἴδατε, ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός. ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς.

ιε Μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω. εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν, ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου, μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστι. γέγραπται γάρ. ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν. καὶ πάλιν. κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι.

ις Ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις. πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστιν, εἴτε Παῦλος, εἴτε Ἀπολλῶς, εἴτε Κηφᾶς, εἴτε κόσμος, εἴτε ζωή, εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε μέλλοντα, πάντα ὑμῶν ἐστιν, ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ θεοῦ.

ιζ Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ, καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ. ὃ δὲ λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας, ἀλλ' οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω. οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι. ὁ δὲ ἀνακρίνων με, κύριός ἐστιν. ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν, καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ θεοῦ.

ιη Ταῦτα δὲ ἀδελφοί μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν, καὶ Ἀπολλῶ, δι' ὑμᾶς, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε, τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν, ἵνα μὴ, εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς μὴ φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου. τίς γάρ σε διακρίνει; τί δὲ ἔχεις, ὃ οὐκ

probabit. Si cuius opus manſerit, quod ſuperſtruxit, mercedem accipiet: ſi cuius opus exuſtum fuerit, damnum patietur: ipſe uero ſaluus fiet, ſed ſic tanquam per ignem. An neſcitis, ꝙ templum dei eſtis, & ſpiritus dei habitat in uobis? Si quis templum dei prophanat, hunc p̱det deus. Nam templum dei ſanctũ eſt, quod eſtis uos. Ne quis ſeipſum fallat. Si qs ſibi uidetur ſapiens eſſe inter uos, in ſeculo hoc ſtultus fiat, ut reddatur ſapiens. Etenim ſapientia mundi huius, ſtulticia eſt apud deum. Scriptum eſt enim: Qui comprehendit ſapientes in aſtutia ipſorum. Et rurſum: Dominus nouit cogitationes ſapientiũ, quod ſint uanæ. Itaque ne quis glorietur in hominibus. Omnia nanqꝫ ueſtra ſunt, ſiue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Cephas, ſiue mundus, ſiue uita, ſiue mors, ſiue præſentia, ſiue futura, omnia inquã ueſtra ſunt, uos autem Chriſti, Chriſtus uero dei.

IIII Sic nos æſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorũ dei. Quod ſupeſt aũt, illud requirit̃ in diſpēſatoribus, ut fidus aliquis reperiat̃. Mihi uero pro minimo eſt, ut à uobis diiudicer, aut ab humano iudicio, imò nec meipſum diiudico. Nullius em̃ rei mihi conſcius ſum, ſed nõ per hoc iuſtificatus ſum. Cæterũ qui me iudicat, dominus eſt. Proinde ne ante tempus quicq̃ iudicetis, donec uenerit dominus, q̃ & illuſtraturus eſt occulta tenebrarum, & patefaciet conſilia cordiũ, ac tunc laus erit unicuique à deo. Hæc autem fratres per figuram tranſtuli in meipſum, & in Apollo, propter uos, ut in nobis diſceretis, ne quis ſupra id quod ſcriptum eſt, de ſe ſentiat: ut ne, hic illius, ille huius nomine inflemini, alius aduerſus alium. Quis em̃ te diiudicat? Quid autē habes, quod nõ

ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι,
ὡς μὴ λαβών; ἤδη κεκορεσμένοι ἐστέ, ἤδη ἐ-
πλουτήσατε, χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε, καὶ
ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν
συμβασιλεύσωμεν.
κα Δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς, τοὺς ἀποστό
λους ἐσχάτους, ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους.
ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ, καὶ ἀγ
γέλοις, καὶ ἀνθρώποις. ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χρι
στόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ. ἡμεῖς ἀσθε
νεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί. ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ
ἄτιμοι. ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν,
καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνητεύομεν, καὶ κο-
λαφιζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν, καὶ κοπιῶ-
μεν, ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσί. λοιδο-
ρούμενοι, εὐλογοῦμεν· διωκόμενοι, ἀνεχό-
μεθα. βλασφημούμενοι, παρακαλοῦμεν,
ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν,
πάντων περίψημα ἕως ἄρτι. οὐκ ἐντρέπων
ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀ-
γαπητὰ νουθετῶ. ἐὰν γὰρ μυρίους παι
δαγωγοὺς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς
πατέρας. ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγ
γελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα. παρακαλῶ οὖν
ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε. διὰ τοῦτο ἔπεμ
ψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὅς ἐστι τέκνον μου ἀ-
γαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀνα
μνήσει τὰς ὁδούς μου, τὰς ἐν Χριστῷ, καθὼς
πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω. ὡς
μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώ-
θησάν τινες. ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑ-
μᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ
τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν
δύναμιν. οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ
θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει. τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλ
θω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματί τε
πρᾳότητος;
κβ Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ
τοιαύτη πορνεία, ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν
ὀνομάζεται, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς
ἔχειν. καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ
μᾶλλον

quod nō accepiſti? Quod ſi etiā accepi-
ſti, qd gloriaris, quaſi nō acceperis? Iam ſa
turati eſtis, iā ditati eſtis, abſq; nobis re-
gnū adepti eſtis: atq; utinā adepti ſitis,
ut & nos ſimul uobiſcū regnemus. Arbi
tror em̄ q deus nos, qui ſumus apoſtoli
poſtremi, oſtenderit tanq̄ morti addi-
ctos. Quoniā ſpectaculū facti ſum⁹ mū
do & angelis, & hominibus. Nos ſtulti
propter Chriſtū, uos autē prudētes per
Chriſtū, nos imbecilles: uos autē ualidi.
uos clari, nos cōtempti. Ad hoc uſq; tem
pus & eſurim⁹, & ſitim⁹, & nudi ſum⁹, &
colaphis cædimur, & incertis uagamur
ſedibus, & laboramus operantes ꝓprijs
manib⁹, male audiētes, benedicim⁹, per-
ſecutionē patiētes, ſuſtinem⁹, cōuicijs af-
fecti, obſecram⁹, ueluti excremēta mūdi
facti ſum⁹, omniū reiectamentū ad hūc
uſq; diem. Non quo uos pudore ſuffun-
dam hæc ſcribo, ſed ut filios meos dile-
ctos admoneo. Nam etiāſi innumeros
pædagogos habeatis in Chriſto, nō mul
tos tamē habetis patres. Siquidē in Chri
ſto Ieſu, ꝑ euangeliū ego uos genui. Ad-
hortor itaq; uos, ut imitatores mei ſitis.
Hac de cauſa miſi uobis Timotheū, qui
eſt filius me⁹ dilectus, & fidelis in dn̄o, q
uobis in memoriā reducet uias meas, q̄
ſunt in Chriſto, quemadmodū ubiq; in
om̄i eccleſia doceo. Perinde quaſi nō ſim
uenturus ad uos, inflati ſunt quidā. Sed
ueniā breui ad uos, ſi dn̄s uoluerit, & co-
gnoſcā nō ſermonē iſtorū q inflati ſunt,
ſed uirtutē. Nō em̄ in ſermone regnū eſt
dei, ſed in uirtute. Quid uultis? Cū uirga
uenio ad uos, an cū charitate, & ſpiritu le
nitatis? Omnino audit inter uos ſtu- V
prū, & huiuſmodi ſtuprū, quod nec in-
ter gentes nominatur, ut aliquis uxorem
patris habeat. Et uos inflati eſtis, ac non
potius

μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου
ὑμῶν, ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας.
κγ Ἐγὼ μὲν γάρ, ὡς ἀπὼν τῷ σώματι,
παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα ὡς
παρών, τὸν οὕτως τοῦτο κατεργασάμενον,
ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύ-
ματος, σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ, παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σα
τανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦ
μα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.
κδ Οὐ καλὸν τὸ καύχημα ἡμῶν. οὐκ οἴ
δατε, ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυ
μοῖ; ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν ζύ-
μην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθώς ἐστε ἄζυ
μοι. καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύ
θη Χριστός. ὥστε ἑορτάζωμεν, μὴ ἐν ζύμῃ
παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας,
ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας.
κε Ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ, μὴ συ-
ναναμίγνυσθαι πόρνοις, καὶ οὐ πάντως τοῖς
πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου, ἢ τοῖς πλεονέ-
κταις, ἢ ἅρπαξιν, ἢ εἰδωλολάτραις. ἐπεὶ
ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν. νυ
νὶ δὲ ἔγραψα ὑμῖν, μὴ συναναμίγνυσθαι.
ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, ἢ πόρ
νος, ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ
λοίδορος, ἢ μέθυσος, ἢ ἅρπαξ, τῷ τοιού-
τῳ μηδὲ συνεσθίειν. τί γάρ μοι καὶ τοὺς
ἔξω κρίνειν; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε;
τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρίνει. καὶ ἐξαρεῖτε τὸν
πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.
κς Τολμᾷ τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων πρὸς
τὸν ἕτερον, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ
ἐπὶ τῶν ἁγίων; οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ ἅγιοι
τὸν κόσμον κρινοῦσι; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται
ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχί-
στων; οὐκ οἴδατε, ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν,
μή τι γε βιωτικά; βιωτικὰ μὲν οὖν κριτή
ρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξουθενημένους ἐν
τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε. πρὸς
ἐντροπὴν

potius luxiſtis, ut tolleret de medio ueſtrū,
qui facinus hoc perpetraſſet. Nam ego qui-
dem, ut abſens corpore, præſens autē ſpiritu,
iam decreui tanq̄ præſens, ut is qui ſic hoc pa
trauit, in nomine domini noſtri Ieſu Chri-
ſti, cōgregatis uobis & meo ſpiritu, unà cum
poteſtate domini noſtri Ieſu Chriſti, tradat
ſatanæ ad interitum carnis, quo ſpiritus ſal-
uus ſit in die dn̄i Ieſu. Non eſt bona glori-
atio ueſtra. An neſcitis, q paululum fermen
ti totam cōſperſionem fermētat? Expurgate
itaq; uetus fermentū, ut ſitis noua cōſperſio,
ſicut eſtis infermentati. Nam & paſcha no-
ſtrum pro nobis immolatus eſt Chriſt⁹. Ita-
que feſtum celebremus, nō in fermēto ueteri,
nec in fermēto maliciæ & uerſutiæ, ſed in pa-
nibus fermento carentibus, hoc eſt, ſyncerita
te & ueritate. Scripſi uobis per epiſtolā: Ne
cōmiſceremini cum ſcortatoribus, ac nō omi-
no cum ſcortatoribus mundi huius, aut cum
auaris, aut cum rapacibus, aut ſimulacrorum
cultoribus: Alioqui utinam uidelicet è mun-
do exiſſetis. Nunc autem ſcripſi uobis, ne cō-
miſceamini. Si quis, cum frater appelletur, fu
erit ſcortator, aut auarus, aut ſimulacrorum
cultor, aut cōuiciator, aut ebrioſus, aut rapax,
cum eiuſmodi ne cibum quidem capiatis.
Quid enim ad me attinet, etiam de his qui
foris ſunt iudicare? Nonne de his qui intus
ſunt, iudicatis? Eos uero qui foris ſunt, deus
iudicat. Etiam profligate iſtū qui malus eſt,
ex uobiſipſis. Suſtinet aliquis ueſtrum, VI
negocium habēs cum altero, iudicari ſub in-
iuſtis, & non magis ſub ſanctis? An neſcitis,
quod ſancti mundum iudicabunt? Et ſi per
uos iudicatur mundus, indigni eſtis mini-
mis iudicijs? An neſcitis, quod angelos iudi-
cabimus, nō tantum iſta quæ ad uictum per
tinent? Proinde iudicia ſiquidem habueri-
tis de ijs, quæ ad uitæ uſum attinent, qui con
tempti ſunt in eccleſia, eos conſtituite. Ad

ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. οὕτως οὐκ ἔστιν ἐν ὑμῖν σοφὸς, οὐδὲ εἷς, ὃς δυνήσεται διακρῖναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ; ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων;

κζ Ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ἐν ὑμῖν ἐστιν, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ᾽ ἑαυτῶν. διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε, καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ ταῦτα ἀδελφούς;

κη Ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ἄδικοι βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι; μὴ πλανᾶσθε. οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε μοιχοὶ, οὔτε μαλακοὶ, οὔτε ἀρσενοκοῖται, οὔτε κλέπται, οὔτε πλεονέκται, οὔτε μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρπαγες, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι. καὶ ταῦτά τινες ἦτε, ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

κθ Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ᾽ οὐ πάντα συμφέρει. πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος. τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν. ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. τὸ δὲ σῶμα, οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι. ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἤγειρε, καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

λ Οὐκ οἴδατε, ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστιν; ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο. ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ, ἓν σῶμά ἐστιν; ἔσονται γάρ, φησὶν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ, ἓν πνεῦμά ἐστι.

λα Φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα, ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν. ὁ δὲ πορνεύων, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν, ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός

τός

erubescentiam uestram dico. Adeo non est inter uos sapiens, ne unus quidem, qui possit diiudicare inter fratrem suum & fratrem? Sed frater cum fratre litigat, idque sub infidelibus? Itaque iam quidem omnino delictum in uobis est, quod lites habetis inter uos inuicem. Cur non potius iniuriam patimini, cur non potius damnum accipitis? Imò uos iniuriam facitis, & damno afficitis, idque fratres? An nescitis, quod iniusti regni dei hæreditatem non consequentur? Ne erretis. Neque scortatores, neque cultores simulacrorum, neque adulteri, neque molles, neque qui cōcumbūt cū masculis, neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regni dei hæreditatem accipient. Atque hæc eratis quidam, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis per nomen domini Iesu, & per spiritum dei nostri. Omnia mihi licent, at nō omnia conducunt. Omnium mihi potestas est, at ego non redigar sub ullius potestatem. Escæ uentri destinatæ sunt, & uenter escis: deus autem & hunc & illas abolebit. Corpus uero non stupro, sed domino, & dominus corpori. Deus autem & dominum suscitauit, & nos suscitabit per potentiam suam. An nescitis, quod corpora uestra membra sunt Christi? Num igitur tollens membra Christi, faciam scorti membra? Absit. An nescitis, quod qui adglutinatur scorto, unum corpus est? Redigentur enim, inquit, duo in carnem unam. At qui adglutinatur domino, unus spiritus est. Fugite scortationem. Omne peccatum, quodcunque fecerit homo, extra corpus est. Sed qui scortatur, in propriū corpus peccat. An nescitis, quod corpus uestrū templū est habitantis in uobis spūs sancti,

τός ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν; ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς. δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά ἐστι τοῦ θεοῦ.

λβ Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ, γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. διὰ δὲ τὰς πορνείας, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω. τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὔνοιαν ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί. ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ᾽ ὁ ἀνήρ. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ᾽ ἡ γυνή. μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μή τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάζητε τῇ νηστείᾳ, καὶ τῇ προσευχῇ. καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχησθε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν.

λγ Τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ᾽ ἐπιταγήν. θέλω γὰρ πάντας ἀνθρώπους εἶναι, ὡς καὶ ἐμαυτόν. ἀλλ᾽ ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως.

λδ Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις, καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστιν, ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ. εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν. κρεῖσσον γάρ ἐστι γαμῆσαι, ἢ πυροῦσθαι.

λε Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλὰ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι. ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω. καὶ ἄνδρα, γυναῖκα μὴ ἀφιέναι. τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ κύριος.

λς Εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὐτὴ συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ᾽ αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν. καὶ γυνὴ, ἥτις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ αὐτὸς συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ᾽ αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω αὐτόν. ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικὶ, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀνδρί. ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστι, νῦν δὲ

ἁγιά

cti, quem habetis à deo, & non estis ipsi uestri iuris? Nā empti estis precio. Glorificate iam deum in corpore uestro, & in spiritu uestro, quæ sunt dei.

Cæterum de quibus scripsistis mihi: VII
Bonum est homini, uxorem non attingere. Attamen propter stupra uitanda, suam quisque uxorem habeat: & suum quæque uirum habeat. Vxori uir debitam beneuolentiam reddat: similiter autem & uxor uiro. Vxor proprij corporis ius non habet, sed maritus. Similiter & maritus proprij corporis ius non habet, sed uxor. Ne fraudetis uos inuicem, nisi si quid ex consensu, pro tempore, ut uacetis ieiunio & precationi: & rursum in unum conueniatis, ne tentet uos satanas propter intemperantiam uestram. Hoc autem dico iuxta indulgentiam, non iuxta præceptum. Nam uelim omnes homines esse, ut & ipse sum. Sed unusquisque proprium donum habet ex deo, alius quidem sic, alius autem sic. Dico autem inconiugatis & uiduis, bonum eis est, si manserint, ut & ego. Quod si se non continent, contrahant matrimonium. Nam satius est matrimonium contrahere, quam uri. A coniugatis præcipio, non ego, imò dominus. Vxor à uiro ne separetur: quod si separata fuerit, maneat innupta, aut marito reconcilietur: & maritus uxorem ne dimittat. Reliquis autem ego dico, non dominus: Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc assentitur ut habitet cum illo, ne dimittat eam: & mulier, quæ habet maritū infidelem, & is assentitur ut habitet cum ea, ne dimittat illū. Sanctificatus est enī maritus incredulus per uxorem, & sanctificata est uxor incredula per maritū. Alioqui filij uestri imūdi essent, nūc autē

ἅγιά ἐστιν. εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω. οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς τοιούτοις, ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ θεός. τί γὰρ οἶδας γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις; εἰ μὴ ἑκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ θεός, ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ κύριος, οὕτως περιπατείτω, καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι. περιτετμημένος τις ἐκλήθη, μὴ ἐπισπάσθω. ἐν ἀκροβυστίᾳ τις ἐκλήθη, μὴ περιτεμνέσθω. ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστι, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ.

Ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει ᾗ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω. δοῦλος ἐκλήθης; μή σοι μελέτω, ἀλλ᾽ εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι. ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος, ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν. ὁμοίως καὶ ὁ ἐλεύθερος κληθεὶς, δοῦλός ἐστι Χριστοῦ. τιμῆς ἠγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ θεῷ.

Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι, ὡς ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι. νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ, τὸ οὕτως εἶναι. δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν. λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτει γυναῖκα. ἐὰν δὲ καὶ γήμῃς, οὐχ ἥμαρτες, καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτε. θλίψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι. ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι. τοῦτο δέ φημι ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος. τὸ λοιπόν ἐστιν, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι· καὶ οἱ κλαίοντες, ὡς μὴ κλαίοντες· καὶ οἱ χαίροντες, ὡς μὴ χαίροντες· καὶ οἱ ἀγοράζοντες, ὡς μὴ κατέχοντες· καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς μὴ καταχρώμενοι. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους

εἶναι.

sancti sũt. Quod si incredulus discedit, discedat. Nõ est seruituti subiectus frater aut soror in huiusmodi, sed in pace uocauit nos deus. Qui nanq; scis mulier, an maritum sis seruatura? Aut qui scis uir, an uxorem sis seruaturus? Vtcunq; fuerit, unusquisq; ut ipsi partitus est deus, unusquisq; ut illum uocauit dominus, ita ambulet, & sic in ecclesijs omnibus ordino. Circũcisus aliquis uocatus est? ne accersat præputiũ. In præputio aliquis uocatus est? ne circuncidatur. Circũcisio nihil est, & præputium nihil est, sed obseruatio mandatorum dei. Vnusquisque in ea uocatione, in qua uocatus fuit maneat. Seruus uocatus es? ne sit tibi curæ: quinetiam si potes liber fieri, potius utere. Etenim qui in domino uocatus est seruus, libertus domini est. Similiter & qui liber uocatus fuit, seruus est Christi. Pretio empti fuistis, nolite fieri serui hominum. Vnusquisque in eo, in quo uocatus fuit, fratres, maneat apud deum. De uirginibus autem præceptum domini non habeo: consiliũ tamen do, tanq; misericordiã consecutus à domino, in hoc ut sim fidelis. Arbitror igitur hoc bonũ esse propter præsentem necessitatem. Nam bonum est homini sic esse. Alligatus es uxori? ne quære diuortium. Solutus es ab uxore? ne quæras uxorem. Quod si duxeris uxorem, nõ peccasti. Et si nupserit uirgo, non peccauit. Attamẽ afflictionẽ in carne habituri sunt huiusmodi. Ego uero uobis parco. Cæterum illud dico fratres, tempus cõtractum est: superest, ut qui habent uxores, sint tanquam non habeant: & qui plorant, tanq; non plorent: & qui gaudent, tanquam nõ gaudeant: & qui emunt, tanq; nõ possideant: & qui utuntur mundo hoc, tanquam non utantur. Præterit enim habitus huius mũdi. Velim aũt uos absque sollicitudine

esse.

εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ κυρίῳ. ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί. μεμέρισται καὶ ἡ γυνὴ καὶ ἡ παρθένος. ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία καὶ σώματι καὶ πνεύματι. ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί. τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ εὐπρόσεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως.

Εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν ᾖ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι, ὃ θέλει ποιείτω, οὐχ ἁμαρτάνει, γαμείτωσαν. ὃς δὲ ἕστηκεν ἑδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ, μὴ ἔχων ἀνάγκην, ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τοῦ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιεῖ. ὥστε ὁ ἐκγαμίζων καλῶς ποιεῖ, ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων κρεῖσσον ποιεῖ.

Γυνὴ δέδεται νόμῳ, ἐφ᾽ ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς. ἐὰν δὲ καὶ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ. μακαριωτέρα δέ ἐστιν, ἐὰν οὕτως μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην. δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.

Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν, ὅτι πάντες γνῶσιν ἔχομεν. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ. εἰ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκε, καθὼς δεῖ γνῶναι. εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ᾽ αὐτοῦ. περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν, ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος, εἰ μὴ εἷς. καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοί, εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ἐπὶ τῆς γῆς, ὥσπερ εἰσὶ θεοὶ πολλοί, καὶ κύριοι πολλοί, ἀλλ᾽ ἡμῖν εἷς θεὸς, ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστός,

δι᾽ οὗ

esse. Qui cœlebs est, curat ea quæ sunt dñi, quomodo placiturus sit dño. At qui duxit uxorẽ, sollicitus est de his quæ sunt mundi, quomodo placiturus sit uxori. Diuisa sunt hæc duo, mulier & uirgo. Innupta curat ea, quæ sunt dñi, ut sit sancta cũ corpore tum spiritu. Contra, quæ nupta est, curat ea quæ sũt mũdi, quomodo placitura sit uiro. Hoc aũt ad id, quod uobis conducibile est, dico: non uti laqueũ uobis inijciam: sed ut quod honestũ ac decorũ est, sequamini, & adhæreatis dño, absq; ulla distractione. Quod si quis indecorũ uirgini suæ putat, si prætereat nubendi tẽpus, & sic oportet fieri: quod uult faciat, non peccat, iungantur matrimonio. Cæterum qui stat firmus in corde, non habens necessitatem, sed potestatem habet propriæ uoluntatis: & hoc decreuit in corde suo, ut seruet suã uirginem, bene facit. Itaq; qui elocat nuptum, bene facit. Attamen qui non elocat nuptum, melius facit. Vxor alligata est matrimonio, quamdiu uiuit maritus eius. Quod si dormierit maritus illius, libera est ad cui uelit nubẽdum, modo in domino. Attamen beatior est, si sic maneat, iuxta meam sentẽtiãm. Opinor autem quod & ipse spiritum dei habeam.

Cæterum de ijs quæ simulacris immolantur, scimus, quod omnes scientiã habemus. VIII
Sciẽtia inflat, charitas uero ædificat. Quod si quis sibi uidet aliquid scire, nondũ quicquam nouit, quemadmodum oporteat scire. At si quis diligit deũ, hic cognitus est ab illo. De esu igitur eorum quæ simulacris immolãtur, scimus, q; nullum est simulacrum in mundo: & quod nullus sit deus alius, nisi unus. Nam etiamsi sunt qui dicant dij, siue in cœlo, siue in terra, quemadmodum sunt dij multi, & dñi multi: nobis tamẽ unus est deus, qui est pater ille, ex quo omnia: & nos in illum, & unus dominus Iesus Christus,

 per quẽ

δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις. τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδώλου ἕως ἄρτι, ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συνείδησις αὐτῶν ἀσθενὴς οὖσα, μολύνεται. βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ θεῷ. οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν, περισσεύομεν. οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν, ὑστερούμεθα. βλέπετε δὲ, μή πως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσιν. ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σὲ, τὸν ἔχοντα γνῶσιν, ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος, οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν; καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς, ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν. οὕτως δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε. διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω.

κα Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐχὶ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστὲ ἐν κυρίῳ; εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμί. ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς, ὑμεῖς ἐστὲ ἐν κυρίῳ. ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν αὕτη ἐστί. μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν; μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου, καὶ Κηφᾶς; ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι; τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα, καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα λαλῶ; ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει; ἐν γὰρ τῷ Μωσέως νόμῳ γέγραπται. οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. μὴ τῶν

βοῶν

per quem omnia, & nos per illum: ſed non in omnibus eſt ſcientia. Nonnulli uero cum conſcientia ſimulacri uſq; ad hoc tempus, tanquam ſimulacris immolatum edūt, & conſcientia illorum infirma cum ſit, polluitur. Atqui eſca nos non commendat deo, neq; ſi comedamus, aliquid nobis ſupeſt: neq; ſi non comedamus, quicquam nobis deeſt. Sed uidete, ne quo modo facultas iſta ueſtra offendiculo ſit ijs, qui infirmi ſunt. Etenim ſi quis conſpexerit te, qui habes ſcientiam, in epulo ſimulacrorū accumbentem, nōnne cōſciētia eius qui infirmus eſt, ædificabiť ad edendum ea, quæ ſunt ſimulacris immolata? Et peribit frater, q infirmus eſt, in tua ſcientia, propter quem Chriſtus fuit mortuus. Sic autem peccantes in fratres, & uulnerantes illorum cōſcientiam infirmam, in Chriſtum peccatis. Quapropter ſi eſca offendit fratrem meū, haudquaq; ueſcar carnibus in æternū, ne fratri meo ſim offendiculo.

IX An nō ſum apoſtolus? an non ſum liber? an nō Ieſum Chriſtum dñm noſtrū uidi? an non opus meum uos eſtis in dño? Si cæteris nō ſum apoſtolus, at ſanè uobis ſum. Siquidem ſigillum apoſtolatus mei, uos eſtis in dño. Mea reſponſio apud eos qui me interrogant, hæc eſt: An non habemus poteſtatē edendi ac bibendi? An non habemus poteſtatem, ſororem mulierē circumducēdi? quēadmodū & cæteri apoſtoli, & fratres domini, & Cephas? Aut ſolus ego & Barnabas non habemus poteſtatē hoc faciendi? Quis militat ſuis ſtipendijs unquam? quis plantat uineam, & de fructu eius non edit? Aut quis paſcit gregem, & de lacte gregis non edit? Num ſecundum hominem hæc dico? An non & lex eadem dicit? Etenim in Moſi lege ſcriptum eſt: Non obligabis os boui trituranti. Num

boues

βοῶν μέλει τῷ θεῷ; ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη. ὅτι ἐπ' ἐλπίδι ὀφείλει ὁ ἀροτριῶν, ἀροτριᾶν, καὶ ὁ ἀλοῶν, τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ μετέχειν, ἐπ' ἐλπίδι. εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα, εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν; εἰ ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέγομεν, ἵνα μὴ ἐγκοπὴν τινα δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ. οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι, ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν; οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες, τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται; οὕτως καὶ ὁ κύριος διέταξε, τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν, ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν. ἐγὼ δὲ οὐδενὶ ἐχρησάμην τούτων. οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτως γένηται ἐν ἐμοί. καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ. ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι καύχημα. ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται. οὐαὶ δέ μοι ἐστὶν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι. εἰ γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω. εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι. τίς οὖν μοι ἐστὶν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος, ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ μὴ καταχρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

μβ Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω. καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις, ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω. τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω. τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος θεῷ, ἀλλ' ἔννομος Χριστῷ, ἵνα κερδήσω ἀνόμους. ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενὴς, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω. τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. τοῦτο δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι.

μγ Οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ

βραβεῖον;

boues curæ ſunt deo? An hoc ꝑpter nos omnino dicit? Propter nos enim hoc ſcriptum eſt: quod ſub ſpe debeat is, qui arat, arare: & qui triturat, ſub ſpe, ſpei ſuæ particeps eſſe debeat. Si nos uobis ſpiritualia ſeminauimus, magnū eſt, ſi nos ueſtra carnalia meſſuerimus? Si cæteri poteſtatis erga uos participes ſunt, cur nō potius nos? Atqui non uſi fuimus poteſtate iſta, ſed omnia ſufferimus, ne quod offendiculum demus euangelio Chriſti. An neſcitis, q̃ ij qui in ſacris operanť, ex ſacrificio uiuunt? Qui ſacrario aſſiſtunt, unà cū ſacrario partem accipiunt? Sic & dominus ordinauit, ut qui euangelium annunciant, ex euangelio uiuant. Ego tamen nullo horum uſus fui. Quanq; non ſcripſi hæc, ut ita fiat in me. Nam bonum eſt mihi mori poti⁹, q̃ ut gloriationem meam aliquis inanē reddat. Etenim ſi euangelizem, non eſt quod glorier. Neceſſitas em̄ mihi incumbit. Væ autem mihi eſt, niſi euangelizem. Nam ſi uolens hoc faciam, præmiū habeo: ſin inuitus, diſpenſatio commiſſa eſt mihi. Quod igiť mihi eſt præmium? Vt cum euangelizem, gratuitū efficiam euangeliū Chriſti, in hoc, ne abutar poteſtate mea in euāgelio. Etenim cū liber ſim ab omnibus, omnibus meipſum ſeruū feci, quo plureis lucrifaciam: & factus ſum Iudæis, quaſi Iudæus, ut Iudæos lucrifaciam: ijs qui ſub lege ſunt, quaſi ſim ſub lege, ut eos qui ſub lege ſunt, lucrifaciam: his qui ſine lege ſunt, tāq; ſim ſine lege: cū nō ſim ſine lege deo, ſed obnoxius legi Chriſti, ut lucrifaciā eos qui ſunt ſine lege. Factus ſum infirmis q̃ſi infirm⁹, ut infirmos lucrifaciā. Omnib⁹ factus ſum oīa, ut omnino aliq̃s ſeruē. Hoc autē facio propter euangeliū, ut particeps illius fiam. An neſcitis, q̃ qui in ſtadio currunt, omnes quidē currūt, ſed unus accipit

præmiū?

βραβεῖον; οὕτω τρέχετε, ἵνα καταλάβητε. πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται. ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον.

Μδ ἐγὼ τοίνυν οὕτω τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως. οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων. ἀλλ' ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα, καὶ δουλαγωγῶ, μή πως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.

Με οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διῆλθον, καὶ πάντες εἰς τὸν μωσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον. ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας. ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ χριστός.

Μς ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός, κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς κἀκεῖνοι ἐπεθύμησαν. μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθώς τινες αὐτῶν, ὡς γέγραπται. ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν. μηδὲ πορνεύωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες. μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν χριστόν, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων ἀπώλοντο. μηδὲ γογγύζετε, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ.

Μζ ταῦτα δὲ πάντα τύποι συνέβαινον ἐκείνοις, ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν. ὥστε ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ. πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν, εἰ μὴ ἀνθρώπινος.

Μη πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι, ὑπὲρ ὃ δύνασθε. ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν, τοῦ δύνασθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν. διόπερ ἀγαπητοί μου φεύγετε

φεύγετε

præmium? Sic currite, ut comprehendatis. Omnis autem qui certat, per omnia têperans est: illi quidem igitur, ut peritură coronam accipiant, nos autem ut æternă. Ego itaq; sic curro, ut nô in incertű: sic pugilem ago, non uelut aërem feriens: uerum subijcio corpus meum, & in seruitutem redigo, ne quomodo fiat, ut cum alijs prædicarim, ipse reprobus efficiar. Nolim autê uos ignorare fratres, quod patres nostri, omnes sub nube erant, & omnes per mare transierunt, & omnes in Mosen baptizati sunt in nube & in mari: & omnes eandem escam spiritualem comedebant, & omnes eundê potum spiritualem bibebant. Bibebât enim de spirituali, quæ illos comitabatur, petra: petra uero fuit Christus. Sed plures illorű non approbauit deus: prostrati sunt enim in deserto. Hæc autem figuræ nostri fuerunt, ne nos simus concupiscentes rerű malarum, quemadmodum & illi côcupierűt. Neque simulacrorum sitis cultores, sicuti quidam illorum, quemadmodum scriptű est: Sedit populus ut ederet ac biberet, & surrexerunt ad ludendum. Neque stupris inquinemur, sicuti quidă illorum stupris polluti sunt, & conciderunt uno die uiginti tria milia. Neq; tentemus Christum, sicut & quidam illorum tentauerunt, & à serpentibus extincti sunt. Neque murmuretis, sicut & quidam illorum murmurauerűt, & interempti sunt ab extinctore. Hæc autem omnia figuræ contigerunt illis: Scripta uero sunt propter admonitionem nostri, in quos termini ætatum inciderunt. Proinde qui sibi uidetur stare, uideat ne cadat. Tentatio uos non cepit, nisi humana. Sed fidelis est deus, qui non sinet uos tentari, supra id quod potestis: imò faciet unà cum tentatione euentum, quo possitis sufferre. Quapropter dilecti mei, fugite

fugite

φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας, ὡς φρονίμοις λέγω, κρίνατε ὑμεῖς ὅ φημι.

Μθ τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας, ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ ἐστι; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ ἐστιν; ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν. οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν.

Ν βλέπετε τὸν ἰσραὴλ κατὰ σάρκα. οὐχὶ οἱ ἐσθίοντες τὰς θυσίας, κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσί; τί οὖν φημι, ὅτι εἴδωλόν τί ἐστιν; ἢ ὅτι εἰδωλόθυτόν τί ἐστιν; ἀλλ' ὅτι ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει, καὶ οὐ θεῷ. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμόνων γίνεσθαι. οὐ δύνασθε ποτήριον κυρίου πίνειν, καὶ ποτήριον δαιμονίων. οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν, καὶ τραπέζης δαιμονίων. ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἐσμεν; πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει. πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ. μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος.

Να πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον, ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες, διὰ τὴν συνείδησιν. τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. εἰ δέ τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων, καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν, ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν.

Νβ ἐὰν δέ τις ὑμῖν εἴπῃ, τοῦτο εἰδωλόθυτόν ἐστι, μὴ ἐσθίετε, δι' ἐκεῖνον τὸν μηνύσαντα, καὶ τὴν συνείδησιν. τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. συνείδησιν δὲ λέγω, οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέρου. ἵνα τί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως; εἰ δὲ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφημοῦμαι, ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ;

Νγ εἴτε οὖν ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε. ἀπρόσκοποι γίνεσθε, καὶ ἰουδαίοις, καὶ ἕλλησι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ. καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ

συμφέρον

fugite ab simulacrorű cultu, ut prudentibus loquor, iudicate uos qđ dico. Poculum benedictionis, cui benedicim⁹, nône cômunicatio sanguinis Christi est? Panis quem frangimus, nône cômunicatio corporis Christi est? Quoniă un⁹ panis, unű corpus multi sumus. Nam omês ex eodê pane participamus. Videte Israëlê iuxta carnê. Nónne qui edunt uictimas, participes sacrarij sunt? Quid ergo dico, q; simulacrű aliquid sit? aut q; simulacris immolatű aliquid sit? Nô, uerű illud dico, q; quæ immolant gêtes, dæmonijs immolant, & nô deo. Nolim aűt uos côsortes dæmoniorű esse. Nô potestis poculű dñi bibere, & poculű dæmoniorű. Nô potestis mēsæ dñi participes esse, & mēsæ dæmoniorű. An puocam⁹ dñm? Nű fortiores illo sumus? Omia mihi licêt, at nô omnia côducűt. Omia mihi licêt, sed nô omnia ædificăt. Nemo qđ suű est, quærat, sed quisq; qđ alteri⁹ est. Omê qđ in macello uendit', edite: nihil interrogâtes, ꝑpter côscientiă. Dñi siquidê est terra, & plenitudo eius. Qđ si quis uocat uos infideliű, & uultis ire, quicquid apponit' uobis, edite: nihil interrogantes propter côscientiă. Quod si qs uobis dixerit, hoc simulacris immolatű est: ne edatis, ꝑpter illű q indicauit, & propter côsciĕtiă. Dñi siquidê est terra, & plenitudo eius. Porrò côscientiă dico, nô tuă, sed illius alterius. Cur eñ libertas mea iudicat' ab alia côsciĕtia? Quod si ego cű gratia participo, cur ob id mihi male dicit', pro quo ego gratias ago? Siue igit' editis, siue bibitis, siue quid facitis, omnia in gloriă dei facite. Tales estote, ut nullű præbeatis offendiculum, neq; Iudæis, neq; Græcis, neq; ecclesiæ dei: queădmodű ego per omnia omnibus placeo, nô quærês meă ipsius

utilitatem

συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι.
μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ.
Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, ὅτι πάντα
κδ μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν,
τὰς παραδόσεις κατέχετε.
κε Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀν-
δρὸς ἡ κεφαλή, ὁ Χριστός ἐστι. κεφαλὴ δὲ γυναι-
κός, ὁ ἀνήρ. κεφαλὴ δὲ Χριστοῦ, ὁ θεός.
κϛ πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος, ἢ προφητεύων,
κατὰ κεφαλῆς ἔχων, καταισχύνει τὴν κεφα-
λὴν αὐτοῦ. πᾶσα δὲ γυνή, προσευχομένη ἢ
προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ,
καταισχύνει τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς. ἓν γάρ ἐστι
καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρημένῃ. εἰ γὰρ οὐ κατα-
καλύπτεται γυνή, καὶ κειράσθω. εἰ δὲ αἰσχρὸν
γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι, κατακα-
λυπτέσθω. Ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατα-
καλύπτεσθαι τὴν κεφαλήν, εἰκὼν καὶ δό-
ξα θεοῦ ὑπάρχων. γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστιν.
οὐ γάρ ἐστιν ἀνὴρ ἐκ γυναικός, ἀλλὰ γυνὴ
ἐξ ἀνδρός. καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν
γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα. διὰ τοῦ-
το ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κε-
φαλῆς, διὰ τοὺς ἀγγέλους. πλὴν οὔτε ἀνὴρ
χωρὶς γυναικός, οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς ἐν
κυρίῳ. ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρός, οὕ-
τως καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικός, τὰ δὲ πάν-
τα ἐκ τοῦ θεοῦ. ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε,
πρέπον ἐστί, γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ
θεῷ προσεύχεσθαι; ἢ οὐδὲ αὐτὴ ἡ φύσις δι-
δάσκει ὑμᾶς, ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτι-
μία αὐτῷ ἐστι, γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα
αὐτῇ ἐστιν; ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου
δέδοται. εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι,
ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ
αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ. τοῦτο δὲ παραγγέλ-
λων οὐκ ἐπαινῶ, ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖττον, ἀλλ'
εἰς τὸ ἧττον συνέρχεσθε. πρῶτον μὲν γὰρ συνερ-
χομένων ὑμῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀκούω, σχί-
σματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ μέρος τι πι-
στεύω. δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι,
ἵνα

utilitatem, sed multorum, ut salui fiant.
Imitatores mei estote, sicut & ego XI
Christi. Collaudo aũt uos fratres, quod
omnia mea memoria tenetis: & quemad
modum tradidi uobis, instituta tenetis.
Sed uolo uos scire, quod omnis uiri ca
put, Christus est: caput aũt mulieris, uir:
caput uero Christi, de⁹. Omnis uir orãs,
aut prophetans, quicquam habens in ca
pite, probro afficit caput suum. Omnis
uero mulier, orans aut prophetans non
uelato capite, dehonestat caput suum.
Nam id perinde est prorsus, ac si rasa es
set. Etenim si non uelatur mulier, etiam
tondeatur. Quod si fœdum est mulieri
tonderi aut radi, uel etur. Vir quidem nõ
debet uelare caput, cum is imago sit &
gloria dei. At mulier gloria uiri est. Non
em̃ est uir ex muliere, sed mulier ex uiro.
Neq; enim conditus est uir propter mu
lierem, sed mulier propter uirũ. Propter
hoc debet mulier potestatem habere in
capite, propter angelos: alioqui neq; uir
absq; muliere, neq; mulier absq; uiro in
domino. Nam quemadmodum mulier
ex uiro est, ita & uir per mulierẽ, omnia
uero ex deo. Inter uosipsos iudicate, nũ
decorũ est, mulierem nõ uelatam deum
orare? An ne natura quidem ipsa hoc
docet uos, quod uiro quidem si coma
tus fuerit, probro sit? Contra, mulieri si
comata fuerit, gloriæ sit? eo quod coma
pro uelamine data sit. Cæterum si quis
uidetur contentiosus esse, nos huiusmo
di consuetudinem non habemus, neque
ecclesiæ dei. Illud tamen præcipiens non
laudo, quod non in melius, sed in dete
rius conuenitis. Nam primum quidem,
cum conuenitis in ecclesia, audio, dissi
dia in uobis esse, & aliqua ex parte cre
do. Oportet enim & sectas in uobis esse,
quo

ἵνα οἱ δόκιμοι, φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν.
συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτό, οὐκ
ἔστι κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν, ἕκαστος γὰρ
τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φα-
γεῖν. καὶ ὃς μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει. μὴ γὰρ
οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν;
ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ
καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί ὑμῖν
εἴπω; ἐπαινέσω ὑμᾶς; ἐν τούτῳ οὐκ ἐπαι-
νῶ. ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου,
ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος Ἰη-
σοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρ-
τον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε. λά-
βετε, φάγετε, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, τὸ ὑ-
πὲρ ὑμῶν κλώμενον. τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν
ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον
μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, τοῦτο τὸ ποτή-
ριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵ-
ματι. τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς
τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίη-
τε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πί-
νητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε,
ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ. ὥστε ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦ-
τον, ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ κυρίου ἀναξίως,
ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ
κυρίου. Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν,
καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ
ποτηρίου πινέτω. ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων
ἀναξίως, κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ
διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου. Διὰ τοῦτο ἐν
ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοι-
μῶνται ἱκανοί. εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν,
οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα. κρινόμενοι δὲ ὑπὸ κυ-
ρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ
κατακριθῶμεν.
κζ Ὥστε ἀδελφοί μου συνερχόμενοι εἰς τὸ
φαγεῖν, ἀλλήλους ἐκδέχεσθε. εἰ δέ τις πεινᾷ,
ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρῖμα συνέρχη-
σθε. τὰ δὲ λοιπά, ὡς ἂν ἔλθω, διατάξομαι.
κη Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν ἀδελφοί, οὐ θέ-
λω ὑμᾶς ἀγνοεῖν. οἴδατε ὅτι ἔθνη ἦτε πρὸς
τὰ εἴδωλα

quo qui probati sunt, manifesti fiant in
ter uos. Igitur cum cõuenitis in eundem
locum, non licet dominicam cœnam ede
re, quod unusquisq; propriã cœnam oc
cupat in edendo. Et hic quidẽ esurit, ille
uero ebrius est. Num sane domos non
habetis ad edendum & bibendum? An
ecclesiam dei contemnitis, & pudefacitis
eos qui nõ habent? Quid uobis dicam?
Laudabo uos? In hoc non laudo. Ego
enim accepi à domino, quod & tradidi
uobis, quod dominus Iesus, in ea nocte
qua traditus est, accepit panẽ: & postq;
gratias egisset, fregit, ac dixit: Accipite,
edite, Hoc meum est corpus, quod pro
uobis frangitur, hoc facite in mei cõme
moratione. Ad eundẽ modum & pocu
lum, peracta cœna, dicens: hoc poculum
nouum testamentum est in meo sangui
ne. hoc facite, quotiescunq; biberitis, in
mei cõmemoratione. Quotiescunq; em̃
comederitis panem hunc, & de poculo
hoc biberitis, mortem domini annuncia
tis, donec uenerit. Itaque quisquis ederit
panem hunc, aut biberit de poculo do
mini indigne, reus erit corporis & sangui
nis domini. Probet autẽ homo seipsum,
& sic de pane illo edat, & de poculo illo
bibat. Nam qui edit aut bibit indigne, iu
diciũ sibipsi edit & bibit, nõ diiudicans
corpus dñi. Propter hoc inter uos multi
imbecilles & inualidi, & dormiunt multi.
Etenim si nosipsos diiudicassem⁹, haud
quaq; iudicati fuissemus. At cum iudica
mur, à dño corripimur, ne cũ mũdo con
demnemur. Itaq; fratres mei, cũ conueni
tis ad comedendũ, alius aliũ expectate.
Q; si qs esurit, domi edat, ne ad cõdẽna
tionẽ cõueniatis. Cætera uero, cũ uenero,
dispona. Porrò de spũalib⁹ frẽs, nolo XII
uos ignorare. Scitis q; gẽtes fuistis, & ad
simulacra

τὰ εἴδωλα τὰ ἄφωνα, ὡς ἂν ἤγεσθε ἀπαγόμενοι. διὸ γνωρίζω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν, λέγει ἀνάθεμα ἰησοῦν. καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν κύριον ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσί, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα. καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσί, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος. καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσίν, ὁ δὲ αὐτός ἐστι θεός, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος, πρὸς τὸ συμφέρον. ᾧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως, κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ἑτέρῳ δὲ πίστις, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρῳ δὲ γένη γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν. πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ, καθὼς βούλεται. καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἕν ἐστι, καὶ μέλη ἔχει πολλά, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἑνός, πολλὰ ὄντα, ἕν ἐστι σῶμα, οὕτω καὶ ὁ χριστός. καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε ἰουδαῖοι, εἴτε ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι, εἴτε ἐλεύθεροι. καὶ πάντες εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν. καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ πολλά. ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς, ὅτι οὐκ εἰμὶ χείρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος; καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος; εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμός, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὅλον ἀκοή, ποῦ ἡ ὄσφρησις; νυνὶ δὲ ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη, ἓν ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι, καθὼς ἠθέλησεν. εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἓν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα; νῦν δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἓν δὲ σῶμα. οὐ δύναται δὲ ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρί, χρείαν σου οὐκ ἔχω. ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσί, χρείαν ὑμῶν οὐκ

ἔχω

ſimulacra muta, utcunq; ducebamini ſequentes. Quapropter notũ uobis facio, quod nullus per ſpiritũ dei loquens dicit anathema Ieſum: & nemo poteſt dicere dñm Ieſum, niſi per ſpiritũ ſanctũ. Diuiſiones autẽ donorũ ſunt, ſed idem ſpiritus. & diuiſiones miniſteriorum ſunt, & idem dñs: & diuiſiones operationũ ſunt, ſed idẽ eſt deus, efficiens omnia in omnibus. Vnicuique uero datur manifeſtatio ſpiritus, ad id quod expedit. Nam huic quidẽ per ſpiritũ datur ſermo ſapientiæ, alĳ uero ſermo ſcientiæ, ſecundũ eundẽ ſpiritũ: alĳ uero fides p eundem ſpiritũ: alĳ uero dona ſanationũ per eundẽ ſpiritũ: alĳ uero efficaciæ potentiarũ: alĳ uero ꝓphetia; alĳ uero diſcretiões ſpirituũ, alĳ uero genera linguarũ, alĳ uero interpretatio linguarũ. Sed omĩa hæc efficit unus ille & idẽ ſpũs, diuidẽs peculiariter unicuiq; ſicuti uult. Quẽadmodũ enĩ corpus unũ eſt, & mẽbra habet multa, omĩa uero mẽbra corporis uniꝰ, multa cũ ſint, unũ ſunt corpꝰ, ſic & Chriſtus. Etenĩ per unũ ſpiritũ nos omẽs in unũ corpus baptizati ſumus, ſiue Iudæi, ſiue Græci, ſiue ſerui, ſiue liberi. & omẽs unũ ſpiritũ hauſimus. Etenĩ corpus non eſt unũ mẽbrũ, ſed multa. Si dicat pes, nõ ſum manꝰ, nõ ſum de corpore, num idcirco non eſt de corpore? Et ſi dicat auris, nõ ſum oculus, non ſum de corpore, num ideo nõ eſt de corpore? Si totũ corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi olfactus? Nunc autẽ deus poſuit membra, unumquodq; ſingulatim in corpore, quemadmodũ uoluit. Quod ſi eſſent omĩa unũ mẽbrũ, ubi corpus? Nunc aũt multa quidem mẽbra, unũ uero corpus. At nõ poteſt oculus dicere manui, nõ eſt mihi opꝰ te: aut rurſum caput pedibus, nõ eſt mihi

opus

ἔχω, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον, τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστι. καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν. καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν, εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει. τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν, οὐ χρείαν ἔχει. ἀλλ' ὁ θεὸς συνεκέρασε τὸ σῶμα, τῷ ὑστεροῦντι περισσοτέραν δοὺς τιμήν, ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη. καὶ εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη. εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη. ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους. καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν. μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδάσκαλοι; μὴ πάντες δυνάμεις; μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσι; ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα. καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι. ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα, καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι. καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου, ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται. ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ. ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ, πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα

ἐλπίζει

opus uobis, imò multo potius, quæ uidentur membra corporis imbecilliora eſſe, neceſſaria ſunt: & quæ putamus minus honeſta eſſe corporis, his honorẽ uberiorem apponimus: & indecora noſtri, copioſiorẽ decorem habent. Cæterũ quæ decora ſunt noſtri, nõ indigent: ſed deus ſimul temperauit corpus, ei cui deerat, copioſiorem addens honorem, ne ſit diſſidium in corpore, ſed inuicẽ alia pro alĳs eandẽ ſollicitudinẽ gerãt mẽbra. Et ſiue patiť unũ membrũ, ſimul patiunť omnia mẽbra: ſiue glorificať unũ membrũ, ſimul gaudẽt omnia mẽbra. Vos autem eſtis corpus Chriſti, & mẽbra ex parte. Et alios quidẽ poſuit deus in eccleſia, primũ apoſtolos, deinde ꝓphetas, tertio doctores, deinde poteſtates, deinde dona ſanationum, ſubſidia, gubernationes, genera linguarũ. Num omnes apoſtoli? num omnes prophetæ? num omnes doctores? num omnes poteſtates? num omnes dona habent ſanationũ? num oẽs linguis loquuntur? num omnes interpretantur? Sectemini uero dona potiora. Et adhuc his excellentiorẽ uiã uobis oſtendo.

Si linguis hominũ loquar & angelorũ, XIII
charitatẽ aũt nõ habeã, factus ſum æs reſonans, aut cymbalũ tinniens. Et ſi habeã prophetiam, & nouerim myſteria omnia, omnẽq; ſcientiã: & ſi habeã omnẽ fidem, adeo ut montes loco dimoueam, charitatẽ aũt nõ habeam, nihil ſum. Et ſi inſumã in alimoniã omnes facultates meas, & ſi tradam corpus meum, ut comburar, charitatem autem nõ habeã, nihil utilitatis capio. Charitas patiens eſt, benigna eſt, charitas nõ inuidet: charitas nõ eſt procax, nõ inflatur, non eſt faſtidioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, nõ cogitat malum, non gaudet de iniuſtitia, ſed congaudet ueritati: omnia ſuffert, omnia credit, omnia

I ſperat

ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. εἴτε δὲ προφητεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνῶσις καταργηθήσεται. ἐκ μέρους δὲ γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην. ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι᾽ ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι, καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα, μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσῃ, οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ τῷ θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια. ὁ δὲ προφητεύων, ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν, καὶ παράκλησιν, καὶ παραμυθίαν. ὁ λαλῶν γλώσσῃ, ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ. ὁ δὲ προφητεύων, ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ. θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. μείζων γὰρ ὁ προφητεύων, ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ. νυνὶ δὲ ἀδελφοί, ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω; ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω, ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν γνώσει, ἢ ἐν προφητείᾳ, ἢ ἐν διδαχῇ; ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν διδόντα, εἴτε αὐλός, εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ δῷ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον, ἢ τὸ κιθαριζόμενον; καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ δῷ, τίς παρασκευάσεται εἰς πόλεμον; οὕτως καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν μὴ εὔσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον; ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες. τοσαῦτα, εἰ τύχοι, γένη φωνῶν ἐστιν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν

αὐτῶν

ſperat, omnia ſuſtinet. Charitas nũquam excidit: ſiue prophetiæ abolebuntur, ſiue linguæ ceſſabunt, ſiue ſcientia abolebitur. Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte ꝓphetamus. Aſt ubi uenerit quod perfectũ eſt: tunc quod ex parte eſt, abolebitur. Cũ eſſem puer, ut puer loquebar, ut puer ſentiebam, ut puer cogitabam. At ubi factus ſum uir, aboleui puerilia. Cernimus enim nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autẽ facie ad faciẽ, nunc cognoſco ex parte, tunc uero cognoſcam quemadmodũ & cognitus ſum. Nunc autẽ manet fides, ſpes, charitas, tria hæc, ſed maxima in his charitas.

XIIII Sectemini charitatem, æmulemini ſpiritualia, magis tamen ut prophetetis. Nam qui loquitur lingua, non hominibus loquitur, ſed deo: nullus enim audit: ſpiritu uero loquitur myſteria. Cæterum qui ꝓphetat, hominibus loquitur ædificationem, & exhortationem, & conſolationem. Qui loquitur lingua, ſeipſum ædificat: at qui prophetat, congregationem ædificat. Volo autem omnes uos loqui linguis, magis tamẽ ut prophetetis. Maior enim qui ꝓphetat, quam qui loquitur linguis, niſi interpretetur, ut eccleſia ædificationem accipiat. Nũc autem fratres, ſi ueniam ad uos linguis loquens, quid uobis prodero? niſi uobis loquar, aut per reuelationem, aut per ſcientiam, aut per prophetiam, aut per doctrinam? Quin & inanima, uocem reddẽtia, ſiue tibia, ſiue cithara, niſi diſtinctionẽ ſonis dederint: quomodo cognoſcet, quod tibia canitur, aut cithara? Etenim ſi incertã uocem tuba dederit, quis apparabitur ad bellum? Sic & uos per linguam niſi ſignificantem ſermonem dederitis, quomodo intelligetur, quod dicit? eritis enim in aërem loquentes. Tam multa, uerbi gratia, genera uocum ſunt in mundo, & nihil

horum

αὐτῶν ἄφωνον. ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος, καὶ ὁ λαλῶν, ἐν ἐμοὶ βάρβαρος. οὕτως καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε, ἵνα περισσεύητε. διόπερ ὁ λαλῶν γλώσσῃ, προσευχέσθω, ἵνα διερμηνεύῃ. ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι. τί οὖν ἐστι; προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ. ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ. ἐπεὶ ἐὰν εὐλογήσῃς τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου, πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμήν, ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ; ἐπειδὴ τί λέγεις, οὐκ οἶδε. σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ᾽ ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν. ἀλλ᾽ ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ. ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε. ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται. ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ᾽ οὕτως εἰσακούσονταί μου, λέγει κύριος. ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν εἰσιν, οὐ τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις, ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ πάντες γλώσσαις λαλῶσιν, εἰσέλθωσι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν, ὅτι μαίνεσθε; ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων, καὶ οὕτως τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται, καὶ οὕτως πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων, ὅτι ὁ θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστι. τί οὖν ἐστιν ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, ἑρμηνείαν ἔχει.

πάντα

horum mutum. Itaque ſi neſciero uim uocis, ero ei qui loquitur barbarus, & qui loquitur, apud me barbarus. Itaque & uos, quãdoquidem ſectatores eſtis ſpirituum, ad ædificationem eccleſiæ quærite, ut excellatis. Quapropter qui loquit̃ lingua, oret, ut interpretetur. Nam ſi orem lingua, ſpiritus meus orat, at mens mea fructu uacat. Quid igitur eſt? Orabo ſpiritu, ſed orabo & mente. Canam ſpiritu, ſed canam & mente. Alioqui ſi benedixeris ſpiritu, is qui implet locum indocti, quomodo dicturus eſt Amen, ad tuam gratiarũ actionem? Quãdoquidem, quid dicas, neſcit. Nam tu quidem bene gratias agis, uerũ alius non ædificat̃. Gratias ago deo meo, quod magis quam omnes uos, linguis loquor. Sed in eccleſia uolo quinque uerba mente mea loqui, ut & alios inſtituam, potius quam decem milia uerborum lingua. Fratres, ne ſitis pueri ſenſibus, ſed malicia pueri ſitis: ſenſibus uero perfecti ſitis. In lege ſcriptum eſt: Varijs linguis & labijs uarijs loquar populo huic, & ne ſic quidẽ audient me, dicit dominus. Itaque linguæ ſigni uice ſunt, non ijs qui credunt, ſed incredulis: contra prophetia, non incredulis, ſed credentibus. Ergo ſi conuenerit eccleſia tota, ſimul & omnes linguis loquantur: ingrediantur autem indocti aut increduli, nonne dicent uos inſanire? Quod ſi omnes prophetetis, ingrediatur autem incredulus aut indoctus, coarguitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus: & ſic occulta cordis eius manifeſta fiunt, atque ita procidens in faciem, adorabit deum, renuncians, quod deus reuera in uobis ſit. Quid igitur eſt fratres? Quoties conuenitis, unuſquiſque ueſtrum canticũ habet, doctrinam habet, linguam habet, reuelationem habet, interpretationẽ habet:

omnia

πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω, εἴτε γλώσσῃ τίς λαλεῖ, κατὰ δύο, ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἷς διερμηνευέτω. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ διερμηνευτής, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ, ἑαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ θεῷ.

Προφῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν. ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω. δύνασθε γὰρ καθ᾽ ἕνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάντες παρακαλῶνται. καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται. οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ θεός, ἀλλ᾽ εἰρήνης, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων.

Αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν. οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ᾽ ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν. αἰσχρὸν γάρ ἐστι γυναιξὶν ἐν ἐκκλησίᾳ λαλεῖν. ἢ ἀφ᾽ ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν; ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν; εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι, ἢ πνευματικός, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι κυρίου εἰσὶν ἐντολαί. εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοείτω. ὥστε ἀδελφοί, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε. πάντα εὐσχημόνως, καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.

Γνωρίζω δὲ ὑμῖν ἀδελφοὶ τὸ εὐαγγέλιον, ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε, δι᾽ οὗ καὶ σῴζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῇ ἐπιστεύσατε. παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις, ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, κατὰ τὰς γραφάς, καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, κατὰ τὰς γραφάς, καὶ ὅτι ὤφθη κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα, ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ. ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν. ἔπειτα ὤφθη ἰακώβῳ, εἶτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν. ἔσχατον δὲ πάντων,

ὡσπερεὶ

omnia ad ædificationem fiant. Siue lingua quis loquitur, fiat per binos, aut ad summum ternos, idque uicissim, & unus interpretetur. Quod si non sit interpres, taceat in ecclesia, cæterum sibi ipsi loquatur & deo. Prophetæ uero duo aut tres loquantur, & cæteri diiudicent. Porro si alij fuerit reuelatum assidenti, prior taceat. Potestis enim singulatim omnes prophetare, ut omnes discant, & omnes consolationem accipiant, & spiritus prophetarum prophetis subijciuntur. Non enim est confusionis autor deus, sed pacis, ut in omnibus congregationibus sanctorum. Mulieres uestræ in ecclesijs sileant: nec enim permissum est illis ut loquatur, sed ut subditæ sint: quemadmodum & lex dicit. Quod si quid discere uolunt, domi suos uiros interrogent. Nam turpe est mulieribus in cœtum loqui. An a uobis sermo dei profectus est? An in uos solos incidit? Si quis uidetur propheta esse, aut spiritualis, agnoscat quæ scribo uobis, quod domini sint præcepta: cæterum si quis ignorat, ignoret. Proinde fratres, ad id enitamini, ut prophetetis, & loqui linguis ne uetueritis. Omnia decenter, & secundum ordinem fiant.

XV

Notum autem uobis facio fratres euangelium, quod euangelizaui uobis, quod & accepistis, in quo & statis, per quod & salutem consequimini, quo pacto annunciarim uobis, si tenetis, nisi frustra credidistis. Tradidi enim uobis in primis, quod & acceperam: quod Christus mortuus fuerit pro peccatis nostris, secundum scripturas: & quod sepultus sit, & quod resurrexerit tertio die, secundum scripturas, & quod uisus sit Cephæ, deinde duodecim illis, postea uisus est plusquam quingentis fratribus simul. Ex quibus plures manent ad hunc usque diem: quidam autem & obdormierunt. Deinde uisus est Iacobo, post apostolis omnibus. Postremo uero omnium

uelut

ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι ὤφθη κἀμοί. ἐγὼ δέ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ. χάριτι δὲ θεοῦ εἰμι, ὅ εἰμι. καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμέ, οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα. οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ᾽ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σὺν ἐμοί. εἴτε οὖν ἐγώ, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτως κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε. εἰ δὲ χριστὸς κηρύσσεται, ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσί τινες ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν; εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν. εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι ἤγειρε τὸν χριστόν, ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν. ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν χριστῷ, ἀπώλοντο. εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν. νυνὶ δὲ χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ δι᾽ ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι᾽ ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως καὶ ἐν τῷ χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται. ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι, ἀπαρχὴ χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. εἶτα τὸ τέλος, ὅταν παραδῷ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί, ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχήν, καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν, καὶ δύναμιν. δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν, ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος, πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ, ὅτι πάντα ὑποτέτακται,

δηλονότι

uelut abortiuo uisus est & mihi. Ego enim sum minimus apostolorum: qui non sum idoneus, ut dicar apostolus, propterea quod persecutus sim ecclesiam dei: sed gratia dei sum, id quod sum. Et gratia eius quæ profecta est in me, non fuit inanis, sed copiosius quam illi omnes laboraui: non ego tamen, sed gratia dei, quæ mihi adest. Siue igitur ego, siue illi, sic prædicamus, & sic credidistis. Quod si Christus prædicatur a mortuis resurrexisse, quomodo dicunt quidam inter uos, non esse resurrectionem mortuorum? Porro si resurrectio mortuorum non est, ne Christus quidem resurrexit. Quod si Christus non resurrexit, inanis uidelicet est prædicatio nostra, inanis autem est & fides uestra. Reperimur autem & falsi testes dei, quoniam testificati sumus de deo, quod excitauerit Christum, quem non excitauit, si uidelicet mortui non resurgunt. Etenim si mortui non resurgunt, ne Christus quidem resurrexit. Quod si Christus non resurrexit, superuacanea est fides uestra: adhuc estis in peccatis uestris. Igitur & qui obdormierunt in Christo, perierunt. Si in uita hac spem in Christo tantum fixam habemus, maxime miserabiles omnium hominum sumus. Nunc autem Christus surrexit ex mortuis, primitiæ eorum qui dormierant, fuit. Postquam enim per hominem mors, etiam per hominem resurrectio mortuorum. Quemadmodum enim per Adam omnes moriuntur, ita & per Christum omnes uiuificabuntur: unusquisque autem in proprio ordine: primitiæ Christus, deinde hi qui sunt Christi in aduentu ipsius: mox finis, cum tradiderit regnum deo & patri, cum aboleuerit omnem principatum, & omnem potestatem, ac uirtutem. Nam oportet eum regnare, donec posuerit omnes inimicos sub pedes suos. Nouissimus hostis aboletur mors. Nam omnia subiecit sub pedes illius. Atqui cum dicat, quod omnia subiecta sint,

palam

δηλονότι, ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. ἐπεὶ τί ποιήσουσιν, οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν; καθ᾽ ἡμέραν ἀποθνήσκω, νὴ τὴν ἡμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. μὴ πλανᾶσθε. φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινὲς ἔχουσι. πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. ἀλλ᾽ ἐρεῖ τις· πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται; ἄφρον. σὺ ὃ σπείρεις οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ. καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, σίτου, ἤ τινος τῶν λοιπῶν. ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα. οὐ πᾶσα σὰρξ, ἡ αὐτὴ σάρξ, ἀλλὰ ἄλλη μὲν σὰρξ ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων, ἄλλη δὲ *πτηνῶν. καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια. ἀλλ᾽ ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων, ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων. ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ. οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ, σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ. σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει. σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. ἔστι σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν. οὕτως καὶ γέγραπται. ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ ἔσχατος ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. ἀλλ᾽ οὐ πρῶτον,

ἄλ.* πετεινῶν.

palam est, excipiendum eum, qui subiecit illi omnia. Cum autẽ subiecta fuerint illi omnia, tunc & ipse filius subijcietur ei, qui illi subiecit omnia, ut sit deus omnia in omnibus. Alioqui quid facient ij, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui nõ resurgunt? Cur & baptizant̃ pro illis? Quid & nos periclitamur omni tempore? Indies morior, per nostram gloriationem, quã habeo in Christo Iesu dño nostro. Si secundũ hominẽ, cum bestijs depugnaui Ephesi, quæ mihi utilitas, si mortui non resurgunt? Edamus & bibamus, cras enim morimur. Ne decipiamini. Mores bonos colloquia corrumpunt mala. Expergiscimini iuste, & ne peccetis. Nam ignoratione dei nõnulli habent. Ad pudorẽ uobis loquor. At dicet aliquis: Quomodo resurgũt mortui? Quali aũt corpore uenient? Stulte. Tu quod seminas, nõ uiuificatur, nisi mortuũ fuerit. Et hoc quod seminas, nõ corpus, quod nascetur, seminas, sed nudũ granũ, exẽpli causa, tritici aut alicuius ex cæteris. Sed deus illi dat corpus ut uoluit, & unicuiq; semi num suũ corpus. Non omnis caro, eadem caro: sed alia quidẽ caro hominũ, alia uero caro pecorũ, alia uero pisciũ, alia uero uolucriũ. Et sunt corpora cœlestia, & sunt corpora terrestria. Verum alia quidẽ cœlestiũ gloria, alia uero terrestriũ, alia gloria solis, & alia gloria lunæ, & alia gloria stellarum. Stella siquidẽ à stella differt in gloria. Sic & resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, resurgit in incorruptibilitate: seminatur in ignominia, resurgit in gloria: seminatur in infirmitate, resurgit in potentia. Seminat̃ corpus aĩale, resurgit corpus spũale. Est corpus aĩale, & est corpus spũale: queadmodũ & scriptũ est: Factus est primus homo Adã in animã uiuentẽ, extremus Adã in spiritũ uiuificantẽ. At nõ primum,

τὸ πνευματικόν, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν. ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ. οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί, καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. τοῦτο δέ φημι ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται. οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ. ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω. πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα, ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι. σαλπίσει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα. δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος. „κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος. „ποῦ σου θάνατε τὸ κέντρον; ποῦ σου ᾅδη τὸ νῖκος; τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου, ἡ ἁμαρτία. ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας, ὁ νόμος. τῷ δὲ θεῷ χάρις, τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νῖκος, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες, ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν κυρίῳ.

ις Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. κατὰ μίαν σαββάτων, ἕκαστος ὑμῶν παρ᾽ ἑαυτῷ τιθέτω, θησαυρίζων ὅτι ἂν εὐοδῶται, ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω, τότε λογίαι γίνωνται. ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἐὰν δοκιμάζητε δι᾽ ἐπιστολῶν, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς ἱερουσαλήμ. ἐὰν δὲ ᾖ ἄξιον τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται. ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς, ὅταν μακεδονίαν διέλθω.

μακεδονίαν

mum, quod spirituale, sed quod animale, deinde quod spirituale. Primus homo de terra terrenus, secundus homo, ipse dominus de cœlo. Qualis terren⁹ ille, tales & hi qui terreni sunt. Et qualis ille cœlestis, tales & ij qui cœlestes sunt. Et quemadmodum gestauimus imaginẽ terreni, gestabim⁹ & imaginẽ cœlestis. Hoc autem dico fratres, quod caro & sanguis regni dei hæreditatẽ consequi non possunt. Neq; corruptio incorruptibilitatis hæreditatem accipit. Ecce mysterium uobis dico. Non omnes quidẽ dormiemus, omnes tamẽ imutabimur, in puncto tẽporis, in momento oculi, per extremam tubam. Canet enim, & mortui resurgent incorruptibiles, & nos immutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptibilitatem, & mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem corruptibile hoc induerit incorruptibilitatem, & mortale hoc induerit immortalitatẽ, tunc fiet sermo q scrip⁹ est: Absorpta est mors in uictoriam. Vbi tuus mors aculeus? ubi tua inferne uictoria? Aculeus aũt mortis, peccatum: potentia uero peccati, lex. Sed deo gratia, qui dedit nobis uictoriam, per dñm nostrum Iesum Christum. Itaq; fratres mei dilecti, stabiles sitis, immobiles, abundantes in opere dñi semper, cum sciatis, q labor uester nõ est inanis in dño.

Cæterũ de collatione in sanctos, quemadmodũ ordinaui ecclesijs Galatiæ, ita & uos facite. In una sabbatorum unusquisq; uestrum apud se seponat, recondens quicquid cõmodũ fu erit: ne cũ uenero, tũc collationes fiant. Vbi uenero autem, quoscũque probaueritis per epistolas, hos mittã ut perferant munificentiam uestram Hierosolymã. Quod si fuerit operæpretiũ, ut & ipse pficiscar, mecũ proficiscent̃. Veniã autem ad uos, cum Macedoniã transiero. XVI

μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι. πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ, ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε, οὗ ἐὰν πορεύωμαι. οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν, ἐλπίζω δὲ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος ἐπιτρέπῃ. ἐπιμενῶ δὲ ἐν ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς. θύρα γάρ μοι ἀνέῳγε μεγάλη καὶ ἐνεργὴς, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί. ἐὰν δὲ ἔλθῃ τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς. τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται, ὡς καὶ ἐγώ. μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ, προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρός με. ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν. περὶ δὲ ἀπολλὼ τοῦ ἀδελφοῦ. πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν. καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα, ἵνα νῦν ἔλθῃ. ἐλεύσεται δὲ, ὅταν εὐκαιρήσῃ. γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε. πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, οἴδατε τὴν οἰκίαν στεφανᾶ, ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας, καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτοὺς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις, καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι καὶ κοπιῶντι. χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ στεφανᾶ, καὶ φουρτουνάτου, καὶ ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, οὗτοι ἀνεπλήρωσαν, ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα, καὶ τὸ ὑμῶν. ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς ἀσίας. ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα, σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου. εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, ἤτω ἀνάθεμα, μαραναθά. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

πρὸς κορινθίους πρώτη.

ἐγράφη ἀπὸ φιλίππων, διὰ στεφανᾶ καὶ φουρτουνάτου, καὶ ἀχαϊκοῦ, καὶ τιμοθέου.

ὑπόθεσις

Macedoniā enim pertransiturus sum. Apud uos autē forte permanebo, aut etiam hybernabo, ut uos me deducatis quocunque proficiscar. Nolo em̄ uos nunc transcursu uidere, sed spero tempus aliquantū mãsurum me apud uos, si dominus permiserit. Cõmorabor autem Ephesi, usq; ad diem quinquagesimū. Nam hostiū mihi apertū est magnū, & efficax, & aduersarij multi. Quod si uenerit Timotheus, uidete ut absq; metu sit apud uos: opus em̄ dñi operat; quẽadmodū & ego. Ne quis igit' eum spernat, sed prosequamini eum cū pace, ut ueniat ad me. Expecto enim illū cū fratribus. Porro de Apollo fratre: Multum hortatus sum illū, ut iret ad uos cū fratrib9, & omnino non erat uoluntas nunc eundi. Venturus est aūt, cum opportunitatē erit nactus. Vigilate, state in fide, uiriliter agite, estote fortes. Omnia uobis cum charitate fiant. Obsecro autem uos fratres: Nostis familiā Stephanæ, esse primitias Achaiæ, & quod in ministerium sanctis ordinarunt seipsos, ut & uos subditi sitis talibus, & omni adiuuanti & laboranti. Gaudeo uero de aduentu Stephanæ & Fortunati & Achaici: quoniam id quod mihi deerat uestri, hi suppleuerunt. Refocillauerūt em̄ spiritū meum ac uestrum. Agnoscite itaq; huiusmodi. Salutāt uos ecclesiæ Asiæ. Salutant uos in dño multū Aquila & Priscilla, cū ea quæ in domo est ipsorum ecclesia. Salutant uos fratres oẽs. Salutate inuicem osculo sancto. Salutatio mea manu Pauli. Si quis nõ diligit dñm Iesum Christū, sit anathema maran atha. Gratia domini Iesu Christi sit uobiscum. Dilectio mea cum omnibus uobis in Christo Iesu. Amen.

Ad Corinthios prior

Missa fuit è Philippis, per Stephanam & Fortunatū, & Achaicum, & Timotheū.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ μακεδονίας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. δεξάμενοι κορίνθιοι τὴν προτέραν ἐπιστολὴν, κατενύγησαν ἐπὶ τῇ ἁμαρτίᾳ τοῦ λαβόντος τὴν μητρυιὰν, καὶ ἐλυπήθησαν, ὡς παριδόντες τὸ τοιοῦτον ἁμάρτημα. εἶτα ὑφηρπάζοντο ὑπό τινων, τῶν καὶ τὰς προφάσεις τῶν σχισμάτων ποιούντων, ὥστε παραδέξασθαι τῷ γράμματι τοῦ νόμου, καὶ ἀδιάφορον ἡγεῖσθαι τὴν παρὰ τοῦ χριστοῦ χάριν, καὶ μᾶλλον προσέχειν τοῖς ἐν προσώπῳ καυχωμένοις. ἦσαν δὲ καὶ περὶ τῆς λογίας, τῆς εἰς τοὺς ἁγίους φροντίζοντες καλῶς. πρὸς ταῦτα οὖν ἀντιγράφει ὁ ἀπόστολος. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τοὺς ἐκβαλόντας τὸν παρανομήσαντα. ἔπειτα ἀξιώσασιν αὐτοῖς ἀνθικετεύει, καὶ μετανοήσαντα ἐκεῖνον κελεύει δεχθῆναι. ἐν αὐτῇ δὲ διδάσκει περὶ τοῦ νόμου, διαιρῶν τὸ γράμμα τοῦ νόμου. καὶ δείκνυσιν, ὅτι οὐ δεῖ λαμβάνειν τὰ γράμματα μόνον τοῦ νόμου, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ γράμματι τὴν διάνοιαν ἐρευνᾶν. οὐ γὰρ μόνον ῥῆμά ἐστιν ὁ νόμος, ἀλλ' ἐν τοῖς ῥητοῖς ἐστι, καὶ ὁ νοῦς τοῦ πνεύματος. ἔπειτα ὅτι τοῦ χριστοῦ ἐλθόντος, καινὴ κτίσις γέγονεν, καὶ οὐ δεῖ κατὰ τὸ παλαιὸν ζῆν, ἀλλ' ὡς ἐν καινῇ κτίσει, ἐν πᾶσιν ἀνανεοῦσθαι, καὶ ἀργὴν εἶναι λοιπὸν τὴν περιτομήν. ἀποδέχεται δὲ αὐτοὺς καὶ περὶ τῆς διακονίας, καὶ προτρέπεται αὐτὴν μᾶλλον πλεονάζειν. αἰτιώμενος δὲ τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους, καταλέγει πάντα, ἅπερ πέπονθε διὰ τὸν κύριον. καὶ τὰς ὀπτασίας δὲ διηγεῖται, ἅσπερ ἑώρακεν, εἴς τε τὸν παράδεισον, καὶ εἰς τὸν τρίτον οὐρανὸν ἁρπαγείς. εἶτα παραγγείλας μὴ ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ μετανοεῖν τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐν εὐχαριστίᾳ, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν. ἔστι δὲ καὶ ταῦτα, ὁ πᾶς λόγος ἐστὶν ἐν τῇ ἐπιστολῇ περί τε ἑαυτοῦ, καὶ περὶ κορινθίων, καὶ τῶν ψευδαποστόλων. καὶ ἐκ ταύτης τῆς ὑποθέσεως πρόεισιν εἴς τε τὰ τῆς χάριτος θεοῦ, καὶ περὶ ἀγαθῆς πολιτείας, κατὰ τὸ εὐσυνείδητον, καὶ τὸ ἐναγώνιον, καὶ τὸ ἀφιλοχρήματον, καὶ περὶ τῆς μεταδοτικῆς ἀρετῆς, καὶ περὶ τῆς τῶν ψευδαποστόλων ἀλαζονείας καὶ πονηρίας.

IN SECVNDAM AD CORINTHIOS EPISTOLAM, ARGVMENTVM PER ERASMVM ROTERODAMVM.

Primum reddit causas Corinthijs, quare non reuiserit illos, quemadmodū pollicitus est epistola superiore: prius quædā præfatus de suis afflictionibus, quas ob euangeliū Christi perpetiebatur, ostendēs in tantis malis deū sibi fuisse solatio. Mox reconciliat Corinthijs eum, quem superiore epistola iusserat tradi satanæ, ut amanter reciperēt castigatum, quē peccantē eiecerant. Hæc fermè cap. primo ac secūdo. Deinde prædicat studiū suū in euangelio prædicando, obiter taxans ac notās cæteros pseudapostolos, qui suo seruientes quæstui, suæq; studentes gloriæ, nusq; nō pelliciebant ad legem Mosaicam, quam Christo sic conabantur admiscere, quasi sine huius accessione non esset spes salutis. Itaque umbris legis Mosaicæ præfert euangelij lucem: subinde adhortans illos non ad ceremonias legis, sed ad conscientiam uitámque Christo dignam: testans interim qua syncerịtate prædicauerit euangelium Christi, quātumq; malorum eius gratia perpessus sit spe præmij cœlestis

Ad.

Ad hæc indicat quibus in rebus ſita ſit potiſſimum Chriſtiana pietas. Hæc tractant in calce cap. ſecūdi, cap. tertio, quarto, qnto, & principio ſexti. Nā reliqua huius capitis parte, ſimulq́ initio proximi hortatur illos, ut agnoſcentes dignitatem & ſanctitatem ſuæ profeſſionis, modis omnibus abſtineant ab inquinamentis ethnicorum, cum quibus nihil eſſet illis cōmune. Quarto loco lenit ſuperioris reprehenſionis acerbitatem, collaudans illorum obedientiam, quod epiſtolæ ſuæ, licet obiurgatrici, per omnia paruiſſent: gratulaturq́, quod is mœror temporarius ſummum gaudium utriſque pepererit, uelut cum ex amaro pharmaco conſequitur gratiſſima ſanitas. Quinto loco cum exemplo Macedonū, tum uarijs argumentis ac ſcripturarum teſtimonijs prouocat, ut pro ſua quiſq́ facultate, próq́ animi propenſione conferat aliquid in ſubſidium ſanctorū, qui Hieroſolymis agebant, memor hoc ſibi mandatum à Petro: ad hoc negocij miſſo Tito cum altero collega, ut pleriq́ putant, Luca, quos cōmendat Corinthijs. Hæc agit capi. octauo & nono. Sexto, quos ante taxauit oblique, palàm inſectatur pſeudapoſtolos, qui faſtu ac ſupercilio dignitatem ac maieſtatem apoſtolicam præ ſe ferebant, Paulum in contemptum uocantes uelut humilem: ut qui cerdonicā exercuerit, uelut imperitum, & infantem, ad hæc toties cæſum, ac uexatum iniurijs. Aduerſus hos autoritatem ſuam aſſerit apud Corinthios, teſtans nuſquam ſibi deeſſe autoritatem ac poteſtatem apoſtolicam, ſed qua noluit uti, grauandis alijs, quemadmodum cæteri, ſed tantum ad commodum ſuorum & Chriſti gloriam. Deinde præfatus ueniam ſtultitiæ, quod de ſe glorioſius quædam dicere cogeretur: primum æquat ſe ſummis apoſtolis: deinde præfert etiam, idq́ multis nominibus, uel quod latius ſparſerit Euangelij doctrinā, uel quod unus gratuito eam tradiderit, neq́ per ſe neq́ per ſuos grauans Achaicos, uel quod plura perpeſſus ſit Euangelij cauſa, quàm illorum quiſquā, mieā ſibi gloriæ uertens, ob quæ quibuſdam uidebatur contemptior. Porrò ſermonis imperitiam agnoſcens modeſtiæ cauſa, rerum ſcientiam ſibi uindicat, ne qd uel hic deſiderent. Poſtremo, quoniam pſeudapoſtoli fictis angelorum uiſionibus ſeſe uenditabant apud ſimplices, Paulus ueram & inſignem adducit uiſionem, ſe raptum in tertium uſq́ cœlum, atq́ illic edoctum, quæ captum hominum excedant. Hæc ferè cap. decimo, undecimo, & duodecimo. Septimo, ne per pſeudapoſtolos relaberentur in priſtina uitia, teſtatur ſibi in animo eſſe, inuiſere illos: cum autoritate interminans, ne tales eos offendat, ut ſui diſſimilis eſſe cogatur: aut ne, ſicut epiſtola ſæuire coactus eſt, ita præſens quoq́ ſæuire cogatur, qđ ante hac nō fecerit, cum ſuo iure potuiſſet. Hæc agit in calce capitis duodecimi, & cap. decimotertio. Græcorum inſcriptiones teſtantur, hanc epiſtolam miſſam è Philippis per Titum & Lucā. Cæterum argumenta, quæ nullo autore, ſed cōmoda breuitate habentur in Latinis codicibus, teſtantur, per eoſdem miſſam è Troade. Nā huius loci meminit capite ſecundo.

FINIS.

ΠΡΟ͂Σ ΚΟΡΙΝΘΙ΄ΟΥΣ ΔΕΥΤΕ΄ΡΑ.

A ΠΑῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ, σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι, τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ Ἀχαΐᾳ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. εὐλογητὸς ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως, ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν, τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει διὰ τῆς παρακλήσεως, ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ. ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτως διὰ Χριστοῦ περισσεύει, καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν. εἴτε δὲ θλιβόμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως, καὶ σωτηρίας, τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων, ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν, εἴτε παρακαλούμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας, καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν, εἰδότες, ὅτι ὥσπερ κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτως καὶ τῆς παρακλήσεως.

B Οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ, ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν, τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν. ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ

τῷ

AD CORINTHIOS SECVNDA.

PAVLVS apoſtolus Ieſu Chriſti per uoluntatem dei, ac Timotheus frater, congregationi dei, quæ eſt Corinthi, unà cum ſanctis omnibus, qui ſunt in tota Achaïa. Gratia uobis & pax à deo patre noſtro, & domino Ieſu Chriſto. Benedictus deus, & pater domini noſtri Ieſu Chriſti, qui eſt pater miſericordiarum, & deus omnis conſolationis, conſolans nos in omni afflictione noſtra, in hoc, ut poſſimus conſolari eos qui ſunt in quauis afflictione, per cōſolationem, qua noſipſos conſolatur deus. Quoniam ſicut abundant afflictiones Chriſti in nobis, ita per Chriſtum abundat & conſolatio noſtra. Siue autem affligimur pro ueſtri conſolatione ac ſalute, quæ operatur in tolerantia earundem afflictionum, quas & nos patimur, ſiue conſolationem accipimus pro ueſtri conſolatione ac ſalute, ſpes etiam noſtra firma eſt pro uobis, cum ſciamus, quod quemadmodum participes eſtis afflictionum, ſic futuri ſitis & conſolationis. Non enim uolumus uos ignorare fratres, de afflictione noſtra, quæ nobis accidit in Aſia, quoniam ſupra modum grauati fuimus ſupra uires, adeo ut deſperauerimus etiam de uita. Quin ipſi in nobiſipſis, ſententiam mortis acceperamus, ne confideremus in nobiſipſis, ſed in deo

qui

τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς, ὃς ἐκ τηλικούτου
θανάτου ἐῤῥύσατο ἡμᾶς, καὶ ῥύεται. εἰς ὃν ἠλ
πίκαμεν, ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται, συνυπουρ-
γούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα
ἐκ πολλῶν προσώπων, τὸ εἰς ἡμᾶς χάρι/
σμα, διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ἡμῶν.
ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστί, τὸ μαρτύρι/
ον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότη/
τι καὶ εἰλικρινείᾳ θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ,
ἀλλ' ἐν χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κό
σμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς.
E οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἢ ἃ
ἀναγινώσκετε, ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε, ἐλπίζω
δὲ, ὅτι καὶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε.. κα/
θὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι
καύχημα ὑμῶν ἐσμέν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς
ἡμῶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. καὶ
ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην πρὸς ὑ/
μᾶς ἐλθεῖν πρότερον, ἵνα δευτέραν χάριν
ἔχητε, καὶ δι' ὑμῶν διελθεῖν εἰς Μακεδονί
αν, καὶ πάλιν ἀπὸ Μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς
ὑμᾶς. καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν
Ἰουδαίαν. τοῦτο οὖν βουλευόμενος, μή τι ἄρα
τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην; ἢ ἃ βουλεύομαι,
κατὰ σάρκα βουλεύομαι; ἵνα ᾖ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ
ναί. καὶ τὸ οὔ, οὔ. πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὅτι ὁ λό/
γος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναί, καὶ
οὔ. ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ υἱὸς Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ἐν ὑ/
μῖν δι' ἡμῶν κηρυχθείς, δι' ἐμοῦ καὶ Σιλου/
ανοῦ καὶ Τιμοθέου, οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ, ἀλ/
λὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν. ὅσαι γὰρ ἐπαγ/
γελίαι θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναί, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ
ἀμήν, τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν. ὁ δὲ
βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς Χριστόν, καὶ
χρίσας ἡμᾶς, θεός, ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡ/
μᾶς, καὶ δοὺς τὸν ἀῤῥαβῶνα τοῦ πνεύμα/
τος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.
Δ Ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι
ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχήν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν,
οὐκέτι ἦλθον εἰς Κόρινθον. οὐχ ὅτι κυριεύο/
μεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν
τῆς χαρᾶς

qui ad uitã suscitat mortuos, qui ex tanta
morte eripuit nos, & eripit: in quo spem fi
xam habemus, quod & iam posthac ere/
pturus sit, simul adiuuantibus & uobis, p
deprecationem pro nobis, ut ex multis p/
sonis, pro dono in nos collato, per multos
gratiæ agantur pro nobis. Nam gloriatio
nostra hæc est, testimoniũ cõscientiæ no/
stræ, quod cum simplicitate & synceritate
dei, nõ sapiẽtia carnali, sed p gratiã dei cõ/
uersati fuerimus in mũdo, abundãtius au
tem erga uos. Nõ em̃ alia scribim⁹ uobis,
q̃ quæ legitis, aut etiam agnoscitis. Spero
autem, q̃ usq; ad finem quoq; agnoscetis,
quemadmodũ & agnouistis nos ex par-
te, quoniã gloria uestra sumus, queadmo/
dũ & uos nostra, in die dñi Iesu. Et hac fi/
ducia uolebã ad uos uenire prius, ut gemi
nã apud uos initem gratiã, & per uos per/
transire in Macedoniã, & rursum à Mace/
donia uenire ad uos, ac à uobis deduci in
Iudæam. Hoc igitur cum in animo uersa/
rem, nuncubi leuitate sum usus? aut num
quæ cogito, secundum carnem cogito? Vt
sit apud me, quod est etiam, etiã; & quod
est non, non. Imò fidelis deus, quod sermo
noster erga uos, non fuit etiã, & nõ. Nam
dei filius Iesus Christus, qui inter uos per
nos prædicatus est, per me & Syluanum,
ac Timotheum, non fuit etiam & nõ, sed
etiam per ipsum fuit. Quotquot enim
sunt promissiones dei, per ipsum sunt
etiam, & per ipsum amen, deo ad glo/
riam per nos. Porrò qui confirmat nos
unà uobiscum in Christum: & qui unxit
nos, deus est: qui etiam obsignauit nos,
deditque arram spiritus in cordibus no/
stris. Ego uero testem deum inuoco in
animã meam, quod parcẽs uobis, nõdum
uenerim Corinthũ, nõ quod dominemur
uobis nomine fidei, sed adiutores sumus
gaudij

τῆς χαρᾶς ὑμῶν. τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε.
Ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐλ
θεῖν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς. εἰ γὰρ ἐγὼ λυ/
πῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐφραίνων με, εἰ
μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ; καὶ ἔγραψα ὑμῖν
τοῦτο αὐτό, ἵνα μὴ ἐλθών, λύπην ἔχω, ἀφ' ὧν
ἔδει με χαίρειν. πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑ/
μᾶς, ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐστιν. ἐκ
γὰρ πολλῆς θλίψεως, καὶ συνοχῆς καρδί/
ας ἔγραψα ὑμῖν, διὰ πολλῶν δακρύων, οὐ
χ' ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶ
τε, ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς. εἰ δέ τις
λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλ' ἀπὸ
μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ πάντας ὑμᾶς. ἱκα
νὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη, ἡ ὑπὸ
τῶν πλειόνων. ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον
ὑμᾶς χαρίσασθαι, καὶ παρακαλέσαι, μή
πως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοι/
οῦτος. διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς, κυρῶσαι εἰς
αὐτὸν ἀγάπην. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα,
ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα
ὑπήκοοί ἐστε. ᾧ δέ τι χαρίζεσθε, καὶ ἐγώ. καὶ
γὰρ ἐγὼ εἴ τι κεχάρισμαι, ᾧ κεχάρισμαι,
δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ Χριστοῦ, ἵνα μὴ πλεο
νεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ. οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ
νοήματα ἀγνοοῦμεν.
Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρωάδα, εἰς τὸ εὐαγ
γέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμένης
ἐν κυρίῳ, οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί
μου, τῷ μὴ εὑρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν
μου, ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἐξῆλθον
εἰς Μακεδονίαν. τῷ δὲ θεῷ χάρις, τῷ πάν
τοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ
τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι,
δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ. ὅτι Χριστοῦ εὐω/
δία ἐσμὲν τῷ θεῷ, ἐν τοῖς σωζομένοις, καὶ
ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. οἷς μὲν ὀσμὴ θανά
του, εἰς θάνατον. οἷς δὲ ὀσμὴ ζωῆς, εἰς ζω/
ήν. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός; οὐ γάρ
ἐσμεν ὡς οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λό/
γον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς
ἐκ

gaudij uestri: nã fide statis. Sed decreui II
apud memetipsum hoc, nõ iterũ cũ dolo/
re ad uos uenire. Nam si ego mœrore uos
afficiã, & qs est qui exhilaret me, nisi is qui
mœrore afficit ex me? Et scripsi uobis hoc
ipsum: ne si uenissem ad uos, dolorẽ cape/
rẽ ex his, ex qbus oportebat me cape uo/
luptatẽ: fiduciã hãc habẽs erga uos oẽs, q̃
meũ gaudiũ omniũ uestrũ sit. Nã ex mul/
ta afflictione & anxietate cordis scripsi uo
bis, per multas lachrymas, non ut mœrore
afficeremini, sed ut cognosceretis charita-
tem, quam habeo abundantius erga uos.
Quod si quis dolore affecit, non me dolo/
re affecit, sed ex parte, ne aggrauẽ omneis
uos. Sufficit istiusmodi homini increpatio
hæc, quæ facta est à pluribus: adeo ut edi/
uerso magis cõdonare debeatis & cõsola-
ri: ne quo modo fiat, ut immodico dolore
absorbeatur huiusmodi. Quapropter ob/
secro uos, efficite ut ualeat in illũ charitas.
Nam & in hoc scripserã, ut cognoscerẽ prõ
bationẽ uestri, an ad omnia obediẽtes si/
tis. Cui uero cõdonatis aliquid, & ego con
dono. Nã & ego si qd condonaui, cui con/
donaui, propter uos cõdonaui in cõspectũ
Christi, ne occuparemur à satana. Nõ em̃
illius cogitationes ignoramus. Cæterũ cũ
uenissem Troadẽ in euangeliũ Christi, &
ostiũ mihi esset apertũ p dñm, nõ habui
relaxationẽ spiritu meo, eo q̃ non inuenis
sem Titũ fratrẽ meũ, sed dimissis illis, abij
in Macedoniã. Deo aũt gratia, q semp tri
umphat p nos in Christo, & odorẽ noti/
ciæ suæ manifestat per nos in omni loco
Quoniã Christi bona fragrãtia sum⁹ deo,
in his q salui fiũt, & in his q peunt, his qdẽ
odor mortis ad mortem, illis uero odor ui
tæ ad uitam. Et ad hæc quis idoneus? Nõ
enim sumus ut pleriq; cauponãtes sermo/
nem dei, sed uelut ex synceritate, sed uelut

ἐκ θεοῦ, κατενώπιον τοῦ θεοῦ, ἐν χριστῷ λαλοῦ-
μεν. Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστά-
νειν. εἰ μὴ χρῄζομεν ὥς τινες συστατικῶν ἐπι-
στολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν; ἡ
ἐπιστολὴ ἡμῶν, ὑμεῖς ἐστε, ἐγγεγραμμένη ἐν
ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκομένη καὶ ἀνα-
γινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, φα-
νερούμενοι, ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ χριστοῦ, διακο-
νηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν ἐγγεγραμμένη, οὐ μέλα-
νι, ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλα-
ξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρ-
κίναις.

Πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ
χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν, οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν
ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαί τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλ-
λ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ. ὃς καὶ ἱκά-
νωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ
γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος. τὸ γὰρ γράμ-
μα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. εἰ δὲ
ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμμασιν, ἐν-
τετυπωμένη ἐν λίθοις ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥσ-
τε μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς ἰσρα-
ὴλ εἰς τὸ πρόσωπον μωϋσέως, διὰ τὴν
δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν καταργου-
μένην, πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ
πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ; εἰ γὰρ ἡ διακονία
τῆς κατακρίσεως δόξα, πολλῷ μᾶλλον πε-
ρισσεύει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης ἐν δό-
ξῃ. καὶ γὰρ οὐδὲ δεδόξασται τὸ δεδοξασμέ-
νον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, ἕνεκεν τῆς ὑπερβαλ-
λούσης δόξης. εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον,
διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον, ἐν δό-
ξῃ. ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα, πολλῇ
παρρησίᾳ χρώμεθα, καὶ οὐ καθάπερ μωϋ-
σῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἑαυ-
τοῦ, πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ
εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου. ἀλλ' ἐπω-
ρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν. ἄχρι γὰρ τῆς σή-
μερον, τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώ-
σει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει, μὴ ἀνα-
καλυπτόμενον, ὅ, τι ἐν χριστῷ καταργεῖται.
ἀλλ'

ex deo in conſpectu dei, per Chriſtum lo-
quimur. Incipimus rurſus noſipſos com- III
mendare. Num egemus ut nonnulli, com-
mendaticijs epiſtolis apud uos, aut à uo-
bis commendaticijs? Epiſtola noſtra uos
eſtis, inſcripta in cordibus noſtris: quæ in-
telligitur & legitur ab oĩbus hominib9,
dū declaratis, quod eſtis epiſtola Chriſti,
ſubminiſtrata, à nobis inſcripta, non atra-
mento, ſed ſpiritu dei uiuentis, nō in tabu-
lis lapideis, ſed in tabulis cordis carneis.
Fiduciam autem huiuſmodi habemus per
Chriſtum erga deum, nō quod idonei ſi-
mus, ex nobiſipſis cogitare quicq̃, tanquã
ex nobiſipſis: ſed ſi ad aliqd idonei ſum9
id ex deo eſt, qui & idoneos fecit nos mini
ſtros noui teſtamenti, non literæ, ſed ſpi-
ritus. Nam litera occidit, ſpiritus autem
uiuificat. Quod ſi adminiſtratio mortis
in literis, deformata in ſaxis, fuit in glo-
ria, adeo ut non poſſent oculos intende-
re filij Iſraël in faciem Moyſi, propter glo-
riam uultus eius, quæ aboletur: cur non
potius adminiſtratio ſpiritus erit in glo-
ria? Nam ſi adminiſtratio condemna-
tionis gloria, multo magis excellit admi-
niſtratio iuſticiæ in gloria. Quandoqui-
dem ne glorificatum quidem fuit, quod
glorificatum eſt in hac parte, propter emi-
nentem gloriam. Etenim ſi quod abole-
tur, fuit in gloria, multo magis id quod
manet, eſt in gloria. Itaque cum habea-
mus huiuſmodi ſpem, multa libertate
utamur: & non, quemadmodum Moy-
ſes ponebat uelamen in facie ſua, ne in-
tenderent filij Iſraël in finem eius quod
abolebatur. Sed obcæcati ſunt ſenſus
illorum. Nam uſque ad diem hodier-
num, idem uelamen in lectione uete-
ris teſtamenti manet, nec tollitur ue-
lum, quod per Chriſtum aboletur. Sed
ad

ἀλλ' ἕως σήμερον, ἡνίκα ἀναγινώσκεται μω-
σῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖ-
ται. ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, πε-
ριαιρεῖται τὸ κάλυμμα. ὁ δὲ κύριος τὸ
πνεῦμα ἐστίν. οὗ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ
ἐλευθερία. ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμ-
μένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτρι-
ζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμε-
θα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυ-
ρίου πνεύματος.

Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύ-
την, καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐκκακοῦμεν,
ἀλλ' ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης,
μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ
δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῇ
φανερώσει τῆς ἀληθείας, συνιστῶντες ἑαυ-
τοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων,
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

I Εἰ δὲ καὶ ἔστι κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέ-
λιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ κεκα-
λυμμένον, ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου
ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, εἰς τὸ
μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγ-
γελίου τῆς δόξης τοῦ χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ
θεοῦ. οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, ἀλλὰ χρι-
στὸν ἰησοῦν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν
διὰ ἰησοῦν. ὅτι ὁ θεός, ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους
φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδί-
αις ἡμῶν, πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως, τῆς
δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ ἰησοῦ χριστοῦ.
ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακί-
νοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ
τοῦ θεοῦ, καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν, ἐν παντὶ θλιβό-
μενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι. ἀπορούμε-
νοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι. διωκόμενοι,
ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι. καταβαλλό-
μενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι. πάντοτε τὴν
νέκρωσιν τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι
περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἰησοῦ ἐν τῷ
σώματι ἡμῶν φανερωθῇ.

Ia Ἀεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, εἰς θάνατον
παραδιδό-

ad hunc uſq; diem, cum legitur Moſes,
uelamen cordibus illorum impoſitum
eſt. At ubi conuerſi fuerint ad dominū,
tolletur uelamen. Dominus autem ſpi-
ritus eſt. Porrò ubi ſpiritus domini, ibi
libertas. Nos autem omnes retecta fa-
cie, gloriam domini in ſpeculo repræſen
tantes, ad eandem imaginem transfor-
mamur à gloria in gloriam, tanquam à
domini ſpiritu. Propterea cū miniſte IIII
rium hoc habeamus, ut noſtri miſertus
eſt deus, haud degeneramus, ſed reie-
cimus occultamenta dedecoris, non uer-
ſantes per aſtutiam, neque dolo tractan
tes uerbum dei, ſed manifeſtatione ue-
ritatis, commendantes noſipſos apud
omnem conſcientiam hominum, in con
ſpectu dei. Quod ſi adhuc uelatum
eſt euangelium noſtrum, in his qui per-
eunt, uelatum eſt: in quibus deus huius
ſeculi excæcauit ſenſus incredulorum,
ne illuceſceret illis lumem euangelij, glo
riæ Chriſti, qui eſt imago dei. Non
enim noſipſos prædicamus, ſed Chri-
ſtum Ieſum dominum: nos autem ſer-
uos ueſtros propter Ieſum. Quoniam
deus eſt, qui iuſſit è tenebris lucem il-
luceſcere, qui luxit in cordibus noſtris,
ad illuminationem cognitionis gloriæ
dei, in facie Ieſu Chriſti. Habemus au-
tem theſaurum hunc in teſtaceis uaſcu-
lis, ut uirtutis eminentia ſit dei, & non
ex nobis, dum in omnibus premimur,
at non anxij reddimur: laboramus, at
non deſtituimur: perſecutionem pati-
mur, at non in ea deſerimur: deijcimur,
at non perimus: ſemper mortificatio-
nem domini Ieſu in corpore circumfe-
rentes, ut & uita Ieſu in corpore noſtro
manifeſtetur. Semper enim
nos qui uiuimus, in mortem tradimur

 propter

παραδιδόμεθα διὰ Ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν. ὥστε ὁ μὲν θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν. ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα. καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν, εἰδότες, ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ ἡμᾶς διὰ Ἰησοῦ ἐγερεῖ, καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν. τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσασα, διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν, περισσεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. διὸ οὐκ ἐκκακοῦμεν, ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ. τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν, εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν, μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια.

ιβ οἴδαμεν γὰρ, ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ, ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες. εἴ γε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα. καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει, στενάζομεν βαρούμενοι, *ἐπειδὴ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς. ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, θεὸς, ὁ καὶ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος. θαρροῦντες οὖν πάντοτε, καὶ εἰδότες, ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου, διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους.

*ἄλλ. ἐφ' ᾧ.

ιγ θαρροῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες, εἴτε ἐκδημοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι. τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ὃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε κακόν. εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου, ἀνθρώπους πείθομεν, θεῷ δὲ πεφανερώμεθα, ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν πεφανερῶσθαι. οὐ γὰρ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν, ἀλλὰ ἀφορμὴν διδόντες ὑμῖν καυχήματος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους, καὶ οὐ καρδίᾳ. εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, θεῷ, εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν. ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἰ εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον. καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι. ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα. εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκ ἔτι γινώσκομεν.

ις ὥστε εἴ τις ἐν χριστῷ, καινὴ κτίσις, τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα. τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ, τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς. ὡς ὅτι θεὸς ἦν ἐν χριστῷ, κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. ὑπὲρ χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν, δεόμεθα ὑπὲρ χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ θεῷ. τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γινώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ.

ιζ συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν, μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς. λέγει γὰρ, καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν

propter Iesum, ut & uita Iesu manifestetur in mortali carne nostra. Itaq; mors quidē in nobis agit, uita uero in uobis. Cæterū cum habeamus eundē spiritum fidei, iuxta illud quod scriptum est: Credidi, & ideo locut⁹ sum: & nos credim⁹, quapropter & loquimur, scientes, ꝙ qui suscitauit dominū Iesum, nos quoq; p̄ Iesum suscitabit, & cōstituet uobiscum. Nam omnia propter uos, ut beneficiū quod exundauit, pluribus gratias agentibus, exuberet in gloriā dei. Propterea non defatigamur, sed ꝗuis externus homo noster corrumpitur, internus tamen renouat̄ in dies singulos. Nam momentanea leuitas afflictionis nostræ mire, supra modum æternū pondus gloriæ parit nobis, dum nō spectamus ea quæ uidentur, sed ea quæ non uidentur. Nam quæ uidentur, temporaria sunt: at quæ
non uidentur, æterna. Scimus enim, V
ꝙ si terrenū nostrum domicilium huius tabernaculi destructum fuerit, ædificationem ex deo habemus, domicilium nō manufactum, æternum in cœlis. Nā in hoc gemimus, domicilio nostro quod è cœlo est, superindui desiderantes. Si tamen induti, non nudi reperiemur. Etenim qui sumus in hoc tabernaculo, gemimus onerati: propterea quod nolimus exui, sed superindui, ut absorbeatur mortalitas à uita. Porrò qui parauit nos in hoc ipsum, deus est: qui idem dedit nobis arrabonem spiritus. Itaque bono animo sumus semper, & scimus, quod cum domi sumus in corpore, peregrinamur à deo. Per fidem enim ambulamus, nō per speciem. Confidimus autem & probamus magis, peregre abesse à corpore, & præsentes adesse apud deum. Quapropter contendimus, siue domi

domi præsentes, siue foris peregre agentes, ut illi placeamus. Omnes enim nos manifestari oportet corā tribunali Christi, ut reportet unusquisque ea quæ fiunt per corpus, iuxta id quod fecit, siue bonum, siue malum. Scientes igitur terrorē illum domini, suademus hominib⁹, deo uero manifesti sumus. Spero autem nos & in conscientijs uestris manifestos esse. Non enim iterū nosipsos cōmendamus uobis, sed occasionem damus uobis gloriandi de nobis, ut aliquid habeatis aduersus eos, qui in facie gloriantur, & non in corde. Nam siue insanimus, deo insanimus: siue sani sumus, uobis sani sum⁹. Charitas enim Christi constringit nos, iudicantes illud, quod si unus pro omnibus mortuus fuit, ergo omnes mortui fuerunt: & pro omnibus mortuus est, ut qui uiuunt, posthac non sibi uiuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est & resurrexit. Itaque nos posthac neminem nouimus secundum carnem. Porrò etiamsi cognouimus Christum secundū carnem, nunc tamen non amplius nouimus. Proinde si quis est in Christo, noua creatura est. Vetera præterierūt, ecce noua facta sunt omnia. Omnia autē ex deo, qui recōciliauit nos sibi per Iesum Christum, deditꝗ nobis ministeriū reconciliationis: quandoquidē deus erat in Christo, mundum recōcilians sibi, non imputans eis peccata sua, & posuit in nobis sermonē recōciliationis. Itaq; nomine Christi legatiōe fūgimur: tanꝗ deo uos obsecrāte per nos, rogamus p̄ Christo, reconciliemini deo: eū enim qui non nouit peccatū, p̄ nobis peccatū fecit, ut nos efficeremur iustitia dei p̄ illū. Quin & adiuuantes obsecramus, ne in uacuū gratiam dei receperitis. VI
Dicit enim: In tp̄e accepto exaudiui te, &

τῇ ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι. ἰδοὺ νῦν
καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτη-
ρίας. μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσ-
κοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία, ἀλλ' ἐν
παντὶ συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκο-
νοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγ-
καις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλα-
καῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυ-
πνίαις, ἐν νηστείαις, ἐν ἁγνότητι, ἐν γνώσει,
ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύμα-
τι ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ, ἐν λόγῳ
ἀληθείας, ἐν δυνάμει θεοῦ, διὰ τῶν ὅπλων
τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, διὰ
δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημί-
ας. ὡς πλάνοι, καὶ ἀληθεῖς. ὡς ἀγνοούμενοι,
καὶ ἐπιγινωσκόμενοι. ὡς ἀποθνήσκοντες, καὶ
ἰδοὺ ζῶμεν. ὡς παιδευόμενοι, καὶ μὴ θανα-
τούμενοι. ὡς λυπούμενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες.
ὡς πτωχοί, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες. ὡς μη-
δὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες.

Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγε πρὸς ὑμᾶς Κορίν-
θιοι, ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάτυνται. οὐ στε-
νοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς
σπλάγχνοις ὑμῶν. τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμι-
σθίαν, ὡς τέκνοις λέγω, πλατύνθητε καὶ
ὑμεῖς. μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις.
τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίας;
τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; τίς δὲ
συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίας; ἢ τίς με-
ρὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου; τίς δὲ συγκατάθε-
σις ναῷ θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ὑμεῖς γὰρ να-
ὸς θεοῦ ἐστὲ ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ θεός.
ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω,
καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεός, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί
μοι λαός. διὸ ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν,
καὶ ἀφορίσθητε, λέγει κύριος. καὶ ἀκα-
θάρτου μὴ ἅπτεσθε, κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑ-
μᾶς, καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑ-
μεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέ-
γει κύριος παντοκράτωρ.

Ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας ἀγα-
πητοί

in die salutis succurri tibi. Ecce nunc tem-
pus acceptum, ecce nunc dies salutis. Ne-
quam usquam demus offensionē, ne re-
prehendatur ministerium, sed in omni-
bus cōmendemus nosipsos ut dei mini-
stri, in tolerantia multa, in afflictiōibus,
in necessitatibus, in anxietatibus, in pla-
gis, in carceribus, in seditionibus, in labo-
ribus, in uigilijs, in ieiunijs, in puritate, in
scientia, in animi lenitate, in benignitate,
in spiritu sancto, in charitate nō simula-
ta, in sermone ueritatis, in potentia dei, p
arma iusticiæ dextra ac sinistra, per glo-
riam & ignominiam, per conuitia & lau-
des, quasi impostores, & tamen ueraces:
quasi ignoti, & tamen noti: quasi moriē-
tes, & ecce uiuimus: quasi correpti, & nō
occisi: quasi dolentes, semper tamen gau-
dentes: quasi pauperes, multos tamen di-
tantes: ut nihil habentes, & tamē omnia
possidentes. Os nostrū apertū est erga
uos Corinthij. Cor nostrū dilatatū est.
Non estis angusti in nobis, sed angusti
estis in uisceribus uestris. Eandē autē re-
munerationē, ut filijs polliceor. Dilatemi-
ni & uos, ne ducatis iugum cum incredu-
lis. Quod enim cōsortium iusticiæ cū in-
iusticia? aut quæ cōmunio luci cum tene-
bris? aut quæ cōcordia Christo cum Be-
lial? aut quæ pars fideli cum infideli? aut
quid conuenit tēplo dei cum simulacris?
Nam uos templū estis dei uiuentis, quē-
admodum dixit deus: Inhabitabo in il-
lis, & inambulabo, & ero illorum deus: &
ipsi erūt mihi populus. Quapropter exi-
te de medio illorum, & separemini ab il-
lis: dicit dn̄s: & immundū ne tetigeritis,
& ego suscipiā uos, & ero uobis loco pa-
tris, & uos eritis mihi uice filiorum ac fili-
arum: dicit dominus omnipotēs. Has VII
igitur promissiones cum habeamus cha-
rissimi

πητοί, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παν-
τὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτε-
λοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ. χωρή-
σατε ἡμᾶς. οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδένα ἐ-
φθείραμεν, οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν. οὐ
πρὸς κατάκρισιν λέγω. προείρηκα γάρ, ὅτι ἐν
ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐστὲ εἰς τὸ συναποθανεῖν
Ζ καὶ συζῆν. πολλή μοι παρρησία πρὸς ὑμᾶς,
πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν. πεπλήρω-
μαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χα-
ρᾷ ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν. καὶ γὰρ ἐλθόν-
των ἡμῶν εἰς Μακεδονίαν, οὐδεμίαν ἔσχη-
κεν ἄνεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ θλι-
βόμενοι. ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι. ἀλ-
λ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινούς, παρεκάλεσεν
ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ Τίτου. οὐ μόνον
δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρα-
κλήσει, ᾗ παρεκλήθη ἐφ' ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡ-
μῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρ-
μόν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ, ὥστε με
μᾶλλον χαρῆναι. ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς
ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ μεταμέλομαι, εἰ καὶ με-
τεμελόμην. βλέπω γάρ, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐ-
κείνη, εἰ καὶ πρὸς ὥραν, ἐλύπησεν ὑμᾶς. νῦν
χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπή-
θητε εἰς μετάνοιαν. ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ θε-
όν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν. ἡ γὰρ
κατὰ θεὸν λύπη, μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν
ἀμεταμέλητον κατεργάζεται, ἡ δὲ τοῦ κό-
σμου λύπη θάνατον κατεργάζεται. ἰδοὺ
γὰρ αὐτὸ τοῦτο, τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι
ὑμᾶς, πόσην κατειργάσατο ὑμῖν σπου-
δήν, ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτη-
σιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ
ζῆλον, ἀλλ' ἐκδίκησιν. ἐν παντὶ συνεστή-
σατε ἑαυτοὺς ἁγνοὺς εἶναι ἐν τῷ πράγμα-
τι. ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ εἵνεκεν
τοῦ ἀδικήσαντος, οὐδὲ εἵνεκεν τοῦ ἀδικηθέν-
τος, ἀλλ' εἵνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπου-
δὴν ὑμῶν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐνώ-
πιον τοῦ θεοῦ. διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα
ἐπὶ

rissimi, mūdemus nosipsos ab omni inqui-
namēto carnis ac spiritus, pficiētes sancti-
moniā cum timore dei. Capaces estote no-
stri: neminē læsimus, neminē corrupimus,
neminē fraudauimus. Nō hoc ad cōdēna-
tionem uestri dico. Siquidē iam ante dixi
uobis, ꝙ in cordibus nostris estis ad com-
moriendū & cōuiuendum. Multa mihi fi-
ducia erga uos, multa mihi gloriatio de uo-
bis, impletus sum consolatione, uehemen-
ter exundo gaudio in omni afflictiōe no-
stra. Etenim cum uenissemus in Macedo-
niam, nullam habuit relaxationē caro no-
stra, sed in omnibus affligebamur. Foris pu-
gnæ, intus terrores. Verū qui cōsolatꝰ hu-
miles, cōsolatus est nos deus per aduētum
Titi. Nō solū aūt p aduētū illius, uerūetiā
per consolationē, quā ille accepit de uobis,
cū annūciaret nobis uestrum desiderium,
uestrū fletum, uestrū pro me studiū, adeo
ut magis gauisus fuerim. Nā etiāsi contri-
staui uos p epistolā, nō me pœnitet, tam-
&si pœnituerat. Video nāꝗ ꝙ epistola il-
la, tametsi ad tempus, cōtristauit uos. Nūc
gaudeo, nō ꝙ cōtristati fueritis, sed ꝙ con-
tristati sitis ad pœnitentiā. Nam cōtristati
estis secundū deū, sic ut nulla in re detrimē-
to sitis affecti p nos. Nā q secūdū deū est
dolor, is pœnitētiam ad salutē haud pœni-
tendam parit: cōtra mūdi dolor mortē af-
fert. Ecce enim istuc ipsum, ꝙ secūdū deū
cōtristati fuistis, quātā in uobis genuit sol-
licitudinem, imò satisfactionem, imò indi-
gnationem, imò timorē, imò desiderium,
imò uindictā. Siquidē ubiꝗ cōmēdastis
uosipsos, ꝙ puri sitis in eo negocio. Proin-
de tametsi scripsi uobis, nō id feci eius cau-
sa qui læserat, nec eius causa qui læsus fue-
rat, sed ob id, ut palam fieret studium ue-
strum pro nobis apud uos in conspectu
dei. Idcirco consolationem accepimus

ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑμῶν, περισσοτέρως δὲ
μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ τίτου, ὅτι
ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάν-
των ὑμῶν. ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κε-
καύχημαι, οὐ κατῃσχύνθην, ἀλλ᾽ ὡς πάν-
τα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ
ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ τίτου, ἀλήθεια ἐγεν-
νήθη. καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέ-
ρως εἰς ὑμᾶς ἐστιν, ἀναμιμνησκομένου τὴν
πάντων ὑμῶν ὑπακοὴν, ὡς μετὰ φόβου
καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν. χαίρω ὅτι ἐν
παντὶ θαρρῶ ἐν ὑμῖν.
κα Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν ἀδελφοί, τὴν χάριν
τοῦ θεοῦ, τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησί-
αις τῆς μακεδονίας, ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ
θλίψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν, καὶ
ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν
εἰς τὸν πλοῦτον τῆς ἁπλότητος αὐτῶν.
ὅτι κατὰ δύναμιν, μαρτυρῶ, καὶ ὑπὲρ δύ-
ναμιν αὐθαίρετοι, μετὰ πολλῆς παρακλήσε-
ως δεόμενοι ἡμῶν, τὴν χάριν καὶ τὴν κοι-
νωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους,
δέξασθαι ἡμᾶς. καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσαμεν,
ἀλλ᾽ ἑαυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ κυρίῳ, καὶ
ἡμῖν διὰ θελήματος θεοῦ, εἰς τὸ παρακαλέ-
σαι ἡμᾶς τίτον, ἵνα καθὼς προενήρξατο,
οὕτως καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χά-
ριν ταύτην.
κβ Ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε πί-
στει, καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει, καὶ πάσῃ σπου-
δῇ, καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν ὑμῖν ἀγάπῃ, ἵνα
καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε. οὐ κατ᾽
ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑτέρων
σπουδῆς, καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης
γνήσιον δοκιμάζων. γινώσκετε γὰρ τὴν
χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι
δι᾽ ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὤν, ἵνα ὑ-
μεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε. καὶ
γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι. τοῦτο γὰρ ὑ-
μῖν συμφέρει, οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι,
ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀπὸ
πέρυσι

ex consolatione uestri: quin uberius insu-
per gauisi fuimus ob gaudium Titi, quod
refocillatus sit spiritus illius ab omnibꝰ uo
bis: quod si quid apud illum de uobis glo
riatus sum, non fuerim pudefactus, sed ut
omnia cum ueritate locuti sumus uobis,
ita & gloriatio nostra, qua usus erã apud
Titũ, ueritas facta est. Et uiscera illius ma-
iorem in modum erga uos affecta sunt,
dum recolit omnium uestrum obedienti-
am, quemadmodum cũ timore ac tremo-
re excepertis ipsum. Gaudeo ꝙ in omni-
bus confidam uobis. Certiores autẽ uos
facio fratres de gratia dei, quæ data fuit in VIII
ecclesijs Macedoniæ, quoniam per multã
probationem afflictionis exuberauit gau
dium illorum, & profunda paupertas illo-
rũ exundauit in diuitias simplicitatis ipso-
rum. Nam pro uiribus, testor, etiam supra
uires prompti fuerunt, multa cum obtesta
tione rogantes nos, ut beneficium & socie
tatem ministerij susciperemus in sanctos:
ac non quatenus sperabamus, quin etiam
semetipsos dediderunt primũ domino, de
inde & nobis per uolũtatem dei, in hoc ut
adhortaremur Titum, ut quemadmodũ
ante cœpisset, ita & cõsummaret hãc quo-
que erga uos beneficentiam. Imò queãd-
modum ubique abundatis fide, & sermo-
ne, & scientia, & omni diligentia, & in ea
quæ ex uobis erga nos est charitate, facite
ut in hac quoque beneficentia abundetis.
Non secundum imperium loquor, sed per
sollicitudinem, erga alios etiam uestræ, di-
lectionis synceritatem approbans. Nostis
enim beneficentiam domini nostri Iesu
Christi, quod propter uos pauper factus
sit, cum esset diues, ut uos illius paupertate
ditesceretis. Et consilium in hoc do, nam
hoc uobis conducit: qui quidem non solũ
facere, uerumetiã uelle iam cœpistis anno
supiore

πέρυσι. νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσα-
τε, ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν,
οὕτως καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν. εἰ γὰρ
ἡ προθυμία πρόκειται, καθὸ ἐὰν ἔχῃ τις
εὐπρόσδεκτος, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει. οὐ γὰρ
ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλίψις, ἀλλ᾽ ἐξ
ἰσότητος ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν πε-
ρίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ
ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέ-
ρημα, ὅπως γένηται ἰσότης, καθὼς γέγρα-
πται. ὁ τὸ πολὺ, οὐκ ἐπλεόνασε. καὶ ὁ τὸ ὀλί-
γον, οὐκ ἠλαττόνησεν. χάρις δὲ τῷ θεῷ,
τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑ-
μῶν ἐν τῇ καρδίᾳ τίτου, ὅτι τὴν μὲν παρά-
κλησιν ἐδέξατο, σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων,
αὐθαίρετος ἐξῆλθε πρὸς ὑμᾶς. Συνεπέμψα-
μεν δὲ μετ᾽ αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν, οὗ ὁ ἔπαινος
ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλη-
σιῶν, οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑ-
πὸ τῶν ἐκκλησιῶν, συνέκδημος ἡμῶν σὺν
τῇ χάριτι ταύτῃ, τῇ διακονουμένῃ ὑφ᾽ ἡ-
μῶν, πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξαν, καὶ
προθυμίαν ὑμῶν. στελλόμενοι τοῦτο, μή τις
ἡμᾶς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι ταύτῃ, τῇ
διακονουμένῃ ὑφ᾽ ἡμῶν, προνοούμενοι κα-
λὰ, οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώ-
πιον ἀνθρώπων. Συνεπέμψαμεν δὲ αὐ-
τοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσα-
μεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄν-
τα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον, πεποιθή-
σει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς, εἴτε ὑπὲρ τίτου, κοι-
νωνὸς ἐμὸς, καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργὸς, εἴτε
ἀδελφοὶ ἡμῶν ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δό-
ξα χριστοῦ. τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης
ὑμῶν, καὶ ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν,
εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε καὶ εἰς πρόσωπον
τῶν ἐκκλησιῶν.
Περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγί-
ους περισσόν μοι ἐστὶ τὸ γράφειν ὑμῖν. οἶδα γὰρ
τὴν προθυμίαν ὑμῶν, ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶ-
μαι μακεδόσιν, ὅτι ἀχαΐα παρεσκεύασται
ἀπὸ

superiore. Nũc autem & illud, quod facere
cœpistis, perficite: ut quemadmodũ uolun
tas prompta fuit, ita & perficiatis ex eo q̃d
potestis. Etenim si prius adsit animi prom
ptitudo, ea iuxta quicquid illud est, quod
possidet aliquis, accepta est, non iuxta id,
quod nõ possidet. Non em̃, ut alijs relaxa
tio sit, uobis autẽ angustia, sed ut ex æqua
bilitate in præsenti tempore uestra copia
illorum succurrat inopiæ, & illorum copia
uestræ succurrat inopiæ: ut fiat æquabili-
tas, queãdmodũ scriptum est: Qui multũ
habebat, huic nihil superfuit: & qui paulũ
habebat, is nihilominꝰ habuit. Gratia au-
tem deo, qui dedit eandem sollicitudinem
pro uobis in corde Titi, qui exhortationẽ
acceperit: quin potius cum esset diligẽtior,
suapte sponte ad uos uenerit. Misimus au
tem una cum illo fratrẽ eum, cuius laus est
in euangelio ꝑ omnes ecclesias: nec id solũ,
uerumetiã delectus est ab ecclesijs, comes
peregrinationis nostræ, cũ hac beneficẽtia
quæ administrat̃ à nobis ad eiusdẽ dñi
gloriã, & animi uestri promptitudinẽ: decli
nantes hoc, ne qs nos carpat in hac exube
rantia, quæ administrat̃ à nobis. procurã-
tes honesta, nõ tantũ corã dño, sed etiã co
rã hominibꝰ. Misimꝰ aũt unà cũ illis fratrẽ
nostrũ, quẽ probaueramꝰ in multis sæpe-
numero diligentẽ, nũc aũt multo diligẽtio
rẽ, ob multã fiduciã, quã habeo erga uos,
siue Titi nomine, q socius meꝰ est, & erga
uos adiutor, siue aliorũ, q fratres nostri sũt
& legati ecclesiarũ, gloria Christi. Proinde
documentũ charitatis uestræ, & nostræ de
uobis gloriationis, in eos demõstretis etiã
in cõspectu ecclesiarũ. Nam de submini-
stratiõe quidẽ q̃ fiat in sanctos, supuacuũ IX
est mihi scribere uobis. Noui em̃ prompti
tudinẽ animi uestri, quam de uobis iacto
apud Macedones: q̃d Achaia parata est
ab

ἀπὸ πέρυσι, καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισε
τοὺς πλείονας. ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφούς,
ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κε-
νωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ· ἵνα καθὼς ἔλεγον,
παρεσκευασμένοι ἦτε. μή πως ἐὰν ἔλθωσι
σὺν ἐμοὶ μακεδόνες, καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς ἀπα-
ρασκευάστους, καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ
λέγωμεν ὑμεῖς, ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ τῆς καυ-
χήσεως. ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην, παρακα-
λέσαι τοὺς ἀδελφούς, ἵνα προέλθωσιν εἰς
ὑμᾶς, καὶ προκαταρτίσωσι τὴν προκατηγγελ-
μένην εὐλογίαν ὑμῶν, ταύτην ἑτοίμην εἶ-
ναι, οὕτως ὡς εὐλογίαν, καὶ μὴ ὥσπερ πλεο-
νεξίαν. τοῦτο δέ, ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομέ-
νως καὶ θερίσει. καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐ-
λογίαις καὶ θερίσει. ἕκαστος καθὼς προαιρεῖται
τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης. ἱλαρὸν
γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός. Δυνατὸς δὲ ὁ θε-
ὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα
ἐν παντὶ πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισ-
σεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν. καθὼς γέ-
γραπται. ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν, ἡ
δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ δὲ
ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρ-
τον εἰς βρῶσιν χορηγήσαι, καὶ πληθύναι
τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσαι τὰ γεννήμα-
τα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν, ἐν παντὶ πλουτι-
ζόμενοι, εἰς πᾶσαν ἁπλότητα, ἥτις κατερ-
γάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ· ὅτι
ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μό-
νον ἐστὶ προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν
ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν
Al's * εὐχαριστῶν. * εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ, διὰ τῆς δοκιμῆς δι-
ακονίας ταύτης, δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ
τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ
εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ, καὶ ἁπλότητι τῆς κοι-
νωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας, καὶ αὐ-
τῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν ἐπιποθούντων ὑμᾶς,
διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ' ὑ-
μῖν. χάρις δὲ τῷ θεῷ, ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ
αὐτοῦ δωρεᾷ.

Αὐτὸς

ab anno superiore, & uestrum exemplum prouocauit cõplures. Misi tamen hos fratres, ne gloria nostra qua glorior de uobis, inanis fiat in hac parte: ut quemadmodũ dicebam, parati sitis: ne quo pacto fiat, ut si mecum uenerint Macedones, & offenderint uos imparatos, nos pudore suffundamur, ut ne dicã uos, in hoc argumento gloriationis. Proinde necessarium arbitratus sum, adhortari fratres, ut prius accederent ad uos, & præpararent iam ante pmissam bonam collationẽ uestrã, ut ea sit in promptu, sic tãq bona collatio, & nõ tanquam fraudatio. Illud autem dico: Qui semetem facit parce, is parce messurus est. Et qui sementem facit, libenter ac benigne largiendo, copiose messurus est: unusquisq secundum propositum cordis, non ex molestia, aut ex necessitate. Nam hilarem datorẽ diligit deus. Potẽs est aũt deus efficere, ut totum beneficiũ in uos exuberet: ut in omnibus omnẽ sufficientiã habentes, exuberetis in omne opus bonũ, quẽadmodũ scriptum est: Dispersit dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculũ. Porrò qui suppeditat semen seminanti, is & panẽ in cibum suppeditet, & multiplicet sementẽ uestrã, & augeat prouentus iustitiæ uestræ, ut in omnib9 locupletemini, in omnẽ simplicitatem, quæ per nos efficit, ut gratiæ agantur deo. Nam functio huius ministerij nõ solum supplet ea quæ desunt sanctis, uerum etiã exuberat in hoc, q per multos agãtur gratiæ deo, qui per probationẽ ministerij huius, glorificant deum super obedientia consensus uestri in euangelium Christi, & de simplicitate cõmunicationis in ipsos, & in omneis, & in illorum oratione pro uobis, qui desiderant uos propter eminẽtem gratiam dei in uobis. Gratia autẽ deo, sup inenarrabili suo munere.

Cæterum

17 Αὐτὸς δὲ ἐγὼ παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς
διὰ τῆς πρᾳότητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ χρι-
στοῦ, ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν,
ἀπὼν δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς. δέομαι δὲ τὸ μὴ
παρὼν θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει, ᾗ λογίζομαι
τολμῆσαι, ἐπί τινας τοὺς λογιζομένους ἡ-
μᾶς, ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας. ἐν σαρκὶ
γὰρ περιπατοῦντες οὐ κατὰ σάρκα στρατευό-
μεθα. τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ
σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαί-
ρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαιροῦν-
τες, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ
τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες
πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ χριστοῦ, καὶ
ἐν ἑτοίμῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρα-
κοήν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή. τὰ
κατὰ πρόσωπον βλέπετε; εἴ τις πέποιθεν
ἑαυτῷ χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λογιζέσθω πά-
λιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς χριστοῦ, οὕ-
τως καὶ ἡμεῖς χριστοῦ. ἐάν τε γὰρ καὶ πε-
ρισσότερόν τι καυχήσωμαι περὶ τῆς ἐξουσί-
ας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος ἡμῖν εἰς οἰκο-
δομήν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐ
καταισχυνθήσομαι, ἵνα μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκ-
φοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν. ὅτι αἱ μὲν
ἐπιστολαί, φησι, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ
παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενής, καὶ ὁ λό-
γος ἐξουθενημένος. τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοι-
οῦτος, ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπι-
στολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔρ-
γῳ. οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι
ἑαυτούς τισι τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων.
ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦν-
τες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς,
οὐ συνιοῦσιν. ἡμεῖς δὲ οὐχὶ εἰς τὰ ἄμε-
τρα καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ
κανόνος, οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρου
ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν. οὐ γὰρ ὡς
μὴ ἐφικνούμενοι εἰς ὑμᾶς, ὑπερεκτείνο-
μεν ἑαυτούς. ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθά-
σαμεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ,

οὐκ

Cæterũ ipse ego Paulus obsecro uos per lenitatẽ & mansuetudinẽ Christi, qui iuxta faciem quidem humilis sum inter uos, absens tamen audax sum erga uos. X
Rogo aũt uos, ne præsens audeam ea fiducia, qua existimor audax fuisse in quosdam, qui putant nos ueluti scd'm carnem ambulare: nam in carne ambulantes, non scd'm carnem militamus. Siquidem arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia deo, ad demolitionẽ munitionum, quibus consilia demolimur, & omnẽ celsitudinem quæ extollitur aduersus cognitionem dei, & captiuam dicimus omnem cogitationem ad obediendum Christo, & in promptu habemus uindictam aduersus omnẽ inobedientiã, cũ impleta fuerit uestra obedientia. Quæ in cõspectu sunt, uidetis? Si quis de seipso cõfidit, quod Christi sit, illud rursum perpendat ex seipso, q quẽadmodum ipse Christi est, ita & nos Christi sumus. Nam si & ampli9 quippiã glorier de potestate nostra, quam dedit dñs nobis in ædificationem, & non in destructionẽ uestri, non pudefiam, ne uideat ceu perterrefacere uos per epistolas. Nam epistolæ quidẽ, inquit, graues sunt & robustæ, at præsentia corporis infirma, & sermo contemptus. Hoc reputet, qui istiusmodi est, q q̃les sumus sermone, p epistolas cũ absumus, tales sum9 & cũ adsumus, facto. Nõ eñ sustinemus inserere, aut conferre nosipsos cũ quibusdã, q seipsos cõmẽdant. Sed isti nõ intelligunt, qd' ipsi inter sese seipsos metiuntur, & conparãt semet sibi. At nos nõ in immensum gloriabimur, uerũ iuxta mẽsurã regulæ, qua partit9 est nobis de9, mẽsura ptingẽdi etiã usq uos. Nõ eñ quasi nõ ptingamus usq ad uos, extẽdimus nosipsos supra modũ. Nã usq ad uos q̃q puenimus in euãgelio Christi,

non

οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρί-
οις κόποις, ἐλπίδα ἔχοντες, αὐξανομένης
τῆς πίστεως ὑμῶν ἐν ὑμῖν, μεγαλυνθῆναι
κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν, εἰς περισσείαν,
εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι,
οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἕτοιμα
καυχήσασθαι. ὁ δὲ καυχώμενος ἐν κυ-
ρίῳ καυχάσθω. οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν
ἐκεῖνός ἐστι δόκιμος, ἀλλ' ὃν ὁ κύριος
συνίστησιν.
κδ Ὄφελον ἀνείχεσθέ μου μικρὸν τῇ ἀφρο-
σύνῃ· ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθέ μου. ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς
θεοῦ ζήλῳ. ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρί,
παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ χριστῷ. φο-
βοῦμαι δὲ, μή πως ὡς ὁ ὄφις εὔαν ἐξηπά-
τησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτως φθα-
ρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν, ἀπὸ τῆς ἁπλότητος
τῆς εἰς τὸν χριστόν.
κε εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον ἰησοῦν
κηρύσσει, ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτε-
ρον λαμβάνετε, ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλι-
ον ἕτερον, ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἠνείχεσθε.
λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπὲρ
λίαν ἀποστόλων. εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λό-
γῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει. ἀλλ' ἐν παντὶ φανερω-
θέντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς. ἢ ἁμαρτίαν ἐ-
ποίησα ἐμαυτὸν ταπεινῶν, ἵνα ὑμεῖς ὑψω-
θῆτε; ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγ-
γελισάμην ὑμῖν; ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλη-
σα, λαβὼν ὀψώνιον πρὸς τὴν ὑμῶν διακο-
νίαν. καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς, οὐ
κατενάρκησα οὐδενός. τὸ γὰρ ὑστέρημά μου
προσανεπλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλθόντες ἀπὸ
μακεδονίας. καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῆ ὑμῖν ἐ-
μαυτὸν ἐτήρησα, καὶ τηρήσω. ἔστιν ἀλήθεια
χριστοῦ ἐν ἐμοί, ὅτι ἡ καύχησις αὕτη οὐ
φραγήσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασι τῆς
ἀχαΐας. διατί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ
θεὸς οἶδεν. ὃ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκ-
κόψω τὴν ἀφορμὴν, τῶν θελόντων ἀφορ-
μὴν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται εὑρεθῶσι, καθὼς
c

non in immẽsum gloriantes super alienis
laboribus, sperãtes futurũ: ut subolescente
fide uestra in uobis, magnificemur iuxta
regulam nostram in exuberantiam: ut ijs
quoq; regionibus, quæ ultra uos sunt, euã
gelizem, non per alienam regulã, ut de his
quæ parata sunt, gloriemur: sed qui gloria
tur, in dño glorieť. Nõ enim qui seipsum
cõmendat, ille probatus est, sed is quẽ dñs
cõmendat. Vtinã tolerassetis me paulis/ XI
per in insipientia mea: imò & suffertis me:
nã zelotypus sum erga uos, dei zelo. Ad-
iunxi enim uos uni uiro, ut uirginem ca-
stã exhiberetis Christo: sed metuo, ne quã
fiat, ut quemadmodũ serpens Euam dece
pit uersutia sua, ita corrumpãtur sensus ue
stri à simplicitate, quæ erat erga Christũ.
Nam si is, qui uenit, aliũ Iesum prædicat,
quẽ nõ prædicauimus: aut si spiritũ alium
accipitis, quẽ nõ accepistis, aut euãgelium
aliud quod non accepistis, recte sustinuis/
setis. Arbitror enim me nihilo inferiorem
fuisse eximijs apostolis. Cæterum licet im
peritus sim sermone, nõ tamẽ scientia. Ve/
rũ ubiq; manifesti fuimus in omnib⁹ erga
uos. Nũ illud peccaui, q͂ meipsum humi/
liarim, ut uos exaltaremini? quod gratui/
to euãgeliũ dei prædicauerim uobis? Cæ/
teras ecclesias deprædatus sum, accepto ab
illis stipendio, quo uobis inseruirẽ. Et cum
apud uos essem, & egerẽ, non onerosus fui
cuiq;. Nã q͂d mihi deerat, suppleuerũt fra/
tres, q uenerãt à Macedonia: & in omnib⁹
sic me seruabã, ne cui essem onerosus, atq;
ita seruabo. Est ueritas Christi in me, q͂
hæc gloriatio nõ interrumpeť cõtra me in
regiõibus Achaiæ. Quapropter? an quod
nõ diligam uos? Deus nouit. Verũ quod
facio, idem & faciam, ut amputem occasio
nẽ ijs, qui cupiunt occasionem: ut in eo de
quo gloriantur, reperiantur, queãdmodũ
&

καὶ ἡμεῖς.
κς οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δό-
λιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους
χριστοῦ. καὶ οὐ θαυμαστόν. αὐτὸς γὰρ ὁ σατα-
νᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός.
οὐ μέγα οὖν, εἰ καὶ διάκονοι αὐτοῦ μετα-
σχηματίζονται, ὡς διάκονοι δικαιοσύνης,
ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. πά-
λιν λέγω, μή τις με δόξῃ ἄφρονα εἶναι, εἰ
δὲ μή γε, κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθέ με, ἵνα
μικρόν τι κἀγὼ καυχήσωμαι. ὃ λαλῶ, οὐ
λαλῶ κατὰ κύριον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν
ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως. ἐπεὶ
πολλοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν σάρκα, κἀ-
γὼ καυχήσομαι. ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν
ἀφρόνων, φρόνιμοι ὄντες. ἀνέχεσθε γάρ, εἴ
τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις
λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις ὑμᾶς
εἰς πρόσωπον δέρει, κατὰ ἀτιμίαν λέγω,
ὡς ὅτι ἡμεῖς ἠσθενήσαμεν, ἐν ᾧ δ' ἄν τις
τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ.
ἑβραῖοί εἰσι, κἀγώ. ἰσραηλῖταί εἰσι, κἀ-
γώ. σπέρμα ἀβραάμ εἰσι, κἀγώ. διάκο-
νοι χριστοῦ εἰσι, παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ
ἐγώ. ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς
ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέ-
ρως, ἐν θανάτοις πολλάκις. ὑπὸ ἰουδαίων
πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλα-
βον. τρὶς ἐρραβδίσθην. ἅπαξ ἐλιθάσθην,
τρὶς ἐναυάγησα. νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ
πεποίηκα, ὁδοιπορίαις πολλάκις, κιν-
δύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κιν-
δύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κιν-
δύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κιν-
δύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδα-
δέλφοις, ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυ-
πνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν
νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνό-
τητι, χωρὶς τῶν παρεκτὸς, ἡ ἐπισύστασίς
μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν
ἐκκλησιῶν. τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς
σκανδαλίζετ

& nos Siquidem istiusmodi pseudaposto
li, operarij dolosi sunt, sumpta p̃sona apo-
stolorum Christi: atq; haud mirum, quã/
doquidem ipse satanas transfiguratur in
angelum lucis. Non magnũ est igitur, si &
ministri illius, personam in se transferunt,
quasi sint ministri iustitiæ, quorũ finis erit
iuxta opera eorum. Iterũ dico, ne quis me
putet insipientem esse, alioquin & iã ut in/
sipientem accipite me, ut paululum quid-
dam & ego glorier. Quod dico, nõ dico se/
cundũ dñm, sed uelut per insipientiam, in
hoc argumẽto gloriationis. Quandoqui-
dem multi gloriant secundũ carnẽ, & ego
gloriabor. Libenter enim suffertis insipien
tes, cũ sitis sapiẽtes. Suffertis enim, si quis
uos in seruitutẽ adigit, si quis exedit, si qs
accipit, si quis attollit sese, si quis uos in fa/
ciem cædit, iuxta cõtumeliam loquor. Per/
inde quasi nos infirmi fuerimus: imò in q̃-
cunque audet aliquis, per insipientiam lo/
quor, audeo & ego. Hebræi sunt, sum &
ego. Israelitæ sũt, sũ & ego. Semẽ Abrahæ
sunt, sum & ego. Ministri Christi sunt, de/
sipiens loquor, excellentius sum ego, in la-
boribus copiosius, in uerberibus supra mo
dum, in carceribus abundantius, in morti-
bus frequenter. A Iudæis quinquies qua/
dragenas plagas una minus accepi. Ter uir
gis cæsus sui: semel fui lapidatus: ter nau-
fragium feci: noctem ac diem in profundo
egi, in itineribus sæpe, in periculis flumi-
num, periculis latronum, periculis ex gene
re, periculis ex gentibus, periculis in ciuita/
te, periculis in deserto, periculis in mari, pe
riculis inter falsos fratres, in labore & mo/
lestia, in uigilijs sæpe, in fame & siti, in ieiu
nijs sæpe, in frigore & nuditate, præter ea
quæ extrinsecus accidunt, incumbens mi/
hi quotidiana cura omnium ecclesiarum.
Quis infirmat, & ego nõ infirmor? Quis
L offendit

σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχήσομαι. Ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι. Ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν Δαμασκηνῶν πόλιν, πιάσαι με θέλων, καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους, καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ. Καυχᾶσθαι δὴ οὐ συμφέρει μοι, ἐλεύσομαι γὰρ εἰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις κυρίου. Οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ἁρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ. Καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. Ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχήσομαι, ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι, εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου. Ἐὰν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων, ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ. Φείδομαι δὲ, μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται, ὑπὲρ ὃ βλέπει με, ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ. Καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκὶ, ἄγγελος σατᾶν, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μ[illegible]ρωμαι. Ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ, καὶ εἴρηκέ μοι· ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. Ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ. Διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις ὑπὲρ Χριστοῦ. Ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι. Γέγονα ἄφρων καυχώμενος. Ὑμεῖς με ἠναγκάσατε, ἐγὼ γὰρ ὤφειλον ὑφ' ὑμῶν συνίστασθαι. Οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων·

εἰ καὶ

offendit, & ego nō uror? Si gloriari oporteat, de his quæ infirmitatis meæ sunt, gloriabor. Deus & pater domini nostri Iesu Christi, qui est laudandus in secula, nouit, quod non mentiar. XII In Damasci ciuitate, gētis præfectus nomine Aretæ regis excubias posuerat in Damascenorum urbe, cupiens me comprehēdere, ac per fenestrā in sporta demissus fui p mœnia, effugiq́ʒ manus eius. Gloriari sanè non expedit mihi, ueniam enim ad uisiones & reuelationes domini. Noui hominē in Christo ante annos quatuordecim: an in corpore, nescio: an extra corpus, nescio, deus nouit: raptum huiusmodi in tertium usqʒ cœlū: & scio huiusmodi hominem: an in corpore, an extra corpus, nescio, deus nouit: raptum fuisse in paradisum, & audisse arcana uerba, quæ fas nō sit homini loqui. Super huiusmodi homine gloriabor, de meipso uero non gloriabor, nisi super infirmitatibus meis. Nam si uoluero gloriari, non ero insipiens, ueritatē enim dicā: sed parco uobis, ne quis de me cogitet, supra id quod uidet esse me, aut quod audit ex me. Et ne excellentia reuelationū supra modum efferrer, datus fuit mihi stimulus per carnem, nuncius satanæ, ut me colaphis cæderet, ne supra modū efferrer. Super hoc ter dominū rogaui, ut discederet à me, & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nā uirtus mea per infirmitatem perficitur. Libētissime igitur gloriabor potius sup infirmitatibus meis, ut inhabitet in me uirtus Christi. Quamobrem placeo mihi in infirmitatib9, in cōtumelijs, in necessitatibus, in persecutionibus, in anxietatibus p Christo. Cū em̄ infirmus sum, tunc robustus sum. Factus sum insipiens gloriādo. Vos me coēgistis, nā ego debuerā à uobis cōmendari. Nulla enim in re inferior fui summis apostolis:

tametsi

εἰ καὶ οὐδέν εἰμι. Τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, ἐν σημείοις καὶ τέρασι, καὶ δυνάμεσι. Τί γάρ ἐστιν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην. Ἰδοὺ τρίτον ἑτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω ὑμῶν. Οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλ' ὑμᾶς. Οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. Ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω, καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν, ἧττον ἀγαπῶμαι. Ἔστω δὲ, ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς, ἀλλ' ὑπάρχων πανοῦργος, δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον. Μή τινα ὧν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς; παρεκάλεσα Τίτον, καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν. Μή τι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς Τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι; Πάλιν δοκεῖτε, ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα; κατενώπιον τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν. Τὰ δὲ πάντα ἀγαπητοὶ ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς. Φοβοῦμαι γὰρ, μή πως ἐλθὼν, οὐχ οἵους θέλω εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε, μή πως ἔρεις, ζῆλοι, θυμοὶ, ἐριθεῖαι, καταλαλιαὶ, ψιθυρισμοὶ, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι. Μὴ πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ, καὶ ἀσελγείᾳ ᾗ ἔπραξαν.

ιγ Τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. Προείρηκα καὶ προλέγω, ὡς παρὼν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν γράφω τοῖς προημαρτηκόσι, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι. Ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε, τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατεῖ

ἐν

tametsi nihil sum. Signa quidem apostoli peracta fuerunt inter uos cum omni patientia, & signis & prodigijs, & potentibus factis. Nam quid est in quo fuistis inferiores cæteris ecclesijs, nisi ꝙ ipse ego non fuerim uobis onerosus? Condonate mihi hāc iniuriā. Ecce tertio propensus animo sum, ut ueniā ad uos, nec ero uobis onerosus. Nō enim quæro quæ uestra sunt, sed uos. Non enim debent filij parentibus recōdere, sed filijs parentes. Ego uero libētissime impendam, & expendar pro animab9 uestris: licet uberius uos diligens, minus diligar. Sed esto, ipse nō grauaui uos: uerum cum essem astutus, dolo uos cepi. Num p quenꝙ eorum quos misi ad uos, expilaui uos? Rogaui Titum, & unà cum illo misi fratrē. Num quid à uobis extorsit Titus? An non eodem spiritu ambulauimus? an nō ijsdem uestigijs? Rursum arbitramini, ꝙ nos uobis excusemus? In cōspectu dei, in Christo loquimur, sed omnia charissimi pro uestri ædificatione. Nam metuo, ne quā fiat, ut si uenero, non quales uelim, reperiam uos, & ego reperiar uobis qualē nolitis, ne quo modo sint cōtentiōes, æmulationes, iræ, concertationes, obtrectatiōes, susurri, tumores, seditiones. Ne iterum ubi uenero, humilē faciat me deus meus apud uos, & lugeam multos eorū, qui ante peccauerunt: nec eos pœnituit immundiciæ, libidinisq́ʒ, & impudicitiæ quā patrarunt.

Hic tertius erit aduentus meus ad uos. XIII In ore duorum testium aut trium constituetur omne uerbum. Prædixi & prædico, ut præsens cùm essem iterum, ita & absens nunc scribo ijs, qui ante peccauerunt, & reliquis omnibus: quod si uenero denuo, non parcam. Quandoquidem experimentum quæritis in me loquentis Christi, qui erga uos non est infirmus, sed potens est

 in

ἐν ὑμῖν. καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας,
ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ. καὶ γὰρ ἡμεῖς
ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζησόμεθα σὺν
αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς. ἑαυτοὺς
πειράζετε, εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει. ἑαυτοὺς δοκι-
μάζετε. ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτοὺς, ὅτι Ἰη-
σοῦς Χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστιν; εἰ μή τι ἀδόκι-
μοί ἐστε. ἐλπίζω δὲ, ὅτι γνώσεσθε, ὅτι ἡμεῖς
οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι. εὔχομαι δὲ πρὸς τὸν
θεὸν, μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν· οὐχ
ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ᾽ ἵνα ὑμεῖς
τὸ καλὸν ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦ-
μεν. οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας,
ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. χαίρομεν δὲ ὅταν
ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ἦτε. τοῦτο
δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν. διὰ
τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα μὴ παρὼν,
μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσί-
αν, ἣν ἔδωκέ μοι ὁ κύριος εἰς οἰκοδομὴν,
καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν. λοιπὸν ἀδελφοὶ, χαί-
ρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ
φρονεῖτε, εἰρηνεύετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης
καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ᾽ ὑμῶν. ἀσπάσασθε ἀλ-
λήλους ἐν ἁγίῳ φιλήματι. ἀσπάζονται ὑμᾶς
οἱ ἅγιοι πάντες. ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία
τοῦ ἁγίου πνεύματος, μετὰ πάντων ὑ-
μῶν. ἀμήν.

in uobis. Nā q̄uis crucifixus fuit ex infirmitate, uiuit tamen ex uirtute dei. Siquidē & nos infirmi sumus in illo, sed uiuemus cum illo ex uirtute dei erga uos. Vosipsos tentate, num sitis in fide. Vosipsos probate. An non cognoscitis uosmetipsos, quod Iesus Christus in uobis est? Nisi sicubi reprobi estis. At spero uos cognituros, quod nos nō simus reprobi. Opto aūt apud deum, ne quid mali faciatis: nō quo nos probati appareamus, sed ut uos, quod honestum est, faciatis, nos uero ueluti reprobi simus. Non enim possumus quicq̄ aduersus ueritatem, sed pro ueritate. Gaudemus enim, cū nos infirmi fuerimus: uos autem ualidi fueritis. Hoc autē insuper optamus, uestram integritatē. Propterea hæc absens scribo, ne cū præsens fuero, rigidus sim iuxta potestatē, quam dedit mihi dominus in extructionem, & nō in destructionem. Quod superest fratres, ualete, integri estote, consolationem habete, unanimes sitis, in pace agite, & deus charitatis ac pacis erit uobiscū. Salutate uos mutuo sancto osculo. Salutant uos sancti omnes. Gratia domini Iesu Christi, & charitas dei, & communicatio spiritus sancti sit cum omnibus uobis. Amen.

πρὸς κορινθίους δευτέρα.

ἐγράφη ἀπὸ φιλίππων τῆς μακεδονίας διὰ τίτου καὶ λουκᾶ.

Ad Corinthios secunda.

Missa fuit à Philippis Macedoniæ per Titū & Lucā.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΠΑΥΛΟΥ.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης, ἑωρακὼς αὐτοὺς ἤδη καὶ διδάξας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. διδαχθέντες καλῶς οἱ γαλάται παρὰ τοῦ ἀποστόλου, καὶ πιστεύσαντες γνησίως εἰς τὸν χριστὸν, ἀποδημήσαντος τοῦ ἀποστόλου, ὑφηρπάσθησαν παρά τινων, ὥστε περιτέμνεσθαι. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος, γράφει πρὸς αὐτούς. καὶ πρῶτον μὲν μαρτυρεῖ αὐτοῖς περὶ ἧς εἶχον πίστεως, καὶ γνησίας εἰς χριστὸν διαθέσεως. μέμφεται δὲ ὡς ἀνοήτως πράξαντας, καὶ μεταβαλλομένους αὐτούς. ἔπειτα διαλαμβάνει περὶ τοῦ νόμου καὶ τῆς κατὰ τὸν ἀβραὰμ πίστεως, καὶ ἀποδείκνυσιν ἐκ τοῦ νόμου, καὶ τῶν γυναικῶν τοῦ ἀβραὰμ, ἀλληγορήσας αὐτὰς, μέχρι καιροῦ δεδόσθαι τὴν σκιὰν, καὶ τὴν περιτομὴν, καὶ ἀργεῖν αὐτὰ λοιπὸν τῇ τοῦ χριστοῦ παρουσίᾳ. καὶ οὕτως ἀποδείξας, παραγγέλλει λοιπὸν αὐτοῖς, μηκέτι προσέχειν τοῖς ἀπατήσασιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἔχεσθαι τῆς ἐν χριστῷ πίστεως, καὶ γινώσκειν, ὅτι ἡ ἐν χριστῷ χάρις καταργεῖ τὴν κατὰ σάρκα περιτομήν. καὶ οὕτως πάλιν εἰς τὰ ἤθη παραινέσας καὶ διδάξας, πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD GALATAS, ARGVMENTVM PER ERASMVM ROTERODAMVM.

Galatæ Græci sunt, sed ex Gallis oriundi. Vnde iuxta diuū Hieronymum, originis ingeniū, ingenij tarditate referebāt. Quādo quidem & Hilarius Gallus ipse, in hymnorum carmine Gallos indociles uocat. Et Paulus illos obiurgans, ἀνοήτους appellat. Ad quorū ingeniū suū attēperās sermonē, acerbius illos castigat, q̄ ullos in cæteris epistolis: & reprehendit magis q̄ docet ut quibus ratio suadere non poterat, reuocaret autoritas. Agit in hac epistola, quod nusquam nō agit, ut à legis Mosaicæ seruitute inuitet ad euāgelij gratiam. Quod idē agit in epistola ad Rhomanos. Nā utrisq̄ idem error acciderat, sed diuersa ratione. Nam Rhomani primum in Iudaïsmum inducti, postea resipuerunt: Galatæ recte ab apostolo instituti, pseudapostolorum opera in Iudaïsmum retracti fuerunt. Quod Rhomani perperam instituti sunt, simplicitatis erat: quod mox admoniti resipuerunt, prudentiæ. Contra, quod Galatæ Christū amplexi sunt, facilitatis erat: quod protinus in Iudaïsmū relapsi, leuitatis atq̄ stultitiæ. Ad hos igitur subierant pseudapostoli, uelut à Petro & Iacobo summatibus apostolis missi: & Pauli autoritatē calumnijs eleuabant, negantes illi fidem habendā, qui sibi nō constaret, nūc legis utens ceremonijs, susceptis uotis, rasoq̄ capite, & circumciso Timotheo, nunc cum ethnicis legem negligens ac damnās: potius audiendos, qui apud Petrum & Iacobum uersati fuissent, quiq̄ dominū Iesum uidissent: cum Paulus

nec uidisset Christum, & discipulorum dűtaxat discipulus esset, non Christi. Proinde Paulus uehementi & acri oratione, neq; enim est ulla epistola concitatior, salubriq; austeritate, & demẽti sæuitia, simul & Galatarum errori medetur, & suam asserit autoritatem, & pseudapostolorum fraudulentiam aperit. In ipso statim epistolæ limine testatur, sese uel summis apostolis parem, aut etiam superiorem, in hoc quod euangelij prædicandi autoritatem à Christo iam immortali cœlitus acceperit: atq; hoc autore fretum, in Arabia & Damasci aliquãdiu prædicasse Christum, priusquam cum quoquam apostolorum cõtulisset: deinde Hierosolymis uidisse quidem Petrum ac Iacobum diebus perpaucis, neq; quicq; tamẽ ab illis adiutum esse: sub hæc in Syria & Cilicia quatuordecim annis Christi præconẽ egisse: donec admonitus diuinitus, Hierosolymam reuersus unà cũ Barnaba ac Tito, cũ primarijs apostolis contulit euangeliũ suũ. Nõ quod de tot annorum prædicatione iam uenisset in dubium, sed ut eorũ comprobatione, quorũ summa erat apud omnes autoritas, magis confirmarentur cæteri: sed ita contulisse cum Petro, ut ab illo nihil accesserit, quod ad euangelij rem attineret: & adeo nõ fuisse se compulsum à Petro, ut gentibus legis onus imponeret, ut Antiochiæ Petrum cibis cõmunibus uescentem, ubi se metu superuenientium Iudæorum, è conuiuio subduceret, palam in os reprehenderit, docens, ex fide contingere salutem euangelicã, non ex obseruatione legis, iam antiquatæ. Id ueluti Petro dici cœptũ, latius prosequitur, uersus ad Galatas: demõstrans, legem Mosaicam ad tempus modo fuisse datam, & ad unũ Christum illa spectasse omnia: in illa fuisse carnem, in euangelio spiritũ: in illa umbras, in euangelio lucem: in illa imagines, in euangelio ueritatem: in illa seruitutẽ, in euangelio libertatem. Dementiæ uero esse, gustatis potioribus, ultro recidere ad deteriora. Hæc agit capite primo, secũdo, tertio, quarto. Deinde grauiter interminatus eis, ne circumcisione recepta, turpiter se dedant in seruitutem legis: ostendit, Christianam libertatem non esse peccandi licentiam, sed ultroneam functionẽ officiorũ pietatis, quæ charitate dictante, non lege iubẽte, præstant. Postremo hortat ad Christianam concordiam, ad subleuãdos infirmiores aut lapsos, ad benemerendũ de ijs, qui nos fidem edocuerũt. Huiusmodi factis, quoniam spiritus sunt, æterna deberi præmia: cũ ceremonijs temporarijs temporaria sit gloria: obiter in odiũ uocans pseudapostolos, qui non ob aliud studebant circumcidi Galatas, nisi ut super hoc gloriarentur, uelut autores huius facinoris. Cui morbo affines sunt, qui hodie nouos cultus, & prodigiose insignes reperiunt, ut dicat: hoc hominum genus ille instituit. Hanc epistolam, ut apparet, Paulus, quo singularẽ erga Galatas affectum testaretur, totam sua manu scripsit, cum in alijs soleat dũtaxat subscribere. Nostra argumenta scriptam testantur ab Epheso ciuitate: Græcorum inscriptiones, ab urbe Rhoma.

ARGVMENTI FINIS.

ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙ-
ΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ.

Παῦλος ἀπόστολος, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ θεοῦ πατρὸς, τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοὶ, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. Θαυμάζω, ὅτι οὕτως ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέ-
Al. * θεοῦ. σαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι * χριστοῦ, εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον, ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰ μή τινές εἰσιν, οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς, καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς, ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν, παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω. ὡς προειρήκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω, εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται, παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω, ἢ τὸν θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέσκειν; εἰ γὰρ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην. γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοὶ, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον. οὐδὲ γὰρ

EPISTOLA PAVLI
AD GALATAS.

Paulus apostolus, non ab hominibus, neq; per hominẽ, sed per Iesum Christum, ac deum patrem, qui suscitauit illũ ex mortuis, quiq; mecum sunt omnes fratres, ecclesijs Galatiæ. Gratia uobis & pax à deo patre, & domino nostro Iesu Christo, qui dedit seipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos ex præsenti seculo malo, iuxta uoluntatem dei & patris nostri, cui gloria in secula seculorum. Amen. Miror, quod à Christo, qui uocauit uos per gratiam, adeo cito transferamini in aliud euangelium, quod non est aliud, nisi quod quidam sunt, qui turbant uos, & uolunt inuertere euangeliũ Christi. Cæterum etiamsi nos, aut angelus è cœlo pdicauerit uobis euangelium, præter id quod prædicauimus uobis, anathema sit. Quemadmodum ante diximus, & nunc iterum dico: si quis uobis prædicauerit euangelium, præter id quod accepistis, anathema sit. Nunc enim utrum hominibus suadeo, an deo? aut quæro hominibus placere? Nam si hactenus hominibus placuissem, Christi seruus haud quaquam essem. Notum autem uobis facio fratres, euangelium quod prædicatum est à me, non esse secundum hominem. Neque enim

ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ, οὔτε
ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι᾽ ἀποκαλύψεως ἰησοῦ
χριστοῦ. ἠκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν πο-
τε ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ᾽ ὑπερβολὴν
ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπόρ-
θουν αὐτὴν, καὶ προέκοπτον ἐν τῷ ἰουδαϊ-
σμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ
γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων
τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων. ὅτε δὲ εὐδό-
κησεν ὁ θεὸς, ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μη-
τρός μου, καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐ-
τοῦ, ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοὶ,
ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν,
εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι,
οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς
πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους, ἀλλὰ ἀπῆλθον εἰς
ἀραβίαν, καὶ πάλιν ὑπέστρεψα εἰς δαμα-
σκόν. ἔπειτα μετὰ ἔτη τρία ἀνῆλθον εἰς
ἱεροσόλυμα ἱστορῆσαι πέτρον, καὶ ἐπέμεινα
πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε. ἕτερον δὲ
τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ ἰάκωβον
τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου. ἃ δὲ γράφω ὑμῖν,
ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὅτι οὐ ψεύδομαι.
ἔπειτα ἦλθον εἰς τὰ κλίματα τῆς συρίας καὶ
τῆς κιλικίας. ἤμην δὲ ἀγνοούμενος τῷ
προσώπῳ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς ἰουδαίας,
ταῖς ἐν χριστῷ. μόνον δὲ ἀκούοντες ἦσαν, ὅ-
τι ὁ διώκων ἡμᾶς ποτὲ, νῦν εὐαγγελίζε-
ται τὴν πίστιν, ἥν ποτε ἐπόρθει, καὶ ἐδόξα-
ζον ἐν ἐμοὶ τὸν θεόν.

Ἔπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν πά-
λιν ἀνέβην εἰς ἱεροσόλυμα μετὰ βαρνάβα,
συμπαραλαβὼν καὶ τίτον. ἀνέβην δὲ κατὰ
ἀποκάλυψιν, καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ εὐαγ-
γέλιον, ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσιν, κατ᾽ ἰδί-
αν δὲ τοῖς δοκοῦσι, μή πως εἰς κενὸν τρέ-
χω, ἢ ἔδραμον. ἀλλ᾽ οὐδὲ τίτος ὁ σὺν ἐ-
μοὶ, ἕλλην ὢν, ἠναγκάσθη περιτμηθῆ-
ναι, διὰ δὲ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλ-
φους, οἵτινες παρεισῆλθον κατασκοπῆσαι
τὴν ἐλευθερίαν

ego ab homine accepi illud, neque didici,
sed per reuelationem Iesu Christi. Audi-
stis enim meam conuersationẽ quondam
in Iudaismo, quod supra modum perse-
quebar ecclesiam dei, ac depopulabar il-
lam, & proficiebã in Iudaismo supra mul-
tos æquales in genere meo, cum uehemen
ter essem studiosus à maioribus meis tra-
ditorum institutorum. Ast ubi deo, qui se-
gregauerat me ab utero matris meæ, & uo
cauit per gratiam suam in hoc, ut reuela-
ret filium suum per me, uisum est, ut præ-
dicarem ipsum inter gentes, continuò, nõ
contuli cum carne & sanguine, neque redij
Hierosolymam, ad eos qui ante me fuerãt
apostoli: sed abij in Arabiam, ac denuo re-
uersus sum Damascum. Deinde post an-
nos treis redij Hierosolymam, ut uiderem
Petrum, & mansi apud illum dies quinde
cim. Alium autem ex apostolis non uidi
quenquam, nisi Iacobum fratrem domi-
ni. Porrò quæ scribo uobis, ecce corã deo,
non mentior. Deinde ueni in regiones Sy
riæ Ciliciæque. Eram autem ignotus iu-
xta faciem, ecclesijs Iudææ, quæ erant in
Christo. Sed tantum hic rumor apud il-
los erat: qui persequebatur nos aliquãdo,
nunc prædicat fidem, quam quondam ex-
pugnabat: & glorificabant in me deum.

Deinde post annos quatuordecim rur- II
sum ascendi Hierosolymam unà cum Bar
naba, assumpto simul & Tito. Ascendi au
tem iuxta reuelationem, & contuli cum il-
lis euangelium, quod prædico inter gẽtes,
sed priuatim cum ijs qui erãt in pretio, ne
quo modo in uanum currerem, aut cucur-
rissem. Sed neque Titus, qui mecum erat,
cum esset Græcus, compulsus fuit circum-
cidi, propter obiter ingressos falsos fra-
tres, qui subintroierant ad explorandum
libertatem

τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν, ἣν ἔχομεν ἐν χριστῷ
ἰησοῦ, ἵνα ὑμᾶς καταδουλώσωνται. οἷς οὐ-
δὲ πρὸς ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ
ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου διαμείνῃ πρὸς ὑμᾶς.
ἀπὸ δὲ τῶν δοκούντων εἶναί τι, ὁποῖοί πο-
τε ἦσαν, οὐδέν μοι διαφέρει. πρόσωπον ἀν-
θρώπου θεὸς οὐ λαμβάνει. ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκοῦν-
τες, οὐδὲν προσανέθεντο, ἀλλὰ τοὐναντίον,
ἰδόντες, ὅτι πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς
ἀκροβυστίας, καθὼς πέτρος τῆς περιτομῆς.
ὁ γὰρ ἐνεργήσας πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς
περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη, καὶ
γνόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι, ἰάκω-
βος καὶ κηφᾶς καὶ ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες
στύλοι εἶναι, δεξιὰς ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ βαρνά-
βᾳ κοινωνίας, ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ
εἰς τὴν περιτομὴν, μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα
μνημονεύωμεν. ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦ-
το ποιῆσαι. ὅτε δὲ ἦλθε πέτρος εἰς ἀντιό-
χειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντέστην, ὅτι
κατεγνωσμένος ἦν. πρὸ τοῦ γὰρ ἐλθεῖν τινὰς
ἀπὸ ἰακώβου, μετὰ τῶν ἐθνῶν συνήσθι-
εν. ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέστελλε καὶ ἀφώριζεν
ἑαυτὸν, φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς, καὶ
συνυπεκρίθησαν αὐτῷ καὶ οἱ λοιποὶ ἰου-
δαῖοι, ὥστε καὶ βαρνάβας συναπήχθη αὐ-
τῶν τῇ ὑποκρίσει. ἀλλ᾽ ὅτε εἶδον, ὅτι οὐκ
ὀρθοποδοῦσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγ-
γελίου, εἶπον τῷ πέτρῳ ἔμπροσθεν πάν-
των. εἰ σὺ ἰουδαῖος ὑπάρχων, ἐθνικῶς
ζῇς, καὶ οὐκ ἰουδαϊκῶς, τί τὰ ἔθνη ἀναγκά-
ζεις ἰουδαΐζειν; ἡμεῖς φύσει ἰουδαῖοι, καὶ
οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοὶ, εἰδότες, ὅτι οὐ
δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου,
ἐὰν μὴ διὰ πίστεως ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ ἡ-
μεῖς εἰς χριστὸν ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα
δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως χριστοῦ, καὶ οὐκ
ἐξ ἔργων νόμου, διότι οὐ δικαιωθήσεται
ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σάρξ. εἰ δὲ ζητοῦντες
δικαιωθῆναι ἐν χριστῷ, εὑρέθημεν καὶ αὐ-
τοὶ ἁμαρτωλοὶ, ἄρα χριστὸς ἁμαρτίας
διάκονος;

libertatem nostrã, quã habemꝰ in Christo
Iesu, quo nos in seruitutẽ adigerẽt. Quibꝰ
ne ad tempꝰ quidẽ cessimꝰ ꝑ subiectionẽ,
ut ueritas euãgelij permaneret apud uos.
Ab ijs autẽ, qui uidebãtur aliquid esse, q̃-
les aliq̃n fuerint, nihil mea refert. Personã
hominis deus nõ accipit. Nã mihi qui ui-
debãtur esse in precio, nihil cõtulerũt. Imò
contra, cũ uidissent, mihi concreditũ fuisse
euangeliũ præputij, quemadmodũ Petro
circũcisionis. Nã qui efficax fuit in Petro
ad apostolatũ circũcisionis, efficax fuit &
in me erga gẽtes. Cunq́ cognouissent gra
tiã mihi datam Iacobus & Cephas & Ioã
nes, qui uidebantur esse columnæ, dextras
dederũt mihi ac Barnabæ, societatis, ut
nos in gentes, ipsi uero in circumcisionem
apostolatu fungeremur, tantum ut paupe
rum memores essemus. In quo & diligens
fui, ut hoc ipsum facerem. Cũ aũt uenisset
Petrꝰ Antiochiã, palam illi restiti, eo quod
reprehensus esset. Nam anteq́ uenissent
quidam à Iacobo, unà cũ gentibus sume-
bat cibum. Cũ autem uenissent, subduxit
ac seperauit se ab illis, metuẽs eos qui erãt
ex circumcisione, ac simulabant unà cũ illo
cæteri quoq́ Iudæi, adeo ut Barnabas si-
mul abduceret' i illorũ simulationẽ. Verũ
ubi uidissẽ, q̀ nõ recto pede incederent ad
ueritatẽ euãgelij, dixi Petro corã omnibꝰ:
Si tu, cũ sis Iudæus, gẽtiliter uiuis, ac nõ Iu
daice, cur gẽtes cogis iudaissare? Nos natu
ra Iudæi, & nõ ex gentibꝰ peccatores: quo-
niã scimꝰ nõ iustificari hominẽ ex operibꝰ
legis, nisi ꝑ fidẽ Iesu Christi. & nos in Chri
stũ Iesum credidimꝰ, ut iustificaremur ex
fide Christi, & nõ ex operibus legis, prop-
terea quod nõ iustificabit' ex operibus le-
gis omnis caro. Quod si dũ quærimus iu-
stificari per Christum, reperimur & ipsi
peccatores, num ergo Christus peccati
minister

διάκονος; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἃ κατέλυ-
σα, ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην
ἐμαυτὸν συνίστημι. ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νό-
μῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω. χριστῷ συνε-
σταύρωμαι. ζῶ δὲ, οὐκ ἔτι ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ
χριστός. ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκὶ, ἐν πίστει ζῶ τῇ
τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ
παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. οὐκ ἀθε-
τῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ. εἰ γὰρ διὰ νόμου δι-
καιοσύνη, ἄρα χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν.

Ω᾽ ἀνόητοι γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβά-
σκηνε, τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; οἷς κατ᾽
ὀφθαλμοὺς ἰησοῦς χριστὸς προεγράφη, ἐν ὑ-
μῖν ἐσταυρωμένος. τοῦτο μόνον θέλω μα-
θεῖν ἀφ᾽ ὑμῶν, ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα
ἐλάβετε, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; οὕτως ἀνόη-
τοί ἐστε, ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ
ἐπιτελεῖσθε; τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῆ, εἴ γε καὶ
εἰκῆ. ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦ-
μα, καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔρ-
γων νόμου, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; καθὼς ἀ-
βραὰμ ἐπίστευσε τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐ-
τῷ εἰς δικαιοσύνην. γινώσκετε ἄρα, ὅτι οἱ
ἐκ πίστεως, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ ἀβραάμ. προϊ-
δοῦσα δὲ ἡ γραφὴ, ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ
τὰ ἔθνη ὁ θεὸς, προευηγγελίσατο τῷ ἀβρα-
άμ, ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ
ἔθνη. ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ
πιστῷ ἀβραάμ. ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου
εἰσὶν, ὑπὸ κατάραν εἰσίν. γέγραπται γὰρ,
ἐπικατάρατος πᾶς, ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶ-
σι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νό-
μου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά. ὅτι δὲ ἐν νόμῳ οὐ-
δεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ θεῷ, δῆλον, ὅτι
ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. ὁ δὲ νόμος
οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως, ἀλλ᾽ ὁ ποιήσας αὐτὰ
ἄνθρωπος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς. χριστὸς ἡ-
μᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου,
γενόμενος ὑπὲρ ὑμῶν κατάρα. γέγρα-
πται γὰρ, ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμε-
νος ἐπὶ ξύλου, ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ
ἀβραὰμ

minister est? Absit. Nam si quæ destruxi,
ea rursum ædifico, transgressorē meipsum
cōstituo. Ego enim ꝑ legem legi mortuus
fui, ut Christo uiuerē, unà cū Christo cru-
cifixus sum. Viuo tamē, nō iam ego, sed ui
uit in me Christus. Vitam autē, quā nunc
uiuo in carne, per fidem uiuo filij dei, qui
dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.
Non aspernor gratiā dei. Nam si per legē
est iusticia, igit̄ Christus frustra mortuus
est. O stulti Galatæ, quis uos fascinauit, III
ut nō crederetis ueritati? Quibus præ ocu-
lis Iesus Christus ante fuit depictus, inter
uos crucifixus. Hoc solum cupio discere à
uobis, utrū ex operibus legis spiritum acce
pistis, an ex prædicatione fidei? Adeo stul
ti estis, cum spiritu cœperitis, nūc carne cō
summamini? Tā multa passi estis frustra,
si tamē & frustra. Qui igitur subministrat
uobis spiritum, & operatur uirtutes in uo-
bis, utrū ex operibus legis, an ex prædica-
tione fidei id facit? Quemadmodū Abra-
ham credidit deo, & imputatum est illi ad
iusticiam: Scitis igitur, ꝙ qui ex fide sunt, ij
sint filij Abrahæ. Præuidens autē scriptu-
ra, ꝙ ex fide iustificet gentes deus, prius rē
lætam nunciauit Abrahæ: Benedicētur, in-
quiens, in te omnes gentes. Itaq; qui ex fi-
de sunt benedicunt̄ cum fideli Abraham.
Nam quotquot ex opibus legis sunt, exe
crationi sunt obnoxij. Scriptum est enim:
Execrabilis omnis, qui non manserit in
omnibus, quæ scripta sunt in libro legis, ut
faciat ea. Quod autem in lege nullus iusti-
ficetur apud deum, palàm est. Siquidē iu-
stus ex fide uiuet, lex autem non est ex fi-
de: sed qui fecerit ea homo, uiuet in ipsis.
Christus nos redemit ab execratione le-
gis, dum pro uobis factus est execratio.
Scriptum est enim: Execrabilis omnis, qui
pendet in ligno, ut in gentes benedictio
Abrahæ

ἀβραὰμ γένηται ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἵνα τὴν
ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ
τῆς πίστεως. Α᾽δελφοί, κατὰ ἄνθρωπον λέγω.
ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην,
οὐδεὶς ἀθετεῖ, ἢ ἐπιδιατάσσεται. τῷ δὲ ἀβρα-
ὰμ ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπέρ-
ματι αὐτοῦ. οὐ λέγει καὶ τοῖς σπέρμασιν, ὡς
ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ᾽ ὡς ἐφ᾽ ἑνὸς, καὶ τῷ σπέρ-
ματί σου, ὅς ἐστι χριστός. τοῦτο δὲ λέγω, διαθή-
κην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς χριστὸν,
ὁ μετὰ ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγο-
νὼς νόμος, οὐκ ἀκυροῖ, εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν
ἐπαγγελίαν. εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία,
οὐκ ἔτι ἐξ ἐπαγγελίας. τῷ δὲ ἀβραὰμ δι᾽
ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ θεός. τί οὖν ὁ νό-
μος; τῶν παραβάσεων χάριν προσετέθη, ἄ-
χρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα, ᾧ ἐπήγγελται, δια-
ταγεὶς δι᾽ ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου. ὁ δὲ
μεσίτης, ἑνὸς οὐκ ἔστιν, ὁ δὲ θεὸς εἷς ἐστιν. ὁ
οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ θεοῦ;
μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος, ὁ δυνάμενος
ζωοποιῆσαι, ὄντως ἂν ἐκ νόμου ἦν ἡ δικαιο-
σύνη. ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ τὰ πάντα
ὑπὸ ἁμαρτίαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως
ἰησοῦ χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσι. πρὸ τοῦ δὲ ἐλ-
θεῖν τὴν πίστιν, ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα, συγ-
κεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀπο-
καλυφθῆναι. ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν
γέγονεν εἰς χριστὸν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιω-
θῶμεν. ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως, οὐκ ἔτι ὑπὸ
παιδαγωγόν ἐσμεν. πάντες γὰρ υἱοὶ θεοῦ
ἐστὲ διὰ τῆς πίστεως ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ὅσοι γὰρ
ἐβαπτίσθητε, χριστὸν ἐνεδύσασθε. οὐκ ἔνι ἰου-
δαῖος οὐδὲ ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύ-
θερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ. πάντες γὰρ
ὑμεῖς εἷς ἐστὲ ἐν χριστῷ ἰησοῦ. εἰ δὲ ὑμεῖς χρι-
στοῦ, ἄρα τοῦ ἀβραὰμ σπέρμα ἐστὲ, καὶ κατ᾽
ἐπαγγελίαν κληρονόμοι.

Λέγω δὲ, ἐφ᾽ ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νή-
πιός ἐστιν, οὐδὲν διαφέρει δούλου, κύριος
πάντων ὤν, ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶ καὶ
οἰκονόμους

Abrahæ ueniret per Christum Iesum, ut
promissionē spiritus acciperemus ꝑ fidē.
Fratres, secundū hominē dico. Hominis li
cet testamentū, tamē si sit comprobatū, ne
mo rejicit, aut addit aliquid. Porrò Abra-
hæ dictæ sunt promissiones & semini eiꝰ.
Non dicit, & seminibus, tanq̃ de multis,
sed tanquam de uno: & in semine tuo, qui
est Christus. Hoc autem dico, testamentū
ante comprobatū à deo erga Christū, lex
quæ post annos quadringentos & trigin-
ta cœpit, nō facit irritū, ut abroget promis
sionem. Nam si ex lege est hæreditas, non
iam est ex promissione. Atqui Abrahæ ꝑ
promissionē donauit deꝰ. Quid igit̄ lex?
Propter trāsgressiones addita fuit, donec
ueniret semen, cui promissum fuerat, ordi-
nata per angelos in manu intercessoris. In
tercessor autem unius nō est, at deus unus
est. Lex igitur num est aduersus promissi-
ones dei? Absit. Etenim si data fuisset lex,
quæ possit uiuificare, uere ex lege esset iu-
sticia. Sed cōclusit scriptura omnia sub pec
catū, ut promissio ex fide Iesu Christi da-
retur credentibus. Cæterum antequam ue
nisset fides, sub lege custodiebamur, cōclu-
si in eam fidem, quæ erat reuelanda. Itaq;
lex pædagogus noster fuit ad Christum,
ut ex fide iustificaremur. At postquam ue
nit fides, non amplius sub pædagogo su-
mus. Omnes enim filij dei estis, eo quod
credidistis Christo Iesu. Nam quicunque
baptizati estis, Christum induistis. Non
est Iudæus, neque Græcus. Non est ser-
uus, neque liber. Non est masculus, ac fœ
mina. Omnes enim uos unꝰ estis in Chri
sto Iesu. Quod si uos estis Christi, igitur
Abrahæ semen estis, & iuxta promissio-
nem hæredes. Dico autem, quam diu, IIII
hæres puer est, nihil differt à seruo, cum sit
dominus omnium, sed sub tutoribus &
actoribus

οἰκονόμους ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός. οὕτω καὶ ἡμεῖς, ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἦμεν δεδουλωμένοι. ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν. ὅτι δέ ἐστε υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κρᾶζον ἀββᾶ, ὁ πατήρ. ὥστε οὐκέτι εἶ δοῦλος, ἀλλ' υἱός. εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος θεοῦ διὰ χριστοῦ. Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεόν, ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ φύσει οὖσι θεοῖς. νῦν δὲ γνόντες θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε; ἡμέρας παρατηρεῖσθε, καὶ μῆνας, καὶ καιρούς, καὶ ἐνιαυτούς. φοβοῦμαι ὑμᾶς, μή πως εἰκῇ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς. γίνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς, ἀδελφοί, δέομαι ὑμῶν. οὐδέν με ἠδικήσατε. οἴδατε δέ, ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον· καὶ τὸν πειρασμόν μου, τὸν ἐν τῇ σαρκί μου, οὐκ ἐξουθενήσατε, οὐδὲ ἐξεπτύσατε, ἀλλ' ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς χριστὸν ἰησοῦν. τίς οὖν ἦν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν, ὅτι εἰ δυνατόν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι. ὥστε ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα, ἀληθεύων ὑμῖν; ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς, ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε. καλὸν δὲ τὸ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναί με πρὸς ὑμᾶς. τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω, ἄχρις οὗ μορφωθῇ χριστὸς ἐν ὑμῖν. ἤθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου, ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν. λέγετέ μοι οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε; γέγραπται γάρ, ὅτι ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης,

καὶ

actoribus eſt uſq; ad tẽpus, quod pater pſcripſerit. Sic & nos, cũ eſſemus pueri, ſub elementis mũdi eramus, in ſeruitutẽ adacti. At ubi uenit plenitudo temporis, emiſit deus filium ſuũ, factũ ex muliere, factũ legi obnoxium: ut eos qui legi erant obnoxij, redimeret: ut adoptione ius filiorum acciperemus. Quoniã autem eſtis filij, emiſit deus ſpiritum filij ſui in corda noſtra, clamantem; abba pater. Itaq; iam non es ſeruus, ſed filius: quod ſi filius, & hæres dei p Chriſtum. Sed tum quidem cum ignoraretis deũ, ſeruiebatis ijs, qui natura nõ ſũt dij. At nũc poſtea quam cognouiſtis deũ, quin potius cogniti eſtis à deo, quomodo cõuertimini denuo ad infirma & egena elemẽta, quibus iterũ ab integro ſeruire uultis? Dies obſeruatis, & mẽſes, & tempora. & annos. Metuo de uobis, ne fruſtra laborauerim erga uos. Eſtote, ut ego ſum: quãdoquidem & ego ſum, ut uos: fratres, rogo uos. Nihil me læſiſtis. Noſtis, quod p infirmitatem carnis euangelizauerim uobis prius: & experimentum mei, quod erat in carne, non eſtis aſpernati, neq; reſpuiſtis, ſed me uelut angelum dei ſuſcepiſtis, uelut Chriſtũ Ieſum. Quæ eſt igitur beatitudo ueſtra? Teſtimoniũ em̃ reddo uobis, quod ſi fieri potuiſſet, oculos ueſtros effoſſos dediſſetis mihi. Igitur inimicus factus ſum uobis, uera loquendo uobis? Ambiunt uos non bene, imò excludere uos uolunt, ut ipſos æmulemini. Bonũ autem eſt æmulari in re bona ſemp, & nõ ſolũ cum pſens ſum apud uos. Filioli mei, q̊s iterum parturio, donec formet̃ Chriſt9 in uobis. Vellẽ aũt adeſſe apud uos nũc, & mutare uocẽ meã, qm̃ conſilij inops ſum in uobis. Dicite mihi qui ſub lege uultis eſſe, legem ipſam nõ auditis? Scriptũ eſt em̃, q Abraham duos filios habebat, unũ ex ancilla,

&

καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας. ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης, κατὰ σάρκα γεγέννηται, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας, διὰ τῆς ἐπαγγελίας. ἅτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα. αὗται γάρ εἰσι δύο διαθῆκαι, μία μὲν ἀπὸ ὄρους σινᾶ, εἰς δουλείαν γεννῶσα, ἥτις ἐστὶν ἄγαρ. τὸ γὰρ ἄγαρ, σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ ἀραβίᾳ, συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν ἱερουσαλήμ, δουλεύει δὲ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς. ἡ δὲ ἄνω ἱερουσαλήμ, ἐλευθέρα ἐστίν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ πάντων ἡμῶν. γέγραπται γάρ, εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον, ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα. ἡμεῖς δὲ ἀδελφοὶ κατὰ ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν. ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα γεννηθείς, ἐδίωκε τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτως καὶ νῦν. ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς, οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας. ἄρα ἀδελφοὶ οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα, ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας. τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν ᾗ χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, στήκετε, καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε. ἴδε ἐγὼ παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. μαρτύρομαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ, ὅτι ὀφειλέτης ἐστίν, ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι. κατηργήθητε ἀπὸ τοῦ χριστοῦ, οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσετε. ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα. ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ, οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη. ἐτρέχετε καλῶς, τίς ὑμᾶς ἀνέκοψε, τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς. μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ. ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε. ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς βαστάσει τὸ κρίμα, ὅστις ἂν ᾖ. ἐγὼ δὲ ἀδελφοί, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι διώκομαι; ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον

τοῦ σταυροῦ

& unũ ex libera. Verũ is qui ex ancilla nat9 eſt, ſecundũ carnẽ natus eſt: qui uero ex libera, p repromiſſionẽ, quæ per allegoriã dicuntur. Nam hæc ſunt duo teſtamenta, unũ quidem à monte Sina, in ſeruitutẽ generãs, qui eſt Agar. Nam Agar, Sina mons eſt in Arabia, cõfinis eſt aũt ei, quæ nũc uocat̃ Hieruſalẽ: ſeruit aũt cum filijs ſuis. At quæ ſurſum eſt Hieruſalẽ, libera eſt, quæ eſt mater omnium noſtrũ. Scriptum eſt em̃: Lætare ſterilis, quæ nõ paris, erumpe & clama quæ nõ parturis: quoniã multi liberi deſertæ, magis q̃ eius quæ habet uirũ. Nos aũt fratres ſecundũ Iſaac promiſſiõis filij ſumus. Sed quem admodũ tũc is qui ſecundũ carnẽ natus erat perſequebat̃ eum, qui natus erat ſecundum ſpiritũ, ita & nũc. At quid dicit ſcriptura? Eijce ancillã & filiũ illius: nõ em̃ hæres erit filius ancillæ cũ filio liberæ. Itaq; fratres, nõ ſumus ancillæ filij, ſed liberæ.

V In libertate igitur qua Chriſt9 nos liberauit, ſtate, & ne rurſus iugo ſeruitutis implicemini. Ecce ego Paulus dico uobis: quod ſi circũcidamini, Chriſtus nihil uobis proderit. Conteſtor autẽ omnẽ hominem qui circũciditur, quod debitor eſt totius legis ſeruandæ. Chriſtus uobis factus eſt ocioſus. quicunq; per legem iuſtificamini, à gratia excidiſtis. Nos enim ſpiritu ex fide, ſpem iuſtitiæ expectamus. Nam in Chriſto Ieſu, neque circumciſio quicquam ualet, neq; præputium, ſed fides per dilectionem operans. Currebatis bene, quis uos impediuit, ut nõ crederetis ueritati? Nempe perſuaſio non ex eo profecta, qui uocat uos. Paulũ fermenti totam conſperſionem fermentat. Ego confido de uobis in domino, quod nihil aliud ſenſuri ſitis. Cæterum qui conturbat uos, portabit iudicium, quiſquis fuerit. Ego autem fratres, ſi circumciſionem adhuc prædico, quid adhuc perſecutionem patior? Abolitum eſt igitur offendiculum

M crucis.

τοῦ σταυροῦ. ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς. ὑμεῖς γὰρ ἐπ᾽ ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε ἀδελφοί, μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ᾽ ἀλλήλων ἀναλωθῆτε. λέγω δέ, πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε. ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός. ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις, ἵνα μὴ ἃ ἂν θέλητε, ταῦτα ποιῆτε. εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμον. φανερὰ δέ ἐστι τὰ ἔργα τῆς σαρκός, ἅτινά ἐστι, μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρεία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις, φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν, καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν, ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια. κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος. οἱ δὲ τοῦ χριστοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν. μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες. Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προληφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον, ἐν πνεύματι πραότητος, σκοπῶν σεαυτόν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ χριστοῦ. εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναί τι, μηδὲν ὤν, ἑαυτὸν φρεναπατᾷ. τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον. ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει.

crucis. Vtinam & abscindantur qui uos labefactant. Vos enim in libertatem uocati fuistis fratres, tantum ne libertatem in occasionem detis carni, sed per charitatem seruite uobis inuicem. Nam tota lex in uno uerbo cōpletur, nempe hoc: Diliges proximū tuū ut teipsum. Quod si alius alium uicissim mordetis, & deuoratis, uidete ne uicissim aliꝰ ab alio cōsumamini. Dico autem, spiritu ambulate, & concupiscentiam carnis non perficietis. Nam caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem. Hæc autē inter se mutuo aduersantur, ut non quæcunqꝫ uolueritis, eadem faciatis. Quod si spiritu ducimini, non estis sub lege. Porrò manifesta sunt opera carnis, quæ sunt hæc: adulterium, scortatio, immundicia, lasciuia, simulacrorum cultus, ueneficiū, inimicitiæ, lis, æmulationes, iræ, concertationes, seditiões, sectæ, inuidiæ, cædes, ebrietates, comessationes, & his similia, de quibus prædico uobis, quemadmodum & prædixi: quod qui talia agūt, regni dei hæredes non erunt. Cōtra, fructus spiritus est, charitas, gaudiū, pax, lenitas, benignitas, bonitas, fides, mansuetudo, temperantia. Aduersus huiusmodi nō est lex. Qui uero sunt Christi, carnem crucifixerunt cum affectibus & concupiscentijs. Si uiuimus spiritu, spiritu & incedamus. Ne efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem nos prouocantes, inuicem inuidentes.

VI Fratres, etiam si occupatus fuerit homo in aliquo delicto, uos qui spirituales estis, instaurate huiusmodi spiritu mansuetudinis, considerans temet ipsum, ne & tu tenteris. Inuicem alij aliorum onera portate, & sic complete legem Christi. Nam si quis sibi uidetur aliquid esse, cum nihil sit, suum ipse fallit animum. Opus autem suum probet unusquisque, & tunc in semet ipso tantum gloriationem habebit, & nō in alio. Vnusquisqꝫ enim ꝓpriā sercinā baiulabit.

κοινωνείτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον, τῷ κατηχοῦντι ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς. μὴ πλανᾶσθε, θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει. ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν. ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον. τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν. καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι. ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως. ἴδετε πηλίκοις ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί. ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα μὴ τῷ σταυρῷ τοῦ χριστοῦ διώκωνται. οὐδὲ γὰρ οἱ περιτεμνόμενοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν, ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσωνται. ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, δι᾽ οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ. ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις. καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ᾽ αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ. τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω. ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν ἀδελφοί. ἀμήν.

Πρὸς γαλάτας ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης.

bit. Cōmunicet autem qui catechizat sermone, ei qui se catechizat in omnibus bonis. Ne erretis, deus non irridetur. Quicquid enim seminauerit homo, hoc & metet. Nam qui seminat per carnem suam, de carne metet corruptionē: sed qui seminat per spiritum, de spiritu metet uitam æternam. Bonum autem faciendo ne defatigemur. Tempore enim suo metemus nō defatigati. Itaqꝫ dum tempus habemus, operemur bonum: cum erga omnes, tum uero maxime erga domesticos fidei. Videtis quanta uobis epistola scripserim mea manu. Quicunqꝫ uolunt iuxta faciem placere in carne, hi cogunt uos circumcidi, tantū, ne ob crucem Christi persecutionem patiantur. Nam qui circumciduntur, ne ipsi quidem legem seruant: sed uolunt uos circumcidi, ut in uestra carne glorientur. Ego uero, absit, ut glorier, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mūdo. Nam in Christo Iesu neqꝫ circumcisio quicquam ualet, neqꝫ præputiū, sed noua creatura. Et quicunque iuxta regulam hanc incedunt, pax super eos, & misericordia, & super Israēlē dei. De cætero ne quis mihi molestias exhibeat. Ego enim stigmata domini Iesu in corpore meo porto. Gratia domini nostri Iesu Christi cum spiritu uestro fratres. Amen.

Ad Galatas missa fuit è Rhoma.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ἘΦΕΣΙΟΥΣ ἘΠΙΣΤΟΛΗΣ ΠΑΥΛΟΥ.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης, οὔπω μὲν αὐτοὺς ἑωρακώς, ἀκούσας δὲ περὶ αὐτῶν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. Ἐφέσιοι πιστεύσαντες εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, γνησίαν ἔχον εἰς αὐτὴν τὴν πίστιν, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους τὴν ἀγάπην, ἐν ἠβούλοντο παρὰ τοῦ Παύλου βεβαιωθῆναι. μαθὼν τοίνυν ὁ ἀπόστολος, γράφει πρὸς αὐτοὺς ταύτην τὴν ἐπιστολήν, ὥσπερ κατηχητικήν. καὶ πρῶτον μὲν δείκνυσι, μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς καὶ πρὸ καταβολῆς κόσμου εἶναι ταύτην εὐδοκίαν τοῦ θεοῦ, ὥστε τὸν Χριστὸν ὑπὲρ ἡμῶν παθεῖν, καὶ ἡμᾶς σωθῆναι. ἔπειτα περὶ κλήσεως ἐθνῶν διαλέγεται, ἵνα δείξῃ ἀξίως αὐτοὺς πεπιστευκέναι. καὶ ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἡ κλῆσις αὐτῶν γέγονεν, οὐ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα καὶ ἐκ τούτου μάθωσιν, ὅτι οὐκ ἀνθρωπολάτραι γεγόνασι, πιστεύσαντες τῷ Χριστῷ, ἀλλ' ἀληθινοὶ θεοσεβεῖς. σημαίνει δὲ καὶ ἑαυτὸν διὰ τοῦτο ἀπεστάλθαι κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ὅτι περὶ αὐτῶν ἐφρόντισε μετὰ ταῦτα. παραινετικοὺς λόγους ἀνδράσι καὶ γυναιξί, πατράσι καὶ τέκνοις, κυρίοις καὶ δούλοις, τίθησιν ἐν τῇ ἐπιστολῇ. καὶ καθόλου πάντας παρασκευάζει κατὰ τοῦ διαβόλου, καὶ τῶν δαιμόνων αὐτοῦ, λέγων πρὸς ἐκείνους ἡμῖν εἶναι τὴν πάλην. καὶ ὥσπερ ἀγαθὸς ἀλείπτης ἀλείψας τοῖς λόγοις πάντας κατὰ τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας, οὕτως πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD EPHESIOS, ARGVMENTVM ERASMI ROTERODAMI.

Ephesus metropolis quondam erat Asiæ minoris, ciuitas supstitiose dedita cultui dæmonum, & præcipue Dianæ, unde & in Actis, Dianæ νεωκόρος dicitur, non illius uenatricis, cui Poetæ sagittas & arma tribuunt, sed multimammiæ, quam Græci πολύμαστον appellant, quam uolebant omniũ animantium esse nutricem, ut indicauit Hieronymus. Nam de templo Ephesiæ Dianæ, toto orbe celebratissimo, passim etiam ethnici meminere scriptores. Hos curiosarum artium tenebat studium. Vnde legimus, ad prædicationem apostolorum magicos libros ab eis comportatos, igni traditos fuisse, & supputato precio, copertum fuisse quinquagies mille nummũm argenti, sicuti refertur in Actis capite decimonono. Vt igitur à tantis erroribus illos abduceret, triennium apud illos egit, nihil interim nõ faciens, quod ad illorũ salutem faciebat, magno studio reclamantibus & obstrepentibus multis, sicut ipse testatur alicubi: ubi & bestijs obiectus est, queadmodũ ipse testatur in secũda ad Corinthios epistola. At discedens, Timotheum apud eos remanere iussit. Abundabat autẽ ea ciuitas, ut curiosis & magiæ deditis, ita doctissimis uiris. Vnde Paulus, ut ad omnium mores & ingenia sese attemperat, de dæmonibus ac spiritibus crebro meminit, bonorũ ac malorũ differentiam indicans. Ad hæc retrusa quædam aperit. Nec enim est ulla epistola, quæ tã abditos

abditos habeat sensus, ut ob hãc potissimũ Petrus scripsisse uideatur: Sicut & charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit uobis, sicut in omnibus epistolis loquens in eis de his, in quibus sunt quædã difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles deprauant, sicut & cæteras scripturas, ad suam ipsorũ pditionẽ. Hos igitur quoniam in fide perstiterant, hortatur ut pergant, & ad perfectionem proficiant, cõmonefaciens cuiusmodi fuerint, cum uitijs addicti seruirent impijs spiritibus, & quales nunc facti sint, insiti Christo, docens interim euangelij gratiam consilio diuino, licet Iudæis promissam, in gentes quoq; recte propagatã & huius muneris se ministrum à deo constitutũ. Quoniã autem scripsit è carcere, hortatur ne deficiantur animo, ob ipsius afflictiones, uerum eas potius sibi gloriæ ducant. Hæc agit capite primo, & secundo. In cæteris tribus uitæ formam illis præscribit, demonstrans quid sequendum, quid fugiendum: quæ officia maritorũ in uxores, uxorum in maritos: quæ parentum in liberos, liberorum in parentes: quæ dominorũ in seruos, seruorum in dominos. Scripta est epistola ab urbe Rhoma per Tychicum diaconum, cuius meminit in calce, fidelem ministrum eum uocans. Ambrosius addit scriptam è carcere, cum Hierosolymis Rhomam deductus sub fideiussore degeret extra castra in suo conducto.

ARGVMENTI FINIS.

ΠΡΟΣ ἘΦΕΣΙΟΥΣ ἘΠΙΣΤΟΛΗ.

Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν ἐφέσῳ, καὶ πιστοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις Χριστῷ. καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ, προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱοθεσίαν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν

AD EPHESIOS EPISTOLA.

Paulus apostolus Iesu Christi per uolũtatem dei, sanctis qui agunt Ephesi, & fidelibus in Christo Iesu. Gratia uobis & pax à deo patre nostro, & domino Iesu Christo. Benedictus deus & pater domini nostri Iesu Christi, q benedixit nos omni benedictione spirituali in cœlestibus Christo. Quem admodũ elegit nos in ipso, anteq̃ iacerentur fundamenta mundi, ut essemus sancti & irreprehensibiles coram illo per charitatem, qui prædestinauit nos, ut adoptaret in filios per Iesum Christum in sese, iuxta benepla

κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἠγαπημένῳ. ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων, κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς, ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει, γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ, κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ χριστῷ, τά τε ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. ἐν αὐτῷ, ἐν ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν, προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος, κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ, τοὺς προηλπικότας ἐν τῷ χριστῷ, ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, ὅς ἐστιν ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως, εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ. διὰ τοῦτο κἀγὼ ἀκούσας τὴν καθ᾽ ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, οὐ παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης, δώῃ ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως, ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ, πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς, τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς, τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς

beneplacitum uoluntatis ſuæ, ut laudetur gloria gratiæ ſuæ, qua charos reddidit nos per dilectum. Per quem habemus redemptionẽ per ſanguinem ipſius, remiſſionem peccatorum, iuxta diuitias gratiæ ſuæ, de qua ubertim nobis impartiuit, in omni ſapientia & prudentia, patefacto nobis arcano uoluntatis ſuæ, iuxta beneplacitum ſuum, quod propoſuerat in ſeipſo, uſq; ad diſpenſationẽ plenitudinis temporum, ut ſummatim inſtauraret omĩa per Chriſtum, & quæ in cœlis ſunt, & quæ in terra ꝑ eundẽ, ꝑ quẽ & in ſortem aſciti ſumus, prædeſtinati ſecundum propoſitum ipſius, cuius ui fiunt uniuerſa, iuxta decretum uoluntatis ipſius, ut ſimus nos in laudem gloriæ illius, qui priores ſperauimus in Chriſto, in quo ſperamus & nos, audito uerbo ueritatis, euangelio ſalutis ueſtræ, in quo etiam poſteaquam credidiſtis, obſignati eſtis ſpiritu promiſſionis ſancto, qui eſt arrabo hæreditatis noſtræ, in redemptionem acquiſitæ poſſeſſionis, in laudem gloriæ ipſius. Quapropter & ego, cum audiſſem eam quæ in uobis eſt fidem in domino Ieſu, & charitatem in omnes ſanctos, non deſino gratias agere pro uobis, mentionem ueſtri faciens in precibus meis, ut deus domini noſtri Ieſu Chriſti, pater gloriæ det uobis ſpiritum ſapientiæ & reuelationis, per agnitionem ſui, illuminatos oculos mentis ueſtræ, ut ſciatis, quæ ſit ſpes ad quam ille uocauit, & quam opulenta gloria hæreditatis illius in ſanctis, & quæ ſit excellens magnitudo potentiæ illius in nos, qui credimus ſecundum efficatiam roboris fortitudinis eius, quam exercuit in Chriſto, cum ſuſcitaret eum ex mortuis, & ſedere fecit ad dextram ſuam in cœle-

ἐπουρανίοις ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου.

Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις, ἐν αἷς ποτὲ περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος, τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας, ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε, ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς, καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς, ὡς καὶ οἱ λοιποί. Ὁ δὲ θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ, ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι, συνεζωοποίησε τῷ χριστῷ. χάριτί ἐστε σεσωσμένοι, καὶ συνήγειρε, καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ᾽ ἡμᾶς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως, καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν. θεοῦ τὸ δῶρον, οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μή τις καυχήσηται. αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεὸς, ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν. Διὸ μνημονεύετε, ὅτι ὑμεῖς ποτὲ τὰ ἔθνη ἐν σαρκὶ, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία, ὑπὸ τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου, ὅτι ἦτε ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, χωρὶς χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ.

ſtibus, ſupra omnem principatũ ac poteſtatem, & uirtutem, & dominium, & omne nomen quod nominatur, non ſolum in ſeculo hoc, uerumetiam in futuro. Et omnia ſubiecit ſub pedes illius, & eum dedit caput ſuper omnia ipſi eccleſiæ, quæ eſt corpus illius, complemẽtum eius, qui omnia in omnibus adimplet.

Et uos cum eſſetis mortui delictis ac II
peccatis, in quibus aliquando ambulaſtis iuxta ſeculum mundi huius, iuxta principem, cui poteſtas eſt aëris, qui eſt ſpiritus, nunc agens in filijs contumacibus, inter quos & nos omnes conuerſabamur aliquando in concupiſcentijs carnis noſtræ, facientes quæ carni ac menti libebat, & eramus natura filij iræ, quemadmodum & cæteri. Sed deus qui diues eſt in miſericordia, propter multam charitatem ſuam, qua dilexit nos, etiam cũ eſſemus mortui per delicta, conuiuificauit nos unà cũ Chriſto: ꝑ gratiã eſtis ſeruati, ſimulq; cũ eo reſuſcitauit, & ſimul cũ eo ſedere fecit inter cœleſtes, in Chriſto Ieſu, ut oſtenderet in ſeculis ſuperuenientibus eminentẽ opulentiam gratiæ ſuæ, benignitate erga nos per Chriſtum Ieſum. Gratia enim eſtis ſeruati per fidem, idq; nõ ex uobis. Dei donum eſt, non ex operibus, ne quis glorietur. Nã ipſius ſumus opus, conditi in Chriſto Ieſu ad opera bona, quæ præparauit deus, ut in eis ambularemus. Quapropter mementote, quod uos quondam gentes in carne, uocabamini præputium, ab ea quæ uocatur circumciſio in carne, quæ circumciſio manibus fit, quod inquam eratis in tempore illo, ſine Chriſto, abalienati à republica Iſraëlis, & extranei à teſtamentis promiſſionis, ſpem non habentes, deoque carentes in mundo.

νυνὶ δὲ ἐν χριστῷ ἰησοῦ ὑμεῖς, οἵ ποτε ὄντες
μακρὰν, ἐγγὺς ἐγενήθητε ἐν τῷ αἵματι τοῦ
χριστοῦ. αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ
ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν, καὶ τὸ μεσότοι-
χον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν
τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν
δόγμασι καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ
ἐν ἑαυτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον, ποι-
ῶν εἰρήνην, καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφο-
τέρους ἐν ἑνὶ σώματι τῷ θεῷ διὰ τοῦ σταυ-
ροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ, καὶ
ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν, τοῖς μα-
κρὰν, καὶ τοῖς ἐγγύς. ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν
τὴν προσαγωγὴν οἱ ἀμφότεροι ἐν ἑνὶ πνεύ-
ματι πρὸς τὸν πατέρα. ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ
ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγί-
ων καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ, ἐποικοδομηθέντες
ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προ-
φητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ ἰησοῦ
χριστοῦ, ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολο-
γουμένη, αὔξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ, ἐν
ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικη-
τήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι.

Τούτου χάριν ἐγὼ παῦλος ὁ δέσμι-
ος τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν·
εἴ γε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάρι-
τος τοῦ θεοῦ, τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς, ὅτι
κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνώρισέ μοι τὸ μυστή-
ριον, καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ, πρὸς ὃ
δύνασθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνε-
σίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ χριστοῦ, ὃ ἐν ἑτέ-
ραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν
ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγί-
οις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν
πνεύματι, εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα,
καὶ σύσσωμα, καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγ-
γελίας αὐτοῦ ἐν τῷ χριστῷ, διὰ τοῦ εὐαγ-
γελίου, οὗ ἐγενόμην διάκονος κατὰ τὴν
δωρεὰν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, τὴν δοθεῖ-
σάν μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνά-
μεως αὐτοῦ. ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων
ἁγίων

Nunc autem per Christum Iesum uos,
qui quondam eratis longinqui, propin-
qui facti estis per sanguinē Christi. Ipse
enim est pax nostra, qui fecit ex utrisq;
unum, & interstitium maceriæ diruit, si-
multatem per carnem suam, legem man
datorum in decretis sitam abrogans,
ut duos conderet in semetipso in unum
nouum hominem, faciens pacem: & ut
recōciliaret ambos in uno corpore deo
per crucē, perempta inimicitia per eam,
& ueniens euangelizauit pacem uobis,
qui procul aberatis, & ijs qui ꝓpe. Quo
niam autem per illum habemus aditū
utriq; in uno spiritu ad patrem. Iam igi
tur non estis hospites & incolæ, sed con
ciues sanctorum ac domestici dei, super
structi super fundamentum apostolorū
ac prophetarum, summo angulari lapi-
de ipso Iesu Christo, in quo quæcunq; stru-
ctura coagmentatur, ea crescit in templū
sanctum in domino, in quo & uos coæ-
dificamini in habitaculum dei ꝑ spiritū.

Huius rei gratia ego Paulus uin- III
ctus sum Christi Iesu pro uobis genti-
bus. Siquidem audistis dispensationem
gratiæ dei, quæ data est mihi in uos, qđ
secundum reuelationem notum mihi fe
cit mysterium, queādmodum ante scri-
psi paucis, ex quibus potestis legentes
intelligere cognitionem meam in myste
rio Christi, quod in alijs ætatibus nō in-
notuit filijs hominum, quemadmodū
nunc reuelatum est sanctis apostolis ei⁹
& prophetis per spiritum, ut sint gentes
cohæredes, & eiusdem corporis, consor-
tésque promissionis eius in Christo, per
euangelium, cuius factus sum minister
secundum donum gratiæ dei, quod da
tum est mihi secundum efficaciam po
tentiæ illius. Mihi minimo omnium
sanctorū

ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνεσιν
εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον
τοῦ χριστοῦ, καὶ φωτίσαι πάντας, τίς ἡ κοι-
νωνία τοῦ μυστηρίου, τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀ-
πὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ, τῷ τὰ πάντα
κτίσαντι διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα γνωρισθῇ νῦν
ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανί-
οις διὰ τῆς ἐκκλησίας, ἡ πολυποίκιλος σο-
φία τοῦ θεοῦ, κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων, ἣν ἐ-
ποίησεν ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ἐν
ᾧ ἔχομεν τὴν παῤῥησίαν καὶ τὴν προσα-
γωγὴν ἐν πεποιθήσει, διὰ τῆς πίστεως αὐ-
τοῦ. διὸ αἰτοῦμαι, μὴ ἐκκακεῖν ἐν ταῖς θλί-
ψεσί μου ὑπὲρ ὑμῶν, ἥτις ἐστὶ δόξα ὑμῶν.
τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς
τὸν πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ,
ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς
ὀνομάζεται, ἵνα δῴη ὑμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον
τῆς δόξης αὐτοῦ, δυνάμει κραταιωθῆναι
διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρω-
πον, κατοικῆσαι τὸν χριστὸν διὰ τῆς πίστεως
ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐν ἀγάπῃ ἐῤῥιζω-
μένοι καὶ τεθεμελιωμένοι, ἵνα ἐξισχύσητε
καταλαβέσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις, τί τὸ
πλάτος καὶ μῆκος καὶ βάθος καὶ ὕψος,
γνῶναί τε τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως
ἀγάπην τοῦ χριστοῦ, ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν
τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ. τῷ δὲ δυναμένῳ ὑ-
πὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ, ὧν αἰ-
τούμεθα ἢ νοοῦμεν κατὰ τὴν δύναμιν τὴν
ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν, αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ
ἐκκλησίᾳ ἐν χριστῷ ἰησοῦ, εἰς πάσας τὰς
γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμι-
ος ἐν κυρίῳ, ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλή-
σεως, ἧς ἐκλήθητε, μετὰ πάσης ταπεινο-
φροσύνης καὶ πρᾳότητος, μετὰ μακρο-
θυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγά-
πῃ, σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ
πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης.
ἓν

sanctorum data est gratia hæc, ut inter gē-
tes euangelizem imperuestigabiles diuiti-
as Christi, & in lucem proferam omni-
bus, quæ sit communio mysterij, quod
erat absconditum à seculis in deo, qui uni-
uersa condidit per Iesum Christum, ut no
tum fiat nunc principatibus ac potestati-
bus in cœlestibus per ecclesiam, uehemen-
ter uaria sapientia dei, secundum præfini-
tionem seculorum, quam fecit in Christo
Iesu domino nostro, per quem habemus
audaciam & aditum cum fiducia, quæ est
per fidem illius. Quapropter peto, ne defi
ciatis ob afflictiōes meas, quas pro uobis
tolero, quæ est gloria uestra. Huius rei gra
tia flecto genua mea ad patrem domini
nostri Iesu Christi, ex quo omnis à com-
muni patre cognatio in cœlis & in terra
nominatur, ut det uobis iuxta diuitias glo
riæ suæ, ut fortitudine corroboremini per
spiritum suum, in internum hominem, ut
inhabitet Christus per fidem in cordibus
uestris, fixis in charitate radicibus, & fun
damento iacto: ut ualeatis assequi cum
omnibus sanctis, quæ sit latitudo, & lon-
gitudo, & profunditas, & sublimitas, co-
gnoscereque præeminentem cognitionis
dilectionem Christi, ut impleamini in o-
mnem plenitudinem dei. Ei uero qui po-
test cumulate facere ultra omnia, quæ pe-
timus, aut cogitamus, iuxta uim agen-
tem in nobis, sit gloria in ecclesia per Chri
stum Iesum, in omnes ætates seculi secu-
lorum. Amen. Hortor itaque uos IIII
ego uinctus in domino, ut ambuletis: ita
ut dignum est uocatione, qua uocati estis,
cum omni submissione, ac mansuetudi-
ne, cum animi lenitate, tolerantes uos in-
uicem per charitatem, studentes seruare
unitatem spiritus, per uinculum pacis.
Vnum

ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλή-
θητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν. εἷς
κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα. εἷς θεὸς
καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ
πάντων, καὶ ἐν πᾶσιν ὑμῖν. ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ
ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δω-
ρεᾶς τοῦ χριστοῦ. διὸ λέγει. ἀναβὰς εἰς ὕψος
ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔδωκε
δόματα τοῖς ἀνθρώποις. τὸ δὲ ἀνέβη, τί
ἐστιν, εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κα-
τώτερα μέρη τῆς γῆς; ὁ καταβὰς αὐτός ἐστι,
καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν,
ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα. καὶ αὐτὸς ἔδωκε, τοὺς
μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ
εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδα-
σκάλους, πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγί-
ων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ
σώματος τοῦ χριστοῦ, μέχρι καταντήσωμεν
οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως, καὶ
τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ἄνδρα
τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώμα-
τος τοῦ χριστοῦ, ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι
κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ
ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν
ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθο-
δείαν τῆς πλάνης. ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγά-
πῃ, αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν
ἡ κεφαλή, ὁ χριστός, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συ-
ναρμολογούμενον, καὶ συμβιβαζόμενον
διὰ πάσης ἁφῆς τῆς ἐπιχορηγίας, κατ' ἐνέρ-
γειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους, τὴν αὔ-
ξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται, εἰς οἰκοδο-
μὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ. τοῦτο οὖν λέγω καὶ
μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περι-
πατεῖν, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπα-
τεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν, ἐσκοτι-
σμένοι τῇ διανοίᾳ, ὄντες ἀπηλλοτριωμένοι
τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖ-
σαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρ-
δίας αὐτῶν, οἵτινες ἀπηλγηκότες, ἑαυτοὺς
παρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ, εἰς ἐργασίαν
ἀκαθαρσίας

Vnū corpus & un⁹ ſpiritus, queadmodū
& uocati eſtis in una ſpe uocatiōis ueſtræ.
Vnus dn̄s, una fides, unū baptiſma. unus
deus & pater omniū, qui eſt ſuper omnia
& per omnia, & in omnibus uobis. Verū
unicuiq; noſtrū data eſt gratia iuxta men
ſurā donationis Chriſti. Quapropter di-
cit: Cū aſcendiſſet in altū, captiuā duxit ca
ptiuitatē, & dedit dona hominib⁹. Cæterū
illud aſcendit, quid eſt, niſi ꝙ etiam deſcen
derat pri⁹ in infimas partes terræ? Qui de-
ſcendit, idem ille eſt, qui etiā aſcendit ſupra
omnes cœlos, ut impleret omnia. Et idem
dedit, alios quidem apoſtolos, alios uero
prophetas, alios autem euangeliſtas, alios
autē paſtores ac doctores, ad inſtauratio-
nem ſanctorū in opus adminiſtrationis,
in ædificationem corporis Chriſti, donec
perueniamus omnes in unitatem fidei &
agnitionis filij dei, in uirum perfectum, in
menſuram ætatis plene adultæ Chriſti, ut
nō amplius ſimus pueri, qui fluctuemus &
circumferamur quouis uento doctrinæ, ꝑ
uerſutiam hominū, per aſtutiam, qua nos
adoriuntur, ut imponant nobis, ſed ueri-
tatem ſectantes in charitate, adoleſcamus
in illū ꝑ omnia, qui eſt caput, nempe Chri
ſtus: in quo totum corpus, ſi coagmente-
tur, & conpingatur per omnem commiſ-
ſuram ſubminiſtrationis, iuxta actum in
menſura uniuſcuiuſque partis, incrementū
corporis facit, in ædificationem ſui ipſius
per charitatem. Hoc itaque dico, & te-
ſtor per dominum, ne poſthac ambule-
tis, quemadmodum & reliquæ gentes am
bulant in uanitate mentis ſuæ, dum men-
tem habent obtenebratam, abalienati à
uita dei, propter ignorantiam quæ eſt in
illis, & excæcatione cordis eorū, qui poſtea
quā peruenerunt eò ut dolere deſierint, ſe
metipſos dediderūt laſciuiæ, ad patrandū
immunditiam

ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ. ὑμεῖς δὲ
οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν χριστόν, εἴ γε αὐτὸν
ἠκούσατε, καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθώς
ἐστιν ἀλήθεια ἐν τῷ ἰησοῦ, ἀποθέσθαι ὑμᾶς
κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαι-
ὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπι-
θυμίας τῆς ἀπάτης, ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύ-
ματι τοῦ νοὸς ὑμῶν, καὶ ἐνδύσασθαι τὸν και-
νὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν
δικαιοσύνῃ, καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας. διὸ
ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν
ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμὲν
ἀλλήλων μέλη. ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτά-
νετε. ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργι-
σμῷ ὑμῶν, μήτε δίδοτε τόπον τῷ δι-
αβόλῳ. ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλ-
λον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν
ταῖς χερσίν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρεί-
αν ἔχοντι. πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στό-
ματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ' εἴ τις ἀ-
γαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας. ἵνα δῷ
χάριν τοῖς ἀκούουσι. καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦ-
μα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς
ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. πᾶσα πικρία, καὶ θυ-
μὸς, καὶ ὀργή, καὶ κραυγή, καὶ βλασφημία
ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. γίνεσθε
δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὔσπλαγχνοι, χαρι-
ζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ θεὸς ἐν χρι-
στῷ ἐχαρίσατο ὑμῖν.

Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ θεοῦ, ὡς τέκνα
ἀγαπητά, καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, κα-
θὼς καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ πα-
ρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ
θυσίαν τῷ θεῷ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. πορνεία
δὲ καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία, ἢ πλεονεξία μηδὲ
ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις,
καὶ αἰσχρότης, καὶ μωρολογία, ἢ εὐτραπε-
λία, τὰ οὐκ ἀνήκοντα, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχα-
ριστία. τοῦτο γάρ ἐστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρ-
νος, ἢ ἀκάθαρτος, ἢ πλεονέκτης, ὅς ἐστιν εἰ-
δωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ
βασιλείᾳ

immūdiciam omnem cum auiditate. Vos
autem non ſic didiciſtis Chriſtum, ſiquidē
illum audiſtis, & in eo docti fuiſtis, quem-
admodum eſt ueritas in Ieſu, deponere iu
xta priorem conuerſationem ueterem ho-
minem, qui corrumpitur iuxta concupiſcē
tias erroris: renouari uero ſpiritu mētis ue
ſtræ, & induere nouum hominem, qui iu-
xta deum conditus eſt per iuſtitiā, & ſan-
ctitatem ueritatis. Quapropter depoſito
mendacio, loquamini ueritatem quiſque
proximo ſuo, quoniam ſumus inuicē mē-
bra. Iraſcimini, & non peccetis. Sol ne occi
dat ſuper iram ueſtram, neq; detis locum
calumniatori. Qui furabatur, non amplius
furetur: magis autem laboret, operando ma
nibus quod bonum eſt, ut poſſit imparti-
ri ei qui opus habuerit. Omis ſermo ſpur
cus ex ore ueſtro ne procedat: ſed ſi quis
eſt bonus ad ædificationem, quoties opus
eſt, ut det gratiam audientibus. Et ne con
triſtetis ſpiritum ſanctum dei, per quē ob-
ſignati eſtis in diem redemptionis. Omis
amarulentia, & tumor, & ira, & uocifera-
tio, & maledicentia tollatur à uobis cum
omni malicia. Sitis autem inuicem alius in
alium comes, miſericordes, largientes uo-
bis inuicē, quemadmodū & deus ꝑ Chri-
ſtum largitus eſt uobis. Sitis igitur imi-
tatores dei, tanquam filij dilecti, & ambu-
letis in dilectione, quemadmodū & Chri-
ſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum ꝑ
nobis oblationē ac uictimā deo in odorē
bonæ fragrantiæ. Cæterum ſcortatio, &
omnis immundicia, aut auaricia ne nomi
nētur quidē inter uos, ſicut decet ſanctos:
aut obſcœnitas, aut ſtultiloquium, aut ur-
banitas, quæ nō conueniūt, ſed magis gra
tiarū actio. Nam hoc ſcitis ꝙ omnis ſcorta
tor, aut immūdus, aut auarus, qui eſt ſimu
lacrorum cultor, nō habet hæreditatem in
regno

βασιλείᾳ τοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ. μηδεὶς ὑμᾶς
ἀπατάτω κενοῖς λόγοις· διὰ ταῦτα γὰρ
ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπει-
θείας. μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν.
ἦτε γάρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν κυρίῳ.
ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε. ὁ γὰρ καρπὸς
τοῦ πνεύματος ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ
δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ, δοκιμάζοντες τί
ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ. καὶ μὴ συγκοινω-
νεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους,
μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε. τὰ γὰρ κρυφῇ γι-
νόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν.
τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς
φανεροῦται. πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον, φῶς
ἐστι. διὸ λέγει, ἔγειραι ὁ καθεύδων, καὶ ἀνά-
στα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ χρι-
στός. βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε,
μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί, ἐξαγοραζό-
μενοι τὸν καιρόν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί
εἰσι. διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συ-
νιέντες, τί τὸ θέλημα τοῦ κυρίου. καὶ μὴ με-
θύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστιν ἀσωτία, ἀλλὰ πλη-
ροῦσθε ἐν πνεύματι, λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλ-
μοῖς καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς,
ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν
τῷ κυρίῳ, εὐχαριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ
πάντων, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ
χριστοῦ τῷ θεῷ καὶ πατρί. ὑποτασσόμενοι
ἀλλήλοις ἐν φόβῳ θεοῦ. αἱ γυναῖκες τοῖς
ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε, ὡς τῷ κυ-
ρίῳ, ὅτι ἀνήρ ἐστι κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς
καὶ ὁ χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐ-
τός ἐστι σωτὴρ τοῦ σώματος. ἀλλ' ὥσπερ ἡ
ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ χριστῷ, οὕτως
καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παν-
τί. οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυ-
τῶν, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλη-
σίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα
αὐτὴν ἁγιάσῃ, καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ
ὕδατος ἐν ῥήματι, ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυ-
τῷ ἔνδοξον, τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν
σπῖλον

regno Christi & dei. Ne quisquam uos
decipiat inanibus sermonibus. Propter
hæc cũ uenire solet ira dei in filios inobe-
dientes. Ne sitis igitur consortes illorum.
Eratis enim quondam tenebræ, nunc au-
tẽ lux in domino. Vt filij lucis ambulate.
nam fructus spiritus situs est in omni bo-
nitate & iustitia & ueritate, probãtes quid
sit acceptum domino. Et ne cõmercium ha
bueritis cum operibus infrugiferis tenebra
rum, quin ea potius etiam arguite. Nam
quæ secreto fiunt ab istis, turpe est uel di-
cere. Sed omnia dum prodũtur a luce, ma
nifesta fiunt. Nam quicquid manifestum
redditur, lumen est. Quapropter dicit: Ex-
pergiscere qui dormis, & surge a mortuis,
& illucescet tibi Christus. Videte igitur,
quomodo circumspecte ambuletis: non
ut insipientes, sed ut sapientes, redimen-
tes occasionem, quod dies mali sint. Pro-
pterea ne sitis imprudentes, sed intelligen-
tes, quæ sit uoluntas domini. Et ne inebrie
mini uino, in quo luxus est, sed impleami-
ni spiritu, loquẽtes uobismetipsis per psal-
mos, & hymnos, & cantiones spirituales,
canentes ac psallentes in corde uestro do-
mino, gratias agentes semper de omni-
bus, in nomine domini nostri Iesu Chri-
sti, deo & patri. Subditi uicissim alius alij
cum timore dei. Vxores proprijs uiris sub
ditæ sitis, uelut domino: quoniam uir est
caput uxoris, quemadmodum & Chri-
stus est caput ecclesiæ: & idem est, qui sa-
lutem dat corpori. Itaque quemadmodum
ecclesia subdita est Christo, sic & uxores
suis uiris subditæ sint in omnibus. Viri, di
ligite uxores uestras, sicut & Christus di-
lexit ecclesiam, & semetipsum exposuit p
ea, ut illam sanctificaret, mundatam laua-
cro aquæ per uerbum, ut adhiberet eam
sibi ipsi gloriosam, ecclesiam, non habẽtem
maculam,

σπῖλον, ἢ ῥυτίδα, ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ'
ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος. οὕτως ὀφείλουσιν
οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας,
ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ
γυναῖκα, ἑαυτὸν ἀγαπᾷ. οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν
ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλ-
πει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ κύριος τὴν ἐκκλησί-
αν. ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς
σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ. ἀντὶ
τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ
τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν
γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρ-
κα μίαν. τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ
δὲ λέγω εἰς χριστόν, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν.
πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἕνα, ἕκαστος τὴν ἑαυ-
τοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω, ὡς ἑαυτόν.
ἡ δὲ γυνή, ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν
ἐν κυρίῳ, τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον. τίμα τὸν
πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἥτις ἐστὶν ἐν-
τολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ, ἵνα εὖ σοι γένηται,
καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. οἱ πα-
τέρες, μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ'
ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ κυ-
ρίου. οἱ δοῦλοι ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρ-
κα, μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἐν ἁπλότητι τῆς καρ-
δίας ὑμῶν, ὡς τῷ χριστῷ, μὴ κατ' ὀφθαλ-
μοδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ὡς δοῦ-
λοι τοῦ χριστοῦ, ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ἐκ
ψυχῆς, μετ' εὐνοίας, δουλεύοντες τῷ κυρίῳ, καὶ
οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες, ὅτι ὃ ἐάν τι ἕκα-
στος ποιήσῃ ἀγαθόν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ τοῦ
κυρίου, εἴτε δοῦλος, εἴτε ἐλεύθερος. καὶ οἱ κύ-
ριοι τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτούς, ἀνιέντες
τὴν ἀπειλήν, εἰδότες, ὅτι καὶ ὑμῶν αὐτῶν ὁ
κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωποληψία
οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ. τὸ λοιπὸν ἀδελφοί μου,
ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς
ἰσχύος αὐτοῦ. ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ
θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς
μεθοδείας τοῦ διαβόλου. ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν
ἡ πάλη

maculam, aut rugam, aut quicquam eius-
modi, sed ut esset sancta, & irreprehensibi-
lis. Sic debent uiri diligere suas uxores, ut
suã ipsorum corpora. Qui diligit suã uxo-
rẽ, seipsum diligit. Nullus enim unquam
suam ipsius carnem odio habuit, imo enu
trit, ac fouet eam, sicut & dominus ecclesiã.
Quoniam membra sumus corporis eius-
dem, ex carne eius, & ex ossibus eius. Hu-
ius rei gratia, relinquet homo patrẽ ac ma
trem, & adiungetur uxori suæ, atque e duo-
bus fiet una caro. Mysterium hoc magnũ
est, uerum ego loquor de Christo, & de ec
clesia. Quanquam & uos singulatim hoc
præstate, ut suam quisque uxorem diligat,
tanquam seipsum: uxor autem ut reuerea-
tur uirum.

Filij, obedite parentibus uestris in do- VI
mino, nam id est iustum. Honora patrem
tuum, & matrem, quod est præceptum pri
mum in promissione, ut bene tibi sit, & sis
lõgæuus in terra. Patres, ne prouocetis ad
iram, liberos uestros, sed educetis eos p eru
ditionem, & correptionem domini. Serui
obedite ijs, qui domini sunt iuxta carnem,
cum timore, ac tremore, cũ simplicitate cor-
dis uestri, tanquam Christo, non ad ocu-
lũ seruientes, uelut hominibus placere stu
dẽtes, sed tanquam serui Christi, faciẽtes quæ
uult deus, ex animo, cum beneuolentia, ser
uientes domino, & non hominibus: illud
scientes, quod unusquisque quod fecerit bo
ni, hoc reportabit a deo, siue seruus fuerit,
siue liber. Et uos domini eadem facite er-
ga illos, remittentes minas, sciẽtes, quod &
uester ipsorum dominus est in cœlis, nec p
sonæ respectus est apud illum. Quod su-
perest, fratres mei, sitis fortes per dominũ,
perque potentiam roboris illius. Induite to-
tam armaturã dei, ut possitis stare aduer-
sus assultus diaboli. Quoniã nõ est nobis
N lucta

ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι. στῆτε οὖν, περιζωσάμενοι τὴν ὀσφῦν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι. καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα θεοῦ, διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει, καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἁγίων, καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα μοι δοθείη λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου ἐν παρρησίᾳ, γνωρίσαι τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου, ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν ἁλύσει, ἵνα ἐν αὐτῷ παρρησιάσωμαι, ὡς δεῖ με λαλῆσαι. ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ' ἐμέ, τί πράσσω, πάντα ὑμῖν γνωρίσει Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος ἐν κυρίῳ, ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν. εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως, ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ. ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης πρὸς Ἐφεσίους διὰ Τυχικοῦ.

lucta aduerſus ſanguinem & carnem, ſed aduerſus principatus, aduerſus poteſtates, aduerſus mundi dominos rectores tenebrarum ſeculi huius, aduerſus ſpirituales aſtutias in cœleſtibus. Quapropter aſſumite uniuerſam armaturam dei, ut poſſitis reſiſtere in die malo, & omnibus peractis ſtare. State igitur, lumbis circūcinctis baltheo per ueritatem, & induti thoracem iuſticiæ, & calciati pedib⁹, ut parati ſitis ad euangelium pacis, ſuper omnia aſſumpto ſcuto fidei, quo poſſitis omnia iacula mali illius ignita extinguere. Galeamq; ſalutaris accipite, & gladium ſpiritus, qui eſt uerbum dei, in omni deprecatione & obſecratione orantes in omni tempore, in ſpiritu, & ad hoc ipſum uigilantes cum omni ſedulitate, & deprecatione pro omnibus ſanctis, & pro me, ut mihi detur ſermo in apertione oris mei cum libertate, ut notum faciam myſterium euangelij mei, ſuper quo legatione fungor in catena, ut in eo libere loquar, ſicut oportet me loqui. Vt autem ſciatis & uos quæ ad me ptinēt, quid agā, de omnibus uos certiores reddet Tychicus dilectus frater & fidus miniſter in domino, quem miſi ad uos in hoc ipſum, ut cognoſceretis de rebus noſtris, & conſolaretur corda ueſtra. Pax fratribus & charitas cū fide, à deo patre, & domino Ieſu Chriſto. Gratia ſit cum omnibus diligentibus dominum noſtrum Ieſum Chriſtum cum ſynceritate. Amen.

Miſſa fuit è Rhoma ad Epheſios per Tychicum.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ ἘΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Ῥώμης, ἑωρακὼς αὐτοὺς ἅμα καὶ διδάξας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. πεμψάντων Φιλιππησίων διακονίαν τῷ Παύλῳ, καί τινων περιερχομένων, καὶ διαφθειρόντων τὰς ἀκοὰς τῶν ἀκεραίων προφάσει τῆς σκιᾶς τοῦ νόμου καὶ τῆς περιτομῆς, καὶ λεγόντων, χωρὶς ταύτης μὴ δύνασθαι δικαιωθῆναι. μαθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει Φιλιππησίοις, καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται αὐτῶν τὴν πίστιν, καὶ σημαίνει μνημονεύειν αὐτῶν. ἔπειτα διηγεῖται ὡς ἀπελογήσατο ἐν Ῥώμῃ, καὶ ὅτι τινὲς αὐτῷ βαρεῖς γεγόνασιν, ἐν τοῖς δεσμοῖς φθόνον αὐτῷ κινοῦντες. ἔπειτα αὐτοὺς προτρέπεται ἀλλήλους ἀγαπᾶν, διηγούμενος τὴν τοῦ σωτῆρος φιλανθρωπίαν, ὅτι θεὸς ὢν, ἄνθρωπος γέγονε δι' ἡμᾶς. εἶτα περὶ τῆς περιτομῆς, καὶ τοῦ παλαιοῦ νόμου διαλαβὼν, ἀποδεικνύει λοιπὸν ἀργὴν γεγενῆσθαι τὴν περιτομὴν, λαμβάνων ἐφ' ἑαυτοῦ τὸ παράδειγμα, καὶ λέγων, ὅτι ταῦτα πάντα ἥγημαι διὰ τὸν Χριστὸν ζημίαν. διὸ καὶ τοὺς μὲν διδάσκοντας ἐπὶ περιτομῇ, καὶ θέλοντας αὐτοὺς ἀπατῆσαι μεμψάμενος, καὶ εἰπὼν ἐχθροὺς αὐτοὺς εἶναι τοῦ Χριστοῦ, ἀποδέχεται Φιλιππησίους διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν τῆς κοινωνίας δόσιν. καὶ προτρεψάμενος πάλιν εἰς τὰ ἤθη αὐτοὺς, πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD PHILIPPENSES, ARGVMENTVM ERASMI ROTERODAMI.

Philippenſes in prima Macedoniæ parte ſunt, ut narrat in Actis cap. decimoſexto, colonia oriunda ab urbe Philippis, dicta à Philippo cōditore. Horū metropolis eſt Theſſalonice. Qui quoniā in fide ſemel accepta pſtiterant, nō admiſſis pſeudapoſtolis, quib⁹ auſcultarāt Corinthij & Galatæ, merito ab apoſtolo collaudant. Ad hos Paulus, admonitu ſpiritus profectus, cōplures dies apud illos egit nō ſine negotio. Nam hic flagris cæſus eſt Paulus, & cū Sila cōiectus eſt in carcerē. Quo tēpore carceris cuſtos cū tota familia baptizatus eſt. Hic erat & Lydia purpuraria, quæ prima cōuerſa, Paulū excepit hoſpitio. Hic & milites, cognito ꝙ Rhoman⁹ eſſet ciuis, ultro rogarūt, ut quo uellet, abiret: & Chriſti nomen ſatis felicibus auſpicijs inclaruit. Quinetiā cū Paulus Rhomæ ageret in uinculis, miſerūt illi quæ ad uitæ neceſſitatē pertinebant, per Epaphroditū, quod & ante fecerat, cū ageret Theſſalonicæ, ſicut in hac ipſe teſtat epiſtola. Collaudatos igit eos adhortatur, ut pſeuerent ac proficiant: oſtendens gloriandū etiā in afflictionibus, quæ ad illuſtrandū Chriſti euangeliū facerēt: ſe uero uel mortē adeo nō horrere, ut optet etiā, ſi Chriſto uolente contingat. Deinde cū primis hortat ad mutuā cōcordiā, quæ inter elatos eſſe nō poteſt. Et quo æquiore ſint animo, pollicet, Timotheū atq; etiā ipſum breui ad illos rediturū: interim miſſo Epaphrodito, qui ex piculoſiſſima ægrotatione cōualuerat. Hæc agit duobus primis cap. Nā in tertio cōfirmat animos illorum aduerſus pſeudapoſtolos, ad Iudaiſmū ubiq; ſollicitātes, quos canes appellat, operarios iniquitatis, inimicos crucis Chriſti, & qui uentrē dei loco colerēt, nuſq; aptius in eos ſtomachatus. Quartū cōmēdationibus & ſalutationibus occupat, niſi ꝙ monita quædā obiter admiſcet, & Philippēſibus ꝓ ſua in ſe munificētia gratias agit. Scripſit ex urbe Rhoma p Epaphroditū, cū iterū eſſet in carcere. Nā poſt primā defenſionē, rurſus in carcerē ductus eſt, cui⁹ rei meminit ipſe in ep̄la ad Timotheū.

FINIS.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΠΑΥΛΟΣ καὶ Τιμόθεος δοῦλοι Ἰησοῦ Χριστοῦ, πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τοῖς οὖσιν ἐν Φιλίπποις, σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν, πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος, ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν, πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν, ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθώς ἐστι δίκαιον ἐμοί, τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου, καὶ τῇ ἀπολογίᾳ, καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου, συγκοινωνούς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας. Μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεός, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς, καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν Χριστοῦ, πεπληρωμένοι καρπῶν δικαιοσύνης, τῶν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ. Γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι ἀδελφοί, ὅτι τὰ κατ' ἐμέ,

μᾶλλον

AD PHILIPPENSES EPISTOLA.

PAulus ac Timotheus serui Iesu Christi, omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippis, una cum episcopis ac diaconis. Gratia uobis & pax à deo patre nostro & domino Iesu Christo. Gratias ago deo meo in omni memoria uestri, semper in omni precatione mea pro omnibus uobis, cum gaudio precationem faciens, quod ueneritis in communionem euangelij, à primo die usque ad hoc tempus: persuasum habens hoc ipsum, quod is qui cœpit in uobis opus bonū, perficiet usque ad diem Iesu Christi: sicut iustum est mihi, ut hoc sentiam de omnibus uobis, propterea quod habeā uos in corde, & in uinculis meis, & in defensione, & confirmatione euāgelij, cum sitis omnes mihi cōsortes gratiæ. Testis enim mihi est deus, quam desiderē uos omnes in uisceribus Iesu Christi. Et illud oro, ut charitas uestra adhuc magis ac magis exuberet in agnitione omniq; intelligentia, ut probetis quæ sunt præstantia, ut sitis synceri, ac tales, ut nemini sitis offendiculo in diem Christi, impleti fructu iusticiæ, qui cōtingit ꝑ Iesū Christū ad gloriā & laudem dei. Scire autem uos uolo fratres, quod quæ mihi acciderunt,

magis

μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν, ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανεροὺς ἐν Χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσι, καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ, πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον λαλεῖν. τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν Χριστὸν κηρύσσουσιν. οἱ μὲν ἐξ ἐριθείας τὸν Χριστὸν καταγγέλλουσιν οὐχ ἁγνῶς, οἰόμενοι θλῖψιν ἐπιφέρειν τοῖς δεσμοῖς μου, οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγελίου κεῖμαι. τί γάρ; πλὴν παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθείᾳ, Χριστὸς καταγγέλλεται, καὶ ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι. οἶδα γὰρ, ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν, διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ' ἐν πάσῃ παρρησίᾳ, ὡς πάντοτε καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται Χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς, εἴτε διὰ θανάτου. ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστός, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος. εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκί, τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου. καὶ τί αἱρήσομαι οὐ γνωρίζω. συνέχομαι γὰρ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον. τὸ δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα, ὅτι μενῶ καὶ συμπαραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως, ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐν ἐμοί, διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς. μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς, εἴτε ἀπὼν ἀκούσω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν ἑνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ, συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου, καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν

μηδενὶ

magis ad profectum euangelij euenerūt: ita ut uincula mea manifesta facta sint in Christo in toto prætorio ac cæteris omnibus: utq; plures ex fratribus in domino, freti uinculis meis, uberius auderent, impauide sermonem loqui. Nōnulli quidem per inuidiam & cōtentionem, nōnulli uero & propter bonam uoluntatem Christū prædicāt. Alij quidem ex contentiōe Christū annunciant non pure, existimantes sese afflictionē addere uinculis meis: alij rursus ex charitatē, sciētes ꝙ in defensionem euāgelij constitutus sim. Quid enim? Attamē quouis modo siue per occasionem, siue per ueritatem, Christus tamen annunciatur, & in hoc gaudeo, quinetiā gaudebo. Noui enim, quod hoc mihi cedet in salutem, per uestram deprecationem, & subministrationem spiritus Iesu Christi, secūdum expectationem & spem meam, quod nulla in re pudefiam, sed cum omni libertate, ut semper, ita nunc quoq; magnificabitur Christus in corpore meo, siue per uitam, siue per mortem. Nam mihi uita Christus est, & mors lucrum. Quod si contingat uiuere in carne, ea res mihi fructus est operis, & quid eligam, ignoro. Coartor enim ex his duobus, desiderans dissolui, & esse cum Christo, multo longéque melius est. Cæterum manere in carne, magis necessarium propter uos. Et hoc certo scio, quod mansurus sim, & cum omnibus uobis permansurus sim, in uestrum profectum, & gaudium fidei, ut gloriatio uestra exuberet per Christum Iesum, in me, per meum ad uos reditum. Tantum ut dignum est euangelio Christi, conuersemini, ut siue cū uenero, & uidero uos, siue absens sim, audiam de rebus uestris, quod stetis in uno spiritu, una anima, adiuuantes decertantem fidem euangelij, nec in ullo

 terreamini

μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων, ἥτις αὐτοῖς
μέν ἐστιν ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῖν δὲ σωτη-
ρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ, ὅτι ὑμῖν ἐχαρί-
σθη τὸ ὑπὲρ χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πι-
στεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν, τὸν
αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες, οἷον ἴδετε ἐν ἐμοί, καὶ
νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί.

Εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν χριστῷ, εἴ τι
παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύ-
ματος, εἴ τινα σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί,
πληρώσατέ μου τὴν χαράν, ἵνα τὸ αὐτὸ
φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμ-
ψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες, μηδὲν κατὰ ἐρι-
θείαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφρο-
σύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας
ἑαυτῶν, μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοπεῖτε,
ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων ἕκαστος. τοῦτο γὰρ
φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν χριστῷ ἰησοῦ,
ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπα-
γμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ᾽ ἑαυτὸν
ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώ-
ματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήμα-
τι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑ-
αυτόν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου,
θανάτου δὲ σταυροῦ. Διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν
ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα,
τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι
ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων, καὶ
ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα
γλῶσσα ἐξομολογήσηται, ὅτι κύριος ἰη-
σοῦς χριστὸς εἰς δόξαν θεοῦ πατρός. Ὥστε ἀ-
γαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατε,
μὴ ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ νῦν
πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ
φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν
κατεργάζεσθε. ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν
ἐν ὑμῖν, καὶ τὸ θέλειν, καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ
τῆς εὐδοκίας. πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογ-
γυσμῶν, καὶ διαλογισμῶν, ἵνα γένησθε
ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ ἀμώ-
μητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διε-
στραμμένης

terreamini ab aduersarijs, quæ illis quidē
est causa perditionis, uobis autem salutis:
& hoc à deo: quia uobis donatum est pro
Christo, non solum ut in eum credatis, ue-
rumetiam ut pro illo patiamini, idem cer-
tamē habētes, quale uidistis in me, & nūc
auditis in me. Si qua igitur consola- II
tio in Christo, si quod solatium dilectio-
nis, si qua cōmunio spiritus, si qua uiscera
ac miserationes, complete meum gaudiū,
ut similiter affecti sitis, eandem charitatem
habentes, unanimes, idem sentiētes, ne qd
fiat per contentionem aut per inanem glo
riam, sed per humilitatē animi, aliū quisq
se præstantiorem existimet: ne sua quisq
spectetis, sed unusquisq quæ sunt aliorū.
Is enim affectus sit in uobis, qui fuit & in
Christo Iesu: qui cum esset in forma dei,
non rapinā arbitratus est, ut esset æqualis
deo, sed semetipsum inaniuit, forma serui
sumpta, in similitudine hominum consti-
tutus, & figura repertus ut homo, humilē
præbuit semetipsum, factus obediēs usq
ad mortem, mortem autem crucis. Qua-
propter & deus illum in summam extulit
sublimitatē, ac donauit illi nomē, quod est
supra omne nomē: ut in nomine Iesu omē
genu se flectat, cœlestium, ac terrestrium,
& infernorum, omnisq lingua confiteat,
quod dominus sit Iesus Christus ad glo-
riam dei patris. Proinde dilecti mei, quē-
admodum semper obedistis, non tāquam
in præsentia mea solum, sed nunc multo
magis in absentia mea, cum timore ac tre-
more, uestram ipsorum salutem operemi-
ni. Nam deus est is qui agit in uobis, & ut
uelitis, & ut efficiatis pro bono animi pro-
posito. Omnia facite sine murmuratiōib
ac disceptatiōibus, tales ut nemo de uobis
queri possit synceriq, filij dei irreprehen-
sibiles in medio nationis prauæ ac tor-
tuosæ

στραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν
κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς καύ-
χημα ἐμοὶ εἰς ἡμέραν χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς
κενὸν ἔδραμον, οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα. ἀλ-
λ᾽ εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ, καὶ λειτουρ-
γίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαί-
ρω πᾶσιν ὑμῖν. τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρε-
τε, καὶ συγχαίρετέ μοι. ἐλπίζω δὲ ἐν κυ-
ρίῳ ἰησοῦ, τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑ-
μῖν, ἵνα κἀγὼ εὐψυχῶ, γνοὺς τὰ περὶ ὑ-
μῶν. οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον, ὅστις
γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει. οἱ πάν-
τες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ τοῦ χρι-
στοῦ ἰησοῦ. τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε,
ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν
εἰς τὸ εὐαγγέλιον. τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω
πέμψαι, ὡς ἂν ἀπίδω τὰ περὶ ἐμὲ ἐξαυ-
τῆς. πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ, ὅτι καὶ αὐτὸς τα-
χέως ἐλεύσομαι. ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην,
ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφόν, καὶ συνερ-
γόν, καὶ συστρατιώτην μου, ὑμῶν δὲ ἀπό-
στολον, καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μου, πέμ-
ψαι πρὸς ὑμᾶς. ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάν-
τας ὑμᾶς, καὶ ἀδημονῶν, διότι ἠκούσα-
τε, ὅτι ἠσθένησε. καὶ γὰρ ἠσθένησε πα-
ραπλήσιον θανάτῳ, ἀλλ᾽ ὁ θεὸς αὐτὸν ἠ-
λέησεν, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐ-
μέ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ. σπου-
δαιοτέρως οὖν ἔπεμψα αὐτόν, ἵνα ἰδόν-
τες αὐτὸν, πάλιν χαρῆτε, κἀγὼ ἀλυπό-
τερος ὦ. προσδέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ,
μετὰ πάσης χαρᾶς, καὶ τοὺς τοιούτους ἐντί-
μους ἔχετε, ὅτι διὰ τὸ ἔργον τοῦ χριστοῦ
μέχρι θανάτου ἤγγισε, παραβουλευσάμενος
τῇ ψυχῇ, ἵνα πληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς
πρός με λειτουργίας.

Τὸ λοιπὸν ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυ-
ρίῳ. τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν ἐμοὶ μὲν οὐκ
ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ τὸ ἀσφαλές. βλέπετε τοὺς
κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέ-
πετε τὴν κατατομήν. ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ
περιτομή

tuosæ, inter quos lucete tāq luminaria in
mūdo, sermonē uitæ sustinentes, ut gloria-
ri possim in diem Christi, q nō in uanum
cucurrerim, nec in uanum laborauerim.
Quinetiā si immolor super hostia, sacrifi-
cióque fidei uestræ, gaudeo & congaudeo
omnibus uobis. Ob id ipsum autē & uos
gaudetis, & congaudetis mihi. Spero autē
in domino Iesu, me Timotheū breui mis-
surum uobis, ut & ego læto sim animo, co
gnito statu uestro. Neminē enim habeo
pari mecū animo præditum, qui germane
res uestram curaturus sit. Nā omnes quæ
sua ipsorum sunt, quærunt, non quæ Chri
sti Iesu. Porrò pbationē eius nostis, q ut
filius mecū ueluti cū patre seruierit in euā-
gelium. Hunc igit spero me missurū, mox
ubi uidero mea negotia. Confido autē in
domino, q & ipse breui uenturus sim. Sed
operæpretiū arbitratus sum, Epaphroditū
fratrem, & collegā, & cōmilitonē meum, ue
strum autē apostolum, quiq mihi submi-
nistrat in necessitate mea, mittere ad uos.
Quandoquidem desiderabat omnes uos
anxius animi, pterea q audissetis eū in-
firmatū fuisse. Et certe fuit infirmus, ita ut
esset uicinus morti, sed deus misertus est il-
lius: at nō illius tantū, sed & mei, ne dolorē
haberē sup dolorē. Studiosius itaq misi
illū, ut cum uideritis illū, denuo gaudeatis,
& ego magis uacem dolore. Excipite igit
illū in dn̄o, cū omni gaudio, & qui huius-
modi sunt, eos in pretio habete: quoniam
propter opus Christi eò accessit, ut morti
proximus fuerit, nō habita ratione uitæ, ut
suppleret id quod in uestro erga me offi-
cio fuit diminutū. Quod superest fra- III
tres, gaudete in dn̄o. Eadē scribere uobis,
me quidē haud piget, uobis autem tutum
est. Cauete canes, cauete malos operari-
os, cauete concisionem. Nos enim sumus

N 4 circūcisio

περιτομή, οἱ πνεύματι θεῷ λατρεύοντες, καὶ καυχώμενοι ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες, καίπερ ἐγὼ ἔχων πεποίθησιν καὶ ἐν σαρκί. εἴ τις δοκεῖ ἄλλος πεποιθέναι ἐν σαρκί, ἐγὼ μᾶλλον, περιτομῇ ὀκταήμερος, ἐκ γένους ἰσραήλ, φυλῆς βενιαμίν, ἑβραῖος ἐξ ἑβραίων, κατὰ νόμον φαρισαῖος, κατὰ ζῆλον διώκων τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ, γενόμενος ἄμεμπτος. ἀλλ᾽ ἅτινά μοι ἦν κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν χριστὸν ζημίαν. ἀλλὰ μὲν οὖν καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου· δι᾽ ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι, ἵνα χριστὸν κερδήσω, καὶ εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ, μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει, τοῦ γνῶναι αὐτόν, καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφούμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, εἴπως καταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιν τῶν νεκρῶν, οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον, ἢ ἤδη τετελείωμαι, διώκω δέ, εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ᾽ ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ. ἀδελφοί, ἐγὼ ἐμαυτὸν οὔπω λογίζομαι κατειληφέναι. ἓν δέ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, κατὰ σκοπὸν διώκω, ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ὅσοι οὖν τέλειοι, τοῦτο φρονῶμεν, καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει. πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι, τὸ αὐτὸ φρονεῖν. συμμιμηταί μου γίνεσθε ἀδελφοί, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτω περιπατοῦντας, καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς. πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ χριστοῦ, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ

circũciſio, qui ſpiritu deũ colimus, & gloriamur in Chriſto Ieſu, & non cõfidimus in carne, quanq; ego confidam etiã in carne. Si quiſq; alius uidetur fiduciam habere in carne, ego magis habeo: circumciſus octauo die, Iſraël ex genere, tribus Beniamin, Hebræus ex Hebræis, iuxta legem phariſæus, iuxta ſtudiũ ꝑſequens eccleſiã, iuxta iuſticiã quæ eſt in lege, factus irreprehenſibilis. Sed quæ mihi erãt lucra, ea arbitratꝰ ſum propter Chriſtũ dãnũ eſſe. Quinetiã arbitror omnia dãnũ eſſe propter excellentiã cognitionis Chriſti Ieſu dñi mei, propter quẽ omnia ꝓ dãnis duxi, habeoq; ꝓ reiectamẽtis, ut Chriſtũ lucrifaciã, utq; reperiar in illo, nõ habens meã iuſticiã ex lege, ſed eã quæ ꝑ fidẽ eſt Chriſti, quæ eſt ex deo iuſticiã ſup fide, ut cognoſcã illum, & potentiã reſurrectionis illius, & cõmunionẽ afflictionũ illius, dũ cõformis fio morti eius, ſi quo modo ꝑtingã ad reſurrectionem mortuorũ, nõ quod apprehẽderim, aut iam perfectus ſim, ſed ſector, ſi etiam apprehendam, quatenus & apprehenſus ſum à Chriſto Ieſu. Fratres, ego meipſum nondum arbitror aſſecutũ eſſe. Vnũ autẽ illud ago, ea quidẽ quæ à tergo ſunt obliuiſcens, ad ea uero quæ à fronte ſunt enitens, iuxta præfixum ſignum inſequor ad palmam ſupernæ uocationis dei, per Chriſtũ Ieſum. Quotquot itaq; ꝑfecti ſumus, hoc ſentiamus: & ſi quid aliter ſentitis, hoc quoq; uobis deus reuelabit. Attamen ad id quod aſſecuti ſumꝰ, eadẽ ꝓcedamus regula, ut ſimꝰ cõcordes. Pariter eſtote imitatores mei fratres, & conſiderate eos qui ſic ambulant, queãdmodũ habetis nos pro exemplari. Nã cõplures ambulant, de quibus ſæpe dixi uobis, nunc autẽ & flens dico, inimici crucis Chriſti, quorum finis perditio eſt, quorum deus uenter, & gloria in dedecore

αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες. ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα, κύριον ἰησοῦν χριστόν, ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι ἑαυτῷ τὰ πάντα.

Al. γεν ῶσαι.

Ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ στέφανός μου, οὕτως στήκετε ἐν κυρίῳ ἀγαπητοί. εὐοδίαν παρακαλῶ, καὶ συντύχην παρακαλῶ, τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ. ναὶ ἐρωτῶ καί σε σύζυγε γνήσιε, συλλαμβάνου αὐταῖς αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι, μετὰ καὶ κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς. χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε, καὶ πάλιν ἐρῶ χαίρετε. τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁ κύριος ἐγγύς. μηδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ᾽ ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν. καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ. τὸ λοιπὸν ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις ἀρετή, καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε, ἃ καὶ ἐμάθετε, καὶ παρελάβετε καὶ ἠκούσατε, καὶ εἴδετε ἐν ἐμοί, ταῦτα πράσσετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ᾽ ὑμῶν. ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν, ἐφ᾽ ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἠκαιρεῖσθε δέ. οὐχ ὅτι καθ᾽ ὑστέρησιν λέγω. ἐγὼ γὰρ ἔμαθον, ἐν οἷς εἰμί, αὐτάρκης εἶναι. οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν, ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι, καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν, καὶ ὑστερεῖσθαι. πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με χριστῷ. πλὴν καλῶς ἐποιήσατε

dedecore ipſorũ, qui terreſtria curant. Nã noſtra conuerſatio in cœlis eſt, ex quo & ſeruatorẽ expectamus, dominum Ieſum Chriſtum, qui transfigurabit corpus noſtrum humile, ut conforme reddat corpori ſuo glorioſo, ſecundum efficaciam, qua poteſt etiam ſubijcere ſibi omnia.

IIII Proinde fratres mei dilecti ac deſiderati, gaudiũ & corona mea, ſic ſtate in domino dilecti. Euodiam obſecro, & Syntychen obſecro, ut ſint concordes in domino. Sanè rogo & te compar germana, adiuua eas quæ in euangelio decertarunt mecum unà cum Clemente quoq; & reliquis cooperarijs meis, quorum nomina ſunt in libro uitæ. Gaudete in domino ſemper, & iterum dico gaudete. Modeſtia ueſtra nota ſit omnibus hominibus. Dominus prope eſt. De nulla re ſolliciti ſitis, ſed in omni, precatione & obſecratione cum gratiarum actione petitiones ueſtræ innoteſcãt apud deum. Et pax dei quæ ſuperat omnem intellectum, cuſtodiet corda ueſtra, & ſenſus ueſtros per Chriſtum Ieſum. Quod reliquum eſt fratres, quæcũq; ſunt uera, quæcunq; honeſta, quæcunq; iuſta, quæcunq; pura, quæcũq; accommoda, quæcunq; boni nominis, ſi qua uirtus, & ſi qua laus: hæc cogitate, quæ & didiciſtis, & accepiſtis, & audiſtis, & uidiſtis in me: hæc facite, & deus pacis erit uobiſcum. Gauiſus ſum autẽ in domino magnopere, quod iam tandẽ reuiguit ueſtra pro me ſollicitudo in eo, in quo & ſolliciti eratis, uerum deerat opportunitas. Nõ quod iuxta penuriam loquar. Nam ego didici, in quibus ſum, his contẽtus eſſe. Noui & humilis eſſe, noui & excellere, ubique & in omnibus inſtitutus ſum, & ſaturari, & eſurire, & abundare, & penuriam pati. Omnia poſſum per Chriſtum, qui me corroborat. Attamen recte feciſtis

ἐποιήσατε, συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει. οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς Φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ Μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι. ὅτι καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὴν χρείαν μοι ἐπέμψατε, οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλ᾽ ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν. ἀπέχω δὲ πάντα καὶ περισσεύω. πεπλήρωμαι, δεξάμενος παρὰ Ἐπαφροδίτου, τὰ παρ᾽ ὑμῶν, ὀσμὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτὴν εὐάρεστον τῷ θεῷ. ὁ δὲ θεός μου πληρώσει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν, κατὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ ἐν δόξῃ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί. ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς Καίσαρος οἰκίας. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης δι᾽ Ἐπαφροδίτου.

fecistis, quod simul cõmunicastis meæ afflictioni. Nostis autem & uos Philippenses, quod in principio euangelij, cum proficiscerer à Macedonia, nulla mihi ecclesia cõmunicauerit in rationem dandi & accipiendi, nisi uos soli. Nam & in Thessalonica cũ essem, semel & iterum, quod opus erat, mihi misistis, nõ quod requiram munus, sed requiro fructum exuberantem in rationẽ uestram. Recepi tamẽ omnia & abundo. Expletus sum, posteaquam accepi ab Epaphrodito, quæ à uobis missa fuerant, odorem bonæ fragrantiæ, hostiam acceptam, gratamq; deo. Deus autẽ meus supplebit quicquid opus fuerit uobis, secundum diuitias suas cum gloria, per Christũ Iesum. Deo autem & patri nostro gloria in secula seculorum. Amen. Salutate omnẽ sanctum in Christo Iesu. Salutãt uos qui mecum sunt fratres. Salutant uos omnes sancti, maxime uero qui sunt ex Cæsaris familia. Gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus uobis. Amen.

Scripta est è Rhoma per Epaphroditum.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΚΟΛΑΣΣΑΕΙΣ ἘΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Ῥώμης, οὐχ ἑωρακὼς μὲν αὐτούς, ἀκούσας δὲ περὶ αὐτῶν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. τοὺς Κολασσαεῖς ἠβούλοντό τινες ἀπατῆσαι σοφίσμασιν ἑλληνικοῖς, κατὰ τῆς εἰς Ἰησοῦν πίστεως, καὶ περὶ τῶν ἐν νόμῳ βρωμάτων, καὶ περιτομῆς. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος, γράφει τὴν ἐπιστολὴν ὥσπερ κατηχητικὴν αὐτοῖς ταύτην. καὶ πρῶτον μὲν εὐχαριστῶν τῷ θεῷ, σημαίνει ἀπὸ τοῦ σκότους αὐτοὺς μεταβεβηκέναι εἰς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, καὶ ὅτι ὁ Χριστὸς εἰς ὃν ἐπιστεύσαμεν, εἰκών ἐστι τοῦ θεοῦ καὶ λόγος, δι᾽ οὗ τὰ πάντα γέγονε, καὶ ὅτι ἔπρεπεν αὐτὸν δημιουργὸν ὄντα, γενέσθαι αὐτὸν πρωτότοκον τῆς κτίσεως καὶ πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα τὰ ἀμφότερα συνάψῃ, καὶ ζωοποιήσῃ τὰ πάντα. προτρέπει δὲ αὐτοὺς ἐμμένειν ἐν τῇ πίστει, σημαίνων, ὅτι αὐτὸς Παῦλος διάκονός ἐστι τοῦ εὐαγγελίου, ἐν ᾧ κατηχήθησαν. εἶτα καὶ περὶ τοῦ νόμου, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ βρωμάτων, καὶ περὶ ἡμερῶν, καὶ ἐνιαυτοῦ διηγεῖται. καὶ ἀποδείκνυσιν ἠργηκέναι λοιπὸν τὰ παλαιά, καὶ τὴν περιτομήν, συμβουλεύει τε αὐτοῖς μὴ πλανᾶσθαι ἀπὸ τῶν σοφιζομένων, καὶ πλανᾶν αὐτοὺς θελόντων. καὶ λοιπὸν παραινέσας, καὶ ὥδε γονεῦσι καὶ τέκ[illegible]νδράσι καὶ γυναιξί, δούλοις καὶ κυρίοις, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πρὸς τὰ ἤθη συμβουλεύσας, πληροῖ τὴν [illegible]ολήν.

IN EPIST. AD COLOSSENSES, ARGVMENTVM PER ERASMVM ROTERODAMVM.

Colossenses in Asia minore sunt, finitimi Laodicensibus. Hos nõ uiderat apostolus. Nã Archippi, siue, quod addit Ambrosius, Epaphræ, quibus hoc delegatũ erat, prædicatiõe cõuersi sunt ad Christũ. His uehemẽter iminebãt pseudapostoli, conãtes in dogma multo peruersissimũ inducere, docẽtes, nõ esse filiũ dei salutis autorẽ, sed p angelos uiã patere ad patrẽ. Neq; enim uenisse filiũ dei in hũc mũdũ, neq; uẽturũ, cũ in ueteri testamẽto p angelos administrata sint omia. Deinde Iudaismũ & philosophiæ supstitionẽ cũ Christi doctrina miscebãt, obseruãtes quædã legis instituta, & supstitiose obseruãtes solem, lunã, ac stellas, & elemẽta huius mũdi, quibus docebant nos esse obnoxios. Hos igit suæ professionis cõmonefacit, ostendens illos quicquid hactenus assecuti sunt, nõ angelis debere, sed Christo angelorũ conditori: hũc unũ esse caput ecclesiæ, nec ab alio quoq; peterẽdã salutem. Atq; interim autoritatẽ suam asserit. Diligenter autem monet, ne pseudapostolorum magniloquẽtia, confictisq; uisionibus angelorũ sibi imponi paterent, & uel in Iudaismum, uel in philosophicam supstitionem prolaberentur. Atq; hæc agit duobus primis capitibus. In reliquis hortat ad officia pietatis, nominatim præscribens, qualis uxor erga maritũ, qualis debeat esse mari[illegible] uxorẽ, qualis parẽs erga liberos, liberi erga parẽtes, serui erga dominos, domini erga seruos. Extrema pars salutationibus occupat, nisi q; Archippũ cõmonet officij sui. Scripsit aũt è carcere ab Epheso per Tychicum, quod ipse palam testat in hac epistola. Nostra argumenta addunt Tychico collegam Onesimũ, nec satis uideo quid secuta. Græcorum inscriptiones ex urbe Rhoma missam, testãt. Hinc certe remisit Onesimũ, quẽ illic in uinculis genuerat Christo.

FINIS ARGVMENTI.

ΠΡΟ'Σ ΚΟΛΑΣΣΑΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥ'ΛΟΥ.

ΠΑῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, τοῖς ἐν κολασσαῖς ἁγίοις, καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς ἐν χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, πάντοτε περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι, ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἣν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, καὶ ἔστι καρποφορούμενον, καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἠκούσατε, καὶ ἔγνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ. καθὼς καὶ ἐμάθετε παρὰ ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ἡμῶν, ὅς ἐστι πιστὸς ὑπὲρ ὑμῶν διάκονος τοῦ χριστοῦ, ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἠκούσαμεν, οὐ παυόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι καὶ αἰτούμενοι, ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ, περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ κυρίου, εἰς πᾶσαν ἀρέσκειαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦντες, καὶ αὐξανόμενοι εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ, ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι, κατὰ τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ

AD COLOSSENSES EPISTOLA PAVLI.

PAulus apostolus Iesu Christi per uoluntatem dei, & Timotheus frater, ijs qui sunt Colossis sanctis ac fidelibus fratribus in Christo. Gratia uobis & pax à deo patre nostro, & domino Iesu Christo. Gratias agimus deo & patri domini nostri Iesu Christi, semper de uobis, cum oramus: quoniam audiuimus fidẽ uestram in Christo Iesu, & charitatem erga omnes sanctos, propter spem repositam uobis in cœlis, de qua prius audieratis per sermonem ueracem euangelij, quod peruenit ad uos, quemadmodum & in toto mundo etiam fructificat, sicut & in uobis, ex eo die quo audistis & cognouistis gratiam dei per ueritatẽ. Quemadmodum & didicistis ex Epaphra dilecto conseruo nostro, qui est fidus pro uobis minister Christi, qui & exposuit nobis uestram dilectionem in spiritu. Propterea & nos, ex quo die audiuimus, non desiuimus pro uobis orare, & poscere, ut impleamini agnitione uoluntatis eius, in omni sapientia & prudentia spirituali, ut ambuletis digne domino, ut per omnia placeatis, in omni opere bono fructificantes, & crescentes in agnitionem dei, omni robore corroborati, iuxta potentiam gloriæ illius,

αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν μετὰ χαρᾶς, εὐχαριστοῦντες τῷ πατρὶ, τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτὶ, ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι. τὰ πάντα δι᾽ αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται, καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε, καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχὴ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων, ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι, καὶ δι᾽ αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτὸν, εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, δι᾽ αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὑμᾶς ποτὲ ὄντας ἀπηλλοτριωμένους, καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς, νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, παραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους, καὶ ἀμώμους, καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ. εἴγε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι, καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου, οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει, τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ παῦλος διάκονος. νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία, ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ, τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων, καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν. νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς

lius, ad omnẽ tolerantiã ac patiẽtiam cum gaudio, gratias agentes patri, qui idoneos nos fecit ad participationẽ sortis sanctorũ in lumine, qui eripuit nos à potestate tenebrarum, ac transtulit in regnum filij sibi dilecti, per quem habemus redemptionem per sanguinem ipsius, remissionẽ peccatorum, qui est imago dei inconspicui, primogenitus uniuersæ creaturæ, quod per illum creata sint om̃ia, quæ in cœlis sunt, & quæ in terra, uisibilia & inuisibilia, siue throni, siue dominatiões, siue principatus, siue potestates. Omnia per illum, & in illum creata sunt, & ipse est ante omnia: & om̃ia per illum consistunt, & ipse est caput corporis ecclesiæ, qui est principium primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primas tenens: quoniam in illo complacitũ est patri uniuersam plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare cuncta erga se, pacificatis per sanguinem crucis eius per eundẽ, siue quæ in terra sunt, siue quæ in cœlis. Et uos qui quondam eratis abalienati, & inimici mente in operibus malis: nunc tamen reconciliauit in corpore carnis suæ per mortem, ut exhiberet uos sanctos, & irreprehẽsibiles, & inculpatos in conspectu suo. Siquidem permanetis in fide fundati ac stabiles, nec dimoueamini à spe euangelij, qđ audistis, quod prædicatũ est apud uniuersam creaturam, quæ sub cœlo est, cuius factus sum ego Paulus minister. Nunc gaudeo super afflictionibus meis pro uobis, & suppleo quod deerat afflictionũ Christi in carne mea, pro corpore ipsius, quod est ecclesia, cuius ecclesiæ factus sum ego minister iuxta dispẽsationem dei, quæ data est mihi in uos implendi sermonẽ dei, mysterium quod reconditum fuit a seculis, & à generationibus. Nunc autem patefactum est sanctis illius, quibus uoluit

O deus

ὁ θεὸς γνωρίσαι, τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστι Χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης, ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν, νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον, καὶ διδάσκοντες πάντα ἄνθρωπον ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, εἰς ὃ καὶ κοπιῶ, ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι, ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω περὶ ὑμῶν, καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ ὅσοι οὐχ ἑωράκασι τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί, ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντων ἐν ἀγάπῃ, καὶ εἰς πάντα πλοῦτον τῆς πληροφορίας τῆς συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ θεοῦ, καὶ πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι. τοῦτο δὲ λέγω, ἵνα μή τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ. εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμι, χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν, καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὑμῶν. ὡς οὖν παρελάβετε τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ, καὶ βεβαιούμενοι ἐν τῇ πίστει, καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, καὶ οὐ κατὰ Χριστόν. ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, καὶ ἐστὲ ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ, συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ, τοῦ

ἐγείραντος

deus notum facere, quæ sint diuitiæ gloriæ mysterij huius inter gentes, qui est Christus in uobis, spes gloriæ: quem nos annūciamus, admonentes omnem hominem, & docentes omnem hominem in omni sapiētia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Iesu, ad quod etiam enitor, decertans secundum efficaciā eius, agentem in me per uirtutem.

II Nam uolo uos scire, quantam sollicitudinē habeam de uobis, & his qui sunt Laodiciæ, & quotquot non uiderunt faciem meam in carne, ut consolationem accipiāt corda illorum, cum fuerint cōpacti in charitate, & in omnem opulentiam certe persuasionis intelligentiæ, in agnitionem mysterij dei, & patris, & Christi, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ ac scientiæ recōditi. Hoc autem dico, ne quis uobis imponat probabilitate sermonis. Etenim ẽtsi carne sim absens, tamen spiritu uobiscum sum, gaudens ac uidēs uestrum ordinē, & soliditatē uestræ in Christū fidei. Quēadmodum igitur accepistis Christum Iesum dominū: ita in eo ambulate, sicut radices habeatis in illo fixas, & in illo superstruamini, confirmeminiq́ per fidem, sicut edocti estis, exuberantes in ea cum gratiarum actione. Videte, ne quis sit, qui uos deprædetur per philosophiam & inanem deceptionem, iuxta cōstitutionem hominum, iuxta elementa mundi, & non iuxta Christum. Quoniam in illo inhabitat omnis plenitudo deitatis corporaliter, & estis in illo completi, qui est caput omnis principatus ac potestatis, per quem & circūcisi estis circumcisione, quæ fit sine manibus, dum exuistis corpus peccatorum carnis per circumcisionem Christi, cōsepulti simul cum illo per baptismū, in quo simul etiā cū illo resurrexistis per fidem operationis dei, qui

excitauit

ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν. καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας τοῖς παραπτώμασι καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωοποίησεν σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα, ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον, τοῖς δόγμασιν ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρκεν ἐκ τοῦ μέσου, προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ, ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ, θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ. Μὴ οὖν τίς ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει, ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς, ἢ νουμηνίας, ἢ σαββάτων, ἅ ἐστι σκιὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέτω θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώρακεν ἐμβατεύων, εἰκῇ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλήν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον, καὶ συμβιβαζόμενον, αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ θεοῦ. Εἰ οὖν ἀπεθάνετε σὺν τῷ Χριστῷ ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε; μὴ ἅψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγῃς, ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει, κατὰ τὰ ἐντάλματα, καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων, ἅτινά ἐστι λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρησκείᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ, καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινι, πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός.

Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος. τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. ἀπεθάνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ. ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ. νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακήν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρία, δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς

τῆς ἀπειθείας

excitauit illum ex mortuis. Et uos cū essetis mortui per delicta & per præputiū carnis uestræ, simul cum illo uiuificauit, cōdonās nobis omnia delicta, deleto, quod aduersus nos erat, chirographo, quod erat cōtrarium nobis per decreta, & illud sustulit è medio, affixum cruci, expoliatósq; principatus ac potestates ostentauit palam, triumphās de illis per semetipsum. Ne quis igitur uos iudicet in cibo aut potu, aut in parte diei festi, aut nouilunij, aut sabbatorum, quæ sunt umbra rerum futurarum, corpus autem Christi. Ne quis uobis palmam interuertat data opera per humilitatem & superstitionem angelorum, in ijs quæ non uidit fastuosus incedens, frustra inflatus à mente carnis suæ, nec obtinēs caput, ex quo totum corpus per commissuras & compagines subministratum, & cōpactum, augescit augmento dei. Itaque si mortui estis cū Christo ab elementis mundi, quid quasi uiuentes in mundo, decretis tenemini? Ne tetigeris, ne gustaris, neque contrectaris, quæ omnia ipso pereunt abusu, iuxta præcepta & doctrinas hominū, quæ uerbotenus quidem habent speciem sapientiæ per superstitionem, ac humilitatem animi, & læsionem corporis, non per honorem aliquem ad expletionē carnis.

III Itaque si resurrexistis unà cum Christo, superna quærite, ubi Christus est ad dexteram dei sedens. Superna curate, non terrestria. Siquidem emortui estis, & uita uestra abscōdita est cum Christo in deo. Quandocunque Christus manifestatus fuerit, uita nostra, tunc & uos cum illo manifestabimini in gloria. Mortificate igitur membra uestra terrestria, stuprum, immūdiciam, molliciem, concupiscentiam malam, & auaritiam, quæ est simulacrorum cultus, ob quæ uenire solet ira dei in filios

τῆς ἀπειθείας, ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζῆτε ἐν αὐτοῖς. νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν. μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον, τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν, ὅπου οὐκ ἔνι Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός. ἐνδύσασθε οὖν ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πρᾳότητα, μακροθυμίαν, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρός τινα ἔχῃ μομφήν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕτως καὶ ὑμεῖς. ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις, τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος, καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἑνὶ σώματι, καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε. ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως ἐν πάσῃ σοφίᾳ. διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτούς, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἐν χάριτι ᾄδοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ. καὶ πᾶν ὅ τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυρίου Ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ. αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ. οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς. τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι κατὰ πάντα· τοῦτο γάρ ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ. οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν. οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείαις ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἁπλότητι καρδίας, φοβούμενοι τὸν θεόν. καὶ πᾶν ὅ τι ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ

κυρίῳ

intractabiles, inter quos ambulabatis quondam, cum uiueretis in his. Nunc autem deponite & uos omnia, iram, indignationẽ, maliciam, maledicentiam, turpiloquẽtiam ab ore uestro. Ne mentiamini alius aduersus alium, posteaquam exuistis ueterẽ hominem cum factis suis, & induistis nouũ, qui renouatur ad agnitionem & imaginẽ eius, qui condidit illum, ubi nõ est Græcus & Iudæus, circumcisio & præputiũ, barbarus, Scytha, seruus, liber, sed omnia in omĩbus Christus. Sitis igitur induti tanq̃ electi dei, sancti ac dilecti, uiscera miserationum, comitatem, modestiam, mansuetudinem, lenitatem, sufferentes uos inuicem, & condonantes uobis mutuo, si quis aduersus aliquem habuerit querelam, quemadmodũ & Christus cõdonauit uobis, ita & uos. Super omnia autem hæc, charitatem, quæ est uinculum perfectionis, & pax dei palmã ferat in cordibꝰ uestris, in quã & uocati estis in uno corpore, & grati sitis. Sermo Christi inhabitet in uobis opulẽte cũ omni sapientia. Doceteq; & commonete uos inuicem, cantiõibus & laudibꝰ & cantilenis spiritualibus cum gratia canẽtes in corde uestro domino. Et quicquid egeritis sermone aut facto, omnia in nomine domini Iesu facite, gratias agentes deo & patri per illum. Vxores, subditæ estote proprijs uiris, sicuti conuenit, in domino. Viri, diligite uxores, & ne sitis amarulẽti aduersus illas. Filij, obedite parentibus in omnibus: hoc enim bene placet domino. Patres, ne prouocetis liberos uestros, ne despõdeant animum. Serui, obedite per omnia ijs qui domini sunt secundum carnem, non obsequijs ad oculum exhibitis, tanquam hominibus placere studentes, sed cum simplicitate cordis, timentes deum. Et quicquid feceritis, ex animo facite, tanquam

dño

κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες, ὅτι ἀπὸ κυρίου ἀπολήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας· τῷ γὰρ κυρίῳ Χριστῷ δουλεύετε. ὁ δὲ ἀδικῶν κομιεῖται ὃ ἠδίκησε, καὶ οὐκ ἔστι προσωποληψία.

Οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε, εἰδότες, ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς. τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ, προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, δι' ὃ καὶ δέδεμαι, ἵνα φανερώσω αὐτό, ὡς δεῖ με λαλῆσαι. ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι. ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι. τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφός, καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σύνδουλος ἐν κυρίῳ, ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῷ τὰ περὶ ὑμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν, σὺν Ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν, πάντα ὑμῖν γνωριοῦσι τὰ ὧδε. ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός μου, καὶ Μάρκος ὁ ἀνεψιὸς Βαρνάβα, περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολάς· ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, δέξασθε αὐτόν, καὶ Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Ἰοῦστος, οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς, οὗτοι μόνοι συνεργοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγορία. ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ ὑμῶν δοῦλος Χριστοῦ, πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα στῆτε τέλειοι καὶ πεπληρωμένοι ἐν παντὶ θελήματι τοῦ θεοῦ. μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ, ὅτι ἔχει ζῆλον πολὺν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ τῶν ἐν Ἱεραπόλει. ἀσπάζεται ὑμᾶς Λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητός, καὶ Δημᾶς. ἀσπάσασθε τοὺς ἐν Λαοδικείᾳ ἀδελφούς, καὶ Νυμφᾶν, καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν.

καὶ

domino, & non hominibus, sciẽtes, quod à domino recipietis mercedem hæreditatis, nam domino Christo seruitis. Cæterũ qui peccarit, reportabit peccatum suum, & non est personarum respectus.

IIII Vos domini, æquitatem & æquabilitatẽ seruis exhibete, scientes, quod & uos habeatis dominum in cœlis. Obsecrationi instate, uigilantes in ea cum gratiarũ actione, orantes simul & pro nobis, ut deus aperiat nobis ostium sermonis, ut loquamur mysterium Christi, propter quod & uinctus sum, ut manifestem illud, sicut oportet me loqui. Sapienter ambulate erga extraneos, opportunitatem redimentes. Sermo uester semper cum gratia, sit sale cõditus, ut sciatis, quomodo oporteat uos unicuiq; respondere. De omnibus rebus meis certiores uos faciet Tychicus dilectꝰ frater, & fidus minister, & conseruus in domino, quem misi ad uos in hoc ipsum, ut cognoscat quid agatis, & cõsoletur corda uestra, unà cum Onesimo fido & dilecto fratre, qui est ex uobis: de omnibus, uobis exponent, quæ hic agantur. Salutat uos Aristarchus concaptiuus meus, & Marcus cõsobrinus Barnabæ, de quo accepistis mandata. Si uenerit ad uos, excipite eum, & Iesus qui uocatur Iustus, qui sunt ex circumcisione. Hi soli cooperarij sunt ad regnum dei, q fuere mihi solatio. Salutat uos Epaphras, qui ex uobis est seruus Christi, semper anxie laborans pro uobis in precationibus, ut stetis perfecti & completi in omni uoluntate dei. Testimonium enim illi perhibeo, quod habeat multum studium pro uobis, & his qui sunt Laodiceæ, & his qui Hierapoli. Salutat uos Lucas medicus dilectus, & Demas. Salutate fratres, qui sunt Laodiceæ, & Nympham, & quæ in domo illius est congregationem.

&

καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ᾽ ὑμῶν ἡ ἐπιστολή, ποιήσατε, ἵνα καὶ ἐν τῇ λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἐκ λαοδικείας, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε. καὶ εἴπατε ἀρχίππῳ, βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου. μνημονεύετέ μου τῶν δεσμῶν. ἡ χάρις μεθ᾽ ὑμῶν. ἀμήν.

ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ τυχικοῦ καὶ ὀνησίμου.

& cum recitata fuerit à uobis epistola, facite, ut in & Laodicensiũ ecclesia recitetur, & eam quæ scripta est ex Laodicea, ut uos quoque legatis. Et dicite Archippo: uide ministeriũ quod accepisti in domino, ut illud impleas. Salutatio mea manu Pauli. Memores sitis uinculorum meorum. Gratia uobiscum. Amen.

Missa è Rhoma per Tychicum & Onesimum.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ἀθηνῶν, ἑωρακὼς πρότερον αὐτοὺς, καὶ διατρίψας παρ᾽ αὐτοῖς. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ὁ ἀπόστολος πολλὰς θλίψεις παθὼν ἐν βεῤῥοίᾳ, καὶ ἐν φιλίπποις τῆς μακεδονίας καὶ ἐν κορίνθῳ, γινώσκων τὰ ὅσα πεπόνθε καὶ ἐν θεσσαλονίκῃ, φοβούμενος μὴ ἀκούσαντες θεσσαλονικεῖς ἃ πέπονθεν ἐν ταῖς προειρημέναις πόλεσι, ταραχθῶσιν ὑπὸ τῶν πειράζοντος, καὶ σκανδαλισθῶσι, μαθὼν δὲ ὅτι καὶ ἐπὶ τοῖς ἀποθνήσκουσι κατώδυνοι ἐγένοντο, ἀποστέλλει τιμόθεον πρὸς αὐτοὺς μετὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. καὶ πρῶτον μὲν ἐπιστηρίζει αὐτοὺς ἐν τῇ πίστει, ὥστε μὴ σαλεύεσθαι διὰ τὰς θλίψεις, καὶ μηδὲν ξένον αὐτοὺς πεπονθέναι ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων. χριστιανῶν γὰρ ἴδιον τὸ θλίβεσθαι ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, ἔλεγεν. πολλὰ δὲ παραινέσας αὐτοῖς οὕτως, ὡς παρέλαβον παρ᾽ αὐτοῦ, ἀναστρέφεσθαι, γράφει περὶ τῶν πλουτούντων, παραμυθούμενος αὐτοὺς, καὶ διδάσκων μὴ βαρέως φέρειν. οὐ γὰρ εἶναι τὸν θάνατον ἀπώλειαν, ἀλλ᾽ ὁδὸν ἀναστάσεως. ἔπειτα δὲ καὶ περὶ τῶν χρόνων αὐτοὺς διδάσκει, ἵνα ἄδηλον τὴν ἡμέραν γινώσκοντες, ἀεὶ ἕτοιμοι γίνωνται, καὶ μηδενὶ προσέχωσιν ἀπαγγελλομένῳ περὶ αὐτῆς. ἔσεσθαι γάρ φησι τὴν παρουσίαν οὕτως, ὥστε τοὺς περιλειπομένους καὶ εὑρισκομένους ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, μὴ φθάνειν τοὺς ἐκ νεκρῶν ἐγειρομένους. ἅμα γὰρ γίνεσθαι τὴν πάντων ἀλλαγὴν, διδάσκει. πρὸς τούτοις, προτρέπων αὐτοὺς βελτιοῦσθαι ἐν τοῖς ἤθεσι, προτρέπει αὐτοὺς καὶ ἀεὶ χαίρειν τῇ ἐλπίδι, καὶ προσεύχεσθαι, καὶ εὐχαριστεῖν αὐτοὺς ἀεὶ τῷ κυρίῳ, ἐνορκίζων αὐτοὺς ἀναγνῶναι τὴν ἐπιστολὴν ταύτην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς. καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

In epistolam

IN EPISTOLAM AD THESSALONICENSES PRIOREM, ARGVMENTVM PER ERASMVM ROTERODAMVM.

Thessalonica Macedoniæ metropolis est, unde & regiõis incolæ Thessalonicenses appellati. Hi in fide semel accepta, tanta cõstantia pstiterunt, ut & Pauli exẽplo, ciuiũ suorũ psecutiones, infracto & alacri ptulerint animo, nec ullo pseudapostolorũ suasu quiuerint ab euãgelica institutione deflecti. Quod ueritus Paulus, quẽ nõ latebat pseudapostolorũ improbitas, cũ ipsi non liceret illos inuisere, misit Timotheũ. Ex quo reuerso cũ didicisset illorum constantiã, collaudat eos, gratias agẽs deo. Atque id quidẽ agit cap. primo & secundo. In cæteris duobus instituit eos in uarijs pietatis officijs, subindicans esse inter eos, qui nondũ omnino puri essent ab omni libidine, nec deesse, qui ocio dediti grauarent alios: item qui inquieti ipsi, turbarent ecclesiæ tranquillitatem, quos corripi iubet. Præterea qui de resurrectione nondum satis cõfirmatæ essent opinione, cũ defunctos ita lugerent, quasi perissent, ac nõ potius ad meliora demigrassent, hoc instituit [illegible] confirmat. Rursus alios disputasse de die aduẽtus dñi, quasi is præsciri præ[illegible]sit, cũ incertus sit omnibus. Verũ cum ait subitum, & præter omniũ expectatione adfuturum, quo magis simus ad omne momentũ parati. Scripsit ab Athenis per Tychicum ministrũ, iuxta Græcorum inscriptionem: cui collegam addunt Onesimũ nostra argumenta, quæ incerto autore leguntur in uulgatis exemplaribus. FINIS.

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΩΤΗ.

Παῦλος καὶ σιλουανὸς καὶ τιμόθεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων, ἐν θεῷ πατρὶ καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν, ἀδιαλείπτως μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, εἰδότες ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι

ὑπὸ

AD THESSALONICENSES EPISTOLA PAVLI PRIMA.

Paulus & Siluanus & Timotheus ecclesiæ Thessalonicensium, in deo patre & dño Iesu Christo. Gratia uobis & pax à deo patre nostro & dño Iesu Christo. Gratias agimus deo semp de omnibus uobis, mẽtionẽ uestri facientes in precibus nostris, indesinẽter memores uestri propter opus fidei ac laborem charitatis, & quod permansistis in spe domini nostri Iesu Christi, corã deo & patre nostro, scientes fratres dilecti

 à deo,

ὑπὸ θεοῦ τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν, ὅτι τὸ εὐαγγέ-
λιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ
μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει, καὶ ἐν πνεύματι
ἁγίῳ, καὶ ἐν πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς οἴ-
δατε, οἷοι ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι᾽ ὑμᾶς. καὶ
ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε, καὶ τοῦ κυ-
ρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ
μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου. ὥστε γενέσθαι
ὑμᾶς τύπους πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ
Μακεδονίᾳ καὶ Ἀχαΐᾳ. ἀφ᾽ ὑμῶν γὰρ ἐξήχη-
ται ὁ λόγος τοῦ κυρίου, οὐ μόνον ἐν τῇ Μα-
κεδονίᾳ καὶ Ἀχαΐᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ,
ἡ πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν ἐξελήλυθεν,
ὥστε μὴ χρείαν ἡμᾶς ἔχειν λαλεῖν τι. αὐτοὶ
γὰρ περὶ ὑμῶν ἀπαγγέλλουσιν, ὁποίαν εἴσο-
δον ἔχομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέ-
ψατε πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων, δου-
λεύειν θεῷ ζῶντι, καὶ ἀληθινῷ, καὶ ἀναμέ-
νειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγει-
ρεν ἐκ νεκρῶν, Ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἀ-
πὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης.

Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ἀδελφοὶ τὴν εἴσοδον
ἡμῶν τὴν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν,
ἀλλὰ καὶ προπαθόντες καὶ ὑβρισθέντες,
καθὼς οἴδατε ἐν Φιλίπποις ἐπαῤῥησια-
σάμεθα ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν, λαλῆσαι πρὸς
ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶ-
νι. ἡ γὰρ παράκλησις ἡμῶν οὐκ ἐκ πλάνης,
οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας, οὔτε ἐν δόλῳ, ἀλλὰ κα-
θὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆ-
ναι τὸ εὐαγγέλιον, οὕτως λαλοῦμεν, οὐχ
ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ τῷ θεῷ, τῷ
δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν. οὔτε γάρ
ποτε ἐν λόγῳ κολακίας ἐγενήθημεν, κα-
θὼς οἴδατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας,
θεὸς μάρτυς, οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων
δόξαν, οὔτε ἀφ᾽ ὑμῶν, οὔτε ἀπ᾽ ἄλλων, δυ-
νάμενοι ἐν βάρει εἶναι, ὡς Χριστοῦ ἀπόστο-
λοι, ἀλλ᾽ ἐγενήθημεν ἤπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν.
ὡς ἂν τροφὸς θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα, οὕτως
ἱμειρόμενοι ὑμῶν, εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι
ὑμῖν

à deo, electionē uestrā: quoniā euāgelium
nostrū fuit erga uos: nō per sermonem so-
lum, uerumetiam per uirtutē, & per spiritū
sanctum, perq; certitudinē multā, quēad-
modum nostis, quales fuerimus inter uos,
uestra causa. Et uos imitatores nostri fa-
cti fuistis, & domini, recipiētes sermonem
cum afflictione multa, cum gaudio spiri-
tus sancti, adeo ut fueritis exemplo omni-
bus credentibus in Macedonia, & Achaia.
A uobis enim ꝓnuit sermo domini: nō
solum in Macedonia & Achaia, uerūetiā
in omni loco fides uestra quæ est in deū,
dimanauit, ut non sit nobis necesse loqui
quicquam. Siquidem ipsi de uobis annun
ciant, qualem ingressum habuerimus ad
uos, & quomodo conuersi fueritis ad deū
à simulacris, ut seruiretis deo uiuenti & ue
raci, & expectaretis filiū eius de cœlis, quē
excitauit à mortuis Iesum, qui liberat nos
ab ira uentura.

Nam ipsi nostis fratres, introitū nostrū II
ad uos, q nō fuerit inanis, sed q ante ma-
lis afflicti & contumelijs affecti, queādmo
dum scitis Philippis, audacter egerimꝰ in
dño nostro ad loquendū apud uos euāge
lium dei, in multo certamine. Siquidē ex-
hortatio nostra nō fuit ex impostura, neq;
ex immūdicia, neque cū dolo, sed quemad
modū probati fueramꝰ à deo, ut nobis cō-
mitteret euangeliū: ita loquimur, nō ut ho
nibus placentes, sed deo, qui probat corda
nostra. Neq; enim unq; per sermonē adu
lationis uersati sumus, quemadmodū no-
stis, nec per occasionē auaritiæ, deus est te-
stis, neq; quærentes ex hominibꝰ gloriam,
nec à uobis, nec ab alijs, cū possemꝰ in au-
toritate esse, tanquā apostoli Christi, sed
fuimꝰ placidi in medio uestri, perinde ac
si nutrix foueat suos filios, sic affectu pro-
pensi in uos, animo cupiebamꝰ impertire
uobis,

ὑμῖν, οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἀλ-
λὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διότι ἀγαπη-
τοὶ ἡμῖν γεγένησθε. μνημονεύετε γὰρ ἀδελ-
φοὶ τὸν κόπον ἡμῶν, καὶ τὸν μόχθον. νυ-
κτὸς γὰρ καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ
μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν, ἐκηρύξαμεν εἰς
ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. ὑμεῖς μάρτυ-
ρες καὶ ὁ θεός, ὡς ὁσίως, καὶ δικαίως, καὶ
ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθη-
μεν, καθάπερ οἴδατε, ὡς ἕνα ἕκαστον ὑ-
μῶν, ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ, παρακαλοῦν-
τες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμενοι καὶ μαρτυ-
ρόμενοι εἰς τὸ περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ
θεοῦ, τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ
βασιλείαν καὶ δόξαν. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς
εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι πα-
ραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ᾽ ἡμῶν τοῦ θε-
οῦ, ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων, ἀλλὰ κα-
θώς ἐστιν ἀληθῶς λόγον θεοῦ, ὃς καὶ ἐνερ-
γεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν. ὑμεῖς γὰρ
μιμηταὶ ἐγενήθητε ἀδελφοὶ τῶν ἐκκλησι-
ῶν τοῦ θεοῦ, τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ἐν Χρι-
στῷ Ἰησοῦ, ὅτι ταῦτα ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑ-
πὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς καὶ αὐ-
τοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν κύριον
ἀποκτανάντων Ἰησοῦν, καὶ τοὺς ἰδίους προ-
φήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ θεῷ μὴ
ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντί-
ον; κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι,
ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς
ἁμαρτίας πάντοτε. ἔφθασε δὲ ἐπ᾽ αὐτοὺς ἡ ὀρ-
γὴ εἰς τέλος. ἡμεῖς δὲ ἀδελφοὶ ἀπορφανι-
σθέντες ἀφ᾽ ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας προσώ-
πῳ, οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν
τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυ-
μίᾳ. διὸ ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ
μὲν Παῦλος, καὶ ἅπαξ καὶ δίς, καὶ ἐνέκο-
ψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς. τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπίς,
ἢ χαρά, ἢ στέφανος καυχήσεως, ἢ οὐχὶ καὶ
ὑμεῖς, ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ; ὑμεῖς γάρ ἐστε
ἡ δόξα

uobis, nō solum euangeliū dei, uerūetiam
nostras ipsorum animas, propterea quod
chari nobis facti estis. Meministis enī fra-
tres laboris nostri, ac sudoris. Nocte enim
ac die opus facientes ob id, ne cui uestrum
essemus oneri, prædicauimus apud uos
euangelium dei. Vos autem testes estis &
deus, quam sancte & iuste & inculpate uo
biscum qui credebatis, uersati fuerimus:
quemadmodum nostis, ut erga unūquē-
que uestrum, tanquam pater erga filios su-
os, fuerimus affecti, obsecrantes uos & con
solantes & obtestantes, ut ambularetis di-
gne deo, qui uocasset uos in suum regnum
ac gloriam. Quapropter & nos gratias agi
mus deo indesinenter: quod cum accipere
tis sermonem à nobis, quo deum disceba-
tis, accepistis non sermonem hominū, sed
sicut erat uere sermonem dei, qui & agit
in uobis credentibus. Vos enim imitato-
res facti estis fratres, ecclesiarum dei, quæ
sunt in Iudæa, in Christo Iesu, quod ea-
dem passi sitis & uos à proprijs contribu-
libus, quemadmodum & ipsi nos à Iudæ-
is, qui ut & dominum occiderūt Iesum,
& proprios prophetas, ita & nos perse-
cuti sunt, & deo non placent, & omnibus
hominibus aduersantur, qui obsistunt no
bis, ne loquamur gentibus, quo salui fi-
ant, ut expleant sua peccata semper. per-
uenit autem in illos ira in finem. Cæterū
nos fratres, orbati uobis ad spacium tem
poris aspectu, non corde, uehementius
studuimus uidere faciem uestram, cum
multo desiderio. Quapropter uoluimus
uenire ad uos, ego quidem Paulus, & se-
mel & iterum, & obstitit nobis satanas.
Nam quæ est nostra spes, aut gaudium,
aut corona gloriationis, an non & uos,
in conspectu domini nostri Iesu Chri-
sti, in eius aduentu? Vos enim estis
gloria

ἡ δόξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρά.

Διὸ μηκέτι στέγοντες εὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι ἐν Ἀθήναις μόνοι, καὶ ἐπέμψαμεν Τιμόθεον τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ, καὶ συνεργὸν ἡμῶν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς, καὶ παρακαλέσαι ὑμᾶς περὶ τῆς πίστεως ὑμῶν, τῷ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα. καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν ὑμῖν, ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο καὶ οἴδατε. διὰ τοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγων, ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν, μή πως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων, καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν. Ἄρτι δὲ ἐλθόντος Τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ὑμῶν, καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν, καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν πάντοτε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς. διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν ἀδελφοὶ ἐφ' ὑμῖν, ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν, διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως. ὅτι νῦν ζῶμεν, ἐὰν ὑμεῖς στήκετε ἐν κυρίῳ. τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ ὑμῶν ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ, ᾗ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ ἡμῶν, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπερεκπερισσοῦ δεόμενοι, εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον, καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν. αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κατευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς. ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἁγιωσύνῃ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

Τὸ λοιπὸν οὖν ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς

καὶ

gloria nostra & gaudium.

Proinde cum non amplius ferremus, III
uisum est nobis, ut Athenis resideremus soli, ac misimus Timotheum fratrem nostrum, & ministrum dei, & adiutorem operis nostri in euangelio Christi, ut cõfirmaret uos, & consolaretur uos de fide nostra, ne quisq; turbaretur in afflictionibus his: Nam ipsi nostis, nos in hunc usum positos esse. Etenim cum apud uos essemus, prædicebamus uobis fore, ut afflictionem pateremur, queadmodum & euenit, & nostis. Quapropter & ego nõ amplius ferẽs, misi ad hoc, ut cognoscerem fidẽ uestram, ne quo pacto tentasset uos ille qui tentat, & inanis factus esset labor noster. Nuper autem cum uenisset Timotheus ad nos à uobis, & annunciasset nobis fidem ac dilectionem uestrã, & quod habeatis memoriam nostri bonam semper, desiderantes nos uidere, quemadmodum nos quoque uos. Idcirco consolationem accepimus fratres per uos super omni afflictione & necessitate nostra, per uestram fidem. Quoniam nunc uiuimus, si uos statis in domino. Quam enim gratiarum actionẽ possumus deo rependere de uobis super omni gaudio, quod gaudem⁹ propter uos in cõspectu dei nostri, nocte ac die supra modum orantes, ut uideamus uestram faciẽ, & suppleamus quæ desunt fidei uestræ. Ipse uero deus & pater noster & dominus noster Iesus Christus dirigat uiam nostrã ad uos. Vos autem dominus abundãtes & exuberantes faciat mutua inter uos charitate, & in omes, quemadmodum & nos in uos, ut confirmet corda uestra, irreprehensibilia in sanctimonia corã deo & patre nostro, in aduentu domini nostri Iesu Christi, cum omnibus sanctis eius.

Quod superest igit fratres, rogamus uos IIII
&

καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν, τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπατεῖν, καὶ ἀρέσκειν θεῷ, ἵνα περισσεύητε μᾶλλον. οἴδατε γάρ, τίνας παραγγελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. τοῦτο γάρ ἐστι θέλημα τοῦ θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας, εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ, μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας, καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη, τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεόν, τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, διότι ἔκδικος ὁ κύριος περὶ πάντων τούτων, καθὼς καὶ προείπαμεν ὑμῖν, καὶ διεμαρτυράμεθα. οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ. τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν, οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ, ἀλλὰ τὸν θεόν, τὸν διδόντα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτοῦ εἰς ὑμᾶς. περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας, οὐ χρείαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν, αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφούς, τοὺς ἐν ὅλῃ τῇ Μακεδονίᾳ. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, περισσεύειν μᾶλλον, καὶ φιλοτιμεῖσθαι, ἡσυχάζειν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια, καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς ἰδίαις χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν, ἵνα περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω, καὶ μηδενὸς χρείαν ἔχητε. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί περὶ τῶν κεκοιμημένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε, καθὼς καὶ οἱ λοιποί, οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. εἰ γὰρ πιστεύομεν, ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, οὕτως καὶ ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ, ἄξει σὺν αὐτῷ. τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας, ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ

ἀναστήσονται

& adhortamur per dominũ Iesum, quemadmodum accepistis à nobis, quomodo oporteat uos uersari, & placere deo, ut abũdetis magis. Nostis em̃, quæ præcepta dederimus uobis per dominum nostrum Iesum. Hæc enim est uoluntas dei, sanctificatio uestra, ut abstineatis à scortatione, & sciat unusquisq; uestrum suum uas possidere, cum sanctificatione & honore, nõ cũ affectu concupiscentiæ, quemadmodũ & gentes, quæ non nouerunt deum, ne quis opprimat ac fraudet in negocio fratrẽ suũ, propterea q; ultor est dominus de omnibus his, quemadmodum & ante diximus uobis, ac testati sumus. Non enim uocauit nos deus immundiciæ causa, sed ad sanctificationem. Proinde qui reijcit, non reijcit hominem, sed deum, qui dedit spiritum suum sanctum in uos. Cæterum de fraterna charitate non necesse habetis, ut scribam uobis. Ipsi namque diuinitus docti estis, ut diligatis uos inuicem. Nam & facitis hoc erga cunctos fratres, qui sunt in tota Macedonia. Obsecramus autem uos fratres, ut abundetis magis, & in hoc incũbatis, ut quieti sitis, & agatis res proprias, & operemini proprijs manibus uestris, sicuti uobis præcepimus, ut uos geratis honeste erga extrarios, & nulla re uobis sit opus. Cæterum nolo uos ignorare fratres de ijs qui obdormierunt, ne doleatis, quẽadmodum & cæteri non habentes spem. Nam si credimus, quod Iesus mortuus est & resurrexit, sic & deus eos qui obdormierunt per Iesum, adducet cum illo. Hoc em̃ uobis dicimus in uerbo domini, quod nos qui uiuemus & reliqui erimus in aduentũ domini, nequaquam præueniemus eos qui dormiunt. Quoniam ipse dominus cũ hortatu, & uoce archangeli, ac tuba dei descendet de cœlo, & mortui in Christo

resurgent

ἀναστήσονται πρῶτον, ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι, ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτως πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα. ὥστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν ἀδελφοί, οὐ χρείαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι. αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε, ὅτι ἡμέρα κυρίου, ὡς κλέπτης ἐν νυκτί, οὕτως ἔρχεται. ὅταν γὰρ λέγωσιν, εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν. ὑμεῖς δὲ ἀδελφοί, οὐκ ἐστὲ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτης καταλάβῃ. πάντες ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε, καὶ υἱοὶ ἡμέρας, οὐκ ἐσμὲν νυκτὸς οὐδὲ σκότους. ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν, ὡς καὶ οἱ λοιποί, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν. οἱ γὰρ καθεύδοντες, νυκτὸς καθεύδουσι, καὶ οἱ μεθυσκόμενοι, νυκτὸς μεθύουσιν. ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες, νήφωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης, καὶ περικεφαλαίαν ἐλπίδα σωτηρίας. ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ὀργήν, ἀλλ᾽ εἰς περιποίησιν σωτηρίας διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα εἴτε γρηγορῶμεν, εἴτε καθεύδομεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν. διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους, καὶ οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε. ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ, καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν, εἰρηνεύετε ἐν αὐτοῖς. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας. ὁρᾶτε, μή τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινὶ ἀποδῷ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε, καὶ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάντας. πάντοτε

χαίρετε

resurgent primum, deinde nos qui uiuemus, qui reliqui erimus simul cum illis rapiemur in nubibus in occursum domini in aëra, & sic semper cum domino erimus. Proinde consolemini uos mutuo sermonibus his.

Porrò de temporibus & articulis temporum fratres, nō est opus, ut uobis scribam. Ipsi enim planè scitis, quod dies ille domini, ut fur in nocte, ita uenturus sit. Cū enī dixerint, pax & tuta omnia, tūc repentinus eis imminet interitus, sicuti dolor partus mulieri prægnanti, nec effugient. At uos fratres, non estis in tenebris, ut dies ille uos tanquam fur opprimat. Omnes uos filij lucis estis, ac filij diei: non sumus noctis, neq; tenebrarum. Proinde ne dormiamus, sicut & cæteri, sed uigilemus & sobrij simus. Nam qui dormiunt, nocte dormiunt: & qui inebriantur, noctu sunt ebrij. At nos qui sumus diei, sobrij simus, induti thoracem fidei & charitatis, & pro galea spem salutis. Quoniam non constituit nos deus, ut iram nobis conciteмus, sed ut salutem consequamur per dominū nostrū Iesum Christum, qui mortuus est pro nobis, ut siue uigilemus, siue dormiamus, simul cum illo uiuamus. Quapropter adhortemini uos mutuo, & ædificetis singuli singulos, sicut & facitis. Rogamus autem uos fratres, ut agnoscatis eos, qui laborant inter uos, & qui præsunt uobis in domino, & admonent uos, ut habeatis illos in summo precio per charitatē propter opus illorum: pacem habete cum illis. Obsecramus autē uos fratres, monete inordinatos, consolamini pusillanimes, subleuate infirmos, patientes estote erga omneis. Videte, ne quis malum pro malo cuipiam reddat, sed semper quod bonum est, sectemini, tum erga uos inuicem, tum erga omneis. Semper

gaudete,

χαίρετε, ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε. τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ ἐν χριστῷ ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς. τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε. προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε, πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε. ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε. αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς. καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχή, καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τηρηθείη. πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει. ἀδελφοί, προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν. ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον, ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἀδελφοῖς. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μεθ᾽ ὑμῶν. ἀμήν.

gaudete, indesinenter orate, in omnib⁹ gratias agite. Hæc enim est uoluntas dei per Christum Iesum erga uos. Spiritū ne extinguatis, pphetias ne aspernemini. Oīa probate: quod bonum fuerit, tenete. Ab omni specie mala abstinete. Ipse aūt deus pacis sanctificet uos totos. Et integer uester spirit⁹, & anima & corpus, ita ut in nullo possitis culpari, in aduentu domini nostri Iesu Christi seruetur. Fidelis est qui uocauit uos, qui idem efficiet. Fratres, orate pro nobis. Salutate fratres omneis cum osculo sancto. Adiuro uos per dominū, ut recitetur hæc epistola omnibus sanctis fratribus. Gratia domini nostri Iesu Christi sit uobiscum. Amen.

Πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτη
ἐγράφη ἀπὸ ἀθηνῶν.

Ad Thessalonicenses prima
scripta fuit ex Athenis.

θ

ΥΠΟ'ΘΕΣΙΣ ΤΗ͂Σ ΠΡΟ'Σ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙ͂Σ ΔΕΥΤΕ'ΡΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ͂Σ.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. τινὲς ἀπὸ θεσσαλονίκης ἀργοὶ καὶ ἄτακτοι περιερχόμενοι, τοὺς ἀδελφοὺς ἀφήρπαζον, ὡς ἤδη τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἐνστάσης, ἠπάτων δὲ τοὺς ἀκούοντας, ὡς τοῦ ἀποστόλου τοῦτο δηλοῦντος, καὶ ὑπὸ πνεύματος ἀκούσαντες. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος, γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὴν πίστιν αὐτῶν αὐξάνουσαν, καὶ ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐκαυχᾶτο, τὰς θλίψεις γενναίως ὑποφέρουσι διὰ τὸν χριστόν. καὶ παραμυθεῖται δὲ αὐτοὺς ὡς ἐσομένης ἐκδικίας παρὰ τοῦ θεοῦ κατὰ τῶν αὐτοὺς ἐκδικούντων. ἔπειτα περὶ τῆς παρουσίας τοῦ σωτῆρος διδάσκει, μηδενὶ αὐτοὺς πείθεσθαι, μηδὲ θροεῖσθαι αὐτούς, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε πῶς αὐτοῦ γράψαντος, μηδ᾽ ὅλως νομίζειν ἤδη παρεῖναι αὐτήν. μὴ γὰρ πρότερον ἔσεσθαι αὐτήν, ἐὰν μὴ ἡ ἀποστασία πρῶτον ἔλθῃ, καὶ μετ᾽ αὐτὴν ὁ ἀντίχριστος, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, οὗ τὴν παρουσίαν ἐν σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους κατ᾽ ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ ἔσεσθαι, σημαίνει. εἶτα παραινέσας αὐτοῖς στήκειν γενναίως, καὶ κρατεῖν τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθησαν παρ᾽ αὐτοῦ, παραγγέλλει μηδὲ μίαν κοινωνίαν ἔχειν μετὰ τῶν ἀτάκτων, ἀλλὰ ἀποβάλλειν αὐτούς. εἶναι γὰρ καὶ περιέργους καὶ πλάνους ἐδήλωσε τοὺς τοιούτους. καὶ καθόλου δὲ παρήγγελε τὸν μὴ ὑπακούοντα τοῖς λόγοις αὐτοῦ, τοῦτον ἀποσυνάγωγον γίνεσθαι. καὶ λοιπὸν ἐπευξάμενος αὐτοῖς εἰρήνην, πλέκει τὴν ἐπιστολήν, τὸν ἀσπασμὸν τῇ ἰδίᾳ χειρὶ γράψας, ὅπερ σημεῖον εἶναι πάσης ἐπιστολῆς δεδήλωκεν.

IN EPISTOLAM AD THESSALONICENSES POSTERIOREM ARGVMENTVM PER ERASMVM ROTERODAMVM.

QVoniam non contigit Paulo facultas reuisendi Thessalonicenses, per epistolam confirmat illorū animos, ut fortiter ferant illatas ob Christum afflictiones, nec ipsis defuturum præmium, nec aduersarijs uindictam. Rursum de die aduentus domini, de quo nonnihil attigerat in epistola superiori, monet, ne quid cōmouerentur quorundam dictis, qui asseuerabant illum iam instare, tecte, sicuti putant, significans, prius abolendum Rhomanum imperium, ac deinde uenturum Antichristum. Attentius etiam inculcat, coërcendos esse, qui ocio & curiositate sua turbarent quietem & ordinē publicum, & ad opus adigendos, cum ipse Paulus apud eos manibus suis laborarit. Scripsit Athenis per eosdem, per quos misit priorem epistolam, ut nostra docent argumenta. FINIS.

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

ΠΑῦλος καὶ σιλουανὸς καὶ τιμόθεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν ἀδελφοί, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν, καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους, ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν καυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πίστεως, ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν, καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε, ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε. εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ, ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς.

θλῖψιν

AD THESSALONICENSES EPISTOLA SECVNDA.

PAulus & Siluanus ac Timotheus, ecclesiæ Thessalonicensium in deo patre nostro & domino Iesu Christo. Gratia sit uobis & pax a deo patre nostro & domino Iesu Christo. Gratias agere debemus deo semper de uobis fratres, ut par est, quod uehementer adgescit fides uestra, & exuberat mutua uestra omnium charitas, cuiusq; in alterum, adeo ut nos ipsi de uobis gloriemur in ecclesijs dei, de tolerantia uestra & fide, sup omnibus psecutiōibus uestris, & afflictionibus, quas sustinetis, documētū iusti iudicij dei, in hoc ut digni habeamini regno dei, pro q̄ & patimini. Siquidē iustū est apud deū, reddere ijs qui affligūt uos,

afflictionem

θλῖψιν, καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ὑμῶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ, μετ' ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ, ἐν πυρὶ φλογὸς, διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι θεὸν, καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, οἵτινες δίκην τίσουσιν, ὄλεθρον αἰώνιον, ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης, καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει, ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. Θ

Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ ὑπὲρ παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτὸν, εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοὸς, μήτε θροεῖσθαι, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ λόγου, μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ χριστοῦ, μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον, ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον, καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν, ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, ὡς θεὸν καθίσαι, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶ θεός. οὐ μνημονεύετε, ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς, ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν; καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ. τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας, μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται, καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος

ἀναλώσει

afflictionem, & uobis qui affligimini relaxationem nobiscum, cum reuelabitur dominus Iesus de cœlo, cum angelis potentiæ suæ, cum incendio flammæ, qui infligit ultionem ijs, qui non nouerunt deum, & qui non obediunt euangelio domini nostri Iesu Christi, qui pœnam luent, interitum æternū, à facie domini, & à gloria fortitudinis illius, cum uenerit, ut glorificetur in sanctis suis, & admirandus fiat in omnibus credentibus, q̃d fides habita sit testimonio nostro erga uos in die illo, ad quod etiā oramus semper pro uobis, ut uos dignos habeat ista uocatione deus noster, & compleat om̄e bonum propositum bonitatis, & opus fidei cū potentia, ut illustretur nomen domini nostri Iesu Christi per uos, & uos per illum, iuxta gratiam dei nostri & domini Iesu Christi.

Rogamus autem uos fratres, per aduentum domini nostri Iesu Christi, & II
nostri aggregationem in illum, ne cito dimoueamini à mente, neq; turbemini, neq; per spiritum, neq; per sermonem, neq; per epistolam, tanquam à nobis p̄fectam, quasi instet dies Christi, ne quis uos decipiat ullo modo, quoniam non adueniet dominus, nisi uenerit defectio prius, & reuelatus fuerit homo ille scelerosus, filius perditus, qui est aduersarius, & effertur aduersus omnem, qui dicitur deus aut numen, adeo ut in templo dei sedeat, ostentans seipsum esse deum. An non meministis, quod cum adhuc essem apud uos, hæc dixerim uobis? Et nunc quid detineat scitis, nempe, ut ille reueletur in suo tempore. Nam mysterium nunc agit iniquitatis, tantum qui tenet, in præsentia teneat, donec è medio tollatur, & tūc patefiet iniquus ille, quem dominus

 cōficiet

ἀναλώσει τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, οὗ ἐστιν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις, καὶ τέρασι ψεύδους, καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο, εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς. καὶ διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει, ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες ἐν τῇ ἀδικίᾳ. ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἵλετο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, καὶ πίστει ἀληθείας, εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἄρα οὖν ἀδελφοί, στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν, ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς, καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν, καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι, παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας, καὶ στηρίξαι ὑμᾶς ἐν παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀγαθῷ.

III Τὸ λοιπόν, προσεύχεσθε ἀδελφοὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζηται, καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων. οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις. πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς, καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἃ παραγγέλλομεν ὑμῖν, καὶ ποιεῖτε καὶ ποιήσετε. ὁ δὲ κύριος κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ Χριστοῦ. παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν ἀδελφοί, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος,

καὶ

conficiet spiritu oris sui,& abolebit claritate aduentus sui,cuius est aduentus secundum operationem satanæ, cum omnī potentia,& signis,ac prodigijs mendacibus,& cum omni deceptione iniusticiæ, in ijs qui pereunt,pro eo quod dilectionem ueritatis non receperunt in hoc, ut salui fierent. Et propterea mittet illis deus efficaciam illusionis, ut credant mendacio,ut iudicentur omnes,qui nō crediderunt ueritati,sed approbauerunt iniusticiam. Nos autem debemus gratias agere deo semper de uobis,fratres dilecti à domino,quod elegerit uos deus ab initio in salutē,per sanctificationē spiritus, ac fidem ueritatis,ad quod uocauit uos per euangelium nostrum, in acquisitionem gloriæ domini nostri Iesu Christi. Itaq; fratres state,& tenete institutiones quas didicistis,siue per sermonem,siue per epistolam nostram. Ipse uero dominus noster Iesus Christus,& deus ac pater noster,qui dilexit nos,& dedit consolationem æternam,& spem bonam per gratiam,consoletur uestra corda,& stabiliat uos in omni sermone & opere bono.

III Quod superest,orate fratres pro nobis, ut sermo domini currat & glorificetur, sicut & apud uos, & ut eripiamur ab absurdis ac peruersis hominibus. Non enim omnium est fides, sed fidelis est dominus, qui stabiliet uos, & custodiet à malo. Confidimus autem per dominum de uobis, quod quæ præcipimus uobis, & faciatis, & facturi sitis. Porrò dominus dirigat uestra corda in dilectionem dei, & in expectationem Christi. Præcipimus autem uobis fratres, per nomen domini nostri Iesu Christi,ut subducatis uos ab omni fratre, qui inordinate se gerit, & non

iuxta

καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρέλαβεν παρ' ἡμῶν. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν, οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐλάβομεν παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν. οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους. τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι, τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν. ὑμεῖς δὲ ἀδελφοί, μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες. εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ὑμῶν, διὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ, καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δώῃ ὑμῖν τὴν εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου, ὅ ἐστι σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ. οὕτως γράφω. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Ἐγράφη ἀπὸ Ἀθηνῶν.

iuxta institutioem quam accepit à nobis. Nam ipsis scitis,quomodo oporteat imitari nos: quoniam non inordinate gessimus nos inter uos,neq; gratis panem accepimus à quoq;,sed cū labore & sudore nocte dieq; facientes opus,ad hoc ne cui uestrum essemus oneri. Non,quod id nobis non liceat,sed ut nosmetipsos formā exhiberemus uobis ad imitandum nos. Etenim cū essemus apud uos,hoc præcipiebamus uobis,ut si quis nollet operari,is nec ederet. Audimus enim quosdā uersantes inter uos inordinate,nihil operis facientes,sed curiose agentes. Iis autem qui sunt istiusmodi,præcipimus & obsecramus per dñm nostrū Iesum Cristū,ut cū quiete operantes,suū ipsorū panem edant. Vos aūt fratres,ne defatigemini in bn̄faciēdo. Quod si quis nō obedit sermoni nostro, per epistolam hunc indicate:& ne cōmercium habeatis cum illo,ut pudore suffundatur: neq; uelut inimicum habeatis,sed admonete ut fratrem. Ipse autē dominus pacis det uobis pacem semper omnibus modis. Dominus sit cum omnibus uobis. Salutatio mea manu Pauli,quod est signum in omni epistola. Ita scribo. Gratia domini nostri Iesu Christi sit cum omnibus uobis. Amen.

Missa fuit ex Athenis.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Ταύτην ἐπέστειλεν ἀπὸ μακεδονίας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ἐν τῇ ἐφέσῳ τινὲς ἰουδαΐζοντες ἐπεχείρουν ἑτεροδιδασκαλεῖν, καὶ ἀπατᾶν τοὺς ἀκεραίους προφάσει τοῦ νόμου. τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ ἀπόστολος, προτρέπει τὸν τιμόθεον ἐκεῖ προσμεῖναι πρὸς διόρθωσιν αὐτῶν. γράφει δὲ τὴν ἐπιστολήν, καὶ πρῶτον μὲν ὑπομιμνήσκει τιμόθεον, εἰδότα τὴν ἐν χριστῷ πίστιν, διδάσκων αὐτὸν περὶ τοῦ νόμου κωλύειν τοὺς παρὰ τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν λαλοῦντας. ἐπιτιμᾶν τε αὐτοῖς. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὑμέναιον καὶ ἀλέξανδρον ναυαγήσαντας περὶ τὴν πίστιν, παρέδωκε τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. ταῦτα ὑπομνήσας, λοιπὸν διατάσσει αὐτῷ κανόνας ἐκκλησιαστικοὺς περὶ προσευχῆς, πῶς καὶ ποῦ, καὶ περὶ τίνων δεῖ προσεύχεσθαι, περὶ τοῦ σιγᾶν ἐν ἐκκλησίᾳ τὰς γυναῖκας, καὶ μᾶλλον μανθάνειν, καὶ μὴ διδάσκειν αὐτάς. περὶ ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων, πῶς καὶ ὁποίους εἶναι δεῖ τοὺς καθισταμένους. περὶ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ χηρῶν, ἀπὸ πόσων ἐτῶν χρὴ ταύτας καταλέγεσθαι, καὶ ὁποίας αὐτὰς εἶναι δεῖ, καὶ πῶς αὐταῖς δεῖ προσέχειν. περὶ τοῦ σωφρονεῖν τοὺς νεωτέρους, καὶ γαμεῖν μᾶλλον, καὶ μὴ αἰσχρῶς ζῆν. περὶ τοῦ παραγγέλλειν τοὺς πλουσίους, μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἐλπίζειν ἐπὶ πλούτῳ. περὶ τούτων διαταξάμενος προτρέπεται αὐτὸν ταῦτα διδάσκειν, καὶ μηκέτι ὑδροποτεῖν, προσέχειν δὲ ἑαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, εἰδότα, ἔσεσθαι καιροὺς ἐν οἷς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, διδάξας δὲ καθαρὰ εἶναι καὶ τὰ βρώματα, καὶ παραγγείλας τὸ αὐτῷ ἐκτρέπεσθαι τὰς ἐμφιλονείκους ζητήσεις ὡς βεβήλους, ἐφ' αἷς τινες καυχώμενοι παρέβησαν τὴν πίστιν, οὕτως πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD TIMOTHEVM PRIOREM, ARGVMENTVM PER ERASMVM ROTERODAMVM.

Timotheũ matre Iudæa, sed Christiana, patre Græco, Paulus in ministerium adoptarat, probæ indolis iuuenẽ, & sacris literis eruditũ, quẽ tamẽ ob Iudæos coactus est circũcidere. Quoniã aũt huic ecclesiarũ curã delegarat, sicut & Tito, quas ipse nõ poterat adire, instituit eũ in functione episcopali, & in disciplina ecclesiæ, nõ sic admonens ut discipulũ, sed ut filiũ, & collegã. Id quo cũ maiore faciat autoritate, subinde apostolicam autoritatem sibi uindicat. Admonet aũt, ut reiectis, qui Iudaicas fabulas inucherẽt, ea doceret, quæ essent fidei & charitatis: deinde principũ licet ethnicorũ, autoritatẽ, quoniã hinc pendebat ordo ciuitatis, & tranquillitas rei publicæ, adeo non spernendã Christianis, ut ꝓ his orari iubeat. Quid uiros deceat in cœtu ecclesiastico, quid mulieres, præscribit. Episcopũ depingit cum sua familia. Atq; hæc ferme tribus primis capitibus. Deinde admonet, ne recipiat Iudaicas fabulas, de ciborũ delectu, de uitando cõiugio. Mox docet, qualẽ se præstare debeat erga grandes natu uiros, erga iuuenes, erga anus, erga puellas, erga uiduas diuites ac pauperes & ecclesiæ stipe alendas, erga adolescentiores & suspectæ etiãnum ætatis. Ad hæc præscribit, quid præcipere debeat dominis, quid seruis, quid diuitib⁹: admonens modis omnibus reijciendas contentiosas quæstiones sophistarum, inani doctrinæ specie sese uenditãtiũ. Scribit è Laodicea ꝑ Tychicũ diaconũ. FINIS.

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

Παῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ κατ' ἐπιταγὴν θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει. χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν ἐφέσῳ, πορευόμενος εἰς μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς τισὶ μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν, μηδὲ προσέχειν μύθοις, καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵ τινες ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον ἢ οἰκοδομίαν θεοῦ τὴν ἐν πίστει. τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν, ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας, καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου. ὧν τινες ἀστοχήσαντες, ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν, θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. οἴδαμεν δὲ, ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται, εἰδὼς τοῦτο. ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατραλῴαις καὶ μητραλῴαις, ἀνδροφόνοις, πόρνοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ. καὶ χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν

με

AD TIMOTHEVM EPISTOLA PRIMA.

Paulus apostol⁹ Iesu Christi iuxta delegatiõem dei seruatoris nostri, & domini Iesu Christi, q est spes nostra, Timotheo germano filio in fide. Gratia, misericordia, pax à deo patre nostro & domino Iesu Christo domino nostro. Quemadmodum rogaui te, ut remaneres Ephesi, cum proficiscerer in Macedoniam: ita facito, ut denuncies q̃busdam, ne diuersam sequãtur doctrinã, nec attendant fabulis & genealogijs nunquam finiendis, quæ quæstiones præbent magis quàm ædificationem dei, quæ est ꝑ fidem. Porrò finis præcepti, est charitas ex puro corde, & conscientia bona, & fide nõ simulata. A quibus quod aberrarunt quidam, deflexerunt ad uaniloquium, uolentes esse legis doctores, nõ intelligẽtes quæ loquuntur, neque de quibus asseuerant. Scimus autem, quod bona sit lex, si quis ea legitime utatur, sciens illud, quod iusto lex nõ sit posita, sed iniustis & inobsequẽtibus, impijs & peccatoribus, irreuerẽtibus & prophanis, patricidis & matricidis, homicidis, scortatoribus, masculorum concubitoribus, plagiarijs, mendacibus, periuris, & si quid aliud est, quod sanæ doctrinæ aduersetur secundum euangelium gloriæ beati dei, quod concreditũ est mihi. Et gratiam habeo, qui me potentem reddidit Christo Iesu domino nostro, quia fidelẽ

με ἡγήσατο, θέμενος εἰς διακονίαν, τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον, καὶ διώκτην, καὶ ὑβριστήν, ἀλλὰ καὶ ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ. ὑπερεπλεόνασε δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης, τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι χριστὸς ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται ἰησοῦς χριστὸς τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ᾽ αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ θεῷ τιμή, δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι τέκνον τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπί σε προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν, ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἥν τινες ἀπωσάμενοι περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν, ὧν ἐστιν ὑμέναιος καὶ ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν.

Παρακαλῶ οὖν, πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ὑπὲρ βασιλέων, καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι. τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. εἷς γὰρ θεός, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος χριστὸς ἰησοῦς, ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος, ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, διδάσκαλος ἐθνῶν

ἐν

me iudicauit, ponendo in ministerium, qui prius eram blasphemus, & persecutor, & uiolentus, sed & misericordiam adeptus sum, quod ignorans fecerim per incredulitatem. Exuberauit autem supra modum gratia domini nostri cum fide & dilectione, quæ est per Christũ Iesum. Certus sermo & dignus, quem modis omnibus amplectamur, quod Christus Iesus uenit in mũdum, ut peccatores saluos faceret, quorum primus sum ego. Verum ideo misericordiã sum adeptus, ut in me primo ostenderet Iesus Christus omnem clementiam ad exprimendum exemplar ijs, qui credituri essent in ipso, in uitam æternam. Regi autem seculorum immortali, inuisibili, soli sapienti deo honor, gloria, in secula seculorum, amen. Hoc præceptum cõmendo tibi fili Timothee, iuxta prophetias quæ de te præcesserunt, ut milites in eis bonam militiam, habens fidem & bonam conscientiã, qua repulsa nõnulli circa fidem naufragiũ fecerunt, quorum de numero est Hymenæus & Alexander, quos tradidi satanæ, ut discant non maledicere.

II Adhortor igitur, ut ante omnia fiant deprecationes, obsecrationes, interpellatiões, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus in eminentia constitutis, ut placidam ac quietam uitam degamus cum omni pietate & honestate. Nam hoc bonũ est & acceptum coram seruatore nostro deo, qui cunctos homines uult saluos fieri, & ad agnitionẽ ueritatis uenire. Vnus enim deus, unus etiã conciliator dei & hominũ, homo Christus Iesus, qui dedit semetipsum pretium redẽptionis pro omnibus, ut esset testimoniũ temporibus suis, in quod positus sum ego præco & apostolus. Veritatem dico in Christo, non mentior, doctor gentium

cum

ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ. βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ. ὡσαύτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ, ἀλλ᾽ ὃ πρέπει γυναιξὶν, ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν δι᾽ ἔργων ἀγαθῶν. γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ. γυναικὶ δὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός, ἀλλ᾽ εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ. Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα εὔα, καὶ ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε, σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.

Πιστὸς ὁ λόγος. εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ. δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ᾽ ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον, τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος. εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται; μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου. δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου. διακόνους ὡσαύτως σεμνούς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς, ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει. καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν, ἀνέγκλητοι ὄντες. γυναῖκας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβόλους, νηφαλίους, πιστὰς ἐν πᾶσι. διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων κα-

λῶς

cũ fide & ueritate. Volo igitur orare uiros in omni loco sustollentes puras manus absque ira & disceptatione. Cõsimiliter & mulieres in amictu modesto, cum uerecundia & castitate ornare semetipsas, nõ tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, aut uestitu sumptuoso, sed quod decet mulieres, profitentes pietatem per opera bona. Mulier in silentio discat cum omni subiectione. Cæterum mulieri docere nõn permitto, neque autoritatem usurpare in uiros, sed esse in silentio. Adam enim prior formatꝰ est, deinde Eua. & Adam non fuit deceptus, sed mulier seducta obnoxia facta est trãsgressioni, salua tamen fiet per generationem liberorũ, si manserint in fide ac dilectione & sanctificatione cum castitate.

Indubitatus sermo. Si quis episcopi munus appetit, honestum opus desiderat. Oportet igitur episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris maritum, uigilãtem, sobriũ, modestũ, hospitalẽ, aptum ad docendum, non uinolentũ, nõ percussorẽ, nõ turpiter lucri cupidũ, sed æquũ, alienũ à pugnis, alienum ab auaritia, qui suæ domui bene præsit, qui liberos habeat in subiectione cũ omni reuerentia. Quod si quis propriæ domui præesse nõ nouit, quomodo ecclesiã dei curabit? Nõ nouitiũ, ne inflatus in condẽnationẽ incidat calumniatoris. Oportet aũt illũ & bonũ habere testimoniũ ab extraneis, ne in probrũ incidat, & laqueum calumniatoris. Ministros itidem compositos, nõ bilingues, non multo uino deditos, non turpiter lucri auidos, tenentes mysterium fidei cum pura conscientia. atq; hi probentur prius, deinde ministrent sic, ut nemo possit illos criminari. Vxores similiter modestas, non calumniosas, sobrias, fidas in omnibus. Diaconi sint unius uxoris mariti, qui liberis re-

cte

III

λῶς προϊστάμενοι, καὶ τῶν ἰδίων οἴκων. οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες, βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται, καὶ πολλὴν παῤῥησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ταῦτά σοι γράφω, ἐλπίζων ἐλθεῖν πρός σε τάχιον. ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας, καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.

Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν, εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλὸν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον, μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον. ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως. ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς, καλὸς ἔσῃ διάκονος ἰησοῦ χριστοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως, καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας, ᾗ παρηκολούθηκας. τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ, γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος, ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίας ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν, καὶ τῆς μελλούσης. πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κοπιῶμεν καὶ ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν. παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε. μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω, ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν

ἐν

cte præsint,& proprijs familijs. Nā qui bene ministrauerint, gradum sibi bonum acquirunt:& multam libertatem in fide, quæ est in Christo Iesu. Hæc tibi scribo, sperās fore, ut ueniam ad te cito. Quod si tardius uenero, ut noris quomodo oporteat in domo dei uersari, quæ est ecclesia dei uiuentis, columna & stabilimentum ueritatis. Et citra controuersiam magnum est pietatis mysterium. Deus manifestatus est in carne, iustificatus est in spiritu, uisus est angelis, prædicatus est gentibus, fides illi habita est in mundo, receptus est in gloria.

IIII Spiritus autem certo loquitur, quod in posterioribus temporibus desciscent quidam à fide, attendentes spiritibus impostoribus, ac doctrinis dæmoniorum, per simulationē falsiloquorum, cauterio notatam habentiū cōscientiā, prohibentiū contrahere matrimoniū, iubentiū abstinere à cibis, quos deus creauit ad sumendum cū gratiarum actione fidelibus, & ijs qui cognouerūt ueritatē, quod quicquid creauit deus, bonū sit:& nihil reijciendum, si cum gratiarū actione sumat̃. Sanctificatur em̃ per sermonem dei, ac precationē. De his, si cōmonefeceris fratres, bonus eris minister Iesu Christi, enutritus in sermonibꝰ fidei, bonæq; doctrinæ, quam usq; secutus es. Cæterū prophanas & aniles fabulas reijce, quin potius exerce temetipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio, paululum habet utilitatis: at pietas ad om̃ia utilis est, ut quæ promissiones habeat uitæ præsentis ac futuræ. Indubitatus sermo dignusq;, qui omnibꝰ modis approbet̃. Nā in hoc & laboramꝰ & probris afficimur, q̧ spem fixam habemus in deo uiuente, qui est seruator omniū hominū, maxime fidelium. Præcipe hæc & doce. Nemo tuam iuuentutem despiciat, sed esto forma fideliū

in

ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ. ἕως ἔρχομαι, πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σοῦ ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν. ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ. ἐπίμενε αὐτοῖς. τοῦτο γὰρ ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις, καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.

Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς, πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς ἀδελφὰς ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ. χήρας τίμα, τὰς ὄντως χήρας. εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν, καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις. τοῦτο γάρ ἐστι καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ἡ δὲ ὄντως χήρα, καὶ μεμονωμένη, ἤλπικεν ἐπὶ τὸν θεὸν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι, καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας. ἡ δὲ σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκεν. καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίληπτοι ὦσιν. εἰ δέ τις τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων. χήρα καταλεγέσθω, μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα, γεγονυῖα ἑνὸς ἀνδρὸς γυνή, ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησεν. νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ. ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν, ἔχουσαι κρίμα, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν. ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσι περιερχόμεναι τὰς οἰκίας. οὐ μόνον δὲ ἀργαί, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα. βούλομαι οὖν νεωτέρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδὲ μίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ, λοιδορίας χάριν.

ἤδη

in sermone, in cōuersatione, in dilectione, in spiritu, in fide, in puritate. Donec uenero attende lectioni, exhortationi, doctrinæ. Ne neglexeris quod in te est donum, quod datū est tibi p̄ prophetiā cū impositione manuum, autoritate sacerdotij. Hæc exerce, in his esto, ut tuus profectus manifestus sit in om̃ibus. Attēde tibi ipsi & doctrinæ, persiste in his. Nam id si feceris, te ipsum seruabis,& eos qui te audierint.

Seniorē ne sæuius obiurges, sed adhortare ut patrem, iuniores ut fratres, mulieres natu grandiores ut matres, iuniores ut sorores cum omni castitate. Viduas honora, quæ uere uiduæ sunt. Quod si qua uidua liberos aut nepotes habet, discāt primum propriam domū pie tractare,& uicem rependere maioribus. Hoc em̃ est honestū & acceptum corā deo. Porrò quæ uere uidua est ac desolata, sperat in deo, & perseuerat in obsecrationibus ac precationibus noctu dieq;. Porrò quæ in delitijs uersat̃, ea uiuens mortua est. Et hæc præcipe, ut irreprehensibiles sint. Quod si qua suis & maxime familiaribus nō prouidet, fidē abnegauit,& est infideli deterior. Vidua allegatur nō minor annis sexaginta, quæ fuerit unius uiri uxor, in operibus bonis hominū testimonio cōprobata, si filios educauit, si fuit hospitalis, si sanctorum pedes lauit, si afflictis subministrauit, si in om̃i opere bono fuit assidua. Porrò iuniores uiduas reijce. cū enim lasciuire cœperint aduersus Christū, nubere uolunt, habentes condēnationē, quod primā fidem reiecerint: simul aūt & ociosæ discunt circuire domos. Imò nō solū ociosæ, uerumetiā garrulæ & curiosæ, loquentes quæ non oportet. Volo igitur iuniores nubere, liberos gignere, domum administrare, nullam occasionē dare aduersario, ut habeat maledicēdi causam.

Iam

ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν, ὀπίσω τοῦ σα-
τανᾶ. εἴ τις πιστὸς, ἢ πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρ-
κείτω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία,
ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ. οἱ καλῶς
προεστῶτες πρεσβύτεροι, διπλῆς τιμῆς ἀξιού-
σθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ
διδασκαλίᾳ. λέγει γὰρ ἡ γραφὴ, βοῦν ἀλο-
ῶντα οὐ φιμώσεις. καὶ ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ
μισθοῦ αὐτοῦ. κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν
μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν
μαρτύρων. τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον
πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον
ἔχωσι. διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ
καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν
ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προ-
κρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν. χεῖ-
ρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει
ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις. σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει.
μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλ᾽ οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ
διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου
ἀσθενείας. τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι
πρόδηλοί εἰσι, προάγουσαι εἰς κρίσιν, τισὶ
δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν. ὡσαύτως καὶ τὰ κα-
λὰ ἔργα πρόδηλά ἐστι, καὶ τὰ ἄλλως ἔχον-
τα, κρυβῆναι οὐ δύνανται.

Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδί-
ους δεσπότας πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθω-
σαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ ἡ διδασκα-
λία βλασφημῆται. οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δε-
σπότας, μὴ καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελ-
φοί εἰσιν, ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι
πιστοί εἰσι καὶ ἀγαπητοὶ, οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀν-
τιλαμβανόμενοι. ταῦτα δίδασκε καὶ παρα-
κάλει. εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρ-
χεται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν
ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ τῇ κατ᾽ εὐσέβειαν διδασκα-
λίᾳ, τετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νο-
σῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν
γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι
πονηραὶ, παραδιατριβαὶ διεφθαρμένων ἀν-
θρώπων τὸν νοῦν, καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀλη-
θείας

Iam enim nōnullæ defluxerūt,ſecutæ ſata
nā. Quod ſi quis fidelis, aut ſi qua fidelis
habet uiduas,ſuppeditet illis,& non one/
retur eccleſia:ut ijs quæ uere uiduæ ſūt,ſup
petat. Qui bene præſunt presbyteri,dupli/
ci honore digni habeantur:maxime ij,qui
laborant in ſermone & doctrina. Dicit em̄
ſcriptura;Boui trituranti nō obligabis os.
Et,Dignus eſt operarius mercede ſua. Ad
uerſus presbyterum accuſationē ne admi-
ſeris, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.
Eos qui peccant,corā omnibus argue,ut &
cæteri timorem habeant. Obteſtor in con/
ſpectu dei & domini Ieſu Chriſti & electo
rum angelorum,ut hæc ſerues ſine præcipi
tatione iudicij,nihil faciens iuxta propēſio
nem animi. Manus cito ne cui imponas,
neque cōmunices peccatis alienis. Temet/
ipſū purū ſerua. Ne poſthac bibas aquā,
ſed uino paululo utere propter ſtomachū
tuum,& crebras tuas infirmitates. Quorū/
dam hominū peccata ante manifeſta ſūt,
præcedentia ad iudiciū,quoſdam uero &
ſubſequuntur. Conſimiliter & bona ope-
ra ante manifeſta ſunt,& ea quæ ſecus ha-
bent,occultari nō poſſunt. Quicūq; ſub VI
iugo ſunt ſerui,ſuos dominos omni hono
re dignos ducant,ne nomē dei & doctrina
male audiat. Qui uero fideles habēt dn̄os,
ne cōtemnant,quod fratres ſint,ſed magis
inſeruiant,quod fideles ſint ac dilecti, qui
beneficentiæ participes ſunt. Hæc doce &
exhortare. Si quis diuerſam ſequitur do/
ctrinā,& nō accedit ſanis ſermonibus dn̄i
noſtri Ieſu Chriſti,& ei quæ ſecundū pie/
tatē eſt doctrinæ,is inflatus eſt,nihil ſciēs,
ſed inſaniens circa quæſtiones ac diſputa-
tionū pugnas,ex quibus naſcitur inuidia,
contentio,maledicentia,ſuſpiciones malæ,
ſuperuacaneæ conflictationes hominum
mente corruptorū,& quib⁹ adēpta eſt ue/
ritas

θείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέ-
βειαν. ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων. ἔστι δὲ πο-
ρισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας.
οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον,
δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα.
ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα,
τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. οἱ δὲ βουλόμενοι
πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ πα-
γίδα, καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ
βλαβερὰς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους
εἰς ὄλεθρον, καὶ ἀπώλειαν. ῥίζα γὰρ πάν-
των τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινὲς
ὀρεγόμενοι, ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστε-
ως, καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολ-
λαῖς. σὺ δὲ ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ταῦτα φεῦ-
γε. δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν,
ἀγάπην, ὑπομονὴν, πρᾳότητα. ἀγωνίζου
τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ
τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθης, καὶ ὡμο-
λόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον
πολλῶν μαρτύρων. παραγγέλλω σοι ἐνώ-
πιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα, καὶ
χριστοῦ ἰησοῦ, τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ ποντίου
πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν, τηρῆσαί
σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον, μέ-
χρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ
χριστοῦ, ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος
καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασι-
λευόντων, καὶ κύριος τῶν κυριευόντων,
ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρό-
σιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν
δύναται, ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον,
ἀμήν. τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι πα-
ράγγελλε, μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι
ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ᾽ ἐν τῷ θεῷ
τῷ ζῶντι τῷ παρέχοντι ἡμῖν πλουσίως
πάντα εἰς ἀπόλαυσιν, ἀγαθοεργεῖν,
πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδό-
τους εἶναι, κοινωνικοὺς, ἀποθησαυρίζοντας
ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα
ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς. ὦ τιμόθεε τὴν πα-
ρακαταθήκην

ritas,qui exiſtimant quæſtum eſſe pietā-
tem. Seiungere ab ijs qui eiuſmodi ſunt.
Eſt autem quæſtus magnus,pietas cū ani
mo ſua ſorte contento. Nihil enim intuli-
mus in mundū,uidelicet nec efferre quic/
quam poſſumus:ſed habentes alimēta, &
quibus tegamur,his contenti erimus. Cæ-
terum qui uolunt diteſcere,incidunt in ten
tationem,& laqueum,& cupiditates mul-
tas,ſtultas,ac noxias,quæ demergunt ho-
mines in exitium & interitum. Siquidē ra
dix omnium malorum eſt ſtudium pecu/
niæ,quam quidam dum appetunt,aberra
uerunt à fide,& ſeipſos implicuerunt dolo
ribus multis. Tu uero homo dei,iſta fuge,
ſectare autem iuſticiam,pietatem,fidē,cha
ritatem,patientiam,manſuetudinem. Cer
ta bonum certamen fidei:apprehende ui/
tam æternam,ad quam & uocatus es,& p
feſſus es bonam profeſſionem coram mul
tis teſtibus. Præcipio tibi in conſpectu dei,
qui uiuificat omnia,& Ieſu Chriſti, qui te/
ſtatam fecit ſub Pontio Pilato bonam p/
feſſionem,ut ſerues præceptum,immacula
tus,irreprehenſibilis, uſque ad apparitio-
nem domini noſtri Ieſu Chriſti,quā tem/
poribus ſuis oſtenſurus eſt ille beatus &
ſolus princeps,rex regnātium,& dominus
dominantium,qui ſolus habet immortali
tatem,lucem habitans inacceſſam, quē ui/
dit nemo hominum,neque uidere poteſt,
cui honor & imperium ſempiternū, amē.
His q; diuites ſunt in præſenti ſeculo præci
pe,ne elato ſint animo,necp̄ ſpem ponant
in diuitijs incertis, ſed in deo uiuente; qui
præbet nobis omnia affatim ad fruēdum,
ut bene faciant,ut diuites ſint operibus bo
nis,ut faciles ſint ad impartiendum,liben/
ter cōmunicantes,recōdentes ſibijpſis fun-
damentum bonum in poſterum,ut appre
hendāt æternam uitam. O Timothee de/
poſitū

ρακαταθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας, καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, ἥν τινες ἐπαγγελλόμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν. ἡ χάρις μετὰ σοῦ. ἀμήν.

ἐγράφη ἀπὸ λαοδικείας, ἥτις ἐστὶ μητρόπολις φρυγίας τῆς πακατιανῆς.

poſitum ſerua, deuitans prophanas uocū inanitates, & oppoſitiones falſò nominatæ ſcientiæ, quam nonnulli profitentes, circa fidem aberrauerunt. Gratia ſit tecum. Amen.

Miſſa fuit ex Laodicea, quæ eſt Metropolis Phrygiæ Pacatianæ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Ταύτην ἐπιστέλλει πάλιν ἀπὸ ῥώμης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. τῶν συναποδημούντων τῷ παύλῳ καταλειψάντων αὐτόν, βουλόμενος αὐτὸς ὁ ἀπόστολος ἐλθεῖν τιμόθεον πρὸς αὐτόν, γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν σημαίνει ἑαυτὸν μνημονεύειν αὐτοῦ τε τῆς εὐλαβείας, καὶ τῆς τῶν προγόνων αὐτοῦ πίστεως. ἔπειτα δηλῶν, ὅτι οἱ ἀπὸ ἀσίας, ὧν ἐστὶ φύγελλος καὶ ἑρμογένης, ἀπεστράφησαν αὐτόν, ὁρῶντες αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις. μόνῳ δὲ ὀνησιφόρῳ μαρτυρεῖ σπουδήν, καὶ τοῦτον ἀπεδέξατο, ἐλθόντα εἰς τὴν ῥώμην, καὶ προσμείναντα αὐτῷ. παραγγέλλει δὲ αὐτῷ παραιτεῖσθαι τὰς μωρὰς ζητήσεις, διὰ τὸ δεῖν αὐτὰς γεννᾶσθαι μάχας. καὶ ὅτι ὑμέναιος καὶ φιλητὸς οὕτως ἐκτραπέντες, περιέσχισαν τὴν ἀλήθειαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καί τινας ἀνατρέπουσι. μᾶλλον δὲ παραινεῖ αὐτῷ προσέχειν ἑαυτῷ, καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, καὶ εἰδέναι μέν, ὅτι ἐν ἐσχάταις καιροῖς ἔσονται οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, καὶ φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, προβλέποντα δὲ ταῦτα, ἀσφαλίζεσθαι τοὺς λαούς, μή τις δι' αὐτῶν ἀπατηθῇ, καὶ εἰς τὰ ἤθη, καὶ εἰς τὴν τῆς διδασκαλίας ἀκρίβειαν πολλὰ προτρεψάμενος αὐτόν, καὶ σημάνας τὸν καιρὸν τῆς ἀναλύσεως αὐτοῦ ἐνεστῶναι, καὶ μέλλειν σπένδεσθαι καὶ μαρτυρεῖν, ἐνετείλατο αὐτῷ ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ταχέως, κομίζοντα τὸν φαιλόνην καὶ τὰ βιβλία. παρῄνεσε δὲ αὐτῷ ἀλέξανδρον τὸν χαλκέα φυλάττεσθαι, ὡς πολλὰ κακὰ ἐνδειξάμενον αὐτῷ, καὶ οὕτως πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD TIMOTHEVM POSTERIOREM, ARGVMENTVM PER ERASMVM ROTEROD.

QVoniam in ſuperiori epiſtola ſpem ſui reditꝰ fecerat Timotheo, apud Epheſios agenti, nec fuit eius præſtandi facultas, quod Rhomæ in uinculis haberetur, literis eum confirmat, ne perſecutionū procellis deijciatur, ſed ſuo exemplo animum ad martyrium præparet. Inſtare enim tempora periculoſa ob quoſdam, pietatis prætextu ueram pietatem ſubuertentes: itaq; ſeſe iactantes, quaſi in uerbis ſit Chriſtiana religio, ac non potius in animi puritate. Deinde teſtatus, imminere diem obitus ſui, ſeq; iam à pleriſq; deſtitutum, iubet, ut Timotheus unà cum Marco propere ad ſe Rhomam ueniat. Scripſit Rhomæ, cum iterum ad Neronis tribunal ſiſteretur.

FINIS.

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

ΠΑῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, διὰ θελήματος θεοῦ, κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ, τιμοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ. χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρός, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. χάριν ἔχω τῷ θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσί μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ, ὑπόμνησιν λαμβάνων τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἥτις ἐνῴκησε πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου λωΐδι, καὶ τῇ μητέρι σου εὐνίκῃ. πέπεισμαι δέ, ὅτι καὶ ἐν σοί. δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε, ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου. οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως, καὶ ἀγάπης, καὶ σωφρονισμοῦ. μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν, μηδὲ ἐμέ, τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ, τοῦ σώσαντος ἡμᾶς, καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν, τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν χριστῷ ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰωνίων, φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ,

AD TIMOTHEVM EPISTOLA SECVNDA.

PAulus apoſtolꝰ Ieſu Chriſti, per uoluntatem dei, ſecundum promiſſionē uitæ, quæ eſt in Chriſto Ieſu, Timotheo dilecto filio. Gratia, miſericordia, pax à deo patre, & Chriſto Ieſu domino noſtro. Gratiam habeo deo, cui ſeruio à maioribus cum pura conſcientia, quod citra ullam intermiſſionem faciam de te mentionem in precationibus meis noctu dieq;, deſiderans te uidere, memor tuarum lachrymarum, ut gaudio replear, ubi commonefactus fuero eius, quæ eſt in te non ſimulatæ fidei, quæ habitauit primum in auia tua Loide, & matre tua Eunica. Certum autem ſcio, quod in te quoque. Quam ob cauſam cōmonefacio te, ut ſuſcites donum dei, quod eſt in te per impoſitionem manuum mearum. Non enim dedit nobis deus ſpiritum timiditatis, ſed potentiæ ac dilectionis & ſobrietatis. Ne igitur te pudeat teſtimonij domini noſtri, neq; te pudeat mei, qui ſum uinctus illiꝰ, ſed eſto particeps afflictionum euangelij iuxta potētiam dei, q ſaluos fecit nos, & uocauit uocatione ſancta, non ſecundū opera noſtra, ſed ſecūdū ſuū propoſitū & gratiā, quæ data quidem eſt nobis per Chriſtū Ieſum ante tēpora æterna, ſed palam facta eſt nunc per apparitionem ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti.

καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος, καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν, δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι. οἶδα γὰρ, ᾧ πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστι τὴν παρακαταθήκην μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν. ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων, ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ, τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. τὴν καλὴν παρακαταθήκην φύλαξον διὰ πνεύματος ἁγίου, τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν. οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὧν ἐστι Φύγελος καὶ Ἑρμογένης. δῴη ἔλεος ὁ κύριος τῷ Ὀνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξε, καὶ τὴν ἅλυσίν μου οὐκ ἐπῃσχύνθη, ἀλλὰ γινόμενος ἐν Ῥώμῃ, σπουδαιότερον ἐζήτησέ με, καὶ εὗρε. δῴη αὐτῷ ὁ κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ ὅσα ἐν Ἐφέσῳ διηκόνησε, βέλτιον σὺ γινώσκεις.

Σὺ οὖν τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι, τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι. σὺ οὖν κακοπάθησον, ὡς καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ. οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ. ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν. νόει ἃ λέγω. δῴη γάρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσι. μνημόνευε, Ἰησοῦν Χριστὸν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν, ἐκ σπέρματος Δαβίδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν, ὡς κακοῦργος. ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται. διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μετὰ δόξης αἰωνίου. πιστὸς ὁ λόγος. εἰ γὰρ

συναπεθά-

qui mortẽ quidẽ aboleuit, uitam autem in lucem produxit, ac immortalitatẽ per euãgelium, in quod positus sum ego præco & apostolus, ac doctor gentium, quã ob causam & hæc patior, attamen non erubesco. Noui enim certusq; sum, q̃ is cui credidi, potens sit depositũ meũ custodire in illũ diem. Formã habeto sanorum sermonũ, quos à me audisti cũ fide & charitate, quæ est in Christo Iesu. Egregium depositũ seruato per spiritum sanctum, qui inhabitat in nobis. Nosti hoc, quod auersati fuerint me oẽs, qui sunt in Asia, quorũ est Phygelus & Hermogenes. Det misericordiam dominus Onesiphori familiæ, quoniã sæpe me refocillauit, & de catena mea nõ erubuit: sed cũ esset Rhomæ, studiosius quæsiuit me, & inuenit. Det ei dominus, ut inueniat misericordiã apud dominũ in die illo. Et inq; multis Ephesi ministrauerit, melius tu nosti.

II Tu igit̃ fili mi, fortis esto in gratia, quæ est per Christum Iesum, & in his, quæ audisti à me per multos testes. Hæc cõmẽda fidelibus hominibus, qui erunt idonei, ut alios quoq; doceant. Tu igitur feras afflictionẽ, ut bonus miles Iesu Christi. Nemo qui militat, implicatur uitæ negotijs, ut ei q̃ se in militiã delegit, placeat. Quod si certet etiã aliquis, non coronatur, nisi legitime certauerit. Laborãtẽ agricolã oportet primũ de fructibus percipere. Cogita quæ dico. Det enim tibi dominus in omnibus intellectũ. Memento, Iesum Christũ resurrexisse à mortuis, ex semine Dauid, secundum euangelium meum, in quo malis affligor, quasi facinorosus usq; ad uincula. At sermo dei nõ fuit uinctus. Propterea oĩa suffero propter electos, ut & ipsi salutem cõsequant̃, quæ est in Christo Iesu, cum gloria æterna. Certus sermo. Nã si

cõmortui

συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν. εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν. εἰ ἀρνούμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς. εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει, ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν οὐ δύναται. ταῦτα ὑπομίμνησκε, διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ κυρίου, μὴ λογομαχεῖν, εἰς οὐδὲν χρήσιμον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων. σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιΐστασο. ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει, ὧν ἐστιν Ὑμέναιος καὶ Φιλητός, οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι· καὶ ἀνατρέπουσι τήν τινων πίστιν. ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστηκεν, ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην, ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καὶ ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα Χριστοῦ. ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα, καὶ ὀστράκινα, καὶ ἃ μὲν εἰς τιμήν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν. ἐὰν οὖν τις ἐκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμὴν ἡγιασμένον, εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον. τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε. δίωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην, μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας. τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδώς, ὅτι γεννῶσι μάχας. δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν, ἀνεξίκακον, ἐν πραότητι, παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μή ποτε δῷ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί. ἔσονται

γὰρ

cõmortui sumus, & conuiuemus, si sufferimus, & conregnabimus: si negamus, & ille negabit nos: si increduli sumus, ille fidelis manet, negare seipsum nõ potest. Hæc admone, contestans coram domino, ne uerborum pugnas sequantur, ad nullam utilitatem, ad subuersionem audientiũ. Stude teipsum probatum exhibere deo, operariũ non erubescendũ, recte secantem sermonẽ ueritatis. Cæterũ prophanas uocũ inanitates prætermittito: ad maiorẽ enim proficient impietatẽ: & sermo illorum, ut cancer morbus, pastionem habebit, quorũ de numero est Hymenæus, & Philetus, qui circa ueritatẽ aberrarunt, dicẽtes, resurrectionẽ iam esse factam, & subuertunt quorundã fidem. Solidum tamen fundamẽtum dei stat, habens signaculum hoc: Nouit dominus, qui sint sui, & discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Christi. Cæterum in magna domo non tantum sunt uasa aurea & argẽtea, uerumetiam lignea, ac téstacea, & alia quidem in honorẽ, alia uero in contumeliam. Si quis igitur expurgarit seipsum ab his, erit uas in honorem sanctificatum, accõmodum usibus domini, ad omne opus bonũ præparatũ. Iuueniles aũt cõcupiscentias fuge, sectare uero iusticiam, fidem, charitatem, pacem, cũ his qui inuocant dominũ ex puro corde. Stultas autem & ineruditas quæstiões respue, sciens, eas parere pugnas. Porrò seruũ domini non oportet pugnare, sed placidum esse erga omnes, propensum ad docendũ, tolerantem malos cum mãsuetudine, erudientem eos qui obsistunt, si quando det illis deus pœnitentiam ad agnoscendũ ueritatem, & resipiscant è diaboli laqueo, capti ab eo ad ipsius uoluntatem.

III Illud autem scito, quod in extremis diebus instabunt tempora periculosa. Erunt

enim

γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι,
ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦ-
σιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι,
ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι,
ἀφιλάγαθοι, προδόται, προπετεῖς, τετυ-
φωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι,
ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύνα-
μιν αὐτῆς ἠρνημένοι, καὶ τούτους ἀποτρέ-
που. ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύοντες
εἰς τὰς οἰκίας, καὶ αἰχμαλωτεύοντες τὰ γυ-
ναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις, ἀγόμε-
να ἐπιθυμίαις ποικίλαις, πάντοτε μανθά-
νοντα, καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀλη-
θείας ἐλθεῖν δυνάμενα. ὃν τρόπον δὲ ἰαν-
νῆς καὶ ἰαμβρῆς ἀντέστησαν μωϋσῆ, οὕτως
καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρω-
ποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι πε-
ρὶ τὴν πίστιν, ἀλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖ-
ον. ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶ-
σιν, ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο. σὺ δὲ παρηκολού-
θηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ
προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγά-
πῃ, τῇ ὑπομονῇ, τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθή-
μασιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν ἀντιοχείᾳ, ἐν ἰκο-
νίῳ, ἐν λύστροις, οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα·
καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ κύριος, καὶ
πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν χρι-
στῷ ἰησοῦ, διωχθήσονται. πονηροὶ δὲ ἄνθρω-
ποι, καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖ-
ρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. σὺ δὲ μέ-
νε ἐν οἷς ἔμαθες, καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ
τίνος ἔμαθες, καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱε-
ρὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σο-
φίσαι εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως, τῆς ἐν χρι-
στῷ ἰησοῦ. πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος, καὶ ὠφέ-
λιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον,
πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν
δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος,
πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος.
Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ θε-
οῦ, καὶ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, τοῦ μέλλοντος
κρίνειν

enim homines sui amantes, auari, fastuo-
si, superbi, maledici, parentibus immorige-
ri, ingrati, impij, carentes affectu, nescij foe-
deris, calumniatores, intemperantes, immi-
tes, negligentes bonorum, proditores, prae-
cipites, inflati, uoluptatum amantes, poti-
us quam amantes dei, habentes formam
pietatis, sed qui uim eius abnegarint. Et
istos auersare. Ex his enim sunt qui subeũt
in familias, & captiuas ducunt mulierculas
oneratas peccatis, quae ducuntur concupi-
scentijs uarijs, semper discentes, nec un-
quam ad cognitionem ueritatis uenire ua-
lentes. Quemadmodum autem Iannes &
Iambres resistebant Moysi, ita & hi resi-
stunt ueritati, homines mente corrupti, re-
probi circa fidem, sed non proficient am-
plius. Siquidem amentia istorum euidens
erit omnibus, quemadmodum & illorum
fuit. Tu uero assectatus es doctrinam me-
am, institutionem, propositum, fidem, leni-
tatem, charitatem, patientiam, persecutio-
nes, afflictiones, quae mihi acciderunt An-
tiochiae, Iconij, Lystris, quas persecutiones
sustinuerim. Et ex omnibus eripuit me do-
minus, sed & omnes, qui uolunt pie uiuere
in Christo Iesu, persecutionem patientur.
Porrò mali homines, & impostores pro-
ficient in peius, dum & in errorem addu-
cunt & errant ipsi. At tu persistito in his
quae didicisti, & quae tibi concredita sunt,
sciens à quo didiceris, & quod à puero sa-
cras literas noueris, quae te possunt erudi-
tum reddere ad salutem per fidẽ, quae est
in Christo Iesu. Omnis scriptura diuini-
tus inspirata, & utilis ad doctrinam, ad re-
dargutionem, ad correctionem, ad institu-
tioné, quae est in iusticia, ut integer sit dei
homo, ad omne opus bonum apparatus.
IIII Obtestor igitur ego coram
deo, & domino Iesu Christo, qui iudica-
turus

κρίνειν ζῶντας καὶ νεκροὺς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν
αὐτοῦ, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ· κήρυξον τὸν λόγον,
ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως. ἔλεγξον, ἐπιτί-
μησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ
καὶ διδαχῇ. ἔσται γὰρ καιρός, ὅτε τῆς ὑγιαινούσης
διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς
ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσου-
σι διδασκάλους, κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, καὶ
ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψου-
σιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. σὺ δὲ
νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον
εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρη-
σον. ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς
ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε. τὸν ἀγῶνα τὸν κα-
λὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν
πίστιν τετήρηκα, λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς
δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ
κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής,
οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγα-
πηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. σπούδασον ἐλ-
θεῖν πρός με ταχέως. δημᾶς γάρ με ἐγκα-
τέλιπεν, ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ ἐπορεύ-
θη εἰς θεσσαλονίκην· κρήσκης εἰς γαλατίαν,
τίτος εἰς δαλματίαν· λουκᾶς ἐστὶ μόνος μετ'
ἐμοῦ. μάρκον ἀναλαβὼν ἄγε μετὰ σεαυτοῦ,
ἔστι γάρ μοι εὔχρηστος εἰς διακονίαν. τυχι-
κὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς ἔφεσον. τὸν φαιλόνην,
ὃν ἀπέλιπον ἐν τρωάδι παρὰ κάρπῳ, ἐρχό-
μενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμ-
βράνας. ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι
κακὰ ἐνεδείξατο, ἀποδώη αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ
τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὃν καὶ σὺ φυλάσσου. λίαν γὰρ ἀν-
θέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις. ἐν τῇ πρώτῃ
μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλ-
λὰ πάντες με ἐγκατέλιπον, μὴ αὐτοῖς λο-
γισθείη, ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη, καὶ ἐνεδυ-
νάμωσέ με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πλη-
ροφορηθῇ, καὶ ἀκούσῃ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ
ἐρρύσθην

turus est uiuos & mortuos in apparitio-
ne sua, & in regno suo. Praedica sermonẽ,
insta tempestiue, intempestiue: argue, in-
crepa: exhortate cum omni lenitate & do-
ctrina. Nam erit tempus, cum sanam do-
ctrinam non sustinebunt, sed iuxta concu-
piscentias suas coaceruabunt sibi docto-
res, ij quibus pruriunt aures, & à ueritate
quidẽ aures auertent, ad fabulas uero con-
uertentur. At tu uigila in omnibus, obdu-
ra in afflictionibus, opus perage euange-
listae, ministerium tuum ad plenum pro-
batum reddito. Nam ipse iam immolor,
& tempus meae resolutionis instat. Certa-
men bonum decertaui, cursum cõsumma-
ui, fidem seruaui. Quod superest, reposita
est mihi iusticiae corona, quam reddet mi-
hi dominus in illo die, qui est iustus iu-
dex: non solum autem mihi, sed & omni-
bus qui diligunt aduẽtum ipsius. Da ope-
ram, ut uenias ad me cito. Nam Demas
me reliquit, amplexus praesens seculum, &
profectus est Thessalonicam, Crescens in
Galatiam, Titus in Dalmatiã. Lucas me-
cum est solus. Marcum assumptum addu-
cito unà tecum, est enim mihi perutilis ad
ministerium. Porrò Tychicum misi Ephe-
sum. Penulam quã reliqui Troade apud
Carpum, cum uenies apporta, & libros,
maxime autem membranas. Alexander
faber aerarius multis malis me affecit, red-
dat illi dominus iuxta facta ipsius, quem
& tu caue. Vehemẽter enim restitit sermo
nibus nostris. In prima mea defensiõe ne-
mo mihi adfuit, sed omnes me deserue-
runt. Ne illis imputetur, sed dominus mi-
hi adsuit, & corroborauit me, ut p me prae
coniũ expleretur, & audirẽt oẽs gentes, &

 ereptus

ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος, καὶ ῥύσεταί
με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ
σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουρα-
νίων, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων,
ἀμήν. Ἄσπασαι πρίσκαν καὶ ἀκύλαν, καὶ
τὸν ὀνησιφόρου οἶκον. ἔραστος ἔμεινεν ἐν κο-
ρίνθῳ, τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν μιλήτῳ
ἀσθενοῦντα. σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλ-
θεῖν. ἀσπάζεταί σε εὔβουλος, καὶ πούδης, καὶ
λῖνος, καὶ κλαυδία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάν-
τες. ὁ κύριος ἰησοῦς χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύμα-
τός σου. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

ereptus fui ex ore leonis, & eripiet me do-
minus ab omni facto malo, seruabitque in
regnum suum cœleste; cui gloria in secula
seculorum, Amē. Saluta Priscam & Aqui-
lam, & Onesiphori familiam. Erastus mā-
sit Corinthi. Trophimū autē reliqui in Mi-
leto languentē. Da operam, ut uenias an-
te hyemem. Salutat te Eubulus, & Pudēs,
& Linus, & Claudia, & fratres omnes. Do-
minus Iesus Christus cū spiritu tuo. Gra-
tia uobiscum. Amen.

Ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης ἡ πρὸς Τι-
μόθεον δευτέρα, ὅτε παρέ-
στη παῦλος τῷ καίσα-
ρι νέρωνι ἐκ δευ-
τέρου πάλιν.

Scripta ē Rhoma ad Timothe-
um secunda, cum Paulus ite-
rum sisteretur Cæsari
Neroni.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗ͂Σ ΠΡῸΣ ΤΙ͂ΤΟΝ ἘΠΙΣΤΟΛΗ͂Σ ΠΑΥ͂ΛΟΥ.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ νικοπόλεως, ἐκεῖ γὰρ παραχειμάζειν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπι-
στολῆς αὕτη. εἰς κρήτην ἀπέλιπε τίτον, ἵνα καταστήσῃ κατὰ πόλεις κλη-
ρικούς. πολλῶν δὲ ὄντων ἐκεῖ τῶν ἐπιχειρούντων προφάσει τοῦ νόμου ἀπατᾶν τοὺς
λαούς, μαθὼν ὁ παῦλος γράφει. καὶ πρῶτον μὲν εὐχαριστῶν τῷ θεῷ διὰ
τὴν αὐτοῦ εὐλάβειαν, σημαίνει τὴν ἐν χριστῷ πίστιν μὴ νεωτέραν εἶναι, ἀλλὰ πρὸ
αἰῶνος ἡτοιμάσθαι καὶ ἐπηγγέλθαι παρὰ τοῦ θεοῦ ταύτην. ἔπειτα περὶ τῆς καταστάσεως τῶν κληρικῶν καὶ
τούτων διδάσκει, πῶς, καὶ ὁποίους αὐτοὺς εἶναι δεῖ. καὶ ἐπιτιμᾶν δὲ ἐντέλλεται αὐτῷ τοῖς ἀντιλέγου-
σι τῇ ὑγιαινούσῃ πίστει, μάλιστα δὲ τοὺς ἐκ περιτομῆς, εἰδέναι τε τοὺς κρῆτας, ὅτι ἀργοί εἰσι, καὶ χρήζου-
σιν ἐπιθυμίας. διδάξας δὲ πάντα τὰ βρώματα καθαρὰ εἶναι τοῖς καθαροῖς, καὶ ὁποίας εἶναι δεῖ τὰς
πρεσβύτιδας τὰς ὀφειλούσας σωφρονίζειν τὰς νέας, παραινεῖ πῶς δεῖ καὶ τοὺς δούλους τοῖς ἰδίοις δεσπό-
ταις ὑπηρετεῖν. καὶ τέλος ὑπομνήσας, ὅτι ἡ τοῦ σωτῆρος χάρις οὐκ ἐξ ἔργων ἡμᾶς ἐδικαίωσεν, ἀλλὰ
τῇ ἰδίᾳ φιλανθρωπίᾳ, καὶ παραγγείλας τὰς νομικὰς μάχας ἐκτρέπεσθαι ὡς ἀναιχύντους οὔσας, δηλοῖ
αὐτῷ, μετὰ τὸ πέμψαι πρὸς αὐτὸν ἀρτεμᾶν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς αὐτόν. ἐνετείλατό τε αὐτῷ ὥστε διδάσκειν,
καὶ τοὺς αὐτοῦ καλῶν ἔργων προΐστασθαι. καὶ οὕτως πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

In epistolā

IN EPISTOLAM AD TITVM, ARGVMENTVM
PER ERASMVM ROTEROD.

Titum discipulum, suū ac filij loco habitū, ob eximias dotes insulæ no-
bilissimæ Cretæ præfecerat apostolus, & illinc abiens, archiepiscopum
consecrarat. Huic scribit ex urbe Nicopoli, quæ est in Actiaco litore,
rebus, ut apparet, abhuc tranquillioribus, siquidem afflictionum aut
persecutionum nulla mentio. Monet autem ut quod ipse apud Cretenses cœpe-
rat, consummet absoluatque, & per singulas ciuitates, quas centū habuisse memo-
ratur ea insula, episcopos instituat, quos & presbyteros uocat, idonei episcopi for-
mam præscribens. Et quoniā huc quoque penetrarāt pseudapostoli, qui Iudaismū
suum omnibus ingerebant, animat eum, ut eos fortiter reijciat ac refutet. Deinde
personarum & ætatum præscribit officia, quemadmodum Timotheo præscribit,
illud addens, ne quisquam Christianæ religionis prætextu principibus aut magi-
stratibus resisteret, suo fungentibus officio, quamuis essent à Christi fide alieni,
quin magis eos leniter ferendos, siquando forte, uolente deo, & illi resipiscant. Po-
stremo iubet Titum ad se uenire Nicopolim, sed non priusque Paulus Artemam
aut Tychicū illuc misisset, ne Cretenses destituti uiderent episcopi solatio.

FINIS.

ΠΡῸΣ ΤΙ͂ΤΟΝ ἘΠΙΣΤΟ-
ΛῊ ΠΑΥ͂ΛΟΥ.

Παῦλος δοῦλος θε-
οῦ, ἀπόστολος δὲ
ἰησοῦ χριστοῦ κα-
τὰ πίστιν ἐκλεκτῶν
θεοῦ, καὶ ἐπίγνω-
σιν ἀληθείας, τῆς κατ' εὐσέβειαν ἐπ'
ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγεί-
λατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ χρόνων αἰ-
ωνίων. ἐφανέρωσε δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν
λόγον αὐτοῦ ἐν κηρύγματι, ὃ ἐπι-
στεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆ-
ρος ὑμῶν θεοῦ, τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κα-
τὰ κοινὴν πίστιν. χάρις, ἔλεος, εἰρήνη
ἀπὸ θεοῦ

EPISTOLA PAVLI
AD TITVM.

Paulus seruus dei, apo-
stolus autem Iesu Chri-
sti iuxta fidem electo-
rum dei, & agnitionem
ueritatis, quæ est secun-
dum pietatem in spe ui-
tæ æternæ, quam promisit is, qui mentiri
nescit deus ante tempora æterna. Patefe-
cit autem temporibus suis sermonem su-
um per prædicationem, quæ commissa est
mihi secundum delegationem seruatoris
nostri dei, Tito germano filio iuxta com-
munem fidem. Gratia, misericordia, pax
à deo

ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν. τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην. εἴ τίς ἐστιν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ, τέκνα ἔχων πιστὰ, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα. δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον, ἐγκρατῆ, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. εἰσὶ γὰρ πολλοὶ ἀνυπότακτοι, καὶ ματαιολόγοι, καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς, οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν, οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσι, διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ, αἰσχροῦ κέρδους χάριν. εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν, ἴδιος αὐτῶν προφήτης. Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής. δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει, μὴ προσέχοντες Ἰουδαϊκοῖς μύθοις, καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων, ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν. πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς. τοῖς δὲ μεμιασμένοις, καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρὸν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις. θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

Σὺ δὲ λάλει, ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ. πρεσβύτας, νηφαλίους εἶναι, σεμνοὺς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ. πρεσβύτιδας ὡσαύτως, ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαβόλους, μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους, ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας

à deo patre, & domino Iesu Christo seruatore nostro. Huius rei gratia reliqui te in Creta, ut quæ desunt, pergas corrigere, & cõstituas oppidatim presbyteros, sicut ego tibi ordinaram. Si quis est inculpatus, unius uxoris uir, liberos habens fideles, nõ obnoxios crimini luxus, aut qui non sint intractabiles. Oportet enim episcopum inculpatum esse, tanquam dei dispensatorẽ, non præfractum, non iracundum, non uinosum, non percussorem, non turpiter lucro deditum: sed hospitalem, bonarum rerum studiosum, sobrium, iustum, pium, tẽperantem, tenacem eius qui secundum doctrinã est, fidelis sermonis, ut potẽs sit etiã exhortari per doctrinã sanam, & contradicentes conuincere. Sunt enĩ multi intractabiles, & uaniloqui, & mẽtium seductores: maxime ij, qui sunt ex circũcisione, quibus oportet obturare os, qui totas domos subuertunt, docentes, quæ non oportet, turpis lucri gratia. Dixit quidam ex istis, propri⁹ ipsorum propheta: Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, uentres pigri. testimonium hoc est uerũ. Quam ob causam redarguito illos seueriter, ut sani sint in fide, non attendentes Iudaicis fabulis, & præceptis hominum, auersantium ueritatem: Omnia quidem pura puris. Porrò pollutis & infidelibus nihil est purum, sed polluta est illorum & mens & conscientia. Deũ profitentur se scire, cæterum factis negant, cum sint abominabiles, & dicto nõ audiẽtes, & ad omne opus bonum reprobi.

Tu uero loquere, quæ decent sanam doctrinam. Senes, ut sobrij sint, graues, modesti, sani fide, charitate, patientia. Anus itidem, ut in habitu sint, qui religionem deceat, non calumniatrices, non uino multo seruientes, ut honesta doceant, quo possint modestas reddere adolescentulas

νέας, φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους, σώφρονας, ἁγνὰς, οἰκουρούς, ἀγαθὰς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται. τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν, περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα, λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ, μηδὲν ἔχων περὶ ὑμῶν λέγειν φαῦλον. δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους ἀγαθὴν, ἵνα τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν. ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις, παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων. ταῦτα λάλει, καὶ παρακάλει, καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς. μηδείς σου περιφρονείτω.

Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς, ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι, μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους. ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις, καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους. ὅτε δὲ ἡ χρηστότης, καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς

adolescentulas, ut maritos suos diligant, ut liberos ament, ut sobriæ sint, puræ, domus custodes, bonæ, subditæ suis uiris, ne sermo dei male audiat. Adolescentes consimiliter adhortare, ut sobrij sint, per om̃ia temetipsum præbens formam bonorum operum in doctrina, integritatem, grauitatem, sermonem sanum, irreprehensibilem: ut is qui repugnat rubore suffundatur, nihil habens, quod de uobis dicat mali. Seruos hortare, ut suis dominis pareant, in omnibus illis placeant, non respõsatores, non suffurantes, sed fidem omnem ostendẽtes bonam, ut doctrinam seruatoris nostri dei ornent in omnibus. Apparuit enĩ gratia dei, salutifera omnibus hominibus, erudiẽs nos, ut abnegata impietate & mundanis concupiscentijs, sobrie & iuste & pie uiuamus in præsenti seculo, expectantes beatam illam spem, & apparitionem gloriæ magni dei, & seruatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, ut redimeret nos ab omni iniquitate, & purificaret sibipsi populum peculiarem, sectatorem bonorum operum. Hæc loquere, & hortare, & argue cum omni præcipiendi studio. Nemo te despiciat.

Admonete illos, ut principatibus ac III
potestatibus subditi sint, ut magistratibus pareant, ut ad omne opus bonum sint parati, ne de quoquam maledicant, ne sint pugnaces, sed humani, omnem exhibentes mansuetudinem erga omnes homines. Nam eramus quondam & nos stulti, inobedientes, errantes, seruientes desiderijs ac uoluptatibus uarijs, in malitia & inuidia degentes, odiosi, inuicem odio prosequentes. At postquam bonitas, & erga homines amor apparuit seruatoris nostri dei, non ex operibus quæ sunt in iusticia, quæ faciebamus nos,

ἡμᾶς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα, κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου. πιστὸς ὁ λόγος. περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες τῷ θεῷ. ταῦτά ἐστι τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις. Μωρὰς δὲ ζητήσεις, καὶ γενεαλογίας, καὶ ἔρεις, καὶ μάχας νομικὰς περιΐστασο. εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιαι. αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς, ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος. ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρός σε ἢ Τυχικὸν, σπούδασον ἐλθεῖν πρός με εἰς Νικόπολιν, ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι. Ζηνᾶν τὸν νομικὸν καὶ Ἀπολλῶ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ. μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι, καλῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι. ἀσπάζονταί σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες. ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει. ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Ἐγράφη ἐκ Νικοπόλεως τῆς Μακεδονίας.

nos, sed secundum suam misericordiā saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, ac renouationis spiritus sancti, quem effudit in nos opulente, per Iesum Christū seruatorem nostrum, ut iustificati illius gratia, hæredes efficeremur iuxta spem uitæ æternæ. Indubitatus sermo. De his uolo ut confirmes, quo solliciti sint, ut bonis operibus præsint qui crediderūt deo. Hæc enī sunt honesta & utilia hominibus. Stultas autem quæstiones, & genealogias, & contentiones, ac pugnas legales omitte: sunt enīm inutiles & superuacaneæ. Sectarum autorem hominem, post unam & alterā admonitionem fuge, sciens, quod euersus sit, qui eiusmodi est, & peccet per se dānatus. Cum autē misero Arteman ad te, aut Tychicum, da operā, ut uenias ad me Nicopolim, nam illic decreui hybernare. Zenam legisperitum & Apollo studiose deducito, ne quid illis desit. Discant autem & nostri, bonis operibus præesse, ad necessarios usus, ut non sint infrugiferi. Salutant te, qui mecum sunt omnes. Saluta eos, qui diligunt nos in fide. Gratia cum omnibus uobis. Amen.

Scripta ex Nicopoli Macedoniæ.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ ἘΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΤΑύτην τὴν ἐπιστέλλει ἀπὸ Ῥώμης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. Ὀνήσιμος ὁ οἰκέτης Φιλήμονος ἔφυγε, καὶ ἀπελθὼν πρὸς τὸν ἀπόστολον, κατηχήθη παρ' αὐτοῦ, καὶ γέγονεν αὐτῷ χρήσιμος εἰς διακονίαν. περὶ τούτου τοίνυν γράφει Φιλήμονι, παραιθέμενος αὐτῷ τὸν Ὀνήσιμον, ἵνα προσέχῃ αὐτῷ γνησίως, καὶ μηκέτι ἔχῃ αὐτὸν ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὡς ἀδελφόν. προετρέψατο δὲ αὐτὸν καὶ ξενίαν αὐτῷ ἑτοιμάσαι, ἵνα ἐὰν ἔλθῃ, εὕρῃ που μείνῃ. καὶ οὕτως πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

In epistolam

IN EPISTOLAM AD PHILEMONEM, ARGVMENTVM PER ERASMVM ROTERODAMVM.

GRæci tradunt, hunc Philemonē genere Phrygē fuisse, quam nationē intractabilem ac seruilem esse, uel Græco prouerbio iactatum est: Phryx plagis emendatur. Quem tamen Paulus ob pietatem & officia in sanctos, inter præcipuos habuit amicos. Huius seruꝰ Onesimꝰ Rhomam profugerat non sine furto, quod ferè serui solent. Illic audito Paulo, qui tum in uinculis erat, euangelicam doctrinam amplexus est, ac Paulo seruiuit in carcere. Verum ne quid herus ob serui fugam animo cruciaretur, remittit eū: sed miro studio, miráque ciuilitate seruum & fugitiuum & compilatorem domino reconcilians, se interim sponsorem offerens, depensurus, si quid ille suppilasset in fuga. Scribit enim è uinculis per dictum Onesimum, quem & filium uocat.

FINIS.

ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ ἘΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ.

ΠΑῦλος δέσμιος χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς Φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ καὶ συνεργῷ ἡμῶν, καὶ Ἀπφίᾳ τῇ ἀγαπητῇ, καὶ Ἀρχίππῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ' οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντοτε μνείαν σου ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, ἀκούων σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν, ἣν ἔχεις πρὸς τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργὴς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς ἀγαθοῦ, τοῦ ἐν ὑμῖν εἰς χριστὸν Ἰησοῦν. χάριν γὰρ ἔχομεν πολλὴν καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἀναπέπαυται διὰ σοῦ ἀδελφέ. Διὸ

πολλὴν

AD PHILEMONEM EPISTOLA PAVLI.

PAulus uinctus Christi Iesu & Timotheus frater, Philemoni dilecto & collegæ nostro, & Aphiæ dilectæ, & Archippo commilitoni nostro, & quæ domi tuæ est congregationi. Gratia uobis & pax à deo patre nostro, & domino Iesu Christo. Gratias ago deo meo, semper mentionem tui faciens in precibus meis, cum audiam tuam charitatem ac fidē, quam habes erga dominum Iesum, & erga omnes sanctos, ut communicatio fidei tuæ efficax fiat in agnitione omnis boni, quod est in uobis erga Christum Iesum. Gaudium enim habemus multum, & consolationem in dilectione tua, quod uiscera sanctorum refocillata sunt per te frater. Quapropter quamuis mul

πολλὴν ἐν χριστῷ παῤῥησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τὸ ἀνῆκον, διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ, τοιοῦτος ὢν, ὡς παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος ἰησοῦ χριστοῦ. παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς μου, ὀνήσιμον, τόν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ σοὶ καὶ ἐμοὶ εὔχρηστον, ὃν ἀνέπεμψα. σὺ δὲ αὐτὸν, τουτέστι, τὰ ἐμὰ σπλάγχνα προσλαβοῦ, ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σοῦ διακονῇ μοι ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου, χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾖ, ἀλλὰ κατὰ ἑκούσιον. τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς, οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ᾽ ὑπὲρ δοῦλον, ἀδελφὸν ἀγαπητὸν, μάλιστα ἐμοί, πόσῳ δὲ μᾶλλον σοὶ καὶ ἐν σαρκὶ, καὶ ἐν κυρίῳ; εἰ οὖν ἐμὲ ἔχεις κοινωνὸν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ. εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε, ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγει. ἐγὼ παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί. ἐγὼ ἀποτίσω. ἵνα μὴ λέγω σοι, ὅτι καὶ σεαυτόν μοι προσοφείλεις. ναὶ ἀδελφέ. ἐγώ σου ὀναίμην ἐν κυρίῳ· ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν κυρίῳ. πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς, ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λέγω ποιήσεις. ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν. ἐλπίζω γὰρ, ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν. ἀσπάζονταί σε ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν χριστῷ ἰησοῦ, μάρκος, ἀρίσταρχος, δημᾶς, λουκᾶς, οἱ συνεργοί μου. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν. ἀμήν.

ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ ὀνησίμου οἰκέτου.

tam in Christo fiduciam habeã iniungendi tibi, id quod officij tui erat, tamen propter charitatem potius rogo, cũ talis sim, nempe Paulus senex, nunc autem etiã uinctus Iesu Christi. Rogo autem pro filio meo, quem genui in uinculis meis, Onesimo, quondã tibi inutili, nunc uero tibi & mihi perutili, quem remisi. Tu autem eũ, hoc est, uiscera mea suscipe, quem ego cupiebam apud me retinere, ut pro te ministraret mihi in uinculis euangelij, sed absq; tua sententia nihil uolui facere, ne uelut ex necessitate bonum tuum esset, sed spontaneum. Nam propterea forsitan secessit ad tempus, ut æternũ eum reciperes, non iam ut seruũ, sed supra seruum, nempe fratrem dilectum, maxime mihi, quanto autẽ magis tibi, & in carne, & in domino? Si igitur me habes consortem, suscipe illum tanquam me. Quod si qd læsit te, aut debet, hoc mihi imputato. Ego Paulus scripsi mea manu. Ego dependam, ut ne dicam tibi, quod etiam teipsum mihi insuper debes. Etiam frater. Ego te fruar in dño. Refocilla mea uiscera in domino. Confisus de obedientia tua scripsi tibi, sciens, quod etiam ultra quam dico, facturus sis. Simul autem etiam præpara mihi hospitiũ. Spero enim, quod auxilio precum uestrarum donabor uobis. Salutant te Epaphras concaptiuus meus in Christo Iesu, Marcus, Aristarchus, Demas, Lucas, adiutores mei. Gratia domini nostri Iesu Christi sit cum spiritu uestro. Amen.

Missa fuit e Rhoma per Onesimum seruum.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ἰταλίας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ἐπειδὴ οἱ ἰουδαῖοι
ἐνίσταντο τῷ νόμῳ καὶ ταῖς σκιαῖς, διὰ τοῦτο ὁ ἀπόστολος παῦλος διδάσκαλος
ἐθνῶν γενόμενος, καὶ εἰς τὰ ἔθνη ἀποσταλεὶς, κηρύττει τὸ εὐαγγέλιον. γράψας τε
πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, γράφει λοιπὸν καὶ τοῖς ἐκ περιτομῆς πιστεύσασιν ἑβραίοις ἀπο-
δεικτικὴν ταύτην ἐπιστολὴν, περὶ τῆς τοῦ χριστοῦ παρουσίας, καὶ τοῦ πεπαῦσθαι τὴν
σκιὰν τοῦ νόμου. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδείκνυσι τοὺς προφήτας ἀπεστάλθαι, ἵνα περὶ τοῦ σωτῆρος ἀπαγ- 1
γείλωσι, καὶ μετ᾽ αὐτοὺς αὐτὸς ἔλθῃ, δούλους τε εἶναι τοὺς προφήτας, καὶ μωϋσῆν τῆς αὐτοῦ παρουσίας,
αὐτὸν δὲ τὸν χριστὸν υἱὸν εἶναι θεοῦ, δι᾽ οὗ τὰ πάντα γέγονε. καὶ ὅτι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἔδει ἄνθρωπον 2
γενέσθαι, ἵνα διὰ τῆς τοῦ σώματος αὐτοῦ θυσίας καταργήσῃ τὸν θάνατον. οὐ γὰρ δι᾽ αἵματος μόσχου, ἢ τρά-
γου, ἀλλὰ δι᾽ αἵματος χριστοῦ ἔσεσθαι τὴν σωτηρίαν τοῖς ἀνθρώποις. ἀποδείκνυσι δὲ, ὅτι ὁ νόμος οὐδέ- 3
να ἐτελείωσεν, ἀλλὰ σκιὰν εἶχεν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. καὶ οὐ κατέπαυσεν ὁ λαὸς, ἀλλὰ κοινῇ 4
πᾶσιν ἡμῖν ὑπολείπεται ἡ ἡμέρα τῆς καταπαύσεως. πάλιν δὲ ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἡ ἱεραρχικὴ λει- 5
τουργία μετετέθη ἀπὸ ἀαρὼν εἰς τὸν χριστὸν, οὗ τύπος ἦν ὁ μελχισεδέκ. οὐκ ἦν ἐκ τοῦ λευὶ ὡσὰν δι-
καιῶσθαι τοὺς πατέρας σημαίνῃ, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου. εἶτα πάλιν εἰς τὰ ἤθη προτρεψάμενος αὐ-
τοὺς, καὶ ἀποδεξάμενος αὐτῶν τὴν διὰ χριστὸν ὑπομονὴν, καὶ πείσας ἡμᾶς τοὺς πρεσβυτέρους, τε-
λειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD HEBRAEOS, ARGVMENTVM PER ERASMVM ROTEROD.

Nulla gens obstinatioribus animis repugnabat euangelio Christi, quàm Iudæorum, qui paulo etiam peculiariter erant infensi, qui se gentium apostolum profiteretur, quas Iudæi ut prophanas & impias abominabantur, quodq; legem Mosaicam, quam illi sacrosanctam habebant, & euangelij uice per uniuersum orbẽ spargi cupiebant, antiquare uideretur. Adeo ut essent inter hos quoq; qui Christi doctrinam receperant, qui putarent legis obseruationem cum euangelio miscendã. Hierosolymis igitur qui crediderant, uarijs calamitatibus afficiebantur ab his, qui resistebant euangelio, nam penes hos erat publica autoritas. conijciebant in uincula, cædebantur, diripiebantur illorum bona. Hos itaq; consolatur Paulus partim exemplo ueterum sanctorum, quorum pleriq; similibus, aut grauioribus calamitatibus exerciti sunt, quo uirtus illorum esset exploratior spectatiorq;, ac præcipue exemplo Christi, partim spe præmij cœlestis. Deinde declarat, coruscante iã euangelio Christi, cessasse umbras legis Mosaicæ, multa repetẽs ex ueteri testamento, & ad Christum accõmodans. Docet non ex obseruatione legis, ad tẽpus datæ & imperfectæ, sperandã esse salutem, sed ex fide, qua ueteres etiam illi probatæ sanctimoniæ uiri, quorum memoria Iudæis erat sacrosancta, deo potissimũ placuissent. In fine tradit præcepta quædam ad mores Christianos facientia.

FINIS.

ΤΟΥ͂ ἉΓΊΟΥ ΠΑΎΛΟΥ ἈΠΟΣΤΌΛΟΥ ἘΠΙΣΤΟΛῊ ΠΡῸΣ ΤΟῪΣ ἙΒΡΑΊΟΥΣ.

Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν. ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δι' ἑαυτοῦ καθαρισμὸν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλοσύνης ἐν ὑψηλοῖς, τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα. τίνι γὰρ εἶπέν ποτε τῶν ἀγγέλων, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε; καὶ πάλιν, ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν. ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει, καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ. καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει, ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα. πρὸς δὲ τὸν υἱόν, ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, ῥάβδος εὐθύτητος, ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν, διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεός, ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. καὶ σὺ κατ' ἀρχάς, κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας

BEATI PAVLI APOSTOLI EPISTOLA AD HEBRAEOS.

DEVS olim multifariam, multisque modis locutus patribus per prophetas, extremis diebus hisce locutus est nobis per filium, quem constituit hæredem omnium, per quem etiam secula condidit. qui cum sit splendor gloriæ, & expressa imago substantiæ illius, modereturque omnia uerbo potentiæ suæ, per semetipsum purgatione facta peccatorum nostrorum, consedit in dextera maiestatis in excelsis, tanto præstantior factus angelis, quanto excellentius præ illis sortitus est nomen. Nam cui dixit unquam angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Ac rursum: Ego ero ei pater, & ille erit mihi filius. Rursum autem cum inducit primogenitum in orbem terrarum, dicit: Et adorent eum omnes angeli dei. Et ad angelos quidem dicit: Qui creat angelos suos spiritus, & ministros suos ignis flammam. Ad filium autem: Thronus tuus deus in seculum seculi, uirga rectitudinis, uirga regni tui. Dilexisti iusticiam, & odisti iniquitatem, propterea unxit te deus, deus tuus, oleo exultationis ultra consortes tuos. Et tu in initio domine terræ fundamenta iecisti, &

λίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί, αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις, καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτούς, καὶ ἀλλαγήσονται, σὺ δὲ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι. πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἴρηκέν ποτε; κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα, διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν;

Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μή ποτε παραῤῥυῶμεν, εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα, τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας; ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη, συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ θεοῦ σημείοις τε καὶ τέρασι, καὶ ποικίλαις δυνάμεσι, καὶ πνεύματος ἁγίου μερισμοῖς, κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν. οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξε τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλουσαν περὶ ἧς λαλοῦμεν. διεμαρτύρατο δέ πού τις, λέγων, τί ἐστιν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν, καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου. πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ. ἐν γὰρ τῷ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα, οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον. νῦν δὲ οὔπω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα, τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον, ὅπως χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύσηται θανάτου. ἔπρεπε γὰρ αὐτῷ, δι' ὃν

& opera manuum tuarum sunt cœli: ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes ut uestimentum ueterascent, ac uelut amictum circumuolues eos, & mutabuntur, tu autem idem es, & anni tui non deficient. Ad quem autem angelorum dixit unquam? Sede à dextris meis, donec posuero inimicos tuos, scabellum pedum tuorum. Nonne omnes sunt administratorij spiritus qui in ministerium emittuntur propter eos qui hæredes erunt salutis?

II Propterea oportet nos uehementius attendere, ijs quæ dicta sunt nobis, ne quando perfluamus. Etenim si is, qui per angelos dictus fuerat sermo, fuit firmus, & omnis transgressio & inobedientia iustam præmij repensationem accepit, quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? quæ cum primum enarrari cœperit per ipsum dominum, ab ijs qui audierant, in nos confirmata fuit, attestante deo & signis, & prodigijs simul, uarijsque uirtutibus, & spiritus sancti distributionibus, iuxta ipsius uoluntatem. Non enim angelis subiecit orbem terræ futurum, de quo loquimur. Testatus est autem alicubi quidam, dicens: Quid est homo, quod memor es eius, aut filius hominis, quod inuisis illum? Fecisti eum paululo inferiorem angelis, gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius. In hoc enim, quod ei subiecit omnia, nihil omisit illi non subiectum. At nondum uidemus illi omnia esse subiecta. Eum uero qui pusillum quiddam diminutus fuerat infra angelos, cernimus Iesum, propter cruciatum mortis, gloria & honore coronatum, ut per gratiam dei pro omni gustaret mortem. Decebat enim eum,

δι' ὃν τὰ πάντα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, διὰ παθημάτων τελειῶσαι. ὅ τε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι ἐξ ἑνὸς πάντες. δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν, λέγων. ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε. καὶ πάλιν. ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ' αὐτῷ. καὶ πάλιν, ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, ἅ μοι ἔδωκεν ὁ θεός. ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. οὐ γὰρ δή που ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται. ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ. ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθείς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.

Ὅθεν ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν χριστὸν ἰησοῦν, πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτόν, ὡς καὶ μωϋσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. πλείονος γὰρ δόξης οὗτος παρὰ μωϋσῆν ἠξίωται, καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος. ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας, θεός. καὶ μωϋσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ὡς θεράπων, εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησομένων. χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς, ἐάνπερ τὴν παρρησίαν, καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλ-

πίδος

propter quem sunt omnia,& per quē sunt omnia,ut multis filijs in gloriā adductis, principē salutis illorum per afflictiones perfectum redderet. Quandoquidem & qui sanctificat,& qui sanctificant,ex uno sunt omnes. Quam ob causam non erubescit fratres illos uocare,dicēs: Annunciabo nomen tuū fratribus meis, in medio ecclesiæ laudabo te.Et rursum: Ego ero fidens in illo.Et iterum:Ecce ego & pueri,quos mihi dedit deus. Posteaq̃ igitur pueri commercium habēt cum carne & sanguine, & ipse similiter particeps factus est eorundem,ut per mortem aboleret eum,qui mortis habebat imperiū,hoc est,diabolum, & liberos redderet eos,quicūq; metu mortis per omnem uitā obnoxij erant seruituti. Non enim uidelicet angelos assumit,sed semen Abrahæ assumit. Vnde debuit per omnia fratrib9 similis reddi,ut misericors esset & fidelis pontifex,in his quæ apud deum forent agenda,ad expiandum peccata populi. Nam ex hoc quod ipsi cōtigit tentatum esse,potest & ijs qui tentantur succurrere.

III Vnde fratres sancti, uocationis cœlestis participes,considerate apostolū & pōtificem confessionis nostræ Christum Iesum,quod fidelis sit ei qui ipsum constituit,quemadmodum & Moyses in tota domo ipsius. Tanto namq; maiore gloria,hic Moses,hic dignus est habitus,quanto maiorem habet honorem is qui construxit domū,quā ipsa domus. Omnis em̄ domus construitur ab aliquo. Porrò qui condidit omnia,deus est. Et Moyses quidem fidelis fuit in tota domo illius,ueluti minister,in testimonium eorum,quæ post dicenda erant. At Christus tanquam filius administrauit domum ipsius,cuius dom9 sumus nos, si fiduciam, & gloriationem

spei,

πίδος, μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν. διὸ καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὗ ἐπείρασάν με οἱ πατέρες ὑμῶν, ἐδοκίμασάν με, καὶ εἶδον τὰ ἔργα μου τεσσαράκοντα ἔτη. διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ, καὶ εἶπον. ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ, αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδούς μου, ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου. βλέπετε ἀδελφοί, μή ποτε ἔσται ἔν τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας, ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ θεοῦ ζῶντος, ἀλλὰ παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἄχρις οὗ τὸ σήμερον καλεῖται, ἵνα μὴ σκληρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας. μέτοχοι γὰρ γεγόναμεν τοῦ χριστοῦ, ἐάνπερ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως, μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν, ἐν τῷ λέγεσθαι, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ. τινὲς γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκραναν, ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξελθόντες ἐξ αἰγύπτου διὰ μωσέως. τίσι δὲ προσώχθισε τεσσαράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν; ὧν τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ; τίσι δὲ ὤμοσε, μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήσασι; καὶ βλέπομεν, ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν δι' ἀπιστίαν.

Φοβηθῶμεν οὖν, μή ποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν ὑστερηκέναι. καὶ γάρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι, καθάπερ κἀκεῖνοι. ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους, μὴ συγκεκραμένος τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν. εἰσερχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαντες, καθὼς εἴρηκεν, ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου,

εἰ εἰσελεύ-

spei,ad finem usque firmam tenuerimus. Quapropter sicut dicit spiritus ille sanct9: Hodie si uocem eius audieritis,ne obduretis corda uestra,sicut in exacerbatione, in die tentationis in deserto,ubi tentauerunt me patres uestri,probauerunt me,& uiderunt opera mea quadraginta annis. Quapropter infensus eram generationi illi, & dicebam:Semper errant corde, ipsi uero non cognouerunt uias meas, sicut iuraui in ira mea, si ingressuri sunt in requiem meam. Videte fratres, ne quando sit in ullo uestrum cor prauum,obnoxium incredulitati, ut desciscat à deo uiuente,sed exhortemini uos inuicem quotidie, quoad appellatur dies hodiernus,ne quis ex uobis indurētur seductione peccati. Christi participes facti sumus,si sanè initium substantiæ,usque ad finem firmum tenuerimus. In hoc quod dicitur: hodie si uocem eius audieritis, ne obduretis corda uestra, sicut in exacerbatione. Nam quidam cum audissent, exacerbauerunt: at non omnes qui profecti fuerant ex Aegypto per Mosen. Quibus autem infensus fuit quadraginta annis? Nonne ijs, qui peccauerant? quorum membra ciciderunt in deserto? Quibus autem iurauit, non ingressuros in requiem suam, nisi ijs,qui non obedierant? Et uidemus, quod non potuerint ingredi propter incredulitatem.

IIII Metuamus igitur, ne quando derelicta promissione introeundi in requiem eius, uideatur aliquis ex uobis fuisse frustratus. Etenim nobis annunciatum est, quemadmodum & illis. At non profuit illis audisse sermonem, quod is non esset cum fide coniunctus, ijs qui audierant. Introimus enim in requiem, nos qui credidimus, quemadmodum dixit: Sicut iuraui in ira mea,

 si ingressu-

εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου, καίτοι τῶν ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γενηθέντων. εἴρηκε γάρ που περὶ τῆς ἑβδόμης οὕτως, καὶ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων ἔργων αὐτοῦ. καὶ ἐν τούτῳ πάλιν, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου. ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεταί τινας εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν, καὶ οἱ πρότερον εὐαγγελισθέντες, οὐκ εἰσῆλθον δι' ἀπείθειαν, πάλιν τινὰ ὁρίζει ἡμέραν σήμερον ἐν Δαβὶδ λέγων, μετὰ τοσοῦτον χρόνον καθὼς εἴρηται. σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν. εἰ γὰρ αὐτοὺς Ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέρας. ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ. ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ θεός. σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας. ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας, καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ. πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρανοὺς Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας. οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειραμένον δὲ κατὰ πάντα, καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας. προσερχώμεθα οὖν μετὰ παῤῥησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον, καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὔκαιρον βοήθειαν.

πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ

πρὸς

si ingressuri sint in requiem meã, licet operibus à iactis fundamentis mundi pfectis. Dixit enim quodam in loco de septimo die sic: Et requieuit deus die septimo ab omnibus operibus suis. Et in hoc rursum: Si introibunt in requiem meam. Posteaquam igitur illud reliquum est, aliquos introire in eam, & quibus prius annunciatũ fuit, non introierunt propter incredulitatẽ, rursum quendam præfinit diem, hodie, in Dauid dicens, post tantum temporis, quẽadmodum dictum est: Hodie si uocẽ eius audieritis, ne obduretis corda uestra. Nã si eis Iesus requiem præstitisset, nequaquã de alio posthac die locutus fuisset. Itaque relinquitur sabbatismus populo dei. Nam qui ingressus est in requiem illius, & ipse requieuit ab operibus suis, quemadmodũ à suis deus. Studeamus igitur ingredi in illam requiem, ne quis eodem concidat incredulitatis exemplo. Viuus est enim sermo dei, & efficax, & penetrantior quouis gladio utrinque incidente, ac pertingens usque ad diuisionem animæ simul ac spiritus, compagumque & medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis, nec est ulla creatura, quæ non manifesta sit in cõspectu illius. Sed omnia nuda, & resupinata oculis eius, ad quẽ nobis est sermo. Habentes igitur põtificem magnũ, qui penetrauit cœlos, Iesum filium dei, teneamus professionem. Non enim habemus pontificem, qui non possit affici sensu infirmitatum nostrarum, sed tentatum p omnia, iuxta similitudinem absque peccato. Accedamus igitur cum fiducia ad thronum gratiæ, ut consequamur misericordiam, & gratiam inueniamus ad opportunum auxilium.

V Nam omnis põtifex qui ex hominibus assumit, p hominib9 cõstituit, in his quæ

apud

πρὸς τὸν θεὸν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περίκειται ἀσθένειαν. καὶ διὰ ταύτην ὀφείλει, καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτως καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν. καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλὰ ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθάπερ καὶ ὁ Ἀαρών. οὕτως καὶ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασε γενηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει. σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας, καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, καίπερ ὢν υἱὸς, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοὴν, καὶ τελειωθεὶς ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ πᾶσιν, αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου, προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος λέγειν, ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρείαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, καὶ γεγόνατε χρείαν ἔχοντες γάλακτος καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς. πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος, ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης, νήπιος γάρ ἐστι. τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφὴ, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ. Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστοῦ λόγον, ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα, μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, καὶ πίστεως ἐπὶ θεὸν, βαπτισμῶν, διδαχῆς, ἐπιθέσεώς τε χειρῶν, ἀναστάσεώς τε νεκρῶν, καὶ

κρίματος

apud deum aguntur, ut offerat donaria & uictimas p peccatis, qui placabilis esse possit ignorantibus & errantibus, quandoquidem & ipse circundatus est infirmitate. Et propter hanc debet, quemadmodum pro populo, ita & pro seipso immolare pro peccatis. Nemo sibiipsi usurpat honorem, sed qui uocatur etiam à deo, quemadmodum & Aaron. Ita & Christus non semetipsum glorificauit, ut fieret pontifex, sed is qui dixerat illi: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Sicut & alibi dicit: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinẽ Melchisedec. Qui in diebus carnis suæ, cum & precationes & supplicationes apud illum, qui poterat ipsum à morte seruare, cum clamore ualido & lachrymis obtulisset, & exauditus esset pro reuerentia, tametsi filius erat, tamen didicit ex his quæ passus est, obediẽtiam, ac perfectus redditus, omnibus qui sibi obedierunt, fuit causa salutis æternæ, cognominatus à deo pontifex secundũ ordinationẽ Melchisedec. de quo nobis multa forent dicenda, eaq; difficilia explicatu, quandoquidem segnes facti estis auribus. Etenim cum debeatis pro temporis ratione doctores esse, rursum opus habetis, ut doceamus uos quæ sint elementa initij eloquiorum dei: factiq; estis ij, quibus lacte sit opus, & non solido cibo. Nam quisquis lactis est particeps, is rudis est sermonis iusticiæ, infans enim est. Porrò perfectorum est solidus cibus, nempe horum, qui propter assuetudinem, sensus habent exercitatos ad discretionem boni pariter ac mali.

Quapropter omisso, qui in Christo rudes inchoat, sermone, ad perfectionem feramur, nõ rursum fundamentũ iacientes pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei in deũ, baptismatũ, doctrinæ, ac manuum impositionis, & resurrectiõis mortuorũ, & VI

iudicij

κρίματος αἰωνίου. καὶ τοῦτο ποιήσομεν, ἐάνπερ ἐπιτρέπῃ ὁ θεός. ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου, καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου, καὶ καλὸν γευσαμένους θεοῦ ῥῆμα, δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος, καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, καὶ παραδειγματίζοντας. γῆ γὰρ ἡ πιοῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς πολλάκις ἐρχόμενον ὑετὸν, καὶ τίκτουσα βοτάνην εὔθετον ἐκείνοις, δι' οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ. ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας, καὶ τριβόλους, ἀδόκιμος, καὶ κατάρας ἐγγὺς, ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν. πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν ἀγαπητοὶ, τὰ κρείττονα, καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτως λαλοῦμεν. οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεὸς ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, ἧς ἐνεδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις, καὶ διακονοῦντες. ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκαστον ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέλους, ἵνα μὴ νωθροὶ γένησθε, μιμηταὶ δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονομούντων τὰς ἐπαγγελίας. τῷ γὰρ ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ θεὸς, ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὀμόσαι, ὤμοσε καθ' ἑαυτοῦ, λέγων, ἦ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε. καὶ οὕτως μακροθυμήσας, ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελίας. ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ τοῦ μείζονος ὀμνύουσι, καὶ πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας, εἰς βεβαίωσιν ὁ ὅρκος. ἐν ᾧ περισσότερον βουλόμενος ὁ θεὸς ἐπιδεῖξαι τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ, ἵνα διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι θεὸν; ἰσχυρὰν

παράκλησιν

iudicij æterni. Atq; id faciemus, si quidem permiserit deus. Nam fieri non potest, ut qui semel fuerint illuminati, gustauerintq; donum cœleste, & participes facti fuerint spiritus sancti, gustauerintq; bonum dei uerbum, ac uirtutes futuri seculi, si prolabantur, denuo renouentur per pœnitentiam, ab integro crucifigẽtes sibimetipsis filium dei, & ludibrio exponentes. Siquidem terra, quæ imbrem sæpius in se uenientem combiberit, & progenuerit herbam accommodam eis, opera quorum & colitur, recipit benedictionem à deo. At quæ produxerit spinas & tribulos, reproba est, & maledictioni confinis, cuius exitus huc tendit, ut exuratur. Cæterum persuasimus nobis de uobis dilecti, quæ his sint meliora, & cum salute coniuncta, tametsi sic loquamur. Non enim iniustus est deus, ut obliuiscatur operis uestri, & laboris ex charitate suscepti, quam exhibuistis erga nomen illius, qui ministrastis sanctis, & ministratis. Cupimus autem, ut unusquisq; uestrum idem præstet studium ad plenã spei certitudinem, usq; ad perfectionẽ, ne sitis imbecilles, sed imitatores eorum, qui per fidem ac patientiam hæreditatem accipiunt promissionis. Deus enim pollicitus Abrahæ, cum non posset per quenq̃ maiorem iurare, iurauit per seipsum, dicens: nisi benedicens benedixero tibi, & multiplicans multiplicauero te. Atq; ita cum patiẽter expectasset, consecutus est promissum. Nam homines quidem per eum iurant, qui sit maior, atque ijsdem omnis controuersiæ finis est, si accedat iurisiurandi confirmatio. Qua in re deus cum eximie uellet hæredibus promissionis ostendere firmitatẽ consilij sui, interposuit iusiurãdum, uti per duas res immutabiles, in quibus fieri nõ posset, ut mentiretur deus, ualidam

cõsolationẽ

παράκλησιν ἔχωμεν, οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος, ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς, ἀσφαλῆ τε, καὶ βεβαίαν, καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ὑμῶν εἰσῆλθεν ἰησοῦς κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ, ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα. *

οὗτος γὰρ ὁ μελχισεδὲκ βασιλεὺς σαλὴμ, ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὁ συναντήσας ἀβραὰμ, ὑποστρέφοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων, καὶ εὐλογήσας αὐτὸν, ᾧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν ἀβραὰμ, πρῶτον μὲν ἑρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς σαλὴμ, ὅ ἐστι, βασιλεὺς εἰρήνης, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές. θεωρεῖτε δὲ πηλίκος οὗτος, ᾧ καὶ δεκάτην ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης; καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν λευὶ τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες, ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τουτέστι, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς ὀσφύος ἀβραάμ. ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν, δεδεκάτωκε τὸν ἀβραὰμ, καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας εὐλόγηκεν. χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας, τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσιν, ἐκεῖ δὲ μαρτυρούμενος, ὅτι ζῇ, καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν, διὰ ἀβραὰμ καὶ λευὶ, ὁ δεκάτας λαμβάνων δεδεκάτωται, ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὀσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν, ὅτε συνήντησεν αὐτῷ ὁ μελχισεδέκ. εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς λευϊτικῆς ἱερωσύνης ἦν, ὁ λαὸς γὰρ ἐπ' αὐτῇ νενομοθέτητο, τίς ἔτι χρεία, κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα, καὶ οὐ κατὰ

τὴν τάξιν

consolationem haberemus, qui huc confugimus, ut potiamur proposita spe, quam uelut ancoram tenemus animæ, tum tutã, tum firmã, & introeuntem usq; ad ea, quæ sunt intra uelum, ubi præcursor pro nobis ingressus est Iesus iuxta ordinem Melchisedec, pontifex factus in æternum.

Nam hic erat Melchisedec, rex Salem, VII
põtifex dei altissimi, qui occurrit Abrahæ, reuertenti à cæde regũ, & benedixit illi, cui & decimas ex omnibus impertitus est Abraham, qui primum quidem ex interpretatione dicitur rex iustitiæ, deinde uero etiam rex Salẽ, quod est rex pacis, ignoti patris, ignotæ matris, ignoti generis, nec initium dierum, neq; uitæ finem habens, sed assimilatus filio dei, manet sacerdos in ppetuum. Considerate uero, quantus hic fuerit, cui etiam decimas dederit Abrahã patriarcha de spolijs? Atque ij quidem, qui quod sint de numero filiorum Leui, sacerdotij functionem sumunt, præceptum habent, ut decimas accipiant à populo iuxta legem, hoc est, à fratribus suis, licet egressis ex lumbis Abrahæ. At is cuius genus non recensetur ex illis, decimas accepit ab Abraham, & habenti promissiones benedixit. Porrò nemo negat, quin id quod minus est, ab eo quod maius est, benedictionem accipiat. Atq; hic quidẽ homines, qui moriuntur, decimas accipiunt. Illic autem is de quo testatum est, quod uiuat: & ut ita loquar, in Abraham decimatus est etiã ipse Leui, qui decimas solet accipere. Nã is adhuc in lumbis patris erat, cum occurreret Abrahæ Melchisedec. Proinde si consummatio p Leuiticũ sacerdotiũ erat, siquidẽ per hoc populus legẽ acceperat, quid prætereà fuit opus, aliũ exoriri sacerdotẽ, q secundũ ordinẽ Melchisedec, & nõ secundũ

ordinẽ

τὴν τάξιν Ἀαρὼν λέγεσθαι; μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται. ἐφ᾽ ὃν γὰρ λέγεται ταῦτα, φυλῆς ἑτέρας μετέσχηκεν, ἀφ᾽ ἧς οὐδεὶς προσέσχηκε τῷ θυσιαστηρίῳ. πρόδηλον γὰρ, ὅτι ἐξ Ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν οὐδὲν περὶ ἱερωσύνης Μωϋσῆς ἐλάλησε. καὶ περισσότερον ἔτι κατάδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα Μελχισεδὲκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος, ὃς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκικῆς γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου. μαρτυρεῖ γὰρ, ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγούσης ἐντολῆς διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές, οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος, ἐπεισαγωγὴ δὲ κρείττονος ἐλπίδος, δι᾽ ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ, καὶ καθ᾽ ὅσον οὐ χωρὶς ὁρκωμοσίας. οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὁρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες, ὁ δὲ μετὰ ὁρκωμοσίας διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτόν. ὤμοσε κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται. σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. κατὰ τοσοῦτον κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔγγυος Ἰησοῦς, καὶ οἱ μὲν πλείονές εἰσι γεγονότες ἱερεῖς, διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν. ὁ δὲ διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην, ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται, τοὺς προσερχομένους δι᾽ αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν. τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεύς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος, ὃς οὐκ ἔχει καθ᾽ ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ. τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ, ἑαυτὸν ἀνενέγκας. ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς, ἔχοντας

ἀσθένειαν

ordinē Aaron diceret? Quādoquidē trāslato sacerdotio, necesse est, ut legis quoque translatio fiat. Nā is de quo dicūt hæc, ad aliā tribū ptinet, de qua nullus altari astitit. Palam est enī, q̄ e tribu Iuda exortus sit dn̄s noster. At nihil locutus est de sacerdotio Moses, quod ad hanc tribū pertineat. Idq́ magis etiā liquet, si quidē ad similitudinē Melchisedec exoritur sacerdos alius, qui nō iuxta legē mandati carnalis factus sit, sed iuxta potentiā uitæ indissolubilis. Testificat enim ad hunc modū: Tu sacerdos in æternū secundū ordinem Melchisedec. Abrogat enim quod præcessit præceptū propter imbecillitatē, & inutilitatem. Nam nihil ad perfectionē adduxit lex: uerū erat introductio ad spem potiorē, per quā appropinquamus deo, atq́ hoc potiorem, q̄ nō absq́ iureiurando res acta sit. Nam illi quidem citra iusiurandum sacerdotes facti sunt: hi uero cum iureiurando, per eum qui dixit ad illum: Iurauit dominus & nō pœnitebit eū, tu sacerdos in æternū secūdū ordinationē Melchisedec. Tāto potioris testamēti spōsor factus est Iesus, & illi quidē plures facti fuerūt sacerdotes, propterea, quod per mortem non sinerentur permanere. at hic quod idem maneat in æternum, perpetuum habet sacerdotiū, unde & saluos facere ad plenum potest, qui per ipsum adeunt deum, semp uiuēs, ad hoc ut interpellet pro illis. Talis eñ decebat ut esset nobis pōtifex pius, innocēs, impollutus, segregatus à peccatorib⁹, & sublimior cœlis factus, cui nō sit quotidie necesse, quēadmodū illis pontificibus, prius pro proprijs peccatis uictimas offerre, deinde pro peccatis populi. Nam id fecit semel, cum semetipsum obtulit. Siquidem lex homines constituit pontifices, habētes

infirmitatē

ἀσθένειαν. ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον, υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον. Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τῶν ἁγίων λειτουργός, καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος. πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρα καὶ θυσίας καθίσταται, ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦτον, ὃ προσενέγκῃ. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ᾽ ἂν ἦν ἱερεύς, ὄντων τῶν ἱερέων τῶν προσφερόντων κατὰ τὸν νόμον τὰ δῶρα. οἵτινες ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ λατρεύουσι τῶν ἐπουρανίων, καθὼς κεχρημάτισται Μωϋσῆς, μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνήν. ὅρα γάρ φησι, ποιήσῃς πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει. Νυνὶ δὲ διαφορωτέρας τέτυχε λειτουργίας, ὅσῳ καὶ κρείττονός ἐστι διαθήκης μεσίτης, ἥτις ἐπὶ κρείττοσιν ἐπαγγελίαις νενομοθέτηται. εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ἦν ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος, μεμφόμενος γὰρ αὐτοῖς λέγει. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραήλ, καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰούδα, διαθήκην καινήν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, κἀγὼ ἠμέλησα αὐτῶν, λέγει κύριος. ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν. καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων, γνῶθι τὸν κύριον, ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως μεγάλου αὐτῶν, ὅτι ἵλεως ἔσομαι

ταῖς

infirmitatē. Porrò sermo iurisiurandi, qui supra legem fuit, filium cōstituit in æternū
cōsummatū. Cæterū eorū quæ dicimus VIII
illud est caput, q̄ talē habemus pontificē, qui consedit ad dextram throni maiestatis in cœlis, sanctorū administrator, ac ueri tabernaculi, quod fixit deus, & non homo. Omnis enim pontifex ad offerēdum donaria & uictimas cōstituit, unde necesse est, ut hic etiā habeat aliquid, quod offerat. Nam si esset in terra, ne sacerdos quidē esset, ubi sunt sacerdotes qui offerūt iuxta legē donaria, quæ quidē exemplari & umbræ deseruiunt cœlestiū. quēadmodū oraculo responsum est Mosi, cū esset absoluturus tabernaculū: nā uide, inquit, ut facias omnia secundū exemplar, quod ostēsum est tibi in monte, nunc uero hoc excellentius sortitus est sacerdotiū, quo præstātioris est testamēti intercessor, quod in p̄stantioribus p̄missis sancitū est. Etenim si prius illud tale fuisset, ut nihil in eo posset reprehēdi, haudquaq̄ fuisset secūdo quæsitus locus. Nā incusans eos loquit illis: Ecce dies uenient, dicit dn̄s, & cōsummabo super domū Israël, & super domū Iuda, testamentū nouum, non iuxta testamētum quod feci patribus illorū in die cum apprehenderem manū illorū, ut educerē eos ex Aegypto, quoniā ipsi nō p̄stiterūt in testamēto meo, & ego neglectui eos habui, dicit dn̄s. Nā hoc est testamentū, quod disponā domui Israël post dies illos, dicit dominus, dans leges meas in mentē illorū, & in corde illorū inscribā illas, & ero illis de⁹, & ipsi erunt mihi populus. Et nō docebūt quisque proximum suum, & unusquisque fratrē suū, dicentes: Cognosce dominum, quod omnes cogniturí sint me, ab eo qui pusillus fuerit inter eos, usq́ ad eū qui magnus est inter illos, quoniam placatus ero

ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. ἐν τῷ λέγειν καινήν, πεπαλαίωκε τὴν πρώτην. τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς ἀφανισμοῦ.

Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη δικαιώματα λατρείας, τό, τε ἅγιον κοσμικόν. σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε λυχνία, καὶ ἡ τράπεζα, καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων, ἥτις λέγεται ἅγια. μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνή, ἡ λεγομένη ἅγια ἁγίων, χρυσοῦν ἔχουσα θυμιατήριον, καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, περικεκαλυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ ἔχουσα τὸ μάννα, καὶ ἡ ῥάβδος ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα, καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης. ὑπεράνω δὲ αὐτῆς χερουβὶμ δόξης, κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον, περὶ ὧν οὐκ ἔστι νῦν λέγειν κατὰ μέρος. τούτων δὲ οὕτως κατεσκευασμένων, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διὰ παντὸς εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς, τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεύς, οὐ χωρὶς αἵματος, ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων, τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μήπω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδόν, ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν, ἥτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεστηκότα, καθ᾽ ὃν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται, μὴ δυνάμεναι κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα, μόνον ἐπὶ βρώμασι καὶ πόμασι, καὶ διαφόροις βαπτισμοῖς, καὶ δικαιώμασι σαρκός, μέχρι καιροῦ διορθώσεως ἐπικείμενα. Χριστὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς, οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν, οὐ ταύτης τῆς κτίσεως, οὐδὲ δι᾽ αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος.

εἰ γ

ſuper iniuſtitijs illorũ, & peccatis eorũ, & iniquitatũ illorũ nõ recordabor amplius. Per hoc qđ dicit nouũ, antiquauit prius. Porrò quod antiquatur ac ſeneſcit, in propinquo eſt, ut euaneſcat.

IX Igitur habebat quidem etiam prius illud, iuſtificationes, cultus, ac ſanctum mundanum. Siquidem tabernaculum factum fuit primum, in quo erant lucernæ, & menſa, & propoſitio panum, quam uocant, ſancta. Poſt ſecundum autem uelum erat tabernaculũ, quod uocatur ſanctum ſanctorum, aureum habẽs thuribulum, & arcam teſtamenti, undiq; circumtectam auro, in qua urna aurea habens manna, & uirga Aaron, quæ germinauerat, & tabulæ teſtamenti. Supra hanc autem cherubim gloriæ, obumbrantia propiciatorium. de quibus non eſt nunc dicendũ ſingulatim. His autem ad hunc ordinatis modum, in prius quidem tabernaculum ſemper ingrediuntur ſacerdotes, qui ſacrorum ritus peragant: in ſecundum autem ſemel quotannis ſolus pontifex, non ſine ſanguine, quẽ offert pro ſeipſo, & pro populi ignorantijs. Illud ſignificante ſpiritu ſancto, nõdum manifeſtatam eſſe ſanctorum uiam, adhuc priore tabernaculo conſiſtente, quæ erat ſimilitudo pro tempore tum præſente, in quo dona ſacrificiaq; offeruntur, quæ non poſſint iuxta conſcientiam perfectum reddere cultorem, in cibis dumtaxat & potionibus, & diuerſis ablutionibus ac iuſtificationibus carnis, uſq; ad tempus correctionis impoſita. At Chriſtus accedẽs põtifex futurorũ bonorũ, per maius & perfectius tabernaculũ, nõ manu factum, hoc eſt, non huius ſtructuræ, neq; per ſanguinem hircorum ac uitulorũ, ſed per proprium ſanguinem ingreſſus eſt ſemel in ſancta, æterna redemptione reperta. Nam ſi

εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων, καὶ τράγων, καὶ σποδὸς δαμάλεως, ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα, πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ὑμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι. καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης καινῆς μεσίτης ἐστίν, ὅπως θανάτου γενομένου, εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παραβάσεων, τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι, τῆς αἰωνίου κληρονομίας. ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διαθεμένου. διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία, ἐπεὶ μή ποτε ἰσχύει, ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος. ὅθεν οὐδ᾽ ἡ πρώτη, χωρὶς αἵματος ἐγκεκαίνισται. λαληθείσης γὰρ πάσης ἐντολῆς κατὰ νόμον ὑπὸ μωϋσέως παντὶ τῷ λαῷ, λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τράγων, μετὰ ὕδατος καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὑσσώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον καὶ πάντα τὸν λαὸν ἐρράντισε, λέγων· τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός. καὶ τὴν σκηνὴν δὲ καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς λειτουργίας τῷ αἵματι πάντα ὁμοίως ἐρράντιζε. καὶ σχεδὸν ἐν αἵματι πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον, καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεσις. ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τούτοις καθαρίζεσθαι, αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια, κρείττοσι θυσίαις παρὰ ταύτας. οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ Χριστός, ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ᾽ εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν. οὐδ᾽ ἵνα πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτόν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὰ ἅγια κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ, ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. νῦν δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων, εἰς ἀθέτησιν

ἁμαρτίας

Nam ſi ſanguis taurorum & hircorum, & cinis iuuencæ, aſpergens inquinatos, ſanctificat ad carnis purificationẽ, quãto magis ſanguis Chriſti, qui per ſpiritum æternum ſeipſum obtulit immaculatum deo, purgabit conſcientiam ueſtram à mortuis operibus, ad ſeruiendum deo uiuenti? Et ob id noui teſtamenti conciliator eſt, ut morte intercedente, ad redemptionem earum præuaricationum, quæ fuerãt ſub priori teſtamento, ij qui uocati ſunt, promiſſionem accipiant æternæ hæreditatis. Siquidem ubi teſtamentum eſt, mors intercedat neceſſe eſt teſtatoris. Nam teſtamẽtum in mortuis ratum eſt, quandoquidem nõdũ ualet, cum uiuit teſtator. Vnde ne prius quidem illud, abſq; ſanguine dedicatum fuit. Cum enim Moyſes omne præceptum iuxta legem expoſuiſſet omni populo, ſumpto ſanguine uitulorum & hircorum, cum aqua & lana coccina & hyſopo, ſimul & ipſum librum & totũ populũ aſperſit, dicens: Hic eſt ſanguis teſtamẽti, quod mandauit uobis deus. Inſuper autem & tabernaculum, & omnia uaſa miniſterij, ſanguine conſimiliter aſpergebat. Et omnia ferè ſecundum legem ſanguine purificantur, & abſq; ſanguinis effuſione nõ fit remiſſio. Itaq; neceſſe eſt, ut exemplaria quidem eorum quæ ſunt in cœlis, hiſce rebus purificẽtur. Cæterũ ipſa cœleſtia potioribus ꝗ̃ hæc ſint, uictimis mundentur. Nõ em̃ in manu facta ſancta ingreſſus eſt Chriſtus, exemplaria uerorũ, ſed in ipſum cœlũ, ut appareat nũc in cõſpectu dei pro nobis, non ut ſæpius offerat ſemetipſum, queadmodum pontifex ingreditur in ſancta ſingulis annis per ſanguinem alienũ. Alioqui oportuiſſet illum ſæpius paſſum fuiſſe à condito mundo. Nunc autẽ ſemel, ſub conſummationem ſeculorum, ad profligationem

 peccati.

ἁμαρτίας, διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται. καὶ καθόσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις, οὕτως καὶ ὁ χριστὸς ἅπαξ προσενεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν.

Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατ᾽ ἐνιαυτὸν ταῖς αὐταῖς θυσίαις ἃς προσφέρουσιν εἰς τὸ διηνεκὲς οὐδέποτε δύναται τοὺς προσερχομένους τελειῶσαι. ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐπαύσαντο προσφερόμεναι, διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἔτι συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας, ἅπαξ κεκαθαρμένους· ἀλλ᾽ ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν κατ᾽ ἐνιαυτόν. ἀδύνατον γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας. διὸ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον, λέγει. θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας. σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι, ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας, τότε εἶπον, ἰδοὺ ἥκω, ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι ὁ θεὸς τὸ θέλημά σου. ἀνώτερον λέγων, ὅτι θυσίαν καὶ προσφορὰν, καὶ ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας, οὐδὲ εὐδόκησας, αἵτινες κατὰ τὸν νόμον προσφέρονται, τότε εἴρηκεν, ἰδοὺ ἥκω τοῦ ποιῆσαι ὁ θεὸς τὸ θέλημά σου, ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ, ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμὲν, οἱ διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ ἐφάπαξ. καὶ πᾶς μὲν ἱερεὺς ἕστηκε καθ᾽ ἡμέραν λειτουργῶν, καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε δύνανται περιελεῖν ἁμαρτίας. αὐτὸς δὲ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν, εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος, ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ.

μία

peccati, per immolationem suipsius apparuit. Et quatenus illud manet omnes homines, ut semel moriatur, post hoc autem iudicium, ita & Christus semel oblatus, ut multorum peccata tolleret, rursus absque peccato cōspicietur, ijs qui illum expectant in salutem.

Nam lex umbram obtinens futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum, his hostijs quas singulis annis easdem continenter offerunt, nunquam potest accedentes perfectos reddere. Alioqui nónne desijssent offerri? propterea, quod nullam iam habuissent conscientiam peccatorum, qui sacrificassent, ac semel purgati essent. Atqui in istis commemoratio fit peccatorum quotannis. Non enim potest sanguis taurorum & hircorum auferre peccata. Quapropter cum ingressurus est mundum, dicit: Sacrificium & oblationem noluisti. Corpus autem aptasti mihi, holocautomata & pro peccato non comprobasti. Tunc dixi: Ecce adsum, in capite libri scriptum est de me, ut faciam deus uoluntatem tuam. Superius cum dicit, sacrificium, & oblationem, & holocautomata, & pro peccato noluisti, neque comprobasti, quæ iuxta legem offeruntur, tunc dixit: Ecce adsum, ut faciam deus uoluntatem tuam: tollit prius, ut posterius statuat: per quam uoluntatem sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel peractam. Et omnis quidem sacerdos assistit quotidie, sacra peragens, & easdem sæpius offerens hostias, quæ nunquam possint auferre peccata. Hic uero, una pro peccatis oblata uictima, perpetuo sedet ad dexteram dei, id quod superest expectans, donec reddantur inimici ipsius, scabellum pedum eius.

Vnica

Μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους. μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. μετὰ γὰρ τὸ προειρηκέναι, αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διαθήσομαι πρὸς αὐτοὺς, μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτοὺς, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. ὅπου δὲ ἄφεσις τούτων, οὐκέτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας. Ἔχοντες οὖν ἀδελφοὶ παρρησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι ἰησοῦ, ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τουτέστι, τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως, ἐρραντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα, ὕδατι καθαρῷ, κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος, ἀκλινῆ. πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος. καὶ κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης, καὶ καλῶν ἔργων, μὴ ἐγκαταλιπόντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισὶν, ἀλλὰ παρακαλοῦντες, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ βλέπετε ἐγγίζουσαν τὴν ἡμέραν. ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκέτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία, φοβερὰ δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ πυρὸς ζῆλος ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους. ἀθετήσας τις νόμον μωϋσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει. πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας, ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας. οἴδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. καὶ πάλιν, κύριος

κρινεῖ

Vnica enim oblatione perfectos effecit in perpetuum, eos qui sanctificantur. Testificatur autem nobis & ipse spiritus sanctus, nimirum cum prædixerit, Hoc est testamētum, quod condam erga illos, post dies illos, dicit dominus, dans leges meas in corde illorum, & in mentibus illorum inscribam eas, & peccatorum atque iniquitatum illorum non recordabor amplius. Porrò ubi horum est remissio, non est amplius oblatio pro peccato. Cum igitur fratres, habeamus libertatem adeundi in sancta per sanguinem Iesu, ea uia quā dedicauit nobis recentem ac uiuentem, per uelamentū, hoc est, per carnem suam, cumque habeamus sacerdotem magnum præfectum domui dei, accedamus cum uero corde, in certitudine fidei, aspersi cordibus, ac depulsa conscientia mala, & abluti corpore, aqua pura, teneamus confessionem spei, non uacillantem, fidelis enim qui promisit, & consideremus nos inuicem, in hoc, ut prouocemus ad charitatem & bona opera, non deserentes aggregationem nostri mutuam, sicuti mos est nonnullis, sed adhortantes inuicem, idque hoc magis, quod uidetis appropinquantem diem. Nā si uolentes peccauerimus post acceptam cognitionem ueritatis, nō ultra pro peccatis reliqua est hostia, sed formidabilis quædam expectatio iudicij, & ignis uehementia, qui deuoraturus est aduersarios. Qui aspernatus fuerit Moysi legem, absque misericordia, sub duobus aut tribus testibus moritur. Quanto putatis peioribus afficietur supplicijs, qui filium dei conculcarit, & sanguinem testamenti, ceu rem prophanam habuerit, per quem fuerat sanctificatus, & spiritum gratiæ contumelia affecerit. Nouimus enim eum qui dixit: Meum est ulcisci, ego rependam, dicit dominus. Et rursum: Dominus

iudicabit

κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ. φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος. Ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες, πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων. τοῦτο μὲν, ὀνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες. καὶ γὰρ τοῖς δεσμοῖς μου συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντες ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς κρείττονα ὕπαρξιν ἐν οὐρανοῖς καὶ μένουσαν. μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παῤῥησίαν ὑμῶν, ἥτις ἔχει μισθαποδοσίαν μεγάλην. ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρείαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ποιήσαντες, κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν. ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ. ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται, καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ. ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς.

Ἔστι δὲ πίστις, ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι. πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι. πίστει πλείονα θυσίαν Ἄβελ παρὰ Κάϊν προσήνεγκε τῷ θεῷ, δι᾽ ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ δι᾽ αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖ. πίστει Ἐνὼχ μετετέθη τοῦ μὴ ἰδεῖν θάνατον, καὶ οὐχ εὑρίσκετο, διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός. πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως αὐτοῦ μεμαρτύρηται εὐηρεστηκέναι τῷ θεῷ. χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι. πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ θεῷ, ὅτι ἔστι, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται. πίστει χρηματισθεὶς Νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς, κατεσκεύασε κιβωτὸν

iudicabit populum suum. Horrendum est incidere in manus dei uiuentis. Redeat autem uobis in memoriā superiores dies, in quibus illuminati, ingens certamen sustinuistis afflictionū, partim quidē dū & ꝓbris & pressuris affecti, spactaculo fuistis omnibus, partim dum consortes ita cōuersantium facti estis. Siquidē & afflictionū, quæ ex uinculis meis contigerunt participes, fuistis, & direptionē facultatū uestrarum cū gaudio accepistis, sciētes uos habere in uobis, potiorē substantiā in cœlis ac manentē. Ne abieceritis igitur fiduciam uestram, quæ magnā habet præmij retributionem. Nā patientia uobis est opus, ut ubi uoluntatē dei peregeritis, reportetis ꝓmissionē. Adhuc em̄ perpusillū tēporis, & qui uenturus est ueniet, & nō tardabit. Iustus aūt ex fide uicturus est. & si se subduxerit, nō probabit animo meo. At nos non sumus qui subducamus nos in ꝑditionē, sed ad fidē ꝑtinemus in acquisitionē animæ.

XI Est aūt fides, earū rerū quæ sperant, substantia, argumentū eorū, quæ nō uidētur. ꝑ hanc em̄ testimoniū meruerūt seniores. Per fidem intelligimus ꝑfecta fuisse secula uerbo dei, ut ex his quæ nō apparebāt, ea quæ uident, fierent. Per fidē uberiorē hostiā Abel obtulit deo, q̄ Cain: ꝑ quā testimoniū meruit, quod esset iustus, testimoniū ꝑhibente de donarijs illius deo, & per hāc mortuus adhuc loquit. Per fidē Enoch fuit translatus, ne uideret mortē, nec fuit inuētus, propterea quod transtulerat illū deus. priusq̄ enim trāsferretur, testimoniū meruerat, quod placuisset deo. Atqui sine fide, fieri nō potest, ut quis illi placeat. Nam qui accedit ad deum, hūc credere oportet, esse deū, & esse remuneratorē quærētibus se. Per fidem admonitus oraculo Noë, ea quæ nōdum uidebātur, ueritus, apparauit arcam

κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, δι᾽ ἧς κατέκρινε τὸν κόσμον, καὶ τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος. πίστει καλούμενος Ἀβραὰμ ὑπήκουσεν ἐξελθεῖν εἰς τὸν τόπον, ὃν ἤμελλε λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν, καὶ ἐξῆλθε, μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται. πίστει παρῴκησεν εἰς γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ τῶν συγκληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς. ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός. πίστει καὶ αὐτὴ Σάῤῥα δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβε, καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας ἔτεκεν, ἐπεὶ πιστὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγγειλάμενον. διὸ καὶ ἀφ᾽ ἑνὸς ἐγεννήθησαν, καὶ ταῦτα νενεκρωμένου, καθὼς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ ὡσεὶ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἡ ἀναρίθμητος. κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόῤῥωθεν αὐτὰς ἰδόντες καὶ πεισθέντες, καὶ ἀσπασάμενοι καὶ ὁμολογήσαντες, ὅτι ξένοι καὶ παρεπίδημοί εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς. οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες, ἐμφανίζουσιν, ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσι. καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ἀφ᾽ ἧς ἐξῆλθον, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι. νῦν δὲ κρείττονος ὀρέγονται, τουτέστιν ἐπουρανίου. διὸ οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ θεός, θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν, ἡτοίμασε γὰρ αὐτοῖς πόλιν. πίστει προσενήνοχεν Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ πειραζόμενος, καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν, ὁ τὰς ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος, πρὸς ὃν ἐλαλήθη, ὅτι ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα, λογισάμενος, ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν δυνατὸς ὁ θεός, ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν παραβολῇ ἐκομίσατο. πίστει περὶ μελλόντων εὐλόγησεν Ἰσαὰκ τὸν Ἰακὼβ καὶ τὸν Ἡσαῦ. πίστει Ἰακὼβ ἀποθνήσκων, ἕκαστον τῶν υἱῶν Ἰωσὴφ εὐλόγησε, καὶ προσεκύνησεν

arcam ad salutem domus suæ, per quā arcam cōdemnauit mundum, & eius quæ secūdum fidem est, iusticiæ factus est hæres. Per fidem, appellatus Abraham, obedijt, ut exiret in locum quem accepturus erat in hæreditatem, & exiuit, nesciēs quò esset uenturus. Per fidem cōmigrauit in terram promissionis, ueluti peregrinam, cum in tabernaculis habitasset cum Isaac & Iacob, cohæredibus eiusdem promissionis. Expectauerat enim habentem fundamenta ciuitatem, cuius opifex & conditor est deus. Per fidem & ipsa Sara uim ad concipiendum ac retinendum semen accepit, ac præter ætatis rationem peperit, quod fidelem iudicaret eum qui promiserat. Quapropter & ex uno prognati sunt posteri, eoq̄ iam annis effœto, tanto numero, quāto sunt stellæ cœli, & uelut arena, quæ est iuxta marginem maris innumerabilis. Iuxta fidē mortui sunt hi omnes, cum nō accepissent promissiones, sed procul eas uidissent, & credidissent, salutassentq̄, & confessi fuissent, se hospites atq̄ aduenas esse in terra. Nam hæc qui dicunt, declarant se patriam inquirere. Et si illius quidem memores fuissent, unde fuerant profecti, habebant opportunitatem reuertendi. Nunc autem meliorem expetunt, hoc est, cœlestem. Quapropter non erubescit ipse deus uocari deus illorum. parauerat enim illis ciuitatem. Per fidem obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, & unigenitum obtulit, in quo promissiones acceperat, ad quem dictum fuerat: In Isaac uocabitur tibi semen, cum illud secum perpendisset, deum uel à mortuis excitare posse, unde illū etiā resurrectionis typo reduxit. Per fidē de futuris benedixit Isaac filio Iacob, & Esau. Per fidē, Iacob moriēs, singulis filijs Ioseph bñdixit, &

 adorauit

προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐ-
τοῦ. πίστει, ἰωσὴφ τελευτῶν, περὶ τῆς ἐξό-
δου τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐμνημόνευσε, καὶ περὶ
τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο. πίστει, μωϋσῆς
γεννηθεὶς, ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πα-
τέρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον τὸ παι-
δίον, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα
τοῦ βασιλέως. πίστει, μωϋσῆς μέγας γενό-
μενος, ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς
φαραὼ, μᾶλλον ἑλόμενος συγκακουχεῖ-
σθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν
ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν· μείζονα, πλοῦτον
ἡγησάμενος τῶν ἐν αἰγύπτῳ θησαυρῶν, τὸν
ὀνειδισμὸν τοῦ χριστοῦ. ἀπέβλεπε γὰρ εἰς
τὴν μισθαποδοσίαν. πίστει κατέλιπεν αἴ-
γυπτον, μὴ φοβηθεὶς τὸν θυμὸν τοῦ βα-
σιλέως. τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρ-
τέρησε. πίστει πεποίηκε τὸ πάσχα καὶ τὴν
πρόσχυσιν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρεύ-
ων τὰ πρωτότοκα, θίγῃ αὐτῶν. πίστει δὲ δι-
έβησαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς διὰ ξη-
ρᾶς, ἧς πεῖραν λαβόντες οἱ αἰγύπτιοι, κα-
τεπόθησαν. πίστει τὰ τείχη ἱεριχὼ κατέπε-
σε, κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. πίστει ῥα-
ὰβ ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσα-
σι, δεξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ᾽ εἰρήνης.
καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείψει γάρ με διηγού-
μενον ὁ χρόνος περὶ γεδεὼν, βαράκ τε, καὶ
σαμψὼν, καὶ ἰεφθάε, δαβίδ τε καὶ σαμου-
ὴλ, καὶ τῶν προφητῶν, οἳ διὰ πίστεως κατη-
γωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύ-
νην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στό-
ματα λεόντων, ἔσβεσαν δύναμιν πυρὸς,
ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώ-
θησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ
ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλο-
τρίων. ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως
τοὺς νεκροὺς αὐτῶν. ἄλλοι δὲ ἐτυμπανί-
σθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρω-
σιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν. ἕ-
τεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν
ἔλαβον

adorauit fastigiũ uirgæ illius. Per fidẽ, Io-
seph moriens, de egressione filiorum Isra-
el meminit, deq; ossibus suis mãdauit. Per
fidem, cum natus esset Moyses, occultatus
est menses treis, à parentibus suis, propter-
ea quod uiderent elegantem puellum, nec
ueriti sunt edictum regis. Per fidem, Mo-
ses iã grandis, renuit uocari filius filiæ Pha
raonis, potius eligens simul malis affici cũ
populo dei, quàm temporarijs peccati cõ-
modis frui, maiores arbitrat⁹ diuitias, pro
brum Christi, quàm Aegyptiorum the-
sauros. Respectum enim habebat remu-
nerationis. Per fidem reliquit Aegyptum,
haud ueritus ferociam regis. Perinde enim
quasi uidisset eum qui est inuisibilis, ita ob
durauit. Per fidem fecit pascha, & effusio-
nem sanguinis: ne is qui perimebat primo-
genita, tangeret ipsos. Per fidem transie-
runt rubrum mare, ueluti per siccam terrã.
quod cum tentassent Aegyptij, absorpti
sunt. Per fidem mœnia Hiericho concide-
runt, circumdata ad dies septem. Per fi-
dem Raab meretrix non perijt unà cum
ijs qui non obedierant, cum excepisset ho-
spitio exploratores pacifice. Et quid præ-
terea loquor? Deficiet enim me tempus,
commemorantem de Gedeone, de Barac,
& Sampsone, & Hiephthaẽ, necnon Da-
uid & Samuële, ac prophetis, qui per fi-
dem expugnauerunt regna, operati sunt
iustitiam, assecuti sunt promissiones, oc-
cluserunt ora leonum, extinxerunt uim
ignis, effugerunt acies gladij, ualidi fa-
cti sunt ex imbecillitate, effecti sunt robu-
sti in bello, incursiones auerterunt extero-
rum. Mulieres acceperunt ex resurrectio-
ne mortuos suos. Alij uero distenti sunt,
aspernati redemptionem, ut potiorem
sortirentur resurrectionem. Alij rur-
sus ludibrijs & flagris explorati sunt.
insup

ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς, ἐλι-
θάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν
φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν
μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερού-
μενοι, θλιβόμενοι, κακοχούμενοι, ὧν οὐκ
ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμε-
νοι, καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὀπαῖς
τῆς γῆς. καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες
διὰ τῆς πίστεως, οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγ-
γελίαν, τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι
προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τε-
λειωθῶσιν.

Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχον-
τες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων,
ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα, καὶ τὴν εὐπε-
ρίστατον ἁμαρτίαν, δι᾽ ὑπομονῆς τρέχω-
μεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφο-
ρῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν, καὶ τε-
λειωτὴν ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης
αὐτῷ χαρᾶς, ὑπέμεινε σταυρὸν, αἰσχύνης κα-
ταφρονήσας, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ
ἐκάθισεν. ἀναλογίσασθε γὰρ τὸν τοιαύτην
ὑπομεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς
αὐτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κάμητε, ταῖς
ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι. οὔπω μέχρις
αἵματος ἀντικατέστητε, πρὸς τὴν ἁμαρ-
τίαν ἀνταγωνιζόμενοι, καὶ ἐκλέλησθε τῆς
παρακλήσεως, ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγε-
ται. υἱέ μου μὴ ὀλιγώρει παιδείας κυρίου,
μηδὲ ἐκλύου ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐλεγχόμενος. ὃν
γὰρ ἀγαπᾷ κύριος, παιδεύει. μαστιγοῖ δὲ
πάντα υἱὸν, ὃν παραδέχεται. εἰ παιδείαν
ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ
θεός. τίς γάρ ἐστιν υἱὸς, ὃν οὐ παιδεύει πατήρ;
εἰ δὲ χωρίς ἐστε παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγό-
νασι πάντες, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐχ υἱοί. εἶτα
τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἴχομεν
παιδευτὰς καὶ ἐνετρεπόμεθα, οὐ πολλῷ
μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευ-
μάτων, καὶ ζήσομεν; οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας
ἡμέρας, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, ἐπαίδευον.
ὁ δὲ

insuper & uinculis & carcere, lapidati
sunt, dissecti sunt, tentati sunt, occisio-
ne gladij occubuerunt, oberrarunt in
ouillis & caprinis pellibus, destituti,
pressi, afflicti, qbus indignus erat mũ
dus, in desertis errantes, & montibus,
ac speluncis, & cauernis terræ. Atque
omnes hi testimoniũ promeriti per fi
dem, non acceperant promissionem,
quod deus de nobis melius quiddam
puiderat, ne sine nobis cõsummaret.

Proinde nos quoq;, cum tanta se- XII
pti simus nube testium, deposito one-
re omni, & tenaciter inhærente pecca-
to, per tolerãtiam curramus in propo
sito nobis certamine, respicientes ad fi
dei ducem, & consummatorẽ Iesum,
qui pro proposito sibi gaudio, pertu-
lit crucẽ ignominia contẽpta, & ad de
xteram throni dei consedit. Reputate
enim q̃ is talem sustinuerit à peccato-
ribus aduersus se cõtradictionem, ne
defatigemini, animis defecti. Nondũ
usq; ad sanguinem restitistis, aduer-
sus peccatũ repugnãtes, & obliti estis
exhortationis, quæ uobis tanquàm fi
lijs loquitur: Fili mi, ne neglexeris cor-
reptionem domini, neq; deficias cum
ab eo argueris. Quem enim diligit do
minus, corripit: flagellat autem omnẽ
filiũ, quem recipit. Si castigationẽ su-
stinetis, ueluti filijs uobis offert se de-
us. Quis enim est filius, quem nõ casti
gat pater? Quod si alieni estis à casti-
gatione, cuius participes sunt omnes:
igitur spurij estis, nõ filij. Itaq; cũ car-
nis nostræ patres habuerimus castiga
tores, & reueriti simus illos, an nõ mul
to magis subijciemur patri spirituũ, &
uiuemus? Atq; illi quidem ad paucos
dies, pro arbitratu suo nos erudiebãt:
hic autẽ

ὁ δὲ ἐπὶ τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ. πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης· ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι᾽ αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης. διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας, καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε, καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον. εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον, ἐπισκοποῦντες, μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, μή τις ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλῇ, καὶ διὰ ταύτης μιανθῶσι πολλοί, μή τις πόρνος ἢ βέβηλος ὡς Ἠσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ. ἴστε γάρ, ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων κληρονομῆσαι τὴν εὐλογίαν, ἀπεδοκιμάσθη. μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εὗρε, καίπερ μετὰ δακρύων ἐκζητήσας αὐτήν. οὐ γὰρ προσεληλύθατε ψηλαφωμένῳ ὄρει, καὶ κεκαυμένῳ πυρί, καὶ γνόφῳ, καὶ σκότῳ, καὶ θυέλλῃ, καὶ σάλπιγγος ἤχῳ, καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες παρῃτήσαντο μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον. οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον, κἂν θηρίον θίγῃ τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται, ἢ βολίδι κατατοξευθήσεται. καὶ οὕτως φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον, Μωσῆς εἶπεν, ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος. ἀλλὰ προσεληλύθατε Σιὼν ὄρει, καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων πανηγύρει, καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων, καὶ κριτῇ θεῷ πάντων, καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων, καὶ διαθήκης νέας μεσίτῃ Ἰησοῦ, καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ, κρείττονα λαλοῦντι παρὰ τὸν Ἄβελ. βλέπετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἔφυγον, τὸν ἐπὶ τῆς γῆς παραιτησάμενοι χρηματίζοντα, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς, οἱ τὸν ἀπ᾽ οὐρανῶν

hic autem ad cōmodū nostrum, in hoc ut impartiat nobis sanctimoniā suā. Omnis aūt castigatio in præsens quidē, non uidetur esse gaudij, sed molestiæ. At postea fructum tranquillum iusticiæ reddit, ijs qui per illā fuerint exercitati. Quapropter manꝰ remissas, & genua soluta surrigite, & facite, ut recti sint gressus pedibus uestris, ne claudicatio aberret à uia, imò sanetur potius. Pacem sectemini cū omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo uidebit dominum, curam agentes, ne quis sit qui deficiat à gratia dei, ne qua radix amarulentiæ, suppullulans obturbet, & per hanc inquinentur multi: ne quis scortator aut ꝓphanus, uelut Esau, qui unico edulio permutauit ius primogeniti. Scitis enim, quod & postea, cum uellet hæreditario iure benedictionē assequi, reprobatus sit. Non eñ reperit pœnitentiæ locū, tametsi cum lachrymis quæsiuisset eam. Non enim accessistis ad contactū montē, & incensum ignem ac turbinē, & caliginē, & procellā, tubæq; sonitū, & uocē uerborū, quā qui audierant, deprecati sunt, ne his adiungeretur oratio. Non enim ferebant, quod edicebatur: Si bestia tetigerit mōtē, lapidabitur, aut iaculo cōfigetur. & adeo terribile erat uisum quod apparebat, Moses dixit: Expauefactus sum, ac tremebundus, sed accessistis ad mōtem Sion, & ad ciuitatē dei uiuentis, Hierusalē cœlestē, & ad innumerabiliū angelorū cœtum, & ad cōcionē primogenitorū, qui conscripti sunt in cœlis, & ad iudicē uniuersorū deū, & ad spiritus iustorū ꝑfectorū, & ad noui testamenti conciliatorē Iesum, & ad sanguinē aspersionis, meliora loquētē, quā loquebatur sanguis Abel. Videte ne aspernemini eum qui loquitur. nā si illi non effugerūt, qui auersabantur eum qui loquebatur in terra, multo magis nos, si eum qui de cœlis

ἀποστρεφόμενοι, οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν ἐσάλευσε τότε, νῦν δὲ ἐπήγγελται, λέγων, ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείω, οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν. τὸ δέ, ἔτι ἅπαξ, δηλοῖ τῶν σαλευομένων τὴν μετάθεσιν, ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα. διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες, ἔχωμεν χάριν, δι᾽ ἧς λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ θεῷ μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας.

καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον. ἡ φιλαδελφία μενέτω. τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους. μιμνήσκεσθε τῶν δεσμίων, ὡς συνδεδεμένοι, τῶν κακουχουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι. τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος. πόρνους δὲ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός. ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος, ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν. αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν, οὐ μή σε ἀνῶ, οὐδ᾽ οὐ μή σε ἐγκαταλείπω, ὥστε θαρροῦντας ἡμᾶς λέγειν, κύριος ἐμοὶ βοηθός, καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος. μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς, μιμεῖσθε τὴν πίστιν. Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ περιφέρεσθε. καλὸν γὰρ χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περιπατήσαντες. ἔχομεν θυσιαστήριον, ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν, οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες. ὧν γὰρ εἰσφέρεται ζώων τὸ αἷμα περὶ ἁμαρτίας εἰς τὰ ἅγια διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαίεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς. διὸ καὶ Ἰησοῦς, ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαόν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε. τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ὀνειδισμὸν

de cœlis est, auersemur: cuius uox tum concussit terram, at nunc denunciauit, dicens: Adhuc semel ego concutio, non modo terram, uerumetiam cœlū. Porrò illud quod dicit, adhuc semel, significat eorum quæ cōcutiuntur trāslationem, utpote quæ facta sint, ut maneant ea quæ non concutiūtur. Quapropter regnū assumentes quod concuti non possit, habeamus gratiam, ꝑ quā ita colamus deum, ut illi placeamus cū reuerentia & religione.

XIII Etenim deus noster ignis consumēs est. Fraterna charitas maneat. Hospitalitatis ne sitis immemores. Per hanc enim quidā inscientes exceperūt angelos hospitio. Memores estote uinctorum, tanq̃ unà cum illis uincti, eorū qui affliguntur, uelut ipsi quoq; uersantes in corpe. Honorabile est inter omnes coniugium, & cubile impollutum. Scortatores autem & adulteros iudicabit deus. Sint mores alieni ab auaritia, contenti ijs quæ adsunt. Siquidem ipse dixit: Non te desero, neq; derelinquo, ut fidentes dicamus: dñs mihi auxiliator, nec timebo, quid faciat mihi homo. Memores estote eorum qui præsunt uobis, qui locuti sunt uobis sermonem dei, quorū imitemini fidem, considerātes qui fuerit exitus conuersationis illorum. Iesus Christus heri & hodie, idem est etiā in secula. Doctrinis uarijs ac peregrinis ne circumferamini. Bonū est eñ, gratia cōstabiliri cor, nō escis quæ non profuerunt ijs qui uersati sunt in illis. Habemus altare, de quo non est fas edere, ijs qui tabernaculo deseruiunt. Animalium enim quorum sanguis infertur pro peccato, in sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra castra. Quapropter & Iesus, ut sanctificaret per proprium sanguinē populum, extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra, opprobrium

τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες. οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν. δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφέρομεν θυσίαν αἰνέσεως διὰ παντὸς τῷ θεῷ, τουτέστι καρπὸν χειλέων, ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ θεός. πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπείκετε. αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες, ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι, καὶ μὴ στενάζοντες. ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο. προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν, πεποίθαμεν γὰρ, ὅτι καλὴν συνείδησιν ἔχομεν ἐν πᾶσι καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεσθαι. περισσοτέρως δὲ παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τάχιον ἀποκατασταθῶ ὑμῖν. ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν, καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, ποιῶν ὑμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, ἀνέχεσθε τοῦ λόγου τῆς παρακλήσεως. καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἐπέστειλα ὑμῖν. γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν Τιμόθεον ἀπολελυμένον, μεθ' οὗ, ἐὰν τάχιον ἔρχηται, ὄψομαι ὑμᾶς. ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

ἐγράφη ἀπὸ Ἰταλίας διὰ Τιμοθέου.

opprobriũ eius portantes. Non enim habemus hic manentem ciuitatẽ, sed futurã inquirimus. Per ipsum igit̃ offerimus hostiam laudis semper deo, hoc est, fructũ labiorum, confitentium nomini eius. Cæterum beneficentiæ, & cõmunicatiõis ne obliuiscamini. Talibus enim uictimis placet̃ deo. Parete ijs qui præsunt uobis, & concedite, siquidem illi uigilãt pro animabus uestris, tanquam rationem reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes. nam id est inutile uobis. Orate pro nobis, confidimus enim, quod bonam habemus cõscientiam inter omnes cupientes honeste conuersari. Magis autem obsecro uos, ut id faciatis, quo celerius restituar uobis. Deus autem pacis, qui reduxit à mortuis pastorem ouium illum magnum per sanguinem testamenti æterni, dominum nostrũ Iesum, absolutos uos reddat in omni opere bono, ad faciendum uoluntatem ipsius, efficiens, ut quod agitis, acceptum sit in cõspectu suo per Iesum Christum, cui gloria in secula seculorum. Amen. Obsecro uos fratres, sufferte sermonem exhortationis. Etenim paucis scripsi uobis. Scitis fratrem nostrum Timotheum solutum esse, cum quo, si celerius uenerit, uisam uos. Salutate omnes qui præsunt uobis, & omnes sanctos. Salutãt uos Itali. Gratia cũ omnibus uobis. Amen.

Missa ab Italia per Timotheum.

ὙΠΌΘΕΣΙΣ ΤΗ͂Σ ΚΑΘΟΛΙΚΗ͂Σ ΤΟΥ͂ ἉΓΊΟΥ ἸΑΚΏΒΟΥ.

Ταύτην ἐπιστέλλει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν διασπαρεῖσι, καὶ πιστεύσασιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. γράφει δὲ διδασκαλικὴν τὴν ἐπιστολήν. διδάσκων περὶ διαφορᾶς πειρασμῶν, ποῖοι μέν εἰσιν ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ποῖοι δὲ ἀπὸ τῆς ἰδίας καρδίας τῶν ἀνθρώπων εἰσί. καὶ ὅτι οὐ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ δεικνύναι τὴν πίστιν, καὶ οὐχ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ δικαιοῦνται. περί τε πλουσίων παραγγέλλει, ἵνα μὴ προκρίνωνται τῶν πτωχῶν οἱ πλούσιοι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐπιπλήττωνται ὡς ὑπερήφανοι. καὶ τέλος παραμυθησάμενος τοὺς ἀδικουμένους, καὶ προτρεψάμενος αὐτοὺς μακροθυμεῖν, ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κριτοῦ. καὶ διδάξας περὶ ὑπομονῆς ἐκ τοῦ Ἰὼβ τὸ χρηστὸν τῆς ὑπομονῆς, παραγγέλλει προσκαλεῖσθαι τοὺς πρεσβυτέρους ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ προτρέπει ἐπιστρέφειν τοὺς πλανηθέντας ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν, ἵνα καὶ γὰρ τούτου μισθὸν παρὰ τοῦ κυρίου, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. ἐν οὕτως πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM IACOBI ARGVMENTVM PER ERASMVM ROTERODAMVM.

Iacobus quoniam erat Hierosolymitarum episcopus, scribit & cæteris Iudæis, qui per omnes nationes sparsi habitabant, uarijs præceptis uitam illorum formans atq; instituens.

FINIS.

T

ἘΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ἉΓΙΟΥ ἸΑΚΩΒΟΥ.

Ἰάκωβος θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, ταῖς δώδεκα φυλαῖς, ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ, χαίρειν. πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις. γινώσκοντες, ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν. ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι. εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος θεοῦ πᾶσιν ἁπλῶς, καὶ μὴ ὀνειδίζοντος, καὶ δοθήσεται αὐτῷ. αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, μηδὲν διακρινόμενος. ὁ γὰρ διακρινόμενος ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ. μὴ γὰρ οἰέσθω ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅτι λήψεταί τι παρὰ τοῦ κυρίου. ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινός, ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ. ὁ δὲ πλούσιος, ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ. ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται. ἀνέτειλε γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι, καὶ ἐξήρανε τὸν χόρτον, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε, καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο

EPISTOLA BEATI IACOBI.

Iacobus dei ac domini Iesu Christi seruus, duodecim tribubus, quæ sunt in dispersione, salutem. Pro summo gaudio ducite fratres mei, quoties in tentationes incideretis uarias, illud scientes, quod exploratio fidei uestræ parit patientiam. Cæterum patientia opus perfectum habeat, ut sitis perfecti, & integri, nullaque in parte diminuti. Quod si cui uestrum deest sapientia, postulet ab eo qui dat, nempe deo, qui dat inquam omnibus simpliciter, nec exprobrat, ac dabitur ei. Sed postulet cum fiducia, nihil hæsitans. Nam qui hæsitat, is similis est fluctui maris, qui uentis agitur & impetu rapitur. Neque enim existimet homo ille, se quicquam accepturum à domino. Vir animo duplici, inconstans est in omnibus uiis suis. Glorietur autem frater qui est humilis, in sublimitate sua: contra qui diues est, in humiliatione sui: quoniam uelut flos herbæ præteribit. Exortus est enim sol cum æstu, & exaruit herba, & flos illius decidit, & decor aspectus illius periit,

ἀπώλετο. οὕτως καὶ ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσεται. μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω, ὅτι ἀπὸ θεοῦ πειράζομαι. ὁ γὰρ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν, πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα. ἕκαστος δὲ πειράζεται, ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος. εἶτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν, ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον. μὴ πλανᾶσθε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. πᾶσα δόσις ἀγαθή, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον, ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων, παρ᾽ ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγή, ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα. βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχήν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων. ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδὺς εἰς ὀργήν. ὀργὴ γὰρ ἀνδρός, δικαιοσύνην θεοῦ οὐ κατεργάζεται. διὸ ἀποθέμενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν καὶ περισσείαν κακίας, ἐν πραΰτητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον, τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν. γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου, καὶ μὴ μόνον ἀκροαταὶ παραλογιζόμενοι ἑαυτούς. ὅτι εἴ τις ἀκροατὴς λόγου ἐστὶ καὶ οὐ ποιητής, οὗτος ἔοικεν ἀνδρὶ κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως αὐτοῦ ἐν ἐσόπτρῳ. κατενόησε γὰρ ἑαυτὸν καὶ ἀπελήλυθε, καὶ εὐθέως ἐπελάθετο ὁποῖος ἦν. ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευθερίας, καὶ παραμείνας, οὗτος οὐκ ἀκροατὴς ἐπιλησμονῆς γενόμενος, ἀλλὰ ποιητὴς ἔργου, οὗτος μακάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται. εἴ τις δοκεῖ θρῆσκος εἶναι ἐν ὑμῖν, μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ, τούτου μάταιος ἡ θρησκεία. θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ θεῷ καὶ πατρί, αὕτη ἐστίν, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας

periit. Sic & diues in uiis suis marcescet. Beatus uir qui suffert tentationem: quoniam cum probatus erit, accipiet coronam uitæ: quam promisit dominus iis, à quibus fuerit dilectus. Ne quis cum tentatur, dicat se à deo tentari. Nam deus ut malis tentari non potest, ita nec ipse quenquam tentat. Imò unusquisque tentatur, dum à propria concupiscentia abstrahitur & inescatur. Deinde concupiscentia posteaquam concepit, parit peccatum: peccatum uero perfectum progignit mortem. Ne erretis fratres mei dilecti. Omnis donatio bona, & omne donum perfectum, è supernis est descendens à patre luminum, apud quem non est transmutatio aut conuersionis obumbratio. Is destinata uoluntate progenuit nos sermone ueritatis, ut essemus primitiæ quædam suarum creaturarum. Itaque fratres mei dilecti, sit omnis homo uelox ad audiendum, tardus ad loquendum, tardus ad iram. Nam ira uiri iusticiam dei non efficit. Quapropter deposita omni immundicia & redundantia maliciæ, cum mansuetudine recipite insitum sermonem, qui potest saluas reddere animas uestras. Sitis autem effectores sermonis, & non auditores tantum, fallentes uosmetipsos. Quoniam si quis audiat sermonem, nec eum factis exprimat, hic similis est uiro consideranti faciem natiuitatis suæ in speculo. Considerauit enim seipsum, & abiit, & continuo oblitus est qualis esset. At qui prospexerit in legem perfectam, quæ est libertatis & permanserit, hic cum sit non auditor obliuiosus, sed effector operis, beatus facto suo erit. Si quis uidetur religiosus esse inter uos, qui non frenat linguam suam, sed aberrare sinit cor suum, huius uana est religio. Religio pura & immaculata apud deum & patrem hæc est, inuisere orphanos & uiduas

ρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τη-
ρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου.

Ἀδελφοί μου μὴ ἐν προσωποληψίαις
ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ τῆς δόξης. ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συ-
ναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν
ἐσθῆτι λαμπρᾷ, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν
ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι, καὶ ἐπιβλέψητε ἐπὶ τὸν φοροῦν-
τα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμπρὰν, καὶ εἴπητε
αὐτῷ, σὺ κάθου ὧδε καλῶς, καὶ τῷ πτω-
χῷ εἴπητε, σὺ στῆθι ἐκεῖ, ἢ κάθου ὧδε ὑπὸ τὸ
ὑποπόδιόν μου, καὶ οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυ-
τοῖς, καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν
πονηρῶν. ἀκούσατε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί.
οὐχ ὁ θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τοῦ κό-
σμου τούτου, πλουσίους ἐν πίστει, καὶ κληρο-
νόμους τῆς βασιλείας, ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς
ἀγαπῶσιν αὐτόν; ὑμεῖς δὲ ἠτιμάσατε τὸν
πτωχόν. οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύου-
σιν ὑμῶν, καὶ αὐτοὶ ἕλκουσιν ὑμᾶς εἰς κρι-
τήρια; οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσι τὸ καλὸν
ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ᾽ ὑμᾶς· εἰ μέντοι νό-
μον τελεῖτε βασιλικὸν κατὰ τὴν γρα-
φήν, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυ-
τόν, καλῶς ποιεῖτε. εἰ δὲ προσωποληπτεῖ-
τε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ
τοῦ νόμου, ὡς παραβάται. ὅς τις γὰρ ὅλον τὸν
νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἑνί, γέγονε πάν-
των ἔνοχος. ὁ γὰρ εἰπών, μὴ μοιχεύσῃς,
εἶπε καὶ, μὴ φονεύσῃς. εἰ δὲ οὐ μοιχεύσῃς, φο-
νεύσῃς δὲ, γέγονας παραβάτης νόμου. οὕτω
λαλεῖτε, καὶ οὕτως ποιεῖτε, ὡς διὰ νόμου
ἐλευθερίας μέλλοντες κρίνεσθαι. ἡ γὰρ κρί-
σις ἀνίλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος. καὶ κα-
τακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως. τί τὸ ὄφελος
ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν, ἔρ-
γα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι
αὐτόν; ἐὰν δὲ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ
ὑπάρχωσι, καὶ λειπόμενοι ὦσι τῆς ἐφημέ-
ρου τροφῆς, εἴπῃ δέ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν,
ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε καὶ χορτά-
ζεσθε

duas in afflictione sua, immaculatum se
ipsum seruare à mundo.

Fratres mei, ne cum respectu personarũ II
habeatis fidem domini nostri Iesu Chri-
sti ex opinione. Nam si ingrediatur in cœ
tum uestrum uir aureum gestãs anulum,
ueste indutus splendida, ingrediatur autẽ
& paup in sordida ueste, & respexeritis ad
illum qui uestem gestat splendidam, & di-
xeritis illi, tu sede hic bene, & pauperi dica-
tis, tu sta illic, aut sede hic subter scabellum
meũ, & nõ diiudicati estis in uobisipsis, &
facti estis iudices cogitationum malarũ.
Audite fratres mei dilecti, nõnne deus ele
git pauperes mundi huius, diuites in fide,
& hæredes regni, quod promisit iis, à qui-
bus dilectus fuerit? Vos autem cõtemptui
habuistis pauperem. Nõnne diuites tyrã-
nidem exercent in uos, & iidẽ trahunt uos
ad tribunalia? Et iidem male loquunt de
bono nomine quod inuocatum est super
uos? Si legem quidem regiam perficitis iu
xta scripturam, diliges proximũ tuũ sicut
teipsum, bene facitis: sin uero personam re-
spicitis, peccatum cõmittitis, & redarguimi
ni à lege ueluti transgressores. Quisquis
enim totã legem seruauerit, offenderit au-
tem in uno, factus est omniũ reus. Nã qui
dixit, ne mœcheris, dixit etiam, ne occidas.
Quod si nõ fueris mœchatus, occideris ta-
men, factus es transgressor legis. Ita loqua
mini, & ita faciatis ueluti per legem liberta
tis iudicandi. Siquidem iudicium absq; mi
sericordia erit ei, qui non præstiterit mise-
ricordiã. Et gloriatur misericordia aduer-
sus iudicium. Quæ utilitas fratres mei, si fi
dem dicat aliquis habere se, facta uero nõ
habeat? Num potest fides saluũ facere il-
lũ? Quod si frater aut soror nudi fuerint,
& egẽtes quotidiano uictu, dicat aũt aliqs
uestrũ illis, abite cũ pace, calescite & satura
mini

ζεσθε, μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώ-
ματος, τί τὸ ὄφελος; οὕτως καὶ ἡ πίστις, ἐὰν μὴ
ἔργα ἔχῃ, νεκρά ἐστι καθ᾽ ἑαυτήν. ἀλλ᾽ ἐρεῖ
τίς, σὺ πίστιν ἔχεις, κἀγὼ ἔργα ἔχω. δεῖξόν
μοι τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου, κἀγὼ δεί-
ξω σοι ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν μου. σὺ πι-
στεύεις, ὅτι ὁ θεὸς εἷς ἐστι; καλῶς ποιεῖς. καὶ
τὰ δαιμόνια πιστεύουσι, καὶ φρίσσουσι. θέλεις
δὲ γνῶναι ὦ ἄνθρωπε κενὲ, ὅτι ἡ πίστις χω-
ρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν; ἀβραὰμ ὁ πατὴρ
ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἀνενέγκας
ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον; βλέ-
πεις, ὅτι ἡ πίστις συνήργει τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ
ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη; καὶ ἐπληρώ-
θη ἡ γραφὴ, ἡ λέγουσα. ἐπίστευσε δὲ ἀβραὰμ
τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην,
καὶ φίλος θεοῦ ἐκλήθη. ὁρᾶτε τοίνυν ὅτι ἐξ ἔρ-
γων δικαιοῦται ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἐκ πίστεως
μόνον; ὁμοίως δὲ καὶ ῥαὰβ ἡ πόρνη, οὐκ ἐξ
ἔργων ἐδικαιώθη, ὑποδεξαμένη τοὺς ἀγγέ-
λους, καὶ ἑτέρᾳ ὁδῷ ἐκβαλοῦσα; ὥσπερ γὰρ τὸ
σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρόν ἐστιν, οὕτως
καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστι.

Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε ἀδελφοί
μου, εἰδότες, ὅτι μεῖζον κρῖμα ληψόμεθα.
πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες. εἴ τις ἐν λό-
γῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνὴρ, δυνατὸς
χαλιναγωγῆσαι καὶ ὅλον τὸ σῶμα. ἰδοὺ
τῶν ἵππων τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα
βάλλομεν, πρὸς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν,
καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετάγομεν. ἰδοὺ
καὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦτα ὄντα, καὶ ὑπὸ σκλη-
ρῶν ἀνέμων ἐλαυνόμενα, μετάγεται, ὑπὸ
ἐλαχίστου πηδαλίου, ὅπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐ-
θύνοντος βούληται. οὕτως καὶ ἡ γλῶσσα μι-
κρὸν μέλος ἐστὶ, καὶ μεγαλαυχεῖ. ἰδοὺ ὀλί-
γον πῦρ ἡλίκην ὕλην ἀνάπτει. καὶ ἡ γλῶσ-
σα πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας, οὕτως ἡ
γλῶσσα καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν,
ἡ σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα, καὶ φλογίζου-
σα

mini: non tamen dederitis illis quæ sunt
necessaria corpori, quæ erit utilitas? Sic &
fides si facta non habuerit, mortua est per
se. Sed dicet aliquis, tu fidem habes, & ego
facta habeo. Ostẽde mihi fidem tuam ex
factis tuis, & ego ostendam tibi ex factis
meis fidem meam. Tu credis quod deus
unus est? Recte facis. Et dæmonia credũt,
ac contremiscunt. Vis uero scire ó homo
inanis, quod fides absq; factis mortua sit?
Abraham pater noster nõnne ex factis iu
stificatus est, cum obtulisset Isaac filium
suum super altare? Vides, quod fides ad-
iumento fuerit factis illi⁹, & ex factis fides
pfecta fuerit? Et impleta est scriptura, quæ
dicit: Credidit Abraham deo, & imputa-
tum est illi ad iusticiam, & amicus dei uo-
catus est. Videtis igitur quod ex factis iu-
stificetur homo, & non ex fide tantum? Si
militer aũt & Rhaab meretrix, an non ex
factis iustificata est cũ excepisset nuncios,
& alia uia emisisset? Nam quemadmodũ
corpus absque spiritu mortuum est, ita &
fides absq; factis mortua est.

Nolite plures magistri fieri fratres mei, III
sciẽtes quod maius iudicium sumpturi si-
mus. In multis enim labimur omnes. Si
quis in sermone non labitur, hic perfectus
est uir, qui possit freno moderari totum
etiam corpus. Ecce equis frena in ora im-
mittimus, ut obediant nobis, & totum cor
pus illorũ circumagimus. Ecce naues quo-
que cum tantæ sint, & à uentis sæuis agan-
tur, circumaguntur à minimo gubernacu-
lo, quocunque impetus dirigentis uolue-
rit. Ita & lingua pusillum membrum est,
& magna iactat. Ecce exiguus ignis quãtã
materiã incẽdit. Et lingua ignis est, mũdus
iniquitatis, sic lingua cõstituit in membris
nostris, quæ maculat totũ corpus, & inflã-
mat

ζει τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως, καὶ φλογιζο-
μένη ὑπὸ τῆς γεέννης. πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων
τε καὶ πετεινῶν, ἑρπετῶν τε καὶ ἐναλίων
δαμάζεται καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀν-
θρωπίνῃ. τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς δύναται
ἀνθρώπων δαμάσαι, ἀκατάσχετον κακόν,
μεστὴ ἰοῦ θανατηφόρου. ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν
τὸν θεὸν καὶ πατέρα, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώ-
μεθα τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς καθ' ὁμοίωσιν θε-
οῦ γεγονότας. ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχε-
ται εὐλογία καὶ κατάρα. οὐ χρὴ ἀδελφοί
μου ταῦτα οὕτως γίνεσθαι. μήτι ἡ πηγὴ
ἐκ τῆς αὐτῆς ὀπῆς βρύει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρόν;
μὴ δύναται ἀδελφοί μου συκῆ ἐλαίας ποι-
ῆσαι; ἢ ἄμπελος σῦκα; οὕτως οὐδεμία πη-
γὴ ἁλικὸν καὶ γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ. τίς σο-
φὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; δειξάτω ἐκ τῆς
καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἐν πραΰ-
τητι σοφίας. εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε, καὶ
ἐρίθειαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυ-
χᾶσθε, καὶ ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας. οὐκ
ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη,
ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχική, δαιμονιώδης. ὅπου
γὰρ ζῆλος καὶ ἐρίθεια, ἐκεῖ ἀκαταστασία, καὶ
πᾶν φαῦλον πρᾶγμα. ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία,
πρῶτον μὲν ἁγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρηνική, ἐπι-
εικής, εὐπειθής, μεστὴ ἐλέους καὶ καρπῶν ἀ-
γαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνυπόκριτος. καρ-
πὸς δὲ τῆς δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται
τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην.

Πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν;
οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν, τῶν στρα-
τευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν; ἐπιθυμεῖ-
τε, καὶ οὐκ ἔχετε. φονεύετε καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ
δύνασθε ἐπιτυχεῖν, μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε.
οὐκ ἔχετε, διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς. αἰτεῖτε
καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν
ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε. μοιχοὶ καὶ μοι-
χαλίδες, οὐκ οἴδατε, ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου,
ἔχθρα τοῦ θεοῦ ἐστιν; ὃς ἂν βουληθῇ φίλος εἶ-
ναι τοῦ κόσμου

mat rotã natiuitatis, & inflammat à gehē
na. Omnis enim natura & ferarum & uo/
lucrum, serpentiumq;, & marinorũ doma
tur, & domita est à natura humana. Lin-
guam aũt nullus hominũ domare potest,
incoërcibile malum, plena ueneno morti-
fero. Per ipsam benedicimus deo & patri,
& p ipsam maledicimus hominibus, q ad
similitudinẽ dei cõditi sunt. Ex eodẽ ore p
cedit bñdictio & maledictio. Nõ oportet
fratres mei hæc ita fieri. Nunquid fons ex
eodẽ foramine emittit dulcem & amaram
aquam? Nunquid potest fratres mei, ficus
oleas gignere, aut uitis ficus? Sic nullꝰ fons
salsam ac dulcem potest ædere aquam.
Quis sapiens & sciētia præditus inter uos?
Ostendat ex bona conuersatione opa sua
cũ mansuetudine sapientiæ. Quod si æmu
lationem amaram habetis, & contentionẽ
in corde uestro, nolite gloriari & mẽdaces
esse aduersus ueritatem. Nõ est enim ista
sapientia è supernis descendens, sed terre/
na, animalis, dæmoniaca. Vbi enim æmu/
latio & contentio, ibi incõstantia & omne
opus prauũ. Quæ autem è supernis est sa/
pientia, primum quidem casta est, deinde
pacifica, modesta, tractabilis, plena miseri/
cordia & fructibus bonis, absq; dijudicati
one, sine simulatione. Fructus aũt iusticiæ
in pace seminatur, facientibus pacem.
Vnde bella & lites in uobis? Nõne hinc? IIII
nimirũ ex uoluptatibus uestris, quæ mili-
tant in mẽbris uestris? Concupiscitis & nõ
habetis, inuidetis & æmulamini, & nõ po/
testis adipisci. pugnatis & bellatis. non ha
betis, propterea q nõ postulatis. Petitis &
nõ accipitis, eo q male petatis, ut in uolu-
ptatibus uestris insumatis. Adulteri & ad/
ulteræ nescitis, q amicitia mũdi, inimicitia
est cũ deo? Quicũq; ergo uoluerit amicꝰ es
se mũdi

ναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ θεοῦ καθίστα-
ται. ἢ δοκεῖτε, ὅτι κενῶς ἡ γραφὴ λέγει.
πρὸς φθόνον ἐπιποθεῖ τὸ πνεῦμα, ὃ κα-
τῴκησεν ἐν ἡμῖν. μείζονα δὲ δίδωσι χά-
ριν. ὑποτάγητε οὖν τῷ θεῷ, ἀντίστητε τῷ
διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν. ἐγγί-
σατε τῷ θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. καθαρί-
σατε χεῖρας ἁμαρτωλοί, καὶ ἁγνίσατε
καρδίας δίψυχοι. ταλαιπωρήσατε, καὶ
πενθήσατε, καὶ κλαύσατε, ὁ γέλως ὑ-
μῶν εἰς πένθος μεταστραφήτω, καὶ ἡ
χαρὰ εἰς κατήφειαν. ταπεινώθητε ἐνώ-
πιον τοῦ κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς. μὴ κα-
ταλαλεῖτε ἀλλήλων ἀδελφοί. ὁ κατα-
λαλῶν ἀδελφοῦ, καὶ κρίνων τὸν ἀδελ-
φὸν αὐτοῦ, καταλαλεῖ νόμου, καὶ κρίνει νό-
μον. εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκ εἶ ποιητὴς νό-
μου, ἀλλὰ κριτ[illegible]ν ὁ νομοθέτης, ὁ
δυνάμενος σῶσα[illegible] ἀπολέσαι. σὺ τίς
εἶ, ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον; ἄγε νῦν οἱ λέγον-
τες, σήμερον καὶ αὔριον πορευσώμεθα εἰς
τήνδε τὴν πόλιν, καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ ἐνι-
αυτὸν ἕνα, καὶ ἐμπορευσώμεθα, καὶ κερ-
δήσωμεν, οἵτινες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὔ-
ριον. ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ
ἐστιν ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ
ἀφανιζομένη, ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς. ἐὰν
ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ ζήσωμεν, καὶ ποι-
ήσωμεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. νῦν δὲ καυχᾶσθε
ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν. πᾶσα καύ-
χησις τοιαύτη πονηρά ἐστιν. εἰδότι οὖν
καλὸν ποιεῖν, καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρτία
αὐτῷ ἐστιν. Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσα-
τε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑ-
μῶν ταῖς ἐπερχομέναις. ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέ-
σηπε, τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγο-
νεν. ὁ χρυσὸς ὑμῶν, καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται,
καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται, καὶ φά-
γεται τὰς σάρκας ὑμῶν, ὡς πῦρ. ἐθησαυρίσατε
ἐν ἐσχάταις ἡμέραις. ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργα-
τῶν

se mundi, inimicus dei constituitur. An pu
tatis quod inaniter scriptura dicat? Ad in-
uidiã concupiscit spiritus qui habitauit in
nobis? Maiorem autem dat gratiam. Sub
diti ergo estote deo, resistite autem diabo
lo, & fugiet à uobis. Appropinquate deo,
& appropinquabit uobis. Emundate ma/
nus ó peccatores, & purificate corda dupli
ces animo. Affligimini & lugete & plora-
te. risus uester in luctum conuertat, & gau
dium in mœrorem. Humiles uos reddite
in conspectu domini, & eriget uos. Nolite
detrahere uobis inuicem fratres. Qui de-
trahit fratri, quiq; iudicat fratrem suum,
detrahit legi, & iudicat legem. Quod si iu-
dicas legem, non es obseruator legis, sed iu
dex. Vnus est legislator, qui potest serua/
re & perdere. Tu quis es qui iudicas aliũ?
Age nunc qui dicitis: hodie & cras eamus
in hanc ciuitatem, & faciamus ibi annum
unum, & mercemur, & lucrum faciamus:
qui ignoratis, quid futurum sit postero
die. Quæ est enim uita uestra? Vapor
enim est, qui ad exiguum tempus appa/
ret, & deinde euanescit: pro eo quod dice-
re deberetis, si dominus uoluerit, & si ui-
xerimus, faciamus hoc aut illud. Nunc au
tem exultatis in superbijs uestris. Om-
nis exultatio talis mala est. Igitur qui no
uerit recte facere, nec facit, hic peccato te/
netur.

Agite nunc diuites, plorate, ululan- V
tes super miserijs uestris, quæ aduenient
uobis. Diuitiæ uestræ putrefactæ sunt, ue
stimenta uestra tineis obnoxia facta sunt.
Aurum & argentum uestrum erugine
uiciatum est, & erugo eorum in testimo-
nium uobis erit, & exedit carnes uestras
sicut ignis. Thesaurum congessistis in
extremis diebus. Ecce merces opera-

 riorum

τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν, ὁ ἀπε-
στερημένος ἀφ' ὑμῶν κράζει. καὶ αἱ βοαὶ τῶν
θερισάντων εἰς τὰ ὦτα κυρίου σαβαὼθ εἰσε-
ληλύθασιν. ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐσπα-
ταλήσατε. ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς
ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς. κατεδικάσατε, ἐφονεύσα-
τε τὸν δίκαιον, οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν. μακρο-
θυμήσατε οὖν ἀδελφοὶ ἕως τῆς παρουσίας τοῦ
κυρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον
καρπὸν τῆς γῆς, μακροθυμῶν ἐπ' αὐτῷ, ἕως
λάβῃ ὑετὸν πρώϊμον καὶ ὄψιμον. μακροθυ-
μήσατε καὶ ὑμεῖς, στηρίξατε τὰς καρδίας ὑ-
μῶν, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ κυρίου ἤγγικε. μὴ στε-
νάζετε κατ' ἀλλήλων ἀδελφοί, ἵνα μὴ κατα-
κριθῆτε. ἰδοὺ ὁ κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἕστη-
κεν. ὑπόδειγμα λάβετε τῆς κακοπαθείας
ἀδελφοί μου, καὶ τῆς μακροθυμίας τοὺς
προφήτας, οἳ ἐλάλησαν τῷ ὀνόματι κυ-
ρίου. ἰδοὺ μακαρίζομεν τοὺς ὑπομένοντας.
τὴν ὑπομονὴν ἰὼβ ἠκούσατε, καὶ τὸ τέλος
κυρίου εἴδετε, ὅτι πολύσπλαγχνός ἐστιν ὁ
κύριος καὶ οἰκτίρμων. πρὸ πάντων δὲ ἀδελ-
φοί μου, μὴ ὀμνύετε, μήτε τὸν οὐρανόν, μήτε
τὴν γῆν, μήτε ἄλλον τινὰ ὅρκον. ἤτω δὲ ὑ-
μῶν τὸ ναί, ναί, καὶ τὸ οὔ, οὔ, ἵνα μὴ εἰς ὑπό-
κρισιν πέσητε. κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν;
προσευχέσθω. εὐθυμεῖ τις; ψαλλέτω. ἀσθε-
νεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυ-
τέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν
ἐπ' αὐτόν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ
ὀνόματι τοῦ κυρίου. καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστε-
ως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν
ὁ κύριος, κἂν ἁμαρτίας ᾖ πεποιηκώς, ἀφε-
θήσεται αὐτῷ. ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις
τὰ παραπτώματα, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλή-
λων, ὅπως ἰαθῆτε. πολὺ ἰσχύει δέησις δι-
καίου ἐνεργουμένη. ἡλίας ἄνθρωπος ἦν ὁ-
μοιοπαθὴς ἡμῖν, καὶ προσευχῇ προσηύξα-
το τοῦ μὴ βρέξαι, καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς
γῆς, ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ. καὶ πάλιν
προσηύξατο

riorum qui messuerunt regiones uestras,
quæ fraude non reddita est à uobis, cla-
mat. & clamores eorum qui messuerant, in
aures domini sabaoth introierunt. In deli-
tijs uixistis super terram, & lasciuistis. enu-
trijstis corda uestra, ut in die occisionis. Con-
demnastis, & occidistis iustum, & non resi-
stit uobis. Patientes igitur estote fratres us-
que ad aduentũ domini. Ecce agricola ex-
pectat preciosum fructum terræ, patienter
expectans illum, donec accipiat pluuiam
tempestiuam & serotinam. Patiẽtes igitur
estote & uos, & confirmate corda uestra.
quoniã aduentus domini appropinquat.
Nolite ingemiscere alius aduersus aliũ fra-
tres, ut ne condemnemini. Ecce iudex ante
ianuam assistit. Exemplum accipite fratres
mei, afflictionis ac patiẽtiæ prophetas, qui
locuti sunt in nomine domini. Ecce beatos
ducimus eos qui sustinent. Tolerantiam
Iob audistis, & finẽ domini uidistis, quod
ualde misericors sit dominus ac commise-
rans. Ante omnia autem fratres mei, noli-
te iurare, neque per cœlum, neque per ter-
ram, neque aliud quodcunq; iusiurandũ.
Sit autẽ uestrũ est, est: non, non, ut ne in si-
mulationem incidatis. Affligitur aliquis
inter uos? oret. Aequo animo est aliquis?
psallat. Infirmatur quis inter uos? accersat
presbyteros ecclesiæ, & orent super eũ, un-
gentes eum oleo in nomine domini. Et ob-
secratio fidei saluum reddet laborantem,
& eriget eum dominus: & si in peccatis fue-
rit, remittentur ei. Confitemini inuicem ali-
us alij delicta, & orate pro uobis inuicem,
ut sani sitis. Multum enim ualet depreca-
tio iusti efficax. Helias homo erat similiter
obnoxius affectionibus ut nos, & preca-
tione precatus est ne plueret: & non pluit
sup terrã annos tres & mẽses sex. Et rursũ
orauit,

προσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκε, καὶ ἡ
γῆ ἐβλάστησε τὸν καρπὸν αὐτῆς. ἀδελφοί, ἐάν τις
ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέ-
ψῃ τις αὐτόν, γινωσκέτω, ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρ-
τωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν
ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

τῆς τοῦ ἁγίου ἰακώβου ἐπιστολῆς τέλος.

orauit, & cœlũ dedit pluuiã, & terra pdu-
xit fructũ suũ. Fratres, si quis inter uos er-
rauerit à ueritate, & conuerterit quis eum,
sciat, quod qui cõuerti fecerit peccatorẽ ab
errore uiæ suæ, saluam faciet animã à mor-
te, & operiet multitudinem peccatorũ.

Beati Iacobi epistolæ finis.

ὙΠΌΘΕΣΙΣ ΤΗ͂Σ ἘΠΙΣΤΟΛΗ͂Σ ΤΟΥ͂ ἉΓΊΟΥ ἈΠΟΣΤΌΛΟΥ ΠΈΤΡΟΥ.

Ταύτην ἐπιστέλλει ὁ μακάριος πέτρος τοῖς ἐν τῇ διασπορᾷ οὖσιν, ἰουδαίοις καὶ γενομέ-
νοις χριστιανοῖς. γράφει δὲ τὴν ἐπιστολὴν διδασκαλικήν, ἐπιστηρίζων αὐτούς, διότι δὲ ἀπὸ ἰου-
δαίων ὑπῆρχον. καὶ πρῶτον μὲν διηγεῖται καὶ ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἡ εἰς τὸν χριστὸν πίστις, ἀπὸ
τῶν προφητῶν κατηγγέλθη, καὶ δι' αὐτῶν ἐμηνύθη, ἡ διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ λύτρωσις. καὶ ὅτι αὐ-
τοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν εὐηγγελίσθη τὰ πάντα, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι. εἶτα συμβουλεύσας
ἀξίως τοῦ καλέσαντος ἀναστρέφεσθαι, προτρέπει καὶ βασιλέας τιμᾶν, γυναιξὶ δὲ καὶ ἀνδράσιν ὁμοφροσύ-
νην καταγγέλλει. καὶ εἰς τὰ ἤθη παραινέσας ὀλίγα, σημαίνει, ὅτι καὶ εἰς τὸν ᾅδην γέγονε παρὰ κυρίου τὸ κή-
ρυγμα τῆς σωτηρίας καὶ ἀναστάσεως. ἵνα καὶ οἱ προθανόντες ἀναστῶσι, καὶ κριθῶσι μὲν τῷ σώματι, τῇ δὲ χά-
ριτι τῆς ἀναστάσεως διαμείνωσι, καὶ ὅτι τὸ τέλος πάντων λοιπὸν ἤγγικε καὶ ὀφείλουσι πάντες ἕτοιμοι
γίνεσθαι, ὡς λόγον ἀποδώσοντες τῷ κριτῇ. καὶ οὕτως πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM PETRI PRIOREM, ARGVMENTVM PER ERASMVM ROTERODAMVM.

Petrus, queadmodũ & Iacobus, Iudæis scribit, sparsim incolentibus gen-
tiũ regiones, epistolã profecto dignã apostolorũ principe, plenã autori-
tatis ac maiestatis apostolicæ, uerbis parcã, sentẽtijs differtã. Hortat au-
tẽ ad tolerantiã malorũ, quæ ob euãgelij inuidiã ppetiebant, spe præmiorũ. Ad
hæc admonet, ut iuxta, pphetiarũ oracula ad tantã dignitatẽ uocati gratis, uitã p-
stent suã professione dignã: Christianismũ eẽm nõ in titulo aut baptismo tãtum,
sed in morũ innocẽtia sitũ esse, alioqui quod affligunt malis, nõ cessurũ ad glo-
riã Christi, si ob malefacta pœnas dare uideant. Ad hæc admonet, ne freti Chri-
stianismo, detrectẽt parẽre magistratib⁹ licet ethnicis, ne puocati nec cõuertãtur
ad Christũ, & acrius sæuiãt: itẽ ne serui negẽt officiũ suũ heris, licet ethnicis. Chri-
stianæ bonitatis esse oĩa ppeti: itẽ ne mulieres Christianæ uiros suos licet ethni-
cos cõtẽnant, sed morib⁹ suis ad meliora studeãt puocare. Maritos admonet, ut
uxoribus suis deferãt, ut à coitu nõnunq̃ tẽperent, q̃ magis uacet orare. Deinde
exẽplo Christi puocat ad tolerãtiã malorũ, ne conent iniuriã iniuria pẽsare, sed
mãsuetudine & bñfactis uincere studeãt male meritos. Atq; hæc agit tribus pri-
mis capitibus, & initio quarti. Post hæc hortat ad nouitatẽ uitæ, dehortans à ui-
tijs gentiũ. Inuitat ad sobrietatẽ, ad uigilãtiã, ad preces assiduas, in primis ad mu-
tuã charitatẽ, ad hospitalitatẽ, ad officia mutua, rursus ad patientiã psecutionum
ob Christi nomẽ illatarũ. Mox episcopos instituit, & his subditũ populũ. In cal-
ce testat sese & alterã epistolã ad eosdẽ scripsisse p Syluanũ, quæ intercidit. Hanc
scriptã apparet ex Babylone: nam huius ecclesiæ uerbis iubet eos saluere, si cui de
Rhoma cõmentum nõ probatur.

FINIS.

ἘΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ἉΓΙΟΥ ἈΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΠΡΩΤΗ.

ΠΕΤΡΟΣ ἀπόστολος Ἰη-
σοῦ χριστοῦ, ἐκλεκτοῖς
παρεπιδήμοις, διασπο-
ρᾶς πόντου, γαλατίας,
καππαδοκίας, ἀσίας
καὶ βιθυνίας, κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ πατρὸς
ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν
καὶ ῥαντισμὸν αἵματος ἰησοῦ χριστοῦ.
χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη. εὐλο-
γητὸς ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν
ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος
ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζῶσαν δι'
ἀναστάσεως ἰησοῦ χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, εἰς
κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον, καὶ
ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς, εἰς
ὑμᾶς τοὺς ἐν δυνάμει θεοῦ φρουρουμένους
διὰ πίστεως, εἰς σωτηρίαν, ἑτοίμην ἀπο-
καλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ, ἐν ᾧ ἀ-
γαλλιᾶσθε, ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστὶ, λυ-
πηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, ἵνα
τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως, πολὺ τι-
μιώτερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ
πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, εὑρεθῇ εἰς ἔπαι-
νον καὶ δόξαν καὶ τιμὴν, ἐν ἀποκαλύψει
ἰησοῦ χριστοῦ, ὃν οὐκ εἰδότες ἀγαπᾶτε, εἰς
ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες, πιστεύοντες δὲ, ἀγαλ-
λιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξα-
σμένῃ, κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πί-
στεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν, περὶ ἧς
σωτηρίας ἐξεζήτησαν, καὶ ἐξηρεύνησαν
προφῆται

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI PRIMA.

PEtrus apostolus Iesu Chri-
sti, aduenis sparsim inco-
lentibus Pontum, Gala-
tiam, Cappadociam, Asi-
am, & Bithyniam, dele-
ctis iuxta præfinitionem dei patris, per san-
ctificationem spiritus, in obedientiam, &
aspersionem sanguinis Iesu Christi. Gra-
tia uobis & pax multiplicetur. Laudandus
est deus, & pater domini nostri Iesu Chri-
sti, qui iuxta copiosam suam misericordiā
regenuit nos in spem uiuā, per hoc quod
resurrexit Iesus Christus ex mortuis, in hæ-
reditatem immortalem, & incontaminabi-
lem, atque immarcessibilem, conseruatam
in cœlis erga uos, qui uirtute dei custodi-
mini per fidem, ad salutem, quæ in hoc pa-
rata est, ut patefiat in tempore supremo, in
quo exultatis, nunc ad breue tempus affli-
cti in uarijs experimentis, si opus sit, quo
exploratio fidei uestræ, multo preciosior
auro, quod perit, & tamen per ignem
probatur, reperiatur in laudem & glo-
riam & honorem, tum cum reuelabitur
Iesus Christus: quem cum non uideatis,
diligitis: in quem in præsentia, cum nō ui-
deritis, credentes tamen, exultatis gau-
dio ineffabili, & glorificato, reportantes fi-
nem fidei uestræ, salutem animarum, de
qua salute exquisierunt, & scrutati sunt
prophetæ.

προφῆται, οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος
προφητεύσαντες, ἐρευνῶντες εἰς τίνα, ἢ
ποῖον καιρὸν ἐδήλου, τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦ-
μα χριστοῦ, προμαρτυρόμενον τὰ εἰς χρι-
στὸν παθήματα, καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δό-
ξας, οἷς ἀπεκαλύφθη, ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς,
ἡμῖν δὲ διηκόνουν αὐτὰ, ἃ νῦν ἀνηγγέλη
ὑμῖν, διὰ τῶν εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς ἐν
πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ,
εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι.
Διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς δια-
νοίας ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε
ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀπο-
καλύψει ἰησοῦ χριστοῦ, ὡς τέκνα ὑπακο-
ῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον
ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ
κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐ-
τοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε,
» διότι γέγραπται. ἅγιοι γένεσθε, ὅτι ἐ-
» γὼ ἅγιός εἰμι. καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖ-
σθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ
τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικί-
ας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε. εἰδότες, ὅ-
τι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυ-
τρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστρο-
φῆς πατροπαραδότου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵμα-
τι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου χρι-
στοῦ, προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς
κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτων
τῶν χρόνων δι' ὑμᾶς, τοὺς δι' αὐτοῦ πι-
στεύοντας εἰς θεὸν, τὸν ἐγείραντα αὐτὸν
ἐκ νεκρῶν, καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥσ-
τε τὴν πίστιν ὑμῶν, καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς
θεόν. τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ
ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας διὰ πνεύματος,
εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ κα-
θαρᾶς καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκ-
τενῶς, ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σπορᾶς
φθαρτῆς, ἀλλὰ ἀφθάρτου, διὰ λόγου ζῶν-
τος θεοῦ, καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα.
» διότι πᾶσα σὰρξ, ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα
δόξα

prophetæ, qui de uentura in uos gratia ua-
ticinati sunt, scrutantes ad quem, aut cuius-
modi tēporis articulū significaret, qui in il-
lis erat spiritus Christi, qui priusq̄ accide-
rent, testabať uenturas in Christū afflicti-
ones, & quæ essent cōsecuturæ glorias, qui-
bus & illud reuelatum est, quod haud sibi-
ipsis, imò nobis ministrarent, hæc quæ nūc
annunciata sunt uobis, per eos qui uobis
prædicauerunt euangeliū, per spiritū san-
ctū emissum è cœlo, in quæ desiderant an-
geli prospicere. Quapropter succincti lum-
bis mentis uestræ, sobrij, perfecte sperate in
eā quæ ad uos deferť gratiā, dū uobis pa-
tefit Iesus Christus, tanq̄ filij obedientes,
ut nō accōmodetis uos pristinis cōcupiscē-
tijs, quibus dū adhuc ignoraretis Christū,
agebamini, sed queadmodū is qui uos uo-
cauit, sanctus est: ita ipsi quoq; sancti in
omni cōuersatione reddamini, propterea
quod scriptū est: Sancti estote, nā ego san-
ctus sum. Et si patrē inuocatis citra persona-
rū respectū iudicantē iuxta cuiusq; opus,
uidete ut in timore cōuersantes, incolatus
uestri tēpus transigatis. Cū sciatis uos, nō
caducis rebus uelut argento & auro fuisse
redemptos à uana uestra cōuersatiōe, quā
ex patrū acceperatis traditione, sed precio-
so sanguine uelut agni immaculati, & incō-
taminati Christi, qui præordinatus quidē fu-
erat, anteq̄ cōditus esset mūdus, sed manife-
status fuit extremis temporibus propter uos qui
per illū creditis in deū, qui illū excitauit è mor-
tuis, & gloriā ei dedit, ut uos fidē ac spem
haberetis erga deū, qui animas uestras puri-
ficastis obediēdo ueritati, per spiritū cū cha-
ritate fraterna, ab omni simulatiōe aliena,
ex puro corde uos inuicē diligite impense,
renati nō ex semine mortali, sed ex immor-
tali per sermonem uiuētis dei, & manētis in
æternū. propterea quod omnis caro gramē sit, & omnis
gloria

δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε. τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς.

Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν, καὶ πάντα δόλον, καὶ ὑποκρίσεις, καὶ φθόνους, καὶ πάσας καταλαλιάς, ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη, τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε. εἴπερ ἐγεύσασθε, ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος, πρὸς ὃν προσερχόμενοι λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον, παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτὸν, ἔντιμον, καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε, οἶκος πνευματικὸς, ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι πνευματικὰς θυσίας, εὐπροσδέκτους τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. διὸ καὶ περιέχει ἐν τῇ γραφῇ. ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιὼν λίθον ἀκρογωνιαῖον, ἐκλεκτὸν, ἔντιμον. καὶ ὁ πιστεύων ἐπ᾽ αὐτῷ, οὐ μὴ καταισχυνθῇ. ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν. ἀπειθοῦσι δὲ λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας, καὶ λίθος προσκόμματος, καὶ πέτρα σκανδάλου, οἳ προσκόπτουσι τῷ λόγῳ, ἀπειθοῦντες εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν. ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτὸν, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς. οἵ ποτε οὐ λαὸς, νῦν δὲ λαὸς θεοῦ. οἱ οὐκ ἠλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες. ἀγαπητοὶ, παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους, ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς, τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἔχοντες καλὴν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύοντες, δοξάσωσι τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς. ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν κύριον, εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι, εἴτε

ἡγεμόσιν

gloria hominis quasi flos graminis. Exaruit gramen, & flos decidit. at uerbum dñi manet in æternũ. Hoc aũt est uerbũ, quod per euangeliũ delatum est ad uos.

Proinde deposita omni malitia, & omni II
dolo, & simulatiõibus, & inuidētijs, & omnibus obtrectationibus, ut modo nati infantes, lac illud nõ corpis, sed animi, quod dolũ nescit, appetite, ut p illud subolescatis. Si quidẽ gustastis, q̃ benign⁹ sit dñs. ad quẽ accedẽtes, qui lapis est uiuus, ab hominib⁹ quidẽ reprobatus, apud deũ uero electus ac preciosus: ipsi quoq; ueluti uiui lapides ædificemini, domus spiritualis, sacerdotiũ sanctũ ad offerẽdũ spirituales hostias, acceptabiles deo p Iesum Christũ. Quapropter & continet scriptura: Ecce pono in Sion lapidẽ, in summo ponendũ angulo, electum, preciosum. Et q crediderit in illo, nõ pudefiet. Vobis igit̃ preciosus est, qui creditis. Cæterũ ijs qui nõ credũt, lapis quem reprobauerant ædificantes, hic cœpit esse caput anguli: & lapis in quẽ impingitur, & petra ad quã offendant, nempe ijs qui impingunt in sermonẽ, neq; credunt in id ad quod & instituti fuerãt. Vos aũt genus electũ, regale sacerdotiũ, gens sancta, populus qui in lucrũ accessit, ut uirtutes prædicetis illius, q ẽ tenebris uos uocauit in admirabilẽ suã lucẽ. Qui quondã eratis non populus, nũc populus dei, qui quondã nõ cõsecuti misericordiã, nunc estis misericordiã cõsecuti. Dilecti, obsecro tanq̃ aduenas ac peregrinos, abstinete à carnalibus cõcupiscẽtijs, quæ militant aduersus animã, & cõuersationem uestrã habete honestã inter gentes, ut in hoc qđ obtrectãt uobis quasi maleficis, ex bonis operibus æstimantes uos, glorificẽt deũ in die uisitationis. Proinde subditi estote cuiuis humanæ creaturæ, ppter dñm, siue regi tanq̃ pcellẽti, siue

præsidibus,

ἡγεμόσιν, ὡς δι᾽ αὐτοῦ πεμπομένοις, εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν. ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν, ὡς ἐλεύθεροι, καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ᾽ ὡς δοῦλοι θεοῦ. πάντας τιμήσατε, τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε, τὸν θεὸν φοβεῖσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε. οἱ οἰκέται ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς. τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας πάσχων ἀδίκως. ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ᾽ εἰ ἀγαθοποιοῦντες, καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε. τοῦτο γὰρ χάρις παρὰ θεῷ. εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἡμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ, ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει. παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως. ὃς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι, τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν, οὗ τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἰάθητε. ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα, ἀλλ᾽ ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα, καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν.

Ὁμοίως αἱ γυναῖκες ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσωνται, ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν, ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν ἐκ πλοκῆς τριχῶν, καὶ περιθέσεως χρυσίων, ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος, ἀλλ᾽ ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος ἐν τῷ ἀφθάρτῳ, τοῦ πραέος

C

præsidibus, ut qui per eum mittantur ad uindictam quidem nocentium, laudẽ uero recte agentium. Quoniam sic est uolũtas dei, ut benefaciendo obturetis os hominibus stultis & ignorantibus, tanq̃ liberi, & non ueluti prætextũ habentes maliciæ libertatẽ, sed tanq̃ serui dei. Omnes honorate, fraternitatẽ diligite, deũ timete, regẽ honorate. Famuli subditi sint cum timore dominis, non solum bonis ac humanis, uerumetiam prauis. Nam hæc est gratia, si quis propter conscientiam dei suffert molestias, præter meritum affectus malis. Quæ enim est laus, si cum peccãtes alapis cædimini suffertis? At si cum benefacitis, & tamẽ malis affic imini, suffertis. Hæc enĩ est gratia apud deum. Siquidẽ in hoc uocati estis, quoniam & Christus afflict⁹ est pro nobis, relinquens nobis exemplum, ut insequeremini uestigia ipsius, qui peccatũ non fecerat, nec inuentus est dolus in ore illius. qui cum maledictis incesseretur, non regessit maledicta: cum malis afficeretur, non minabatur. Sed tradidit uindictam ei qui iudicat iuste, qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, quo peccatis mortui iusticiæ uiueremus. Cuius eiusdem uibice sanati fuistis. Nam eratis uelut oues errantes, sed conuersi estis nunc ad pastorem, & curatorem animarum uestrarum.

Similiter uxores subditæ sitis uestris III
uiris, ut etiam qui non obtemperant sermoni, per uxorum conuersationem absq; sermone lucrifiant: dum considerant cum reuerentia coniunctam castam conuersationem uestram, quarum ornatus sit, non externus, qui situs est in plicatura capillorum, & additione auri, aut in palliorum amictu, uerum occultus, qui est in corde homo, si is careat omni corruptela,

V ita

καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ
θεοῦ πολυτελές. οὕτω γάρ ποτε καὶ αἱ ἅγιαι
γυναῖκες, αἱ ἐλπίζουσαι ἐπὶ τὸν θεόν, ἐκό-
σμουν ἑαυτάς, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις
ἀνδράσιν, ὡς σάῤῥα ὑπήκουσε τῷ ἀβραάμ,
κύριον αὐτὸν καλοῦσα, ἧς ἐγενήθητε τέκνα,
ἀγαθοποιοῦσαι, καὶ μὴ φοβούμεναι, μηδὲ-
μίαν πτόησιν. οἱ ἄνδρες ὁμοίως συνοικοῦν-
τες κατὰ γνῶσιν, ὡς ἀσθενεστέρῳ σκεύει τῷ γυ-
ναικείῳ ἀπονέμοντες τιμήν, ὡς καὶ συγ-
κληρονόμοι χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐκκό-
πτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν. τὸ δὲ τέλος,
πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς, φιλάδελ-
φοι, εὔσπλαγχνοι, φιλόφρονες, μὴ ἀποδι-
δόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἢ λοιδορίαν ἀν-
τὶ λοιδορίας, τοὐναντίον δὲ εὐλογοῦντες, εἰ-
δότες ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν
κληρονομήσητε. ὁ γὰρ θέλων ζωὴν ἀγα-
πᾷν, καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθάς, παυσάτω
τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη αὐ-
τοῦ τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον. ἐκκλινάτω ἀπὸ
κακοῦ, καὶ ποιησάτω ἀγαθόν. ζητησάτω
εἰρήνην, καὶ διωξάτω αὐτήν. ὅτι οἱ ὀφθαλ-
μοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς
δέησιν αὐτῶν. πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποι-
οῦντας κακά. καί τις ὁ κακώσων ὑμᾶς,
ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ γένησθε; ἀλλ' εἰ καὶ
πάσχοιτε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. τὸν
δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταρα-
χθῆτε, κύριον δὲ τὸν θεὸν ἁγιάσατε ἐν
ταῖς καρδίαις ὑμῶν. ἕτοιμοι δὲ ἀεὶ πρὸς
ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λό-
γον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος μετὰ πρα-
ΰτητος καὶ φόβου, συνείδησιν ἔχοντες ἀ-
γαθήν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλῶσιν ὑμῶν, ὡς
κακοποιῶν, καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεά-
ζοντες ὑμῶν τὴν ἀγαθὴν ἐν χριστῷ ἀνα-
στροφήν. κρεῖττον γὰρ ἀγαθοποιοῦντας, εἰ
θέλει τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, πάσχειν, ἢ κα-
κοποιοῦντας. ὅτι καὶ χριστὸς ἅπαξ ὑπὲρ
ἁμαρτιῶν ἔπαθεν, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων
ἵνα

ita ut spiritus placidus sit ac quietus, qui
spiritus in oculis dei magnifica ac sumptu
osa res est. Nam ad eum modum olim &
sanctæ illæ mulieres sperantes in deo, co-
mebant sese, & subditæ erāt suis uiris, quē
admodum Sarra obediuit Abrahæ, dn̄m
illum appellans, cuius factæ estis filiæ, dū
benefacitis, & non terremini ullo pauore.
Viri similiter cohabitent secundū scientiā,
uelut infirmiori uasi muliebri impartiētes
honorem, tanq̄ etiam cohæredes gratiæ
uitæ, ne interrumpantur preces uestræ. In
summa, omnes sitis unanimes, similiter af
fecti, fraterna præditi charitate, misericor-
des, affabiles, nō retaliantes malum malo,
aut cōuicium conuicio, sed contra, benedi-
centes, scientes uos in hoc uocatos esse, ut
bn̄dictionē hæreditate possideatis. Nā q
uult uitā diligere, & uidere dies bonos, co-
erceat linguam suā à malo, & labia sua ne
loquantur dolum. Declinet à malo, & faci-
at bonum, quærat pacem, & persequat eā:
quoniā oculi dn̄i sup iustos, & aures eius
ad deprecationē illorum. Rursus aspectus
dn̄i sup eos qui faciunt mala. Et quis est, q
sit afflicturus uos, si bonitatis æmulatores
fueritis? Imò si quid etiam acciderit incom
modi propter insticiā, beati tamē estis. Cæ
terum terrore illorum ne terreamini, neq̄
turbemini, sed dominū deū sanctificate in
cordibus uestris. Sitis aūt parati semp ad
respondendum cuilibet petenti, ut loqua-
mini de ea quæ in uobis est spe, cum man
suetudine & reuerentia, conscientiā haben
tes bonā, ut in hoc quod uobis detrahūt,
tanq̄ scelerosis, pudefiant hi qui incessunt
uestrā bonā in Christo conuersationem.
Præstat enim, ut bene agētes, si ita uelit dei
uoluntas, malis afficiamini, quā male fa
cientes. Quādoquidem & Christus semel
pro peccatis passus fuit, iustus pro iniustis
ut,

ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς
μὲν σαρκί, ζωοποιηθεὶς δὲ τῷ πνεύματι ἐν
ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευ-
θείς, ἐκήρυξεν, ἀπειθήσασί ποτε. ὅτε ἅπαξ
ἐξεδέχετο ἡ τοῦ θεοῦ μακροθυμία, ἐν ἡμέ-
ραις νῶε κατασκευαζομένης κιβωτοῦ, εἰς
ἣν ὀλίγαι, τουτέστιν, ὀκτὼ ψυχαὶ διεσώ-
θησαν δι' ὕδατος, ὃ καὶ ἡμᾶς ἀντίτυπον
νῦν σώζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις
ῥύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτη-
μα εἰς θεόν, δι' ἀναστάσεως ἰησοῦ χριστοῦ,
ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, πορευθεὶς εἰς οὐ-
ρανόν, ὑποταγέντων αὐτῷ ἀγγέλων καὶ
ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων. Χριστοῦ οὖν
παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκί, καὶ ὑμεῖς τὴν
αὐτὴν ἔννοιαν ὁπλίσασθε, ὅτι ὁ παθὼν ἐν
σαρκί, πέπαυται ἁμαρτίας, εἰς τὸ μηκέτι
ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ θελήματι θε-
οῦ, τὸν ἐπίλοιπον ἐν σαρκὶ βιῶσαι χρό-
νον. ἀρκετὸς γὰρ ἡμῖν ὁ παρεληλυθὼς
χρόνος τοῦ βίου, τὸ θέλημα τῶν ἐθνῶν
κατεργάσασθαι, πορευομένους ἐν ἀσελ-
γείαις, ἐπιθυμίαις, οἰνοφλυγίαις, κώ-
μοις, πότοις, καὶ ἀθεμίτοις εἰδωλολα-
τρείαις. ἐν ᾧ ξενίζονται, μὴ συντρεχόν-
των ὑμῶν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνά-
χυσιν, βλασφημοῦντες, οἳ ἀποδώσουσι λό-
γον τῷ ἑτοίμως ἔχοντι κρῖναι ζῶντας
καὶ νεκρούς. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐ-
ηγγελίσθη, ἵνα κριθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώ-
πους σαρκί, ζῶσι δὲ κατὰ θεὸν πνεύμα-
τι. πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικε. σωφρο-
νήσατε οὖν καὶ νήψατε εἰς τὰς προσευ-
χάς. πρὸ πάντων δὲ τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀ-
γάπην ἐκτενῆ ἔχοντες. ὅτι ἀγάπη καλύ-
ψει πλῆθος ἁμαρτιῶν. φιλόξενοι εἰς ἀλλή-
λους ἄνευ γογγυσμῶν. ἕκαστος καθὼς ἔ-
λαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακο-
νοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χά-
ριτος θεοῦ. εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια θεοῦ.
εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος, ἧς χορηγεῖ
ὁ θεός

ut nos adduceret deo, mortificatus quidem
carne, sed uiuificatus spiritu, in quo etiā abi-
it, & spiritibus qui erant in carcere prædica-
uit, qui inobedientes fuerāt quondā. Cū se-
mel expectabatur dei lenitas in dieb⁹ Noē,
cum apparabat arca, in qua paucæ, hoc est,
octo animæ seruatæ fuerunt per aquam. cu
ius figuræ nunc respondens baptismus, nos
quoq̄ saluos reddit, quo non carnis sordes
abijciuntur, sed quo fit, ut bona conscientia
bene respondeat apud deum, per resurrecti
onem Iesu Christi, qui est ad dexteram dei,
profectus in cœlum, subiectis sibi angelis, &
potestatibus, ac uirtutibus. Cum igitur IIII
Christus passus sit pro nobis carne, uos q̄q̄
iuxta eandē cogitationē armemini, quod q
patiebaẗ in carne, destitit à peccato, in hoc,
ut iam non concupiscentijs hominū, sed uo
luntati dei, quod superest in carne tēpus ui-
uāt. Sat enim est nobis quod anteacto uitæ
tempore uoluntatē gentiū patrauerimus,
cum uersaremur in lasciuijs, cōcupiscētijs, ui
nolentijs, comessationibus, cōpotationibus,
& nefarijs simulacrorū cultibus. Atq̄ id ab-
surdū illis uideẗ, quod nō accurratis unà cū
ipsis in eandē luxus refusionē, qui de uobis
male loquunẗ. Qui reddituri sunt rationē
ei, qui paratus est ad iudicādū uiuos & mor
tuos. Nā in hoc mortuis quoq̄ prædicatum
est euangeliū, ut iudicarenẗ quidē secundū
homines carne, uiuāt aūt iuxta deū spiritu.
Porrò rerū omniū finis imminet. Sitis igiẗ
sobrij, & uigilātes ad orandū. Ante omnia
uero charitatē inter uos uehementē haben-
tes. Nā charitas operiet multitudinē pecca-
torū. Hospitales estote erga uos inuicē, sine
murmurationibus. ut quisq̄ accepit donū,
ita alius in aliū illud ministrātes, ut boni dis
pensatores uariæ gratiæ dei. Si quis loquiẗ,
loquatur ut eloquia dei: si quis ministrat, mi
nistret tanquam ex uirtute, quā suppeditat
V 2 deus

ὁ θεός, ἵνα ἐν πᾶσι δοξάζηται ὁ θεὸς διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἐστιν ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. Ἀγαπητοί, μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει, πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινομένῃ, ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντος, ἀλλὰ καθὸ κοινωνεῖτε τοῖς χριστοῦ παθήμασι, χαίρετε, ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι. εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν ὀνόματι χριστοῦ, μακάριοι, ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τὸ τοῦ θεοῦ πνεῦμα ἐφ᾽ ὑμᾶς ἀναπαύεται. κατὰ μὲν αὐτοὺς βλασφημεῖται, κατὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται. μὴ γάρ τις ὑμῶν πασχέτω ὡς φονεύς, ἢ κλέπτης, ἢ κακοποιός, ἢ ὡς ἀλλοτριοεπίσκοπος, εἰ δὲ ὡς χριστιανός, μὴ αἰσχυνέσθω, δοξαζέτω δὲ τὸν θεὸν ἐν τῷ μέρει τούτῳ. ὅτι καὶ ὁ καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρῖμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ πρῶτον ἀφ᾽ ἡμῶν, τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ θεοῦ εὐαγγελίῳ; καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται; ὥστε καὶ οἱ πάσχοντες κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ὡς πιστῷ κτίστῃ παρατιθέσθωσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν ἀγαθοποιΐᾳ.

Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ, ὁ συμπρεσβύτερος, καὶ μάρτυς τῶν τοῦ χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός, ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν, ποίμνιον τοῦ χριστοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ᾽ ἑκουσίως, μὴ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως, μηδὲ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου. καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποίμενος, κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον. ὁμοίως νεώτεροι ὑποτάγητε πρεσβυτέροις, πάντες ἀλλήλοις ὑποτασσόμενοι. τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβώσασθε, ὅτι ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ, πᾶσαν τὴν

μέριμναν

deus, ut omnibus glorificet deus p Iesum Christum, cui est gloria & imperium in secula seculorum, Amen. Charissimi, ne miremini, dum per ignem exploramini, quæ res ad experimentū uestri fit, perinde quasi nouū aliqd uobis obtingat, imò in hoc, quod consortes estis afflictionum Christi, gaudete, ut in reuelatione quoq gloriæ eiusdem gaudeatis exultātes. Si probris afficimini in nomine Christi, beati estis: quoniam gloria & spiritus dei super uos requiescit. Iuxta ipsos q dem maledictis afficitur, iuxta uos autē glorificatur. Ne quis enim uestrum affligat, ut homicida, aut fur, aut facinorosus, aut curiosus alienarū rerum. Porrò si ut Christianus affligitur aliquis, ne pudefiat, imò glorificet deum in parte hac. Quandoquidē & tēpus est, ut incipiat iudicium à domo dei. quod si primum incipit à nobis, quis erit finis eorū qui non credunt dei euangelio? Et si iustus uix saluus efficitur, impius & peccator ubi comparebit? Proinde qui affliguntur iuxta uoluntatē dei, tanquam apud fidelem conditorem deponāt animas suas benefaciēdo.

Presbyteros qui inter uos sunt obsecro, qui sum & ipse presbyter, ac testis afflictionum Christi, atq idem consors gloriæ, quæ reuelabitur, pascite quātum in uobis est gregem Christi, curam illius agentes non coacte, sed uolentes: non turpiter affectantes lucrum, sed propenso animo, neq ceu dominium exercentes aduersus cleros, sed sic, ut sitis exemplaria gregis. Et cum apparuerit ille pastorū princeps, reportabitis immarcessibilem gloriæ coronā. Similiter iuniores subditi estote senioribus, sic ut omnes alius alij uicissim subijciamini. Humilitatē animi uobis infixam habete: propterea quod deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiā. Humiliemini igitur sub potenti manu dei, ut uos extollat cum erit opportunum, omni

cura

μέριμναν ὑμῶν ἐπιρρίψαντες ἐπ᾽ αὐτόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν. νήψατε, γρηγορήσατε, ὅτι ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ, ζητῶν τίνα καταπίῃ. ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει, εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθαι. ὁ δὲ θεὸς πάσης χάριτος, ὁ καλέσας ἡμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὀλίγον παθόντας, αὐτὸς καταρτίσαι ὑμᾶς, στηρίξαι, σθενώσαι, θεμελιώσαι. αὐτῷ ἡ δόξα, κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. Διὰ σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογίζομαι, δι᾽ ὀλίγων ἔγραψα, παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν ταύτην εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ θεοῦ, εἰς ἣν ἑστήκατε. ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν βαβυλῶνι συνεκλεκτή, καὶ μάρκος ὁ υἱός μου. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγάπης. εἰρήνη ὑμῖν πᾶσι τοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

cura uestra coniecta in illum. Nam illi cura est de uobis. Sobrij estote, uigilate, quonia aduersarius uester diabolus tanquam leo rugiens obambulat, quærens quem deuoret. Cui resistite, solidi fide, scientes easdem afflictiones, uestræ, quæ in mūdo est fraternitati consummari. Sed deus omnis gratiæ, qui uocauit nos ad æternam suam gloriam per Christum Iesum, parumper afflictos, idem instauret uos, fulciat, roboret, stabiliat. Ipsi gloria, imperium in secula seculorum, Amen. Per Syluanum uobis fidelē fratrē, ut arbitror, paucis scripsi, adhortans ac testificans hanc esse ueram gratiam dei, in qua statis. Salutat uos ea, quæ est in Babylone, uestræ consors electionis ecclesia, & Marcus filius me9. Salutate uos mutuo charitatis osculo. Pax uobis omnibus, qui estis in Christo Iesu. Amen.

ΥΠΟ'ΘΕΣΙΣ ΤΗ͂Σ ΔΕΥΤΕ'ΡΑΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗ͂Σ ἘΠΙΣΤΟΛΗ͂Σ ΤΟΥ͂ ἉΓΙ'ΟΥ ἈΠΟΣΤΟ'ΛΟΥ ΠΕ'ΤΡΟΥ.

Ταύτην πάλιν ὁ αὐτὸς πέτρος ἐπέστειλε τοῖς ἤδη πιστεύσασιν. ἔστι δὲ ἡ ἐπιστολή, ὑπόμνησις τῶν πρώτων. εἰδὼς γὰρ ταχεῖαν ἑαυτοῦ ἔσεσθαι τὴν ἀνάλυσιν τοῦ σώματος, ἐσπούδασε πάντας ὑπομνῆσαι περὶ ὧν κατηχήθησαν, τὴν διδασκαλίαν. καὶ πρῶτον δείκνυσιν ἀπὸ τῶν προφητῶν αὐτὴν εὐαγγελισθεῖσαν, καὶ ὅτι αἱ προφητεῖαι αἱ περὶ τοῦ σωτῆρος, οὐκ εἰσὶν ἀνθρώπιναι, ἀλλὰ περὶ θεοῦ ἐλαλήθησαν. ἔπειτα παραγγέλλει μὴ προσέχειν τοῖς ἀπατῶσι, λέγων ἔσεσθαι αὐτῶν ἀπώλειαν, ὥσπερ καὶ τῶν παραβάντων ἀγγέλων γέγονε. προμηνύει δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἡμέρας ἔσεσθαι ἐν αἷς ἐμπαῖκται περιπατήσουσι, καὶ θελήσουσιν ἀπατᾶν τινάς, λέγοντες, μάτην λέγεσθαι παρ᾽ ἡμῶν τὴν παρουσίαν τοῦ σωτῆρος, διὰ τὸ ἀεὶ λέγεσθαι, καὶ μήπω παραγενέσθαι. ἀπὸ τούτων οὖν καὶ μάλιστα ἀπέχεσθαι παραγγέλλει, διδάσκων μὴ ὀλιγωρεῖν ἐν τοῖς χρόνοις. πάντα γὰρ τὸν χρόνον, μηδὲν εἶναι ἐνώπιον κυρίου, διὰ τὸ καὶ τὴν μίαν ἡμέραν ὡς χίλια ἔτη εἶναι, καὶ τὰ χίλια ἔτη, ὡς ἡμέραν μίαν. ἔσεσθαι δὲ ταχέως τὴν ἡμέραν κυρίου διαβεβαιοῦται καὶ ἀποδείκνυσι, καὶ ἐντέλλεται ἑτοίμους εἶναι πάντας εἰς αὐτήν, ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς, καὶ ἀγαπᾶν τὰ ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου παύλου γραφέντα, καὶ μὴ προσέχειν τοῖς διαβάλλουσιν αὐτά. διὰ τὸ καὶ πάσας τὰς θείας γραφάς, διαβάλλειν αὐτούς. ὑπομνήσας οὖν καὶ διδάξας πάντας προσέχειν τὰ πράγματα, παραινεῖ μὴ ἐκπίπτειν τοῦ σκοποῦ τῆς πίστεως, καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM PETRI POSTERIOREM, ARGVMENTVM PER ERASMVM ROTERODAMVM.

HAnc, ut apparet, ſcripſit admodum ſenex, & iam morti uicinus, quãdoquidem de obitu ſuo meminit. Scribit autem promiſcue Chriſtianis omnibus, adhortans ad uitæ puritatem, & ueterum exemplis ac terrore iudicij extremi deterrens à turpibus, uehementer inſectãs eos, qui ſimplicium animos peruerſa doctrina corrumperent, negantes aduentu rum Chriſtum.

FINIS.

ΠΕΤΡΟΥ ἈΠΟΣΤΟΛΟΥ ἘΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Συμεὼν πέτρος δοῦλος καὶ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν λαχοῦσι πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη ἐν ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ, καὶ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ, τὰ πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδωρημένης, διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς διὰ δόξης καὶ ἀρετῆς, δι' ὧν τὰ τίμια ἡμῖν καὶ μέγιστα ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀποφυγόντες τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς. καὶ αὐτὸ τοῦτο δὲ σπουδὴν πᾶσαν παρεισενέγκαντες, ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετήν,

PETRI APOSTOLI EPISTOLA SECVNDA.

SYmeon Petrus, ſeruus & apoſtolus Ieſu Chriſti, ijs qui æque precioſam nobiſcum ſortiti ſunt fidem, per iuſticiam dei noſtri, & ſeruatoris Ieſu Chriſti. Gratia uobis & pax multiplicetur per agnitionem dei, & Ieſu domini noſtri, ſicut eius diuina uirtus omnia nobis largita eſt, quæ ad uitam ac pietatem pertinent, per agnitionẽ eius qui uocauit nos per gloriam & uirtutem, per quæ precioſa nobis ac maxima promiſſa donata ſunt, ut per hæc efficeremini diuinæ conſortes naturæ, ſi refugeritis à corruptione quæ eſt in mundo per concupiſcentiam. Sed & in hoc ipſum omni adhibito ſtudio, ſubminiſtrate in fide ueſtra uirtutem

ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν, ἐν δὲ τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν ὑπομονήν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν, ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην. ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπάρχοντα καὶ πλεονάζοντα, οὐκ ἀργοὺς οὐδὲ ἀπράκτους καθίστησιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐπίγνωσιν. ᾧ γὰρ μὴ πάρεστι ταῦτα, τυφλός ἐστι, μυωπάζων, λήθην λαβὼν τοῦ καθαρισμοῦ τῶν πάλαι αὐτοῦ ἁμαρτιῶν. διὸ μᾶλλον ἀδελφοὶ σπουδάσατε βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν ποιεῖσθαι. ταῦτα γὰρ ποιοῦντες οὐ μὴ πταίσητέ ποτε, οὕτως γὰρ πλουσίως ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ. διὸ οὐκ ἀμελήσω, ὑμᾶς ἀεὶ ὑπομιμνήσκειν περὶ τούτων, καίπερ εἰδότας, καὶ ἐστηριγμένους ἐν τῇ παρούσῃ ἀληθείᾳ. δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι ἐφ' ὅσον εἰμὶ ἐν τούτῳ τῷ σκηνώματι, διεγείρειν ὑμᾶς ἐν ὑπομνήσει, εἰδώς, ὅτι ταχινή ἐστιν ἡ ἀπόθεσις τοῦ σκηνώματός μου, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς ἐδήλωσέ μοι. σπουδάσω δὲ καὶ ἑκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον τὴν τούτων μνήμην ποιεῖσθαι. οὐ γὰρ σεσοφισμένοις μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ἀλλ' ἐπόπται γενηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος. λαβὼν γὰρ παρὰ θεοῦ πατρὸς τιμὴν καὶ δόξαν, φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιᾶσδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, εἰς ὃν ἐγὼ εὐδόκησα. καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν, ἐξ οὐρανοῦ ἐνεχθεῖσαν, σὺν αὐτῷ ὄντες ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ. καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον. ᾧ καλῶς ποιεῖτε, προσέχοντες, ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα διαυγάσῃ,

tutem, in uirtute uero ſcientiam, in ſcientia uero temperantiam, in temperantia uero patientiam, rurſus in patientia pietatem, in pietate autem fraternam charitatem, in fraterna uero charitate dilectionem. Hæc enim cum uobis adſint, & exuberent haud ocioſos, nec in irritum laborantes efficiunt, ad domini noſtri Ieſu Chriſti cognitionẽ. Nã cui non adſunt hæc, is cæcus eſt, & manu uiam tentans, oblitus ſeſe à ueteribus peccatis ſuis fuiſſe purgatũ. Quapropter fratres potius operam date, ut uocationẽ & electionem ueſtram firmam efficiatis. Hæc enim ſi feceritis, non labemini unquã. Siquidem ad hunc modum, abunde ſubminiſtrabitur uobis introitus in æternum regnum domini noſtri & ſeruatoris Ieſu Chriſti. Quapropter haud negligam, uos ſemper commonere de his, tametſi ſciatis, & confirmati ſitis in præſenti ueritate. Attamen iuſtum arbitror, quàmdiu ſum in hoc tabernaculo, excitare uos per commonitionem, cum ſciam breui futurum, ut deponam hoc tabernaculum meum, quemadmodum & dominus noſter Ieſus Chriſtus ſignificauit mihi. Quin & dabo ſemper operam, ut uos poſt exitum meũ, horum mentionem facere poſſitis. Non enim arte compoſitas fabulas ſecuti, notam uobis fecimus domini noſtri Ieſu Chriſti uirtutẽ, & aduentum, ſed qui oculis noſtris aſpeximus illius maieſtatem. Acceperat enim à deo patre honorem & gloriam, uoce ad illum delata huiuſmodi à magnifica gloria: Hic eſt ille filius meus dilectus, in quo mihi complacitum eſt. Et hanc uocem nos audiuimus è cœlo delatam, cum eſſemus unà cum illo in monte ſancto. Et habemus firmiorem ſermonem propheticum, cui dum attenditis, ceu lucernæ apparenti in obſcuro loco, recte facitis, donec dies

διαυγάσῃ, καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι πᾶσα προφητεία γραφῆς, ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνεται. οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι, ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι θεοῦ ἄνθρωποι.

Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέσεις ἀπωλείας, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι, ἐπάγοντες ἑαυτοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς ἀπωλείαις, δι' οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται, καὶ ἐν πλεονεξίᾳ πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται, οἷς τὸ κρίμα ἔκπαλαι οὐκ ἀργεῖ, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει. εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας, παρέδωκεν εἰς κρίσιν τετηρημένους, καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ ὄγδοον νῶε δικαιοσύνης* κήρυκα ἐφύλαξε, κατακλυσμὸν κόσμῳ ἀσεβῶν ἐπάξας, καὶ πόλεις σοδόμων καὶ γομόῤῥας τεφρώσας καταστροφῇ κατέκρινεν, ὑπόδειγμα μελλόντων ἀσεβεῖν τεθεικώς· καὶ δίκαιον λὼτ καταπονούμενον ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀναστροφῆς, ἐῤῥύσατο. βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ ὁ δίκαιος ἐγκατοικῶν ἐν αὐτοῖς, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν δικαίαν ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνιζεν. οἶδε κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν, μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ μιασμοῦ πορευομένους, καὶ κυριότητος καταφρονοῦντας, τολμηταί, αὐθάδεις, δόξας οὐ τρέμουσι βλασφημοῦντες· ὅπου ἄγγελοι ἰσχύϊ καὶ δυνάμει μείζονες ὄντες, οὐ φέρουσι κατ' αὐτῶν παρὰ κυρίῳ βλάσφημον κρίσιν.

Al's κήρυγμα.

οὗτοι δὲ

illucescat, & lucifer exoriatur in cordib⁹ uestris. Si illud prius noueritis, quod omnis prophetica scriptura non sit priuatæ interpretationis. Non enim uoluntate hominis allata est olim prophetia, sed à spiritu sancto impulsi, locuti sũt sancti dei homines.

II Fuerunt autem & pseudoprophetæ in populo, quemadmodum & inter uos erunt falsi doctores, qui clam inducent sectas perniciosas, etiam dominum qui illos mercatus est, abnegantes, accersentes sibi ipsis celerem interitum: & pleriq; sequentur illorũ exitia, per quos uia ueritatis maledictis afficietur, & per auariciam fictijs sermonibus de uobis negociabuntur. quibus iudicium iam olim non tardat, & perditio illorum non dormitat. Nam si deus angelis qui peccauerant, non pepercit, sed catenis noctis in Tartarum præcipitatos, tradidit seruatos in iudicium, & prisco mundo non pepercit, sed octauum iusticiæ præconē Noë seruauit, diluuio in mũdum impiorum inducto, & ciuitates Sodomorum ac Gomorrhæ in cinerem redactas, subuersione condemnauit, eósque fecit exemplum ijs, qui impie forent acturi: & iustum Lot, qui opprimebatur à nefarijs per libidinosam cõuersationem, eripuit. Is enim oculis & auribus iustus, cum habitaret inter illos, cottidie animam iustam iniquis illorum factis excruciabat. Nouit dominus pios è tentatiõe eripere, iniustos autem in diem iudicij puniendos seruare, maxime uero illos, qui carnē sequentes in concupiscentia pollutionis ambulãt, ac dominationē cõtemnunt, audaces, præfracti, qui gloria præcellentes non uerentur cõuitijs incessere. Cum ipsi angeli, qui sunt robore ac uirtute maiores, non ferunt aduersus sese apud dominũ, maledicũ iudicium.

At isti

οὗτοι δὲ ὡς ἄλογα ζῶα φυσικὰ γεγενημένα εἰς ἅλωσιν καὶ φθορὰν, ἐν οἷς ἀγνοοῦσι βλασφημοῦντες ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καταφθαρήσονται, κομιούμενοι μισθὸν ἀδικίας, ἡδονὴν ἡγούμενοι τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφήν, σπίλοι καὶ μῶμοι, ἐντρυφῶντες ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν συνευωχούμενοι ὑμῖν, ὀφθαλμοὺς ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος, καὶ ἀκαταπαύστους ἁμαρτίας, δελεάζοντες ψυχὰς ἀστηρίκτους, καρδίαν γεγυμνασμένην πλεονεξίαις ἔχοντες, κατάρας τέκνα, καταλιπόντες τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν, ἐπλανήθησαν, ἐξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ βαλαὰμ τοῦ βοσὸρ, ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγάπησεν, ἔλεγξιν δὲ ἔσχεν ἰδίας παρανομίας. ὑποζύγιον ἄφωνον, ἐν ἀνθρώπου φωνῇ φθεγξάμενον, ἐκώλυσε τὴν τοῦ προφήτου παραφρονίαν. οὗτοί εἰσι πηγαὶ ἄνυδροι, νεφέλαι ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυνόμεναι, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται. ὑπέρογκα γὰρ ματαιότητος φθεγγόμενοι, δελεάζουσιν ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς ἀσελγείαις, τοὺς ὄντως ἀποφυγόντας, τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφομένους, ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται. εἰ γὰρ ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου, ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κυρίου, καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ, τούτοις δὲ πάλιν ἐμπλακέντες ἡττῶνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν πρώτων. κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς, μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν, ἐπιστρέψαι ἐκ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἁγίας ἐντολῆς. συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου.

Ταύτην ἤδη ἀγαπητοὶ δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστολήν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν, μνησθῆναι τῶν προειρημένων ῥημάτων ὑπὸ

τῶν

At isti ueluti bruta animantia, natura genita in capturam & in perniciē, in his quæ non intelligunt maledicentes in perditione sua peribunt, reportantes mercedem iniusticiæ, pro uoluptate ducentes, si in diem delitijs fruantur, labes ac maculæ, qui conuiuantes in erroribus suis, insultant uobis, oculos habentes plenos adulteræ, & qui à peccando cessare nesciant, inescantes animas instabiles, cor habentes exercitatũ rapinis, execrabiles filij, qui relicta recta uia, aberrauerunt, secuti uiam Balaam filij Bosor, qui mercedē iniquitatis dilexit, sed redargut⁹ fuit de sua iniqtate. Animal subiugale mutum, humana uoce loquens, prohibuit prophetæ dementiam. Isti sunt fontes aqua carentes, nebulæ quæ à procella feruntur, quibus caligo tenebrarum in æternum seruata est. Siquidem ubi uehementer fastuosa uanitatis uerba sonuerint, inescant homines per concupiscentias carnis uoluptatibus, eos qui uere aufugerãt, eos qui in errore conuersantur, dum illis libertatem pollicentur, cum ipsi serui sint corruptionis. Siquidem à quo quis superatus est, huic etiam in seruitutem est addictus. Nã si posteaquam refugerunt ab inquinamẽtis mundi, per agnitionem domini, & seruatoris Iesu Christi: tamen his rursum inuoluti superatur, facta sunt illis postrema peiora primis. Satius enim fuisset illis, non cognouisse uiã iusticiæ, quam ubi cognouerunt, conuerti ab eo, quod illis traditum fuit, sancto præcepto. Verum accidit illis id, quod uero prouerbio dici solet: Canis reuersus ad suum ipsius uomitum: &, sus lota, reuersa ad uolutabrum cœni.

III Hasce iam alteras uobis charissimi, scribo literas, in quibus extimuo uestram, per commonitionem, synceram mentem ut memores sitis uerborum, quæ prædi-

cta

τῶν ἁγίων προφητῶν, καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ἡμῶν ἐντολῆς, τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος· τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι ἐλεύσονται ἐπ᾽ ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν, ἐμπαῖκται κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι, καὶ λέγοντες. ποῦ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία τῆς παρουσίας αὐτοῦ; ἀφ᾽ ἧς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτως διαμένει ἀπ᾽ ἀρχῆς κτίσεως. λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας, ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι καὶ γῆ, ἐξ ὕδατος καὶ δι᾽ ὕδατος συνεστῶσα τῷ τοῦ θεοῦ λόγῳ, δι᾽ ὧν ὁ τότε κόσμος ὕδατι κατακλυσθεὶς ἀπώλετο. οἱ δὲ νῦν οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ αὐτοῦ λόγῳ τεθησαυρισμένοι εἰσί, πυρὶ τηρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. ἓν δὲ τοῦτο μὴ λανθανέτω ὑμᾶς ἀγαπητοί, ὅτι μία ἡμέρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη, καὶ χίλια ἔτη ὡς ἡμέρα μία. οὐ βραδύνει ὁ κύριος τῆς ἐπαγγελίας, ὥς τινες βραδύτητα ἡγοῦνται· ἀλλὰ μακροθυμεῖ εἰς ἡμᾶς, μὴ βουλόμενός τινας ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι. ἥξει δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου, ὡς κλέπτης ἐν νυκτί, ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ῥοιζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται. τούτων οὖν πάντων λυομένων, ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν ὑμᾶς ἐν ἁγίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις, προσδοκοῦντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τῆς τοῦ θεοῦ ἡμέρας, δι᾽ ἣν οὐρανοὶ πυρούμενοι λυθήσονται, καὶ στοιχεῖα καυσούμενα τήκεται. καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ. διὸ ἀγαπητοὶ ταῦτα προσδοκῶντες, σπουδάσατε ἄσπιλοι, καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὑρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ. καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν, σωτηρίαν ἡγεῖσθε. καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς παῦλος κατὰ τὴν αὐτῷ δοθεῖσαν σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν, ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τούτων, ἐν οἷς ἐστι

δυσνόητά

cta sunt à sanctis prophetis, & mandati nostri, qui sumus apostoli domini & seruatoris, illud primum scientes, uenturos in extremis diebus illusores, qui iuxta proprias concupiscentias ambulent, & dicant: Vbi est pollicitatio aduentus eius? Siquidẽ ex quo die patres dormierunt, sic omĩa permanent ab initio conditionis. Nam illud uolentes nesciunt, quod cœli iam olim fuerint ac terra, ex aqua & per aquam consistentes dei sermone, per quæ is qui tum erat mundus, aqua inundatus perijt. At qui nunc sunt cœli ac terra, eiusdem sermone repositi sunt, & seruantur igni, in diem iudicij & perditionis impiorum hominũ. Vnum aũt hoc ne lateat uos dilecti, quod unus dies apud dominum perinde est, ut mille anni, & mille anni ut dies un⁹. Haud tardat dominus qui promisit, quemadmodum nonnulli tarditatem existimant. Verũ patiens est erga nos, dum nõ uult ullos perire, sed omnes ad pœnitẽtiã recipere. Veniet autem dies domini sicut fur in nocte, quo cœli, procellæ in morem transibũt: elementa uero æstuantia soluentur, terráque & quæ in ea sunt opera, exurentur. Cum igitur hæc omnia soluantur, quales oportet esse uos in sanctis conuersationibus ac pietatibus, expectantes & accelerantes aduentum diei dei, per quem cœli incensi soluentur, & elementa æstuantia liquescent. Sed cœlos nouos ac terrã nouam iuxta promissum illius expectamus, in quibus iusticia inhabitat. Quapropter dilecti, hæc expectantes, date operam, ut immaculati & incontaminati, ab illo reperiamini in pace: dominiq́; nostri patientiam, salutem arbitremini, quemadmodum & dilectus frater noster Paulus, iuxta sibi datam sapientiam scripsit uobis, etiam in omnibus ferè epistolis loquens de his, inter quæ sunt

nõnulla

δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφάς, πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. ὑμεῖς οὖν ἀγαπητοὶ προγινώσκοντες, φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ τῇ τῶν ἀθέσμων πλάνῃ συναπαχθέντες, ἐκπέσητε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ, αὐξάνετε δὲ ἐν χάριτι, καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν καὶ εἰς ἡμέραν αἰῶνος. ἀμήν.

nonnulla difficilia intellectu, quæ indocti parumq́ firmi detorquent, sicut & cæteras scripturas, ad suam ipsorum perniciẽ. Vos igitur dilecti, posteaq́ præmoniti estis, cauete, ne simul cum alijs nefariorum errore abducti, excidatis à propria stabilitate, sed crescite in gratia, & cognitione domini nostri & seruatoris Iesu Christi. Ipsi gloria & nunc & in diem æternitatis. Amen.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗ͂Σ ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗ͂Σ ἘΠΙΣΤΟΛΗ͂Σ ΤΟΥ͂ ἉΓΙΟΥ ἈΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΑῚ ΕΥ̓ΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ͂ ἸΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ͂ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

Ταύτην αὐτὸς ὁ ἰωάννης, ὁ τὸ εὐαγγέλιον γράψας, ἐπιστέλλει, ὑπομιμνήσκων τοὺς ἤδη πιστεύσαντας εἰς τὸν κύριον. καὶ πρῶτον μὲν ὥσπερ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, οὕτω καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ θεολογεῖ περὶ τοῦ λόγου, ἀποδεικνὺς αὐτὸν εἶναι ἀεὶ ἐν τῷ θεῷ, καὶ διδάσκων τὸν πατέρα φῶς εἶναι, ἵνα καὶ οὕτως γνῶμεν τὸν λόγον, ὡς ἀπαύγασμα ἐξ αὐτοῦ εἶναι. θεολογῶν δέ, ἐξηγεῖται μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ᾽ ἡμᾶς μυστήριον, ἀλλ᾽ ἐξ ἀρχῆς μὲν καὶ ἀεὶ τυγχάνειν αὐτό, νῦν δὲ πεφανερῶσθαι ἐν τῷ κυρίῳ, ὅς τις ἐστὶ ζωὴ αἰώνιος, καὶ θεὸς ἀληθινός. καὶ τὸ αἴτιον δὲ τῆς τούτου παρουσίας, καὶ ἐπιφανείας αὐτοῦ τίθησι, λέγων εἶναι τοῦτο, ἐπὶ τὸ λῦσαι τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, καὶ ἡμᾶς ἐλευθερωθῆναι ἀπὸ τοῦ θανάτου, καὶ γινώσκειν ἡμᾶς τὸν πατέρα, καὶ αὐτὸν τὸν υἱόν, τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν. γράφει οὖν πρὸς πᾶσαν ἡλικίαν, πρὸς παιδία, πρὸς νεανίσκους, πρὸς γέροντας, ὅτι ὁ μὲν θεὸς ἐγνώσθη, ἡ δὲ διαβολικὴ ἐνέργεια λοιπὸν νενίκηται καταργηθέντος τοῦ θανάτου. εἶτα λοιπὸν δι᾽ ὅλης τῆς ἐπιστολῆς περὶ ἀγάπης διδάσκει, θέλων ἡμᾶς ἀλλήλους ἀγαπᾶν, ἐπειδὴ καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς. ἐξηγεῖται οὖν περὶ διαφορᾶς φόβου καὶ ἀγάπης, καὶ τέκνων θεοῦ καὶ τέκνων διαβόλου, καὶ περὶ ἁμαρτίας θανατικῆς καὶ μὴ θανατικῆς, καὶ περὶ διαφορᾶς πνευμάτων. καὶ λοιπὸν διαιρεῖ, ποῖον μὲν πνεῦμα ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι, ποῖον δὲ τῆς πλάνης, καὶ πότε μὲν γινωσκόμεθα τέκνα θεοῦ, πότε δὲ διαβόλου, καὶ περὶ ποίας ἁμαρτίας ὀφείλομεν εὔχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἁμαρτανόντων, καὶ περὶ ποίας οὐ δεῖ εὔχεσθαι, καὶ ὅτι ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν πλησίον, οὐκ ἔστιν ἄξιος τῆς κλήσεως, οὐδὲ δύναται λέγεσθαι τοῦ χριστοῦ, καὶ τὴν ἑνότητα δὲ τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα δείκνυσι, καὶ ὅτι ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει. διακρίνει δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ, λέγων, καὶ τὸ ἴδιον τοῦ ἀντιχρίστου, εἶναι δὲ τοῦτο λέγειν, μὴ εἶναι τὸν υἱὸν αὐτὸν τὸν χριστόν, ἵνα δῆλον ὡς μὴ ὄντως ἐκεῖνον, ἑαυτὸν εἴπῃ εἶναι ὁ ψεύστης. παραινεῖ δὲ δι᾽ ὅλης ἐπιστολῆς, μὴ ἀθυμεῖν τοὺς πιστεύοντας τῷ κυρίῳ, εἰ μισοῦνται ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ μᾶλλον χαίρειν, ὅτι τὸ μῖσος τοῦ κόσμου, δείκνυσι τοὺς πιστεύοντας μεταβεβηκέναι ἀπ᾽ αὐτοῦ τοῦ κόσμου, καὶ εἶναι λοιπὸν τῆς οὐρανίου πολιτείας. καὶ ἐν τῷ τέλει δὲ τῆς ἐπιστολῆς πάλιν ὑπομιμνήσκει λέγων, ὅτι ὁ τοῦ θεοῦ υἱός, ζωὴ αἰώνιός ἐστι, καὶ φῶς ἀληθινόν, καὶ ἵνα τούτῳ δουλεύωμεν, καὶ φυλάττωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων.

In epistolã

IN EPISTOLAM IOHANNIS PRIOREM, ARGVMENTVM PER ERASMVM ROTERODAMVM.

HAnc epistolam esse Iohannis apostoli, qui scripsit euangelium, uel ipse sermonis character arguit. Multus est in mentione lucis ac tenebrarum, uitæ ac mortis, odij & charitatis, in iteradis uerbis, uelut exceptis ex sermone proximo. Quod genus est illud, ut exẽplo quod dicimus, fiat dilucidius: Nolite diligere mundum, neq; ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo: quoniam omne quod in mũdo est &c. Ac mox: Non est ex patre, sed ex mundo est. Et mundus transit. Quoties hic iterat mũdus? Postremo, est in toto huius sermone quiddã minus astrictum, ac fusius, quam in sermone reliquorum apostolorum. Est autem dilucidior epistola, quam ut egeat argumento: quemadmodum & duæ sequentes, quæ Iohanni cuidam presbytero non apostolo tribuuntur. FINIS.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

Ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς, καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἑωράκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ καταγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν. ὃ ἑωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν· καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ταῦτα γράφομεν

IOHANNIS APOSTOLI EPISTOLA PRIMA.

Qvod erat ab initio, quod audiuimus, quod uidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt de sermone uitæ, & uita manifestata est, uidimus: etiam testamur, & annunciamus uobis uitam æternam, quæ erat apud patrem, & manifestata est nobis. Quod uidimus & audiuimus, annunciamus uobis, ut & uos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum patre & filio eius IESV CRISTO. Et hæc scribimus uobis, ut

ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη. καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἐπαγγελία, ἣν ἀκηκόαμεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστι, καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία. ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν, ψευδόμεθα, καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν. ἐὰν δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτὶ, κοινωνίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων, καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. ἐὰν εἴπωμεν, ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν. ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας. ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦμεν αὐτὸν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.

Τεκνία μου ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμάρτητε, καὶ ἐάν τις ἁμάρτῃ, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον. καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτὸν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. ὁ λέγων, ἔγνωκα αὐτὸν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστὶ, καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν. ὃς δ' ἂν τηρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ τετελείωται. ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐσμέν. ὁ λέγων ἐν αὐτῷ μένειν, ὀφείλει καθὼς ἐκεῖνος περιεπάτησε, καὶ αὐτὸς οὕτως περιπατεῖν. Ἀδελφοὶ οὐκ ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ἀλλ' ἐντολὴν παλαιὰν, ἣν εἴχετε ἀπ' ἀρχῆς. ἡ ἐντολὴ ἡ παλαιά ἐστιν ὁ λόγος, ὃν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς. πάλιν ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ὅ ἐστιν ἀληθὲς ἐν αὐτῷ καὶ ἐν ὑμῖν, ὅτι ἡ σκοτία παράγεται, καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαίνει. ὁ λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι. ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ

ut gaudium uestrum sit plenũ. Et hæc est annunciatio, quam audiuimus ex ipso, & annunciamus uobis, quod deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ. Si dixerimus, quod societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & ueritatem non facimus. Quod si in luce ambulamus, sicut ipse est in luce, societatem habemus inter nos mutuam, & sanguis Iesu Christi filij eius emundat nos ab omni peccato. Si dixerimus: peccatum non habemus, nos ipsos fallimus, & ueritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus: non peccauimus, mendacem facimus eum, & sermo eius non est in nobis.

Filioli mei, hæc scribo uobis, ne pec- II
cetis: & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem, Iesum Christum iustum. Et ipse est propiciatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Et per hoc scimus, quod cognouimus eum, si iussa illius obseruamus. Qui dicit: noui eum, & præcepta eius non seruat, mendax est, & in eo ueritas non est. Qui autem seruat sermonem eius, uere in hoc charitas dei perfecta est. Per hoc scimus, quod in ipso sumus. Qui dicit se in eo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Charissimi, non præceptum nouum scribo uobis, sed præceptum uetus, quod habuistis ab initio. Præceptum uetus est sermo, quem audistis ab initio. Rursum præceptum nouum scribo uobis, quod uerum est in ipso, idem uerum est & in uobis: quia tenebræ prætereunt, & uerum lumen iam lucet. Qui dicit se in luce esse; & fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc. Qui diligit fratrem suũ

αὐτοῦ, ἐν τῷ φωτὶ μένει, καὶ σκάνδαλον ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστί, καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατεῖ, καὶ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει, ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. γράφω ὑμῖν τεκνία, ὅτι ἀφέωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. γράφω ὑμῖν πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ᾽ ἀρχῆς. γράφω ὑμῖν νεανίσκοι, ὅτι νενικήκατε τὸν πονηρόν. γράφω ὑμῖν παιδία, ὅτι ἐγνώκατε τὸν πατέρα. ἔγραψα ὑμῖν πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ᾽ ἀρχῆς. ἔγραψα ὑμῖν νεανίσκοι, ὅτι ἰσχυροί ἐστε, καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει, καὶ νενικήκατε τὸν πονηρόν. μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ. ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκός, καὶ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρός, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ κόσμου ἐστί. καὶ ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ. ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, μένει εἰς τὸν αἰῶνα. παιδία ἐσχάτη ὥρα ἐστί, καὶ καθὼς ἠκούσατε, ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν· ὅθεν γινώσκομεν, ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν. ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ᾽ οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν. εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενήκεισαν ἂν μεθ᾽ ἡμῶν· ἀλλ᾽ ἵνα φανερωθῶσιν, ὅτι οὐκ εἰσὶ πάντες ἐξ ἡμῶν. καὶ ὑμεῖς χρίσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου, καὶ οἴδατε πάντα. οὐκ ἔ[illegible]α ὑμῖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἀλήθειαν, ἀ[illegible]ι οἴδατε αὐτήν, καὶ ὅτι πᾶν ψεῦδος ἐκ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔστι. τίς ἐστιν ὁ ψεύστης, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος, ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ χριστός; οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν. πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει. ὑμεῖς οὖν ὃ ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἐν ὑμῖν μενέτω. ἐὰν ἐν ὑμῖν μείνῃ ὃ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ, καὶ ἐν τῷ πατρὶ μενεῖτε. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία, ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν, τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν

suum, in lumine manet, & offendiculũ in eo non est. Qui aũt odit fratrẽ suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quò eat, quia tenebræ obcæcauerunt oculos eius. Scribo uobis filioli, quod remittũtur uobis peccata propter nomẽ eius. Scribo uobis patres, quoniam cognouistis eũ qui ab initio est. Scribo uobis adolescẽtes, quoniã uicistis illum malũ. Scribo uobis filioli, quoniã cognouistis patrẽ. Scripsi uobis patres, quoniã cognouistis eũ, q ab initio est. Scripsi uobis adolescẽtes, qm̃ fortes estis, & uerbũ dei manet i uobis, & uicistis illũ malũ. Ne diligatis mũdũ, neq; ea quæ in mũdo sũt. Si qs diligit mũdũ, nõ est charitas patris in eo. Quoniam om̃e qđ est in mũdo, ueluti cõcupiscẽtia carnis, & cõcupiscẽtia oculorũ, & fastus uitæ, non est ex patre, sed ex mundo est. Et mundus transit & concupiscẽtia eius. Qui autẽ facit uoluntatem dei, manet in æternũ. Filioli, nouissimũ tempus est, & sicut audistis, quod Antichristus uenturus sit, etiam nũc Antichristi multi cœperunt esse. Vnde scimus nouissimũ tempus esse. E nobis profecti sũt, sed non erant ex uobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utiq; nobiscũ. Sed ut manifesti fierent, quod non sint omnes ex nobis. Sed uos unctionẽ habetis à sancto illo, & nostis omnia. Nõ scripsi uobis, quasi ignorantibus ueritatẽ, sed tanq̃ scientibus eam. Et quoniã omne mendacium ex ueritate nõ est. Quis est mendax, nisi is q negat Iesum esse Christum? Hic est Antichristus, qui negat patrẽ & filium. Quisqs negat filiũ, is ne patrem quidẽ habet. Vos igit quod audistis ab initio, in uobis p̃maneat. Si in uobis permanserit quod audistis ab initio, & uos in filio & patre manebitis. Et hæc est repromissio, quã ipse pollicitus est nobis, uitam æternam. Hæc scripsi uobis

ὑμῖν περὶ τῶν πλανώντων ὑμᾶς. καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσμα ὃ ἐλάβετε ἀπ᾽ αὐτοῦ, ἐν ὑμῖν μένει. καὶ οὐ χρείαν ἔχετε, ἵνα τὶς διδάσκῃ ὑμᾶς. ἀλλ᾽ ὡς τὸ αὐτὸ χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων, καὶ ἀληθές ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι ψεῦδος. καὶ καθὼς ἐδίδαξεν ὑμᾶς, μενεῖτε ἐν αὐτῷ. καὶ νῦν τεκνία μένετε ἐν αὐτῷ ἵνα ὅταν φανερωθῇ, ἔχωμεν παρρησίαν, καὶ μὴ αἰσχυνθῶμεν ἀπ᾽ αὐτοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. ἐὰν εἰδῆτε ὅτι δίκαιός ἐστι, γινώσκετε, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, ἐξ αὐτοῦ γεγέννηται.

Ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατήρ, ἵνα τέκνα θεοῦ κληθῶμεν· διὰ τοῦτο ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ὑμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν. ἀγαπητοί, νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμέν, καὶ οὔπω ἐφανερώθη, ὅτι ἐσόμεθα. οἴδαμεν δέ, ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστι. καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ᾽ αὐτῷ, ἁγνίζει ἑαυτόν, καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστι. πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ, καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία. καὶ οἴδατε, ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἄρῃ, καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι. πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων οὐχ ἁμαρτάνει, πᾶς ὁ ἁμαρτάνων οὐχ ἑώρακεν αὐτόν, οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν. τεκνία μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς. ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, δίκαιός ἐστι, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν. ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν, ὅτι ἀπ᾽ ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. ἐν τούτῳ φανερά ἐστι τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ μὴ ποιῶν δικαιοσύνην, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία, ἣν ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. οὐ καθὼς Κάϊν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν, καὶ ἔσφαξε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ χάριν

uobis de his qui seducunt uos. Et unctio quã uos accepistis ab eo, manet in uobis. Et non necesse habetis, ut quisquam doceat uos, sed sicut ipsa unctio docet uos de omnibus, & uerax est, & non est mendacium. Et sicut docuit uos, manete in ea. Et nunc filioli manete in eo, ut cum apparuerit, habeamus fiduciam, & non pudefiamus ab eo in aduentu eius. Si scitis quod iustus est, scitote, quod omnis qui facit iusticiam, ex ipso natus est.

Videte qualem charitatem dedit no- III
bis pater, ut filij dei nominemur. Propter hoc mundus non nouit uos, quia non nouit eum. Charissimi, nunc filij dei sumus, & nondum apparuit quod futuri sumus. Scimus autem, quoniam si apparuerit, similes ei erimus, quoniam uidebimus eũ sicuti est. Et omnis qui habet hanc spem in eo, purificat se, sicut & ille purus est. Omnis qui committit peccatum, idem & iniquitatem committit: & peccatum est iniquitas. Et scitis quod ille apparuit, ut peccata nostra tolleret, & peccatũ in eo non est. Om̃is qui in eo manet, nõ peccat: omnis qui peccat, non uidit eum, nec cognouit eum. Filioli, nemo uos seducat. Qui exercet iusticiam, iustus est, sicut & ille iustus est. Qui committit peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat. Ad hoc apparuit filius dei, ut dissoluat opera diaboli. Omnis qui natus est ex deo, peccatum non committit: quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quod ex deo natus est. In hoc manifesti sunt filij dei, & filij diaboli. Omnis qui non facit iusticiam, non est ex deo, & qui non diligit fratrem suum. Quoniam hæc est annunciatio, quam audistis ab initio, ut diligatis uos inuicem. Non sicut Cain ex illo malo erat, & occidit fratrem suum. Et propter

χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐτόν; ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δίκαια. μὴ θαυμάζετε ἀδελφοί μου, εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. ἡμεῖς οἴδαμεν, ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς. ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφόν, μένει ἐν τῷ θανάτῳ. πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστί. καὶ οἴδατε, ὅτι πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν αὐτῷ μένουσαν. ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην, ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκε, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς τιθέναι. ὃς δ' ἂν ἔχῃ τὸν βίον τοῦ κόσμου, καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χρείαν ἔχοντα, καὶ κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ μένει ἐν αὐτῷ; τεκνία μου, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ, μηδὲ γλώσσῃ, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμέν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας ἡμῶν. ὅτι ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ γινώσκει πάντα. ἀγαπητοί, ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παρρησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν θεόν, καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν, λαμβάνομεν παρ' αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύσωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, καθὼς ἔδωκεν ἐντολήν. καὶ ὁ τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι μένει ἐν ἡμῖν, ἐκ τοῦ πνεύματος, οὗ ἡμῖν ἔδωκεν.

Ἀγαπητοί, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα, εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν, ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον. ἐν τούτῳ γινώσκετε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι. καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστι. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τοῦ ἀντιχρίστου, ὃ ἀκηκόατε, ὅτι ἔρχεται, καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη. ὑμεῖς ἐκ

τοῦ θεοῦ

propter quid occidit eum? Quia opa eius mala erant, fratris autem eius iuſta. Ne miremini fratres mei, ſi odit uos mūd⁹. Nos ſcimus, quod tranſlati ſumus de morte ad uitam, quia diligimus fratres. Qui non diligit fratrem, manet in morte. Omnis qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Et ſcitis, quod omnis homicida non habet uitam æternam in ſe manentem. Per hoc cognouimus charitatem, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit: & nos debemus ꝓ fratribus animas ponere. Qui uero habuerit ſubſtantiam mundi, & uiderit fratrem ſuum egentē, & clauſerit uiſcera ſua ab eo, quomodo charitas dei manet in eo? Filioli mei, ne diligam⁹ uerbo, neq; lingua, ſed opere & ueritate. Per hoc cognoſcimus, ꝙ ex ueritate ſumus, & in cōſpectu eius ſuadebimus cordibus noſtris. Quoniā ſi condemnet nos cor noſtrum, maior eſt deus corde noſtro, & nouit omnia. Chariſſimi, ſi cor noſtrum non condemnet nos, fiduciam habemus erga deum: & quicquid petierimus, accipimus ab eo: quoniam præcepta eius cuſtodimus, & ea quæ ſunt placita coram eo, facimus. Et hoc eſt præceptū eius, ut credam⁹ nomini filij ei⁹ Ieſu Chriſti, & diligam⁹ nos mutuo, ſicut dedit præceptum. Et qui ſeruat præcepta eius, in illo manet, & ipſe in eo. Et per hoc ſcimus, qđ manet in nobis ē ſpiritu, quē nobis dedit. IIII

Chariſſimi, ne cuiuis ſpiritui credatis, ſed probate ſpiritus an ex deo ſint, quoniā multi pſeudoprophetæ exierūt in mūdum. Per hoc cognoſcite ſpiritū dei. Omīs ſpiritus, qui cōfitetur Ieſum Chriſtum in carne ueniſſe, ex deo eſt. Et omnis ſpiritus, qui non confitetur Ieſum Chriſtū in carne ueniſſe, ex deo non eſt. Et hic eſt ille ſpiritus Antichriſti, de quo audiſtis, quod uēturus ſit, & nunc iam in mūdo eſt. Vos ex

deo

ἐστὲ τεκνία, καὶ νενικήκατε αὐτούς, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν, ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ. αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσί, διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσι, καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν ἀκούει. ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμέν. ὁ γινώσκων τὸν θεόν, ἀκούει ἡμῶν. ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γινώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης. ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι. καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ γινώσκει τὸν θεόν. ὁ μὴ ἀγαπῶν, οὐκ ἔγνω τὸν θεόν, ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν. ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ θεὸς εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ. ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν τὸν θεόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ἠγάπησεν ἡμᾶς ὁ θεός, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν. θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται. ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν μένει, καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν. ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν, καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν. καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα καὶ μαρτυροῦμεν, ὅτι ὁ πατὴρ ἀπέσταλκε τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου. ὃς ἂν ὁμολογήσῃ, ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ. καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγάπην, ἣν ἔχει ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν. ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστί, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ θεῷ μένει, καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ. ἐν τούτῳ τετελείωται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παρρησίαν ἔχωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστι, καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον, ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει. ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ. ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτόν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπη-

σιν

deo eſtis filioli, & uiciſtis eos: quoniam maior eſt qui in uobis eſt, quam qui in mundo. Ipſi ē mundo ſunt, ideo ē mundo loquuntur, & mundus eos audit. Nos ex deo ſumus. Qui nouit deum, audit nos: qui non eſt ex deo, non audit nos. Per hoc cognoſcimus ſpiritum ueritatis, & ſpiritum erroris. Chariſſimi, diligamus nos inuicem, quia charitas ex deo eſt. Et omnis qui diligit, ex deo natus eſt, & cognoſcit deum. Qui non diligit, non nouit deum: quoniam deus charitas eſt. In hoc apparuit charitas dei in nobis, quod filium ſuum unigenitum miſit deus in mundum, ut uiuamus per eum. In hoc eſt charitas, non quod nos dilexerimus deum, ſed quod ipſe dilexerit nos: & miſit filium ſuum propiciationem pro peccatis noſtris. Chariſſimi, ſi ſic deus dilexit nos, & nos debemus nos mutuo diligere. Deum nemo uidit unquam. Si diligamus nos inuicem, deus in nobis manet, & charitas eius eſt perfecta in nobis. Ex hoc cognoſcimus, quod in eo manemus, & ipſe in nobis: quoniam de ſpiritu ſuo dedit nobis. Et nos uidimus, & teſtamur, quod pater miſit filium ſeruatorem mundi. Quiſquis confeſſus fuerit, quod Ieſus eſt filius dei, deus in eo manet, & ipſe in deo. Et nos cognouimus, & credidimus charitatem, quam habet deus in nobis. Deus charitas eſt, & qui manet in charitate, in deo manet, & deus in eo. In hoc perfecta eſt charitas nobiſcum, ut fiduciam habeamus in die iudicij, quod ſicut ille eſt, & nos ſumus in mundo hoc. Timor non eſt in charitate, ſed perfecta charitas foras eijcit timorem, quoniam timor cruciatum habet. Qui autem timet, non eſt perfectus in charitate. Nos diligimus eum, quoniam ipſe prior dile-

 xit

σιν ὑμᾶς. ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι ἀγαπῶ τὸν θεόν, καὶ
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν. ὁ γὰρ μὴ ἀ-
γαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἑώρακε, τὸν θεὸν
ὃν οὐκ ἑώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν; καὶ ταύ-
την τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ᾽ αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν
τὸν θεόν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

Πᾶς ὁ πιστεύων, ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ Χριστός,
ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν
γεννήσαντα, ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ
αὐτοῦ. ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἀγαπῶμεν
τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν θεὸν ἀγαπῶμεν,
καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ
ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν,
καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν. ὅτι
πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ θεοῦ, νικᾷ τὸν κό-
σμον, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη, ἡ νικήσασα τὸν κό-
σμον ἡ πίστις ὑμῶν. τίς ἐστιν ὁ νικῶν τὸν κό-
σμον, εἰ μὴ ὁ πιστεύων, ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς
τοῦ θεοῦ; οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι᾽ ὕδατος καὶ αἵ-
ματος Ἰησοῦς Χριστός, οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον,
ἀλλ᾽ ἐν τῷ ὕδατι καὶ τῷ αἵματι. καὶ τὸ πνεῦ-
μά ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀ-
λήθεια. ὅτι τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ
οὐρανῷ, πατήρ, λόγος, καὶ πνεῦμα ἅγιον, καὶ
οὗτοι οἱ τρεῖς ἕν εἰσι. καὶ τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυ-
ροῦντες ἐν τῇ γῇ, πνεῦμα, καὶ ὕδωρ, καὶ αἷ-
μα, καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσιν. εἰ τὴν μαρτυρίαν
τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ
μείζων ἐστίν, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ,
ἣν μεμαρτύρηκε περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ὁ πιστεύων
εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν ἐν ἑ-
αυτῷ. ὁ μὴ πιστεύων τῷ θεῷ, ψεύστην πεποί-
ηκεν αὐτόν, ὅτι οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν μαρτυ-
ρίαν, ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐ-
τοῦ. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία, ὅτι ζωὴν αἰώ-
νιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεός, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν
τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐστιν. ὁ ἔχων τὸν υἱόν, ἔχει τὴν
ζωήν. ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὴν ζωὴν οὐκ
ἔχει. ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν εἰς
τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῆτε, ὅτι ζωὴν
αἰώνιον ἔχετε, καὶ ἵνα πιστεύητε εἰς τὸ ὄνομα

xit nos. Si quis dixerit: diligo deum, & fra
trem suum oderit, mendax est. Qui enim
non diligit fratrem suum quem uidit, de-
um quem non uidit, quomodo potest di-
ligere? Et hoc præceptum habemus ab
eo: ut qui diligit deum, diligat & fratrem
suum.

Omnis qui credit Iesum esse Christum, V
ex deo natus est. Et omnis qui diligit eum
qui genuit, diligit & eum qui natus est ex
eo. In hoc cognoscimus, quod diligamus fi
lios dei, cum deum diligimus, & præcepta
eius seruamus. Hæc est enim charitas dei,
ut præcepta eius seruemus, & præcepta eiꝰ
grauia non sunt. Quoniã omne quod na-
tum est ex deo, uincit mundum: & hæc est
uictoria quæ uicit mundum, fides nostra.
Quis est qui uincit mundum, nisi qui cre-
dit quod Iesus est filius dei? Hic est qui ue
nit per aquam & sanguinem Iesus Chri-
stus: nõ per aquam solum, sed per aquam
& sanguinem. Et spiritus est qui testificat,
quoniam spiritus est ueritas. Quoniã tres
sunt qui testimonium dant in cœlo, pater,
sermo, & spiritus sanctus: & hi tres unum
sunt. Et tres sunt qui testimonium dant in
terra, spiritus, & aqua, & sanguis: & hi tres
unum sunt. Si testimonium hominum ac-
cipimus, testimonium dei maius est: quo-
niam hoc est testimonium dei, quo testifi-
catus est de filio suo. Qui credit in filiũ dei,
habet testimonium in seipso. Qui non cre
dit deo, mendacem fecit eum: quia non cre
didit in testimonium, quod testificatus est
deus de filio suo. Et hoc est testimonium,
quod uitam æternam dedit nobis deus, &
hæc uita in filio eius est. Qui habet filium,
habet uitam: qui non habet filium dei, ui-
tam non habet. Hæc scripsi uobis, qui cre-
ditis in nomine filij dei, ut sciatis quod ui-
tam habetis æternam, & ut credatis in no-

τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ παρρησία, ἣν ἔ-
χομεν πρὸς αὐτόν, ὅτι ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ
τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν. καὶ ἐὰν οἴδαμεν
ὅτι ἀκούει ἡμῶν, ὃ ἂν αἰτώμεθα, οἴδαμεν ὅ-
τι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἃ ᾐτήκαμεν παρ᾽
αὐτοῦ. ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρ-
τάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτή-
σει καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ
πρὸς θάνατον. ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον,
οὐ περὶ ἐκείνης λέγω ἵνα ἐρωτήσῃ. πᾶσα ἀδι-
κία ἁμαρτία ἐστί, καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς
θάνατον. οἴδαμεν, ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος
ἐκ τοῦ θεοῦ οὐχ ἁμαρτάνει, ἀλλ᾽ ὁ γεννηθεὶς ἐκ
τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτόν, καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτε-
ται αὐτοῦ. οἴδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμέν, καὶ
ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται. οἴδα-
μεν δὲ ὅτι υἱὸς τοῦ θεοῦ ἥκει, καὶ δέδωκεν ἡ-
μῖν διάνοιαν, ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθι-
νόν. καὶ ἐσμὲν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ υἱῷ αὐ-
τοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεός,
καὶ ἡ ζωὴ αἰώνιος. τεκνία φυλάξατε ἑαυτοὺς
ἀπὸ τῶν εἰδώλων. ἀμήν.

mine filij dei. Et hæc est fiducia quam ha
bemus apud eum: quod si quid petierimꝰ
secundum uoluntatem eius, audit nos. Et
si scimus, quod audit nos, quicquid petie-
rimus, scimus quod habemus petitiones
quas postulauimus ab eo. Si quis uiderit
fratrem suum peccare peccatũ nõ ad mor-
tem, petet, & dabit ei uitã, peccantibus non
ad mortem. Est peccatum ad mortem, non
pro illo dico ut roges. Om̃is iniquitas pec-
catum est. Et est peccatum non ad mor-
tem. Scimus, quod omnis qui natus est
ex deo, non peccat: sed qui genitus est
ex deo, seruat seipsum, & malus ille nõ tan
git eum. Scimus quod ex deo sumus, &
mundus totus in malo constitutus est.
Scimus autem quod filius dei uenit, & de-
dit nobis mentem, ut cognoscamus illum
qui uerus est: & sumus in uero, in filio
eius Iesu Christo. Hic est uerus deus, & ui-
ta æterna. Filioli, cauete uobis à simulacris.
Amen.

ὙΠΌΘΕΣΙΣ ΤΗ͂Σ ΔΕΥΤΈΡΑΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗ͂Σ ἘΠΙΣΤΟΛΗ͂Σ ΤΟΥ͂ ἉΓΊΟΥ ἸΩΆΝΝΟΥ ΤΟΥ͂ ΘΕΟΛΌΓΟΥ.

Ταύτην ὁ πρεσβύτερος γράφει κυρίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς, ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς, αὕτη. ὁρῶν τὰ τέκνα αὐτῆς καλῶς ἀναστρεφόμενα ἐν τῇ πίστει, καὶ πολλοὺς πλάνους περιερχομένους, καὶ λέγοντας, μὴ εἶναι τὴν παρουσίαν τοῦ χριστοῦ ἐν σαρκί, γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται αὐτῆς τὰ τέκνα. εἶτα διδάσκων, μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ᾽ ἡμᾶς μυστήριον, παραινεῖ πάλιν περὶ ἀγάπης, καὶ ἵνα μείνωσιν ἐν τῇ διδαχῇ τῇ παραδοθείσῃ αὐτοῖς. καὶ λοιπὸν διδάσκει ἀντίχριστον εἶναι, τὸν λέγοντα, μὴ ἐν σαρκὶ ἐληλυθέναι τὸν χριστόν. παραγγέλλει δέ, ὥστε τοὺς τοιούτους μὴ δέχεσθαι εἰς οἰκίαν, μηδὲ λέγειν τοῖς τοιούτοις, χαίρειν. καὶ οὕτως πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

ΤΟΥ͂ ἉΓΊΟΥ ἸΩΆΝΝΟΥ ἘΠΙΣΤΟΛῊ ΔΕΥΤΈΡΑ.

Ὁ πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ κυρίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς, οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες τὴν ἀλήθειαν, διὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν μένουσαν ἐν ὑμῖν, καὶ μεθ᾽ ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα. ἔσται καθ᾽ ἡμῶν χάρις, ἔλεος, εἰρήνη, παρὰ θεοῦ πατρός, καὶ παρὰ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρός, ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ. ἐχάρην λίαν, ὅτι εὕρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐντολὴν ἐλάβομεν παρὰ τοῦ πατρός. καὶ νῦν ἐρωτῶ σε κυρία. οὐχ ὡς ἐντολὴν γράφω σοι καινήν, ἀλλὰ ἣν εἴχομεν ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ἵνα περιπατῶμεν κατὰ τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολή, καθὼς ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατῆτε, ὅτι πολλοὶ πλάνοι εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες ἰησοῦν χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί. οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος

BEATI IOHANNIS PRESBYTERI EPISTOLA SECVNDA.

Senior electæ dominæ & filijs eius, quos ego diligo in ueritate: & non ego solus, sed & omnes qui cognouerunt ueritatem, propter ueritatem, quæ permanet in nobis, & nobiscum erit in æternum. Erit nobiscum gratia, misericordia, pax, à deo patre, & à domino Iesu Christo filio patris in ueritate & charitate. Gauisus sum ualde, quod inueni de filijs tuis ambulantes in ueritate, sicut præceptum accepimus à patre. Et nunc rogo te domina, non tanquam mandatum nouum scribo tibi, sed quod habuimus ab initio, ut diligamus nos mutuo. Et hæc est charitas, ut ambulemus secundum præceptum eius. Hoc est præceptũ, quemadmodum audistis ab initio, ut in eo ambuletis: quoniam multi seductores ingressi sunt in mundum, qui non confitẽtur Iesum Christũ uẽturũ in carne. Hic est seductor

πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος. βλέπετε ἑαυτούς, μὴ ἀπολέσωμεν ἃ εἰργασάμεθα, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν. πᾶς ὁ παραβαίνων καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ χριστοῦ, θεὸν οὐκ ἔχει. ὁ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ χριστοῦ, οὗτος καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἔχει. εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς, καὶ ταύτην διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν, καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε. ὁ γὰρ λέγων χαίρειν, κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς. πολλὰ ἔχων ὑμῖν γράφειν, οὐκ ἠβουλήθην διὰ χάρτου καὶ μέλανος. ἀλλὰ ἐλπίζω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλῆσαι, ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ᾖ πεπληρωμένη. ἀσπάζεταί σε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου τῆς ἐκλεκτῆς. ἀμήν.

seductor & antichristus. Intuemini uosipsos, ne perdamus quæ operati sum⁹, sed ut mercedem plenam recipiamus. Omnis qui transgreditur, & non manet in doctrina Christi, deum nõ habet. Qui manet in doctrina Christi, hic & patrem & filiũ habet. Si quis uenit ad uos, & hanc doctrinã non affert, ne recipiatis eum in domũ, nec aue ei dixeritis. Qui enim dicit illi aue, communicat operibus eius malis. Cum multa haberem uobis scribenda, nolui per chartam & atramentum. Sed spero me uenturum ad uos, & præsentẽ præsentibus locuturũ, ut gaudium nostrum sit completũ. Salutant te filij sororis tuæ electæ. Amen.

ὙΠΌΘΕΣΙΣ ΤΗ͂Σ ΤΡΊΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗ͂Σ ἘΠΙΣΤΟΛΗ͂Σ ΤΟΥ͂ ἉΓΊΟΥ ἸΩΆΝΝΟΥ ἈΠΟΣΤΌΛΟΥ ΤΟΥ͂ ΘΕΟΛΌΓΟΥ.

Ἔστιν ἡ ἐπιστολὴ περὶ φιλοξενίας. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὸν γάϊον, μαρτυρούμενον παρὰ πάντων, ἐπὶ φιλοξενίᾳ. καὶ προτρέπει τῇ αὐτῇ προθέσει ἐμμένειν, καὶ προπέμπειν καὶ δεξιοῦσθαι τοὺς ἀδελφούς. πάλιν τε αὐτοῦ μὲν τὴν προσφορὰν ἀποδέχεται. αἰτιᾶται δὲ διοτρεφῆ, ὡς μή τε αὐτὸν παρέχοντα τοῖς πτωχοῖς, ἀλλὰ καὶ κωλύοντα τοὺς ἄλλους, καὶ πολλὰ φλυαροῦντα. τοὺς δὲ τοιούτους λέγει ἀλλοτρίους εἶναι τῆς ἀληθείας, καὶ μηδὲ εἰδέναι τὸν θεόν. δημήτριον δὲ συνίστησι μαρτυρῶν αὐτῷ τὰ κάλλιστα.

τοῦ ἁγίου



ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΡΙΤΗ.

Ὁ πρεσβύτερος γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ. ἀγαπητέ, περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδοῦσθαι, καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή. ἐχάρην γὰρ λίαν ἐρχομένων ἀδελφῶν, καὶ μαρτυρούντων σου τῇ ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς. μειζοτέραν τούτων οὐκ ἔχω χαρὰν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα. ἀγαπητὲ πιστὸν ποιεῖς, ὃ ἐὰν ἐργάσῃ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ εἰς τοὺς ξένους, οἳ ἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας, οὓς καλῶς ποιήσεις, προπέμψας ἀξίως τοῦ θεοῦ. ὑπὲρ γὰρ τοῦ ὀνόματος ἐξῆλθον, μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐθνῶν. ἡμεῖς οὖν ὀφείλομεν ἀπολαμβάνειν τοὺς τοιούτους, ἵνα συνεργοὶ γινώμεθα τῇ ἀληθείᾳ. ἔγραψα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ᾽ ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν διοτρεφὴς οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς. διὰ τοῦτο ἐὰν ἔλθω, ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖ, λόγοις πονηροῖς φλυαρῶν ἡμᾶς, καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ τούτοις, οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει, καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει. ἀγαπητὲ μὴ μιμοῦ τὸ κακὸν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν. ὁ δὲ κακοποιῶν οὐχ ἑώρακε τὸν θεόν. Δημητρίῳ μεμαρτύρηται ὑπὸ πάντων, καὶ ὑπ᾽ αὐτῆς τῆς ἀληθείας,

BEATI IOHANNIS THEOLOGI CATHOLICA EPISTOLA TERTIA.

SEnior Gaio dilecto, quē ego diligo in ueritate. Dilecte, de omnibus opto, ut prosperè agant, & recte ualeant, sicut prosperè agit anima tua. Gauisus sum enim ualde uenientibus fratribus, & testimonium reddentibus ueritati tuæ, sicut tu in ueritate ambulas. Maius ĳs non habeo gaudium, quàm ut audiam filios meos in ueritate ambulare. Charissime, fideliter facis quicquid operaris in fratres, & in hospites, qui testimonium reddiderunt charitati tuæ in conspectu ecclesiæ, quos, benefacies, si deduxeris digne deo. Pro nomine enim eius profecti sunt, nihil accipiētes à gentibus. Nos ergo debemus recipere huiusmodi, ut cooperatores simus ueritati. Scripsi ecclesiæ, sed is qui amat primatum gerere in eis Diotrephes non recipit nos. Propter hoc si uenero, indicabo facta illius quæ facit, uerbis maliciosis garriens in nos, & nec his contentus, non solum nō recipit fratres, uerumetiam uolentes recipere, prohibet, & è congregatione ejicit. Dilecte, ne imiteris quod malum est, sed quod bonū est. Qui benefacit, ex deo est: qui autē malefacit, nō uidet deū. Demetrio testimoniū redditū est ab oibus, & ab ipsa ueritate

θείας, καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν, καὶ οἴδατε, ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν ἀληθής ἐστι. πολλὰ εἶχον γράφειν, ἀλλ᾽ οὐ θέλω διὰ μέλανος καὶ καλάμου σοι γράψαι. ἐλπίζω δὲ εὐθέως ἰδεῖν σε, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλήσομεν. εἰρήνη σοι. ἀσπάζονταί σε οἱ φίλοι. ἀσπάζου τοὺς φίλους κατ᾽ ὄνομα.

tate, sed & nos testimoniū perhibemus, & nostis, quod testimoniū nostrum uerum est. Multa habebā quæ scriberem, sed nolo per atramentū & calamum scribere tibi. Spero autem protinus me uisurū te, & præsentes coram loquemur. Pax tibi. Salutāt te amici. Saluta amicos nominatim.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

ΤΑύτην ἐπιστολὴν γράφει τοῖς ἤδη πιστεύσασιν. ἡ δὲ πρόφασις αὕτη. παρεισελθόντων τινῶν, καὶ διδασκόντων ἀδιάφορον εἶναι τὴν πίστιν, καὶ ἀρνουμένων τὸν κύριον, ἀνάγκην ἔχει γράψαι, καὶ ἀσφαλίσασθαι τοὺς ἀδελφούς. καὶ πρῶτον μὲν παρακαλεῖ αὐτοὺς ἀγωνίσασθαι, καὶ ἐμμένειν τῇ παραδοθείσῃ αὐτοῖς πίστει. ἔπειτα ἀποκηρύττει τοὺς τοιούτους, ὡς πλάνους, καὶ παραγγέλλει, μηδὲ μίαν κοινωνίαν ἔχειν πρὸς τοὺς τοιούτους, εἰδότας, ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ κληθῆναι μόνον, ἐὰν μὴ καὶ ἀξίως περιπατήσωμεν τῆς κλήσεως. καὶ γὰρ καὶ τὸν πρότερον λαὸν ἐξαγαγὼν ἐξ αἰγύπτου ὁ θεὸς, καὶ μὴ ἐμμείναντας τῇ πίστει, ἀπώλεσε. καὶ ἀγγέλων δὲ μὴ τηρησάντων τὴν ἰδίαν τάξιν, οὐκ ἐφείσατο. δεῖ οὖν ἀπὸ τῶν τοιούτων ἀναχωρεῖν. καὶ γὰρ μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, οὐχ ὑπήνεγκε βλασφημίαν τοῦ διαβόλου, ἔσεσθαι γοῦν τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν ὡς σοδόμων διδάσκει. εἶτα παραινεῖ εἰς τὰ ἤθη. καὶ ἐπευξάμενος αὐτοῖς βεβαιότητα τῆς πίστεως παρὰ τοῦ κυρίου, πληροῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM IVDAE, ARGVMENTVM PER ERASMVM ROTERODAMVM.

MVltis uerbis destomachatur in eos, qui cupiditatibus suis excæcati, aduersabantur euangelio. Quod tamen nouum uideri nō debeat, cum iam olim in hoc destinati sint, & ab apostolis prædictum sit, id genus homines irrepturos in gregem Christianorum. Aduersus hos sic armat eos, ut studeant & illos uel increpatione coërcere, uel admonendo seruare. Quod si non queant, certe ipsi sese parent in aduentum Christi.

ARGVMENTI FINIS.

ΤΟΥ ἉΓΊΟΥ ἸΟΥ͂ΔΑ ἈΠΟΣΤΟ΄ΛΟΥ ἘΠΙΣΤΟΛῊ ΚΑΘΟΛΙΚΗ΄.

Ἰούδας Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου, τοῖς ἐν θεῷ πατρὶ ἡγιασμένοις, καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ τετηρημένοις, κλητοῖς. ἔλεος ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἀγάπη πληθυνθείη. ἀγαπητοὶ, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας; ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν, παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει. παρεισέδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι, οἱ πάλαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρίμα, ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν, καὶ τὸν μόνον δεσπότην θεὸν, καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀρνούμενοι. ὑπομνῆσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι, εἰδότας ὑμᾶς ἅπαξ τοῦτο, ὅτι ὁ κύριος λαὸν, ἐκ γῆς αἰγύπτου σώσας, τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύσαντας ἀπώλεσεν. ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν, ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας, δεσμοῖς ἀϊδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν. ὡς σόδομα καὶ γόμορρα, καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις τὸν ὅμοιον τούτοις τρόπον ἐκπορνεύσασαι, καὶ ἀπελθοῦσαι ὀπίσω σαρκὸς ἑτέρας, πρόκεινται δεῖγμα, πυρὸς αἰωνίου δίκην ὑπέχουσαι. ὁμοίως μέντοι καὶ οὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι, σάρκα μὲν μιαίνουσι, κυριότητα δὲ ἀθετοῦσι, δόξας δὲ βλασφημοῦσιν. ὁ δὲ μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ μωϋσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησε κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας, ἀλλ᾽ εἶπεν. ἐπιτιμήσαι σοι κύριος. οὗτοι δὲ ὅσα μὲν οὐκ

οἴδασι

BEATI IVDAE APOSTOLI EPISTOLA CATHOLICA.

IVdas Ieſu Chriſti ſeruus, frater Iacobi, ijs qui in deo patre ſanctificati ſunt, quiq; Ieſu Chriſto ſeruati ſunt, uocatis. Miſericordia uobis, & pax, & charitas multiplicetur. Dilecti, tantum mihi ſtudiū fuit ſcribendi ad uos, de cōmuni ſalute, ut non potuerim non ſcribere uobis, obſecrans, ut ueſtris laboribus adiumēto ſitis fidei, quæ ſemel data eſt ſanctis. Obiter enim ſubierunt quidam homines impij, qui prius deſcripti fuerant in hoc iudicium, qui dei noſtri gratiam transferunt ad laſciuiā, ac deū qui ſolus eſt herus, ac dominū noſtrū Ieſum Chriſtum negant. Volo autē uos cōmonefacere, cū ſciatis ſemel illud, quod dominus, poſteaq; populū ex Aegypto ſaluum eduxerat, rurſus eos qui nō credebāt, perdidit: quodq; angelos qui non ſeruauerant ſuam originem, ſed reliquerant ſuum domiciliū, ad iudiciū magni illius diei, uinculis æternis ſub caligine ſeruauit. Sicut Sodoma & Gomorrha, & his finitimæ ciuitates, quæ ad conſimilē modū cū illis ſtupris inquinatæ fuerant, ac ſecutæ fuerāt carnem alienā propoſitæ ſunt exemplo, ignis æterni pœnā ſuſtinentes. Similiter ſanè & hi deluſi inſomnijs, carnem quidē polluūt, dominos uero ſpernunt, in poteſtate præditos maledicta congerunt. At Michaël archangelus, cum aduerſus diabolum certans diſceptaret de corpore Moyſi, nō auſus eſt illi impingere notam maledicti, ſed dixit: Increpet te dominus. At iſti quæ nō

nouerunt

οἴδασι, βλασφημοῦσιν, ὅσα δὲ φυσικῶς ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἐπίστανται, ἐν τούτοις φθείρονται. οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ κάϊν ἐπορεύθησαν, καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ βαλαὰμ μισθοῦ ἐξεχύθησαν, καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ κορὲ ἀπώλοντο. οὗτοί εἰσιν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες, συνευωχούμενοι ἀφόβως, ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες, νεφέλαι ἄνυδροι, ὑπὸ ἀνέμων περιφερόμεναι, δένδρα φθινοπωρινὰ, ἄκαρπα, δὶς ἀποθανόντα, καὶ ἐκριζωθέντα, κύματα ἄγρια θαλάσσης, ἐπαφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, ἀστέρες πλανῆται, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους, εἰς αἰῶνα τετήρηται. προεφήτευσε δὲ καὶ τούτοις ἕβδομος ἀπὸ ἀδὰμ ἐνὼχ, λέγων· ἰδοὺ ἦλθε κύριος ἐν ἁγίαις μυριάσιν αὐτοῦ, ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων, καὶ ἐξελέγξαι πάντας τοὺς ἀσεβεῖς αὐτῶν περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν, ὧν ἠσέβησαν, καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν, ὧν ἐλάλησαν κατ᾽ αὐτοῦ ἁμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς. οὗτοί εἰσι γογγυσταὶ, μεμψίμοιροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα, ὠφελείας χάριν. ὑμεῖς δὲ ἀγαπητοὶ, μνήσθητε τῶν ῥημάτων τῶν προειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἔλεγον ὑμῖν, ὅτι ἐν ἐσχάτῳ χρόνῳ ἔσονται ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν. οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες ψυχικοὶ, πνεῦμα μὴ ἔχοντες. ὑμεῖς δὲ ἀγαπητοὶ τῇ ἁγιωτάτῃ ὑμῶν πίστει ἐποικοδομοῦντες ἑαυτοὺς, ἐν πνεύματι ἁγίῳ προσευχόμενοι, ἑαυτοὺς ἐν ἀγάπῃ θεοῦ τηρήσατε, προσδεχόμενοι τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ζωὴν αἰώνιον. καὶ οὓς μὲν ἐλεεῖτε διακρινόμενοι, οὓς δὲ ἐν φόβῳ σώζετε, ἐκ πυρὸς ἁρπάζοντες, μισοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα. τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι αὐτοὺς ἀπταίστους, καὶ στῆσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους ἐν ἀγαλλιάσει, μόνῳ σοφῷ θεῷ σωτῆρι ἡμῶν, δόξα καὶ μεγαλωσύνη, κράτος καὶ ἐξουσία, νῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

nouerūt, ea maledictis inſectant͂, quæ uero natura ceu animātia rationis expertia ſciunt, in his corrūpunt͂. Væ illis, quoniā uiā Caïn ingreſſi ſunt, & deceptiōe mercedis, qua deceptus fuit Balaam, effuſi ſunt, & cōtradictione Core perierunt. Hi ſunt inter charitates ueſtras, maculæ inter ſe cōuiuantes, abſq; ullius timore, ſuopte ductu arbitrioq; uiuētes, nubes aquā nō habētes, quæ à uentis circūaguntur, arbores autumno marceſcētes, infrugiferæ, bis emortuæ, & eradicatæ, undæ efferæ maris, deſpumātes ſua ipſorū dedecora, ſtellæ erraticæ, qbus caligo tenebrarū in æternū ſeruata eſt. Prius aūt his uaticinat⁹ eſt ſeptimus ad Adā Enoch, dicēs: Ecce uenit dn̄s in ſanctis milibus ſuis, ut faciat iudiciū aduerſus omneis, & redarguat oēs ex eis q ſūt impij, de factis omnibus quæ impie patrarunt, déque omnibus duris quæ locuti ſunt aduerſus eū, peccatores impij. Hi ſunt murmuratores, queruli, iuxta cōcupiſcētias ſuas ambulātes, & os illorū loquit͂ tumida, admirantes pſonas, utilitatis gratia. Vos aūt dilecti, memores eſtis uerborū, quæ antehac dicta fuerūt ab apoſtolis dn̄i noſtri Ieſu Chriſti, quod dixerūt uobis in extremo tempore futuros illuſores, q iuxta ſuas impias cupiditates ambularēt. Hi ſunt q ſegregāt animales, ſpiritū nō habentes. Vos aūt dilecti, ſanctiſſimæ ueſtræ fidei ſupſtruētes uoſipſos, p ſpiritū ſanctū orātes, uos inuicē in charitate dei ſeruate, expectātes miſericordiā dn̄i noſtri Ieſu Chriſti in uitā æternā. Et hos qdē cōmiſeremini dūdijudicamini: illos aūt p timorē ſaluos facite, ex incēdio rapiētes, odio pſequētes, & eā q̄ ex carne eſt maculatā tunicā. Ei uero q poteſt illos ſeruare à peccato imunes, & ſtatuere in cōſpectu gloriæ ſuæ, in cōtaminatos cū exultatiōe, ſoli ſapiēti deo ſeruatori noſtro, gloria & magnificentia, & imperiū, & poteſtas, nūc & in oia ſecula. Amē.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

Ἀποκάλυψις Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεός, δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει, καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ, τῷ δούλῳ αὐτοῦ Ἰωάννῃ, ὃς ἐμαρτύρησε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅσα τε εἶδε. μακάριος ὁ ἀναγινώσκων, καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας, καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα. ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς. Ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων, ἅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ μάρτυς ὁ πιστός, ὁ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς. τῷ ἀγαπήσαντι ἡμᾶς, καὶ λούσαντι ἡμᾶς ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ, αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. ἰδοὺ ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται πᾶς ὀφθαλμός, καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν. καὶ κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς

APOCALYPSIS BEATI IOHANNIS THEOLOGI.

Reuelatio Iesu Christi, quam dedit illi de⁹, ut palam faceret seruis suis, quæ oporteat fieri cito, & significauit, cum misisset mãdatũ suũ ꝑ seruo suo Iohãni, qui testificatus est sermonẽ dei, & testimoniũ Iesu Christi, & quęcunq; uidit. Beatus ꝗ legit & audit uerba ꝓphetiæ & seruat ea, ꝗ in eo scripta sunt. Tẽpus enĩ ꝓpe est. Iohãnes septem ecclesijs quæ sunt in Asia. Gratia uobis & pax ab eo ꝗ est, & ꝗ erat, & ꝗ uenturus est, & à septẽ spiritibus, ꝗ in conspectu throni eius sunt, & à Iesu Christo, ꝗ est testis fidelis primogenit⁹ mortuorũ, & princeps regũ terræ. ei ꝗ dilexit nos & lauit nos à peccatis nostris ꝑ sanguinẽ ipsi⁹, & fecit nos reges & sacerdotes deo & patri suo. ipsi gl'ia & imperiũ in secula seculorũ, Amẽ. Ecce uenit cũ nubibus, & uidebit eũ om̃is oculus, & qui eũ cõpunxerunt. Et plangẽt se oẽs tribus terræ

γῆς, ναί, ἀμήν. ἐγώ εἰμι τὸ α καὶ τὸ ω, ἀρχὴ καὶ τέλος, λέγει ὁ κύριος, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος ὁ παντοκράτωρ. ἐγὼ Ἰωάννης ὁ καὶ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα ὀπίσω μου φωνὴν μεγάλην ὡς σάλπιγγος, λεγούσης. ἐγώ εἰμι τὸ α καὶ τὸ ω, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος. καὶ ὃ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον, καὶ πέμψον ταῖς ἐκκλησίαις, ταῖς ἐν Ἀσίᾳ, εἰς Ἔφεσον, καὶ εἰς Σμύρνην, καὶ εἰς Πέργαμον, καὶ εἰς Θυάτειρας, καὶ εἰς Σάρδεις, καὶ εἰς Φιλαδέλφιαν, καὶ εἰς Λαοδικείαν. καὶ ἐπέστρεψα βλέπειν τὴν φωνήν, ἥτις ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ. καὶ ἐπιστρέψας εἶδον ἑπτὰ λυχνίας χρυσᾶς, καὶ ἐν μέσῳ τῶν λυχνιῶν ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώπου, ἐνδεδυμένον ποδήρη, καὶ περιεζωσμένον πρὸς τοῖς μαστοῖς ζώνην χρυσῆν. ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ, καὶ αἱ τρίχες λευκαί, ὡσεὶ ἔριον λευκόν, ὡς χιών. καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρός, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ, ὡς ἐν καμίνῳ πεπυρωμένοι. καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν. καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ ἀστέρας ἑπτά, καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ῥομφαία δίστομος ὀξεῖα ἐκπορευομένη. καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ, ὡς ὁ ἥλιος φαίνει ἐν δυνάμει αὐτοῦ. καὶ ὅτε εἶδον αὐτόν, ἔπεσα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρός. καὶ ἐπέθηκεν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐπ' ἐμέ, λέγων μοι. μὴ φοβοῦ, ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, καὶ ὁ ζῶν, καὶ ἐγενόμην νεκρός, καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ ᾅδου καὶ τοῦ θανάτου. γράψον ἃ εἶδες, καὶ ἅ εἰσι, καὶ ἃ μέλλει γίνεσθαι μετὰ ταῦτα. τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων, οὓς εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς χρυσᾶς. οἱ ἑπτὰ ἀστέρες, ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εἰσί. καὶ ἑπτὰ λυχνίαι ἃς εἶδες, ἑπτὰ ἐκκλησίαι εἰσί.

Τῷ ἀγγέλῳ

terræ, etiam, Amen. Ego sum alpha & ω, principium & finis, dicit dñs, qui est, & ꝗ erat, & qui uenturus est omnipotẽs. Ego Iohannes frater uester & particeps in afflictione, & regno, & patiẽtia in Christo Iesu, fui in insula, quæ appellat᷑ Patmos, propter sermonem dei & testimoniũ Iesu Christi. Fui in spiritu in dominico die, & audiui post me uocem magnam tanquam tubæ, dicentis: Ego sum alpha & ω, prim⁹ & nouissimus. Quod uides scribe in libro: & mitte septem ecclesijs, quæ sunt in Asia, Epheso, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ, & Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiciæ. Et conuersus sum, ut uiderem uocem quæ loquebatur mecum. Et conuersus, uidi septem candelabra aurea, & in medio candelabrorũ aureorum similem filio hominis, uestitum ueste ad pedes usq; demissa, & præcinctũ ad mamillas zona aurea. Caput aũt eius & capilli erant candidi, uelut lana alba, & tanq̃ nix. Et oculi eius tanq̃ flamma ignis, & pedes eius similes chalcolibano, uelut in camino ardẽtes. Et uox illius tanq̃ uox aquarũ multarũ, & habebat in dextera sua stellas septẽ. Et de ore eius gladius utraq; parte acutus exibat, & facies eius sicut sol lucet in uirtute sua. Et cũ uidissem eum, cecidi ad pedes eius tanq̃ mortuus. Et posuit dexterã suã sup̱ me, dicẽs mihi: Noli timere, ego sum primus & nouissimus, & uiuus, & fui mortuus, & ecce sum uiuẽs in secula seculorũ, & habeo claues inferorũ & mortis. Scribe ergo quæ uidisti, & quæ sunt, & quæ oportet fieri post hæc. Sacramentũ septẽ stellarũ, quas uidisti in dextera mea, & septẽ candelabra aurea. Septẽ stellæ angeli sũt septẽ ecclesiarũ, & candelabra septẽ quæ uidisti, septem ecclesiæ sunt.

Angelo

τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐφεσίνης ἐκκλησίας γρά-
ψον· τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας
ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐπὶ μέσῳ
τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν. οἶδα τὰ ἔργα
σου, καὶ τὸν κόπον σου, καὶ τὴν ὑπομονήν
σου· καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι κακούς, καὶ ἐπειρά-
σω τοὺς φάσκοντας εἶναι ἀποστόλους καὶ οὐκ
εἰσί, καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς, καὶ ἐβάστασας, καὶ
ὑπομονὴν ἔχεις, καὶ διὰ τὸ ὄνομά μου κεκοπία-
κας καὶ οὐ κέκμηκας. ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν
ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας. μνημόνευε
οὖν πόθεν ἐκπέπτωκας, καὶ μετανόησον, καὶ τὰ
πρῶτα ἔργα ποίησον. εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι τά-
χει, καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου
αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσῃς. ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις,
ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν νικολαϊτῶν, ἃ κἀγὼ
μισῶ. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα
λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ
φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ
τοῦ παραδείσου τοῦ θεοῦ. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς
ἐκκλησίας σμυρναίων γράψον, τάδε λέγει ὁ
πρῶτος, καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρός, καὶ
ἔζησεν. οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλίψιν καὶ
τὴν πτωχείαν, πλούσιος δὲ εἶ, καὶ τὴν βλασφη-
μίαν τῶν λεγόντων ἰουδαίους εἶναι ἑαυτούς,
καὶ οὐκ εἰσίν, ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ. μη-
δὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν. ἰδοὺ μέλλει βα-
λεῖν ἐξ ὑμῶν ὁ διάβολος εἰς φυλακήν, ἵνα πει-
ρασθῆτε, καὶ ἕξετε θλίψιν ἡμερῶν δέκα. γίνου πι-
στὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον
τῆς ζωῆς. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα
λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικηθῇ
ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου. καὶ τῷ ἀγγέλῳ
τῆς ἐν περγάμῳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέ-
γει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον τὴν ὀ-
ξεῖαν. οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ ποῦ κατοικεῖς, ὅ-
που ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ. καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά
μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου, καὶ ἐν ταῖς
ἡμέραις ἐμαῖς, ἀντίπας ὁ μάρτυς μου ὁ πιστός
ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν, ὅπου κατοικεῖ ὁ σατα-
νᾶς. ἀλλ' ἔχω κατά σου ὀλίγα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρα-
τοῦντας

Angelo Epheſinæ eccleſiæ ſcribe: Hæc II
dicit, qui tenet ſeptem ſtellas in dextera
ſua, qui ambulat in medio ſeptẽ candela
brorum aureorum. Scio opa tua, & labo
rem, & patientiã tuã, & quod non potes
ſuſtinere malos, & tentaſti eos qui ſe di/
cunt apoſtolos eſſe, & nõ ſunt: & inueni/
ſti eos mendaces, & tuliſti, et patientiam
habes, & ſuſtinuiſti propter nomẽ meũ,
& nõ defeciſti. Sed habeo aduerſum te,
quod charitatem tuam primã reliquiſti.
Memor eſto itaq; unde excideris, & age
pœnitentiam, & prima opera fac. Sin mi
nus, ueniã tibi cito, & mouebo candela/
brum tuũ de loco ſuo, niſi reſipueris. Sed
hoc habes, quia odiſti facta Nicolaïtarũ,
quæ & ego odi. Qui habet aurem, audi/
at, quid ſpiritus dicat eccleſijs: Vincẽti da
bo edere de ligno uitæ, quod eſt in me/
dio paradiſi dei. Et angelo Smyrnæorũ
eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit primus & nouiſ/
ſimus, qui fuit mortuꝰ, & uiuit. Scio opa
tua & afflictionem & paupertatẽ, ſed di/
ues es: & blaſphemiã eorum qui ſe dicũt
Iudæos eſſe, & nõ ſunt, ſed ſunt ſynago/
ga Satanæ. Nihil horũ timeas quæ paſ/
ſurus es. Ecce miſſurus eſt diabolus ali/
quos ex uobis in carcerẽ ut tentemini, &
habebitis afflictionẽ dierum decẽ. Eſto
fidelis uſq; ad mortem, & dabo tibi coro
ram uitæ. Qui habet aurẽ, audiat, quid
ſpiritus dicat eccleſijs. Qui uicerit, non læ/
detur à morte ſecunda. Et angelo Perga/
mẽſis eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit, qui habet
rhomphæam utraq; parte acutam: Scio
opera tua, & ubi habitas, ubi ſedes eſt ſa
tanæ: & tenes nomen meum, & nõ nega/
ſti fidem meam. Et in diebus meis Anti/
pas teſtis meus fidelis, qui occiſus eſt
apud uos, ubi ſatanas habitat. Sed ha/
beo aduerſus te pauca, quia habes illic te
nentes

τοῦντας τὴν διδαχὴν βαλαάμ, ὃς ἐδίδασκεν
ἐν τῷ βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν
υἱῶν ἰσραήλ, φαγεῖν εἰδωλόθυτα, καὶ πορνεῦσαι.
οὕτως ἔχεις καὶ σύ, κρατοῦντας τὴν διδαχὴν
τῶν νικολαϊτῶν, ὃ μισῶ. μετανόησον, εἰ δὲ μή,
ἔρχομαί σοι ταχύ, καὶ πολεμήσω μετ' αὐτῶν
ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου. ὁ ἔχων οὖς,
ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησί-
αις. τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ
μάννα τοῦ κεκρυμμένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον
λευκήν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γε-
γραμμένον, ὃ οὐδεὶς ἔγνω εἰ μὴ ὁ λαμβάνων.
καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν θυατείραις ἐκκλησίας
γράψον, τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς
ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς φλόγα πυρός, καὶ οἱ πό-
δες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ. οἶδά σου τὰ
ἔργα καὶ τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν διακονίαν, καὶ
τὴν πίστιν, καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ τὰ ἔρ-
γα σου, καὶ τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων. ἀλ-
λ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἐᾷς τὴν γυναῖκα ἰε-
ζαβὴλ τὴν λέγουσαν ἑαυτὴν προφῆτιν, διδά-
σκειν, καὶ πλανᾶσθαι ἐμοὺς δούλους πορνεῦσαι,
καὶ εἰδωλόθυτα φαγεῖν. καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρό-
νον, ἵνα μετανοήσῃ ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς. καὶ
οὐ μετενόησεν. ἰδοὺ ἐγὼ βάλλω αὐτὴν εἰς κλί-
νην, καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς, εἰς θλίψιν
μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων
αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν θανά-
τῳ. καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι, ὅτι
ἐγώ εἰμι ὁ ἐρευνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας, καὶ
δώσω ὑμῖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν. ὑμῖν
δὲ λέγω καὶ λοιποῖς τοῖς ἐν θυατείραις, ὅσοι
οὐκ ἔχουσι τὴν διδαχὴν ταύτην, καὶ οἵ τι-
νες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βάθη τοῦ σατανᾶ, ὡς λέγου-
σιν, οὐ βαλῶ ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος, πλὴν ὃ ἔχε-
τε, κρατήσατε ἄχρις οὗ ἂν ἥξω. καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ
τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ
ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν, καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν
ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ συν-
τρίβεται, ὡς κἀγὼ εἴληφα παρὰ τοῦ πατρός μου,
καὶ δώσω αὐτῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωϊνόν.
ὁ ἔχων

nentes doctrinã Balaam, qui docebat in
Balac mittere ſcandalũ coram filijs Iſraël
edere ex ijs quæ ſimulacris immolant &
ſcortari: ita habes & tu tenẽtes doctrinã
Nicolaïtarũ, quod odi. Reſipiſce, alioqui
ueniam tibi cito, & pugnabo cũ illis gla/
dio oris mei. Qui habet aurem, audiat,
quid ſpiritus dicat eccleſijs: Vincẽti dabo
edere ex manna abſcondito, & dabo illi
calculũ candidũ, & in calculo nomen no/
uũ ſcriptum: quod nemo ſcit, niſi qui acci
pit. Et angelo Thyatirẽſis eccleſiæ ſcribe:
Hæc dicit filius dei, qui habet oculos tan
q; flãmã ignis, & pedes eius ſimiles chal/
colibano. Noui opera tua, & charitatẽ, &
miniſteriũ, & fidem, et patientiã tuam, et
opera tua, et nouiſſima plura prioribus.
Sed habeo aduerſus te pauca, quia pmit
tis mulierem Hiezabel, quæ ſe dicit pro/
phetam, docere, et ſeducere ſeruos meos,
ſcortari, et edere ex ijs quæ ſimulacris im
molantur. Et dedi illi tempus, ut reſipiſce
ret à ſcortatiõe ſua, nec reſipuit. Ecce ego
mitto eam in lectum, et qui adulterio mi
ſcentur cum ea, in afflictionem maximã,
niſi pœnitentiam egerint ab operibus ſu
is, et filios eius interficiam morte, et ſciẽt
omnes eccleſiæ, quod ego ſim ille ſcrutãs
renes et corda, et dabo unicuiq; ueſtrum
ſecundum opera ſua. Vobis autem dico,
et cæteris qui Thyatiræ eſtis: quicunque
non habent doctrinam hanc, et qui non
cognouerunt profunditates ſatanæ, quẽ
admodum dicunt, non mittam ſup uos
aliud pondus: tamen id quod habetis, te
nete donec ueniam. Et qui uicerit et cuſto
dierit uſque in finem opera mea, dabo il/
li poteſtatem ſuper gentes, et reget eas
uirga ferrea, et tanquam uaſa figuli con/
fringentur. Sicut et ego accepi à patre
meo, et dabo illi ſtellam matutinam.

 Qui habet

ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει
ταῖς ἐκκλησίαις. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς
ἐν σάρδεσιν ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει
ὁ ἔχων τὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀ-
στέρας. οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι τὸ ὄνομα ἔχεις,
ὅτι ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ. γίνου γρηγορῶν, καὶ στή-
ριξον τὰ λοιπὰ, ἃ μέλλει ἀποθανεῖν. οὐ γὰρ εὕ-
ρηκά σου ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ θε-
οῦ. μνημόνευε οὖν, πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας, καὶ
τήρει, καὶ μετανόησον. ἐὰν οὖν μὴ γρηγορή-
σῃς, ἥξω ἐπὶ σὲ ὡς κλέπτης. καὶ οὐ μὴ γνῷς ποί-
αν ὥραν ἥξω ἐπὶ σέ. ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα καὶ
ἐν σάρδεσιν, οἳ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐ-
τῶν, καὶ περιπατήσουσιν μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς,
ὅτι ἄξιοί εἰσιν. ὁ νικῶν, οὗτος περιβαλεῖται
ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄ-
νομα αὐτοῦ ἐκ βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ἐξομολο-
γήσομαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρός
μου, καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. ὁ ἔχων
οὖς, ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκ-
κλησίαις. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν φιλαδελ-
φίᾳ ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ἅγι-
ος, ὁ ἀληθινός, ὁ ἔχων τὴν κλεῖδα τοῦ δαβίδ,
ὁ ἀνοίγων, καὶ οὐδεὶς κλείει, καὶ κλείει, καὶ οὐ-
δεὶς ἀνοίγει. οἶδά σου τὰ ἔργα, ἰδοὺ δέδωκα
ἐνώπιόν σου, θύραν ἀνεῳγμένην, καὶ οὐδεὶς δύ-
ναται κλεῖσαι αὐτήν, ὅτι μικρὰν ἔχεις δύνα-
μιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον, καὶ οὐκ ἠρνή-
σω τὸ ὄνομά μου. ἰδοὺ δίδωμι ἐκ τῆς συναγω-
γῆς τοῦ σατανᾶ τῶν λεγόντων ἑαυτοὺς ἰουδαίους
εἶναι, καὶ οὐκ εἰσίν, ἀλλὰ ψεύδονται. ἰδοὺ ποιήσω
αὐτοὺς, ἵνα ἥξωσιν καὶ προσκυνήσωσιν ἐνώ-
πιον τῶν ποδῶν σου, καὶ γνῶσιν ὅτι ἐγὼ ἠγά-
πησά σε, ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς
μου, κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς
μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, πει-
ράσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. ἰδοὺ ἔρ-
χομαι ταχύ. κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ
τὸν στέφανόν σου. ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στῦ-
λον ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ μου. καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλ-
θῃ ἔτι. καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου,
καὶ

Qui habet aurem audiat, quid ſpiritus
dicat eccleſijs.

Et angelo eccleſiæ, quæ III
eſt Sardis, ſcribe: Hæc dicit qui habet ſe-
ptem ſpiritus dei, et ſeptem ſtellas. Scio
opera tua, quia nomen habes, quod ui-
uas et mortuus es. Eſto uigilans, et cōfir-
ma cætera quæ moritura erant. Non enim
inueni opera tua plena corā deo. In men-
te ergo habe, qualiter acceperis et audie-
ris, et ſerua, et reſipiſce. Si ergo non uigi-
laueris, ueniam ad te tanquam fur, et ne-
ſcies qua hora ueniam ad te. Habes pau-
ca nomina et Sardis, qui non inquinaue-
runt ueſtimenta ſua, et ambulabunt me-
cum in albis, quia digni ſūt. Qui uicerit,
ſic ueſtietur ueſtimentis albis: et non dele-
bo nomen eius de libro uitæ, et cōfitebor
nomen eius coram patre meo, et corā an-
gelis eius. Qui habet aurem audiat, quid
ſpiritus dicat eccleſijs. Et angelo Philadel-
phienſis eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit ſanctus
et uerax, qui habet clauem Dauid: qui
aperit, et nemo claudit: claudit, et nemo
aperit. Scio opera tua. Ecce dedi coram te
oſtium apertum, et nemo poteſt claude-
re illud, quia modicam habes uirtutē. Et
ſeruaſti ſermonem meum, et non negaſti
nomen meum. Ecce do de ſynagoga Sa-
tanæ, qui dicunt ſe Iudæos eſſe, et nō ſūt,
ſed mentiuntur. Ecce adigam illos, ut ue-
niant, et adorent ante pedes tuos, et ſciāt
quod ego dilexi te, quoniam ſeruaſti ſer-
monem patientiæ meæ, et ego ſeruabo
te ab hora tentationis, quæ uentura eſt
in orbem uniuerſum, ut tentet habitātes
in terra. Ecce uenio cito: tene quod habes
ut nemo accipiat coronam tuam. Qui ui-
cerit, faciam illum columnam in templo
dei mei, et foras non egredietur amplius.
Et ſcribam ſuper eum nomen dei mei,
&

καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ θεοῦ μου, τῆς καινῆς
ἱερουσαλήμ, ἡ καταβαίνουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ
τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν. ὁ ἔ-
χων οὖς ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκ-
κλησίαις. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας λαοδι-
κέων γράψον. τάδε λέγει, ἀμὴν ὁ μάρτυς ὁ
πιστός, καὶ ἀληθινός, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ θεοῦ.
οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε ζε-
στός, ὄφελον ψυχρὸς εἴης ἢ ζεστός. οὕτως ὅτι
χλιαρὸς εἶ, καὶ οὔτε ψυχρὸς οὔτε ζεστός, μέλ-
λω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου, ὅτι λέγεις,
ὅτι πλούσιός εἰμι, καὶ πεπλούτηκα, καὶ οὐδε-
νὸς χρείαν ἔχω, καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ται-
λαίπωρος καὶ ἐλεεινός, καὶ πτωχός, καὶ τυ-
φλός καὶ γυμνός. συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι
παρ' ἐμοῦ χρυσίον πεπυρωμένον ἐκ πυρός, ἵνα
πλουτήσῃς, καὶ ἱμάτια λευκὰ ἵνα περιβάλῃ, καὶ
μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς γυμνότητός σου, καὶ
κολλούριον ἔγχρισον τοὺς ὀφθαλμούς σου, ἵνα
βλέπῃς. ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω, καὶ παι-
δεύω. ζήλωσον οὖν καὶ μετανόησον. ἰδοὺ ἕστηκα
ἐπὶ τὴν θύραν, καὶ κρούω. ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φω-
νῆς μου, καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, εἰσελεύσομαι
πρὸς αὐτόν, καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς
μετ' ἐμοῦ. ὁ νικῶν δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐ-
μοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα, καὶ ἐκά-
θισα μετὰ τοῦ πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ.
ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει
ταῖς ἐκκλησίαις.

Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἠνεῳγμέ-
νη ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη, ἣν ἤκου-
σα ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ' ἐμοῦ, λέγου-
σα, ἀνάβα ὧδε, καὶ δείξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι
μετὰ ταῦτα. καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύμα-
τι, καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ
ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος. καὶ ὁ καθήμενος
ἦν ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰασπίδι, καὶ σαρδίνῳ, καὶ
ἶρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου, ὅμοιος ὁράσει σμα-
ραγδίνῳ. καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνοι κδ. καὶ
ἐπὶ τοὺς θρόνους. κδ. πρεσβυτέρους καθημέ-
νους, περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ
ἔχον

& nomen ciuitatis dei mei nouæ Hieru-
ſalem, quæ deſcendit de cœlo à deo meo,
& nomen meum nouum. Qui habet au-
rem audiat, quid ſpiritus dicat eccleſijs.
Et angelo Laodicenſium eccleſiæ ſcribe:
Hæc dicit: Amen teſtis fidelis & uerus,
principium creaturæ dei. Scio opera tua,
qa neqꝫ frigidus es, neqꝫ feruidus, utinā
frigidus eſſes aut feruidus. Itaque quo-
niam tepidus es & nec frigidus nec ferui-
dus, incipiā te euomere ex ore meo: quia
dicis, diues ſum, & ditatus ſum, & nulli-
us egeo, & neſcis quod tu es miſer & mi-
ſerabilis, & paup, & cæcus, ac nudus. Sua-
deo tibi emere à me aurum ignitum ex
igni, ut locuples fias, & ueſtimentis albis
induaris, ut non appareat dedecus nudi-
tatis tuæ, & collyrio inunge oculos tuos
ut uideas. Ego quoſcunque amo, arguo
& caſtigo. Aemulare ergo ac reſipiſce, ec-
ce ſto ad oſtium & pulſo. Si quis audie-
rit uocem meam, & aperuerit ianuam, in-
trabo ad illum, & cœnabo cū illo, & ipſe
mecum. Qui uicerit, dabo ei ſedere me-
cū in throno meo, ſicut & ego uici, & con
ſedi cum patre meo in throno eius. Qui
habet aurem audiat, quid ſpiritus dicat
eccleſijs.

Poſt hæc uidi, & ecce oſtium aper- IIII
tum in cœlo, & uox prima quam au-
diui tanquam tubæ loquentis mecum,
dicens: Aſcende huc, & oſtendam tibi
quæ oportet fieri poſt hæc. Et ſtatim fui
in ſpiritu. Et ecce ſedes poſita erat in
cœlo, & ſupra ſedem ſedens. Et qui ſe-
debat, ſimilis erat aſpectu lapidi iaſpidi
& ſardio, & iris erat in circumitu ſedis,
ſimilis aſpectu ſmaragdino. Et in cir-
cumitu ſedis ſedilia uigintiquatuor, &
ſuper thronos uigintiquatuor ſeniores
ſedentes, circumamicti ſtolis albis, &

 habebant

ἔχον ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυ-
σοῦς, καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἀστραπαὶ, καὶ
βρονταὶ, καὶ φωναὶ, καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς και-
όμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου, αἵ εἰσι τὰ ἑπτὰ πνεύ-
ματα τοῦ θεοῦ. καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου θάλασ-
σα ὑαλίνη ὁμοία κρυστάλλῳ. καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρό-
νου, καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου τέσσαρα ζῶα, γέμοντα
ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν, καὶ ὄπισθεν. καὶ τὸ ζῶ-
ον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι, καὶ τὸ δεύτερον
ζῶον ὅμοιον μόσχῳ, καὶ τὸ τρίτον ζῶον ἔχον τὸ
πρόσωπον ὡς ἄνθρωπος, καὶ τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοι-
ον ἀετῷ πετωμένῳ. καὶ τέσσαρα ζῶα, ἓν καθ'
ἑαυτὸ εἶχον ἀνὰ πτέρυγας ἓξ κυκλόθεν, καὶ ἔσω-
θεν γέμοντα ὀφθαλμῶν. καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ
ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, λέγοντες. ἅγιος,
ἅγιος, ἅγιος κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ
ὁ ἦν καὶ ὁ ὢν, καὶ ὁ ἐρχόμενος. καὶ ὅταν δώ-
σουσιν τὰ ζῶα δόξαν, καὶ τιμὴν, καὶ εὐχαριστί-
αν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῷ ζῶντι εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, πεσοῦνται οἱ. κδ. πρε-
σβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρό-
νου, καὶ προσκυνοῦσι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων. καὶ βάλλουσιν τοὺς στεφάνους αὐτῶν
ἐνώπιον τοῦ θρόνου, λέγοντες, ἄξιος εἶ κύριε λα-
βεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν δύνα-
μιν, ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα, καὶ διὰ τὸ θέλη-
μά σου εἰσὶ, καὶ ἐκτίσθησαν.

καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου
ἐπὶ τοῦ θρόνου βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν
καὶ ὄπισθεν, κατεσφραγισμένον σφραγῖσιν
ἑπτά. καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα φω-
νῇ μεγάλῃ. τίς ἐστιν ἄξιος ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ
λῦσαι τὰς σφραγίδας αὐτοῦ; καὶ οὐδεὶς ἠδύνα-
το ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὑποκάτω
τῆς γῆς ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, οὐδὲ βλέπειν αὐτό.
καὶ ἔκλαιον πολλὰ, ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὑρέθη ἀ-
νοῖξαι, καὶ ἀναγνῶναι τὸ βιβλίον, οὔτε βλέ-
πειν αὐτό. καὶ εἷς τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι,
μὴ κλαῖε. ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέων ὁ ὢν ἐκ τῆς
φυλῆς ἰούδα, ἡ ῥίζα δαβὶδ ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον.
καὶ λῦσαι τὰς ἑπτὰ σφραγίδας αὐτοῦ. καὶ εἶδον.
καὶ ἰδοὺ

habebant in capitibus suis coronas au-
reas. Et de throno procedebāt fulgura &
tonitrua, & uoces & septē lāpades ignis
ardentes ante thronū, quæ sunt septē spi
ritus dei. Et in conspectu sedis tanq̄ ma
re uitreum simile crystallo, & in medio se-
dis & in circumitu sedis quatuor anima-
lia, plena oculis ante & retro. Et animal
primū simile leoni, & secundū animal si-
mile uitulo, & tertium animal habens fa
ciem uelut homo, & quartū animal simi-
le aquilæ uolāti. Et quatuor animalia sin
gula eorū habebant alas senas in circum
itu, & intus plena erāt oculis. Et requiem
non habent die ac nocte, dicentia: San-
ctus, sanctus, sanctus dominus deus omi
potens, qui erat, & qui est, & qui uenturus
est. Et cum darent illa animalia gloriam
& honorem & benedictionē sedenti su-
per thronum, uiuenti in secula seculorū,
procidunt uigintiquatuor seniores ante
sedentem in throno, & adorant uiuentē
in secula seculorum, & abijciunt coronas
suas ante thronum, dicentes: Dignus es
domine accipere gloriam & honorem &
uirtutē: quia tu creasti omnia, & propter
uoluntatem tuam sunt, & creata sunt.

Et uidi in dextera sedentis super thro- V
num librū scriptū intus & in tergo, signa
tum sigillis septem. Et uidi angelum for-
tem, prædicantem uoce magna: Quis est
dignus aperire librum & soluere signa-
cula eius? Et nemo poterat neque in cœ-
lo, neque in terra, neque subter terram a-
perire librum, neque aspicere illum. Et
ego flebam multum, quod nemo di-
gnus inuentus esset aperire & legere li-
brum, nec uidere eum. Et unus de senio-
ribus dicit mihi: Ne fleueris. Ecce uicit leo
de tribu Iuda, radix Dauid, ut aperiat li-
brū, & soluat septē signacula eius. Et uidi
& ecce

καὶ ἰδοὺ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν τεσσάρων ζώ-
ων, καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων, ἀρνίον ἑστη-
κὸς ὡς ἐσφαγμένον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ καὶ ὀ-
φθαλμοὺς ἑπτὰ, οἵ εἰσι τὰ τοῦ θεοῦ πνεύματα τὰ
ἀπεσταλμένα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἦλθε καὶ εἴ-
ληφε τὸ βιβλίον ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ
τοῦ θρόνου. καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βιβλίον, τὰ τέσσαρα ζῶα,
καὶ οἱ. κδ. πρεσβύτεροι ἔπεσαν ἐνώπιον τοῦ ἀρ-
νίου, ἔχοντες ἕκαστος κιθάρας, καὶ φιάλας χρυ-
σᾶς γεμούσας θυμιαμάτων, αἵ εἰσιν αἱ προσευ-
χαὶ τῶν ἁγίων, καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν, λέγον-
τες, ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον, καὶ ἀνοῖξαι τὰς
σφραγίδας αὐτοῦ, ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἠγόρασας ἡ-
μᾶς ἐν τῷ αἵματί σου ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσ-
σης, καὶ λαοῦ, καὶ ἔθνους, καὶ ἐποίησας ἡμᾶς τῷ
θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ βασιλεύσομεν
ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα φωνὴν ἀγγέ-
λων πολλῶν κυκλόθεν τοῦ θρόνου καὶ τῶν ζώων,
καὶ πρεσβυτέρων, καὶ χιλιάδες χιλιάδων, λέ-
γοντες φωνῇ μεγάλῃ. ἄξιόν ἐστιν ἀρνίον τὸ ἐσφα-
γμένον λαβεῖν τὴν δύναμιν, καὶ πλοῦτον καὶ
σοφίαν καὶ ἰσχὺν, καὶ τιμὴν, καὶ δόξαν, καὶ εὐ-
λογίαν. καὶ πᾶν κτίσμα, ὅ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ,
καὶ ἐν τῇ γῇ, καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τῆς θα-
λάσσης ἅ ἐστι, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα, ἤκουσα λέ-
γοντας. τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ τῷ
ἀρνίῳ ἡ εὐλογία, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δόξα, καὶ τὸ
κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ τὰ τέσ-
σαρα ζῶα ἔλεγον, ἀμήν. καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες
πρεσβύτεροι ἔπεσαν, καὶ προσεκύνησαν ζῶντι
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ εἶδον,
ὅτε ἤνοιξε τὸ ἀρνίον ἓν ἐκ τῶν σφραγίδων, καὶ
ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων, λέγοντος, ὡς φω-
νῆς βροντῆς, ἔρχου καὶ βλέπε, καὶ εἶδον. καὶ ἰδοὺ
ἵππος λευκὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτῷ ἔ-
χων τόξον. καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος, καὶ ἐξῆλ-
θε νικῶν, καὶ ἵνα νικήσῃ. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφρα-
γῖδα τὴν δευτέραν, ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου,
λέγοντος, ἔρχου καὶ βλέπε. καὶ ἐξῆλθεν ἄλ-
λος ἵππος πυρρὸς, καὶ τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτῷ,
ἐδόθη αὐτῷ, λαβεῖν τὴν εἰρήνην ἀπὸ τῆς γῆς,
καὶ ἵνα

& ecce in medio throni & quatuor ani-
malium, & in medio seniorum agnus
stans tanquam occisus, habēs cornua se
ptem & oculos septē, qui sunt septem spi
ritus dei, missi in omnē terrā. Et uenit, &
accepit de dextera sedentis in throno li-
brū. Et cū accepisset librum, quatuor ani
malia & uigintiquatuor seniores cecide-
runt corā agno, habentes singuli citharas
& phialas aureas, plenas odoramētorū,
quæ sunt precationes sanctorū, & canūt
canticum nouum, dicentes: Dignus es ac
cipere librū & aperire signacula eius, quo
niā occisus es, & redemisti nos per sangui-
nem tuū, ex omni tribu & lingua & po-
pulo, & natione, & fecisti nos deo nostro
reges & sacerdotes, & regnabimus super
terrā. Et uidi & audiui uocē angelorum
multorū in circumitu throni & animaliū
& seniorū, & milia miliū, dicētia uoce ma
gna: Dignus est agnus qui occisus est, ac
cipere uirtutē, & diuitias, & sapiētiā, & for
titudinē, & honorē, & gloriam, & benedi
ctionē. Et omnē creaturam quæ in cœlo
est, & quæ super terram, & sub terra & in
mari, & quæ in eis sunt omnia, audiui di-
cētes: sedēti in throno & agno bñdictio,
& honor, & gloria, & potestas in secula se
culorū. Et q̄tuor animalia dicebāt: Amē.
Et uigintiquatuor seniores ceciderunt in
facies suas, & adorauerūt uiuentē in secu
la seculorū. Et uidi, cū aperuisset agnus VI
unū de sigillis, & audiui unū de quatuor
animalibus, dicēs, tanq̄ uocē tonitrui: Ve-
ni & uide. Et uidi, & ecce equus albus, &
qui sedebat super eū, habebat arcum, & data
est ei corona, & exiuit uincens & ut uince
ret. Et cū aperuisset sigillū secundū, audiui
secundum animal dicēs: Veni & uide. Et
exiuit alius equus rufus, & qui sedebat super
illū, datum est ei, ut tolleret pacē de terra
& ut

καὶ ἵνα ἀλλήλους σφάξωσι, καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν τρίτην σφραγίδα, ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου, λέγοντος. ἔρχου καὶ βλέπε. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος μέλας, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ᾽ αὐτῷ, ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων, λέγουσαν, χοῖνιξ σίτου δηναρίου, καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῆς δηναρίου, καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσῃς. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγίδα τὴν τετάρτην, ἤκουσα φωνὴν τοῦ τετάρτου ζώου, λέγουσαν. ἔρχου καὶ βλέπε, καὶ εἶδον. καὶ ἰδοὺ ἵππος χλωρός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω, ὄνομα αὐτῷ ὁ θάνατος, καὶ ὁ ᾅδης ἀκολουθεῖ μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐξουσία ἀποκτεῖναι ἐπὶ τὸ τέταρτον τῆς γῆς ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ, ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν πέμπτην σφραγίδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἣν εἶχον, καὶ ἔκραζον φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες. ἕως πότε ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος, καὶ ὁ ἀληθινός, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν ἀπὸ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς; καὶ ἐδόθησαν ἑκάστοις στολαὶ λευκαί, καὶ ἐρρέθη αὐτοῖς, ἵνα ἀναπαύσωνται ἔτι χρόνον μικρόν, ἕως οὗ πληρώσονται καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, οἱ μέλλοντες ἀποκτείνεσθαι ὡς καὶ αὐτοί. καὶ εἶδον, ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγίδα τὴν ἕκτην, καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο, καὶ ὁ ἥλιος ἐγένετο μέλας ὡς σάκκος τρίχινος, καὶ ἡ σελήνη ἐγένετο ὡς αἷμα. καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσαν εἰς τὴν γῆν, ὡς συκῆ βάλλει τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς ὑπὸ μεγάλου ἀνέμου σειομένη. καὶ οὐρανὸς ἀπεχωρίσθη ὡς βιβλίον εἱλισσόμενον. καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν ἐκινήθησαν, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ μεγιστᾶνες, καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ χιλίαρχοι, καὶ οἱ δυνατοί, καὶ πᾶς δοῦλος, καὶ πᾶς ἐλεύθερος ἔκρυψαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια, καὶ εἰς τὰς πέτρας τῶν ὀρέων, καὶ λέγουσι τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς πέτραις, πέσετε ἐφ᾽ ἡμᾶς, καὶ κρύψατε ἡμᾶς

ἀπὸ προσώπου

& ut inuicẽ se interficiant, & datus est ei gladius magnus. Et cũ aperuisset sigillũ tertiũ, audiui tertiũ animal, dicẽs: Veni, & uide. Et uidi, & ecce equus niger, & qui sedebat sup illum, habebat stateram in manu sua. Et audiui uocẽ in medio quatuor animaliũ, dicentẽ: Chœnix tritici denario uno, & tres chœnices hordei denario uno, & uinũ & oleum ne læseris. Et cũ aperuisset sigillũ quartũ, audiui uocem quarti animalis, dicentẽ: Veni & uide. Et uidi, & ecce equ⁹ pallidus, & qui sedebat sup eũ, nomen illi mors, & infernus sequitur eũ. Et data est illis potestas interficiẽdi sup quartam partẽ terræ, gladio, & fame, & morte, à bestijs terræ. Et cum aperuisset sigillum quintũ, uidi subter altare animas interfectorũ propter uerbũ dei, & propter testimoniũ qđ habebãt. Et clamabant uoce magna, dicentes: Vsq̃quo dñe, qui es sanctus, & uerax, non iudicas ac uindicas sanguinẽ nostrum de his, qui habitant in terra? Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ, & dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec complerentur conserui eorum, & fratres eorum, qui interficiendi essent sicut & illi. Et uidi, cum aperuisset sigillum sextũ, & ecce terræmotus magnus factus est. Et sol factus est niger tanquam saccus cilicinus, & luna tota facta est sicut sanguis, & stellæ de cœlo ceciderũt super terram, sicut ficus abijcit grossos suos, cum à uento magno mouetur. Et cœlum recessit sicut liber, qui circumuoluitur, & omnis mons & insulæ de locis suis motæ sunt, & reges terræ, & principes, & diuites, & tribuni, & fortes, & omnis seruus, & liber absconderunt se in speluncis, & in petris montium. Et dicunt montibus & petris: Cadite super nos, & abscondite nos

à facie

ἀπὸ προσώπου τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἀρνίου, ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ τίς δύναται σταθῆναι;

Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους ἑστῶτας ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τῆς γῆς, ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς, μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης, μήτε ἐπὶ πᾶν δένδρον. καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἀναβάντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου, ἔχοντα σφραγίδα θεοῦ ζῶντος, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις, οἷς ἐδόθη αὐτοῖς ἀδικῆσαι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, λέγων, μὴ ἀδικήσητε τὴν γῆν, μήτε τὴν θάλασσαν, μήτε τὰ δένδρα, ἄχρι σφραγίζωμεν τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων. ρμδ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ πάσης φυλῆς υἱῶν ἰσραήλ, ἐκ φυλῆς ἰούδα. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς ῥουβίμ. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς γάδ. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς ἀσήρ. ιβ. χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς νεφθαλὶμ δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς μανασσῆ, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς συμεών, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς λευΐ, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς ἰσαχάρ, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς ζαβουλών, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς ἰωσήφ, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς βενιαμίν, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολύς, ὃν ἀριθμῆσαι αὐτὸν οὐδεὶς ἠδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ λαῶν, καὶ γλωσσῶν, ἑστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, περιβεβλημένοι στολὰς λευκάς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ κράζοντες φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες, ἡ σωτηρία τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ τῷ ἀρνίῳ. καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι ἑστήκεσαν κύκλῳ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἔπεσαν ἐνώπιον τοῦ θρόνου ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ

προσεκύνησαν

à facie sedentis super thronum, & ab ira agni: quoniam uenit dies magnus iræ illius. Et quis poterit stare?

Post hæc uidi quatuor angelos stan- VII
tes super quatuor angulos terræ, tenentes quatuor uentos terræ, nec flaret uentus super terram, neq; super mare, neque in ullam arborem. Et uidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis, habẽtem sigillũ dei uiui, & clamauit uoce magna quatuor angelis, quibus datum est nocere terræ & mari, dicens: Nolite nocere terræ, neq; mari, neq; arboribus, quoadusque signemus seruos dei nostri in frontibus suis. Et audiui numerum signatorum, centum quadragintaquatuor milia signati ex omni tribu filiorum Israël. Ex tribu Iuda, duodecim milia signati. Ex tribu Ruben, duodecim milia signati. Ex tribu Gad, duodecim milia signati. Ex tribu Aser, duodecim milia signati. Ex tribu Neptalim, duodecim milia signati. Ex tribu Manasse, duodecim milia signati. Ex tribu Symeon, duodecim milia signati. Ex tribu Leui, duodecim milia signati. Ex tribu Isachar, duodecim milia signati. Ex tribu Zabulon, duodecim milia signati. Ex tribu Ioseph, duodecim milia signati. Ex tribu Beniamin, duodecim milia signati. Post hæc uidi, & ecce turba multa, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & populis, & linguis, stantes ante thronum, & in conspectu agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum, & clamabant uoce magna, dicentes: Salus ei qui sedet super thronum dei nostri & agno. Et omnes angeli stabant in circumitu throni & seniorum, & quatuor animalium, & procubuerunt in conspectu throni in facies suas,

& adora-

προσεκύνησαν τῷ θεῷ, λέγοντες, ἀμήν. ἡ εὐλογία, καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ σοφία, καὶ ἡ εὐχαριστία, καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ ἰσχὺς τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων, λέγων μοι. οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι τὰς στολὰς, τὰς λευκὰς τίνες, καὶ πόθεν ἦλθον; καὶ εἴρηκα αὐτῷ. κύριε σὺ οἶδας. καὶ εἶπέ μοι, οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης, καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν, καὶ ἐλεύκαναν στολὰς αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀρνίου, διὰ τοῦτό εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ. καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου σκηνώσει ἐπ᾽ αὐτούς. οὐ πεινάσουσιν ἔτι, οὐδὲ διψήσουσιν, οὐδὲ μὴ πέσῃ ἐπ᾽ αὐτοὺς ὁ ἥλιος, οὐδὲ πᾶν καῦμα. ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀναμέσον τοῦ θρόνου ποιμανεῖ αὐτούς, καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ ζώσας πηγὰς ὑδάτων, καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἑβδόμην, ἐγένετο σιγὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμιώριον, καὶ εἶδον ἀγγέλους, οἳ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἑστήκασι, καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἦλθε, καὶ ἐστάθη ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυμιάματα πολλά, ἵνα δώσῃ ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου. καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγελος τὸ λιβανωτόν, καὶ ἐγέμισεν αὐτὸ ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐγένοντο φωναί, καὶ βρονταί, καὶ ἀστραπαί, καὶ σεισμός, καὶ ἑπτὰ ἄγγελοι ἔχοντες τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας, ἡτοίμασαν ἑαυτούς, ἵνα σαλπίσωσι. καὶ ὁ πρῶτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένετο χάλαζα καὶ πῦρ μεμιγμένα αἵματι. καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ τὸ τρίτον τῶν δένδρων κατεκάη, καὶ πᾶς χόρτος χλωρὸς κατεκάη. καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ὡς ὄρος μέγα πυρὶ καιόμενον, ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῆς θαλάσσης αἷμα, καὶ ἀπέθανε τὸ τρίτον τῶν

κτισμάτων

& adorauerunt deum, dicentes: Amen. Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarũactio, honor & uirtus, & fortitudo deo nostro in secula seculorũ, Amen. Et respondit unus de senioribus, & dixit mihi: Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sũt & unde uenerũt? Et dixi illi, Dñe, tu scis. Et dixit mihi: Hi sunt qui uenerũt ex afflictione magna, & dilatauerũt stolas suas, & dealbauerunt eas ꝑ sanguine agni. Ideo sunt ante thronũ dei, & seruiunt ei die ac nocte in tẽplo eius, & qui sedet in throno, habitabit sup illos. Nõ esurient neq; sitient amplius, nec cadet super illos sol, neq; ullus æstus: quoniã agnus qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos ad uiuos fõtes aquarũ, & abstersurus est deus omnẽ lachrymã ab oculis eorũ.

VIII Et cum aperuisset sigillum septimũ, factum est silentium in cœlo media fermè hora. Et uidi angelos stantes in cõspectu dei, & datæ sunt illis septẽ tubæ. Et alius angelus uenit & stetit ante altare, habẽs thuribulũ aureũ, & data sunt illi incensa multa, ut daret deprecationibus sanctorũ omniũ sup altare aureũ, quod est ante thronũ. Et ascendit fumus incensorum de precibus sanctorũ è manu angeli corã deo. Et accepit angelus thuribulum, & impleuit illud de igne altaris, & misit in terrã: & facta sũt tonitrua & uoces & fulgura & terræmotus: & septẽ angeli q habebãt septẽ tubas, præparauerũt se, ut tuba canerẽt. Et primus angelus tuba cecinit, & facta est grando, & ignis mixta sanguine, & missa sunt in terrã, & tertia pars arborũ cõcremata est, & omẽ fœnũ uiride cõbustũ est. Et secũdus angelus tuba cecinit, & tãq mõs magnus igne ardens proiectus est in mare. Et facta est tertia ps maris sanguis, & mortua est tertia pars

creaturarum

κτισμάτων, τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ, τὰ ἔχοντα ψυχάς. καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθάρη. καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀστὴρ μέγας καιόμενος ὡς λαμπάς, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν, καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς ὑδάτων, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται ἄψινθος. καὶ γίνεται τὸ τρίτον εἰς ἄψινθον. καὶ πολλοὶ ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι ἐπικράνθησαν. καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον τοῦ ἡλίου, καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης, καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν. καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φαίνῃ τὸ τρίτον αὐτῆς, καὶ ἡ νὺξ ὁμοίως. καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἀγγέλου πετωμένου ἐν μεσουρανήματι, λέγοντος φωνῇ μεγάλῃ, οὐαί, οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς σάλπιγγος τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν μελλόντων σαλπίζειν.

Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ εἶδον ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεὶς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου, καὶ ἤνοιξε τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου, καὶ ἀνέβη καπνὸς καμίνου μεγάλης, καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ὁ ἀὴρ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος. καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἐξουσία, ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπίοι τῆς γῆς, καὶ ἐῤῥέθη αὐταῖς, ἵνα μὴ ἀδικήσωσι τὸν χόρτον τῆς γῆς, οὐδὲ πᾶν χλωρόν, οὐδὲ πᾶν δένδρον, εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες οὐκ ἔχουσι τὴν σφραγῖδα ἐπὶ τῶν μετώπων. καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἵνα μὴ ἀποκτείνωσιν αὐτούς, ἀλλ᾽ ἵνα βασανισθήσωνται μῆνας πέντε, καὶ ὁ βασανισμὸς αὐτῶν, ὡς βασανισμὸς σκορπίου ὅταν παίσῃ ἄνθρωπον. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον, καὶ οὐκ εὑρήσουσιν αὐτόν, καὶ ἐπιθυμήσουσιν ἀποθανεῖν, καὶ φεύξεται ὁ θάνατος ἀπ᾽ αὐτῶν. καὶ τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων, ὅμοια ἵπποις ἡτοιμασμένοις εἰς πόλεμον, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὡς στέφανοι ὅμοιοι χρυσῷ. καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὡς πρόσωπα ἀνθρώπων. καὶ εἶχον τρίχας ὡς τρίχας

γυναικῶν,

creaturarũ, quæ erant in mari, quæ habebant animas, & tertia pars nauiũ interijt. Et tertius angelus tuba cecinit, & cecidit è cœlo stella magna ardens tanq̃ facula, & cecidit in tertiam partẽ fluminũ, & in fontes aquarum, & nomẽ stellæ dicit' absinthium. Et uersa est tertia pars in absinthium, & multi homines mortui sunt ex aquis, quia amaræ factæ sunt. Et quartus angelus tuba cecinit: & percussa est tertia pars solis, & tertia pars lunæ, & tertia ps stellarum, ita ut obscuraretur tertia pars eorũ & diei non luceret pars tertia, & noctis similiter. Et uidi, & audiui unũ angelum uolantẽ per mediũ cœli, dicentẽ uoce magna: Væ uæ habitantibus in terra, è cæteris uocibus tubæ trium angelorũ, qui erant tuba canturi.

Et quintus angelus tuba cecinit, & uidi
stellã de cœlo cecidisse in terrã, & data est IX
ei clauis putei abyssi. Et aperuit puteum abyssi, & ascẽdit fumus putei, sicut fumus fornacis magnæ, & obscuratus est sol & aër à fumo putei. Et de fumo exierunt locustæ in terram, & data est illis potestas, sicut habent potestatem scorpiones terræ. Et præceptum est illis ne læderent fœnum terræ, neque omne uiride, neque omnem arborem, nisi tantum homines, qui non habent signum in frontibus suis. Et datum est illis, ne occiderẽt eos, sed ut cruciarentũr mensibus quinq;. Et cruciatus eorum, ut cruciatus scorpij, cum ꝑcusserit hominem. Et in diebus illis quærent homines mortem, & non inuenient eam, & desiderabũt mori, & fugiet mors ab eis. Et similitudines locustarum similes equis paratis in prælium, & super capita earum tanquam coronæ, similes auro, & facies earum tanquam facies hominum. Et habebant capillos sicut capillos

mulierũ,

γυναικῶν, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῶν, ὡς λεόντων
ἦσαν. καὶ εἶχον θώρακας, ὡς θώρακας σιδηροῦς,
καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερύγων αὐτῶν, ὡς φωνὴ ἁρμά-
των ἵππων πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον.
καὶ ἔχουσιν οὐρὰς ὁμοίας σκορπίοις. καὶ κέν-
τρα ἦν ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν· καὶ ἡ ἐξουσία αὐτῶν
ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώπους μῆνας πέντε, καὶ ἔχου-
σιν ἐπ᾽ αὐτῶν βασιλέα τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου,
ὄνομα ἑαυτῷ ἑβραϊστὶ ἀβαδδών, καὶ ἐν τῇ ἑλλη-
νικῇ ὄνομα ἔχει, ἀπολλύων. ἡ οὐαὶ ἡ μία ἀπῆλ-
θεν, ἰδοὺ ἔρχονται δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα. καὶ ὁ
ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἤκουσα φωνὴν
μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων τοῦ θυσιαστη-
ρίου τοῦ χρυσοῦ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, λέγουσαν τῷ
ἕκτῳ ἀγγέλῳ ὃς εἶχε τὴν σάλπιγγα, λῦσον
τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ
τῷ ποταμῷ τῷ μεγάλῳ εὐφράτῃ, καὶ ἐλύ-
θησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἡτοιμασμένοι εἰς
τὴν ὥραν καὶ ἡμέραν καὶ μῆνα καὶ ἐνιαυτόν,
ἵνα ἀποκτείνωσιν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων.
καὶ ὁ ἀριθμὸς στρατευμάτων τοῦ ἱππικοῦ δύο
μυριάδες μυριάδων. καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν
αὐτῶν. καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁρά-
σει, καὶ τοὺς καθημένους ἐπ᾽ αὐτῶν ἔχοντας θώ-
ρακας πυρίνους καὶ ὑακινθίνους καὶ θειώδεις. καὶ
αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ λεόντων,
καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ καὶ
καπνός, καὶ θεῖον. ὑπὸ τῶν τριῶν τούτων ἀπεκτάν-
θησαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ πυρός, καὶ
ἐκ τοῦ καπνοῦ, καὶ ἐκ τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευομένου
ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν. αἱ γὰρ ἐξουσίαι αὐτῶν ἐν
τῷ στόματι αὐτῶν εἰσίν. αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅ-
μοιοι ὄφεσιν, ἔχουσαι κεφαλὰς καὶ ἐν αὐταῖς
ἀδικοῦσιν. καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων οἳ οὐκ ἀ-
πεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, οὔ-
τε μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐ-
τῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσωσι τὰ δαιμόνια καὶ
τὰ εἴδωλα τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ, καὶ τὰ
χαλκᾶ καὶ τὰ λιθινά, καὶ τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέ-
πειν δύναται, οὔτε ἀκούειν, οὔτε περιπατεῖν, καὶ
οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν, οὔτε ἐκ
τῶν φαρμακειῶν

mulierum, & dẽtes earum quaſi leonum
erant. Et habebãt loricas ſicut loricas fer-
reas, & uox alarum earum ſicut uox cur-
ruum equis multis currentibus ad bellũ.
Et habent caudas ſimiles ſcorpionum, &
aculei erant in caudis earum, & poteſtas
earum nocere hominibus mẽſibus quin-
q;. Et habent ſuper ſe regẽ angelũ abyſſi,
cui nomẽ Hebraice abaddon, Græce au-
tem ἀπολλύων, id eſt, perdens. Væ unum
abijt, & ecce ueniunt adhuc duo uæ poſt
hæc. Et ſextus angelus tuba cecinit, & au
diui uocem unam ex quatuor cornibus
altaris aurei, quod eſt ante oculos dei, di-
centem ſexto angelo, qui habebat tubã:
Solue quatuor angelos, qui alligati ſunt
in flumine magno Euphrate. Et ſoluti
ſunt quatuor angeli, qui parati erant in
horam, & diem, & menſem, & annum, ut
occiderent tertiam partem hominum. Et
numerus equeſtris exercitus, uicies milli-
es decem milia. Et audiui numerum eo-
rum. Et ita uidi equos in uiſione, & qui
ſedebant ſuper eos, habebant thoraces
igneas & hyacinthinas & ſulphureas. Et
capita equorum erant tanquam capita le-
onum, & de ore ipſorũ procedebat ignis
& fumus & ſulphur. Ab his tribus plagis
occiſa eſt tertia pars hominum, de igne
& de fumo & ſulphure, quæ procedebãt
ex ore ipſorum. Poteſtas enim eorum in
ore eorum eſt, et in caudis eorum. Nam cau
dæ eorum ſimiles ſerpentibus, habentes
capita, & per hæc nocent. Et cæteri homi-
nes qui non ſunt occiſi his plagis, neq; re
ſipuerunt ab operibus manuum ſuarũ,
ut non adorarent dæmonia & ſimulacra
aurea & argentea, & ærea & lapidea &
lignea, quæ neque uidere poſſunt, neque
audire, neque ambulare, & non egerunt
pœnitentiam ab homicidijs ſuis, neq; à
ueneficijs

τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐ-
τῶν, οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν.
καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαί-
νοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιβεβλημένον νεφέλην.
καὶ ἶρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ
ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς στύλοι πυρός.
Als* βιβλί- καὶ εἶχεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ * βιβλαρίδιον ἀνε-
δριον. ῳγμένον, καὶ ἔθηκε τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν
ἐπὶ τὴν θάλασσαν, τὸν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ τὴν
γῆν, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, ὥσπερ λέων μυ-
κᾶται. καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν ἑπτὰ βρονταὶ
τὰς ἑαυτῶν φωνάς. καὶ ὅτε ἐλάλησαν ἑπτὰ βρονταὶ
τὰς φωνὰς ἑαυτῶν, ἔμελλον γράφειν. καὶ ἤκουσα φω-
νὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσάν μοι, σφράγισον ἃ
ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, καὶ μὴ ταῦτα γρά-
φῃς. καὶ ὁ ἄγγελος ὃν εἶδον ἑστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσ-
σης, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἦρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὸν
οὐρανόν, καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶ-
νας τῶν αἰώνων, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ
ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ τὰ ἐν αὐ-
τῇ, ὅτι χρόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ἀλλὰ ἐν ταῖς
ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἑβδόμου ἀγγέλου, ὅταν
μέλλει σαλπίζειν, καὶ τελεσθῇ τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ,
ὡς εὐηγγέλισε τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις τοῖς προφή-
Als* βιβλί- ταις. καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πάλιν
δριον. λαλοῦσα μετ᾽ ἐμοῦ, καὶ λέγουσα, ὕπαγε, λαβὲ τὸ
* βιβλαρίδιον τὸ ἠνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ ἀγγέ-
λου τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.
καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον λέγων αὐτῷ,
δός μοι τὸ βιβλαρίδιον. καὶ λέγει μοι, λάβε, καὶ
κατάφαγε αὐτό, καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοι-
λίαν, ἀλλ᾽ ἐν στόματί σου ἔσται γλυκὺ ὡς
μέλι, καὶ ἔλαβον τὸ βιβλαρίδιον ἐκ τῆς
χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, καὶ κατέφαγον αὐτό,
καὶ ἦν τῷ στόματί μου, ὡς μέλι γλυκύ. καὶ
ὅτε ἔφαγον αὐτό, ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου.
καὶ λέγει μοι, δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ
λαοῖς καὶ ἔθνεσι καὶ γλώσσαις καὶ βασιλεῦσι πολλοῖς.
καὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, λέ-
γων, ἔγειραι καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ,
καὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν
αὐτῷ,

ueneficijs ſuis, neq; à fornicatione ſua, ne
q; à furtis ſuis.
Et uidi alium angelum fortem deſcen X
dentem de cœlo, amictum nube, & iris in
capite eius, & facies eius erat ut ſol, & pe-
des eius tanq; columnæ ignis. Et habe-
bat in manu ſua libellum apertũ, & po-
ſuit pedem ſuum dextrum ſuper mare, ſi
niſtrum autem ſuper terram, & clamauit
uoce magna, quemadmodũ cum leo ru-
git. Et cum clamaſſet, locuta ſunt ſeptem
tonitrua uoces ſuas. Et cũ locuta fuiſſent
ſeptẽ tonitrua uoces ſuas, ego ſcripturus
eram. Et audiui uocẽ de cœlo dicentẽ mi
hi: Obſigna quæ locuta ſunt ſeptẽ toni-
trua, & ne ea ſcribas. Et angelus quẽ uidi
ſtantẽ ſuper mare & ſuper terrã, leuauit
manũ ſuã ad cœlũ, & iurauit per uiuentẽ
in ſecula ſeculorũ: qui creauit cœlũ, & ea
quæ in illo ſunt, & terram, et ea quæ in ea ſunt,
& mare, & ea quæ in eo ſunt: tempus nõ
fore amplius, ſed in diebus uocis ſeptimi
angeli, cũ cœperit tuba canere, cõſummã-
dũ eſſe myſteriũ dei, ſicut euangelizauit
per ſeruos ſuos prophetas. Et audiui uo-
cẽ de cœlo iterũ loquentẽ mecũ, & dicen-
tem: Vade & accipe libellũ apertũ in ma
nu angeli, ſtantis ſup mare & ſuper ter-
ram. Et abij ad angelũ, dicens ei, ut daret
mihi libellũ. Et dixit mihi: Accipe libellum
& deuora illum, & faciet amaricari uen-
trem tuũ, ſed in ore tuo erit dulcis tanq;
mel. Et accepi libellũ de manu angeli, &
deuoraui illum, & erat in ore meo tanq;
mel dulcis. Et cum deuoraſſem cũ, amari
catus eſt uẽter meus. Et dicit mihi: Opor
tet te iterum prophetare in gentibus, &
linguis & populis & regibus multis.
Et datus eſt mihi calamus ſimilis uir- XI
gæ, & dictum eſt mihi: Surge & metire
templum dei & altare, & adorantes in

αὐτῷ. καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔσωθεν τοῦ ναοῦ ἔκβαλε ἔξω, καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσῃς. καὶ ἐδόθη τοῖς ἔθνεσι, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσι μῆνας τεσσαράκοντα δύο, καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυσί μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα περιβεβλημένοι σάκκους. οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι, καὶ δύο λυχνίαι αἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τῆς γῆς ἑστῶσαι. καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλῃ ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν. καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλῃ ἀδικῆσαι, οὕτως δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι. οὗτοι ἔχουσιν ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν οὐρανόν, ἵνα μὴ βρέχῃ ὑετὸς ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν τῆς προφητείας, καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα, καὶ πατάξαι τὴν γῆν πάσῃ πληγῇ, ὁσάκις ἐὰν θελήσωσιν. καὶ ὅταν τελέσωσι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιήσει πόλεμον μετ᾽ αὐτῶν, καὶ νικήσει αὐτούς, καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας πόλεως τῆς μεγάλης ἥτις καλεῖται πνευματικῶς σόδομα καὶ αἴγυπτος, ὅπου ὁ κύριος ἡμῶν ἐσταυρώθη. καὶ βλέψουσιν ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ γλωσσῶν τὰ πτώματα αὐτῶν, καὶ οἱ ἐκ τῶν ἐθνῶν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἥμισυ, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφήσουσι τεθῆναι εἰς μνήματα. καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαροῦσιν ἐπ᾽ αὐτοῖς καὶ εὐφρανθήσονται, καὶ δῶρα πέμψουσιν ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφῆται ἐβασάνισαν τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ ἥμισυ πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ θεοῦ εἰσῆλθεν αὐτοῖς, καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἔπεσεν ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτούς. καὶ ἤκουσαν φωνὴν μεγάλην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσαν αὐτοῖς, ἀνάβητε ὧδε. καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ. καὶ ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσε, καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτά, καὶ οἱ λοιποὶ

ἔμφοβοι

eo: Et atrium quod intra templum est, eijce foras, & ne metiaris illud, quoniam datum est gentibus, & ciuitatem sanctã calcabunt mensibus quadraginta duobus, & dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta amicti saccis. Hi sunt duæ oliuæ & duo candelabra in conspectu dei terræ stantia. Et si quis uoluerit eis nocere, ignis exit de ore eorum & deuorat inimicos eorũ. Et si quis uoluerit eos lædere, sic oportet eum occidi. Hi habent potestatẽ claudendi cœlum, ne pluat diebus prophetiæ ipsorum, & potestatem habent super aquas conuertendi eas in sanguinem, & percutiendi terram omni plaga quotiescunque uoluerint. Et cũ finierint testimonium suum, bestia quæ ascendit de abysso faciet aduersus eos bellum, & uincet illos, & occidet eos. Et corpora eorum iacebunt in plateis ciuitatis magnæ, quæ uocatur spiritualiter Sodoma & Aegyptus, ubi & dominus noster crucifixus est. Et uidebunt de tribubus, & populis, & linguis, & gẽtibus corpora eorum per tres dies & dimidiũ, & corpora eorum nõ sinent poni in monumẽtis. Et inhabitantes terram, gaudebunt super illis & lætabuntur, & munera mittent inuicem: quoniam hi duo prophetæ cruciauerunt eos qui habitant super terram. Et post dies tres & dimidium spiritus uitæ à deo intrauit in eos, Et steterunt super pedes suos, & timor magnus cecidit super eos qui uiderunt eos. Et audierũt uocẽ magnam de cœlo, dicentem ipsis: Ascendite huc. Et ascenderũt in cœlũ in nube, & uiderunt illos inimici eorum. Et in illa hora factus est terræmotus magnus, & decima pars ciuitatis cecidit. Et occisa sunt in terræmotu nomina hominũ septẽ milia & reliqui

territi

ἔμφοβοι ἐγένοντο, καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλθε, ἰδοὺ ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἔρχεται ταχύ. καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγουσαι, ἐγένοντο αἱ βασιλεῖαι τοῦ κόσμου τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ οἱ κδ. πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν, ἔπεσαν ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ, λέγοντες, εὐχαριστοῦμέν σοι κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὅτι εἴληφας δύναμίν σου τὴν μεγάλην, καὶ ἐβασίλευσας. καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν, καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν κριθῆναι καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου τοῖς προφήταις, καὶ τοῖς ἁγίοις, καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου, τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλοις. καὶ διαφθεῖραι τοὺς φθείροντας τὴν γῆν. καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὤφθη ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταί, καὶ σεισμός, καὶ χάλαζα μεγάλη.

Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ, γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον, καὶ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα. καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα κράζει, ὠδίνουσα καὶ βασανιζομένη τεκεῖν. καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἰδοὺ δράκων μέγας πυρρός, ἔχων κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ διαδήματα ἑπτά. καὶ ἡ οὐρὰ σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν, καὶ ὁ δράκων ἕστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τεκεῖν, ἵνα ὅταν τέκῃ τὸ τέκνον αὐτῆς, φάγῃ. καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄρρενα, ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ῥάβδῳ σιδηρᾷ. καὶ ἡρπάσθη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν θεὸν καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ. καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει τόπον ἡτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ τρέφωσιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα.

καὶ ἐγένετο

territi sunt, & dederunt gloriam deo cœli. Væ secundum abijt, & ecce uæ tertium ueniet cito. Et septimus angelus tuba cecinit, & factæ sunt uoces magnæ in cœlo dicentes: Facta sunt regna huius mundi domini nostri & Christi eius, & regnabit in secula seculorum, Amen. Et uiginti quatuor seniores, qui in conspectu dei sedent in sedibus suis, ceciderũt in facies suas, & adorauerunt deum, dicentes: Gratias agimus tibi domine deus omnipotẽs, qui es, & qui eras, & qui uenturus es, quia accepisti uirtutem tuam magnam, & regnasti. Et iratæ sunt gentes, & aduenit ira tua & tempus mortuorum ut iudicentur: & reddas mercedem seruis tuis prophetis & sanctis, & timẽtibus nomẽ tuũ pusillis & magnis, & perdas eos qui perdunt terram. Et apertum est templũ dei in cœlo, & uisa est arca testamẽti eius in tẽplo eius, & facta sunt fulgura & uoces & tonitrua & terræmotus, & grando magna.

XII

Et signum magnum apparuit in cœlo: Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarũ duodecim. Et in utero habẽs, clamat parturiẽs, & cruciatur ut pariat. Et uisum est aliud signum in cœlo, & ecce draco magnus rufus, habens capita septem, & cornua decem: & in capitibus suis diademata septem, & cauda eius trahit tertiã partem stellarum cœli, & misit eas in terram, & draco stetit ante mulierẽ quæ erat paritura: ut cum peperisset filiũ eius, deuoraret. Et peperit filium masculum, qui recturus erat omnes gẽtes in uirga ferrea, & raptus est filius eius ad deũ & ad thronũ eius: & mulier fugit in solitudinẽ, ubi habebat locum paratum à deo, ut ibi pascant eã diebus mille ducentis sexaginta.

 Et factũ

Καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ. ὁ μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ ἐπολέμησαν κατὰ τοῦ δράκοντος. καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησε, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἴσχυσαν, οὔτε τόπος εὑρέθη αὐτῶν ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὄφις ὁ ἀρχαῖος ὁ καλούμενος διάβολος, καὶ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ ἐβλήθησαν. καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην, λέγουσαν. ἐν τῷ οὐρανῷ ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, ὅτι κατεβλήθη ὁ κατηγορῶν αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμέρας καὶ νυκτός. καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν, καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε οἱ οὐρανοὶ καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες. οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσι τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς, ὁ ἔχων θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει. καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων, ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, ἐδίωξε τὴν γυναῖκα, ἥτις ἔτεκε τὸν ἄρρενα, καὶ ἐδόθησαν τῇ γυναικὶ δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται εἰς τὴν ἔρημον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, ὅπου τρέφεται ἐκεῖ καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ ἥμισυ καιροῦ ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄφεως. καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ὀπίσω τῆς γυναικὸς ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὕδωρ ὡς ποταμόν, ἵνα ταύτην ποταμοφόρητον ποιήσῃ. καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικί, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καὶ κατέπιε τὸν ποταμόν, ὃν ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. καὶ ὠργίσθη ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναικὶ καὶ ἀπῆλθε ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς, τῶν τηρούντων τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ ἐστάθην ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης.

Καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον ἔχον κεφαλὰς ἑπτά, καὶ κέρατα δέκα.

καὶ ἐπὶ

Et factum est prælium magnum in cœlo. Michaël & angeli eius præliabātur cū dracone, & draco pugnabat & angeli ei⁹. & non ualuerunt, neq; locus inuentus est eorum amplius in cœlo. Et proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui uocatur diabolus & satanas, qui seducit totum terrarum orbem, & proiectus est in terram, & angeli eius cum illo proiecti sunt. Et audiui uocem magnam dicentē: In cœlo nunc facta est salus & uirtus, & regnum dei nostri, & potestas Christi eius: quia proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante cōspectum dei nostri die ac nocte, & ipsi uicerunt eum propter sanguinem agni, & ꝑpter sermonem testimonij sui, & non dilexerūt animam suam usq; ad mortem. Propterea lætamini cœli, & qui habitatis in eis. Væ habitatoribus terræ & maris, quia descendit diabolus ad uos habens iram magnam, sciens quod modicū tempus habet. Et postquam uidit draco, quod proiectus esset in terram, persecutus est mulierem quæ peperit masculum. Et datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut uolaret in desertum in locū suum ubi alitur per tempus & tempora & dimidium temporis à facie serpentis. Et eiecit serpens ex ore suo post mulierē aquam tanquam flumen, ut eam faceret rapi à flumine. Et adiuuit terra mulierē, & aperuit terra os suum, & absorbuit flumen quod eiecerat draco ex ore suo. Et iratus est draco aduersus mulierē, & abijt ut faceret prælium cum reliquis de semine eius, qui custodiunt mandata dei, & habent testimonium Iesu Christi. Et stetit super arenam maris.

Et uidi de mari bestiam ascendentem, XIII
habentem capita septē & cornua decem,

& sup

καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὄνομα βλασφημίας. καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον, ὅμοιον παρδάλει, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς ἄρκτου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ καὶ ἐξουσίαν μεγάλην. καὶ εἶδον μίαν τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡς ἐσφαγμένην εἰς θάνατον, καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐθεραπεύθη. καὶ ἐθαυμάσθη ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ὀπίσω τοῦ θηρίου, καὶ προσεκύνησαν τὸν δράκοντα ὃς ἔδωκεν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν τὸ θηρίον, λέγοντες, τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ, τίς δύναται πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ; καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ βλασφημίας. καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ποιῆσαι μῆνας τεσσαράκοντα δύο, καὶ ἤνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίαν πρὸς τὸν θεὸν βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας. καὶ ἐδόθη αὐτῷ πόλεμον ποιῆσαι μετὰ τῶν ἁγίων, καὶ νικῆσαι αὐτούς, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνος, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου ἐσφαγμένου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. εἴ τις ἔχει οὖς, ἀκουσάτω. εἴ τις αἰχμαλωσίαν συνάγει, εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει. εἴ τις ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτενεῖ, δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτανθῆναι. ὧδέ ἐστιν ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων. καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς, καὶ εἶχε κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίου, καὶ ἐλάλει ὡς δράκων. καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ποιεῖ τὴν γῆν καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ, ἵνα προσκυνήσωσι τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, ἵνα καὶ πῦρ ποιῇ καταβαίνειν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὰ σημεῖα, ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ,

ὃ ἔχει

& sup cornua eius decē diademata, & super capita eius nomē blasphemiæ. Et bestia quā uidi, similis erat pardo, & pedes eius sicut pedes ursi, & os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco uirtutē suā & sedē suā & potestatē magnā. Et uidi unū de capitibus eius quasi occisum in mortē, & plaga mortis eius curata est. Et admiratio fuit in uniuersa terra post bestiam. Et adorauerunt draconē, qui dedit potestatem bestiæ, & adorauerunt bestiā, dicentes: Quis similis bestiæ, & qs poterit pugnare cū ea? Et datum est ei os loquens magna & blasphemias, & data est ei potestas faciendi menses quadragintaduos. Et aperuit os suū in conuitia ad deū, ut conuitijs afficeret nomen eius & tabernaculum eius, & eos qui in cœlo habitāt. Et est datum illi bellum facere cum sanctis, & uincere eos. Et data est illi potestas in omnem tribum, et populum, & linguam, gentem, et adorabunt eam oēs qui inhabitant terram, quorū non sunt scripta nomina in libro uitæ agni, qui occisus est ab origine mundi. Si quis habet aurem, audiat. Qui in captiuitatem ducit, in captiuitatē uadit: qui gladio occiderit, oportet eū gladio occidi. Hic est patiētia & fides sanctorum. Et uidi aliam bestiam ascēdentē de terra, & habebat cornua duo, similia agni, et loquebatur sicut draco. Et potestatē prioris bestiæ omnē facit in conspectu eius, et facit terrā, et inhabitātes in eā, adorare bestiam primā, cuius curata est plaga mortis. Et facit signa magna, ut etiam ignē faceret de cœlo descendere in terram in conspectu hominum. Et seducit habitantes in terra propter signa quæ data sunt illi ut faceret in conspectu bestiæ, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginē bestiæ,

 quæ habet

ὁ ἔχει τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρας, καὶ ἔζησε. καὶ
ἐδόθη αὐτῷ δοῦναι πνεῦμα τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου,
ἵνα καὶ λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιήσῃ ὅσοι
ἂν μὴ προσκυνήσωσι τὴν εἰκόνα τοῦ θηρίου, ἵνα
ἀποκτανθῶσι. καὶ ποιεῖ πάντας τοὺς μικρούς,
καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλουσίους, καὶ τοὺς πτω-
χούς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους, καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δώ-
σῃ αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξι-
ᾶς ἢ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν, καὶ ἵνα μή τις δύ-
νηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χά-
ραγμα ἢ τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ
ὀνόματος αὐτοῦ. ὧδε ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων τὸν νοῦν
ψηφισάτω ἀριθμὸν τοῦ θηρίου. ἀριθμὸς γὰρ ἀν-
θρώπου ἐστί, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ χξς.

Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἀρνίον ἑστὸς ἐπὶ τὸ ὄ-
ρος σιών, καὶ μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσ-
σαρες χιλιάδες ἔχουσαι τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐ-
τοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. καὶ ἤκου-
σα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολ-
λῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης. καὶ φωνὴν
ἤκουσα κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθά-
ραις αὐτῶν, καὶ ᾄδουσιν ὡς ᾠδὴν καινὴν ἐνώ-
πιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώ-
ων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο
μαθεῖν τὴν ᾠδήν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαράκον-
τα τέσσαρες χιλιάδες, οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ
τῆς γῆς. οὗτοί εἰσιν οἱ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐ-
μολύνθησαν, παρθένοι γάρ εἰσιν. οὗτοι οἱ ἀκο-
λουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ ὅπου ἂν ὑπάγῃ. οὗτοι ἠ-
γοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ
θεῷ καὶ τῷ ἀρνίῳ, καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐκ
εὑρέθη δόλος, ἄμωμοι γάρ εἰσιν ἐνώπιον τοῦ
θρόνου τοῦ θεοῦ. καὶ εἶδον ἄγγελον πετώμενον
ἐν μεσουρανήματι, ἔχοντα εὐαγγέλιον αἰώνι-
ον εὐαγγελίσαι τοὺς καθημένους τοὺς κατοι-
κοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πᾶν ἔθνος, καὶ φυλήν,
καὶ γλῶσσαν, καὶ λαόν, λέγοντα ἐν φωνῇ με-
γάλῃ, φοβήθητε τὸν θεόν, καὶ δότε αὐτῷ
δόξαν, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ, καὶ
προσκυνήσατε τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν
καὶ τὴν γῆν, καὶ θάλασσαν, καὶ πηγὰς ὑδά-
των.

quæ habet plagam gladij, & uixit. Et da-
tum est illi ut daret spiritum imagini be-
stiæ, & ut loquatur imago bestiæ, & faci-
et ut quicunque non adorauerint imaginẽ
bestiæ occidantur. Et facit omnes pusil-
los, & magnos, & diuites, & pauperes, &
liberos, & seruos accipere characterem in
manu sua dextera, aut in frontibus suis.
Et ne quis posset emere aut uendere, nisi
qui habeat characterẽ, aut nomẽ bestiæ,
aut numerũ nominis eius. Hic sapientia
est. Qui habet intellectũ, computet nu-
merũ bestiæ. Numerus enĩ hominis est,
& numerus eius sexcenti sexaginta sex.

Et uidi, & ecce agnus stans super mon- XIIII
tem Sion, & cum eo centum quadragin-
taquatuor milia habentia nomen patris
eius scriptum in frontibus suis. Et audi-
ui uocem de cœlo tanquam uocẽ aqua-
rum multarum, & tanquam uocem toni-
trui magni, & uocem audiui citharœdo-
rum citharizantium citharis suis. Et can-
tant quasi canticum nouum ante sedem
& ante quatuor animalia, & seniores, &
nemo poterat discere canticum, nisi illa
centum quadragintaquatuor milia, qui
empti sunt de terra. Hi sunt qui cum
mulieribus non sunt coinquinati, uirgi-
nes enim sunt. Hi sequuntur agnũ quo-
cunque ierit. Hi empti sunt ex homini-
bus primitiæ deo & agno, & in ore eo-
rum non est inuentus dolus. Sine macu-
la enim sunt ante thronum dei. Et uidi
alterum angelum uolantem per mediũ
cœli, habentem euangelium æternum, ut
euangelizaret habitãtibus super terram,
& omni genti & tribui, & linguæ & po-
pulo, dicentem magna uoce: Timete de-
um, & date illi honorem, quia uenit ho-
ra iudicij eius: & adorate eum, qui fecit
cœlum & terram, mare & fontes aqua-
rum.

των. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἠκολούθησε, λέγων, ἔ-
πεσεν ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ὅτι
ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότικεν πάν-
τα ἔθνη. καὶ τρίτος ἄγγελος ἠκολούθησεν αὐ-
τοῖς, λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ, εἴ τις τῷ θηρίῳ
προσκυνεῖ, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει
χάραγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ, ἢ ἐπὶ τὴν χεῖ-
ρα αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ
τοῦ θεοῦ, τοῦ κεκερασμένου ἀκράτου ἐν τῷ πο-
τηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. καὶ βασανισθήσεται ἐν
πυρὶ καὶ θείῳ, ἐνώπιον ἀγγέλων τῶν ἁγίων, καὶ
ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ
αὐτῶν ἀναβαίνει εἰς αἰῶνα αἰώνων, καὶ οὐκ ἔ-
χουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς οἱ προσ-
κυνοῦντες τὸ θηρίον, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ
εἴ τις λαμβάνει χάραγμα τοῦ ὀνόματος αὐ-
τοῦ. ὧδε ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστίν, ὧδε οἱ τη-
ροῦντες τὰς ἐντολὰς καὶ τὴν πίστιν Ἰησοῦ. καὶ
ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης μοι.
γράψον, μακάριοι οἱ νεκροί, οἱ ἐν κυρίῳ ἀποθνή-
σκοντες ἀπάρτι. ναί, λέγει τὸ πνεῦμα, ἵνα ἀ-
ναπαύσονται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν, τὰ δὲ ἔρ-
γα ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ
νεφέλη λευκή, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέλην καθήμε-
νος ὅμοιος υἱῷ ἀνθρώπου, ἔχων ἐπὶ τῆς κεφα-
λῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐ-
τοῦ δρέπανον ὀξύ. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν
ἐκ τοῦ ναοῦ, κράζων ἐν μεγάλῃ τῇ φωνῇ τῷ κα-
θημένῳ ἐπὶ τῆς νεφέλης. πέμψον τὸ δρέπα-
νόν σου, καὶ θέρισον, ὅτι ἦλθέ σοι ἡ ὥρα θερί-
σαι, ὅτι ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς. καὶ ἔ-
βαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τὴν νεφέλην τὸ
δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐθερίσθη ἡ
γῆ. καὶ ἄλλος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ
οὐρανῷ ἄγγελος, ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον
ὀξύ. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυ-
σιαστηρίου, ἔχων ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρός,
καὶ ἐφώνησε κραυγῇ μεγάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ δρέ-
πανον τὸ ὀξύ, λέγων, πέμψον σου τὸ δρέ-
πανον τὸ ὀξύ, καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς
γῆς, ὅτι ἤκμασαν αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς. καὶ
ἔβαλεν

rum. Et alius angelus secutus est, dicens:
Cecidit cecidit Babylon ciuitas illa ma-
gna: quia à uino iræ fornicatiõis suæ po-
tauit omnes gentes. Et tertius angelus se-
cutus est illos, dicẽs uoce magna: Si quis
adorauerit bestiam & imaginem eius, &
acceperit characterem in fronte sua, aut
in manu sua, & hic bibet de uino iræ dei,
quod mixtum est mero in calice iræ ipsi-
us. Et cruciabitur igne & sulphure in con
spectu angelorum sanctorum, & ante cõ
spectũ agni. Et fumus tormenti eorum
ascendit in secula seculorum. Nec habent
requiem die ac nocte, qui adorant besti-
am & imaginem eius, & si quis acceperit
characterem nominis eius. Hic patientia
sanctorum est. Hic qui custodiunt man-
data & fidem Iesu. Et audiui uocem de
cœlo, dicentem mihi: Scribe: Beati mor-
tui, qui in domino moriuntur amodo:
etiam dicit spiritus, ut requiescant à labo-
ribus suis, sed opera illorum sequuntur il
los. Et uidi & ecce nubem candidam, &
super nubem sedentem similem filio ho-
minis, habentem in capite suo coronam
auream, & in manu sua falcem acutam.
Et alius angelus exiuit de templo, cla-
mans uoce magna ad sedentem super
nubem: Mitte falcem tuam & mete,
quia uenit tibi hora ut metas, quoni-
am aruit messis terræ. Et misit qui se-
debat super nubem, falcem suam in ter-
ram, & demessa est terra. Et alius an-
gelus exiuit de templo, quod est in cœ-
lo, habens & ipse falcem acutam. Et
alius angelus exiuit de altari, qui ha-
bebat potestatem supra ignem, & clama
uit uoce magna ad eum, qui habebat
falcem acutam, dicens: Mitte falcem tu-
am acutam, & uindemia botros terræ,
quoniam maturæ sunt uuæ eius. Et
misit

ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐτρύγησε τὴν ἄμπελον τῆς γῆς, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τὴν μεγάλην, καὶ ἐπατήθη ἡ ληνὸς ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ τῆς ληνοῦ ἄχρι τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων ἀπὸ σταδίων χιλίων ἑξακοσίων.

Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα καὶ θαυμαστόν, ἀγγέλους ἑπτὰ ἔχοντας πληγὰς ἑπτὰ τὰς ἐσχάτας, ὅτι ἐν αὐταῖς ἐπλέσθη ὁ θυμὸς τοῦ θεοῦ. καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν ὑαλίνην μεμιγμένην πυρί, καὶ τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου καὶ ἐκ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ χαράγματος αὐτοῦ, ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἑστῶτα ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν ὑαλίνην, ἔχοντας κιθάρας τοῦ θεοῦ, καὶ ᾄδουσιν τὴν ᾠδὴν μωσέως δούλου τοῦ θεοῦ καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ ἀρνίου, λέγοντες, μεγάλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί σου ὁ βασιλεὺς τῶν ἁγίων, τίς οὐ μὴ φοβηθῇ κύριε, καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου; ὅτι μόνος ὅσιος, ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἥξουσι καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου, ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν. καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι ἔχοντες τὰς ἑπτὰ πληγάς, ἐκ τοῦ ναοῦ, ἐνδεδυμένοι λίνον καθαρὸν λαμπρόν, καὶ περιζωσμένοι τὰ στήθη ζώνας χρυσᾶς, καὶ ἓν τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκε τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἐκ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ· καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο εἰσελθεῖν ἐν τῷ ναῷ, ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων.

Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ ναοῦ, λεγούσης τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις, ὑπάγετε, ἐκχέετε τὰς φιάλας τοῦ θυμοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἀπῆλθεν πρῶτος, καὶ ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐγένετο ἕλκος κακὸν καὶ πονηρὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους

misit angelus falcem suam acutam in terram, & uindemiauit uineam terræ, & misit in lacum iræ dei magnũ, & calcatus est lacus extra ciuitatem, & exiuit sanguis de lacu, usq; ad frenos equorum per stadia mille sexcenta.

Et uidi aliud signũ in cœlo magnũ & XV
mirabile, angelos septem, habentes plagas septem nouissimas, quoniam in illis cõsummata est ira dei. Et uidi tanq; mare uitreũ mixtum igni, & eos qui uictoriam reportarant de bestia & de imagine eius, & de numero nominis eius, stantes super mare uitreum, habentes citharas dei, & cantant canticum Mosi serui dei, & canticum agni, dicentes: Magna & mirabilia sunt opera tua domine deus omnipotens: iustæ, & ueræ sunt uiæ tuæ rex sanctorum. Quis non timebit domine, & magnificabit nomen tuum? Quia solus pius es, quoniam omnes gentes uenient, & adorabunt in cõspectu tuo, quoniam iudicia tua manifestata sũt. Et post hæc uidi, & ecce apertum est templum tabernaculi testimonij in cœlo, & exierunt septem angeli habentes septem plagas, de templo, uestiti lino mundo & candido, & præcincti circa pectora zonis aureis. Et unum ex quatuor animalibus dedit septem angelis septem phialas aureas, plenas iracundiæ dei uiuentis in secula seculorum. Et impletum est templum fumo à maiestate dei, & de uirtute eius, & nemo poterat introire in templum, donec consummarentur septem plagæ septem angelorum.

Et audiui uocẽ magnã de templo dicen XVI
tẽ septẽ angelis: Ite, effundite septem phialas iræ dei in terrã. Et abijt primus angelus & effudit phialam suam in terram, & factum est uulnus malum ac noxium in homines

τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς τὴν εἰκόνα προσκυνοῦντας αὐτοῦ. καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ ζῶσα ἀπέθανεν ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ εἰς τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, καὶ ἐγένετο αἷμα. καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγγέλου, λέγοντος, δίκαιος κύριε εἶ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ὅσιος, ὅτι ταῦτα ἔκρινας, ὅτι αἷμα ἁγίων καὶ προφητῶν ἐξέχεον. καὶ αἷμα αὐτοῖς ἔδωκας πιεῖν, ἄξιοι γάρ εἰσιν. καὶ ἤκουσα ἄλλου ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, λέγοντος. Ναὶ κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις σου. καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἥλιον. καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυματίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐν πυρί, καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ ἄνθρωποι καῦμα μέγα, καὶ ἐβλασφήμησαν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, τοῦ ἔχοντος ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύτας. καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δόξαν. καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου, καὶ ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐσκοτωμένη, καὶ ἐμασῶντο τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου, καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν, καὶ ἐκ τῶν ἑλκῶν αὐτῶν, καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν. καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν τὸν εὐφράτην. καὶ ἐξηράνθη τὸ ὕδωρ, ἵνα ἑτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου. καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος, καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θηρίου, καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδοπροφήτου πνεύματα τρία ἀκάθαρτα ὅμοια βατράχοις. εἰσὶ γὰρ πνεύματα δαιμόνων ποιοῦντα σημεῖα ἐκπορεύεσθαι ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς πόλεμον τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. ἰδοὺ ἔρχομαι ὡς κλέπτης. μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,

homines, qui habebant characterem bestiæ, & in eos qui adorabant imaginem eius. Et secundus angelus effudit phialam suam in mare, & factus est sanguis tanquam mortui, & omnis anima uiuẽs, mortua est in mari. Et tertius angelus effudit phialam suã in flumina, & in fontes aquarum, & factæ sunt sanguis. Et audiui angelum dicentem: Iustus es domine, qui es, & qui eras, & sanct9, quia hæc iudicasti, quia sanguinem sanctorum & prophetarum effuderunt, & sanguinem eis dedisti bibere, digni enim sunt. Et audiui alterum dicentem: Etiam domine deus omnipotens, uera & iusta iudicia tua. Et quartus angelus effudit phialam suam in solem, & da[illegible] est illi æstu affligere homines per ignem. Et æstuauerunt homines æstu magno, & blasphemauerunt nomen dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt scelerum pœnitentiam, ut darent illi gloriam. Et quintus angelus effudit phialam suam super sedem bestiæ, & factum est regnum eius tenebrosum, & commanducauerunt linguas suas præ dolore, & conuitijs affecerunt deum cœli præ doloribus suis & ulceribus suis, nec resipuerunt ab operibus suis. Et sextus angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum Euphraten, & siccata est aqua, ut præpararetur uia regum ab ortu solis. Et uidi ex ore draconis, & ex ore bestiæ, & ex ore pseudoprophetæ exire spiritus tres immundos in modum ranarum. Sunt enim spiritus dæmoniorum facientes signa, ut procedant ad reges totius terræ ad congregandum illos in prælium diei illius magni dei omnipotentis. Ecce uenio sicut fur. Beatus qui uigilat & custodit uestimenta sua,

αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ, καὶ βλέπωσι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ. καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τὸν καλούμενον ἑβραϊστὶ ἀρμαγεδών. καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὸν ἀέρα. καὶ ἐξῆλθε φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου, λέγουσα, γέγονε. καὶ ἐγένοντο φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ ἀστραπαί, καὶ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, οἷος οὐκ ἐγένετο ἀφ᾽ οὗ οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο ἐπὶ τῆς γῆς τηλικοῦτος σεισμὸς οὕτως μέγας. καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσον. καὶ βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ δοῦναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. πᾶσα νῆσος ἔφυγε καὶ ὄρη οὐκ εὑρέθησαν. καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς ταλαντιαία καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλάζης, ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα.

Καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων, τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας, καὶ ἐλάλησε μετ᾽ ἐμοῦ, λέγων μοι. δεῦρο, δείξω σοι τὸ κρίμα τῆς πόρνης τῆς μεγάλης, τῆς καθημένης ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν, μεθ᾽ ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ἐμεθύσθησαν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν. καὶ ἀπήνεγκέ με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι. καὶ εἶδον γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θηρίον κόκκινον, γέμον ὀνομάτων βλασφημίας, ἔχον κέρατα δέκα. καὶ ἡ γυνὴ ἡ περιβεβλημένη πορφύρᾳ καὶ κοκκίνῳ, καὶ κεχρυσωμένη χρυσῷ καὶ λίθῳ τιμίῳ, καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα χρυσοῦν ποτήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, γέμον βδελυγμάτων καὶ ἀκαθάρτητος πορνείας αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον μυστήριον, βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς. καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων, καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων ἰησοῦ. καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέγα. καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος. διὰ τί ἐθαύμασας; ἐγὼ σοι ἐρῶ τὸ μυστήριον τῆς γυναικός, καὶ τοῦ θηρίου

τοῦ βαστάζοντος

sua, ne nudus ambulet, & uideant turpitudinē eius. Et cōgregauit illos in locum qui uocatur Hebraice Armageddon. Et septimus angelus effudit phialam suā in aerē, & exiuit uox magna de cœlo à throno, dicens: Factum est. Et facta sunt fulgura & uoces, & tonitrua, & terræmotus fact9 est magnus, qualis nunꝙ fuit, ex quo homines fuerunt super terram, talis terræmotus adeo magnus. Et facta est ciuitas magna in tres partes, & ciuitates gentium ceciderunt. Et Babylon magna uenit in memoriam ante deum, ut daret illi calicē uini indignationis iræ suæ. Omnis insula fugit, & montes nō sunt inuenti. Et grando magna sicut talentū descendit de cœlo in homines, & blasphemauerunt deū homines propter plagam grandinis, quoniam magna facta est plaga eius uehementer.

Et uenit unus de septē angelis, qui habebant septē phialas, & locutus est mecū, dicens mihi: Veni ostendā tibi damnationē XVII
meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas, cū qua scortati sunt reges terræ, & inebriati sunt qui inhabitant terram de uino prostitutionis eius. Et abstulit me spiritu in desertū. Et uidi mulierē sedentē super bestiā coccinā, plenā nominibus maledictiæ, habentē capita septem et cornua decē. Et mulier erat circūdata purpura & coccino, & inaurata auro, & lapide p̄cioso, & margaritis, habēs poculū aureū in manu sua, plenū abominationibus & immūdicia libidinis suæ. Et in fronte eius nomē scriptū mysteriū Babylon magna mater scortationū, & abominationū terræ. Et uidi mulierē ebriā de sanguine sanctorum, & de sanguine martyrū Iesu. Et miratus sum, cum uiderem illam, admiratione magna. Et dixit mihi angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi mysterium mulieris, & bestiæ

quæ portat

τοῦ βαστάζοντος αὐτήν, καὶ τοῦ ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφαλάς, καὶ τὰ δέκα κέρατα. θηρίον ὃ εἶδες, ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ μέλλει ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσσου, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγειν, καὶ θαυμάσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, βλέποντες τὸ θηρίον, ὅτι ἦν καὶ οὐκ ἔστι, καίπερ ἔστιν. ὧδε ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν. αἱ ἑπτὰ κεφαλαί, ὄρη εἰσὶν ἑπτά, ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται ἐπ᾽ αὐτῶν, καὶ βασιλεῖς ἑπτά εἰσιν. οἱ πέντε ἔπεσαν, καὶ ὁ εἷς ἔστι, ὁ ἄλλος οὔπω ἦλθε, καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μεῖναι. καὶ τὸ θηρίον ὃ ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ αὐτὸς ὄγδοός ἐστι, καὶ ἐκ τῶν ἑπτά ἐστι, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει. καὶ τὰ δέκα κέρατα, ἃ εἶδες, δέκα βασιλεῖς εἰσιν, οἵτινες βασιλείαν οὐκ ἔλαβον, ἀλλ᾽ ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμβάνουσι μετὰ τοῦ θηρίου. οὗτοι μίαν γνώμην ἔχουσι, καὶ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν ἐξουσίαν ἑαυτῶν τῷ θηρίῳ διαδιδώσουσιν. οὗτοι μετὰ τοῦ ἀρνίου πολεμήσουσι, καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτούς, ὅτι κύριος κυρίων ἐστί, καὶ βασιλεὺς βασιλέων, καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ κλητοί, καὶ ἐκλεκτοί, καὶ πιστοί. καὶ λέγει μοι, τὰ ὕδατα ἃ εἶδες, οὗ ἡ πόρνη κάθηται, λαοὶ καὶ ὄχλοι εἰσί, καὶ ἔθνη, καὶ γλῶσσαι. καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες ἐπὶ τὸ θηρίον, οὗτοι μισήσουσι τὴν πόρνην, καὶ ἠρημωμένην ποιήσουσιν αὐτήν, καὶ γυμνήν, καὶ τὰς σάρκας αὐτῆς φάγονται, καὶ αὐτὴν καύσουσιν ἐν πυρί. ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ, καὶ ποιῆσαι μίαν γνώμην, καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ ἄχρι τελεσθῇ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ. καὶ ἡ γυνὴ ἣν εἶδες, ἔστιν ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλέων τῆς γῆς.

Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα ἐξουσίαν μεγάλην, καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ ἔκραξεν ἐν ἰσχύϊ φωνῇ μεγάλῃ, λέγων. ἔπεσεν ἔπεσε βαβυλὼν

ἡ μεγάλη

quæ portat eam, quæ habet capita septē, & cornua decem. Bestia quam uidisti, fuit, & non est, & ascensura est de abysso, & in interitum ibit, & mirabuntur inhabitantes terram: quorum nomina scripta non sunt in libro uitæ, à condito mūdo, uidentes bestiam, quæ erat & non est. Et hic est mens, quæ habet sapientiam. Septem capita, septem montes sunt, super quos mulier sedet, & reges septem sunt. Quinꝗ ceciderunt, unus est, & alius nōdum uenit. Et cum uenerit, oportet illum breue tēpus manere. Et bestia quæ erat, & non est, & ipse octauus est, & de septē est, & in interitum uadit. Et decē cornua quæ uidisti, decem reges sunt, qui regnū nondum acceperunt, sed potestatem tanquam reges una hora accipient cum bestia. Hi unum consilium habent, & uirtutem & potestatem suam bestiæ tradent. Hi cum agno pugnabunt, & agnus uincet illos: quoniā dominus dominorū est, & rex regum: & qui cum illo sunt uocati, & electi & fideles. Et dicit mihi: Aquæ q̄s uidisti, ubi meretrix sedet, populi sunt & turbæ, & gentes, & linguæ. Et decem cornua quæ uidisti in bestia, hi odio prosequentur meretricem, & desolatam faciēt illam & nudam, & carnes eius comedent, & ipsam igne cōcremabunt. Deus enim dedit in corda eorum, ut faciāt quod placitum est illi, ut unam faciant uoluntatē, ut dent regnum suum bestiæ, donec consummentur uerba dei. Et mulier quā uidisti, est ciuitas magna, quæ habet regnum super reges terræ.

Et post hæc uidi alium angelum descē- XVIII
dentem de cœlo, habentem potestatem magnam, & terra illuminata est à gloria eius. Et exclamauit per fortitudinē uoce magna, dicens: Cecidit cecidit Babylon

& magna

ἡ μεγάλη, καὶ ἐγένετο κατοικητήριον δαιμόνων,
καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου, καὶ φυ
λακὴ παντὸς ὀρνέου ἀκαθάρτου καὶ μεμισημένου,
ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πέπω
κε πάντα τὰ ἔθνη. καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ᾽
αὐτῆς ἐπόρνευσαν, καὶ οἱ ἔμποροι αὐτῆς, ἐκ τῆς δυνά
μεως τοῦ στρήνους αὐτῆς ἐπλούτησαν. καὶ ἤκουσα ἄλ
λην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν, ἐξέλθετε ἐξ
αὐτῆς ὁ λαός μου, ἵνα μὴ συγκοινωνήσητε ταῖς ἁ
μαρτίαις αὐτῆς, ἵνα μὴ λάβητε ἐκ τῶν πληγῶν αὐ
τῆς, ὅτι ἠκολούθησαν αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι ἄχρι τοῦ
οὐρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευσεν ὁ θεὸς τὰ ἀδικήματα
αὐτῆς. Ἀπόδοτε αὐτῇ, ὡς καὶ αὐτὴ ἀπέδωκεν ὑ
μῖν. καὶ διπλώσατε αὐτῇ διπλᾶ κατὰ τὰ ἔργα
αὐτῆς, ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέρασε, κεράσατε αὐτῇ
διπλοῦν. ὅσα ἐδόξασεν ἑαυτὴν, καὶ ἐστρηνίασε, το
σοῦτον δότε αὐτῇ βασανισμὸν καὶ πένθος, ὅτι
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει, κάθημαι βασίλισσα, καὶ
χήρα οὐκ εἰμὶ, καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω. Διὰ τοῦτο
ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἥξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς, θάνατος,
καὶ πένθος καὶ λιμὸς, καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται,
ὅτι ἰσχυρὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ κρινῶν αὐτήν. καὶ
κλαύσονται αὐτὴν, καὶ κόψονται ἐπ᾽ αὐτῇ οἱ βα
σιλεῖς τῆς γῆς, οἱ μετ᾽ αὐτῆς πορνεύσαντες, καὶ
στρηνιάσαντες, ὅταν βλέπωσι τὸν καπνὸν τῆς
πυρώσεως αὐτῆς, ἀπὸ μακρόθεν ἑστηκότες διὰ
φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες, οὐαὶ οὐ
αὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη βαβυλὼν, ἡ πόλις ἡ ἰσχυρὰ,
ὅτι ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις σου. καὶ οἱ ἔμπο
ροι τῆς γῆς κλαίουσι, καὶ πενθοῦσι ἐν ἑαυτοῖς, ὅτι
τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει οὐκ ἔτι, γόμος
χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ, καὶ λίθου τιμίου, οὔτε μαργα
ρίτου καὶ βύσσου, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου, καὶ πᾶν
ξύλον θύινον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐλεφάντινον, καὶ
πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τιμιωτάτου, καὶ χαλ
κοῦ, καὶ σιδήρου, καὶ κινάμωμον, καὶ θυμίαμα, καὶ
μύρον, καὶ λίβανον, καὶ οἶνον, καὶ ἔλαιον, καὶ
σεμίδαλιν, καὶ σῖτον, καὶ κτήνη, καὶ πρόβατα,
καὶ ἵππων, καὶ ῥεδῶν, καὶ σωμάτων, καὶ ψυ
χὰς ἀνθρώπων. καὶ ἡ ὀπώρα τῆς ἐπιθυμίας τῆς
ψυχῆς σου ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ πάντα τὰ λι
παρὰ,

magna,& facta est habitatio dæmonio/
rũ,& custodia omnis spiritus immundi,
& custodia omnis uolucris immundæ,&
inuisæ: quia de uino iræ scortationis eius
biberũt omnes gentes.Et reges terræ cũ
illa scortati sũt,& mercatores terræ de uir
tute delitiarũ eius diuites facti sũt.Et au
diui aliã uocẽ de cœlo dicentẽ: Exite de il
la populus meus,ne participes sitis deli-
ctorum eius,& de plagis eius ne accipia/
tis.Quoniã peruenerunt peccata eius usq;
ad cœlũ,& recordatus est deus iniquita/
tũ eius.Reddite illi sicut & ipsa reddidit
uobis,& duplicate ei duplicia secundum
opera eius.In poculo quo miscuit,misce-
te illi duplũ.Quantũ glorificauit se & in
delitijs fuit, tantũ miscete illi tormẽtũ &
luctũ,quia in corde suo dicit:Sedeo regi
na,& uidua nõ sum,& luctũ nõ uidebo.
Ideo in una die uenient plagæ eius, mors
& luctus & fames,& igne cõburetur: quia
fortis est dñs deus,qui iudicabit illam.Et
flebũt illã & plangẽt se sup illa reges ter-
ræ,qui cũ illa scortati sunt,& in delitijs ui
xerũt,cũ uiderint fumũ incendij eius, lon
ge stantes ꝓpter timorẽ tormẽti eius, di-
centes: Væ uæ ciuitas illa magna Baby/
lon,ciuitas illa fortis:quoniã in una hora
uenit iudiciũ tuũ. Et negociatores terræ
flent & lugent sup illa:quoniã merces eo
rũ nemo emit amplius,merces auri & ar-
genti & lapidis ꝓciosi,necq; margaritæ,&
byssi,& purpuræ,& cocci,& omẽ lignum
thyinũ, & omẽ uas eburneũ,& omẽ uas
de ligno ꝓciosissimo & ære,& ferro & mar
more & cinamomũ,& odoramentũ,& un
guentũ,& thus,& uinũ,& oleũ,& similã,
& triticum,& iumenta,& oues, & equo-
rum, & rhedarum, & mancipiorum ,&
animas hominũ.Et poma desiderij ani/
mæ tuæ discesserunt à te, & omnia pin-
guia

παρὰ, καὶ τὰ λαμπρὰ ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκ
ἔτι οὐ μὴ εὑρήσῃς αὐτά. οἱ ἔμποροι τούτων
οἱ πλουτήσαντες ἀπ᾽ αὐτῆς ἀπὸ μακρόθεν στή
σονται, διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς,
κλαίοντες καὶ πινθοῦντες, καὶ λέγοντες, οὐαὶ οὐ
αὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ περιβεβλημένη βύσ
σινον καὶ πορφυροῦν, καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσω
μένη ἐν χρυσῷ καὶ λίθῳ τιμίῳ, καὶ μαργαρί
ταις, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦ
τος. καὶ πᾶς κυβερνήτης, καὶ πᾶς ἐπὶ τῶν πλοί
ων ὁ ὅμιλος καὶ ναῦται τὴν θάλασσαν ἐργά
ζοντες ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν, καὶ ἔκραζον ὁ
ρῶντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, λέ
γοντες, τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ; καὶ
ἔβαλον χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ
ἔκραζον κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, λέγοντες·
οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἐν ᾗ ἐπλούτησαν
πάντες οἱ ἔχοντες πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ τῆς
τιμιότητος αὐτῆς, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη. εὐ
φραίνου ἐπ᾽ αὐτὴν οὐρανὲ, καὶ οἱ ἅγιοι ἀπόστο
λοι, καὶ οἱ προφῆται, ὅτι ἔκρινεν ὁ θεὸς τὸ κρί
μα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς. καὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυ
ρὸς λίθον ὡς μύλον μέγαν, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν
θάλασσαν, λέγων, οὕτως ὁρμήματι βληθή
σεται βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ εὑ
ρεθῇ ἔτι. καὶ φωνὴ κιθαρῳδῶν καὶ μουσικῶν, καὶ
αὐλητῶν, καὶ σαλπιστῶν οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοι
ἔτι. καὶ πᾶς τεχνίτης πάσης τέχνης οὐ μὴ
εὑρεθῇ ἐν σοι ἔτι. καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκου
σθῇ ἐν σοι ἔτι. καὶ φωνὴ νυμφίου καὶ νύμφης
οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοι ἔτι· ὅτι οἱ ἔμποροί σου
ἦσαν οἱ μεγιστᾶνες τῆς γῆς, ὅτι ἐν τῇ φαρμα
κείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ
ἐν αὐτῇ αἷμα προφητῶν καὶ ἁγίων εὑρέθη,
καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.
Καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσα φωνὴν ὄχλου πολ
λοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγοντος τὸ ἀλληλούϊα. ἡ σω
τηρία καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δύναμις
κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν, ὅτι ἀληθιναὶ καὶ δίκαι
αι αἱ κρίσεις αὐτοῦ, ὅτι ἔκρινεν τὴν πόρνην τὴν
μεγάλην, ἥτις ἔφθειρε τὴν γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ
αὐτῆς

guia et præclara perierũt à te, et amplius
illa iam nõ inuenies. Mercatores horum
qui diuites facti sunt,ab ea longe stabũt
propter timorẽ tormenti eius, flentes ac
lugentes,& dicentes: Væ uæ ciuitas illa
magna,quæ amicta erat bysso, et purpu
ra,et cocco,et deaurata erat auro et lapi/
de precioso et margaritis: quoniam unã
hora destitutæ sunt tãtæ diuitiæ,et omñis
gubernator,et omnis in nauibus uersan/
tium turba et nautæ,et qui in mari ope-
rant,longe steterunt:et clamauerunt,ui/
dentes fumũ incendij eius,dicẽtes : Quæ
similis ciuitati huic magnæ?Et miserunt
puluerẽ super capita sua, et clamauerunt
flentes et lugẽtes,dicentes: Væ uæ ciuitas
illa magna,in qua diuites facti sunt,oẽs
q habebãt naues in mari de precijs eius,
quoniã una hora desolata est. Exulta su/
p eã cœlũ et sancti apostoli et ꝓphetæ,
quoniã iudicauit deus iudiciũ uestrũ de
illa.Et sustulit unus angelus fortis lapidẽ
quasi molarẽ magnũ,et misit in mare,di
cẽs:Hoc impetu mittetur Babylon ciuitas
illa magna,et ultra iam non inuenietur.Et
uox citharœdorũ et musicorũ,et tibia ca
nentiũ et tuba,nõ audietur in te amplius,
et omnis artifex cuiuscũq; artis non inue
nietur in te amplius.Et uox molæ non au/
dietur in te amplius,et lux lucernæ nõ lucebit in
te amplius,et uox spõsi et spõsæ nõ audietur
posthac in te:qa mercatores tui erãt prin
cipes terræ:qa in ueneficijs tuis errauerũt
oẽs gẽtes,et in ea sanguis ꝓphetarum et
sanctorũ inuẽtus est,et omniũ q interfe-
cti sunt in terra. Post hæc audiui quasi XIX
uocẽ magnã turbæ multæ in cœlo dicẽtis:
Alleluia:Salus,et honor,et gloria,et uir-
tus dño deo nostro est:quia uera et iusta
iudicia eius,quia iudicauit de meretrice
magna,quæ corrupit terrã prostitutione

αὐτοῦ, καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐ
τοῦ ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῆς. καὶ δεύτερον εἰρή-
κασιν, ἀλληλούϊα. καὶ ὁ καπνὸς ἀναβαίνει εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ ἔπεσαν οἱ πρε
σβύτεροι οἱ κδ. καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ προ
σεκύνησαν τῷ θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρό
νου λέγοντες, ἀμὴν ἀλληλούϊα. καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ
θρόνου ἐξῆλθεν, αἰνεῖτε τὸν θεὸν ἡμῶν πάν
τες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ φοβούμενοι αὐτὸν,
καὶ οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι. καὶ ἤκουσα φω
νὴν ὄχλου πολλοῦ, καὶ ὡς φωνὴν ὑδάτων
πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν ἰσχυρῶν, λέ
γοντας ἀλληλούϊα, ὅτι ἐβασίλευσεν ὁ θεὸς
ὁ παντοκράτωρ. χαίρωμεν καὶ ἀγαλλιώμε-
θα, καὶ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ
γάμος τοῦ ἀρνίου. καὶ ἡ γυνὴ ἡτοίμασεν ἑ-
αυτήν. καὶ ἐδόθη αὐτῇ ἵνα περιβάληται βύσ-
σινον καθαρὸν καὶ λαμπρόν. τὸ γὰρ βύσσι-
νον τὰ δικαιώματά ἐστιν τῶν ἁγίων. καὶ λέ
γει μοι. μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ ἀρνίου
κεκλημένοι. καὶ λέγει μοι, οὗτοι οἱ λόγοι ἀλη
θινοί εἰσιν τοῦ θεοῦ. καὶ ἔπεσον ἔμπροσθεν τῶν
ποδῶν αὐτοῦ, προσκυνῆσαι αὐτῷ. καὶ λέγει
μοι, ὅρα μή, σύνδουλός σου εἰμί, καὶ τῶν ἀδελ
φῶν σου, καὶ τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰη
σοῦ. τῷ θεῷ προσκύνησον. ἡ γὰρ μαρτυρία
ἰησοῦ ἐστὶ τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας. καὶ εἶδον
τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον. καὶ ἰδοὺ ἵππος λευ-
κός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν πιστὸς καὶ ἀλη-
θινός, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ πολεμεῖ. οἱ
δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρός, καὶ ἐπὶ
τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα πολλά, ἔχων
ὄνομα γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐ
τός. καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον βεβαμ-
μένον αἵματι. καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ
ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. καὶ τὰ στρατεύματα ἐν τῷ
οὐρανῷ ἠκολούθουν αὐτῷ ἐφ' ἵπποις λευκοῖς,
ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκὸν καὶ καθαρόν.
καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομ-
φαία ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πατάσσῃ τὰ ἔθνη. καὶ
αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ. καὶ
αὐτὸς

sui,& uindicauit sanguinem seruorũ suo
rum de eius manu. Et iterum dixerũt: Al
leluia. Et fumus ascendit in secula seculo-
rum. Et ceciderunt uigintiquatuor senio-
res,& quatuor animalia,& adorauerunt
deum sedẽtẽ sup thronũ,dicẽtes: Amẽ
alleluia. Et uox de throno exiuit, dicens:
Laudem dicite deo nostro omnes sancti
eius,& qui timetis eũ pusilli & magni. Et
audiui uocem turbæ multæ, & sicut uo-
cem aquarum multarum, & sicut uocem
tonitruorũ magnorũ,dicentiũ, Alleluia:
quoniã regnauit dominus deus noster omĩ
potens. Gaudeamus & exultemus & de
mus gloriam ei: quia uenerunt nuptiæ
agni, & uxor eius præparauit se. Et da-
tum est illi ut cooperiat se byssino pu-
ro & splendido. Byssinum enim iusti-
ficationes sunt sanctorum. Et dicit mihi:
Scribe: Beati qui ad cœnã nuptiarum agni
uocati sunt. Et dicit mihi: Hæc uerba
dei uera sunt. Et cecidi ante pedes eius,
ut adorarem eum. Et dicit mihi: Vide
ne feceris. Conseruus tuus sum, & fra-
trum tuorum habentium testimonium
Iesu. Deum adora. Testimonium enim
Iesu, est spiritus prophetiæ. Et uidi cœ-
lum apertum, & ecce equus albus, &
qui sedebat super eum, uocabatur fide-
lis & uerax, & per iusticiam iudicat &
pugnat. Oculi autem eius sicut flam-
ma ignis, & in capite eius diademata
multa, habens nomen scriptum, quod
nemo nouit nisi ipse. Et uestitus erat
ueste tincta sanguine, & uocatur no-
men eius, sermo dei. Et exercitus qui
sunt in cœlo, sequebantur eum in equis
albis, uestiti byssino albo & mundo. &
ex ore eius procedit gladius ex utra-
que parte acutus, ut eo percutiat gen-
tes. Et ipse reget eas uirga ferrea. Et
ipse

αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυ-
μοῦ, καὶ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ παντοκράτορος. καὶ
ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον, καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ,
τὸ ὄνομα γεγραμμένον, βασιλεὺς βασιλέων,
καὶ κύριος κυρίων. καὶ εἶδον ἕνα ἄγγελον
ἑστῶτα ἐν ἡλίῳ. καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, λέ-
γων πᾶσι τοῖς ὀρνέοις τοῖς πετομένοις ἐν
μεσουρανήματι, δεῦτε καὶ συνάγεσθε εἰς τὸ
δεῖπνον τοῦ μεγάλου θεοῦ, ἵνα φάγητε σάρ-
κας βασιλέων, καὶ σάρκας χιλιάρχων, καὶ σάρ
κας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἵππων, καὶ τῶν καθη-
μένων ἐπ' αὐτῶν, καὶ σάρκας πάντων ἐλευθέ-
ρων, καὶ δούλων, καὶ μικρῶν, καὶ μεγάλων. καὶ
εἶδον τὸ θηρίον, καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ τὰ
στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα ποιῆσαι πόλε
μον μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, καὶ μετὰ
τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ. καὶ ἐπιάσθη τὸ θηρίον, καὶ
μετὰ τούτου ὁ ψευδοπροφήτης ὁ ποιήσας τὰ
σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλάνησε τοὺς
λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσ-
κυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ. ζῶντες ἐβλήθησαν
οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν καιομέ-
νην ἐν τῷ θείῳ. καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν
ἐν τῇ ῥομφαίᾳ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, τῇ ἐκ
πορευομένῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ πάντα ὄρ-
νεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν.
καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρα
νοῦ ἔχοντα τὴν κλεῖδα τῆς ἀβύσσου, καὶ ἅλυσιν με-
γάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ. καὶ ἐκράτησε τὸν δρά
κοντα τὸν ὄφιν τὸν ἀρχαῖον, ὅς ἐστι διάβολος καὶ
σατανᾶς, καὶ ἔδησεν αὐτὸν χίλια ἔτη, καὶ ἔβαλεν
αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔδησεν αὐτόν, καὶ ἐσφρά
γισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανήσῃ τὰ ἔθνη ἔτι,
ἄχρι τελεσθῇ χίλια ἔτη. καὶ μετὰ ταῦτα δεῖ αὐ
τὸν λυθῆναι μικρὸν χρόνον. καὶ εἶδον θρόνους καὶ
ἐκάθισαν ἐπ' αὐτούς, καὶ κρίμα ἐδόθη αὐτοῖς, καὶ
τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων διὰ τὴν μαρ
τυρίαν ἰησοῦ, καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ οἵτινες
οὐ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ, οὔτε τὴν εἰκόνα
αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέ-
τωπον αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν, καὶ ἔζησαν,
καὶ ἐβα-

ipse calcat torcular uini furoris & iræ dei
omnipotentis. Et habet in uestimẽto &
in femore suo nomen scriptum: Rex re-
gum & dominus dominantium. Et uidi
unum angelum stantẽ in sole, & clama-
uit uoce magna, dicens omnibus auibus
quæ uolabant per mediũ cœli: Venite &
congregamini ad cœnam magni dei, ut
edatis carnes regum, & carnes tribuno-
rũ, & carnes fortium, & carnes equorum,
& sedentium in ipsis, & carnes omniũ li-
berorum ac seruorum, & pusillorum ac
magnorum. Et uidi bestiam & reges ter-
ræ, & exercitus eorum congregatos ad fa
ciẽdum prælium cum illo qui sedebat in
equo & cum exercitu eius. Et apprehẽsa
est bestia, & cum illa pseudopropheta, q
fecit signa coram ipso, in quibus seduxit
eos qui acceperunt characterem bestiæ,
& qui adorauerunt imaginem eius. Viui
coniecti sunt hi duo in stagnum ignis ar
dens sulphure: & cæteri occisi sunt gladio
sedẽtis super equum, qui procedit ex ore
ipsius, & omnes aues saturatæ sunt carni
bus eorum.

Et uidi angelum descendentẽ de cœ-
lo, habentẽ clauem abyssi, & catenã ma-
gnam in manu sua. Et apprehendit dra-
conem serpentẽ antiquũ, qui est diabo-
lus & satanas, & ligauit eũ per annos mil
le, & misit eum in abyssum, & clausit eũ,
& signauit super illum, ut nõ seducat am
plius gentes, donec consummentur mille
anni. Et post hoc oportet illum solui mo
dico tempore. Et uidi sedes, & sederũt su
per eas, & iudicium datum est illis: & ani
mas decollatorum propter testimonium
Iesu, & propter sermonẽ dei, & qui non
adorauerũt bestiã, neq; imaginem eius,
nec acceperunt characterem eius in frõ
tibus suis, aut in manibus suis: & uixerũt

& 3 & regna-

καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ χριστοῦ χίλια ἔτη. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέζησαν ἕως τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη ἄχρι. αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ πρώτη. μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ. ἐπὶ τούτων ὁ θάνατος ὁ δεύτερος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ᾽ ἔσονται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσι μετ᾽ αὐτοῦ χίλια ἔτη. καὶ ὅταν τελεσθῶσι τὰ χίλια ἔτη, λυθήσεται ὁ σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν τέσσαρσιν γωνίαις τῆς γῆς, τὸν γὼγ καὶ μαγὼγ συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς πόλεμον, ὧν ὁ ἀριθμὸς ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης. καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύκλωσαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων καὶ τὴν πόλιν τὴν ἠγαπημένην. καὶ κατέβη πῦρ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτούς, καὶ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς καὶ θείου, ὅπου τὸ θηρίον, καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ εἶδον θρόνον λευκὸν μέγαν καὶ τὸν καθήμενον ἐπ᾽ αὐτοῦ, οὗ ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανός, καὶ τόπος οὐκ εὑρέθη αὐτοῖς. καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς μικροὺς καὶ μεγάλους ἑστῶτας ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ βιβλία ἠνεῴχθησαν. καὶ βιβλίον ἄλλο ἠνεῴχθη, ὅ ἐστι τῆς ζωῆς, καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις, κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. καὶ ἔδωκε ἡ θάλασσα τοὺς ἐν αὐτῇ νεκρούς, καὶ ὁ θάνατος, καὶ ὁ ᾅδης ἔδωκαν τοὺς ἐν αὐτοῖς νεκρούς, καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός. οὗτός ἐστιν ὁ δεύτερος θάνατος. καὶ εἴ τις οὐχ εὑρέθη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.

καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινήν. ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ παρῆλθεν, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι. καὶ ἐγὼ ἰωάννης εἶδον τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν ἱερουσαλὴμ καινὴν καταβαίνουσαν, ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἡτοιμασμένην, ὡς νύμφην

& regnauerūt cū Christo mille annis. Cæteri uero mortuorum non reuixerūt, donec consummentur mille anni. Hæc est resurrectio prima. Beatus & sanctus q habet partem in resurrectione prima. In ijs secunda mors nō habet potestatem, sed erunt sacerdotes dei & Christi, & regnabunt cū illo mille annis. Et cum consummati fuerint mille anni, soluetur satanas de carcere suo, & exibit ut seducat gentes quæ sunt super quatuor angulos terræ, Gog & Magog, ut congreget eos in prælium, quorū numerus est sicut arena maris. Et ascenderunt super latitudinem terræ, & circumierunt castra sanctorū & ciuitatem dilectam. Et descēdit ignis à deo de cœlo, & deuorauit eos: & diabolus q seducebat eos, missus est in stagnū ignis & sulphuris, ubi & bestia & pseudopropheta cruciabunt die ac nocte in secula seculorum. Et uidi thronū magnū candidum & sedentē super eū, à cuius conspectu fugit terra & cœlum, & locus non est inuentus eis. Et uidi mortuos magnos, & pusillos stantes in conspectu dei; & libri aperti sunt: & alius liber apertus est, qui est uitæ, & iudicati sunt mortui ex his q scripta erant in libris secundū opera ipsorū, & dedit mare mortuos, qui in eo erāt, & mors & infernus dederūt eos, q in ipsis erāt mortuos, & iudicatū est de singulis secundū opera ipsorum. Et infernus & mors coniecti sunt in stagnū ignis. Hæc est mors secunda. Et qui non inuētus est in libro uitæ scriptus, coniectus est in stagnum ignis.

Et uidi cœlum nouū, & terram nouā. XXI
Primū enim cœlum, & prima terra abijt, & mare iam non est. Et ego Iohannes uidi sanctam ciuitatem Hierusalem nouā descendētem de cœlo, à deo paratā, sicut sponsam

νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης. ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ᾽ αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαοὶ αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς ἔσται μετ᾽ αὐτῶν θεὸς αὐτῶν. καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται, οὔτε πένθος, οὔτε κραυγή, οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθον. καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου. ἰδοὺ καινὰ πάντα ποιῶ. καὶ λέγει μοι. γράψον, ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοὶ καὶ πιστοί εἰσι. καὶ εἶπέ μοι. γέγονε, ἐγώ εἰμι τὸ α. καὶ τὸ ω. ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. ἐγὼ τῷ διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν. ὁ νικῶν κληρονομήσει πάντα, καὶ ἔσομαι αὐτῷ θεός, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι ὁ υἱός. δειλοῖς δέ, καὶ ἀπίστοις καὶ ἐβδελυγμένοις καὶ φονεῦσι, καὶ πό[illegible] καὶ φαρμακεῦσι καὶ εἰδωλολάτραις [illegible] τοῖς ψεύδεσι τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὅ ἐστι δεύτερος θάνατος. καὶ ἦλθε πρός με εἷς τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας τὰς γεμούσας τῶν ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων. καὶ ἐλάλησε μετ᾽ ἐμοῦ, λέγων. δεῦρο δείξω σοι τὴν νύμφην τοῦ ἀρνίου τὴν γυναῖκα. καὶ ἀπήνεγκέ με ἐν πνεύματι ἐπ᾽ ὄρος μέγα καὶ ὑψηλόν, καὶ ἔδειξέ μοι τὴν πόλιν τὴν μεγάλην, τὴν ἁγίαν ἱερουσαλὴμ καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. καὶ ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ ἰάσπιδι κρυσταλλίζοντι, ἔχουσά τε τεῖχος μέγα καὶ ὑψηλόν, ἔχουσα πυλῶνας δώδεκα, καὶ ἐπὶ τοῖς πυλῶσιν ἀγγέλους δώδεκα, καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα, ἅ ἐστι τῶν δώδεκα φυλῶν τῶν υἱῶν ἰσραήλ. ἀπ᾽ ἀνατολῆς πυλῶνες τρεῖς, ἀπὸ βορρᾶ πυλῶνες τρεῖς, ἀπὸ μεσημβρίας πυλῶνες τρεῖς, ἀπὸ δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς, καὶ τεῖχος τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδεκα, καὶ ἐν αὐτοῖς ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ ἀρνίου.

καὶ ὁ λα

spōsam ornatam uiro suo. Et audiui uocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum dei cum hominibus, & habitabit cum eis. Et ipsi populi eius erunt, & ipse deus cum eis erit eorū deus. Et abstersurus est deus omnem lachrymā ab oculis eorum. Et mors ultra non erit, neq luctus, neq clamor, neq dolor erit ultra, quia prima abierūt. Et dixit, qui sedebat in throno: Ecce noua facio omnia. Et dixit mihi: Scribe, quia hæc uerba fidelia sunt & uera. Et dixit mihi: Factum est. Ego sum alpha & ω, initium & finis. Ego sitienti dabo de fonte aquæ uiuæ gratis. Qui uicerit, possidebit omnia, & ero illi deus, & ipse erit mihi filius. Timidis autem & incredulis, & execratis, & homicidis, & scortatoribus, & ueneficis, & idololatris, & omnibus mēdacibus pars illorū erit in stagno ardenti igne & sulphure, quod est mors secunda. Et uenit ad me unus de septem angelis habētibus septem phialas plenas septē plagis nouissimis, & locutus est mecū, dicens: Veni & ostendam tibi spōsam uxorem agni. Et sustulit me spiritu in montem magnū & altum, & ostendit mihi ciuitatē magnā, sanctam Hierusalem descendentē de cœlo à deo, habentem claritatem dei. Et lumen eius simile lapidi preciosissimo tanquam lapidi iaspidi crystallizanti. Et habebat murum magnū & altum, habentem portas duodecim, & in portis angelos duodecim, & nomina inscripta, quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israël. Ab oriente portæ tres, ab aquilone portæ tres, ab austro portæ tres, ab occasu portæ tres, & murus ciuitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina duodecim apostolorum agni.

 Et qui lo

καὶ ὁ λαλῶν μετ᾽ ἐμοῦ εἶχε κάλαμον χρυ-
σοῦν ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν, καὶ τοὺς πυλῶ-
νας αὐτῆς, καὶ τὸ τεῖχος αὐτῆς. καὶ ἡ πόλις τε-
τράγωνος κεῖται, καὶ τὸ μῆκος αὐτῆς τοσοῦτον
ἐστὶν ὅσον καὶ τὸ πλάτος, καὶ ἐμέτρησε τὴν πό-
λιν ἐν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίων δώδεκα χι-
λιάδων, τὸ μῆκος, καὶ τὸ πλάτος, καὶ τὸ ὕψος
αὐτῆς ἴσα ἐστίν. καὶ ἐμέτρησε τὸ τεῖχος αὐτῆς
ἑκατὸν τεσσαράκοντα τεσσάρων πηχῶν, μέ-
τρον ἀνθρώπου ὅ ἐστιν ἀγγέλου. καὶ ἦν ἡ ἐνδό-
μησις τοῦ τείχους αὐτῆς ἴασπις, καὶ ἡ πόλις
χρυσίον καθαρὸν ὁμοία ὑάλῳ καθαρῷ. καὶ
οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πόλεως παντὶ λί-
θῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι. ὁ θεμέλιος ὁ πρῶ-
τος ἴασπις, ὁ δεύτερος σάπφειρος, ὁ τρίτος
χαλκηδών, ὁ τέταρτος σμάραγδος, ὁ πέμ-
πτος σαρδόνυξ, ὁ ἕκτος σάρδιος, ὁ ἕβδομος
χρυσόλιθος, ὁ ὄγδοος βηρύλλιος, ὁ ἔνατος
τοπάζιον, ὁ δέκατος χρυσόπρασος, ὁ ἑνδέ-
κατος ὑάκινθος, ὁ δωδέκατος ἀμέθυσος. καὶ
οἱ δώδεκα πυλῶνες, δώδεκα μαργαρῖται,
ἀνὰ εἷς ἕκαστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαρ-
γαρίτου, καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσίον
καθαρόν, ὡς ὕαλος διαφανής. καὶ ναὸν οὐκ
εἶδον ἐν αὐτῇ. ὁ γὰρ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντο-
κράτωρ ναὸς αὐτῆς ἐστι, καὶ τὸ ἀρνίον. καὶ ἡ πό-
λις οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου, οὐδὲ τῆς σελήνης
ἵνα φαίνωσιν αὐτῇ. ἡ γὰρ δόξα τοῦ θεοῦ ἐφώ-
τισεν αὐτήν, καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ ἀρνίον. καὶ
τὰ ἔθνη τῶν σωζομένων ἐν τῷ φωτὶ αὐτῆς
περιπατήσουσι. καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς φέρουσι
τὴν δόξαν αὐτῶν εἰς αὐτήν, καὶ οἱ πυλῶνες αὐ-
τῆς οὐ μὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας. νὺξ γὰρ οὐκ ἔσται
ἐκεῖ. καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινοῦν
καὶ ποιοῦν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος, εἰ μὴ οἱ γε-
γραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου.
Καὶ ἔδειξέ μοι καθαρὸν ποταμὸν
ὕδατος ζωῆς λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον, ἐκ-
πορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ
τοῦ ἀρνίου. ἐν μέσῳ τῆς πλατείας αὐτῆς,
καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν ξύ-
λον

Et qui loquebatur mecum, habebat men-
suram arundineam auream, ut metiretur
ciuitatem & portas eius, & murum eius.
Et ciuitas in quadro posita est, & longitu-
do eius tanta est, quāta & latitudo, & mē-
sus est ciuitatē de arundine aurea ꝑ stadia
duodecim milia, & longitudo & altitu-
do & latitudo eius æqualia sunt. Et men-
sus est murum eius centum quadragin-
taquatuor cubitorum, mensura hominis
quæ est angeli. Et erat structura muri eiꝰ
ex iaspide. Ipsa uero ciuitas aurum mun-
dum, similis uitro mundo, & fundamēta
muri ciuitatis omni lapide precioso orna-
ta. Fundamentū primum, iaspis: secun-
dum, sapphirus: tertiū, calcedonius: quar-
tum, smaragdus: quintum, sardonyx: se-
xtū, sardius: septimum, chrysolitus: octa-
uum, berillus: nonum, topazius: decimū,
chrysoprasus: undecimum, hyacinthus:
duodecimum, amethystus. Et duodecim
portæ duodecim margaritæ sunt, ꝑ sin-
gulas, & singulæ portæ singulis margari-
tis, & platea ciuitatis aurum mūdū, tan-
quam uitrum perlucidum. Et templū nō
uidi in ea. Dominus enim deus omnipo-
tens templum illius est & agnus. Et ciui-
tas non eget sole neq; luna, ut luceant in
ea. Nam claritas dei illuminauit eam, &
lucerna eius est agnus. Et ambulabūt gē-
tes, quæ seruatæ fuerūt in lumine eius, &
reges terræ afferent gloriam suam in illā,
& portæ eius non claudentur per diem.
Nox enim non erit illic. Non intrabit in
eam aliquid quod inquinat, aut abomi-
nationem facit, & mendaciū, nisi qui scri-
pti sunt in libro uitæ agni. Et ostendit XXII
mihi purum fluuium, aquæ uiuæ, splen-
didum tanquam crystallum, proceden-
tem de sede dei & agni. In medio plateæ
eius, & ex utraque parte fluminis li-
gnum

λον ζωῆς, ποιοῦν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα
ἕνα ἕκαστον ἀποδιδόντα καρπὸν αὐτοῦ. καὶ
τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν τῶν ἐθνῶν,
καὶ πᾶν κατανάθεμα οὐκ ἔσται ἔτι. καὶ ὁ θρό-
νος τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται. καὶ οἱ δοῦ-
λοι αὐτοῦ λατρεύσουσιν αὐτῷ, καὶ ὄψονται τὸ
πρόσωπον αὐτοῦ. καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν
μετώπων αὐτῶν, καὶ νὺξ οὐκ ἔσται ἐκεῖ, καὶ
χρείαν οὐκ ἔχουσιν λύχνου, καὶ φωτὸς ἡλίου,
ὅτι κύριος ὁ θεὸς φωτίζει αὐτούς, καὶ βασι-
λεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ εἶ-
πέ μοι, οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί. καὶ
κύριος ὁ θεὸς τῶν ἁγίων προφητῶν ἀπέστει-
λε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ
ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει. ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ,
μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας
τοῦ βιβλίου τούτου. καὶ ἐγὼ ἰωάννης ὁ βλέπων
ταῦτα, καὶ ἀκούων. καὶ ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλε-
ψα, ἔπεσα προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν πο-
δῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι ταῦτα,
καὶ λέγει μοι· ὅρα μή, σύνδουλός σου γάρ εἰ-
μι καὶ τῶν ἀδελφῶν σου προφητῶν, καὶ τῶν
τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου. τῷ θεῷ
προσκύνησον. καὶ λέγει μοι. μὴ σφραγίσῃς
τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τού-
του. ὅτι ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστιν. ὁ ἀδικῶν ἀδι-
κησάτω ἔτι, καὶ ὁ ῥυπῶν, ῥυπωσάτω ἔτι. καὶ
ὁ δίκαιος δικαιωθήτω ἔτι, καὶ ὁ ἅγιος ἁγι-
ασθήτω ἔτι. καὶ ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ, καὶ ὁ μι-
σθός μου μετ᾽ ἐμοῦ, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔρ-
γον αὐτοῦ ἔσται. ἐγώ εἰμι τὸ α, καὶ τὸ ω, ἀρχή,
καὶ τέλος, ὁ πρῶτος, καὶ ἔσχατος. μακάριοι οἱ ποι-
οῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία
αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ τοῖς πυλεῶσιν εἰ-
σέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν. ἔξω δὲ οἱ κύνες καὶ οἱ
φαρμακοί, καὶ πόρνοι, καὶ οἱ φονεῖς. καὶ οἱ εἰδωλο-
λάτραι, καὶ πᾶς ὁ φιλῶν, καὶ ποιῶν ψεῦδος. ἐγὼ
ἰησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου μαρτυρῆσαι ὑ-
μῖν ταῦτα ταῖς ἐκκλησίαις. ἐγώ εἰμι ῥίζα,
καὶ τὸ γένος τοῦ δαβίδ, ὁ ἀστὴρ λαμπρὸς καὶ ὀρθρι-
νός. καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν, ἐλθέ, καὶ ὁ
ἀκούων

gnum uitæ afferens fructus duodecim,
per menses singulos reddens fructum su-
um, & folia ligni ad sanitatem gentiū. Et
omne maledictum nō erit amplius, sed
sedes dei & agni in illa erūt, & serui eius
seruient illi. Et uidebunt faciē eius, & no-
men eius in frontibus suis. Et nox ultra
non erit, & nō eget lumine lucernæ, neq;
lumine solis, quoniā dominus deus illu-
minat illos, & regnabunt in secula seculo-
rū. Et dixit mihi: Hæc uerba fidelia sunt,
& uera. Et dominus deus sanctorum ꝓ-
phetarum misit angelum suum ostende-
re seruis suis, quæ oportet fieri cito. Et ec-
ce uenio uelociter. Beatꝰ qui custodit uer-
ba prophetiæ libri huius. Et ego Iohan-
nes qui audiui & uidi hæc. Et postquam
audissem & uidissem, cecidit ut adora-
rem ante pedes angeli, qui mihi hæc ostē-
debat. Et dicit mihi: Vide ne feceris. Con-
seruus enim tuus sum, & fratrum tuorū
prophetarum, & eorum qui seruant uer-
ba prophetiæ libri huius. Deum adora. Et
dicit mihi: Ne obsignaueris uerba ꝓphe-
tiæ libri huius. Tempus enim prope est.
Qui nocet, noceat adhuc: & qui sordidꝰ
est, sordescat adhuc: & qui iustus est, iusti-
ficetur adhuc: & sanctus sanctificetur ad-
huc, & ecce uenio cito, & merces mea me-
cum est, ut reddam unicuique ut opus il-
lius erit. Ego sum alpha & ω, primus &
nouissimus, principium & finis. Beati q
seruant mandata illius, ut sit potestas eo-
rum in ligno uitæ, & per portas intrent
in ciuitatem. Foris autem canes & uene-
fici, & impudici, & homicidæ, & idolis ser-
uientes, & omnis qui amat & facit mēda-
ciū. Ego Iesus misi angelū meū ut testifi-
caret uobis hæc in ecclesijs. Ego sū radix
& genus Dauid, stella splendida & matu-
tina. Et spiritus & sposa dicūt, ueni. Et q
audit

ἀκούων εἰπάτω, ἐλθέ. καὶ ὁ διψῶν ἐλθέτω. καὶ
ὁ θέλων, λαμβανέτω τὸ ὕδωρ ζωῆς δωρεάν.
συμμαρτυροῦμαι γὰρ παντὶ ἀκούοντι τοὺς λό
γους προφητείας βιβλίου τούτου. εἴ τις ἐπιτιθῇ
πρὸς ταῦτα, ἐπιθήσει ὁ θεὸς ἐπ' αὐτὸν τὰς
πληγὰς τὰς γεγραμμένας ἐν βιβλίῳ τού-
τῳ. καὶ εἴ τις ἀφαιρῇ ἀπὸ τῶν λόγων βίβλου
τῆς προφητείας ταύτης, ἀφαιρήσει ὁ θεὸς τὸ μέ
ρος αὐτοῦ ἀπὸ βίβλου ζωῆς, καὶ πόλεως ἁγίας, καὶ
τῶν γεγραμμένων ἐν βιβλίῳ τούτῳ. λέγει ὁ
μαρτυρῶν ταῦτα, ναὶ ἔρχομαι ταχύ, ἀμήν,
ναί, ἔρχου κύριε ἰησοῦ. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν
ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

audit dicat, ueni. Et qui sitit, ueniat: & qui uult, accipiat aquam uitæ gratis. Contestor enim omni audienti uerba prophetiæ libri hui⁹. Si quis apposuerit ad hæc, apponet deus super illam plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de uerbis libri prophetiæ hui⁹, auferet de⁹ partem eius è libro uitæ & à ciuitate sancta, & ex his quæ scripta sũt in libro isto. Dicit qui testimonium perhibet istorum: Etiam uenio cito. Amen, etiam: ueni domine Iesu. Gratia dñi nostri Iesu Christi cum omnibus uobis, Amen.

FINIS NOVI TESTAMENTI TOTIVS, AD GRAECAM VERITATEM, VETVSTISSIMORVMQVE CODICVM LATINORVM FIDEM, ET AD PROBATISSIMORVM AVTORVM CITATIONEM ET INTERPRETATIONEM IAM TERTIO ACCVRATE RECOGNITI, OPERA STVDIOQVE DES. ERASMI ROTERODAMI THEOLOGIAE PROFESSORIS. ANNO M. D. XXII.

τῷ θεῷ δόξα.